Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

HERMANNI
BOERHAAVE
OPERA OMNIA
MEDICA
COMPLECTENTIA

I. Inſtitutiones Medicas,
II. Aphoriſmos de Cognoſcendis, & Curandis Morbis,
III. Libellum de Materie Medica;

Quibus in hac ſecunda VENETA EDITIONE *accedunt:*

IV. Tractatus de Lue Aphrodiſiaca ſive Venerea,
V. Atrocis, nec deſcripti prius Morbi Hiſtoria,
VI. Atrocis, rariſſimique Morbi Hiſtoria altera,
VII. De Fabrica Glandularum in corpore Humano epiſtola,
VIII. Orationes Inaugurales Academicæ, quarum ſecunda, quinta, & ſexta noviter adjectæ.

VENETIIS MDCCXXXV.

Apud Laurentium Baſilium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANTONIO DEPIERI
PRACTICÆ MEDICINÆ PROFESSORI
LEVIRO SUO
GASPAR BASILIUS.

INjurius profecto eſſem Celeberrimo Auctori ſi huic ſecundæ Operum Medicorum editioni aut Patronum quærerem, aut inofficioſa commendatione Lectores detinerem. Habeant hæc ſibi novi Auctores, qui vel doctorum judicium, ut probos viros decet, verentur; vel invidos, quorum raro inopia, extimeſcunt: aut Bibliopolæ artibus hiſce lucrum captantes. Satius mihi videtur, Illuſtriſſimi Boerhaavii in dedicatione Inſtitutionum ſuarum aliquo modo exemplum ſequi; ~~& ad te perſcribere, quia~~ propoſitus mihi ſcopus in hac editione adornanda, ſicque ſtudium erga te meum palam fiet, diſcetque Lector, quo ſit nomine hæc editio priori præſtantior. Sed antequam progrediar mihi jure gaudendum credo, quod duodecim abhinc annis Pater meus clariſſimi Auctoris opera ultra montes divulgata, pluribuſque jam locis impreſſa primus Italicis Medicis fruenda tradidit, quodque majoris momenti puto, ea ſolummodo, neſcio quo felici fato, typis ſuis evulgavit, quæ ab Auctore prodiere; decus illi peculiare, ea enim omnia, quæ ab aliis Italicis impreſſoribus uſque nunc edita ſunt, licet eodem inſignita nomine, patrem eumdem non habent. Neque ego hæc dicere auderem, niſi Auctor ipſe in præfatione ſuæ Chemicæ, cujus partem infra dabo, ita teſtatum vellet. Majorum igitur meorum veſtigiis inhærens genuina ſo-

ſummodo & ab Auctore probata colligenda putavi, quæ tempore prioris editionis partim nondum edita, partim impreſſori nondum cognita locum in ea non habuerunt. Quæ hæc ſint titulus ipſe demonſtrat; cur eo ordine collocata facile quivis intelliget. Tractatum de *Lue Aphrodiſiaca* nullibi ſeparatim excuſum ex magno duorum voluminum libro erui: reliqua opuſcula, forte peritura, quod parvis progreſſu temporis accidere ſolet libris, in unum conjunxi, ut Lectorum commodo, & utilitati inſervirem. In Orationibus doctrina non minus, quam eloquentia præſtantibus temporis ordinem, quo publicatæ ſunt, ſequendum cenſui; ſed in hiſce dolendum mihi, quod recentiores duas, licet pro virili parte non hic ſolum, ſed in ipſa etiam Hollandia per amicos quæſierim, nullo modo potuerim obtinere. Si aliquando ad manus meas pervenient, cæteris addam. Medica, & Anatomica ſolum liber hic meus exhibet, quia nolui jus in Chemicis alteri, licet per deteriorem librum acquiſitum, prorſus lædere; a Botanicis vero partim impenſarum magnitudo ad elegantem reimpreſſionem neceſſaria me deterruit, partim raritas ſtudentium, quibus Hollandica editio abunde poteſt ſatisfacere. Præterquam quod Boerhaavius ipſe tertia ſua Oratione aperte indicat, & ſi vis docet, non eſſe Medicinam hiſce facultatibus onerandam, eaſque aliqua quidem, ſed non multa ſuppeditare poſſe auxilia practicis Medicis: cumque his potiſſimum meam probari induſtriam velim, nolui utiliſſimi libri ſumptus augere additione rerum, quæ quidem, cum per ſe ipſæ ſint optimæ, iis tamen ſine magno incommodo carere poſſunt. Illud mihi maxime cordi fuit, ut editio hæc a typographicis erroribus, quantum licet, immunis eſſet; qua in re quantum profecerim ipſe teſtis eſſe potes, qui in integris Inſtitutionibus a te perlectis vix unum, aut alterum errorem, eoſque leviculos, offendiſti. Expoſita inſtituti mei ratione audiamus nunc Auctorem in ſupra citata Præfatione ſuorum Elementorum Chemiæ, quæ edidit anno 1732. 2. Vol. in 4. ita loquentem:

Nihil ſane minus prævidi, quam in Chemia aliquando & me aliquid ſcripturum. Tot quippe libris hac diſciplina abundat, &c. — *Ingratus Auditorum quorumdam animus, . . . & inſatiabilis librariorum quorumdam avaritia . . . . ignaro me, auſi ſunt protru-*

protrudere; *Inſtitutiones*, *&* *experimenta Chemiæ*; *meum inſcripta nomen*. *In eo falſa*, *ridicula*, *barbara*, *in qualibet paginâ mihi imputata haud indicabo*: *ne nauſeam concitem*, &c. — *Tu vero*, *mi Lector*, *hæc* (ſc. Elementa Chemiæ) *jam qualiacumque demum ſint*, *æquo accipias animo*! *Ignoſcas mihi Te oneranti*! *Evulgandi audaciam imputa aviditati*, *quâ deterior exceptus liber fuit a publico*! *ſciaſque me nihil edidiſſe unquam præter ſequentia*, *quæ non abſque verecundia*, *recenſenda puto*.

Oratio de Commendando ſtudio Hippocratico. *Habita & impreſſa Lugd. Bat.* 1701. apud *Abrah. Elſevier*.

——— de Uſu Ratiocinii Mechanici in Medicina. 1703. apud *Joann. Verbeſſel*.

——— qua repurgatæ Medicinæ facilis aſſeritur ſimplicitas. 1709. apud *Joann. vander Linden*.

——— de Comparando certo in Phyſicis. 1715. apud *Petrum vander Aa*.

——— de Chemia ſuos errores expurgante. 1718. apud *Petrum vander Aa*.

——— de Vita, & Obitu Clariſſimi Bernhardi Albini. 1721. apud *Petrum vander Aa*.

——— quam habui, quum, honeſta miſſione impetrata, Botanicam & Chemicam Profeſſionem publice ponerem. 1729. apud *Iſaacum Severinum*.

——— de honore Medici, Servitute. 1731. apud *Iſaacum Severinum*.

Inſtitutiones Medicæ in Uſus annuæ exercitationis domeſticos. 1708. aqud *Joannem vander Linden*, *P. & F.*

Qui dein auctior aliquoties recuſus. in 8.

Aphoriſmi de Cognoſcendis, & Curandis Morbis in uſum doctrinæ domeſticæ, 1709. apud *Joannem vander Linden*.

Qui dein auctior aliquoties recuſus. in 8.

Index Plantarum, quæ in Horto Academico Lugduno-Batavo reperiuntur. 1710. apud *Cornelium Bouteſtein*. in 8.

Libellus de Materie Medica, & Remediorum Formulis. 1719. apud *Iſaacum Severinum*. in 8.

Qui iterum prodiit. in 8.

Index alter Plantarum, quæ in Horto Lugduno-Batavo aluntur; 1720. apud *Petrum vander Aa*. in 4.

 Atrocis,

Atrocis, nec deſcripti prius, morbi Hiſtoria, ſecundum Medicæ Artis leges conſcripta. 1724. apud *Bouteſtein*. in 8.

Atrocis, rariſſimique, morbi Hiſtoria altera. 1728. apud *Samuelem Luchtmans*, & *Theodorum Haak*. in 8.

Tractatus Medicus de Lue Aphrodiſiaca, præfixus Aphrodiſiaco. 1728. apud *Joh. Arn. Langerak*, & *Joh. & Herm. Verbeek*. in folio.

Cætera, exceptis paucis, quæ præfationum titulo conſcripſi, meo nomine vulgata, ſunt ſpuria, neque a me prodierunt.

Ad calcem tomi primi inter corrigenda adjecit Auctor:

In Præfatione poſt catalogum operum addatur, Epiſtola pro ſententia Malpighiana de glandulis ad Cl. Ruiſchium in 4. ap. *P. vander Aa*.

Facile cuique erit impoſterum hujus catalogi ope genuina, hactenus edita, Boerhaavii Opera a ſpuriis diſcernere, at non ita facile mihi ſummis beneficiis erga me tuis debitas grates rependere, quod facere hoc potiſſimum loco vellem; ſed fieri non poſſe gaudeo, cum ita intelligam me a Te, quem maxime diligo, ſummopere amari, qua re nihil mihi poteſt eſſe jucundius. Vale. Venetiis Idib. Decembr. 1734.

INSTI-

INSTITUTIONES MEDICÆ

IN USUS ANNUÆ EXERCITATIONIS DOMESTICOS

Digeſtæ

AB HERMANNO BOERHAAVE.

Nova, poſt Tertiam Lugduno-Batavam, Editio cæteris auctior, & emendatior.

VENETIIS MDCCXXXV.

Apud Laurentium Baſilium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

DOMINO
JOH. BAPTISTÆ VERNA
M. D. Celeberrimo, Patritio Lancianenſi

ANTONIUS MARIA ZANINI
M. D. Veronenſis S. D.

Vigilias.

DOctiſſimis conſiliis tuis, litteriſque ad me ſæpius datis, Præſtantiſſime Vir, Laurentius Baſilius non ægre acquievit, & manus dedit; fidemque, quam tibi ſic volenti juratus obſtrinxit, non invitus ſolvit, auctiori quidem fœnore, quam præceperas. Hermannum tuum Boerhaave, tuum quia ſic amas, ac tueris, totum collegit, & typis evulgavit; immo pro Apophoretis inauguvales quaſdam orationes in calce adjecit, quæ antea tanquam Sybillæ folia pervolitabant. Nervoſus plane Author, & ſolidus, ſparſis documentis, non verba, aut methodos captat, nervos tantum ſcientiæ ſeparat, & proponit, ad Verulamii amuſſim affabre factus. Nonne pluteum cadit, & demorſos ſapit Ungues? Si quid aliud in animo occurrit, imperabis; Tibi litterarius orbis debebit, quod italico ſyrmate condecoratus Hermannus in ore, in oculis omnium ſit, & Batavi tibi tanquam Proxenetæ officia ſua deferent quod Concivis ſui gloriæ ſic proſpexeris. Adde, quod exteris, ac peregrinis editionibus, ſi Leydenſem excipias, mutilus, detruncatus, ac male pexus tantus Author in ſcenam prodierit. Quæris de ſtudiorum meorum ratione? Fervere quædam fateor, niſi torpor quidam ſubinde obreperet. Totus ſum in Erotiano, quem tot novis, & obſoletis Hippocraticis vocibus veluti infarciens cumulavi, ut prægrandis, & ingens acervus latenter excreverit. Heſychius mihi præivit ex mei Scaligeri monitis, & Valerius Harpocratio (petitis vocabulis ex Iſocrate, Herodoto, Thucydide, qui vere Hippocratis ſynchroni fuerunt) facem prætulit, Philippo Mauſaco Aquæſextienſi, & Henrico Valeſio Pariſienſi mihi ducibus, ac magiſtris. Nonne palam eſt ex Fuchſio, ſi ſic introſpicias, quandoque Cornarium furere potius, quam interpretari? & Foeſium non ſemper recte Hippocratem latine nobis obtrudere? Quid enim in Perfrigeratis Ἐκκωνίγκαται? & in Pulmoniacis, φωΐδες? & alia innumerabilia occurrunt; ſed vellem hæc coram. Occulta Acutorum funera ad umbilicum perduxi, non ſine ingenti labore, ſed malim mea mecum ſic perire, quam talia apud Ignaros projicere, & obgannientes ubique ſciolos cavere. Latrant in

dextro,

dextro, & in ſiniſtro itinere Canes, ut Æneæ Sylvii querimonias ex epiſtolis in medium adducam. Satius eſt mihi meo in larario meo bono genio, ac muſis canere, quam inſanientium morſibus objici. De Medicis noſtratibus curioſe rogas, qui noſtra populoſiſſima in urbe medicinam faciunt, quid ſentiam, libere exponam. Major pars ipſorum, ut uno verbo cum Ariſtophane dicam, Κερβεττοί, & revera Μισόλαι ζώνει, Suas Hypotheſes in muſæo conſlant, elaborant, in delitiis habent, & Diſciplinis *addicti pauciſſima ex naturæ præſcripto ad praxim revocant, Veteres Patres pene exſtrati. Undique pulpita ipſorum Machinas ſonant,* Τεχνολογίματα, *ſtructuras, ſchemata tonant, ac denuntiant. Sed hæc tolerabilia; illud non tolerabile cum Euripide*

— Κεῖνο δὲ ἐκ ἀνασχετὸν
Εἶπεν ὁδῦ χαλῶντα τοῖς κακοῖσιν.

Dominus Raynaldus Dulioli communi amicitiæ vinculo Utrique devinctus, emeritus profeſſor Patavinus, Boerhaavii amiciſſimus, dum in Batavia degeret, initis cum ipſo ſæpe ſæpius conſiliis in rebus graviſſimis; diebus proxime elapſis Bononiam conceſſit, Hygiæ, Apollini, Ærumnis, noſtriſque laboribus valedicturus, maximo cum omnium mœrore, πλυμώτατος *ipſe, & honoribus affluens. Quid enim ipſo abſente, aut ejuratis medicis Muſis ſperare liceat? meis verbis officioſe te conſalutat, & ex animo omnia fauſta precatur. De tuis elucubrationibus* de Viventium Medicorum Fatis, *quas publice, & privatim toties promiſiſti jam diu eſt, quod ſumus ſolliciti. Dii Boni quam expectatum opus! ſed manum de tabula; multum valeas, noſque frequenti litterarum commercio per tot terrarum, ac maris intervalla recreare non recuſabis. Vale.*

Venetiis Kalendis Aprilis MDCCXXII.

ABRA-

ABRAHAMO DROLENVAUX

Senatori & Scabino Lugdunenſi

SOCERO SUO HERMANNUS BOERHAAVE

TANTA quidem eſt Tuorum erga me benefactorum magnitudo, ut, digna his rependere, nunquam me poſſe arbitrer: poſtquam enim votis meis conjugalibus prolem dediſti, quam habes, unicam, quæ dulciſſima erat vitæ Tibi ſocia, ſummo doni pretio omnem remunerandi ſpem præripuiſſe mihi videris. Gratitudo tamen ſupereſt; quæ Optimi cujuſque ſola expectatio, & dignum animo benefico præmium habetur. Inſedit quoque ea menti meæ reverentiæ, qua Te veneror, vis, ut illi teſtandæ ſtudere ſuaviſſima ſit prorſus mihi oblectatio. Quin & inviolabilis neceſſitudo, tam amabili pignore inter Nos conciliata, facit, ut reſtent mihi quam plurima pietatis officia ſolvenda Tibi; quibus præſtandis vitæ ſpatium meæ impendendum cenſeo. Atque hæc quidem ut tacita cogitatione mecum ſemper volvo, ita ſolenni quoque denunciatione propalare ſtudui. Opportune igitur quum hodie contigerit, ut præſens laboris mei fructus committeretur publico, æquum duxi ſtrenæ loco eum ad Te mittere, atque illum palam, meque ſimul ipſum, conſecrare Tibi, ut perpetuum ſit pietatis, gratitudinis, integræque erga Te reverentiæ meæ, monumentum.

Lugduni Batavorum primo die anni 1713.

LE-

LECTORI
AUCTOR.

ELapſos pridem annos ſex numero, poſtquam opuſculi hujus argumentum vice ſecunda edideram eo animo, ut materiem daret inſtitutionibus domeſticis. Simulac enim docendo admotus eram, ſenſi propriorum cogitatorum explicatione docentem plus proficere, quam ſi opus ab alio conſcriptum interpretari ſuſcipit. Sua quippe optime intelligit, ſua cuique præ cæteris placent, unde clarior fere doctrina, atque animata plerumque ſequitur oratio. Qui vero ſenſa alterius exponit, infelicius ſæpenumero eadem aſſequitur; quumque ſuo quiſque ſenſu abundat, multa refutanda frequenter invenit, unde gravem fruſtra laborem aggravat, minuſque incitata dictione utitur. Solis movebar argumentis hiſce ut, poſt Optimum quemque, ipſe quid conſcriberem, licet Illorum operibus mea componere vix auſim. Iiſdem & nunc cauſis impulſus curavi excudendum tertio hunc libellum haud parum immutatum. Eſt equidem poſterior cura ubique ſapientior, fertiliſque novitas hac tempeſtate inventi recentis uſum crebro revelat. Utraque hæc culta mihi effecit ut aucta materies, ordo curatior, & ſermo forte magis perſpicuus, evaſerit. Etiam dudum obſervaveram nihil gratius, vel utilius, fieri his, qui actiones corporis humani ſpeculantur; quam ut penitus intelligant mirandam ejus fabricam, atque in examine medico defectum in his maximum frequentiſſime eram expertus. Ideo dedi operam ut indicarem ubique accuratiſſimas tabulas, in quibus Auctorum in his Principum ſincera ſapientia corporis ſtructuram veriſſime depinxerat. Præterquam enim quod Optimos cognoſcere Tirones ſic incipiant, intelligentia quoque horum ita juvatur facile, pariterque ſemel ſic perſpecta partium compages firmiſſima habetur in memoria. Nulli vero rei magis ſtudui, niſi vehementer memet fallit animus, quam fidei certiſſimæ, ut pro vero traderetur nihil, quod rerum experimentis, aut ratione invicta, haud eſſet compertiſſimum. Id artem parvam, certam tamen, efficit, monſtrat errores, dubia detegit, figit limites, tutamque viam progreſſuro expedit. Dubia autem, aut ſola opinandi luxurie nata, dogmata ut plena hic periculi, ita quo operoſius animo impreſſa, eo turpius nos deludunt, ut ſeri delere ea ex mente noſtra vel inviti cogamur. Poſtremo ut intelligas compendia citandi, explicata hac in fronte operis præfigo, en haecce ſunt præcipua.

Alexandr.

Alexandr. Alexander ab Alexandro, Lugduni Batav. 1673. 2. vol. in octavo.
Aquapend. Hieronymi Fabricii ab Aquapendente, opera omnia anatomica, Lipſiæ 1687. in folio.
Bartholin. de Str. diaphr. Caſparus Bartholinus de diaphragmatis ſtructura nova, Pariſ. 1676. in octavo.
Bartholin. Act. Phil. Angl. Bartholinus in Actis Philoſophicis ſocietatis regiæ Anglicanæ, in quarto.
Bartholin. An. ref. Thomæ Bartholini Anatome, Lugduni Batav. 1686. in octavo.
Barthol. Euſtach. Bartholomæi Euſtachii opuſcula Anatomica, Lugduni Batav. 1707. in octavo.
Bellin. de ren. Laurentii Bellini exercitationes anatomicæ de renibus & organo guſtus, Lugd. Bat. 1711. 4°.
Bellin. de organ. guſt. In tractatu mox dicto.
Bidl. vel *Bidl. Anat.* Godefrigi Bidloo Anatomia corporis humani, Amſtel. 1685. in fol.
Bohn. act. Lipſ. Johannes Bohnius in actis Lipſienſibus, Anni 1682. 1683.
Borell. mot. an. Johannes Alphonſus Borellus de motu animalium, Lugd. Bat. 1710. 4°.
Brunner. de pancr. Johannis Conradi Brunneri experimenta nova circa pancreas, Amſtelæd. 1685. 8°.
Caſſer. de voc. org. & Caſſer. Julius Caſſerius, de vocis, auditusque, organis, Ferrariæ 1600. in folio. in hujus citatione T. notat Tabulam F. figuram. l. literam in figura.
Covvp. app. ad Bidl. The anatomy of humane Bodies by VVill^m. Covvper Surgeon, Oxford. 1698. in folio. Quod eſt Bidloi opus mox citatum cum appendice Covvperi, Anglice.
Covvp. Myotom. reform. Myotomia reformata by VVilliam Covvper Surgeon, Lond. 1694. in octavo.
Diod. Sic. Diodorus Siculus, Hanoviæ 1604. in folio.
Drake Anthropol. & Covvper apud Drake. Anthropologia nova by James Drake, London 1707. 8°. 2. vol. ubi multa adſunt Covvperi inventa.
Du Verney de l'Ouie & du Vern. Traitè de l'organe de l'ouie par Mr. du Verney, Paris. 1683. 8°.
Euſtach. Bartholomæi Euſtachii Tabulæ Anatomicæ, Romæ 1614. in folio.
Euſeb. præp. Euſebii præparatio Evangelica, Colon. 1688. fol.
Fallop. obſerv. anat. Gabrielis Fallopii obſervationes anatomicæ in operibus ejus omnibus, Francofurti 1584. in folio.
Galen. Galeni opera, Baſileæ 1538. fol. V. vol.
Gliſſon. Hep. Franciſci Gliſſonii Anatomia hepatis, Londini 1654. 8°.
Graaf. de ſucc. panc. Graaf. de org. gen. Graaf. vir. org. Graaf. mul. org. Regneri de Graaf. opera omnia, Amſtelæd. 1705. 8°.
Harv. de gen. an. Gulielmi Harvæi exercitationes de generatione animalium, Londin. 1651. 4°.
Herodot. Herodotus, Francof. 1608. folio.
Higmor. diſq. anat. Corporis humani diſquiſitio Anatomica auctore Nathanaele Higmoro, Hagæ Com. 1651. in folio.
Hippocr. Hippocratis opera Foeſii, Genev. 1657. in folio.
Homer. Homeri opera Spondani, Baſil. in folio.
Hooke in Epiſt. ad Leeuvvenh. Habetur in actis Anglicanis.
Leal. Leal. &c. Habetur in Barthol. Euſtach. Opuſc. Anat. ſupra.
Leeuvvenh. in Obſerv. & in act. Phil. Antonii van Leeuvvenhoek detecta Inviſibilia, Lugd. 1696. &c. 3. vol. in 4°.
Lovver de Cord. Richardi Lovver de corde tractatus, &c. Lugd. Bat. 1708. 8°.
Malpig. & Malpig. poſth. Marcelli Malpighii opera omnia, 2. Tom. Lond. 1686. fol. ubi in tomo ſecundo ſunt poſthuma. Eadem Lugd. Batav. in 4°.
Mauriceau de la groſſ. Traitè des maladies des femmes groſſes par Mr. Mauriceau, Pariſ. 1683. 4°.
Memoir. de l'Acad. Roy T. Hiſtoire de l'Academie Royale des ſciences Tome &c. paris. 1699. 4°.
Morgagn. Adv. Joannis Baptiſtæ Morgagni adverſaria anatomica, Bonon. 1706. 1717. &c. 4°.
Needham form. fœt. Diſquiſitio Anatomica de formato fœtu Auctore Gualthero Needham. Londini 1667. 8°.
Nuck Adenogr. Adenographia curioſa aucto-

Digitized by Google

auctore Anthonio Nuck, Lugd. Bat. *1691.* 8°.

Nuck Sialogr. Sialographia Antonii Nuck. Lugd. Bat. 1695. 8°.

Palfin.oſteol.nov. VVaare en ſeer naauvvkeurige beſchrijvinhe der beenderen van 's Menſchen lighaam door Jan Palfin, Leide 1702. 8°.

Pauſan. Pauſanias, Lipſiæ *1696.* in folio.

Perault Eſſay. Eſſay de Phyſiques par Mr. Perault, 8°. Paris.

Peyer Parerg. Joannis Conradi Peyeri parerga Anatomica & Medica ſeptem, Genevæ 1681. 8°.

Peyer. anat. ventr. gall. Eſt in Peyer parerg.

Peyer de gland. Inteſt. Eſt in Peyer parerg.

Ridl. Anat. Cerebr. & Ridl. The anatomy of the brain by H. Ridley, Lond. *1695.* 8°.

Riolan. Anthropol. Joannis Rolani opera Anatomica, Lutetiis Pariſ. *1649.* fol.

Ruyſch. de Valv. &c. Frederici Ruyſchii dilucidatio valvularum in vaſis lymphaticis & lacteis, Hag. 1665. in 12°.

Ruyſch. Epiſt. Ruyſch. Ep. reſp. Ruyſch. ep. Frederici Ruyſchi epiſtolæ problematicæ, Amſtelæd. *1696.* 4°. numeris diſtinctæ.

Ruyſch. obſ. Frederici Ruyſchii obſervationum anatomico-chirurgicarum Centuria, Amſtelæd. 1691. 4°.

Ruyſch. Th. Frederici Ruyſchii Theſauri anatomici per numeros ſucceſſivos diſtincti, Amſtelæd. 1701. &c. 4°.

Ruyſch. Adv. 1. 2. Frederici Ruyſchii Adverſaria Anatomica, pars prima, Amſtel. 1718. in 4°. pars ſecunda Amſtel. 1720. in 4°.

Schneider de Catar. Conradus Victor Schneiderus de Catarrhis, VVitteberg 1661. 2. vol. 4°.

Spigel. Adriani Spigelii opera omnia; Amſtelædami 1645. in folio.

Sten. obſ. Nicolai Stenonis obſervationes Anatomicæ, Lugduni Bat. 1680. 12°.

Sten. ſpec. myol. Nicolai Stenonis Elementorum myologiæ, ſpecimen, Florent. 1667. 4°.

Strabo. Pariſiis 1629. in folio.

Tulp. Obſerv. Nicolai Tulpii obſervationes Medicæ, Amſtelædami 1572. 8°.

Valſalv. de aure. De aure humana tractatus auctore Antonio Maria Valſalva, Bonon. 1704. 4°.

Verheyen. Philippi Verheyen corporis humani anatomia, Bruxellis 1710. 4°.

Veſal. Andreas Veſalius de humani corporis fabrica, Baſil. 1543. in folio. In eitando hoc Anatomicorum Principe numerus primus libri ſeriem, alter caput notat. F. figuram indicat. L. vero litteram in figura.

Vieuſſ. Neur. Raymundi Vieuſſens Neurographia univerſalis, Lugd. in Gall. 1685. in folio.

Vieuſſ. de remot. & prox. mixt. princ. Raymundi Vieuſſens tractatus duo de remotis & proximis mixti principiis &c. Lugd. in Gall. 1688. fol.

Vieuſſ. vaſ. ſyſt. Raymundi Vieuſſens novum vaſorum corporis humani ſyſtema, Amſtelædami 1705. 8°.

Vieuſſ. nov. invent. de Corde. Raymundi Vieuſſens nouvelle decouverte touchant le cœur, &c.

Vieuſſ. Intellige Vieuſſ. Neurogr.

VVepfer. Cic. Aquat. Cicutæ aquaticæ hiſtoria & noxæ, Auctore Johanne Jacobo VVepfero. Baſil. *1679.* 4°.

VVharton. adenogr. Adenographia auctore Thoma VVharton, Amſtelædami *1669.* 12°.

VVill. Pharm. Pharmaceutice rationalis auctore Thoma VVillis, Oxonii *1679.* 8°.

VVill. Cereb. & VVill. & VVill. de nerv. Cerebri anatome, cui acceſſit nervorum deſcriptio & uſus. Studio Thomæ VVillis, Londini 1664. 4°.

IN-

INDEX

Quinque Partium INSTITUTIONES MEDICAS componentium.

1. ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ſeu OECONOMIA ANIMALIS. Pag. 4.
2. ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ, *ſive de Morbis*. 93
3. ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ, *ſeu de Signis*. 111
4. ΥΓΙΕΙΝΗ, *de ſanitate tuenda*. 123
5. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ, *De morborum curatione*. 127

INDEX CAPITUM

PROLEGOMENA.

Origo, Progreſſus, Fata Medicinæ. 1
Principia & Partes Medicinæ. 3

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ. 4

Manducatio Ciborum. 6
Salivæ Ortus, Natura, Admiſtio. 8
Actio Ventriculi in Ingeſta. 11
Actio inteſtinorum in Ingeſta. 13
De Actione Bilis utriuſque. 15
De Actione Lymphæ Pancreaticæ. ibid.
Propulſio Chyli in Vaſa Lactea. 16
Fæcis Inteſtinalis Materia & Expulſio. ibid.
Meſenterii Actio in Chylum. 17
Actio Glandularum Meſeraicarum. 18
Ductus Chyliferi Actio in Chylum. ibid.
De Fabrica Arteriæ & Venæ. 19
De Circulatione Sanguinis. 21
Cordis Fabrica, Vis, Actio. 24
Pulmonis Fabrica, Vis, Actio. 25
Arteriæ Vis, & Actio, in Humores. 28
Sanguinis Natura, Partes, Phænomena. 29
Arteriarum ad Cerebrum, & Cerebellum euntium Indoles & Vis. 30
Cortex Cerebri. 31
Glandularum fabrica, diverſitas, vis, 31 *ad* 34
Actio Lienis. 40
Actio Omenti. 42
Actio Hepatis. 43
Actio Renum. 46
Veſicæ Urinariæ Actio. 48
Muſculorum Actio. 49
Functio Cutis. 53
Sudoris Excretio. 55
Sanctoriana Perſpiratio. ibid.
Nutritio, Incrementum, Decrementum. 56
De Tactu. 59
De Guſtu. ibid.
De Olfactu. 60
De Viſu. 62
De Auditu. 68
De Senſibus Internis. 72
De Vigilia. 73
De Somno. ibid.
De Reſpiratione. 75
De Voce, Loquela, Cantu, Riſu, Tuſſi, &c. 79
Seminis Maſculini Ortus, &c. 81
De Menſtruis. 85
De Conceptu. 86

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ.

Morbi Natura. 93
Morborum Differentiæ. ibid.

Mor-

Digitized by Google

Morbi ſimilares. 94
Morbi Organici. ibid.
Humorum Morbi. 95
Αἰτιολογία Παθολογικῆς, *ſive de Cauſis Morborum.* 97
Συμπτωματολογία Παθολογίας, *de ſymptomatibus, ſive de affectibus preter naturam, quæ morbum ſequuntur.* 103

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ.

Σημειωτικῆς *Generalia.* 111
Signa Generalia Sanitatis Optimæ. ibid.
Signa Sanitatis Singularis. 112
Signa Morborum. 113
De Pulſu Arteriæ, ut Signo. 118
De Reſpiratione, ut Signo. 119
De Urina, ut Signo. 120

ΥΓΙΕΙΝΗ. 123

Prophylaxis. 125
Diæta ad Longævitatem. ibid.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ. 127

Methodus Medendi. ibid.
Indicatio Vitalis. 128
Cardiaca, & Diæta Ægroti. ibid.
Προφύλαξις Θεραπευτική, *Præcautio ad curationem morborum.* 131
Antidota. ibid.
Indicatio Curatoria in Morbis Solidi. 135
Indicatio Curatoria in Morbis corrigens Fluida. 136
Indicatio Curatoria in Fluidis Evacuans. 139.
Sudorifera. ibid.
Apophlegmatizonta. 140
Sialogoga. ibid.
Emetica. 141
Purgantia. 142
Diuretica. 143
Menagoga Ariſtolochica. ibid.
Phlebotome. 144
Curatio Palliativa. 145

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approbazione del P. Fr. *Tommaſo Maria Gennari Inquiſitore* nel Libro intitolato *Hermanni Boerhaave Opera omnia* non v'eſſer coſ alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro; niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo Licenza a *Lorenzo Baſeggio Stampatore*, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venezia, e di Padoa.

Dat. 12. Giugno 1734.

(Andrea Soranzo Proc. Refor.

(Lorenzo Tiepolo Kav. Proc. Refor.

(Pietro Grimani Kav. Proc. Refor.

Agoſtino Gadaldini Segr.

Adi 2. Luglio 1734.

Regiſtrato nel Magiſtrato degl'Illuſtriſſimi ed Eccellentiſſimi Signori Eſecutori contro la Beſtemmia.

Angelo Legrenzi Segr.

HER-

HERMANNI BOERHAAVE ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Origo, Progreſſus, Fata, Medicinæ.

1. QUI actiones homini proprias exercere valet cum facilitate, oblectamento, & quadam conſtantia, Sanus habetur; atque hæc ejus conditio Sanitas ſolet appellari.

2. Si verò eaſdem aut exercere nequit, aut tantum eas peragit cum moleſtia, dolore, citave defatigatione, Ægrotare Idem dicitur; ipſeque hic Ejus ſtatus Morbus vocari conſuevit.

3. Injuriæ autem, & viciſſitudines inevitabilis, & neceſſarii ſemper, Aeris; Alimenti natura, & Potulenti; Corporum irruentium vis; Actiones vitæ; fabrica denique compagis humanæ; effecerunt coævas Mortalibus ægritudines (2), quamdiu ea, qua Nos, lege vitam egerunt.

4. Morbi (2) quidem præſentia impulſu automatico cogit corpus ipſum ad applicationem auxilii, cæterum ignoti: Id obſervat attenta contemplatio fieri in Hominibus pariter, & in Brutis; licet ratio modum aſſequatur neutiquam.

5. Ipſa verò moleſta perceptio impediti in membris quibuſdam motus; aut tormentum doloris læſam quamcunque partem exagitantis, impulit mentem, ut quærat, & applicet, apta his tollendis Remedia, ſive vago experimento, ſive appetitu ſpontaneo, utatur.

6. Hinc (4.5.) Ars Medendi primò nata; atque ea quidem, ſenſu explicato (4.5.) ſemper, & ubique, fuit inter homines.

7. Hiſtoriæ autem priſcæ monumenta, & Fabulæ, Nos docent, *a* Aſſyriis, Babyloniis, Chaldæis, & Magis, primò ita fuiſſe excultam, ut præſentes morbos tollere, futuros avertere, intenderint. Hinc in *b* Ægyptum, *c* Lybiam Cyrenaicam, & Crotonem migraſſe, ex his in *d* Græciam derivatam, floruiſſe inprimis, in peninſula

A Cni-

a *Herodot.* I. 197. *Strabo* XVI. *pag.* 746. *Plin.* VII. 56. & XXX. 15. *Euſeb. præpar.* I. 10.

b *Homer. Odyſſ.* IV. *pag.* 46. 47. *Herod.* III. 129. 130. 131. & *Herod.* II. 77. 84. *Herod.* III. 1. *Diod. Sic.* I. 43.

c *Herod.* III. 129. 130.

d *Herod.* II. 49. *Hippocr. Ep. ad. Philopœmon. in fine,* & *Ep. ad Cratevam in fine. Galen. Meth. Med. lib.* 1. *Pauſan.* II. 27. *Strabo* XIV. *pag.* 657. *Soran. in vita Hippocr.*

Cnido, Rhodo, Co, inſulis, & Epidauri.

8. Prima condendæ Arti fundamenta jecit 1. Caſus fortuitus; 2. naturalis Inſtinctus; atque 3. Eventus haud prævisus.

9. Incrementum deinde dabat 1. memoria experimentorum, quæ obtulerant prægreſſa (8.); 2. deſcriptio morbi, remedii, & ſucceſſus *a* in columnis, *b* tabulis, & parietibus, templorum; 3. *c* Ægrorum in triviis, & in foro, expoſitio, ut tranſeuntes de morbo compellarent, remedia, ſi norant, aperirent, atque ad uſum eorum exhortarentur; 4. ratiocinium ex comparatione obſervatorum cum præſentibus & futuris; quæ *ἀναλογία* appellatur.

10. Major deinde acceſſit Arti perfectio 1. *d* conſtitutione Medicorum, tam ad morbos quoſvis, quam ad certos quoſdam, curandos. 2. *e* annotatione accurata morborum, 3. obſervatione, & deſcriptione, exacta, remedii, & uſus ejus. Verum tum ſtatim quibuſdam familiis, & Sacerdotibus, propria facta & gentilitia, honori fuit, & emolumento; ſed tamen eo ipſo quam maximè in ſuo progreſſu impedita.

11. 1. Extiſpicia Sacerdotum; 2. Cadaverum balſamo condiendorum mos; 3. Laniena ipſa, promoverunt cognitionem fabricæ corporis ſani, cauſarumque abditarum, & proximarum tam ſanitatis, morbique, quam ipſius mortis.

12. Denique, 1. *f.* inciſio vivorum animalium in uſus Philoſophicos; 2. *g* enarratio in morbis diſtincta cauſæ, ortus, incrementi, vigoris, decrementi, exitus, permutationis, effectuum; 3. *h* Medicamentorum cognitio, electio, præparatio, applicatio, vis nota, eventuſque obſervati, videbantur faſtigium fere impoſuiſſe operi.

13. Hippocrates verò, Democrito coætaneus, horum quidem omnium (7. uſque ad 13.) pulchrè gnarus, ſuiſque ſimul ſapiens obſervatis, bona quæque adunando Corpus Medicinæ Græcæ conflavit, meruitque primus veri nomen Medici: quippe qui *ἐμπειρία*, & *ἀναλογία*, inſtructus, caſtæque *σοφίας* peritus, Medicinam omnibus fundavit ſæculis *δογματικῶ*.

14. Quæ in gente Aſclepiadæa illibata diu exculta; ab Aretæo Cappadoce ordinatius in corpus digeſta; in variis partibus, à diverſis Artificibus, differenti temporum, & rerum, ſucceſſu, accuratius elaborata; in *i* Alexandrina præprimis ſchola; tandem ad Claudium Galenum pervenit.

15. Ille ſparſa colligens, digerens confuſa, cunctaq; ex Peripateticis dogmatibus, ad ſervitutis infamiam uſque, explicans, emolumenti plurimum, neq; minus tamen damni, bonæ Arti attulit: dum auctor fuit, ut ex elementis, qualitatibus cardinalibus, harum gradibus, & humoribus quatuor, ſubtilius, quam verius, explicaretur Medicina.

16. Deletis fere & Artibus, & Harum memoria, poſt ſextum ſæculum, in Europa; à nono dein ad decimum tertium, ab Arabibus, in Aſia, Africa, & Hiſpania Medicina ſubtiliſſimè fuit culta: dum, materiem medicam, ejus præparationes, & Chirurgica, auxere, atque correxerunt ſimul; vitia autem Galenica (15.) magis, quam prius, adſperſerunt Arti: ſed tamen ſequentes fere omnes ſequaces habuerunt.

17. Donec emendati, atque refutati ſunt, binis diverſis mediis. Maximè quidem reſtaurata in Galliis Hippocratica diſciplina. Deinde quoque experimentis tam Chemicorum, quam Anatomicorum.

18. Uſque dum immortalis Harvejus demonſtrationibus ſuis, omni Priorum Theoria everſa, novam omninò, & certam, jecit huic baſin Scientiæ.

19. Inde hodie libera ab omni ſecta colitur; dum promota eſt per inventa certa, Anatomica, Botanica, Chemica, Phyſica, Mechanica, & effecta Artis, quæ in ipſo opere verſatur.

Ex quibus denique conſtat: 1. Antiquiſſimam Artem ſola collectione fideli obſervatorum conſtitiſſe. 2. dein verò cogitatum fuiſſe de cauſis experimentorum per diſputationem rationis indagandis. 3. priorem partem, evidentia, uſu, neceſſitate, ſemper eandem, nec fallacem; poſteriorem dubiam, mutabilem, ac cuilibet fere Sectæ diverſam, evaſiſſe.

PRIN-

a *Pauſanias l.2. C.27.*
b *Strabo l.14. pag.657. Edit. Pariſ.1620.*
c *Strabo l.16. p.746. Herod. l.1. C.197.*
d *Ariſtoteles Politic.3. C.15. Diodor. Sic. l.1. C.82. Herod. l.2. C.84.*

e *Hippocr. l.1. de vict. acutor.*
f *Hippocr. in litteris ad Damagetum.*
g *Hippocr. l.1. de diæta acutorum.*
h *Hippocr. in epiſt. ad Cratevam.*
i *Galen. 2. adminiſtr. Cap. ult.*

Digitized by Google

PRINCIPIA ET PARTES, MEDICINÆ.

20. Ex eo autem capite (2.& 3.19.) inutilia, & fallacia, plurima accepit hæc Scientia, quæ ut expellantur, conſiderandum omnem ſcopum Artis eſſe evitationem doloris, debilitatis, mortis; adeòque conſervationem ſanitatis præſentis, abſentis reſtitutionem: ideòque quidquid ſciendum, & agendum Medico, uni tantum huic propoſito inſervire debere.

21. Eſt enim objectum Ejus, Hominis vita, ſanitas, morbus, mors; horum cauſæ, quibus oriuntur; eorundem media, quibus diriguntur.

22. Proinde eſt Medicina Scientia eorum, quorum applicatorum effectu, vita ſana (1) conſervatur, ægra (2) verò in priorem reſtituitur ſalubritatem.

23. Cujus itaque Neceſſitas, Utilitas, Nobilitas, ſponte patent.

24. Agnoſcuntur autem duo modo firma fundamenta, quibus certa demum nititur; nempe 1. accuratiſſima obſervatio eorum phænomenωn, quæ in homine ſano, ægroto, moriente, mortui cadavere, ſenſibus externis apparent; ſive ea oriantur ab iis, quæ in ipſo homine, ſive ab iis, quæ per externas cauſas, caſu, vel Arte, in eum agunt. 2. ſevera indagatio illorum, quæ in homine latent ſenſibus abſcondita, vel quæ faciunda ſunt in eventum præfixum. Hæc autem ſola poteſt obtineri ratiocinatione exacta, dum α datâ experimenta, (1. hujus.) ſingulatim perfectè expenſa, β in omnibus ſuis proprietatibus examinantur, γ dein inter ſe ſedulò comparantur, ut convenientia, vel diverſitas, pateſcat, δ tumque prudentiſſima fide notantur ea omnia, quæ in iis contineri perſpecta clarè inde deduci poſſunt. Neque verò poſteriora hæc prioribus minus firma, vel fida, erunt.

25. Ut porrò hæc quæſita ex datis inveniantur, principia quædam requiruntur, quorum notitia & applicatione fiat demonſtratio. Quæ, diſtincta, clara, certa, eſſe debere ratio ipſa exigit. Talia autem in iis, quæ purè corporea in Homine, ſunt Mechanica, & experimenta Phyſica; ſola: His enim corporum vires generales, ſingulareſque, tantum innoteſcunt.

26. Quum verò in homine etiam alia ſint, quæ per illa principia non queunt intelligi, ideòque per eadem ne quidem demonſtrando explicari poſſunt, alia longe ratione circa hæc utendum erit, ſi errores vitare velimus: id autem facile perſpicit, quicunque ſequentia, alibi demonſtrata, conſiderat, & ut vera admittit.

27. α. Homo conſtat mente, & corpore, unitis.

β. Quorum utrumque natura ab altero differt.

γ. Adeòque vitam, actiones, paſſiones, diverſas habet.

δ. Tamen ita ſe habent inter ſe, ut cogitationes mentis ſingulares determinatis corporis conditionibus ſemper jungantur; & viciſſim.

ε. Interim cogitationum aliæ ex ſola cogitatione pura ſequuntur, aliæ verò tantum ex mutata conditione corporis oriuntur.

ζ. Contrà quoque exercitationes quædam quorundam in corpore motuum fiunt ſine attentione, conſcientia, vel imperio animæ ad eas concurrente ut cauſa, vel ut conditione: nonnullæ autem excitantur, atque determinantur, per actiones mentis prægreſſas, quamdiu homo ſanus eſt: quædam denique ex utriſque his concretæ obſervantur.

η. In homine quidquid cogitationem involvit, ſoli id Menti, ut principio, adſcribendum.

θ. Quod verò extenſionem involvit, impenetrabilitatem, figuram, aut motum, id uni corpori, ejuſque motui, ut principio, tribui, per ejus proprietates intelligi, explicari, & demonſtrari, debet.

ι. Neque ex perſpecta mentis, vel corporis, natura, quatenus ab humana intelligentia cognita habetur hactenus, intelligitur ratio, qua agere in ſe mutuò, vel pati à ſe mutuò, queant.

ια. Siquidem hæc ſola effectuum obſervatione ita conſtant, ut horum allegatio nihil explicet: quin imò, ubi problema Medicum eouſque ſolutum, ut reſtet modo explicandum quomodo fiat hæc relatio (δ.ε.ζ.) ſatiſfactum erit quæſito: quoniam ulterior inquiſitio impoſſibilis, & illa ſolutio Medico ſufficiet.

28. Ultimæ quoque Metaphyſicæ, & primæ Phyſicæ cauſæ, Medico inveſtigatu, ne-

tu, neceſſariæ, utiles, vel poſſibiles, non ſunt. Ut erant elementa, formæ primæ, ſeminum, & motus, origo, &c.

29. Aſſumere autem licet, & prodeſt, omnia verè demonſtrata, in Anatomicis, Chemia, Mechanice, atque in Phyſicis, quoad ſimplicem Experimentorum eventum. (vid. 25.)

30. Tum oportet incipere à ſimpliciſſimis, cognitu facillimis, atque certiſſimis, à quibus deinde pergendum ad ea ſemper, quæ proximo gradu harum conditionum prægreſſa attingunt; atque ita accuratè progrediendum, ad compoſita, obſcura, difficilia.

31. Docenti autem procedendum à generalibus ad ſingularia quæque, dum inventa explicat; ut Inventori contra à ſingularibus ad generalia eundum fuit.

32. Ex quibus omnibus ordo doctrinæ liquet: erit enim primò agendum de Vita; deinde Sanitas enarratur; tandem de Morbis; denique de Remediis tractare decet.

33. Itaque prima totius generalis Doctrinæ Medicæ, quæ Inſtitutiones Medicæ appellantur, pars explicat Humani corporis

1. Partes, fabricam.
2. Vitam.
3. Sanitatem.
4. Effecta, quæ ex his ſequuntur.

Vocatur φυσιολογική, οἰκονομία humana, doctrina de uſu partium.

Objecta verò hujus partis modò enumerata appellari ſolent Res Naturales, vel Res ſecundum naturam.

34. Altera pars enarrat corporis humani viventis

1. Morbos.
2. Morborum differentias.
3. Eorum cauſas.
4. Effecta.

Dicitur παθολογική, quatenus morbos declarat; αἰτιολογία παθολογική, dum tractat cauſas; παθολογία, vel νοσολογία, quando agit de differentiis eorundem; συμπτωματολογία denique, quoties effecta morborum, vel ea, quæ his accidunt, exponit.

Objecta iterum hujus partis vocantur Res præter Naturam, aut contra eam.

35. Tertia deinde docet

1. Quænam ſint ſigna.
2. Quomodo revocentur in uſum.

Ut in corpore ſano, & in ægro, cognoſcamus, an, quis, qualis, ſit, fuerit, erit, gradus, ordo, effectus, vel ſanitatis, vel morbi.

Deſignatur nomine σημειωτικῆς.

Objecta autem hujus ſunt Res naturales, non naturales, præternaturales.

36. Indicat quarta

1. Remedia.
2. Uſum.

Quibus Vita & Sanitas conſervari queant.

Unde nominatur ὑγιεινή.

Et pro objectis habet Res non naturales dictas inprimis.

37. Quinta denique inſtruit

1. Materiem Medicam.
2. Ejus præparationem.
3. Modum utendi.

Ut ſalus reſtituatur, morbi tollantur.

Dicitur θεραπευτική, complectens διαιτητικὴν, φαρμακευτικὴν, χειρουργικὴν, μέθοδον ἰατρικήν.

38. Quum ergo docenti, diſcentique, commoda, & naturæ rei congrua, ſit hæc diſtributio Artis, eam & ſequemur ut normam dicendorum.

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ.

39. Corpus humanum conflatur ex fluidis, & firmis, docet Anatome.

40. Firma ſunt, aut vaſa coercentia humores, aut inſtrumenta ſic facta, figurata, & connexa, ut ex ſingulari hac fabrica determinati quidam motus exerceri queant, ſi cauſa movens accedit. Deprehenduntur enim ibidem, fulcimenta, columnæ, trabes, propugnacula, tegumenta, hypomochlia, cunei, vectes, trochleæ determinantes, funes, præla, folles, cribra, filtra, canales, alvei, receptacula. Facultas exercendi hos motus Functio dicitur; quæ lege mechanica fit, & per eam tantum explicari poteſt.

Digitized by Google

41. Fluidæ verò partes intra firmas continentur, moventur, in motu determinantur, miſcentur, ſeparantur, mutantur, vaſa cum nexis inſtrumentis movent, horum parietes atterunt, mutant, reſtituunt, fiunt hæ actiones juxta leges hygroſtaticas, hygraulicas, & mechanicas, ideòque & juxta has ultimò exponi debent: ita tamen ut accuratiſſima primò ratio habeatur uniuſcujuſque humoris, & actionis ejus, prout per omne genus experimentorum innoteſcere poteſt.

42. Vitæ Humanæ nomine, hìc loci, ſenſu pervulgato, intelligo eam Corporis, quoad firma, & fluida, conditionem, quæ omninò requiritur, ut commercium mutuum inter mentem & corpus duret quodam modo, aut queat reſtitui utcunque, nec neceſſe ſit id omninò tolli. Non enim hìc Vitæ veram definitionem dare adhuc licet. Ut neque clariorem in his initiis ideam Sanitatis effingere poſſum, quam eſt data (1.)

43. Ut autem ſciatur accuratè, quid requiratur in corpore, ut hæc ambo (42.) adſint: 1. colligenda curioſè cuncta phænomena Vitę, & Sanitatis; 2. inquirenda ſubjecta, in quibus hæc; 3. indagandæ cauſæ, à quibus; 4. inſtrumenta, per quæ, fiant; 5. effectuſque, quos iterum producunt.

44. Quum verò ipſa hæc fere innumerabilia ſint, ratio doctrinæ jubet ea revocare ad quædam capita, ut ordinatè tractetur ſingulatim de ſingulis.

45. Incipiendum quidem à corporeis (30.); ſed hæc, vel communia ſunt Mari & Fœminæ, vel propria alterutri; ideòque de prioribus primò tractandum erit.

46. Quæ iterum, vel in adulto, vel in eo, quod fieri incipit, corpore ſpectari poſſunt; ſed tamen de priori iterum prius agendum (30.).

47. Verum omnia illa ita cohærent inter ſe, (43. 44. 45. 46.) ut, quaſi in orbem eundo, mutuas cauſæ & effectuum vices agant; unde inevitabilis difficultas eſt in reperiundo ordine, qui non peccet in leges bonæ methodi.

48. Optimus tamen videtur, qui ab alimentis aſſumendis incipiens, per ſucceſſivas horum in corpore mutationes pergit, donec deſinat ubi hæc corpus ipſum faciunt, & actiones ejuſdem: quum enim ex his aſſumptis, ſenſu prius exploratis, & aſſiduè permutatis, conſtet corpus, & per eadem agat, clarum eſt illud hoc modo facillimè poſſe cognoſci.

49. Sunt igitur, vel ſolida, vel liquida, adeòque eſculenta, vel potulenta. Quorum materies primævis aqua, & ea, quæ ſponte dabat, terra, ut hiſtoria *a* ſacra, *b* profana, *c* fabularis, & ipſa rei natura, docet: deinde demum humores quoſdam animalium, & alias quaſdam horum partes, una cum eſculentis terra natis, præparavere, & uſurpaverunt.

50. Interim *d* multi ſolis vegetabilibus, & aqua, ab antiquiſſimis temporibus uſque in hodiernum diem uſi in ſuſtentaculum vitæ, imò integræ nationes his contentæ vixere; *e* ſolo gramine & fœno vixiſſe viſus eſt homo; *f* alii ſolis fere ſuſtentati piſcibus; *g* carnibus & lacte alii; dum alii omne ferme vegetantium, piſcium, reptilium, volatilium, genus, menſis adhibent; quod luxus, & ingluvies, ut *h* olim, ſic hodie, docet.

51. Itaque ſingulis horum (49. 50.) ſeorſum, vel commiſtis ſimul, crudis, aut præparatis, utens homo vivit, viget, veget, reficitur. Nec tamen varietas aſſumptorum magnam differentiam nutrito corpori adfert in materie, vel in actionibus. Quare eſt in homine ſano facultas, quæ ex tam diverſis, mutando, conſtituere humanum corpus poſſit.

52. Docet nihilominus rerum uſus, mutationem hanc (51.) felicius abſolvi pro varietate aſſumpti, vel pro diverſitate præparationis, qua hæc mutata fuere antequam corpori ingererentur.

53. Inde cerealia matura, ſiccata, mundata, trita, cum aqua ſubacta, fermentata, cocta per ignem, aptiora ſunt vitæ ſanæ conſervandæ. Animalium verò partes mundatas tundendo, Aeri exponendo, co-

A 3 quen-

a *Geneſ.* I. 29. II. 16. *confer.* IX. 3.

b *Herod.* I. 71.

c *Apud Poetas in fabulis Cereris & Triptolemi.*

d *Herod.* I. 202. IV. 177. 185.

e *Tulp. obſerv.* IV. 10.

f *Herodot.* I. 200. *&* 202. II. 92. IV. 183.

g *Herod.* I. 216. III. 23. *vid. Alexandr. Gen. d.* III. 12.

h *Petron. in Satyric.*

Digitized by Google

quendo, aſſando, frixando, condiendo, in meliores uſus experientia redegit.

54. Sal, Acetum, Aroma, Olea, præcipuam dedere condimentorum materiem.

55. Fructuum quidem horæorum, ſi maturi, ea eſt, ut ſolvantur facilè, mollities, quæ vix ulla præparatione egeat.

56. Potus autem, ſi aqua pura, & curſu exercita, crudus optimus; ſi aqua inſectis, & horum ovis, inquinata, coctione leviſſima, & quiete brevi, optima redditur. Potus verò ex Cerealibus, aut fructibus, cum aqua coctis, intelligitur facilè. Ut & ille, qui ex Cerealibus ſiccis, mundatis, humectando, in initia vegetationis ſuſcitando, mox ſiccando, terendo, infundendo in aqua, deinde coquendo, fermentando, depurando denique, conficitur, atque Cereviſia nominatur. Nec obſcura ratio tandem & illius, qui ex maturis horæis preſſis, fermentatiſque, & depuratis, adeò laudatur, & expetitur, celebri nomine Vini.

57. Quarum præparationum (53. 54. 55. 56.) omnium effectu, aſſumendis conciliatur, attenuatio, miſtio, dilutio, lubricitas, fluiditas, liquidioris à craſſo ſecretio, adeòque facilior in corpore humano ſubactio, ſeparatio, excretio.

MANDUCATIO CIBORUM.

58. Cibi (49. 50. 51.) quidam ſic (57.) mutati, in ore alias ſubeunt permutationes, quæ 1. morſu, 2. manducatione, 3. ſalivæ, liquoris in os affluentis, muci, & aeris, permiſtione, conſtant.

59. Morſus requirit 1. *a* maxillæ inferioris à *b* ſuperiore verſus pectus abductionem, ſupra *c* condyliformem proceſſum, *d* tabernaculo oſſis temporum ope ligamenti totum articulum in orbem ambientis, & interpoſitu *e* lamellæ cartilagineæ mobilis, ab utroque oſſe liberæ, atque in limbo ſui orbiculi ligamento articuli accretæ, utrimque excavatæ, articulatum, 2. dein iterum fortem ejus contra maxillam ſuperiorem compreſſionem, ut intercepti octo dentibus, utriuſque mandibulæ inciſoriis, cibi ſolidi conſcindi queant.

60. Prior actio (59. 1.) fit contractione *f* muſculorum biventrium, qui carnei oriuntur ex *g* foſſula baſi proceſſus maſtoidis inſculpta, deſcendentes tendinem faciunt, quo per *h* muſculum ſtylohyoideum & ligamentum annulare lateri oſſis hyoidis adnatum tranſeunt, inde iterum carnoſi fiunt, atque ab ipſo oſſe hyoide fibris carneis inſtructi, adſcendunt uſque ad *i* internam, mediam, inferiorem, partem menti, ibique inſeruntur, infimi omnium hic affixorum, hocque mechaniſmo trochleæ dirigentis, vis, & directio, horum muſculorum intelliguntur, non ſine maxima mirabilitate artificioſæ fabricæ.

61. Poſterior verò (59. 2.) efficitur contractione Muſculorum *k* Temporalium, qui larga, ſemicirculari, carnea, origine ex cavo oſſi frontis, verticis, ſphenoidi, temporali, inſculpto, fibris concurrentibus ſub oſſe jugali uniti, fibris ab eo acceptis roborati & determinati, circumnaſcuntur tendinoſi facti, partimque adhuc carnei, circumquaque *l* proceſſui coronoidi maxillæ inferioris; *m* Maſſeterum, qui carnei, craſſique oriuntur à primo oſſe maxillæ inferioris & ab oſſe jugali, hinc fibris ſe mutuo decuſſantibus inſeruntur inferiori, exteriori, margini maxillæ inferioris ab angulo verſus mentum per ſpatium quatuor fere digitorum; *n* Pterygoideorum externorum, qui oriuntur ab externa parte alæ exterioris proceſſus pterygoidis in oſſe ſphenoide, & à parte ſuperiori ibidem oſſis ſphenoidis, progreſſi retrò, inſeruntur forti tendine in ſpatio ſemilunari, ſito in interna parte maxillæ inferioris inter condyloiden & coronoiden proceſſum maxillam antrorſum

a *Veſal.* 1. 10. *F.* 1. 2. & 5. *F. omnes.*
b *Veſal.* 1. 9. *F.* 1. 2.
c *Veſal.* 1. 10. *F.* 1. 2. *l. A.*
d *Veſal.* 1. 6. *F.* 5. *ante l. h.*
e *Veſal.* 1. 10. *in textu p.* 44. *figur. ad marg.*
f *Caſſer. de voc. organ. p.* 15. *T.* 1. *F.* 1. *Litt. BCB. FD. Euſtach. T.* 28. 30. 26. 9. 11. *T.* 32. 10. 12. 29. 32. *Veſal.* 2. *T.* 5. *H. I. T.* 6. *I.*
g *Veſal.* 1. 6. *F.* 5. *inter k & m.*
h *Euſtach. T.* 32. 12. 30. *T.* 28. 29. 12.
i *Veſal.* 1. 10. *F.* 2. *l. H.*
k *Veſal.* 11. *T.* 2. *l. A. T.* 4. *A.B.C.* 1. *T.* 5. *l. B. Euſtach. T.* 33.
l *Veſal.* 1. 10. *F.* 2. *l. C.*
m *Veſal.* 2. *T.* 5. *l. CD.*
n *Fallop. Obſerv. anat. pag.* 426. *Verhey. T.* 29. *F.* 13. *l. C. Euſtach. T.* 41. *Fig.* 13. 69. 49.

Digitized by Google

ſum ſurſum movent ſimul, vel antrorſum obliquè ad latus, ſi agit unus; *o* Pterygoideorum internorum, qui carnei, & tendinoſi oriuntur ex tota interna ſuperficie lamellæ externæ proceſſus pterygoidis, progreſſi deſcendendo, lato, robuſto, tendine affiguntur foſſulæ paulò ſupra angulum internum maxillæ inferioris ſub magnis apophyſibus, maxillam, ut maſſeteres, fortiſſimè ſurſum ducunt & retrorſum ſimul, ad latus & retrorſum, ſi agit unus. Si enim octo deſcripti muſculi agunt ſimul, vi incredibili premitur maxilla inferior contra ſuperiorem, omni preſſu terminato in ſeries dentium cunctorum utriuſque maxillæ, quorum dentibus octo inciſoriis ſic valide compreſſis fit Morſus.

62. Dein morſu diviſi cibi arctantur inter latas molarium ſuperficies ſcrupeas, ut actionem recipiant attritus. Illa arctatio fit 1°. contractione inprimis muſculi *a* Buccinatoris, qui lato, carneo, principio ortus ab anteriori parte proceſſus coronoidis maxillæ inferioris fibris directis hæret gingivis utriuſque maxillæ, pergens per genas inſeritur angulo labiorum, genas dentibus molaribus, horumque ſedi externæ, applicat; *b* Orbicularis labiorum *c* ſuis membranaceis vinculis ad gingivas in medio ſuperiori & inferiori alligatorum, qui carneis fibris aperturam oris ambiens & labia, nulli oſſi inſeritur, corrugat, arctat, claudit, oris ambitum; *d* Zygomatici, qui ab externa parte oſſis jugalis carneus ortus obliquè deſcendens inſeritur circa angulum labiorum, labia obliquè ſurſum ducit, partem malæ Buccinatori ſurſum affinem gingivis molarium ſuperiorum, hiſque ipſis arctè apprimit; *e* Elevatoris labiorum communis, qui ab oſſe quarto maxillæ ſuperioris ad concurſum labiorum ſub tendine præcedentis (*d*) ſuo tendine inſeritur, labia magis recta ſurſum ducens, hæcque, & illam buccæ partem dentibus ibi, gingiviſque, applicans; *f* Elevatoris labii ſuperioris proprii, duplicis, unius, qui ab eodem oſſe quarto ortus immediate ſupra priorem (*e*) obliquè deſcendens ſub cute labii ſuperioris evaneſcit, *g* alterius, ex anteriore parte maxillæ ſuperioris ad medium baſios naſi orti, in medium labium ſuperius diſperſi, qui ambo muſculi ſimul labium ſuperius oris, per ſphincterem ſuum clauſi, adſtringunt contra gingivas, denteſque ſuperiores, anteriores; *h* Depreſſores labii inferioris proprii ex anteriori mento ex maxilla orti, atque labio inferiori inſerti; *i* Elevatoris labii inferioris proprii, qui oritur ex anteriori parte gingivæ maxillæ inferioris circa dentes inciſorios, inſertus in inferiora cutis menti; *k* muſculi ope Depreſſoris labiorum communis, qui carneus oritur ab inferiori margine maxillæ inferioris, circa ejus latera, adſcendens inſeritur angulo labiorum; *l* obliqui labii inferioris, orti ex dimidia, anteriori, inferiori, parte maxillæ inferioris, adſcendentis in labium inferius obliquè; *m* platyſmatis myoidis, quod ſub pinguedine ſtatim poſitum, incumbit pectori toti fere uſque ad papillas; ſupra hanc partem pectoralis muſculi membranoſo, lato, tendine expanſum, inde uſque ſupra claviculas, per collum, loca ſub mento, faciei partem a mento uſque ſupra maſſeterem, per altitudinem ferè baſios naſi, fibris tendinoſis ubique accretum ſupra, ſubjacentes muſculos, buccas maxillis, dentibuſque molaribus, arctè apprimit, pectoris, colli, menti, faciei inferioris, integumenta concutit, & movet. Si enim hi omnes agunt ſimul, tum genæ, & labia, ita applicantur gingivis & dentibus, ut nil cibi, potuſve, cadat intra genas & gingivas; ſi verò ſucceſſivè, tum determinantur etiam locis variis. 2°. fit eadem arctatio per linguam, muſculum

A 4 maxi-

o *Fallop. Obſ. an. p. 426. Verhey. T. 29. F. 13. l. D. Covvp. app. ad Bidl. T. 8. F. 35. l. B. Euſtach. T. 41. Fig. 13. 69. 37.*

o. & a. *Simul vid. Veſal. 2. T. 6. l. D.*

a *Covvp. App. ad Bidl. T. 8. F. 33. l. K. Euſtach. T. 33. 7. 37. T. 41. F. 1. 3.*

b *Covvp. App. ad Bidl. T. 8. F. 33. l. FF. Euſtach. T. 27. 35. 41. F. 1. 3.*

c *Morgagn. Adv. 1. pag. 2. §. 5.*

d *Id. Covvp. Ib. l. G. Euſtach. T. 41. l. 20. 17. 19. 23.*

e *Id. Covvp. Ib. l. D. Euſtach. T. 41. F. 1. 3.*

f *Id. Covvp. Ib. l. E. E. Euſtach. T. 41. F. 1.*

g *Euſtach. T. 41. F. 1. 19. 22.*

h *Id. Covvp. Ib. l. I.*

i *Id. Covvp. Ib. T. 7. F. 32. l. HH.*

k *Id. Covvp. Ib. T. 8. F. 33. l. HH. Euſtach. T. 41. F. 1.*

l *Euſtach. T. 41. F. 1. 24. 23. 2. 19. 22.*

m *Euſt. T. 30. 20. 26. Veſal. 2. F. 3. LONLK.*

Digitized by Google

maximè in omnia volubilem, atque ad omne punctum oris interni facile mobilem 1°. per muſculos *a* Genioglosſos, ab interna parte menti carnoſo principio ortos, dilatatos progredientes, & radici linguæ inſertos; qui linguam in anteriora trahunt, & contrahunt; *b* Ceratoglosſos, ortos lato carneo initio à latere oſſis hyoidis, unde adſcendentes largo fibrarum ductu diſperſos cernimus per linguam; retro agunt eam, deprimunt, explicant; *c* Styloglosſos, qui à parte externa proceſſus ſtyloidis oſſis temporum orti acuto & carneo principio obliquo deſcenſu in anteriora ſe inſerunt poſticæ parti linguæ, quam elevant, ad latera trahunt, explicant; fibras carneas, ex corpore linguæ emiſſas in latera mandibulæ inferioris interna. 2°. per muſculos ipſum linguæ corpus conſtituentes, qui ſunt *d* longitudinales linguam breviorem reddentes; *e* tranſverſi linguam arctantes; *f* perpendiculares linguæ craſſitiem minuentes; *g* alii ejus dorſum, & latera, trahentes; *h* anguloſi linguam intrò trahentes; *i* alii acuminatum dorſum deprimentes; *k* recti baſin linguæ comprimentes. Omnibus his, ſeorſum, vel junctim variè, agentibus, facilè explicantur linguę ad hanc cibi inter molares, potus verſus fauces & cibi, determinationem; accedente inprimis actione *l* fibrarum extra linguam in muſculos externos emiſſarum, quæ cum iis ſimul agit.

63. Quin ſponte liquet ſucceſſivo muſculorum maxillam moventium (*60. 61.*) motu, aperiente, premente, antrorſum (*61.* n. pag.*6.*) ad latera (*61.* m. n. o.) retrorſum (*61.* m. k. o.) cibos muſculis genarum, labiorum, linguæ, intra mandibularum dentes deductos, ablatoſque, atteri.

64. Quo quidem motu cibis accidunt 1. ſimiles mutationes, ac (57.) jam explicatæ. 2. aliæ mutationes ab admiſtu ſalivæ liquoris oris, & muci palatini ac faucium 3. denique aliæ ab aere ſimul intermiſto.

SALIVÆ ORTUS, NATURA, ADMISTIO.

65. Namque 1°. *m* ad radicem auriculæ, in fovea inter proceſſum mammillarem, condyloiden, & os jugale, facta hæret parotis conglomerata conglobatam *n* ſinu complexa, inde late extenſa ad anteriora, inferiora, poſteriora; hæc ab arterioſo ſanguine fabrica ſua ſalivam ſecernit, communi ductui infundit, qui circa tertium molarem ſuperiorem eam in os affundit perforans Buccinatorem. *o* 2. intra maxillam hæret maxillaris, interna, ingens, lato ortu totam fere maxillæ longitudinem emenſa, ſalivam ab eodem arterioſo ſanguine ſeparat, in ductum excretorium à poſteriori ejus parte ortum immittit, ad anteriora fere uſque ad dentes inciſorios anteriores progreſſum, medio itinere ex reliquo progreſſu glandulæ ejuſdem & illam ſalivam per ramos laterales accipientem, eamque effundentem per duo emiſſaria circa finem radicis anterioris frœni linguæ, poſita. 3. *p* ſunt ſublinguales Rivinianæ, vel Bartholinianæ, forte prioris (2.) ſoboles ſimili oſculo patentes ſub lingua, eodem loco. 4. lingua, palatum, gingivæ, labia, exiguis emiſſariis perforantur, per quæ tenuior longe, ſed ſimilis, humor extillat. 5. *q* palati anterioris, maximè verò poſterioris penduli, tum Uvulæ *r*, *ſ* tonſillarumque, glandulæ mucum ſeparant, eructant, cibis permiſcendum præbent. Sunt autem hi fontes, & emiſſaria, ſic ſita, ut motu manducationis

a *Covvp. Myotom. reſor. F. 5. l. DD.*
b *Id. Covvp. Ib. l. CC.*
c *Id. Ib. l. EE.*
d *Malpig. de ling. F. 2. l. A.*
e *Id. Ib. l. B.*
f *Id. Ib. l. C.*
g *Id. Ib. l. E.*
h *Id. Ib. l. G.*
i *Id. Ib. l. H.*
k *Id. Ib. l. L.*
l *Id. Malp. Ib. l. F.*
m *Steno Obſer. de gland. 1660. Nuck. Sialograph.* 8. 9. 10. *T.* 1. *F.* 2. *Valſalv. de aure T.* 1. *F.* 1. *l. L. I. I. M. M. N. Euſtach. T.* 21. 11. 35.
n *Valſalv. de Aure T.* 1. *F.* 1. *h. L.*
o *VVarthon. Adenogr. pr.* 119. *Nuck. Sialogr.* 8. *T.* 1. *F.* 1. *Euſtach. T.* 41. *F.* 5. 43. 17.
p *Barthol. Act. Phil. Angl.* 164. 749. *Nuck. Sialogr.* 13. 14. 15. *Tab.* 1. *F.* 4. *Tab.* 2. *Fig.* 1.
q *Schneider de Catharr. l.* 3. *ſ.* 2. *C.* 111. *F.* 2. 3. 4.
r *Valſalv. T.* 5. *F.* 1. *A. F.* 2. *G.*
ſ *Nuck. Sialogr.* 57. 58. *Valſalv. Tab.* 5. *F.* 1. *ec.*

Digitized by Google

nis & loquelæ, inprimis humores ſuos profundant. *a* An in homine alia ſalivæ glandula, & ductus?

66. Eſt ſaliva humor dilutus; pellucidus; igne non concreſcens; ſaporis, odoriſque fere expers; conquaſſatus tenaciter ſpumeſcens; glanduloſus, à puro arterioſo ſanguine ſecretus; eſurienti copioſior, fluidior, acrior; diu jejunantibus valde acris, penetrans, detergens, reſolvens; vegetantibus farinoſis, ſucculentiſve, & ſyrupis, fermentationem concilians, augens; Brutis, Hominibus ſanis, dormientibuſve, deglutitur; exſpuitione voluntaria nimis ſecreta ἀνορεξίαν, δυσπεψίαν, ἀτροφίαν, creat; aqua, ſpiritibus, ſatis copioſis, conſtat; ſed & oleo & ſale pauco in ſaponem ſimul coactis paucis admodum conflatur.

67. Hoc ergo motu manducationis (58. ad *64.*) attenuatis cibis ſaliva expreſſa, accuratèque permiſta, facit 1. ad inducendam ſimilitudinem corporis nutriendi; 2. miſcelam oleoſi cum aquoſis; 3. ſolutionem ſalini, 4. fermentationem; 5. mutationem ſaporis, odoriſque; *6.* excitationem motus inteſtini; 7. refectionem momentaneam; 8. applicationem ſapidi, quum ſit inſipida ipſa.

68. Ideòque ex puriſſimo humore arterioſo, mirabili artificio, tali loco, elaborata, effuſa, & admiſta cibo, male rejicitur; ſed deglutita, muneribus ſuis functa, novo circuitu emendata, reſurgit melior. Nec morbi, remedia, aut criſes, aliud hic indicant.

69. Interim eadem ope aere, cibis, ſaliva, muco palatino, muco linguæ *b*; intimè miſtis, & inviſcatis ſimul; pondere prioris, fluiditate, & elaſticitate, calore corporis, & variata omni momento preſſione, fit attenuatio, fluxilitatis productio, motus inteſtini inducti continuatio, in tota hac maſſa.

70. Manſi, ſubacti, permiſti, attenuati, humidi, lubricati, cibi protruduntur verſus fauces, dum, ſerie dentium integra utriuſque maxillæ plerumque contigua facta, muſculis genarum, & labiorum (*62.* 1.) coerciti, motuque linguæ ſimul ejus dorſo explicato, ut utrimque oppleat totum cavum intra dentes mandibulæ ſuperioris & palatum, impoſiti (*62.* 2.) inter hoc & *c* palatum fornicatum, ſulciſque ad fauces preſſa determinantibus ornatum, premuntur, dum Genioglosſi, dorſi longitudinales, Styloglosſi, Ceratoglosſi, ſucceſſivo motu, agunt, cavum ad radicem linguæ ſub *d* velo palatino, uvula, tonſillis, ſupra laryngem, pharyngem, & ante membranas corpora vertebrarum colli, & muſculos pharyngis poſteriores, ſuccingentes, formant, eoque deglutienda deducunt (*62.* 2.) ne guttula quidem excepta.

71. Tum actione Genioglosſi (*62.* 2.) myloglosſi aliquando *e*; aut fibrarum lateralium (*62.* 1.) *f* Geniohyoidei, qui ab interno mento, ſub Genioglosſis ortus, affigitur circa articulationem parvorum cornuum cartilagineorum oſſi hyoidi os hyoides & annexa illi antrorſum, ſurſum, ducens validè; *f* Mylohyoidei, qui largo tendine à media parte baſios oſſis hyoidis ortus larga iterum aponeuroſi affigitur mandibulæ inferiori juxta dentes molares uſque ad anteriora ejus, occupans id ſpatii, quod inter os hyoides, & latera interiora maxillæ inferioris, interjacet os hyoides in omne fere punctum mandibulæ ad latera, ſurſum trahens, & antrorſum ſimul omnia elevans, quæ incumbunt, ut linguam, & cætera; *h* Styloceratohyoidei, qui acuto, carneo, principio à proceſſu Styliformi oſſis temporum ortus, oblique deſcendens antrorſum, penetratus à digaſtrico (*60.*) inſeritur articulationi cornu majoris cum oſſe hyoide, & baſi ejuſdem, retro, ſurſum, elevans os hyoides cum nexis; linguæ radix explicatur, elevatur, antrorſum ducitur, os hyoides itidem, velo palatino applicatur, foramen narium eo clauditur, ſimul os hyoides, & larynx ope contracti i Thyrohyoidei,

qui

a *Nuck. Sialogr. 51. ad 23. T. 3. F. 4.* 3. 2. 1.

b *Morgagn. Adv. 1. T. 1. k. l. Euſt. T. 42. F. 5*

c *Bidl. T. 14. F. 7. l. DE ACC.*

d *Id. Ib. l. BCB. & Cowp. App. ad Bidl. T. 4. F. 8. L a b c d e.*

e *Morgagn. Adv. 2. 33.*

f *Caſſer. voc. org. 15. T. 1. F. 11. l. BB. Euſtach. T. 41. F. 5. 47. ½. 41. 25. 26.*

g *Caſſer. ibid. 15. T. 1. F. 1. l. EEEE. Euſtach. T. 41. F. 5. 47. 42. 13. 16.*

h *Caſſer. ibid. 15. T. 1. F. 1. l. DED. Morg. Adv. 2. 31. Euſtach. T. 41. F. 5. 54. 51. ½. 11. 14.*

i *Aquapend. de Laryng. F. 23. n. F. 34. N. Morgagn. Adv. 1. T. 1. 3.*

qui carneus ab latere oſſis hyoidis ortus, deſcendens parti inferiori & laterali ampla inſertione, cartilaginis ſcutiformis affigitur, elevantur, deglutienda preſſa hinc epiglottidem elevatu prementem reprimendo, claudunt, uvulam, muſculis ſuis depreſſam, *a* rimæ glottidis applicant, mucum lubricum velo palatino, uvulæ, tonſillis, radici linguæ, epiglottidi, glandulis ejus *b*, glandulis arytænoidæis *c*, pharyngis lacunis *d*, expreſſum, deglutiendo circum applicant; quin ſimul radicem linguæ dilatatæ, os hyoides, laryngem, antrorſum movent, genioglоſſi, myloglоſſi, geniohyoidei, mylohyoidei, ſic pharyngem aperiunt, annexum radici linguæ, oſſi hyoidi, laryngi, dilatant fauces, locum hìc parant deglutiendis, maximè quando ſimul pterygoidei externi, (61. n.) & quædam *e* fibræ maſſeterum, totam maxillam inferiorem fortiter antrorſum trahunt, ſicque ſpatium ibi valde amplum reddunt, atque *f* gloſſopharyngæos, *g* hyopharyngæos, *h* Thyropharyngæos, *i* Cricopharyngæos, ſimul adducunt ad anteriora, ſicque diſtrahunt, & cava ſuperiora pharyngis deglutiendis applicant, os ſuperius pharyngis claudunt, contractis ſimul *k* ſtylopharyngeis, laxato *l* œſophageo, itaque eò deglutienda premunt. Sed & eodem tempore *m* muſculi Gargareonis externi, internique, palati velum elevant, omnimodo explicant, uvulam moderantur, ſic lapſum deglutiendi in glottidem, eructationem per nares, impediunt.

72. Deinde, fere eodem poſt hæc momento, laxantur omnes contracti (71.); agunt *n* Sternohyoideus uterque; qui ab interna claviculæ parte juxta ſternum, & à ſterno ibidem, lato, carneo, principio, adſcendens inſeritur baſi oſſis hyoidis anterius; ſimul uterque ſternothyroideus, qui a ſterni ſuperiore parte & claviculæ anteriore, ortus, baſi ſcutiformis accretus, ſurſum oblique, extrorſum adſcendens, tuberculo laterali, exteriori, ejuſdem ſcutiformis inſeritur; *o* Coracocerathyoideus uterque; qui rotundo, carneo, principio à ſuperiori coſta ſcapulæ ad radicem proceſſus coracoidis, progreſſu biventer factus, affigitur anteriori parti oſſis hyoidis; qua mechanica retrorſum, deorſum, contra pharyngem premitur cricoidis lata facies poſterior; ſed & ſimul convulſiva fere celeritate, magnoque impetu, convulſi, *p* gloſſoſtaphylini, *q* pharyngoſtaphylini, *r* azygus Morgagni, quo velum palatinum tunc tenſum, ſurſumque expanſum (71. d.) trahitur deorſum, trudit delata huc in os œſophagi elevatum, & dilatatum, per eoſdem contractos gloſſoſtaphylinos, pharyngoſtaphylinos; accedit tum & ſimilis convulſio *s* gloſſopharyngæorum, *t* Hyopharyngæorum, *u* Thyropharyngæorum, qua lingua, os hyoides, larynx, pars poſterior pharyngis, ad ſe invicem preſſa, ita preſſum deglutiendorum in os œſophagi ſimul adjuvant vi magna. Sic clauditur pharynx, ſimulque ſtringitur *x* œſophageus, ab utroque latere cartilaginis cricoidis ortus, os œſophagi amplexus & extrorſum ambiens, ſicque deglutienda vi preſſa hærent in cavo œſophagi ſub pharynge. Tam operoſa fit arte deglutitio, tot conſpirantes organorum adeò multiplicium & concurrentium actiones huc requiruntur: unde læditur frequenter

a *Morgagn. Adv.* 1. 3.
b *Morgagn. Adv.* 1. *T.* 2. *Fig.* 5. CC.
c *Morgagn. Adv.* 1. *T.* 2. *Fig.* 1. *ee. F.* 2. *EE. Fig.* 6. *b.*
d *Valſalv. T.* 5. *F.* 2. 111.
e *Euſtach. T.* 41. *F.* 1.
f *Valſalv. T.* 5. *F.* 2. *II. T.* 6. *BB.*
g *Id. T.* 5. *M.M. F.* 6. *F. F.*
h *Id. T.* 5. *N.N. n.n. T.* 6. *G. G. g. g.*
i *Id. T.* 5. *O.O. T.* 6. *H.H.*
k *Valſalv. de aur. T.* 5. *F.* 2. *ll. Tab.* 6. *EE. Cowp. app. ad Bidl. T.* 9. *F.* 38. *I.BB.DD.*
l *Cowp. app. ad Bidl. T.* 9. *F.* 38. *l.E.E. Valſalv. de aure. T.* 5. *OO. T.* 6. *HH.*
m *Fallop. obſerv. p.* 428. *Riolan, Anthropog. l.* 5. *c.xx. Valſalv. de aure T.* 4. *l. m. m. n.n. T.* 5. *F.* 1. *BB. F.* 2. *F. F. T.* 6. *A. A.*
n *Caſſ. org. voc. T.* 1. *F.* 1. *l. K.K. F.* 11. *l.II. Morgagn. Adv.* 1. *Tab.* 2. *M. n. Adv.* 2. 32.
o *Caſſ. org. voc. T.* 1. *F.* 2. *l. Qr. Qr. Morgagn. Adv.* 1. *T.* 1. *T.*
p *Valſalv. T.* 5. *F.* 1. *C.C. T.* 6. *C.C.*
q *Id. T.* 5. *F.* 1. *D.D. F.* 2. *H. H.*
r *Morgagn. Adv.* 1. 3. *Adv.* 2. 35.
s *Valſalv. T.* 5. *F.* 2. *I. I. T.* 6. *B. B.*
t *Id. T.* 5. *F.* 2. *MM. MM. T.* 6. *F.F.F.F.*
u *Id. T.* 5. *F.* 2. *NNNN. T.* 6. *GGGG.*
x *Cowp. app. ad Bidl. T.* 9. *F.* 38. *l.EE. Valſalv. T.* 5. *F.* 2. *OO.N.N. T.* 6. *GG. HH.*

Digitized by Google

ter, varie; & ſcitur, cur à cibo ſicco capto, areant, rigeſcant, nec deglutire plus valeant, fauces? cur, perdita uvulà, deglutienti tuſſis? Cur, fiſſo velo palatino, deglutienda per nares exitum moliantur?

73. *a* Qui ſtomachus eſt tubus, diverſis membranis ſibi mutuò incumbentibus conſtans, ope primæ villoſæ, cavitatem internam facientis, liquorem ſaliva pinguiorem, lentioremque, ab arteria œſophagæà paratum *b*, aſſiduè ſtillat, quo lubricam deglutiendis viam, fibriſque ſuis flexilitatem commodam, præbeat, & munimentum. Secunda, ubi priori eſt incumbens, glanduloſa, ſuccum deſcriptum facit, per emiſſaria in cavum tubi expromit, & averſa parte vaſis ad glandulas has tendentibus conſtat. Ambit hanc muſculoſa fibris orbicularibus, non ſpiralibus, quæ iterum longitudinalibus cinguntur. Atque tandem involvuntur omnes celluloſa, tenui, fibroſa, & vaſculoſa, membrana, applicantur huic ſæpe, a parte poſtica, extrinſecus, ad locum vertebræ quintæ Thoracis, *c* duæ glandulæ, ſuccum lubricum conficientes, ſtomacho ſervientem.

74. Contractis ergo longitudinalibus, & orbicularibus, fibris, deglutita lubrica, per viam pinguem, & ſub deglutiendo bolo dilatatam, protruduntur per laxatum, latum, & apertum, *d* os Ventriculi in eundem.

75. Quò ubi deſcenderunt, *e* caro ſuperior muſculi inferioris diaphragmatis, gulam ibi tranſeuntem ſtringens, Ventriculum hac parte claudit.

ACTIO VENTRICULI IN INGESTA.

76. Cibi, & potus, deglutiti, ventriculo clauſo, humido, calidoque, excepti, diluti, aere commiſti, ſponte, in hoc loco, pro diverſitate materiæ, fermenteſcere inciperent vel putreſcere, utroque verò modo mirè mutari, vel in aceſcentem, vel in alcaleſcentem, vel in rancidam, aut in glutinoſam denique, maſſam.

77. *f* Cruſta villoſa ventriculi, cibos amplectens, parte cava villoſa, tubuloſa, rugoſa, madida, glutinoſa; parte convexa *g* glandulis multis, variiſque, ornata, quæ oriuntur a tunica vaſculoſa adhæreſcente, arteriis Epigaſtrica, & aliis adhuc tribus *h*, omnibus ex cœliaca, poſtque ſingularem hic apparatum abruptum; tandem uſque in cava ventriculi apertos ramos dimittentibus *i*, venis, nervis pluribus, & mirè implicatis, *k* ditiſſima; ſuppeditat ergo emiſſariis tenuiſſimis aſſiduò humorem tenuem, pellucidum, ſpumoſum, ſpiritibus divitem, ſalſum leniter, in ipſis voraciſſimis Animalium, non alcalinum, nec acidum, in eſuria diu tolerata acrem, ſecretum fiſtulis exiguis ab arteriolis gaſtricis; & humorem lentiorem, mucoſum, glandulis ſecretum, folliculis harum collectum, per emiſſaria *l* ex loculis in cavum ventriculi expreſſum; amplior contracto ventriculo rugas facit magnas, cibi remotas, fermenti acrioris cauſas, contritum juvantes, famemque excitantes; *m* in Animalibus, quorum ventriculo hæc cruſta abeſt cum liquoribus his, ingluvies, & ſinus gulæ ante ventriculum, ſimili fere fabrica, & humoribus, donantur.

78. Si conſideres, ad cibos hos eò loci *n* ſalivam, magna copia, aſſiduo fluere ex ore, & œſophago, ventriculum eos tranſſudante humore diluere perpetuò, reliquias prioris alimenti iis permiſtas eos agitare, aerem iis ſubactum eos intimè movere, calorem loci cuncta hæc excitare, videbis effectus hic præſtitos eſſe, macerare, diluere, in tumorem attollere, attenuare, fermentationem inchoare, diſſolvere, meatibus, & humoribus corporis noſtri adaptare, ingeſta.

79. Neque tamen hinc videris, quomodo ſolidiores cibi, non admodum manſi, feliciter digeruntur in ventriculo.

80. Ut

a *Verhey. T.23. F.4.5. Veſal.5. F.14. 15. A. B. C. D. G.*
b *Ruyſch. Ep. 6. T.7. F. 3. C.*
c *Veſal.5.F.14.15.F.F.Morgag.Adv.3.5.*
d *Veſal. 5. F.14.15. G. F.16. b. F. 17. m.*
e *Bartholin. de Str. diaph. c.2. ſ. 1. & 2.*
f *VVill. Pharm. 7. T.4. F. 2. 3.*
g *Morgagn. Adv. 3. 6.*

h *Lovv. de Cord. 213. 214. 215.*
i *Ruyſch. Th. 2. 39. 40. 41. T. 5. F. 1. Th. 6. 26*
k *Veſal. 5. F. 14. 15. T. V. X. Y.*
l *Ruyſch. Th. 10. p. 56. Th. 6. 26. Morgagn. Adv. 3. 6.*
m *Malpig. poſth. 28. & Peyer. parerg. p. 57. ad 78.*
n *Nuk. Sialograph. pag. 29.*

80. Ut verò cauſa hæc quæſita inveniatur, ſpeculeris ſabricam muſcularem ventriculi, expendaſque quænam inde actio pendeat.

81. Tumque apparet, membranam ventriculi carnoſam, cellulosa Ruyſchiana, oleum ſuppeditante, tectam, *a* parte convexa fieri fibris validis, quæ ab ore ſummo incipientes, ad pylorum progreſſæ, ſerie orbiculari, vel ſpirali, ejus cavum ambiunt perpendiculari ſere ad longitudinem illius poſitu, ſuoque contractu latitudinem arctant; *b* parte autem concava conſtare fibris primò obliquis, fundum ventriculi oblique verſus dorſum ejus, & verſus os ſuperius, contrahentibus, ſicque minuentibus longitudinem, ſecundò fibras habere validas, pylorum, parallelo ad longitudinem itinere, amplexas, per dorſum unitas, os ſuperius circumambientes, ſicque vacui ventriculi ora adducentes, pleni verò, à contentis diſtenti, hinc impediti ſe contrahere, os ſuperius claudentes, inferius valdè coarctantes.

82. Simul pateſcit hanc membranam cingi adhuc cellulosa (81.), tumque & alia extrema, quæ *c* convexa parte vaſculoſa valde, *d* concava verò fibroſa ductu longitudini parallelo, juvat arctationem longitudinis.

83. Adeòque fibræ hæ, valde contractiles quidem, ſed tamen non potentes omninò evacuare ventriculum, ubi ſimul agunt, ora claudunt, contenta diſtendentia validè premunt, miſcent, motu vermiculari atterunt, ictibus ambientium exponunt, in ventriculo retinent craſſa, ea attenuant, fluidiora verſus ſinum *e* ante pylorum, aſcendentem omninò *f*, ſurſumque erectum, pellunt, per hunc arctatum quidem, tam per enatam hic craſſitiem propriam internam, quam per retroflexum *g* ejus verſus dorſum complicantem, ut & per immiſſionem inteſtini duodeni, intra cavitatem pylori recepti hic potius, quam continuati cum eo, at minus clauſum quam os ſuperius, quod longè altius elevatum eſt pylori *h*, lentè, parum ſimul, idque fluidiſſimum, in cineritiam materiem redactum expellunt in inteſtinum Duodenum.

84. *i* Tali motu, at violentiori, multa animalia fere ſolo utuntur ad maceratos cibos concoquendos; *k* hunc auditus percipit in illis; eum obſervatio effectuum demonſtrat; ſimilem verò (83.) nobis ineſſe docet nervoſa, & muſculoſa, viſceris hujus ſabrica, comparata ventriculo ſimili Brutorum. *l*

85. An non & inde cauſa intelligitur, cur pauco cibo, potuve, aſſumpto, ventriculus citò evacuetur? quare nimis infarctus nihil demittat, nec digerat, ſed diu retenta cruda evomat? quamobrem, & quando avidiſſimè ingeſtos ſubito liquores, pertinaciter retineat?

86. Tamen explicatas cauſas haud putes ſufficientes ſic mutandis cibis, ut fit; verum attende ad 1. calorem perpetuum foventem ambientium partium; 2. ictus tam innumeros tot Arteriarum ventriculo, diaphragmati, omento, ſpleni, hepati, pancreati, meſenterio, peritonæo, innatarum; 3. Aortæ ſuppoſitæ violentas vibrationes; 4. vim forte liquidi nervoſi vix alibi copioſioris; *m* 5. compreſſionem aſſiduam, reciprocam, validam, peritonæi totius fere, per *a*. ingens *n* diaphragma; quod inferiori parte dextra à tribus primis lumborum vertebris, ſiniſtra ab ultima & penultima Thoracis, tendineo, an mox carneo, principio ortum, fibris directis adſcendit, tendineſcitque; parte ſuperiori, principio membranaceo tenui ſtatim carnoſo ex toto margine cartilaginoſorum apicum coſtarum inferiorum & infima parte ſterni ortum, fibris centrum petentibus decurrit, tendineſcit, prioribus confunditur; unde agens ex convexo planum fit, abdomen, & contenta ar-

ta ar-

a *VVill. pharm. rat. T.* 3.
b *Id. Ibid. T.* 5.
c *Id. Ibid. T.* 1.
d *Id. VVillis Ibid. T.* 2.
e *Euſtach. T.*10. *F.*1.2-5.41. 50.*Veſal.*5. *F.*14. 15. *H. L.*
f *Euſt. T.*10.*F.*2.52.40.*Veſ.*5.*F.*14.15.*H.*
g *Euſtach. T.*10. *F.*2.53-41. *Veſal.* 5. *F.* 13. 5. 14. 15. *H. P.*

h *Euſtach. T.* 10. *F.* 1. 2. 3.
i *Harvej. de Gen. An. pag.*21.*Edit. Lond. Peyer de Anat. Ventriculi Gallin. p.*57. *&c.*
k *Borell. mot. An. p.* 2. *c.* 16.
l *VVepf. de Cic. aq. p.* 88. 176. 177. 179. 221. 297.
m *Veſal.* 5. *F.* 14. 15. *T. V.*
n *Barthol. ſtruct. diaphr. Cap.*1. 11. *&c. Veſal.*2. *T.* 7. Δ.

ta arctat; *b*. muſculos decem abdominales, unita contractione valide comprimentes, arctanteſque, reciprocis motibus abdomen, maximamque vim in idem exercentes, ut docet contemplatio: nam 1°. *a* Obliquus Exterior, tendinoſus, & carneus, ortus à margine inferiori 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. coſtarum, deſcendens, tendineſcit, tendine expanſo ſupra rectos, & obliquos internos, tranſverſoſque, explicatus, toti lineæ albæ, oſſi pubis, anteriori ſuperiori margini oſſis Ilium inſeritur. 2. *b* Obliquus inferior carneus ex ambitu circulari oſſis Ilium, & ex ligamento oſſis pubis, ortus, fibris antrorſum, ſurſum, horizontaliter, deorſum, inclinatis, tendineſcens, lineæ albæ, cartilaginibus 8, 9, 10, 11, 12, coſtarum inferiorum inſeritur. 3. *c* Pyramidalis carneus ex parte anteriore ſuperiore oſſis pubis, tendineſcens lineæ albæ, & umbilico, inſertus. 4. *d* Tranſverſus carneo ortu à tendinea expanſione innata proceſſibus tranſverſis vertebrarum lumbarium, ſpina oſſis Ilium, ligamento oſſis pubis, fine cartilagineo coſtarum infrà ſternum, exortus, lato tendine toti lineæ albæ ſub Recto Abdominali immittitur. 5. *e* Rectus denique, carneus, à cartilagine Xiphoide, cartilaginibus binarum coſtarum infimarum verarum, cartilaginibus binarum coſtarum ſuperiorum ſpuriarum, quinque fere tendineſcentibus iterumque carneſcentibus partibus conſtans, tandem in partem ſuperiorem anteriorem oſſis pubis inſeritur.

87. Quod ſi omnium harum cauſarum (76. ad 87.) vim cogitas, unita opera conſpirantem in materiem ſatis mollem, ſolubilemque, uno loco coercitam, diſſolvendam, verè videbis effectus, qui hic loci contingunt, inde debere certò ſequi, nempe

1. Mobiliora miſceri fluidis, lævigari, in fluorem ſolvi, cineritium colorem induere, ſenſim premi, &, qua data porta, exprimi.

2. Tenaciora à priori opere reſidua retineri, continuatis iiſdem cauſis, iterum eadem pati, eademque exhibere phænomena, ut priora.

3. Fibras, membranas, tendines, cartilagines, oſſa, animalium, pelles, filamenta, & duriores partes vegetantium, exſucca reddi, ultimòque expelli è ventriculo, forma cohærente adhucdum.

4. Hinc ex cibis vegetabilibus, animalibuſque, reſolvendo fieri humorem noſtris ſatis ſimilem.

5. Et citam inſtaurationem languidarum ex inedia virium; dum ſubtiliſſimus humor receptus fiſtulis excipientibus, ubique in ore, œſophago, ventriculo, hiantibus, in venas Lymphaticas ſe evacuantibus, hinc brevi in venas ſanguinis immiſſus, indeque citò ope Arteriæ in omnes corporis partes diſtributus ſubitò collapſas reficit.

88. An ergò ſolus calor coquus eſt Ventriculi? Eſtne in ventriculo acor vitalis, vitam inſpirans, nativus ventriculo? Num ſine acido digeſtio deficit? Quis humor ſpiſſus, ſalſus, acidus, amaruſve, ſano jejuno homini, prono Thorace, toties eructatus? & undenam natus? An eſt cauſa famem excitans multiplex, & quæ? quare tumeſcit digerens ventriculus?

89. Flacceſcit fere vacuus ventriculus craſſiora ſola retinens, eaque, amplo jam pyloro, vi reſpirationis, evacuat, licet rarò ad integram exinanitionem uſque.

ACTIO INTESTINORUM IN INGESTA.

90. Ut porrò cognoſcatur quid Chylo Ventriculi, & fœcibus reſiduis, in inteſtinis accidat, contemplemur fiſtulæ hujus fabricam, humores eo delatos, vaſa abſorbentia, motum horum, & partium circumjacentium.

91. *f* Tunica ergo Inteſtinorum tenuium prima chylum amplectens, villoſa, *g* papilloſa, cinerei coloris, ampla, pertuſa fiſtulis

a *Veſal. l.2. T.1. l. P. P. Euſtach. T.* 28. 26-38. 23. 27. *T.* 32. 26. 43. 33. 37. *T.* 35. 25. 39. 30-39.

b *Spigel. l.4. T. 10. l. LL. Euſtach. T.* 32. 35 44. 24. 28. *T.* 35. 42. 30. 20. 27. *T.* 36. 35. 15.

c *Fallop. Obſerv. Anat. p.* 431. *Bidl. T.* 32. *F.* 1. *l. R. Veſal.* 5. *F.* 1. *infra litteram D. T.* 5. *n. Euſtach. T.* 33. 42- 39. 39- 40.

d *Veſal. l.2. T.5. l. Y. Euſtach. T.* 33- 42. 32.

e *Spigel.* 4. *T.* 8. *I. N. L. Tab.* 9. *l. I. b. T.* 10. *l. D. E. Euſtach. T.* 28. 43. 24. *T.* 30. 48. 33. *T.* 32. 45. 28. *T.* 33. 43. 29.

f *VVill. Pharm. rat. T.* 6. *l. E. E. Ruyſch. Epiſt.* 11. *Tab.* 12. *F.* 1. 2. 3. 4. 5. 6.

g *Ruyſch. Adv.* 2.

Digitized by Google

ſtulis aquoſis, & glutinoſis, pertuſa oſculis lacteorum, pertuſa poris grandibus, qui ab aliis his meatibus diſtincti, humore aquoſo, & glutinoſo, aſſiduè madida, & lubrica, incumbente nervoſa triplo quidem longior inprimis quidem in jejuno dicto inteſtino, ubi geminata, aſſurgens, juga valvuloſa facit, hinc rugoſa valde, maximè ubi nexa meſenterio, convexa parte vaſculoſa, glanduloſa, nervoſaque; unde remora chylo & fœcibus, interceptio horum perpetua ubique, lubricatio & defenſio cavi, dilutio aſſidua craſſioris materiæ, maximè circa finem Ilei, & fœcum ibi craſſeſcentium inunctio, acutiſſimus ſenſus eorum, quæ acria, lædentia, indeque irritatio ad expulſum, oſculorum bibulorum conſtrictio impediens horum admiſſionem in interiora corporis.

92. *a* Ambit hanc alia tenuis, niſi ejuſdem partem cenſeas, æqualiter porrecta, non valvuloſa, reticularî innumerabilium vaſculorum arterioſorum, finibus in pulpam mollem inſtar penicilli vieti abeuntium, partim in glandulas Peyerianas, partim in canales in cava inteſtinorum excretorios diſtributorum, venoſorum, quæ extremitatibus ſuis vel reſpondent arteriis modò dictis continuitate canalis, vel ad glandulas Peyeri locantur, vel in villoſo tomento primæ tunicæ bibulis, patuliſque, oſculis hiant, nervoſorum, intertextu conſtans, cui *b* glandulæ Peyerianæ baſibus ferè hærent, ſemper ſub muſculoſa inteſtinorum tunica ſollicitè poſitæ, quarum apices per cruſtam hiantes gluten ſuppeditant, hæ in initio inteſtinorum Tenuium paucæ; ſenſim mole, & numero auctæ, ad ortum Craſſiorum confertiſſimæ; quare hinc calor, pulſus, tritus, dilutio, lubricatio, defenſio.

93. Cingit illam *c* muſculoſa, parte concava fibris annularibus, firmis, denſis, meſenterii fimbriæ, ut tendini, inſertis; unde hinc inteſtinorum tenuium cavitas integrè, per partes, ſucceſſivè, aſſurgentibus valvulis, *d* arctatur, ſurſum & deorſum, reciprocè, contenta urgentur in latera inteſtini villoſa, conteruntur, miſcentur, attenuantur, a concretione impediuntur, parietes ipſi inteſtinorum detergentur; parte convexa longitudinalibus, priores decuſſantibus, quibus corrugantur, contrahuntur, in rectitudinem porriguntur inteſtina, maximè in locis è regione annexi meſenterii.

94. Incumbit illi muſculoſæ extrinſecus, recens inventa Ruyſchio, mirabilis, celluloſa, membrana, multi uſus pinguedinem hic ſubminiſtrans muſculis inteſtinalibus, ſemper mobilibus, multorum in inteſtinis morborum ſedes *e*, in macilentis vix apparens, ultima hanc ambit *f* Extima à peritonæo, priores involvens, ordinans, nectens meſenterio, vaſa firmans.

95. Fiſtula hæc tota (91. ad 95.) longaque, fimbriæ meſenterii brevi, rugoſæ, complicatæ, adnectitur; pendula hæret; mirè in gyros complicatur omni fere modo; incumbentis, appenſi, interſtrati, pinguis, omenti fotu, & blanda exhalatione, oleique, attenuatiſſimi per motus aſſiduos redditi, tranſſudatione certis experimentis firmata, lubricatur, mulcetur, laxatur, mobilis ſervatur, a concretione cum peritonæo, vel inteſtinis, prohibetur, defenditur; exponitur illi loco peritonæi, in quem ambientes cauſæ maximè reciprocas actiones exercent; in ſtatu ſano diluta tantum continet, craſſeſcente tandem ad ejus extrema fœce; in vitali, ſanoque, ſtatu mirè arctata eſt; periſtaltico motu agitatur perpetuò. Quare aptiſſima conterendo, diluendo, ſeparando, volatilem reddendo, macerando, reſolvendo, in oſcula lactea propellendo, Chylo, remorandis erudis, & ſemicoctis, ut porrò percoquantur. Atque hæc quidem toti tractui communia.

96. Inteſtino duodeno propria eſt rectitudo *g*, anguſtia, nexus cum dorſo ope proceſſus omenti, laxior omninò, ſi quis, ad meſeræum nexus, *h* perforatio ad finem pro *i* meatu bilis communi, & pro *k* ductu pancrea-

a *VVill. Pharm. rat. T.6. l. DD.Ruyſch. Ep.*11. *a pag.*8. *ad* 14. *T.*12. *Fig. ab* 1. *ad* 6.
b *Peyer. de Gland. Inteſt. toto tractatu. Ic.* 2. *l. B. C. Ic.* 3. *l. B. B.*
c *VVill. Pharm. rat. T.* 6. *l. CC. BB.*
d *VVepſ. & Peyer. Gl. Int. Part.* 2. *Capit.* 4.
e *Ruyſch. Th.* 10. *pag.* 22. *Th.* 6. 8. 9. *T.* 5. *Fig.* 2.
f *VVill. Pharm. rat.* 6. *l. AA.*
g *Veſal.*5.*F.*7. *I. L. Euſt. T.* 10. *F.* 3. 49. 41.
h *Gliſſon. hep. C.* 16.
i *Gliſſ. hep. C.*27. *Tab. ibid. L. F. Veſal.* 5. *T.*12. 13. 15.
k *Graaſ. de ſucc. pancr. T. T. l. A. C. E. VVarthon. Adenogr. C.*13. *Tab. FDB.*

crea-

creatico VVirſungiano, alias uno, ſæpe gemino *a*, junctis, quandoque ſeparatis; Quare Chyli celerrimus hìc ad ora hæc tranſitus, & minor immutatio.

97. Triplicem hac via humorem cernes ingredi in cavum hoc inteſtini Duodeni infimum, ubi in jejunum abit, quod ad angulos fere rectos ortum, atque antrorſum ab eo recedens *b*, facit ut hic ſiſtantur dimiſſa pyloro; ſcilicet Cyſticam, Hepaticamque, bilem, tum Lympham ex Pancreate.

DE ACTIONE BILIS UTRIUSQUE.

98. ESt 1. veſicæ bilis ſpiſſior, profundius flava, amarior, aſſiduò non fluens in inteſtina, ſed copia, compreſſu externo, contractione fibrarum irritatarum in muſculoſa veſicæ tunica, excernenda. 2. hepatica verò dilutior, pellucidior, blandior, jugi fluore ſtillans, ſolis actionibus circumductorum humorum, & reſpiratione, expellenda. 3. humor pancreaticus perpetuò fere ſecretus excernitur. Ex quibus cum accedente ſaliva & muco, oris, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, permiſtis, fit liquor ſpumoſus, atque aliquantum lenteſcens, hæc loca occupans, & ſæpe in vacuum ventriculum premendus.

99. Bilis autem cyſtica reſiſtit aceſcentibus; aliaque, admiſtione ſui, ſimili facultate imbuit; Saponacea eſt, abſterget; olea aquæ miſcibilia reddit; reſinas, gummi, tenacia quæque, reſolvit, attenuat, homogenea facit; nec alcalica eſt, nec acida; ſed oleo, ſale, ſpiritibus, inprimis concrevit aqua dilutis; non combuſtilis, niſi ſiccata prius; acerrimus humorum circumductorum corporis. Quare effectus ejus, ſi chylo, fœcibuſque, affuſa miſcetur, conteriturque, ſunt, attenuare, reſolvere, abſtergere, fibras motrices ſtimulare, diverſiſſima quæque permiſcere, acria ſalina obtundere, coagulata dividere, vias expedire Chylo, appetitum excitare, fermenti vicem gerere, cruda coctis aſſimilare. Hæc cyſtica plus, hepatica minus, præſtat. Reliqua, deſcripto hepate, patebunt.

DE ACTIONE LYMPHÆ PANCREATICÆ.

100. SUb poſtica parte, dextra, & fundo, Ventriculi, in lamella inprimis poſteriori omenti, accumbens inteſtino duodeno, glandula conglomerata ingens, pendula, eſt, *c* Pancreas dicta, ab arteriis Cœliacis, ope fabricæ glanduloſæ, ſecernens humorem in unum communem ductum, qui in duodenum exit (*96.*), eoque omnem illam lympham effert.

101. Eſt autem inſipida fere, ſubſalſave, limpida, copioſa, aſſiduò facta, motu, preſſu, fotu, vicinia cordis, emiſſa, præcipuè tumente in digeſtione ventriculo, nec acida, nec alcalina, ſed ſalivæ ſimillima ortu, vaſis, dotibus; bili confuſa in vivis, cum ea digeſta, in eodem tubo cum illa hærens, nihil inteſtini motus obſervandum exhibet; ſed æquabiliter miſcetur illi, aut & ſola in vacua inteſtina influit: hinc uſus ejus affuſæ, permiſtæ, ſubactæ, cum chylo, & ſœcibus, bile, muco, erunt craſſa diluere; miſcere omnia; chylum ſanguini miſcibilem reddere; tranſitui per lactea adaptare; acria emollire; bilis viſciditatem, amarorem, coloremque, immutare, eamque chylo intimè permiſcere; menſtrui, & vehiculi, munere fungi; ſapores, odores, dotes, ciborum ſingulares, ita mutare, ut unam fere induant indolem; citiſſime ire, redire, hanc viam.

102. Quare firmus reſpondebis rogatus, an Bilis duplex? an excrementum Chyli hepatici, dum ſanguis fit ibidem, rejectum? an ſanitati, vitæque omni, aliquid boni præſtat? quid verò illud? an pancreas & bilis Helmontiano, atque Sylviano hinc, ſyſtemati ſerviunt? an Duumviratum hic, & qualem, obtinent? an motu inteſtino ſanguinis excitando, ſuſtinendoque, vitam faciunt? qualis pancreatis ſuccus, & cui bono? cur fluit cum bile, aut illi ſaltem proximus? an eo tuto caret animal?

PRO-

a *Ruyſch. Obſ. an.* 57.
b *Veſal.* 5. *T.* 7. *I. T.* 12. *Euſtach. T.* 10. *F.* 3.
c *VVarthon. Adenogr.* C. 13. *Tab. Graaſ. de ſucc. pancr.* C. *T.* 1. *Veſal. l.* 5. *T.* 4. *l. an. T.* 12. 1. 1. *I. Euſtach. Tab.* 10. *F.* 3. 50-41. 44-53.

PROPULSIO CHYLI IN VASA LACTEA.

103. Contractis fibris rectis inteſtinorum, quæ externæ horum tunicæ, ut tendini, inſeruntur, fiſtula rugoſa fit in parte à meſenterio averſa, hinc ex ſpirali tubo cylindri adquirit figuram, unde in parte meſenterio annexa laxa fit, in parte à meſenterio averſa arctatur, quare meatus meſenterio proximi, id eſt ora lacteorum laxa fluidiori, mobiliori, lubriciori Chylo, aperta ſunt, per quæ intrare poſſit: interim eadem vi valvulæ auctæ, aſſurgunt, ad ſe mutuò accedunt, Chylum intercipiunt, ſiſtunt, partem inteſtini contractam fere claudunt.

104. Contractis ſimul fibris orbicularibus meſenterio, ut tendini, inſertis, ſpatia cylindrica (103.) arctantur, valvuliſque ad ſe mutuò preſſis clauduntur, quare Chylus hac vi, & actione ambientium (86.), preſſus, dilutus, miſtus, attritus (91. 92. 93. 95.), interceptus, adigitur maximè verſus loca meſenterio propiora, hoc eſt adigitur in ora lacteorum, ex omni puncto cavi hujus inteſtinalis emergentia, motu periſtaltico optimè aperta. An ergo ſuo impetu lactea intrat efferveſcens Chylus? non.

105. Qui ergo intrat in oſcula lacteorum Chylus male habetur ſolius cibi & potus ſoboles: eſt enim humor partem maximam conſtans ſaliva (66.), muco tenui oris (65. 5.), liquore duplici œſophagi (73.) & ventriculi, (77. 2.), bile cyſtica (98. 1. 99.), bile hepatica (98.2.99.), lympha pancreatis (101.), humore inteſtinali lymphatico (91.), humore inteſtinali Peyeriano (92.) *a* nervorum forte effuſo copioſo, ſubtiliſſimoque, liquore, à tam innumerabilibus nervis ſuppeditato; illi enim omnes humores deglutiti, tranſſudantes, effluentes, ſoli, vel ſubtiliſſimo Chylo miſti, ſemper venas lacteas ingrediuntur, licet à paſtu tum conſpicuas.

106. An non tenuis, biliosa, & lymphatica magis, pars illius Chyli (105.) recipitur fiſtulis abſorbentibus, hiantibus in inteſtinorum cruſta (91.), & ſe exonerantibus in venas meſeraicas, unde in vena Portarum dilutio, biliſque ſecernendæ nova materies? Certe harum numerus *b*, amplitudo *b*, fabrica ſingularis circa inteſtina *b*, communis natura omnibus venis; humor hinc fluens, venoſus in Portarum venam ut in arteriam; ſanguinis hujus indoles; ingens copia humorum in inteſtina confluentium, qui nec lacteis omnes recipi, nec alvo expelli, obſervantur; Anatome comparativa, in Oviparis lactea non reperiens, interimque aditum in meſeraicas ex cavo inteſtinorum experta; reſpondent ad hoc quæſitum.

107. Quum cuncta phænomena, cibo, potuique, contingere viſa, ab aſſumptione horum ad ingreſſum in Lactea, clarè, ſimpliciter, diſtinctè, demonſtrentur ſequi ex fabrica & vi vaſorum, indole cognita humorum, & ex viribus illorum, ſenſu, vel ratiocinio Mechanico, demonſtratis; an Tibi videntur debere advocari obſcura, dubia, ratiori & experimentis diſſona, poſtulata? Calor coquus Ventriculi; vitalis ejus, nativus, & volatile reddens, Acor; Archæus faber; Bilis Alcalina acidum Chylum fixum in ſalſum volatile alcaleſcens immutans; Pancreaticæ Lymphæ acor, & cum bile Alcalina fervor; præcipitatio Chylum depurans; facultates Peripateticæ, Galenicæ, Chemicæ; fervores, efferveſcentiæ, fermentationes; & innumeræ tales hypotheſes, damnoſæ, dum regulas dant faciundæ Medicinæ.

FOECIS INTESTINALIS MATERIA, ET EXPULSIO.

108. Aſſumptorum partes craſſiores oſculis lacteorum, tenacius cohærentes, quam ut vi manducationis, & χυλοποιήσεως ſolvantur, abſorpto liquidiori, motu Inteſtinorum tenuium valvulis inſtructorum, aſſiduo gyro inflexorum *c*, 37 palmos fere longorum, lubricatæ pingui *d* glandularum, in loca ſenſim anguſtiora pelluntur, premuntur, teruntur, diluuntur, macerantur, emulgentur, ſucceſſive exhauriuntur, donec orbatæ fere omni ſolubili, exſuccæ, per finem Ilei *e*, perpendiculariter fere ingreſſum in ſiniſtram plerumque par-

a *Brunner de Pancr. p.* 93. 94.
b *Euſtach. T.* 27. *F.* 2. 4.
c *Euſtach. T.* 10. *F.* 2.
d *Peyer. Parerg.* 1. *Ic.* 3. *l. BB.*
e *Euſtach. T.* 10. *F.* 4. 5.

partem magnæ cavitatis cæci, ibique rima labiis muſculo firmatis claudenda patulam *a*, uſque in inteſtinum ampliſſimum Cæcum detrudantur.

109. Diverticulum *b* magni Cæci, *c* Inteſtinuli vermicularis, *d* Valvula Tulpii ſuis inſtructa retinaculis claudentibus, & retrogreſſum intra ileum impedientibus, *e* perpendicularis hinc in colo primo adſcenſus, faciunt, ut in Ileum reverti impos, delapſa, hic ſtagnans, fœx, validè preſſa ſuo pondere, inteſtini & ambientium actione, omni humore tenui privetur reſorpto in vaſa lymphatica hinc orta in alveum lacteum exonerantia humores, tum ſiccum, durum, figuratum, putreſcens, fœtidum, ſtercus demum fiat, haud alibi tale. Tum, *f*, valvulæ hic frequentiſſimæ, magnæ, & *g* ligamentis tribus, muſculoſis; contrahentibus, & fibras muſculoſas roborantibus, hinc tenuem ſua natura coli fabricam arctando craſſam, fortemque, reddentibus *h*, factæ, *i* inflexus, amplitudo, longitudo 8 fere palmarum, remoram, ſpatium, colligendis, retinendis, exſiccandis, putrefaciendis, fœcibus, exhibent. Fibræ dein validæ membranæ muſculoſæ, robore ſuæ contractionis, valent irritatæ fœces duras, immobiles, per fiſtulam reſiſtentem, ſed lubricatam pinguedine *k* glandularum agere iiſque in inteſtinum Rectum.

110. Cujus *l* perpendicularis fere deſcenſus, lubrica maximè ſine valvulis aut ligamento muſculoſo interna ſuperficies, faciunt ut huc impulſa citò deſcendat fœx, mole, acrimonia, vel utraque, irritet robuſtas *m* fibras longas, ex increſcentibus, expanſis, concurrentibus ligamentis coli natas, undequaque externa Recti amplexas, infima coli & ultima recti jungentes, accurtantes fiſtulam & arctantes, ſpirales ſimul eam comprimentes, ut ad locum Sphincteris uſque pulſa hæreat; circa columnas, valvulaſque, ultimi inteſtini *n*.

111. Laxato tum *o* ſphinctere largo, craſſo, carneo, orbiculari, finem inteſtini recti complectente, contrahuntur *p* levatores ani, qui ab interna oſſium Pubis, Iſchii, & Sacri convergentibus fibris Inteſtini Recti finem petentes, eum dilatant, elevant; hinc inſpirati, retenti, rareſacti, thorace arctato compreſſi; aeris ope, tum diaphragmatis, & abdominalium muſculorum, contractione preſſa pelvi, *q* muco copioſo, lubricante, leniente, molli, ex copioſis hic ſuis lacunis, glanduliſque, expreſſo, fœce expreſſa, laxantur priora omnia, ſolus ſphincter contrahitur vi ingenti.

112. Ex quibus liquet, quæ materies fœcum? an & conſtat recrementis bilis, ſanguinis, muci, ſalivæ, lymphæ? quæ cauſa ejus ſingularis? & an à fermento ſtercoreo? cur inteſtina eò plures glandulas, pluſque muci, habent, quo propiora fini? quid pinguedo facit boni ubique circa inteſtina, maximè ad finem? Cur validiſſimis lenta alvus, fœx dura, levis, panca; quare verò frequentes his hæmorrhoides? cur in exoneratione alvi ſimul expellitur urina? Cur teneſmus his, qui calculo veſicæ laborant? Cur dyſentericis toties ſtranguria? Cur in ſtranguria teneſmus?

MESENTERII ACTIO IN CHYLUM.

113. Chylus ille (105.), motu periſtaltico (103. 104.), apertis oſculis lacteorum impulſus (103.), eodem hoc motu, & adminiculis (86.) enarratis, propellitur. Quum verò obliqua in cavum inteſtinorum via aperiantur Lacteæ, ut multa docent, & ora minima ſint, ſtatimque per

B mul-

a *Morgagn. Adv.* 3. 19. 22.
b *Veſal. l.* 5. *Fig.* 6. 7. 8. *l. N. Euſtach. T.* 10. *F.* 4. 70-66. *F.* 5.
c *Id. Ibid. l. O. Euſtach. ibid.*
d *Tulp. Obſ. l.* 3. *Obſ.* 21. *Morgag. Adv.* 3. 19. 20. 21. 22.
e *Veſal. l.* 5. *Fig.* 6. 8. *l. N. P. Euſtach. T.* 10. *F.* 2. 31. 18. & *F.* 4. 5.
f *Barthol. An. ref. T.* 14. *F.* 3. *l. DD.*
g *Id. Ibid. T.* 11. *l. m. Veſal. l.* 5. *F.* 6. 8. *Euſtach. T.* 10. *F.* 2. 4. 5.
h *Ruyſch. Th.* 1. 52. 53. *Morgag. Adv.* 3. 27
i *Veſal. l.* 5. *F.* 6. 8. *l. N. P. Q. R. S. Euſtach. T.* 10. *F.* 2. 4. 5.
k *Peyer. parerg. I. Ic.* 3. *l. E.*
l *Veſal. l.* 5. *F.* 6. 8. *l. S T Y d. Euſtach. T.* 10. *F.* 2. 4. 5.
m *Euſtach. T.* 10. *F.* 2. 3. 4.
n *Morgagn. Adv.* 3. 10. 11.
o *Bidlo Anat. T.* 47. *Fig.* 5. *l. B C DD. Euſtach. T.* 10. *F.* 2. 4. 5.
p *Id. Ibid. l. E. E. Euſtach. T.* 10. *F.* 2. 4.
q *Ruyſch. Th.* 4. 30. 35. *Morgagn. Adv.* 3. 11.

Digitized by Google

muſculoſas tunicas transgreſſa, magnis ilicò canalibus ſub membrana extima collectę inteſtina ambientes, verſus meſenterium eant, ſola pars fluidior, ſolidior, alba, ſeparata à parte craſſiore, ramoſiore, magiſque cinericea, aut flava, intrabit.

114. Unde intelligis, cur homo, tam variis, acribus, duris, acutis, aſſumptis, non lædatur, ſed diu ſanus vivat? compara fabricam œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, videaſque ut differat à ſtructura viſcerum reliquorum, in primis confer anguſtias oſculorum lacteorum cum amplitudine inteſtinorum, unde oriuntur. Nonne & facilis ab acri contractio ſphincterulorum, initia vaſculi lactei obſidentium, tuta hìc cuſtodia limen ſervat?

115. Cauſæ, quæ chylum in lactea pepulere (113.), permanentes iterum novum impellunt, ſicque priorem promovent ulterius, ut fluat per vaſa inter duplicatum meſeræi poſita, ubi *a* valvulis ſemilunaribus, conjugatis, coercetur, fluxuſque verſus lumbos determinatur.

116. *b* Lacteæ in meſenterio humano, principiis minimis ortę, plures minores coeunt ad acutos angulos, creant majorem fluvium, iterum à ſe mutuò recedunt, iterumque facta inſula coeunt in canalem unum, qui mox cum ſimilibus eadem patitur, ut hinc fiant majores fiſtulæ, quæ omnes valvulis plurimis ubique fere interſtinctæ. Hinc permiſtio, fluiditas, attenuatio augetur. Hactenus vocantur Lactea primi generis.

ACTIO GLANDULARUM MESERAICARUM.

117. DEin, recta, obliqua, decuſſata, diviſa, via, tendunt ad *c* glandulas vagas, in meſenterio ſparſas, valde molles, eò concurrunt, has intrant, velant, cingunt, ſed iterum exeunt, minus ramoſæ, Chylo fluidiore, aquoſiore, turgidę, valvulis pluribus diſtinctæ *d*; Tumque hinc ad ciſternam uſque lumbarem, Lactea ſecundi generis vocari ſolent.

118. Inde equidem conſtat chylum ad has glandulas non ſecernere quidquam, imò verò dilui ibidem.

119. Quod magis clareſcit, ſi cogitas, *e* glandulas has cavernoſas arteriis, ſurſum & deorſum diſtributis, ſingulari omninò hic reptatu, non in glomerem actis *f*, nervíſque, irrigari plurimis, atque admittere lympham multorum in abdomine viſcerum, quæ & ibi intrans humores magis diluit; forte & fines ultimi arterioſi, in cavernulas harum glandularum exhalantes immittunt tenuiſſimum ſuum humorem, ut ex arteriis mercurium in lactea ire ait Covvperus. *g*

120. Ibi ergo remora, conquaſſatio, dilutio, & forte ſpirituum ex nervis admiſtio, fit.

121. Inde vaſa Lactea magis unita, tendunt ad *h* ciſternam lumbarem chyli ſæpe *i* trilocularem, quò ſe evacuat copioſiſſima *k* lympha omnium fere partium ſub diaphragmate poſitarum, undique vaſis lymphaticis allata, atque in communem hunc alveum egeſta.

122. Nam valvulę *l*, ligaturę, morbi lymphatici, docent tale eſſe hujus humoris iter.

123. Qui liquor aqua, ſpiritibus, ſale ſubtiliſſimo, ſcatens, defœcatiſſima ſanguinis pars eſt: ut ejus officina, vaſa excretoria, & dotes ſenſibiles, evincunt.

DUCTUS CHYLIFERI ACTIO IN CHYLUM.

124. ADeòque, dilutus admodum Chylus, ex his ciſternis ſub diaphragmate poſitis, cauſis jam deſcriptis (113.), maximè vi Septi medii, & Aortæ deſcendentis pulſu, agitur in ductum Thoracicum Pecquetianum ubique valvulis inſtructum *m*, ex hoc in *n* venam Subclaviam ſiniſtram

a *Ruyſch. de Valv. Lact. &c. p. 37. F. 3. B. B. b. b. F. 4. aa. ubi ex equo pulchrè apparent. Nuk. Adenogr. F. 22. 23. 24. 25.*

b *Nuk. Adenogr. F. 9. l. dece.*

c *Euſtach. T. 10. F. 2. T. 11. F. 1. 2. Nuk. Adenogr. F. 9. l. E.*

d *Ruyſch. de Valv. lact. p. 37. F. 3. DD.*

e *Nuk. Adenogr. F. 18. 10. 11. 12. 13. 14. Malpig. de gland. congl. Ruyſch. Th. 10. p. 25.*

f *Ruyſch. Th. 10. p. 26. 62. 63.*

g *Covvp. app. ad Bidl.*

h *Nuk. Adenogr. F. 32. H. I.*

i *Covvper. Append. ad Bidlo F. 11. l. Abb.*

k *Nuk. Adenogr. F. 32. tota. F. 31. tota.*

l *Ruyſch. de Valv. &c. pag. 4. F. 1. totoque illo elegantiſſimo libello.*

m *Ruyſch. de Valv. pag. 37. F. 5. a a.*

n *Covvper. Append. ad Bidlo. T. 12. l. H.*

Digitized by Google

niſtram dextramve, ibi circiter, ubi jugularis in eam hiat, determinatur ope *a* valvulæ ſemilunaris, parum admittentis ſimul in venam, nihil in ductum Thoracicum; *b* fluit ſimul in hunc omnis lympha ex omni fere parte Thoracis, viſcus fuerit, membrana, muſculus.

125. Unde fit, ut ingens illa Chyli, & lymphæ, copia, per fiſtulam exilem, anfractibus incurvam, preſſam, perpendicularem, & facilè collabentem, in homine erecto tam facilè adſcendat? Certè patet ſi reſpicis; 1°. ad vim inteſtinorum contractilem, vireſque Chyli expulſum ex iis adjuvantes (103. 104. 86.); 2°. ad valvulas Lacteorum, Ciſternæ, ductus Pecquetiani (115. 116. 117. 122. 124.) expediendo motui mira efficacia aptas; 3°. ad pulſus arteriarum meſeraicarum, quæ lacteis parallelæ, eaſve decuſſant; 4°. ad vim validam diaphragmatis in alveum; 5°. ad preſſionem peritonæi validiſſimis cauſis (86.) acti in penſilem, tenuem, lactea continentem, meſeræi membranam; 6°. ad vim propriam contractilem membranarum latera, & ductum Pecqueti, conſtituentium, poſt mortem adhuc validam; 7°. ad pulſus validos Aortæ ipſi ductui thoracico vicinæ; 8°. ad motum ipſum Pulmonum, & Thoracis.

126. Videſne igitur ea, quæ Chylo via inter inteſtina & venas media accidunt? videntur ſanè ad quatuor inprimis hæc referri poſſe.

1. Ad motum per inteſtina, lactea, glandulas, lentum. Laxa enim longitudo priorum, numerus & exilitas poſteriorum, id evincunt. Effectus omnium horum eſt defæcatio.

2. Ad motum externum impreſſum vaſis, hinc fluido; cujus effectus eſt, propulſio, permiſtio, attenuatio, fluoris conſervatio. Hunc docemur contemplati α. poſituram vaſorum lacteorum ſenſim creſcentium, ubique valvulis præditorum, in ſe mutuò coeuntium, à ſe mutuò iterum recedentium, ſtatim denuò unitorum (116.) β. validam actionem Septi medii, muſculorum abdominalium, viſcerum compreſſorum in fiſtulas lacteas, in ſuperficie fere meſeræi hærentes, & quaſi nudas (86.); γ. calorem digerendo aptiſſimum gradu & humiditate, cujus noti chemicis, utpote obſervati, effectus; δ. pulſum Arteriarum meſentericarum & Aortæ, omni ferme modo lacteis ſe jungentium, haſque agitantium.

3. Ad dilutionem, admiſtu omnis α. Lymphæ totius corporis fere; β. vaporis roriferi humectantis cava, hicque inprimis in hæc vaſa reſorpti Lymphatica; γ. ſpirituum forte ubique ad glandulas conglobatas Lymphæ per nervos admiſtorum, & cum hac chylo infuſorum.

4. Ad aſſimilationem cum omnibus partibus corporis, antequam ingrediatur in vaſa ſanguinis: dum ab ore uſque ad ſubclaviam perpetuò, ubique, lentè, partè ſimul, ſucceſſivè, α. illi additur aliquid humoris fere cujuſcunque noſtri corporis, elaborati, digeſti, ſæpe circumacti, per omnia vaſa tranſacti; ſalivæ, muci, lymphæ & muci œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, ſalivæ pancreaticæ, bilis utriuſque, lymphæ totius corporis; ſpirituum forte à minimis quibuſque punctis corporis; β. tum vi totius fabricæ, figuræ, ſitus, motuſque, vaſorum accuratiſſimè admiſcetur.

127. Quiſquis illa ponderat, in chylo jam reperiet principia, quæ ſanguinem componunt; dum aquam, ſpiritus, olea, ſales, jam commiſta cernet.

128. Neque mirabitur, qui fiat, ut rari meſenterio morbi, licèt id crudis proximum? cautelam ubique obſervat ſollicitè impenſam.

129. Lactea quin etiam, & Thoracicus ductus, vehendæ Lymphæ, forte & ſpiritibus, æquè miniſtrant, quam quod Chylo inſerviunt movendo.

130. Chyli venis infuſi iter, & mutationem, cognoſcere qui deſiderat; ſanguinis, cui miſcetur, progreſſum, & efficaciam neceſſe habet indagare; quò ergo ordine jam porrò ducimur.

DE FABRICA ARTERIÆ, ET VENÆ.

131. Humor ruber in vivo corpore ubique fere repertus, ſanguiſque appellatus, deprehenditur in homine ſano, in vaſis propriis, quæ arteriæ, venæ, vel receptacula quædam inter has media.

132. Arteriæ quidem cernuntur eſſe canales ad ſenſum conoidei, obliqui, inflexi, ramo-

a *Lovver. de Cord. T. 6. F. 2. l. h.*

b *Id. ib. C. 5. p. 225. Nuk. Adenog. F. 41. tota.*

ramoſi, internè læves, ſine valvulis, niſi in corde; rami, vario ortu, plerumque oriuntur acutis angulis verſus apicem, rarius rectis, ut in intercoſtalibus &c. rariſſime obtuſis, ut in umbilicalibus fœtus, &c. Conſtant tunicis deſcriptis quinque: *a* extima eſt tenuis, nervoſaque, in exteriori ſuperficie; in interiori valde denſo reti vaſorum arterioſorum ex coronariis arteriis, aliiſque, una cum venis intertextis, conſtat; *b* ſecunda celluloſa, tenuis, ſed valde dilatabilis cellulis inflatis; *c* tertia glanduloſa; *d* quarta muſcularis,fibris annularibus denſiſſimè compactis, multaque ſtratorum ſerie craſſis, atque in plures lamellas ſeparabilibus, valde elaſticis, conficitur; *e* quinta denique interna, tenuis, membranacea, fibris in longum porrectis apparens, contractilibus pariter, confecta eſt; totum hoc vas, dum vita veget, micat, atque ſalit; *f* habet autem ſua extrema variè admodum formata ita, ut in una parte corporis, ſit longè alia ejus fabrica in magnitudine aperturæ, craſſitie tunicarum, ramorum numero, horum inflexu, contextu, diviſione, &c. abeunt tandem hi fines arterioſi vel in initia venularum continuato canale, abſque parenchymate medio, vel in vaſcula excretoria; vel in ſinus quoſdam ſingulares, ut in pene, Clitoride, liene, vel in vaſa ſecretoria recta porrecta, vel forte in pulpam glanduloſam denique.

133. *g* Venæ ſimiles arteriis figura, & diſtributione; ſunt amplitudine majores; numero forte plures, membranis omnibus longè tenuiores, inertiores; valvulas habent, ſolitarias fere oblongas, digitabuli forma utcunque *h*, ad loca inſertorum in truncum majorem ramorum, *i* & binas ut plurimum junctas in venarum majorum truncis rectis, à corde remotioribus, atque perpendiculariter ſurſum vehentibus cruorem; *k* quæ ſic factæ ſunt, & cavis canalium applicatæ, ut humorem ex minori ramo in majorem truncum admittant, retrogreſſum caveant corde contracto,molemque ferant. Ea verò vaſa ipſa vitæ actione non micant, neque ſaliunt; habent extrema ſua varia, ut in arteriis obſervatur, initia radicum venularum vel ex bibulis cuticulæ oſculis, vel ex reſorbentibus in membrana omni interiore poſitis; vel ex arteriæ fine in venulam porrecto, vel ex ſinubus quibuſdam ſingularibus, ut in pene, Clitoride, liene, vel ex pulpa forte glanduloſa.

134. *l* Quotquot tales Arteriæ (132.) toto corpore deprehenduntur, illæ cum Aortæ trunco continuata junguntur via, & corpore, dum truncus ille corde ſiniſtro oritur. *m* Illæ verò, quæ pulmoni conſtituendo ſerviunt, ſimili modo ex arteria pulmonali dextro corde oriunda porriguntur. Ut facies ipſa harum, quando cera diſtentæ, docet, utque jam viderunt ſine hac arte *n* Antiqui, ultimos tamen haud proſequuti fines.

135. *o* Venæ (133.) autem quotcunque in toto viſuntur corpore, eadem ratione ſe habent ad venam Cavam; hæc verò format amplum, atque membrana arterioſæ ſimili obductum, *p* ſinum, qui in cava auris dextræ cordis, & in thalamum dextrum partim, deſinit. Pulmoni autem fabricando *q* dicatæ venæ, per quatuor ſuos majores ramos ita pariter abeunt in *r* ſinum ſimilem priori, qui & in aurem ſiniſtram & in thalamum ſiniſtrum, protenditur.

Eſt

a *VVill. pharm. rat. 1. ſ. 6. C. 3. Ruyſch. Ep. reſp. 12. 14. Fig. 1. 2. 3. Vieuſ. vaſ. ſyſt. p. 80. & ſeq.*

b *Ruyſch. Th. 6. p. 10.*

c *VVill. loc. cit.*

d *VVill. Ibid.*

e *VVill. Ibid.*

f *Ruyſch. T. 6. ab 51. ad 54. Ep. 3. 10.*

g *Vid. Auct. Eoſdem.*

h *Ruyſch. de Valv. pag. 35.*

i *Aquapend. Anat. p. 156. T. 4. F. 1. l. l. M N O P.*

k *Id. Ibid. T. 5. l. O O.*

l *Covvper. App. ad Bidlo Tab. 3. F. 3. Euſtach. T. 11. Fig. 1. T. 12. 13. 15. 16. 22. 24. 25. 26. 27.*

m *Ruyſch. Th. 3. 28. 29. Th. 4. 19. Euſt. T. 27. F. 13.*

n *Veſal. l. 3. p. 313. in Tabula Euſtach. loco citato.*

o *Veſal. l. 3. p. 268. in Tabula, & p. 313. in Tab. Euſtach. T. 22. 24. 25. 26. 27.*

p *Ruyſch. Ep. 11. F. 3. l. B. Lovv. de Cord. p. 53. 54. Drake. p. 2. pag. 376. T. x1. D B G F E. Euſtach. T. 16. F. 3.*

q *Ruyſch. T. 4. 19.*

r *Ruyſch. Ep. 11. Fig. 1. l. B. D. D. & Lovv. de Cord. p. 53. 54. Drake. p. 2. T. x111. A A. T. xiv. F. 1. A A B C. Euſtach. Tab. 15. F. 5.*

Eſt verò quædam in hepate diverſitas ibi exponenda. Sunt cæterum utraque vaſa hæc in corde ampliſſima, inde ſenſim, decreſcunt, & comitatu fere individuo ſimul porriguntur per omnia corporis loca.

DE CIRCULATIONE SANGUINIS.

136. Animalis vivi ſanguis, ad vitam requiſitus, omnis fere ex arteria quadam, majori, læſa vulnere magno, expellitur brevi, magno cum impetu, docent id laniones.

137. Neque refert multum, in quanam arteria vulnus inflictum ſit; ut fidem ſecere de induſtria inciſi canes, & vulnerati homines.

138. Quare in vivo, ſic vulnerato, animali ſanguis ille, omnis, velociter, movetur, & vehementer; maximè ſi aliæ, non vulneratę, arteriæ ligantur, dum ſanguis ex vulnerata ſalit.

139. Unde patet ſanguini aditus ex qualibet parte corporis ſanguine plena in quamlibet arteriam.

140. Atque tota tum maſſa ſanguinis per unum id vas movetur; adeòque &, ante vulnus, moveri prius per vaſa debuit.

141. Iterum, quæcunque arteriarum detecta, filique circumductu conſtricta, fuerit, tumet illa, & vibrat, inter vinculum & cor; flacceſcit intra vinculum & extrema corporis; ſimul vicinæ Arteriæ liberæ vehementius pulſantur; ſique inciditur intra cor & vinculum, ſaliente rivo emittit celerrimè cruorem uſque ad citam mortem; ubi autem diſcinditur intra vinculum & extrema, parum exſtillantis ſanguinis elabitur. Oportet tamen, ut ſit arteria ſolitaria, nec intermedia anaſtomoſi majori vicinæ arteriæ juncta in loco ſupra ligaturam.

142. Ergo vitalis ſanguis fluit quidem per arterias (140.), ſed fluxu eunte à corde ad extrema quæcunque loca, à corde diſtantia, in omni omnino puncto corporis interni, externive, ex latiori in anguſtiorem partem, ex trunco in ramos; itaque hac lege in arteriam quamlibet derivari omnis ſanguis poteſt, atque ex ea effundi; non contrà.

143. Vena quoque major denudata, filoque conſtricta, tumet inter extrema & vinculum, nec pulſat; depletur intra cor & filum; vulnerata parte priori eructat ſanguinem brevi ad mortem, vel animi deliquium; pertuſa autem poſteriore loco, vix quidquam reddit effluentis cruoris; nec refert quænam vena fuerit, ut probat venæſectio.

144. Quare vitalis humor fluit quidem ex omni corpore in hanc venam velociter, ſed ea modò lege, ut iter pateat per hanc ab extremis corporis ad cor, ex anguſtiis venæ verſus latiſſimas oras, ex ramis in truncum; nec aliter. Quod ipſum docent valvulæ (133.)

145. Clarè inde conſtat, arterias corporis omnes aſſiduò ſanguinem vitalem velociter motum vehere à corde ſiniſtro per truncos arteriarum in ramos, ex his, ad omnia corporis loca, interiora, exteriora.

146. Contrà verò, venas omnes corporis, excepta ea, quæ Portarum vocatur in hepate, ab iis locis minimis (145.) aſſiduò motum ſanguinem revehere in ramos venarum, ex his in truncos, inde in ſinum venoſum dextrum, & tandem pro parte in auriculam dextram.

147. Namque ex ſinu venoſo (135.) ſanguis aggeſtus per muſculum circumtextum pelli poteſt in auriculam dextram laxatam; etenim nihil obſtat, adjumentum verò præſtatur à motu venoſi ſanguinis huc preſſi.

148. Quum verò *a* auricula dextra, ut & ſiniſtra, ſit muſculus cavus, ingens, duplici ſerie fibrarum firmarum, contrario decurſu in tendines oppoſitos latarum inſtructus, *b* arteriis veniſque innumerabilibus donatus, uno tendine ori venoſo dextri cordis thalami innixus, altero duriore in circulum fere formato venæ Cavæ accretus *c*; patet, vi contractili hujus, ſanguinem valido impetu expreſſum in cor dextrum laxatum intropelli poſſe.

149. Tunc enim vacuo corde, longiori reddito, retrotractis verſus latera, & verſus cordis cuſpidem, *d* valvulis tribus tricuſpidalibus per papillas carneas teretes, oblongas, ex lateribus cordis dextri ortas, tum retrotractas, proinde aperta via

B 3 ſatis,

a *Lovv. de Cord. T. 5. F. 2.*
b *Ruyſch. Ep.* 10. *T.* 11. *F.* 1. 2. 3. 4. 5.
c *Euſtach. T.* 16. *F.* 3.
d *Vieuſſ. de remot. & prox. mixt. princ. T.* 6. *l.hhh kkkk.Veſal. l.* 6. *F.* 7. *l. K L M O. Ruyſch. Adv.* 1. *pag.* 16. *Euſtach. T.* 16. *F.* 3.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſatis, nihil omninò obſtat huic itineri.

150. Fabrica partis, phænomena in viventibus apertis, flatus, injectio, idem confirmant.

151. Si verò ſanguine ſic plena dextra cavitas contractione ſuarum fibrarum premit ſanguinem verſus ora, ſimulque venoſum ex ſua ſubſtantia validè per exitus venarum, in cordis dextri cavum patulos vi undique impellens alteri in cavitate jam contento intimè admiſcet, hic juxta parietes aſſurgens elevat valvulas tricuſpidales ſic nexas columnis carneis ab oppoſito latere porrectis, ut integrè colapſæ parietibus cordis dextri, nunquam applicari queant, has trudit verſus auriculam dextram euſque, donec ibi junctæ os accuratè claudant, retrogreſſum perfectè impediant; ipſæ quippe illæ columnæ alterius retroagi haud patiuntur.

152. Eadem ope idem ſanguis (151.) nititur ab inferioribus ſurſum in *a* valvulas tres ſemilunares in ambitu alterius oris in arteriam pulmonalem patentis poſitas, has apprimit lateribus arteriæ, viam pandit in eam ſolam.

153. Sed ſubſtantia, figura, nexus, earumdem valvularum (152.) indicant, retroniſu ſanguinis ex arteria pulmonali in cor dextrum has ita figurari, ut junctæ iter accuratè intercludant, ſanguinemque omnem ſuſtineant eo exactius, quo urget fortius.

154. Fabrica partis, phænomena in viventibus apertis, arteriotome, injectio, idem confirmant.

155. Ergò ſanguis venoſus, id eſt totius corporis (146.), ex ſinu venoſo, per auriculam, per cor dextrum, aſſiduò, citò, violenter, movetur omnis in arteriam pulmonalem ſolam.

156. *b* Ex ſinu venoſo ſiniſtro, à quatuor magnis vaſis concurrentibus accipiente ſanguinem omnem pulmonicum (155.), vi muſculoſæ fabricæ ejus ſanguis agi poteſt in auriculam ſiniſtram laxatam, longe minorem dextra *c*, ſimiliter factam tamen & poſitam; nihil enim obeſt. Sic inde in cor ſiniſtrum laxatum eadem cauſa (148.), ob ſimilem duarum *d* valvularum mitralium conditionem (148. 149. 150.) propelli facilè poterit, ea via regredi nequit (151.)

157. Ut & ob *e* valvulas tres ſemilunares in Aortæ initio poſitas hic iterum determinatur iter recta in Aortam ob eaſdem cauſas ac (152. 153. 154.), maximè ſi illa quieſcit; atque exactè occluditur via retronitenti ſanguini. Sermo autem in hiſce eſt de homine adulto, atque conſueto mortalibus modo ducente ſpiritum.

158. Ergo omnis ſanguis pulmonicus (155.) ex pulmone, in ſinum venoſum ſiniſtrum, in auriculam lævam, in cor ſiniſtrum, ex hoc in Aortam aſſiduò, citò, violenter movetur.

159. Qui motus clarè apparet in vivis fieri cum his phænomenis.

1. Ambo ſinus venoſi ſimul implentur, turgent.

2. Ambæ auriculæ ſimul flacceſcunt.

3. Tum implentur eo ipſo momento ſanguine acto per vim contractilem muſculoſi ſinus venoſi proximi.

4. Eo ipſo puncto temporis cor utrumque ſimul contrahit ſe, evacuatur ſanguine, implentur arteriæ duæ magnæ & dilatantur.

5. Momento poſt hanc conſtrictionem cor utrumque inane jam flacceſcit, elongatur, capacitate augetur.

6. Quo vixdum contingente utraque auricula & ſinus venoſus, muſculoſus, uterque, motu muſculari contrahit ſe, ſanguinem contentum exprimit, in cava cordis propellit.

7. Iterum interim replentur ſinus venoſi ut in phænomeno primo, & auriculæ, atque eadem ordinis ſerie omnia redeunt, atque perdurant, donec langueat propinquum morti animal.

8. Quando auriculæ ſæpius palpitant, ut & venoſi ſinus, dum ſemel modò ventriculi contrahuntur.

160. Adeòque ſanguis omnis ab omni puncto interno, externo, corporis, & ab omni puncto ipſius Cordis & ab auriculis redux,

a *Vieuſſ. Ib. T.* 7. *l. c. c. c. Veſal. l.* 6. *F.* 8. *l. E. F. G. Euſtach. T.* 16. *F.* 4.

b *Ruyſch. Ep. T.* 11. *F.* 1. *l. DD. &* *. *Euſtach. T.* 15. *F.* 5. 49-45. 40. 46.

c *Euſtach. T.* 16. *F.* 5. 6.

d *Vieuſſ. de rem. & prox. princ. mixt. T.* 8. *l. b. b.* 2. 1. 1. 1. *v. Lovv. de Cord. T.* 5. *F.* 1. *l. ddee. Veſal. l.* 6. *F.* 9. *l. EGH. FGH. Euſt. T.* 16. *F.* 6.

e *Vieuſſ. Ib. T.* 9. 222. *Lovv. de Cord. T.* 4. 3. *bbb. Veſal. l.* 6. *F.* 10. *l. BCD. Morgagn. Adv.* 1. *p.* 18. 19. *T.* 4. *F.* 3. *a a a b b b. Euſtach. T.* 16. *F.* 5.

Digitized by Google

redux, in cavum dextrum collectus pellitur, ex eo per pulmones agitur totus in cor ſiniſtrum, inde per omnem corporis ambitum, atque ab eo iterum in cor. Hæcque eſt ratio circumeuntis jugiter ſanguinis, cujus inventi abſoluta doctrina accuratè explanati gloria immortale cluet Harvæi nomen; Confirmavit illam Infuſio, transfuſio, microſcopium verò ad oculum.

161. Proinde & Chylus (126.), pauca valde copia ſimul, preſſus aſſiduò per ductum thoracicum (125.), valvulam venæ ſublcaviæ (124.), motu determinato ſanguinis ſemper clauſam, elevat euſque, ut ea portio Chyli, quæ ſuo adſcenſu reſiſtentiam prementis ſanguinis elevare poteſt, ingrediatur in eam venam, ejus ductu in venam cavam, ſinum venoſum, auriculam dextram, tandem in ipſum ventriculum cordis primum.

162. Aſſidua hæc, ſed parca ſimul, admiſtio, concurſus ſanguinis à *a* plagis oppoſitis contrario veloci motu in unum hunc locum acti, *b* lymphę huc reducis copioſę motus, faciunt, ut hic incipiat miſcela Chyli & Sanguinis, & ut impediatur omnis concretio.

163. Quo peracto, pulſus in pectini ſimilem *c* fabricam auriculæ, ſtatimque valida contractione hujus, & omnium columnarum ejus, oppoſitis undique concuſſibus, miſcetur, dividitur, fluidus conſervatur, majori impetu permiſcetur forte *d* alteri parti ſanguinis auriculam præterlabentis, quæ omnia juvantur, augenturque affuſo ſanguine *e* in cavum auriculæ redeunte à ſubſtantia cordis & auriculæ, qui procul dubio mobiliſſimus, & ingenti impetu intra auriculas projectus.

164. Quid autem ſanguini, & chylo, huc in cor effuſo, fiat, ſcitur ex proprietate ſanguinis, & ex fabrica cordis: oportet quidem ob diſſidia partium ſolis hic, fir miſque, niti experimentis; talia ſanè ſunt jam recitanda.

165. Vivi, jejuni, animalis ſanguis in ventriculo dextro præſens non ſapit alcali, nec acidum, ſed ſalſum ammoniacum, vel marinum.

166. Si componitur cum acidis, vel cum alcalicis, non dat conſpicuos motus efferveſcentiæ, ſed quidem mutat colores & fluiditatis gradus.

167. Saliens ex arteria pulmonali inciſa, & vaſe exceptus, nullum dat ſignum ebullitionis inteſtinæ, vel efferveſcentiæ; ſed fumum fundit olentem, ingratum, acrem; frigeſcens in quiete coit, tum una pars ejus concreſcit in maſſam ſatis ſolidam, dum altera priori fluidior fit.

168. Abſciſſo mucrone vivi cordis, ſurſum erecto apice ejus, cernitur ſanguis propelli auricula contracta in cavum cordis, non verò ebullire, vel fervere; inprimis id ſpectabile circa mortem. Quæ phænomena (165. 166. 167. 168.) & vera in ſanguine ventriculi ſiniſtri.

169. Nec Thermoſcopium vivo cordi immiſſum docet majorem ibi, quam alibi, calorem ſanguini ineſſe.

170. Chylus in Thoracico ductu ſalſum marinum plerumque ſapit, aut prædominantem in cibo ſaporem retinet.

171. Idem exceptus, ſalibuſque oppoſitis miſtus, raró, & vix ebullit.

172. Exceptus vaſe ſolus non fervet, nec ebullit, unquam.

173. Neque id in eo apparet, dum Thoracico continetur ductu.

174. Imò ibi aggregatus, inde in ſubclaviam pulſus, ibi ſanguini miſtus, non fervet, non bullit, nec in vena, nec in auricula, nec in ventriculo cordis.

175. Quin, iiſdem factis, ligataque vena Axillari intra Cavam & intra valvulam, nulla ne tum quidem videtur efferveſcentia.

176. Tandem, quum lympha conglobatarum Chylo jam ſit admiſta (105.), eaque ipſa ſit proles arterioſi ſanguinis, liquet ejus indolem æſtimandam ex ingenio ipſius ſanguinis quoad hoc negotium; quod & iiſdem quoque experimentis cognoſcitur.

177. In corde itaq; nulla fit ebullitio, efferveſcentia, fermentatio; ſive ſpectes Cor, ſive conſideres liquores ingreſſos; nec eſt, quod inde vis ſperetur alicujus momenti.

178. Calor quoque cordis non mutabit indolem, motumve ſanguinis, ut cauſa nova, nec expellet eum ex corde.

179. Sed & nullum in corde fermentum.

180. Cauſa igitur pellens ſanguinem ex corde

a *Verhey. T.39. F.1. l.EE. dd. ee. D. B.*
b *Lovv. de Cord. Cap.2. ad fin.*
c *Lovv. de Cord. T.5. F.2. l. ccc.*
d *Verhey. l.2. Tr.4. Cap.4. p.265. T.4. F.2.*
e *Vieuſſ. nov. invent. de Cord. Ruyſch. Ep.* 10. *T.11. F.4. l. A.*

corde in arterias, ex venis in cor, non eſt in ipſa mole ſanguinis.

181. Sed quærenda in eo, quod ſanguinem cordis proximè complectitur, id eſt in corde ipſo. Ut verò inventa ibi demonſtretur; cohæſio, fabrica, motus, & vis cordis accuratè perpendenda erunt.

CORDIS FABRICA, VIS, ACTIO.

182. COr liberum in *a* pericardio, magno, ad jugulum, ſternum, dorſum, diaphragma, vel per ſe, vel per emiſſa vincula, & vaſa, firmiſſimè adnato, lympha lubrica irroratum, à quatuor magnis vaſis ſanguiferis *b* pericardio arctiſſimè adnatis, pendulum, *c* ſepto transverſo incumbens, in thorace intra mediaſtini cavum, nullo ambiente preſſum nimis, inter *d* medios molles pulmones hærens, commodiſſimo receptui, & expulſui, ſanguinis in omnes partes aptatur.

183. *e* Arteriæ ejus duæ, mox ſupra valvulas ſemilunares ſiniſtri cordis ortę ex Aorta, *f* oppoſito itinere unum componentes canalem baſi cordis innexum toto ambitu, unde demiſſæ arteriæ, variis inter ſe anaſtomoſibus junctæ, in innumerabilia exiliſſima vaſcula diſtributæ, omnia ſenſibilia cordis puncta pervadunt, omnemque fere ejus ſubſtantiam cum venis, ſimiliter poſitis, componunt, accreta inter vaſa pinguedine externa. Hæ arteriæ ſunt in diaſtole, dum reliquæ corporis arteriæ in ſyſtole conſtituuntur. Venæ autem ſuum ſanguinem partim in *g* coronarias, indeque verſus auriculam dextram *h* inter hanc & cor dextrum, partim intra *i* auriculam dextram & intra *i* cor dextrum per ſingulares venas demittunt: hæ venæ inaniuntur, dum reliquæ corporis venæ implentur.

184. Habet Cor, præter hæc vaſa (183.), fibras à *k* quatuor tendinibus orbicularibus, ambientibus quatuor ora cordis, ortas, & magnam partem iterum iis inſertas. Oriuntur enim inde 1. *l* paucæ, tenues, recta via à baſi in apicem per exteriora ſolius cavi dextri poſitæ, fibræ; quibus firmatur caro ventriculi dextri in Syſtole, inque expellendo ſanguine juvatur. 2. *m* his ſubjectæ in ventriculo dextro à ſiniſtro cordis latere obliquè dextrorſum adſcendentes in baſin terminatæ itinere ſuo cochleam referunt, 3. *n* his ſubjacent iterum aliæ, à dextro latere cordis in ſiniſtrum latæ; utrumque ventriculum ambiendo complexæ, ad baſin lateris ſiniſtri aſſurgentes, helicem oppoſitam facientes cum ſerie priori (184.2.*m*.). Sunt hæ (2. 3.) communes ventriculo utrique æquabili circumductu; conſtringunt oppoſitis, ſynchronis, validis, utrumque ventriculum ſimul comprimendo contra ſeptum medium conſtringentibus, baſi apicem adducentibus, fibrarum contractionibus totum cor undique æqualiter; in quo opere juvantur ſerie alia fibrarum, quæ 4. *o* vario flexu innexæ prioribus (2. 3.), & circumappoſitæ, eas coercent, ſuoque loco firmant. Verum ventriculus ſiniſter proprias habet adhuc binas, denſas, fibrarum ſeries, quarum *p* exterior, prioribus (2.3. & utcunque 4.) ſubjecta, per totum ſiniſtri ambitum ſpiritaliter dextrorſum aſſurgens, ſeptumque partim conſtituens, in baſin ſiniſtri terminata, hoc cavum integrè ambit, ſimileſque iterum (4.) ſibi proprias habet. Denique ſeriei huic (*p*.) ſuppoſita eſt ultima, *q* quæ à baſi ſiniſtra dextrorſum obliqua ſpira deſcendentes, ventriculi interiora conſtituentes, ſeptumque medium abſolventes varias longitudine, flexu, intortu, ſpectabiles fibras gerit. Præter has tandem, *r* columnæ carneæ, foveæ parietum, in ſiniſtro, faciunt ſimul, ut ventricu-

a *Veſal. l.6. F.4. l. B.B. Euſtach. T.15. F. 1 2. 3. 4.*
b *Euſtach. T. 15. F. 2. 4.*
c *Veſal. l.6. F. 3. l. D C E F G.*
d *Id. Ib. F.2. l. N O P Q M M.*
e *Lovv. de Cord. T.4. F.3. l. dd. Morgagn. Adv.1. T.4. F.3. cc. Euſtach. T.16. F.5.*
f *Ruyſch. Ep.3. T. 1. 2. 3. Theſ. 6. T. 5. F.7. 8. Adv.1. T. 2. F. 1. 2.*
g *Lovv. de Cord. T. 5. F. 2. l. d. e. e.*
h *Euſtach. T. 16. F.1.17-12. F.2.19.50.*
i i *Ruyſch. Ep. 10. T. 11. Fig.4. l. A. Vieuſſ. Nouvell. decouvert. Verhey. l. 1. Tr. 3. c. 9. T.21. F.3. l. bbb.*
k *Lovv. de Cord. T. 2. F. 1. l. eg.*
l *Id. Ib. F. 2. l. a c b.*
m *Lovv. de Cord. T. 2. F. 3. l. a b c d.*
n *Id. Ib. F. 4. l. a c e b f d.*
o *Id. Ib. F. 5. l. a c d b.*
p *Id. Ib. F. 6.*
q *Id. Ib. F.7. acedb. F.8. l. a.*
r *Id. Ib. T. 5. F. 1. l. e.*

triculus ſiniſter, communi, & propria contractione, fortiſſimè, arctiſſimèque, contrahi queat. Dum reliquæ fibræ & columnulæ in cavo utriuſque ventriculi natæ retinendis in ſyſtole, retro trahendis in diaſtole, valvulis inſerviunt.

185. Fibræ illæ (184.) ortæ à *a* nervis octavi paris magna copia inter Aortam & pulmonalem arteriam ingreſſis, hinc auriculis, cordique, inſertis, muſculari vi faciunt, ut formentur cava cordis, conſtantia, arctanda accuratè ſine deſtructione fabricę per propriam validiſſimamque actionem.

186. Sed & hinc patet ſiniſtrum propria, orbiculari, dextrum ſemiorbiculari, & ſiniſtro exteriori communi, contractione, agi. Quod & inſpectio *b* diſciſſi cordis docet.

187. Cor itaque & auriculæ, ſunt veri muſculi, aguntque vi muſculari: dum fibræ omnes (184.) ſimul breviores factę, longitudinem cordis minuunt, latitudinem augent, capacitatem ventriculorum accuratè arctant, ora oſtiorum arterioſorum tendinoſa dilatant, opercula venoſorum oſtiorum ad obturationem determinant, contenta liquida, magna vi, per ora dilatata, in arterias exprimunt. Hæc eſt Syſtole, violenta cordi.

188. Etenim tum expelli ſanguinem, atque hac muſculari contractione projici, docet ſecta arteria pulmonali, & Aorta, propè cor in animali vivo aperto, exſiliens ſanguis; tum idem expulſus ex corde, apice ſurſum erecto, tranſverſum circà conum ſecto; preſſio digiti vulneri illi immiſſi; tumor, tenſio, duritiès, pallor, fibrarum; Contractio impletionem ſequens, non pręcedens; depletio brevitatem concomitans.

189. Si nervi paris octavi in cervice ligantur, vel diſſecantur, motus cordis languet, palpitat cum angore ſummo animalis, ceſſat brevi. Ergo inde origo, atque continuatio, Syſtoles; quæ tamen, ut in omni muſculo, ſanguine coronariarum eget, & humore in cava affluente.

190. Sanguine ita per Syſtolen (187. 188.) toto fere expulſo ex cavis cordis, & ex vaſis, fibræ flacceſcunt, tenuantur, longiores fiunt, diſtantia inter baſin & apicem augetur, preſſio parietum in cava tollitur, valvulæ venoſorum oſtiorum verſus apicem cordis per annexas columnulas trahuntur, auriculæ contractæ implent cava, ut & ſinus venoſi. Hæc eſt diaſtole, naturalis cordi.

191. Namque, eo tempore cava cordis impleri ſanguine, evidenter ſcimus ex arteriotome circa cor facta, ex corde transverſim in vivis ſecto, erecto, admittente tunc, non eructante, ſanguinem; ex ipſa inſpectione circa mortem aperti animalis; ex digiti tunc laxatione vulneri inflicto immiſſi. Adeòque non erumpit ex corde ſanguis ob rarefactionem.

192. Chylus itaque paucus pluri ſanguini venoſo permiſtus, vi cordis miſtus, diviſus, conquaſſatus, omnis in Arteriam pulmonalem propellitur.

PULMONIS FABRICA, VIS, ACTIO.

193. CONſiderandа igitur fabrica pulmonis quoad vaſa, quibus aerem, & quibus ſanguinem, habet, ut inde ſciatur effectus chylo & ſanguini in pulmone accidens.

194. *c* Aerea ejus vaſa, *d* rima glottide ſua ſponte ſemper aperta, & formata concurſu binarum *e* cartilaginum Arytænoideon, *f* Epiglottide incumbente ſponte elevata per ligamentum forte, anterius *g*, accipere, & emittere poſſunt aerem naribus, vel ore, ſorbendum, aut efflandum. Eadem verò rima, epiglottide depreſſa, & Arytænoidibus contractis per ſuos muſculos *h* Arytænoideum rectum ſolitarium, & duos Arytænoideos obliquos, decuſſantes, priori incumbentes *i*, *k* Thyroarytænoideos, ut & per

a *Lovv. de Cord. T. A.*
b *Veſal. l. 6. F. 11. l. I. G.*
c *Caſſer. voc. org. T. 1. F. 2. 3. Ruyſch. Th. 3. T. 2. Th. 7. T. 3. F. 3.*
d *Caſſer. voc. org. T. 1. F. 7. l. 6. T. 13. F. 2. 3. 5. 6.*
e *Caſſer. voc. org. T. 15. F. 7. 8. l. A. B. Morg. Adv. 1. 12. 13.*
f *Caſſer. voc. org. T. 13. F. 2. 3. 5. 6. l. A.*
g *Morgagn. Adv. 1. p. 16. N. 17. T. 1. d.*
h *Caſſer. voc. org. T. 13. F. 3. l. C. Euſtach. T. 42. F. 1. 2.*
i *Euſtach. T. 42. F. 1. 2. Morgagn. Adv. 1. T. 2. F. 1. K.*
k *Covvp. app. ad Bidlo T. 5. F. 23. l. g. Euſtach. T. 42. F. 1.*

Digitized by Google

& per Hyothyroides arctantes rimam, comprimendo, elevatu laryngis ſuperiora *a*, clauſa impedit alia præter aerem corpora. Ubi verò dilatatur per muſculos Cricoarytænoideos *b* poſticos, & *c* laterales, ſimulque per ſternothyroides deprimendo laryngem ab epiglottide &c. removentes *d* eo facilius admittit, atque emittit aerem.

195. *e* Aſpera inde arteria cartilaginea, ex ſegmentis orbicularibus parte poſtica abſciſſis, ibique membrana valida completis, inter ſe connexis vinculo muſculoſo forti *f*, facit ut aer ſemper hiante fiſtula liberè ire, redire, poſſit ſuper lævia, lubricaque, membranæ latera; ut expandi in orbem queat, & cedere ſtomacho deglutienti; ut flexo obſequatur collo; denique elongari, accurtarique, facilè ut queat; tota autem membrana poſtica, deficientes ibi annulos complens, obſeſſa glandulis unctuoſum humorem parantibus, perque emiſſaria lacertoſam tunicam perforantia in cava trachæ effundentibus, ungit, & lubricat fiſtulam *g*.

196. Ubi dein circa quartam in thorace vertebram *h* bifida, ibique adhuc annulis deficientibus ad poſtica conſtructa, & membrana modo dicta glandulosa, *i* mox in innumerabiles utrimque ramos diviſa, propagatur, eadem fere fabrica eſt ac (195.), ſed ſegmenta annularia magis completa, & lacunæ oleoſæ ibi internæ inter lacertoſas fibras poſitæ; rami ad acutos angulos invicem accumbunt, ſenſim anguſtiores, ſenſim tenuiores, denique ad extremos fines cartilaginea indole depoſita, membranacei facti, vi aeris extendente plicatiles membranulas fiunt ſacculi flexiles omni extremo apici cujuſque rami adnati, ex quibus veſiculæ, ex his lobuli, atque lobi tandem quinque, tres in dextra, in læva parte pulmonis duo *k*, tandem pulmo quoad aerea vaſa totus efficitur.

197. Si ergò Aer, fluidus, gravis, elaſticus, glottide in Trachæam & Bronchia admiſſus inflat hos tubos, ramos, veſiculas; orbicularis amplitudo, fiſtularum longitudo, augebitur; rami aſſurgent in majores angulos; lobi erigentur; veſiculæ ex planiori per complicationem figura in rotundiorem extendentur; hinc ſpatia inter ſquamoſa ſegmenta, ramos, veſiculaſve, augebuntur, puncta contactuum minuentur.

198. *l* Pulmonalis hinc arteria à primo ex corde ortu ſtatim curvata, in innumerabiles ramos diviſa, cum aſperæ Arteriæ ramis diſtributa ultimis ramis ſuperficiem *m* veſicularum reticulari opere coronat, ſpatia inter has media ſimili modo occupat, quæ celluloſa vocantur; atque ibi infinitis anaſtomoſibus arterioſis gaudens, in Venas exit.

199. *n* Quæ ſimili arteriæ (198.) flexu, decurſu, textura, loco, ſanguinem arteria (198.) advectum; mutatum, vix ſecretiones permanentes paſſum, revehunt in venas pulmonales majores, in quatuor magna vaſa, per hæc in ſinum venoſum pulmonalem, in auriculam inde ſiniſtram; & in cavitatem lævam.

200. Ex qua pulmonum fabrica *o* (194. ad 200. uſque), eorumque mutatione per aerem (197.), atque celeri trajectu ſanguinis, & chyli, intelligitur effectus in chyloſo ſanguine productus actione reſpirationis, nempe:

1. Humor ille vi proximi cordis dextri pulſus in fiſtulam intortam, conicam, flexilem, elaſticam, reprimentem, compingitur, denſatur, mutatur in contactu particularum, & in figuris harum, ſolvitur, conteritur, fluidus retinetur.

2. Motu veſicularum (196.) in pulmone, per inſpirationem inflato, ſenſim paucioribus ſucceſſivè in punctis preſſarum; mutatione ſpatiorum celluloſorum eodem tempore ſucceſſivè, magis auctorum; motu veſicularum, & ſpatiorum illorum, in exſpi-

a *Morg. Adv.* 2. 31.
b *Aquap. Fig.* 25. *l.* 55. & *Fig.* 24. *Euſtach. T.* 42. *F.* 1. 2.
c *Euſtach. T.* 42. *F.* 1. 15. 19.
d *Morgagn. Adv.* 2. 31.
e *Veſal. l.* 1. *C.* 38. *F.* 1. 2. *Caſſer. org. voc. T.* 1. *F.* 2. 3. *T.* 13. *F.* 1. 2. 3. 17. *T.* 15. *F.* 1. *l. GG.*
f *Morgagn. Adv.* 1. *T.* 2. *F.* 1. *P.*
g *Morgagn. Adv.* 1. *T.* 2. *F.* 1. *O O O.*
h *Ruyſch. Th.* 3. *T.* 2. *Th.* 7. *T.* 3. *F.* 3.
i *Morgagn. Adv.* 1. *T.* 2, *F.* 1. *oo z. Euſtach. T.* 15. *F.* 3. 75-73.
k *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 21. *Euſtach. T.* 15. *F.* 1. 2. 3. 4. 5.
l *Ruyſch. Th.* 3. *Drake p.* 2. *T.* XII.
m *Malpig. de pulm. Ep.* 1. 2. *T.* 1. *F.* 1. 2. 3.
n *Ruyſch. Theſ.* 4. *Drak. p.* 2. *T.* XIII.
o *Vid. omninò Euſtach. T.* 27. *F.* 13.

exſpiratione ſucceſſivè ſenſim minorum; Elatere aeris, in quiete retenti poſt inſpirationem, vel exſpirationem, per calorem aſſiduè aucto; id fit, ut duobus momentis ſucceſſivis nec arteriæ, venæve, nec ſanguis, aliive in quibuſcunque demum vaſis pulmonicis humores, unquam ſint æqualiter, vel ſimiliter, preſſi; ſed reciprocè premi, pelli, conquaſſari, remitti, atteri, minui, reſolvi, canalibus trajiciundis adaptari debeant omnia, quæ per pulmones fluunt.

3. Chylus adeòque in ore præparatus, in ventriculo ſubactus, in inteſtinis elaboratus, in lacteis ſecretus, in meſenterio ad glandulas dilutus, in ductu Thoracis chylifero magis dilutus & permiſtus, in vena ſanguini confuſus, in auricula, & corde dextro, accuratius miſtus, ſolutus, ſubactus, attenuatus, in canalibus conicis, & cylindricis, arteriæ pulmonalis validè preſſus à poſtico, repreſſus à lateribus, figuratur in formam ſolidarum, & fluidarum, in toto corpore partium.

4. In venis pulmonicis iterum miſcetur exactiſſimè.

5. Et forte lympha hic, ut de ſanguine demonſtratum, mutata in ſuis organis, diluitur in iiſdem venis.

6. Sic videtur induci forma nutriendo apta.

7. Tum fluiditas conſervatur, & calor.

8. Summaque permiſtio fit omnium humorum, particularumque, totius corporis, tam recentium, quam inquilinorum.

9. Atque & hic naſci in primis color ruber, proprius bono ſanguini, videtur.

201. An autem partes graves, & elaſticæ, aeris hic miſcentur ſanguini pro vitali elaſtica oſcillatione, ut docet Eximius Borellus? id nequit fieri in arteriis, nec ullo argumento conſtat in venis. Quin creditur obeſſe aer veſicas extendendo venas comprimens in inſpiratione; vis comprimens Thoracis venas arctans in exſpiratione; ſingularis hic arteriæ in venam commutatio; difficilis aeris tranſitus in meatus parvos, aquæ pervios, oleo, & ſpiritibus, humor lubricus membranæ ſuccingentis interiora Trachææ, aeris ſanguini infuſi noxia.

202. An in uſum refrigerii, expellendæ fuliginis, aut adducendi ſpiritus, huc fertur aeri exponendus ſanguis? juxtà Scholas. Sed negat Autopſia, Anatome, Thermometron.

203. Num verò admittere licet, ſanguinem dextri ventriculi, ob effervеſcentiam fervidam in dextro corde, æſtuantem fere, & ebullientem, in pulmone vi frigidi, nitroſi, aeris condenſari, extingui, refrigerari? Sic Sylvius, ſic Chemicorum plurimi. Sed reclamat experientia. An ut aëreo, ſubtili, nitroſo, liquore hic admiſto, purpuraſcat? ita Vir in Arte maximus Lowerus. Sed nec Ille faventem nimis expetitur veritatem.

204. Sed, ut à priori, ſic ab eventu, ſcimus, Chylum in dextro thalamo cordis confuſum potius, quam accuratè permiſtum, ſanguini, in ſiniſtro cavo cordis intimè commiſtum ſpectari; & cognoſcimus robore fortium pulmonum fieri omnia (200.), labefactatis verò his, omnia illa minus feliciter abſolvi.

205. Poſtquam ex anguſtiis arterioſis in venas latiores ſic mutatus influit, oppoſitis urgetur motibus, premitur minus, ab elatere ſuo rareſcit paulò plus, hinc ſpumeſcens, floridior, rubicundior, redit in ſiniſtrum cordis ſpecum.

206. Ea lege, ut in auricula ſiniſtra, licet longe minore recta, iterum magnam partem, miſceatur, fluidus maneat, à concretione, & à ſeceſſu in partes, prohibeatur. Vide & confer (163.): quum tamen, hic in hoc ſanguine, pulmonis vi mutato, longè major fluiditas, minor adeò concretionis metus, auricula hinc ſiniſtra tantò & minor & ſimplicior eſt fabrica, quam dextra.

207. In antro cordis ſiniſtro vix quieſcens chyloſus ſanguis ingenti, veloci, vi Syſtoles in arteriam magnam pulſus, protrudit præcedentem, ita movet omnia.

208. Efficacia igitur pulmonum in corpore ſano eſt majoris momenti, quam aliorum viſcerum; nulla particula totius corporis ullam accipit guttulam vel minimam arterioſi humoris, niſi prius per pulmones trajectam quam ſollicitiſſimè; omnis liquor totius corporis, quo tempore, diſtributus per omnes partes, ſemel circuitum abſolvit per cunctas, eo tempore totus ſemel tranſit per ſolos pulmones; ideòque & humor omnis vitalis totus quantus pulmones tranſit, dum per alia viſcera tantum certa portio

trans-

tranſfluit; imò hìc præparatio in nutrimentum, quia chylus omnis huc derivatur; quin hìc in primis officina ſanguinis; atque ejus adaptatio fluori per vaſa minima, quæ non ita alibi poteſt fieri; quare & hìc ſecretioni paratur aptiſſimus omni; denique hìc aptiſſimus fit exercendis actionibus cunctis, quæ humorum efficacia abſolvi in vita, & in ſanitate, poſſunt.

209. Omnia hæc ſequuntur ex data ſanguinis & chyli indole, ex data fabrica & actione pulmonis, ex data vi cordis, & ex data vi aeris gravis, fluidi, elaſtici, in vaſa figurata aerea pulmonum, & hinc in ſanguifera vaſa ſimul.

210. Quid ergo opus aeris, vel fermenti, admiſtu?

211. Quin tandem explicatæ huic pulmonum virtuti quidni in primis adſcribatur mutatio aſſumpti ad nutritionem in materiem, unde acre, volatile, ſalſum, educi poteſt? obſervata quidem Helmontio Patri ab aere pendens, non verò explicata, fuit. Videantur ſuper his (ab 193. huc uſque) *a* Laurentius Bellini, & *b* Archibaldus Pitcairne, Viri equidem Eximii in eruenda actione partium ex data prius fabrica; tum *c* Marcellus Malpighius, in ſcrutanda partium indole excellentiſſimus.

ARTERIÆ VIS, ET ACTIO, IN HUMORES.

212. SEd ut porrò intelligi queant ea, quę ſanguini, & Chylo, in Aortam, ejuſque ramos ultimos, pulſo accidunt, aſſumi oportebit leges hydraulicas, quibus obediunt humores data velocitate, per canales cognitos, verſus definitum terminum, circumducti: ſunt enim hę alibi demonſtratæ, & communes cuilibet liquori, per vas quodcunque moto. Velocitates hìc menſurantur ex cauſis, & effectis, ſenſu obſervatis, aut bono ratiocinio cognitis: Canales verò ſenſu, microſcopiis, injectione, ratione, vel hac regula noſcuntur: ut ſenſibilia, ſic inſenſibilia, in corpore humano.

213. Itaque arteria deſcripta (132.) impetu diſtendentis ſanguinis expandi quidem, tamen, eo ceſſante, ſua ſponte ſe in priorem capacitatem reſtituere, poteſt; nam digitum vi immiſſum valde premit, eo educto ſponte ſe contrahit; in vivo animali plena, in cadavere hominis cum omni ſuo ſanguine extincti parva, & fere vacua, cernitur, flatu diſtenta reſiſtit, impulſumque aerem fortiter repellit; in minima diametro ſuæ contractionis hærens quieſcit; quare contractilis poteſtas pendet à natura fibrarum, & à repletis vaſculis membranas arteriæ conſtituentibus.

214. Neque eſt in univerſo corpore particula ulla ſenſibilis, quin habeat arteriolam, ut docent vulnuſcula, *d* microſcopia, *e* injectiones; uſque in medullis oſſium, ubi & membranæ & vaſcula, & humores. *f* Hæ tamen omnes Aortæ ſunt ramuli.

215. Sanguini pulſo in Aortam reſiſtit ſanguis arterioſa vaſa replens; conica arteriæ figura; curvatura ejus; viſque elaſtica; ambientia corpora pondere prementia, & elatere ſuo; anguſtia denique vaſorum ultimorum. Quare fluit per vaſa exceſſu virium à corde datarum ſuprà reſiſtentias aggregatas. Unde & per pulmones vi minori cordis pelli poſſe ſpectatur.

216. Inde tamen vis cordis ingens habetur, ſive impedimenta, ſive valorem exceſſus ſupputes; quin id ſola docet movendorum copia.

217. Quia ergò omnis omninò ſanguis tanta vi agitur (216.), & ingenti adeò obſtaculo (215.) repellitur, in canali pleno, conico, flexili, & fortiter renixo, ſequetur neceſſariò arteriæ diaſtole ſyſtolæ cordis ſynchrona, arteriæ non naturalis, ſed violenta, quum cordi naturalis ſit; in corpore ſano ubique, eodem tempore, fieri docet vaſculorum plenitudo; ſentitur ubi maxima, nuda, dura baſi fulta, deprehenditur arteria.

218. Et dum huic diaſtolæ (217.) vis arteriæ (213.) fortiter, in contrarium, renititur; ſimulque ambientium poteſtas (215.) renixum illum adjuvat; neceſſariò arteria adjuta ambientium vi urgebit ſanguinem, aliter quieturum, vi illa, qua ſe contrahit (213.); fluet inde ſanguis fluore haud interrupto, ſaltuoſo licet; vocatur hæc ſyſtole arteriæ, quæ cordis diaſtolæ eſt ſynchro-

a *In lemmat præmiſſ. de reſpirat. in opere de Urin. &c.*

b *In diſſertat.*

c *In Epiſt. binis de pulmonibus.*

d *Leeuwenhoek ubique in ſuis opuſculis.*

e *Ruyſchius in omnibus Ep. & Theſ.*

f *Ruyſch. Th. 10. p. 77. T. 3. F. 2.*

Digitized by Google

ſynchrona, ipſique arteriæ naturalis, non violenta, adjuvatur regreſſu valvularum Aortæ, & arteriarum coronariarum inanitate flaccida.

219. Hi bini motus ſunt, qui pulſus arteriarum Medicis dicuntur; in quibus robur, magnitudo, plenitudo, numerus, æqualitas, vel horum contraria, ſpectari ſolent quidem; ſed ita, ut vix eadem binis ſanis adſint communia.

220. Sanguis deinde corde pulſus, niſu obliquo, ad angulum valde acutum, in latera Aortę impingit; ea premit; tota ferè mole ſua in curvaturam ejus incurrit; à figura & elatere ejus, ut & à mole reſiſtenti, retropremitur; ergo momento quolibet temporis cuilibet ſanguinis particulæ conciliatur alius motus, nixus, rotatio, attritus perpetuus, attenuatio, denſitas, angulorum detritus, homogeneitas maxima omnibus; atque ex his ſequitur totius maſſæ fluor, calor, color, diviſio in particulas omnibus vaſculis accommodatas, preſſio in hiatus laterales, evitatio obſtructionis in capillaribus; quæ omnia juvantur per *a* anaſtomoſes in arteriis tenuibus, ubi oppoſiti incurſus, receſſus, commiſtio, ſeparatio, quolibet fere momento accidens, deprehenditur. Proinde ad explicationem horum nulla alia cauſa ſcientia noſtra indiget.

221. Si enim omnia, quæ ei adſunt, retinet ſanguis, ſed ſolo motu cordis & arteriarum caret, citò concreſcit, magis ad ſolidi indolem accedit; ſed, dum urgetur cauſis (220.), vitæ aptus remanet.

222. Quia vero arteriæ ſenſim augentur numero, & capacitate; alibi arctiotes, latiores alibi; omni tempore, & loco, multa perdunt non reddenda; in vaſculis minimis reſiſtentia magna, imò ferè maxima eſt; viſque impreſſa multis communicatur ambientibus; erit itaque, cæteris paribus, velociſſimus circa cor, tardiſſimus remotè à corde, motus humorum circumeuntium.

SANGUINIS NATURA, PARTES, PHÆNOMENA.

223. Sed & in ipſo ſanguine cauſa latet ingens hujus in velocitate, & in ipſa via, diverſitatis: illi quippe varia ineſſe docet ortus ejus; ſeceſſus ſpontaneus quieſcentis, & extra vaſa hærentis, in halituoſum, ſeroſum, fibroſum; atque analyſis Chemica.

224. Ideòque erunt in ſanguine 1°. quædam jam nota, minima vi mobilia ut ſolida, levia, rotunda, erunt 2°. tarda, parva vi non mobilia, utpotè poroſa, anguloſa, ſcabra, viſcida; unde docemur, per hydraulica, hydroſtatica, & mechanica, partes ſanguinis eadem communi vi cordis pulſas, non agi velocitate, conſtantia, directione iiſdem: priora enim rectiſſima via, velocitate magna & conſtanti, à corde recedent; atque poſteriora tardius, obliquè, vel retrò, urgebuntur per vaſa.

225. Quare autem in venis cadaveris cruor miſtus, fluidus, non concreſcens diu, cernitur, dum in corde, & in arteriis concreſcit brevi? forte quia in venas aſſiduò fluunt liquidiſſimi humores preſſi, nihilque ex iis exhalat, quum in arteriis perdatur continenter fluidiſſimum, nec eas in redeat quidquam.

226. Et quidem ſanguis in vita videtur ubique ſimilis ruber; per microſcopia verò ſpectatus conſtat ſphæris rubris tenuiori, pellucido fere, ſero innatantibus; ita ut globi ex ſex minoribus conflati rubri ſint, ſed in partes reſoluti pellucidi ſeri induant ingenium, eujus vari colores ſunt. Unde hæc materies, moles, figura, color varius, ex antè dictis liquet; difficilius intelligitur quouſque hæc diviſio in minores globulos; ſcitur verò, quid rubræ craſſiores, quid ſeroſæ, faciant, & quare adeò neceſſariæ ſint in ſanguine ſani, & robuſti hominis.

227. Verum ex iiſdem hiſce definitur facile, quid ſentiendum ſit de doctrina Galenica, vel Chemica, explicante ſanguinis ingenium.

228. Atque concludetur, melius forte diverſitates ſanguinis in variis, atque inde deducenda temperamenta dicta hominum diverſorum, intelligi pendere ab aqua, ſale, oleo, terra.

229. Interim & liquet à poſteriori, ſolum motum circumducti ſanguinis efficere, atque conſervare, ejus miſturam, fluorem, calorem, rubedinem; dum augmenta, vel decrementa, abſentia, vel præſentia, illius hæc ſecum vel habeat, vel deſtruat.

230. Quare opus jam erit ſpectare ea, quę fiunt

a *Leeuvvenhoek ubiq; Ruyſ. fere in omnib.*

fiunt dum hic ſanguis, & chylus, vi cordis, & arteriarum, fertur in capillaria vaſa arterioſa circa venulas, glandulas, muſculos, excretoria organa, & viſcera.

ARTERIARUM AD CEREBRUM ET CEREBELLUM EUNTIUM INDOLES ET VIS.

231. ARteriæ Carotidis ortus primò conſiderandus, & iter: *a* Aorta quidem oriunda corde ſiniſtro, paululum evecta ſurſum, mox arcuato flexu dat in latere dextro Subclaviam, cui coaleſcens Carotis dextra aliquo ſpatio, quaſi ex hac ſubclavia orta, aſſurgit; ſiniſtra verò ex arcu ipſo ſolitario erigitur. Statim ambæ profundo ſitu, & aſpera arteria, defenſæ, ab incurvatu & compreſſu liberæ, vix ramoſę, rectiſſimo itinere cranium petunt; ubi fere appulſæ, *b* carotidem externam largitæ, *c* canali oſſeo munitæ, incurvatæ antrorſum, depoſita muſculari membrana, *d* datis duræ matri ramis; intra cranium defenſę lateribus Sellæ, & duræ matris propagine, mox in exteriora piæ matris, & nervorum, datis ramis, cerebro ope piæ matris committuntur, ubi ſtatim in laterales, anteriores, poſteriores, ramos dividuntur.

232. *e* Vertebrales verò arteriæ, ex ſuperiore parte ſubclaviarum ſurſum porrectę, ſtatim inter *f* foramina lateralia ſeptem vertebrarum cervicis receptæ; defenſæ, recto itinere delatæ, involucro membranoſo vaginali munitæ, ramoſæ; ubi ex vertebrarum foraminibus emerſerunt ſtatim ſub *g* proceſſu ſuperiori poſteriori primæ vertebræ retroflexu *h* incurvatæ, ibique latiores factæ; per magnum foramen occipitis ingreſſæ, depoſita craſſiori membrana, *i* unitæ, dein carotidibus junctæ, ſtatim mirè dividuntur.

a *Ruyſch. Ep. 3. F. 2. Lovv. de Cord. T. 1. F. 4. Caſſer. voc. org. T. 15. F. 1. l. N. N. F. 2. l. K. K. Euſtach. T. 25.*

b *Barthol. p. 654. F. l. e e.*

c *Lovv. de C. T. 5. F. 3.*

d *Ridl. anat. Cereb. F. 2. l. bb. 11. Vieuſſ. T. 17. l. xx. TT.*

e *Covvp. app. Bidlo T. 3. 66. 15. 15.*

f *Veſal. l. 1. C. 15. F. 8. l. a.*

g *Veſal. l. 1. C. 15. F. 3. l. V.*

233. Quatuor itaque arteriæ (231. 232.) *k* ab oppoſitis plagis in mutuas aperturas coeuntes, ſicque orbicularem in ſpeciem commiſſæ, inde ſtatim ramos emittunt, qui ſimili apparatu aliis ramis occurrentes iterum tales minores circulos formant, atque eodem artificio per totam piæ matris ſuperficiem in ſubdiviſionem ſenſui diſparentem, fere evaneſcunt, ut tota hęc membrana maximè hac textura conſtet.

234. Hocce proinde mechanico apparatu agitur ex corde ſanguis omnis, qui ad tenuem membranam cerebri, & cerebelli, indeque ad ſubſtantiam utriuſque hujus, pervenit: reliquus enim ſanguis, qui intra cranium pellitur *l* per arterias binas à carotide externa ortas, per *m* ſingulare foramen deinde calvariam ingreſſas, & in dura membrana cerebri diſtributas, ſolis integumentis craſſioribus cerebri; & cerebelli dicatur proprius; ut accuratiſſima induſtria impleta per immiſſam ceram vaſa docuerunt Clariſſimum hac in arte Ravium.

235. Unde igitur clarè cernimus, ſanguinem ante deſcriptum à ſingulari ſua conditione (224.); hac indole retenta quam maximè; appulſum ad inferiorem baſios cranii ſuperficiem, ibi ſalivæ, mucique, materie liberatum; aut ſanguine tenaciore vertebris dato puriorem; flexu ſuæ arterię retuſum; in *n* cavernis juxta latera ephippii à dura matre factis tardiori parte defœcatum; oppoſitis niſibus occurrere in in vaſis deſcriptis (233.) ſanguini per reliquas arterias ibidem appellenti, unde 1. ſervata propria natura (224.), aut puriori acquiſita, impetus minuitur nimis compreſſurus mollem encephali pulpam. 2. accuratiſſima permiſtio oritur totius ſanguinis huc advecti; adeoque ſimilitudo maxima ejus in omni parte. 3. attenuatio, lævigatio, contritus, fluor, aptitudo ſecretioni, impedimentum concretioni. 4. minor

h *Covvp. App. ad Bidlo T. 3. 15. 15. Ridley An. Cer. F. 1. l. E. E.*

i *Ridley An. Cer. F. 1. E E i b h g. d d. a c. Ruyſch. Ep. 12. T. 13. Ep. 9. Tab. 10.*

k *Ruyſch. Ep. 12. T. 13. tota.*

l *Ridley An. Cer. F. 2. l. 11.*

m *Veſal. l. 1. C. 12. F. 2. l. R.*

n *Ridley. An. Cer. F. 2. l. Z Z. Vieuſſ. Neurogr. T. 17. l. n. n. **.*

nor vibratio arteriarum, minor harum in ſanguinem actio. 5. ſupplementum defectus oriundi ex ineptitudine vaſorum majorum, minorumve, nata ad tranſmittendos liquores: quum ab omni plaga in aliam omnem ſit liberum iter.

CORTEX CEREBRI.

236. SEd ipſæ illæ arteriæ ſic ordine firmo in *a* tenui meninge intertextę, ut in baſi, quæ incredibiliter tenuis, inſtar telæ araneæ *b*, *c* ab omni puncto hujus perpendiculari fere itinere dimittunt ramulos ſimili apparatu ἀναςομώσιν fabricandos, quaſi in membranam inſinuatione ſua gyros ſulcatos, profundoſque, efficientem, in quos moles exterior cerebri, cerebellique, dividitur fere ad medullam uſque. Illi verò tractus convoluti in formam inteſtinorum, in alios minores, ſimiles prioribus, reſolvi poſſunt. Subſtantia tandem intercepta his maximam partem, & quæ in cerebro & cerebello, cera injecta repleto, dein aqua macerato, & ab omni parte non impleta abraſa liberato, ſupereſt, apparet congeries vaſculorum tomenti inſtar minutorum, molliſſimorum, ſucculentorum, minima vi diſſolvendorum, in aqua ſimplici per ſolam ſuſpenſionem in pultaceum humorem abeuntium.

237. *d* Exterior, cinericea, mollis, humidior, hæc ſubſtantia vocatur Cortex cerebri, cerebellique; cingit ubique, accurate, totam originem alterius *e* ſubſtantiæ internæ, albiſſimæ, ſolidioris, exſuccæ magis, quæ Medulla cerebri & cerebelli vocatur; ita, ut hæc ab illa oriri primò manifeſte videatur undequaque, tam in appendicibus, ventriculis, cruribus, medulla oblongata; *f* in interiori verò parte medullæ ſpinalis ſimilis eſt cortici recondita ſubſtantia, tota pariter ibi arterioſa *g*, quam medulloſa ambit, inverſa ratione quàm in priori.

238. *h* In cerebello autem adeò hęc(237.) clara, ut modus, quo medulla ex cortice prodeat, diſtinctio, proportio, fabrica, liquido cerni queant.

a *Ruyſch. Ep.* 9. *T.* 10. *tota.*
b *Id. Th.* 10. *p.* 10.
c *Id. Th.* 1. *T.* 4. *F.* 3.
d *Vieuſſ. Neurog. T.* 3. 6. 7. 11. 13.
e *Id. Ibid.*

239. Quum igitur ſingulo quoque cordis ictu ingens admodum portio ſanguinis, *i* Malpigio una tertia totius æſtimata, magna & directa vi impellatur cortici, ille quadam ſyſtole & diaſtole, licet parva, agitabitur; ſed & debebunt adeſſe vaſa venoſa ubique ad fines arteriarum, licet viſibilia eſſe nequeant ob tenuitatem ſuæ membranæ & molis; debebunt eſſe quædam ſecretoria ex ultimis iis arteriolis, ut ubique, exorientia, ut & emiſſaria tandem; quamvis haud videri queant.

240. Fecit hæc exilitas, ut ratio, non ſatis firma, ſupplere conans, quod negat inſpectio, diverſa cogitaverit; maximè tamen ubique recepta Malpigii ſententia, fabricam glandulæ hic omninò inducens, donec contrariam promulgavit Clariſſimus Ruyſchius, Vir omnes ſuperans in arte detegendi, exponendi, & conſervandi minutiſſima quæque corporis arterioſa vaſa. Quare de glandulis hic agendum prius erit ex inventis præclaris Sylvii, Stenonis, VVharthoni, Graafii, Malpigii, Bellini, Borelli, Peyeri, Ruyſchii, Nukkii, qui facem hic in tenebris præluxere optimè.

241. Harum quidem 1. aliæ ſimplices, aliæ compoſitæ, his plerumque ex illis orientibus, dum communi membrana veſtiuntur aggregatæ. 2. ſimplices humorem proprium per ductus Lymphaticos ſuos vel chylo, vel ſanguini venoſo, admiſcent; aut in exteriora cutis, vel in ſuperficies membranarum liberarum, ubique in corpore reperiundarum, exhalant: Compoſitæ vero humorem ſuum in ſingula quaque parte confectum, ab ea per canaliculum ſuum in canalem majorem emittunt, & per commune hoc emiſſarium tandem in cavitates magnas oris inprimis & inteſtinorum, vel extra ipſum corpus in uſus ſingulares, eructant. Conglobatas quidem dixere primas, poſteriores autem Conglomeratas appellarunt.

242. Glandulæ ſimplices fiunt 1. membrana quadam exteriori, & tenuiori, cui ſuppoſita altera arctè accrevit. Prior fibris circularibus, elaſticis, undique comprehendit,

f *Vieuſſ. Neurogr. T.* 12. *l. gg. T.* 13. *l. N. N. PP. ee.*
g *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 46.
h *Vieuſſ. Neur. T.* 12. *gg.*
i *De Cereb. Tr.* 1. *p.* 6.

hendit, arctat, comprimit, exprimit; vaſorum parvorum ingredientium & egreſſorum textura maxime conſtans: poſterior craſſa quidem & magis denſa, fibris omni fere verſu ordinatis, vaſculorumque textura intricata efficitur, iiſdem ferme ſervit uſibus. 2. *a* Arterias excipiunt, harum ramos in membranis illis ſerie ordinata, & firma, fulciunt, diſtribuunt, ad quamlibet minimam particulam glandulæ deferunt accuratè ita, ut cera, vel argentum vivum, injecta arteriolas augendo, alia vaſcula comprimendo, docere falſo videatur totam fabricam artèrioſam tantum eſſe. 3. venas poſſident ſimilimo arteriolis curſu diſpoſitas. 4. nervos accipiunt plures, majoreſque, quam ulla corporis pars tantillæ molis; qui ita quoque in corpuſculo hoc dividuntur, ut cuncta occupare videantur. 5. denique *b* vaſa Lymphatica appellentia, recedentia.

243. Arteriæ autem hæ canales ſunt conici, inflexi, ramoſi, elaſtici, circumvoluti, ultima parte cylindrici, non amplius ramoſi, ſed jam in venas mutati; antequam verò ſic mutantur arteriolæ anaſtomoſibus infinitis, poſituris variis, ad angulos innumerabiles, inter ſe communicant ita, ut admodum *c* varia ratione ultimi hi fines ſe habeant in variis glandulis.

244. Ideò, ſanguini arterioſo ad glandulas pulſo accidit motus magnus; renixus ingens; compreſſio; preſſio in partes mutua; preſſio obliqua; contactuum permutatio aſſidua; applicatio, multiplex ubique hìc, ad minima quæque puncta canalium; rotatio quolibet momento varia in particula quacunque; preſſio oppoſita; ſeceſſus in ramos; recurſus in ramos; attenuatio; attritus, fluoris conſervatio; ſoliditas; politura; ſecretio; permiſtio.

245. Interim plerumque rami ex trunco arteriæ orti arctiores ſunt trunco ibidem hærente; ſic fit & in minimis; adeòque & rami ultimi trunco ultimo minores; trunci ultimi rubram, craſſiſſimam, partem ſanguinis tranſmittunt, initiis venularum infundunt; rami anguſtiores recipiunt partes tenuiores, fluidiores, pellucidas, aperturæ ſuæ diametro minores, per vim obliquam, oppoſitam, validam, preſſas.

246. Sed humor hic ſubtilis, craſſiore orbus, non eſt ſanguis amplius, ſed alius, iſque varius; ſudor, perſpirans, materies pororum, lachryma, cera adipoſa, cerumen, mucus, ſaliva, ſputum, linimentum, lympha, ſerum, bilis, ſemen, oleum, lac, pinguedo, &c. propterea rami ultimi (245.), amiſſo priori nomine arteriæ, appellantur ab indole humoris ſui; quumque iterum ſæpe induant omnes arteriæ proprietates, habebunt & ſuos tenuiores ramos, & venas; hinc arteriæ & venæ æque ſunt ſeroſæ, lymphaticæ, aquoſæ, ſpiritus ferentes, &c. quam ſanguiferæ; nec cognoſcitur ubinam huic progreſſui finis ſit; ſed ſaltem inde ortus, progreſſus, finis, munus, lymphaticorum vaſorum intelligitur.

247. Tamen rami cujuſvis ſorte talis arteriç (245. 246.), non magis jam ramoſi, ſed recti, in membranula glanduloſi folliculi minimi tenuiſſima digeſti, oſculis in fine apertis ſuos humores eructant in cavum commune ab illa membranula factum, ubi undique collectis quodammodo hæret, eſtque lympha glanduloſa, ibi confecta, & aggregata.

248. Quin credibile ſit nervos glandularum quoque ſimili apparatu, ſuos ſpiritus hic evomere, lymphæ illi (247.) miſcere, ſicque ſuppeditare dotes ex ejus natura pendentes.

249. Interim arteriæ lymphaticæ (246.) ſuam lympham, ſuis traditam venulis valvuloſis, vocatam nobis Lympham vaſculoſam, adferunt ad eas ſæpe glandulas, diverſoque apparatu in eundem folliculum (247.) immittunt, lymphæ glanduloſæ, ſpiritibuſque miſcent, amiſſum ſubtiliſſimum reddunt.

250. Tum compoſitus ille humor (246.) per venas Lymphaticas egredientes, vi contractili fibroſæ membranæ, motu arteriæ, preſſu muſculorum, agitur in alias glandulas ibidem eadem (249.) denuò paſſurus, indeque in ciſternam lumbarem, ductum thoracicum, vel venas corporis ſanguiferas. Atque hæ quidem videntur glandulæ toto corpore Conglobatæ.

251. Verum aliarum alia ratio, dum folliculus ille [247.] ſuum receptum liquorem ſtatim per ſuum emiſſarium, expellit in cavum quoddam commune; ut in ſinus fronta-

a *Nuk. Adenogr. Fig.* 18.
b *Nuk. Adenogr. F.* 27. 28.
c *Ruyſch. Th.* 9. *Ep.* 3.

frontales, cryptas maxillæ ſuperioris, cellulas oſſis ſphenoidis ſub ephippio, latebras oſſium ſpongioſorum in naribus, cavitates narium, lacunas tonſillarum, mucus ſecretus deponitur, colligitur, mutatur. Sic oris, linguæ poſterioris, epiglottidis exterioris & interioris, narium internarum, meatus auris, faucium, laryngis, aſperæ arteriæ, bronchiorum, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, glandulæ mucilaginoſæ ſe habere videntur. Quæ glandulæ ſimplices excretoriæ vocari poterunt.

252. Rurſum aliæ ſimili apparatu (251.) confectos humores per emiſſaria propria ex cavo orta emittunt extra cutim, ut in meatu auditorio externo, pinnis naſi, naſo exteriore, initio narium internarum, facie, cervice, axillis, ſcapulis, areolis mammarum, areola umbilici, clunibus, areola ani, perinæo, pube, monticulo pubis in utroq; ſexu, ſcroto, integumento penis, in labiis feminalis, genubus, quæ ſebaceæ jam audiunt *a*.

253. Hinc diſtantia Arteriæ à corde; ſitus ratione cordis, & trunci unde oritur; varia ejus complicatio; diverſa per eam velocitas; proportio ſingularis rami ad truncum; tum diverſa vis exprimens externa, & interna; mora in cavo communi; diſtributio inde in loca iterum per ſuam ſtructuram humores immutantia; liquidiſſima pars ſecreti exhalans, vel ſeparata; faciunt ut ex eodem ſanguine multiplex varietate humor variis locis ſecernatur, ſecretuſque mutetur mirabiliter.

254. Cauſæ illæ (253.) variis locis corporis variæ, ſolæ, vel combinatæ, deprehenduntur re ipſa in fabrica ſenſibus detecta, vel ex ea deducuntur ſumma cum evidentia per leges Mechanicas certas, & per cognitionem naturæ humorum omnibus facilem, & præſentem: ergo innumerabiles ſpecies ſecretionum, & ſecretorum, intelligi poſſunt.

255. Prorſus ut non ſit opus fingere huic operi (254.) poros certa, varia, immutabili, figura præditos: maximè, quum repugnet legibus naturæ tales adeſſe, aut, præſentes ſi ſunt, ita agere.

256. Longè minus licèt precario advocare ad id negotii (254.) fermenta, ulla ſpecie maſſæ ſpiſſæ, vel fluidæ, concepta; ſive ea fermentantia, præcipitantia, coagulantia, ſolventia, immutantia, aſſimulantia, cogites: nulla enim his cauſa, origo, materies, locus, admiſtio, efficacia, proportio, perennitas, effectus, finis, adſcribi ullatenus poſſunt.

257. Verum ex glandulis hiſce deſcriptis ſimplicibus (242. ad 254.), aut ex aliis, quę lis quam ſimillimæ, adunatis inter ſe per vaſa communia, unaque omnibus communi membrana connexis, glandulæ naſcuntur compoſitæ, Conglomeratæ dictæ. His unum plerumque commune emiſſarium eſt, quod excipit humorem ex cunctis emiſſariis partium immiſſum, eum colligit, & in cavum aliquod majus effundit. Tales Innominata Oculi, Parotis, Pancreas, &c.

258. Imò & commune receptaculum illud (257.), in emiſſarium deſinens (257.), 1°. ſæpe abit in vas quaſi arterioſum, flexum, humores immutans, eoſque deinde arterioſo apparatu in alveum patentem effundens. ut in teſte maſculino, Higmoriano ductu, epididymide, vaſe deferente, veſiculis ſeminalibus, exemplum habetur: 2°. aut ſtatim eructat in emunctorium commune.

259. Hinc autem certò ſcitur, ope glandularum ſeparari à ſanguine arterioſo aquam, lympham, ſerum tenue, hiſque permiſtos ſales, tum ſpiritus, atque oleorum partes ſubtiliſſimas; hæc verò omnia vel ſtagnantia certis locis colligi, mutari, accumulari; vel per minora vaſa pelli uſque in minutiſſima loca corporis, ad motum, nutrimentum; inde per ſuas venulas redire in cor, aut exhalare; eam denique partem ſanguinis, quæ ab hoc opere in arteriis ſupereſt, ingredi venas ſenſim latiores, miſceri ſimili ſanguini, dilui lympha, redire in cor.

260. Quare ſanguis arterioſus circa cor dilutiſſimus, ſenſim craſſeſcens, in fine arteriæ, id eſt in principio venæ, craſſiſſimus, facilè concreturus, maximè viſcoſus, eſt: ideò requirit vas impos obſtrui, & admiſtionem humoris diluentis, id eſt lymphæ functæ ſuo munere, & reducis verſus cor, tum & ſpirituum: oportet autem hæc ei contingere antequam denuò agatur in arterias pulmonales: nam aliter uni tantum circuitui abſolvendo par eſſet ſanguis.

261. Inde cognoſcitur locus, ubi vitæ conſtantia, & ſanitas, maximè periclitatur; ſcitur quantum boni vaſa majora, humores

C

a Morgagn. Adv. 1. pag. 9. 10.

mores craſſiores, vaſa minora, humores ſubtiliſſimi, robori, conſtantiæ, flexilitati, corporis tribuant; intelligitur cur venæ ſenſim patentiores, laxæ, concurſui humorum, & dilutioni aptæ, hæc agant ante novum reditum ſanguinis in cor.

262. Sed tamen glandulæ quædam alia fabrica conſtrui videntur; ita ſcilicet, ut arteria humores advehens ſanguinem craſſiorem det venæ ſociæ per anaſtomoſes ex arteria in venam patentes; deinde verò ſolitaria pergens, atque in gyros complicata, ultimo ſuo ore eructet in receptaculum commune humorem ſingularem, præparatum, ſanguine ortum, ſed ab eo diverſum. Videtur Leal Lealis περὶ σπερματιζόντων ὀργάνων.

263. Quum igitur Hippocrates, VVepferus, Malpighius, corticem cerebri ſollicitè conſpectum conſerrent cum fabrica glandulæ; deprehenſa evidenti oculis ſimilitudine, cenſebant corticem cerebri verè glandulosum eſſe; Malpighius verò definivit glandulas has ovalis figuræ à compreſſu vicinarum angulofas, tortuosè locatas, parvas, aliis nexas primò paulò majores conſtituere, ex his iterum majores concreſcere, tandem harum aggregato fieri inteſtinis convolutis ſimilem molem, atque ex his corticem exteriorem. Ita ut arteriolæ Carotidis, & Vertebralis, ramuli minimi, hic convoluti in ſtructuram glandulæ, infinitis minimis oſculis exhalarent ſubtiliſſimum ex ſanguine appulſo humorem, eum inſtillarent folliculo ſuo, inde pellendum deinceps in emiſſarium, reliquo inde per venulas reducto in ſinus. Confer (236.).

264. Malpighianę quidem ſententię favet oculus; microſcopium; coctio cerebrum quaſi in moleculas glandulis ſimiles dividens; affuſi ad corticem atramenti deterſio, aſſurgentes, & rimis diſtinctas, moleculas deſcribens; cerebri morboſi in lapidem mori fructui ſimilem concretio; ejuſdem contuſi ex apertura fracti cranii in fungum quaſi glandulosum corruptio, partium cerebrum externum conſtituentium per hydropem in ſphærulas evidentes mutatio: Illa quippe cuncta evincunt, eum hic eſſe apparatum, licet ſubtiliorem, ac alibi in glandulis.

265. An verò ultimus ille ramulus potius recta continuatione fiat ipſa fibroſæ, mox tractandæ, ſubſtantiæ cerebri, origo, ut ex *a* Ruyſchianis dictis pateret? nullo certe argumento ſatis firmo conſtat; præ tenuitate evaneſcentibus ab acie noſtri viſus ultimis hiſce, nec, arte Ruyſchii repletis omnibus quam penitiſſimè, unquam medulla rubet, ſed manet albiſſima *b*. Interim tamen maximè probabilis hæc videtur ſententia, propter multas, graveſq; rationes, ſtatim commemorandas (269. &c.) effectus ſaltem in utroque caſu fere intelliguntur iidem eſſe.

266. Ultimi proinde hi ramuli (265.), vel folliculi illi minimi glanduloſi (263.) *c* emittunt tenues fibras, albas, compactas, quibus adunatis fit calloſum, medulloſumque, corpus, cui cortex incumbit & nectitur concreſcens, tam in cerebro, quam in cerebello: ita ut nuſquam ſit corticalis ſubſtantiæ finis, ubi non deprehendatur ſimul ipſius calloſi, vel medulloſi, corporis inchoamentum.

267. Quinimò corticalis illa machina ita ſe accommodat medulloſo corpori, ut non modo cerebro, & cerebello, extrinſecus accreſcat; verum & *d* appendices extimas corporis calloſi, ventriculos ad exortum ſpinalis medullæ, oblongum ſpinalis medullæ extra cerebrum tractum, contegetur; ita tamen, ut *e* ibidem intra partem medulloſam conditus cortex hæreat, ſinu medio intercepto, vaſis arterioſis numeroſiſſimis irrigatus.

268. Adeòque in omni loco ἐγκεφάλου, ubi arteriolæ (263.) minimæ, nec viſibiles, venulis inviſibilibus, tamen neceſſariò hic admittendis, occurrunt; ibidem corticalis hæc moles deprehenditur, tam in receſſibus, circumvolutionibus, hiatibus, interſtitiis, appendicibus, quam in ſuperficie externa cranium ſpectante.

269. Ab omni ergo *f* puncto corticis quum exoriatur aliquid medulloſi *g*, id in initio ſui ortus tenuiſſimum quoque erit; junctum aliis ſimilibus ſenſim craſſeſcit, ſicque tandem ſenſibile evadens conſtituit medullam cerebri, *h* corpus calloſum, *a* me-

a *Ruyſch. Th. 6. p. 55. 56. Ep. 12. T. 13. 14. 15. in omnibus figuris.*
b *Id. Th. 10. p. 7.* c *Id. Ib. Th. 6. &c.*
d *Malpig. de Cereb. p. 3.*
e *Ruyſch. Th. 1. p. 43. 44.*
f *Vieuſſ. Neurogr. T. VI.*
g *Id. Ibid. B. B. B.*
h *Id. Ib. T. 3. F. D. T. VI. C. D.*

Digitized by Google

a medullæ oblongatæ crura, *b* Thalamos nervorum opticorum, *c* medullam oblongatam ejuſque crura, tubera, tum *d* cerebelli medullam, ejuſque *e* producta in medullam oblongatam cerebri, quæ, his acceptis, in *f* pyramidalia, & olivaria, corpora, & in medullam ſpinalem exporrigitur *g* uſque ad ſecundam lumborum vertebram, inde porrò in nervos diſtinctos per involucra à pia matre, & aggeſtu ſuo caudam equinam referentes, abit; ab hac verò medulloſa mole, tam *h* intra cranium, quam *i* intra thecam vertebris unitis fabrefactam, oriuntur omnes, quotquot ſunt, nervi.

270. Quòd verò prima hæc filamenta ſeparata, & diſtincta à ſe mutuò ſint, licet adunata unum compactum corpus efficere videantur, clare quidem elementa patet conſideranti horum 1. ortum, elementa, progreſſum dum adhuc ſolitaria; 2. piſcium, leporum, ovium, boum, cruda, vel cocta cerebra, in quibus manifeſtæ apparent fibrillæ depreſſe cylindricæ pectinatim ſibi mutuo appoſitæ; 3. vaſa ſanguinea tenuia inter ipſas fibrillas interpoſita, manifeſtam diviſionem facientia; 4. interpoſitum corticem in meditullio medullæ ſpinalis inter ambientem medullam; 5. fibras albas per medium corticis affuſi diſperſas in parte poſtica medullæ ſpinalis adhuc intra cranium latentis, & ad latera ejuſdem principii adhuc in cranio, omnium optimè in appendicibus calloſi corporis, & in cerebello ipſo; 6. collectionem, & diſperſum, fibrarum medulloſarum, in medullam oblongatam, & ab ea in nervos.

271. Decurſus harum fibrarum talis quidem cernitur; 1. ab omni parte *k* ſphæræ corticalis *l* medullam ambientis natæ diſtinctæ fibrillæ centrum quaſi ſphæræ petunt, ſic primò medullam formant, deinde verò reflexæ ex ea colliguntur *m*. ſupra quidem in calloſum corpus & fornicem, *n* infrà verò in crura anteriora & poſteriora medullæ oblongatæ, inque *o* tuber annulare; *p* à cerebello ſimiliter ortæ, collectæ, committuntur præcedentibus jam collectis, ita quidem, ut *q* tribus diverſis viis his uniantur; 3. hinc omnes, ex utraque hac origine unitæ in unum faſciculum, jam conſtituunt unam medullam ſpinalem; 4. *r* ex cortice intrà hanc condito ortæ ſimiles fibrillæ undique, & ex quolibet hujus puncto, apponunt ſe cavæ ſuperficiei medullæ, cum ea uniuntur, illique incrementum dant novum.

272. Quum itaque ſic conſtet ſibi hæcce fabrica, evidens eſt ratio molis, figuræ, poſitioniſque, corticis Cerebri; atque patet has commodè tales non potuiſſe obtinere, niſi fierent cavitates, ventriculi dicti, quorum proinde neceſſitas liquet, dum ſimul id boni præſtant, ut mutuum impedimentum tollatur in omni parte cerebri, libertate ſic toti medullæ conciliata; inde etiam manifeſtatur origo tuberum, quæ in medulla deprehenduntur variis locis, dum diverſis nempe plagis accedunt novæ fibrarum medullarium copiæ.

273. Quin credibile eſt admodum fibrillas cerebelli medulloſas à loco inferiore ſuæ commiſſuræ ſurſum adſcendere verſus anteriora medullæ oblongatæ, atque nervis ibi oriundis ex medulla cerebri dare ſimul quaſdam è cerebello ortas, ſervata ſemper accurata diſtinctione originis, progreſſus, muneris: nam id manifeſtum eſt contemplanti varias *ſ* inſertiones medullæ cerebelli in medullam oblongatam cerebri, ejuſque inde aſſurgentem molem; tum etiam ex conſideratione ipſius *t* nervi ſpinalis ex ipſa theca vertebrarum retrogreſſi in cra-

a *Id. Ib. T. VI. F. F. T. VII. DD.*
b *Id. Ib. T. VI. HH. T. VII. F.F.*
c *VVillis Cer. F. 1. C.*
d *Id. Ib. F. VIII. S. T.*
e *Id. Ib. F. VIII. P. T. R.*
f *Ridl. Cereb. F. 1. o. n.*
g *Morgagn. Adv. 2. 73. 74.*
h *VVil. Cer. F. 1. Ridl. Cer. F. 1.*
i *VVil. de Nerv. T. XII. Vieuſſ. Neu. T. XX.*
k *Vieuſſ. Neur. T. II. III. IV. V. VI. VVill. Cer. 1. 2. 3. 4. 7. 8.*
l *Vieuſſ. T. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. VVil. Cer. T. III. IV.*
m *VVill. T. III. IV.*
n *Vieuſſ. T. VI. L. FF. HH. VVill. T. III. L. DD. EE.*
o *VVill. Ib. L. O. O. T. 1. L. C.*
p *Vieuſſ. T. XII. L. G. G.*
q *Id. Ib. L. M. G. N.*
r *Malpig. Cer. p. 3. Ruyſch. Tb. 1. p. 42.*
ſ *Vieuſſ. T. XII. L. M M. G G. T. XIII. L. RR. VVill. T. III. L. II.*
t *VVil. T. 1. L. M M L L.*

in cranium, ut ſe jungat nervo ibidem paris octavi. Reliquæ autem cerebelli fibræ ſic miſcentur fibris cerebri, ut ſorte vix ulla ſit plaga totius medullæ oblongatæ, & ſpinalis, ubi non deprehendantur fibræ tam cerebri, quam cerebelli, mistæ, adeòque ad corpus cujuſcunque nervi componendum ubique omninò concurrentes ad diverſos planè, & diſtinctos, effectus.

274. Quicunque cogitat 1. corticis expoſitam naturam (263.264.265.), atque inde oriri fibrillas medulloſas diſtinctiſſimas (270.); 2. tum ſimilitudinem hujus apparatus cum omni parte alia totius corporis; 3. ingentem copiam tenuiſſimi, puriſſimi, mobiliſſimi, ſanguinis arterioſi non ſpoliati parte ſubtiliſſima, magna vi à corde propinquo huc appulſi; 4. laticem tenuiſſimum intra ipſam ſubſtantiam medulloſam diſſectam ſemper tactu, viſu, in primis per microſcopia, ubique deprehendi; qui in ægritudine cerebri male affecti ſæpenumero multum augetur; 5. venas à pia matre, cortice cerebri, & cerebelli, ſanguinem in ſinus venoſos reducem per venas cordi reddere; 6. aſſidua, ordinata, proportionalia, ipſorum horum ſtaminum, à primo vitæ puncto ad ultimam vitæ metam, incrementa, nutrimenta, propagines, & reductiones: Ille judicabit, fibras has canaliculos tenuiſſimos pervios eſſe, qui in ſe excipiant humorem corporis humani omnium quidem ſubtiliſſimum, qui fabrica mirifica corticis præparatus, ſecretus, atque vi in has fiſtulas impulſus eſt, ex omni quidem parte hujus in medullam oblongatam collectus.

275. Si enim iterum juvat perpendere 1. ingenium illius ſanguinis, qui arteriis carotidibus, & vertebralibus huc appellitur (224.235.), ejuſque diſcrimen ab omni reſidua ſanguinis maſſa; 2. ſtructuram ſubtiliſſimam, in tomentoſum quaſi halitum evaneſcentem, & mollitie quaſi ſua ſponte diffluentem, arteriolarum à carotidibus & vertebralibus ortarum, ſuoque imperſcrutabili implexu, & contextu, corticis texturam componentium (236.); 3. naturam ſingularem illius humoris, qui canalibus his contentus (274.), ſponte quam citiſſimè exhalare, nec ad ignem concreſcere, ſed penitus in auras abire deprehenditur, dum cæteri humores corporis coire ad ignem, vel fæces multas derelinquere ſolent; 4. vim, celeritatemque, quam huic ineſſe docent effectus in nervis, muſculiſque, aſſiduò obſervati; Ille facile credet, partes hoc fluidum componentes eſſe ſolidiſſimas, tenuiſſimas, mobiliſſimas, ſimpliciſſimas, fluidiſſimas, omnium humorum noſtri corporis.

276. At verò, dum ſpectatur *a* microſcopiis rubra ſanguinis pars eſſe craſſiſſima totius maſſæ humorum ſalubrium; interimque ſerum cujus partes longe tenuiores, dividi queat in corpuſcula incredibili ratione minora, ut in *b* fœtu in ovo incubato oriente patet, ubi ſucceſſivè adeò attenuatur humor albuminis, donec aptus evadat fluere per vaſcula ultra imaginationem parva Embryonis omnia: atque in minimis inſectis infinita, diverſaque, vaſa ſuis penetrantur humoribus, quibus tamen *c* minora longè in ſemine humano cernuntur; patebit clarè humoris illius tenuiſſimi partes longè minores concipiundas eſſe, quam vulgò quidem putari ſolet.

277. Atque licebit aſſerere, longè alienæ indolis eſſe hunc humorem, quam qui comparetur ſalibus quibuſcunque demum ulla arte demonſtrandis; quoniam omnes ejus proprietates hinc recedunt quam maximè. Longè minus olea illi componi poſſunt nota hactenus; quippe quæ meatibus harum fibrarum inimica ſunt. Neque ſpiritibus ex vegetanti materie fermentando productis ſimilis eſt; quia hi fibras, ſi ſinceri habentur, exſiccatas mox ineptas reddunt ſuis muneribus. Quare aquæ ſubtiliſſimæ forte ſpiritus hi maximè conveniunt, utpotè quæ miſcibilitate, mobilitate, ſoliditate, blanditie, ſimplicitate, abſentia elaſticitatis, eis ſimilis ſit: licèt tamen ex alia materie productos mutatio liquoris in ovo incubato doceat.

278. Rurſus convincimur, copiam ingentem eſſe hujus humoris, & quolibet momento vitæ illibatæ recentem iterum fieri: etenim magnitudo carotidum & vertebralium; harum iter rectum, expeditum ab omni impedimento; copia ingens ſanguinis appulſi; motus major, quo urgetur; magnitudo corticalis compagis, id evidentiſſimè docent.

279. Et

a *Leeuvvenhoek ubique.*
b *Malpigh. in 2. tractat. de ova incub. & Bell. de Ovo.*
c *Leeuvvenh. paſſim de Hiſ...*

279. Et quoniam apparatus hujus totius encephali munitur tegmine oſſeo; nulla comprimitur pinguedine ambiente, muſculo, vel alio quocunque demum corpore; ipſæque arteriæ, & ſinus tuto itinere, ſemperque eodem, decurrunt, erit æquabilis horum confectio.

280. Interim medulla oblongata, & ſpinalis, conſtantes fibris medulloſis collectis, emittunt intra cranium *a* viginti diverſis locis decem dicta falſo paria nervorum, quum revera plurimi horum multis, diſtinctiſſimis, magniſque, nervis conſtent; ex *b* medulla autem ſpinali extra cranium egreſſa oriuntur ſimili modo triginta nervorum paria, admodum compoſita; & *c* unum par ex theca vertebrarum colli circa quartum par vertebralium nervorum, ramis ex tertio, & ſecundo, pari ſenſim in adſcenſu auctum & ſpiſſitudine, pari octavo jungitur.

281. Nervi hi omnes, dum intra medullam latitant, pulpoſi, in ipſo exitu à medulla membranæ piæ naneiſcuntur vaginulam, qua defenſi pergunt ad duram membranam, quæ pertuſa eſt in patentes vaginas protenſas uſque ad foramina cranii nervos tranſmittentia, ibique adſcita ſibi hac vagina tranſeunt novem priora paria, & par acceſſorium, mirabili, tutoque, itinere ex cranio; reliqua verò triginta & unum paria per artificioſa ſpatia, inter commiſſuras apophyſion vertebrarum nata, deorſum lata deſcendunt; unde hinc emergentes mox *d* firmi, duri, muniti, diſperguntur per omnia, vel minima, puncta omnium partium ſolidarum, quæ notæ hactenus ſunt.

282. Involucra verò (281.) horum nervorum *e* vaſis ſanguiferis, lymphaticis, aliiſque arctiſſima textura ubique inveſtiuntur, unde nervum, ut talem, non faciunt, tamen ejus colligendis, firmandis, deducendis, fibrillis neceſſaria ſunt, & pariunt intellectum multorum in nervis phœnomenon, & morborum.

283. Ubi verò ultimi nervorum fines ingreſſuri partes, ad quas pertinent, iterum deponunt acquiſitas prius tunicas, moxque expanduntur vel in ſpeciem tenuiſſimæ membranulæ, vel in mollem pulpam.

284. Si porrò attento quis animo intelligit, 1. quod medulla (270. 274.) tota vaſculoſa impendatur conſtituundis nervorum fibrillis, imò in eas ipſas ſola continui porrectione abeat; 2. quod compreſſa, diſciſſa, putrefacta, exeſa, medulla cerebri aut cerebelli, omnis actio per nervos inde oriundos exerceri ſueta ſtatim aboleatur, licet nervi in integritate ſua & membranis intacti perſtent; 3. quod nervi ipſi ubique laxi, penduli, curvi, retrogreſſi, obliqui, ſint, tamenque promptiſſimè motus, ſenſuſque perficiant; 4. quod tamen compreſſi, conſtrictive, licet integri, nervi omnem movendi, ſentiendique, facultatem amittant in iis partibus, quæ inter ligaturam & extrema loca, ad quæ porriguntur illi nervi, ponuntur, illibata poteſtate ſua inter ligaturæ locum & intra medullam cerebri, cerebellique; Ille certiſſimè concludet, fibrillas nerveas humorem medullæ (275. 276. 277.) aſſiduo recipere, tranſmittere, ad omne punctum totius corporis diſtinctiſſimis viis deferre, hocque ſolo uſu omne ſuum munus integrè abſolvere.

285. Nec ulla proinde veri ſpecie ferri poteſt ſententia aſſerens, nervos omnem ſuam exercere actionem vibratione ex tenſa fibrilla pulſa pendente: dum repugnat naturæ mollis, pulpoſi, flaccidi, ſæpè inflexu incurvati, nervi (284.4.); & maximè accuratæ diſtinctioni, qua repræſentantur ſenſuum objecta, & peraguntur motus muſculares.

286. Quemadmodum ergo arterioſus ſanguis, & lympha, in omnes plagas corporis his vaſis inſtructas movetur perpetuo; ita intelligimus omni momento vitæ, à cerebro, & cerebello, vi cordis & arteriarum, per nervos in omne punctum ſolidi corporis propelli humorem cerebro, & cerebello corticali paratum.

287. Tenuitas tandem tomenti vaſculoſi Ruyſchiani in cortice, quod tamen adhuc tantum arterioſum in primis eſt, adeòque incredibiliter craſſius ultimo laterali inde derivato emiſſario, docet quam gracilia ſint nervoſa illa ſtamina cava: ſed magna moles ἐγκεφάλου, comparata cum hac exili-

a *VVill. Cer. T.* 1. *D. E. F. G. H. I. Kk. Ll. N. O. Ridl. Anat. Cer. F.* 1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. *Euſtach. T.* 17. 18.

b *Vieuſſ. T. xx. F.* 1, 2. 3. *Tab. xxi. Euſtach. T.* 18. 19. 20. 21. 23.

c *Euſtach. T.* 18. *F.* 1. 3.

d *Ruyſch. Th.* 111. *T.* 4. *F.* 4.

e *Ruyſc. Ep. x11. p.* 26. 27. *Tab.* 13. *L. C. D.*

tate cujuſque fibrillæ, demonſtrat earum numerum ultra imaginationis limites magnum: rurſum ingens, perpetua, violentè acta, copia humoris huc appulſi facit, ut certa ſit horum canaliculorum perpetua plenitudo, apertura, actio.

288. Interim tamen perſuadetur nobis, motum hujus liquidi per hæc vaſcula nimio impetu carere: etenim arteriolarum numerus, exilitas, curvatura, textura; ut & nervorum numerus, exilitas, inflexio, variis locis variata durities, evincunt æquabilem, perpetuum, ſed lenem ſatis, eſſe ejus fluxum.

289. An igitur mirum Tibi videtur, quod humoris hujus præſentiam, & motum, non aſſequatur oculus? quod ligaturæ, vulnera, puncturæ, ſuctiones, antlia aëria, injectio, non valeant oculo eum exhibere? quod cavitates nervorum nulla arte queant aciei viſus objici? Certè qui hæc eo animo tentat, neſcit naturam horum vaſculorum, & liquoris ipſius. Qui verò oculum fugientes, & artem eludentes, cavitates vaſculorum ideò negat; ignorat ſanè rationem corporis noſtri in origine, progreſſu, operationibus, excretionibuſque; neſcitque inſectorum fabricam; non attendit denique ad ea, quæ plantis manifeſtiſſimè accidunt.

290. Craſſus ideò quoque error eſt, lympham ex ſectis caudæ bubulæ nervis ſtillantem, ſatis ſpiſſam, agnoſcere pro eo, quem jam deſcripſimus, humore. Nec liquor carotidi vivi animalis injectus nervos tingens cavos nervos demonſtrat. Nec tumor in nervis juniorum ligatis aſſurgens argumentum eſt eidem quæſito.

291. Humor ille, ob ſimplicitatem, ſubtilitatem, mobilitatem, volatilitatem perfectam, appellatur Spiritus nervorum, iſque naturalis, vitalis, vel animalis. De quibus poſtea.

292. Quum verò quolibet momento reficiatur novus, adeòque priorem poſterior urgeat, videtur ultimò functus ſuo munere ex ultimis filamentis impelli venulis Lymphaticis minimis, tam circa glandulas, quam alibi, inde venis Lymphaticis paulo majoribus, rurſumque ex his ad Lymphatica vaſa communia, quæ valvulis præditæ venæ ſunt, tandem in venas, & cor; ſicque verè inſtar reliquorum humorum circuitum per vaſa perpetuum abſolvere.

293. An verò probabilius videtur, humorem hunc ultimo in viis cœcis ſiſti? an potius credere defluere in primam, unde effluxit prius, ſcaturiginem? an tandem putabis exhalare ex corpore? ſane vix hæc veriſimilia ſiunt.

294. Sanguis tandem cerebri & cerebelli, ſpiritibus ſecretis orbus, in *a* venas cerebri & cerebelli depellitur; ex his venis in *b* Sinus, ſeu receptacula venoſa magna, inde, ſine comite arteria, per foramina cranii in *c* ſaccos venoſos, inde rurſum in jugulares internas, ſubclavias, cavam, cor.

295. Lympha interim hic, ut ubique, à ſanguine arterioſo ſecreta, in omni parte cerebri, & cerebelli, ut & omnis illa, quæ in *d* ventriculos continenter effuſa fuit, redit in *e* Lymphatica hic vaſcula, in *f* infundibulum, *g* glandulam pituitariam, venas jugulares, cor. Ita ut & hujus per ἐγκέφαλον circuitus perpetuus fiat.

296. Quæ omnia edocti intelligemus reſponſa ad hæc quæſita: Cur cerebrum, & cerebellum, cum ſuis appendicibus, theca oſſea muniuntur, & quid inde boni? quare theca vertebralis toti datur ſpinali medullæ? cur muſculi, glandulæ, pinguedo, hìc abſunt? cur arteriæ carotides & vertebrales hìc non comitantur ſuas venas, ſed diſtincto itinere, per alia longe foramina feruntur? cur ſanguis intra cranium in Sinus, certis locis poſitos, evacuatur, & cur non recta iterum exit? Cur venæ oppoſitis viis in Sinus ſe evacuant? Cur figura cerebri ſphærica? unde, & cui uſui, ventriculi? quid facit plexus Choroeides? quid boni à falciformi, & ab altero, proceſſu duræ matris? cur cerebellum ventriculis caret, ſeorſum ponitur, tutius reconditur, quam cerebrum? cur nervi molles, ſub mole cerebri & cerebelli exeuntes, non comprimuntur, ſed liberi exeunt? an omnium nervorum origo, & finis, terminatur in glandula Pineali?

297. Pate-

a *Vieuſſ. T.* I. *in punctis nigris. T.* 2. *L. DD. T.* 3. *l. GG. H. H. Ridl. F.* 5. *l.* kk.
b *Ridl. F.* 4. *L. pp. eeee.*
c *Ridl. F.* 4. **. *Vieuſſ. T.* 1. *GG. HH.*

d *Vieuſſ. T.* VI. *L. B. DB.*
e *Ridl. F.* 5. *l.* 44.
f *Ridl. F.* 2. *N.* 3. *F.* 1. *L. a.*
g *Ridl. F.* 2. *N.* 11.

Digitized by Google

297. Patebit ſane attendenti ad hæc omnia, quod adoranda ſapientia ſic fabrefacta hic vaſa ſint, ut æquabilis, non impediendus, hic ſit humorum motus circulatorius, & ſecretorius: pariter ut calor foveatur perpetuus æque arterioſo, quam venoſo, ſanguine, qui deficeret aliter in vaſculis tenuiſſimis: denique ut commodiſſime Lympha redux venoſo ſanguini committi, & permiſceri, poſſet, in quocunque demum ſitu caput poſitum fuerit.

298. Sanguis porrò ab ἐγκεφάλῳ redux, perfunctus hujus munere, lympha dilutus cerebroſa, miſtus novo chylo, lymphæ, bili, ſanguini venoſo, forte & ſpiritibus ſimul in venas iterum infuſis, corde receptus, ex eo in pulmones pulſus, per eos iterum mutatus (200.), rurſus induit eam indolem, quam habuerat, antequam cerebrum peteret.

299. Si enim nihil crudi illi inhæreſcit, certe omni hoc novo apparatu iterum evadit aptiſſimus, qui ope fabricæ cerebri & cerebelli denuò ſpiritus novos ſuppeditet.

300. Quare etiam credibile eſt, certam totius ſanguinis portionem (224.) ita ire, & redire, hanc viam, ut vix miſceatur alterius indolis ſanguini, ſed hic patiatur circuitum frequentiorem, celeriorem, æquabilioremque.

301. Denique, ſi contemplamur ingentem molem cerebri, cerebelli, medullæ oblongatæ, medullæ ſpinalis, comparatione habita molis verè ſolidæ reliqui corporis; numerum maximum nervorum inde egreſſorum, & ubique diſtributorum; cerebrum, & carinam, id eſt medullam ſpinalem, eſſe baſin in embryone, unde reliqua viſcera, & partes, & deinceps generantur, teſte egregio Malpighio; vix ullam eſſe particulam corporis, quæ non ſentiat, vel non ſe commoveat; credemus fere omnes partes ſolidas corporis contextas eſſe fibris nervoſis, atque iis conſtare.

302. Non erit quoque abſurdum credere, quod in toto corpore vas minimum ex arteria ultimò exortum evadat ſimillimum fibrillæ minimæ nervi, quoad magnitudinem, humorem contentum, proprietates reliquas.

303. Portio ſanguinis illa, quæ caput petebat, ſed per arterias laterales vecta non impendebatur conficiundis ſpiritibus, *a* duræ matri, cranio, pericranio, muſculis, & reliquis incumbentibus cranio partibus adfertur.

304. Quæ dura mater, perioſteum internum cranii, eſt baſis, in qua ordinatæ hæ arteriæ minutos ramos immittant ipſis cranii oſſibus, tum minutiſſimos ubique illi propagent; hi autem inter lamellas tenues oſſeas diſtributi, aliis occurrentes, plexus ſubtiliſſimos conſtituunt, quibus nutritio, calefactio, medullæ in diploe ſecretio, cranii oſſei pro ratione contentorum increſcentium incrementum, perficiuntur. Unde, his peractis, venoſus redit quam ocyſſimè.

305. Hinc ſanguis, qui ſoliditate, tenuitate, mobilitate, fluiditate, proximè æquat ſanguinem capiti datum, impellitur in arterias ſubclavias, axillares, brachiales, manuumque; ubi ſimiliter per vaſcula minima actus efficit, ut in illis partibus ſit maxima agilitas, motus, robur, calor, ſudor, atque iiſdem etiam de cauſis celerrima circulatio.

306. Verum ſimul, ut alibi ubique, ita & hic, ſanguis allatus, ſecretus, per minima vaſa diſtributus etiam fertur in oſſa, medullam, membranas, muſculos, pinguedinem, glandulas, cutim, ubi evaneſcentia præ tenuitate ſumma vaſcula redeunt in referentia vaſa, ſenſim majora, iterumque humores ſuos deponentia in venas manus, brachii, humeri, cavam, & cor.

307. Eſt enim ſciendum ad finem arteriolarum ubique, & hic, adeſſe machinulam ſimilem fabricæ glandulosæ (250.), à qua vas oritur, quod avehit humorem ibi ſecretum, eumque varium, lymphaticum, ſeroſum, oleoſum, qui etiam inde ſuis vaſis iterum reductus, ſanguini infuſus, illi permiſtus, redit per venas cum reliquo ſanguine in cor. Hydrops omnis, maxime anaſarca; aſſurgens tumor lymphaticus in partibus, quarum venæ ligatæ; ulcera fiſtuloſa; hydatides; phlyctenæ; ſcabies; granula hordeacea in pinguedine frequentiſſimè reperta; hæc docent: & ſimul patet, eadem in omni plaga corporis ſimiliter occurrere.

308. Illa deinde pars ſanguinis, quæ rarior textura, immobilior, craſſiorve, fertur, juxta leges Hygraulicas, in *b* trun-

a *Ridley Cer. F. 2. 3. totis. Ruyſch. Th. 5. T. 2. F. 4. Th. 8. 2. 3.*

b *Caſſer. Tab. l. vi. T. 11. l. Q.*

cum deſcendentem Aortæ; cujus pars ſincerior *a* intercoſtales arterias intrat, quæ functa ſuo munere, & obita citiſſima poſt priorem (305.) circulatione, in *b* Venam ſine Pari ſe exonerat, ſicque in cavam, & cor redit. Quo admirabili apparatu id fit, ut liberrima hìc, nec impedita à copioſo ſanguine venæ Cavæ, fiat ſanguinis circumductio: dum partes in eam venam ſe exonerantes, nempe intercoſtalia loca, & magna pars membranarum in thorace poſitarum, haud ferant impedimenta, ſine maximo, & præſentiſſimo quidem, vitæ periculo. Quam eandem ob cauſam *c* hic eſt laxum ex arteriis in venas iter: unde intelligitur ratio celeritatis in his viis, ut & frequentiæ acutiſſimorum hìc toties accidentium morborum.

309. *d* Arteriæ dein phrenicæ, & *e* pericardiodiaphragmaticæ, ſanguinem recipientes intercoſtali, & vertebrali, ſimilem, citiſſimo & hic abſoluto itinere in phrenicas ſe venas, inde in cavam exonerant, faciuntque etiam ad liberam, velocem, citò inſtauratam, humorum circulationem.

310. Statim deinde, ſuperato Septo tranſverſo, Aorta deſcendens *f* lumbis, abdomini, femoribus, cruribus, pedibus, proſpicit, ea lege, quæ explicata (306. 307.); unde redit ſanguis per *g* venas valvulis circa inferiora inſtructas.

311. Verum ab eodem hoc trunco *h* hic ſub diaphragmate propagantur rami arterioſi ad omnia viſcera abdominis, quæ commodè in chylopœa, uropœa, & ſpermatopœa poſſunt dividi, & fabrica glandulari fere agunt.

ACTIO LIENIS.

312. *i* LOcus Splenis, atque propinquitas *k* arteriæ Cœliacæ, tum quoque ejus officium pro alio viſcere, ut & motus humorum ejus, requirit, ut jam primò agatur de eo.

313. Situs quippe in hypochondrio ſiniſtro pendulus à diaphragmate, adhæreſcens ſiniſtro reni, omento, atque hinc quaſi ventriculo, facile excipit varietatem preſſionis, atque agitationes perpetuas ſurſum, deorſumque, motu ſepti tranſverſi, & muſculorum abdominalium. (86.)

314. Accipit purum, arterioſum, mox corde expulſum, ſanguinem, ex *l* prima arteria notabili ſub ſepto orta, nempe Cœliaca; dum ejus *m* primus ramus huic ſurculum dat, & tertius ramus tres ſæpe truncos ei impertit, aut quandoque ex ipſa aorta arteria illi conceditur ea lege, ut hepar, pancreas, inteſtinum duodenum, & ventriculus, ab eodem vaſe ſuas accipiant, ac lien, arterias: ut conſtet ſanguinem ſic ſuppeditatum ſimillimum eſſe illi, qui dictis modò partibus impenditur.

315. *n* Arteriæ illæ, ſatis magnæ, & jecoraria incredibili menſura majores, *o* corpus ejus ingreſſæ ſtatim diſtribuuntur per totam ejus molem, diviſæ in innumerabiles ramos, quorum fines abeunt in canaliculos minimos adunatos, ſicque collectos, ut videantur glandulas conſtituere parvas, ſicque evaneſcere, ubique circa venæ ſplenicæ ultima.

316. Anatome comparativa, in homine, bove, ove, talpa, erinaceis; morboſa diatheſis in cadaveribus, petrefactis tuberculis in ſplene ſcatentibus; tum conſpectus in liene macerato; docent non improbabilem arteriolarum illarum (315.) in glanduloſam fabricam degenerationem (242. ad 254.).

317. Quum tamen etiam directè ex his arteriis in venas tranſitum eſſe docuerit *p* artificioſa vaſorum impletio; videntur omnes lienoſarum arteriolarum fines non eadem ratione terminari, ſed diverſitatem hic obtinere ſatis notabilem; quam tamen oculo diſtinctè offerre hactenus ars nulla potuit, maximè ob friabilitatem tenerrimi viſceris ſummam.

318. Ta-

a *Id. Ibid. l. uu.*
b *Barthol. Euſtach. de Ven. ſine pari Tab.* 4. F. 1. 2. *Veſal. L.* III. *T. pag.* 268. *L. EEG.* & *pag.* 280. *in figura.*
c *Ruyſch. Theſ.* 8. *p.* 5.
d *Caſſer. Tab. l.* VI. *T.* 2. *l. xx.*
e *Ruyſch. Ep.* 2. *p.* 11. *F.* 4. *l. E.E.*
f *Caſſer. Tab. Lib.* VI. *T.* 11.
g *Aquap. T.* 4. *Figur.* 1. 2. *T.* 5. 6. 7. *de venar. oſtiolis.*
h *Caſſer. Tab. l.* VI. *T.* 1. 11.
i *Veſal. L.* V. *F.* 6. *l.* 7. *F.* 20. *l. oop.*
k *Veſal. l.* III. *pag.* 297. *fig. l. m. βγδδ.*
l *Veſal. loco citato.*
m *Lovver de Cord.* 213. 214. 215.
n *Drelincourt de lienoſis.*
o *Ruyſch. Th.* 7. *T.* 1. *F.* 1. *L. A.*
p *Ruyſch. Th.* 2. *p.* 38.

318. Tamen id ſaltem clare patet, eam hic eſſe partium ſtructuram, quæ ubique in corpore, ubi ſecretio perficitur, adeſt; adeòque & illam hic certò fieri: nullum tamen hic commune vas emiſſarium ex ſplene prodit, & *a* lymphatica ibidem comperta, totamque membranam inveſtientia, inter binas tantum membranas ſplenicas decurrunt ut & ab arteria ſplenica, hinc, inde, pauciora in homine, quam in aliis; *b* nec, in interiora non penetrantes, oriuntur ab ultimis his arteriolis (315.), ſed ab iis vaſis, quæ nutriendo lienari corpori inſerviunt.

319. Quum itaque *c* anatome comparativa doceat, in pleriſque brutorum deprehendi eandem ſtructuram; forſan & in homine non erit diſſimilis, licet ob ſummam fluxilitatem ibi non poſſit ad oculum demonſtrari. Eſt verò ea talis in vitulis &c.: Vena Splenica, valde magna, lienem ingreſſa, ramos quaquaverſum porrigens per omnem ejus maſſam, foramina ſatis conſpicua habet, dein ulterius diſtributa fere evaneſcere videtur ad fines arteriolarum, ubi & nervus ſimul; unde apparet & ab extremis illorum vaſculorum (315.), & etiam per foramina hęc ſatis ampla lateralia, venam hanc impleri; adeòque ultimis venoſis oſculis haurire ſanguinem à glanduloſa illa ſtructura reducem, ſed per orificia illa majora, quæ in ſinum venoſum patent, accipere eum humorem, qui ex adjacentibus receptaculis eo evacuari poteſt; dum fibris fortibus tranſverſis firmatur compages.

320. Si enim arteria ſplenica aerem inflatum in lienem elotum, vena dein lienari accurate conſtricta, diſtribuerit per totum corpus meabile ejus; tumque, ligata quoque arteria, in aere ſiccatus diſciſſus conſpicitur ſplen; apparent præter arterias, venas, & nervos, multæ vacuæ, diſtentę, diſtinctæ cellulę, membranis erectis conſtructæ, variæ figurę, & capacitatis; quę patenti orificio in ſe mutuo patent, & etiam in foramina illa majora ſinui venoſo inſcripta.

321. Latera membranarum, quæ cellulas dictas conſtituunt, arteriolis minimis irrigantur; ſed & corpuſcula ovalis figurę, parva, alba, mollia, copioſiſſima, in membranis cellulas illas formantibus diſpoſita adſunt inſtar racemorum glanduloſorum, quę omni ſenſibili dote glandulas exprimunt; attamen à Ruyſchio habentur pro ultimis arteriolarum, pulpoſiſque extremitatibus, ſingulari implicatu hic diſpoſitis. *d*

322. Interim *e* multi, magni, diverſi, nervi ſoli lieni porriguntur, perque eum ubique diſtribuuntur, quum interim motus vix ſenſibilis eo viſcere exerceri videatur, neque vero ſenſus acutus illi ineſſe, aut in eo requiri, obſervetur: quare credibile admodum habetur, & hos canaliculos ſubtiliſſimum ſuum humorem huc conferre, & etiam inſtillatum miſcere aliis hic deprehenſis venoſis liquidis.

323. Proinde videtur primaria actio Lienis hæc eſſe; 1. quod ſanguis arterioſus, lympha dives, ſincerus, in glandulis minimis (316.) ſubtiliſſimam lympham præparet, ſecernat, per emiſſaria ſua ſingularia in cellulas (320. 321.) effundat, partimque forte venæ ſplenicæ quoque immittat; 2. ſuperſtitem ab hac actione ſanguinem venulis minimis reddere, hinc venæ communi ſplenicæ injicere videtur; 3. alia autem arteriolarum copia, quæ latera cellularum inveſtit (321.), forte hic infundit attenuatum arterioſa fabrica ſanguinem, lympha plenum, in cavitates patulas cellularum, ut in cellulis penis virilis obſervatur contingere; 4. eo quoque creditur copioſus ille nervorum ſpiritus advehi, deponi, miſceri, aſſiduo iterum ſuppeditari; 5. omnes hos humores, ſic præparatos, confuſos, ſtagnantes pro momento, vi arterioſi ſanguinis, impetu nervoſi ſucci, contractione propriarum binarum membranarum & vaginæ, conſtrictione fibrarum hic copioſarum, agitatione ſepti tranſverſi & muſculorum, vaſorum, atque viſcerum abdominis, premi, miſceri, attenuari, ſimilia ac in pulmonibus pati.

324. Quibus cauſis (323.) ſanguis hic fluidus, ſolutus, ſpiritibus ſcatens, lympha abundans, difficulter concreſcens, intime miſtus, non facile in heterogenea ſecedens, purpureus ruber, conficitur, taliſque

a *Drelincourt de lienoſ. Gliſſon de ſplene. Malpig. de lien. C.*
b *Ruyſch. de Valv. &c. p.* 42.
c *Malpig. de liene. & in poſthum. p.* 42. 43. *Ruyſch. Th.* 10. 40. 41.
d *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 39.
e *Will. nerv. deſcr. p.* 371. *Tab.* 11. *L.* ζ.

que ex hoc viſcere per venam ingentem lienarem emittitur.

325. Eſtque igitur hic (324.) lienis effectus; ideoque non habet emiſſarium, ut alia viſcera, per quod humorem ſingularem ſua fabrica factum emittat, ſed effert omnia miſta ſimul.

326. Apparet quidem manifeſtiſſimè, quod omnis hujus actionis fructus in liene naſcatur, ſed neutiquam ei inſerviat: verum quum omnis, ſic confectus humor eat in unam venam Portarum, & hepar; patet uſum ſplenis inſervire hepati; adeoque explicari commode non poſſe, niſi prius effectus & munus hepatis explicata ſint.

327. Verum multa, ſatis aliter obſcura, intelligi ex data doctrina, & proinde eam firmare, poſſunt; ut. V. C.

Quid facit ſitus, moles, vicinia, ſuſpenſio pendula, Lienis?

Quid docet ſitus, ortus, capacitas, arteriæ ſplenicæ?

Cur ablato liene, animal ſolito ſalacius, & quamdiu? docet id ſitus arteriæ Spermaticæ.

Quare exſectum ſplenem ſequitur mictus frequentiſſimus? docet Renalis arteria.

Unde voracitas ingens animali ſplenem ſecto? indicat id ſitus arterię Cœliacæ.

Qua cauſa primis ab extirpatione diebus borborygmi, vomitus, nauſea? patet ex iiſdem, & ex ſitu nervorum ſtomachici & ſplenici.

Quamobrem tumor dextri hypochondrii, & incrementum hepatis, poſt ablatum lienem?

Quæ ratio, quod ſplenicis, & hypochondriacis, ægrotis, omnia dicta modo etiam adſint ſimul cum pallore?

Ob quam cauſam contingit eoſdem adeo in riſum pronos eſſe?

328. An igitur lien in ſolum æquilibrium ponderis, & ad συμμετρίαν, confectus? an eſt inutile pondus? an naturæ dormientis error? vel ſentina, & cloaca expurgans atræ fœcis à ſanguine? an faber eſt, & focus, aeoris vitalis, cujus irradiante calore ventriculi actio animetur? an hic ſedes luxuriei, venerisque tam vigilis, quam ludicræ in inſomniis? an eo labefactato venus irrita, & ſterilitas? an hic latet ſomni blandities nata, fotaque? an rectius veteres riſus, lætitiæ, ſaturniique ſeculi, hic poſuere thronum? ſanè diſparent hæc omnia ad lucem lieni aperto per Malpighium affuſam mentis fictricis ludibria: nec magis probabile fit nervos huc delatos ſorbere, perque ſuam regionem diſtribuere ſpiritus confectos; neque etia m omnem ſanguinem hinc accipere pluſquam perfectionem generalem.

OMENTI ACTIO.

329. **D**Um vero præparatus ille ſanguis (324.), ex omni *a* parte ſplenis, per varia vaſa venoſa, tandem in *b* venam magnam ſplenicam infunditur, ut ejus ductu in *c* venam portarum, indeque in *d* jecur, agatur, in ipſo hoc itinere admiſcetur venoſus ex omento ſanguis per *e* ſuam venam; idque conſtanti lege naturę.

330. *f* Omenti autem nexus, ſitus, ſtructura, inſertio, tenuitas inſtar telæ aranearum, vel ſubtiliſſimi ſeriei, conſiderata ab Illuſtri *g* Marcello Malpighio; collata vero cum iis, quæ induſtria anatomica in variis brutorum corporibus detexit; docet nos, ibidem ab arteriis omentoſis, circà ſacculos pinguedinis in plexus reticulares tenuiſſimos diſtributis, ibidemque in venulas ſimiliter hic poſitas deſinentibus, opelateralium emiſſariorum intrà ſacculos pinguedinis ſecerni oleum tenue, & ſubtile ſanguinis, ibidemque colligi, atque retineri; ita ut tandem ex ſacculis his adunatis, inque ductus quoſdam patentibus, collectum hoc oleum expelli, atque ad hepar uſque promoveri queat; eaque ratione affundi ſanguini illi lienoſo eo pariter deſcendo.

331. Credibile ſimul apparet, aperturis vaſculorum minimorum quæ innumerabilia per omentum diſtributa, incredibiliter tenues habent membranulas *h*, patentibus ubique in ſuperficie, quæ ob incredibilem ſubtilitatem exhalationi, transſudationi,

a *Veſal. l.* III. *Cap. v. l. aaaa T.*
b *Id. Ib. l. TT. F.*
c *Id. Ib. FFB.*
d *Id. Ib. AA.*

e *Id. Ib.* 5.
f *Veſal. l. v. Fig.* 4.
g *Tractat. de omento, &c.*
h *Ruyſch. Th.* 10. *pag.* 29.

Digitized by Google

tioni, & reſorbitioni, aptiſſima, totius omenti ſe inſinuare tenuiſſimum vaporem, qui aſſurgit aſſiduo in calido ventre à ſubtili rore huc inſtillato per oſcula tenuiſſima vaſorum exhalantium; quo deprehenduntur ſemper tepeſcere, & humectari ſuperficies omnium corporum intra peritonæum hærentium. Neceſſario autem ſtatuitur humor hic ſubtiliſſimus eſſe, & admodum volatilis; id enim docet ejus ortus, natura, odor ex aperto abdomine ſe diffundens, perpetua conſumptio, & refectio iterum.

332. Quum porro omentum non obſervetur in homine aliud habere vas excretorium præter binas venas, *a* Epiploicam dextram, & *b* ſiniſtram, probabile fit ſanguinem Omenti venoſum lympha (331.), & oleo (330.), divitem, omnem affundi, miſceri, ſanguini in hepar fluxuro.

333. Unde intelligitur, cur in quieſcentibus ita augeatur in immenſum omenti moles? cur in animalibus nimis motis contra plane gracileſcat, ejus vaſcula potius ſero quodam plena videantur, quam oleo? item quare in emaciatis, hydropiciſque, fere ſemper tenui repleantur vaſa ejus ſero? denique quod, pro augmento motus, requiratur eo major quoque collecti olei copia verſus venam ſplenicam derivanda. Et tandem omentum viſceribus omni fere pingui carentibus prope adhæreſcere.

334. Verum eidem illi ſanguini (324.) quoque miſcetur ille venoſus, qui à textura ventriculi redit per *c* venas Breves, *d* Gaſtro-epiploicam ſiniſtram, *e* Gaſtricam majorem, *f* Gaſtro-epiploicam dextram, *g* & Pyloricam; qui orbus quidem ea lympha, quam fecit deſtillare intra cavum ventriculi, ſed ideo quoque miſcetur variis locis ſanguini ab omento redeunti (332.); & forte ſecum vehit multum ſubtiliſſimi humoris, quem ex tenuiſſima parte alimenti, & potulenti, hauſit ex vaſculis ventriculi abſorbentibus.

335. Quin & ex *h* pancreate exiles ramuli, & *i* hæmorrhoidalis interna, eo adducunt etiam ſuum ſanguinem, forte acriorem paulὺlum reliquo.

336. Denique omnis ſanguis, qui in meſenterium, & ad inteſtina, advectus erat ope arteriæ meſentericæ *k* ſuperioris, & *l* inferioris, ibique ſuo perſunctus munere in venas meſentericas rediit, tandem omnibus his humoribus ante ingreſſum in hepar admiſcetur: atque poſtremus hic caret quidem emiſſa in cavum inteſtinorum lympha (91.), ſed iterum bile tenui, & lympha, ſimulque parte Chyli forte quadam dotatus [106.], materiem adfert hepatis conficiundæ bili non ineptam.

337. Igitur ſanguis, qui ſtatim per venam portarum in hepar fluet, eſt fluidus, ſolutus; ſpiritibus, lympha attenuata, bile, dives; atque partim opem reſpirationis hic validè agentis (86.), partim quoque, licet leniori, vi circumpulſi ſanguinis, omnes hi diverſi, & ab diverſis plagis adducti, humores bene miſcentur in magno illo alveo in quem concurrunt, ut transfluxui, ſecretioni, in venas tranſitui, aptentur.

ACTIO HEPATIS.

338. *m* Vena igitur Portarum formata ex tot venis, hic in unum hunc tubum coeuntibus, ſurſum elata ingreditur *n* hepar circa *o* medium cavæ ſuperficiei, inter tubercula, πύλαι dicta; adſcita mox firma, fibroſa, arteriæ tunicis ſimili, tunica, ut vagina, robuſtior, ſpatium ſemipollicare emenſa ingentem ſatis, & amplum *p* ſinum format, in quem appulſus, collectus, retardatus, diverſus ille humor proprio ſui concurſus motu, & actione reſpirationis, ſubigitur, miſcetur, ut æquabiliter diviſus pergat.

339. Statim vero exuit deinde natura *m* venæ, ac ſinus, atque in *q* quinque magnos diſper-

a *Veſal.* III. *C.* 5. *L.*
b *Veſal.* III. *C.* 5. *S.*
c *Veſal.* III. *C.* *S.* *oo.*
d *Id. Ib. Z.*
e *Id. Ib. N.*
f *Id. Ib. H.*
g *Id. Ib. D.*
h *Veſal.* III. *C.* 5. *M.*

i *Id. Ib. eeddc.*
k *Veſal.* III. *pag.* 297. ζ.
l *Id. Ib.* λ.
m *Veſal.* III. *C.* 5. *l. BD.*
n *Veſal.* V. *F.* 22. *b.*
o *Id. Ib. F.* 20. *G.*
p *Gliſſon. Hep. C.* 25. *F. L. H. ABB.*
q *Id. Ib.* 1. 2. 3. 4. 5.

diſperſa ramos, indeque in *a* innumerabiles minores, iis attingit omne fere punctum corporis hepatici ita, ut ultimo ubique ex oculis evaneſcant, ſicque conſtituant præcipuam maſſæ ipſius hepatis partem.

340. *b* Arteria dein hepatica, ex *c* ramo dextro arteriæ cœliacæ orta, hepar ingreſſa juxtà πύλας, inſinuans ſe in vaginæ adſcitæ ſubſtantiam, per eam diſtributa & diviſa ad minima uſque, omnia quoque vel minima loca attingit, ſicque haud modo tunicæ huic, ſed omnibus partibus proſpicit, licet craſſa hac vagina non egens, eam intime adeo in majoribus vaſis non penetret: *d* accedunt dein aliæ ex diaphragmate, & ex ligamento ſuſpenſorio, inſerentes ſe priori ſuis ramis: *e* ultimæ denique ab ipſis Cyſticis arteriis.

341. *f* Vena autem cava, ſurſum verſus diaphragma tendens, gibbæ ejus ſuperficiei ſe inſinuans, in loco hujus nexus per *g* patentia in ſe & diſtincta foramina accipit à jecore emiſſos ramos tres majores, pluresque minores alios; qui *h* collecti ex innumerabilibus parvis per totum hepar ubique diſperſis, tandem huc referunt ſanguinem à vena portarum illatum, licet *i* pauciores numero, & minores capacitate, videantur eſſe, quam rami illius.

342. Ubicunque fines ultimi duarum modo dictarum venarum (339. 341.) juncti, adeo tenues evadunt, ut in *k* mirabilem, tenuiſſimam, faſciculatim depoſitam, penicillis ſimilem, materiem abeant, ibi formati apparent *l* globuli quaſi diſtincti, ex inviſibilibus ferme vaſculis nati, à vicinis ſeparati; ſunt hæc corpuſcula ſimillima his, quæ vocantur glandulæ ſimplices; aggregato horum lobulos; iis unitis lobos; atque his denique hepar, fieri, perſuadet inſpectio inſectorum, piſcium, quadrupedum, avium, ortus naſcentis jecoris in hiſce, morborum, injectionum, oculus nudus.

343. Quibus iiſdem locis (342.), ubique, ſemper, invenitur exiguus canaliculus, ex iis acinis (342.) inviſibili origine ortus, Portæ ramos individuo comitatu ſequens, eadem vagina involutus; *m* adeo tenaciter illi adhærens, ut vix queat ſeparari, ſenſim concurſu ſimilium fiſtularum creſcens, tandem ad truncum venæ portarum in *n* unam fiſtulam notabilem deſinens, qui Porus hepaticus, aut biliarius, appellatur; quo aſſidue humor à ſanguine diverſiſſimus recipitur, & deducitur, Bilis Hepatica vocanda (340.)

344. Contemplatio fabricæ (338.) venæ Portarum, (341.) Cavæ, & pori hepatici (343.); conſideratio motus humorum in venam Portarum actorum (337.); natura humoris in poro biliario contenti; experimenta anatomica ligando, diſcindendo, bilem colligendo, inſtituta, docent, quod a ſanguine vena portarum advecto, in minimis iis locis ſeparetur humor fluens mox per ramulos pori hepatici extrà jecur, dum reliquus ab hac opera ſanguis ramulis venæ cavæ impulſus extrà jecur fluit per venam cavam verſus cor.

345. Quod ipſum clarius docet diſtributio hepatici nervi eadem ſemper, & ubique, hic via, ut vena portarum, diviſi.

346. In hominibus porro *o* hepati cavo adhæret *p* inſinuata veſica fellis ovalis, vaſis innumerabilibus contexta omnis fere generis, *q* capax, in *r* canalem exeuns tortuoſum, atque rugas internas per intortus ſuos excitantem *ſ*, cyſticum ita, ut cervix & ſtricta, & fundo altior ſit, inde *t* cum poro biliario ad angulum acutum jungitur ſuo ductu, facientibus his unitis ductum com-

a *Gliſſon. Hep. Cap. 33. F. 1. F. 1. &c. m. m. m. &c. Ruyſch. Th. 10. pag. 34.*
b *Gliſſon. Hep. C. 33. F. 1. ſ.*
c *Veſal. 111. p. 297. ſ.*
d *Ruyſch. Ep. 9. p. 12.*
e *Ruyſch. Ep. 5. Tab. 5. F. 3.*
f *Veſal. V. F. 18. EDC. F. 22. ſ.*
g *Id. 111. pag. 277. A. B. D. C. C.*
h *Gliſſon. Hep. c. 33. F. 1. En. &c. F. 2. En. &c.*
i *Ruyſch. Th. 2. p. 28. T. v1. F. 1. 3. 4.*
k *Id. Th. 1. 30. 31.*
l *Malpig. Ep. toto tract. & in poſthum. 30. 31.*
m *Ruyſch. Th. 1. 30. 31.*
n *Gliſſon. Hep. C. 33. F. 1. L. c. & Ib. F. 2. l. c. & Id. Ib. Cap. 37. F.*
o *Veſal. V. F. 20. BB. F. 12.*
p *Veſal. Ib. H.*
q *Ruyſch. Th. 10. p. 33.*
r *Veſal. Ib. F. 12. 13. b.*
ſ *Ruyſch. Th. 10. p. 33.*
t *Veſal. abc.*

communem majorem prioribus, oblique deſcendentem, qui ad angulos acutos appoſitus *a* duodeno penetrat exteriorem ejus tunicam, dein inter hanc & alteram deſcendens, mox perforata & hac, inter ſecundam & tertiam longo itinere progreſſus, foramine rotundo in cavum inteſtini libere exeuns, docet, non omni tempore, nec in qualibet circumſtantia, ſed tantum laxis inteſtinis, inteſtinis bilem hic ab hepate infundi poſſe; contractis vero iiſdem fortiter neutiquam.

347. Contemplatio hydraulica hujus fabricæ (346.), comparata jam prius enarratis (344.), demonſtrat quam clariſſime, quod ab hepatis omni puncto, & à veſica fellis, per meatum communem feratur humor naturali via in inteſtina ibi loci, ubi pulſus ventriculo chylus primo retardatur; quod in primis liquet: quia aliquando, homini abſens veſica fellea ſupplebatur multis, parvis, receptaculis bilioſis, factis ex unione canalium bilioſorum excretoriorum, unde bilis infuſa duodeno per multos exiguos canales. *b*

348. Docent interim *c* experimenta, ex cavo veſicæ felleæ in hepar, porum biliarium, inteſtina, item ex poro hepatico per hepar in veſicam, ductum cyſticum, inteſtina, viam eſſe patulam, & facilem, denique & ex poro hepatico in cyſticum, ex hoc in illum; docuit anatome, quandoque, *d* ut equis, abeſſe veſiculam; *e* alias meatum hepaticum veſicæ cavo infundere humorem ſuum; bilem hepaticam (*98.*) aliam plane à veſicaria; unde credibile admodum, 1. bilem hepatis naturaliter deorſum, 2. quandoque in veſicam, 3. aliquando retro in hepar & in venam cavam, inde per corpus fluere; 4. ſtagnando in veſica acquirere dotes bilis cyſticæ, 5. forſan autem portionem amareſcentem maxime fieri glandulis, in membrana veſicæ poſitis, arteriis cyſticis irrigatis, ut in membrana meatus auditorii; *6.* tumque dein permiſceri refluenti hepatico humori in veſica ipſa.

349. Quæ magis firmantur inventis à *f* Gliſſonio, *g* Verheyen, *h* Peralto, numeroſis fiſtulis ex hepate, & ex poro hepatico, in veſicam felleam implantatis, atque in eam humorem inde perpetuo devehentibus.

350. Ex quibus omnibus (338. ad 349.) patet veritas horum dogmatum: 1. arteriam hepaticam, vitæ, nutritioni, calori, propulſioni humorum hepaticorum, ſecretioni eorum, & expulſui, inſervire, ideoque mire diſtribui per extimam, ſubtiliſſimam, jecoris membranam *i*. 2. ab ejus extremis ubique copioſa hepatis lymphatica inviſibilia, ab his lymphatica viſibilia, prodire, quæ non in venam portarum, ſed in ciſternam lumbarem deſinant. 3. Eſſe venas recipientes ſanguinem arteria hepatica advectum, ab hac opera ſuperſtitem, devehentes illum in portionem venæ *ἀζύγυ*, quæ ſub ſepto. 4. Omnia viſcera abdominalia *χυλοποιήσει* inſervientia, ſplenem, omentum, ventriculum, pancreas, meſenterium, inteſtina, uni jecori inſervire, inferendo venoſum, ſed mire mutatum, ſanguinem. 5. Venas poſſe mutari in arteriis ſimillima vaſa, fabrica, mole, uſu. *6.* Ex venoſo ſanguine fieri ſecretiones. 7. Portionem ſanguinis corde pulſam bis arterioſam, bis venoſam, fieri, antequam in cor redeat. 8. hic tardiſſimum eſſe trajectum humorum. 9. ideoque neceſſarium nexum, ſitumque, jecinoris ad ſeptum transverſum. 10. facile in his, qui carent motu corporis, gluten, calculos, vermes, ſordes, circà hoc viſcus generari, unde morbi plurimi. 11. ſplenis totum munus eſſe, ut ſerviat jecori bilem paranti. 12. inde eſſe tantam horum à ſe mutuo tam in morbis, quam in ſanitate, dependentiam in omni quidem circumſtantia. 13. materiem bilis, ut analyſi chemica innoteſcit, habere diverſam hic à cæteris humoribus originem. 14. eſſe & hic ſingularem admodum circumductionem ſanguinis, cui ſimilis nuſquam in corpore hactenus detecta habetur. 15. eſſe aliquam ſimilitudinem inter ſinum venæ portarum & cor, inter

a *Veſal. Ib. d.*
b *Acad. reg. ſc.* 1701.
c *Bohn. act. lipſ.* 1682. *p.* 20. *ad* 23. *&c* 1683. 126. 127.
d *Needham form. foet. p.* 104. *&c.*
e *V. Wepfer. Cic. aquat. p.* 176.

f *De Hep. C.* 13.
g *Tract.* 11. *C.* XIII. *pag.* 94. *&c. Tab.* XI. *F.* 6. *DDD.* 123.
h *Perault eſſais T.* 1. *p.* 340.
i *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 72. *T.* 3. *F.* 5.

ter ramos quinque hujus ſinus & inter arterias ex cordis cavitatibus ortas. 16. Non alibi majorem naſci difficultatem curationi morborum topicorum. 17. interim tamen nuſquam tot viſcera, vaſa, humores, cauſas, concurrere ad creandum humorem quemcunque in corpore, quam quidem hìc loci ad producendam bilem. 18. hinc eam eſſe utiliſſimum, univerſale, efficaciſſimum, auxilium ad mutationem peregrini humoris in naturam inquilini. 19. adeoque bilem non eſſe excrementum. 20. eam duplicem. 21. hepar potius χυλοποιήσει quam αἱματοποιήσει, operari.

ACTIO RENUM.

351. QUum igitur de pancreate, meſenterio, ventriculo, inteſtinis, ſatis actum ſit jam antea, ordo requirit Renum nunc porro explicetur Actio.

352. *a* Illi quidem ſitu, nexuque, ſic ſe habent, ut vicinarum partium motu juvari in excretione queant, maximè dexter; atque *b* ſub circum expanſi peritonæi membrana defenſi; *c* pinguedine ſicciore involuti; *d* accipiunt incumbentes glandes ſummitati ſuæ verſus cavam inclinatę, fere conſtanti naturæ lege, vix unquam ejuſdem formę in diverſis hominibus, nec magnitudinis; atque deinde ex *e* aorta deſcendente ramum inſignem vel plures, nacti, inde ſimul alteram nacti membranam *f*, inde ramos quatuor, vel quinque, majores, ex his alios multo minores, atque inde rurſum arcuatos tenuiſſimos, viſum fugientes, per omnia loca renum diſtributos, accipiunt; illi harum arteriolarum rami, *g* vermiculari reptatu mutuis concurſibus unitis, ſeparatique, glomeres quaſi conſtituunt; ex his verò ultimis videntur oriri venæ reducentes minimæ *h*, tum *i* fiſtulæ laterales, tenues, fere pellucidæ, urinam ab arteriolis ſeparatam accipientes, devehentes, atque ubi unitæ corpora pyramidalia polygona multa conſtituerunt, tandem deſinunt in *k* duodecim plerumque corpora, papillas dicta, membranacea, in quibus collecta plura fiſtularum renalium ora oblique, ubique, & undique patent, tam extus, quam intus. *l*

353. Interim deprehenduntur in renum ſubſtantia *m* corpuſcula, rotunda, parva, cava, minimis vaſculis coronata undique, venulis, nervisque inſtructa, imo & *n* fiſtulas uriniferas attingentia; quin etiam erinacea, teſtudines, morbi, concreta in renibus, videntur eadem maxime firmare, ut & conſpectus renum in fœtu. Quare videretur duplici apparatu urinam hic ſecerni, operoſiore glanduloſo, & ſimpliciori Ruyſchiano; quod nec repugnat conſuetudini naturæ alibi, ut v. g. in Hepate: has tamen ultimæ indaginis ſcrutinio, non glandulas, ſed arteriolarum intorſiones, putat Ruyſchius. *o*

354. Sed & altera pars arteriæ renalis neceſſario impenditur vitæ, ſuſtentaculo, calorique, ſubminiſtrandis ipſi ſubſtantiæ renis; atque ab hujus ſanguine videtur *p* lympha illa oriri, quæ tanta copia à renibus redux, bona, non excrementitia, alveo chyli redditur, in circulum redit, nec lotium ſapit. Quin & orientur inde procul dubio & ſuæ propriæ venulæ.

355. Etenim à radiculis ultimis arteriolarum renalium (452.) *q* venulæ minimæ ortæ, collectæ majores factæ, in ramos diviſione arteriis ſimiles unitæ, tandem in *r* truncos numero incertos adunatæ, in venam cavam vario modo emittunt ſanguinem, ab hoc munere ſuperſtitem.

356. *a* Pa-

a *Euſtach. de Ren. pag.* 34.
b *Id. Ib. p.* 10.
c *Id. Ib. p.* 11.
d *Id. Ib. p.* 15. *Tab.* 1. *Fig.* 1. 2. *Tab.* 2. *F.* 1. 2. 3. *Tab.* 3. *F.* 2. 3.
e *Euſt. Ib. varietatem pingit. Tab.* 1. 2. 3. 4. *in omnibus fere, maximè, T.* 5. *F.* 2. 5 6. 23. 1.
f *Id. Ib. pag.* 11.
g *Ruyſch. Th.* 2. *T.* 6. *F.* 7. *Th.* 3. *T.* 4. *F.* 2. 3. *Th.* 10. *p.* 36. 37.
h *Id. Th.* 10. *p.* 35. 36. 37. 38.
i *Id. Ib. F.* 3. *A. Th.* 10. *p.* 59. *Euſtach. p.* 18.
k *Id. Ib. C. & Fig.* 6. *Th.* 4. *F.* 1. *Malpig. de Ren. C.* 1 v. *Bellin. de ren. Fig.* 10.
l *Euſtach. pag.* 18. *T.* 5. *F.* 1. & 2.
m *Malpig. de ren. c.* 1. 11. *Ruyſch. Th.* 3. *pag.* 36. 40.
n *Malpig. Ib. C.* 111.
o *Theſ.* 10. *p.* 36. 37.
p *Nuk. adenogr. pag.* 61. 62.
q *Euſtach. de Ren. T.* 5. *F.* 2.
r *Id. Ib. T.* 1. 2. 3. 4. *varietates dat.*

Digitized by Google

356. *a* Papillæ porro renales (352.) exſtillant illatum fiſtulis urinferis lotium in amplam cavitatem ab expanſa membrana pelvis, ſua molli pinguedine inſtructæ, factam; unde collecta, retardata, permiſta, in ductum anguſtata pelvi factum, Ureterem dictum, pellitur: inde deferenda porro ad veſicam urina.

357. Namque à papillarum (356.) ambitu orti membranacei *b* undecim, vel duodecim, canales, eas excipientes, harumque exſtillantem humorem, in tres magnos ramos abeunt, qui collecti in unum faciunt pelvim amplam, quæ deſinit in *c* fiſtulam unam membranaceam, craſſam, fortem, *d* arteriis, venis, nervis, lymphaticis vaſculis, fibris motricibus, *e* lacunis mucilaginoſis demulcendis parietibus idoneis inſtructam, quæ vocatur Ureter; qui recta deorſum primo, mox inflexus, ſub peritonæi ſemper lamella decurrens, *f* inæquali variis locis latitudine ſemper, ad *g* partem poſticam veſicæ, binorum fere digitorum à cervice inferiori, & à ſe invicem diſtantia, inſeritur, & perforata exteriori tunica ſpatio digiti minoris inter hanc & interiorem oblique decurrens in cavum veſicæ ſe penetrat, productis fibris teres, deorſum decurrens, longum, corpus format *h*, quo plena veſica impeditur lotium refundere in ureterem, qui tum expanſa veſica ope hujus corporis deorſum tractus obturatur, urinamque renalem tuto itinere eo infundit, ipſaque fabrica ſua impedit, ne ex cavo veſicæ in ureteres reaſſurgere, utcunque preſſa, queat.

358. Microſcopia; injectiones; ligaturæ; anatome comparativa in erinaceis, gliribus, teſtudinibus, urſis, bobus, avibus, fœtibus humanis, diſſectio cadaverum morbis renum obnoxiorum; renes monſtroſi, hæc omnia ita ſe habere docent.

359. Unde mechanica ſecretio urinæ intelligitur fieri vi cordis propinqui, arteriarumque validarum, qua urgetur ſanguis aquoſus in innumerabiles flexus, gyros, reſiſtentias, oppoſitos motus, concuſſus, permiſtiones, tandemque pars ejus liquidior per fiſtulas parum modo anguſtiores, quam ſunt illa vaſa ſanguifera, ſecernitur, propellitur, colligitur, ejicitur.

360. Non ergo fingenda hic attractio, emulſio, vel ſimiles facultates.

361. Neque opus erit ullo fermento uropœo: non enim eſt locus, nec cauſa, non tempus, nec materia, nec admiſtio, nec effectus.

362. Nec magis, ob eaſdem rationes (361.), licet fingere virtutem fundentem, aut præcipitantem.

363. Quin & ſponte cadunt, quæ tanto molimine, ut optima, finxit Helmontius de Stercore hic liquido, vel ſcoria lotio in φρουλάξιν à calculo admiſta.

364. Et liquet facillime omnes humores, qui ſunt minus craſſi quam urina, hac via effluxuros, ſi modo applicantur his vaſis. Unde & intelligitur cauſam eſſe, quæ impediat, ne huc fluant (223. 224.), aut, ſi eo fluxerint, mox ſequi debilitates citas, & maximas. *i* Renes ſuccenturiati, ſemper incumbentes ſummitati renum, inde tamen ſeparati interpoſita pinguedine diaphragmati contigui, imò & per vaſa ſanguifera uniti, inter hoc & renes preſſis, arteriis inſtructi emiſſario ſingulari carentes, fabrica lieni ſimiles, lieni ſimilia paſſi, omnem ſuum ſanguinem fere ſemper infundentes venis emulgentibus per ſuas venas, forte hic præſtant uſum venoſo renali ſanguini, parte liquidiſſima, ſolvente, ſalina, orbato poſt ſecretionem lotii, ut ſanguis ſplenicus ſanguini venæ portarum in hepate, an forte alius horum uſus? ſanè videtur propoſita ratio haud omnino improbabilis.

365. Eritque etiam urinæ nunquam deſinens, ſed continuata ſemper ſecretio primaria cauſa renum, ureterumque, ſanorum, nec obſtructorum, nec proprio collapſu, vel preſſu, concretorum.

a *Id. Ib. T. 5. F. 1. Ruyſch. Th. 3. T. 4. F. 3. E. Th. 4. T. 1. F. 1. D.*
b *Euſtach. de Ren. T. 5. F. 1. 2.*
c *Veſal. V. F. 22. q.*
d *Ruyſch. Th. 111. T. 4. F. 2. E. Nuk. Adenogr. Fig. 34. K.*
e *Morgagn. Adv. 3. 71.*
f *Morgagn. Adv. 2. 88. 89.*
g *Veſal. V. Fig. 23. q. r.*
h *Graaf. Vir. org. T. 5. DD. Morgagn. Adv. 1. pag. 1. N. 9.*
i *Euſtach. T. 1. F. 1. 2. T. 2. F. 1. 2. 3. T. 3. F. 2. 3. T. 12. F. 1. 10.*

VESI-

VESICÆ URINARIÆ ACTIO.

366. IN pelvi, ſub ſuperexpanſa peritonæi lamella, tuto defenſa hæret *a* Veſica Urinaria, tribus diverſis membranis conſtans, nempe exteriori à peritonæo, media muſcularibus diverſis fibris *b* conſtanti, interiori *c* glandulis mucoſis inſtructa, quæ impedit roſionem ab urina acri, ſtagnante, futuram. Vaſa copioſiſſima diſtributa per has ſingulari reptatu decurrunt, diverſo ab iis, quæ in cute, rene, liene, hepate, alia parte *d*. Quando igitur urina acrimonia, copia, diuturnave remora, rodit, diſtendit, irritat, deterſo muco oritur moleſtus ſenſus; quo excitatur idem ille motus, qui expoſitus [111.]; quo urgentur vi magna omnia abdominalia contenta in membranam pelvi ſuperextenſam, hinc in veſicam, quumque eo tempore nihil reſiſtat, inferius pellitur urina magna vi in *e* aperturam ad cervicem veſicæ, eam extendit, vaſcula circumpoſita premit, ſphincterem orbicularem ſuperat, *f* qui hæret in ſuperiori parte cervicis ſuprà proſtatas, ſub rectis exterioribus fibris, cum ſuis transverſis carneis, non valde craſſis, fibris; unde eadem vi urina pellitur in *g* cavum urethræ inunctum humore pingui, molli, lubrico, defendente, qui ex ductibus Covvperi *h*, & Morgagni, *i* ubertim ſemper oblinit; quæ quidem in viris per anfractus deſcendens, aſſurgens, incurvata, deſcendens, variiſque ſui decurſus locis in latitudine ſua varians, atque ductu fungoſo, cavernoſo cincta, decurrit; atque flaccida tum urethra, ex hac extra corpus.

367. Simulac ceſſat actio iſta [366.], non preſſæ amplius fibræ ſphincteris propria vi ſe contrahunt, veſicam firmiter claudunt; tumque in viris muſculi urinam exprimentes, agentes, lotii reliquias expellunt: quum enim k hi oriantur ex ſuperiori, externa, parte urethræ, ſub oſſe pubis, ibi tendinibus ſuis, a ſe invicem ſecedentibus, immerſi corporibus cavernoſis penis, & cingant partem ipſius urethræ, ubi ex veſica egreſſa latiſſima, atque corpore proprio cavernoſo circumcincta, neque hactenus corporibus cavernoſis penis unita extrinſecus, parte inferiori uniti, ſicque procedentes ad perinæum, videntur tendineſcere, & forte coaleſcere utcunque cum muſculis tranſverſis penis, & ad radicem urethræ affigi; facile hæc eorum actio intelligitur; qua in ſenibus deleta, moleſtum fit reddito lotio ſtillicidium, atque ab eo ibi hærente acris eroſio.

368. Eſt vero urina adeò multiplex, ut prius diſtinguenda ſit, antequam de ejus indole dici vera queant.

369. Namque a copioſo, aquoſo, potu, fit cruda, copioſa, lenis, inſipida, inodora, aquea, facile retinenda.

370. Sed quæ redditur à chylo jam facto eſt magis cocta, parcior, acrior, ſalſa, parum fœtens, plus urgens.

371. Illa iterum, quæ chylo jam in ſerum verſo habetur, rubicundior, coctior, longè parcior, ſalſior, foetidior, acrior, valde ſtimulans, adeòque diu retineri non potens.

372. Tandem verò hæc, quæ poſt diuturnam abſtinentiam, ex humoribus valde & diu attritis, ut & ex deterſis ſolidis partibus oritur, hæc demum pauciſſima, acerrima, ſalſiſſima, fœtida, ruberrima, vix retinenda, & putrefactæ proxima, deprehenditur.

373. Cur igitur calore, motu, ſudore, abſtinentia a potu, redditur talis ut [372.]? & contrà?

374. Quare lotium tenuius, acrius, fœtidius, ſalſius, ipſo ſanguine?

375. Continet ergo urina aquam ſanguinis; ſalem ejus acerrimum, ſubtiliſſimum, volatiliſſimum, alcalino proximum; oleum acerrimum, tenuiſſimum, volatiliſſimum, putrefacto proximum; terram quoque maximè tenuem, ſatis volatilem, valde attritam.

376. In a qua tamen urinæ adeſt ſubtile, fœti-

a *Veſal. V. F. 2. 9. 6. N. F. 20. g. F. 22. V. F. 24. T.*
b *Euſtach. T. 12. F. 7.*
c *Graaf. de organ. gen. T. v. Drake Anthropol. l. 1. Cap. 20. Tab. 111. b.*
d *Ruyſc. Th. 10 p. 50.*
e *Graaf. Ibid. E.*
f *Fallop. obſ. p. 440. Graaf. Ib. T. xx.*
g *Graaf. Ib. EM. K. & T. x1. Yo.*
h *Drake Anthropol. l. 1. c. 71.*
i *Morgagn. Adv. 1. T. 4. F. 4. B. C. D.*
k *Covvper. myotom. ref. F. x11. CCbcc*

Digitized by Google

fœtidum, fortiter adhæreſcens oleum, adeò attenuatum, ut aquæ miſceri intimè queat, ſed diſſicillimè inde ſeparari; an poteſt ergo ſpiritus dici?

377. Sal nativus urinæ ſaponaceus, ammoniaco quidem affinis, ab eo tamen diverſus, ſal autem fixus ex marino ſale aſſumpto inprimis adeſt; itaque urinoſus ſal non eſt acidus, non alcalinus, nec ammoniacus, nec muriaticus, ſed propria indole donatus.

378. Oleum urinæ, ex attrita pinguedine attenuatum, videtur unum ſimplex, ab omni alio diverſum; licet pro admiſtu ſalis, vel terræ, multiplicis ingenii videatur primò.

379. Terra denique ejus adeò tenuis, reliquiſque intricata, apparet; ut intra priora ſe abſcondens planè lateat; ab iis ſeparata ſimplex, inodora, inſulſa, inſolubilis, alba, fixa, eſt.

380. Nec nutriens, ſubactumque, ſerum, nec chylus bonus; vel lac, unquam in urina. Unde id cavetur? an non per craſſitiem horum, & per exilitatem, gyroſque, canalium uriniferorum?

381. Neque enim unquam redditur in ſanitate, quæ craſſior ſit ſanguine, ſero ejus, chylo, lacte. Inde aquea diuretica. Maximè ſalibus miſta. Præprimis ſi hæc frigida potantur. Liquores fermentati (56.) minimè diuretici; & quidem eò minus, quò pluri abundant pingui. Vina autem acida, oligophora, valde citò in urinam meabilia.

382. Hinc etiam ſcimus reſpondere, unde copia, color, odor, ſapor, ſpiſſitudo, contenta, ſupernatantia, inſidentia, ſubſidentia, urinæ? nempe ex varia copia diverſę aquæ, ſpiritus, olei, ſalis, terræ, ingrediente miſcelam lotii, pro variato imprimis gradu attritus diverſi. Quod ipſum præ cæteris clarè docet phoſphorus.

383. Quin evidens & inde erit ratio obſervati, quod aucto motu ſæpe cruentum lotium, abſque labe renis, abſque calculi pręſentis ſuſpicione.

384. An ergò ſanitati incolumi ſervandæ neceſſaria urinæ per renes ſeparatio? an verò aliis excretionibus ſubſtitutis ſuppleri poteſt? & quid tandem boni facit? reſponſio habetur ex dictis (à 368. ad 383.)

385. Quum itaque motus humorum; fabrica corporis; ligaturæ; injectiones; autopſia; morbi interceptâ urina orti; doceant quam clariſſimè, his ſolum viis commodè exire ex ſanguine lotium; quid opus eſt fingere in ventriculo, & in inteſtinis, meatus ex cavo horum humorem mittentes in cavum peritonæi? deinde iterum in membrana ſuperextenſa pelvi & circumducta veſicę, tum & in corpore veſicæ ubique ſimiles poros, qui ex cavo peritonæi abſorptum in cavum veſicæ ducant directè? rurſum nullam, quę reſiſtat huic intropulſui, remoram; ſed iter expeditiſſimum? denique fingere phænomena, quæ hoc requirant, dum profectò non obſerventur ulla, quæ id urgeant; nulla argumenta, quæ id evincant.

386. An autem credibile habetur, renes quidpiam facere ad ſemen, & quidnam illud? ſanè ſitus arteriæ Emulgentis, & Spermaticæ, aliquid latere docet.

387. Tandem; cur ex urina ſabulum, calculuſque, tam ſæpe oriuntur?

MUSCULORUM ACTIO.

388. Poſtquam viſum, quid fiat ſanguine per viſcera acto; facile intelligitur, inquirendum eſſe in illum, qui per muſculos ubique in corpore pellitur, deinde verò & in illum, qui movetur in integumenta externam ſuperficiem corporis, aut internam cavitatem, cingentia.

389. Vix autem uſquam major obſcuritas in minutiſſimis vaſculis, & inſtrumentis, effecit opinionum diverſitatem ſummam, ſimulque difficultatem electionis optimæ.

390. Etenim partes corporis humani ſolidæ vel moventur agitato humore, qui per eas fluit cum impetu; vel moventur ope muſculi, qui illis movendis alligatur, eo autem divulſo, diſſecto, corrupto, motus hic poſterior ceſſat; motus autem hic eſt voluntarius ſpontaneus, aut miſtus.

391. Agunt omnes muſculi, dum breviores redditi annexa ſolida trahunt, vel premunt, aut humores premendo expellunt.

392. Quare in eo omnis difficultas, ut aſſignetur fabrica, & cauſa contrahens, muſculi: quarum una certè ab alia multum pendet.

393. Omnis ſimplex muſculus hactenus cognitus conſtat uno modò *a* ventre carneo, *b* unoque tendine; rurſumque dividi

 poteſt

a *Lovv. de cord. Tab.* 3. *F.* 3. *acc. F.* 5. *parte ſuperiore.*

b *Id. Ib. b.*

poteſt in alios planè ſimiles, ſed ſemper minores; hi verò iterum, & qui naſcuntur ab illis, in minores ſemper ſimiles maximo; & quidem diviſio hæc procedit eouſque, ut tandem *a* in incredibilem adeò ſubtilitatem abeant, quæ omnem omninò imaginationis vim exſuperet. Determinat autem ratio, quod tandem finis ſit. Ultimus ergo ille, quum toti muſculo ſimilis ſit, habebit & ſuum ventrem, & tendinem, planè ut major; vocabitur autem fibra muſcularis. Quarum unita adunatione muſculus propriè dictus fit.

394. Patet ex dictis, fibras has [*393.*] non eſſe arterioſa, nec venoſa, neque etiam lymphatica, vaſa; verum alterius naturæ, & longè minora his, organa. An veſicularia? an uno tractu facta?

395. Quum igitur cogitatur nervos ad omnem muſculum ingredi unà cum ejus arteriis & venis; eos dein, depoſito ibi involucro externo [281. 282.], diſtribui ita per omne muſculi corpus, ut nullum aſſignari queat punctum, in quo non inveniatur pars horum; dein quod omnes nervi hic evaneſcant; quod alibi in corpore extrema nervorum in explicatas quaſi membranas abeant [283.]; concluditur, habita ratione naturæ minimi nervi [274], has fibras [*394. 393.*] eſſe nervi ultimi, involucris orbati, expanſionem tenuiſſimam, intus cavam, figuræ ut muſculus [*393.*], plenam ſpiritu [*275. 276. 277. 291.*], qui datur à nervo illo, ab origine ex cerebro, vel cerebello, vi cordis aſſiduò.

396. Ex fibris his unitis fiunt faſciculi, qui iterum habent membranam ſingularem, qua involvuntur, & ab aliis diſtincti ſeparantur, quod verum eſt, quouſque ſenſus penetrat; eſt verò membrana hæc tenuis, celluloſa, intus oleo plena, quod in quieſcentibus accumulatum motu conſumitur, defendendis, inungendis, lubricandis, fibris inſerviens, ab arteriis ſuppeditatum, ut injectio argenti vivi docuit.

397. Verum *b* arteria fertur ad muſculos; quæ ibidem ea magnitudine, copia, contextu, deprehenditur, ut incautus judicaret fere hac una totum corpus muſculi conflari. Hæ inprimis diſtribuuntur inter faſciculos [*396.*], & in membrana eos diſtinguente, forte & in externa ſuperficie uniuſcujuſque fibrillæ [*393.*]; ubi in *c* plexus reticulares, in ſecretoria oleoſa [*396.*] in *d* lymphatica minima, & forſan in fibrillas cavas nervis ſimiles, deſinunt; quæ fibrillæ etiam poterunt deſinere vel in cava fibræ nerveæ muſcularis [*393. 394*], vel & ipſæ ſimilia facere.

398. Saltem clarum eſt ex arteriis in muſculo ramum quemlibet habere ſibi reſpondentem venulam, quæ unita alteri majorem facit, unde venæ ſanguiferæ muſculorum, & vaſa lymphatica fiunt.

399. Tendo autem muſculi ritè examinatus diſcerpitur in tot fibrillas, in quot muſculus; ea lege, ut cavitas fibræ muſcularis graceſcens ex ſua amplitudine obtuſa, concreſcens in unum, acutum, corpus, fiat fortior, durior, ſiccior, anguſtior, vaſculis fere deſtituta ſenſibilibus, quamvis arte Ruyſchiana innumerabilia, tenuia, diſtincta, appareant per intima quæque tendinum loca *e*; ex unione compacta talium fit tendo totus, Σύνδεσμος hinc optimo nomine, licet ex alia opinione, dicta. Ex binis talibus muſculis [*392.* ad *399.*] oppoſito ſitu nexis, fiunt fere omnes *f* majores conſpiciendi muſculi.

400. Omnis ergo muſculi rubedo à cruore, quo eloto pallet.

Moles verò à repletis arteriis, venis, cellis oleoſis, lymphaticis, inprimis pendet.

Hinc in ſenio, macie, ἀτροφία, coctione diuturna, elotione accurata, adeò imminuitur.

Et tamen in ſenio, macie, ἀτροφία, motus manet; quem muſculis non rubris exerceri poſſe inſecta quoque docent, in quibus oculo non apparet caro.

401. 1. Fibræ [*393. 394.*], faſciculi [*396.*], arteriæ [*397.*], nervus [*395.*], in vivo, & in mortuo, ſunt diſtractilia ſine ruptura; utcunque tenſa; vi contractili prædita; ſciſſa multum ſe accurtantia; tunc molem ſuam minuentia; & in undulatam quaſi ſuperficiem ſe contrahentia;

a *Leeuwenhoek in obſerv. Tranſact. Phil. p.126. Hook in Epiſt. ad Leeuwenh.*
b *Ruyſch. Theſ. IV. T. 111. F. 1. & 2. totis.*
c *Id. Ibid.*
d *Nuk. adenogr. F. 41. Hgg. Kii.*
e *Ruyſch. Th. 1. 18. Adv. 2.*
f *Lowr. de Cord. Tab. 3. F. 2. 4. 5. 6.*

Digitized by Google

tia; proprios ſuccos expellentia; hinc ſemper ſunt ubique in ſtatu ſibi violento; ſemper renituntur ſuæ elongationi; ſemper nituntur ſe accurtare; plus in vivo, minus in mortuo; ergo requirit antagoniſtam muſculus.

2. Compreſſo fortiter; contuſo planè; obſtructo integrè ſuppurato; exſecto denique, cerebro, ita, ut effectus pertingat uſque in medulloſa cerebri, ceſſat integrè actio omnium muſculorum voluntaria, omnis ſenſus, omnis memoria, & contrà. Sed durat actio muſculorum ſpontanea in corde, reſpiratione, vaſis, viſceribus, vitalibus, libero, ſano, aperto, cerebro contrà.

3. Iiſdem factis (2. hujus) in cerebello, ſtatim deſinit actio cordis, reſpirationis, & etiam vita, & vis voluntaria proin una cum omni ſenſu; ſed diu ſupermanet motus quaſi vermicularis in ventriculo, inteſtinis, & deſinens adhuc reſtitui poteſt, reſtitutis his idem fit, ut (2. hujus.).

4. Compreſſo; ligato; corrupto; diſciſſo, nervo muſculi (395.), omnis motus, vitalis, voluntariuſque, in eo integrè perit; & ſi truncus nerveus ſic patitur, cujus rami diverſis dantur muſculis, omnibus his idem fit. ſoluto, integro, eodem contrà.

5. Factis iiſdem in quacunque parte medullæ ſpinalis, perit actio omnium muſculorum, quorum nervi ſub loco affecto ex medulla oriebatur, & contrà.

6. Quin & iiſdem peractis in arteria, ad unum, pluresve, muſculos diſtributa, omnia eadem.

7. Muſculi agentis *a* tendo (399.) vix ad ſenſum mutatur; *b* Caro (393.), accurtatur, dureſcit, pallet, tumet, protuberat; *c* tendines ad ſe invicem accedunt; annexa tendinibus pars ducitur verſus eam, quæ minus mobilis tendini nectitur; hæc actio muſculi Contractio dicta; quæ longè major, fortiorque, quam inſita contractio (1. hujus), nec naturalis; hinc ſuperaddita.

8. Muſculi non agentis tendo idem; caro longior, mollior, rubra, ſubſidens, planior; hic ſtatus vocatur muſculi Reſtitutio; quamvis fere vi antagoniſtæ fiat; eo enim irrito facto contractio in altero ſponte remanet à vi (1. hujus) non æquilibrato, ſed prævalente.

9. Uno antagoniſta agente (7. hujus), ſi alter non agit, ſed eſt ut (8.); tum fit flexio artus; ſi ambo ſimul agunt, firmatur immobilis; ſi neuter agit, fit indifferens, ut moveatur eo, quo minimus exceſſus alterutrius ducit, ſive additione, vel ſubtractione, fiat.

10. Fiunt verò hæ mutationes (7. 8. 9. hujus) momento vel minimo temporis viciſſim, in tota carne totius muſculi ſimul; adeòque reciprocè abeſſe, adeſſe, poſſunt, nullo tamen veſtigio in corpore relicto.

11. Injecta tepida arteriæ muſculi quieſcentis, vel mortui, facit, aut reſuſcitat, ejus contractionem; licet diu à morte hoc tentetur.

12. Muſculi contracti moles auctior potius, quam imminutior videtur, in omni experimento.

13. Flexi artus per vim externam, renitente licet voluntate, agentem, muſculus flexor ipſo hoc flexu induit ſtatum (7. hujus) contractionis, ac ſi proprio motu ageret, tamen haud adeò validè.

14. Voluntate nihil determinante, omnes muſculi voluntarii, in omnibus ſuis vaſis, æque pleni, motique ſunt, à ſanguine, & ſpiritibus, æquabiliter per eos motis, idque in toto corpore ſimul.

402. Ex quibus certò exploratis phænomenis (401.) liquidò conſtant proprietates cauſæ latentis, moventiſque muſculos: nempe

1. Debet poſſe abeſſe, & adeſſe, in muſculo.

2. Adeòque in eum ingredi, egredi ex eo.

3. Id eſt aliunde in eum derivari, alſorſum exire.

4. Hocque nictu citius ipſo momento voluntatis efficacis.

5. Et in ipſo temporis momento, quo contrahitur muſculus, internè foras urgere ad omne punctum ſuperficiei villi muſcularis etiam in partes oppoſitas.

6. Hoc eſt debet æqualiter diſtribui ſimul per omnem carnem muſculi.

a *Lovv. de Cord. T. 3. F. 2.*
b *Lovv. de Cord. T. 3. F. 2. bbcc.*
c *Id. Ib. aa.*

7. Itaque fibrarum membranas dilatare; implere; ex oblonga figura in rotundiorem mutare; diametrum minorem augere; majorem minuere; tendines ſibi invicem adducere.

8. Denique oportet, ut à cerebro, cerebello, origine nervorum, oriatur, & poſſit ſuperare eas reſiſtentias, quæ hic ſatis validæ obſunt.

9. Concludendo igitur requiritur corpus fluidiſſimum, tenuiſſimum, celerrimum, vi intrà muſculum applicandum.

403. Quæ requiſita (402.), in liquore nervorum inveniuntur, non in ullo alio; adeòque hic pro vera cauſa agnoſcendus eſt, nec difficulter intelligitur ejus actio.

404. Ponatur enim, à quacunque demum cauſa Spiritus celerius fluere à prima origine nervi unius, quam per reliquos; influet plus in fibram huic nervo patentem; hęc ergò plus dilatabitur; vim elateris amittet eo tempore; patietur, & aget, quæ dicta (402.7.); perennante eadem cauſa id plus continget; adeòque breviſſimo tempore integrè turgebit; & manente eadem determinatione contracta manebit, quod dum contingit in infinitis quoad ſenſum fibrillis ſimul, totus muſculus ita ſe habebit.

405. Neceſſario ſequitur, celeritate hac (404.) in uno nervo aucta, alios tanto minus urgeri, adeòque his laxatis, tanto plus exceſſum virium in contracto auctum agere.

406. Quibus binis de cauſis (404. 405.) turgentes omnes fibræ muſculi vi magna arctabunt ſibi interpoſita intervalla, & vaſa ſanguinea ibi poſita; unde venæ evacuantur; arteriæ compreſſæ craſſiora, id eſt rubra repellunt, ſubtiliſſima verò vi cordis, & ſua, in exiliſſimos canales urgent; ſicque, expulſo ſanguine, totum corpus muſculi ſubtili humore per nervos, & arterias, concurrentes allato, agere cernimus, jam omni conditioni ſatisfactum eſt: nam trahetur id, quod eſt affixum tendini tracto; ſi modò reſiſtit minus vi trahente, quocunque minimo exceſſu.

407. Deſinente verò hac cauſa (405.); elater fibrarum; æquata vis aliorum; circumpoſitæ partes extrà ſuum tonum actæ ab illo contracto muſculo; ſimul reſtituunt æquabile in omnibus partibus æquilibrium cum aliis. Omni ergò phænomeno, omnique requiſito, ſic eſt ſatisfactum intellectu fabricæ, & cauſæ, hic in corpore certò præſentis. ſed tantum aſſumpta poteſtas in origine nervi celeritatem augens. verum id commune omni hypotheſi, nec explicari hæc poteſt (27. x.)

408. Nihil ergo juvat incorporea facultas Galenica muſculos inflans. nec ſpiritus nitroſus nervi cum oleo ſanguinis miſtus, accenſus, rarefactus. Longe minus acidus ſpiritus nervorum cum alcalinis ſanguinis. nec ebullitio ætheris & ſucci arterioſi. nec vis attractilis inter minutiſſima humorum hìc loci aucta, vel minuta. nam repugnant hæc ſenſui, organis, materiei, miſturæ, proportioni, durationi, copiæ, phænomenis. Imò nullam omninò neceſſitatem habent.

409. Verum in omnes muſculos totiùs corporis ſimul contingens æquabilis ille influxus, tum temporis in cor contractum influere non poteſt; ſed in nervis ejus aggeritur; unde hoc per auriculas, venam cavam, & pulmonalem in cavitatibus; per arterias coronarias in ſubſtantia; per nervos in villis muſculoſis impletum, uno momento violentiſſimè contrahitur, mox verò ſanguis venoſus intereà copiosè, & velociter, advectus in auriculas & ſinus venoſos, fortiter horum parietes diſtendendo, comprimit nervos Cardiacos, juxta horum latera diſtributos, dum & illi nervi cardiaci, qui juxta aortam & pulmonalem arteriam, in cor tendunt, ſimul quoque his expanſis per repletionem, quoque comprimuntur, ergo cor fit paralyticum, & laxatum iterum impletur; quo ipſo cardiaci omnes nervi, liberi iterum, ſimul cor contrahunt, ſicque alternè ſemper id & agit, & quieſcit. De alterno reſpiratoriorum muſculorum dicetur poſtea (601. &c.)

410. Quanta verò hæc ſit vis muſcularis, ſolus ille intelligit, qui novit 1. locum, ubi tendo trahens inſeritur parti trahendæ quoad diſtantiam à centro immoto circa quod fit flexio. 2. obliquitatem directionis per angulos determinatos, qui hìc plerumque valde acuti. 3. pondus ipſius partis movendæ. 4. pondus corporis appenſi, & elevandi, unà cum loco, in quo applicatur. 5. duplicationem ſummę harum virium requiſitam, ut fiat tractio verſus terminum fixum. Quæ ex mechanicis incomparabilis Joh. Alph. Borellus demonſtravit.

411. Quo-

411. Quomodo autem tanta vis per nervos dari queat muſculis, ſola docet hydraulice, & hydroſtatice, Mariotto explicata.

412. Illa autem vis muſculi dirigitur mirabilibus, mechanicis auxiliis, quæ ſunt. 1. *a* faſciæ membranoſæ, latè expanſæ, muſculos & tendines ſubjectos ambientes, & coercentes, ut ad carpum, & ad pedes. 2. faſciæ latæ, muſculoſæ, ut in cubito, *b* dorſo, *c* femore. 3. fit & *d* Trochleis cartilagineis, ut in trochleari oculi, vel *e* oſſeis, ut in pterygoſtaphylinis. 4. Alio muſculo tranſmittente, & dirigente; ut in *f* ſtyloceratohyoideo. 5. hypomochliis tendines muſculorum ſuſtinentibus, elevantibus, dirigentibus; ut *g* patella in genu, *h* oſſa ſeſamoidea ad articulationes digitorum. 6. appendicibus ad oſſa enatis, ut ſunt *i* trochanteres in oſſe femoris. 7. circumductione muſculorum ipſorum circa oſſa, ut *k* marſupialis, ſive obturator internus. 8. vaginis pinguedinoſis, & mucilaginoſis *l*, ſemper lubrico humore unctuoſo pinguibus, muſculos, & inprimis tendines laxè amplexis, inque expediendo facili motu mirè opitulantibus.

413. Vis autem trahens muſculorum augetur quam maximè muſculis ex multis muſculis minoribus compoſitis, qui omnes junctis in unum tendinibus, in fortiorem virtutem conſpirant, ut v. g. in *m* deltoide, *n* pectorali, *o* bicipite humeri, *p* tricipite femoris; quo enim plures fibræ, eo fortior muſculus; quo longiores fibræ, eo major aptitudo magnæ flexioni, quin & fibrillæ tranſverſæ *q*, firmantes, coercentes, in ſitu & fabrica retinentes plurimum conſtantiæ favent & robori.

414. Cognoſcitur actio ſingularis uniuſcujuſque muſculi facilè, ſi ſcitur ejus nexus, directio, & mobilitas comparata partium, quibus adnectuntur tendines.

415. Ergò muſculi voluntarii nervos habent ultimò oriundos à cerebro.

Illi verò, qui ſpontaneis, vitalibuſque, motibus ſerviunt, à cerebello nervos accipiunt.

Motus in fibris à morte ſuperſtites à contractione ſpontanea vaſorum, & fibrarum.

Nec contractio muſculi à contractione ſpontanea, nec à contractione nervi, ullo modo venit.

Licet ſuccus nervorum validè agat in muſculum, tamen non lædit fiſtulam nerveam: Ut ex hydraulicis.

Muſculus nimis diu fortiſſimè tenſus dolet, inflammatur, moritur, cur? exemplo eſt tetanus.

Muſculis alternè motis, & laxatis, ſanguis reciprocè magno impetu exprimitur, & admittitur.

Unde attenuari, diſſolvi, atteri, hac ope, ut in pulmonibus, ita ubique, & ſæpe, poteſt.

Effectuſque hinc agilis, exercitatæ, & alacris, vitæ, comparati cum vitæ ſedentariæ effectis intelliguntur.

In nimio otio, ſanis corporibus oleum collectum vaſa, fibraſque, arctat, & fere comprimit.

Animal nimis exercens motum muſculorum totum gracileſcit.

Senectus, & vita laborioſa, muſculos ferè totos tandem in tendines, hos verò in cartilagines & oſſa, permutant.

FUNCTIO CUTIS.

416. Omnibus muſculis ſuperſternitur ſub cute *r* membrana celluloſa, arteriis, venis, nervis, lymphaticis, cellulis oleoſis, ornata, quin & *ſ* fibris muſculoſis hinc inde per illam diſtributis prædita, ut retinendæ fabricæ, promo-

a *Veſal.* 11. *Tab.* 11. 12345. *Ib.* ΔΔ.
b *Veſal.* 11. *T.* 1x. o. *Morgag. Adv.* 2. 16. 17.
c *Id.* 11. *T.* 111. φ.
d *Cowp. App. ad Bidlo. Fig.* 34. *b.*
e *Id. Ib. Fig.* 8. *cc.*
f *Caſſer. de voc. org. T.* 1. *Fig.* 1. *DF.*
g *Veſal.* 11. *T.* 8. *kk.*
h *Id.* 1. *Cap. xxv. F.* 1. *TVV.*
i *Id.* 1. *Cap. xxx. F.* 1. *Q.* 2. *Fig.* 2. *V. a.*
k *Spigel. l. iv. Tabul. xxix. QQ. & Tabul. xxx. o.*
l *Morgagn. Adv.* 2. 18.
m *Lovv. de Cord. Tab.* 4. *Fig.* 1. *tota.*
n *Veſal.* 11. *Tab.* 111. Δ.
o *Id. Ib. Tab.* v1. *Inmp.* Θq.
p *Spigel. l.* iv. *T.* xxx11. *B. AAAACCC.*
q *Morgagn. Adv.* 2. 18.
r *Malpig. de omento, & adipoſ. duct. Ruyſch. Th.* 2. & 3. *pag.* 60.
ſ *Morgagn. Adv.* 2. 16. 17.

Digitized by Google

vendoque olei expulſui, ſit aptior; valde dilatabilis, & in omnem dimenſionem excreſcere potens, collecta inprimis pinguedine in cellulis rotundis ſtagnante, quamvis tenuis & oleoſa ſit; hæc, ab arteriis lento motu in appenſos folliculos ſecreta, inſervit defendendis, lubricandis, inungendis, muſculis, quibus non modò membranam ſimilem dat, ſicque hos a ſe invicem diſtinguit, ſed & inter fibras horum inſerta, per totam ſic muſculi carnem miſcetur; acri autem reddito ſanguini temperiei eſt; & motu violentiori agitato ſanguini, muſculiſque ſuppoſitis inprimis inſervit; calore, motu, preſſu, fuſa, venulis adipoſis accepta in loca requiſita deferri, tandem venis reddi ſubtilior poteſt; an & functa munere ſuo exhalat? certe unctuoſa pinguedo cutim & epidermidem humectat.

417. Incumbit illi pingui ſtrato (416.) congeries nervorum *a* ſubcutaneorum denſa; in formam quaſi membranæ contexta; ab integumentis duris nervorum admodum tenax, ac ſpiſſa reddita; arteriis, venis, lymphaticis vaſis, ubique etiam contexta; unde emergunt dein pleraque alia incumbentia.

418. Enimverò nervi illi, ex ea textura aſſurgentes, formant pyramides, quæ deponentes involucrum exterius à dura matre datum, per eas exuvias formant reticulare corpus à *b* Malpighio primò in pedibus, manibus, lingua, detectum, à Celeberrimo *c* Ruyſchio nitidius oſtenſum, atque per omne fere corpus *d*, ſed variis papillis variis locis; quod pertuſum ergò tot foraminibus, quot papillæ aſſurgunt, *e* papillas eas nervoſas, jam molles, tranſmittit, firmat, ordinat; ea lege tamen, ut in locis acutiſſimè ſentientibus ſint magis conſpicuæ & frequentiores, ut in lingua, mammæ papilla, glande penis, vagina muliebri, labiis, œſophago, ventriculo, inteſtinis tenuibus, ubi denſa cute carent, tectæ modò tenui involucro; in apice digitorum manus & pedis, ubi cute teguntur quidem, ſed ſubtiliore; in toto reliquo corpore craſſiore cute inveſtitæ, ſed minores, rariores, hebetiores. Cæterum reticulare hoc corpus vaſis ſanguiferis, & ſeroſis, omninò caret. *f* papillæ autem, epidermide avulſa, minores apparent, & minus acuminatæ *g*.

419. Ab iiſdem nervoſis intertextis ſtaminibus certis locis aſſurgunt tenuia acuta corpora, *h* pili dicta; quorum tamen alii ex ipſis pinguedinis interpoſitis glandulis vel folliculis, profundè oriuntur; atque infernè propulſa in aere ſiccantur; *i* vaginis longis ſæpe retenti; defendendæ cuti, & firmandis poris, inſerviunt, in cute, aut & in aliis partibus, ut in cavo narium anteriore, &c.

420. Ab arteriis autem ſubcutaneis *k* ramuli innumerabiles diſperſi, intertextique, emittunt vaſcula ſubtiliſſima, extrorſum patentia, quæ in ſanitate vaporem tenuem, volatilem, odorum, ſalſum, inviſibilem, emittunt, ſub epidermide halantem; laxatis verò his fiſtulis, aut humoribus nimium agitatis, forma ſudoris exit.

421. Sed & venæ ſubcutaneæ *l*, pari apparatu factæ (420.), vaſculis minimis in exteriora patentibus, in ſe deſinentibus, nihil exhalantibus, extrinſecus inſinuatos liquores accipiunt, ac lymphæ tenuiſſimæ, aquoſæ, primò, dein hinc lymphæ ſenſim craſſiori, ſero poſtea, tandem denique ipſi ſanguini, miſcent: ut multa, & certa, experimenta docent.

422. Sed & in cute exteriori meatus ſunt ampliores, unctuoſi, qui pinguia exhalant cuti leniendæ, laxandæ, humectandæ, calefaciendæ, à nimia exhalatione præſervandæ, idonea, tum & alii bene multi, perpendiculares, profundi, cylindrici, in quos internè ubique ad latera deſinunt ora exhalantia ſua liquida; quæ ibi collecta, ſtagnantia, ſiccata, in paſtam abeunt vermicularem, in aere nigreſcen-

a *Euſtach. T.21.23. tota.*
b *Malpig. de Ling. & de organo tactus.*
c *Ruyſch. Ep. 1. F.4.6.*
d *Ruyſch. Adv. 1. pag. 10.73. T.3. F.6.*
e *Id. Ep. 1. F.5.7. Malpig. Poſth. Tab. xix. Fig. 2.*
f *Ruyſch. Th.10. p. 3.4.*
g *Id. Th. 10. p. 8.*
h *Malpig. Poſth. 93.94.95. Tab. xvi. Fig. 10. Ruyſch. Theſ. 5.2. Th.8. 50. Ep. 1. 9. Adv. 1. p. 14. 15.*
i *Id. Th. 5.2.*
k *Euſtach. T. 22.25.*
l *Id. Ib.*

Digitized by Google

ſcentem; cauſam ſæpe multorum morborum cutaneorum *a*.

423. Superincumbit his *b* Epidermis obtenerrima ſua vaſcula, & ligamentula ſubtiliſſima, minima vi facilè ſolvenda, integrè à ſubjacentibus ſeparabilis, in plures lamellas diviſibilis *c*, vaſis conſtans nullis, quæ ulla arte viſibilia reddi queunt *d*; nullo ſenſu prædita; tota ſquammoſa; *e* ſquammis adeò parvis, ut incredibile; in *f* ſulcos, areaſque, exſculpta, quæ ad apices digitorum ſpirales, maximèque ſpectabiles; in medio horum ſulcorum tutò condita hærent vaſa ſudorifera, in troque autem ſulci latere parallela priori ſeries papillarum nervearum: unde liquet vaſa ſudoris, vaſa exhalantia, papillas tactus, hoc tenui, nec impediente ſenſum, nec increſcente, munimento defendi.

SUDORIS EXCRETIO.

424. *g* Sub ipſa cute, ſuprà pinguedinem, in toto ambitu corporis glandulæ miliares dictæ; arctè junctæ; arteria, vena, nervo, inſtructæ; vaſculum emiſſarium dantes, quod per foramen in corpore reticulari (418.) aſſurgens, patenti orificio ſudorem eructat ſub Epidermide (423.); atque tegitur valvula cava, elevatili, rotundula, ſub cuticula poſita, potente tranſmittere, & coercere, humorem: hoc eſt princeps ſudoris organum; cui deinde accedunt alia vaſcula Ruyſchiana *h* (420.).

425. Sudor ſic ſecretus varius eſt pro varietate cœli, ſoli, ſexus, ætatis, temperiei, emunctoriorum, victus, vitæ, temporis coctionis; fere ut de urina dictum (368. &c.)

In corpore ſano vix adeſt, niſi peccato ſex rerum non naturalium. Primo effectu ſemper nocet. Per accidens aliquando prodeſt.

SANCTORIANA PERSPIRATIO.

426. Sunt prætereà vaſcula exhalantia ſub ſquamulis epidermidis, obliquè patentia, ea quidem ſubtilitate, ut ſuputentur 125000 hiare in ſpatio unius vulgaris grani ſabuli à Leeuwenhoekio; his perpetuò tranſpirat humor ſubtiliſſimus ex omni corporis puncto, vocatus ab Inventore primo Sanctorio, cui Uni inventi, & perfecti, hujus dogmatis gloria debetur.

427. Hujus exhalatio fit tota epidermide externa, tum & cuticula oris, narium, faucium, laryngis, pulmonum, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, veſicæ, uteri: inde copia ejus omnium aliarum excretionum aggregatas fœces exſuperat; etenim in aere Italo, ætate vegeta, vità beata, victu moderato, ⅝ aſſumptorum æquat illa, quæ cute externa, ore, naribus, exhalat.

428. Summa hujus ſubtilitas; non turbata æquabilitas; copia maxima; levitas ſimul ad ſenſum, & pondus auctum ad ſtateram; augmentum poſt ſomnum; demonſtrat perfectiſſimam ſanitatem præſentem eſſe; ſimulque eſt præcipuum auxilium illi conſervandæ.

429. Receſſus verò ejus ab his (428.) certiſſimus fere, & primus, morbi nuncius, ſorte & cauſa.

430. Efficiunt, conſervant, augent, & reſtituunt hanc, viſcera, vaſa, fibræ, robuſta; motus corporis exercitatus ad primum initium leviſſimi ſudoris; venus modicè exercita, excitata corporis ſalubri robore, non mentis inſtigante conſilio; ſomnus ſeptem, vel octo, horarum bene tecto corpore, nec gravato nimio ſtragulorum pondere, affectus moderatæ lætitiæ; juventa; cibi ſolidi, leves, fermentati, non pingues, interpolatis leviſſimis aromatibus; aer purus, ſerenus, ſiccus, gravis, frigidus.

431. Omnia verò, quæ contraria his; ut & omnes reliquæ excretiones magis auctæ; eam minuunt, impediunt, depravant.

432. Hinc nobis conſtat, quænam ſit hujus perſpirabilis materia, cauſa, effectus, neceſſitas, uſuſque, inprimis ad flexibilitatem, mollitiem, refectionem perditi: maximè quidem, ut papillæ nerveæ humidæ, vivæ, ab objectis affici aptæ, & tranſmittendis horum impreſſis effectibus promptæ ſint, & maneant.

D 4 433. At-

a *Ruyſch. Adv.* 1. *pag.* 10. 11. 12.
b *Ruyſch. Th.* 111. *Tab.* 111. *F.* 2.
c *Ruyſch. Th.* 3. 16. 17. 18. 18.
d *Id. Ib.* 23.
e *Leeuwenhoek Tranſact.* 106. 127.
f *Malpig. de organo tactus.*
g *Id. Ib.*
h *Ruyſch. Adv.* 1. *pag.* 12.

433. Atque intelligitur, aucto ſudore [425.], ampliatiſque ejus vaſis, neceſſariò perſpirationem minui, ejuſque vaſcula comprimi.

Item motu violento, & nimio æſtu, perſpirabile hoc in ſudorem verti.

Motu verò moderato, & calore mediocri, quam maximè adjuvari.

Nihil verò ei expediendo plus conducere quam frictiones lenes, diuque continuatas.

Sudorem autem diuturnum, & magnum, laſſare, & debilitare maximè.

Eumque debilibus, atrophicis, phthiſicis, ſyncope laborantibus, moribundis, ſemper & neceſſariò contingere.

Cur autem ſtatim à paſtu, & diu poſt eum, in homine ſano perſpiratio minima?

Quare intrà horam quintam à paſtu & duodecimam maxima perſpiratio?

Quamobrem vectio in equo, rheda, navi, motuſque imprimis validior ſuprà glaciem, aut in nive, adeò eam promovent?

NUTRITIO, INCREMENTUM, DECREMENTUM.

434. Ut humanum corpus omnes illos humorum, vaſorum, muſculorum, motus exercere poſſet, neque interim deſtrueretur, requirebatur in vaſis, muſculis, & fibris, flexibilitas facilis, ad hanc verò obtinendam debent partes cohærentes partim à contactu mutari, partim in eo permanere: id fieri nequit, niſi magnæ partes ex graciliſſimis, tenuibus, curtiſque, conflarentur; nec hoc contingeret iterum, niſi inter has decurreret continenter humor renovatus, concretionem impediens; ergo totum corpus, quà flexile, neceſſariò ex parvis vaſis conflari debuit.

435. Ipſo tamen eo motu, in vaſis tam teneræ fabricæ, aſſiduò, & violenter, exercitato, tam per circumductionem humorum perpetuam, quam actiones muſculares, neceſſariò minimæ partes ex ſolidis deteruntur, detritæ liquoribus miſcentur, moventur, exhalant, interim fluida continuato attritu imminuta; ad exhalantia vaſa appellunt, atque ex corpore evaneſcunt, hinc ex conditione ſua vivum corpus citò deſtruitur.

436. Ideò ad conſtantiam vitæ ſimilis continuandam opus eſt, ut tantum, & tale, in humoribus, ſolidiſque, perpetuo reſtituatur, quantum, & quale, per motus illos, perditum erat: hoc Nutrire dicitur, & ipſa hæc actio Nutritio.

437. Humores quidem perditi, quoad materiam, ex cibo, potu, aere, quoad dotes requiſitas, per vires concurrentes corporis, hucuſque expoſitas, reficiuntur, debitiſque ſuis vaſis applicantur: quare de hac parte jam actum.

438. Nutritio ſolidarum partium, paulò obſcurior, intelligetur ex intellectu ſequentium.

439. Omnis pars ſolida noſtri corporis conſtituitur ex aliis minoribus, majori quam maximè ſimilibus; vaſa ex vaſculis; oſſa ex oſſiculis: progrediturque hæc fabrica ultra omnem limitem ſenſuum quacunque arte adjutorum, ut Malpighius, Ruyſchius, Leeuvvenhoekius, Hookius, accurato experimento evicerunt, tamen videtur in infinitum uſque diviſio hæc vix procedere, quantum alimenti, humorumque, natura docet.

440. Porrò microſcopia, injectiones, vulnera minima, medicamenta, veſicantia, atrophia, exſiccatio, docent ſolida noſtra, comparata cum humoribus, valde pauca haberi; quin imò fere demonſtrabile eſt, ex conſideratione ortus, & generationis, vaſorum, & ex reſolutione maximorum vaſorum in minima ſua conſtituentia, omnem totius noſtri corporis ſolidam maſſam meris modò nervis, ut elementis ſuis, abſolutè conſtructam eſſe.

441. Et profectò omnis illa maſſa incredibiliter parva particula excepta, concrevit ex iis, quæ antea erant ſubtiliſſimum, quod fere naſcitur, colliquamenti liquidum, ipſi ſucco nervorum ſimile, ut docet iteràto tractatu de ovo incubato, Obſervatorum princeps Marcellus Malpighius.

442. Nec enim prius nutrit ovi albumen, quam vi incubatus ex ſpiſſitate ſui humoris tranſiverit innumerabiles gradus fluiditatis per diverſas undas denique in ſubtilitatem illam terminatos: ſed & tum adhuc datus Embryoni ille liquor craſſiſſimus eſt, & in longè ſubtiliores tranſmutandus in ejus vaſis, viſceribuſque.

443. Ex hoc autem ſubtiliſſimo humore orta ſolida prima tenerrima, liquidis ſimillima, iterum tranſeunt per gradus infinitos inter-

intermedios, donec ad ſolidiſſimas partes perventum ſit, id docuit in ovis Malpighius; in embryonibus, fœtibuſque incomparabilis induſtriæ in his indagandis Ruyſchius; imò & ipſa partium diverſarum accurata enumeratio.

Quare hinc patet ſolida in primo ſuo ortu à liquidis, unde orta ſunt, tantum differre quiete, cohæſione, figura.

444. Ergò particula talis jam fluida fiet pars ſolidi inde formandi, ſimul ac aderit vis cohæſionem ejus cum reliquis partibus ſolidis efficiens, quomodcunque id confecerit.

445. Quæ cohæſio in fibra jam facta optimè producitur, ſi in ſolido ſit locus capax à perdita ſolidi particula relictus; ſimulque in fluido particula reſpondens mole, figura, natura; tum & vis, quæ eam illi loco vel intrudat, vel accommodet.

446. Fiet ergò nutritio vera ſolidorum in vaſis minimis, quorum adunatione maxima fiunt; id eſt in nervis, aut vaſculis his ſimilibus (440. 302.)

447. Quod quum fieri nequeat, niſi liquido in hæc vaſa advecto: nonne Tibi clarum, materiem ergò proximum nutritioni eſſe humorem ſubtiliſſimum nerveum, eis ve ſimillimum?

448. An non & hinc credis, nutritionem eſſe ex ultimis, perfectiſſimiſque, naturæ actionibus? ut enim illa bene fiat, omnes priores actiones bene ſe habuerint neceſſe eſt.

449. Chylus igitur replere majora vaſa, non reficere ſolida, poteſt.

450. Idem in pulmone vi reſpirationis attenuatus, mutatus, ſubactus, miſtus, tranſitui vaſculorum quorundam aptus redditus, propior eſt quidem, ſed nondum apta, huic operi materies.

451. Iterato dein pulmonum, viſcerum, vaſorum, effectu fit ſerum, blandum, tenax, plaſticum, vix ſapidum, ferè inodorum, ad ignem craſſeſcens, in alcohole itidem; albumini ovi ſimillimum: adeòque tale fluidum, in quo adſunt omnes conditiones, quæ in eo humore, unde certa experimenti fide novimus ſolo incubatu omnes ſolidas partes corporis animalis fieri aſſiduò. Itaque iterum gradu propiori accedens, nondum tamen nutrimento apta: longè minus ruber ſanguis: neutrum vaſa minima ingreditur.

452. Ut verò incubationis calor, ſic actio viſcerum, vaſorumque, in circumactum hoc ſerum, introducit mutationes diverſas; donec pars abeat in humorem tam ſubtilem, ac hic requiritur; conſumta hæc reparatur ilicò; eſtque hæc tandem vera, proxima, nutriens, materies.

453. Quæ quam ſit ſimplex, inſulſa, inodora; docet ignis, putrefactio, ars chemica; meram enim, leviſſimamque terram modo relinquunt.

454. Deprehenditur tamen, non niſi his gradibus (449. ad 453.), præparari poſſe ultimam materiem (452.)

455. Quin & idem humor ſæpe nimis repetitis circuitibus acrior, liquidiſſimis orbus; denſus; evectis oleis, ſalibuſque aſper; inde huic ſecretioni ineptus, redditur.

456. Inde neceſſitas novi chyli, adeòque alimenti, & potulenti, ad hanc requiritur nutritionem.

457. Modus, quo, & cauſa, qua, hæc fit, intelliguntur ex his ſequentibus.

458. Humor rectà pulſus per canalem plenum; conicum, aut cylindricum; elaſticum, vel rigidum; ſi fluit ex lato in anguſtius; vel cum renixu quodam contrà ſuum motum facto; nitetur producere latera ſui canalis juxtà axin longitudinis. id fit ubique in corpore, exceptis forte venarum, & receptaculorum cavis.

459. Hoc autem niſu, vel minimo, aſſiduè repetito, ſenſim, & inſenſibiliter, vaſa hæc elongabuntur, & elongando attenuabuntur magis, magiſque, idque brevi tempore.

460. Hinc ultimæ vaſorum extremitates, utpote in nobis tenuiſſimæ, minus cohærentes, id eſt diſſolutioni proximæ, efficientur perpetuò.

461. Itaque fines ultimi vaſorum reddentur tam ſubtiles, tamque debiles, ut vix differant à fluidis.

462. Dum igitur ille motus (458.) perpetuò pergit in propulſione continuata (458. ad 462.), neceſſariò hæc duo fient; primò nempe ultimæ particulæ tenuiſſimarum harum fiſtularum avulſæ iterum quaſi in ſpeciem humoris abripientur; in quacunque demum parte corporis hæſerint: deinde verò particulæ minimæ, quæ fibrillas exiliſſimas adunatione ſua componunt, ita ſeparabuntur à ſe mutuò, ut vacua in-

terſti-

terſtitia relinquant in iis locis, ubi ante cohærebant: fiet autem & hoc ubique, & contingent hæc ambo aſſiduò, & ubique, quamdiu vivitur: maximè ubi vita valida, actioneſque corporis violentæ.

463. Idem vero humor, quo hæc (462.) fiunt, continet abundantes tales particulas, quales fuerunt, quæ ſic ſeparantur, vel perduntur; eas defert, apponit, applicat, ad illa ipſa interſtitia, ipſo iterum illo impetu, quo nititur canales deſtruere; dein interceptas his meatibus fingit, figurat, affigit, ita ut ſimiliter adhæreſcant ut priores: enimverò materies, præparatio, applicatio, vis motus, ſemper manent eadem: ergò accuratè, quod perditur, reſtituitur; manent igitur, ut fuerant, ſolida; hoc eſt nutriuntur, conſervantur, perpetuò.

464. Id autem, hac in re, Conditoris noſtri ſapientiam ineffabilem effert, quod eadem cauſa, quæ deſtruit inevitabiliter, ſimul etiam deſtructum reficiat eadem opera; deinde quoque, quod pro rato, quò majus diſpendium, eò largius ſupplementum; denique quod illæ partes, quæ actione corporis præprimis conſumuntur, præcisè præ cæteris ſemper reſarciantur optimè.

465. Clarum eſt, vaſa illa quò teneriora, recentiora, propiora cauſæ moventi, eò facilius elongari, diſtendi, deſtrui, refici, poſſe.

466. Ergò corpora noſtra, quò propiora primæ ſuæ origini, eò plus excreſcere.

467. Dum interim pergit actio illa (458.), vaſa majora a liquore ſuo magis extenſa fiunt, ſed ſimul vaſcula minima, quæ contexta majorum membranas faciunt, compreſſa, exſucca, concreſcentia, redduntur, unde firmitas fibris; jactura autem ejus vaſculi.

468. Quin etiam vaſa olim noſtra, deinde mera ligamenta dura fieri obſervantur, & neceſſe eſt.

469. Tandem concretis humoribus vaſcula coaleſcere eadem neceſſitate perſuademur.

470. Harum denique cauſarum (467. 468. 469.) concurſu, robur, durities, rigiditas, craſſities, ſolidi naſcitur.

471. Ergò vaſorum numerus, in Embryone maximus, creſcente ætate, ſenſim decreſcit.

472. Eadem ratione contrà debilitas decreſcit, robur augetur.

473. Itaque in junioribus humorum copia, & vis, ſolida exſuperat.

474. In ſenibus ſolida vi, & copia, fluida exſuperat.

475. Unde incrementi, ſtatus, decrementi, mortis purè ſenilis intelligitur modus, cauſaque, & diverſa facies.

476. Qui verò omnem hanc hiſtoriam conſiderat, dein ea, quæ corpori accidunt ſimul cum illa comparat, videt reverà omnia hæc ita fieri: namque tota cuticula ubique, perpetuò, deſquammatur, perit, renaſcitur; pili, ungues, dentes, aſſiduò raſi, abſciſſi, detriti, renaſcuntur; ablatæ vaſorum, oſſiumque, partes brevi recreſcunt, ab omni parte; ſordes ab extremis vaſculis in toto corpore, deterendo, vel exhalando, collectæ microſcopiis ſpectatę, exhalando, vel diluendo in aqua examinatæ, docent ex ſolidis & fluidis has fieri; eædem lotu, tritu, raſione, paratæ ſimiles ſunt prioribus.

477. Inde quoque intelligitur, quod aucta moles corporis quoad totum habitum in toroſis, carnoſis, obeſis; non fiat auctis ſolidis; ſed iis in majores cavitates, humoribus aggeſtis, ſtagnantibuſque, plenas; extenſis, hinc obeſitatem obeſſe, debilitare, ſuffocare. Ideoque inter replętionem & nutritionem quam maximè diſtinguendum eſſe Medico: quum hæc roboret, denſetque vaſa; illa verò debilitet, laxet, extendat, eadem.

478. Quin ratio ex his patet, quare fabrica noſtrorum ſolidorum à liquoribus contentis non diſsolvatur? item unde contingat, machinam noſtram tamdiu ſubſiſtere poſſe agilem? quam ob cauſam, nervis corruptis quomodocunque, pereat nutritio partis eo nervo præditæ? idemque ſimul & in arteria obtineat? cur in Embryone nulla, in fœtu pauca, in ſenibus provectiſſimæ ætatis plurima ſint ſolida; imo nervi, tendines, arteriæ, receptacula, in his cartilaginea, dein oſſea, fiant?

479. Tandem ſcitur quotuplex, quamque multiplex, ſit circuitus humorum noſtrorum? tum quanti, quamque varii habeantur effectus ejuſdem? rurſumque quomodo ſolvi debeat problema, quo quæritur tempus accuratum, quo omnes humores

res

res ſemel tranſeant per cor? tum & alia ſimilia, quæ præcipiti & incauto facilia, ſed penſiculatè excutienti difficillima, & impoſſibilia, ſolutu, ferme apparent.

480. Ordo requirit, ut de Somno agatur, & Vigilia; ſed quum in iis ſemper dicendum ſit de quiete, aut exercitio, Senſuum internorum, externorumve, & de iis, quæ eò ſpectant, ſeries rerum jam ducit ad indagandos Senſus externos; primoque de Tactu, ut communi, univerſali, ſimplici agendum.

DE TACTU.

481. *a* Papillæ molles; pulpoſæ; medulloſæ; nerveæ; pyramidales; ex nervis ſubcutaneis duris, exuta membrana exteriori, emollitis, ortæ; hinc admodum ſenſiles factæ, affluente aſſiduò tenuiſſimo liquore humectatæ; epidermide tenuiſſima, ſolidiſſima, defenſæ, illibata ſua ſenſilitate; intrà ſinus, foveaſque, ſub cuticula latentes; in locis tactui exercendo propriis, nempe lingua, apice digitorum in manibus, pedibuſque, contractiles; iterumque emiſſiles; ſunt organum corporeum, quo explorata corpora, Tangi dicuntur.

482. In quibus id mirum, quod reliqua ſuperficie corporis perpendiculares, circà apicem digitorum manus, pediſque, juxta longitudinem digitorum exporrectæ jaceant, hinc ibidem, *b* epidermide adſcita, ut vagina, complicatæ, exſuccæ, denſentur in ungues, *c* acceſſu ſolidatorum vaſorum cutaneorum denſatis, defendendis papillis, earumque calloſitati impediendæ, aptos.

483. Tactus igitur fit, ſi apex digiti applicatur objecto explorando, attentione mentis emittuntur papillæ, leniter teruntur ſuprà ſuperficiem, ſic imprimitur motus quidam hiſce papillis, cujus effectus ad ſenſorium commune delatus, menti excitat ideam, calidi, frigidi, humidi, ſicci, mollis, duri, lævis, ſcabri, figurati, moti, quieſcentis, diſtantiæ, titillationis, pruritus, doloris.

484. Cur, deterſa, macerata, abluta, exuſta, epidermide, dolor à tactili? Cur craſſa, dura, calloſa, cicatrice corrupta, epidermide, tactus perit? quæ cauſa miri motus à tremore, & à Torpedine piſce, tam ingrati, ſenſimque in ſtuporem abeuntis? unde ad unguium ſuperficiem internam, cuti ſubjectæ affixam, & ad radicem eorum, tam atrox dolor? Cur ibi ſenſus acutiſſimus tactus, ubi ungues, & ubi ſulci cuticulæ ſpirales fiunt?

DE GUSTU.

485. *d* In dorſo linguæ, maximè ad apicem & latera, ſub cute ejus, latent papillæ obtuſæ, triplici differentia obſervandæ *e*, quæ in exſerta, viva, calida, humida, guſtando corpori applicata, jejuna, lingua emergunt; in mortuis evaneſcunt; in famelicis inprimis eminent; oriuntur à corpore nervoſo incumbente carni muſculoſæ linguæ, unde aſſurgunt per reticulare corpus pertuſum, plane ut in cute dictum (417. 418.); dein erectis vaginulis membranæ exterioris Linguæ ſupponuntur, iis defenduntur contra aſperitatem, acrimoniam, calorem aſſumptorum; ſunt autem hæ vaginæ poroſę, & ſic eminentes, ut preſſus cibus, potuſque, quam maximè in eas incurrant, ut objecta excipiant.

486. Atque patet, credibile eſſe papillas, tam numeroſas, oriri à *f* nono pari uni linguæ dato, perque eam diſtributo; quinti verò paris ramum *g* ejus muſculoſis inſervire motibus, ut & alibi facit.

487. Evicit experimentis ſedulò factis, & accuratè, *h* Laurentius Bellini, has papillas eſſe illud organon, cui applicata objecta ſapida ſaporem excitant, reliquas verò oris, linguæ, faucium, palati, eo nihil facere; forte autem illæ, quæ hærent in illa parte interna genarum, quæ con-

a *Confer. Euſtach. T.* 21. 23. *totas*.

b *Malpig. poſthum. pag.* 99. 100. *& Epiſtol. ad Spon. prima. Ruyſch. Th.* 111. *Tab.* 3. *F.* 2.

c *Morgagn. Adv.* 2. 15.

d *Malpig. de Ling. Fig.* 2. 1. 2. 3. *Ruyſch. Theſ.* 1. *Tab.* 4. *Fig.* 6.

e *Id. Th.* 10. *p.* 9.

f *VVillis Nervor. Fig.* 9. *F.* 9. *Du Verney de L'ouye. T.* XI. *F.* 1. *Q. Euſtach. T.* 18. *F.* 2. 21. 15. 2 6. 37.

g *Euſtach. T.* 18. *F.* 3. 30. 27. 47. 54.

h *Tractatu de organo guſtus*.

concurſui dentium molarium utriuſque maxillæ adjacet, eò ſpectant. *a*

488. Illa in vegetantibus, & animalibus, materies, ex qua ars elicit ſalem, & oleum, miſta, vel ſeparata, eſt objectum verum guſtus, adeòque ſal, ſapo, oleum, ſpiritus; quod idem etiam in foſſilibus verum eſt.

489. Excitatur igitur guſtus, ſi materies guſtanda (488.) attenuata, in ſaliva plerumque ſoluta, ore calefacta, motu oris Linguæ applicata, intra poros vaginarum membranacearum inſinuata, penetrans ad ſuperficiem papillarum ibi latentium (485.) eas afficit, movet, ſicque impreſſum motum ad ſenſorium commune defert, in mente ideam ſalſi, acidi, alcalici, dulcis, vinoſi, ſpirituoſi, amari, aromatici, calidi acris, auſteri; aut compoſiti ex his, excitat.

490. Porrò facile pateſcit cauſa, qua tam diverſus ſapor excitatur ab eodem objecto, pro varietate ætatis, temperiei, morbi, ſexus, conſuetudinis, aliorum prius guſtatui applicatorum.

Cur autem ſapidiſſima dolorificis proxima; ut ſalina, aromatica, ſpirituoſa, ſi nudis nervis applicantur, aut excoriatæ linguæ?

Quare ſapida citò inſtaurantia?

Quamobrem aqua, olea lenia, terra inſulſa, inſipida ſunt?

DE OLFACTU.

491. NAres patulę, ex lato in anguſtum euntes, ſurſum tendentes, duplicatæ, aptiſſimæ ſunt, quæ cum aere attrahant, adducant, ſuperficiei ſuæ applicent, volatiles, odoratas partes; maximè dum arctantur ſimul actione unita Conſtrictorum alarum naſi; qui *b* carnei ab antica parte inferiori oſſium quartorum maxillæ ſuperioris ad alas narium inſeruntur, accedente aliquando ſemilunari Euſtachiano. *c*

492. Capit autem capacitas naris utriuſque id ſpatium, in quod hiant, 1. *d* ſinus frontales; qui plerumque formantur inter remotas oſſis frontis laminas, ſub eminentia ſupercilio ſubjecta, & patenti dein foramine hiant ſupernè in cava narium proximè ad os naſi ſuperius; recipiunt intrà ſe membranam narium mucoſam, quà tota eorum cavitatis interior ſuperficies ambitur, tegitur; in qua mucus generatus deſtillat in narium cava. 2. *e* Antra Higmoriana magna, in maxilla ſuperiore formata, *f* foramine patulo ſe aperientia in cava narium; recipiunt quoque eandem membranam; conficiunt, colligunt, excernunt in nares cavas, mucum. 3. *g* Cellulæ oſſis cuneiformis, ſub oſſe ſpongioſo ſuperiori narium per foramina frequenter diſtincta patentes in cava narium, recipiunt membranam narium mucoſam, ea inveſtiuntur, mucum ſecernunt, & hac ipſa via emittunt.

493. Sunt præterea in his narium cavis recondita, & artificioſè, variis locis, diſpoſita quatuor oſſicula Spongioſa dicta narium, in utraque nare duo; *h* unum ſuperius unitur anterius parti ſuperiori oſſis maxillaris, ubi unitur apophyſi oſſis frontis ad internum oculi angulum; *i* alterum inferius in inferiori parte cavitatis naris junctum oſſi maxillari. Sunt hęc quatuor oſſicula mirè fabrefacta ex tenuiſſimis oſſeis lamellis, papyro tenuioribus, ſic convolutis, vel appoſitis, ut forment plurimas cavernulas cavas, intra quas ita ſe inſinuat membrana mucoſa, ut intret, exeat, ſuperficies inter lamellas accuratè inveſtiat, & cavum liberum relinquat; cava hæc horum oſſiculorum, & omnium cellularum, liberè hiant in cava narium.

494. Nares inveſtiuntur *k* membrana craſſa,

a *Ruyſch. Th. 10. T. 1. F. 1. C. F. 2.*
b *Covvp. Myotom. ref. pag. 57. app. ad Bidloo. Fig. 35. D.*
c *Euſtach. T. 41. Fig. 3.*
d *Palfin. oſteolog. nov. Tab. 11. Fig. 1. E. Tab. 1. Fig. 1. l. Higmor. diſq. anat. Tab. xvi. Fig. 3. C. E. Fig. 4. C.*
e *Higmor. Diſquiſ. anat. Tab. xvi. Fig. 1. M. Fig. 11. M. Fig. 111. F. Covvp. apud Drake l. 111. Tab. xviii. F. 2. & 3. Fig. 1. l.*
f *Palfin. Oſteol. Tab. 1. F. 1. Q.*
g *Id. Ib. P. Tab. 11. F. 2. HH. Fig. 13. LL. MM. Covvper apud Drake l. 111. Tab. xvii. Fig. 4. F.*
h *Palſ. Oſteol. nov. Tab. 1. Fig. 1. oop Covvper apud Drake. Lib. 111. Tab. xvii. F. 4. 1. & Fig. 5. collata Fig. 6.*
i *Id. Ib. tt collata Fig. 2. Covvper apud Drake l. 111. Tab. xvii. F. 4. K.*
k *Ruyſch. Theſ. 1. 16. Theſ. 6. 3. Theſ. 3. Tab. 4. Fig. 5. Schneider de Catarrhis. Drake p. 2. T. xvii. F. 4.*

Digitized by Google

craſsa, molli, myriadibus vaſculorum arterioſorum ornata, tum ſimul inſtructa rotundis, glanduloſis, corpuſculis; tum & vaſculis tenuiſſimis, exſtillantibus lympham tenuem. Membrana hæc ſollicitè ſe inſinuat in cava ſex Sinuum (492.), & in cellulas quatuor oſſium ſpongioſorum (493.) *a*, unde, mirabili inſtituto, in anguſto hoc narium cavo valde augetur explicatę hujus membranæ ſuperficies; ita tamen, ut una pars alteri haud obſtet.

495. *b* Nervi olfactorii abſque dura matre ad *c* os Ethmoides progreſſi, fibrillas ſuas teneras applicant *d* foraminulis in eo oſſe repertis, vaginulis à dura matre penetratis, per has fibræ exeunt oſſe cribriformi, ſtatimque diſtribuuntur per totam illam amplam ſuperficiem (494.), uſque in omnes ſinus, & cellulas (492. 493.) accuratè.

496. Unde certè liquet, latiſſimam eſſe horum nervorum expanſionem, nec uſquam in noſtro corpore nervos tam molles, adeòque nudos, proindeque tam facilè afficiendos, lædendoſque, deprehendi, quam quidem hic loci.

497. Proinde omni illa, ingenti quidem glandularum in eadem membrana copia; tum & vaſis arterioſis hic tam copioſè diſtributis in formam faſciculorum, aſſiduò hic præparatur, excerniturque, humor blandus, fluidus, inodorus, inſulſus fere, excolor, qui nervos (496.) humectet, lubricet, defendat, ubique, & in omnibus cavernulis deſcriptis; idem ille quieſcens, ſtagnans, collectus, inſpiſſatus, ſemper factus, in quocunque demum ſitu corporis, deprehenditur alicubi & defluit, vocatur mucus: cujus effectu id fit, quod aliter haud contingeret, nervos hos tenerrimos, nudos, ingenti annorum numero bonos permanere.

498. Ne tamen facile in tophum mutandus hic liquor, intra cava ſua nimis diu ſtagnans, creſcens, craſſeſcens, ineptus fieret exire per anguſtas horum receptaculorum portas, diſtribuitur huc etiam *e* nervi quinti paris ramus ex *f* unione cum nervo paris ſexti huc delatus; quo irritato, *g* intercoſtalis, *h* vaguſque, adeòque & nervi muſculorum reſpirationi ſervientium, moventur, unde ſternutatione facta vi aeris, violento impetu pulſi, irruentiſque in has cavernas, abſtergetur mucus.

499. Illa autem pars ex animalibus, vegetantibus, foſſilibus, eſt objectum olfactus, quæ in ſpiritu, oleo, ſale, ſapone, horum hæret, ſi adeò dividitur, ut in aere volitare queat: patet autem experimentorum enumeratione, quod id ſubtile, quod oleo inhærens ſpiritus dicitur, ſit primarium illud, quod odorem excitat; hoc enim abſolutè ſeparato à corporibus odoratis, reſiduum vix fragrat, eo autem affuſo aliis, fragantia conciliatur.

500. Animali ſpiranti per aſperam arteriam abſciſſam, & extrà collum per vulnus patentem, nullus à violentiſſimis olfactus.

501. Expellenti aerem ex pulmone per nares nullus odoris objecti extrà poſiti olfactus.

502. Cohibenti animam pariter odoratus ferè nullus.

503. Sed adducenti per nares fit.

504. Quo autem fortius adduxerit, & reciprocatis citò vicibus expulerit quis aerem, eò melior olfactus eſt exercitatio.

505. Motu, calore, tritu, miſcela diverſorum, miſcela cauta ſalium ad objecta odora oleoſa, odor rerum odoratarum augetur.

506. Fit igitur olfactus; dum odora effluvia, aere contenta, motu inſpirationis per nares adducta ſatis fortiter, ea vi applicantur ad fibrillas olfactorias naſi figura, officulorum poſitu, eis oppoſitas, ſic agunt in eas, hancque actionem ſenſorio communi communicantes excitant odorem, acidi, alcali, aromatici, putrefacti, vinoſi, & ſic porrò.

507. Hinc rurſum poterimus intelligere, quam magna affinitas ſit inter odora, & ſapida, vel guſtus, & olfactus objecta?

a *Drake p. 2. T. XVII. F. 4. 5. 6. T. XVII. F. 1. 2. 3.*
b *Veſal. VII. Fig. 12. C.D. du Verney de l'ouie. T. XI. F. 1. hH. Euſtach. T. 18. F. 1. 2. 3. 4. 5.*
c *Id. l. 1. Cap. 12. Fig. 3. I.*
d *Palfin. Oſteol. Tab. 11. Fig. 4. cac.*
e *VVill. de Nerv. Fig. 1. c.*
f *Id. Ib. bb.*
g *Lovv. de Cord. Tab. A. bb.*
h *Id. Ib. cc.*

Quare

Quare odores uno ſæpe momento vitam reddant?

Qua cauſa aliquando morbos, & mortem, & omne fere genus operationis medicamentariæ, & venenatæ exerceant?

Quamobrem in diverſis hominibus odor idem ejuſdem odorati adeò oppoſitos effectus edat?

Quomodo animalia, quibus roſtra, nares, longiſſima; oſſicula ſpongioſa maxima; acutiorem odoratum nanciſcantur

Qui corpuſcula exiliſſima exhalantia, mole unde exſpirant vix ad ſtateram imminuta, tam diuturnum, & validum, odorem largiri queant?

Qua ratione fętor exhalans ex putrefactis partibus animalium, & vegetabilium, ſemel impreſſus naribus, tam pertinax, moleſtuſque, longo tempore inhæret?

Fortiſſima odorifera, nonne ſternutatoria?

Quis uſus humoris, & muci, in naribus aſſiduò generati, diſtributique?

Cur evigilanti hebes odoratus, poſt ſternutationem acuitur?

Eſtne ille humor repurgando cerebro ſerviens? & quouſque hoc verum?

An mucus in initio dum generatur, craſſus? an poſteà talis fit?

Unde naſi interioris tam magna communicatio cum muſculis reſpirationi ſervientibus, & cum viſceribus abdominalibus?

Eſtne ſternutatio convulſio, hinc adeò delaſſans, ſæpe dolores creans, aliquando lethalis? iterim motum cerebri, ſpirituum, humorum omnium excitans, augens? cur mane, a ſomno frequens? & cui bono?

DE VISU.

508. Sylva denſa, eminens, arcuata, in aſſurgente parte oſſis frontis poſita, Supercilium dicta, rigidi, erecti, arcuati, pili, in margine exteriori palpebrarum enati ex ſuis bulbillis, Cilia dicti, faciunt ut corpuſcula volitantia in corneam ſupernè, infernè, lateraliter facile in oculum non incidant.

509. Muſculus Depreſſor ſuperciliorum, ortus utrimque ex oſſe naſi, ubi jungitur apophyſi anteriori oſſis frontis, tendinibus inſeritur tenuibus ſub elevata parte ſupercilii, facit ut magis fiat defenſio oculi à ſordibus (508.), & etiam umbra oculo in lumine vividiori poſito; dum contractus ſupercilia palpebrę ſuperiori adducit, & ad ſe mutuò ſimul appropinquare cogit: *a* Frontalis autem muſculus ſupercilia iterum elevat, ubi opus eſt.

510. Palpebræ ambæ, membranaceæ, tenues, plicatiles, vaſculoſiſſimæ *b*, ſuperficie interna papillis nervoſis inſtructiſſimæ *c*, & ſemper humidæ, *d* arcu lato, cartilagineo, munitę, ubi ſe invicem contingunt, apertæ, clauſæ, vel motæ repetito nictu, oculum ſimiliter defendunt, purgant: *e* Muſculus enim Elevator palpebrę ſuperioris, anguſto carneo principio ortus ex imo fundo orbitæ oſſeæ, ſupergreſſus attollentem muſculum oculi, diſperſus in tenuiſſimas tendinaceas fibrillas, inſeritur integræ parti ſuperiori tarſi palpebræ; motuſque palpebram ſuperiorem ſine rugis elevat. *f* Muſculus autem Orbicularis, ortus ex oſſe naſi majore, ſparſis per utramque palpebram orbicularibus fibris, ſphincteris inſtar, ſe contrahendo palpebras ſibi invicem jungit moderato motu, bulbum oculi premit fortiori contractione, lachrymas exprimit, ſuperficiei oculi externæ eas applicat, ſordes abluit, oculum lavat. Aperitur verò palpebra inferior contractione ſpontanea *g* fibrarum muſcularium, in gena diſtributarum.

511. Ne autem colliſu aſſiduò nictantes palpebræ excorientur, in limbo cartilaginoſo *h* utriuſque *i* glandulæ, granuloſæ, ſubflavæ, humorem quaſi ex adipe & cera miſtis

a *Veſal.* II. *Tab.* III. *A. Euſtach. T.* 28. 30. 32. 35. 41. *F.* 1.

b *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 10. 73. *T.* 3. *F.* 6.

c *Id. Ib. p.* 11. 48. *Morgagn. Adv.* 1. *T.* 4. *F.* 1. *c. d.*

d *Veſal.* 1. *Cap.* xxxv. *Fig. Ruyſch. Th.* 2. *T.* 1. *Fig.* 3.

e *Fallop. Obſ. pag.* 424. *Bidloo Tab.* 11. *F.* 4. *A. Euſtach. T.* 39. *F.* 2. 60. 45. 14. 20.

f *Cowp. app. ad Bidloo Tab.* 8. *F.* 33. *B. Bidloo Tab.* 11. *Fig.* 4. *BC. Euſtach. T.* 28. 30. 35. 41. *F.* 1.

g *Id. Ib. E. D. G. Euſtach. T.* 41. *F.* 1.

h *Morgagn. Adv.* 1. *p.* 8. 9. *T.* 4. *F.* 1. *Adv.* 2. 15.

i *Valſalv. de aure pag.* 3. *Ruyſch. Th.* 2. *Tab.* 1. *Fig.* 5. *BB.*

miſtis conficientes, & oſculis apertis eructantes *a* hoc ipſo margine inungentes, adſunt; ſunt hæc oſcula fines canaliculorum, ſerpentino reptatu hic locatorum, qui oriuntur continuati cum arteriolis hìc diſtributis, abſque fabrica glandulosâ *b*.

512. *c* Glandula Innominata, magna, lata, compreſſa, ſcabra, conglomerata; ſita intrà orbitam verſus angulum externum oculi propè rimam aſperam; adipi involuta; arteriis, venis, nervis, lymphaticis, ductibus hygrophthalmicis prædita, ex arterioſo ſanguine humorem ſalſum, aquoſum, pellucidum, blandum, parva copia ſemper, majori copia frictu oculi, aut actione comprimentis orbicularis, conficit; intrà oculi bulbum & ſuperficiem internam palpebræ ſuperioris dimittit; oculum humectat, lubricat, lavat, à concretione cum palpebris ſervat. Hic humor abundans Lacbryma dicitur. Cui forte ſimilis exiguis in palpebra ſuperiore glandulis conficitur in uſus eoſdem ac prior.

513. Humor certè uterque (512.), unà cum abſterſis ſordibus, *d* figura, & determinato concurſu limborum palpebralium, qui clauſi relinquunt liberum in angulo oculi majore his excipiendis ſpatium, caruncula ſpongioſa ibi poſita formatum, determinatur in illud ſpatium; ibi craſſior pars affixa, & collecta ad ſcabritiem dictæ caruneulæ, in lemas ſiccata averritur; liquidior vero imprimitur mirabiliter determinato motu in dilatata *e* foramina poſita in extremo cujuſque palpebræ angulo, quæ Lachrymalia Puncta dicuntur; a quibus educti canales Lachrymoſi concurrunt poſt carunculam illam in ſaccum lacrymalem poſitum in *f* canali naſali, qui fit concurſu oſſis unguis, & oſſis anterioris maxillæ ſuperioris; ex quo aperta ſemper fiſtula ducitur in cavum naſi immediatè ſub oſſe ſpongioſo inferiori. Undę ſcitur cauſa, cùr lachrymantibus ſtillicidium per nares; & quare ſanis lachymoſus omnis humor evaneſcat?

514. Sic igitur oculi, quà exponuntur aeri, conſervantur humidi, nitidi, pellucidi, lubrici, flexiles, molles, mobiles, calidi, ab omni illapſo aſpero, vel acri, citò liberandi, æquabiliter expanſiles à cauſa intus diſtendente.

515. Fabrica oculi, ejuſque inde pendens actio, optimè intelligitur, ſi à nervo optico incipiens quis contemplatur dein eo ordine, quo hinc pendent, omnes reliquas ejus partes, & munera.

516. *g* A ſumma regione ſubſtantiæ medullaris, quæ ſub corporibus ſtriatis cerebri, *h* prodeuntes nervi Optici; *i* deorſum tendentes; *k* ſub infundibulo uniti acutiſſimè; dein iterum ſecedentes, *l* ad foramina rotunda orbitarum oſſearum oculi fundis inſculpta perveniunt; tota hac via molles, *m* poroſi, ſola membrana tenui cerebri veſtiti; *n* vaſis plurimis arterioſis inſtructi ſub ſuſpenſo cerebro tutò decurrunt; in tranſitu per hæc foramina meninge dura inveſtita, eam ut vaginam validè priori tunicæ adnatam adſciſcunt, ſic intra orbitarum oſſearum cava ſe penetrant, ibidemque & ipſa dura mater plurimis arteriolis irrigata ſpectatur.

517. Oſſea hæc orbita interna, perioſteo ſuccincta, plurima pinguedine infarcta, hoc quaſi pulvinare bulbum oculi excipiens firmat, defendit, lubricat, mobilitatemque ei conciliat.

518. Dein vagina illa a dura matre data nervo optico, orbitam ſuprà pinguedinem dictam ingreſſa, mox ſe explicat in globum fere perfectum, membranaceum, quaſi coriaceum, durum, toti oculo obvolutum, ſenſim gracileſcentem, anterius

a *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 10.
b *Id. Ib. p.* 48. 49.
c *Bidloo Tab.* XI. *Fig.* 3. *C. Fig.* 5. *BC.*
d *Inſpiciatur oculus apertus.*
e *Ruyſch. Theſ.* 2. *Tab.* 1. *Fig.* 3. *C. Morgagn. Adv.* 1. *T.* 4. *F.* 1. *ee.*
f *Veſal.* 1. *Cap.* 12. *Fig.* 1. △ *C. Morgagn. Adv.* 1. *T.* 4. *F.* 1. *f. g.*
g *Vieuſſ. Neurogr. T.* VII. *F. F. du Verney. de l'ouie T.* XI. *F.* 1. *l.* 1. *Euſtach. T.* 17. *F.* 6. 79. 72. 11. 19.
h *Vieuſſ. Neur. T.* XIV. *H. H.*
i *VVill. de Cer. F.* 1. *EE. Vieuſſ. Neurol. T.* V. *HH.*
k *VVill. Loc. cit. EE. Euſtach. T.* 17. *F.* 5. 40. 39.
l *Id. Ib. F.* V. *DD. Vieuſſ. de Cer. T.* XVII. *Fig.* 1. *GG.*
m *Ruyſch. Ep.* 13. *T.* XVI. *Fig.* 5. *Fig.* 4. *C. Euſtach. T.* 40. *F.* 2. 3. 11. 12.
n *Ruyſch. Ep. T.* 13. *D.*

Digitized by Google

rius tenuiorem, pellucidum, magis prominentem; vocatur Dura vel Sclerotica *a*, ubi opaca; Cornea *b* ubi pellucida & tenerior. Figuræ firmandæ, fulciendis vaſis, ſuſtinendis muſculis, horumque tendinibus, inprimis inſervit. Per hanc enim *c* arteriæ, *d* nervique, ingrediuntur.

519. *e* Illa autem membrana, quæ Opticum involvens, à pia matre erat, ingreſſa & orbitam, ſuccingens cavam ſuperficiem Scleroticæ, *f* in binas lamellas infinitis diverſo reptatu diſtinctis arteriolis prædiтas diviſibilis, ex doctrina Ruyſchii, pergit ad locum, ubi Sclerotica Corneam facit, ubi à Sclerotica introrſum recedens primò dat *g* tenuiſſimam membranulam humori vitreo obductam, ſecundo *h* tunicam Uveam, in cujus medio *i* pupilla. Vocatur lamella duræ contigua, & incumbens *k*, Choroeides, illa lamella, quæ huic inſidet, *l* Ruyſchiana.

520. Dum verò margo Choroeidis excurrens Uveam, format, accipit ſimul *m* nervos ab iis, qui ad Scleroticam appellentes, hanc & Choroeidem perforantes, hic illi communicati, in plurimos diviſi ſunt. Ex his, & membrana, fiunt fibræ muſculares exteriores *n* Uveæ, ab ortu ſuo verſus centrum tendentes deſinunt in limbum orbicularem, fibris muſcularibus orbicularibus conſtantem, & ſpatium, figuramque, pupillæ definientem; qui limbus retrorſum verſus interiora reflexus exteriori ſe triplo major internas fibras rectas Uveæ excipiens ſimiliter coercet. Unde patet orbiculares conſtringere, longitudinales dilatare foramen pupillæ. Membranulæ autem exiles, pellucidæque, fibras connectentes, *o* aterrimo pigmento obducuntur, qua parte poſteriora oculi reſpiciunt.

521. Sed & ibidem in Uvea eſt *p* ſtructura arterioſa mirabilis in annulos, indeque emiſſas propagines, contexta; quum jam ante illæ *q* arteriæ, unde hæ oriuntur, in tunica Choroeide mirabiles utcunque ſimiles fabricas paſſæ eſſent. Contemplatio autem inſignis hujus apparatus nos docet quod ibidem fiat attenuatio ſumma ſubtiliſſimi humoris, & facilis reductio craſſioris portionis.

522. Interim ex eodem loco (520.) ambitus choroeidis exorſa tenuiſſima illa membranula (519. *g*) etiam inſtruitur *r* fibrillis muſcularibus arcuatis, aſſurgentem gibbam annularem ſuperficiem humoris vitrei, ubi extrà lentem cryſtallinam eminet, amplectentibus; harum quidem fixum initium in illo orbe ſui ortus, finis mobilis in orbe illo vitrei humoris, ubi lentem cryſtallinam deſerit; harum diſtantia major, quam earum, quæ in Uvea; quam diſtantiam ater etiam color opplet, quin & *s* vaſa ſanguinea ibi eodem modo, ac in Uvea (521.) deprehenduntur.

523. Coercetur cæteroquin corpus flexile vitreum propria ſubtiliſſima membranula tenuiſſimis undique vinculis Choroeidis cavo nexa, quę adeò tenuis *t*, ut vix apparere queat, maximè ob pelluciditatem ſummam; ſed deſtillatione aquæ ex humore vitreo cadentis læſa hac membranula deprehenditur.

524. In cavo mediæ ſuperficiei *u* anteriori humoris vitrei inhæret ſuperficie inferiore ſua lens cryſtallina liberè, nexa ibidem ope membranæ vitreæ (523.), & etiam ope membranæ tenuiſſimæ ſuæ; ſunt verò hæ membranulæ, & coercita iis corpora, adeò pellucida, & tenuia, ut planè tranſpareant; tamen & ſuis vaſculis conſtrui ratio docet, & in *x* maximo animalium, Balæna, jam patuit.

525. Tan-

a *Euſtach. T.* 40. *F.* 1. 16. 11. 6. 14. *F.* 2.
b *Id. Ib. F.* 1. 8. 7. 10. 13.
c *Ruyſch. Ep.* 13. *T. xvi. F.* 6. *B.*
d *Id. Ib. A.*
e *Ruyſch. Ep. Tab.* 13. *D. Tab. xvi. F.* 4. *C.*
f *Id. Ib. F.* 7. *F.* 8. *Th.* 10. *p.* 57.
g *Id. Ib. F.* 1.
h *Id. Ib. Fig.* 8. *C. D.*
i *Id. Ib. E.*
k *Euſtach. T.* 40. *F.* 2. 16. 7. 24. 33. *F.* 3.
l *An Euſtach. T.* 40. *F.* 11. 82.; 74. 24. 31.?
m *Ruyſch. Ep. T. xvi. Fig.* 11. *B. C.*
n *Euſtach. T.* 40. *F.* 8. 9.
o *Id. Ib. F.* 5. 37. 31. 25. 35.
p *Ruyſch. Ep. T. xvi. F.* 17. 18.
q *Ruyſch. Ep. T. xvi. Fig.* 7. 8. 9. *Euſtach. T.* 40. *F.* 2. 3. 8. 11.
r *Id. Ib. T. xvi. Fig.* 13. 14. *Euſtach. T.* 40. *F.* 6.
s *Ruyſch. Th.* 2. *T.* 1. *F.* 6.
t *Euſtach. T.* 40. *F.* 10.
u *Id. Ib. F.* 9.
x *Ruyſch. Th.* 2. *Tab.* 1. *Fig.* 8.

Digitized by Google

525. Tandem *a* medulloſa portio interior nervi Optici, in medio perforata, ingreditur fundum bulbi oculi ita, ut locus hujus ingreſſus ratione altitudinis ſit in medio; ſed ratione latitudinis ſic ſitus eſt, ut fere hæreat in tertia parte diſtantiæ ab angulo interno oculi in diametro metiente oculi latitudinem. Unde axis opticus non cadit in locum hujus ingreſſus, ſed multum inde recedit verſus angulum exteriorem. *b* Ingreſſa autem hæc medulla, mox expanſa in fundo bulbi ſub vitreo, undique aſſurgens, in ingreſſu *c* arteriis majoribus, una cum ea expanſis, ſtipatur; habet & *d* lymphatica; cæterum inſtar tenerrimi muci ibi hærens, tunica Retina appellatur.

526. Cavum oculi formatum à cornea cava, & ſuperficie convexa vitrei & criſtallini corporis, plenum eſt humore tenui; pellucidiſſimo; ſubſalſo; inodoro; citò recreſcente; adeòque citò exhalante; flaccidam corneam in ęquabilem convexitatem extendente, conſervante; uveam ſuſpenſam ſuſtinente; in juventute liquidiſſimo, ſenſim per varios gradus paululum opacato, in ſenio ſæpe albeſcente; videtur oriri ex arterioſo ſanguine in choroeide præparato, in annulis arterioſis Iridis, & humoris vitrei perfectius elaborato; in arteriis inde oriundis lymphaticis minimis ulterius attenuato; dein per patentia undique foramina horum in interna ſuperficie Corneę, Iridis, Uveę, membranæ Vitreæ, membranæ lentis Chryſtallinæ, in cavum hoc aſſiduò transfundante, deinde oſculis & hic patentibus venularum lymphaticarum perpetuè reſorpto, ſine ullis omninò relictis fæcibus. Cui certè operi ineptos eſſe ductus Nukkianos, & aliorum, facillimè liquet conſideranti. Eadem ergo hac opera tenerrimis his partibus conſervandis, humectandis, lubricandis, in pelluciditate retinendis, optimè ſervit.

527. Cryſtallina lens ſolida; utrimque ſphærica; innumerabilibus ſegmentis ſphæricis, fibroſis, arctè unitis, pellucidiſſimis, conflata; humore aqueo denſior, & vitreo; poſita in eo loco, ubi axis viſus ejus centrum tranſit, ejuſque axin facit; propior corneę, quam retinæ, vaſculis infinitis conſtans, ut exſiccatio, ponderis amiſſio, corporis contractio, docent; male humor cryſtallinus vocatur. Vaſa videtur accipere ex continuatis ſibi.

528. Quin & *e* vitreum corpus pellucidiſſimum; flexiliſſimum; aqueo denſius; undique vaſculare, ut docet exſtillans ex puncto humor, & exſiccatio; hinc etiam humore circulante procul dubiò conſtans; contractis fibris arcuatis (522.) annulo depreſſo, medio elevato, hinc lente cryſtallina elevata, corneæ adducta, à retina remotiori facta; laxatis fibris ſe reſtituens in annulo illo, in medio itaque ſubſidens, ſic fundo oculi adducta lente cryſtallina, munus ſuum perficit.

529. Oculus ſic conſtructus (515. ad 529.) & in orbita locatus, anteriori parte accipit membranam *f* Adnatam; laxam; mobilem; perioſteo ortam, ex ambitu exteriori orbitæ; vaſculoſam; toti anteriori oculo obductam, pellucidam; qua firmatur, mobilitate facili illibata, oculi bulbus.

530. Tum quatuor *g* muſculi, ex ambitu foramini majoris orbitæ carnei orti, circà bulbum adſcendentes, in medio circiter tendineſcentes, ſic ſcleroticæ infixi, illique connati, oculum elevant, deprimunt, adducunt naſo, abducunt, figunt, rotant, comprimunt, elongant, prout ſolitarii, vel in motus varios conſpirantes, agunt. Dein *h* Obliquus ſuperior, ex ima orbita juxtà attollentem, carneo principio ortus, in progreſſu carneo ventre inſtructus, in rotundum tendinem mutatus, qui trochleam cartilagineam intra *i* anteriora orbitæ verſus naſum tranſgreſſus, inde retrogreſſus, inſeritur medio loco inter attollentem inſertum bulbo, & inter ingreſſum optici; facit ut bulbus verſus naſum circumrotari circà ſuum axin, extrorſum duci ex orbita, pupilla ſimul deorſum verti,

E

a *Ruyſch. Ep. Tab. xvi. Fig. 4. c. Euſtach. T. 40. F.* 1. 2. 3. 4. 5. 11. 12.

b *Ruyſch. Ep. Tab. xvi. Fig. 15. B. Fig. 19. B. Euſtach. T. 40. F.* 3. 4. 5. 12.

c *Id. Ib. Fig. 16. B. Euſtach. T. 40. F.* 2. 11.

d *Valſalv. de aure, pag.* 77.

e *Euſtach. T. 40. F.* 4. 7. 10.

f *Euſtach. T. 40. F.* 1. 11. 8. 7. 14.

g *Covvp. app. ad Bidloo. F. 34. EFGH. Euſtach. T. 39. F.* 2. 3. 4. 5.

h *Covvp. Ibid. DBA. Euſtach. T. 39. F.* 2. 3. 4.

i *Covvp. Ib. Fig. 35. a.*

verti, poſſit, ſicque diſponi oculus, ut vicina oculo poſita in facie, vel naſo, infra oculum, queat videre. *a* Obliquus verò inferior, carneus ex *b* exteriori inferiori, illa parte orbitæ, quæ jungit hic oſſa, ortus, inter abducentem, & opticum nervum tendine ſuo inſeritur; facit ut bulbus verſus angulum exteriorem circumverti, pupilla eò dirigi, ſimulque ſurſum duci, totus vero oculus extra orbitam trahi queat: quod ſi bini hi ſimul egerint, verſus exteriora ex orbita tuberantem oculum trucem figunt, & proſpiciundo in omnes inſidias vicinas aptum reddunt; ſuſpenſum denique ſuſcipiendis motibus quatuor muſculorum priorum (530. *i.*) facilem admodum præbent; inprimis notetur mollis pinguedo, ſub hemiſphærica, inferiore, convexa, figura ſcleroticæ, & inter foramen orbitæ oſſeæ pro tranſmittendo nervo optico factum locata, muſculos à bulbo oculi, & à nervo optico, arcens.

531. Ut porrò determinetur modus, & locus, Viſionis, ad hanc ſtructuram oculi (508. ad 531.) cognitam erunt applicanda illa omnia, quæ in opticis, catoptricis, dioptricisque, demonſtrata habentur; quæ huc transferenda compendio eſſent inprimis ex Iſaaco Nevvton, Viro certè tantæ penetrationis in Mathematicis, & Phyſicis, ut humani ingenii ultimos limites tranſiiſſe videatur.

532. Lux, colorum omnium collectorum aggregatum, quaquaverſum emittit radios ſubtiliſſimos quidem, ſed tamen compoſitos ex omni rurſum colorum genere; hinc diviſibiles iterum in ſimplices; qui ſeorſum, vel diverſi collecti, faciunt colores varios, ſed omnes ſimul uniti ſplendidiſſimum jubar lucidum, vel nitorem candidiſſimum; hi radii a puncto lucido, ut centro, verſus omnia puncta extrà poſita, lineis rectis in homogeneo medio, abſque cognoſcendo intervallo temporis, tranſeuntes pellucida, feruntur; in opaca objecta irruunt; adeòque appellunt etiam ad omnia puncta corneæ illi, qui intrà conum continentur, qui fit puncto lucido ut apice, plano corneæ ut baſi, ſi inter punctum radians & corneam nullum impedimentum interpoſitum.

533. Radii iidem appropinquantes ad corpora denſiora incurvantur eò, alii plus, alii minus; hinc ſeparantur; ſeparati, reflexique, colores diverſos dant, falsò corpori reflectenti, refringentive, adſcriptos; niſi quatenus ejus vi ſeparantur. reflexio hic ergò varia pro varietate coloris in radio latentis, ſed tamen in reflexione videtur idem angulus reflexi & incidentis radii cum perpendiculari erecta ex loco incidentiæ, nec cæterum ulla hic mutatio fieri videtur.

534. Si autem radii illi incidunt ex uno medio in aliud, circa poſterius appropinquantes incurvantur, dein tales porrò pergunt per illud medium; quò corpus poſterius denſius, eò magis ſunt verſus perpendiculum, & contrà; tum etiam ob ſingularem hic latentem in nonnullis fluidis cauſam, non niſi experimentis ipſis determinandam. Inclinatio hæc Refractio appellatur.

535. Illa autem ad ſenſum fit certa hac lege: Idem radius in idem pellucidum medium per varios angulos incidens ſi fuerit, erit ut ſinus anguli incidentiæ ad ſe mutuò, ita ſinus angulorum refractorum quoque.

536. Hinc itaque radii à puncto radiante, vel reflectente, ad corneam acti pellucidam, ea refringuntur ad perpendiculum fere eadem viæ mutatione, ut in aqua; ſic pergunt per humorem aqueum; determinantur ut eant per foramen pupillæ in ſuperficiem lentis cryſtallinæ; illi verò, qui tanta obliquitate introeunt, ut in Iridem cadant, inde reflexi excidunt iterum ex oculo, ne reflexi & ingreſſi oculum diſtinctionem viſus turbarent: ſed & alii, qui obliquitate ſua inter uveam inferiorem & vitreum corpus, aut in ſuperficiem corporis vitrei, illabuntur, ſtatim quoque ita ſuffocantur in atro & ibidem pigmento, ac ſi nulli fuiſſent, ut ſic nulli alii poſſint per humorem vitreum tranſmitti, niſi qui pupilla penetrata in lentem cryſtallinam incidunt: Iris interim contracta, vel dilatata, plures, paucioresve, admittit radios, prout objectum vividius, propiuſve, aut languidius, remotiuſve fuerit, hac lege: quò luminoſius objectum, eò arctior pupilla, quò propius objectum, eò arctior pupilla; & contrà; id fit machina deſcripta (520.), & defendit tenerrimam retinam, ne lædi, exſiccari, comburi poſſit.

537. Er-

a *Covvp. Ib. Fig.* 34. *I.C. Euſtach. T.* 39. *F.* 5. 80. 74. 35. 41.

b *Id. Ib. Fig.* 35. *e.*

537. Ergo cornea quò planiorem habet figuram, eò minus cògit radios ab uno puncto lucido allapſos, eòque magis hos diſpergit, unde pauciores lentem cryſtallinam attingunt, illique adhuc valde divergentes, niſi à remoto admodum objecto venerint: quò autem eadem rotundiorem habuerit, eò plus uniet ab uno puncto radiante allapſos, eòque plures in lente cryſtallina colligit, eoſque valde convergentes. unde una ratio Myopum, & Senum, viſus intelligitur.

538. Lens cryſtallina determinatos pupilla radios acceptos nova refractione plus colligit, convergentes reddit, ea lege, ut qui ab uno puncto extrà oculum orti hic iterum in unum punctum collecti haud remotum, per vitreum ad retinam allabantur, ibique ſolum pingant unum id punctum præciſè, unde manabant illi radii: ſi lens cryſtallina valde denſa, aut rotunda, tum punctum collectionis nimis propinquum lenti, unde confuſio, ſi nimis laxa, aut plana, punctum remotius, figitur, unde iterum confuſio. Hinc altera ratio Myopum, & Senum, viſus habetur.

539. Cur ergò Myopes vitro cavo dioptrico, vel propinquiore objecto, juvantur? & quare Senes, dioptrico vitro convexo, aut remotiore objecto, accuratius vident? ratio eſt clara ex præcedentibus (537. 538.).

Quin & vitia hæc (539.) emendantur adductione lentis cryſtallinæ ad corneam, aut remotione ejus ab illa quæ duplici diverſo medio fieri videtur: nempe compreſſo oculi bulbo per quatuor muſculos validè contractos ſimul, hinc longiore facto; vel contractione fibrarum (522.), vitreum comprimentium, lentem elevantium. Nec alia hic cauſa apparet.

540. Refractio ex aere in corneam æquatur illi ſere, quæ fit radio ex aere in aquam dilapſo; quæ ex aqueo humore in lentem, æquiparatur illi, quę radio contingit ex aqua in vitrum acto, unde parum mutat; illa denique, quæ paratur, dum ex lente cryſtallina in corpus vitreum, parum modò mutat, & compreſſo arctius humore vitreo ſorte vix differt, dum corpus illud ſic denſius fiat, unde neceſſitas humoris vitrei inprimis videtur ea eſſe, ut lens liberè moveri potens oculum diverſis diſtantiis bene accommodet; dum interim ipſa lentis maſſa conſtantior eſt figura ſua, quam vitreum corpus.

541. Unde totus hic apparatus id efficit, ut in fundo oculi recta ſub pupilla fiat diſtincta, & vivida, collectio eorum radiorum, qui ab uno puncto objecti progreſſi, in oculum introgreſſi, lentem cryſtallinam penetrant, ſicque in fundo hoc pingantur tot puncta, ac fuerunt conſpicua in imagine, unde ſimilis objecto in retina fingitur imaguncula.

542. Quum enim mucoſa medulla nervi optici præciſè hìc loci directè ſub pupilla & lente hæreat, patet hanc eſſe partem illam, quæ picturas excipit; atque continuatione hujus impreſſionis ſenſorio communi offert, mentique excitat ideam rei viſæ.

543. Imò hinc apparet Picardi experimentum, & Mariotti, id ipſum clarè docere (542.), neutiquam deſtruere, ut Auctores putant: quin & laudanda venit infinita ſapientia, quæ ingreſſum optici non in axe viſus locavit, neque etiam verſus angulum exteriorem oculi, ſed verſus naſum in media altitudine.

544. Perfectio igitur viſus pendet ab ea figura, pelluciditate, fabrica, virtute, ſolidorum; & ab ea denſitate, & pelluciditate humorum excolorum; quibus ab unoquoque puncto viſibili objecti plurimi radii, nullis aliis miſti in unum diſtinctum retinæ punctum colliguntur; foco hoc nec remotè nimis, nec nimis propè, facto; deinde ab ea mobilitate horum amborum, quæ objectis in diverſa diſtantia poſitis, clarè, & diſtinctè, pingendis par eſt; ſic enim magnitudo, figura, diſtantia, ſitus, motus, quies, lumen, color, optimè repræſentantur: deinde in tunica Retina exigitur ille ſitus, expanſio, pruritus, teneritudo, proportio inter medulloſam, arterioſam, venoſam, lymphaticam, ſubſtantiam, quæ imagines illibatas per liberum, bonumque, nervum opticum ad ſenſorium commune uſque deferat.

545. Ergò radii non emanant ex nobis, nec iterum ab objectis reflectuntur in nos, ut Stoici aſſerebant; nec videmus ſpecie viſibili ab objectis in nos emiſſa, ut Pythagorici dicebant; haud etiam emiſſis effluviis ab objecto, & oculo, obviam factis, ſe mutuò amplexis, & inde reflexis, ut Platonici mire ratiocinabantur; tandem non emanatione materiali corporearum imaginum, ut cenſebat Epicurus. Sed ea mechanica, quæ expoſita, cujus

intellectum egregiè expedivit Celeberrimus JOHANNES JACOBUS RAU in accurata deſcriptione organi interioris oculi, data ad me epiſtola communicata.

546. Cur objecta poſita in diſtantia minima, quam oculus fert, ut diſtinctè videat, apparent clariſſimè?

Cur remota inde in magna diſtantia diſtinctè, ſed languidius afficiunt? Cur propius poſita, tam confuſa videntur? quid requiritur ad diſtinctum, quid ad fortem, viſum? &c. omnia ex dictis facilia.

DE AUDITU.

547. Sonus eſt motus tremulus aeris communis, ortus à corpore ſonoro eum concutiente per reciprocum tremorem ſui elateris. Ejus propagatio fit à centro ſonoro per lineas inprimis rectas in ambitum ſphæræ ſuæ poteſtatis, & quidem ea lege progreſſus, & reflexus, quæ in radiis luminis obtinet (533.); niſi quod ſucceſſivè fiat ejus propagatio nempe 968. pedes Anglicos ſpatio minuti ſecundi horæ abſolvens; magnus & parvus æquè celer, ut & adverſo vel ſecundo vento latus, qui prior minus tamen extenſus eſt; corporibus elaſticis objectis tremores inprimit; eos verò elaſtica corpora reflectunt vix mutatos. Auditus verò eſt ſoni perceptio excitata in mente ope organi totius Auditorii dicti.

548. Hinc ergò ſcitur 1. *a* quod auris externę membrana polita, in cavitate externa ſuo inuncta linimento *b*, cæterum vix pingueſcens, tenſa firmiter ſupra *c* cartilaginem tenuem, elaſticam, tremulam, cartilaginea baſi oſſi temporum adhærentem, tenſamque, radios ſonoros exceptos reflectat fortiter, nec ſuffocet, nec immutet.

549. Sed figura auris externæ multa habet notanda: etenim ejus *d* eminentia notabilis elevata ſuprà os temporum utrimque, facit ut vix ulli radii præterlabi queant utramque aurem ſimul: ejus autem *e* tres ſpirales plicæ, ſua fabrica, poſitura, ſubordinatione, inclinatione, intortu, decurſu, concurſu, faciunt, ut radiorum ſonororum, à puncto ſonoro emiſſorum, ab alterutra aurium, vel ab utriſque, ſatis copioſi excipiantur, reflectantur illibati, deinde verò uniti ſimul in *f* concham exteriorem pellantur.

550. *g* Apertura verò cava Conchæ, elaſtica, liberaque, *h* binis muſculis inſtructa, aut ternis poſticis *i*, tum & ſuperiore latiore *k*; atque anteriore tenui *l*, horum actione applanari, expandi, tendi, variis tremoribus excipiendis aptari, poteſt; quin & ſic diſponitur eò, ut radios eosdem magis unire, vel laxius diſpergere potens, ſe accommodet forti ſono temperando, debili augendo, ut variis par ſit.

551. *m* Meatus autem auditorius tuba partim *n* cartilaginea, partim *o* oſſea, conſtans; veſtitus ſimili membrana (548.), ſenſim tenuiore, valde nervoſa, aqua viſcidula & cerumine, à glandulis ſuppoſitis tranſſudante, defenſa; ſono illæſo verſus interiora deferendo aptiſſimus; obliquitas autem illius in canali hoc auget ſuperficiem, & multiplicat loca reflexionum; *q* Lingua porrò cartilaginea triangularis, tremula, erecta, cavo conchæ, maximè autem orificio meatus auditorii è regione ſuprapoſita, *r* muſculo inſtructa, egregio mechaniſmo facit, ut omnes huc illapſi radii determinentur intrà meatum, nec exiliant, undecunque reflexi fuerint; *ſ* Figura ejus tubuloſa, cylindro-elliptica, ſerpentino progreſſu adſcendens, deſcendens, iterumque adſcendendo in membranam tympani terminata, auget ſonum, reflexionem, facitque, ut radii omnes in medium centrum ſui finis collecti incurrant, clangore interim impedito.

552. *t* Membrana Tympani *u* triplicata lamella inſtructa, quarum media vaſculoſa

a *Valſalv. de Aur. T. 1. F. 1. du Verney de L'ouye. T. 1. F. 1.*
b *Valſalv. pag. 3.*
c *Valſalv. T. 1. F. 11. Verney T. 111. F. 1.*
d *Valſalv. T. 1. F. 111. T. 1v. F. ſ. ſ.*
e *Id. T. 1. F. 1. 11. 1v.*
f *Du Verney. Ib. T. 1. F. 1. E.*
g *Id. Ib. T. 111. F. 11. BB.*
h *Id. Ib. T. 1. F. 1. H. F. 11. B.*
i *Valſalv. T. 1. F. 3. CCC.*
k *Id. Ib. A.* l *Id. Ib. E.*
m *Valſalv. T. 111. F. 1. BBE. F. 111. AD.*
n *Id. T. 1. F. 11. BB. du Vern. T. 111. F. 1. B.*
o *Id. T. 1v. F. 1. DF.*
p *Id. T. 111. F. 11. D.*
q *Valſalv. T. 1. F. 1. D.*
r *Id. Tab. F. 1v. B.*
ſ *Id. T. 111. F. 1. BBE. F. 2. AD.*
t *Du Verney. Tab. V. F. 1. A.*
u *Ruyſch. Ep. 8. p. 11. 12. T. 9. F. 9. 10.*

loſa admodum, extimæ vix vaſa habent, *a* obliquè ſic poſita, ut ad ſuperiora meatus inclinet, ab inferioribus excurrat, hinc ad ſuperiora obtuſum, ad inferiora acutum, angulum cum meatu formans; auget ſic ſuperficiem plus, quam ſi ad perpendiculum apponeretur, hinc locum facit ampliorem pluribus radiis ſonoris incurrentibus, adeòque & tremulos concuſſus multiplicat, inprimis autem efficit, ut incurrant radii pręcipuè in medium hujus membranæ centrum; ut facilius tremat: quum verò exterior lamina membranacea ex meatu auditorio, intima à membrana ſuccingente tympanum, oriatur; patet hinc membranam hanc quam maximè communicare cum interna & externa aure. an media ex expanſione membranæ nervaceæ?

553. Hujus dein *b* arcta applicatio ad marginem meatus oſſei, ejus tenuitas, ſiccitas, laxitas, *c* Figura cava à parte meatus auditorii, convexa à parte oſſis petroſi, *d* Mallei ad hanc applicatio, docent quod hęc membrana arceat aeris ingreſſum ex meatu auditorio in aurem internam; tum ſordes, humores, inſecta, pulveres, & ſimilia, cerumine hic inviſcari, excitatoque titillationis motu inprimis à pilis exiguis ibidem natis, iterum expurgari; motus ſonoros ad interiora tranſmitti; & forſan aliquid obſcuri auditus hic exerceri.

554. *e* Mallei ad membranam Tympani applicatio arcta, *f* uſque ad ejus fere centrum extenſo manubrio; dum interim *g* caput mobile in ſinu oſſeo; & dum *h* altera ſuperficie ſui capitis, binis tuberculis unoque cavo prædita, committitur articulatione ginglymi cum *i* binis cavitatibus, & eminentia una, corporis Incudis cæterum *k* liberè hic ſuſpenſi; inſertio trium muſculorum in hunc malleum artificioſa; etenim occurrit hic primò *l* muſculus externus laxator membranæ tympani, qui ex ſuperiori parte marginis externi oſſei meatus auditorii principio carneo ortus, in tendinem deſinens, ſub membrana glanduloſa ceruminoſa decurrens, tendine ſuo adſcendit ad ſuperiora membranæ tympani, ubi tranſit per ſinum ibi in margine annuli oſſei relictum, ſuo tendine intrat in concham internam, & deſcendens uſque ad mallei tuberculum inter humiliorem & elatiorem ejus apophyſin, ibi inſeritur, unde patet ejus actione malleum & membranam tympani verſus meatum auditorium trahi, & proinde membranam ad planitiem, laxitatemque, duci; ſecundò hic deprehenditur *m* muſculus externus, qui ortus tendinoſus à parte externa meatus Euſtachiani, ei incumbens carneus, adſcendens ſurſum retrorſum intrat cavum tympani, conditur in obliquo ſinu inſculpto ſuprà marginem oſſeam membranæ tympani, ſe inſerit apophyſi gracili mallei, maximè productæ in proceſſum longiſſimum, graciliſſimum, flexilem, elaſticum, quem laudabili induſtria hic invenit J. J. Rau, & cui latiſſima fibrarum applicatione uniri hunc muſculum docuit in mirabilem certè uſum, ut nempè innumeris determinationibus ducat craſſiorem partem mallei, & membranam tympani verſus meatum auditorium; tertiò invenitur *n* muſculus internus Euſtachianus, qui ortus fibris ſuis ab anteriore latere cartilaginis meatus Euſtachiani, dein contentus in ſemicanale oſſeo excurrente lateraliter ad ſuperiora meatus Euſtachiani, eum deferens tendine ſuo emergente prope ovalem feneſtram, circà oſſeam quaſi trochleam reflexo, inſeritur ipſi malleo à parte poſteriori ſub inſertione externi muſculi mallei, ope hujus muſculi contracti trahitur malleus & membrana tympani verſus os petroſum, tenditur, concava redditur, membrana; docent, inquam, hæc omnia, quod malleus, ut ve-

E 3 ctis,

a *Valſalv. T.* III. *F.* III. *F. du Verney. T. V. F.* 1. 2. 3.
b *Id. Ib. K.*
c *Valſalv. T.* III. *F.* III. *F.*
d *Id. Ib. CF.*
e *Du Verney. T.* V. *F.* 1. *DB.*
f *Id. Ib. B.*
g *Id. Ib. D.*
h *Id. T.* VI. *F.* III. 1. 2. 3.
i *Id. Ib. F.* II. 1. 2. 3.
k *Id. Ib. F.* 1. *B. Tab.* VII. *F.* 1. *F.*
l *Aquap. de aure. F.* 17. 2. *Covv. app. ad Bidloo. F.* 15. *ed. Caſſer. de org. aud. T.* IX. *F.* 1. 2. 3. 4. *F.* 4. *K.*
m *Du Verney. T.* VI. *F. V.* 2. *DC. F.* IV. *C. T.* VII. *F.* II. *E. T.* V. *F.* 1. *K.*
n *Du Verney. T.* VI. *F.* V. *F.* 3. 4. *E. F.* IV. *D. Valſalv. T.* X. *F.* 1. *de. T.* III. *F.* XIV. *B.*

Digitized by Google

ctis, applicatus membranæ tympani, ut momento mobili, innixus ſinui excavati marginis, ut baſi fixæ rotationem ſuſtinenti, tenſus ope unius, binorum, vel ternorum, muſculorum, poſſit 1. membranam tympani tendere, remittere, convexam reddere, planiorem facere, diverſimodè dirigere, figere, ſuſpenſam tenere, per varios gradus, variaſque directiones; 2. hac ratione ſpatium conchæ internæ variare, aerem adducere, expellere, comprimere, prout ſimul meatus Euſtachii aperitur, vel clauditur; 3. Hinc membranam tympani adaptare recipiendis tremoribus ſonoris harmonicè tenſis corporibus communicandis, iiſque Incudi facile impertiendis: ut Harmonice mathematica docet.

555. *a* Incudis corpus articulatum malleo (554.), *b* innitens ſinui oſſeo ad malleum; ejus *c* proceſſus brevioris ſuſpenſio libera à ligamento ſuſpenſorio in ſuperiore poſteriore cavo conchæ; ejus *d* proceſſus longioris nexus cum oſſiculo orbiculari; *e* hujus articulatio cum apice cavo Stapedis; connexio *f* baſios ellipticæ Stapedis cum membrana *g* foraminis ovalis, demonſtrant, quod tremores ſonori membranæ impreſſi ope horum oſſiculorum quatuor, *h* ſuis perioſteis vaſculoſis cinctorum, *i* ſuis articulationibus connexorum, liberè in magno cavo *k* conchæ ſuſpenſorum, humore exſudante aſſiduò lubricatorum, illæſi communicari queant uſque ad membranam ovalis foraminis, illique tales imprimi.

556. Inſigni iterum artificio hic tendi poſſunt Stapes, & membrana foraminis ovalis, ope *l* muſculi Stapedis; qui corpore carneo oritur ex *m* canali oſſeo inſculpto oſſi petroſo in fundo tympani, dein tenui tendine deſcendens capiti Stapedis nectitur, trahendo obliquè deprimit unam, elevat oppoſitam, partem illius membranulæ.

557. Itaque ſoni illæſi, nec mutati, pertingunt ad membranam hanc; illa verò ipſo hoc apparatu (554. 555. 556.) infinitis gradibus tendi poteſt; hinc ergò infinitis diverſis tremoribus recipiundis aptari ita, ut in ſimiles vibrationes contremiſcat; eoſque tales communicare cavo Labyrinthi, cui claudendo præeſt membrana ovalis feneſtræ.

558. *n* Concha interna ampla; Elliptico corpori ſimilis; in *o* cava celluloſa maſtoidei proceſſus communicans: per *p* tubam Euſtachianam, partim *q* oſſeam, partim *r* cartilagineam, *ſ* oſculo aperto patentem verſus palatum, claudendam *t* margine ſemilunari cartilaginoſo, communicans cum aere externo, qui naribus, aut ore, hauritur, facit ut 1. aer hac via in hæc loca ire, manere, rareſcere, exire, renovari, comprimi, queat; adeòque 2. ut ſic reduci poſſit ad temperiem cum aere externo; 3. ut & radii ſonori naribus, aut ore, admiſſi, huc intrare, & læſo meatu auditorio auditum expedire, poſſint; 4º. Quia autem omnia illa loca *u* membrana vaſculari inveſtita, hinc mollis laxatio, & lubricatio, ut & expurgatio harum partium contentarum conſervatur.

559. Dum verò *x* Foramen rotundum; membrana tenui tenſa clauſum; in *y* unam partem ſcalæ cochleæ patens; in foco quaſi Elliptici hujus ſpatii oppoſito centro membranæ tympani locatum; evincitur & illos radios ſonoros in hanc membranam, Scalæ cavum, & contenta ejus agere, communicando tremores aereos quidem, ſed tamen forte non adeò accuratos diſtin-

a *Du Verney. T. v. F. 1. E.*
b *Id. T. iv. F. 1. Supra F. & F. 2. in parte ſuperiori.*
c *Id. T. vii. F. 1. F.*
d *Id. T. v. F. I. C. F. iv. BC. F. v. AB.*
e *Id. Ib. Fig. v. B. C.*
f *Id. Ib. F. vi. D. F. vii. D.*
g *Id. T. viii. F. 1. e. F. ii. A.*
h *Ruyſch. Ep. T. 9. F. 1. 2. 3.*
i *Valſalv. T. iii. F. iii. & xi.*
k *Du Verney. T. vi. F. 1. CEHA.*
l *Id. T. v. F. viii. B.*
m *Id. T. viii. F. 1. E.*
n *Id. Tab. vi. F. 1. & 5. Tab. vii. F. 1. & ii.*
o *Id. T. vii. F. ii. G. H. H.*
p *Du Verney T. vii. F. ii. F. F.*
q *Id. T. viii. F. 1. K.*
r *Id. Ib. F. ii. D.*
ſ *Id. T. ix. C.*
t *Id. Ib. 1.*
u *Ruyſch. Th. 2. pag. 23. Du Verney T. ix. F. 1. AB.*
x *Du Verney. T. vi. F. 1. E. T. viii. F. 1. d. Fig. ii. ſub A.*
y *Id. T. x. F. 1. C. F. iii. B.*

diſtinctoſque, ac ſunt illi, qui ope membranæ tympani, & oſſiculorum, imprimuntur membranæ ovalis foraminis.

560. An meatus Euſtachianus actione muſculi interni aperitur eodem tempore, quo adducta hoc opere membrana tympani, arctatur cavitas conchæ interioris? an os ejus circà palatum clauditur adducta valvula cartilaginea per contractionem muſculi cephalopharyngei, impedientis in deglutitione ingreſſura huc deglutienda?

561. Quum porrò *a* foramen ovale pateat in *b* veſtibulum cavum, repletum partim 1. medulloſa portione nervorum, qui ex *c* nervo auditorio *d* foramen internæ ſuperficiei oſſis petroſi ingreſſi, per *e* foramina exigua delati, in veſtibulum porrecti, ibi per *f* tres canales oſſeos ſemicirculares *g* diſtributi, ordinati, firmati, & ut videtur iterum medulloſi egreſſi ſpectantur; partim 2. *h* medulloſa portione nervi acouſtici mollis ex præſcripto foramine *i* apicem cochleæ intrante per multa exigua foramina, indeque exigua filamenta diſtribuente per *k* ſuperiorem ſpiralem cuniculum, deinde hinc mollem pulpam diſtribuente in veſtibulum ſub membrana ovali; patet, dico, ex his radios ſonoros, tremente hac membrana, deferri ope horum concuſſorum nervorum uſque ad ſenſorium commune, ibique ideam ſoni excitare.

562. Suprà omnem verò admirabilitatem conſtructa apparet *l* cochleæ Spiralis fabrica; dum ſcilicet *m* canalis oſſeus, conicus; circa *n* conum oſſeum à baſi ejus ſurſum à baſi ſua binis gyris Spiralibus perfectis, cum uno dimidiato, apice ſuo ad apicem coni terminatur; ubique interim à baſi ad apicem uſque per *o* ſeptum medium triangulare accuratè in duas æquales partes ſeparatas diviſus; quod ſeptum *p* parte cono ſuſtentanti propinqua oſſeum, politum, tremulum, elaſticum, *q* parte exteriori reſpectu coni firmantis, membranaceum, nervoſum partim præcedenti parti oſſeæ, partim canali oſſeo affixum eſt: ita ut hi duo cuniculi nihil communicent, imò *r* & ſuperioris os in veſtibulum pateat, *ſ* inferioris verò foraminis rotundi membrana occludatur; dum interim tenerrimi hìc loci nervuli acouſtici ubique applicati cernuntur.

563. Hoc enim artificio efficitur, ut in lamella hac ex determinata baſi in punctum deſinente infinitæ chordæ tremulæ, æqualiter tenſæ, aſſignari queant; adeòque inter eas, numero vix numerabiles, ſemper erunt, quæ in concentu harmonico trement cum unoquoque ſono, proindeque repræſentare eum poſſunt; & ut talem offerre ſenſorio communi valebunt; qua igitur ratione diverſorum ſonorum acutiſſima illa diſtinctio perficitur, ope membranæ ovalis, dum opera membranæ rotundę ſimplex quaſi tantum fremitus, aut bombi, perceptio communicata attentionem excitat, eoque modo ſimul tendit organa oſſea, ut aptata fiant illi, qui auditur, diſtinguendo.

564. An autem extrema filamenta horum nervulorum officio functa, hancque diſtributionem per labyrinthos hos paſſa, iterum redeunt in cerebrum atque ad Senſorium commune? ſic putat Simoncelli, & *t* figura delineat Miſtichelli in litteris. Infinita certè inquirenda reſtant.

565. Cur auditus acuitur manu cava auriculæ applicata verſus ſonorum.

Quare contrà abſciſſis auriculis gravis auditus?

Quamobrem intenditur auditus, ſi planum auris ſonoro obvertitur ad obliquitatem 45. graduum.

Ore diducto, & pendula maxilla inferiori, quomodò fit clarior auditus?

Flanti, oſcitanti, acutè loquenti, canentive, cur eſt bombus in aure, & hebetior auditus?

a *Du Verney T.* x. *F.* 1. *B.*
b *Id. Ib. AC. F.* 1x. *A.*
c *Id. T.* x1. *E.* 1. *O F.* 111. *BB.*
d *Id. Ib. F.* 11. *DAC ſe.*
e *Id. Ib. eſ. F.* 1x. 6. 7. *F.* x. *a. b.*
f *Id. Ib. F.* 1. 1. 2. 3. *F.* 1x. *BDC.*
g *Id. Ib. F.* x. *a. b.*
h *Du Verney T.* x1. *F.* 111. *D.*
i *Id. Ib. F.* 1. *D. F.* v. 6. 3.
k *Id. Ib. F.* 111. 1. 2. 3.
l *Id. Ib. F.* 1. *D.*
m *Id. Ib. F.* 11.
n *Id. Ib. F.* v.
o *Id. Ib. F.* 1v.
p *Ib.* 1. 2. 3.
q *Du Verney T.* x1. *F.* 1v. 4. 5. 6.
r *Ib. Fig.* 3. *B.*
ſ *Ib. C.*
t *Lettres de G. des Noues &c. Roma* 1706. *p.* 208.

Cur ſurdi ſtridulum corpus dentibus continentes ejus ſtridorem percipiunt?

Cur ſæpe bene audiunt voces ori immiſſas?

Cur Surditas, ſi hiatus tubæ Euſtachianæ quomodocunque obſtruitur?

Cur eadem à membrana tympani rupta.

Qua via fumos ore hauſtos nonnulli auribus emittunt?

Unde nam fit, ut binis auribus, unus, nec confuſus, Sonus?

Videantur inprimis de his Bartholomæus Euſtachius, Julius Caſſerius, Fabricius ab Aquapendente, Schelhamerus, Joſephus Du Verney, Valſalva.

DE SENSIBUS INTERNIS.

566. Ex omnibus his expoſitis (481. ad 566.) Scimus, quod corpus noſtrum excipiat ab objectis ſenſibilibus aliud nihil, ut fiat ſenſus, quam mutationem in ſuperficie nervi per attactum moti objecti excitatam.

567. Quæ producitur figura, mole, duritie, motu, variatis, corporis ſenſibilis; ita ut credibile ſit, corpora ſenſibilia diverſiſſima jam, ſi fierent eadem in his quatuor, eundem ſenſum in eodem organo excitatura eſſe.

568. Nec tamen hoc ſufficit; ſed requiritur, ut ea mutatio libero nervo propagetur uſque ad aliquem in cerebri medulla locum, à ſingulo quoque nervo in ſingularem Medullæ cerebroſæ plagam. Id ligaturæ, vulnera, corruptiones, nervorum, & cerebri, docent.

569. Sed ibi recepta hæc mutatio tam parva, tamque ſimplex, ut nihil fere ſimplicius, & certè præ ipſa ſimplicitate vix queat indagari, vel explicari.

570. Interim pro varietate objecti; pro diverſitate nervi affecti; pro diſcrimine fabricati organi Senſus, pro variatione loci in medulla cerebri, unde ille nervus; pro vario gradu motus, quo applicatur objecti actio; oritur in intellectu ſentiente idea percepta varia, & nihil repræſentans quod eſt in actione objecti, vel in paſſione organi; ſed tamen eandem actionem ejuſdem objecti in idem organum ſequitur ſemper eadem idea; unde connexio harum idearum ſequitur indolem eandem organi Sentientis dicti, haud aliter ac ſi Idea percepta eſſet effectus actionis objecti in organon.

571. Non ergò videtur diverſitas hæc idearum pendere tantum à varietate illa, qua ultima pars nervi conſtruitur; ſed à multis aliis præterea non quidem cauſis, ſed, ex Inſtituto Conditoris Adorandi, conditionibus.

572. Ideæ plerumque, dum intellectu percipiuntur, ſimul excitant ipſa hac repræſentatione lætitiam, aut triſtitiam, aut neutram; hæ adiaphoræ, Amorem, vel Odium, faciunt iſtæ verſus id objectum, cujus actione excitatur illa idea.

573. Verum ſic inſtructi ſumus, ut ipſa hæc mentis conditio amoris, aut odii, faciat in corpore tales motus muſculares, quorum ope objectum lætitiæ uniri corpori, vel cogitationi, poſſit; vel quorum efficacia id ita removeri queat, ut triſtitia ejus præſentiam concomitans deleatur.

574. Quum verò motus illi muſculares ope Spirituum, à cerebro pulſorum in muſculos, exerceantur, patet hinc, quod ab omni puncto hujus uſque ad muſculos voluntati obnoxios, ſit liber motus ſpirituum à cerebro oriundorum. Unde Senſorium commune eſt pars cerebri, ubi omnia illa puncta aggregata habentur, adeòque, ut apparet, medulla cerebri in capite.

575. Quò diſtinctior actio objecti in ſenſorium commune, eò nitidior, & diſtinctior, idea inde orta.

576. Quò vividior actio objecti in ſenſorium commune, eò clarior idea excitata.

577. Quò ſæpius renovatur actio objecti in ſenſorium commune, eò clarior idea.

578. Quò magis aliena ob omnibus aliis actio objecti in ſenſorium commune, & quò magis inſolita, eò vividior idea.

579. Si ergò ſenſorio communi impreſſa conditio tam fortiter inhæret, ut actione ſuperveniente aliorum objectorum mutari nequeat, manebit præſens idea ejus conditionis comes.

580. Aut ſaltem occaſione ſimilis cauſæ; aut ideæ affinis, redditur idea eadem volenti, aut & invito; quam ſi comitatur conſcientia ſimilis olim perceptæ, vocatur Memoria.

581. Verum omne hoc pendet tantum à ſimplici illa conditione ſenſorii communis,

nis, quę eſt ibi mera tantum mechanica diſpoſitio.

582. Quare oriri poterit æquè à cauſis corporeis in corpore, undecunque demum, latentibus, nervos, ſpiritus, cerebrum, eodem modo afficientibus, hinc ideas eaſdem excitantibus, quam à cauſis corporeis externis. Vocaturque hæc diſpoſitio Imaginatio prima.

583. Si tum memoria ſimilis ideæ, occaſione objecti externi agentis olim excitatæ, fortis adeſt, ſimulque præſens idea jam ab interna διαθέσει pendens vivida ſit, oritur fortiſſima perſuaſio, cauſam hujus jam præſentem eſſe extrà corpus, quæ dicitur Imaginatio altera.

584. Si voluntas in ſenſorio communi, & in partibus illi efficaciter cohærentibus, retinet eum ſtatum, qui oritur ex actione diſtincti & vividi objecti; aut ſi actiones omnium aliorum objectorum accuratè cohibet, & priorem ſolam retinet, hæc ejus actio vocatur Attentio: cujus effectu idea diſtincta, clara, vivida, diu præſens, habetur: quæ proinde mater eſt Scientiæ, utpote optima, ad hanc parandam, via.

585. Ex quibus cognoſcuntur Senſus externi quinque vulgò numerati (181. ad 572.) tum & interni, qui dicuntur, Memoria, Imaginatio, Affectus animi, Attentio; quibus Fames, & Sitis, à quibuſdam annumerari ſolent.

586. Inde etiam intelligitur ratio plurimorum circa hoc negotium quæſitorum.

1. Cur corporea ſigna, nihil præter arbitrium inſtituentis habentia, ita afficiunt, dirigunt, mutant, ideas?

2. Cur impoſſibile eſt imaginationem alteram emendare ullo ratiocinio? ſed quidem violento motu?

3. Cur, cæteris paribus, ſenſus externi, internique, vigent, ceſſante motu voluntario, muſculari?

4. Attentus, Reminiſcens, Imaginans, quare ſopit ſenſus externos, & ſupprimit motus corporis? & undenam his, dum optimè priores actiones exercent, ἀναισθησία.

5. Quam ob cauſam oritur tanta debilitas in corpore, ubi ſenſus interni validè, & diu, exercentur?

6. Qua autem ratione variata ſæpe objecta adeò exhilarant?

7. Quare cibi, potus, medicamenta, venena, quies, motus, aer, calor, frigus, conſuetudo, animi affectus, tantam vim exercent in omnibus his?

8. Quænam eſt in corpore conditio, unde judicium affirmans, negans; ratiocinium; & methodus ordinatè cogitandi pendet? Cur diſtinctio ad hæc tantum valet? Sed imaginatio ſecunda tantum officit?

DE VIGILIA.

587. Vigilans vocatur ille, in quo organa ſenſuum externorum, internorum; tum inſtrumenta motuum voluntariorum, ſic ſe habent, ut motus conſuetos exerceant facile, ab objectis facile affici queant.

588. Quod totum pendet à præſentia ſpirituum bonorum, copioſorum, in cerebro, medulla ejus, nervis, & muſculis; tum ſimul à bona conditione partium ſolidarum cerebrum, nervos, muſculos, conſtituentium.

589. Vigilia ergò dicitur ſtatus ille corporis, in quo hæc duo ita obtinent.

DE SOMNO.

590. Longe autem obſcurior habita ſemper fuit cognitio Somni, licet tantum ſit ſtatus oppoſitus Vigiliæ, unde opus erit, ad cognoſcendam ejus naturam, accuratè perpendere omnia ejus phænomena, quæ imprimis hæc ſunt:

1. A vigilia in ſomnum labenti incipiunt obtundi per gradus, & difficilius exerceri omnes ſenſus externi, internique, accedente ſenſu ponderis in corpore, & tandem omninò deſinere.

2. Incipiunt retardari per gradus, deinde minui cum ſenſu magnæ reſiſtentiæ, tandem deſinere, omnes motus voluntarii.

3. Muſculi autem iis exercendis deſtinati, labaſcere, collabi, flacceſcere, paralytici fieri, primò in palpebris, facie, collo, brachiis, & ſic, ſenſim deſcendendo, omnes.

4. Ceſſant omnes illi effectus corporei, & affectiones mentis, quæ ſequuntur ex tribus hiſce, ut ex cauſa.

5. Interim tamen motus arteriarum, venarumque, & cordis, fit fortior, lentior, æquabilior, plenior, idque per gradus

dus diverſos augendo, prout augetur ſomnus.

6. Reſpiratio profundior, robuſtior, lentior, æquabilior, ſenſim fit, eaque eò magis increſcunt, quo plus augetur ſomnus.

7. Itaque omnia, quæ ex his duobus fiunt, perfectius exercentur; proinde perfectio ſanguini inducitur illa, quæ requiritur ad optimam circulationem, coctionem, ſecretionem, perſpirationem, diſtributionem, nutritionem; fietque inprimis motus humorum celerior per vaſa ſanguifera, cordique propiora, lentior per lateralia, à corde remota, & per muſculos voluntarios aliter excitanda.

8. Evigilat dormiens ſenſu externo validè excitato per objectum; aut ſenſu incommodi percepti à ſtimulo excrementi; vel moleſtia ex compreſſa nimis parte, cui incumbit; aut ſponte; cæterum, quò plus dormitur, eò major ſomnolentia; ut reliquis paribus, tandem vita fere fiat ſomnus.

9. Evigilans primò convellitur, palpebras aperit, expandit membra, oſcitat, dormiturit, ſenſim ſenſibus, motuique, aptus evadit, dein refectus viribus iterum valet.

591. Somnus autem exoritur in nobis, fovetur, & augetur:

1. Cibi ſolidioris, tenacioriſque, ingeſtione nimia, & remora in ventriculo.

2. A potu copioſo liquoris vegetabilis fermentati, eò magis ſomniferi, quò magis abundat ſpiritibus.

3. Ab Aromatibus penetrantibus, flagrantiſſimis, ſpirituoſiſſimis; croco, hormino, ſalvia, & ſimilibus, à quibus tamen lædens acrimonia abeſt.

4. A lacte Papaveris, viſco Cynogloſſæ, ſucco lactucæ Sylveſtris, pomo Mandragoræ, virtute Solani.

5. A laſſitudine ex labore valido, diu ſuſtentato.

6. A quiete pacatiſſimæ mentis, & otio tranquilliſſimo quieſcentis planè corporis, atque ſilentio abſoluto objectorum omnium ſenſibilium.

7. Ab exceſſu æſtus, aut frigoris, nimium aucti; ſive oriantur à cauſa quadam communi, ſive ex temperie, ætateve, fluxerint.

8. Ab omni tali cauſa, quæ impedit appulſum ſanguinis vitalis in corticem cerebri; ejus tranſitum per vaſa illius; ſecretionem ſpirituum inde neceſſariam; horum derivationem in nervos, organa ſenſuum, & muſculos voluntarios; refluxum horum ſpirituum ab omnibus his locis verſus ſenſorium commune; hinc evacuationes nimiæ, pituitoſa humorum indoles, obeſitas humores intra urgens, plethora comprimens, vulnera cerebri, phlegmone ejus, apoſtemata ibi nata, extravaſatio humorum ſub cranio, contuſio cerebri, ejus compreſſio, ablatio, putrefactio, & ſimilia plurima; ſi interim cerebellum ab his vitiis immune manet, & ſuo munere fungitur.

592. Impeditur ſomnus:

1. Perpetua, lenta, admiſtione potus aquoſi, calidi, ad ſanguinem.

2. Nervorum cerebroſorum vellicatione acri qualibet.

3. Forti affectu animi.

4. Cerebro irritato, à cauſa quacunque externa, vel interna.

593. Erit itaque ſomnus ille ſtatus medullæ cerebri, in quo nervi non accipiunt à cerebro tam copioſum, nec tam fortem, influxum ſpirituum, ac requiritur eò, ut organa ſenſuum, motuumque voluntariorum, facilè & expeditè, ſuas actiones exercere poſſint.

594. Hujus autem cauſa proxima forte eſt penuria ſubtiliſſimi ſpiritus multo, longoque, molimine tantum elaborandi, jamque conſumti, unde inanita tenuiſſima vaſa pro tempore vix inflata collabuntur; aut tanta preſſio craſſioris ſanguinis ad corticem cerebri, ut hinc medulla cerebri, undique involuta cortici, compreſſa tranſitu ſpirituum careat.

595. Et cauſa ſomni naturalis erit id omne, quod hæc duo producere poteſt.

596. Unde & effectus ejus intelliguntur: nam in ſomno ceſſant nonnullæ actiones (590. 1. 2. 3. 4.); quieſcunt harum organa & muſculi (590. 3.); ſpiritus per hæc vix fluunt (593.); ergò hi minus conſumuntur; ſolidi autem villi, & fibræ, in nervis, & muſculis, vix mutantur; non deſtruuntur; æquilibrium in omnibus obtinet; nec varietas preſſionis in vaſis, nec diverſitas illa velocitatis in humoribus, obtinet.

597. Sed in ſomno augetur motus cordis pulmo-

pulmonum, arteriarum, viſcerum (590. 5. 6. 7.); neque hic tum mutatur, nec deſtruitur, actione ſenſuum, motuumve voluntariorum, tunc ceſſantium (590. 1. 2. 3. 4.); ideòque orientur effectus hi, qui ex his immediatè pendent, & cenſeri poſſunt: 1. humorum vitalium circuitus validior, æquabilior, per canales tum liberiores, laxiores, ingreſſui patentiores, varietate muſculorum non impeditos; hinc impulſus in vaſa lateralia minor quidem, at æquabilior, per vaſa majora validior, & æquabilior; itaque fiſtulæ laterales ſenſim replentur, minus trajiciuntur, tandem fere quieſcunt cum collectis ſuis liquidis; folliculi laterales adipoſi lentiori oleo implentur, diſtenduntur, ut & folliculi glandularum, hinc circuitus tandem fere per ſola vaſa ſanguifera, ſenſim lentior, tandem vix notabilis, ſi nimis diu protrahitur; dum interim accumulata pinguedo ut balſamus circumfuſus contenta interiora defendit, & tardè urgenti neceſſitati pauculum pabuli præbet. 2. inde in ſomno moderato materies Chyli in ſerum, hoc in tenuiores humores, illi in nutrimentum, quàm optimè commutantur. 3. partium in ſolidis parum cohærentium detritus ſenſim lenior. 4. ſecretio ad cutim aucta, reliquis imminutis. 5. optima refectio perditi: nam repletio æquabilis, continua, bona, reſtituit humores; & ſolida optimè reparantur, quia cauſæ impedientes, turbantes, deſtruentes, quieſcunt; dum interim feliciſſimè paratur materies, in vaſis eſt aptitudo ad recipiendum, in humoribus ad ingrediendum, interimque cauſæ applicantes, & conſolidantes, liberè agunt. 6. hinc itaque productio nova, & accumulatio, ſpirituum animalium in omnibus humoribus quoad materiem, in vaſis minimis quoad repletionem.

598. Quibus ita refectis per ſomnum, aderit iterum in corpore aptitudo ad vigiliam, & ineptitudo in ſomnum; unde, accedente cauſa excitante, homo rurſum evigilat.

599. Cur capite calido, pedibus frigidis, vigiliæ, non ſomnus?

Cur ebrietas à ſpirituoſis, & poſtea ſomnus?

Unde inſomnia? unde motus in ſomniantibus?

Somno poſito laudabili intrà limites octo horarum, cur tum perſpiratio duplò major, quam eodem tempore vigilanti fuiſſet.

Quì fit, ut protracto nimis diu ſomno, caput grave, ſenſus hebes, memoria debilis, frigus, pituita, obeſitas, pondus, ſuffocatio virium, ineptitudo muſculorum ad motum, imperſpirabilitas?

Undenam protractus aſſiduò ſomnus diu ſuſtinet vitam ſine cibo, potuve?

Quamobrem fit, ut à ſomno bono, ſemper expanſio muſculorum omnium, oſcitatio repetita, acies judicio, agilitas muſculis, vires nervis, redeant?

Quo effectu fœtus ſemper, pueri frequenter, juvenes plus quam viri, ſenesve, dormiunt?

Et cui bono reſurgentes à morbis validiſſimis dormiunt longè magis, quam ubi perfectè valent?

600. Ratio autem, qua tempore ſomni cordis muſculi non patiantur ſimilia (590. 3.), ſed contra agant validius alternè, videtur intelligi, ſi attendimus 1. ad differentiam cerebri mollis, cavitatibus inſtructi, ſinubus venoſis circuitum variare potentibus preſſi & cincti, expanſilis, & compreſſilis, circulis arterioſis majoribus externiſque coronati; & ad differentiam cerebelli ſolidioris, compacti, omni cavo deſtituti, nullo ſinu venoſo cincti vel preſſi, non expanſilis, nec compreſſilis, arteriolis veniſque ut alibi tantum præditi. 2. nervos cardiacos primam originem cerebello tantum debere. 3. arterias coronarias oppoſito tempore impleri & depleri, quam reliquæ in toto corpore, idemque de venis verum eſſe. 4. cava cordis impleri, dum coronariæ. 5. auriculas, & cava cordis, alternis vicibus impleri, depleri, agere, quieſcere; nam ex omnibus his liquet, cauſas contrahendo cordi aſſiduò renaſci, agere, perire, quieſcere, an autem ſpiritus cerebelli vitales, ſpiritibus cerebri animalibus, craſſiores ſunt?

DE RESPIRATIONE.

601. Quænam ſit Reſpiratio, cur perennet abſque adjumento mentis, patebit ex ſequentibus: namque id indagari jam requirit ordo: quamvis enim alia actio frequentius viſa

non

non ſit, tamen difficulter intelligitur, inprimis quia partim vitalis, partim voluntaria, tum etiam quia tam multiplicia organa ei exercendæ ſerviunt; quare ſollicitè excutienda erit; quod commodiſſimè fiet conſiderando phænomena, & organa.

602. Pulmones ſuſpenſi in aere undique ad eos allabente, & æqualiter ubique premente, collabuntur ſemper, contrahunt ſe in ſpatium minus, fiunt multò minores, quam erant, dum in thorace integro hærebant; id docet Anatome: abſolvitur hæc vis inprimis actione contractili fibrarum muſcularium, ſquamoſa ſegmenta Bronchiorum connectentium *a*.

603. Pulmones, ſic contracti (602.), ſi vi inflato per glottidem aere implentur; diſtenduntur eò uſque, ut æquent magnitudine eam, quam habebant in thorace integro, imò & multo diſcrimine eam ſuperent, docet experientia.

604. Quod idem (603.) fit, ſi aeri per glottidem aditu in pulmones relicto, interim ille auferatur, aut in preſſione minuitur, qui pulmones externè attingit. Demonſtrat machina Boyleana.

605. Unde patet pulmones propria vi ſemper niti, ut minores ſint in omnibus ſuis partibus, quam quidem ſunt dum in thorace clauſo locantur: hinc ſemper eſſe in ſtatu diſtractionis violentæ, dum homo vivit; ideòque collabi & minui, dum totum animal in vacuo Boyleano hæret.

606. Enimverò non eſt aer ambienti ſimilis inter membranam exteriorem pulmonum, & pleuram in omni ſuo ambitu in homine ſano; nihil ergò, quod comprimit externè pulmonem, niſi diaphragma; interim aer liberè ſemper per glottidem ingreſſus internè ſemper adeſt; unde pulmo ſemper paulò plus extenditur per aerem internum, quam comprimitur per aerem externum impeditum diaphragmate ſic coſtis, vertebriſque, nexo, ut non adeò ingredi poſſit thoracem, ac requireretur ad æquilibrium.

607. Hanc autem, magni in his momenti, veritatem (606.) evidentiſſimè demonſtrat Anatome; productio, & incrementum fœtus in utero, & hominis extrà uterum; pulmones inflati; vulnera in cavum thoracis penetrantia, pulmonis collapſum efficientia, ejus dilatationem impedientia, nunc uni, nunc utrique lateri thoracis inflicta; maximè verò celebre experimentum Hookii in canibus vivis inſtitutum.

608. Quum ergò in inſpiratione aer majori, quam ante, copia ingrediatur per glottidem in pulmones, hos extendet magis (603.), ſuperabit vim eorum naturalem (605.); ergò pulmo in hac actione patitur; quid autem agat, docent phænomena.

609. In inſpiratione vitali, inprimis in homine dormiente ſpectata, 1. coſtæ inprimis novem ſuperiores, manentes in articulatione ad vertebras, & in unione cum cartilaginibus ſterno accretis, parte arcuata aſſurgunt verſus claviculas, ita, ut motus hìc maximè obſervetur in medio arcus, inferiores autem tres, vel forte quatuor, eodem tempore deorſum retrorſum obliquè parum extra vertuntur; ita tamen, ut ſimul coſta ſeptima, octava, nona, decima, ſuis ſegmentis cartilaginoſis introrſum quaſi trahantur. 2. ſimul tumet ſenſim magis, magiſque, uſque ad finem inſpirationis, totum abdomen, premiturque valde extrorſum. 3. quin eodem momento capacitas thoracis augetur, ut docet menſurantis funis circumductio, oculus ipſe, & inprimis contemplatio mechanica figuræ, ſitus, nexus, articulationis, coſtarum, maxima profectò arte hìc poſitarum. De qua re videantur Borelliana demonſtrata.

610. Sed & in ipſa illa actione diaphragma ex ſitu convexo, & ſinuoſo, quem habebat prius, deducitur in figuram magis planam verſus inferiora; hoc enim vivorum brutorum inciſio, vulnera magna abdominalia in hominibus, inflicta, docuerunt; eam autem mutationem figuræ pendere à contractione muſculoſæ fabricæ in ſepto hoc, docet contemplatio ejus Anatomica.

611. Quum igitur in inſpiratione non fiant alia, cauſa ejus per hæc determinabitur, motum nempe deſcriptum coſtarum & diaphragmatis, quare inquirendum in eas cauſas, quæ hos motus faciunt.

612. *b* Coſtæ ſuperiores decem oſſeæ *c* arcuatæ, incurvæ; & in *d* medio longè plus depreſſæ,

a *Morgagn. Adv.* 1. *T.* 1. *F.* 1. *Z.*
b *Veſal.* 1. *Cap.* xix. *F.* 1. *ab* 1. *ad* 10.
c *Id. Ib. F.* 3. *ac. A.*
d *Id. Ib. F.* 1. 2. 3. 4.

depreſſæ, quam in aſſurgentibus *a* extremis; *b* apophyſibus binis cartilagine munitis articulantur. 1. in *c* foſſa cartilaginea vertebrarum unitis corporibus lateraliter retrorſum inſculpta, aut in primæ vertebræ corpore ſolo; 2. in *d* ſinu cartilagineo inſculpto proceſſui tranſverſo vertebrarum; junguntur coſtæ ſeptem ſupremæ ſterno, interpoſito *e* ſegmento arcuato cartilagineo, elaſtico valde, ad *f* angulum in coſta prima acutum ſurſum, in ſecunda fere rectum, in cæteris quinque obtuſum, cum ſterno, ita, ut angulus, hìc factus a cartilagine coſtarum cum ſterno ſurſum, fit eò obtuſior, quò inferior coſta; ſive id ſegmentum dein adſcendens ſterni ingreditur *g* lateralia cava ita, ut quò ſuperior coſta, eò *h* angulus hujus inſertionis ex concurſu ſuperioris partis ſterni minor ſit, 3. coſtæ verò ſexta, ſeptima, octava, arcus ſuos cartilagineos jungunt, tam in annuentibus aut coeuntibus extremitatibus ſuis ſterni infima petentibus, ſed & coaleſcunt inter ſe ſuſis in nexus mutuos proceſſibus cartilagineis latis *i*. Coſtæ duæ inferiores k, aliquandò tres inferiores una tantum poſtica apophyſi prædita articulantur modò uni ſinui in ipſo corpore unius ſuę vertebræ, ſuiſque cartilaginibus fere tantum tendineſcentibus non attingunt ſternum, ſed diaphragmati, & cartilaginibus proximarum coſtarum, inſertæ evaneſcunt; videntur adeò dirigendis, æquabiliter ſuſtinendis, retrorſum, deorſum agendis, motibus ſepti tranſverſi famulari.

613. Muſculi intercoſtales *l* externi orti ex inferiori margine coſtę ſuperioris obliquè deſcendunt antrorſum, & inſeruntur margini ſuperiori coſtæ infrà ſequentis, toto ambitu oſſeo inter omnes coſtas veras nothaſque; *m* interni autem ex margine inferiori coſtæ ſuperioris orti ad diſtantiam à lateribus ſpinæ thoracis, obliquè deſcendentes retrorſum, priores ſecant, inſeruntur margini ſuperiori coſtę infrà ſequentis, toto ambitu oſſeo.

614. Sed & *n* muſculus Subclavius à parte interiori dimidia claviculæ, ubi ſpinæ ſcapulæ jungitur, carneus oritur, obliquè antrorſum pergens margini ſuperiori coſtæ primæ propè ſternum inſertus.

615. Si ergò muſculi hi (613. 614.) ſimul contrahuntur; tum figitur prima coſta, propria jam articulatione ſatis firma, vi Subclavii, elevantur coſtæ novem ſequentes ſurſum, vertunturque extrorſum, inprimis in mediis arcubus, ita tamen ut in parallelìſmo æquabili maneant, deprimunt ſegmenta cartilaginea, quæ valde renituntur; ita amplitudo thoracis augetur ſatis notabiliter.

616. Diaphragma jam deſcriptum (86. *α.*), contractum, planum fit; thoracem valde dilatat; abdomen arctat; cartilagines coſtarum ſpuriarum anteriores introrſum ducit, verſus vertebras; coſtas ſpurias inferiores duas deorſum utcunque trahit; muſculos abdominales (86. *β.*) diſtendit, ſuperat.

617. Atque hi quidem ſoli videntur vitalem inſpirationem exercere muſculi, intercoſtalibus accipientibus *o* nervos à dorſalibus, diaphragmate verò ex *p* vertebralibus diaphragmaticis *q*, intercoſtalibus *r*.

618. Igitur aucta thoracis capacitate, inter pleuram, & ſuperficiem pulmonum nihil premit pulmones, aer ergò eos inflat ingreſſus per glottidem, donec iterum ſint, vel potius maneant, accurate contigui pleuræ (604.), & diaphragmati, haecque ratione efficit omnia, quæ dicta ſunt (197. 200. 2.)

619. Hiſce (618.) ſic manentibus, aer in pulmones agit æqua vi, ac thorax reſiſtit; itaque pulmo quieſcet, hinc ſanguis minus tranſibit, minori copia agetur in cor ſiniſtrum, hinc minus in cerebellum ejuſque ner-

a *Id. Ib. F. 3. aA.*
b *Id. Ib. F. 4. L. M.*
c *Id. Ib. F. 3. d. Euſtach. T. 44.*
d *Id. Ib. F. 3. b. Euſtach. T. 44.*
e *Id. Ib. F. 3. BE. Euſtach. T. 43.*
f *Id. Ib. C. AE.*
g *Id. Ib. F. 7. puxyza.*
h *Id. Ib. F. 1. tota anterius.*
i *Euſtach. T. 35. 43.*
k *Id. T. 44. 45.*

l *Veſal. 11. F. 8. DD. Euſtach. T. 24. 33. 39. 40.*
m *Id. Ib. EE. Euſtach. T. 19. 33. 38.*
n *Spigel. l. iv. T. xvIII. dFc. Euſtach. T. 32. 20. 18. 24. 28. T. 35. 17. 15. 22. 25.*
o *Vieuſſ. de Cer. T. xxvII. Cc.*
p *VVillis de Cer. T. ix. XYM. Vieuſſ. Neur. T. 28. I.*
q *Vieuſſ. Neur. T. 24. P.*
r *Id. Ib. T. 23. 58.*

nervos; tum ſanguis arterioſus minus aget in muſculos intercoſtales, & in diaphragma; ergò cauſæ dilatantes thoracem debilitantur; hinc elater ſegmentorum cartilagineorum coſtas iterum deprimit, adjuvantibus *a* fibris muſcularibus a latere ſterni intrà thoracem oriundis & fini oſſeo, atque cartilagini coſtarum verarum inſertis; tum ſimul reſtituunt ſe diſtractæ peritonaei & abdominalium muſculorum fibræ, hinc preſſa viſcera laxum jam diaphragma ſurſum trudunt in thoracem; arctatur thorax; aer expellitur ex pulmone; fit exſpiratio; fiunt omnia, quæ dicta ſunt (618.); inprimis autem binis his actionibus (618. 619.) acceleratur, atque exercetur, tranſitus ſanguinis per pulmonem.

620. Proinde ipſo hoc momento (619.) iterum acceleratus ſanguis incipit ad cerebellum & ad muſculos fortius, & copioſius, fluere, ergò renaſcuntur cauſæ contrahentes intercoſtales & diaphragma; redintegratur inſpiratio: ſicque aſſignata vera, præſens, ſufficiens, ratio alterni hujus vitalis motus.

621. Verum præter has cauſas vitalis reſpirationis accedunt aliæ voluntati ſervientes, coſtis itidem applicatæ, pro dilatatione violenta pectoris, ejuſque arctatione forti. Priores, licet aliis functionibus inſerviant, tamen, & huic operantur, dum etiam ſic determinantur ad hanc functionem. Primò namque *b* Scalenus primus carneus ortus à parte anteriori proceſſus tranſverſi vertebræ ſecundæ, tertiæ, & quartæ, colli, antrorſum obliquè deſcendens, tendine ſuo inſeritur primæ coſtæ. Deinde *c* Scalenus alter carneus ortus à parte laterali proceſſus tranſverſi vertebræ ſecundæ, tertiæ, quartæ, colli, deſcendens, tendineſcens, ſupergreſſus primam, ſecundæ, aut & tertiæ, coſtæ inſeritur. Poſtea *d* Scalenus tertius, qui carneus ortus à parte laterali antica proceſſus tranſverſi vertebræ colli ſecundæ, tertiæ, quartæ, quintæ, & ſextæ, inſeritur plerumque coſtæ primæ. His enim elevari, ſuſtineri, firmari, poſſunt tres coſtæ ſuperiores, ne vis intercoſtalium, aliorumque, muſculorum in forti inſpiratione determinetur deorſum: nec obſtat eorum vi collum flecti, aut circumverti; quia ſi agunt ſimul, & ſi cervix *e* muſculis ſuis erigentibus *e* Spinali colli, *f* Tranſverſali colli, *g* Interſpinalibus colli, *h* Longiſſimo dorſi, *i* Semiſpinato, ſimul agentibus, cervicem figentibus, firmatur, neceſſariò actio Scaleni coſtas elevat: verum in violentiſſima reſpiratione talia plurima concurrere certè eſt quàm certiſſimum: quartò *k* Serratus anticus minor carneus à proceſſu Coracoide ſcapulæ ortus, antrorſum obliquè deſcendens, largior factus, gracileſcens, carneus, inſeritur parti oſſeæ anteriori coſtæ ſecundæ, tertiæ, quartæ, quintæ. Quintò *l* Serratus anticus major carneus ortus a baſi ſcapulæ, largus, craſſus antrorſum oblique deſcendens *m* coſtis octo ſuperioribus dentatis, quaſi carneis partibus inſeritur, quarum duæ, aut tres, quatuor, vel & quinque inferiores interſeruntur *n* ſimilibus proceſſibus Obliqui exterioris abdominalis. Etenim ſi muſculi ſpapulæ, *o* Trapezius, *p* Rhomboides, *q* Levator, ſcapulam ſurſum & retrorſum immobilem figunt, tum actio Serrati utriuſque fortiter elevat coſtas à ſecunda ad octavam; quod in fortiſſima inſpiratione fieri clarè videmus. Sextò, à parte poſtica *r* Serratus poſticus ſuperior tendineus ortus à ſpinis binarum vertebrarum inferiorum cervicis, & trium ſuperiorum thoracis, carneis dentibus inſeritur curvaturæ ſecundæ, tertiæ, quartæ, coſtarum, elevans has obliquè ſurſum. Septimò juvat *s* Serra-

a *Bidloo T. 26. F. 1. BB.*
b *Veſal. 11. T. VIII. C. Euſt. T. 37. 38. 39.*
c *Veſal. T. XIV. M. Euſtach. T. 37. 38. 39.*
d *Id. Ib. N. Euſtach. T. 38. 39.*
e *Covvp. App. ad Bidloo. F. 36. 11.*
f *Id. Ib. K.*
g *Id. Ib. LL.*
h *Veſal. 11. T. XII. N. T. XIII. Γ.*
i *Id. Ib. T. XIII. K.*
k *Veſal. 11. T. V. Γ. Tab. IV. K. Euſtach. T. 32. 35.*
l *Id. Ib. T. IV. l. T. V. m. Euſtach. T. 28. 30. 31. 32. 33. 36.*
m *Id. Ib. Tab. 11. OOO.*
n *Id. Ib. ppp. Euſtach. T. 30.*
o *Id. Ib. T. IX. EKGII. Euſtach. T. 29. 31. 34.*
p *Id. Ib. T. X. GHIK. Euſtach. T. 29. 34.*
q *Id. Ib. C. Euſtach. T. 32. 36.*
r *Id. Ib. Tab. XI. F. Euſtach. 36.*
s *Veſal. 11. T. XI. Δ. Euſtach. T. 36.*

Digitized by Google

Serratus poſticus inferior, qui à ſpinis vertebrarum lumbarium, & aliquandò à quibuſdam thoracicarum, ortus, fibris digitatis inſeritur arcui medio fere coſtæ nonæ, decimæ, undecimæ, & extremitati duodecimæ coſtæ: hic enim decurſu fere ab horinzontali adſcendente ſurſum fibrarum ultimas has coſtas extrorſum ducens, deorſum, & retrorſum ampliat thoracem, cavet ne à contractis fibris diaphragmatis adductæ hæ coſtę arctent thoracem.

622. Actio autem muſculi Obliqui exterioris, inferioris, & Recti (86. b. a. d.) conſpirantium, coſtas reprimens, thoracem arctans, Serrato antico inferiori reſiſtens, ut ipſe nexus docet, ſi concurrit cum actione *a* Sacrolumbalis admodum compoſiti, & vix deſcribendi diſtinctè, muſculi; conſtat ſerie fibrarum muſcularium carnearum, ortarum à tranſverſis proceſſibus vertebrarum lumbarium, harumque ſpinis, atque adſcendentium ſurſum in coſtas, junctarumque ibi *b* muſculis carneis, acceſſoriis à coſtis procedentibus; hæc inquam actio exſpirationem violentam adjuvat fortiſſimè, arctato ſimul abdomine ope muſculi Tranſverſi.

623. In fœminis ſternum compreſſius, claviculæ magis rectæ, thorax anguſtior, anterius planior, ſegmenta cartilaginea citius oſſeſcunt ſuperiora, quam inferiora; hinc iis inſpirantibus ſternum ſurſum, & obliquè extrorſum vertitur, totuſque thorax quaſi aſſurgit; hinc etiam tumente abdomine liberius reſpirant.

624. Conſtat muſculos reſpirationi inſervientes, & voluntati obnoxios, longè majores, fortioreſque eſſe iis, qui reſpirationem vitalem faciunt. Unde fit, ut vis priorum valeat augere, minuere, integrè ſiſtere, alterutram actionum reſpirationem efficientium.

625. Hinc intelligitur, quod non ſint duo momenta phyſica in vita hominis ſibi ſuccedentia, in quibus vaſa pulmonalia eandem figuram, capacitatem, actionem, poſſideant.

Item antagoniſmum quibuſdam muſculis eſſe hic loci ſine muſculo antagoniſta.

Ergò etiam antagoniſmum inter actionem fluidi moventis muſculos, & inter reſiſtentiam ſimplicis elateris in ſolido.

Proinde non opus eſſe ad motus alternos, in partibus utriſque reciprocè acturis, alternas humorum ſupponere actiones; ſufficere, ſi contingat in alterutra.

Vim, cauſamque, reſpirationis, voluntas humana valet ſiſtere, vim cordis directè ſiſtere non valet, ergò cauſa motus cordis validior, conſtantior, ejus actio frequentior; tamen eſt concentus quidam inter cordis pulſus, & reſpirationum numerum, ſed qua lege?

Sed & perſpicitur inde neceſſitas iterandi ictus cordis, repetendæ reſpirationis. Quamdiu verò perſiſtere poſſunt, quoad efficaciam vitæ, ſine repetitione?

Cur in inſultu aſthmatico, peripneumonia, anhelatione, agone mortis, reſpiratio fit muſculis vitalibus & voluntariis validè concurrentibus ad eandem actionem, ita ut moveantur collum, ſcapula, pectus, coſtæ inferiores, dorſum, quàm evidentiſſimè?

Quare in ſanitate perfecta, corpore quieſcente & vigilante, reſpiratio adeò lenta, quieta, tacita, ut vix advertatur, interim circuitu humorum expedito?

Cur tuſſi, ſuſpirio, accelerata reſpiratione, augetur motus ſanguinis per omnia vaſa?

Quamobrem actio prima reſpirationis eſt inſpiratio, ultima verò exſpiratio?

Unde in moribundis, ceſſante dudum reſpiratione, Sinus venoſi, auriculæ, cor, palpitant?

Et qui fit, ut reſpirationi exercendæ, vitæque continuandæ, ineptus planè ſit aer in ſummo gradu gravis, levis, humidus, ſiccus, calidus, frigidus; tum & ille, qui nimis compreſſus, vel rarefactus; ut & is, qui in parvo ſpatio non renovatur ſatis citò?

DE VOCE, LOQUELA, CANTU, RISU, TUSSI, &c.

626. Hinc autem clarè concipitur, quomodò homo vocem edat: hic enim ſonus formatus exſpiratione eſt: ergò fit expulſu aeris, tota capacitate pulmonis contenti, per cauſas arctantes thoracem

a *Veſal.* 11. *T.* x11. *L*Δ. *MM. T.* x1. *Q. Euſtach. T* 36. 25. 22.

b *Steno ſpec. myol.*

cem (619. 622.), in aſperam arteriam, ventriculos anteriores campaniformes *a*, inde in *b* glottidem, ubi arctata via celerius motus, elaſtico tremulo corpori illiſus, hinc in undas reciprocas percuſſus, ſonum facit: docent Phyſici.

627. Ille autem egrediens ex anguſtia glottidis in cava *c* corporis membranoſi *d* oris & *e* narium, tranſeundo per hæc loca, prout lacunaria hæc glabriora, aſperiora, apertiora, impeditiora, aut variis modis figurata ſunt, etiam varia ſpecie ſoni ore egreditur: demonſtrant Phonurgi.

628. Quum verò latera cartilaginea, cartilagines arytænoideæ dictæ, ad capitula lævia cartilaginis cricoidis commiſſæ per ſuos ſinus, atque lubricatæ linimento ſuo unctuoſo *f*, nexu ſuo rimam formantia, aperire, vel arctare, valeant rimam hanc innumerabilibus modis, prout muſculi hic poſiti variè agunt (194); hinc diverſitas vocis quoad acutiem vel gravitatem habetur; etenim pendet omne id negotium à celeri vel tardo repercuſſu undulationis; hic verò celerior fit arctata via, vel aucta celeritate expellente aerem; contrà gravitas vocis tardius undulantis aeris effectus, ab apertura rimæ majore, aut à lento efflatu aeris, deducitur. Id evicerunt ſuis demonſtratis Muſici.

629. Hinc apparet nimis dilatata rima perire ſonum his, qui tentant graviorem ſonum efficere, quam quidem poſſint; item eundem in formatione acutiſſimi toni ſuffocationem fere pulmonibus, ſtridorem laryngi inferre.

630. Si ſonus ille organis extrà laryngem poſitis (nempe gutturi, linguæ, dentibus, labiis, genis, naribus, palato membranaceo, vel muſculoſo, ſuo vario concurſu, & poſitu, admodum variandis,) illiſus, inde in tranſitu, vel reflexu, mutatur, & determinatur, fit id quod literis exprimitur; de quarum ortu, combinatione, & hinc loquela, videndus unus *g* Johannes Conradus Amman, Vir in hiſce ſtupendæ induſtriæ, & ſucceſſus felicitate clariſſimus.

631. Quum verò Cantare ſit, ſonos juxtà gravitatem, acutiem, celeriter, vel tardè, fortiter, vel blandè, æquabiliter, vel flectendo, pronunciare, ejus actio ex prædictis intelligitur: cujus gratia pendet à voce, tonis, tempore, flexu.

632. Superficies glabra, lubrica, in organis, ſuavitatem voci conciliare videtur; ut & gutturis, oris, palati, naſi, conformatio.

633. Agilitas muſculorum movendæ glottidi ſervientium; laxitas obſequens ligamentorum cartilaginis laryngis nectentium; magnitudo differentiæ, quam fabrica glottidis in apertura ſua admittit; oleoſus glandulæ magnæ Thyroideæ ſuccus copioſus, inprimis ope muſculorum incumbentium ſternohyoideorum, & ſternothyroideorum, expreſſus *h*, videntur efficere facultatem aptam varios tonos diſtinctè, & purè, formandi.

634. Pulmonum, thoraciſque, conſtructio, explicabilitatem efficiens, videtur cauſa præcipua robur, & longitudinem, animæ concilians. Tum ſuaviſſimis cantoribus ſingularis flexus ab his omnibus ſimul pendet.

635. Riſus fit, dilatato pulmone acceptum aerem, citiſſimis, admodum parvis, & reciprocis concuſſibus per organa inſpiratoria & exſpiratoria factis, quaſi undatim in pulmonibus & in aſpera arteria movendo, nec renovando; interim pulmone fere in eadem extenſione manente, ſanguinemque magis conquaſſante, quam tranſmittente. Unde ſcitur, quare riſus adeò fatiget? ſæpe in convulſionem tranſeat? venis jugularibus, adeòque & totius capitis, inprimis tantum tumorem conciliet? inde ruborem vultui, collo, oculis, conciliet? aliquando in impotentiam reſpirandi, hemoptoen pulmonalem, apoplexiam,

a *Morgagn. Adv.* 1. *pag.* 13. 14. *T.* 2. *F.* 2. *hh. F.* 3. *aa. F.* 4. *Euſtach. T.* 42. *F.* 11.
b *Caſſer. de voc. org. T.* XVIII. *F.* VIII. *CEEDC. F.* IX. *D. Morgagn. Adv.* 1. *pag.* 13. 14. 15.
c *Caſſer. Ib. T.* 1. *F.* VII. *EE. Valſalv. T.* 4. II.
d *Cowp. app. ad Bidloo. F.* 8. *Valſalv. T.* 4. *V. T.*
e *Id. Ib. O. Valſalv. T.* 4. *QQ.*
f *Morgagn. Adv.* 1. *pag.* 12. 13. *T.* 2. *F.* 6. *c. d.*
g *Surdus loquens Amſtel.* 1692. *& diſſert. de loquela. Ibid.* 1700.
h *Morgagn. Adv.* 1. *T.* 1. *MNO.*

xiam, & mortem, inducat, ſi nimius? Cur contrà adeò ſalubris ſit, ubi moderatus exerceatur?

636. Quin etiam Tuſſis inde patet: fit enim aere copioſiſſimo pulmonibus hauſto, retento parum; mox clauſa larynge, ſimulque diaphragmate truſo in pectus vi abdominalium muſculorum, aer condenſatur; latera pulmonum validè premit; dein, aperta iterum larynge, violentè & per reciprocos concuſſus expiratorios, concutitur; hinc ſuperficiem bronchiorum purgat. Unde ſcitur, cur riſus fere in tuſſim deſinat? quam parva inter has duas actiones ſit differentia? Cur validus cantus, vociferatio, omnia aſpera, membrana cruda bronchialis, eam producant.

637. Sternutatio quoque jam expoſita (498.) clariſſimè ex dictis intelligitur.

638. Oſcitatio fit expandendo omnes fere ſimul muſculos voluntarios, extendendo maximopere pulmones, inſpirando quamplurimum aeris lentè & ſenſim, eum dein retentum aliquamdiu & rarefactum lentè rurſum & ſenſim exſpirando, muſculiſque ſtatum naturalem reſtituendo. Hinc effectus ejus eſt omnes humores corporis per omnia vaſa movere, accelerare, æqualiter diſtribuere; adeòque organa ſenſuum, & muſculos corporis, ſuis muneribus quam óptimè adaptare.

639. Porrò quomodo fiant, corporis erectio, firmatio, converſio, flexio, extenſio, in capite, collo, dorſo, lumbis, oſſe ſacro, coccyge, oſſibus Ilium, iſchii, pubis; ſcapulæ, humeri, brachii, carpi, metacarpi, manus, digitorum; femoris, tibiæ, tarſi, metatarſi, pedis, digitorum, varii motus; hincque pendens ſtatio, greſſus, ſaltatio, curſus, lucta, &c. per ſua organa mota explicare haud permittit brevitas. Videantur Hieronymus Fabricius ab Aquapendente de motu locali animalium; & Johannes Alphonſus Borellus in opere laborioſiſſimo de motu animalium: res enim hæc nec compendio enarrari, longè minus demonſtrari, ut requireretur, poteſt. Sed pro cognitione articulorum, muſculorum, inſertionum, directionumque muſcularium, adeò ſcitu neceſſaria, ſolæ fere Tabulæ Euſtachianæ vera ſuppeditant, naturam ipſam oculis explanant, cedro certè dignæ.

640. Quum itaque hucuſque (39. ad 640.) per cauſas, & organa, explicatæ ſint actiones vitales, naturales, animales, quæ mari, & fœminæ, adultis, communes; reſtat porrò expendere eas, quæ ſexui propriæ, generationi prolis inſerviunt: ſunt eæ autem in differentia ſexus abſolutè diverſiſſimæ; tum & in eodem ſexu ratione ætatis, quàm maximè differentes.

SEMINIS MASCULINI ORTUS, &c.

641. *a* ARteriæ Seminales ex Aortæ parte anteriori ſub *b* renalibus arteriis ortæ, conſtantiſſima lege naturæ, quamvis, forte minus rectè, ſiniſtra ex arteria Emulgente nata quandoque dicatur *c*, non magnæ, atque propter obliquum ſuum ex Aorta decurſum *d* pauci humoris capaces, obliquè deſcendunt *e*, dein *f* venis Spermaticis ſui lateris, quarum dextra ex Cava ſub renali, ſiniſtra ex renali vena oritur *g*, ut tamen ſæpe in origine hac ludens natura varia ſit, ad angulum acutum *h* junguntur, communi his vaginula membranacea includuntur, arctè quaſi confunduntur, ſic ſimul tutò, ſub interiori lamella peritonæi tectæ, decurrunt ſuprà muſculos Pſoas *i*, & ureteres, donec pervenerint ad locum ſui exitus in k inguine, ubi *l* fibræ carnoſæ muſculi tranſverſi illis incumbunt *m* & *n* obliqui inſe-

F

a *Veſal. V. F. xx. h. i. F. xxi. a. Euſtach. T.* 1. *F.* 1. 8. 18. 19. ½. *F.* 2. 3. *T.* 2. *F.* 1. 2. 3. *T.* 3. *F.* 1. 2. 3. *T.* 12. *F.* 1. 3. 4. 7. 9. 10. 12. *T.* 25. 38. *T.* 26. 33. ½.

b *Veſal. v. F. xx. a. b. F. xxi. m. m.*

c *Id. in textu pag.* 523.

d *Euſtach. T.* 12. *F.* 1. 3. *T.* 25.

e *Id. T.* 12. *F.* 1. 3. *T.* 25.

f *Veſal. v. F. xx. ſ. e. F. xx. v y x. Euſtach. T.* 12. *F.* 1. 3. *T.* 25.

g *Euſtach. T.* 1. *F.* 1. 2. 3. *T.* 2. *F.* 1. 2. 3. *T.* 3. *F.* 1. 2. 3. *T.* 12. *F.* 1. 3. 4. 7. 9. 10. 12. *T.* 25.

h *Id. T.* 12. *F.* 1. 14. *&* 12. *F.* 3. 10. *&* 12. *T.* 25. 40.

i *Euſtach. T.* 25. 48. 38.

k *Veſal.* 11. *F. vi. d. Euſtach. T.* 21. *T.* 28. *T.* 32. *T.* 33. *T.* 12. *F.* 1. 33. *F.* 3. 30.

l *Veſal. Ib. & T. v. ß. Spigel. iv. T. x.* KK.

m *Morgagn. Adv.* 2. 24. *Euſtach. T.* 33. 41.

n *Veſal. Ib. T. iv. r. Spigel. iv. T. ix. L. L. Euſtach. T.* 32. 44. *ad dextram.*

inferioris, paululum recedentes à ſe mutuo, vaſa hæc vagina ſua incluſa tranſmittunt, ita ut locus ſub quo tranſit in muſculo tranſverſo altiſſimus, alter tranſmittens in obliquè adſcendente inferior ſit, tumque adhuc tranſeunt per *a* annulum ovalem in tendinea hic parte muſculi obliquè deſcendentis, tribus lineis inferiorem priori, denique deſcendit vagina hæc cum ſuis vaſis contentis, ſuprà *b* os pubis, atque in *c* ſcrotum delata facit *d* teſtem ipſum, ibi circumcreſcit ipſi cremaſter muſculus, qui ortus carneus a magna parte inferiore, anteriore ſpinæ oſſis Ilium, obliquo deſcenſu adnaſcens carneis fibris ad marginem anteriorem, deſcendentem, oſſis Ilium, verſus os pubis, unde antrorſum, deorſum, obliquè, ſe expandit, lateralia, & anteriora, tunicæ vaginalis amplectitur, dum à parte anteriore oſſium pubis, poſt vaginalem tunicam fibræ carneæ ortæ, rectà dimiſſæ *e* deorſum, ſe applicant parti poſticæ tunicæ vaginalis, & ita ſimul formant muſculum cavum, qui tunicam vaginalem, teſtemque, elevat, ſuſtinet, comprimit, exprimit *f*: toto autem hoc itinere hinc inde arteriolas laterales exiguas demittit *g*. Tum & tria loca in muſculis tranſmittentia vaginam, exiguam, tenuem, membranulam illi concedunt; ubi verò appropinquat in teſtibus venarum ſeries, *h* pyramidale corpus hæ conſtituunt.

642. In ipſo hoc itinere *i* parum in ſpiras flexa arteria Spermatica emittit ramulos arterioſos, qui *k* recta, patenti, ſatiſque magna via, in venam comitem ſanguinem arterioſum lateraliter derivent vera anaſtomoſi, inprimis in pyramidali corpore, ubi arteria ſeminalis teſti propinqua dat ramum inferiori, & interiori epididymidis parti *l*, ramulos illi largientem, dein tunicæ nerveæ inſerendum; & aliquando alium ramum *m* in ſummum teſtem; ſemper verò magnum ramum *n* ſuperiori, majorique, parti epididymidis inſertum, per vas in hujus diſtributum, inde & quaquaverſum diviſum; quin & multi ramuli à majori trunco venulis pyramidali corpore intimè confuſi, & communicantes, deinde in ambitum teſtis diſſeminantur.

643. Namque corpus pyramidale *o*, varicoſum, vel pampiniforme dictum, ex dorſo teſtis ortum, conſtat venis innumerabilibus, communicantibus, rete quaſi efficientibus, adunatis, tandem in unam venam ſeminalem deſinentibus; unde commodiſſima opportunitas ſanguinem hunc infundendi his venulis.

644. Arteriæ illæ, quæ tunicam nerveam penetravere, in *p* ramos ordinatim diviſæ, *q* diſtinctim locatæ, in *r* innumeros tandem ramulos, hinc in capillamenta ſubtiliſſima, abeunt, quæ infinita ſenſibus apparent, totum fere teſtem occupant, & forte in *s* vaſa majora, ordinatim poſita, atque in *t* unum majus per medium teſtem deſinens Epididymidi continuatum, ſuum humorem innumerabilibus oſculis evomunt; hinc venas non habent, ſed in emiſſaria deſinunt.

645. Vaſa autem illa (644. *t*) in *u* epididymida, vel paraſtatam, terminantur, atque in cavum ejus canalem ſuum humorem eructant; eſt verò *x* fabrica ejus unum continuatum, cavum, cylindricum vas, in flexus innumerabiles complicatum, unitum, corpori teſtis incumbens, arteriis irrigatum, in unum vas referens, vel ejacu-

a *Veſal. Ib. T. III. Y. T. I. K. Spigel. IV. T. VIII. SV. T. IX. D.*
b *Spigel. IV. T. IX. XX.*
c *Id. Ib. bb. Euſtach. T. 21.*
d *Id. Ib. YY.*
e *Euſtach. T. 44. 42. 36. 38.*
f *Ib. T. 33. 46. 34. 33. 39. a dextra, & T. 32. 28.*
g *Vid. omninò Euſtach. T. 12. F. 1. 3.*
h *Spigel. IV. T. XI. ab ZX. ad Y. T. XII. ab Y. ad Z.*
i *Graaf. vir. org. T. I. F. I. ABCDE.*
k *Leal Lealis περὶ σπερματιζόντων pag. 18. & ſeq. Euſtach. T. 12. F. 1. 3.*
l *Graaf. vir. org. T. 1. F. 1. CE. T. 2. F. 3. C.*
m *Id. Ib. BB.*
n *Id. Ib. CD. T. 2. F. 3. BD.*
o *Id. Ib. F. 2. DDEEFF. T. 2. F. 2. B.*
p *Id. Ib. F. IV. D.*
q *Graaf. vir. org. T. IV. F. IV. v.*
r *Ruyſch. Theſ. IV. T. I. Graaf. vir. org. F. 2. T. IV. F. III. BB.*
s *Graaf. vir. org. T. IV. F. IV. BBC.*
t *Id. Ib. C. & Ib. F. III. B. T. IV. F. I. A. F. IV. BC. Leal. Lealis F. I. tota.*
u *Graaf. Ib. T. II. F. II. GHIK. F. III. GFDF.*
x *Id. Ib. T. I. F. III. ABCDEFGH.*

ejaculatorium, deſinens; quod *a* reaſſurgens, ſuprà os pubis aſſurgens, in pelvim deſcendens *b* poſteriori parti cervicis veſicæ appropinquans finitur in veſiculas ſeminales.

646. Eidem fabricæ conficiundæ junguntur nervi teneri ex rete nervoſo abdominali unà cum vaſis ſpermaticis, tunicæ nerveæ impenſis, inque ea evaneſcentes; tum & alius à pari XXI. ſpinali *c*.

647. Venulæ exiguæ, & vaſcula lymphatica innumerabilia, à teſtium corpore reducunt eum humorem, qui ſupereſt ſecretione facta; ſed & credibile in his, quibus conficitur, nec tamen evacuatur ſemen, magnam ejus partem, & quidem ſubtilem, reſorberi his vaſculis, in corpore pyramidali venoſo miſceri ſanguini, hinc totam œconomiam corporis mutare.

648. *d* Veſiculæ ſeminales *e* collo veſicæ à parte poſteriori nexæ per *f* membranas, ſunt *g* inteſtinula cæca, in gyros, cryptas, receſſus, complicata; in quæ deſinit *h* vas ejaculatorium ſenſim latius & ſinuoſum, rurſum anguſtius, ubi incurvatum ingreditur fere recto itinere in hæc inteſtinula verſus horum fundum capaciſſimum; iterumque hinc *i* alio canale emiſſorio cum priori ad angulos acutos juncto prædita eſt quæque veſicula, qui bini emiſſorii in urethra ad angulum obtuſum juncti, *k* in unum canalem emiſſorium in urethram patentem deſinunt: interimque hæ veſiculæ ambæ *l* membrana muſculoſa colligatę ſunt.

649. Omnia hæc demonſtrant (641. ad 649.), ſanguinem ſimilem renali; paucum; arteria ſpermatica receptum; lentè motum; circà corpus pyramidale retardatum; ſanguine rubro craſſiore per canales in venas hiantes orbatum; hinc ibi minus rubrum; lentiſſimè motum; teſtium, anguſtiis, gyris, receſſibus, fere ſtagnantem, quaſi cinereum; in ductibus Higmorianis fotum, hærentem, craſſeſcentem; tardiſſimè pullum in epididymidem; ejus complicatione iterum fotum, ſtagnantem quaſi, elaboratum; tandem repere in vas ejaculatorium primò craſſa fabrefactum & fungoſa materia, ibique anguſtum, ſenſim patentius, dein capax valde & ſinuoſum, inde rurſus anguſtius, inde in ejus dilatatis, ſinuoſis, receſſibus, colligi, quieſcere, foveri, elaborari; tumque in anfractibus celluloſis veſicularum ſeminalibus latiſſimis propelli, recipi, recondi, integrè quieſcere, craſſeſcere, magis albeſcere, foveri, atque in ſummam ſuam perfectionem elaboratum, Semen vocari.

650. Unde nullus humor tanta tarditate gignitur; nec tot viis retardatur, aut quieſcens ita fovetur. An toto illo itinere retardato ſemper aliquid accedit per vaſcula minima nervoſa, aliaque? auſertur verò per lymphatica varia iterum aliquid tenuiſſimi humoris in vaſcula venoſa pyramidalis corporis, aut in venulas veſicularum ſeminalium, & inde rurſum in totius corporis humores? certè utrumque admodum probabile eſt.

651. *m* Humor qui in meditullio teſtis, epididymide, vaſe ejaculatorio, veſiculis ſeminalibus, deprehenditur, recens, tepida pauca dilutus, microſcopiis optimis ſpectatus, conſtat innumerabilibus, exiguis, oblongis, caudatis, vivis, anguillulis, innatantibus alteri parti hujus humoris: hoc verum eſt in omni homine, quadrupede, ave, piſce, amphibio, inſecto, ſemper, tantum hìc loci. Si hæc conferuntur cum mole, figura, loco, permutatione, carinæ pulli apud Malpighium deſcriptæ; & cum obſervata naturæ lege in generatione ranarum; probabile fiet, animalcula hæc maſculini ſeminis continere rudimenta corporis futuri humani; inprimis, quum teſtibus, aut hoc humore, deficientibus ſterilitas, ſemper à parte maris adſit.

652. *n* Eodem loco, ubi patet in urethram

F 2

a *Veſal. v. F. XXII. n. Graaf. Virg. org. T. I. F. I. EDHI. F. 2. FKI. T. 2. F. I. 2. GHIKL. F. 3. EDFG.*

b *Veſal. v. F. XXIII. nξ. Graaf. Vir. Org. T. 5. GG.*

c *Vid. Vieuſſ. Neur. T. 28. 17. 17. 21. 21. 35. 35. 41. T. 23. 81. 84.*

d *Graaf. vir. org. T. VI. F. I. EE.*

e *Id. Ib. T. VII. FF.*

f *Id. Ib. T. VI. F. I. II. GGG.*

g *Leal. F. 2. F. γ a Gδ. Graaf. Ib. T. VI. F. I. II. EE.*

h *Leal. F. 2. EdbDbC.*

i *Leal. F. 2. cB.* k *Id. Ib. BA.*

l *Vid. Allegata ad n.*

m *Leeuwenhoek ſparſim.*

n *Graaf. vir. org. T. V. KKLL. Tab. VII. GG. T. VI. F. I. LL.*

thram exitus veſicularum ſeminalium, circumnaſcitur urethræ glandula Proſtata, una, continua, conica, fibris muſcularibus circumcincta, *a* compoſita duodecim diſtinctis aggregatis glandularum ita, ut glandulæ cujuſque aggregati per emiſſaria ſua deſinant in unum ſacculum, cui infundunt ſuum humorem; hinc ſacculi duodecim diſtincti *b* totidem diſtinctis notabilibus emiſſariis hiantes in cavum urethræ ita, ut undique cingant exitum illum veſicularum: unde accuratè hic miſcentur ſemen, & humor proſtatæ: dum veſiculæ & proſtatę eadem membrana muſculari ambiuntur.

653. Humor hic factus eſt blandus, pinguis, candidus, copioſus; poſt abſtinentiam ab opere venereo diuturnam actione deponendæ alvi, aut reddendi lotii, ſæpe expreſſus; animalcula deſcripta non continens; ablata teſtium, & veſicularum ſeminalium, actione, ſuperſtes, nec tamen tunc prolifer; videtur hinc ſemen craſſius & cineritium diluere, vehere, & forte in primis à coitu momentis nutrire animalcula deſcripta.

654. *c* Urethra binis membranis, & cavernoſo corpore his interpoſito, conſtans; *d* cavernoſum ejus corpus inter finem proſtatæ & unionem corporum cavernoſorum craſſiſſimum, dein toto decurſu gracilius, ad anteriora penis craſſeſcens, extrorſum flexum, linquit in medio apertum os Urethræ in glande, *e* dein verò conſtituit ſuperficiem exteriorem ſpongioſam glandis, terminatam in eminenti ejus fimbria circa nexum præputii; in cavum ſuæ fiſtulæ recipit *f* emiſſaria obliqua ex glandulis Covvperianis confectum humorem blandum præcipuè flaccido veretro dimittentia in uſus neceſſarios ſuperficiei interiori urethræ, in externa glandis ſuperficie *g* ſubtiliſſima tegitur membranula, ſub qua latent *h* papillæ nervoſæ ſenſiles admodum, voluptatis, dolorisque, cauſa præcipua; ſub tenui hac membrana latet celluloſa mirabilis *i*.

655. *k* Corpora cavernoſa, orta à parte inferiore oſſium pubis ſeorſim, inveſtita ſua membrana; ſibi mutuò juncta ope ſepti medii ſenſim ad anteriora evaneſcentis, faciunt præcipuum penis corpus, quod *l* ad anteriora ſub corona glandis ſenſim imminutum, glandiſque interiorem ſubſtantiam conſtituens, deſinit; totum dein hoc corpus ſic conſtructum ambitur *m* membrana celluloſa miræ texturæ, quæ & ipſum ſeptum medium ambit *n*; dein *o* firmo involucro nervoſo limitante ejus extenſionem; denique cute & cuticula.

656. *p* Arteriæ ex Iliacis internis plerumque ſanguinem vehunt in ipſa cava corpora cavernoſa urethræ & penis, ubi diviſæ in innumerabiles arterias capillares continuantur in venulas, in his autem *q* cellulæ cavæ innumeræ inter ſe communicantes, omneſque ſe evacuantes in *r* magnam venam decurrentem per dorſum penis ſub ligamento jungente oſſa pubis ſolitariam, circà proſtatas demum diviſam in binos ramos ſe evacuantes in venas Iliacas internas utrimque; venæ autem corporis cavernoſi urethræ ponuntur ad *ſ* muſculos Acceleratores in ſcopum neceſſarium.

657. Si ergò quacunque ex cauſa animales ſpiritus ex cerebro in nervos muſculorum erectorum penis ſolitò plus influunt, (quum hi *t* muſculi ab externo tubere Iſchii infrà ortum corporum cavernoſorum orti inferantur involucro firmo nervoſo horum corporum, ibique tendineſcentes evaneſcant), tum initia corporum ſpongioſorum tumentibus hìc muſculis magis appri-

a *Memoires de l'Acad. Roy. T. 2.*
b *Graaf. Ib. T. VI. F. 1. KK.*
c *Graaf. Vir. org. T. VII. KMNNP.*
d *Id. Ib. K. M ſere ad N. Ruyſch. Obſerv. C. F. 75. ad. 81. Euſtach. T. 11. F. 11.*
e *Id. Ib. F. F. 81. B.*
f *Drake Anthropol. l. 1. Cap. 71. Tab. IV. I. I. K. H. H. & Ib. Fig. 2. F.*
g *Ruyſch. Ep. T. XIX. F. 3. E.*
h *Id. Ib. F. & Fig. 1. A.*
i *Id. Th. 10. p. 43.*
k *Graaf. Org. vir. T. IX. F. 1. LBFFDBL.*
l *Id. Ib. AA. Ruyſch. Obſerv. C. F. 76. b. & ad 81. &c. Fig. 81. C.*
m *Ruyſch. Ep. T. XIX. F. 2. F. & Fig. 3. AC. Fig. 4. A.*
n *Id. Th. 10. p. 44.*
o *Id. Ep. T. XIX. F. 2. 3. 4. EH. DD.*
p *Graaf. T. IX. F. 1. CDDD. F. 2. HHGG F. III. AA.*
q *Graaf. T. IX. F. III. bb. Ruyſch. Obſ. C. F. 81. & F. 75.*
r *Graaf. Org. vir. T. VIII. PXVVVV.*
ſ *Id. Ib. T. VIII. K. L.*
t *Id. Ib. T. VIII. KK. T. IX. F. 1. MM.*

apprimentur ad tubera oſſium Iſchiorum, venæque horum arctabuntur, tum & ipſum corpus penis apprimetur plus oſſi pubis & ligamento ejus medio, vena magna penis plus comprimetur, venæ præputii minus; arteriæ ergo replebuntur & venæ, hinc vena plus comprimetur, inde & ſinus celluloſi ſanguine implentur, inflatur ergò ſic ſanguine turgens utrimque penis, & urethræ cavernoſum corpus, adeòque & glans, inprimis uno tantum momento ante ejaculationem ſeminis, diuque poſt erectionem penis, inde papillæ nervoſæ in corona glandis *a* maximè tenſæ, atque fricatæ ſpaſmum ejaculatorium paulò poſt ſuſcitabunt; verum ipſo hoc opere cauſæ tumefacientes augentur, unde penis riget, rubet, erigitur; interim & debet ex eadem cauſa turgere membrana proſtatarum, & veſicularum ſeminalium, muſcularis, omneſque nervi tendi, hinc ſemen ex veſiculis, humor ex proſtatis, expreſſa colligi in ea parte urethræ, quæ libera à muſculis erectoribus; dum *b* tranſverſi, qui à tubere externo Iſchii in ſuperiora bulbi urethræ affiguntur, & unà *c* dilatator poſticus ex parte anteriore, inferiore, inteſtini recti, affixus in inferiora, & poſteriora Urethræ, Urethram hic eo tempore dilatant; denique violentè compulſis *d* acceleratoribus (qui carnei orti à ſuperiori parte urethræ ſub oſſe pubis ambientes bulbum urethræ inferius juncti, decurrunt, & ſecedentes inſeruntur utrimque membranæ forti corporum cavernoſorum penis), ſimulque convulſis *e* muſculis proſtratarum & veſicularum, ſanguis maximè pellitur in penem, glans omninò turget, urethræ corpus ſpongioſum tumidiſſimum jam demum rigeſcit, irritatio ſumma fit papillarum glandis, hinc convulſio, ſemenque vi ejicitur; laxatur ibi urethra; ſpiritus ceſſant; vena liberatur; ſanguis ex ſinubus in venas jam laxas influit; partes tenſæ iterum ſe contrahunt, penis flacceſcit.

658. Hinc igitur intelligi poteſt, quid vir ad generationem tribuat? id autem mirabile; barbæ, pubiſque, ortum, & fere conſervationem, tum vocem, temperiem, ætatem certam, affectus animi, concomitari, vel ſequi, ſeminis confectionem. Sed & notum hinc fit, ſemen à natura ſpirituum animalium, ſalis volatilis oleoſi, humoris ſerventis, fermentique, alieniſſimum, eſſe blandum, viſcoſum, inertem, humorem: imò & liquet muſculos tranſverſales penis, unà cum muſculo dilatatore poſtico urethræ, egregii uſus eſſe in dilatanda parte inferiore urethræ; qui videtur vix ſatis obſervatus.

DE MENSTRUIS.

659. Foemina habet os ſacrum latius, & magis extrorſum vergens, quam viri; tum & os coccygis illi eſt plus retrorſum cedens; oſſa quoque innominata ſunt latiora, plus remota à ſe invicem, atque inferius longè plus extrorſum verſa, ſimul quoque eminentiæ inferiores oſſis pubis itidem magis extrorſum feruntur: hinc mulieri *f* latitudo maxima circa hæc oſſa, contrà quam in viris, tum & capacitas pelvis ingens præ ea, quæ in viris, interim tamen in muliere non gravida non ſunt multa, quæ eam valde repleant.

660. Habent & thoracis anteriorem faciem fœminæ longè planiorem, quam quidem viri.

661. Interim vaſa ſanguinea, lymphatica, adipoſa, nervoſa, membranæ, fibræ, ſunt in fœminis longè laxiora; unde omnes cavitates, cellulæ, vaſa, facilius in his replentur, humoreſque aggregantur; hinc celluloſa, & adipoſa, membrana his ſemper eſt craſſiſſima.

662. Iterum verum deprehenditur, eas longè minus perſpirare, quam quidem viri ſolent; atque etiam longè citius adipiſci ἀκμὴν ſui incrementi.

663. In hac pelvi (659.) *g* ſitus eſt mollis; pulpoſus; totus vaſis conſtans; facile extenſilis; nec multum elaſticus Uterus, fere liber, nec fixus; vix preſſus, dum *h* expanſa peritonæi membrana defenditur.

664. Ille autem, *i* figuræ turbinatæ, con-

F 3

a *Ruyſch. Adv.* 1. *pag.* 14.
b *Covvper. append. ad Myotom. reform. Fig. X. E. E. & Fig.* XII. *EE.*
c *Memoir. de l'Acad. Royal. Tom.* 2. *p.* 305.
d *Graaf. Vir. org. Tab.* VII. *KL.*
e *Id. Ib. Tab.* VI. *Fig.* I. *&* II. GGG.

f *Spigel. l.* VIII. *T.* XVIII. *ff. T.* XIX. XX.
g *Spigel.* VIII. *T.* XVIII. *Z. T.* XIX. *Q. Euſtach. T.* 14. *F.* 1. 2. 3. 4.
h *Bidloo. T.* 50. *XXXLX.*
i *Ruyſch. Th.* VI. *T.* IV. *V. Graaf. org. mul. T.* VII. *BD.*

conſtat *a* membranis, fibriſque; accipit *b* arterias ex ſpermaticis, & *c* hypogaſtricis, Iliaciſve internis, anaſtomoſibus inter ſe in plexus reticulares mirificè, ubique, unitis, incurvatis, totum uterum ambientibus, ejuſque molem perreptantibus ubique, & undique, ultimò evaneſcentibus, & quaſi uterini corporis partem maximam conſtituentibus; his dein arteriæ ex ramo Iliacæ externæ, in arcum flexæ ſurſum, per inguina ex altis femoribus in pelvim evectæ, lateribus uteri applicatæ, accedunt *d* ſimili apparatu, & origine, *e* venæ pariter omnes inter ſe communicantes, ita ut humor ex una per omnes ire, redire, queat; in cavitate ſua interna pertunditur, non modo *f* emiſſariis tubarum Fallopii, ſed & *g* plurimis hiatibus exiguis, humorem blandum, aquoſo-mucoſum, ſudantibus; quo internè lubricatur, defenditur, à concretione impeditur, ejus cavitas.

665. Simulac ergò virgo ſana, adepta terminum ſui incrementi, incipit conficere plus humoris boni, quam ſuſtinendo corpori requiritur, quum augendo non amplius impendat, implebit plus ſua vaſa, maximè uterina, & mammaria, utpote minimè preſſa; hæc dilatabit plus quam alia, hinc & lateralia vaſcula in cavum uteri evacuantia humorem (*664. g*) valde impleta extendet; inde dolor, calor, pondus, ſentiuntur in lumbis, ad pubem, & inguina; excitatur febricula; dilatantur vaſcula uteri (*664.*), ita ut ſanguinem ipſum in cavitatem uteri ſtillent *h*; os ejus lubricatur, laxatur, ſanguis exit; minuitur ejus copia; minus premuntur, plus ſe contrahunt, illa vaſcula; retinetur ſanguis; dimittitur craſſior pars ſeri; tandem ſola illa lympha conſueta; iterum conficitur plus humorum, facilius deponitur in vaſa jam ſemel dilatata, hinc eunt, redeunt, vario in variis tempore, menſtrua; quorum tamen excretionem aliquam fieri poſſe per vaſa, deſcriptis ſimilia, infra os uteri, in vagina poſita; videntur docere menſtrua, gravidis quibuſdam ſatis frequentia, atque certo tempore fluentia, abſque ullo abortu ſequente.

666. Quum verò Arteriæ Mammariç, & Epigaſtricę, mirè *i* communicatis anaſtomoſibus inter ſe communicent, liqueatque idem de venis, patet evacuatis uterinis minus diſtendi mammarias, ideòque inſtantibus menſtruis turgere mammas, & contrà.

667. Inde autem intelligitur, cur mulieres duriori fibrarum compage donatæ; aut magis ſiccæ; item valde muſculoſæ, minuſque pingues; tum & valido labore quotidie exercitatæ; minus, tardius, per longiora intervalla aliquandò omnino nihil, excernant cruorem menſtruum? dum interim molliores; laxiores; ſucculentæ magis, pinguiores quodammodò, minuſque muſculoſæ; otioſæ denique, ſanguinem hunc copioſiorem, velociorem, parciori intervallo periodi, dimittant? Tum etiam, cur retentus hic humor, tam varias ſibi, aliis dilatatis vaſculis, vias faciat, uſurpet, iiſque periodicè exeat? ut & cur certo ætatis tempore demum incipiant, augeantur, deſinant, Menſtrua quibus citiſſimè oriantur? cur autem iiſdem præmaturè iterum deficiant.

DE CONCEPTU.

668. Conſtat dein, ex *k* binis ſuperioribus foraminibus Uteri exire *l* duos membranoſos canales, ex *m* anguſta capacitate circà matricem ſenſim dilatatos, in hemicyclos celluloſos flexos, tandem lato orificio, fimbriis carneis circumpoſitis ornato; conſtant membrana interiori glanduloſa cum lacertis carneis; hæ autem Tubæ in omni fere animalium genere tempore orgaſmi aphrodiſiaci, turgent, rigent, carunculis florent; in cadaveribus fœmininis diſſectis tuba ſæpe fimbriis complexa ovarium viſa fuit; quinimò in celluloſis earum receſſibus inventi fuere fœtus quidem variis locis, varii quoad tempus à conceptu egreſſum, & quoad magnitudinem.

669. a Ute-

a *Id. Ib. T. VIII. GG. T. IX. II.*
b *Id. Ib. T. I. I. K. Euſtach. T. 13. 73-18.*
c *Id. Ib. P. T. Euſtach. T. 13. 74-62.*
d *Euſtach. T. 13. 73-57. T. 14. F. 1. 8.*
e *Ruyſch. Th. VI. T. 1. RV. confer Tabul. XII. & T. XIII. Euſtach. T. 13. & 14. F. 1.*
f *Ruyſch. Ib. T. T. X. DC.*
g *Id. Ib. T. IX. I. I. Euſtach. T. 14. F. 3. 4.*
h *Morgagn. Adv. I. pag. 39. T. 3. M. M.*
i *Nuk. Adenogr. de mamm.*
k *Graaf. Org. mul. T. X. C.*
l *Id. Ib. T. XI. LMN.*
m *Id. Ib. T. XIX. F. 2. ACCCBEF*

Digitized by Google

669. *a* Utero, ad diſtantiam binorum circiter pollicum lateraliter annectuntur per *b* ligamenta valida duo Ovaria, quæ & ope membranarum aliarum à peritonæo ortarum obvoluta firmantur; hæc ſunt ſcabra, inæqualis ſuperficiei, ſatis magna, ſphæroidea, corpora, membrana firma incluſa; irrigantur *c* arteriis ſpermaticis & hypogaſtricis, aliiſque ante ingreſſum ſuum hic loci ità unitis, ut quaſi unum vas, in reticulares plexus contextum, conſtituere videantur, quarum ratione corpuſculi incredibilis multitudo; idem de venis hìc ſitis verum, ut & de numeroſis vaſis lymphaticis; omnia hæc vaſa cum nervis, ut faciant ovarii ſtructuram, ita commiſcentur, intricanturque, ut fabrica deſcribi haud queat; in ſuperficie verò ovariorum, ſub membrana cingente, deprehenduntur ſphærulæ infernè per calicem craſſiuſculum concretæ ipſi ſubſtantiæ ovarii, pellucidæ, humore Lymphatico, ad ignem concreſcente, repletæ, biniſque membranulis concentricis, ſibique invicem arctiſſimè nexis, conſtantes. Ovaria porrò hæc in omni ſano corpore fœminino præſentia, in juvenculis ante annos pubertatis parva, ſenſim majora, temporis prolificationis maxima, in vietis iterum diminuta, obſervantur. Bullulæ verò deſcriptæ, calice ſuo hærent finibus minutiſſimis vaſorum enumeratorum, poſt uſum veneris fere tantum apparent, ſenſim tumeſcunt, pedetentim magis pellucent, craſſeſcunt in membranis ſuis, membranam ovarii elevant, extendunt, in formam papillæ ſic dilatant, ut emineant, à pedunculo ſuo pendeant, inde ſeparentur, cicatricem cavam relinquant in ſubſtantia & membrana effracta ovarii, ſenſim iterum coaleſcentem; tandem & in his bullulis hìc loci adhuc hærentibus ovario, fœtus inventi fuere.

670. Ex quibus omnibus ſatis certò confici videtur, bullulas has Ova eſſe, quæ ex vaſculis ovarii ſuam fabricam, ex humoribus autem ejus mirificè præparatis liquorem ſuum, naniſcantur; ideoque huic muneri deſtinatam à natura eſſe totam hanc adeò mirabilem fabricam.

a *Graaſ. org. mul. T. VII. I H. G. T. XI. R. I. Q.*
b *Id. Ib. T. I. ff.*
c *Id. Ib. T. XIII. IK. Euſtac. T. 13. 57-55.*

671. Unde & ſcitur, tubas veneris ſtimulo rigentes, fimbriis muſculoſis rigeſcentibus, ut digitis, amplecti ovaria, hæc premere, ſuum autem os ipſo hoc amplexu expandere, tum ovum maturum ſenſim ſeparatum in cavitatem ſuam urgere; motu autem lacertorum ſuorum muſculoſorum ſenſim propellere, in cavum tandem uteri eadem cauſa dimittere, ibique vel fovere, ſi ſemen maris accedit, vel expellere, ſi abſque hoc ibidem receptum fuerit.

672. Si enim animadvertimus in ea, quæ omnibus oviparis accidunt manifeſtiſſimè; tum in ea, quæ viviparis diverſo à coitu tempore ineſſe demonſtrantur ipſis oculis; denique in illa, quæ fœmellis humanis tam in naturali, quam in præternaturali, ſtatu gravidis, parturientibus, partu expulſo liberatis, obſervata ſunt contigiſſe; tum apparebit, quod hic modus nec impoſſibilis, nec alienus, naturæ ſit, ſed contrà ubique hunc ſolum univerſalem eſſe: falſi conceptus; abortus; fætus in cavo abdominis; &c. idem firmant.

673. Itaque maſculinum ſemen animalculis vivis ſcatens; maxima vi, ſummo calore, forte & ingenti copia, ſpirituum animalium incitatum; impetu violento immiſſum per os uteri tum apertius, valvulaſque cervicis uterinæ tum laxiores *d* in uterum muliebrem *e*, tum pariter turgidum; motum; caleſcentem; & quaſi inflammatione levi validum; affluxu pariter ſuæ lymphæ & ſpirituum irroratum; papillis nervoſis in jugis rugoſis vaginæ *f* attritu titillatis; mox inde convulſiva uteri conſtrictione retentum, calefactum, agitatum, ovo occurrens, parte vivaci incredibiliter parva intrat per dilatatos tum poros glanduloſæ factæ membranulæ ovi, ibi retinetur, ſuſtinetur, fovetur, nutritur, umbilico ſuo accreſcit, reliqua minus vivacia animalcula ſuffocat; ſicque Conceptus factus eſt.

674. Qui ergò fieri poteſt in omni illo loco, ubi ſemen tale illud ovum alluit; hinc per tubam Fallopii ovario applicatam ovo affuſum; aut in aliquo receſſu ejus tubæ illi occurrens; aut in ipſo uteri cavo illud offendens; ubique idem efficere poterit:

F 4 tamen

d *Morgagn. Adv. I. pag. 11. T. 3. Graaſ. de org. foem. T. 9. C.*
e *Ruyſch. Adv. an. 1. pag. 2. 3. 4. T. 2. F. 3.*
f *Morgagn. Adv. 1. pag. 10. T. 3. 11.*

tamen eſt forte non improbabile perfectiſſimè Conceptum fieri binis his in uterum eodem tempore ſimul delatis, commiſtiſque.

675. Ovum impragnatum clauſo jam ſtrictura ſuorum muſculorum utero continetur; ſimul juga *a* membranoſa, in cervice uteri poſita, os ejus magis obturant, atque defendunt ab ingreſſu peregrinorum, quin & lentus, tenaxque, ſuccus veſiculis rotundis ibi poſitis *b* paratus, atque fere concretus in ſpeciem paſtæ amylaceæ; hinc ovum illud ejus uteri affluenti tum abundanti humorum copiæ innatat; qui calore, & motu, ſemper liquidiores facti, per meatus inprimis ſpongioſos ovi parti uni adhærentes impulſi intrant, ovulum diſtendunt, replent, augent; ibi iterum eiſdem cauſis ſubtiliores redditi Embryonem nutriunt; amplectuntur, defendunt contrà preſſionem inæqualem; tum quoque membranas ovi pariter craſſiores reddunt, ſimul & explicant, inprimis ea parte qua ovario adhæſerat, ita ut ibi forment rudimenta placentæ, quæ videtur modò eſſe ipſum calicem ovi prius formans ſubſtantia aucta omni quidem dimenſione omni fere momento temporis.

676. Dum verò eædem illæ cauſæ aſſiduò renovatæ magis, magiſque, pergunt augere molem ovi, & Embryonis, ſimulque meatus tam placentæ, quam membranularum, ampliant; incipit ovum ſua jam mole capacitatem uteri implere, ejus ſuperficiei cavæ ſuam convexam applicare, jungere, ubique unire emiſſis, receptiſque, tenerrimis vaſculis, maximè autem in loco placentulæ; quo ipſo opere & uterus extenditur quàquaverſum, & pari proportione omnia ejus vaſa omni menſura ampliantur, plus humorum recipiunt, plethoræ menſtruæ materiem conſumunt; hinc pariter eadem plane proportione, qua increſcunt meatus ovi, etiam dilatantur emiſſaria uteri, ita ut capacitas horum unita ſibi invicem jungat uterina & ovi vaſcula; eaque ratione impediat effluxum lymphæ vel ſanguinis ex utero, & efficiat ut depleantur vaſa uterina in ovum diſtentum ejuſve vaſa, & viciſſim illa ovi in uterum.

677. Et quia fœtus jam umbilicali funiculo jungitur ipſi placentæ, atque conſtat hic binis vaſis ducentibus humorem ex fœtu in placentam, uno autem majori ferente ex placenta in fœtum, evidens eſt renovari ſic his viis perpetuò omnes humores hìc collectos, nec ſtagnare, nec putreſcere.

678. Ubi autem mutua hæc oſculorum ampliatio crevit euſque, ut uterina interna emiſſaria ipſum jam ſanguinem poſſint emittere, & alia eum recipere, tum ſanguis abundans vaſis arterioſis amplis uterinis contentus, ad placentam uterinam appulſus, ejus vaſis dilatatis impelli, in ejus ſtructura mutari, ſic ad fœtum mitti videtur: quia hæmorrhagia in abortu, partu, vulnerata gravida, puerpera, ſeparata placenta contingens; tum jactura ſanguinis in fœtu vulnerata matre tantum, id evincere videntur; licet obſtare videantur in cadavere non apparentia vaſa, & membranula integra placentę ſuperficiem utero contiguam cingens.

679. Etenim totum *c* placentæ corpus *d* arteriis innumerabilibus, ubique diſperſis, abſque apparentibus glandulis *e*, ut in cortice cerebri; venis ſimili artificio intertextis, folliculis lymphaticis, & vaſis lymphaticis, inprimis conſtat; tum *f* membranula tenui, facilè lacerabili, a Chorio producta ſuprà corpus placentę convexum, quà jungitur utero, ambitur; unde ergo placenta inter chorii membranas explicatas media ſita, utraque ſua ſuperficie a chorio tegitur *g*; recipit *h* binas arterias à fine Aortæ deſcendentis retrogradas ad umbilicum fœtus pergentes, ibi emiſſas, in ſubſtantia ſubcartilaginoſa *i* funis umbilicalis ſuſtentatas, defenſas, nec impeditas, à fœtu referentes ſanguinem circulationi in fœtu minus aptum, hinc eò pulſum; venarum autem origo adeò ſubtilis, ut omninò haud pateat, tamen omnes collectæ in unum truncum, qui committitur etiam umbilicali funi; hæc vena *k* per umbilicum ingreſſa, ſurſum tendens, per fiſſuram mediæ

a *Morgagn. Adv.* 1. *p.* 11. *N.* 14. *T.* 3. *LL.*
b *Morgagn. Adv.* 1. *pag.* 37. 38.
c *Ruyſch. Th.* v. *T.* 1. *F.* 1.
d *Id. Ib. D.*
e *Id. Th.* 10. *p.* 24.
f *Id. Ib. A. Mauriceau de la groſſeſſe. pag.* 191. *l.* 11. *chap.* iv.
g *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 25.
h *Spigel. de form. fœt. T.* vii. *H. F. F.*
i *Ib. MLLH.*
k *Spigel. de form. foet. T.* vii. *HE.* & *T.* viii. *CE.*

Digitized by Google

mediæ parti inferiori hepatis anterioris inſculptam ingreditur *a* ſinum majorem venæ Portarum, illique infundit omnem vectum ſanguinem, ita tamen, ut oſtio hujus venæ umbilicalis in ſinu Portarum venæ opponatur è regione *b* alius inde exeuns tubulus in Cavam rectà ducens ibi, ubi diaphragmati annectitur, unde hepati, vel cavæ, atque inde cordi ſanguinem facilè dare poteſt, inde diſtribuendum lege circuli per omnem corporis ambitum.

680. Porrò ſanguis à toto corpore fœtus, & à vena umbilicali, in *c* ſinum venoſum infuſus, ad auriculam fere ingreſſus, una parte deſcendit in cor, ut in adultis, altera verò parte impingit in *d* clauſtrum medium hìc inter duas auriculas, in quo clauſtro eſt *e* foramen apertum, cui incumbit *f* porta membranacea ita, ut mobilis ejus pars reſpiciat in cavum auriculæ ſiniſtræ; unde patet ex auricula dextra in auriculam ſiniſtram agi hanc portionem ſanguinis, quamdiu pulmo non operatur; aut ſaltem in proxima auriculis vicinia ex ſinu venoſo Cavæ, in ſinum venoſum Pulmonalis venæ.

681. Portio illa, quæ cor dextrum ingreſſa, vi ejus agitur omnis in truncum arteriæ pulmonalis, quæ in pulmone collapſo tum, & gravi, magnam patitur reſiſtentiam, hinc arteriæ truncum liberum à pulmone valde dilatat, ut hinc ſæpe tunc aorta hæc major fit; dein pauca parte tranſit per pulmones, lenteque tranſiens vaſa arterioſa à concretione impedit, pro ratione incrementi fœtus auget, & extendit; dein ex pulmonibus in venam pulmonalem redit, ſanguini foramine Ovali admiſſo miſcetur, ut docet clarè ſitus, cohæſio, vinculum, iter, valvulæ illi foramini adnatæ, introitum ex cava in pulmonalem venam admittentis, non contrà, nec ejus ingreſſui obſtat pauçus, tenuiſſimèque motus hic ſanguis; unde uterque in auriculam lævam, inde in cor ſiniſtrum pellitur; maxima autem pars ſanguinis cordis dextri in latere canalis arterioſi pulmonici invenit *g* canalem apertum, ubique æquè latum, ex arteria pulmonali paulum obliquè in arteriam aortam ingreſſum, per quem ergò tranſit ex arteria pulmonali in arteriam Aortam omnis ille ſanguis ex corde dextro pulſus, qui facilius ſuperat ſanguinis in Aorta reſiſtentiam, quam parit collapſus pulmo: Cor autem ſiniſtrum ſuum ſanguinem pellens, eum miſcet ipſi illi ſanguini mox deſcripto: ergò ſangis fœtus caret omni effectu pulmonis in ſanguinem; tamen eo eget quam maximè: ideò ergo ſubtiliſſima portio ſanguinis arterioſi materni in uteri vaſculis ſeparati, in placenta elaborati, aſſidue miſcetur ſanguini fœtus mox fluxuro per vaſa minima corporis: craſſior autem pars arteriis umbilicalibus neceſſitate mechanica oppoſito curſu matri reſpiranti iterum ſubigenda datur: dum interim obſtacula in placentæ trajectu proſpiciunt vitę ipſius fœtus.

682. Intereà tamen in vaſculis uterinis aliis præparatur lymphatica nutritia materies, redditurque adeò ſubtilis, quæ ex meatibus uteri in poros chorii agatur; in vaſis ejus exactius mutetur; in amnii canaliculos abeat; ibi ulterius perficiatur; in cavum amnii inſtillet; ibi à fœtu ore hauriatur, deglutiatur; ſtomacho hæreat; digeratur; bile, ſucco pancreatis, ſaliva, humore inteſtinali, ſubigatur; tranſeat in chylum vaſis chyloſis hauriendum, & in fœces lentas motu inteſtinorum ad ſphincterem Recti uſque pellendas, in toto recto, colo, & cœco aggregandas, compingendas, nec eliminandas, quia vis ſphincteris ſuperari nequit, dum nulla reſpirandi adeſt actio: unde fœtui jam perfecto totus hic tractus repletus eſt plerumque.

683. Quum verò ſalivam, mucum, deglutitione; bilem, & humores alios affluxione, etiam inteſtinis recipiat; omniaque talia fœces ſemper aliquas ponant, hæ additæ materiæ priori (682.) concurrunt & ad ejus conſtitutionem ſemper.

684. Imò & *h* Renes, hoc tempore magni, majoreſque, pro ratione corporis, quam adultorum, & ex minoribus aggregati, aſſiduo ſtillicidio veſicam urinariam irri-

a *Gliſſon. de hep. C.* 33. *F.* 1. & 2. *HH.*
b *Id. Ib. gK.*
c *Lovv. de Corde T.* 1. *F.* 1. & 2. *egd.*
d *Id. Ib. e.*
e *Lovv. de Cord. T.* 1. *F.* 1. & 2. *eee.*
f *Id. Ib. F.* 3. *aab.*
g *Bartholin. Anat. l.* 11. *Cap.* 8. *F.* 2. *I.*
h *Euſtach. de ren. p.* 27. 95. 106. *Ruyſch. Obſ.* 80.

irrigant, replent, copia quidem parva, ſed aſſidua blandæ, non acris, urinæ; hujus verò emiſſionem per urethram impedit abſolutè obſtaculum ſphincteris non ſuperandum niſi vi inſpirationis; ſed ubi abundat, intrat in *a* canalem membranoſum, ex fundo veſicæ ſemper egredientem, ſurſum aſcendentem, umbilico exeuntem, cum fune umbilicali deducente exporrectum uſque ad radicem placentæ, ubi deſinit in *b* veſicam ſingularem propria, ab amnio & chorio diſtinctiſſima, membrana conſtantem ſubtiliori quam reliquæ duæ, figura ovalem, ſitam inter placentam amnio & chorio obductam, & intrà chorion ſuprà eam reflexam eique adnatam; hæc enim lotii apotheca, cujus humor eò copioſior, coloratior, urinæ propior, quò fœtus magis excreſcens nativitati propior.

685. Ubi itaque fœx inteſtinalis, & lotium, aucta; nec expelli potentia; mole, pondere, acrimonia, gravia facta fœtui; jam capitis vertice poſito in locum ubi eſt os internum uteri, & facie interim oſſi coccygis materno obverſa; incipiunt inteſtina & veſica urinaria, impleta, ſtimulare fibras, excitare ſenſum moleſtiæ, motum, nixumque, muſculis abdominalibus, & toti fœtui, producere, unde augetur moleſtia prior, hinc aſſiduò incipit omni conatu quaquaverſum niti, verſus inferiora deſcendere, matri teneſmum creare; inde & incipiunt hujus muſculi abdominales violentiſſimè convelli, deorſum pellere fœtum in pelvim, augere ſic proprium teneſmum, unde ſummis matris, infantiſque, nixibus dilatatur os uteri internum, lubriciſſimo linimento tum inunctum, & laxum, propellitur aqua alantoidis, & amnii, rumpuntur membranulæ, exeunt aquæ, caput agitur in capacitatem oris dilatati, tumque nixu aucto materno per lubricata vaginæ, ope lacunarum mucilaginoſarum, & ſebacearum in alis latentium *c*, loca exit; ſubſequentibus ſune umbilicali, membranis, placenta, titulo Secundinæ; exit plerumque ſanguis.

686. Tunc autem, omnibus his dimiſſis, fibræ uteri, peritonæi, muſculorum abdominalium, vaſorum, quæ ultimo graviditatis tempore erant quam diſtentiſſimæ, contrahere ſe incipiunt, ſuaque vaſa contrahere, maximè ûterus, *d* ſenſim & lente ſe contrahens, expellit ſanguinem huc aggregatum, primò purum & multum, deinde dilutum & parciorem, tandem viſcidum, pallidum, paucum, Lochiorum nomine; quæ varia quoad copiam, durationem evacuationis, colorem, odorem, tenacitatem, prout diverſa eſt puerperæ nutricis, ablactantis, functio, temperies.

687. Poſtquam contractis his partibus (686.), vaſa magis arctata plus reſiſtunt ſanguini huc deponendo, tertio fere à partu die incipiunt hypogaſtricæ, mammariis communicantes, his dilatatis infundere plus ſanguinis, ad uterum ferri ſoliti, adeoque aquoſi chyloſi; unde plus implentur, diſtenduntùrque, vaſa mammarum eadem materie; hinc immutatione motus humorum febricula, in mammis tumor, dolor, durities, lac.

688. *e* Mammæ enim in loco libero, ſola pinguedine, & facile dilatabili cute, tectæ, recipientes arterias externas ab axillaribus, internas à ſubclaviis deorſum dimiſſas in thoracem per intercoſtalia, & ſterni, loca egreſſas, mammis commiſſas, epigaſtricis communicantes, inde in miras contorſionum ſpiras, noduloſque, abeunt, tandem lactiferos tubos recta emittunt exiguos, qui uniti majores, tandem vaſa lactifera majora, latiora, in anguſtum deſinentia, atque arctatiſſima fiſtula in papilla exeunt, ita tamen, ut ex arteriis per lactifera in papillam, ab hac per galactophora in arterias ſit itus & reditus; habent verò hæ papillæ nerveæ, ſpongioſæ, emiſſaria plura, numero variantia, ante exitum anaſtomoſibus communicantia; habent areolam lacunis ſebaceis ornatam, aliquando lactiferis *f*; habent papillas nervoſas plurimas *g*, unde ſuctione applicata eductio, & aſſidua refectio, lactis,

a *Spigel. de form. fœtu T. VII. C. G. H. M.*
b *Hale in Act. Phil. Anglican. pag.* 835. 1700. 1701. *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 61. 62. *licet aliter ſentiat.*
c *Morgagn. Adv.* 1. *T.* 3. *cc.*
d *Ruyſch. Obſerv. Fig.* 39.
e *Nuk. adenograph. à pag.* 10. *ad* 27.
f *Morgagn. Adv.* 1. *pag.* 9. *T.* 4. *F.* 2.
g *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 18. *T.* 1. *F.* 2.

lactis, eò quidem magis, cæteris iiſdem, quò plus ſuguntur ubera.

689. Quod lac in ſerum, caſeum, cremorem, butyrum, facilè abit; cujus pars caſeoſa mirificè dureſcit; ad ignem non concreſcit inſtar ſeri ſanguinei, ſed exhalat relicto craſſamento; plerumque aceſcit ſponte; dulce; album; inodorum ferè; eſt ex chylo, & humoribus blandis maternis oleoſis, circulatione miſtis, materies.

690. Atque hinc patet, cur:

Mammarum dolor, durities, tenſio, papillæ elevatio, ſeri ſtillicidium veſperi, tempore graviditatis accidant?

Et quare hæc augeantur inprimis tribus à partu diebus?

Tum undenam fiat, ut repulſo lacte largiora lochia, & contrà?

Item cur color, odor, ſapor, vires, aſſumtorum notabiles in ipſa lactis materie?

Aut quamobrem lac ſponte vix effluat; facta tamen prima ſuctione cum ſaltu ſæpe proſiliat?

Unde viris, virginibuſque, aliquandò, fœtui utriuſque ſexus ſemper lac in uberibus fuerit?

Ut & cur ex omnibus humoribus animalium ſolum lac naturaliter aceſcat ut plurimum?

Sic quare hoc tam facile deponat cremorem, & caſeum?

Item cur vario tempore à cibo, potuque, aſſumtis adeò ſit varium, ut omninò differat? hinc ſtatim à cibo aſſumto poſt jejunium vim bonam malamve aſſumti contineat, communicet? quatuor, aut quinque, horis à paſtu ſit optimum? at viginti quatuor horis jejunanti nutrici, ſalſum, ingratum, flaveſcens, brevi fœtens, infanti abominabile?

Quim & hinc etiam habetur fundamentum præſcribendo victui in bonum infantis.

691. Interim fœtus in ipſo partus opere aſſiduis conatibus nitens ſimul ac aeri exponitur thoracem dilatat, aerem admittit, pulmones in omnem menſuram explicat, vaſa horum auget, reſiſtentiam horum contrà ſanguinem arteriæ pulmonalis minuit, unde hic impetu in vaſa libera itruit, canalem arterioſum præterlabitur, copioſus, veloxque, in venam pulmonalem ruit, valvam foraminis ovalis premit, foramen claudit, tota copia ventriculum cordis ſiniſtrum ingreditur, tota copia expellitur, Aortæ latera plus premit, canalem arterioſum complicat, claudit; hinc ſanguis auriculæ dextræ, ſinuſque venoſi, omnis ventriculo dextro impellitur, inde in pulmones agitur, fit reſpiratio ut in adultis, concreſcit membrana foraminis ovalis ad margines ejus, mutatur canalis arterioſus in ligamentum.

692. Sed & ligato fune umbilicali propè cutim nihil fluit per venam ejus in hepar; abit vena in ligamentum; tum ſanguis venæ Cavæ celerius jam motus comprimit obliquum canalem venoſum, ut concreſcat in ligamentum; ſimul & arteriæ umbilicales clauſæ brevi conſolidantur.

693. Quin reſpiratione jam facta, fœx alvi, nigra, tenax, ſplendens, opio ſimilis, Meconium dicta, expurgatur; ut & veſica urinaria eadem opera, & conſtricto uracho, per urethram, evacuatur, ut in adultis.

694. Ex quibus omnibus ſolvuntur omnia hæc problemata.

1. Quid pater, quid mater generandæ proli facit?

2. Quænam cauſa ſterilitatis in mare, in fœmina, in utriſque?

3. An ex ſolo ſemine maſculino, ulla arte, verus homo produci queat?

4. An ulla fœmina, ex ulla cauſa naturali, abſque ulla viri conſuetudine, fœcundata fuerit?

5. An cruor menſtruus malignus, venenatuſque, ſit? an impurus, & recrementoſus, habendus?

6. An mulier verum genitale ſemen faciat, & ſuſcitandæ proli conſerat?

7. An feminis utriuſque miſcela, ebullitio, fermentatio, aut alia actio, faciat corpus hominis?

8. An bona fide locus certus conceptui propius aſſignari queat?

9. An fœmina, præter fotum, nutrimentumque, formam dat fœtui? an id docet vis imaginantis gravidæ?

10. Quid fœcundatio ſit?

11. Unde tres membranæ fœtus originem ducant, quoad materiem, & quoad cauſam?

12. Un-

12. Unde placenta? funis umbilicalis? quomodò Embryo, & fœtus, illi nectantur?

13. An alatur fœtus per os, an per umbilicum, an per utrumque? & qua diverſitate pro vario à conceptu tempore?

14. *a* An fœtus omnia viſcera, vaſa, artus, ſimul habeat? an verò planè mutet formam primò piſciculo, dein amphibio, poſteà reſpiranti, proximam; an verò in utero reſpirat, & aere utitur?

15. An in utero deponat alvum? & cur non? an meconium in uteri vagina deprehenſum, aut inde demiſſum, teſtatur mortem fœtus, aut aliud quid?

16. An ſuperfœtatio fieri poteſt? & cur rariſſimè, ſi unquam?

17. Gemini, tergemini, quadrigemini, cur uni placentæ, ut videtur, adhærent, chordas umbilicales tamen & membranas ſingulis proprias poſſident? an quia ovula totidem unico calici adnata? an quidem id ſemper, ubique, verum deprehenditur?

18. Undenam gravidis nauſeæ, vomituritiones, vomitus, animi deliquia, horrores, pica, mammarum durities, dolor, tumor, macies, menſtrua retenta, anhelitus, tuſſis, varices pedum, crurum, femorum, abdominis, faciliſque lapſus?

a *Ruyſch. Th.* 10. *p.* 74. *T.* 1. *F.* 3. 77. *T.* 3. *F.* 1.

IIA-

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ.

MORBI NATURA.

695. HACTENUS enarratæ, atque indicatu ſuarum cauſarum explicatæ, actiones principes, quæ in corpore humano exercentur per motum humorum in vaſis ſuis, perque horum renixum in illos: vocantur vocabulo recepto Functiones: hæ verò ſolent diſtingui in vitales, naturales, animales, ſexus, privatas, publicas: Vitales, quæ vitam faciunt ita, ut hæc iis carere nequeat; ſunt actio muſculoſa cordis, actio ſecretoria cerebelli, actio pulmonis ſanguiniſque, & ſpirituum per organa illa, horum arterias, venas, nervos, circuitus; unde patet has in ſua perfectione multum equidem augeri, minui, poſſe, vita tamen adhuc ſuperſtite: Naturales, quæ aſſumpta ſic mutant, ut in naturæ partem abeant; ſunt actiones viſcerum, vaſorumque, & humorum, recipientes, retinentes, moventes, mutantes, miſcentes, ſecernentes, applicantes, excernentes, conſumentes; quæ etiam admodum differre poſſunt: Animales, quæ ita in homine contingunt, ut vel Intellectus humanus ejuſmodi ideas inde concipiat, quę illi actioni corporeæ unitæ ſunt; vel Voluntas aut his actionibus excitandis operetur, aut iis natis moveatur, ſunt Tactus, Guſtus, Olfactus, Viſus, Auditus, Perceptio, Imaginatio, Memoria, Judicium, Ratiocinium, Animi affectus, Motus voluntarii; in quibus omnibus eſt quoque ingens graduum diverſitas. Proinde jam phyſicè intelligitur, quid ſit propriè Vita, quamdiu illa duret, in quibus accurate conſiſtat, quibus carere poſſit tamen utcunque perdurans: item inde ſcitur, Sanitatem eſſe facultatem corporis aptam omnibus actionibus perfectè exercendis. Conſtat denique omnes effectus actionum illarum revocari poſſe ad motus determinatos, & ad immutationem aſſumtorum

696. Status corporis viventis tollens facultatem exercendæ actionis cujuſcunque (695.) vocatur Morbus. Cujus ergò idea eſt abſentiæ requiſiti ad exercitium poſſibile actionis, vel præſentiæ repugnantis exercitio eidem. Nec mentio animæ facta in hac definitione: quia corporis ſtatum determinatum idem animæ ſtatus individuè comitatur; & quia Medicina, in ſolum corpus agens, conſuetas animæ conditiones reſtituit; tum etiam quoniam mentis mutata conditio ignoratur, nec bona vel mala noſcitur ſanitati, niſi effectu corporeo jam nato, edito, cognito.

697. Proinde omnes morborum quorumcunque naturæ cognoſcendę, & inveniendæ ſunt in variis conditionibus diverſimodè affecti corporis bene obſervatis, enarratis, explicatiſque. Nec juvant, quæ de principio animato his intermiſcuerunt Egregii in arte noſtra Viri ut cuilibet ſincero indagatori, & æſtimatori rerum apparebit.

698. Qui itaque haberet perfectè intellectas omnes conditiones requiſitas ad Actiones, ille perſpiceret clare defectum conditionis ex cognito morbo, & rurſum bene caperet ex cognito defectu naturam morbi inde neceſſariò ſequentis. Quæ ſcientia *Παθολογία* appellatur, inque ſuas partes dividitur (34.)

MORBORUM DIFFERENTIÆ.

699. UT itaque actiones, ſic morbi, diſtingui poſſunt; ut conditiones ad actiones, ita & harum defectus; hinc 1. morbi partis ſolidæ ſimplicis, organicæve, 2. humorum morbi, horum naturam, copiam, accidentia, ſpectantes; 3. morbi ex his binis compoſiti, qui humani, maſculini, fœminini. Ad quas claſſes ſummas omnes compendio duci queunt.

MOR-

MORBI SIMILARES.

700. Morbus partis ſolidæ ſimpliciſſimæ, Similaris dictus, propriè 1°. obtinet in fibra ultima; quæ quum ſit corpus merè terreſtre, tenue, ſimplex, nervoſum, vel ex nervis oriundum, conflatum ex partibus terreſtribus ſubtiliſſimis, certa vi connexis, patietur inprimis morbos nimii roboris, nimiæ debilitatis, rigiditatis, laxitatis, unitatis ſolutæ: quatuor quidem priores ſemper habent rationem certam ad συμμετρίαν ſui corporis: hinc diverſitas uni ſalubris, morboſa ſæpenumerò alteri eſt.

701. Idem morbus, unà cum ſuis differentiis (700.) obtinet 2°. in membrana minima ex fibris hujuſmodi junctis, vel intertextis, facta; & 3°. in canalibus minimis nerveis cylindrica concretione cava talis membranæ conſtitutis; 4°. in membrana contexta ex talibus canaliculis, uſu fibrarum fungentibus; 5°. in canalibus ex tali membrana compoſita factis, quæ ſunt omnia vaſa majora corporis, vario gradu compoſitionis admodum differentia; 6°. in iis partibus ſolidis, quæ ex canalibus humore diſtendente orbis, compreſſis, concretis, conſtant; vel quæ ex humore craſſeſcente, atque unà cum proprio vaſe coercente concreto, in unam quaſi ſingularem partem craſſiorem abeunt: ſi enim examinantur morbi omnibus his ſeorſum ſpectatis accidentes, deprehenduntur modo eſſe mox deſcripti.

702. Quin etiam in his partibus ſemel ſanis morbi oriri queunt malæ ſtructuræ, ſi ſolida minima nutrientia mala, vel male apponuntur; & quidem particula apponenda mole, figura, ſoliditate, mala evadere poteſt; appoſitio autem mala iterum videtur tantum habere morbos eoſdem, ac ſunt jam deſcripti (700.)

703. Qui enim ulterius inquirit in originem horum morborum, jam ſanè tractabit vitia humorum, aut incidit in ſubtilitatem ſenſibus abditam, nec utilem Medico: quare etiam morbi Similares Temperiei, Elementarii, aut totius Subſtantiæ, in ſcholis vocati, hic profectò locum habere non poſſunt, nec intelligi; ſed ad compoſitos, ſi queunt, legandi.

MORBI ORGANICI.

704. Ubi autem pars quædam corporis compoſita ex partibus enumeratis (700. 701.) valet actionem motu humorum peragendam munere inſtrumenti peragere, aut aliud quoddam munus vi ſuæ conformationis efficere, tum ſpectari poteſt vel in ſe, ut pars ſolida, vel ratione habita ad ſuum humorem contentum: ſi prius ſit, tum morbi Organici dicti in ea recenſentur commodiſſimè ad quatuor haſce claſſes:

1. Figuræ læſæ in externa, vel in interna, ſuperficie, tum in accidentibus utriuſque, aſperitate, lævitate, rectitudine, curvitate, laxitate, denſitate, cavitate, ſoliditate; qui morbi malæ Conformationis appellantur.

2. Numeri in exceſſu, vel in defectu.

3. Magnitudinis auctæ, vel imminutæ.

4. Situs, nexus, hinc mobilitatis excedentis, deficientis.

705. Ipſa verò ſuperficies prius ſana, deinde verò læſa, conſiſtet vel in unione partium componentium variata, vel in morbis humorum ibidem peccantibus.

706. Quatenus autem ſuperficies format cava, ut fiant, meatus, ſinus, receptacula, peccare poteſt numero, unde rarò morbi, vel magnitudine cavitatis factæ exſuperante, aut deficiente.

707. Si naturalis cavitatis capacitas augetur nimium, aut ſi nova quædam formatur, oritur triplex malum, quod ἀναστόμωσις, διαπήδησις, διαίρεσις, appellatur: in primo dilatatæ cavitatis ora emittunt retinenda: in altero partes membranas conſtituentes ſic divelluntur, ut interſtitia hiantia naſcantur demittentia continendum: in tertio denique contingit cohærentium vera ſeparatio: unde merentur retineri hæ morborum ſpecies, ſæpe in unam diæreſin exeuntes, quandoque ſe reſtituentes, & optime ex mechanicis explicandi.

708. Aucta vi humoris vas nimis auctum quoad capacitatem conſtituit morbos in materie trajicienda, ſecernenda, excernenda, peccantes.

709. Cavitatis autem imminutæ quintuplex cenſetur ſpecies, 1. ἔμφραξις, cavitatis

Digitized by Google

tatis obturatio per viſcoſum, craſſum, grumoſum, inflammatorium, calculoſum, gypſeum, purulentum, adipoſum; intrinſecus ipſa vaſorum cava occludens. 2. στενοχωρία, anguſtatio viæ, quandò enatus tumor in ſubſtantia propria membranæ, conſtituentis cavitatem, meatum arctat, & impedit. 3. θλίψις, laterum mobilium compreſſio; quando cauſa externa membranas vaſis ſibi invicem apprimens, cavitatem per gradus minuit, tandem perfectè tollit. 4. σύμφυσις, quandò latera cavum formantia, vel θλίψει vel ἐμφράξει penitus coaleſcunt ita, ut tota aboleatur capacitas interior, quò & referri ſolet 5. συνίζησις, qua dicuntur vaſa inanita, collapſa ſuas cavitates amittere; intelligi poteſt in iis, quæ ultrà tonum diſtenta per morboſam materiem nimia κενεαγγεία evacuantur ſubitò. An & huc referri debet vaſis contractio nimia per vim excedentem fibrarum orbicularium?

710. Numero autem excedente pars organica rarò peccat, ut morbo; niſi inde ſequatur læſa actio: ſed à defectu laborat ſæpe, ut pro morbo annumerari debeat.

711. Sed magnitudo in parte organica morboſa ſæpe habetur, quæ tum etiam exceſſu aut defectu peccat. Prior complectitur tumores, ὑπερσαρκώσεις, nodos, tophos, exoſtoſes; hic plerumque poteſt referri ad cavitatis anguſtationem circà fines anguſtos, dilatationem verò in medio, aut ad κακοχυμίαν, ἐκχύμωσιν, διαίρεσιν. Poſterior autem adeſt, ubi requiſita magnitudo partis ad agendum minuitur; eſtque ejus conceptus in κενεαγγεία, ἀτροφία, φθίσει, nimia contractione in temperie nimis ſtricta, mutilatione.

712. Denique eſt morbus organicæ partis conſiſtens in compoſitione mala cum aliis partibus; quæ quidem in ſitu, nexuque, hæret, & in qua mobilitas, vel immobilitas partis, continetur. Ad hunc morbum ergò pertinent, figura nectendorum læſa; ligamentorum nectentium nimia accurtatio; eorumdem peccans elongatio, horum laxitas; aut rigiditas; tandem diſruptio; materiæ inter nectenda requiſitæ abſentia, aut depravatio; aut peccans præſentia; diſtorſio; ſubluxatio; luxatio; qui tres morbi poſtremi ſurſum, deorſum, antrorſum, retrò, introrſum, extrorſum, contingentes varia iis nomina, ad intellectum eorum utilia, imponunt; Herniæ umbilicales, inguinales, ſcrotales, veſicæ, in viris, ſemorales in fœminis, tum omenti, inteſtini, pinguedinis, aeris, aquæ, in eas ingreſſus; uteri prolapſus, veſicæ, & inteſtini recti; muſculorum, tendinumque inprimis eorum ex debitis locis exſilitio; membranaceorum vinculorum eos proprio loco retinentium laxatio, ruptio; primarii ſunt huc pertinentes morbi, intellectu ſane perquam neceſſarii in Medicina.

713. Eſt & morbus parti ſolidæ, tam ſimplici, quam organicæ, communis, qui dicitur Solutio continui ſimpliciter, ſi in parte ſimpliciſſima fit; ſed in parte organica compoſita variè denominatur à natura partis, à diverſitate cauſæ, à diſcrimine applicationis; huc ergò ſpectant vulnus, ſciſſura, fiſſura, punctura, contuſio, ulcus, corroſio, dilaceratio, ruptura, fractura, fiſſura, exfoliatio, caries, ſpina ventoſa.

HUMORUM MORBI.

714. Ut ritè intelligantur deinde morbi humorum, atque accurato digerantur ordine, ſcire eſt dotes in iis requiſitas eſſe vel univerſales cuicunque liquori neceſſarias; vel ſingulares, quibus donantur humani; denique privati hujus, illiuſve, ſingularis hominis indolem in humore conſtituentes. Univerſales quidem ſunt, ea parvitas partium quę omnem fugiat ſenſum nudum, tam parvus nixus in contactum mutuum, ut minima vi ſenſibili ſuperari queat, ea ſuperficierum lubricitas ut ſe invicem vix implicent. At reſpectu naturæ humanæ accedunt plurimæ equidem aliæ dotes, unde profectò & multi admodum morbi oriuntur.

715. Qui omnes morbi tamen revocari facile poſſunt ad copiam, vel qualitatem, læſam, ſi fluida quidem in ſe ſpectantur.

716. Si autem conſiderantur quatenus coercentur in ſolidis definitis, tunc loco inprimis, aut proportione, peccare deprehenduntur.

717. Humoris boni ea abundantia, quæ lædit functiones, vocatur πληθώρα. Quæ intelligitur concepta bona chyloſi, hæmatopoieſi, concurrentibus una cum parciori

ciori exhalantium diſpendio. Hanc deſcribunt, quod ſit vel ad vaſa, vel ad vires.

718. Humoris boni ea inopia, quæ lædit functiones, raro adeſt, niſi ſubitò vis externa eam effecerit, quum cæterum mala ſimul adſit in humoribus temperies.

719. Humoris qualitas illa, quæ lædit functiones *κακοχυμία* appellatur. Ea eſt vel hærens in fluidis, quatenus ſpectantur ſeorſum partes componentes ſimul maſsam fluidi; vel in tota mole fluidi ſimul conſiderata ut partes ad conſtituendum corpus humanum concurrente.

720. Si conſideratur morboſa indoles in unaquaque particula humoris, ea hærebit vel in mole aucta aut minuta; vel in ſoliditate particulæ nimia aut minore; vel in figura; tum in rigiditate, flexilitate, elaſticitate, cohæſione varia, aut denique diviſibilitate, conſiſtet.

721. Molis auctæ in partibus humorum idea exhibet horum immeabilitatem, *ἔμφραξιν*, in vaſculis minoribus *ἀγγοφίαν*, *σύμφυσιν*, *συνίζησιν*.

722. Molis minutæ in partibus humorum idea exhibet *Διαπνοὴν*, & *κενεαγγείαν*, nimiam.

723. Soliditas aucta in partibus humorum ſi concipitur, habetur vis nimis immutans tam ſolida, quam fluida, & ſimul intelligitur in ſolidis partibus *ἀναστόμωσις*, *διαπήδησις*, *διαίρεσις*; in fluidis verò nimia attenuatio, & attritus.

724. Si intelligitur ſoliditas nimis imminuta, concipitur inertia tam in vaſa, quam in fluida, hinc & quies, & cita coheſio.

725. Peccat particula humoris ſua figura tum inprimis, quando à natura ſphærica recedens anguloſam acutam induit; hinc motum ſuum integrum parvæ parti applicans acris fit; receſſus hi varii ſunt, ſed commodiſſimè revocantur 1. ad acrimoniam merè mechanicam dictam, ubi, omnibus iiſdem manentibus, ſola figura in angulos ſolidos acutos componitur. 2. ad acrimoniam ſalinam dictam, quæ hìc inprimis eſt muriatica, ammoniaca, acida, alcaleſcens, fixa, volatilis, ſimplex, compoſita. 3. ad oleoſam, quæ eſt olei in ſpiritus attenuati, olei attritu nimio quaſi exuſti, olei ſalini, olei terreſtris, olei acris quaſi exuſti, ſalini, & terreſtris ſimul. 4. ad ſaponaceam acrimoniam, qualis in venenis animalium, & vegetantium deprehenditur. 5. ad acrimoniam ex quatuor præcedentibus compoſitam, tum & eam, quæ ab aſſumtis acribus in corpore ſæpe naſcitur, ut à vitriolis metallicis.

726. Eſt & morbus gravis, vixque ſanabilis humoris, ſi ejus particulæ, tam rigidæ, ut vi corporis humani ſubigi, inque idoneas maſſulas figurari, dividique, nequeant.

727. Sed & eædem nimis mutabiles in ſuis figuris morboſæ ſunt: etenim, complanatis ſuperficiebus, auctis contactibus concreſcunt.

728. Quin & notabilis eſt morbus in partibus nimium elaſticis noſtrorum humorum: quippe qui nimium mutat aſſiduò omnem humorum compagem, ad minimam mutationem caloris, aut motus comprimentis.

729. Imò & nimis firma cohæſio ſubſtantiæ in qualibet particula mala eſt: nam impeditur ſic productio minorum molecularum ex majoribus, quæ tamen tam neceſſaria ad integritatem Vitæ. Contrà verò nimis facilis diviſibilitas nocens eſt; namque repugnat conſtantiæ Sanitatis, & Vitæ.

730. Et ſunt ſane hi morbi maximi quidem momenti in Scientia Medica, & intellectus eorum baſis certè optimæ Pathologiæ: intelligi tamen vix queunt, niſi accuratiſſima obſervatione ſuorum effectuum, quos in corporibus ægris præſtant: unde & patet ſic humorum *ἰδιοσυγκρασίαν* morboſam optimè perſpici.

731. Si autem ſpectaveris humores totos ſimul, deprehendes morbos eorum præcipuos eſſe, vel nimiam fluiditatem, vel nimiam tenacitatem, tum excedentem horum motum per vaſa, aut quietem eorundem nimiam, aut denique morbum compoſitum ex vitiis recenſitis (717. ad 731.) hactenus.

732. Oriuntur & morbi notabiles in humoribus manentibus iiſdem, ſed ſola mutatione loci morboſis redditis; cujus mali duæ ſunt claſſes: 1. ſi nimis aucta diametro vaſis, craſſiores humores recipiuntur canalibus arctioribus, qui ſenſim anguſtiores fiunt. 2. ſi ruptis quomodocunque vaſis exeunt humores, colliguntur in interſtitiis

tiis à diſtenſione factis inter partes ſolidas corporis; intelliguntur huc pertinere, inflammatio, aneuriſma verum, varix, ſugillatio, aneuriſma ſpurium, ἐκχύμωσις, à ſanguine errante in ſuo loco. Tum œdema, puſtulæ, hydrops, membranæ celluloſæ, capitis, thoracis, abdominis, uteri, ovarii, teſtium, ſcroti, peritonæi, habitus totius corporis, à lympha ſimiliter peccante. Tandem emphyſemata ab aere.

733. Humores autem hi ſtagnantes, collecti, effuſi, calore & quiete putreſcunt, purulenti, ichoroſi, rodentes, acres, fiunt, ſtamina tenella ſolida deſtruunt, unde ſinus, fiſtulæ, ulcera, gangrænæ, ſphaceli, cancri & ſimilia.

734. Sunt autem hæ (699. ad 734.) primariæ morborum differentiæ, ex ipſa natura eorum petitæ, quæ certè maximam partem adeò fœcundæ aliis producendis morbis, ut hinc fere etiam inter cauſas morborum recenſeri mereantur.

735. Uſu verò obtinuit inter Medicos, ut prætereà diſtinxerint morbos ex quibuſdam accidentibus externis, quæ quam plurimis diverſiſſimis communia ſunt, quæ tamen diſtinctiones, & uſum in Medicina celebrem habent, licet nimium ſubtili diviſione multiplicati ſint, omiſſis ergò aliis præcipuæ ſunt ſequentes.

736. 1. Ratione Cauſæ ſunt; ἰδιοπάθεια, συμπάθεια, πρωτοπάθεια, δευτεροπάθεια, hæreditarius, connatus, acquiſitus.

2. Ratione Subjecti ſunt; morbi ætatis, puerorum, juvenum, adultorum, ſenum; morbi generis, maſculini, fœminini, virginei, gravidæ, parientis, nutrientis, tum univerſales & particulares.

3. Ratione Temporis, acutiſſimi intrà quatuor dies terminandi, peracuti intrà ſeptem; acuti intrà dies viginti; chronici reliqui omnes; dein verni, vel autumnales, continui, continentes, intermittentes.

4. Ratione Effectuum; ſalubres, benigni, maligni, ſanabiles, inſanabiles, lethales, contagioſi.

5. Inprimis ratione Status, initii, progreſſus, ſtatus, decrementi, finis.

ΑἸΤΙΟΛΟΓΊΑ ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗΣ.

737. Cauſa morbi vocatur, quæ morbum præſentem facit. Semper fere realis eſt. Aut re vera producit novum ſtatum in ſolidis, & in fluidis, qui morbus ferme ipſe. Aut tollit rem requiſitam omninò ad exercitium functionis.

738. Si illa præextitit quodammodò in corpore ante effectum productum, Interna vocatur; ſi autem extrà corpus exiſtens, inde ei applicata, morbum parit, Externa dicitur.

739. Internæ lædunt plerumque primò humores, deinde partes ſolidas; Externę ut plurimum prius afficiunt ſolidas, & humores deinde; venenatos paucos, & contagioſos, morbos forte exceperis.

740. Cauſa proxima morbi appellatur tota illa ſimul, quæ totum jam præſentem immediatè conſtituit; hæc ſemper eſt integra, ſufficiens, præſens, totius morbi, ſive ſimplex fuerit, ſive compoſita. Hujus præſentia ponit, continuat, morbum. Hujus abſentia eum tollit. Eſt fere idem ens ipſi integro morbo. Hinc inquiſitu utiliſſima, maximè neceſſaria.

741. Cauſa remota morbi dicetur illa, quę corpus ita mutat, ut aptum ſit ſuſcipere morbum, ſi adhuc alia acceſſerit. Non eſt ergò integra, unquam, nec ſufficiens, illi morbo producendo. Nec alia illa accedens ſola eum pareret; at utraque ſimul. Ergò utramque ſimul eradicandam jubet Medicina. Ambę junctę faciunt cauſam proximam.

742. Cauſa remota corpori inhærens vocatur Prædiſponens, vel προηγουμένη, eſtque talis v. c. temperies, plethora, cacochymia.

743. Cauſa, quæ remotæ accedit, eam excitat, ut morbum faciant ſimul, appellatur προκαταρκτική, vel πρόφασις, quibuſdam Occaſio. Solis nocet prædiſpoſitis, ut fiat talis morbus. Aliquandò eſt interna, quandoque externa.

744. Hæ poſteriores omnium commodiſſimè, atque memoriæ juvandæ aptiſſimè, reduci poſſunt ad quatuor claſſes iis indagandis, digerendiſque, apprimè utiles; quæ ſunt.

1. Ingeſta. Aer. Cibus. Potus. Medicamen. Venenum. Quæ per ſpiracula cutis narium, per meatus oris, pulmonis, æſophagi, ventriculi, inteſtinorum, pu-

denda muliebria introgeruntur, Specie viſibili, inviſibili, fumo, hauſtu, deglutitu, enemate, infuſo.

2. Geſta. Motus corporis totius, partiſve, effectus animi quicunque. Quies utriuſque. Hinc Somnus, & Vigilia, huc quoque referuntur.

3. Retenta. Excreta. ſive ſalubria. ſive recrementa. ſive morboſa.

4. Applicata externa corpori. Aer. Vapor. Fomentum. Balneum. Veſtis. Linimentum. Unguentum. Emplaſtrum. Vulnerans. Contundens. Erodens.

745. Quæ eadem in ſex claſſes alii dividunt titulo Rerum non naturalium digeſtas: quas nempe recenſent ita, ut ſit. 1. Aer. 2. Cibus, potus. 3. Motus, quies. 4. Animi affectus. 5. Retenta, excreta. 6. Somnus, vigiliæ. Hoc nomine donatæ, quia uſu, vel abuſu, bonæ naturales, aut malę contranaturales, fieri queunt. Ad has quoque cauſæ illæ redigi poſſunt. Longè tamen commodius, atque indagini aptius præcedenti diviſione utemur.

746. Aer nimis æſtuans, humidiſſima oculorum, narium, oris, aſperæ arteriæ, diſſipat; vaſcula ibi exſiccat; pulmonis ſanguinem magis cogit; utraque cauſa pulmonis actiones impedit; multos morbos inde oriundos excitat; humores externos ſemper tenuiores aufert, internos reſiduos excoquit, diſſipat mobiliora, lentiora aggregat, compingit, exſiccat; ergò partes aquoſas, ſpirituoſas, ſalinas volatiles, aſſiduò diminuit; contrà verò ſalina fixiora, olea craſſa & tenacia, acria exuſta & iis involuta, tum terreſtria fixa, auget, accumulat, unit, in maſſas irreſolubiles adunat; hinc itaque, immeabilitas humorum, ſimul elongatio, & debilitatio ſolidorum, &, quæ inde ſequuntur, obſtructio, exſiccatio, inflammatio, coctio impedita, putrefactio, alvus adſtricta, ſitis, ſtranguria, urina rubra, humores flavi, morbi acuti, calidi, ſicci quam maximè generari ſolent; inprimis autem genus nervoſum, lymphaticumque, & horum actiones inde ſummoperè læduntur.

747. Aer gelidus fibras ſolidas accurtat, denſat, roborat; hinc actionem earum in humores auget; ubi autem regelaſcit, tum fibras diſſolvit, deſtruit; idem aer gelidus humores cogit, denſat, pulmonem ſiccat, ſtringit, coagulatque ſanguinem pulmonalem, unde obſtructio, inflammatio, exſiccatio, anhelitus, tuſſis, coryza, catarrhus, mucus, pus, gangræna, ſphacelus; ſi autem corpus ſimul valdè movetur, tum actio ſolidi in liquores, & humorum in liquida, adeò augetur, ut fiat ſumma attenuatio, perſpiratio, voracitas, debilitas, animi deliquia, mors ſubitanea; ſi contrà quies, ſummumque ſimul frigus aeris afficiunt, tum torpor, dolor ad artus, ſcorbutus, contingunt.

748. Si idem nimium humidus, laxat, ſolvit, debilitat, fibras, inprimis pulmonales, ſerum pulmonum retinet, auget, accumulat, perſpirationem in iis prohibet: unde rurſum tuſſes, peripneumoniæ, ſeroſæ; diarrhœæ ſimiles, torpores, & febres; ſi magnus calor illi jungitur, cita putrefactio, ſi magnum frigus, tum ſeroſa colluvies.

749. Atqui nimis ſiccus patrat fere eadem, ac ſi æſtu nimio ageret.

750. Aer nimium gravis, comprimit omnes canales, humoreſque totius corporis, maximè autem in pulmonibus, unde reſiſtentiam cordi nimis auget, motum humorum ſuffocat, occidit.

751. Idem ſi levis nimium fuerit, vaſa, humoreſque minus premendo dilatat, rarefacit, hinc tumores, eruptiones humorum, eorum in loca minus opportuna derivationes, inde morbos (732.) creat; ſed tum ſimul minus valet vim contractilem, dilatationi reſiſtentem, in fibris pulmonicis ſuperare; unde reſpiratio ſiſtitur, ſanguis ibi accumulatur, peripneumonia velox, mors. Sed & ex iiſdem, denſi, rarique, aeris effecta pateſcunt.

752. Cœlum, anni tempeſtas, ſolum, mare, montes, lacus, paludes, flumina, vapores, exhalationes, meteora, aerem ita permutant, ut creet varios morbos non pendentes adeò ex ipſa aeris indole, ejuſve dotibus, qualitatibuſque, quam quidem ex natura & efficacia admiſti: unde etiam inde inquiri, atque intelligi, debent.

753. Venti autem agunt in corpus noſtrum vel ſuo motu, vel quatenus ſimul nobis advehunt qualitates aeris explicatas (746. ad 753.): impoſſibile eſt ea de iis dicere, quæ omni tempori, & regioni, quadrant, ſed cognitio chorographica loci, cujus

cujus ſolum vicinum undique perſpectum eſt, comparata cum anni tempeſtatibus, aliquid boni, verique, hic adfert. Pariter certa ſucceſſiva ſerie ſequentium notabilis ſæpe effectus. Primariò agunt ut calidi, frigidi, humidi, ſicci. Hinc ſolida, & liquida, mutant. . .

754. Cibi quidem, & potus, peccare poſſunt ad morbos producendos, vel copia vel qualitatibus.

755. Copia quidem ſi male agunt, exceſſu, vel defectu, id efficiunt.

756. Si nimia copia peccant, nimis extenditur ventriculus, hinc convulſione nata ora ejus clanduntur, vaſa ejus comprimuntur, dilutio, digeſtio, contritio, ſeparatio, expulſio, horum prohibetur; inde dyſpnœa, circuitus humorum perverſus, cruditas, ructus, nauſea, cardialgia, vomitus; putrefactio, vertigo, confuſio, cachexia, quæ omnia vitia hic ſemel nata vix corriguntur in functionibus ſequentibus.

757. Quod ſi defecerit in inedia abſoluta, equidem quum merus ſit defectus, per ſe nihil efficit: ſed tum intereà temporis actiones vitæ perſiſtentes ſolidas corporis partes deterunt, deſtruunt, conſumunt; ſubtiliſſimos humorum diſſipant; reſiduos inſpiſſant; repetito continenter attritu ſolvunt olea; & ſales, eadem extricant, volatilia, acria, rodéntia ad minima & tenerrima vaſcula reddunt; humores putreſaciunt, anhelitum fœdant; hinc ſpuma ſalina, acris, bilioſa, putrida, in ventriculo inprimis & in inteſtinis; ructus; nauſea; animi deliquia; ingens, & atrox appetitus; ejuſdem deinde integra proſtratio ſuccedens; poſtea immanis ſitis, ſiccitas, debilitas; tormina; borborygmi; bilis cumulus; vomituſque; macies; pervigilium; epilepſiæ; febres furioſæ; mors.

758. Ex quibus patet, abſtinentiam quoque nimiam pejores morbos creare, quam nimiam repletionem, & longè difficilius ſanari poſſe prioris, quam poſterioris, vitia; aſſentiente Hippocrate.

759. Illa autem vitia, quæ in qualitate mala cibi, potuſve, hærent, commodè poſſunt revocari ad acrimoniam, viſcoſitatem, aut oleoſitatem.

760. Acrimonia cibi & potus eſt primò Salina; hæc autem eſt muriatica, acida ſpontanea, vel fermentata. Prima facit ſitim, raucedinem, aſperitatem, ſiccitatem, rigiditatem, acrimoniam in humoribus maximè ſeroſis, ſimilem humorum diſſolutionem, ſeroſæ lymphæ ineptitudinem ad nutriendum, ſolidorum minimorum deſtructionem, dolores rodentes, ſcorbutum muriaticum. Altera, quæ vel acida ſimplex, aut plerumque acerba ſimul, adſtringit, incraſſat, coagulat, acidam acrimoniam, dolores lancinantes, algentes, cardialgiam, pallorem, ſcabiem, inprimis creat; atque præcipuè reſidet in fructibus horæis paulò minus maturis. Tertia denique in vinis acidis, aut acetis, conſiſtens, fere ſimilia facit, at leviora, deinde præ cæteris nimio uſu aſſumta acre acidum ſerum facit, unde rhenma, podagra, & ſimilia.

761. Acrimonia ſecundò in cibis & potu eſt Aromatica, ut plurimum conſtans ex ſale, & oleo acribus unitis; hæc facit ſitim, ſiccitatem, calorem, ardorem, ſtimulum ſolidi, velocitatem humorum, liquidi diſſipationem, hinc cardialgiam, ardorem ſtomachi, nauſeam, ructus, vomitus, febres, maciem, contracturas, & morbos inde pendentes.

762. Acrimonia tertiò eſt Spirituoſa fermentatione parata, tempore diuturno aucta, deſtillatione in ſummum gradum evecta, eſt ut plurimum in vino, in cereviſia antiqua, ſpiritibus ſtillatitiis producit ſitim, temulentiam, fibrarum conſtrictionem ſiccam, humorum coagula vix reſolvenda, ſtimulum celerrimum & citiſſime evaneſcentem partium ſolidarum, hinc ſummam neceſſitatem ſimilis potus aſſiduò auctioris, inde debilitates, flatus, obſtructiones, febres, tumores, leucophlegmatiam, hydropes, & ſimilia his mala.

763. Quartò denique deprehenditur acrimonia penetrans Fermentans, quæ inprimis in muſto crudo fructuum horæorum, aut in vino, cereviſiave, in ipſo actu fermentationis citò ſuppreſſæ clauſis; hæc creat ructus, inflatus, ſpaſmos ventriculi, inteſtinorumque, vomitum, choleras, diarrhœas, dyſenterias, ileon, & talia.

764. Viſcoſitas autem nimia ciborum ex farinoſis non fermentatis, aut ex gelatinoſis animalium, tum ex caſeo lento, aut preſſo nimis coagulo lactis, gignit pondus in ſtomacho, flatus, ructus, acorem, cruditates, vaſculorum tenuiorum in inteſtinis obſtructiones, hinc inteſtinorum inertiam,

tiam, abdominis infarcti tumorem, duritiem; tum ipſi ſanguini infert viſcoſitatem malam ex unitis iterum viſcoſis particulis, hinc obſtructiones ad glandulas, pallorem, inertiam, frigus, tumores; ſed & patet, quod frigida dicta potentia ſimilia faciant; tum etiam quod præ cæteris noceant quieſcentibus corporibus.

765. Nimia verò Oleoſitas, ſolida lubricat, laxat, debilitat; oſcula minimorum vaſculorum obſtruit; hinc introitum aquoſorum impedit; miſcelam humorum depravat, acria nidoroſa, urentia, excitat; hinc ructus, nauſeas, vomitus amaros oleoſos, creat; tum ſitim immanem, obſtructiones, inflammationes, indigeſtiones viſcerum, & mala inde orta, efficit.

766. Motus nimius muſcularis in toto corpore, vel in aliqua ſingulari parte, auget ſemper villorum muſcularium contractiones & laxationes reciprocas; ſimulque velocitatem in omnibus humoribus; hinc fluida, & ſolida, nimium attrita diſſolvuntur; aquoſa, ſpirituoſa, mobiliora, diſſlantur; reſidui humores in denſitatem inflammatoriam mutantur; interim olea, & ſales, nimis attenuata, trita, volatilia facta, acria reddita, quaſi in putredinem exaltantur; craſſa, & tenacia, olea, accumulantur; humores quaſi exuſti redduntur; omnium maximè bilis; medulla conſumitur; cellulæ ichore replentur; macies fit; hinc defatigatio, dolor, inflammatio, febris, ſuppuratio, gangræna, hæmorrhagia, mors ſubitanea.

767. Si autem acciderit cacochymicis, aut conſumto fere viſcere quodam laborantibus, tum etiam in ſummo æſtu, ſubitò lethalis.

768. Vigilia nimia conſumit ſpiritus nulla arte, niſi ſomno, reparandos; exſiccat reliqua; atterit ſolida minima inprimis cerebri, auget acre; coctiones, nutritionesque, impedit; bilem exaſperat; hinc productio maciei, febrium, deliriorum, bilis atræ generatio, agitatio, evacuatio, harumque teterrimi effectus, triſtitia, phantaſia depravata, inquietudo perpetua.

769. Quies nimia muſculorum in toto corpore, vel in aliqua ſingulari parte, fibras muſculares motui ineptiores reddit; minuit velocitatem in omnibus humoribus; hinc concretio, inſpiſſatio, inertia, tam fluidorum, quam principiorum ea conſtituentium; cellularum repletio; medullæ aggregatio; obeſitas; leucophlegmatia; frigus; torpor; pigritia; ἀναισθησία. Unde ergò otii, & vitæ ſedentariæ, effectus cognoſcuntur.

770. Somnus nimius, volatilia conſumit; inſpiſſat ſenſim reliqua; ea in vaſa lateralia aggregat; vix movet; figit excrementa; aggravat cerebrum; caput replet; ſenſus, motuſque, hebetat; reliqua fere omnia jam dicta (769.) procreat; hinc ſimul iis maximè nocere, qui in eum præ cæteris proclives; prodeſſe his, qui in pervigilia promti.

771. Affectus animi violenti, aut diu permanentes iidem, cerebrum, nervos, ſpiritus, muſculos, mirabiliter, & efficaciſſimè mutant, figunt, depravant; unde quoſcunque fere morbos valent producere, & fovere, pro ſua diverſitate, & duratione.

772. Salivę excretio nimia turbat coctionem primam, hinc & ſequentes; profert ſitim, ſiccitatem, bilem atram, tabem, ἀτροφίαν: ſi autem non excernitur in os, aut longè parcius ſolitò, impedit tum ciborum manducationem, ſaporem, deglutitionem, digeſtionem; augetque ſimul ſitim.

773. Bilis excretio nimia per ſuperiora, vel inferiora, orbat chylopoieſin primario inſtrumento; hinc impedit ciborum coctionem, ſecretionem, fœcum excretionem; producit temperiem acidam, frigus, debilitatem, pallorem, leucophlegmatiam, deliquia. Si verò confecta impeditur fluere in cavum inteſtini, icterum creat, & ſimul præcedentia vitia.

774. Lympha pancreatis & inteſtinorum, ſi nimia copia depellitur in inteſtina, producit mala ſimilia ac ſaliva ſic peccans (772.); ſed & ſimul diarrhœas ſeroſas preprimis; unde ſummæ debilitates, animi deliquia, ſiccitates, ſitis, febris hectica, maraſmus. Si non fluit in inteſtina, vel parciſſimè, tum facit moles in inteſtinis craſſas, compactas, hinc pondus, repletionem, tormina, volvulum, ſitim, febrem, alvum duram, tumores, &c.

775. Sanguinis nimia excretio; ſive per anaſtomoſin ex hepate, inteſtinis, renibus, utero, fiat; ſive per diæreſin, diapedeſin, aut vulnera; tollit vires; minuit ſpiritus; deſtruit omnes actiones; accumulat

Digitized by Google

mulat cruda, aquoſa, pallida, frigida; producit leucophlegmatiam, hydropem; laxitatem in omnibus vaſis; in arteriis autem capacitatem. Cruor autem per hæmorrhoidalia vaſa, aut naturalia mulierum, vel & per alia minus conſueta loca, dudum jam, & periodicè, evacuari ſolitus, interceptus nunc, facit topicas, diraſque, inflammationes; circulationis ſuffocationes; febres; mira morborum, & varia genera; maximè autem valde mirabiles alibi hæmorrhagias.

776. Seminis excretio nimia facit laſſitudinem; debilitatem; immobilitatem; convulſionem; maciem; ſiccitatem; membranarum cerebri dolores, calores; ſenſuum, maximè viſus, hebetudinem; tabem dorſalem; fatuitatem; varios his affines morbos.

777. Urinæ excretio nimia, facit ſiccitatem; humorum immeabilitatem; ardorem; ſitim inexplebilem; cruditates; ſpirituum ſubductionem; maciem, atrophiam; & mala his ſimilia. Nimius autem Sudor ferme eadem efficit: Urina autem ſuppreſſa veſicam, ureteres, pelvim, renes, diſtendendo, rodendo, putrefaciendo, labefactat, corrumpit; toti lymphæ cruoris acrimoniam alcaleſcentem conciliat; hinc cerebri tenella ſtamina lædendo, anxietates, ſopores, inſomnia, vertigines, apoplexiam, profert.

778. Sanctoriani perſpirabilis excretio nimia facit debilitates ſummas; hinc animi deliquia; mortem inopinam. Si verò parcior eſt, vel ſublata, facit extremæ cutis vaſcula ſiccari, emori; hinc & majora excretoria obſtrui areſacta; mutatur hinc circulatio; retinetur acre; oritur putredo; cruditas; febris; inflammatio; apoſtema.

779. Applicata externa frigida, meatus claudunt, fibras contrahunt, retenta retropellunt, exhalationem impediunt; hinc efficiunt quæ perſpiratio impedita. Calida autem, aperiunt, laxant, exhalant, verſus cutim ducunt, ſed exſiccant. Humida abluunt excrementa, aperiunt ora, laxant vaſa, alliciunt extrorſum, unde ſi nimia, morbos producunt, ut Sudor nimius (777.) Sicca contraria faciunt: ex quibus efficacia balneorum, fomentorum, epithematum, intelligitur, ſi prius cognoſcitur materies, qualitas, modus, duratioque applicandi. ut & reliqua memorata (744. 4.) prius facillimè capiuntur.

780. Sunt & internæ quædam corpori diatheſes, adeò generales, ut plurimi morbi ab iis, ut cauſis, pendeant; unde in enumeratione cauſarum generali proponi, explicarique per ſuas cauſas ſolent; ſuntque inprimis plethora, cacochymia, heterogenea interna.

781. Plethora fit, ſuſtentatur, augetur, in corpore, cui viſcera Chylopœa fortia, vaſa ſanguifera laxa, victus plenus boni ſucci, ætas media, temperies ſanguinolenta, tempus hybernum, & æſtivum, aer humidus, mens otioſa & indolens, artuum truncatio. Facit autem intolerabilitatem caloris, motuſve; extenſionem vaſorum majorum; compreſſionem minorum; hinc, minima data occaſione, lacerationem in vaſis, ſuffocationem in liquidis; inertiam; deſidiamque.

782. Cacochymia conſiderari poteſt vel in iis, quæ extrinſecus humoribus accidunt, vel in iis, quæ internè illis adhæreſcunt; tumque iterum vel in omnibus ſimul, vel in aliquo ſingulari.

783. Ubi ergò occurrit primò nimius humorum per vaſa motus; is facit humorum compreſſionem, attritum, attenuationem, calorem, diatheſin inflammatoriam, & mala jam explicita (*766.*) Eorundem verò motus nimis lentus, facit vitia ſimillima iis, quæ jam expoſita (*769.*) Inprimis periculoſus ſpirituum nervoſorum motus exceſſu, vel defectu peccans, inde enim omnes coctiones, ſecretiones, excretiones, læduntur, & inde varii, omnis fere generis, morbi.

784. Humorum autem nimia Fluiditas producit nimiam exhalationem, conſumtionem, ſecretionem perturbatam, vaſorum majorum arctationem, inanitatem eorundem, debilitatem, in minoribus vaſculis obſtructiones, rupturas, ſuppurationes; inprimis nocet ſi magna acrimonia, motuſque, ſimul concomitantur.

785. Eorum verò Tenacitas nimia parit obſtructionem, vaſculorum extenſiones, dolores, tumores, inprimis autem ad glandulas, & ad plexus arterioſos. Ubi verò tenacitati juncta pariter acrimonia, tum pro varia proportione, qua concurrunt hę duæ, maximè fit vaſculorum deſtructio, unde dein, effuſis humidis, puſtulæ, inflammationes, gangrænæ, ſphacelus,

cancer, ulcera cacoethe, caries, & ſimilia ſanè mala; eſt autem quandoque acrimonia comes, aliquando pediſſequa, tenacitatis.

786. Humores acidi crudi, acidi acerbi, acidi fermentati vinoſi, acidi chyloſi, acidi lactei; tum & alcaleſcentes volatiles, fixive, aut jam ipſa re alcalini; iterum ſalſi muriatici, ammoniacive; acres ſalini, oleoſi, aromatici; inſulſi tandem & oleoſi; pariunt morbos quam ſimillimos propoſitis (760. ad 767.)

787. Pituita autem inſipida, acida, ſalſa, vitrea, Veteribus adeò conſiderata, intelligetur quoad ortum, & effectus, ex (785. 786.)

788. Bilis flava, vitellina, porracea, æruginoſa, Iſatodes, ſolo motu, convulſione, animi affectu, ſæpe naſcitur, cauſa vix explicata hactenus; producit autem multos, maloſque, morbos, nauſeas, horrorem contrà cibos, anxietates, ſingultus, cardialgias, vomitus, dolores iliacos, colicos, tormina, flatus, borborygmos, diarrhœas, dyſenterias, acutos morbos, febres, convulſiones.

789. Bilis autem Atra dicta à colore ſuo, & Bilis vocata à ſede, ubi colligitur, & unde excernitur; aliquando ſapore acerrimi aceti, quandoque verò putrefacti cruoris, rodit, urit, eliquat, inflammationes, gangrænas, ſphacelos, dolores atrociſſimos, efferveſcentias enormes, excitat. Triplex quidem talis in cauſis morborum deſcribitur: 1. mitiſſima ex ipſa materie ſanguinis nimis moti, hinc exuſti dicti (766. 783.) 2. ex hac prima magis, magiſque, per eaſdem cauſas exacerbata. 3. ex bile corrupta, exaſſata, quæ ſi ex flava, vitellina, porracea, æruginoſa, Iſatode, orta fuerit, poſterior ſemper pejor eſt, hinc pro varietate indolis, qua gaudet, & pro ingenio partis, in quam deponitur, varii admodum ejus effectus.

790. Sanguis etiam, ſerum, bilis, ſi ſcatent prædominante acido, alcali, muriatico ſale, oleo, vel terra, producunt morbos, quales ex his rebus oriri demonſtrati ſunt (760. ad 767. & 786.)

791. Serum ſanguinis, bilis, urina, generant ex ſua materia calculos compoſitos ex volatili ſpiritu, ſale, oleo, & ex terra hæc excipiente, certo modo unitis.

Hi verò extenſa ſua mole, pondere, motu, vicina comprimunt; tum quoque vaſa calculos complexa motu, & preſſu ſuæ ſubſtantiæ contra duros, aſperos, atteruntur, deſtruuntur; hinc tranſitus humorum intercipitur, creatur dolor, inflammatio, ulcus, gangræna, callus, & quæ ab his pendent, mala.

792. Ova inſectorum cum aere, potu, cibo, corpori ingeſta, pituitæ inteſtinali, fœcibuſve, miſta, aut in cavitatibus nidulantia, fotu, quiete, calore, exponunt vermes rotundos, latos, vel Aſcarides; iidem forte quandoque cum iiſdem aſſumtis deglutiuntur, inde creſcentes corpori quoque inhærent.

Illi autem ſugendo, movendo, vellicando, rodendo, terebrando, chylum conſumendo, nervos irritant, ſolida vulnerant, nauſeas, horrores, cardialgias, vomitus, animi deliquia, maciem, ſamem caninam, tumorem abdominis, & talia producunt; maximè flatus, ſubitoſque tumores, creant.

793. Vis externa, aut interna, corporum motorum, lædit partes corporis noſtri ſimpliciſſimas actione omnibus dicta mechanica, utpote nota; hæc itaque, fatentibus cunctis, nequit referri ad calorem, frigus, humidum, ſiccum, principia chemica, acre alcali, vel acidum. Simili autem ratione & alias cauſas minus viſibiles, hinc parum cognitas agere, facilè perſuademur, quæ deinde morbos partium Similiarium inprimis pariunt.

794. Materia morbi in parte ægra hærens, ſubitò collecta, Fluxio, lentè congeſta Collectio, appellatur; pro cauſa agnoſcit inertiam partis ſolidæ non ſubigentis, nec expellentis id, quod formari incipit, aut præſentis jam alibi materiæ peccantis in partem, quæ nunc obſidetur, derivationem.

795. Derivatio hæc, fluxio, vel attractio, dicta Veteribus, fit motu, calore, dolore, fotu. atque hinc oriuntur morbi, qui dicuntur cum materie.

796. Venena, peſtis, contagia, ingeſta quomodocunque (744. 1. 4.), lædunt ſolida, fluida, vel utraque ita, ut ſiſtatur curſus humorum vitalium; agunt quidem ſemper vi mechanica (793.), ſed ſæpenumerò vix explicanda niſi per principia doctrinæ Chemicæ: concipiuntur enim facilè lædere ſolidas partes nimium diſſolvendo,

vendo, laxando, conſtringendo, obſtruendo; fluida autem depravant nimis inſpiſſando, diſſolvendo, acres reddendo; hinc utraque ſimul corrumpunt unita hac opera: pleraque ideò velociſſima in nervos, pulmones, ſanguinem, agunt actione hactenus minus obſervata, ideò habita planè inſueta, & incomprehenſibili, unde etiam morbi ſic geniti dicebantur Antiquis morbi Totius Subſtantiæ læſæ.

797. Sed & ſunt cauſæ quædam ſingulares morborum peculiarium admodum notandæ, quum malæ Conformationi præbeant originem; primariæ habentur, imaginatio Matris, imprudens actio Obſtetricis, Nutricis, vel Cuſtodis negligentia, his enim corpuſculum tenellum agitatum, preſſum, tactum, pulſum, ligatum, deformatur in faciem vix poſtea emendabilem. Sed & indoles ſpiſſorum & acrium humorum ſimilia multa producunt.

798. Cauſæ etiam cavitatis vitiatę in partibus male diſpoſitis claræ, ſive ut internæ, ſive ut externæ, ſpectentur (707.709.) diæreſios autem origo eſt ex diſtenſione, acrimonia, vi externa. Hinc & reliqua mala huc relata pateſcunt.

799. Fortis preſſio; valida diſtractio; ligamentorum, aut membranarum coercentium laxatio, aut diſſolutio; producunt luxationes, contorſiones, hernias, procidentias partium.

800. Secantia, pungentia, ictum inferentia, rodentia, adurentia, diſtendentia, contundentia, rumpentia, ſunt cauſæ præcipuæ Solutæ Unitatis.

ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΆ ΠΑΘΟΛΟΓΙΆΣ.

801. ID præternaturale, quod ex morbo, ut cauſa, in corpore ægroto fit ita, ut diſtingui queat tamen ab ipſo morbo & ab ejus cauſa proxima, vocatur σύμπτωμα morbi; ſi autem eadem ratione ex morbi cauſa fluit, dicitur cauſæ σύμπτωμα: at verò, ubi ex alio priore ſymptomate, ut cauſa prodit, appellatur σύμπτωμα συμπτώματος. Verum id ipſum quod morbo ſuperaccidit ex diverſa à præcedentibus origine potius dicetur ἐπιγέννημα, ἐπιγιγνόμενον; συμβεβηκός.

802. Unde efficitur ipſa hæc ſymptomata priora revera iterum eſſe morbos, numero, varietate, effectu, admodum diſſimiles; tamen ſatis commodè ex placitis Veterum revocantur ad actiones læſas, Retentorum & Excretorum vitia, atque Qualitates corporis mutatas. Horum recenſioni adjuncta cauſa incumbemus.

803. Prima igitur claſſis horum digeritur juxtà ſeriem actionum imminutarum, abolitarum, auctarum, depravatarum; unde primò occurrit enarratio ſymptomatum appetitus in cibos, potus. Adeòque δυσορεξία, appetitus cibi imminutus; ἀνορεξία idem deletus; ἀποσιτία abhorrens faſtidium cibi, hinc vita ſine cibis; βούλιμος, ὄρεξις κυνώδης, fames aucta, canina, vel bovina; κίσσα, μαλακία, pica, appetitus vix ſuperabilis eorum, quæ in nutrimentum commutari queunt, vel eorum, quæ neutiquam apta huic operi.

Cauſæ horum ſymptomatum plerumque deprehenduntur pituita iners, viſcida, obruens, bilis abſentia, ſalini ſuppreſſio, fibrarum laxitas aut paralyſis; ſordes à putrido, ſanguinis aquoſa indoles, obeſitas, otium; acrimonia acida, ſalina, biliosa, atrabilaria, ad ſtomachum & inteſtina delata, vermes, fibrarum in iis validum robur, motus aſſiduus; acer humor prædominans, vix niſi inſueto aſſumpto compeſcendus, circuitus cruoris mutatus, imaginatio depravata, gravidis inprimis.

804. Potus deſiderium inexplebile, ſitis nimia, ſolet oriri à nimia ſiccitate; à ſpiſſitudine humorum immeabilium; à calore nimio; ab acri muriatico, ammoniaco, alcalino, aromatico, oleoſo exuſto; à venenis.

805. Manducatio læditur vitio oris, linguæ, dentium, maxillarum, ſalivæ, muſculorum; quod pendere poteſt à vulneribus, inflammatione, paralyſi, ſpaſmo, ſiccitate.

806. Deglutitio læditur quoque vitio oris, linguæ, palati penduli, tonſillarum, uvulæ, laryngis, pharyngis, œſophagi, ventriculi ſuperioris; atque illud accidit per vulnera, inflammationem, dolorem, tumorem, ſpaſmum, paralyſin, ſiccitatem, χονδροσυμφυΐαν, luxationem partium laryngis, aut vertebrarum colli, abſentiam muci.

807. Actionis ſtomachicæ læſæ primæ ſpecies ſunt ἀπεψία, δυσπεψία, βραδυπε-

πεψία, Διαφθορὰ, quando cibi ventriculo contenti aut non coquuntur; aut tardè, & difficulter; aut ſi in putrem humorem à bono chylo diverſum commutantur; cauſę ſunt eædem fere ac ἀνορεξίας (803.), maximè defectus, & inertia, ſalivæ oris, & ventriculi; organa reſpirationis languida; ſordes; vermes; tenacia ingeſta; putridorum humorum affluxus. Celerior autem Digeſtio, cæterum bona, rarò morbus eſt, aut cauſa ejus jam in βουλίμῳ explicata (803.)

808. Vitia verò expulſionis ex ventriculo recenſentur ſingultus, nauſea, vomitus, cholera, ructus. Quorum primum eſt, ut videtur, convulſio œſophagi ventriculum & diaphragma ſurſum trahens, dum ſimul diaphragma ſubitò deorſum convellitur; cauſa autem ejus deprehenditur celeris deglutitio copioſi ingerendi; copia ingeſti; acrimonia ventriculo inhærens; inflammatio œſophagi, ventriculi, ſepti tranſverſi; ſpaſmus à nimia evacuatione, vel ab exceſſu vomitus exercitati; venena acerrima.

809. Nauſea, & Vomitus, videntur eſſe motus ſpaſmodici retrogradi fibrarum muſcularium œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, ſimulque convulſiones validę muſculorum abdominalium, & ſepti tranſverſi; quæ leniores Nauſeam, violentiores Vomitum, ereant. Fiunt autem hæ à copia nimia, aut acrimonia ingeſti, à venenis, læſione cerebri vulnerati, contuſi, compreſſi, inflammati, ab inflammatione diaphragmatis, ventriculi, inteſtinorum, ſplenis, hepatis, renum, pancreatis, meſenterii; ab irritatione gulæ; à motu perturbato ſpirituum per agitationes inſuetas in rheda, mari, &c.; ab idea rei, quæ nauſeàm, vomitumve, ſæpe excitavit.

810. Cholera verò, violenta ſurſum deorſumque expulſio ex ventriculo & inteſtinis; eſt convulſio vomitum creans (809.), & ſimul fortis inteſtinorum deorſum ſpaſmus; cauſæ itaque eædem, at violentiores ut plurimum, maximè ingurgitatio fructuum horæorum, & fervidum Auguſto menſe cœlum.

811. Eſt Ructus exploſio materiæ elaſticæ convulſiva contractione fibrarum œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, compreſſę, mox, iiſdem reſolutis, liberatæ, hæc autem fit à cruditate, putredine, acore, fructibus horæis, muſto, liquoribus fermentantibus, venenis, morbis ſpaſmodicis, omni acrimonia valida.

812. At Expulſio, & ventriculi, & inteſtinorum læſa quoque habetur in λειεντερίᾳ; quę eſt cita expulſio per alvum alimentorum, quę ventriculo ingeſta, non mutatorum; cujus quidem cauſa eſt inertia humorum, ut in ἀνορεξίᾳ, & ἀπεψίᾳ; tum laxitas ſumma ventriculi, & inteſtinorum, reſpiratio interim ſatis fortis.

813. Si chylus unà cum fœcibus alvinis ejicitur, vocatur Affectio Cœliaca; ubi videntur concurrere pro cauſa conſtituenda ſtomachus, & humores ſatis validi, dum interim inteſtina nimis laxa, aut oſcula vaſorum lacteorum quacunque de cauſa obſtructa.

814. Diarrhœa eſt frequens, & copioſa, per alvum egeſtio excrementorum liquidorum: ſive ex cibo, potuve, ſive ex humoribus quibuſcunque undecunque delatis in inteſtina, exorta fuerint. Ejus verò cauſa eſt vel acre inteſtina irritans, humores exprimens, ex hepaticis, pancreaticis, meſentericis, inteſtinalibus, vaſis, dum ſimul ora venularum meſentericarum, & lactearum, obſtructą; vel laxitas ingens fibrarum inteſtinalium; denique aliæ excretiones impeditæ.

815. Dyſenteria eſt diarrhœa cum dolore notabili; cujus materies eadem quæ diarrhœæ, ſed acrior, & præterea ergo bilis, ſeri, cruoris, muci inteſtinalis, puris, ſaniei, bilis atræ, fibrarum, caruncularum, membranarum. Inde & cauſam habet eandem, at violentiorem, quæ ſæpe acrimonia quæcunque humorum, tum inflammatio, ulcus, gangræna, vel inteſtinorum, vel partium, ſuam colluviem in ea deponentium.

816. Ileus vocatur rejectio violenta per os eorum, quæ cibi, potus, medicamenti titulo aſſumta; aut chyli, bilis, ſeri ſtomachici, pancreatici, inteſtinalis; bilis atræ, muci, puris, ichoris; fœcum inteſtinalium; elyſmatum ipſorum. Cujus quidem ſymptomatis, proxima cauſa ſemper videtur motus inverſus fibrarum inteſtinorum, ventriculi, œſophagi, accedente ſimul, cauſa quacunque (809. 810.), vomitu; remotior verò eſt inflammatio, volvulus, apoſte-

apoſtema, ſcirrhus, cancer, fœx dura, calculus, hernia, convulſio, inteſtinorum. Ex his retentio fœcis durioris in origine, cauſa, natura, effectis, intelligitur.

817. Si autem generatio, & excretio in inteſtina, Bilis læditur, ſymptomata inprimis oriuntur hæc: icterus; cachexia bilioſa; calculus, gypſus, hepatis; obſtructiones; excrementa alvi alba, dura, ſicca; appetitus deletus; ciborum digeſtio impedita; miſcela impedita partium aſſumtarum; Tympanitis; hydrops: pro cauſa agnoſcit plerumque hepatis inflammationem, exſiccationem, obſtructionem; humorumve ejus, & abdominalium viſcerum, inſpiſſationem quamcunque.

818. Si autem lympha pancreatis, hepatis, inteſtinorum, læditur in ſua confectione, vel motu, oriuntur ſymptomata quàm ſimillima recenſitis (817.); quin & cauſæ erunt ſimiles.

819. Sanguinis in Corde mutatio, ejus eſt modò receptio, mora, expulſio; quæ ſi nimię quoad motum, faciunt febres continuas, ardentes, validas; ſin verò remora longior, vel expulſio languidior, tum fiunt languores, concretiones polypoſæ, vel pituitoſæ, friguś, leucophlegmatia, hydrops, atque plurimi diverſi alii hinc oriundi morbi.

820. Actio læſa pulmonum tam reſpiratoria, quam tranſmiſſoria cruoris, conſiſtit inprimis in augmento vel decremento efficaciæ ejus in ſanguinem; à priori videtur oriri Διάθεσις Φλογιστικὴ, à poſteriori αἱματοποιήσεως impedimentum, & nutritionis, unde καχεξία, ἀτροφία, φθίσις, & infinita mala; cauſa autem illius actionis læſæ eſt omnis labes organorum multiplicium, quæ reſpirationi exercendæ ſerviunt.

821. Secretionis Urinæ læſæ ſymptomata præcipuè ſunt 1. ἰσχουρία, nempe integra retentio urinæ nullo modo excretæ; cujus cauſæ primariæ, plethora, inflammatio renum, ureterum, veſicæ, colli veſicæ, urethræ; earundem partium ſpaſmus, preſſio; tum & obſtructio à lapide, pituita, pure, thrombo, caruncula, apoſtemate, tumore.

822. 2. eſt δυσουρία, nimirum urinę excretio cum moleſtia, conatu, aut dolore; cujus ſpecies στραγγουρία dicta, ubi habetur ſtillatim cum ſenſu ardoris emiſſum lotium; cauſa utriuſque mali multiplex; nempe acrimonia inprimis recentis, fermentantis, cereviſiæ, vini, aut fœcum utriuſque; acrimonia acida, ſalſa, alcalica, oleoſa, aromatica, bilioſa, humorum; excoriatio partium veſicæ aut urethræ ab inflammatione, ulcere quocunque, atterente calculo, cauſticis maximè infectis aſſumtis; calculus occludens, tumorve, in veſicæ collo, ejuſve urethra.

823. 3. Cenſetur urinæ Incontinentia, quando ſine voluntatis, reſpirationiſve, nixu, ſponte effluit; oritur ut plurimum à reſolutis, dilatatis, diſciſſis, ſuppurando conſumtis, gangræna putrefactis, fibris ſphincteris veſicæ.

824. 4. Denique eſt Διαβήτης, quæ eſt urinæ chyloſæ, vel lacteæ, frequens, & copioſa trajectio; cauſa ejus cenſetur nimia laxitas fibrarum in arteriolis urinoſis, concurrens ſimul cum humoribus valde dilutis, quæ utraque ab aquoſis.

825. Actio autem Vitalis læſa ſpectat maximè pro ſymptomatibus pulſum cordis, reſpirationis exercitationem, vel utraque ſimul.

826. Ita quidem, ut ergo 1. primò numeretur Palpitatio cordis, quæ dicitur violenta ejus contractio una cum magna reſiſtentia cruoris à corde pulſi; cauſa ejus plerumque eſt inordinatus, & violentus, ſpirituum vitalium in cordis villos impetus, ut in ſummis animi affectibus, ſubito terrore, affectu hyſterico, motu violento & ſubitaneo, evigilatione præcipiti; aliquando eſt irritatio fibrarum cordis ab acri quodam ſtimulo facta, ut in cacochymica materie mota, inflammatione cordis, pericardii, hiſve male affectis à calculo, vermibus, pilis, aneuriſmate; deinde à cruore ſpiſſo, polypoſo, copioſiore; tandem ab arteriis cartilagineis, oſſeiſve, factis, aut his ad extrema obſtructis.

827. 2. Pulſus arteriarum intermittens contingit aut vitio liquidi cerebelloſi inęqualiter influentis in cor; aut vitio vaſis tranſmittentis ſanguinem & humores; vel denique peccante humore illo, qui fluit per vaſa; cauſa proinde hujus mali varia, ut convulſio, polypus, cacochymia pituitoſa, inflammatio arterioſa, pulmonica, cardiaca, cruor deficiens, arteriæ oſſeæ, cartilagineæ, aneuriſmaticæ, calculo infarctæ,

ctæ, cor male affectum vario modo.

828. 3. Pulſus crebrior oritur ſemper à celeriore contractione ſyſtolica cordis; hæc autem à frequentiore influxu ſpirituum cerebelli, & difficiliore progreſſu liquoris expellendi; quò faciunt acre, & obſtructum.

829. 4. Pulſus imminutio, vel deletio; quæ reducitur ad λειποθυμίαν, ubi eò uſque deficit, ut vires multum debilitatæ corpus vix ſuſtineant; λειποψυχίαν, quandò hæc eò uſque increſcit, ut & naturalis calor multum labefactari, incipiat; συγκοπὴν ubi cor eò uſque deficit, ut calor, motus, ſenſus, fere deleantur, ſudoreſque frigidi exprimantur; ἀσφυξίαν ubi omnia illa quoad ſenſum deleta mortis imaginem ſimulant; Cauſæ horum ſymptomatum variæ, varioque gradu conſtantes, ſimiles fere iis, quæ (827.), inprimis ideæ rei horridæ, graviditas, animi affectus, ſpaſmi, inanitiones quælibet, maximè ſanguinis in vulneratis parturientibus, abortientibus, cancroſis.

830. Reſpiratio verò læſa ſymptomata primaria numerat 1. ἄπνοιαν, ubi integrè deſinit; & agnoſcit pro cauſa fere quæ in pulſu imminuto recenſita (829.); tum eò ſpectat aer vitioſus (746. ad 754.); venenati vapores, cauſticique acidi, vel auſteri; paralyſis, vel ſpaſmus organorum reſpirationi famulantium (602. ad 625.); ut & alii morbi, qui harum partium functionem omninò deſtruunt.

831. 2. Δυσπνοίαν, in qua cum moleſtia, dolore, fatigatione, reſpiratio contingit; hæc quidem habet eaſdem, ac prior, cauſas (830.), ſed leviores, quò & mala facit præ cæteris pectoris conformatio.

832. 3. Ἆσθμα, quæ eſt frequens, moleſta, ſibiloſa, reſpiratio; plerumque orta à cauſis dyſpnoeæ pertinacioribus; ſed maximè, ut videtur, à conſtrictione ſpaſmodica fibrarum muſcularium in pulmone.

833. 4. Ὀρθοπνοίαν, quę anheloſa, difficilis, ſtertens, ſola erecta cervice, & thorace abſolvenda, reſpiratio; cauſæ iterum eædem (830. 831. 832.), ſed vario inſultu agentes, recedenteſque.

834. 5. Catarrhum ſuffocantem; qui videtur eſſe ſubita occidens ἄπνοια; habet & hic cauſas eaſdem (833.); maximè obſervantur frequentes, materiæ eliquatæ in fauces & pulmones ſubita deſtillatio; nervorum ſumma vitia ut in hyſtericis; polypus cordis major ſubitò in pulmones truſus.

835. Verum omnia hæc ſymptomata (830. ad 835.) ſolent produci à cauſis quibuſdam notabilibus per inciſa cadavera, vel excreationem materiæ, manifeſtatis; quæ ſunt primariò. Thoracis repletio per extravaſatam lympham, pus, ſanguinem; etiam inflammatio laryngis, aſperæ arteriæ bronchiorum, pulmonum, pleuræ, mediaſtini, diaphragmatis, pericardii, muſculorum thoracis reſpirationi ſervientium, ut & abdominalium; ut & materies diverſa, polypoſa, gypſea, pituitoſa, calcea, calculoſa, purulenta; tum quoque tumor circa laryngem, in ea, ut & in pulmonibus, vel thorace, inflammatorius, ſuppuratorius, ſcirrhoſus, cancroſus; tandem & lata accretio pulmonum cum pleura.

836. Viſus læſi ſymptomata numeroſa recenſione cauſarum juxta diverſitatem locorum optimè diſtinguuntur, primò enim partes coercentes bulbum oculi male afficiunt premendo, protrudendo, extrudendo, erodendo, per tumores inflammatos, apoſtemata, ſcirrhos, cancros, exoſtoſes, caries oſſium orbitam conſtituentium; inde enim figura, humores, circuitus, viſus axis, collectio radiorum in debito loco, depravantur.

837. Deinde etiam palpebræ inflammatæ, ſuppuratæ, inflatæ, conglutinatæ, concretæ, grandinoſæ, viſum mirè turbant variis quidem de cauſis, ſed maximè frequenter per glandulas ſebaceas male affectas; etenim omnibus oculi ſordeſcunt, ſimilia pati incipiunt, aciem amittunt, humores pervertunt.

838. Quin etiam peccato lachrymarum abundantium, exacerbeſcentium, ſpiſſeſcentium, ad limbos palpebræ utriuſque natantium guttatim, inde in genas ex oculis deſtillantium; fiunt hic humiditates turbantes aciem, eroſiones inflammatorię, obfuſcationes, fiſtulæ lachrymales; contingent illa vitio laxitatis nimiæ in glandula lachrymali, aut acrimonia & motu nimio materię lachrymoſæ; tum mala fortè figura tarſorum palpebralium, aut malo habitu carunculæ angularis, vel mala, variaque, diſpoſitione oſculorum palpebralium

lium abſorbentium lachrymas, fiſtularumque has deducentium in ſaccum lachrymalem; iterum hujus quocunque receſſu à ſtatu naturali, & canalis naſalis, vel membranæ nares intus ſuccingentis illo peccato, quo exitum per hunc canalem in cava narium impedit; ſunt autem omnes cauſæ, quæ priores enarratas creant, quam plurimæ.

839. Deinde verò depravatur, impeditur, aboletur, Viſio, tunicæ Corneæ atque Adnatæ obſcuratione, dealbatione, incraſſatione, œdemate, phlyctæna, inflammatione, ungue, ſarcoſi, perla, cicatrice, panniculo, albugine, cartilagine; quæ etiam ex cauſis variis, diverſiſque, accidere ſolent.

840. Quando etiam humor Aqueus deficit, fit oculi marcor, corneæ corrugatio; ſi abundat, naſcitur oculus elephantinus; ſi ſtagnat non renovatus, putreſcendo totam fabricam oculi peſſundat; ſi colorem accipit, ſpiſſaturve ſive in muci, ſive in pituitoſi, indolem, hinc ſuffuſiones, cataractæ; oculorum color alienus; hæc plerumque inter interiora uveæ, & inter lentem cryſtallinam; eſtque cauſa fere inflammatio, cacochymia, aut nimis coagulantium imprudens applicatio.

841. Si Uvea inflammatur oritur ophthalmia maximè dolens, brevi perniciosiſſima viſui; ſi ſuppuratur, perditur acies & viſus; ſi immobilis fit, ſimulque contractâ, oritur *ἡμεραλωπία*, quæ & contingit, ubi cataracta minor, ad margines tenuior, in medio ſpiſſior, adeſt; ſi autem immobilis, & ſimul valde aperta, tum *νυκταλωπία* oriri videtur.

842. Verum etiam fit, ut Lens Cryſtallina opaca, inflammata, ſuppurata, hydropica, corrupta, atrophica, facta producat glaucomà, cataractam, viſum hebetem, cœcitatem opacam, *ἀμβλυωπίαν*: ſi verò eadem læditur in ſua figura, mole, ſpiſſitudine, tenuitate, creabit multa, varia, & ſæpe mirabilia, mala, viſui accidentia.

843. Imò & figura nimis ſphærica prominentis bulbi, quin etiam parvitas pupillæ, & multæ conditiones minus clarè hactenus perſpectæ in longitudine oculi, in ipſa lente, ejuſque ſitu poterunt *μυωπίαν* variam efficere, ut contrà in planiore oculo, aut longiore, tum & ex varia indole lentis, ejuſque ſitu, *πρεσβυωπία* naſci poterit.

844. Sed Vitreus humor iiſdem vitiis jam enarratis (840. 842.) obnoxius mala ſatis ſimilia pati, & producere poterit.

845. Membranæ Retinæ varia vaſa multa pati, diverſa efficere, queunt; etenim eorum hydrops, œdema, phlyctena, inflammatio, compreſſio; ut & nervi optici ipſius, atque membranarum eum involventium, ſimiles morbi; tum tumor, ſteatoma, abſceſſus, hydatis, lapis, inflammatio, extenuatio, exeſio, corruptio, obſtructio, cerebro accidens ita, ut libera communicatio inter nervum opticum ejuſque originem in parte medulloſa cerebri impediatur, vel omninò aboleatur; omnia hæc vario modo efficient imagines, floccos, ſcintillas, *ἀμαύρωσιν*, dictam Guttam Serenam.

846. Et paralyſis vel ſpaſmus muſculorum, qui oculum agitant, horum diſtractiones variæ ortæ ex oſſibus orbitæ male affectis, tum etiam vulnera, ulcera, inflammatio, preſſio, poſſunt facere *ἰλλωσίαν*, ſtrabiſmum, luſcitatem, adſpectum trucem, & talia mirabilia mala.

847. Tunica tandem Choroeides, Ruyſchiana, Uvea, vaſis ſanguiferis abundantiſſimæ, inflammationi, & ſuppurationi obnoxiæ, valent *ὑπόπτων* tandem producere, quin & à variis admodum diverſarum in oculo partium morbis alucinatio, fallacia, confuſio, hebetudo, cœcitas, produci poterit frequentiſſimè.

848. Auditus læſi primaria ſymptomata quidem numerantur, ejus augmentum, imminutio, ablatio, depravatio.

849. In acutiſſimis cerebri, nervorum, membranarum, morbis, his ut videtur nimium tenſis, ſæpe oritur intolerabilis fere *ὀξυηκοΐα* minimo ſono validiſſimè afficiente cerebrum, atque excitante aliquandò convulſivos motus.

850. *Βαρυηκοΐα*, dicitur, vel gravis Auditus, quando perceptio ſoni minor eſt quam ejus magnitudo in ſanitate requireret; oritur autem ex plurimis ſanè, iiſque diverſiſſimis profectò, cauſis commodiſſimè juxta varia loca affecta enarrandis, ſunt enim auris externa nimis plana, vel ablata; meatus auditorius nimis rectus, anguſtus, obſtructus à tumore quocunque,

ab

ab infectis, pure, ſordibus, cerumine concreto; membrana tympani læſa, laxa, ſpiſſa, calloſa, cruſta adhæreſcente fungoſa ſpongioſa & craſſa reddita; concha interna impleta ichore, pure, pituita, tumoribus membranæ eam undique inveſtientis, pulvere illapſo poſt ruptam membranam tympani, canalis Euſtachianus impeditus, obſtructuſve; oſſicula à nexu ſuo ſoluta, atque per meatum ſæpe rejecta, ſuppurata membranula colligante, ut poſt diros dolores inflammatorios auris internæ ſæpe contingit, aut oſſicula abſentia per malam conformationem; exſiccatio, laxatio, ſpiſſatio, inundatio, nimia tenſio, corruptio, exeſio, induratio, membranulæ feneſtræ rotundæ, atque ovalis; veſtibuli, labyrinthi, cochleæ, meatuum oſſis petroſi, vitia admodum varia, inflammatoria, obſtructoria, paralytica, & quæ ex his, ut cauſis, iterum enaſci poterunt, tum horum mala ſtructura auditui contraria; tandem omni impedimento, quo nervus mollis auditorius à ſuo ingreſſu in os petroſum, uſque ad medullam oblongatam, vel hinc uſque ad originem in medulla cerebri, media via impeditur, ut ſunt inflammationes, tumores, exoſtoſes, cerebri læſa functio, & plurima prætereà mala, unde perſpicitur ratio difficilioris curationis horum.

851. Etiam vitio aeris externi, maximè humidi, & nebuloſi; aut interni non potentis libere ingredi, exire, accidit depravatio Auditus; tum imprimis hìc nocent morbi illarum arteriolarum, quæ ornant membranulas in toto organo auditus ubique diſperſas; inde enim facilis intellectus, tinnitus, bombi, echus, ſuſurri.

852. Si tandem omnia hæc vitia enarrata (849. 850. 851.) validiſſimè increſcunt, diu admodum perſiſtunt, tum oritur κώφωσις vel perfecta ſurditas, hincque loquelæ ignorantia, vel oblivio; cujus cauſa ſæpe concretio tubæ Euſtachianæ ſæpe numerò in lue gallica exeſis faucibus, deinde cruditate labiorum unita concretis.

853. Olfactus etiam minuitur, aut tollitur; 1. defectu, aut ſoliditate, quatuor oſſiculorum ſpongioſorum, vel cavernarum in oſſe frontis, maxillæ ſuperioris, & cuneiformi oſſe. 2. membranæ olfactoriæ ſiccitate, humiditate, inflammatione, ſuppuratione, gangræna. 3. compreſſis olfactoriis nervis per tumores quoſcunque hìc enatos, exoſtoſes, polypoſque. 4. à vitiis in cerebro ad originem horum nervorum, ut ante jam dictum in aliis Senſibus; depravatur etiam à fœtore materiæ cujuſcunque in locis his cavernoſis ſtabulante, atque aſſiduò exhalante.

854. Guſtus quoque minuitur, tollitur, depravatur; priora bina contingunt, ſi papillæ guſtantes linguæ obducuntur cruſta, ſordibus, muco, aphthis, pelliculis, puſtulis, verrucis, inflammatione, exſiccatione, læſione accedente ſæpe ſimul nervorum quinti & noni paris. Depravatur verò vitio humoris prædominantis, inprimis id ſæpe heret in ſaliva ori infuſa, quæ ſapore peccans multa hìc producit effecta ſaporis bilioſi, alcalini, acidi ſalini, æruginoſi, oleoſi, ſaccharini, cadaveroſi, haud aliter, ac ſi res aſſumptæ repræſentato hoc ſapore donarentur.

855. Tactus lædi ſolet primò in ſtupore vix ſentiente, vel admodum obtuſè, & quaſi per interpoſitum medium; quod contingit præ frigore nimio extremi organi, vel nervi, aut cerebri, vitio, ut & ab interpoſitu cujuſdam ſenſui ineptæ materiæ; deinde in nimis acuta ſenſilitate, vitio nervum non ſatis tegentis cuticulæ, ejuſve forte nimia tenſione & teneritudine ſimul; etiam in abolita plane Tangendi facultate ab omni cauſa, quæ nervos, cerebrum, aut utraque, inepta reddit colendo huic muneri, ut profectò Apoplexiæ & Paralyſios hiſtoria ſatis docet.

856. Pervigilium oritur 1. à nimia determinatione liquidi nervoſi ad organa Senſuum. 2. à nimio ejus raptu verſus cerebrum, obſtructis inferioribus à frigore, aliave cauſa, ut in hypochondriacis, melancholicis, maniacis, inferius frigentibus. 3. ab irritante quocunque, & ubicunque poſito, quod organa Senſuum, maximè cerebri, vellicat. 4. à nimio motu humorum, cerebri meatibus adhucdum apertis. 5. à morbis, in quibus illa præmemorata prædominantur, ut à febribus, phrenitide, melancholia, doloribus, ſuppurationibus, & ſimilibus malis.

857. Sed nimia Somnolentia oriri ſolet ab omni cauſa, quæ impedit liberum fluxum, & refluxum, ſpirituum bonorum, & ſatis copioſorum, à medulla cerebri per

nervos

Digitized by Google

nervos ad organa Senſuum, & muſculorum voluntati ſervientium, iterumque ab his ad originem horum nervorum in medulla cerebri; eſt quidem hæc cauſa multiplex admodum, tamen referenda facilè ad plethoram, obſtructionem, humorum effuſionem, vaſorum compreſſionem, inflammationem, ſuppurationem, gangrænam, inertiam, collapſum ab inanitione, uſum opii & narcoticorum, aromatum, ſpirituoſorum fermentatorum, naribus nimis applicatorum, vel corpori ingeſtorum, cibos duros, pingues, copioſos, diuque in ſtomacho hærentes, magna nimis copia ingeſtos.

858. Κῶμα ἀγρυπνῶδες, inſuperabilis proclivitas in Somnum cum perpetua à terribili inſomnio excitatione, agnoſcit cauſas (857.) ſimiles prioribus, accedente interim magna ſtimulatione ab ingenti plerumque inflammatione concurrente. Κῶμα ὑπνῶδες, aſſidua dormitio cum aſſiduo in eam poſt excitationem relapſu, cauſas habet plurimas fere eaſdem, & majores jam explicatis (857.) Κάρος, profundiſſimus ſomnus, cum repentina ſenſuum, motuumque, abolitione, una cum febre acuta, & difficili admodum excitatione, eſt Apoplexiæ calidæ genus levius. Λήθαργος, profunda, tranquilla, obliviosa, ſomnolentia, ex lenta, frigidaque, cauſa cæterum ſimili multis cauſis (857.) dictis, atque ſæpe ex concurſu variarum talium orta. Καταφορά ab antecedentibus vix differt.

859. Ἀναισθησία, facultas ablata percipiendi actiones objectorum ſenſibilium in organa Senſuum externorum; tum & varii gradus illius, ſtupor, hebetudo, confuſio; Memoria minor, major, abolita, confuſa; Judicii facultas vacillans, deleta, confuſa; Ratiocinandi facultas vacillans, deleta, turbata, delirium, ſtultitia, furor, mania, imaginatio depravata; omneſque morbi huc referri ſoliti; pendet quidem ex multis, atque diverſis planè cauſis, ita tamen, ut commodè peti queant ex his, quæ ordine explicatæ jam ſunt (836. uſque ad 859.); in quibus tamen ætas; affectus; rigiditas, laxitas, concretio, deletio, ſolidorum; inſpiſſatio, acrimonia, inertia, fluidorum; ut principes inter cæteras deprehenduntur.

860. Ἀποπληξία, ablatio ſubita, integra, Senſuum externorum, internorum, motuumque voluntariorum omnium, reſpiratione, & pulſu perdurantibus, ſæpeque auctis; ſuperſtitibuſque functionibus, quæ à prioribus immediatè pendent; cauſam habet in cerebro id omne, quod impedit fluxum ſpirituum ab origine medullæ cerebri per nervos cerebri; hæc eſt multiplex, & referenda appoſitè ſatis ad omnes eas, quæ comprimunt cerebrum externè, internève, revocandas ad quinque claſſes primarias, quæ 1. fracturæ, impreſſiones, exoſtoſes, tumores, compreſſiones, cranii, inprimis in juventute, & pueritia adhuc teneri. 2. humores cruenti, ſeroſi, purulenti, pituitoſi, ſanioſi, ſtagnantes, effuſi iis locis, ubi poſſunt comprimere, vel erodere cerebrum, ejuſque membranas, ut inter cranium & meningas, inter has & cerebrum, in ventriculis cerebri, ad medullam oblongatam, ad medullam ſpinalem. 3. Tumores inflammatorii, aquoſi, ſeroſi, purulenti, mucoſi, ſebacei, ſcirrhoſi, lapidoſi, iiſdem in locis, & eodem effectu compreſſionis enati. 4. Impedimenta fluxus ſanguinis appellendi, perfluxuri, ad cerebrum, vitio præcipuè vaſorum vulneratorum, compreſſorum, obſtructorum vitio polypoſi ſpiſſamenti, ſideratorum. 5. Impedimenta ſimilia nata in venulis, ſinibus, venis, in quæ redit à cerebro humor ſanguineus; naſcuntur autem hæc impedimenta quam maximè à compreſſione venarum.

861. Παράλυσις, immobilitas muſculorum flaccidorum; cauſa impeditus influxus ſpirituum in villos muſculorum, vel cruoris arterioſi in ejus vaſa; contingit vitio cerebri, nervi, muſculi ipſius, vel ejus arteriarum.

Παραπληγία, immobilitas omnium muſculorum ſub capite, qui habent nervos à cerebro & cerebello ſub cranio egreſſos: cauſa ideò plerumque hæret ad ventriculum quartum cerebri, vel ad initia ſpinalis medullæ.

Ἡμιπληγία, idem morbus, ſed modò ad unum latus totius corporis; hinc cauſa eadem, ſed uni modò lateri cerebri, aut medullæ ſpinalis, applicata.

Παράλυσις partis ſingularis & hinc clarè cognoſcitur. Atque intelligitur, cur in apoplexia ſimul adſit paraplegia, aut ſaltem hemiplegia valida? item cur ablatæ apoplexiæ

plexię alterutra harum fere ubique ſuccedat, diuque reſtet?

862. Ἐπιληψία, Morbus Caducus, eſt ſubita, integraque, abolitio Senſuum externorum, internorum, motuumque voluntariorum cum reciprocis violentis convulſionibus, & reſolutione: unde videtur hìc concurrere cauſa duplex, & quaſi oppoſita, partim apoplexię, partim pervigilii, aut comatis vigilis (856. 858. 860.), viciſſim agentes, nec adeò fortes, nec tamdiu durantes, ut ibi.

863. Δῖνος, Vertigo, apparens rotatio objectorum, atque membrorum vacillatio; cauſæ ut apoplexiæ, ſed leviores.

864. Σπασμὸς, Convulſio, eſt invita, violenta, contractio muſculi, cum attracta ſimul parte muſculo appenſa; cauſa, liquidum nervoſum fortiter & diu in muſculum influens, cujus cauſæ infinitæ, in ſanguine, arteriis, meningibus, cerebro, nervis, muſculis, cranio.

Τέτανος rigiditas, convulſio invita, violenta, muſculorum parti flectendæ & extendendæ propriorum ſimultanea; quæ hinc vel univerſalis omnium ſimul, vel ſingularis unius cujuſdam membri.

Ἐμπροσθότονος eſt ſpaſmus muſculorum, caput, collum, thoracem, lumbos, ad anteriora flectentium.

Ὀπισθότονος eſt ſpaſmus muſculorum caput, cervicem, dorſum, retrò flectentium: & liquet facilè attendenti, quod poſteriorum cauſa una & eadem ut ſpaſmi, ſed magis univerſalis, & fere ſemper ſubtilis, acerrima, venenata.

865. Hinc bene patet, cur vertigo, convulſio, inprimis univerſalis, morbus caducus, reſolutio, inprimis, ſi majores, pertinaces, & ex interiori cauſa, fere ſemper tandem in apoplexiam tranſeant.

866. Excretorum, & retentorum vitia jam expoſita in cauſis morborum præmiſſis (772. ad 779.), unde petenda tam hæc, quam eorum cauſa: vermes, calculi, & ſimilia inſolita huc poſſunt referri.

867. Qualitas corporis vitiata dicitur, quæ diſpoſitionem in ſenſus incurrentem lædit; conſideratur verò hic quam maximè quoad colorem, odoremque.

868. Cutis, cuticulæ, tunicæ oculi adnatæ, tunicæ corneæ, labiorum, oris, linguæ, faucium, carunculæ oculi, color pallidus, flavus, viridis, lividus, ruber, ater, pendet à ſimilibus corporibus per pellucida vaſcula tranſlucentibus; & prout varia ſerie ſe mutuò exceperint, etiam varias cauſas agnoſcunt; ut in phlogoſi, gangræna, ſphacelo, &c. patet.

869. Oſſium pallor, rubedo, flavedo, fuſcus aut ater color, à contuſione, inflammatione, abſceſſibus, medulla morboſa, ablatione perioſtei, carie, ſpina ventoſa.

870. Fœtor autem oritur ab humoribus ſtagnantibus, effuſis, corruptis, vel venenatis; ut & ab omni cauſa, quæ olea & ſales nimium attenuat, & volatilia reddit, ut eſt inedia, calor, motus nimius, acrimonia nimia aſſumpti.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗΣ

GENERALIA.

871. QUum Morbus ſit effectus à ſua cauſa pendens, ens eſt ſingulare, ab omni alio diſtinctum, ideòque in ſua propria ſingulari natura accuratè cognoſcendum, ut curari queat. Quod idem de Sanitate, ejuſque ſtatu vario ſentiendum erit.

872. Natura autem præſens vel Sanitatis, vel defectus ejus, Morbi, rarò per ſe apparet ſenſibus, hinc nec per ſe tam conſpicuè, ubi præſentes in corpore ſunt, poſſunt cognoſci: quin imò utriuſque ratio ſæpe latet.

873. Sed ex præſentia utriuſque fiunt quædam effecta pendentia à functionum ſalubrium exercitatione, vel à læſione earundem; hæc quidem diſtincta ſunt ab illis cauſis, ſed tamen ita ab iis pendent, ut earum indolem manifeſtent, & quum ſenſuum acie obſervari poſſint, magnam his indagandis lucem affundunt.

874. Prætereà verò notitia applicationis cauſæ notæ ad corporis partem quamcunque prius cognitam in Phyſiologia docet naturam effectus, qui inde ſequetur; ſive ille ſalutaris, ſive perniciosſus, futurus ſit. Nec multum refert, an cauſa hæc corpori externa, interna, naturalis, accidens, ſalutifera, morboſa, vel lethalis, ſit.

875. Porrò hæc memorata effecta (873.) atque hæ dictæ cauſæ (874.), quatenus ſenſibilia habentur ipſa, vel inde quam proximè deducta, vocantur *φαινόμενα*: hæc autem ſolent appellari Signa, quando ex iis ſenſu notis, lege juſti ratiocinii demonſtratur præſentia, natura, ſtatus, eventus, tam Sanitatis, quam Morbi, & Mortis.

876. Quæ vocantur *Διαγνωστικά*, vel *Δηλωτικά*, quando denunciant præſentem conditionem corporis vivi, ſani, ægri, morituri, moribundi; ſi verò prænunciant ea, quæ in his futura ſunt, tum *προγνωστικά* appellantur; ubi tandem prægreſſa in cognitionem revocant, tum *ἀναμνηστικά* dicuntur Medicis.

877. In morbis autem deſignandis id Signum, quod proprium eſt morbo, & ab eo inſeparabile, utpote ex natura ejus ortum, vocatur *παθογνωμικόν*.

878. Cujus proinde cognitio eſt neceſſaria quam maximè, utiliſſima, indagatu ſæpe difficillima, ſemper tamen præſens morbo, quamdiu genium ſervat; quin & frequenter conſtat aggregato plurium concurrentium ſignorum.

879. Illa autem Signa, quæ docent mutationem, variataſque conditiones, morbi, nomine dicuntur *ἐπιγενόμενα*.

880. Quorum tanta eſt vis ad bene cognoſcendum, & curandum, ut vix aliud ſit, quod plus emolumenti in praxi afferat: unde etiam ſumma nocumenta oriuntur his neglectis.

881. Quum verò omnia illa ſint effectus producti à cauſa morbi, morbo, & ſymptomatibus aſſiduò mutatis, notant ergo in morbis quolibet tempore conditionem præſentem ejus materiæ, quæ primò produxerat malum, vel & ejus, quæ à malo producta fuerat: quare & ſolent revocari ad has tres claſſes, quæ ſunt:

1. Cruditatis, coctionis.
2. Exitus in ſanita tem, morbum, mortem.
3. Secretionis, & excretionis, materiæ coctæ, quæ ideò vocantur Decretoria, vel *κριτικά*.

SIGNA GENERALIA SANITATIS OPTIMÆ.

882. HÆC quidem peti debent ex actionibus corporis (*695.*) exercitatis facilè, commodè, lætè, conſtantiſſimè.

883. Quarum quatuor conditionum tres priores facilè cernuntur, quarta difficilius: etenim tantum cognoſcitur maxima conſtantia per ea ſigna, quæ indicant futuram eſſe in eo corpore magnam longævitatem; & hinc eadem quoque prænunciant plerumque ſanitatem firmam.

884. Signa autem illa longævitatis omnia ſunt effectus ejus indolis totius machinæ quoad ſolida & fluida, unde imprimis pendet durabilitas ejus quoad totam compagem; hæc verò eſt reductio aſſumtorum in naturam ſimilem illis, quæ jam conſtituunt machinam ſanam.

885. Operoſæ obſervationis beneficio Signa hæc poſſunt referri in Europa ad has claſſes.

1. A Generatione. Conceptus ex parentibus ſanis; vegetis; plenæ ætatis; rara, ſed fervida, venere utentibus, matutino tempore poſt perfectam à ſomno coctionem, tempeſtate verna, inprimis & ſalubri.

2. A Geſtatione in utero. Mater prægnans bene ſana; corpus ſatis exercens fortiter; mentem tranquillam habens, & unum modò fœtum ſimul utero alens ex alimento ſalubri.

3. A Nativitate. Partus poſt novem integros menſes omninò abſolutos à primo conceptu, maximè ſi ille incidit in menſem decembrem, januarium, vel februarium.

4. A Modo, quo corpus creſcit. Lentum; & maximè æquabile, incrementum molis, & virium uſque ad vigeſimum quintum, & ultrà, annum ætatis.

5. Ab Habitu corporis. Thorax latus, amplus; abdomen gracile & compreſſum, humeri, brachia, femora, crura, firma, toroſa, carnoſa, hirſuta, denſis, ſetoſiſque, pilis hirta; cranium magnum, & capax, maximè ad occiput, non à parte faciei apparente, ſed fallaci ſpecie, magno capite: cutis dura; caro multa; adeps parcior.

6. Ab Humoribus. Sanguis floridus quidem, at craſſior, qui extravaſatus concreſcit citò, & ſatis validè, in molem tenacem; reliqui humores, copioſi, tenaces, modicè calidi, minus oleoſi, blandi.

7. Ab Actionibus. Reſpiratio lenta, magna, plena, facilis, æquabilis, cum minima apparente mutatione organorum pneumaticorum; pulſus arteriarum lentus, magnus, plenus, æquabilis, fortis, conſtans, nec per cauſas leviores facilè mutabilis; alvus tardior, & ſine incommodo ſicca; urina parcior & cocta; ſudor rarus; ſomnus profundus, æqualis, reficiens; voracitas cum digeſtione facili; tolerantia laborum; tarditas tam ingenii, quam motuum animi & corporis; conſtantia ad mutationes accidentes.

886. Quod verò corporis fabrica apta ſit exercere ſuas actiones facilè, commodè, lętè, deprehenditur 1. ipſo ſenſuum experimento. 2. ſi ſigna adſunt modo expoſita (885.). 3. ſi partes ſolidæ deprehenduntur eſſe validæ, tenaces, elaſticæ, quoad materiem; ſi ſunt prædita ea mole, forma, ſuperficie; ſi ſunt connexæ eo modo, ſitu, proportione; unde motus tam proprii, quam communes, tam in ſolidis, quam in fluidis, facillimi, expeditiſſimi fiant. 4. ſi ea ſit natura humorum, quæ motus inteſtinos, circulatorios, ſecretorios, nutrientes, excretorios, efficit ſine inæquabilitate, & abſque effectis hujus. Et quidem ſignum evidentiſſimum quod docet hanc æquabilitatem adeſſe, eſt abſentia pulſationum, tumorum, dolorum, calorum, immobilitatis; inſenſibilitatis, in variis partibus variorum. 5. ſi ea eſt ratio unionis inter mentem & corpus, unde moderati quidem, non vero vehementiſſimi, fiant affectus animi. 6. ſi color eſt roſeus & candidus, vel lętè nigreſcens; calor moderatus; ad ſenſum levitas. 7. maxima vis reſiſtendi omnibus morborum cauſis.

887. Sed maxima potentia ſuperandi cauſam ſingularem hujus illiuſve morbi, ſivè venenatam, ſive contagioſam, non notat ſemper ſanitatem perfectiſſimam; & contrà: ut certè in morbis contagioſis, & in venenis, clarè pateſcit.

SANITATIS SINGULARIS SIGNA.

888. Viſceris cujuſque optima conditio ſingularis cognoſcitur, ſi actio ejus prompta, læta, conſtanter, in ſuis effectis deprehenditur; quæ quum in Phyſiologia quam uberrimè explicata habeantur, facillimè huc vera cum ratione referri poterunt.

889. Sed Sanitas eſt conditio hærens in tota compage ſimul totius corporis, conſtantis ex ſolidis & ex fluidis; hæc ergò unicuique homini privata ſua eſt; ideòque tantum ratione ſui ſingularis corporis talis eſt; unde igitur diverſa corpora, quæ ſummoperè differunt tam in ſolidis, quam in flui-

in fluidis, tamen ſingula ſana eſſe poterunt; hanc vocavere veteres *ἰδιοσυγκρασίαν*, vel Sanitatem Temperiei; quæ proinde difficulter ad ſingularia capita determinari poteſt; ſed tamen propoſita Antiquis diviſio in temperiem calidam, frigidam, humidam, ſiccam, bilioſam, ſanguineam, phlegmaticam, atrabiliariam, aliquem in Medicina uſum habet.

890. Calidi temperamenti ſigna deſcribuntur eſſe pili flavi, craſſi, copioſi, toto corpore; color oculorum in alba parte rubeſcens, in caruncul is lachrymalibus, facie, labiis, ore, valde ruber; corpus gracile, agile, robuſtum, calidum; pulſus major, crebrior; iracundia, ſed brevi furore detonans. His videntur eſſe vaſa robuſta, contracta, viſcera valida, humores valde moti, denſi, & acres; quibus humectantia, diluentia, temperata, proſunt; calefacientia quæcunque quam maximè nocent.

891. Temperamenti frigidi ſigna omnia contraria enarrantur eſſe glabrities, pili tenues; color palleſcens; corpus craſſius, tardius, debile, frigidum, facilè tumens; pulſus, minor, tardior; *ἀναισθησία*, metus. His humores blandi, aquoſi, pituitoſi, tardi; ſolida laxa, flaccida. Proſunt roborantia, calefacientia; nocent, frigida, humida, laxantia.

892. Siccum autem temperamentum ſpectatur ferè ſignis calidi (890.), ſi ſimul adeſt macies; vaſa hic contracta, humida pauca, & fere acriora. Nocent & juvant ut in calido. Humidum autem facilè convenit frigido, ſi tumor accedit [891.], unde reliqua eadem.

893. Bilioſa temperies cognoſci deſcribitur à pilis copioſis, nigris, criſpis; duritie, macilentia, gracilitate carnis; colore fuſco; venis magnis; pulſu magno, celeri; pertinacia; iracundia. His videtur major ſolidi quam humidi copia excedere; ſiccis conveniunt [892.], & calidis [890.]. calida, ſicca, his nocent; humectantia, refrigerantia, proſunt.

894. Sed Sanguineum temperamentum diſtinguitur pilis rarioribus, flavo-albis, fuſcis; carne molli, copioſa; venis amplis cæruleis, ſanguine diſtentis; colore roſeo; iracundia; flexili mobilitate. Proſunt his evacuantia, & temperantia; nocent calefacientia, & ſtimulantia valida.

895. Phlegmaticum quoque depingitur glabritie cutis majore; pilis albis, tenuibus, tardè creſcentibus; albedine, tumore mollitie, pinguedine, corporis; venis anguſtis, latentibus; his videntur vaſa ſanguinea anguſta, lateralia verò latiora, conveniunt frigidis [891.]; unde & his humida atque frigida, maximè obſunt; juvat quidquid calefacit, roborat, ſiccat.

896. Melancholicæ denique temperiei indicantia habentur glabrities; pili nigerrimi; macilentia ingens; ſiccitas magna; color ubique maximè niger, qui in tali natione cernitur; cunctatio; conſtantia; ira memor; magna penetratio intelligentiæ. Quare his vaſa videntur ſtricta, robuſta, macria, humores denſi, tenaces, admodum permiſti, nec facilè ſeparabiles, aut mutabiles. Nocent his quam maximè calida, ſicca, acria; juvantur autem omni humectante, refrigerante, laxante, emolliente, leniter, ſine acri, diſſolvente.

897. Porrò maxima hinc utilitas in perſpiciendis morbis, qui ex quolibet temperamento oriundi, unicuique proprii prævideri queunt, unde hinc magna pars cauſarum *προηγουμένων* pendet.

SIGNA MORBORUM.

898. Signa futuri morbi petuntur 1. ex animadverſa mutatione inſueta functionum qualiumcunque; præcipuè quidem ex imminuta perſpiratione Sanctoriana, laſſitudine inſolita, & corpore ad ſenſum graviore. 2. ex accurata cognitione temperamenti in unoquoque homine, atque ſimul ex ſingulari ſtructura corporis uniuſcujuſque. 3. ex obſervatione claſſium, quibus continentur cauſę *προκαταρκτικαὶ* [744. ad 780.]. 4. ex ſcientia certa Epidemicorum, dato tempore regnantium.

899. Signa morbi præteriti habentur ex cognitis effectis, quæ relicta ſunt poſt quamlibet læſionem partis cujuſcunque ſolidæ, aut peccatum humorum ſequentia, aut poſt Actiones læſas: qui enim uſus partium perſpectos in ſanitate confert iis defectibus, qui relicti ſunt, inde concipit morbi indolem.

900. Signa morbi præſentis ſpectant ejus cauſas, naturam, ſymptomata, ſtatum, eventum.

901. Signa indicantia naturam Cauſæ morbi petenda ſunt 1. ex obſervatione rerum earum, quæ corpori applicatæ, vel applicandæ, morbos conſtituunt, vel facient. vid. αἰτιολογίαν παθολογικῆς. 2. ex ἰδιοσυγκρασίᾳ (vid. 888. ad 898.) 3. ex obſervata natura effectuum in ſenſus incurrentium.

902. Morbus ſolidæ partis cognoſcitur 1. ex vi, qualitate, modo applicandi, duratione, cauſæ, ſive internæ, ſive externæ. 2. ex mutatione ſenſibili qualitatum, ſitus, nexuſque, loci affecti. 3. à læſis functionibus. 4. ab excretis à loco affecto recta, vel obliquè, prodeuntibus.

903. Vulnerum, contuſionum, corroſionum, ambuſtionum, præſentia, ſi patet ſenſibus, eo ipſo noſcitur.

Horum autem conditio, & ſtatus, ſcitur 1. ex conſpectu. 2. ex natura partis læſæ. 3. ex ſymptomatibus.

Eorum eventus præſagitur 1. ex neceſſitate functionis læſæ ad vitam, vel ſanitatem. 2. ex indole læſæ partis. 3. ex ipſo modo læſionis. 4. ex temperie Ægri.

904. Præſentia ſenſibus patens ulcerum, fiſtularum, ſcirrhorum, cancri, carcinomatis, inflammationum, grangrænarum, ſphaceli, facillimè facit, ut noſcantur per ſua ſigna pathognomica, quæ in ipſa eorum definitione continentur.

Sed & ſtatus horum noſcitur 1. inſpectu, tactu, odoratu. 2. cognita indole partis læſæ. 3. obſervatione ſymptomatum.

Sed eventus præſagitur. 1. à natura cognita mali. 2. à natura partis læſæ, ejuſve influxu in vitam, ſanitatemve. 3. à vicinia aliarum partium cognitarum. 4. à difficultate applicandi auxilii. 5. à temperie.

905. Si autem mala hæc (903. 904.) intrò abſcondita ſenſibus latent, deteguntur tamen ſignis petitis 1. à natura cauſæ. 2. à functione quacunque ſimul læſa. 3. ab excretis. 4. à loco affecto per Anatomen cognito, tam interno, quam externo. 5. à qualitate ſenſibili læſa.

Status autem & eventus eorum habentur, ubi primò cognita ſunt, ex iiſdem ac jam dictum (902. 904.).

906. Locus affectus in morbis, ſi externus eſt, vel internus, ſed læſus à cauſa externa, habet plerumque ſigna ipſis ſenſibus externis pateſcentia, unde facilè detegitur; ſunt enim morbi plurimum hi: vulnus, contuſio, inflammatio, œdema, ulcus, gangræna, ſphacelus, luxatio, diſtorſio, fractura, caries, atrophia, ſcirrhus, cancer, carcinoma.

Etiam comparatio functionis læſæ cum origine illius inſtrumenti, quo actio fiebat ſana, ſedem mali docet.

907. Locus affectus internus à cauſa interna difficilius pateſcens, detegitur tamen 1. à natura cognita cauſæ. 2. à functione læſa. 3. à natura morbi. 4. ab excretis inprimis. 5. ex ſymptomatibus bene cognitis comparatis cum ſcientia Anatomica partium: Etenim ex his quinque fontibus præcipue cognoſcuntur morbi interni, & latentes, cerebri, narium, faucium, thoracis, pleuræ, mediaſtini, pericardii, pulmonum, cordis, diaphragmatis, hepatis, ſplenis, ventriculi, pancreatis, meſenterii, inteſtinorum, renum, ureterum, veſicæ, urethræ, uteri, genitalium.

908. Signa morbi Acuti in humoribus nati habentur 1. ex velocitate, & violentia, incrementi ipſius morbi. 2. ex vehementia ſymptomatum. 3. ex functionibus læſis. 4. ab excretis. 5. à conſtitutione epidemica. 6. ab tempeſtate anni. 7. à ſexu, ætate, vita, temperie, ægri.

909. Si omnia hæc ſigna (908.) valida admodum ſunt, denunciant periculum ingens; ſi leviora promittunt aliquid adhuc boni.

910. Signa rurſum morbi Acuti in fluidis, quæ definiunt, & præſagiunt, ſtatum, periculum, durationem, eventum, intelliguntur ex obſervatis effectis pendentibus à vitiatis noſtris humoribus (760. ad 766. 781. ad 792.)

911. Signa Acrimoniæ in humoribus ſunt inprimis dolor ſine ſignis motus aucti, & ſine apparente obſtructione majore; ut & eroſio partium ſine tumore ſimul præſente.

912. Signa Acrimoniæ Alcalinæ ſunt fœtor cadaver olens in toto aut in parte; ſapor ut carnis, aut urinæ, putrefactæ; eroſio cineritia, plumbea, nigra, quoad colorem, eaque celerrimè proſerpendo graſſans; ſitis ingens; vix ſedanda; appetitus proſtratus, atque ab omni cibo abhorrens; fœces alvi ſolutæ, ſplendentes, cadaveroſæ, fuſcæ, nigræ; urina acris, craſſa, fuſca, ſpumeſcens, fœtida inſtar putrefactæ, vix dimittens fœces; ſudor vix ullus, aut ſimilis lotio modò deſcripto; cutis arida ex-

da externa, ut & interna narium, oris, linguæ, faucium; cruor tenuis, diſſolutus, floridus, vix concreſcens; puſtulæ rubellæ, ichoroſæ, fuſcæ, plumbeæ, nigræ, ſubitò gangrænoſæ; bubones; anthraces; maculæ purpureæ; inflammationes acutiſſimæ, celerrimæ: ſphaceli cum bullis elevatis; juvamen ab Acidis.

913. Signa Acrimoniæ Acidæ ſunt fœtor acidum ſpirans; ſapor ſimilis; color pallidus faciei, anguli oculorum, labiorum, oris, gingivæ, faucium; eroſio lenta, cum pallore; ſitis non magna; appetitus ſæpe ingens; digeſtio celerrima; validus appetitus rerum terreſtrium, & abſorbentium; tormina alvi cum pallore, & frigore; fœces alvi torminales, acidum ſpirantes, virides; urina ſtranguriosa, craſſa, alba, cum ſedimento craſſo, copioſo; ſudor multus, & acidus; cutis laxior; ſanguis craſſus quandoque pallidior, aliquando nigreſcens; inflammationes leviores, & lentiores; juvamen ab iis, quæ acido oppoſita.

914. Signa Acrimoniæ Muriaticæ, vel Ammoniacæ ſunt ſapor ſalſus; eroſio lenta, pruriens, ruborem inducens; ſitis aſſidua, ingens, vix ſedanda; ſiccitas; rigiditas; urina ſalſa, tardè putreſcens, cum ſedimento ſpiſſo, & cum pellicula tenui pinguiuſcula innatante; juvamen ab Aquoſis.

915. Signa Acrimoniæ Oleoſæ putrefactæ ſunt fœtor empyreumaticus; ſapor amarus, rancidus; acer pinguis, ut ab oleo ambuſtò vel putrefacto, fauces exurens, nidoroſus; eroſio fervida; nigra; nauſea, appetitus omninò & cum horrore deletus; ſitis ſumma; fœces alvi pingues, fœtidæ, dum redduntur fervidæ; urinæ flammeæ, fœtidæ, ſpumoſæ, paucæ, calidæ; cutis arida; oris ſiccitas, ſordes, graveolentia; cruor ambuſtus; inflammationes acres, celeres, pertinaces; ſuppurationes ſimiles; gangrænæ fœtidiſſimæ; juvamen à frigidis, acidis, aquoſis, ſaponaceis.

916. Signa Fluiditatis nimiæ ſunt perſpiratio Sanctoriana, ſudor, urina, ſaliva, fœx alvi liquida, nimium aucta; corporis totius marcor, contractio; debilitas, ſitis, mobilitas; juvamen ab Inſpiſſantibus.

917. Signa Tenacitatis auctæ nimis ſunt tumor; dolor; anxietas; circulatio, ſecretio, excretio, impeditæ; lentor humorum circulantium, ſecretorum; excretorum; ſi cum hiſce ſignis frigus ſimul manifeſtum, tum deſignat pituitoſum; verum ſi calor ingens ſimul adeſt, tum ſpiſſum inflammatorium ſignificatur.

* *917*. Inde etiam ſigna prædominantis aquæ, ſalis, olei, terræ, habentur nota.

918. Si verò unà cum prædictis ſignis apparent ſimul ſigna Vitæ vel Circulationis validæ, tum deſignatur citiſſima, ſummaque deſtructio; contraria autem oppoſitum demonſtrant.

919. Quin etiam ex omnibus his bene perpenſis intelliguntur ſigna Malignitatis in Acutis: quum enim hæc ſignificet celerrimam morbi mutationem in mortem, poterunt hæc colligi 1. ex cauſis validis, velocibus, corpori applicatis; ut ſunt peſtis, venena, ignis, putredo. 2. ex cognita per obſervationes violenta natura prædominantis Epidemici. 3. ex cognita temperie naturali, atque morboſa, ægri. 4. ex reſiſtentia pertinaci contra omnia genera remediorum, licet valida vi mutante præditorum: 5. ex ſymptomatibus malis, quæ vitales actiones præcipuè admodum læſas eſſe teſtantur; qualia ſunt ex primariis ſitis inextinguibilis; ſiccitas, ſordities, albedo, flavedo, fuſcus color, nigredo, maximè cum cruſtis, in ore, naribus, lingua, faucibus, palato; appetitus integrè deletus; nauſea perpetua, ingens, abominabilis; vomitus aſſiduus; ſingultus, dolor, & anxietas valida circa ſtomachum; rejectio ſincera per vomitum ſeri, bilis, putridi humoris; Alvi dejectio ſincera, liquida, fœtida, non levans, valde debilitans, fibras, caruncula, membranas ſecum ferens; Urina valde tenuis, rubra, ſpumoſa, parca, ſæpe reddita; Sudor frigidus, viſcoſus, guttatus, circa caput & collum, non levans, fœtens; Pulſus celer, debilis, durus, inæqualis, intermittens; Reſpiratio citata, anheloſa, impedita, tuſſiculoſa, dolens, ſublimis; mentis alienatio, delirium, furor, inſenſilitas; Somnus nullus, turbatus, non levans, laborem faciens, aut perpetuus; Sanguinis excreatio; ejus Mictus; aut per Alvum exitus; ſtillæ ſanguineæ paucæ, atræ, ex Naribus; tremores inſoliti linguæ, labiorum, manuum; convulſiones validæ; anxietas; membrorum, capitiſve, aſſidua jactatio; decubitus ſupinus; pro-

pendentia pedum à lecto quaſi neglectim, ut & non percepta ægro nuditas horum; oculi ſponte lachrymoſi, triſtes, vagi, fixi, ſicci, pulverulenti; inſciis exeuntia excrementa; collectiones floccorum, atque palpationes ſollicitæ, laborioſæ; maculæ purpureæ; criſes nec integræ, nec levantes; mutationes in inſolita quæque.

920. Morbi Acuti ſuperabiles natura, vel arte judicantur ex abſentia horum ſignorum (919.); & contrà.

921. Cruditas, coctio, criſis, eventus in ſalutem, alium morbum, vel in mortem, ſunt objecta, & ſigna, Prognoſios in morbis.

922. Materia morbi prædita ea mole, figura, cohæſione, mobilitate, inertia, ut faciat, vel augeat, morbum, appellatur Cruda.

923. Ille autem ſtatus morbi, in quò hæc ita ſe habet, dicitur Cruditas morbi; quod obtinet æquè in morbis, ubi tota maſſa humorum infecta eſt, quam in iis, ubi una modò pars tali materie obſeſſa habetur.

924. Quod idem de ſolidis, quatenus vitio humorum ægrotant, verum eſt.

925. Cruditas illa (922. 923. 924.) cognoſcitur 1. ex vigore morbi durante, vel increſcente. 2. ex augmento aſſiduo ſymptomatum. 3. ab exercitio functionum adhuc valde læſo. 4. omnium optimè ex receſſu humorum circulantium, ſecretorum, excretorum, & excrementorum, à ſtatu ſano, quoad copiam, vel qualitates; unde in ſudore, lachrymis, muco, ſaliva, ſputo, redditis per vomitum, bile, fœce alvi, urina, ichore, pure, ſanguine, menſtruis, lochiis, lacte, abſceſſu, aphthis, &c. indicatur.

926. Si autem materia morbi prius cruda (922.) per actiones vitæ, aut propriam indolem, vel per medicamenta apta, ſic mutata eſt quoad molem, figuram, cohæſionem, mobilitatem, inertiam, ut minus recedat à ſtatu ſalubri, minus lædat, adeòque impetum morbi imminuat, Cocta jam appellatur.

927. Status autem morbi ille, in quo hæc (926.) ita fiunt, appellatur Coctio, Maturatio, vel πέπανσις.

928. Cognoſcitur ille ſtatus morbi (927.) & materiæ (926.) 1. ex quiete morbi, ejuſdemque decremento, viribus vitæ interim conſtantibus, vel & increſcentibus. 2. à ſedatione, imminutioneque, ſymptomatum, concomitante vitæ robore. 3. à reſtitutione functionum in integrum. 4. ex ſimilitudine humorum circulantium, ſecretorum, excretorum, excrementorum, cum naturalibus, confer (919.).

929. Cauſa mutans Cruda (922.) in Cocta (926.) eſt actio Vitæ ſuperſtes, immutatio ſpontanea materiæ morboſæ, virtus medicamentorum auxilians.

930. Materia morbi eouſque cocta per cauſas ſuas, ut evaſerit ſalubri ſimillima, appellabitur Reſoluta; hæc actio dicetur Reſolutio, quæ erit ſanatio perfectiſſima, abſque ulla evacuatione contingens; ſupponens materiem benignam, optimam naturam, bona medicamenta.

931. In morbis Acutis, qui in humoribus conſiſtunt, diſponitur ut plurimum certo tempore materies morbi ita, ut fiat ſubita mutatio morbi in Sanitatem, vel in Mortem, quæ permutatio Criſis appellatur; atque ipſa materies ita diſpoſita Critica dicitur.

932. Cauſa talis motus eſt vis Vitæ ſuperſtes irritata à materie morbi variis conditionibus prædita ut evacuetur, ut tranſmigret, vel ut occidat.

933. Si ad evacuationem, vel mutationem loci, apta eſt materia, nondum tamen ſimilis ſalubri, parit mutationem in motu humorum diverſam ab ea conditione, qua in corporibus ſanis fieri ſolet, vocatur Perturbatio Critica.

934. Illæ autem Permutationes, quæ à vi Vitæ incipiente movere, circumducere, miſcere, ſeparare, materiem criticam, oriuntur, ſi fiunt ſenſibiles, appellantur Symptomata Critica, ſuntque ſigna Criſios jam natæ, aut mox futuræ. Horum diſtinctio difficilis, ignoratio damni, & periculi, pleniſſima.

935. Sæpius enim confunduntur cum ſymptomatibus à cauſa morbi, morbo, vel cruda materie morbi ortis; unde plerumque ſequitur infauſtiſſima medendi Methodus.

936. Signa verò, quibus internoſcuntur ſymptomata Critica à Morboſis ſunt primaria hæc: 1. ſymptomata illa oriuntur à vi Vitæ ſuperante vim Morbi, hæc autem à vi Morbi prævalente ipſi facultati Vitali. 2. illa fiunt prægreſſa Coctione

ſuis

ſuis ſignis manifeſta, & bona reperta, hæc in Cruditate comperta. 3. illa fiunt circà tempus proprium criſi, hæc omni morbi tempore, maximè in augmento. 4. Illa brevi levant, hæc citò nocent.

937. Primaria illa ſymptomata Critica, & ſigna, ſunt hæc, quæ criſin evacuantem præcedunt: poſt coctionem, tempore critico, ſubitò, ſive nova manifeſta morbi cauſa, oriens ſtupor, ſomnolentia, ſopor, vigiliæ, delirium, anxietas, dyſpnœa, nox moleſta; rigor; dolor, rubor, titillatio, punctura, gravitas, denſitas in parte; tenebræ, ſplendor, lux, lachrymæ ſpontaneæ, in oculis; nauſea; æſtus; ſitis; retractio hypochondriorum, tremula agitatio labii inferioris.

938. Evacuationis Criticæ præſentis ſigna habentur, & producta ſunt, ſi poſt animadverſa prius (*936. 937.*), deinde conſpicitur vomitus; ſalivatio; muci excretio; excreatio ſputorum; alvi fluor; urina; hæmorrhagia ex naribus, utero, hæmorrhoidibus; ſudor; abſceſſus; puſtulæ; tumores; bubo; parotis; aphthæ; humorum ex loco in locum tranſlatio.

939. Cognoſcuntur hæc (*938.*) critica ſalubria, nec per artis ſollicitudinem turbanda eſſe, ſi prægreſſa fuerint (*936. 937.*) jam dicta: coctio prægreſſa; morbi ſtatus, vis vitæ bonæ; excrementa ſimilia naturalibus, convenientia morbo, parti affectæ, vitæ, victui, ætati, ſexui, temperiei; tempus; locus; levamen poſt hæc tam quoad morbum, quam quoad ſymptomata, color, calor, robur, pulſus, reſpiratio, actiones omnes, ſtatim reſtituta, vel incipientia multum reſtitui; tum conſtantia criticæ evacuationis uſque ad finem morbi: ſi enim omnia hæc, vel pleraque, ſigna adſunt, tum perfecta erit ſeparatio morboſi à ſano; dicitur; Criſis perfecta evacuans, vel ſeparans.

940 Si autem illa ſigna (*939.*) abſint, aut horum contraria eveniant, tum apparet hæc eſſe ſymptomata Morbi, non autem Vitæ triumphantis; adeòque tunc mala ſunt; atque curanda ut morbi ipſi; ſi verò omnia hæc non adſint, ſed tantum quædam, eaque nec perfecta, tum cognoſcitur materiem male criticam vagam huc, illuc, ferendam, parituram varia phænomena, quæ Criſis μεταστατικὴ appellatur.

941. Unde axiomata in diagnoſticis, & in prognoſticis, hæc recepta ſunt, & alia ſimilia:

Evacuatio Critica poſt Coctionem ſemper bona.

Eadem die Critico bona.

Eſt autem varia quoad tempus, & quoad materiem, pro ratione ætatis, temperiei, ſexus, regionis, tempeſtatis anni, morbi, epidemicæ conſtitutionis.

Erit illa ante Coctionem mala.

Coctio autem ipſa ſemper bona.

Quò Coctio citior, eò melior; non autem Criſis.

942. Prænotio deſignans eventum morbi fundatur præcipuè in cognitis, & comparatis inter ſe, cauſis, à quibus pendet vita adhuc præſens, & ſuperſtes, in ægro, atque unde oritur morbus etiam in illo præſens; etenim ex hiſce ſic exploratè perſpectis naſcitur præſagium de exitu morbi in vitam, ſanitatem, alium morbum, mortem; quin etiam ex iiſdem intelliguntur tempora, & permutationes, quæ hic accidunt.

943. Virtus cauſæ, qua Vita adhuc durat, cognoſcitur ex functione qualibet ſuperſtite, primariò Vitali, Animali dein, atque etiam Naturali: quæ quidem ſolent enunciari binis his axiomatibus; quò functiones plures magis ſimiles ſunt iiſdem functionibus in ſanitate fieri conſuetis, eò vis Vitæ major, & melior, eòque plus ſpei ad ſanitatem perfectam recuperandam. Quò autem ſalubrior eſt in ægro functio illa, à qua plurimæ aliæ pendent, ut à ſua cauſa, eò pariter res ægri magis in vado. Et contrà concluditur ex contrariis.

944. Functio autem ſcitur ſimilis eſſe illi, quæ in ſanitate aderat, ſi effectus ab illa bona functione inſeparabiles, ſenſibiles, & in phyſiologicis enartati, deprehenduntur eſſe tales, ut ibi explicati ſunt: inprimis verò inde diſcimus bonitatem ejus, ſi cauſa, materia, effectus, morbi per ipſas functiones ſuperſtites convertuntur in ſanitatem, adeòque præcipuè ex bona coctione materiæ morboſæ, & ex bona excretione.

945. Coctio quidem optima cenſetur illa, qua cruditas citiſſimè, & perfectiſſimè, fit ſimilis humori naturali. Unde axioma: quò Coctio melior, eò plus ſpei pro Vita & Sanitate habetur.

946. Atque ſcitur, humores redire in conditionem ſalubrem, atque etiam partes

tes ſolidas reſtitui, ſi actiones quæcunque, tempore Cruditatis læſæ, reſtituuntur in integras; ſique excreta omnia induunt ſimilitudinem cum ſalubribus. Unde axiomata: quò actiones magis mutantur in ſanas, eò melior Coctio: rurſumque; quò excrementa omnia ſimiliora naturalibus eò Coctio perfectior. & contrà.

947. Tandem etiam cognoſcitur robur cauſæ vitalis ex ætate, ſexu, temperie, vita, natione, familia, ipſius Ægri.

948. Atque ex his omnibus (942. ad 948.) Medicus colligit vitale robur in Ægro, cauſæque illius magnitudinem.

949. Cognoſcitur autem vis & magnitudo cauſæ morbum parientis 1. ex notis cauſis ejus magnis, malignis, pertinacibus: 2. ex genio noto morbi per cognitam conſtitutionem epidemicam. 3. ex copia, magnitudine, vehementia ſymptomatum. 4. ex cruditate. 5. ex mutatione magna qualitatum ſenſibilium, quoad figuram, molem, colorem, conſiſtentiam. 6. ab excretis valde recedentibus à ſanis.

950. Cauſis his (948. 949.) examuſſim cognitis, atque accuratè comparatis inter ſe, fit prædictio per hæc axiomata:

Si cauſa vitæ in Ægro longè efficacior quam cauſa morbi, tum Æger, brevi, integrè, ſanabitur.

Si cauſæ vitæ & morbi æquales efficacia, præſagitur diſcrimen, duratio, alius morbus.

Si cauſa morbi longè efficacior cauſa vitæ, ſequetur mors vel totius, vel partis.

951. Magnitudo periculi in morbis ſpectatur etiam exceſſu magno, quo cauſa morbi ſuperat cauſam vitæ.

952. Duratio illius menſuratur ex tarditate, qua morbus tendit in ἀκμὴν; ex debilitate vitæ; ex pertinacia, & tenacitate, materiæ.

953. Alius morbus futurus ſcitur exinde, quod vis morbi, & ſymptomata ejus, remittunt abſque coctione, atque abſque bona, ſufficiente, critica evacuatione, idque in morbo cum materia.

954. Morbus autem ille ſuccedens ſæpe eſt pejor priore, & diuturnior, pro diverſitate partis læſæ, quam novus ille morbus occupat, aut pro diverſitate mutatæ jam materiæ morboſæ vel ſola mora temporis.

955. Sed & poteſt cognoſci locus, quem materies male cocta morbi occupabit, ex pruritu, titillatione, rubore, dolore, calore, tumore, ſtupore, pulſatione, agitatione, moleſtia perpetua, partis alicujus in ægro, tum ex genio, & idea, vel ex epidemica conditione, morbi.

956. Quin etiam ſi cernitur quod ars, vel caſus, in parte quadam corporis produxit ea, quæ modò dicta (955.), tum etiam prævidetur materiem morbi in eam partem colligendam eſſe.

957. Ex omnibus his (921. ad 957.) conſtat nobis, quod cognitio Coctionis, & Criſios, maximè ſit habenda, ut fiat debitum præſagium in morbis; ſed & patet hanc fere tantum acquiri cognita functione Vitali, ut ejus præcipua cauſa, hæc autem maximè æſtimetur Pulſu, & Reſpiratione; hinc ergò de his primò erit hic agendum: quum verò & Urina ſit recrementum ex tota maſſa ſanguinis, omnibuſque partibus, vi vitæ egeſtum, & hæc poſtulat conſiderationem accuratam.

DE PULSU ARTERIÆ UT SIGNO.

958. Pulſus arteriarum (217. 218. 219.) quum nuncient conditionem definitam cordis noſtri, ut motoris primi; tum indolem, copiam, motum, humoris noſtri univerſalis, unde reliqui omnes; tum & ſtatum varium arteriæ, vaſis fere primarii omnium partium corporis; patet in arte Signorum multum valere doctrinam de Pulſibus.

959. Pulſus igitur Fortis notat 1. vim validam cordis contracti muſcularem, adeòque etiam valorem cauſæ contrahentis, id eſt 2. validum, ſatiſque copioſum, influxum humoris nervoſi, cerebelloſi, in villos cordis. 3. copiam cruoris. 4. circuitum, & ſecretionem, humorum optimè procedere. Eſt ergò talis pulſus boni præſagii, ſi toto corpore, in omnibus ejus partibus, talis. Fallit ſæpe in morbis apoplecticis, & aliis quibuſdam, ubi libero itinere à corde in cerebellum, ab hoc in cor, reliqua valde obſtructa, inprimis in viſceribus.

960. Debilis notat omnia contraria prioribus (959.), ſed aliquando fallit in iis, qui valde obeſi.

961. Pulſus Magnus notat 1. copiam cruo-

cruoris. 2. vim cordis. 3. arteriam liberam, & contractilem. 4. Circulationem, & ſecretionem, bonam. Parvus deſignat contraria. Plenus inde, & Vacuus, intelligi poſſunt, quatenus verè obſervantur.

962. Durus autem adeò famoſus varia quidem ſignificat, ut 1. membranam arteriæ ſicciorem naturali; adeoque 2. obſtructiones in vaſculis minimis membranas arteriarum contexentibus; 3. arterias plenas; ſed 4. ad fines capillares inflammatoria tenacitate obſtructas; 5. cruorem denſum valde & compactum; hinc 6. circulationes, ſecretiones, excretiones, læſas; 7. omnia, eaque ſanè numeroſiſſima, quæ ex omnibus his ſequuntur. Mollis autem ſignificat omnia contraria, ſed tamen in Peripneumonia acuta fallit maximè.

963. Pulſus Rarus intrà datum tempus notat 1. tardiores contractiones cordis; adeòque 2. tardiores influxus humoris cerebelloſi per nervos in villos cordis; 3. circulum ſanguinis ſæpe expeditum, & æquabilem; 4. humorum per omnia vaſa circuitum facilem. Si autem talis eſt ex debilitate, malus habetur & periculoſus. Pulſus autem Frequentior deſignat contraria; ut & acria irritantia; ſpiritus agitatos; febres, phrenitidem.

964. Pulſus æqualis roboris, & frequentiæ, vitæ conſtantiam declarans, bonus eſt: inæqualis ideò malus.

965. Intermittens, vitæ vim labilem deſignans, pernicioſus.

966. Fortis, magnus, æqualis, tarduſque ſimul, omnium optimus. Fortis & magnus; fortis & tardus; magnus & tardus ſimul, boni ſunt. Debilis, parvus, durus, inæqualis, intermittens, frequens, ſimul, eſt peſſimus omnium. Atque eò quidem pejor, quò plures tales notæ concurrunt ſimul, & contrà.

967. Myuri, ſerrati, caprizantes, dicroti, hinc etiam facilè intelliguntur.

968. Ex doctrina Pulſuum itidem comprehendimus quid ſignificet Calor, quippe qui effectus pulſus: etenim notat vas arctatum, humorem denſum, propulſionem humorum validam, reſiſtentias magnas circà fines vaſorum; unde & imminutus calor contraria ſignificat: & æſtus, & frigus, quoad diagnoſin & prognoſin, ſciuntur.

969. Tamen oportet meminiſſe, quod natura arteriæ ſingularis, ætas, ſexus, animi affectus, ſex res nonnaturales, habitus corporis, temperies propria, regio, tempeſtas, mirificè hæc omnia mutare queant. Et quod multum interſit, quo ordine pulſus diverſi ſe invicem excipiant.

970. Sed & accuratiſſimè eſt obſervandus Pulſus; quatenus eſt index materiæ morboſæ movendæ, motæ, excretioni paratę, & jam incipientis ſecerni: nam ibi demonſtrat egregiè tempus agendo aptum præter cętera.

DE RESPIRATIONE, UT SIGNO.

971. Reſpiratio facilis, non dolens, conſtans, in morbis deſignat organa omnia reſpirationi ſervientia ritè valere; pulmones facilè explicari, ſanguinem commodè tranſmitti; adeòque eum aptum eſſe fluere per vaſa omnia corporis; hinc optimi eſt ſemper præſagii. Difficilis omnia contraria deſignat; adeòque præſagii ſemper eſt peſſimi.

972. Quæ autem reſpiratio ſimul valde dolet, hæc ut plurimum notat aliquid inflammationis internæ; hinc peſſimi ſemper auſpicii.

973. Reſpiratio Magna ſemper notat pectus per ſe bene dilatabile, diaphragma mobile, explicabile abdomen, pulmonem, cruorem facilè meabilem, & vires bonas; adeoque bona quæque in morbis portendit.

974. Reſpiratio Parva ſignificat contraria quæque priorum (973.); maximè autem deſignat pulmonem vel cruore, vel alia materie, non meabili, rigidum; fiſtulamve pulmonalem tumore quodam, aut aliqua materie ſic obſeſſam, ut aer vix queat immitti; hinc eſt peſſimi ominis.

975. Reſpiratio Lenta demonſtrat pulmonem eſſe æquabiliter liberum, explicabilem; ſanguinem penetrabilem, & æquabiliter pulſum; hinc optimi vaticinii, ſi moleſtia abeſt, & deſipientia.

976. Reſpiratio Celeris declarat organa reſpirationis læſa; pulmones obſtructos, rigidos, ſiccos; cruorem ineptum transfluere; ideoque ſemper apportat aliquid metuendi.

977. Reſpiratio Æqualis prædicit bonum pulmonem; bona organa; bene co-

ctum cruorem; hinc bona vaticinatur; inæqualis verò declarat cauſas vitæ proximas periclitari; adeoque ſemper mala eſt.

978. Reſpiratio Suffocativa, quæ creat ægro ſenſum ſuffocationis, eloquitur pulmonem inflammatum, obſtructum, plenum, rigidum, ſiccum; cruorem autem immeabilem; hinc brevi lethalis eſt, niſi talis fuerit ex cauſa ſpaſmodica leviore in hyſtericis, hypochondriacis, aut conſueta planè, ut in aſthmaticis.

979. Reſpiratio in ſuprema parte thoracis exercitata deſignans conditionem peſſimam pulmonis impleti, adeòque & periculum vitæ, fere eſt lethalis.

980. Sublimis, quæ fit cum claviculis elevatis, ſterno agitato, motis ſcapulis, narium pinnis anheloſis, coſtis inferioribus, & abdomine, ſimul validè agitatis, mortifera eſt; nam ſignificat difficillimum motum cruoris per pulmones, atque ſimul deficientes vires.

981. Facilis, magna, lenta, æqualis, reficiens, peracta ſolo, leni, motu muſculorum intercoſtalium, diaphragmatis, & muſculorum abdominalium, eſt quammaximè ſalutaris. Illa autem, quæ plurimas harum conditionum implet, bonitate optimam ſequitur.

982. Difficilis, dolens, parva, celeris, anheloſa, inæqualis, ſuffocativa, ſublimis, exercita omni molimine muſculorum coſtis adnatorum, indubitatò lethalis. Sed ea, quæ habet plurima horum vitiorum, eò eſt pejor, quò plura eorum ſecum gerit.

983. Frigida lethalis; utpote fere ſemper nuncia grangrænæ viſcerum, & vaſorum, interiorum.

984. Parva cum ſibilo ſtertoroſo, atque fervente quaſi pulmone & gutture, citò lethalis, ſi reliqua ſigna mala adſunt: ſignificat enim fere ſemper humorem vitalem immeabilem in pulmones congeri.

985. Magna, & celeris, ſæpe ſalutaris; ſignum, & cauſa, bonæ coctionis, & criſios.

986. Magna, & rara, denunciat cerebrum obſtructum, atque morbos inde factos, futuroſve, ut ſunt coma, lethargus, deliria, &c.

987. Interim bene conſiderandum eſt, reſpirationem mirè turbari, & variari, in diverſis hominibus, pro nativa conſtitutione; formatione varia thoracis, pulmonum, diaphragmatis, abdominis; diverſitate ætatis; ſexus; graviditatis; affectus animi; habitus corporis, regionis; tempeſtatis anni & cœli; atque ſimilium.

988. Varius quidem ordo, quo variant ſe mutuò excipientes mutationes reſpirationis, multum affundit lucis diagnoſi, & prognoſi: nam ex mala in bonam optima, & ex bona in malam peſſima, permutatio eſt.

989. Quæ autem tempore criſios inſurgit, optima.

990. Quia ergo una reſpiratio nobis deſignat conditionem præſentem cordis, pulmonum, cruoris, liquidi cerebelloſi, pleuræ, thoracis, diaphragmatis, abdominis, patet obſervationem accuratam eſſe ejus ſummi momenti in omni, maximè in acuto, morbo ad fidam prognoſin, atque diagnoſin, firmandam.

DE URINA, UT SIGNO.

991. Ex conſpectu Urinæ, judicaturus de ſtatu corporis ſciat. 1. Lotium ſani hominis in eo ipſo, & in aliis illi comparatis, varium eſſe pro varietate ætatis, ſexus, temperiei, tempeſtatis anni, ſex rerum nonnaturalium, medicamentorum. 2. hinc ergo in ferendo judicio de urina ſimul accuratiſſimè attendendum ad reliqua ſigna in morbis apparentia: aut aliter artem hanc ubique fallacæ eſſe pleniſſimam.

992. In urina examinanda ad uſum medicum pro diagnoſi, vel prognoſi, conſideratur copia, color, odor, ſapor, fluiditas, & contenta illi inhærentia.

993. Copia urinæ aucta ultra ſolitum deſignat aliquid horum ſequentium, vel quædam, aut omnia ſimul. 1. abundantiam potus aquoſi. 2. laxitatem ſingularem fiſtularum renalium. 3. perſpirationem, ſudorem, ſalivam, imminui. 4. diuretica aſſumta. 5. cruoris miſcelam imperfectam, qua aquoſa facile ſecedant à reliquis. 6. affectus nervoſos, temperiem hyſtericam, vel morbum hypochondriacum.

994. Præſagit talis urina (993.) 1. craſſitiem remanentis. 2. acrimoniam ejus. 3. ſitim. 4. anxietates. 5. obſtructiones, harumque effectus. 6. tabem ex diabete, quæ ſiticuloſa, ſicca, æſtuans.

995. Urina Parcior longè ſolito procedens ſignificat 1. potus penuriam, vel nimiam

miam in eo abundantiam ſpirituum fermentatione productorum. 2. vaſa obſtructa, vel ſpaſmo contracta. 3. augmentum aliarum quarumcunque excretionum. Si autem integrè intercipitur denotat iſchuriam, ejuſque cauſas varias (821.)

996. Præſagit talis ſecretio urinæ (*995.*) futuras repletiones, gravitatem, torporem, ſoporem, tremorem convulſivum, mortem apoplecticam imprimis, ſi oritur ex cauſa ſecunda (*995.*)

997. Urina Tenuis, quaſi aqua, limpida, excolor, inſipida, inodora, copioſa exeuns, denunciat 1. copiam aquæ, vel potus aquoſi ingeſtam. 2. vaſa renalia admodum conſtricta, dum interim humores validè agitantur. 3. arctam cohæſionem olei, ſalis, & terræ, in ipſa urina, horum tenacitatem, ſimulque difficilem aquoſi cum his permiſtionem. 4. affectus animi enormes, inſultus hypochondriacos, aut hyſtericos, pallorem virginum, partum modò antegreſſum. 5. viſcera coctioni imparia, cruditates, pituitam, frigus. 6. obſtructiones vaſorum & viſcerum. 7. in acutis verò morbis impedimenta notat coctionis, & criſios, atque hinc materiæ morboſæ depulſum in partes interiores corporis.

998. Urina talis (*997.*) portendit eadem fere ac (*994.*); in morbis autem acutis, & inflammatoriis, prædicit peſſimam conditionem viſcerum, deliria, phrenitides, convulſiones, mortem, nata ex acri retento gangræna.

999. Urina Rubra, abſque ſedimento, in morbis acutis, docet 1. motum validum attritus inter partes humorem conſtituentes, inter vaſa & humores. 2. intimam, & tenacem, permiſtionem, olei, ſalis, terræ, aquæ in humoribus. 3. hinc ergò cruditatem magnam morbi. 4. longam futuram durationem ejus. 5. & magnum in eo periculum.

1000. Urina autem hæc (*999.*) præſagit 1. deſtructiones gangrænoſas vaſculorum minimorum, maximè in cerebro & cerebello; atque inde mortem. 2. coctionem difficilem. 3. criſin tardam, eamque valde ambiguam. Patet autem omnia hæc (*999. 1000.*) eò pejora, quò magis rubra, ſimulque ſine ſedimento, urina.

1001. Hinc urina flammea, tenuis, ſine ullo ſedimento notat quidem eadem, ſed violentiora, unde & præſagium idem, ſed longè adhuc periculoſius.

1002. Rubra unà cum ſedimento copioſo, gravi, lateri rubro contrito, aut bolo rubræ, ſimili, deſignat 1. antegreſſum eſſe motum attritus vehementem. 2. vaſa laxa. 3. cruorem acrem, ſalinum, ſolutum, nutritioni ineptum. 4. febres intermittentes valido paroxyſmo defunctas. 5. in oris ſeptentrionalibus his ſcorbutum.

1003. Præſagit 1. longitudinem morbi. 2. vaſculorum attritionem, debilitationem, deſtructionem. 3. ſudores, urinas, ſalivam, diarrhœas colliquativas. 4. ἀτροφίας. 5. hydropes quoſcunque.

1004. Si in tali Urina (1002.) ſedimentum eſt furfuraceum, ſquammoſumve, deſignat eadem quidem, ſed pejora.

1005. Si autem urina eſt colore croceo, immiſſa tingente, aut vitrum ſic colorante, ſimulque habet ſedimenta ut in priori (1002. 1004.), deſignat icterum, atque certa ejus ſymptomata in cute, alvo, hypochondriis, toto corpore; unde & præſagia clara ex hiſtoria ejus morbi petenda.

1006. Viridis colore Urina unà cum ſedimento craſſo ſignificat. 1. temperiem atrabilariam. 2. ejuſque materiem jam ſolutam excerni. 3. adeòque anxietates ad præcordia, perturbationes alvi, dolores iliacos & colicos.

1007. Præſagit talis urina materiem atrabilariam ſolutam, motamque, raptum iri in cruorem, & viſcera; unde infinita, & acuta, ſæpe mala, quæ ex hiſtoria atræ bilis ſic diſpoſitę peti debent. Quin etiam ex his noſcitur, quid ſentiendum ſit de urina nigra, utpote ejuſdem, at pejoris, naturæ (788. 789.)

1008. Sanguis, pus, carunculæ, filamenta, pili, anguillulæ, grumi, arenulæ, partes calculi, mucus in fundo, deſignant vitia renum, ureterum, veſicæ, teſtium, veſicularum ſeminalium, proſtatarum, glandularum Cowperi, urethræ.

1009. Quænam verò ſit natura mali deſignati per dicta ſymptomata, ut & quis locus ſit affectus, docere debent ſigna ſimul concurrentia, & obſervata, in eo morbo, ubi dicta prodeunt.

1010. Pin-

1010. Pinguis apparens Urina plerumque gerit arenulas minimas viſcido quodam nexas, & ſic effingentes ſpeciem membranulæ oleoſæ; tum notat abundantiam terræ, ſalis hebetioris, in ſanguine; præſagit hinc ſcorbutum, calculos, & ſimilia.

1011. Urina autem verè pinguis & oleoſa, rarior certè, ſi obſervaretur unquam, notaret 1. vaſa attrita per majorem motum, hinc ſoluta, cruori miſta, & cum urina excreta pinguia. 2. humores acres. Et ideò minabitur phthiſin, & atrophiam.

1012. Urina, quæ conquaſſata ſpumam diu retinet, notat olea & ſales in lixivium ſaponaceum miſta, atque ſoluta, adeòque 1. tenacitatem miſcelæ arctæ. 2. coctionem difficilem, & criſin. 3. morbos fere pulmonicos, aut catarrhoſos in capite.

1013. Urina fœtida ſponte, notat ſales & olea attenuata, ſoluta, fere putrefacta; hinc diſcrimen ſummum, tam in chronicis, quam in acutis, nec facilem ſanationem.

1014. Urina in morbis colorata apparens, ſed planè inſulſa, clamat effœtas naturæ vires, mortemque propinquam.

1015. Pallida, tenuis, cum ſedimento mucoſo, tenaci, ſalſamenta putrida ſpirans, fere ſemper notat calculum veſicæ.

1016. In febribus autem acutis inprimis conſulitur Urina, utpote ſatis certa prænuncia: nam 1. Urina quæ habet ſedimentum album, leve, læve, æquale, citò ſubſidens, turbinatum, vix odorum, toto morbi tempore uſque ad criſin, eſt optimi indicii, & præſagii. 2. urina multa, alba, ſtrangurioſa, cum ſedimento copioſo alboque, critico tempore emiſſa, ſanat, & abſceſſus tollit. 3. urina die indice critici copioſior, cum ſedimento albo, vel rubello, copioſo, levante, notat die critico ſanationem fore integra criſi. 4. urina tenuis & ruffa non ſubſidens; alba, tenuis, aquoſa; aurea tenuis, conſtans, non turbata; turbida perpetuò nec ſubſidens; notat in morbis valde acutis coctionem impeditam, cruditatem magnam, criſin difficilem, morbi longitudinem, ſummum vitæ periculum; ſed in acutiſſimis inflammatoriis fere certam portendit mortem; denique in acutis moderatis deſignat longum, moleſtumque, morbum; deinde abſceſſum fore varium; ut μετάςτασιν mali variam.

1017. Urina igitur declarat nobis verè 1. ſanguinis indolem, impetum, ſymptomata. 2. morbi ſtatum, & coctionis. 3. ſtatum ſecretionis, & criſios. 4. morbos renum, ureterum, veſicæ, teſtium quodammodò, vaſorum deferentium, veſicularum ſeminalium, proſtatarum, glandularum Covvperi, urethræ. 5. aliquas ægritudines in bile natas. Cętera, ſi ſola ex ſola urina conjiciuntur admodum incerta, & ridicula fere, ſunt.

ΥΠΙΕΙΝΗ.

ΥΓΙΕΙΝΗ.

1018. TRia ſunt munera Artis tuendæ Valetudini ſanæ; nempe conſervare Sanitatem præſentem; Morbos in temperie ut in ſemine latentes, & facilè excitandos, præcavere; Vitam diſponere ad longævitatem.

1019. Sanitas enim, quum ſit aptitudo in corpore ad exercendas actiones, & quum hæc conſiſtat in determinata mobilitate partium tam firmarum, quam fluidarum, neceſſariò hæc ipſa, inquam, Sanitas, ſi ſemel ponitur perfecta, deteret ex ſua natura partes firmas, conſumet fluida, corrumpit utraſque, adeòque ſe ipſam deſtruit.

1020. Proinde Sanitas conſervatur jugiter reſtituendo eandem copiam, & qualitatem, partium omnium in corpore, quales ante deſcriptam deſtructionem (1019.) in corpore erant in firmis, fluidiſque, partibus.

1021. Reſtitutioni huic (1020.) materiem præbent cibus, potus, forte & aer: hanc præparant, & aptant, geſta in corpore per actiones vitales, naturales, animales: præparatam applicant locis requiſitis, & reparandis, eadem geſta: denique & per ea liberatur à ſuperfluis, crudis, nocituris.

1022. Quamobrem patet, totam hanc artem Sanitatis tuendæ abſolvi deſcriptione legum, quæ definiunt illum definitum uſum claſſium recenſitarum (744.), vel (745.), & quo ſatisfiat illi ſcopo jam deſcripto (1020.)

1023. Tamen difficile eſt ita promulgare has leges, ut obſervatio earum omni homini æqualiter proſit.

1024. Cujus difficultatis cauſa in ἰδιοσυγκρασίᾳ, ut plurimum hæret; ideòque operatur ſæpe effectus oppoſitos in hominibus, qui tamen eandem normam vivendi ſequuntur.

1025. Ita quidem, ut unicuique ſervetur ſæpe ſua, & integra, Sanitas, licet utantur homines non tantum vario, ſed & planè oppoſito, uſu ſex rerum nonnaturalium; quum contrà, ſi vivendi rationem permutaverint viciſſim inter ſe, mox utrique alieno more fruentes ægrotent, qui ſuo morigeri bene valebant.

1026. Ipſa quoque conſuetudo, quam non male alteram naturam, vel ἰδιοσυγκρασίαν appellant, fert vix credenda; ſive ſpectaveris effectus aeris, cibi, potus, motus, medicamenti, veneni, ſive conſideraveris reliqua.

1027. Quamobrem mutatio ſubita à conſuetis in nova eſt ubique, & ſemper, quam maximè periculoſa; licet ex malis vulgò habitis in bona putata tranſiverit.

1028. Sed, ſenſim mutando, ſæpe variare vitam quotidianam, egregium eſt auxilium tuendæ Sanitati.

1029. Aer maximè gravis, adeòque ſimul, ut fere ſemper eſt, ſerenus & ſiccus, ſuo cuique loco ſaluberrimus habetur.

1030. Aeris effectus varii; ejus favens, vel nocens, natura; deſcripta habentur, ubi de cauſis Sanitatis (1060.) & morborum [746. ad 754.] in aere latentibus actum eſt; unde proinde peti debent.

1031. Qualitates etiam aeris, exceſſu ſuo producentes morbos, emendari poſſunt oppoſitis inductis: frigidus enim, & humidus, poterit mutari in calidum, & ſiccum, ope ignis accenſi, per ligna ſicciora, & aromatica, nutriti; halitu aromatum calidiorum ſponte, vel igne, fragrantium; vento calido admiſſo, vel arte excitato; ſi verò calore, & ſiccitate aer peccat, emendatur exhalatione diſperſæ frigidæ; vento artificiali, vel expiratu halituum aquoſorum ex plantis frigidis aquę immiſſis, ut ſunt ſalix, populus, roſa, ſambucus, opulus, morus. &c.

1032. Aer igitur ſerenus, gravis, temperatè calidus & ſiccus, à mediterraneis puris, & à fluminibus, ſpirans, leni agitatus vento, ſubitarum & magnarum mutationum expers, apricus & ruralis, ab exhalationibus ſalinis, oleoſiſque defœcatus, optimus eſt in genere Sanitati tuendæ.

1033.

1033. Cibus autem cenſetur optimus ille, qui ſimpliciſſimus, parum fœculentus, acrimonia omnis carens, haud præditus magna mobilitate ſuarum partium, ſano noſtro corpori ſimillimus, aut illi facillimè aſſimilandus per vires noſtras coctrices, tum in acquiſitionem prædictarum dotium arte culinaria præparatus, eſt.

1034. Qualis habetur omnis quidem, qui deligitur 1. ex ſeminibus frumentaceis, farinoſis, bene maturis, puris, moderatè ſiccatis, ſatis recentibus, Tritici, Zeæ, Secalis, Hordei, Avenę, Oryzæ, Fagopyri, Mays, Milii, Panici, Phalaridis; atque tritu, ſubactu, fermentatione, coctione præparatur ita, ut ſapore, & odore, gratiſſimo, ſe commendet nomine Panis. 2. ex leguminoſis tam corticibus tenerioribus, quam ſeminibus adhuc viridibus, aut maturis, Fabarum, Phaſeolorum, Piſorum, Lentium, Cicerum, Viciarum; dum maceratione, coctione, tritu, ſæpe leviſſima toſtione præmiſſa, parantur. 3. ex oleribus recentibus, viridibus, aut colligando folia creſcentia leniter utcunque ſuffocatis, Lactucæ, Intybi, Cichorei, Portulacæ, Apii, Hippoſelini, Braſſicæ, Malvæ, Betæ; maximè, ſi levi coctione in proprio ſucco moriuntur. 4. Ex fructibus tam ſolidioribus, ut cinaræ, nuces, amygdalæ, aut bulbis raporum, vel radicibus Dauci, Paſtinacæ, Raphani, Betæ, & Similibus; quam mollioribus, ut poma arborea, vel plantarum ſcandentium annuarum; pyra; baccæ; pruna, ceraſa. 5. ex ſucco, & corpore, animalis ſani, junioris, non nimis pinguis; ſive fuerit quadrupes, avis, piſcis, ſive & inſectum, vel cruſtaceum; ſi elixatione, aſſatione, frixatione, ſuffocatione, præparantur, quo & lac & ova referuntur.

1035. Alimenta dura, ſicca, craſſa, ponderoſa, fœculenta, proſunt his, quibus ſunt valida viſcera, celeris digeſtio, motus muſcularis ingens, humores moti valde in ſanitate. Mollia, humida, tenuia, levia, defœcata, his obſunt, vel perpetuam fere menſam imperant.

1036. Illis verò, quibus viſcera debilia, difficilis digeſtio, vita quieta, ſedentaria, otioſa, proſunt cibi arte, vel natura, ſimillimi chylo diluto.

1037. In temperie alcaleſcente conducunt aceſcentia (1034. 1. 2. 3. 4.); in aceſcente proſunt alcaleſcentia (1034. 5.)

1038. Ex quibus paucis tota ratio delectus, copiæ, præparationis, alimentorum peti poteſt; ſi modò prius cognoveris uſuri viſcera, humores, temperiem, ætatem, ſexum, vitæ genus, ſtudia.

1039. Copia cibi optima cuique, quam ſequitur ſenſus refectionis, non torporis. Tutior ſobrietas, ſed debilibus: exceſſus melior, ſed robuſtis.

1040. Condimenta autem ex acidis, ſale, aromatibuſve, petita, nocent ſanis acrimonia ſua noxia, vaſcula tenuiſſima lędunt, & falſo appetitu per ſtimulum excitato corpus gravant plus, quam nutriunt.

1041. Quin & ex iiſdem regulis intelligitur bonitas potus (1035. ad 1041.); ſi enim ille requiritur tantum ad emendandam ſitim, ſiccitatem, craſſitiem humorum, vel eorum acrimoniam, tum aqua frigida, limpida, leviſſima, inodora, inſulſa, curſu exercitata per flumina pura, eſt potus optimus homini robuſto.

1042. Si verò potus requiritur ſimul eo ſcopo, ut calefaciat, in motus ſtimulet, & attenuet, tum proſunt cereviſiæ coctæ, fermentatæ, ad defœcationem uſque tantum aſſervatæ, ut & vina limpida, fragrantia, grata. Sed & illorum delectus, copia, uſus, determinatur per conditiones aſſumturi.

1043. Cibi minimè pingues, & potus aquæ, firmiſſima reddunt & fortiſſima corpora.

1044. Corporis Motus ad primum uſque exortum leniſſimi ſudoris, vel uſque ad ſenſum incipientis laſſitudinis, poſt initia coctionis, cum ſenſu levitatis, optimus eſt. Unde & Quietis regula pendet.

1045. Somni tempus, quando corpus ſanum torpet. Optima ejus menſura agilitas corpori, dum evigilat, nata.

1046. Omnia medicamenta, vel evacuantia, vel acria, cujuſcunque tituli, vitanda omninò ſunt.

1047. Sed purgationes cutis externæ per frictiones, loturas, balnea, fomenta, natationes, deterſiones, egregiè proſunt.

1048. Animi autem affectus, non ſunt omninò ſupprimendi; ſed neque excitandi nimis: torpor enim oritur, vel circulatio-

nis

nis perverſo. Spes, & deſideria, corpori ſaluberrima deprehenſa ſunt.

ΠΡΟΦΥΛΑΞΙΣ.

1049. PRæcaventur morbi, dum, ſimulac adfuturorum ſigna deprehenduntur prima, ſtatim occurritur eorum cauſis.

1050. Primaria verò remedia prophylactica morborum brevi oriturorum ſunt profectò hæc; abſtinentia, quies, potus aquæ calidæ, deinde blandus & aliquamdiu continuatus motus uſque ad initia lenis ſudoris, tum poſtea ſomnus largior corpore bene tecto: his enim craſſa diluuntur, laxantur vaſa, excernuntur noxia.

1051. Neque eſt aliud, quod plus defendit corpora contra vim cauſarum externarum, quam ſiquis verno tempore tardè minuat veſtimenta hyberna, rurſumque citò augeat æſtivas veſtes autumnali tempore.

1052. Eodem etiam facit quam plurimum moderamen diætæ ſimplicibus deſcriptum & paucis regulis his: æſtate conducit victus levis, mollis, laxans, humidus, lenis, ex oleribus, fructibus, lacte, juſculis; cum potu copioſo aquoſo, vel admodum diluto; & cum motu corporis leniore, vitato omni violentiore.

Hyeme prodeſt victus gravis, durus, ſiccus, aromate vel ſale acrior, caro aſſa, panis plus coctus; cum potu parciore vini meraci; & cum motu corporis validiore plus exercitato.

Vere, & Autumno, victus moderandus media quaſi inter æſtivum & hybernum temperie; conſiderando ſimul, in quodnam horum temporum plus, minuſve, inclinaverit.

DIÆTA AD LONGÆVITATEM.

1053. COrpus bene ſanum per actiones à vita ſana inſeparabiles ſenſim ita mutatur, ut fibræ minimæ rigidiſſimæ fiant; vaſcula autem tenuiſſima concreſcant in fibras concretas, & humoribus non pervias, vaſa majora dureſcant, arctenturque, omnia autem ſimul contrahantur, compingantur, concreſcant ſibi invicem, unde ſiccitas, immobilitas, imminutio ſenilis. Hinc vaſculorum minimorum munera deſtruuntur, humores in iis ſtagnant, lenteſcunt, coaleſcunt inter ſe, & cum canalibus propriis, adeòque ſubtiliſſimi deficiunt, coctio debilitatur, reparatio deficit, craſſiores per ſola majora vaſa lenti decurrunt, & vitam ſolam abſque animalibus actionibus ſuſtentant, unde tandem mors ſenilis per has mutationes accidit inevitabilis, & ex ipſa Sanitate ſequens.

1054. Quæ igitur citior accidet, ſi actiones vitæ ſanæ violentiores fuerint; tardior, ſi moderatiores. Atque in moderamine juſtæ hic mediocritatis videtur promitti longævitas poſſibilis arti, maximè ſi hygieine & prophylaxis conſpirant ita in ſuos effectus, ut non turbent huncce ſcopum; cuncta fere huc redeunt, ſi collecta erunt.

1055. Debent corpori conciliari omnes illæ conditiones, quæ explicatæ ſunt (885.) quantum ulla arte id obtineri poterit. Actiones corporis ita inſtituendæ, ut reparatio perditi, aſſimilatio aſſumti, incrementi requiſiti terminus, fœcis expulſio, blande, lentè, aſſiduò, fiant; unde labor moderatus, aſſiduus, ad initia leviſſimæ laſſitudinis prodeſt; in pueritia levior, ſenſim increſcens cum aucto robore corporis, rurſumque cum ſenio diminuendus ſemper. Vita interim varia omni fere ratione; præprimis in agricultura.

1056. Animæ operationes eligendæ illæ, quæ ſingulari genio uniuſcujuſque maximè ſponte placent, hæ autem ipſæ ita dirigendæ, ut, moderatione ſervata, ſpiritus nec torpeant quiete, nec diſſipentur, aut rodant, per nimios motus. In pueritia animi contentio acrior prohibenda, ſenſim plus exercenda, in ſenio ſenſim magis, magiſque, moderanda. Occupationes ſæpe variatæ.

1057. Cibi ſimplices, ſicci, duri, tenaces, difficilius putrefaciundi, non acres; ex Vegetantibus panis, radices, fructus auſteriuſculi; ex Animalibus carnes macilentiores ſalitæ, aut piſces ſic præparati, maximè annoſiores, ſe probaverunt. In pueritia lac, ſenſim panis, dein reliqua danda eò firmiora, quò plus crevit robuſta ætas, in ſenio ſenſim redeundum ad victum pueritiæ.

1058. Potus aquæ bonæ, frigidæ, parcus,

cus, ſoli ſiti, dilutioni, temperiei inſerviens, maximis laudatur effectuum exemplis; cereviſia, & vinum, matura, pura, blanda, admittuntur moderato uſu, nimia valde nocent. In pueritia lac, ſenſim dilutius, deinde aqua in robore ætatis, in ſenectute vinum molle, edentulum.

1059. Interim abſtinentia ſumma, diætæ accuratiſſimæ, exſiccantes., emaciantes, rariſſimè interpoſitæ, mirifici uſus.

* 1059. Increſcente ſenio introductio nutrimenti per appoſita externa, halitu, ſotu, balneo, clyſmate, unguento, fiet.

1060. Aer purus, campeſtris, montanus, ut & umbroſus in ſylvis, tum quoque inſulanus, frigidior, laudatur hìc præ cæteris.

1061. Excretio craſſi circà ſenectutem tutiſſimis juvanda, iis nempe, quæ magis excitent fibras, & ſolvant fœces, ubi crocus, ſal, gummi aromatica, præcipua ſunt cum melle, & molliori vino.

1062. Mutationes fere radicales humorum per reſolventia, horum dein excretiones ſuccedentes, ut ſunt receptæ curationes per virtutem argenti vivi, aut per decocta attenuantia, exſiccantia, ſudorifera, ſæpe diſponunt corpus quam optimè ad expulſum veteraſcentis, & inſtaurationem novæ vitalis materię, undę prudens Ars per has ad vitam longam ducit.

1063. Vapores, fotus, inunctiones, balnea, clyſmata, ex odoratis ſuavibus, lenibus, lacte, jure carnium, oleo, animalibus vivis, ariditatis ſenilis egregia remedia, mortis remoræ, vitæ longæ auxilia, in juventute nocent.

1064. Sed tamen ex dictis (1053. ad 1064.) conſtat illa, quæ corpus vaſtum, durum, conſtans, ætatis patiens, reddunt, & morbos validos arcent, plerumque vividiſſimæ mentis aciem per rudiora organa hebetare, impedire. Nec ideò auxilia perfectiſſimam ſanitatem generantia cauſæ ſunt, vel auxilia, procurandæ longævitati.

1065. Vaniſſimæ autem jactantiæ, nulla vera ratione, nec experimentorum fide, firma promiſſa ſunt, quæ in hunc ſcopum commendantur: ſcilicet uſus Entis primis Cedrini Helmontiani; Elixiris proprietatis Paracelſi; Tincturæ Phyſicorum Adeptis laudatæ; Entis primi ex metallis, foſſilibus, animalibus, vegetantibus; Purgationis repetitæ per Hellebori nigri folia; Spiritus ſulphuris per campanam; Spiritus florum roriſmarini; Virtutis attrahentis Spiritus ex ſano corpore Juvenis ut in Artephio; animalium longævorum, aut ſæpe iterum renovantium partes, ſigillatorum planetarum vitam producentium.

1066. Neque methodo tamen vel optima vitam in numeroſos adeò annos protrahi poſſe, ut Chemici Adepti ſpem faciunt, ullo modo veriſimile ſit: imò ſuis redarguuntur ubique omnes hi experimentis.

OEPA-

Digitized by Google

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ.

1067. Ultima hęc pars Inſtitutionum Medicarum docet præcepta generalia, quæ tradunt quomodò in ipſa curatione ægrorum Medicus abſolvere queat quatuor hæc munera, 1. conſervare vitam. 2. tollere cauſas morbi. 3. auferre ipſum morbum. 4. abigere effectus morbi præſentes.

1068. Ut quatuor hæc (1067.) perficiantur, corpus ægri arte mutari debet; quare requiruntur inſtrumenta, quorum applicatorum efficacia mutationes neceſſariç his peragendis excitentur; illa autem vocantur Auxilia, Remedia, Juvantia, vel Medicamenta.

1069. Hæc autem remedia ſunt applicanda unicuique ęgroto ſingulari ita, ut in eo fiat mutatio neceſſaria (1068.); quare Medicus ſcire debet primò quidnam in eo debeat mutare, atque deinde quibus auxiliis ad hęc uti; idèòque & noſſe debet effectus, qui ab applicatis his in hoc ægro ſequuntur; quæ ambo tantum poteſt diſcere ex iis, quæ in hoc ægrotante ipſi innoteſcunt ita certò per ſenſus, aut per accuratum ratiocinium, ut inde perſpiciat actionem quæſitam, & auxilia.

1070. Ipſum illud, quidcunque demum ſit, quod ſic deprehenſum in ægro mentem Medici ita inſtruit (1069.), vocatur Indicans; ſed intellectus Indicantis in Medico natus appellatur Indicatio; Id verò, quod cognoſcitur agendum, dici ſolet Indicatum.

1071. Indicans (1070.) proinde poterit eſſe omne id, quod cognoſcitur in Ægro, vel circà eum, præſens, præteritum, futurum, ita, ut hanc cognitionem (1069.) pariat; quare id ipſum multiplex invenitur.

1072. Tamen omne id (1071.) revocari poteſt 1. ad vitam in Ægro ſuperſtitem, ejus cauſas, naturam, ſequelas, gradus. 2. ad morbum in eo præſentem, ejus cauſas, indolem, ſequelas, ſymptomata.

1073. Etenim ex omnibus his (1072.) diſcit Medicus 1. quid ſit agendum; ut ſervetur vita præſens; ut reficiatur labefactata; ut illa tollantur, quæ vitam deſtruere vel imminuere, poſſent. 2. quænam ſint eligenda huiç operi inſtrumenta, quomodo hæc adaptari, applicari, certo ordine, & tempore, debeant.

1074. Illa tandem pars Therapeutices, quæ tradit regulas, quarum demonſtratione deteguntur Indicantia (1070.), & Indicata (1073.), vocatur Methodus Medendi. Cujus jam ſequitur breviſſimum compendium.

METHODUS MEDENDI.

1075. IN omni ægro vita ſupereſt, tum cauſa vitæ, ejuſque effectus; vocantur hæ Res Naturales, res ſecundum Naturam, & ſæpe Natura ipſa.

1076. Quum verò vita ſemper agat, erunt in Ægro ſuperſtites aliquæ actiones, quæ & ſanitatem prius comitabantur, & ideò poſſunt cenſeri reliquiæ ſanitatis prioris, effectuſque vitæ præſentis, quæ nomine Virium donari poſſunt.

1077. Quæ ritè examinatæ deprehenduntur pendere à motu humorum per vaſa ſuperſtite, qualiſcunque iſle fuerit.

1078. Ille autem reductus ad minima poſſibilia, ſaltem adhuc ponit circularem motum humorum per cor, pulmones, cerebellum; in quo conſiſtit ergò vis minima vitæ; quę etiam variis gradibus augeri inde poteſt.

1079. Patet quidem evidentiſſimè hæc [1075. ad 1079.] Medico deprehenſa, & cognita, in ægro, requirere ſui conſervationem, atque reſtitutionem in integrum. Quæ cognitio etiam appellatur Indicatio Vitalis, vel Conſervatoria.

1080. Cauſa cognita morbi indicat correctionem, vel ablationem, ſui. Cenſetur cauſa prior effecto; ideoque indicatio hæc vocatur προφυλακτικὴ, vel Præſervatoria, utpote eradicatione cauſæ morbum futurum prævertens.

1081. Morbus verò ipſe perſpectus indicat ſublationem ſui. Quæ indicatio vocatur Curatoria, vel θεραπευτικὴ.

1082.

1082. Symptomata denique cognita, ſi dant plus periculi, vel moleſtiæ, quam ut curatio eorum queat differri euſque, donec morbus, unde pendent, ſanatus ſit, indicant ſui mitigationem, & curationem ſingularem; diciturque hæc Indicatio Urgens, vel Mitigatoria, aut Palliativa.

1083. Unde jam conſtat non poſſe indicari bene agenda, & actura, niſi cognita prius Vita, hujus cauſa, ſtatu, viribus, effectis; tum & perſpecto prius morbo, ejus cauſa, ſtatu, viribus, effectis.

1084. Item indicari prius quid agendum ſit, deinde autem per quæ, qua doſi, conditione, tempore, ordine, &c.

1085. Quum verò omnia hęc (1083.), ſingula ſint in uno, eodemque, ægro, ita ut ſingula quæque ſingulare quid indicent agendum, atque etiam dictent ſingularia auxilia adhibenda eſſe, accidit ſæpe, ut unum horum aliud quid indicet, quam quidem aliud, imò quandoque requirat contrarium quid agendum, aut oppoſitum remedium, quam quod requirebat alterum indicans. Hinc itaque nata eſt utilis illa, & celebris doctrina Indicantis, contraindicantis; repugnantis, permittentis; coindicantis, correpugnantis; quæ ſanè ex dictis facillimè intelligitur.

1086. Quando itaque contingit contraria hujuſmodi (1085.) ſimul occurrere Medico, præſtò ſunt Axiomata Medica, quæ determinant quid eligendum ſit ex dubiis, itaque tollunt aliter hinc orituram difficultatem: primaria ſunt.

1. Quidquid indicat in ægro, id petit conſervationem, vel ablationem, ſui.

2. Quidquid in ægro deprehenditur ſecundum naturam, id conſervationem ſui ſemper requirit.

3. Quidquid in ægro deprehenditur contrà naturam, id ablationem ſui jubet.

4. Conſtat iis, quibus nutritur, corpus.

5. Similibus conſervanda ſimilia.

6. Cauſa curans per remedia morbos eſt Vita ſuperſtes, & propria cuique temperies; illa deficiente iners medela.

7. Ergo ubi æquè urget Indicatio vitalis, & ſimul alia quælibet, erit tum ſemper ſatisfaciendum priori.

8. Sed ubi Indicatio impar ſimul urget, tum ſemper erit ſatisfaciendum maximæ.

9. Juvantia, & nocentia, præcipuè indicant.

10. Contraria tolluntur contrariis.

11. Natura gaudet conſuetis, ægrè fert inſolita quæque.

12. In maximis malis citò, & ſemel, tentanda ſumma remedia.

13. In mitiori malo & ſenſim, & repetendo, danda remedia leniora.

INDICATIO VITALIS.

1087. Vitæ conditio cognoſcitur perſpectis ejus Viribus.

1088. Hæ innoteſcunt per effecta in ægro edita.

1089. Quæ ſunt exercitationes ſuperſtites functionum adhuc permanentium.

1090. Hæ autem ſunt propulſiones humorum per vaſa, & viſcera.

1091. In quibus ergò requiritur copia debita humoris apti, & hujus per ipſa vaſa actio continuata.

1092. Vaſorum actio unicè pendet à contractione illa fibrarum, qua hæ ab humore transfluente diſtractæ, & in arcus diſtentæ, ſe accurtant, in lineas rectas diſponunt, verſus axin ſuæ cavitatis accedunt, humores propellunt contentos: adeòque hæ ſunt propriè vires vaſorum variè determinandæ pro figura illorum.

1093. Patet autem has requirere vim elaſticam, & contractilem, fibræ, quæ renitatur ſuæ diſtractioni.

1094. Atque ſimul exigunt in majorum vaſorum membranis vaſculoſis influxum humoris tenuiſſimi acti in vaſcula minima nervoſa, & in alia, alternè ad pulſum humorum craſſiorum per vaſa maxima.

CARDIACA, & DIÆTA ÆGROTI.

1095. Quum verò Cor ſit cauſa princeps omnium illorum motuum, unde Vires Vitales æſtimantur, hinc auxilia indicationi vitali ſatisfacientia jure quodam vocantur Cardiaca, licet ſoli cordi proximè non inſerviant.

1096. Varia quidem hæc eſſe invenies, ſed tamen reduci poſſe, & debere, ad aliquas claſſes; nempe 1. nonnulla reſtituunt in corpore copiam requiſitam humoris ſani, vel illi quam proximi (1091.). 2. alia autem infundunt fibroſæ compagi vires robora-

boratas, atque conciliant iis requiſitam elaſticitatem [1092. 1093.]. Et quædam augent copiam, & motum humoris nervoſi, ut repletis vaſculis minimis roborentur vaſa tam majora, quam minora [1094.] 4. denique ultima ſtimulant fibras motrices, atque ſic movent vaſa inertia, & humores ſtagnantes.

1097. Ad primam ergò horum claſſem [1096. 1.] refero liquores, qui ſunt 1. præditi facultate nutriendi corpus ipſius ægri. Et 2. ita præparati prius, ut non indigeant iis motibus manducationis, digeſtionis gaſtricæ, atque inteſtinalis, qui in ægris debilibus, & exhauſtis, vel deficiunt, vel nimis tardè operantur. 3. ex tali materie conſtant, quæ ſponte ſua non putreſcat facile, dum ſcilicet deficit vis expellens ſatis citò, quia debiles jam ſunt actiones viſcerum; aut dum in corpore aſſumtis admiſcetur aliquid humoris morboſi, & ſæpe putrefacti, ſaliva, bilis, aliudve quodcunque fuerit. 4. & denique ne ſint talis indolis, quæ ſimilis humoribus in ægroto corpore fortè morboſis eorum malignitatem, ſicque cauſam ſæpe morbi foveat, augeat, ejuſve ſymptomata excitet.

1098. Tale Cardiacum [1097.] indicatur dandum à defectu virium una cum ſignis exinanitorum vaſorum quibuſcunque.

1099. Materies autem ſingularis in hoc Cardiaco requiſita cognoſcitur, ſi Medicus primò noverit accuratè indolem propriam humoris vitioſi, qui in ægro prædominans peccat; tum enim eligenda eſt ea materies Cardiaci, quæ oppoſita ſit illi detecto vitio: hæc autem doctrina jam tradita habetur in Semeioticis [909. ad 920.]

1100. Ergò, ubi humores vergunt in naturam alcalinam [725.757.911.], tum materies cardiaca hæc [1096. 1. 1097.] optimè petitur 1. ex decocto bene maturato ſeminum frumentaceorum leniſſimè prius quodammodò toſtorum, cum aqua pura longa coctione præparatorum, ut fiat inde ptiſana levior, flos meracior, vel cremor paulo ſpiſſior, aut puls craſſior, Græcorum; aut ex ſimilibus præparatis ex mica panis cum aqua, ut ſunt panadæ, vel panatellæ, Italorum, varia pariter ſpiſſitate differentes; vel Britannorum, & Germanorum, talia facta ex avena celeberrimo uſu laudatiſſima: inſerviunt his omnia ſemina frumentacea, & leguminoſa, ſic præparata [1034. 1.2. & 53. parte priore.] & emulſa, vel decocta, amygdalarum, piſtachiorum, papaverini ſeminis &c. 2. Ex fructibus bene maturis, gratis, acidodulcibus, maximè ſucculentis, recentibus, aut in ſaccharo conditis, vel in gelatinam verſis, cum aqua coctis, & cum pauxillo panis incocti deinde præparatis: talia hìc apta ſunt poma acidula, vinoſa; Cydonia matura; Aurantia Indiæ occidentalis, & Luſitaniæ; pyra acidula, vinoſa; Perſica; Armeniaca; pruna matura, ſiccata, Gallica, Hiſpanica, Damaſcena, acidodulcia; Ceraſa; Mora; Uvæ; Uvæ paſſæ; Ribeſia; Rubi fructus; Baccæ vitis Ideæ, Sambuci, Ebuli; Fraga, &c. 3. ex fructibus, pulpoſis, mollibus, ſimiliter diuturna coctione in aqua reſolutis, atque deinde condimento ſapidiore gratioribus redditis; cui apta cenſentur operi poma Cucumeres, Cucurbitæ, Melones & Cinaræ capita. 4. ex oleribus lacteis, blandis, acidulis; Braſſica rubra; Rapa; Intyba; Cichorea; Portulacæ; Acetoſæ; Scorzoneræ, Tragopogona; Siſara; huc ſpectant. 5. Lac animalium ſolis herbis paſtorum; ejus ſerum; lac defloratum; flos; lac acidum; lac ebutyratum; & ſimilia.

1101. Quorum quidem omnium [1100.] delectus, præparatio, condimentum, copia, occaſio adhibendi, ordo offerendi, indicantur ab ætate, ſexu, temperie, victu conſueto, cauſa, morbo ipſo, ſtatu morbi, duratione ejus præterita & futura, ſymptomatibus, anni tempore, cœlo, & ſimilibus, quæ circa ægrum adſunt.

1102. Si autem indoles acida [912. 760. 725.] deprehenditur prædominari, tum Cardiaca hæc [1096. 1097.] petenda ſunt ex familia animalium [1034. 5.] quorumcunque ſalubrium: quorum tum partes firmiores diuturna, ſed levi, coctione cum aqua reſolvuntur in jus tenue, meracius, gelatinam, conſummatum, vario gradu tenacitatis differentia: ova eò referuntur: & quæ ex his binis varia compoſitione nata habentur. Optima hic quæ aliis animalibus paſcuntur.

1103. In uſu eorum [1102.] obſervanda iterum omnia, quæ modò recenſita [1101.]

1104. Si muriatica acrimonia præeſt

Digitized by Google

(913.760.), conveniunt deſcripta (1000. 1102.) ſalis condimento orba.

1105. Ubi autem peccat oleoſum acre (761.762.765.), eadem (1104.) dempto oleo, & pinguibus, dilutiora proſunt.

1106. Quin etiam facilè apparet quibus utendum ſit in temperie nimis fluida, aut craſſa, humorum: quum præſtò ſit materies in recenſitis modò (1100. 1101. 1102. 1103.) ad hoſce caſus apta.

1107. Ad claſſem alteram Cardiacorum (1096. 2.) cenſentur pertinere illa, quæ 1. fibrillis nimis flaccidis vaſorum applicant partes illas, quæ adhæreſcentes iis, eas rigidiores reddunt: qualia ſunt omnia, in quibus moderata virtus adſtringens laudatur; quæ ſunt inprimis poma, & pyra, auſteriuſcula, Cydonia, Punica; fructus leniter acerbi, corni, arbuti, meſpili, omnis Myrobalani, glans quercina, Berberis, Myrti, Acaciæ, Roſæ, Sorbi, Hypocyſtidis; Herbæ, Pentaphylla, Tormentillæ, Lapatha, Plantago, Portulaca, Pimpinella, Biſtorta, &c.; Flores Granatorum, Roſarum; Cortices Granatorum, Peruviani, Tamariſci, Radicum Capparidis, Myrobalanorum; Succi Acaciæ, Pruni Sylveſtris, Omphacii, Maſtiche, Tus, ſanguis Draconis, Lacca, vina Auſtera; Terreſtria, vel Metallica, Boli, Rubricæ, Cretæ, Alumina, Vitriola, Chalybs. 2. quæ fibras corporis reſolutas à ſe mutuò vi auſtera compingunt in unam molem; qualia ſunt omnia præcedentia, ſed inprimis quæ valde acerba deprehenduntur; ut ſunt vegetantia & foſſilia auſteriſſima; fructus immaturi, vitriola calcinara, oſſa acriter calcinata. Inprimis ſi juventur illa motu frictionis. &c.

1108. Indicantur talia (1107.) neceſſaria eſſe tum, quando adeſt magna debilitas in toto corpore, unà cum pallore, frigiditate, torpore, colluvie ſeroſa, flacciditate corporis notabili.

1109. Sed in exhibendis iis prudens requiritur cautela petenda maximè ex jam dictis (1101.); ſed præcipuè tamen ex conſideratione certi experimenti hujus, quo ſcimus auſtera in primas vias nimis, in interiores difficulter, agere.

1110. Claſſis autem tertia Cardiacorum (1096. 3.) videtur conſiſtere inprimis in ſubtiliſſima parte animalium ſanorum, juniorum, vegetorum, derivata copioſè in corpus debile ex defectu hujus: fieri id videtur 1. inſpirando exhalationes ex iis emanantes, dum fomenti inſtar applicantur corpori ægro. 2. ſugendo lac ex ipſis uberibus. 3. primo jure decocti carnis clauſo vaſe parati aſſumendo. 4. vaporibus odoratis, blandis, ut Croci, Jaſmini, Citrii, Aurantii, Meliſſæ, & ſimilium. 5. vino fragranti, limpido, ſuavi, ſatis volatili, & mobili.

1111. Cardiaca hæc neceſſaria ſciuntur, quando cognoſcuntur vires deficere, ſimulque apparent evidentia ſigna languoris ad omnes motus muſculares, ſimulque valde impediuntur exercitia ſenſuum, inprimis verò ſi tum ſimul cernuntur ſigna clara humorum craſſiorum per reliqua vaſa. Hinc & alia intelliguntur.

1112. Ultima tandem claſſis Cardiacorum (1096. 4.) multiplex profectò admodum invenitur, quæ ideò in varias ſubdividi debet doctrinæ facilioris ergò. 1. itaque ſunt Succi recentes omnium illorum fructuum, in quibus gratus, acidulus, penetrans, ſapor; atque reficiens, ſuavis, fragrans, odor, ineſt, ſimulque aliqua vis nutriendi. Primarii ſunt Aurantiorum tam acidorum, quam dulcium, inprimis Curaſſavicorum; Granatorum maturorum; Pomorum fragrantium vinoſorum; Ananas; Melonum; Ceraſorum ſapidiſſimorum; Fragorum; Mororum; Baccarum Rubi Idæi; Uvæ odoratæ; Ribeſiorum nigrorum; Prunorum acidulorum; malorum Armeniacorum. Perſicorum; & multa ſimilia: quæ in ſicca, calida, debilitate ſunt optima ſtimulantia. 2. huc ſpectant odores diffuſi vegetantium odoratorum, quorum ſuaveolentia eſt α. lenis, & fere unicuique tolerabilis, ut habentur Cortices Arantiorum, Citriorum, Limoniorum; Flores Borraginis, Betonicæ, Botryos, Bugloſſi, Croci, Jaſmini, Liliorum, Ladani, Meliſſæ, Meliſſophylli, Myrti, Philadelphiæ, Sambuci, Saſſafras, Hyacinthi tuberoſi, Radicis Rhodiæ, &c. vel β. acrior & calidior, ut in Abrotano, Abſinthio, Amomo, Agallocho, Anetho, Angelica, Aniſo, Artemiſia, Acoro, Cypero, Calamintha, Chamæpiti, Cumino, Chærophyllo, Caro, Coriandro, Caryophyllis, Cinnamomo, Cardamo-

damo-

damomo, Dictamno, Galanga, Hyſſopo, Imperatoria, Junipero, Lavendula, Lauro, Macere, Mentha, Majorana, Maro, Maſtichina, nuce Myriſtica, Ocymo, Pulegio, Ruta, Sabina, Salvia, Serpillo, Thymo, Zingiberi &c. quo & Gummi Ferulacea, & alia, reducuntur; Ammoniacum, Bdellium, Elemi, Galbanum, Myrrha, Opopanax, Sagapenum, Aſa fœtida, Camphora, Styrax, Liquidambar. 3. odores quidem planè ſingulares in multis mirificas ſtimulationes producentes, ut inveniuntur in Ambaro, Benzoino, Caſtoreo, Moſcho, Styrace tam ſicca quam liquida, Zibetha. 4. Ex his omnibus intra corpus receptis, ibique agentibus. 5. numeroſa hic eſt ſeries eorum, quæ volatili, tenui, acri, ſtimulante, vi prædita nervos mirè afficiunt, & reduci queunt α. ad acida, ut ſunt vina, & aceta, tam ſimplicia, quam aromatica facta. β. ad ſpirituoſa dicta, ut ſunt omnes Spiritus vegetabiles fermentatione parati ſimplices, vel Aromatum odoribus repleti. γ. Spiritus Alcalinos volatiles ſimplices, aut unitos Alcoholi, aut & oleis Aromatum. δ. olea aromatum ſtillatitia, vel preſſa. ε. denique compoſita ex his innumerabilia pro arbitrio artificis, quo epithemata, linimenta, potus medicati, ſuffimenta pertinent: ut & huc referas aquas ſtillatitias aromaticas ſimplices, compoſitas, balſama odorata arte facta ſimplicia, compoſita; Elæo-ſacchara varia; Confectiones cardiacas nomen à primario accipientes; Spiritus aromaticos, oleoſos, compoſitos, cardiacos; Sales, volatiles, oleoſos, aromaticos, ſpirituoſos, admodum varios; Tincturas cum alcohole paratas ex fragrantiſſimis quibuſque aromatibus: & multa ſimilia pro cujuſque genio inventa.

1113. In uſu horum omnium (1112.) maxima cautela opus: data enim in corpore, ubi humores hærent in vaſis non diſpoſitis ad facilem liquidorum tranſmiſſionem, excitant motum, qui tendit in deſtructionem citam. Itaque iterum attendendum ad omnes cautelas datas (1101.).

1114. Indicatur hoc genus Cardiacorum (1112.) à defectu motus circularis liquidorum orto ex ſola inertia fibrarum unà cum humoribus blandis, vaſiſque tranſmittendo aptis: quænam verò ſingularis ſpecies eligenda ſit, docemur conſiderata indole mali peccantis, & Cardiaci adhibendi.

1115. Quin etiam patet ſimul jam actum eſſe de victu ægri ad curationem morbi requiſito (1097. ad 1115.).

ΠΡΟΦΥΛΑΞΙΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ.

1116. MOrborum cauſæ (797. ad 801.) accuratè cognitæ per ſua ſigna [871. ad 1012.] indicant ſui ablationem, ſi ergò in partibus firmis hærere conſiderantur, requirunt ablationem defluentis, vel lædentis, externi, aut unionem partium morboſè ſeparatarum, vel ſeparationem partium morboſè unitarum, aut ablationem ſuperflui, vel denique ſupplementum deficientis.

1117. Indicantia hæc [1116.] occurrentia in partibus majoribus, & ſenſilibus, requirunt Chirurgiam, quæ tota occupatur, ut per ſuas operationes manu artifice peractas, vel per ſua remedia applicata, hæc quinque dicta peragat. Ut videri poteſt apud optimos in his Auctores, Paræum, Hildanum, Solingen, Dionis, &c.

1118. Si verò in interioribus hæſerint eadem [1116.], aliis remediis, licet in operatione ultima ſimilibus, ſunt oppugnanda: inter quæ quum Venena ſint primaria, primò de his agendum erit.

ἈΝΤΊΔΟΤΑ.

1119. VEnena velocia [796.] ingeſta, vel applicata [744. 1. 4.], cauſæ morborum factæ vi propria, vel corruptione prius inducta partibus infectis, indicant 1. cauſæ venenatæ ablationem. 2. veneni jam ſuſcepti, vel inevitabiliter ſuſcipiendi, correctionem. 3. aut ejus expulſionem ex corpore. 4. mitigationem ſymptomatum. 5. munitionem corporis contrà vim ingerendi, vel applicandi, Veneni.

1120. Cauſa venenum ſpargens, atque communicans corpori, vel athmoſphæræ immiſcens miaſmata, vel corpori jam applicata illi miaſmata inſpirans, ſi ſenſibilis eſt & cognita, facilè aufertur. 1. α. tollendo rem venenatam, & quidem inprimis eam flammis vivis, magniſque, comburendo. β. Aerem corrigendo, qui miaſ-

mata defert; quod fere optimè fit vaporibus denſis rerum accenſarum, vel calefactarum, quæ oppoſitam habent vim veneno cognito. Ut in peſte, cauſticis, alcalicis, halitibus putridis, conducunt fumi aceti, ſpiritus ſalis, pulveris pyrii: in acidis exhalationibus venenatis, ſparſi odores ſpirituum alcalinorum oleoſorum. γ. aerem mutando, diſſipando, renovando per ventum arte factum; inprimis ſi ſimul per ignes magnos accenſos tranſmitti queat arte Hippocratica. δ. eum fugiendo, vel ad alteram partem montium altorum tranſeundo. 2. Tollendo, vel corrigendo, id materiæ venenatæ, quod corpori jam ingeſtum, vel & applicatum, eſt.

1121. Venenum ipſum præſens cognitum corrigitur applicatione talium, quæ valent inertes reddere illas ejus qualitates, quibus nocet corpori.

1122. Quæ 1. in multis venenis hactenus vix noſcuntur niſi deleteria tantum facultate vix patente niſi per ſolam mortem infecti; 2. in aliis deprehenduntur per mirabilia, & vix explicanda, effecta; 3. in nonnullis per effecta in aliis notis morbis occurrentia; 4. denique in quibuſdam intelliguntur à priori, quod ajunt, dum cognita veneni natura facillimè prævidentur.

1123. Priora [1122. 1.] dicta nocere toti ſubſtantiæ hactenus indicant accurate oppoſita remedia, æquè parum intellecta, ac illa venena quoad ſcientiam effectus. Hæc propriè vocantur ἀντίδοτα, ἀντίδοτοι, ἀλεξίκακα, ἀλεξιφάρμακα, ἀλεξιθήρια, θηριακά. Quæ ſola experientia cognita ex hiſtoria Venenorum peti debent.

1124. Secunda [1122. 2.] dicta obeſſe qualitate occulta ſimiliter exigunt remedia mira, Specifica dicta; vix niſi mero caſu invenienda, in hiſtoriam Venenorum referenda, inde petenda.

1125. Tertia [1122. 3.] antequam interimant, dum effectus prius morboſos producunt, quibus ita corrumpitur fabrica corporis, ut in certis morbis cognitis, requirunt ut adhibeantur illa remedia, quæ Medicina obſervavit valere in ſanatione talium morborum, qui ſimilibus effectis ſe diſtinguebant.

1126. Si cognoſcuntur venena [1122.4.] applicata, vel applicanda, corpori, tum vero opus erit illa medicamenta adhibere, quæ habeant præſentem, promptam, vim enervandæ malignitati illi cognitæ; hæc autem ſunt quamplurimum oppoſita malignitate valida, ideòque nocitura corpori omninò, niſi illud prius venenum adeſſet.

1127. Unde cernimus veneni indolem cognoſci quidem ex hiſtoria Phyſica, & Medica venenorum; ut & ex ſcientia Mechanica; tum ex Chemica; denique etiam ex Anatomica effecta exhibente. Atque Scientia hinc nata hìc Indicat.

1128. Atque ex illa habita indicatione (1127.) ſcitur remedii correcturi materies, præparatio, doſis, applicatio, moderamen.

1129. Primaria autem & fere communia, contra omnia ferme venena, Antidota, quæ ideòque ſummi ſunt uſus ubi cognoſcitur venenun datum, ſed ignoratur ſingularis ejus natura, ſunt hæc præcipuè: Aqua ſincera, calidior paululum ſanguine noſtro ſalubri, affatim, ſubitò, diu, ingeſta, injecta; applicata; tum lixivium leve ex aqua communi & ſapone veneto, ſimili copia, modo, tempore, uſurpata; aut aqua ſimplex ſaponacea facta cum oxymelle ſimili uſu adhibita; olea blanda, recentia, preſſa ex lenibus, pinguibus & farinaceis, feminibus, ſtatim, multum, diu hauſta, injecta, applicata, vel ſimilia ex oleo animalium recentium cum multa aqua ſubitò decocta; tum plerumque in multis celeribus Acetum; denique & Opium. Generale autem antitoxicon prophylacticum nullum omninò cognoſcitur hactenus, quin & repugnat tale eſſe.

1130. In dandis antidotis ſingularibus ſumma prudentia opus: quum enim hæc polleant ſingulari virtute corrigendi hujus, illiuſve veneni tantum, habent ut plurimum violentiam æquè magnam, vel majorem, ac eſt illa, quam debellant. Ideòque hæc ſimul concurrentia in corpore, ſe mutuò deſtruunt, inertia evadunt, nec multum nocent: ſi verò adſunt ſolitaria æquè noxia ſæpe deprehenduntur, ac ipſa venena, quibus domandis exhibentur.

1131. Antidota autem hæc omnia ſive univerſalia [1129.], ſive ſingularia [1130.], fuerint, poſſunt, & debent, ita præparari, applicari, dirigi, ut apta ſint citò, perpetuò, intactis ſuis viribus, pervadere ad illa loca, in quibus hæret virus, atque

ibi

ibi illud domare: debet ergò intelligentiæ Medici ſemper præſtò eſſe claſſis, quæ complectitur omnes diverſitates applicationum, quæ primariæ ſunt aeris ſuffumigium; vapor ſiccus, vel humidus, ad pulmones; Hauſtus; Clyſma; Epithema; Balneum, Fomentum; Injecta in uterum, aut in veſicam, fauces, &c.

1132. Venenum ſuſceptum expellitur ex corpore 1. minuendo reſiſtentiam eo loco, per quem tutiſſimè expediri queat, ubi minus nocet, ubi exitui proximum habetur, ubi viſcera vitalia minus lædit; tum enim vi Vitæ, vel Medicamentorum, eò pelletur, ibi expelletur. Id fiebat olim mirabili tum habito, jam induſtria Rhedi facilè intellecto, ſuctu Marſorum, & Pſyllorum; hodie per cucurbitas magnas, validas, cum multa flamma applicatas, ſæpe renovatas; per fomenta tepida & valde emollientia; per hirudines; ſcarificationes; frictiones; calores; Emplaſtra. 2. Attractione magnetica, qua corpus vi ſingulari trahens venenum, ægrum liberat, ut de carne venenatæ beſtiæ, de lapide Ceraſtis, calculo ſerpentum, & ſimilibus, narratur. 3. omni medicamento validiſſimè diluente, & movente, qualia ſunt vomitoria cita, purgantia celeria, fortiſſima ſudorifera, & forte diluentia diuretica. Unde Diaſcordia, Mithridatia, Theriacæ, Orvietana, Confectiones opiatæ, proſunt, quibus tamen minus tutò fides adhibetur ut univerſalibus vel Therapeuticis, vel Prophylacticis, antidotis. 4. partem toxico affectam quam ocyſſimè auferendo, ne ſincera trahat, quod cauſtico ex ferro ignito optimè fit.

1133. Symptomata ſæva, venenorum effectus jam ſenſibiles, juxtà doctrinam pathologicam non difficulter reducuntur in ſuas claſſes; tumque poterunt curari ac ſi eſſent morbi quidam ſingulares, de quibus poſtea agetur.

1134. Corpus munitur contra venena applicanda inprimis 1. uſurpando largiter antidota generalia, & ſingularia, quæ modò tuta ſint, ſi prius cognoſcitur indoles ejus toxici, quod prævidetur applicandum. 2. partem corporis, cui metuitur, inungendo iis, quæ leniter oleoſa. 3. omnes partes corporis retinendo in perſpiratione æquabili: ſed nullum tutum hic univerſale cognoſci jam dictum [1129.], licet jactentur plura.

1135. Quæ autem de venenis hactenus [1119. ad 1135.] dicta, ſimiliter intelligenda ſunt etiam de peſte, contagio, & aliis. Videntur autem optimè dicta intelligi ex ſubſequenti præcipuorum toxicorum & antidotorum forte non inepto compendio.

1136. Enimverò 1. nonnulla Venena poſſunt referri ad acria manifeſtò, ſed ita ut acrimonia ſingularis ſit, & tamen phlogiſtica, cauſtica, gangrænam creans, putrefaciens: talia ſunt primaria. Cobaltum. Arſenicum Citrinum. Arſenicum rubrum. Arſenicum album ſublimatum. Realgar. Lapis Armenus. Lapis Lazuli. Hæc applicata internè, externè inflammant, erodunt, dolores, ardores, ſiccitates, primò in primis locis læſis, mox in toto corpore excitant; hinc ori, faucibus, œſophago, ventriculo, inteſtinis, morbos acutiſſimos inflammatorios creant, nauſeas, vomitus, dyſenterias, choleram, Ileum, inflant; palliditatem lividam producunt; inde vertigines, convulſiones, mortem, aut hac evitata, pallorem, paralyſin, contracturam. Indicant Aquæ tepidæ, acidiuſculæ, mellitæ, copioſum, diuturnum, bibendo, injiciendo, balneando, uſum promptiſſimum. Si vomitu, & alvo, rejici poteſt, eò melius, & magis repetendum. Jura pinguia, lac, olea, oleoſa, butyrum, proſunt. Deinde requirunt uſum diuturnum laxantium, mollium, pinguium, acidulorum, tam ingerendo, quam balneo.

1137. Ex vegetantibus ſimilia [1136.] fere ſunt: Aconita. Anacardium. Anemone. Apium riſus. Apocynum. Arum. Azedarach. Cataputia. Chamælæa tricoccos. Chamæleon niger. Clematitis. Colchicum. Corona Imperialis. Cyclaminum. Dracontium. Elaterium. Eſula. Euphorbium. Flos Africanus. Grana Nubiæ. Helleborus albus, niger, viridis. Hermodactyli. Hyacinthi. Laureola. Mezeræum. Mel venenatum. Napellus. Nigella Sylveſtris. Oleander. Ranunculi. Ricinus. Scammoneum. Semina oleoſa, diuturna corruptione acriter rancida facta. Tithymali. Thapſia. Horum effectus fere ſimiles ac modò dicta [1136.]; quin & indicatio perfectè eadem.

1138. 2. Alia violenta quidem ſunt & acria venena, ita tamen ut ſimul quaſi viſcoſa, in ventriculo hærentia, & ſingulari modo cerebrum, nervoſque, inde af-

ficientia: ut ſunt Chryſomela. Cicuta major, minor Petroſelino ſimilis, aquatica Geſneri. Huc ob aliam cauſam refer Crocum. Datyra. Hyoſcyamus. Nux vomica. Oenanthe apii folio, ſucco viroſo. Opium. Solanum Melanoceraſos. Hinc vertigines, ſcotomiæ, deliria, furores, nauſeæ, vomitus, dyſenteriæ, convulſiones horrendæ, apoplexia, mors. Indicant præſentiſſimum uſum promptiſſimi vomitorii; aquoſa oleoſa, mellita, acidula, ingenti copia ilico ingerenda, aſſiduè repetenda, per clyſmata, balnea, potus. Sedato morbo ſudorem per Theriacalia fortem, & ſæpe repetitum. Tum diætam mollem, & tenuem.

1139. 3. Sunt venena acria manifeſta aciditate; ut nempe α. Spiritus Salis. Spiritus Nitri. Aqua regia. Aqua fortis. Spiritus ſulphuris. Spiritus vitrioli. β. eadem acida unita metallicis corporibus, & hinc validiſſima, ut ſunt ſolutio Auri, atque ejus Cryſtalli. Solutio Argenti, & ejus vitriolum, lapiſque infernalis. Solutio Cupri, atque inde ſal. Solutio argenti vivi in Spiritu nitri, ſalis, Aqua forti, Aqua regia, aut ejus calcinatio cum oleo vitrioli; & hinc natus Mercurius præcipitatus ruber, albus, viridis; ſublimatus corroſivus & dulcis; calx, turbith. Imprægnatio antimonii cum aqua regia, & hinc calx eſcharotica. Ab his naſcuntur ſapores horrendi, fœtores acidi, inflammationes, eroſiones, eſcharæ gangrænoſæ, nauſeæ, vomitus, dyſenteriæ, choleræ, tormina atrociſſima, cardialgia, Iliaca, colica, tumores ad glandulas, cadaveroſus fœtor, ſalivatio, ſyncopæ, mors. Petunt hæc dilutionem per aquea; obtuſionem per olea; inverſionem per lixivia ſaponacea, vel leviter alcalica; abſorbentia fortiſſima acidorum; deinde verò, impetu ſedato, frequentem uſum olei, juris pinguis, & ſimilium emulſionum.

1140. Tum 4. alia venena acria manifeſtò alcalina cognoſcuntur; ſuntque cineres uſtorum vegetantium. Alcali inde factum; idem cum calce ſaxi uſti igneum redditum. Ova, humores, caro, omninò putrefacta; ſales inde ſeparati; iidem ignei facti per ſublimationem ab alcali fixo, calce, lapide calaminari, creta, ferro, &c. hæc autem creant citiſſimam, violentiſſimam, igneam, inflammationem, eroſionem, gangrænam, dolores urentiſſimos ubique, ſitim immanem, convulſiones, febres acutiſſimas, fœtorem cadaveroſum, diſſolutionem intimam humorum, putrefactionem horum & viſcerum, mortem. Petunt autem ad curationem dilutionem per aquoſa laxantia, obtuſionem per oleoſa, pinguia, terreſtria pinguia; inverſionem per acida diluta, volatilia, facilè mobilia; deinde diætam diuturnam ex acidulis, oleoſis, emollientibus.

1141. Et 5. quædam habentur acrimonia ſingulari ſæpe lethalia, ita tamen ut illa acrimonia vix ſe manifeſtet alio, quam deleterio in homine, effectu. Æs. Æris calx uſta. Æris calx per corroſiva. Æris flos. Ejus ſquamma. Antimonii crocus. Ejus calx uſtulando parata. Ut & vitrum hinc factum. Flos Antimonii ſincerus ſolo igne, aut & ope ſalis ammoniaci factus, dein ablutus. Hæc aſſumta nauſeas, vomitus, dyſenterias, choleras, hypercatharſes, dolores atroces viſcerum, ſpaſmos, tetanos, ſyncopas, anxietates horrendas, mortem, creant. Exigunt pro curatione, diluentia; emollientia; obtundentia; acida; mellita; ſupernè, infernè, externè, ſtatim, diu, uſurpata; deinde opiata, & oleoſa.

1142. Quin etiam numerantur 6. Venena acria mere mechanica. Adamas. Cryſtallus montana. Limatura ferri. Limatura æris. Alumen plumoſum. Vitrum contuſum. Et ſimilia. Hæc pungunt nervos, vulnerant vaſa, convulſiones, hæmorrhagias, excitant, inde ulcera, & ſimilia mala. Indicant uſum olei, butyri, citum, copioſum.

1143. 7. Sunt toxica quæ conſtringendo, incraſſando, obſtruendo, exſiccando, cita vel lenta morte perimunt. Calx viva, & extincta forte huc ſpectat. Gypſum. Plumbi minera, limatura, ſquamma, calx, ceruſſa, minium, vitrum, lithargyrium. Cinis ſtanni uſti. Synopis. Pſyllii ſemen. Cynoſbati ſpongia. Fungi. Agaricus. Viſcum. Hæc conglutinant, conſtringunt, præfocant, miſerrimos hinc morbos, & ſæpe, poſt omnem miſerabilitatem languorum toleratorum, mortem, creant. Demonſtrant neceſſitatem uſus vomitoriorum, purgantium, diluentium, acidorum ſpirituoſorum, alcalium oleoſorum ſpirituoſorum, ſaponaceorum omnium; quæ citò & diu continuato, vel repetito, uſu adhibenda.

1144. Octavò denique habentur venena heteroclita, toti vitæ adverſa, nec, explicato effectu vel virtute, hactenus bene nota, quæ aſſumtu, applicatu, aut ictu, mortem inducunt. Cantharides. Aranea. Tarantula. Aſpis. Vipera. Ceraſtes. Preſter. Seps. Scorpius. Canis rabidus. Bufo. Bupreſtis. Stellio: Salamandra. Lepus marinus. Paſtinaca marina; & ſimilia. Hæc varios, miros, vix explicabiles, effectus edunt, dein necant. Indicatio in his, ſi internè aſſumta ſunt, ſtatim evacuare per vomitum: ſummopere diluere per aquoſum; maximè emollire per laxantia, emollientia, oleoſa; putrefactioni reſiſtere per acida ſpirituoſa, & ſalina. Si externo ictu, morſu, applicatu, agunt; tum indicatur veneni eductio per locum contagii, ſugendo, ſcarificando, urendo, emolliendo, fovendo; tum ſudorem fortiter eliciendo per antidota penetrantia, diluta, putrefactioni adverſa; Veneni enervatio per acida, ſalina, vel per ſpecifica antidota.

1145. Ultimò ſunt quædam uno momento ſpecie halitus ſuffocantia, ut carbonis clauſi vapor. Aer ſubterraneus diu recluſus. Halitus vini fermentantis. Farina volatilis fungi pernicioſi. Fumus ſulphuris. Et ſimilia multa potius tacenda: Hæc ex præcedentibus intelliguntur pulmoni, nervisque, applicata, aut vix ſanari queunt.

1146. Cauſæ autem remotiores morborum, ſenſu cognitæ, facilè mutantur, aut tolluntur: nam indicant mutationem in ſex rebus nonnaturalibus.

1147. Si autem eædem (1146.) magis tectæ ſunt, tamen cognitæ per ſua effecta ſenſibilia, indicant per hæc ſua phænomena remedia apta.

1148. Decurſus etiam horum phænomenon (1147.) ritè obſervatus docet nos, quo auxilio, tempore, ordine, modo, & via, utendum ſit, ut cauſa morbi proxima in corpore humano corrigi, vel expelli, queat.

1149. Quin etiam docet nos accurata obſervatio eorumdem, quid deficiat, & quæ ſupplementa adhibenda ſint.

1150. Ut & qui motus excitandi, ſuſtinendi, ſopiendi, minuendi, ſint in eundem ſcopum.

1151. Ordinata igitur in his, & exacta, cognitio effectuum docet egregiè correctionem, & ablationem, cauſæ.

1152. Unde etiam cognoſcitur, quod hactenus duplex via ſit cognita, qua itur in cognitionem cauſæ, nempe methodica, vel ſpecifica dicta.

1153. Methodica quidem ut cognoſcat cauſam proximam, & tollat, utitur his auxiliis, & viis 1. accuratiſſimè explorat & ordinat phænomena (1147. ad 1152.), obſervatque ſollicitè naturæ decurſum. 2. ſi videt vitam labaſcere in iis agendis, quæ ad expugnationem cauſæ morbi requiruntur, illi ſuccurrit per cardiaca (1095. ad 1116.) adminiſtrata, vel per ablationem impedimentorum, quò evacuantia mali præternaturalis ducunt. 3. ubi autem cernit actiones vitæ nimis inſurgere, adeòque cauſam morbi magis intricare, quam extricare, tum adhibet moderamen, ut reducantur ad eum gradum impetus, qui hic requiritur; quod efficit per aquoſa diluentia, blanda laxantia, mollia glutinoſa, evacuantia cauſam materialem virium, opiata, anodyna. 4. nihil omninò agendo, vel mutando, niſi quod evidentiſſimè cognoſcitur faciendum ex indicatione clariſſima.

1154. Specifica autem dicta tollit cauſam morbi ſimpliciter applicando tale quid, quod ſolo uſu novit eò valere, non attendens ad illa quatuor modò dicta (1153.). Quærit ergò nomen mali, & remedium; ut in cura febris intermittentis per corticem peruvianum, doloris per opium, veneni ſingularis cujuſque per cognita ſua ſingularia, propria, corrigentia, vel attrahentia, aut expellentia antidota.

INDICATIO CURATORIA IN MORBIS SOLIDI.

1155. SI ipſe morbus hæret in parte ſolida ſimilari, cognitus facillimè præbet indicationes ſuas.

1156. Etenim ſi eſt unitas ibi ſoluta requirit ad curationem 1. ablationem rei peregrinæ, vel mortuæ, interpoſitæ inter partes ſeparatas. 2. harum adductionem ad ſe mutuò uſque in ſitum naturalem. 3. quietem non turbatam in hac ipſa unione. 4. conſervationem in naturali ſua humiditate, calore, mollitie. 5. conglutinationem iterum naturalem ope advecti, applicati, moderati, ſani, liquidi nutritii.

1157. Tria priora efficit dextra Chirurgi; quar-

gi: quarto conducunt balſama, unguenta, olea, mollia, blanda, putredini contraria. Balſami de Tolu, Peru, Palma, Copayva, Mecha, Terebinthina nativa, Butyrum, medulla; unguenta, balſamus Arcæi, Unguentum baſilicum; oleum preſſum olivarum, ſeminum lini, eadem cum floribus herbarum balſamicarum digeſta, ut oleum hyperici, verbaſci, altheæ, agrimoniæ, liliorum alborum. Et quæ ex his infinita alia. Quinto ſatisfit præſcriptione requiſitæ in ægro diætæ.

1158. Rigiditas nimia partium ſolidarum cognita indicat laxationem earundem: quæ obtinetur 1. fotu, balneo, potu, injectu, vapore, aquæ tepidæ. 2. iiſdem modis applicato decocto leni emollientium vegetabilium: Althea. Malva. Verbaſcum. Acanthus mollis. Parietaria. Mercurialis. Semen fœni Græci, Cicerum, Lini, Malvæ, Cydoniorum, Tritici, Avenæ, proſunt. 3. iiſdem modis applicato molli oleo. (1157. 4.). 4. moderato, ſæpe renovato, motu.

1159. Flacciditas nimia partium ſolidarum cognita indicat roborationem earundem: quæ obtinetur 1. Cardiacis iis, quæ deſcripta habentur (1107.). 2. majori motu corpori applicato per frictiones, vectiones, exercitia, ut calloſitas paululum denſior concilietur parti. 3. calore ſicco. 4. ſimili victu, & aere.

1160. Ex quibus etiam patet, quid agendum ſit in elaſticitate aucta, vel imminuta; in debilitate nimia fibræ ultimæ; in fragilitate ejus; in nimia ejus contractione, vel diſtractione.

1161. Morbi partis ſolidæ organicæ hærentes in mole, ſitu, cohæſione, indicant quæ jam dicta (1116. 1117. 1118.).

1162. Reliqui autem morbi in partibus ſolidis præſentes, pendent inprimis à vitio fluidorum (vid. Ætiologiam totam Pathologiæ.); quare nos jam ducunt ad conſiderationem hujus.

INDICATIO CURATORIA
in Morbis corrigens fluida.

1163. Humores in morbo peccantes perſpecti indicant ſui immutationem, vel evacuationem; idque, vel in toto, vel in una parte affecta.

1164. Vitium humoris in una parte ſingulari hærens ſemper ponit, vel tenacitatem liquidi, vel malam conditionem ſolidi, & ideò indicat mutationem in meabilitatem, tam viæ, quam materiæ.

1165. Materies in loco nimis tenax mobilis, & meabilis, redditur 1. per diluentia aquoſa, tepida, ſpecie potus, fotus, vaporis, balnei, injecti, applicata eo modo, ut quam proximè loco obſeſſo adſint, ac fieri poteſt. 2. per ſalina reſolventia ſimiliter appoſita. Nitrum. Sal prunellæ. Sal polychreſtus. Nitrum ſtibiatum. Sal gemmæ. Sal marinus. Sal ammoniacus. Flos ſalis ammoniaci cum ſale alcali fixo. Sal Borax. Fel vitri. Sales vegetantium uſtulatorum. Sales alcalini fixi. Sales alcalini volatiles. Tartarus ſolubilis. Tartarus regeneratus; ſunt præcipua. 3. per ſaponàcea ex oleo preſſo & alcali fixo. Ex oleo ſtillatitio & alcali fixo. Ex oleo preſſo & alcali volatili. Ex oleo ſtillatitio & alcali volatili. Bilis animalium eò ſpectat. Et ſucci plantarum abſterſivi. Lactucæ. Chondrillæ. Sonchi. Hieracii. Taraxaci. Scorzoneræ. Tragoponi. Cichorei. Endiviæ. Saponariæ, hic præcipuæ, & egregiæ. 4. per illa, quæ cauſæ ſingulari coagulum facienti contraria ſunt. Ut in coagulo per acida facto uſu alcalium leniorum; in coagulo glutinoſo & pingui uſu ſaponaceorum; in coagulo à quiete uſu ſalium & ſaponaceorum; in coagulo phlogiſtico, nitroſis, & ſaponaceis herbaceis; 5. per Cardiaca (1112.) ſalina, aromatica, oleoſa, ſpirituoſa, quatenus ut ſtimulantia conſiderantur.

1166. Via impedita redditur meabilis 1. aperiendo meatus potu, fotu, vapore, balneo, aquæ calidæ, emollientibus & ſalinis temperatis, medicatæ; calore moderato; frictione ſicca, vel humida, calida. 2. idem fit materiem impactam unà cum vaſis oppletis fovendo, molliendo, agitando, coercendo, ut emollitio, putrefactio, ſuppuratio, totius loci affecti reſolutio in pus fluidum contingat. Huc faciunt Farinæ blandæ, lentæ, tritici, ſecalis, avenæ, lini, fabarum, piſorum, lentis, orobi, fœni græci &c. tum Radices emollientes Malvæ, Biſmalvæ; liliorum alborum, ceparum aſſarum; Flores Altheæ, Verbaſci, Meliloti; Folia Malvæ, Biſmalvæ, Acanthi, Mercurialis, Parietariæ; Ficus;

Vitel-

Vitelli ovorum; Gummi aromatica acria, Ammoniacum, Galbanum, Opopanax, Sagapenum; Butyrum recens; tum quæ ex his forma cataplaſmatis, unguenti, emplaſtri, componuntur. 3. materiæ ſic præparatę viam aperiendo per ſectionem ſcalpello factam, vel per cauſtica applicata.

1167. Humorum vitia in tota maſſa eorum peccantia cognita prius juxta doctrinam Semeiotices (910. ad 918.) indicant ſua remedia contraria.

1168. Nempe fluiditas nimia requirit inſpiſſationem; quæ adquiritur 1. victu gelatinoſo ex animalibus, & vegetantibus. 2. potu aquoſo farinoſo non fermentato. 3. aucta actione viſcerum per ea, quæ præmemorata (1159.). 4. uſu idoneo Cardiacorum (1107.)

1169. Spiſſitudo autem, ſi peccat, exigit attenuationem: hęc procuratur 1. victu ex cibis inprimis fluidis, & levibus; jura carnium cocta cum oleribus moderatè attenuantibus, Endivia, Cichoreo, Chærophyllo, Apio, Braſſica, & panis optimè fermentatus, conducunt. 2. Condimentis acrioribus, Sinapi, Eryſimo, Eruca, Siſymbrio aquatico, Naſturtio, Raphano hortenſi & ruſticano, Lepidio, Cochlearia, Capſico condito, cepis, porris, alliis, aromatibus, orientalis & occidentalis Indiæ. &c. 3. potu acriore, fermentato, vetuſtiore, ſpirituoſo, aromatico, cerevisia, vino, hydromelle, vino in ſpiritus converſo. 4. diluendo potu, fotu, balneo, injectu, aquoſorum, adjutorum per calorem, vel & motum curſus, exercitii, frictionis, equitationis, vectionis. 5. per valida ſtimulantia ſudorifera, diuretica, purgantia, vomitoria, epiſpaſtica, mercurialia, aromatica de quibus poſtea (1189. 5.). 6. per valida reſolventia, ut ſunt alcalini fixi, volatiles, ſaponacei [1165. 2. 3. 4.] ſales, atque ea, quæ ex his componendo fiunt.

1170. Motus verò nimius humorum quorumcunque per vaſa circumducendis, ſecernendis, excernendis, humoribus dicata, indicat ſedationem ejus, quæ fit 1. ablato illo ſingulari ſtimulo, qui fibras irritans motum illum excitat; aut & correctione ejus per ſua contraria; cognoſcitur inprimis indagine acris, & correctione ejus ſtatim ſecutura [1172. ad 1178.] 2. imminutione totius maſſæ fluidorum. 3. quiete inducta per opiata, & anodyna.

1171. Idem ille motus nimium imminutus exigit excitationem majoris impetus, qui produci poteſt 1. ablato impedimento per remedia corrigentia, vel auferentia. 2. ope Attenuantium [1169.] & Cardiacorum [1095. ad 1115.]

1172. Acrimonia humorum in genere cognita [910.] etiam in genere indicat reductionem acrimoniæ ad inertiam majorem; hæc autem efficitur 1. victu aſſiduo ex iis alimentis, quæ fere inſipida, farinacea, gelatinoſa, blandè oleoſa, qualia ſunt lac cum pane & paucis acidum prohibentibus. Jus carnis recentis, junioris, coctione, vel expreſſione, paratum. Carnes, piſceſque, recentes. Panis triticeus bene fermentatus, perfecte coctus. Amygdalæ bonæ, recentes. Nux Cocos utriuſque Indiæ cum ſuo lacte. Piſtachia. Fructus horæi ſuaves perfectè maturi. 2. potu aquæ. 3. quiete animi, & corporis. 4. diluentibus aquoſis, lenientibus farinoſis, & ſuboleoſis, emollientibus blandis; quæ fiunt ſpecie ptiſanæ, emulſionis, fomenti, balnei, hauſtus, clyſmatis, injecti. 5. Opiatis & anodynis.

1173. At acrimonia Acida [912.] petit correctoria ſua; ut ſunt 1. victus ex ovis, carnibus, piſcibus, ſuboleoſis, unà cum condimentis humores in alcaleſcens determinantibus [1169. 2.] 2. potus aqueus, vel oleoſus pinguis, ut ex Cereviſiis, inprimis Brunſvicenſis Mumma; ex Vinis, Malvaticum, Canarienſe, Hiſpanicum, hydromel merum & vetus. 3. quies primò, quamdiu acor ingens prædominatur, poſteà motus ſenſim auctus, & tandem ſatis magnus; animi hilaritas. 4. medicamenta acidum α. abſorbentia, lapis cancrorum, chelæ cancrorum, oſſa piſcium, oſtracodermata quælibet, conchæ, margaritæ, corallia, creta, terræ pingues, armenæ, lemniæ, ſigillatæ, lapis hæmatites, ſanguis draconis, limatura ferri, ſtannum, & ſimilia igne, atque tritu, potentiora. β. acidum convertentia in ſalem compoſitum blandum & facilè meabilem, ut ſunt ſales alcalini volatiles, fixi, ſaponacei. γ. obtundentia idem blanda oleoſa virtute [1157. 1158.2.3.] emollientia. δ. diluentia aquoſa mollia [1172.2.4.]

1174.

1174. Rurſum detecta acrimonia Alcalina (911.) exigit 1. diætam ex lacte animalis herbis mollibus paſti, ejus ſero, lacte deflorato, lacte ebutyrato; ex fructibus horæis; ex farinoſis acidis, vel facile aceſcentibus [1100.]. 2. potum aquoſum, farinoſum, ſubacidum, vel fermentatum leviorem. 3. quietem, frigus moderatum. 4. Medicamenta, quæ alcali α. deſtruendo illud in ſalem compoſitum blandum, & facilè meabilem convertunt, ut ſunt acida fere omnia; ex Animalibus ſerum lactis acidum, lac ebutyratum, lac acidum factum; ex Vegetabilibus, acetoſa, acetoſella, oxys trifoliata, ceraſa acida, ribeſia, baccæ ſambuci, berberis fructus, ſuccus Aurantii, Citrii, Limonii, Omphacium, vinum Rhenanum, Moſellanum, Acetum, Aceti Spiritus, Aceti fœx, Tartarus Rhenanus, ejus cremor, ejus cryſtalli, Tamarindi, Acaciæ ſuccus. &c. ex Foſſilibus ſpiritus ſulphuris, vitrioli, ſalis, nitri, tam puri, quam dulces, aut congeſti in aliquod corpus, ut nitrum nitratum, ſal marinus acidus redditus. &c. β. quæ illud obtundunt inſorbendo, ut ſunt multa, Trochiſci V.C. de viperis, terræ omnes pingues, molles, antitoxicæ habitæ, Melitenſis, Armena, Lemnia, &c. vel obvolvendo, ut omnia olea lenia, recentia, preſſa, ſulphura viva, & depurata, horumque flores. γ. diluentia aquoſa mollia [1172. 2. 4.]

1175. Acrimonia Muriatica inventa [913.] indicat 1. diætam perfectè inſulſam. 2. potum aquoſum leviſſimè acidulum ſpirituoſum. 3. Medicamenta emollientia, farinoſa, diluentia, tum quoque lixivioſa ex calce viva. 4. generalia illa, quæ expugnando acri in genere apta [1172.]

1176. Acrimonia Oleoſa, aromatica, bilioſa, exuſta, putrida, rancida, exigit 1. victum ex inſipidis, inſulſis, farinoſis, oleribus, fructibus acidulis, cibis leniſſimè acidulis. 2. potum ex aqua & oxymelle dilutiſſimo, vel decocto fructuum. 3. quietem & frigus moderatum. 4. medicamenta ſaponacea, ſed leniter aceſcentia, mel, manna, caſſia, ſaccharum, ſucci recens preſſi fructuum horæorum maturorum [1100. 2.], aut olerum quorundam [1165. 3.], oxymel, ſapo, talia fere ſunt. 5. generalia contra-acria [1172.]

1177. Acrimonia tandem acida auſtera indicat medelam [1173] & [1169.]

1178. Quicunque bene intellexit fundamenta hactenus jacta in hac methodo medendi, ſimulque curatè expendit Hippocratica opera, atque Galeni in illa eruditas curas, ille profectò cognoſcet remedia requiſita ad coctionem, & criſin, in morbis Acutis, & Chronicis, excitandam, promovendam, gubernandam, abſolvendam.

1179. Etenim conſiſtunt hæc tantum in attenuatione ſpiſſi [1169.], in lenimine acris [1172. ad 1178.], in apertura viarum obſtructarum [1166.], in roboratione laxi [1159.], in laxatione rigidi [1158.], moderamine motus [1170. 1171.], ut evolventi placita Veterum liquidò conſtabit.

1180. Quin etiam ex iiſdem definiri poteſt, quid ſentiendum ſit de jactata omni quidem tempore, & inprimis per primarios Chemicorum, Panacea, ſi prius attentè conſiderantur hæc axiomata:

1. Panacea non agit ſua virtute in cadaver.

2. Sed requirit actionem vitæ ſuperſtitis, ut in exercitium ſuæ poteſtatis excitetur.

3. Non etiam agit in partem corporis perfectè mortuam, adhuc toti cohærentem, ſive in pus converſa ſit, vel in ichorem, vel in ſphacelum.

4. Sed terminatur extenſio virtutis ejus in ſolo vitali adhuc.

5. Non reſtituit per ſe liquida vitalia perdita.

6. Nec eadem exquiſitè corrupta reducit in indolem naturalem, ex. gr. pus, ichorem, putidam ſaniem, liquamen cancri.

7. Non reſtituit partes ſolidas extirpatas, aut conſumtas planè, vaſorum, viſcerum, artuum.

8. Multi, admodumque varii morbi poſſunt oriri ab una, eadem, ſimplici, materiali, & efficiente, cauſa, ſi illa variis modis diverſis partibus corporis applicatur.

9. Equidem à ſolo motu ſpirituum animalium variato plurimi certè morbi oriri, foveri, creſcere, poſſunt.

10. Ut & à ſolis obſtructionibus ſuperſtite vita natis.

11. Tan-

11. Tandem à ſolis ſpaſmis, flatibus, ſtimulis exiguis, veneniſque.

1181. Qui enim omnia dicta, veriſſima quidem, ponderat, clarè videbit, uno medicamento multos morbos ſępe tolli, nullo autem omnes.

1182. Remedia autem maximè univerſalia nota hactenus, ſunt aqua, ignis, argentum vivum, opium.

1183. Et his quidem plurimum uſurpatis, ſed cautiſſimè abſconditis, nomen ſibi maximum comparaverunt, qui Medicinam Univerſalem poſſediſſe vulgò creduntur.

1184. Iterumque inde conſtat, quænam correctoria medicamenta in morbis dicantur, & an ſint ulla univerſalia.

INDICATIO CURATORIA IN FLUIDIS EVACUANS.

1185. Morbi materia, vel id, quod ad levamen ejus educendum ars indicat, evacuatur equidem per duplicem viam. 1. per naturalia emunctoria, & ſpiracula, totius cutis externæ, narium, oris, faucium, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, veſicę, urethrę. 2. per artificialia in vaſis ſanguiferis per phlebotomiam, arteriotomen, ſcarificationes, hirudines; in vaſis lymphaticis per cauſtica, & veſicatoria; in utriſque per fonticulos, ſetacea, ulcera, fiſtulas.

1186. Hinc prima diſtinctio Evacuantium habetur à diverſitate Emunctorii, per quod educunt materiem morboſam.

1187. Altera autem petitur à diverſitate materiæ, quæ per ſingulas quaſque partes educitur.

SUDORIFERA.

1188. Primò itaque per cutim educitur ex corpore Sudor, & materia Perſpirabilis; medicamenta quæ priorem eliminant vocantur Hydragoga, vel Sudorifera; quæ alteram educunt, appellantur Diaphoretica; quorum quidem non adeò magna differentia, utpote ſolo gradu actionis diverſa. Sunt autem talia 1. omnia, quę humores validius movent per totum corpus [1171.]; 2. illa, quę interim ſimul imminuunt reſiſtentiam in vaſis exhalantibus circa cutim.

1189. Prius illud efficitur inprimis. 1. potu copioſo aquæ valde calidæ. 2. Acidis fermentatis, acetoſis, maximè ſtillatitiis, vegetabilium, aut & valde attenuatis foſſilium, iteratis deſtillationibus ſubtiliorum [1174. 4. *a*], inprimis ſi hæc aquæ calidæ miſta bibuntur. 3. Alcalicis volatilibus, & fixis, aqua calida dilutis. 4. Salibus omnibus compoſitis dictis [1165. 2.] aqua ſolutis; quò & ſapones referendi (1165. 3.); item cryſtalli ex metallicis, vel ſales iis juncti, aut ipſæ partes metallicæ valde attenuatæ, nec fortiter acres, ut ſtibium diaphoreticum vulgare, ſtibium diaphoreticum Helmontii, ſulphur ſtibii fixatum Tachenianum, Bezoardicum, minerale, Mercurius diaphoreticus, Aurum diaphoreticum Crollii, Cinnabaris, & plura ſimilia, quę examinata deprehenduntur vel nihil agere, tumque diaphoretica dici, vel actimonia ſalina adhærente operari, tumque ſudorem ſæpe exprimere. 5. aromatibus acri, ſubtili, acrimonia præditis, ut ſunt præcipuè Abſinthium, Abrotanum, Ageratum. Apium. Aſparagus. Aniſum. Angelica. Aſarum diu coctum. Aſclepias. Acorus. Ariſtolochia. Ammoniacum gummi. Bardana. Becabunga. Betonica. Carlina. Carduus benedictus. Calamintha. Caltha. Cardiaca. Caryophyllata. Carum. Caryophylli. Centaurium minus. Cinnamomum. Crocus. Chamæmelum. Capilli veneris. China. Dictamnus creticus. Dictamnus albus. Eupatorium. Eryſimum. Eruca. Galanga. Gentiana. Hyſſopus. Laurus. Leviſticum. Marrubium. Matricaria. Meliſſa. Mentha. Naſturtia. Origanum. Porrum. Pulegium. Roſmarinus. Ruta. Sabina. Salvia. Sanicula. Sarſaparilla. Saſſafras. Satureja. Scabioſa. Scolopendria. Scordium. Serpillum. Tanacetum. Thlaſpi. Thymus. Veronica. Virga aurea. Urtica. Zedoaria. Et compoſita ex his; Theriaca aucta. Theriaca diateſſaron. Mithridatium. Electuarium de Ovo. Diaſcordium. Orvietanum. Et plurima ſimilia, ut ſua cuique placent.

1190. Poſterius (1188. 2.) verò efficitur 1. mundatione accurata totius cutis per vapores, lotiones, balnea, frictiones. 2. laxatione omnium vaſculorum cutaneorum,

rum, & ſubcutaneorum, quæ feliciſſimè impetratur vapore aquæ calidæ toti cuti, excepta capitis, applicato. 3. aucto calore externo circa corpus nudum tepore lecti, balnei vaporis, ſpiritus vini accenſi. His ipſis (1189. 1190.) lenius agentibus promovetur Perſpiratio inſenſilis, Diaphoreſis dicta.

1191. Præparatur corpus ad faciliorem ejus exercitationem, ſi id requiritur, 1. attenuatione (1169.), & dilutione humorum. 2. vaſculorum laxatione (1158.) & apertura (1166.)

1192. Sudor & Diaphoreſis indicantur in morbis:

1. A præſentia incipientis ſudoris Critici ſolventis, vel levantis, morbum.

2. A tenuitate materiæ morboſę diſperſæ, vel diſpergendæ, per omnia vaſa. Ut in peſte, morſu venenato, lue Gallica ſubtiliori, nec fixata hactenus.

3. A temperie ſingulari ipſius Ægri.

4. A conſtitutione Epidemica cognita.

5. Ab obſtructionibus variis, & ubique in toto corpore hærentibus, reſolvendis; maximè in morbis ſubcutaneis, ſcabie, pſora fera, lepra, lue Gallica ulceroſa.

APOPHLEGMATIZONTA.

1193. IN Nares ſe evacuant omnes partes membranæ pituitariæ Schneideri, quæ ingens, & per varia cava diſtributa eſt [494.], & ſecernit mucum [497.] falsò pro pituita cerebri habitum; huc & materia humida oculorum tam naturalis, quam lachrymoſa [513.]; tum materies liquida in coryza, craſſior in catarrho pituitoſo; adeòque ingens hic copia humorum evacuari tam vi naturæ in morbis, quam & per medicamenta, poteſt.

1194. Indicatur hæc evacuatio inſtituenda:

1. A gravedine, coryza, catarrho, ſternutatorio morbo, pure per nares deſtillante, morbis oculorum lachrymoſis,

2. A temperie ægri multum levamen capientis ab hujuſmodi evacuatione.

3. A revulſione faciunda à pulmonibus in brancho, peripneumonia, phthiſi, gravedine pulmonali.

1195. Excitatur fotu, vapore, vel decocto per nares attracto, 1. aquæ calidæ cum emollientibus diu coctæ. 2. Ejuſdem melle aut ſaccharo paulo acrioris redditæ. 3. decocto mellito ex betonica, lavendula, majorana, pulegio, roremarino, ruta. 4. ipſis his herbis viridibus contortis, ſicque in nares inditis. 5. omni ſtimulo acriori, ut ſaccharo, ſale, ſale Ammoniaco, pulvere antimonii, aut ſemicauſtico ex tabaco, nigella ſylveſtri, Helleboro, Euphorbio. Hæc Errhina, & Ptarmica.

1196. Siſtitur ſi nimia ſit, maximè ſi fortis ſternutatio comitatur, & deſtillatio acris.

1. Lacte recenti, tepido, malvaceo, naribus attracto.

2. Suffumigiis blandis ex vapore accenſi Benzoini, maſtiches, olibani, ſuccini, turis; aut leniorum aromatum, ut ſunt majorana, maſtichina, pulegium.

Cæterum, ſi nimis exerceatur hæc evacuatio, damnoſa conſuetudine huc derivat aſſiduò humores.

1197. Quum verò per os, & in illud, ſe evacuent nares [1193.], ductus ſalivoſi [65.], tonſillæ & membrana Schneideri [65. 5.], hinc primò hic eſt Indicatio, medela, remedia, cautela, ut (1194. 1195. 1196.): quare & hic Apophlegmatiſmi, & Gargariſmata.

SIALOGOGA.

1198. EVacuatio Salivæ magna, & artificialis, indicatur:

1. A criſi tali.

2. A ſingulari natura morbi hærente inprimis ad glandulas, & ad membranas adipoſas, inprimis autem in cura Luis Gallicæ.

3. A natura morbi Epidemici.

1199. Corpus eò præparatur quam optimè uſu largo, aliquandiu continuato, præmiſſo decoctorum attenuantium, diluentium, lenientium, actu calidorum; Scabioſa, Parietaria, Bardana, China, Sarſaparilla, Saſſafras, Santalum, hìc præcipua.

1200. Excitatur:

1. Collutionibus oris (1197.)

2. Maſticatione lenta, continua, materiæ tenacis, ut Maſtiches, Ceræ, Myrrhæ, maximè ſi his acria permiſta, ut Pyrethrum, Leucanthemum Canarienſe

ſapore

ſapore Pyrethri, Zingiber, Piper, &c.

3. Hauriendo vapores acres, irritantes, ut Tabaci, Salviæ, Roriſmarini, Majoranæ, Thymi, Serpilli, &c.

4. Inprimis & egregiè actione medicamentorum, quæ levem quidem, ſed diuturnam, nauſeam creant, ut eſt ſtibium non penitus fixatum, nec tamen planè emeticum, parum Vitrioli vulgaris ſimul ſumtum, &c.

5. Iis quæ omnes partes ſanguinis penitus diſſolvunt, in lympham vertunt, in ptyaliſmum convertunt: ut ſunt argentum vivum crudum, cinnabaris, ſolutio argenti vivi in aqua forti, præcipitatus albus, ruber, Turbith minerale, Mercurius ſublimatus ſolutus. &c. priorum autem primum, unà cum calido fotu capitis, cervicis, colli, faciei, eam actionem promovet.

1201. Nimia ſalivatio minuitur, vel ſiſtitur, aut ſaltem emollitur:

1. Largo, aſſiduo, uſu, potus tepidi blandiſſimi, ut decocti Malvæ, & Glycyrrhizæ, in hydrogalacte.

2. Sedando impetum per emulſiones blandas, oleoſas, anodynas, addito prudenter diacodio, vel opio.

3. Revellendo in alias partes per evacuationem quamcunque magnam, inprimis hydragogam alvinam. Ubi tamen ſumma prudentia opus eſt, ne impetus motæ, & hic ſemper acris, materiæ, ruat in alias partes majori cum periculo, quare qui hic bene dividit, is tutò imperat.

EMETICA.

1202. Vomitoria indicantur:

1. A fœditate matutina oris, ejus amarore, ructu, nauſea, morſu ventriculi, appetitu lentè ablato, ſine febre concomitante, vel cauſa.

2. A ſpontaneo vomitu unà cum magna ejus facilitate.

3. A natura materiæ cognitæ, ut mobilis, vel immobilis.

4. A loco affecto repletione, & obſtructione, infra diaphragma, maximè ſi ea affectio primaria, nec aliud repugnat.

5. A natura, generali morbi, vel epidemica.

6. A conſtitutione anni.

1203. Vetantur à contrariis horum (1202.).

1204. Præparatur corpus ægri ad faciliorem, tutumque, Vomitum:

1. Reddendo materiem mobilem, diluendo, attenuando, reſolvendo (1169. 1165.)

2. Vias laxando, lubricando, per emollientia, oleoſa, blanda.

3. Prius mittendo ſanguinem, ſi corpus eſt plethoricum, aut nimis forte, ſimulque validiſſime agitatum.

1205. Excitatur:

1. Irritando ſpiritus oblata idea maximam nauſeam producente; aut agitatione quadam non conſueta, in mari &c.

2. Irritando fibras faucium & pharyngis penna oleo madida, aut ſimili quadam re.

3. Copia magna ingeſta aquæ inſulſæ cum oleo, melle, ſaccharo, & ſimilibus, tepidis.

4. Omni acri valde, & ſimul viſcoſo; Anethi flore, & ſemine. Aſari foliis. Atriplicis radice & ſemine. Aut violentioribus iiſdem, Cataputia. Eſula. Cyclaminis radice; Flore, ſucco, cortice, Ebuli. Floribus, ſeminibus, radice Geniſtæ. Helleboro utroque. Semine Naſturtii, Ricini, Thymelææ, Cnici, radice Bryoniæ, Iridis, Tithymali. Gratiola. Nicotiana.

5. Antimoniatis. Croco. Vitro. Floribus, Regulo, in ſubſtantia, in infuſo, ſapa, ſyrupus, vinum emeticum. Mercurius vitæ. Tartarus Emeticus. Et ſimilia; quæ vario gradu violentiæ varia effecta præſtant.

6. Mercurio acri facto per acida, in quo etiam varia admodum diſtingui poſſunt, prout acidum copioſius, & apertius illi adhæret, vel parcius & tectius.

1206. Horum quidem delectus, doſis, formula, tempeſtivitas, indicantur ab ætate, ſexu, temperie, anni tempeſtate, idea morbi & materiæ educendæ.

1207. Promovetur potu copioſo leni, aquoſo, mellito, tepido, poſt ſingulos quoſque vomituum paroxyſmos affatim ingeſto, rejecto, repetito.

1208. Sedatur iiſdem (1207.); hauſto oleo blando; opiatis; aromatibus; acidis gratis, corroborantibus, ingeſtis, aut externè applicatis.

PUR-

PURGANTIA.

1209. IN Inteſtina plurima evacuari queunt, adeòque hac via educi queunt ex corpore, ſaliva, mucus, oris, faucium, œſophagi, ventriculi, bilis duplex, pancreatica lympha, humor inteſtinorum, dilutus vel mucoſus, materies atrabilaria cruoris, viſcerumque hypochondriacorum, materies ſanguinis ſeroſa, tum purulentia quælibet ex abſceſſu quocunque critico, ſymptomatico, morboſo.

1210. Indicatur hæc Evacuatio:

1. A fluxu alvi non colliquativo.
2. A materia peccante, ejuſque loco.
3. A loco repleto, vel obſtructo, ſub diaphragmate.
4. A natura ſingulari, generali, epidemica, morbi.
5. A revulſione.
6. A ſignis coctionis.
7. A ſtatu ægri.

1211. Vetatur à contrariis.

1212. Materies movenda præparatur, ſi opus eſt, iiſdem ac ad Vomitum [1204.].

1213. Excitatur:

1. Diluentibus, ſimulque leniter ſtimulantibus, magna copia, jejuno corpore, in frigore modico, hauſtis. Aquæ, minerales dictæ, tam ferratæ, ſulphureæ, quam ſalinæ, tales ſunt; ſerum lactis; ſucci horæorum maturi, recenteſque.

2. Lubricantibus ſimulque acrimonia facili ſtimulantibus utcunque. Olea blanda, recentia, preſſa. Jura pinguia. Decocta emollientia, horumve extracta. Saccharum. Mel. Caſſia. Manna. Terebinthina. Roſæ pallidæ. Syrupus roſarum ſolutivus. Roſarum pallidarum ſuccus. Gummi Ammoniacum, Galbanum, Myrrha, Opopanax, Sagapenum, mediocri doſi ſumtum.

3. Leniter acribus ſimulque paululum craſſioribus, ideòque inprimis, in primas vias agentibus. Pruna acido-dulcia. Ficus recentes. Uvæ corinthiacæ. Rheum. Tamarindi. Myrobalani. Tartarus. Aloe. Mercurius dulcis rudius tritus. Polypodium.

4. Acribus. Aſarum. Carthami ſemen. Agaricus. Mechoacanna. Jalappa. Turpethum. Hermodactyli. Senna. Soldanella. Turiones Sambuci, & Ebuli. Scammoneum. Diagrydium. Flores Perſicæ.

5. Acerrimis fere cauſticis. Helleborus niger. Veratrum. Iris. Gummi Gotte. Eſula. Gratiola. Elaterium. Lapis Lazuli. Euphorbium. Mezeræon. Cryſtalli argenti. Mercurius præcipitatus, albus, ruber, flavus.

6. Variis ex his, & vix enumerabilibus, compoſitis, forma pilularum, Electuarii, vini medicati, &c.

1214. Horum delectus, doſis, formula, præparatio, oportunitas indicantur, ut de vomitoriis dictum eſt (1206.); inprimis verò ex indole materię educendæ. Unde varias appellationes nacta ſunt; ut ἐκκοπρωτικά. Purgantia per ἐπίκρασιν. Minorativa. Laxantia. Cholago ga. Plegmagoga. Hydragoga. Melanogoga. Panchymagoga. Quorum nominum origo intellectu facilis.

1215. Promovetur juſculo ſalito, pingui, butyrato, ſero lactis recenti, & ſimilibus.

1216. Siſtitur potu olei, oleoſis blandis; acidis, adſtringentibus, opiatis; ſpirituoſis; revulſione in alias partes quaſcunque.

1217. Fit & evacuatio alvi per Clyſmata: indicantur hæc:

1. A loco affecto.
2. A materie educenda.
3. A viribus attritis ægri, ejuſve temperie, ſimulque urgente neceſſitate evacuationis.
4. A ſiccitate, calore, motu nimio humorum in acutis.
5. A concilianda revulſione, & lenimine requiſito in fibris, & humoribus acribus.

1218. Clyſmata itaque varia ſunt.

1. Diluentia ex aqua, ſero lactis, cereviſia dulci.
2. Emollientia & lenientia ſimul ex jure pingui, oleo, farinoſis decoctis, decoctis emollientibus, lacte, ſaccharo, ſapone, ſyrupis.
3. Stimulantia leviora, aqua ſalſa, nitroſa, decocta purgantium leniorum [1213. 2. 3.], urina.
4. Acria, ex decoctis purgantium acrium & acerrimorum [1213. 4. 5.].
5. Certiſſima fere ex fumo injecto Tabaci.

Atque hinc ſuppoſitoria moventia, ſtimulan-

mulantia, acria, intelliguntur. Mel coctu ſpiſſum. Saccharum durum. Sapo. Præbent cum acribus hæc cuncta.

1219. In his iterum obſervanda eadem ac in vomitu, & in purgatione [1206. 1214.]

DIURETICA.

1220. EVacuatio per vias Urinæ indicatur:

1. A ſignis coctionis.
2. A fluxu critico materiæ morboſę per renes.
3. A materie peccante ſalina, ſaponacea, terreſtri ſubtili, ſcorbutica, purulenta,
4. A loco affecto.
5. A conſtitutione Epidemica.
6. A temperie ægri auſcultante huic evacuationi, vel aſſueta.

1221. Vetatur à contrariis.

1222. Excitatur uſu:

1. Aquæ copioſæ, vel aquoſorum.
2. Salibus alcalinis fixis, volatilibus, ſimplicibus vel compoſitis.
3. Salibus fixis neutris compoſitis, marino, gemmæ, nitro, borace, alumine, Tartaro, Tartaro Tartariſato, oſtracodermatis ſolutis cum acido in corpore noſtro, vel extra illud; eò ſuccus conchyliorum, & oſtreorum, ſpectat. Et Ammoniacus.
4. Aceſcente humore animali, ſero lactis acido, lacte acido, eove ebutyrato.
5. Acidis levibus vegetabilibus Arantii, Citrii, Limonii, Ribeſiorum, Sambuci, vino tenui Moſellano, Rhenano.
6. Spiritibus acidis aceti, nitri, ſalis, ſulphuris; aluminis, vitrioli, ſimplicibus, compoſitis; ſale ſuccini.
7. Apium, Aſarum coctum, Aſparagi, Amygdalæ amaræ, Chærophyllum, Daucus, Eryngium, Eupatorium, Milium ſolis, nuclei Perſicorum, Ononis, Petroſelinum, Pimpinella, Ruſcus, Saxifragia, idem prę̨ſtant.
8. Quęcunque ex omnibus his compoſita.

1223. Diuretica juvantur vacuo ſtomacho; coctione prægreſſa; motu corporis leni; aere frigidiuſculo, calidis interim lumbis, hypogaſtrio, pube, perinæo.

1224. Siſtitur, aut ſedatur uſu:

1. Emulſionis viſcidioris gelatinoſæ.
2. Adſtringentium, & roborantium ſimul (1107. 1159.)
3. Opiatis.
4. Determinatione in alia loca: inprimis autem ſudore per motum, aut ſudorifera, excitato, & aliquamdiu continuato.

MENAGOGA ET ARISTOLOCHICA.

1225. EVacuatio ſanguinis menſtrui, vel puerperii, per uterum indicatur:

1. Ab ætate.
2. A plethora.
3. A morbo quocunque hinc pendente, ejuſque ſymptomatibus; ut inprimis in puerperio.

1226. Exercetur:

1. Determinantibus ad uterum; fomentis, balneis, pedum, crurumque; frictionibus ſæpe exercitatis in pedibus, cruribus, femoribus, hypogaſtrio; cucurbitis ad femora, & crura ſuperiora, applicatis, ſæpe renovatis; miſſione ſanguinis ex venis pedum; Emplaſtris ex gummi fœtidis, umbilico, femoribus, cruribus, datis.
2. Aperientibus in loca uterina & vaſa per vapores, balnea, fomenta, injecta; ſimiliaque internè aſſumpta; Ariſtolochia. Artemiſia. Calamintha. Cardiaca. Chamædrys. Dictamnus. Leviſticum. Majorana. Marrhubium album. Matricaria. Mentha. Pulegium. Roſmarinus. Ruta. Sabina. Satureja, Tanacetum. Gummi fætida. Aloe. Myrrha. Crocus. Borax. Chalybs. Succinum. Sal alcalinus volatilis. Olea ſtillatitia arromatica &c. ſunt præcipua.
3. Remediis Chirurgicis, Diæteticis, Pharmaceuticis, quæ contraria ſunt impedimento ſingulari evacuationis; quæ tantum inveniri poſſunt ſingularibus ſignis in qualibet ſpecie propriis.

1227. Siſtitur, ſi nimia fuerit;

1. Revulſione.
2. Adſtrictu vaſorum [1107. 1159.]
3. Opiatis.

PHLE-

PHLEBOTOME.

1228. MIſſio ſanguinis intra terminum, quo vires non minuuntur:

1. Copiam minuit humorum arterioſorum & venoſorum.

2. Ergò reſiſtentiam movendorum reddit minorem.

3. Adeòque & plenitudinem vaſorum, ut & horum ad ſe mutuò compreſſionem.

4. Hinc vaſis nimis diſtentis contractionis, id eſt elaſticitatis, exercitium reddit.

5. Rarefacit liquida.

6. Solvit eadem.

7. Reſolvit.

8. Obſtructa expedit.

9. Circuitum, ſecretionem, excretionem, promovet.

10. Revellit.

11. Refrigerat.

1229. Hinc morbos quam plurimos, eoſque varios admodum, tollit; ſimul tamen mutationes miras profert.

1230. Indicatur:

1. A copia nimia.

2. A reſiſtentia nimia cordi nata per humores.

3. A motu ſuffocato per nimium tumorem à copia, vel à rarafectione, natum in arteriis.

4. A motu ſuffocari incipiente per nimiam extenſionem vaſorum, qua ipſa vaſorum elaſticitas deſtruitur.

5. A ſanguine nimium denſato.

6. Ab eodem nimis coeunte.

7. Aut nimium inſpiſſato.

8. Ab iis, quæ ſunt ſigna obſtructionis inflammatoriæ, & magnæ, deprehenſis ubique in corpore; primaria quidem deprehenduntur talia eſſe, dolor, tumor, rubor, æſtus, anxietas; dum interim ſudor, ſputum, urina, admodum ſupprimuntur.

9. A motu nimio humorum per vaſa; aut etiam à motu tardiori eorundem orto ex dictis (1. 3. 4. 5. 6. 7. 8. hujus).

10. A calore nimio per omnia vaſa.

11. A nimio impetu ſanguinis moti in unam partem; ut in hæmorrhagiis & fluxionibus.

12. Ab epidemicis cognitis.

13. Ab ætate, ſexu, victu, temperie,

14. Acacochymia.

15. A conciliando ingreſſu medicamentorum in vaſa, horumque ſimul admiſtione procuranda, tum & excitanda vi eorundem, in magnis curationibus perficiundis.

1231. Optima fit:

1. Lato vulnere, ſecando inflicto.

2. In vena libera, magna, facilè detegenda, remota ab arteriis, nervis, tendine.

3. Accelerando velocitatem ſanguinis, dum fluit, reſpiratione forti.

4. Motu muſculorum circa venam apertam.

5. Jacenti ægro.

1232. Præparatio fit ad feliciorem ejus adminiſtrationem.

1. Frictione.

2. Fomento.

1233. Vetatur:

1. A plurimis Chronicis, in quibus plurima obſtructa, paucuſque admodum fluidus cruor vaſis reſtat.

2. A ſenio.

3. A temperie.

4. A cognita natura Epidemici, vel Endemici, morbi.

5. A criſi jam facta alibi.

6. A paucitate cruoris rubri, & debilibus hinc viribus.

7. A recenti ſtatu puerperii.

1234. Unde patet quanto humani generis damno hoc remedium vel ſemper, vel nunquam, adhibendum cenſeatur, ut in doctrina Johannis Baptiſtæ Helmontii, & Leonharti Botalli videri poteſt.

1235. Sanguis educendus ex vaſis Hæmorrhoidalibus indicatur:

1. A temperie atrabilaria.

2. A morbis cum phantaſia læſa.

3. A conſueto fluxu eorum vaſorum jam ſuppreſſo.

4. Ab eruptione ſanguinis per novas jam vias, qui olim felicius per hæmorrhoides evacuabatur.

1236. Elicitur:

1. Emolliendo hæc vaſa fomento molli, calido, ex aqua, oleo, melle, emollientibus, ſpecie clyſmatis, vaporis, fomenti, applicatis.

2. Ape-

2. Aperiendo per frictum cum aſperis, aut per hirudines.

3. Uſu Aloeticorum.

1237. Scarificationes agunt ſtimulando, & evacuando.

1238. Hirudinum actio & hinc bene intelligitur.

1239. Setacea autem & fonticuli dolore leniore ſtimulant, genus nervoſum concutiunt, ſerum evacuant, nimiæ repletioni exitum dant.

1240. Unde & liquet, ubi, & quando, indicentur.

1241. Stimulantia, dolorem, calorem, rubedinem, creantia medicamenta, motu nervis conciliato, & determinatione in loca imperata agunt.

1242. Unde infinita certè, eaque ſæpe exoptatiſſima, effecta præſtant, quorum etiam cognita neceſſitate indicantur.

1243. Revocari vulgò hæc ſolent in doctrina Medica 1. ad Dropaces validè adhærentes ſimulque penetrantes forma Emplaſtri calidè applicati iterumque avulſi repetito opere donec rubeat, tumeat, caleat, pars affecta. Materies his: Pix. Oleum. Bitumen. Caſtoreum. Cinis ſarmentorum. Galbanum. Piper. Pyrethrum. Sal gemmæ. Sal Ammoniacus. 2. ad Sinapiſmos lenes, phœnigmos dictos, forma cataplaſmatis applicitos, relictoſque, donec rubor, calor, pruritus, tumor, appareant. Materies: Sinapi. Bryonia. Allia. Cepæ. Naſturtium. Scilla. Euphorbium. Ranunculi. Thapſia. 3. ad Veſicatoria; quæ ſinapiſmi fortiores, forma eadem, violentiore effectu. Materies eadem. Diverſitas in doſi aucta acris. E. G. ficus ad p. 111. acris p. 1. miſtæ dant phœnigmum. Ficuum p. 1. acris. p. 1. dat veſicatorium. Ficuum p. 1. Acris p. 111. Dat veſicatorium forte. 4. ad Cauſticum potentiale, forma ſingulari pultis, vel & cum linteo carpto applicatum. Materies: Ranunculi. Eſula. Tithymalus. Sal alcali fixus. Lapis infernalis. Mercurius ſublimatus. Spiritus, & ſal, alcalinus, volatilis. Effectus, inflammatio, eſchara. 4. ad Cauſticum actuale dictum ex ferro ignito.

CURATIO PALLIATIVA.

1244. Mitigando ſymptomata ſemper etiam aliquid de morbo primario tollitur.

1245. Unde omnia ſanans ſymptomata ſimul, tum fere morbum ſanat.

1246. Primaria autem hìc conſiderata ſunt ſitis, dolor, vigiliæ nimiæ, & lipothymiæ.

1247. Sitis à ſiccitate totius corporis ſedatur potu largo, continuato, calido, aquoſo, farinoſo, paucis acidis admiſtis grato. Decocta hordei, avenæ, panis, dilutiora; ſerum lactis, hydrogala, zythogala; decoctum tenue, inſulſum, vitulinum abſque pingui, proſunt; ut & ex fermentatis Cereviſia tenuis non aromatica. Balnea. Fomenta. Clyſmata, hìc etiam in uſum vocata proſunt.

1248. Sitis à ſiccitate partis ſingularis, ut oris, linguæ, faucium, œſophagi, levatur: 1. uſu præcedentium (1247.) 2. colluendo, & gargariſando, ſæpe per eadem, 3. aperiendo glandulas, & meatus, ſalivales, per epithemata, & fomenta, ex laxantibus, humectantibus, aperientibuſque. Ubi poſca cum mica panis egregii uſus eſt.

1249. Sitis ſale acri lixivioſo, vel & ab acri aromatico, orta tollitur iiſdem omnibus (1247. 1248.), utpote diluentibus; maximè verò, ſi his admiſcentur acida, & nitroſa. Unde & ſcitur, quomodo ſedanda illa, quæ à ſale muriatico, utpote ſolis egente aquoſis.

1250. Si verò oritur ſitis à materie inepta tranare per canales, tum diluentibus, & reſolventibus, tollitur.

1251. Dolor, ut ſymptoma, ſedatur:

1. Acre diluendo: quod fit aqua calida, farinoſa, applicata per potum, fotum, clyſma, balneum (1172.).

2. Obſtruens diluendo, reſolvendo, per ſimilia, & per reſolventia (1160.).

3. Vaſcula nervoſa laxando, potu, fotu, balneo, injectis, humectantium, laxantium, anodynorum, blandè aperientium (1158. 1166.).

4. Acre ipſum corrigendo ſuis remediis (1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177.)

5. Obſtruens, acre, obſtructumque, liberando à nimia preſſione humoris vitalis (1170.).

K 6. Ob-

6. Obſtruens, acre, obſtructumque, emolliendo, ſuppurando, depurando (1166. 2.)

7. Senſum obtundendo ſtupore inducto per narcotica internè exhibita, vel applicata externè. Talia ſunt: 1. levia, flores papaveris Rhœados, ſemina ejuſdem; Flores & ſemina Papaveris ſativi; Lactuca ſativa capitata æſtivo tempore lacte prægnans. 2. fortia, capita papaveris hortenſis matura, exploſo ſemine, ante ariditatem collecta; lac ex papavere Europæo, fere maturo, læſo, ſtillans. 3. fortiora, Opium Thebanum, vel Orientale. 4. fortiſſima, mandragora; ſolanum maniacum, Cicuta aquatica Geſneri, Stramonium, Hyoſcyamus, Petum, & ſimilia non aſſuetis venena. Ex quibus omnibus fiunt externè fomenta, litus, emplaſtra; internè verò, aquæ, tincturæ; ſyrupi, pulveres, pilulæ, condita, confectiones magnæ opiatæ, ur diaſcordium Fracaſtorii, diaſcordium Sylvii, Theriacæ, Veneta, Andromachi, & aliorum, Mithridatium, Philonium variorum, Tryphera Perſarum vel Arabum, requies Nicolai, Orvietanum, & multa ſimilia.

1252. Vigiliæ nimiæ ex malo, quod ipſum cerebrum infeſtat, ortæ difficulter admodum ſopiuntur; & vix, niſi extirpato prius morbo hoc cephalico; id in phreniticde, comate vigili, melancholia, mania, &c. patet.

1253. Si oriuntur à ſiccitate nimia, compeſcuntur, victu, potu, fotu, balneo, injectis, ex aquoſis, farinoſis, emollientibus, laxantibus, multum, diuque uſurpatis. Althea, malva, violaria, lactuea, cichorea, hîc præ cæteris probata.

1254. Si oriuntur ab acri quocunque, curatione acris (1251. 4.) tolluntur.

1255. Si verò inde fiunt, quod humores moventur validius, aut rapiuntur nimis in cerebrum, curatio abſolvitur 1. Sedantibus (1170.). 2. Derivantibus, quæ fomenta, balnea, epiſpaſtica, applicata inferioribus; hæc ex emollientibus, acribuſque ſimul componuntur, unde herbæ emollientes, farinoſæ, cum ſale, aceto, fermento acri, aromatibus fortiſſimis, cepis puta, alliis &c., hîc laudatiſſimæ; etiam piſces, carnes, recentes eò commendantur. 3. Repercutientibus ſimul ad ſuperiora applicatis; quæ memorantur acetum ſimplex, Sambucinum, Roſaceum, Violaceum, Oxycratum, unguentum Populeon, Roſaceum; olea anodyna ſolani, violarum, papaveris, hyoſcyami.

1256. Opiatis internis, hoc in caſu, vix utendum, niſi conſtet malum conſiſtere in ſolo nimio motu ſpirituum.

1257. Quo caſu, præmiſſis primò evacuantibus, & diluentibus, tum demum prodeſt.

1258. Excretiones autem nimiæ ſedantur per ea, quæ in pertractatione evacuantium nimis agentium dicta ſunt. (1188. ad 1228.).

1259. Nimia excretio cruoris per læſas arterias, venaſve majores, ſedatur compreſſu, ligatura, combuſtione vaſis, inſpiſſatione fluidi, contractione ſolidi. Ubi Alcohol vini, ſpiritus æthereus terebinthinæ, primaria.

1260. Lipothymiæ ortæ à ſtagnante humore, & ab anxietate ſpaſmodica, ſanantur diluendo, laxando. Si autem à vitio ſpirituum torpidorum, tum omni ſtimulo Cardiaco (1112.). Si ab evacuatione, per replentia curantur (1097. ad 1107.). Si à ſuffocatione hyſterica tum per fœtida Anthyſterica.

F I N I S.

Digitized by Google

INDEX
RERUM ET VERBORUM.
Numerus Arithmeticus paragraphum, non verò paginam denotat.

A

ABdominis muſculi, 86. n. 5. ejus arctatio in inſpiratione. *609. 616.* Reſtitutio in Exſpiratione. *619.*

Abdominis Viſcera triplicis generis. 311.

Abſorbentia Vaſa Chyli &c. 106. 334. 336.

Acidorum Variæ ſpecies, & varii effectus. 790. correctio. 1173.

Acida quibuſnam conveniant? 1037. 1100. 1174. &c.

Acrimonia humorum unde? 455.

Acrimoniæ varia genera, variique effectus. 760. ad 763.

Acrimoniæ cujuſque ſigna diagnoſtica. 911. ad 916. Correctio ſingularis. 1172. ad 1177. &c.

Acutiſſimi, peracuti, & acuti Morbi quinam ſint? 736.

Acutiſſimi Morbi cur ad Pectus frequentes. 308.

Adnata membrana Oculi, 529.

Ægrotare quid ſit? 2.

Aer maſticatis, & deglutitis cibis, admiſtus quid ad digeſtionem faciat? 69. 78.

Aeris ingreſſus in Pulmones. 197. 608. Sanguini Pulmonico non admiſcetur. 201.

Aer vehiculum particularum odoratarum, ejuſque per nares adducti neceſſitas ad Olfactum. 500. ad 506.

Aeris varia a variis cauſis conſtitutio. 752.

Aer quis ſaluberrimus? 1029. 1032. 1060.

Natura & Effectus.
Aeris nimium æſtuantis. 746.
gelidi. 747.
nimium humidi. 748.
nimium ſicci. 749.
nimium gravis. 750.
nimium levis. 751.

Aeris hujuſmodi correctio. 1031.

Aerea Pulmonis Vaſa. 194. ad 197.

Affectus animi unde? 572. moderati juvant. 1048. Violenti nocent. 771.

Alcalinæ acrimoniæ ſigna. 912. correctio. 1174.

Alcaleſcentia quibuſnam conveniant? 1037. 1102. 1173.

Allantois membrana placentæ, ejuſque uſus. 684.

Ἀμαύρωσις quid ſit? 854.

Ἄμνιος membrana placentæ Uterinæ, ejuſque uſus. 682.

Ἀναστόμωσις Vaſorum. 707.

Ἀναισθησίας natura, varii gradus, & cauſæ. 859.

Animales functiones quænam dicantur. 695.

Animalcula ſeminis maſculini. 651. &c.

Anodynorum variæ claſſes. a 1147. ad 1256

Antagoniſtæ. Vid. Muſculi.

Antidota quænam dicantur? 1123. Antidota Univerſalia quænam? 1129. Singularia. 1136. ad 1154.

Aortæ ortus & progreſſus. 231. Valvulæ 3. Sigmoideæ. 157.

Ἀπνοίας natura & cauſa. 830.

Apophlegmatizonta remedia. 1193. quando indicantur. 1194.

Apoplexiæ natura & cauſæ. 860.

Appetitus læſi ſymptomata, eorumque cauſæ. 803.

Applicata externa quos morbos producant. 779.

Aqua pura optimus potus. 56. 1041. 1058.

Aqueus humor Oculi. 526.

Arabum Medicina in quibus laudanda, in quibus verò vituperanda. 16.

Aretæus Cappadox Medicinam Hippocraticam ordinatius digeſſit. 14.

Ariſtolochica remedia quando indicantur. 1225. eorum materies. 1226.

Arteriarum figura, tunicæ, pulſus, varius exitus. 132. in meditullia Oſſium uſque penetrant. 214.
Arteriarum naturalis niſus ad contractionem. 213. earum reſiſtentiæ impulſo ſanguini. 215.
Arteriarum actio in ſanguinem. 218. & 220.
Arteriarum diaſtole Cordis Syſtolæ Synchrona. 217. exceptis Coronariis. 217. 218.
Arteriæ Pulmonalis Valvulæ. 152. 153.
Arteriæ Carotidis utriuſque ortus, via, diſtributio. 231. 233. 236.
Arteriæ Lienis. 314. ad 317.
Arteriæ Mammariæ, harumque cum Epigaſtricis communicatio. 666.
Arteriæ Spermaticæ. 641. ad 643.
Arteriæ Ventriculi. 77.
Arteriæ Vertebrales. 232. 233. &c.
Arteriæ umbilicales, earumque uſus. 679. earum poſt partum conſolidatio. 692.
Arytænoidea cartilago, & Arytænoideus muſculus Laryngis. 194.
Aſperæ Arteriæ ſtructura, ut & membrana glandulosa unctuoſo humore lubricans. 195. ramificatio. 196.
Aſthmatis natura, & cauſæ. 832.
Attentio quid ſit? 584.
Auditus natura. 547. ratio qua excitatur. 561. &c. de auditu varia quæſita. 565. auditus læſi ſymptomata & cauſæ. 848. ad 852.
Auricularum Cordis fabrica muſcularis. 148. 187. Cur ſiniſtra minor & ſimplicior dextra. 206.
Auriculæ Cordis ſimul laxantur, ſimulque contrahuntur *ἀχρόνως* cum Ventriculis. 159.
Auris externæ *membrana* ejuſque munus. 548. *figura*, hujuſque utilitas. 549. *Concha externa*. 550. *meatus auditorii* ſtructura & mechaniſmus. 551. *membrana Tympani*. 552. hujus uſus. 553. *mallei* poſitura, connexio, muſculi, actio. 554. *Incudis*, *oſſiculi orbicularis*, & *ſtapedis* ſtructura & uſus. 555. ſtapedis muſculus. 556. ejus foramen Ovale. 555. 556. ejus membranæ actio. 557. *Labyrinthus*. ibidem. *Concha* interna. 558. *Tuba Euſtachianæ* ſtructura, & uſus. 558. & 560. *foramen rotundum*, ejuſque utilitas. 559. nervus auditorius. 561. Cochleæ ſtructura. 562. ejus uſus. 563.

B

B*αρυηκοΐας* indoles, cauſæ. 850. 851.
Bilis Cyſticæ origo, 348. Hepaticæ origo & emiſſarium. 343. 344. utriuſque differentiæ. 98. natura & effectus. 99. circulatio ſingularis. 106. excretio in Inteſtina, ubi, & quando fiat? 346. 347.
Bilis excretio parcior, vel nimia quos morbos creet? 773.
Bilis variæ ſpecies & denominationes, ac varii Effectus morboſi. 788. 789.
Biliariæ generationis, aut excretionis læſæ ſymptomata, horumque cauſæ. 817.
Biventer ſeu Digaſtricus muſculus Maxillæ inferioris, ejuſque mechaniſmus. 60.
Bronchiorum ſtructura, diſtributio, Veſiculares fines, uſus. 196.
Bruta automatico appetitu Medicinam ſibi quærentia. 4.
Buccinatoris muſculi, ortus, inſertio, uſus. 62.

C

CAlculoſarum concretionum Origo, & Effectus. 791.
Calor corporis unde oriatur? & quid deſignet? 968.
Canalis arterioſi in Fœtu ſitus, & uſus. 681. quando, & cur degeneret in ligamentum. 691.
Canalis cyſticus, qualis. 346.
Cantus natura. 631. ejus varietas, & gratia unde pendeat. 632. ad 634.
Capſulæ Gliſſonianæ Actio. 337. 338.
Cardiaca quænam dicantur? 1095. eorum variæ claſſes, materia, & varius uſus. 1095. ad 1115.
Cari indoles, & cauſæ. 858.
Cataphoræ natura & cauſæ. ibid.
Catarrhi ſuffocantis ingenium & cauſæ. 834.
Cava. V. Vena Cava.
Cavernoſa corpora Penis. 655. 656.
Cauſa morbi quid ſit? 737. interna, & externa quænam dicantur: 738. 739. Proxima. 740. Remota. 741. Prædiſponens ſeu *προηγυμένη* 742. Procatarcticæ quænam? 743. harum diviſio Vulgaris in Res ſex non Naturales. 745. accuratior diviſio in 4. Claſſes. 744.
Cauſtica Actualia, & Potentialia, eorumque

que materies. 1243. num. 4. 5.
Ceratogloſſi muſculi. 62. & 70.
Ceralia quomodo præparentur in meliorem nutritionem. 53.
Cerebri & Cerebelli Vaſa Sanguinea, a 231. ad 235. dura meninx ejuſque Vaſa. 234. pia mater, ejuſque textura vaſculoſa. 233. & 236. *Cortex*, ejuſque ſitus varius intra cranium, ac intra thecam Vertebralem. 237. 267. & 268. Corticis ſubſtantia an glandulosa juxta Malpighium? 263. 264. an verò mere Vaſculoſa juxta Ruyſchium? 265. *Medulla* ſubſtantia quænam? 266. 269. arte Ruyſchii nunquam repleri potuit. 265. ejus origo à Cortice. 237. 238. 266. ejus fibrarum diſtinctio. 270. harum decurſus. 271. 273. earumdem immenſa exiguitas & infinitus numerus. 287. ſunt tamen cavæ. 274. quæritur an ſint emiſſaria glandulosa juxta Malpighium, 263. 264. an verò meræ continuationes arteriarum in fibras nervoſas deſinentium juxta Ruyſchium. 265. Ventriculi, eorumque uſus. 272. Medullæ variæ partes & denominationes. 269. Medulla oblongata ex quibus conſtet. 280.
à Cerebro actiones Animales, à Cerebello Vitales. 401. 415. 600.
Cereviſia quomodo paretur? 56.
Ceruminis origo glandulosa, indoles, & uſus. 551.
Choleræ natura & cauſæ. 810.
Chorion membrana placentæ Uterinæ. 682.
Choroeides tunica Oculi. 519.
Chronici morbi quinam dicantur. 836. n. 3.
Chyli præparatio in Ventriculo a 77. ad 89. propulſio in duodenum. 83. quid à bilis admiſtione patiatur. 99. quid à Lympha Pancreatica. 101. quomodo in Vaſa Lactea pellatur. 103. 104. 113. quibus tum conſtet partibus 105. cur pars quædam Chyli Vaſis abſorbentibus Inteſtinorum in venas meſeraicas ſe exonerare credatur. 106. ejus ulterior propulſio per Lactea quomodo fiat. 115. quomodo ad Glandulas Meſeraicas diluatur. 117. ejus progreſſus ad ciſternam Lumbarem, ubi adhuc diluitur. 121. adſcenſus in Ductum Thoracicum, (ubi adhuc dilutior redditur) & hinc in ſubclaviam ſiniſtram. quibus auxiliis promoveatur? 124. 125. Chyli ingreſſuri ſubclaviam, natura. 126. & 127. 170. ad 175. cur parva copia ſimul ingrediatur ſubclaviam? 161. incipiens ibi ejus miſcela cum ſanguine. 162. perfectior mixtio in auriculis, & corde. 163. perfectiſſima in Pulmone. 200. chyli ſucceſſiva mutatio in materiem ſubtiliſſimam nutritioni aptam. 450. ad 452. Chyli novi perpetua neceſſitas ad nutritionem, unde? 455. 456.
Cibus. V. Ingeſta.
Cilia, eorumque uſus. 508.
Circulatio ſanguinis probata per Arteriotomiam. 136. ad 142. per Phlebotomiam. 143. 144. per ligaturas. 141. 143. circulatio hæc quomodo in adultis fiat? à 147. ad 160.
Circulationis in Fœtu ratio. 679. ad 682. & 695. 882.
Circulatio in variis partibus varia. 222. ad 224.
Circulationis cauſæ fictitiæ refelluntur. Ebullitio. 177. Calor. 178. Fermentum. 179. Vera cauſa Cordis ſtructura muſcularis. 181.
Circulatio qualis in ſomno? 590. n. 5. & 7. 597.
Circulatorius humorum motus ſolida deſtruens, & eadem reficiens. 462. ad 465.
Circulatio ſpirituum nervoſorum. 292.
Circulatio Lymphæ. 295. &c.
Ciſterna Lumbaris Chyli. 121.
Clyſmata quando indicantur? 1217. eorum materies varia. 1218.
Cochleæ ſtructura. 562. Uſus. 563.
Coctio Ventriculi quibus Inſtrumentis peragatur a 77. ad 89. fictitiæ cauſæ refelluntur. 88. & 107.
Coctionis Ventriculi læſæ ſymptomata, & cauſæ. 807.
Coctio crudæ materiei quid ſit? 926. 927. ejus ſigna. 928. Cauſa. 929. quibus adjuvetur auxiliis. 1179.
Coctio quænam optima? 945. 946.
Cæcum Inteſtinum, ejuſque munus. 109.
Cœliacæ Affectionis natura, & cauſæ. 813.
Collectio humorum quid ſit? & unde oriatur? 794.
Colorum Origo, & Varietas, unde? 532. 533.
Colum Inteſtinum, ejus poſitura, ſtructura, munus. 109.
Comatis Vigilis & Somnolenti natura, & cauſæ. 858.
Compoſitionis malæ morbi. 712.

Conceptus quomodo fiat? 671. 672. 673. & ubi fiat? 674. de Conceptu variæ quæſtiones. 694.
Concha externa auris. 550. interna. 558.
Condimentorum præcipua materies. 54. non conducunt tuendæ ſanitati. 1040.
Conformationis malæ morbi. 705. ad 709.
Conglobatæ, & Conglomeratæ Glandulæ. V. Glandula.
Conſuetudo altera Natura, & ejus Effectus. 1028.
Contractio Muſcularis. V. Muſculus.
Convulſionis Natura, & cauſæ. 864.
Coracoceratohyoidei Muſculi. 72.
Cor, ejus ſitus, connexio. 182. *Auriculæ* earumque ſtructura 148. 187. *Ventriculi*. 184. *Valvulæ*, harumque munus. 149. ad 157. & 219. Structura *muſcularis* & columnæ carneæ, harumque uſus *ibidem* & 149. *Nervi*. 185. *Vaſa Coronaria* quorum impletio & depletio ἄχρονος cum Vaſis reliquis ſanguineis. 183. Diaſtole 190. Syſtole. 187. quo mechaniſmo hæc contractio & reſtitutio alternatim fiat? 409. Auriculæ ſimul, & Ventriculi ſimul alternatim contracti, & laxati. 159.
Cornea tunica oculi. 518.
Corpus natura, operationibus à mente diverſum. 26. β. in mentem tamen agit, & ab ea patitur. δ. hujus ratio ignota hactenus. ε.
Corporei motus triplicis generis. ζ.
Corpus humanum Fluidis, & Solidis conſtat. 39.
Corporis Pyramidalis ſtructura, & uſus. 643.
Cortex Cerebri. V. Cerebrum.
Coſtæ, earumque deſcriptio, 612. earum motus in inſpiratione. 609. n. 1. inſtrumenta hujus actionis. 613. ad 617. reſtitutio in exſpiratione. 619.
Criſis & materies Critica quid ſit? 931. Criſios cauſa. 932. Critica perturbatio. 933. Critica ſymptomata. 934. quomodo à morboſis diſtinguenda. 936. 937. Criſios præſentis ſigna, & variæ ſpecies. 938. Criſios ſalubris ſigna. 939.
Criſin quænam auxilia promoveant. 1179.
Cryſtallina lens. 527. ejus Tunica. 524. uſus. 538.
Cutis ſtratum pingue, ejuſque vaſa, cellulæ oleoſæ, uſus. 416. ejus fibræ muſculares, harum uſus. *ibid.* ſtratum nervoſum. 417. reticulare corpus, ejuſque papillæ nerveæ, Tactus Organum. 418. pili horumque uſus. 419. Arteriæ ſubcutaneæ, earumque emiſſaria. 420. Venæ ſubcutaneæ. 421. meatus varii. 422. pinguedinoſus liquor. *ibidem*. Epidermidis ſtructura & uſus. 423. glandulæ miliares. 424. Cutis & Cuticulæ varii colores unde? 868.
Cutanei morbi plurimi unde orti? 422.
Cutis purgatio ſaluberrima. 1047.

D

Decrementum Senile unde? 474.
Deglutitio quibus peragatur inſtrumentis. 70. ad 75. quibus de cauſis lædatur? 806.
Dentes Inciſorii eorumque actio. 61.
Molares, eorumque actio. 62.
Diabetis Natura, & cauſæ. 824.
Diæta requiſita ad Sanitatem Tuendam. 1033. ad 1043. ad longævitatem obtinendam. 1057. ad 1059. Diæta ægrotorum. 1095. ad 1115.
Διαίρεσις quid ſit? 707.
Διαπήδησις. *ibidem*.
Diaphoretica medicamenta quænam dicantur? 1188. eorum materies. 1189. ad 1191. Indicatio. 1192.
Diaphragmatis ortus, inſertio, ſtructura, Vis in abdomen. 86. n. 5. α. ejus nervi 617. ejus actio in Inſpiratione. 610. 616. Reſtitutio in Expiratione. 619.
Diarrhœæ natura, & cauſæ. 814.
Diaſtole Cordis. 190. 191. Cordi naturalis, & σύγχρονος Syſtolæ Arteriarum. 217.
Diaſtole arteriarum illis violenta, & Syſtolæ Cordis Synchrona. 217.
Δῖνος quid ſit, & unde oriatur? 863.
Diuretica quando Indicentur. 1220. eorum materies. 381. & 1222. quomodo juventur. 1223. & infringantur. 1224.
Dropaces, eorumque materies. 1243. n. 1.
Ductus Communis biliarius. 346. Higmorianus Teſtium. 644. Pancreaticus VVirſungianus 96. 100. Thoracicus Pecqueti, ejuſque Valvulæ. 124. 125.
Duodeno Inteſtino quænam ſint propria. 96.
Dura Mater. V. Cerebrum.
Δυσεντερίας Natura, & Cauſæ. 822.

Eja-

Digitized by Google

E

EJaculatorium Vas ſeminis. 645. 648.
Embryo. V. Fœtus.
Emetica. V. Vomitoria.
Ἐμπροσθότονος quid ſit? & ejus Cauſæ. 864.
Ἔμφραξις quid ſit? 709.
Epidermidis ſtructura & uſus. 423.
Epididymis, ejuſque ſtructura, & uſus. 645. &c.
Epiglottis quomodo deglutiendis occludatur? 71. quomodo aerem admittat, & emittat. 194.
Epilepſiæ Natura, & Cauſæ. 862.
Evacuantiæ Remedia quotuplicis generis. 1185. ad 1187.
Evigilationis Cauſa, & Phænomena. 590. n. 8. 9.
Exſpirationis *Vitalis* modus, & Organa. 619. *Violentæ* modus, & organa. 622. alternæ reiterationis cauſa. 620.

F

FÆmina in quo differat a Viro, reſpectu ſterni, Thoracis, Clavicularum. &c. 623. & 660. & quæ differentia circa Pelvim. 659. fæminis laxiora vaſa, quam Viris. 661. & perſpiratio minor. 662.
Feneſtra Ovalis Auris, ejuſque membrana. 556. ad 557.
Rotunda, ejuſque membrana, & uſus. 559.
ibra ultima muſcularis Tendine inſtructa, & Ventre. 393. ejuſmodi fibræ Origo, & indoles. 394. 395. plurium fibrarum adunatio in unum faſciculum ſingulari membrana involutum. 396.
irmum. Vide Solidum.
laccidítas nimia ſolidorum quomodo corrigenda. 1159. ejus ſigna. 916.
luiditas nimia humorum quæ mala producat. 784. quomodo corrigatur. 1168. ejuſque ſigna. 916. ex Fluidis quomodo fiant ſolida. 444. 445.
axionum natura, & cauſa. 794. 795.
ecis Inteſtinalis materies, ex Ileo in Cæcum inteſtinum tranſitus, & ſeparatio ab humoribus. 108. 109. reditus in Ileum quomodo impeditus, & propulſio in Coon quomodo promota. *ibidem*. delapſus d ſphincterem ani. 110. expulſio ex phinctere. 111.
Fœtor unde oriatur. 870.
Fœtus incipiens formatio intra uterum. 675. ejus incrementa. 676. quæ partim a materie nutritia Lymphatica per Os hauſta. 682. & forſan partim à ſanguine materno per Venam umbilicalem ad eum delato. 681.
Fœtus maturi ſitus in Utero, & niſus ad Partum. 685.
Fœtus reperti in Ovario. 669. in Tubis Fallopianis. 668. in Cavo Abdominis. 672.
Fœx Alvina in Fœtu cur, & ubi aggregetur. 682. 683. ejus egeſtio poſt Partum quomodo fiat. 693.
Fonticulorum Actio. 1239.
Functio quid ſit, & quotuplex? 695.
Funiculi Umbilicalis binæ arteriæ, & Vena. 677. 679. Urachus. 684.

G

GAleni Medicina qualis ſit? 15.
G. Galli Hippocraticæ Medicinæ Reſtauratores. 17.
Gargareonis muſculi. 71.
Genarum, harumve Muſculorum in manducatione uſus. 62.
Genioglosſi muſculi. 62. & 70. 71.
Geniohyoidei muſculi. 71.
Glandularum ſimplicium, & Conglomeratarum differentiæ. 241. *ſimplicium* ſeu *conglobatarum* ſtructura, & vaſa ſanguinea, lymphatica, nervoſa. 242. folliculus. 247. 249. Emiſſarium. 249. 251. 252.
Glandulæ *ſimplices excretoriæ* quæ & quibus præſertim partibus communes. 251. Glandulæ *ſebaceæ* quæ & quibuſnam præſertim partibus communes. 252.
Glanduloſæ ſtructuræ ſingularis altera ratio. 262. *Conglomeratarum* ex ſimplicibus adunctis compoſitio, commune receptaculum, & emiſſarium. 257. 258.
Glanduloſæ ſecretionis ratio. 245. &c.
Secretorum humorum variæ ſpecies. 246.
hujus varietatis cauſæ. 253.
Glandis Veretri ſtructura. 654. 655.
Glottidis fabrica, munus. 194. deglutiendis quomodo occludatur. 71.
Guſtus Organum, ejuſque hiſtoria 485. 487.
Objecta. 488. modus, quo excitatur. 489.
Varia quæſita de Guſtu. 490.
Guſtus læſi ſymptomata & cauſæ. 854.

Digitized by Google

H

HÆmorrhoidum Evacuatio quando indicetur, & quibus auxiliis promoveatur. 1236.
Harvæus Circulationis ſanguinis Inventor, & certæ Medicinæ Fundator. 18. 160.
Ἡμεραλωπίας natura & cauſa. 841.
Ἡμιπληγία, quid ſit, & unde oriatur? 861.
Hepar quotuplici ſanguine irrigetur. 326. 332. ad 336. & 350. n. 4. *Venæ portarum* ramificationes arterioſæ per Hepar. 339. *Venæ Cavæ* diſtributiones per illud. 341. *Arteria Hepatica* ejus nutritioni inſerviens. 350. 1. *Venæ Hepaticæ* in ἄζυγον ſub ſepto deſinentes. 350. 3. *Lymphatica*, eorumque ortus, & terminus. 350. 2. *Nervus Hepaticus*. 345. Acini glanduloſi, ex quibus adunatis lobuli, & ex his lobi hepatis. 342. horum Acinorum emiſſaria in Porum Hepaticum deſinentia. 343. eorumdem actio ſecretoria *bilis*. 344. *Veſica Fellea*, ejus figura, ſitus, canalis Cyſticus abeuns in ductum communem, qui in Duodenum penetrat. 346. Veſicæ hujus Vaſa, glandulæ, & *bilis Cyſticæ* ortus. 348. *Bilis utriuſque* differentiæ, & natura. 98.
Hippocrates Medicinæ Græcæ fundator. 13.
Hirudinum actio. 1238.
Hygieine quid doceat? 36. 1018.

I

IDeæ quomodo excitentur. 566. ad 569. earum Varietas objectiva unde? 570. ideę claræ, diſtinctæ, vividę, unde. 575. ad 578.
Ἰδιοσυγκρασία quid ſit? 889. ejus Effectus. 1024.
Ilei natura, & cauſæ. 816.
Imaginatio prima. 582. altera. 583.
Incudis ſtructura, connexio, & uſus. 555.
Incontinentia Urinæ quibus ex Cauſis oriatur. 823.
Incrementum corporis quomodo fiat? 458. 459. 467. incrementum quomodo maximum. 466.
Indicatio *Vitalis* vel *Conſervatoria* quænam ſit? 1079. unde petenda? 1087. ad 1094. quomodo illi ſatisfaciendum? 1095. &c. *Prophylactica* ſeu *Præſervatoria*, quænam? 1080. unde petenda? 1116. quid exigat? 1117. &c. *Curatoria* ſeu θεραπευτική. 1081. unde petenda in morbis ſolidi, & quid requirat? 1151. ad 1162. in morbis fluidi quid exigat? 1163 &c. *Palliativa*, vel Mitigatoria, vel Urgens, quænam ſit? 1082. quomodo illi ſatisfiat? 1247. &c.
Ingeſta: eorum varia admodum materies humano generi nutriendo apta. 49. ad 57. præparatio in multis cur neceſſaria. 53. ad 57. Ciborum manducatio quibus inſtrumentis peragatur. 58. ad 68. eorum inciſio unde? 61. Arctatio & attritio inter dentes molares quomodo peragatur? 62. ingeſtorum admiſtio aeri, & liquoribus in os manantibus, quid proficiat? 67. eorum protruſio verſus fauces. 70. propulſio in Oeſophagum. 72. delapſus in Ventriculum. 74. ingeſtis quid ab aere & humoribus in Ventriculo contentis contingat? 78. quid ab ejus ſtructura Muſculari. 83. eorum converſio in Chylum quibuſnam aliis adhuc fiat auxiliis? 86. Cibi quinam optimi tuendæ ſanitati. 1033. 1034. & quinam ad longævitatem obtinendam? 1057. quinam conducant robuſtis. 1035. & quinam debilioribus. 1036. eorum aſſumta copia quænam optima. 1039. Potus quiſnam ſaluberrimus? 1041. 1042. 1058.
Ingluvies ſeu ſinus Gulæ, cur? & quibuſnam adſit animalibus. 77.
Inſpirationis Vitalis Phænomena. 609. &c. Cauſæ. 611. Organa. 612. Alternæ reiterationis cauſæ. 620. Violentæ inſtrumenta. 621.
Intercoſtales muſculi. 613. eorum actio in Inſpiratione. 615. Reſtitutio in Exſpiratione. 619. nervi. 617.
Interſpinales muſculi colli. 621.
Inteſtinorum cruſta villoſa & Tunica α. *intima*, ejuſque ſtructura & uſus 91. β. *altera* hanc ſuccingens *vaſculoſa* & *glanduloſa* 92. γ. *Muſculoſa* parte concava annularibus, convexa longitudinalibus fibris conſtans. 93. hujus muſculoſæ ſtructuræ effectus. 93. 103. 104. δ. Præcedenti incumbens, recens inventa Ruyſchio, *mirabilis*, *celluloſa*; quam ambit *Extima* à Peritonæo orta. 94. Inteſtinis Tenuibus quænam ſint communia. 95. Duodeno quænam propria? 96. Inteſtini *Cæci*, Vermicularis ejus appendicis, & Valvulæ Tulpianæ, munus 109. *Coli* Valvulæ, ligamentum muſculoſum, poſitura, mu-

Digitized by Google

ıunus. 109. *Rectum* valvulis & ligamen-
ꝫ muſculoſo cur careat?
ſtinorum Tenuium longitudo. 108.
:oli longitudo. 109.
ıuriæ natura, & cauſæ. 842.
Oculi. 521. ejus dilatatæ, vel contra-
æ fibræ muſculares. 520. Effectus. 536.

K

Ακογχυσία quid dicatur? 719. Variæ
ejus ſpecies. 782.

L

Abiorum muſculi horumque actio. 62.
Labyrinthus auris internæ. 557.
tis natura, & partes. 689. Lac in Puer-
erarum mammis quando, & quomodo
eneretur. 687. de Lacte varia quæſita
ıluta. 690.
hrymarum origo, & indoles. 512. La-
hrymantibus unde ſtillicidium per Na-
s. 513.
tea Vaſa, unde emergant. 104. eorum
ıſertio obliqua in Inteſtina. 113. quo-
ıodo eorum orificia aperiantur ingreſ-
ıro Chylo. 103. 104. Valvulę ſemiluna-
s, earumque uſus. 115. 116.
teorum primi generis initium, decur-
s, finis, & uſus. 116.
teorum ſecundi generis, initium, de-
ırſus, finis, & munus. 117.
yngis cartilagines, muſculi, actio. 194.
ντιγίας natura & cauſæ. 812.
οθυμίας, & Λειποψυχίας natura & cau-
e. 829. Curatio. 1260.
ıæ Oculorum unde oriuntur? 413.
hargi natura, & cauſæ. 858.
atores muſc. ani. 111.
ator Scapulæ. 621.
ı. ejus ſitus, cohæſio, perpetua agita-
o. 313. ejus arteriæ, harumque ramifi-
ıtio, & fines. 315. ad 317. Lienis glan-
ulosa corpuſcula. 316. 321. Cellulę mem-
ranoſæ. 320. Vena ſplenica, hujuſque
ımificatio, foramina, fines. 319. Nervi
ienis, eorumque uſus. 322. Vaſa Lym-
hatica, horumque ſitus, & origo. 318.
ienis corpuſcula quaſi glanduloſa à
uyſchio pro ultimis arteriolis. 322.
ienis actio. 323. 324. ſoli Hepati in-
rviens. 326. 350. n. 11. Abſurda varia
e Liene. 328.
ea alba. 86.
guæ muſcularis ſubſtantia, ejuſque muſ-
ıli externi. 62. Lingualium Papillarum
origo, natura, Vaginulæ, munus. 485.
ad 487.
Lochiorum origo, & qualitas variæ. 686.
Longævitas quibus auxiliis obtineatur.
1054. ad 1066.
Loquela quomodo edatur? 630.
Lux, ejuſque natura, & proprietates. 532.
Lympha, ejuſque natura & partes. 123.
176. 248. 249. ejus ſecretio glanduloſa.
247. Lymphatica Vaſa tam arterioſa,
quam venoſa. 246. 249. Lymphaticæ
Venæ valvuloſæ. 249. Lympha partium
ſub Diaphragmate poſitarum quo fera-
tur. 121. quo Lympha Thoracis. 124.
quò lympha Cerebri. 295. Lympha vel
in ciſternam lumbarem, vel in ductum
Thoracicum, vel in venas ſanguiferas
derivata. 250.
Lymphæ Pancreaticæ, & Inteſtinalis, ni-
mia, vel impedita excretio, quos mor-
bos producat? 774. & 808.

M

MAgnitudinis excedentis, vel deficien-
tis morbi organici. 711.
Mallei auris deſcriptio. 554.
Mammarum Vaſa Sanguinea, Lactiſera,
Papillæ. &c. 688. Arteriæ mammariæ
cum Epigaſtricis communicantes. 666.
hinc mammæ inſtantibus menſtruis tur-
gidæ. *ibidem*.
Manducatio quibus organis peragatur. 58.
ad 68.
Manducationis læſæ cauſæ. 805.
Maxillæ inferioris articulatio cum oſſe
Temporum. 59. ejus muſculi abducto-
res. 60. Adductorum quatuor paria. 61.
Maxillaris glandulæ ſtructura, ſitus, uſus.
652.
Meatus Auditorii ſtructura, & mechaniſ-
mus. 551. meatus Euſtachianus. 558. 560.
Meconium, cujus ſit indolis, & quomodo
excernatur. 693.
Medicinæ Ortus, Progreſſus, & Fata. à
1. ad 20.
Medicinæ definitio. 22. Objectum. 21. Fi-
nis. 20. Principia & fundamenta. 24. 25.
Medicina antiqua Orientalis. 7.
Medicina Græca ab Hippocrate in unum
corpus redacta. 13. ab Aretæo Cappado-
ce ordinatius digeſta. 14.
Medicina Galenica in quibus laudanda; in
quibus vituperanda. 15.
Medicina Arabum, ejuſque laudes, & vi-
tupe-

Digitized by Google

tuperia. 16.
Medulla Cerebri, &c. Vid. Cerebrum.
Medullæ ſpinalis ortus & exitus. 269.
Memoria quid ſit? & unde originem habeat? 579.
Menagoga Remedia quandonam indicantur. 1225. eorum materies, 1226.
Mens natura, operationibus &c. à Corpore plane diverſa. 26. *β*. *γ*. in corpus tamen agit, & ab eo patitur. *ibidem*. *δ*. hujus tamen Sympathiæ cauſa ignota. *ι*. Mentis cogitationes aliæ puræ, aliæ mixtæ. *κ*.
Menſtrua, eorumque origo, ſymptomata, & alternus itus & reditus unde? 665. Horum excernentia vaſa aliquando æque infra os uteri, in vagina, quam intra uterum hærere. *ibid.* Varia in variis copia; variæ viæ; varium initium, & finis reſpectu ætatis unde? *667*. quomodo poſſint, & quando debeant provocari. 1225. 1226. quomodo ſiſti queant. 1227.
Meſenterii connexio cum Inteſtinis. 95.
Meſeraicarum glandularum actio. 117. 123.
Μετάστασις materiæ morboſæ. 940. quomodo cognoſcitur locus, in quem migratura, ex materia morbi. 955.
Morbi definitio. *696*.
Morbi cur humano generi lapſo coævi? 3.
Morborum differentiæ. 699.
Morborum Similarium natura. 700. ſedes, 701. origo. 703.
Morbi Organici, 705. ad 713.
Morbi Humorum exceſſu vel defectu peccantium. 715. ad 718.
Morbi humorum qualitate peccantium. 719. ad 734.
Morborum diſtinctiones ratione cauſæ, ſubjecti, temporis, effectuum, ſtatus. 736.
Morborum *Αἰτιολογία*. 737. ad 800.
Morborum *Συμπτωματολογία*. 801. ad 870.
Morborum *Σημειωτική*. 898. &c.
Mors ſenilis cur inevitabilis: 474. 475. 1053. 1054.
Morſus quibus inſtrumentis fiat. 59. 61.
Motus muſcularis. V. muſculus.
Motus Voluntarii à Cerebro, Naturales à Cerebello. 415. &c.
Motus corporis quantus ſit ſaluberrimus. 1044.
Motus muſcularis nimius quos pariat morbos? 766. 767. & quos nimium imminutus? 769.
Motus nimius Humorum quos morbos pariat? 783.
Muci ſecretio glanduloſa, ejuſque natura & uſus. 497. abſterſio qui fiat? 498.
Muſculi ſimplicis unus *Venter*, unuſque *tendo*. 343.
Muſculi fere omnes conſpicui ex binis ſimplicibus, oppoſito ſitu nexis, compoſiti. 399. muſcularium *fibrarum* origo, & natura. 394. 395. *Tendinum* origo, & indoles. 399. *Arteriarum* in muſculos diſtributio, & fines. 397. *Venæ* & *Lymphatica* muſculorum. 398. *Nervi*. 395.
Muſculi rubedo, pallor, moles, imminutio ſenilis, unde?
Muſcularis *contractionis* phænomena, & ſtatus. 402. & 406. *Reſtitutionis* phænomena & cauſæ. 406. n. 8. & 407.
Muſcularium fibrarum & Vaſorum perpetuus & ſpontaneus in contractionem niſus, hinc Antagoniſtarum neceſſitas. 401.
Muſcularis motus non pendet præcipuè à ſanguine. 400. ſed *cauſa* ejus in ſucco nervoſo quærenda. 403. 404. &c.
Muſculi Cordis contractio, & Reſtitutio quomodo alternatim fiat? 409.
Muſculorum Reſpiratoriorum alterna actio. 601. &c.
Muſcularis contractionis cauſæ fictitiæ 408.
Muſcularis actionis Vis. 410. 411. & hujus Vis directiones Variæ unde? 412.
Muſculi Abdominis. 86. 5. Alarum naſi conſtrictores. 491. Ani Levatores. 111. Genarum. 62. Hyodis Oſſis. 71. 72. Intercoſtales. 613. Labiorum. 62. Laryngis. 194. Linguæ. 62. 70. Maxillæ inferioris. 60. 61. Oculorum. 530. Palpebrarum. 510. Pharyngis. 71. 72. Veli palatini. 72.
Muſculi Palpebrarum. 410. Superciliorum. 509. Scapulæ. 621. &c.
Myopum Viſus ratio. 537. 538. quomodo emendetur. 539.

N.

NArium figura, attractio odoratorum, & muſculi conſtrictores alarum. 491. *Sinus*, eorumque deſcriptio. 492. *Oſſicula ſpongioſa*, eorum ſitus, & ſtructura celluloſa. 493. *membrana glanduloſa*, ejuſque inſinuatio in ſinus, & in cellulas oſſium ſpongioſorum. 494. *Nervi Olfactorii* origo, diſtributio, indoles. 495.

495. 496. *Muci* Secretio, natura, & uſus. 497. hujus abſterſio ope nervi motorii irritati. 498. Canalis Naſalis. 513.

Naturales Res, ſeu Res ſecundum Naturam quænam dicantur? 1075. ſex Res non Naturales quænam ſint? 745.

Naturales Functiones quænam dicantur? 695.

Nauſeæ natura & cauſæ. 809.

Nervoſarum fibrarum origo. 266. decurſus. 271. 273. ſubſtantia fiſtuloſa. 274. liquidum nervoſum, & ejus natura. 275. (Vid. Spiritus nervoſi.) Actio Nervorum ope hujus liquidi. 284. & 404. &c.

Nervorum paria decem intra Cranium orta, & extra Cranium. 280.

Nervi intra Cranium & thecam Vertebralem pulpoſi; inde egredientes quænam induant *integumenta*. 281. horum Involucrorum uſus. 282. eorumdem depoſitio ubinam contingat? 283.

Nervoſus ſuccus. V. Spiritus Nervoſi.

Nervus Auditorius. 561.

Nervus Opticus. 516.

Νυκταλωπίας Natura & Cauſa. 841.

Numeri Excedentis vel deficientis Morbi Organici. 710.

Nutritio quid ſit? 436. ejus neceſſitas. 434. ad 462. Nutritionis modus. 437. locus ubi peragitur. 446. Materies quænam? 447. 452. hujus materiei qualitates. 453. Cauſa, ſc. circulatorius motus per Conica, & Cylindrica Vaſa. 458. 463. 464.

O

OBliqui Muſculi Abdominis. 86. & 622.

Oculi *defenſio* per Cilia, ſupercilia, Palpebras. 508. ad 510. Humectatio unde, & quos in uſus? 511. 512. Caruncula ſpongioſa, Puncta Lachrymalia, canales Lacrymoſi, ſaccus Lachrymalis. 513.

Oculi Orbita oſſea, & pinguedo. 517. hujus pinguedinis egregius uſus. 530. Orbitæ foramen rotundum. 516. hujus foraminis ſitus. 525. hujus ſitus neceſſitas. 543.

Oculi Nervus Opticus. 516.

Oculi Tunica. 1. *ſclerotica*, anteriori parte Cornea dicta, à dura matre orta. 518. 2. *Choroidea*, (à pia meninge orta) ejuſque ſtructura. 519. *Uvea* (quæ Choroeidis pars anterior, & in cujus medio *Pupilla*.) nervi, fibræ muſculares, harumque uſus. 520. Uveæ arterioſi annuli, horumque uſus. 521. 3. *Retina*, ejuſque ſtructura. 525. Membrana Humoris Vitrei à ſclerotica orta ejuſque proceſſus Ciliares. 522. horum uſus. 539. Tunica humoris Vitrei propria. 523. Tunica Cryſtallina. 524. membrana *Aduata*. 529.

Oculi Humor Aqueus. 526. Cryſtallinus. 527. Vitreus. 528.

Iridis & proceſſuum Ciliarium atrum pigmentum. 520. 522. illiuſque uſus. 536.

Oculi Muſculi quatuor Recti, & duo Obliqui. 530.

Odorum materies. 499. Vehiculum. 500. ad 506.

Oeconomia animalis. V. Phyſiologia.

Oeſophagi ſtructura, & uſus. 73.

Oeſophagæus Muſculus Pharyngis. 72.

Oleoſitas nimia Ingeſtorum quos Effectus producat. 765.

Olfactus Organum deſcriptum. 491. ad 498. ejus objecta. 499. quomodo ejus ſenſus excitetur. 506. circa Olfactum variæ quæſtiones. 507.

Olfactorius Nervus, ejus Origo, & diſtributio. 495.

Omentum ejuſque ſtructura, & munus. 330. ad 333.

Ὀξηκοΐας natura & cauſa. 849.

Ophthalmiæ natura, & cauſæ. 841.

Ὀπισθότονος quid ſit, & unde oriatur. 864.

Organicorum morborum diviſio. 704. &c.

Ὀρθοπνοίας indoles, & origo. 833.

Oſcitationis natura, & organa. 638.

Oſſiculi orbicularis auris connexio, uſus. 555.

Oſsa unde varios accipiunt colores. 869. Uſque in meditullio habent Arterias. 214.

P

PAlliativa Indicatio quænam? 1082. Curatio. 1244. &c.

Palpebrarum ſtructura, & muſculi. 510. Canalium oſcula ceraſiam ibi fundentia materiem. 511. Innominata, aliæque glandulæ, earumque uſus. 512.

Palpitatio cordis, ejuſque cauſæ. 826.

Panacæa an detur. 1180.

Pancreas, ejuſque ſitus, ſtructura, & functio. 100. Pancreaticæ lymphæ indoles, & partes. 101.

Papillæ mammariæ ſtructura. 688.

Papillæ nervoſæ cutis quales, nonnullis locis & quibuſnam majores &c. 418.

Paralyſis natura, & cauſæ. 861.

Πα-

Παραπληγίας natura, & cauſæ. 861.
Parotis Glandula. 65. n. 1.
Partus quomodo fiat? 685.
Pathologia, quid doceat? & qualia ejus objecta? 698.
Pecqueti Ductus Thoracicus. 124. 125.
Pelvis Renalis ſtructura. 357.
Penis ſtructura. 654. 655. Vaſa ſanguinea. 656. muſculi. 657. erectio & ſuccedens flacciditas unde? *ibidem*.
Peritonæi actio. 86. &c.
Peyeri glandulæ inteſtinales. 92.
Pericardium quibus adnaſcatur partibus. 182.
Perſpirabilis Sanctoriani glandulæ & Emiſſaria. 426. Modus quis optimus ad ſanitatem? 428. 429. cauſæ promoventes. 430. 433. impedientes. 431. 433.
Perſpiratio quando maxima in ſanis, & quando minima. 433. minor in Fæminis, quam in Viris. 662.
Perſpiratio nimia vel parcior quos morbos creet? 778.
Pharyngis muſculi, eorumque actio. 71. 72.
Pervigilii natura, & cauſæ. 856.
Phlebotome. vid. Venæ ſect.
Phyſiologia quid ſit, & quænam ejus objecta? 33.
Pinguedinis ſecretio glandulоſa. 330.
Pituitæ variæ ſpecies, & effectus. 787.
Placentæ uterinæ rudimenta. 675. incrementa, & connexio cum utero. 676. ejus ſtructura, & funiculi umbilicalis vaſa. 679. Membranæ chorion, & amnion, earumque uſus. 682. Allantois, hujuſque munus. 684.
Πληθώρα qualis, & quotuplex. 717. ejus origo & effectus. 781.
Potus. V. Ingeſta.
Prognoſis morborum unde petenda? 921.
Προφυλάξις, ſeu præſervationis morborum præcipua auxilia. 1050. ad 1052.
Prophylactica, ſeu Præſervatoria indicatio quænam dicatur. 1080.
Proſtatæ ſtructura, & Emiſſaria in urethram. 652. ejus humoris indoles. 653. miſcela cum ſemine. 653. proſtatæ membrana muſcularis, hujuſque uſus. 657.
Πύλαι ſeu Portæ Hepatis. 338.
Pulmonis Aſpera Arteria, & Bronchia, horumque fines veſiculares. 195. 196. Ejus Lobi quinque numero. *ibid.* Vaſa ſanguinea, ſanguiniſque per Pulmonem circulatio. 198. 199.
Pulmonis actio in chylum & in ſanguinem. 200. 208.
Pulmonis naturalis in contractionem niſus unde? 602. 605. ejus in inſpiratione ſtatus. 197. quæ quomodo fiat. 618. 619. in exſpiratione contractio qualis? 619. ad 622.
Pulmonis in Fœtu quis ſit ſtatus? 681.
Pulmonis Actio læſa quos producat morbos? 820.
Pulſus arteriarum & cordis origo, natura, & proprietates. 132. 217. ad 219. &c.
Pulſuum cognoſcendorum neceſſitas. 958.
Pulſus quinam boni? quinam optimi? 964. 966.
Pulſus quinam mali? quinam peſſimi? 964. ad 966.
Pulſus *Fortis* & *debilis* unde? & quid indicent? 959. 960. *Magnus, parvus, plenus, Vacuus,* quid notent? 661. *Durus* & *mollis* quid præſagiant. 962. *mollis* tamen in peripneumonia malus, *ibidem*. *Rarus* & *frequens* quid indicent? 663. *intermittens* unde oriatur? 827. unde celerior? 828.
Pulſus imminuti ſymptomata, & cauſæ. 829.
Pulſuum multiplex variatio unde ſæpe oriatur? 966.
Pupilla oculi ejuſque ſitus. 519. dilatatio, & conſtrictio ejus quomodo fiat? 520. & quibus de cauſis? 536.
Pylori conſtrictio, & laxatio unde? 81. 83.
Pyramidales Muſculi Abdominis. 86.
Pyramidale corpus ſpermaticum. 643.

Q

QUalitas Vitiata corporis quid ſit? 867.
Quies nimia quos morbos producat? 769.

R

RAdiorum Lucidorum origo & proprietates. 532. eorum Reflexio quando, & quibus legibus fiat? 533. ad 535. eorum Refractio ad Corneam. 536. 540. ad Lentem cryſtallinam. 538. 540. ad Humorem Vitreum. 540. eorum collectio ad Retinam. 538. 541. 542.
Radii ſonori cujus ſint indolis. 547. quomodo ad membranam Tympani perveniant. 552. quomodo ad membranam foraminis ovalis. 555. 557. & ad membranam foraminis rotundi. 559. quomodo ad nervum Acouſticum, & inde

ad

ad ſenſorium commune. 561.
Rectum Inteſtinum ejuſque poſitura, ſtructura, &c. 110.
Reflexio radiorum lucidorum quibus fiat legibus. 533.
Refractionis radiorum cauſa 534. leges. 535.
Renes ſuccenturiati; horum ſitus, uſus. 364.
Renum *Arteriæ* Emulgentes, harum ramificationes, exitus in Venas, & in fiſtulas laterales urinarias; corpora Pyramidalia; Papillæ. 352. Glandulofa corpuſcula. 353. hinc duplex ſecernendæ urinæ ratio. *ibidem. Venæ Emulgentis* ramificationes, & exitus. 355. *Pelvis*, ejuſque ſtructura. 356. 357. *Ureterum* ortus, ſtructura, decurſus, inſertio obliqua in Veſicam, uſus. 357. *Arteriæ* nutritioni Renum dicatæ, & hinc ortæ Venulæ, & vaſa Lymphatica. 354. Renum actio mechanica. 359. Renum in Fœtu conditio. 684.
Reſolutio Materiæ crudæ quid ſit? 930.
Reſpiratio eſt actio partim Vitalis, partim voluntaria. 601.
Reſpirationis Vitalis Phænomena. 606. ad 611. ejus Organa. à 612. ad 620. Reſpirationis voluntariæ Organa. 621. Variæ quæſtiones circa Reſpirationem. 625. V. Inſpiratio, & Exſpiratio.
Reſpiratio excluſi Fœtus quomodo incipiat? 691.
Reſpirationis multiplex varietas unde oriatur? 987.
Reſpiratio qualis in Somno? 590. N. 6. 7. & 597.
Reſpirationis conſiderandæ Medico neceſſitas. 990.
Reſpirationis læſæ Symptomata. 830. ad 835.
Reſpiratio quænam bona? quænam optima? 981. 985. quænam mala? quænam peſſima? 982. 983. 984. 989.
Reſpiratio *Facilis* & *Difficilis*. 971. *Dolens*. 972. *Magna*. 973. *Parva*. 974. *Lenta*. 975. *Celeris*. 976. *Æqualis*, & *inæqualis*. 977. *Suffocativa*. 978. exercitata in ſuprema parte Thoracis. 979. *Sublimis*. 980. *Frigida*. 983.
Reſtitutio Muſculi. V. Muſcul.
Retina Tunica Oculi. 525. ejus functio. 542.
Rhomboides Muſc. Scapulæ. 621.
Rigiditas ſolidorum nimia quomodo emendetur. 1158.
Riſus natura, Organa. 635.
Ros in cava Abdominis, &c. exhalans. 331.
Ructus natura, & cauſæ. 811.

S

Saliva, ejuſque Origo & Emiſſaria. 65. natura. 66. uſus. 67. immoderata rejectio quid incommodi producat. 66. 68. 772.
Salivatio quando indicetur. 1198. quomodo excitetur. 1199. 1200. quomodo ſedetur. 1201.
Sanctoriana Perſpiratio. V. Perſpiratio.
Sanguis, ejuſque Natura, Partes, Phænomena. 223. ad 230.
Sanguinis ſingularis circulatio per ſingulas partes. 224. 300. &c.
Sanguinis in Corde contenti conditio. 165. ad 169.
Sanguinis ad Cerebrum deferendi indoles & portio. 224. 235. 239. 274.
Sanguini quid in Corde contingat. 151. quid in Pulmone. 200. 204. 205. 208. 619. 620. quid in Liene. 323. 324. quid in Omento. 330. ad 332. quid in Vena Portarum. 106. quid ad Renes V. Renes. &c.
Sanguinis expulſio velocior ex Corde, & tardior quid producat? 819.
Sanguinis excretio nimia, vel ſolita impedita quid incommodi pariat? 775.
Sanitas quid ſit? 1. 695. 882. 1019.
Sanitas Temperiei, qualis ſit? 889.
Sanitatis optimæ ſigna unde petenda? 885. 886.
Sanitas quomodo conſervari queat? 1020. ad 1048.
Scarificationes quomodo agant? 1237.
Sclerotica Tunica Oculi. 518.
Secretio humorum quomodo fiat ad Glandulas? 244. ad 252.
Secretorum humorum Varietas unde pendeat? 253.
Secretionis glanduloſæ fictitiæ cauſæ refutantur. 255. 256.
Secundinæ. 685.
Semeiotice quid tradat, & qualia ſint ejus Objecta. 35.
Seminis Maſculini generatio in Teſtibus. 644. 649. 650. &c. ejus indoles. 651. 658. 673. ejus iter à Teſtibus ad Veſiculas ſeminales, & quid ibi patiatur. 649. ejus admiſtio cum humore Proſtatæ. 652. ejus ejaculatio ex pene quomodo fiat? 657. ingreſſus in Ovum Fœmi-

Google

minimum, & hinc ſequens Conceptus. 673.
Seminis reſorbtio in ſanguinem, ejuſque effectus. 647.
Seminales Arteriæ & Venæ. 641.
Seminis Excretio nimia quos morbos pariat? 776.
Senſorium commune ubi ſedem habeat? 574
Senum Viſus ratio. 537. 538. quomodo emendetur. 539.
Senſatio quomodo fiat? 566. ad 571.
Senſus Externi: Auditus. 547. Guſtus. 485. Olfactus. 491. Tactus. 481. Viſus. 508.
Senſus Interni: Affectus animi. 572. Attentio. 584. Imaginatio. 582. Memoria. 579. Varia quæſita circa ſenſus Internos. 586.
Septum Medium. V. Diaphragma.
Septum medium Penis. 655.
Setacea quomodo agant? 1239.
Sialogoga. V. Saliva.
Signa *διαγνωστικὰ*, vel *δηλωτικὰ* quænam dicantur? 876. quęnam *προγνωστικὰ*? quęnam verò *ἀναμνηστικὰ*? *ibidem*.
Signum *παθογνωμικὸν*, ejuſque neceſſitas. 877. 878. Signa *ἐπιγινόμενα*, eorumque ſumma utilitas. 879. 880. Signa *κριτικὰ*, 881. n. 3.
Signa *Sanitatis optimæ* generalia, unde petenda? 885. &c. *Temperamentorum*. 890. ad 897. *Morbi futuri*. 898. *præteriti*. 899. *præſentis*. 900.
Signa *cauſæ* morbi unde petenda? 901.
Signa morborum in *Solidis*. 902. ad 907.
Signa Acuti Morbi in *Fluidis*. 908. Signa *Acrimoniæ* in genere. 911. *Acidæ*. 913. *Alcalinæ*. 912. *Ammoniacæ* ſeu *muriaticæ* 914. Oleoſæ putrefactæ. 915. *Fluiditatis* nimiæ. 916. *Tenacitatis* nimiæ. 917.
Signa *Malignitatis* in Acutis. 919.
Signa *Cruditatis*. 925. *Coctionis*. 928. *Criſios futuræ*. 936. 937. *præſentis*. 938. *Salubris*. 939.
Signa *roboris Vitæ*. 947. *Magnitudinis Morbi*. 949.
Similarium Morborum Natura. 700. Sedes. 701. Origo. 702. 703.
Sinapiſmi, eorumque materies. 1243. n. 2.
Sinus Venæ Cavæ in Auriculam dextram Cordis terminatus. 135. ejus Muſcularis Actio. 147.
Sinus Venarum Pulmonicarum in Auriculam ſiniſtram deſinens. 135. ejus muſcularis actio. 156.
Sitis nimia unde? 804. ejus Varia remedia pro varietate cauſæ. 1247. ad 1250.
Solidorum ex fluidis origo. 441. ad 443.
Solida ultima à fluidis vix differentia. 461.
Solidorum moles aucta increſcente ætate. 467. 470. ad 1053.
Solidorum robur & firmitas unde? 967. ad 970. motus unde? 390.
Solutionis Continui Morbi? 713. quomodo Sanentur. 1156. 1157.
Somnolentiæ Natura, & cauſæ. 857.
Somni phænomena & proprietates. 590. definitio. 593. Cauſa proxima. 594. 595. Cauſæ procatarcticæ. 591. impedimenta. 592. Effectus. 596. ad 598. Varia quęſita ſoluta circa ſomnum. 599. ejus modus requiſitus ad ſanitatem conſervandam. 1045.
Sonus, ejuſque Natura, & propagatio. 547.
Spaſmi Natura, cauſæ & ſpecies. 864.
Spaſmus ejaculatorius in actu venereo, unde? 657.
Sphincter ani, ejuſque actio. 111. Veſicæ urinariæ, ejuſque ſtructura, & munus. 366. 367.
Spirituum Nervoſorum origo, & canales Medulloſi. 274. Natura. 275. 276. Copia ingens, & continua & æquabilis generatio. 278. 279. Munus. 284. 285. & 404. Circulatio. 292.
Spirituum Motus Excedens, vel nimium imminutus, quos morbos producat? 783.
Stapes, ejuſque ſtructura, connexio, uſus. 555.
Στενοχωρία quid ſit? 709.
Sternutatio quomodo fiat? quid ſit? quales effectus edat? 498. 507. & Sternutatoria quænam? 507. & 637.
Succi *Nervoſi* Natura. 275. &c. *Pancreatici* indoles, Effectus. 101.
Sudoris princeps Organum, Glandulæ miliares, emiſſaria, horumque Valvulæ. 424. Sudoris Secundaria ſcaturigo. 420. 433. Sudoris varietas, & Effectus, unde? 425. 433.
Sudorifera Medicamenta. 1188. eorum materies. 1189. ad 1191. Indicatio. 1192.
Σύμφυσις quid ſit? 709.
Συνίζησις. *ibidem*.
Supercilia, eorumque ſtructura, & uſuş 508. Muſc. depreſſor. 509. Muſc. Elevator Frontalis. *ibidem*.
Suppoſitoria, eorumque materies. 1218.
Surdi-

Surditas perfecta unde oriatur? 852.
Symptomata, eorumque variæ ſpecies, & denominationes, 801. 802.
Συμπτωματολογία. 801. ad 870.
Syncopes natura, & cauſæ. 829.
Syſtoles Cordis cauſa, phænomena, & Effectus. 187. 188. illa cordi Violenta. 217.
Syſtole Arteriarum (quæ illis eſt naturalis.) diaſtolæ cordis σύγχρονος. 218. &c.

T

TActus Organum. 481. ad 483. de Tactu variæ quæſtiones. 484.
Temperamenti *calidi* ſigna, & proprietates. 890. *frigidi*. 891. *ſicci* & *humidi*. 892. Bilioſi. 893. *ſanguinei*. 894. *Phlegmatici*. 895. *Melancholici*. 896.
Temperiei Sanitas quænam dicatur. 889.
Tenacitas humorum quid mali apportet? 785. ejus ſigna. 917. Remedia. 1165. 1169.
Tendo muſcularis. 393. ejus ſtructura. 399. ejus Vaſa Ruyſchio detecta. *ibidem*. Status tam in contractione, quam in reſtitutione fere idem. 401. n. 7. 8.
Teſtis Maſculini origo, muſculi. 641. Vaſa ſanguinea. 642. 643. Vaſa ſeminalia, Ductuſque Higmorianus. 644. Vaſa Lymphatica. 647. Nervi, & nervea Tunica. 646. Epididymis & Vas Ejaculatorium 645. Actio. 649.
Τέτανος quid ſit? & unde oriatur? 864.
Therapeutice quid doceat? & quas contineat partes? 37.
Thoracis capacitas aucta in Inſpiratione. 609. n. 3 hujus dilatationis organa. 615. 616. Thoracis reſtitutio. 619.
Thyroideę glandulę oleoſi ſucci utilitas. 633
Θλίψις quid ſit? 709.
Tubæ Fallopianæ uteri, earumque ſtructura. 668. earum actio. 671. & 668.
Tubæ Euſtachianæ ſtructura, & uſus. 558. 560.
Tulpiana Valvula, ejuſque uſus. 109.
Tuſſis natura, & Organa. 636.
Tympani membrana, ejuſque ſtructura, & Actio. 552. 553.

V

VAlvularum inteſtinalium fabrica, uſus. 91. 93. 103. 104. Valvulæ in Colo frequentes. 109.
Valvula Tulpiana, ejuſque uſus. 109.
Valvulæ Venarum Sanguinearum. 133. Lymphaticarum. 249. Lactearum. 116. 117. Ductus Thoracici. 124.
Valvula ſemilunaris ſubclaviæ ſiniſtræ, ejuſque uſus. 124. 161.
Valvulæ tres tricuſpides ventriculi dextri Cordis, quomodo aperiantur. 149. quomodo occludantur. 151.
Valvularum 2 tricuſpidum Ventriculi ſiniſtri apertio, & occluſio. 156.
Valvulæ tres ſemilunares Aortæ, earumque uſus. 157. 219.
Valvulæ tres ſemilunares arteriæ Pulmonalis, earumque munus. 152. 153.
Vaſorum Vis & Actio unde pendeat? 1092. ad 1094.
Vaſorum numerus unde increſcente ætate decreſcat? 467. ad 470. 1053.
Veli Palatini, muſculi, actio. 71. 72.
Venarum figura, membranæ, Valvulæ, & differentiæ ab arteriis. 133. Harum radicum initia varia, *ibid*.
Venæ ſanguinem ab anguſto in latum, ab extremis ad cor vehentes. 143. 144. 146. 161.
Venæ Cavæ Sinus Muſcularis. 135. ejus actio. 147.
Venæ Coronariæ Cordis. 183.
Vena ſine Pari, ejuſque uſus. 308.
Venæ Portarum, ortus, capſula Gliſſoniana, & in arterioſam ſtructuram degeneratio. 338. ejus ramificatio per Hepar. 339.
Venæ ſubclaviæ ſiniſtræ Valvula ſemilunaris. 124.
Vena ſpermatica. 641. Umbilicalis. 679. ejuſque degeneratio in ligamentum poſt Partum. 692.
Venæ Sectionis Effectus. 1228. 1229. quando indicetur? 1230. quando vetetur? 1233. quomodo optime inſtituatur. 1231. præparatio ad V. Sectionem. 1232.
Venenorum variæ claſſes. 1136. ad 1145. varia antidota. 1119. ad 1135.
Ventriculi cruſta Villoſa, & Tunica *intima*. 77. Tunica *Vaſculoſa*, & *Glanduloſa*, Humoriſque in Ventriculum ſecreti origo, indoles. *ibidem*. Tunica *Muſcularis*, & hanc tegens *celluloſa* Ruyſchiana, motuſque Periſtalticus. 81. Tunica *Extima*. 82. Actio in Ingeſta. 84. quibuſque aliis adjuvetur auxiliis. 86.
Ventriculi os ſuperius quomodo conſtringatur? 75. 81. Os inferius. V. Pylorus.
Ventriculus dexter Cordis laxatus admittens ſanguinem ex auricula dextra. 149. contractus eum pellens in arteriam Pulmonalem. 151. 152.
Ventriculus ſiniſter laxatus admittens ſangui-

guinem ex auricula ſiniſtra. 156. contractus verò eum pellens in Aortam. 157.
Ventriculus uterque ſimul flaccidus, ſimul contractus. 159. ἀχξίνως cum auriculis. 159
Ventorum actio in corpus humanum varia unde pendeat. 753.
Vermium Inteſtinalium origo, tres ſpecies, & Effectus. 792.
Vermicularis Inteſtinuli officium. 109.
Vertiginis natura, & cauſæ. 863.
Veſica fellis, qualis & ubi hæreat. 346. Ejus defectus quibus ſuppletus. 347.
Veſicatoria, eorumque materies. 1243. n. 3.
Veſicularum ſeminalium uſus. 649.
Vigilia quid ſit, & unde oriatur? 587. ad 389.
Vigiliæ nimiæ ſymptomaticæ quibus auxiliis pellantur. 1252. ad 1257.
Vigilia nimia quos morbos producat. 768.
Vinum quomodo conficiatur. 56.
Vires Vitæ in ægris quænam dicantur? 1076. unde pendeant, & unde æſtimandæ. 942. 1077. 1078. & 1088. ad 1094.
Viſcoſitas nimia Ingeſtorum quid producat? 764.
Viſionis locus & modus. 531. &c.
Viſus perfectio unde pendeat? 544.
Viſus Myopum, & Senum unde? 537. ad 538. quomodo emendetur? 539. Circa Viſum varia quæſita. 545. 546.
Viſus lęſi ſymptomata & cauſæ. 836. ad 848.
Vita, ejuſque definitio. 42. 695.
Vitalis Indicatio quænam ſit? 1079.
Vitales Functiones quænam dicantur? 695.
Vitrea tunica Oculi. 523. Vitreus humor. 528. Umbilicalis funiculi Vaſa, eorumque uſus. 677. Unitatis ſolutæ morbi. 613. eorum cauſæ. 800.
Ungues; horum materia, locus, uſus. 482.
Vomitus natura, & cauſæ. 809.
Vomitoria quando Indicentur? 1202. quando vetentur. 1203. eorum materies. 1205. ad 1207. præparatio ad faciliorem Vomitum. 1204. Vomitus quomodo ſedetur? 1208.
Vox quomodo edatur? 626. Vocis differentiæ unde? 627. 628. ejus acuties vel gravitas à cartilaginibus arytænoideis. 628.
Urachus, ejuſque in Fœtu uſus. 684. ejus conſtrictio poſt Partum. 693.
Ureteres, eorumque ortus, ſtructura, decurſus, inſertio, & uſus. 357.
Urethræ ſtructura in Viris. 366. & 654. Muſculi, eorumque actio. 367. 657. 658.
Urina ejuſque Mechanica Secretio in Renibus, 352. ad 359. qua ratione ejus regreſſus ex Veſica in Ureteres prohibeatur. 357. excretio ex Veſica quomodo fiat? 366. 367.
Urina quibus conſtet partibus. 375. ad 379.
Urinarum in ſanis quatuor differentiæ. 369. ad 372.
Urinæ qualitates variæ unde? 382.
Urinæ varietas in variis unde? 991.
Urinæ in Fœtu natura, & aggeſtio ubi fiat? 684. Excretio per Urethram poſt Partum unde? 693.
Urinæ Excretio nimia, & ſuppreſſio quos morbos producat. 777.
Urinoſæ ſecretionis læſæ ſymptomata, horumque cauſæ. 821. ad 824.
Urina cur cruenta à nimio motu? 383. Quęnam Medico in urinas ſint obſervanda. 992. Quænam ex Urinis colligi poſſint. 1017.
Urinæ conſideratio in acutis febribus maxime neceſſaria. 1016.
Urina *copioſior* unde? 993. quid præſagiat. 994 *parcior* unde? 995. quid portendat? 996. *Tenuis*. 997. 998. *Rubra* abſque ſedimento in acutis. 999. 1000. *Flammea* tenuis ſine ſedimento. 1001. *Rubra* cum ſedimento. 1003. 1004. *Crocea* tingens immiſſa. 1005. *Viridis*. 1006. 1007. *Pinguis arenuloſa*. 1010. Pinguis oleoſa, 1011. *Spumoſa* 1012. *ſponte fœtida*. 1013. *Colorata inſulſa*. 1014.
Urina qualis deſignat vitia organorum urinariorum & ſeminalium? 1008. quænam calculum Veſicæ, ut plurimum denotet? 1015.
Uterus, ejus ſitus qualis. 663. ſtructura. 664. ejus vaſa, horumque ſtructura. 664. Tubæ Fallopianæ. 668. Ovaria. 669. ejus Oris, & cervicis, in coitu diſpoſitio. 673.
Uterus impręgnatus quomodo claudatur. 675. ejus vero Vaſa & Emiſſaria ſenſim dilatentur? 676. 677. Os internum quomodo in Partu dilatetur, & lubricetur. 685.
Uterina Medicamenta eorumque materies. 1226.
Uvea membrana Oculi. 520.
Uvula, ejuſque actio. 71. eam moventes muſculi. *ibidem*.

VV

WIrſungianus Pancreatis ductus. 96. & 100.

FINIS.

Digitized by Google

APHORISMI
DE
COGNOSCENDIS
ET CURANDIS MORBIS
In Uſum
DOCTRINÆ DOMESTICÆ
DIGESTI
AB HERMANNO BOERHAAVE.

Nova Editio cæteris auctior & emendatior.

VENETIIS MDCCXXXV.
Apud Laurentium Baſilium.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

LECTORI
AUCTOR.

EN libellum, mole parvum, gravem mate-rie, nec ſine labore natum. Auctior ille denuò prodit, & locis quibuſdam paulo explicatior. Regulas verò promittit, quæ cauſas morborum expedire, atque eventus ſecundare, poſſint. Experimenta huic quidem neceſſaria operæ Græcorum induſtria, diligentia Arabum, & Paucorum inter Recentes accuratio, ſuppeditavit. Anatome verò, & Mechanice, Noſtris cultior, ratiocinio filum & fundamenta dedit. Utraque fida! quidquid ignari clament, aut invidioſi obſtrepant. Oderunt quippe & calumniantur iſti, quæ nec attingere valent: non ergò, niſi ſibimet, vocali ignorantia nocent. Ubi autem, dum affectibus indulgent, inania Paradoxorum & damnoſæ novitatis crimina obtentui ſumunt, riſum mehercle rerum gnaris excitant! Qui antiqua ſcrutati nova non

ignorant videbunt quid præſtitum ſit. Et hos ego ſolos idoneos operis judices agnoſco. Sciant autem Hi, quos equidem veneror, in privatos hæc exarata uſus; aſſequentur ita & ordinis ſimul, & brevitatis, cauſas. Auctores non citavi, quum nimii, vel nulli, nominandi eſſent. Nec ſpecioſos Medicamentorum titulos morbis addidi. Cur? nihil Arti exitiale magis novi; neque vero ipſe ullum cognoſco, quin ſolo tempeſtivo uſu tale fiat: hunc verò ubique indicare anniſus ſum non perfunctoriè. Poſtremo omnia hæc ſtylo ſcripta in Arte recepto magis, quam ad puritatem Auguſtæi ſeculi expolito: facilius enim ille capitur, huic forte Interprete foret opus: ſaltem plus exegiſſet, quàm quo fruor, otii. Vale.

IN-

INDEX CAPITUM.

PROLEGOMENA. Pag. 167.

Morbi Fibræ ſolidæ ſimplicis. 168
——— debilis & laxa. ibid.
——— rigidæ & Elaſticæ. 169
—— Vaſorum minimorum & majorum. ibid.
——— Viſcerum debilium & laxorum. ibid.
——— fortium & rigidorum. 170
De Humorum ſimpliciſſimis vitiis & ſpontaneis. 171
Morbi ſpontanei ex acido Humore. ibid.
Morbi a glutinoſo ſpontaneo. ibid.
—— ex Alcalino ſpontaneo. 172
De Morbis oriundis ab exceſſu motus circulatorii ſolo. 173
De Morbis ex defectu circulationis & Plethora. 174
Morbi compoſiti ſimpliciſſimi Obſtructio & Vulnus. ibid.
Obſtructio. ibid.
De Vulnere in genere. 176
Hæmorrhagia. 181
Dolor. ibid.
Convulſio. ibid.
Vulnera Capitis. ibid.
—— Thoracis. 184
—— Abdominis. 185
Contuſa. 186
Oſſa fracta. ibid.
Oſſa luxata. 188
Inflammatio. ibid.
Abſceſſus. 190
Fiſtulæ. 191
Gangræna. ibid.
Sphacelus. 193
De Combuſtione. 194
Scirrhus. 195
Cancer. ibid.
De Morbis Oſſium. 196
De Morbis Internis & de Febribus in genere. 199
Frigus febrile. 203
Tremor febrilis. ibid.
Anxietas febrilis. ibid.
Sitis febrilis. 204
Nauſea febrilis. ibid.
Ructus & Flatus. 205
Vomitus febrilis. ibid.
Debilitas febrilis. 206
Calor febrilis. ibid.
Delirium febrile. 207
Coma febrile. 208
Pervigilium febrile. ibid.
Convulſio febrilis. ibid.
Sudor febrilis. ibid.
Diarrhœa febrilis. 209
Exanthemata febrilia. ibid.
Febris Continua. ibid.
Febris continua putrida. 210
Febris ardens. ibid.
Febris Intermittens. 211
Morbi acuti febriles. 212
Phrenitis. 213
Angina. 214
——— aquoſa. ibid.
——— ſcirrhoſa. 215
——— Inflammatoria. ibid.
——— Suppuratoria. 216
——— Gangrænoſa. ibid.
——— Convulſiva. 217
Peripneumonia Vera. ibid.
——— Notha. 221
Pleuritis. ibid.
Paraphrenitis. 225
Hepatitis & Icterus multiplex. ibid.
Ventriculi Inflammatio. 228
Inteſtinorum Inflammatio. ibid.
Aphthæ. 230
Nephritis. 232
Apoplexia. 233
Catalepſis. 235
Carus. 236
De Morbis Chronicis. ibid.
Paralyſis. 237
Epilepſia. 238
Melancholia. 240

L 3 *Ma-*

Digitized by Google

Mania. 243
Rabies Canina. ibid.
Scorbutus. 246
Cachexia. 248
Empyema. ibid.
Phthiſis Pulmonalis. 249
Phthiſes aliæ. 251
Hydrops. ibid.
Podagra. 254
Morbi Virginum. 256
—— *Gravidarum.* 257
Partus Difficilis. ibid.
Morbi Puerperii. 258
—— *Infantum.* ibid.
Variolæ. 260
Morbi Epidemici. 262
Calculus. 263
Lues Venerea. 264
Rachitis. 265
Rheumatiſmus. 266

HER-

HERMANNI BOERHAAVE APHORISMI DE COGNOSCENDIS Et Curandis Morbis.

PROLEGOMENA.

OMNIS humani corporis conditio, quæ actiones vitales naturales, vel & animales, lædit, Morbus vocatur.

2. Quæ verò diſciplina Medicæ pars docet Morbum in ipſo ægroto præſentem detegere, & curare, Praxis appellatur Medica.

3. Qui ergo actionum vitalium, naturalium, atque animalium exercendarum requiſita ignorat, adeoque Vitæ cauſas neſcit, & ſanitatis, ille defectum illarum, id eſt morbos, cognoſcere non poterit.

4. Sanatio porro eſt morbi (1.) in ſanitatem [2.] mutatio: ponit ergò & hæc eadem cognita [3.]: quare cognitio & curatio morborum Scientiam Dogmatum, quæ explicant quid Vita, Sanitaſque ſit hominis, id eſt Inſtituta Phyſiologica Medica, requirunt.

5. Illa mutatio [4.] motum excitat, vel dirigit, per applicationem inſtrumentorum, quæ Artifex noſſe debet, & regere: hinc ponitur perſpectâ victus, medicamentorum, & Chirurgiæ, materia, præparatio, uſus.

6. Dirigitur illa applicatio [5.] à mente præſcia futuri effectus: quo exigitur Scientia generalis legum, juxtà quas actiones illæ exercentur; unde itaque doctrina Signorum, & Methodi Medendi neceſſaria eſt. Adeoque tradituro Praxin [2.] omnes partes Inſtitutionum Medicarum ſcitu neceſſariæ prius ſunt: Eas ideò ponemus notas, & demonſtratas alibi.

7. Morbus (1.) quum corpori inhæreat, erit effectus corporeus ſingularis determinatæ cauſæ.

8. Cujus accurata ablatio ſanat.

9. Aufertur correcto malo ſingulari, vel per remedium in illud ſolummodo agens; vel auxilio in omnia ſimul æqua vi agente. Hanc univerſalem, illam propriam Medelam vocabimus.

10. Utraque (9.) reperitur obſervatione, ſimilitudine, vel ratiocinio ex hiſce binis.

11. Obſervatio habetur: 1. ex accurata hiſtoria morbi, enarrante cauſas, naturam, effectuſque mali. 2. ex enumeratio-

re exquiſita eorum, quæ proſunt vel nocent, dum caſu, vel arte, morbo ſubminiſtrata ſunt. 3. ex introſpectis cadaveribus inciſis eorum, quorum morbi obſervati fuerant prius.

12. Ex ſimilitudine concludit, qui obſervatis jam [11.] adeòque cognitis, caſum præſentem, hactenus ignotum, comparans de indole & curatione mali incogniti argumentatur.

13. Qui denique omnia, quæ ægro accidunt, obſervando cognita [11.] adamuſſim ponderat ſeorſum ſingula, comparat deinde inter ſe univerſa, confert iis, quæ in ſanitate contingunt, hincque tandem ſeveritate ratiocinii ſubacti aſſurgit in intellectum cauſæ proximæ, & auxiliorum ei tollendæ aptorum, verum Medici nomen meretur.

14. Ordo itaque optimus deſcribendæ hiſtoriæ & curationi morborum erit, qui

1. Uniuſcujuſque mali phænomena individua, propria, communia, conſideratè, cognita, juſto ordine, vera fide, proponit.
2. Cuncta, quæ acciderunt ægro ab iis, quæ geſſit, ingeſſit, retinuit, excrevit, vel ſibi applicuit, dum morbus adfuit, enarrat.
3. Auxilia victus, manus, medicamentorum, unà cum vera methodo applicandi, prout caſus, vel ars obtulit, exponit.
4. Ea, quæ ex hiſce tribus, ut ex datis, juxtà [13.] dictam legem effectu rationis veriſſimè deduci queunt ita, ut pro regulis Praxios accipi tutò poſſint, concludendo elicit.

15. Multitudo quidem morborum his ordinandis officit.

16. Sed ordinem dictat: 1. clarior morbi notitia. 2. ſimplicior ejus natura. 3. facillima ſanatio. 4. ejus requiſita ad alium intelligendum cognitio.

17. Ex quo fundamento [16.] omnes ſequenti ſerie tractabimus.

18. *Morborum itaque ſimpliciſſimorum ſpecies, & curatio* præmittenda reliquis.

19. *Solidarum ergo partium morbi explicandi & ſanandi* primum locum poſtulant.

20. *Fibræ ſimpliciſſimæ ſolidæ morbi explicati, ſanati*, inter hos [19.] denique primi ſunt.

MORBI FIBRÆ SOLIDÆ ſimplicis.

21. ILLÆ partes, quæ ex fluido vaſis contento ſecretæ, ſibi mutuo vi vitæ applicatæ, Fibram minimam faciunt, ſunt minimæ, ſimpliciſſimæ, terreſtres, vixque mutabiles per eas cauſas, quæ in nobis viventibus deprehenduntur.

22. Quare in his (21.) ſeparatim ſpectatis, nullus occurrit morbus, qui medicis obſervatus, ſanatuſque deſcribitur.

23. Sed in fibra minima, ex adunatis his (21.) concreta, morbi ſimpliciſſimi ſequentes (24. ad 38.) conſiderari merentur: ſunt enim frequentes, & fundamenta jaciunt intellectui aliorum, licet prætervisi, vel non bene cogniti.

MORBI FIBRÆ DEBILIS & laxæ.

24. F*ibræ* (23.) *debilitas* vocatur adunatio partium minimarum (21.) cum niſu in cohæſionem tam parvo, ut vel illo levi motu ſolvi queat, qui Sanitatis effectu fit, vel non multum majori.

25. Hanc (24.) antecedunt: 1. impedita ingeſtorum aſſimilatio in naturam liquidi vitalis ſani; quæ debetur jacturæ nimiæ humoris boni, & inertiæ virium ſolidorum in liquida; vel alimentis magis tenacibus ſua indole, quam virium permutantium in corpore virtus eſt. 2. debilis nimium applicatio partis unius (21.) ad aliam quæ oritur à nimis debili motu liquorum, iſque ut plurimum à defectu motus muſculorum. 3. nimia diſtractio fibræ rupturæ proxima.

26. Producit autem facilem vaſculorum ex his (24.) conflatorum extenſionem, rupturam, in ſua liquida contenta inertiam; unde Tumores ab diſtendentibus, Putrefactiones ab ſtagnantibus vel extravaſatis liquidis, tum ea, quæ ex binis hiſce ſequuntur, infinita.

27. Ex hiſce (24. 25. 26.) præſens, futura, præteritave noſcitur; effectus prævidetur; & Curationis requiſita perſpiciuntur.

28. Hæc enim obtinebitur: 1. nutrimento, in quo materies (21.) abundet, quodque jam fere ita præparatum ſit, ac in corpore ſano & forti fit. Lac, Ova, Jura carnium,

nium, decocta panis bene fermentati, vina auſtera, primaria ſunt. Quæ parva copia ſæpe repetita ſumenda. 2. aucto motu ſolidi & fluidi per frictiones, vectiones in equo, rheda, navi; ambulationes, curſus, exercitia corporis. 3. leni compreſſione vaſorum, liquidorumque repulſu. 4. medicamentis acido-auſteris prudenter, leniterque uſurpatis. 5. omni modo, quo nimia diſtractio tollitur.

29. *Laxitas Fibræ* vocatur ea cohæſio partium (21.) inter ſe, quæ parva vi poteſt mutari ità, ut fiat ſe ipſa longior; unde patet, hanc eſſe debilitatis (24.) ſpeciem, *& flexilitatem* inde pendere; adeòque hæc omnia clare ex dictis [21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.] intelligi, ut & *imminutam Elaſticitatem*.

30. Quin ex iiſdem etiam reſpondetur ad hæc quæſita: Cur aquoſa, & pinguia alimenta dant fibras debiles? Cur frigidis, junioribus, quieſcentibus, creſcentibuſque debiles? Cur terreſtria, auſteraque dant fibras fortes? Cur calidis, exercitatiſque fortes? Cur Elaſticitas robur concomitatur?

MORBI FIBRÆ RIGIDÆ, & elaſticæ.

31. R*igiditas fibræ nimia* eſt illa adunatio partium minimarum [21.] quæ tam validè faciat eas cohærere, ut non cedant illi actioni fluidorum, quæ ſuperare debet hanc reſiſtentiam, ut maneat Sanitas.

32. Hæc [31.] ſequitur eas cauſas, quas requirit ſanatio fibræ debilis [28.] ſi diu, & nimis perſeverant.

33. Nata [31.] verò facit vaſa, quæ ex his fiunt, minus flexibilia, anguſtiora, breviora, liquidorum motui nimis reſiſtentia, & quæ hinc ſequuntur; (vid. 50. 51. 52. 53.)

34. Ex quibus (31. 32. 33.) ipſis internoſcitur id malum [31.] ſimulque prævidentur inde ſecuturi effectus. (33.) neque latet Curatio.

35. Hæc enim efficitur 1. cibo & potu aquoſis, lenibuſque, ſero lactis imprimis, oleribus molliſſimis, farinoſis, dilutis, nec fermentatis, 2. quiete in aere humido frigidiuſculo, cum ſomno pleniore. 3. remediis aquoſis externis, interniſque, tepidè applicatis, vel aſſumtis, inſulſis, leviſſimis & blandiſſimis oleoſis, ſimiliter adhibitis;

36. Hinc elaſticitas nimia intelligitur, curaturque, quippe rigiditatis [31.] ut plurimum comes, & effectus.

37. Cur pueris, fœminis, otioſis laxitas? contrà verò adultis, viris, exercitatis, fibrarum, adeoque omnium ſolidarum partium rigiditas? & ſolutarum valida contractio?

MORBI VASORUM MINIMORUM, & majorum.

38. V*Aſorum minimorum*, ex fibris ſimplicibus (21. 23.) applicatu vel intortu adunatis, factorum morbi ex iiſdem cauſis eandem indolem, effectum, & curationem habent; ergò ex dictis (ab 21. ad 38.) intelliguntur.

39. Vaſa majora ex minimis (38.) applicatu, vel intortu, unitis, conflata habent duo diverſa morborum genera. Horum prius pendet ex morbis minimi canalis (38.) majorem hunc componentis, adeòque origo, natura, efficacia, curatio ejus inde [38.] peti debet. Poſterius verò pendet 1. à vi, qua fluidum per majorem hunc canalem fluens ejus latera extendendo premit: quę latera ex aliis minoribus canalibus conſtantia, hac preſſione orbantur ſuo liquido, uniuntur quoad latera, concreſcunt in fibræ [21. 23.] ſolidæ, ſed craſſioris, ſpeciem: poteſtque idem & vicinis communicari vaſculis. 2. à liquido cum vaſculo proprio concreſcente.

40. Inde Vaſorum debilitas, laxitas, robur, rigiditas, elaſticitas, de quibus multa imperitis memorantur, clare intelligi poſſunt. Et meretur dignitas horum pertractationem.

MORBI VISCERUM DEBILIUM & laxorum.

41. V*Aſorum*, & viſcerum debilitas vocatur illa partium [23. 38. 39.] hæc conſtituentium, cohæſio, quæ tam levi motu tolli poteſt, ut impariá ſint iis efficiundis, quæ Sanitatis & Vitæ ratio ab his poſtulat.

42. Quæ alia ætate, atque ſexu, alia ſunt.

43. Hæc debilitas oritur 1. ab debilitate fibræ [24.] ejuſque cauſis [25.] 2. à debilitate

Digitized by Google

litate canalium minimorum (28.) atque cauſis hujus [38.] 3. ab inertia liquidi per vaſa majora (39.) fluentis, quæ pendet à minuta copia, fluiditate aquoſa aucta, motu muſculari torpeſcente.

44. Ab hac debilitate (41.) per ſuas cauſas (43.) producta, oriuntur multi morbi, qui falſo Temperiei, vel Congeniti habentur; primarii ſunt: 1. facilis vaſorum dilatatio, tumor; facilis horum compreſſio, inanitas; liquidi ſtagnatio; Cordi aucta reſiſtentia; liquidorum cruditas; ſpontanea corruptio; ad actiones vitales, animales, naturales exercendas ineptitudo; & illa omnia, quæ ex his ſequi ſolent, quæ ut infinita numero, ità difficillima curatu, & fœcundiſſima novis morbis producendis ſunt; maximè καχεξία, & κακοχυμία. 2. Facilis vaſorum diſſolutio ab internis, externiſve cauſis, acribus vel motis; effuſio, ſtagnatio, corruptio, evacuatio liquidi ad vitam ſanitatemque neceſſarii, interceptio motus fluidi per vaſa rupta: corruptio eorum, quæ hoc motu vigebant; qui rurſum varii ſunt, maximè φθίσις, ἐμπύημα, ὕδρωψ; ἀτροφία.

45. Quæ (41. 42. 43. 44.) ſi quis accuratè obſervat, ille, non hujus modo (41.) ſed infinitorum & obſcuriſſimorum morborum originem, præſentiam, eventum internoſcet, & ſolus auxilia impetrandæ ſanationi valida, & tuta inveniet.

46. In applicatione verò horum, præſens debilitas tarditatem jubet; nec enim alibi pernicioſior, mutatio ſubita.

47. Ergò remedia (28.) lentè, cautè, à primo in ultimum gradum, adhibenda ſunt. Quorum uſu roboratis vaſis motus validus muſculorum adhibeatur, donec omni effectu conſtet, ſatis compacta, ſolidata, & calloſa evaſiſſe Vaſa & Viſcera.

48. Hinc patet, omnia quæ de facultate nutrimentorum traduntur; aliàs vera, alias falſa eſſe; Exercitia muſculorum roborare fibras; Exercitia vectionis reſolvere coacta, roborare laxa, nec diſpergere vires; ipſum cruorem in robuſtiſſimis eſſe maximè denſum, lentum, blandum; in tenerrimis diſſolutum, levem, acrem; infinitos morbos, facie diverſiſſimos, una ſæpe radice hærere poſſe, eaque ſuccisa tolli.

49. Ex iiſdem cognitio & curatio laxitatis Vaſorum & Viſcerum habetur.

MORBI VISCERUM FORTIUM & rigidorum.

50. Rigiditas nimia vaſorum & Viſcerum nominatur illa partium (23. 38. 39.) hæc componentium cohæſio, quæ non cedat illi motui, qui illa mutare & movere debebat, ut fierent ea, quæ Sanitatis & Vitæ tempore ab hac mutabilitate fluebant.

51. Oritur 1. ab omni cauſa fibræ nimis rigidæ (32.) 2. maximè à fibris, valida vi propulſi liquidi vitalis admodum compactis ad ſe mutuò: 3. ab adunatione canalium minorum orbatorum ſuo liquido per violentam preſſionem, qua vitale liquidum arterioſum canalium majorum latera premit, cujus maxima effectrix eſt valde exercitatus muſcularis motus. 4. ab concreto vaſe in unum ſolidum cum proprio liquido ſtagnante, exſiccato, coagulato.

52. Ubi obtinet in vaſis, producit effectus: 1. ſimiles, vel eoſdem iis, qui à fibra nimis rigida [33.] 2. facit in vaſis validum nixum, quo fibræ conantur ſe applicare ad axin ſui canalis, arctare cava ſua; premere, comprimere, repellere, expellere ſua liquida; hinc eorum, motui à corde, adeòque & cordi reſiſtere; vix dilatari; hinc interrumpere æquabilem cruoris motum; adeoque omnium ſecretionum; minuere copiam cruoris aliter uno ictû ex corde expellendi; impedire cordis evacuationem perfectam; polypos cruoris producere, fluidum comprimendo, & à fluidiſsimis ſpoliando, id condenſare, ſuffocationes, mortem creare. 3. vulneratis vaſis magnos hiatus creat per vim magnam, qua trahuntur in ſua ſuſtentacula partes vaſorum; diſciſſis integrè cavitates minuit extremas, vel claudit.

53. Ex his (31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 50. 51. 52.) accuratè perſpectis clara habetur doctrina, qua noſcitur præterita, præſens, futura, agens, & actura vaſorum rigiditas, elaſticitas, vis, curatio.

54. Eam enim efficiunt 1. remedia curandæ rigiditati fibræ propria (35.) 2. illa maximè, quæ liquidi vitalis copiam, denſitatem, preſſionem minuunt. 3. quæ motum muſcularem ſuſpendunt: 4. ea, quæ humectant, leniunt, emolliunt, diluunt, reſolvunt, abſtergunt,

55. Ex

55. Ex hiſce omnibus (ab 21. ad 55.) morbi Partium Solidarum proprii intelliguntur, curantur; & ex iiſdem clareſcit, quid reſpondendum his quæſtionibus: Quæ diverſitas ſtructuræ partium ſolidarum in ætate diverſa? Cur homo creſcit, perſtat, decreſcit? Cur laxus, fortis, rigidus fit? Cur humidus, plenus, ſiccus? Cur morte naturali, vel fato ſenili moritur? & quo tum morbo? quinam morbi plerumque ſingulæ ætati proprii? quis victus, quæ vita, quæ medicamenta cuique tempori vitæ commoda? quænam fides, quæ utilitas doctrinæ de ſtricto & laxo in ſolidis? &c.

56. Vulnus hinc (16.) jam primò pertractandum, poſt morbos ſolidi ſimpliciſſimos. Sed, cum vitia liquorum ſpontanea ſemper trahat ſecum, de hiſce ante vulnera agendum erit, quæ noſci debent ante hiſtoriam vulnerum abſolvendam.

57. Unde agetur primò de his Humorum morbis, qui in illis naſcuntur ſponte, dum vel ſibi ipſis permittuntur, nulla habita ratione vaſorum, vel vitio incitati, torpentiſve nimium vitalis motus.

DE SIMPLICISSIMIS HUMORUM vitiis & ſpontaneis.

58. Humores in homine vivo reperiundi, vel crudi aſſumptorum naturam retinent hactenus, vel vi actionum naturalium & miſcela fluidorum humanorum indolem acquiſiverunt noſtris liquoribus ſimilem.

59. Priores [58.] vel ex plantis, vel ex aliis ſunt hauſta animalibus.

MORBI SPONTANEI EX ACIDO humore.

60. Liquida noſtra confecta ex plantis farinoſis, vel ex horæis fructibus, crudis, fermentatiſve, ſi vires vitę noſtræ vincunt, eam in nobis indolem acquirunt, quam ſuæ naturæ per calorem humidum fotæ debent. Acrimonia acida, & glutinóſum pingue hinc oriuntur maximè. Prior ex fermentatis in primis & non fermentatis, poſterius ex farinoſis non fermentatis, coctiſve naſcitur.

61. Acida hæc acrimonia (60.) cauſas habet antecedentes 1. alimenta ex farinoſis, ſucculentis acidis, recentibus, crudis, fermentibus jam, vel fermentatis vegetabilium partibus. 2. Inopiam boni ſanguinis in corpore hæc alimenta aſſumente. 3. debilitatem fibroſæ compagis [24. 29. 41.] vaſorum & viſcerum. 4. defectu animalis motus.

62. Sedem habet jam nata maxime primæ digeſtionis officinas, inde tardius cruorem, denique omnes humores inficit.

63. Producit ructus acidos, famem, morſum ventriculi, dolores iliacos, flatus, ſpaſmos, inertiam bilis, mutationem ejus variam, chylum acidum, fœces alvi acidum ſpirantes. Hæc ejus effecta in ſtomacho, & inteſtinis.

64. In ſanguine pallorem, ſerum, chyloſum acidum; hinc fœminis lac acidum, ſudorem acidum, ſalivam acidam producit; inde pruritus, obſtructiones, puſtulæ, ulcera, cruoris coagula, & ad circuitum ineptitudo exſurgunt, tum irritamenta cerebri, nervorumque; unde convulſio, turbata circulatio, mors.

65. Ex his [60. 61. 62. 63. 64. 65.] recitatis præſens, futura, præterita cognoſcitur acida temperies; hinc prænoſcuntur ejus effecta, hinc curatio ſcitur.

66. Quæ perficitur: 1. alimentis antacidis ex animalibus, vegetabilibuſque. 2. ſuccis bono cruori ſimilibus ex avibus rapacibus. 3. roborantibus. 4. motu valido. 5. medicamentis acidum abſorbentibus, diluentibus, obtundentibus, immutantibus.

67. Quorum electio, præparatio, doſis, applicatio tempeſtiva, innoteſcunt Medico ex cognito malo, ejus ſede ægrotante, &c.

68. Hinc patet cur pueris, pigris, virginibus, pauperibus & certis artificibus hic morbus familiaris ſit?

MORBI A GLUTINOSO ſpontaneo.

69. Glutinoſum pingue ex vegetabilibus, habet cauſas antecedentes, 1. farinoſa cruda, auſtera, immatura. 2. inopiam boni cruoris. 3. debilitatem vaſorum, viſcerum, bilis. 4. imminutum motum animalem. 5. diſſipationem liquidioris per laxata vaſa ſecernentia. 6. retentionem craſſioris debilitate inſtrumentorum excernentium.

70. Na-

70. Naſcitur primò in prima officina digeſtionis, hinc in cruore, dein in reliquis, inde derivandis, liquidis.

71. In primis viis facit proſtratum appetitum; repletionis ſenſum, nauſeam, vomitum, ingeſti cruditatem; bilis inertiam, ejus inviſcationem & conſumptionem; pituitæ ſtomachicæ & inteſtinalis ortum; alvum tardam & tumentem; impedimenta chyli parandi, perficiendi, ſecernendi.

72. In ſanguine viſciditatem, pallorem, immeabilitatem; in vaſis obſtructiones, concretiones, urinam pallidam vix olentem; ſalivam lentam, tumorem album; impeditas ſecretiones, defectum ſubtiliorum; hinc minimorum canalium coalitum facit.

73. Hinc coctiones, circuitus, ſecretiones, excretiones, motus vitales, naturales, animales omnes perturbantur, unde ſuffocatio, mors.

74. Ex his (69. 70. 71. 72. 73.) diagnoſis; prognoſis, anamneſis mali hujus patet, nec verò, ſanatio quid indicet, obſcurum eſt.

75. Quę obtinebitur: 1. uſu cibi potuſque bene fermentati, ſale, & aromate conditi. 2. Juſculis volatilium animalium. 3. roboratione vaſorum & viſcerum. 4. aucto motu. 5. medicamentis diluentibus, reſolventibus, ſtimulantibus, bilioſis, ſaponaceis 6. frictu, calore, balneo, veſicatoriis.

MORBI EX ALCALINO ſpontaneo.

76. Nonnullæ plantæ ſcatent materia, quæ ſponte corrupta non aceſcit, nec coit, ſed reſolvitur in fœtidum pingue alcali: tales omnes fere Aromaticæ valde acres. Has verò rarò aſſumunt tanta copia, ut morbum creent ex ſuo ingenio. Sin autem id contigerit, pertinebit ad acre alcali oleoſum.

77. Ex animalium partibus confecta noſtra liquida varia ſunt: 1. pro varietate alimenti, quo ſe ſuſtinent. 2. pro varietate partis, quæ aſſumitur.

78. Animalia enim, quæ herbis & aqua aluntur, chylum acidum, vel facile aceſcentem, adeòque & tale lac, habent; quod in nobis ſuam ſequens indolem vegetabili nutrimento ſimillima patrat (Vid. 61. ad 76.) & lentam materiem caſeo preſſo ſimilem in primis viis creat.

79. Quæ aliis nutriuntur animalibus; omnes ſuccos facile alcaleſcentes habent.

80. Si alimenta, vi noſtri corporis, [58.] eò ſunt redacta, ut jam liquores fecerint, quales in ſano & robuſto corpore inveniuntur poſt abſtinentiam à cibo potuque per viginti horas, tum ſi ſibi relinquuntur in quiete, & calore; vel etiam ſi moventur validè, naturam adipiſcuntur ubique eandem putredinis incipientis.

81. In alimentis verò ex aliis animalibus, jam ſtatim, ante mutationem corpori noſtro adſcribendam, illa in putredinem vergens indoles ſponte adeſt.

82. Putredo hæc (80. 81.) ſignificat eam conditionem humorum, cujus præſentia aqua exhalat; Salina materies attenuata, acido orbata, vel & mutata, fit acris, volatilis, alcalina; Oleoſa pariter una parte tenuior, terra orba, ſali illi acri permiſta, acris, volatilis, fœtens evadit; altera autem olei pars, terræ aqua, ſale & oleo priori orbæ permiſta tenaciſſimè, abit in atram, denſam, immeabilem, fœcem.

83. Inſecta, piſces, amphibia, animalia volatilia, repentia, gradientia, natantia, homines denique, ex propria ſua natura, in hanc putredinem (82.) ſponte vergunt.

84. Hujus putredinis (82.) antecedentes cauſæ ſunt: 1. cibi ex aliis animalibus comeſtis, excepto lacte herbaceo (78.) maximè ex inſectis, piſcibus, avibus rapacibus, ex vegetabilibus alcaleſcentibus. 2. abundantia boni cruoris, vel ejus jam putredini proximi. 3. virtus magna vaſorum, viſcerum, (50. ad 54.) bilis. 4. Stagnatio, vel nimia agitatio, torpente, vel incitato animali motu. 5. Calor ingens diu & multum conciliatus corpori.

85. In primis viis facit ſitim, proſtratum appetitum, ructus nidoroſos, ſordes ori, linguæ, palato, faucibus, amareſcentes putridas, nauſeam, vomitum putrefactæ bilioſæ materiei, cruditatem putridam, diarrhœam bilioſam, dolores Iliacos inflammatorios, caloris moleſti ſenſum.

86. In ſanguine producit diſſolutionem ejus putridam, acrimoniam alcalinam oleoſam volatilem: ineptitudinem ad nutriendum; aptitudinem ad conſumendum; minimorum vaſculorum deſtructionem; hinc omnes actiones ſolidarum & liquidarum partium

Digitized by Google

partium turbat, depravat, deſtruit; unde circulatio, ſecretio, excretio variat; tum febres ardentes, urinæ, & omnia ſecreta putrida, inflammationes, ſuppurationes, gangrænæ, ſphaceli, mors.

87. Ex his [76. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86.] denuò diagnoſis & prognoſis æque, ac Curatio morbi liquidò conſpicitur.

88. Quæ perficitur 1. alimentis potibuſque, citò aceſcentibus, vel jam acidis, quò farinoſa in aqua cocta, vel ad initium corruptionis digeſta, lac ejuſque producta herbacea, fructus horęi, horum acidi crudi, vel fermentati vinoſi, acetoſive, ſucci. 2. acidis medicamentis ex vegetabilibus crudis, vel fermentatis, aut ſalibus & ſulphure vi ignis in acida converſis. 3. Salinis alcali abſorbentibus, ut eſt ſal gemmæ, marinus, & nitroſus. 4. Aquoſis diluentibus. 5. lenibus obtundentibus, qualia farinoſa vegetabilia emulſa, vel decocta ſunt. 6. Saponaceis abſtergentibus acidis ſuboleoſis, oxymelle, ſapis acetoſis. 7. quiete, ſomno, balneo vaporis, fomentiſve.

89. Unde patet ubi, & cur acidus ructus nidoroſum ſequens bonus? cur, & quibus convaleſcentibus ſalis ammoniaci ſapor moleſtus? cur ſudor acidum ſpirans acutis ſalutaris? quæ acrimonia acida, alcalina, biliosa, oleoſa ſit?

90. Hinc tandem ſcitur, quid mali faciat nimius vel minor liquorum circulantium motus, & quantum ejus effectus variet pro varietate loci ubi hærent, & humorum in quos agit? quæ à ſtagnante, vel ab extravaſato, nocumenta?

91. Pertractatis morbi Solidi, & Fluidi ſimpliciſſimis ſeorſum, agendum ſequitur de iis, qui in Solido & Fluido conjunctim occurrunt ſimplices quam maximè.

DE MORBIS ORIUNDIS ab exceſſu motus circulatorii ſolo.

92. Omnia fluida, quæ in ullo vaſe, ab arteria magna orto, continentur, ex ſolo ſanguine ſunt ſecreta, qui paulò ante in corde dextro, & ſiniſtro miſtus erat, & referebat ſpeciem unius liquidi.

93. Habet tamen & ibi, & tunc, globos majores, determinatæ molis, figuræ mutabilis, coloris rubri, & aquam pellucidam, leviorem, tenuiorem, partibus minoribus, ſed ob pelluciditatem non cernendis, conſtantem. Priorum congeries Cruor, poſterior Serum appellatur. Microſcopia utrumque demonſtrant.

94. Rubrum concretum, & à ſero ſeorſum collectum, ſola quiete, & laxitate ſuarum partium citò reſolvitur in ſerum ita, ut in id omnis fere cruor abeat.

95. Serum diu retentum in aere moderatè calido & humido ſola quiete & laxitate partium reſolvitur in tenuius, pellucidius, levius liquidum. Quæ creſcunt pro ratione temporis.

96. Sanguis omnis [92.] levi calore, parum ſuperante ſalubrem, & cum pauco exhalantis diſpendio, coit in maſſam ſolidam, ſciſſilem, non ſolubilem per aquam, ſalem, oleum, ſpiritus. Atque idem fit calore per humida conciliato, ſingulari concretionis, & ſimili prioris, genere.

97. Origo rubedinis [93. 94.] & ſeri concreſcentis (95. 96.) debetur vaſorum actioni, & circulationis efficaciæ; ut chyli, lactis, & cruoris mutata indoles docet, atque miſcroſcopia confirmant.

98. Auctus cruoris per vaſa motus oritur Corde ſæpius, & fortius contracto.

99. Cor ſæpius & fortius contrahitur: 1. Cerebro & cerebello in nimiam expreſſionem liquidi nervoſi agente, ut in affectibus animi, & dolore: 2. irritato Corde per accelerationem motus cruoris venoſi, frictione, vel muſculis agentibus, pulſi; aut per acre ſanguini inhærens aromaticum, ſalinum, acidum, alcalinum, purulentum, ichoroſum, putrefactum.

100. Auctus motus cruoris per vaſa efficit majorem vim pulſi cruoris in vaſa excipientia; majorem renixum vaſorum in cruorem; cruoris fortem compreſſionem; vaſorum cruoriſque attritum validum ad ſe mutuo; partium Sanguinis attritum validum inter ſe; calorem majorem totius; ſanguinis exſiccationem diſſlato aquoſo; ejuſdem viſcoſitatem inflammatoriam facilè concreſcentem; ſanguinis reſolutionem in ſales, oleaque volatiliora & acria; vaſorum auctam ad initia amplitudinem; liquidorum craſſiorum in tenuiora vaſa impulſum; horum obſtructiones, deſtructioneſque, inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, ſphacelos, ſcirrhos; & quæ ex his infinita ſequi poſſunt.

101. Co-

101. Cognoſcitur ergò aucta circulatio notis ejus cauſis [99.] & effectis [100.] ſed inprimis pulſu celeri, duroque; reſpiratione veloce & laborioſa; calore ingenti.

102. Remedia ergò nimio motui compeſcendo valida ſunt, quæ frequentiam, & vim contractionis Cordis imminuunt.

103. Quorum illa Mentem, hæc Corpus ſpectant.

104. Priora ſunt, quæ magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus, vel divertendo, ſopiunt.

105. Poſteriora agunt quiete muſculorum, laxatione venarum [54.] mitificatione acris cujuſcunque, diluendo, vel obtundendo (*66. 67.* 88.) doloris cauſas tollendo.

DE MORBIS, EX DEFECTU circulationis, & plethora.

106. Defectu motus circulatorii morbi fiunt in humoribus illi, qui proximè accedunt ad hos, qui quieſcentibus ſpontanei naſcuntur. (58. ad 80.) adeòque intellectus, & curatio horum inde peti debent. Atque ex his omnibus plethoræ indoles, cauſa, effectus, ſigna, remedia intelliguntur, ſi ad ſequentia animus advertitur.

α. Plethora eſt copia boni cruoris major, quam quæ ferre poſſit eas mutationes, quæ vitæ inevitabiles accidunt, niſi inducantur morbi.

β. Hanc generat omnis cauſa, quæ multum laudabilis Chyli, & Sanguinis conficit, ſimulque horum attenuationem, conſumtionem, perſpirationem, impedit.

γ. Quo ſpectat vis contractilis viſcerum Chylopœorum magna, ut & in Corde & arteriis, ſimulque laxior venarum, & ceterorum vaſculorum compages; cibi blandi facilè in chylum reſolvendi; ſomnus multus; animus ſedatus; quies muſculoſa, conſuetudo mittendi ſanguinis, naturalis, artificialis.

δ. Effectus Plethoræ omnes pendent à rarefactione, quæ majori velocitati, atque inde nato calori, adſcribenda: hinc arteriarum dilatatio tam Sanguiferarum, quam Lymphaticarum; mutata ſecretio; compreſſio generis venoſi Sanguiferi & Lymphatici; ſuffocatio circulaturi; inflammatio; vaſorum ruptura; ſuppuratio; gangræna; mors.

ε. Itaque facilè cognoſcitur præſens; prævidentur futuri effectus.

ζ. Curatio abſolvitur miſſu ſanguinis; labore; vigiliis; cibo acriori poſt evacuationes; omiſſione evacuationum ſenſim introducta.

MORBI COMPOSITI ſimpliciſſimi, obſtructio, & vulnus.

OBSTRUCTIO.

107. Obſtructio eſt obturatio canalis, tranſitum tollens liquido, per eum tranſjiciundo, vitali, ſano, vel morboſo, orta ex exceſſu molis tranſituræ ſuprà capacitatem vaſis tranſmiſſuri.

108. Quæ oritur ex anguſtia vaſis, magnitudine molis fluxuræ, vel utriſque concurrentibus.

109. Anguſtia vaſis fit compreſſu externo, contractione propria, vel augmento craſſitiei in ipſis canalium membranis.

110. Molecularum moles augetur viſcoſitate fluidi, vel errore loci.

111. Ex utriſque verò à concurſu cauſarum utriuſque mali. (109. 110.)

112. Vaſa externè comprimuntur.

1. à tumore vicino plethorico, inflammato, purulento, ſcirrhoſo, cancroſo, œdematoſo, ampulloſo, aneuriſmatico, varicoſo, tophoſo, pituitoſo, calculoſo, calloſo.
2. à fractis, luxatis, diſtortis, diſtractiſve partibus duris, comprimentibus vaſa flexilia.
3. Ab omni cauſa, quæ vaſa nimis trahit, & elongat, ſive tumore, ſive preſſione partis extra debitum locum poſitæ, ſive vi externa trahente.
4. Ab externis comprimentibus, quo veſtes arctæ, faſciæ, pondus incumbentis corporis quieti in unam partem, ligaturæ &c. pertinent, motus, attritus, amplexus partis ad alia corpora.

113. Contractio vaſi propria aucta, maximè ſpiralium fibrarum, tum quoque longarum, cavitatem arcet, oriturque 1. ab omni cauſa augente vim elaſticam fibræ, canalis, viſceris. (31. 36. 40. 50. 51.) 2. ab tumore vaſculorum minorum, quorum contextu majorum latera & cava fiunt, nimis impletorum. 3. ab imminuta cau-

ta cauſa vaſa extendente, ſive inanitio, ſive inertia fuerit: unde diſſecti canales liquida propria coercent brevi.

114. Augetur craſſities in ipſa membrana vaſis 1. ab omni tumore (112. N. 1.) orto in iis vaſis, quæ unita & contexta membranam efficiunt. 2. ab callis ibidem factis, cartilagineis, membranoſis, oſſeis [51.]

115. Partium fluentium moles augetur, ut immeabilis fiat, vel 1. mutatione figuræ ſphæricæ in aliam majori ſuperficie incurrentem in aperturam vaſculi; vel 2. adunatis pluribus prius ſejunctis in unam maſſulam.

116. Mutatur figura inprimis, deſinente æquabili, & undique ſimul, atque æqualiter, premente preſſione moleculæ, proprio elateri jam commiſſæ, hoc eſt, languente motu, vel laxato vaſe, vel minuta copia liquidi.

117. Adunantur moleculæ, quiete, frigore, gelu, exſiccatione, calore, motu circulari violento, & vaſe forti comprimente, coagulo acido, auſtero, ſpirituoſo, abſorbente, viſcoſitate, oleoſitate.

118. Errore loci partes fluidi fiunt non meabiles, ſi in os dilatatum ad baſin canalis conici ruit corpuſculum finem tranare non potens. Plethora, motus auctus, rarefactio liquidi, laxatio vaſis, dilatationem hanc præ cæteris creant; maximè ſi his prægreſſis, ſtatim contraria horum ſequuntur.

119. Unde cauſæ, & natura obſtructionis cujuſcunque patent.

120. Quæ nata in corpore vivo impedit tranſitum fluxuræ materiæ; reliqua impingentia ſiſtit; horum actionem excipit; ſubtiliora exprimit; adunat craſſiora; vas extendit, dilatat, attenuat, ſolvit; fluidum ſtagnans condenſat; functionem integro fluore oriundam tollit; vaſa inde irriganda deplet, ſiccat; capacitatem vaſorum tranſmittendis liquidis minuit; copiam liquidi, velocitatemque per libera vaſa auget; adeòque omnia, quæ inde pendere poſſunt, mala producit.

121. Inde pro diverſitate vaſis obſtructi, & materiæ obſtruentis, illi effectus, [120.] variatis apparent phænomenis.

122. In vaſis Sanguiferis arterioſis inflammatio primi generis fit, in Lymphaticis arterioſis dilatatis inflammatio ſecundi generis; in vaſis Lymphaticis majoribus œdema; in minoribus dolores ſine apparente tumore; in pinguiferis, oſſeis, medulloſis, nervoſis, bilioſis alia.

123. Qui verò ſedem, naturam, materiem, cauſas, effectus obſtructionum, huc uſque (107. ad 123.) tradita novit; illi ſigna, quibus futura, præſenſque obſtructio, ut & ejus effectæ, ſciuntur, ignota non erunt.

124. Et cognita hac ejus diverſitate, difficile non erit, propriam cuique curationem tradere.

125. Nam illa, quæ à compreſſu externo (112.) indicat ablationem cauſæ prementis, quæ, ubi poſſibilis, petenda ex ſecutura ejus deſcriptione.

126. Ea verò, quæ ab aucta fibrarum contractione oritur, cognoſcitur per ſigna, quibus viſceris, vaſis, fibræ nimia contractio ſcitur; [34. 36. 40. 50. 53.] tum quoque illa, ubi hæc contractio à ſecunda cauſa (113. N. 2.) per ſuæ cauſæ ſigna clara; ut & altera, quam inanitioni prægreſſæ adſcripſimus [ibidem. N. 3.]

127. Sanatur hæc obſtructio [113. 126.] 1. per remedia contractionem nimiam fibræ, vaſis, viſceris emendantia. [35. 36. 38. 54. 55.] 2. maximè, ſi ipſi affecto loco applicari poſſit eorum virtus, quod halitus, fomenta, balnea, litus, fomenta efficiunt inprimis. 3. per auxilia, quæ vaſcula, membranas componentia, nimis impleta deplent. Quò evacuantia in genere, ſed præprimis illis vaſculis applicata, ſpectant, quæ ſunt laxantia, diluentia, reſolventia, attenuantia, deterſiva, evacuantia. 4. per illa, quæ calloſitatem factam reſolvunt.

128. Verum illa obſtructionis ſpecies, quæ ab hac cauſa, rarò, ſi unquam, curari poteſt. Emollientia, & laxantia præcipua ſunt. Unde mortis patet inevitabilis neceſſitas, & magna vitæ longæ per medicamenta parandæ difficultas.

129. Illa fluidi ineptitudo ad tranſeundum per vaſa, quæ à figura ſphærica amiſſa pendet, cognoſcitur perſpectis ejus cauſis (116.) quippe ſenſibiles plerumque ſunt.

130. Sanatur verò remediis, quibus illa figura redditur. Qualia ſunt, quæ motum augent per vaſa & viſcera. Ut ſtimulantia omnia, & roborantia; tum motus animalis citatior.

131. Liquidi ſpiſſior concreta moles, quum

quum oriatur à tam variis & diverſis cauſis [117.] etiam pro re nata varia remedia, variam ſanandi methodum, requirit: quæ diverſitas in ſingulis dein morbis indagata ipſa auxilia, & applicandi modum, dabit.

132. At moles concreta in genere tollitur 1. motu vaſis reciproco. 2. dilutione. 3. attenuante fluido advecto, permiſto, moto. 4. Coagulante cauſa educta.

133. Reciprocum vaſi motum conciliant 1. quæ diſtendentes cauſas temperant. Ut eſt venæ ſectio. 2. quæ vaſa roborant. (28. 29. 45. 46. 47. 49.) 3. frictio & muſcularis motus. 4. ſtimulantia.

134. Diluit aqua calida inprimis ſi hauſta, injecta, exhalans, applicata; atque dein ad loca, ubi ſolvendum hæret, pulſa ſit. Quo derivantia, attrahentia, propellentia ſpectant.

135. Attenuant 1. aqua, 2. ſal. mar. gemm. ammon. nitr. borax. fixus alcalinus, volatilis. 3. Sapones ex alcali & oleo nativi, compoſiti, fuliginoſi, volatiles, fixi, bilis. 4. præparata Mercurialia. Quæ ipſa perducuntur ad loca debita per derivantia, attrahentia, propellentia.

136. Cauſa coagulans educitur attractione alterius fortius trahentis. Sic acida in alcalia, olea in alcalia, &c. trahuntur, quæ experimentis Chemicis inprimis inveniuntur.

137. Verum quum liquidum, in loca aliena pulſum, non penetrabile ſit, hincque obſtructiones creat, producuntur multi, malignique morbi, unde meretur id malum attente perpendi.

138. Scimus id factum, ſi novimus 1. cauſas ejus (118.) quæ ut plurimum ſatis obſervabiles, prægreſſas fuiſſe. 2. His dein ſucceſſiſſe contrarias. 3. ubi effectus ejus clarè cernimus (120. 121. 122.)

139. Facile quoque eſt prævidere, quid fiat ex hoc malo poſito per ea, quæ expoſita ſunt [120. 121. 122. 123.]

140. Curatio fit 1. impactum retropellendo motu retrogado in vaſa majora. 2. id reſolvendo. 3. vaſa laxando. 4. ſuppurando.

141. Impactum retrofertur 1. Evacuando liquorem, qui impactum urget, magna, ſubita S. M. unde nixu contracti vaſis retro agitur. 2. frictione ab extremis vaſis ad baſin.

142. Impactum reſolvitur remediis [133. 134. 135. 136. 137.] ante poſitis.

143. Vaſa laxantur remediis [35. 36. 54.] propoſitis.

144. De Suppuratione dicetur in hiſtoria Inflammationis.

DE VULNERE IN GENERE.

145. Vulnus eſt ſoluta unio recens, cruenta, partis mollis, à corpore duro & acuto.

146. Cauſa ergo ſenſibilis ejus eſt durities, acuties, motus inſtrumenti vulnerantis.

147. Subjectum pars mollis, adeòque textura vaſorum ſanguiferorum, lymphaticorum, adipoſorum, nervoſorum, membranoſorum, tendinoſorumque; tum veſicularum, quæ ex his conſtantur.

148. In quo ſubjecto [147.] cauſa [146.] producit cohærentis ſeparationem, liquidi contenti effuſionem.

149. Inde lædit actiones, quæ pendent ab integritate partium, & ab determinato fluxu liquorum per vaſa.

150. Quæ vulnera proinde occupant eas partes quarum integritas vitæ inſeparabilis, Lethalia ſunt.

151. Horum [150.] autem alia inevitabili neceſſitate mortem ferunt.

152. Alia, ſibi relicta, mortem inferunt, ſed artis auxilio ita emendari poſſunt, ut mortis periculum abſit.

153. Tandem ex non lethalibus, neglectus, vel error, lethalia poteſt facere.

154. Pro varietate alterius cujuſdam actionis à parte integra prius exercitæ, etiam alia vulnerum effecta, atque inde variæ appellationes oriuntur, vix ignotæ perito actionum Sanitatis.

155. Nec minor nominum, formarum, & effectuum varietas in vulneribus, à diverſitate cauſæ vulnerantis [146.] quoad figuram, modum adigendi, pungendo, ſecando, cædendo, agitando, illatum, vim impingendi, ablationem ex vulnere, relictionem in eo, infectionem venenatam.

156. Tum etiam omnia eadem [155.] variant pro differentia partis vulnus excipientis [147.] quoad ejus duritiem, mollitiem, nexum, ſitum, effectum, liquida contenta, faciem mutatam.

157. Hujus multiplicitatis originem noſſe

noſſe ut opus, ita nomina ſubtiliter diſtinguere non juvat.

158. Si in corpore ſano, robuſtoque factum vulnus in loco viſibili, non irrigato magna quadam arteria, nec nimis tendinoſo, hæc oriuntur phænomena.

1. Partes, inter quas cauſa vulnerans adacta; ſenſim magis magiſque à ſe mutuo recedunt, licet cauſa ablata ſit, niſi punctura fuerit parva.
2. Cruor primò cum impetu effluit, dein ſenſim ſponte ſiſtitur.
3. Tum cruſta ſanguinea cavo vulneris innaſcitur.
4. Et liquor dilutus, rubellus, tenuis effluit.
5. Tum vero labia vulneris incipiunt rubere, calere, dolere, tumere, retorqueri.
6. Atque eodem tempore febricula cum calore & ſiti adeſt.
7. Hinc tertio, quartove die, ſerius, vel ocyus, vulneri adeſt liquor tenax, albus, pinguis, æqualis, pus.
8. Simul rubor, calor, dolor, tumor, retorſio labiorum, febricula, ceſſant, vel minuuntur.
9. Et ſenſim cavum vulneris à fundo ſurſum, & ab ambitu verſus centrum, creſcente carne impletur, coeunte margine albo, ſubcæruleſcente, molli, æquali.
10. Poſtremo ſiccatur vulnus, & obducitur cicatrice.

159. Si arteria non nimis magna, nec Cordi admodum propinqua, omninò tranſverſim diſſecatur, retroſiliens, atque inter ſolida vicina ſe recondens, ſibimet obturaculo eſt; & cætera ut [158.] prius.

160. Si eadem [159.] vulneratur tranſverſim non tota diſſecta, retrotractis fibris vulnus ampliatur; hinc Hæmorrhagia perpetua; &, ea ſedata, à tenuitate cicatricis cedente Aneuriſma.

161. Si arteria major tota diſſecta, oritur perpetua, uſque ad defectum animi vel vitæ, Hæmorrhagia, inferius poſita tabeſcunt, & putri exeduntur, ſed lenta gangræna.

162. Nervi toti diſſecti retroſiliunt, ſe recondunt, ramulos vulnere paulò ſuperiores trahunt, tendunt, vicinis dolorem, obſtructionemque creant, parti verò infra Vulnus poſitæ ſtuporem, immobilitatem, marcoremque.

163. Nervi puncti, vel dimidiatò diſciſſi dolores, aliquando primò obtuſos, nonnunquam vivos excitant, primo in loco vulneris, poſt per omnes nervos nexos, viciniſque; hinc calores, tumores, rubores late ſparſos, febres, deliria, ſpaſmos, inflammationem, inflammati aperturam cum evacuatione acris, tenuis, & copioſiſſimi ſæpe ſeri, poſteà inſenſilitatem, rigiditatem, exſiccationem, immobilitatem producunt, vel gangrænam, & mortem.

164. Quæ eadem (162. 163.) parum mutata, etiam in Tendinibus diverſimodè læſis obtinent.

165. Et Membranæ, tendinum, nervorumque ſæpe producta quum ſint, iiſdem afficiuntur morbis (162. 163.)

166. Quid lymphatica, adipoſa, venoſa vaſa, & veſiculæ patiantur in vulneribus, quid efficiant, ex lege circulationis, & conſideratione vicinorum facilè intelligitur.

167. Si vulnus oculo patet, ejus præſentia, & natura ſcitur 1. Senſu ipſo, abſterſo impedimento conſpectus, & ſuppreſſo cruoris fluxu. 2. Scientia anatomica vicinorum.

168. Vulneris autem abſconditi præſentia, & natura noſcitur. 1. ex Scientia anatomica, ſitu vulnerandi, modo & vi inflictus. 2. ex læſa actione ſequente vulnus. 3. ab excretis, intra vel extra corpus expulſis. 4. ab effectis ſupervenientibus, dolore, ſingultu, ſpaſmo, tumore &c.

169. Ex cognitis (167. 168.) determinatur prævisus vulnerum eventus.

1. Mors, vel Vita vulnerati.
2. Sanatio poſſibilis, impoſſibilis, integra, pro parte.
3. Curatio facilis, difficilis, brevis, longa.
4. Effectus à vulnere, peracta ſanatione, ſuperſtes futurus; ut tabes, inſenſilitas, immobilitas, figura læſa. &c.

170. Mors inevitabilis à vulnere ex quinque effectis ſequitur, adeòque neceſſario Lethalia vulnera [151.] Hæc ſunt.

1. Quæ influxum nervoſi liquidi à Cerebello in Cor intercipiunt. α. Cerebelli vulnera, & Cerebri profunda adeò, ut medullam oblongatam lædant multum. β. vaſa ſanguifera intra cranium ſoluta cum effuſo cruore, qui preſſione, vel concepta putredine vitam tollit, nec

terebra levari poteſt ob conditionem loci, ut inferiora orbitæ Oculi, & oſſis Temporum, oſſis Ethmoidis, baſios cranii. &c. γ. Medullæ Spinalis ſuperioris profunda vulnera. δ. tum ea, quæ nervos cardiacos diſſecant.

2. Quæ ſanguinem Cordis effundunt ex ejus cavis vulneratis: unde vulnera Cordis profunda, in cava penetrantia, lethalia.

3. Quæ cruorem à corde, & à cerebro, cerebelloque derivant vel in cava corporis, vel extra illud, neque medelam capere poſſunt ob ſitum loci. Ut magna vulnera Pulmonis, Hepatis, Lienis, Renum, Pancreatis, Meſenterii, Stomachi, Inteſtinorum, Uteri in gravidis, Veſicæ circa arterias ejus majores, Aortæ, Carotidum, Vertebralium & ſimilium arteriarum, venarumque.

4. Quæ reſpirationem integrè tollunt; ut abſciſſio laryngis cum ſubductione fiſtulæ ſciſſæ, vulnera magna bronchiorum, Vulnera lata, utramque cavitatem thoracis, cum admiſſu aeris, perforantia, vulnera diaphragma ab utraque parte mediaſtini thoracis penetrantia, vel ejus nervoſa diſſecantia.

5. Quæ motum Chyli in cor tollunt; abſciſſio œſophagi, magna vulnera ventriculi, inteſtini tenuioris, ſuperioris integra diſſectio, vulnus ductus thoracici, vel alvei chyloſi.

171. Vulnera ſua natura lethalia, arte verò curabilia [152.] ſunt, prædicuntur.

1. Vulnera Encephali terebra levanda.
2. Vulnera arteriæ, venæve majoris in loco, ad quem manus Chirurgi pervenire poteſt.
3. Viſcerum, ad quæ manus & medicamenta cum effectu ſanationis pervenire poſſunt.
4. Quæ mortem inferunt emiſſo ſuo liquido in cava illa, unde id educi ſine diſcrimine vitæ poteſt; ut thoracis, abdominis, ureterum, veſicæ, inteſtinorum quædam vulnera.

172. Prædicitur lethale fore ex non lethali [153.] per has cauſas.

1. Omiſſione purgationis effuſi puris, unde tabes purulenta; vel effuſi ſanguinis, hinc putrefacti.
2. Commiſſo vitio in ſex rebus non naturalibus.
3. Neglectu, vel errore Chirurgi.
4. Temperie naturali aut morboſa ægri.

173. Hinc renunciatio de Vulneribus, definitio temporis, intra quod lethalitas determinatur, peti poſſunt.

174. Ex hiſtoria pariter Vulnerum [ab 145. huçuſque.] facilis erit prædictio eventuum aliorum, quæ [169.] præſagienda habentur.

175. Phænomenon autem [158. 159.] cauſa patet perito actionum vitalium, & animalium. Vid. Morb. Solid. & fluid. in genere præmiſſos.

176. Tunicæ arteriarum exteriores, illæſa interiori, punctæ, ſectæ, tuſæ, diſtractæ, eroſæ impetu cruoris dilatantur, ſaccum formant, qui ad ovi ſæpe magnitudinem creſcit; calloſos parietes accipit; pulſat; colore rubello ſplendet; compreſſus evaneſcit; laxatus redit; ſuam arteriam ampliat; vicina vaſa comprimendo anguſtat. Aneuriſma verum vocatur [160.] cujus cauſa, ſigna, effectus ſponte cernuntur.

177. Si ab iiſdem cauſis, ſimiliter vulnerata arteria, curata debilius firmatur, eadem fiunt [176.]

178. Ubi ab iiſdem cauſis [176.] omnes tunicæ ſimul ruptæ liquorem effuderint in partes vicinas diſtentas, nec exeuntem, fit collectio extravaſati cruoris, continenter aucta, & ſine menſura, mollis, vix pulſans, livida, compreſſu vix evaneſcens, brevi putreſcens, hinc gangrænam vicinorum creans. Aneuriſma ſpurium eſt, (160.) cujus cauſa, ſigna, effectus ex ipſa hac deſcriptione cognoſcuntur.

179. Alii effectus arteriæ diſſectæ majoris (161.) ex phyſiologia ſponte intelliguntur, ut & phænomena [162.] primò nervi diſſecti.

180. Ut verò clara cauſa habeatur mirabilium effectuum, qui in nervis punctis, vel partim diſſectis apparent, juxta dicta (163. 164. 165.) ſequentia conſideranda ex Anatomicis, & Theoreticis.

181. Nervus omnis viſibilis eſt faſciculus minorum nervorum, membranulis nexorum, arteriolis, venulis, lymphaticis intertextis, una dein communi membrana veſtitus.

Per omnia hæc vaſcula, nervum componentia, perpetuò fluit liquor ſuis canalibus proprius a corde, cerebro, cerebello, &

lo; & medulla ſpinali. His omnibus vis contractilis ſatis magna ſemper adeſt.

182. Ergo partes nervi integrè diſſecti à loco vulneris verſus firmas partes,quibus nectuntur, retroſiliunt, ſub ſolidis ambientibus ſe recondunt, eorum vi comprimuntur, orificia claudunt ſua,& ſuorum vaſculorum, adeòque præter dicta [162.] nihil damni.

183. Si ſectus, vel punctus ità ſit, ut nonnulli nervulorum diſſoluti ſint, qui uniti majorem componunt, partes ſolutæ retrocedentes (182.) trahent minimas fibrillas, quæ nectebant nervulos inter ſe & vaſcula (181.) unde fiet in his perpetua, lenta laceratio, adeòque dolor ingens, acutus, continuus. Partes verò adhuc cohærentes ſuſtinebunt nunc ſolæ omnem vim, quam ante ſimul, ergò plus diſtrahentur, & lacerabuntur, adeòque acutiſſimè dolebunt, & diſtractæ comprimentur, ut tranſitus impediatur. Dum una pars ſoluta, altera cohærens, ita afficiuntur, vaſcula intermedia comprimuntur; ergò cruor, lympha, ſpiritus ſiſtuntur, urgentur, accumulantur, unde circa partes inflammatio cruenta, lymphatica, & ſpirituoſa.

Inde nervi vicini, tendines, horum & nervorum vaginæ, muſculi, vaſa, tenduntur, ſtringuntur, convelluntur, hinc cerebri, cerebelli, medulæ ſpinalis meninges trahuntur, vellicantur, cerebri actio turbatur.

Ex quibus ſequitur ſeries omnium phænomenon [163. 164. 165.] naturali neceſſitate.

184. Et intelligitur, quæ, & cur punctura, laceratio, vulnus nervi adeò funeſta? Item cur membranis, tendinibus, vaſiſque multis eadem fiant.

185. Ut vulnus Sanetur, opus erit:

1. Auferre ex eo illa, quæ, vel à liquidis & ſolidis corruptis, vel ab inſtrumento vulnerante, aut aliunde, ibi relicta unionem impedirent.
2. Supplere perdita nova regeneratione ablati.
3. Unire ſeparata, & in unione retinere.
4. Cicatricem naturali cuti ſimillimam obducere.

186. Fragmenta impacta metallorum, lapidum, ligni, vitri, globi tormentorum, thrombi cruenti, caro mortua, vel membranæ, oſſa fracta, primò tollenda, ſi proderit.

187. Conſiderata natura vulneris, partis vulneratæ, materiæ impactæ, roboris ægrotantis, ſymptomatum ſecuturorum, tolli, an relinqui debeant, judicatur.

188. Ex iiſdem (187.) definitur inſtrumentum, & modus, quibus tolli queant. [186.]

189. Depurato ſic (186.187.188.) vulnere, ſi ablatum quid fuerit de corpore, id repleri debet, generata iterum materia ſimili perditæ. Id fit, ſi 1. vaſcula arterioſa, lymphatica, nervoſa, &c. ita ſe habeant, ut ſua liquida bona excipiant, tranſmittant. 2. Si liquidum bonum naturale debita copia, & apto impetu fertur in illa vaſa.

190. His enim [189.] fiet canalium vulneratorum, retroctractorum, obturatorum, compreſſorum, ferè exſuccorum [158.] impletio, humectatio, extenſio, elongatio, applicatio ad alia, quæ ex reticularibus plexibus propinqua, & ope boni liquidi conglutinatio.

191. Et, dum hæc (190.) ab omni puncto fundi & laterum æqua vi ſimul fiunt, impletur ab omni parte ad centrum cavitas vulneris materie ſolida & liquida, amiſſis ſimili.

192. Ergo huc [189.] requiritur 1. victûs debitus, ut chylus, ſerum ſanguinis, & materia nutritia blanda, glutinoſa, nec facilè putreſcens ſit, ſed facilis digeſtionis & aſſimilationis. Decocta farinoſa cruda, fermentata, Emulſiones, lac, Jura, fructus maturi cocti, olera leniſſima,primaria ſunt.

193. Cognita temperies ægri, tempeſtatis ratio, conſuetudo, & natura comitantis morbi, docet quale, & quo modo præparatum ex his [192.] cuilibet proſit.

194. Acre, impetum nimis augens, vitandum. Salſum, Aromaticum, Acidum, olus acre, vinum, ergo vulneri mala.

195. Item quæ facilè putreſcunt. Jura nimis ſpiſſa, herbæ alcaleſcentes ergò obſunt; raphani, naſturtia, braſſica, & ſimilia.

196. Tum quæ difficulter in chylum, & ſanguinem mutantur. Qualia ſunt quæ ſale, fumo, aere induruerunt, vel quæ pingui multo ſcatent, ut lardum, piſces pingues, &c. denique viſcida, ut legumina craſſa, farinoſa cruda.

197. Ad eundem ſcopum (189.) conducunt medicamenta, quæ tollunt impedi-

Digitized by Google

menta nata conſolidationi (190. 191.) & plerumque Decocti forma exhibentur. Illa ergo erunt varia pro varietate ejus impedimenti, quod tollendum erit; nec ullum utile omnibus habetur.

198. Hinc pro re nata ſumuntur ex attenuantibus, inſpiſſantibus, mitigantibus, excitantibus, ſpecificè emendantibus, aperientibus, laxantibus, adſtringentibus adeòque ſæpè ex oppoſitis.

199. Quorum quid eligendum, docet cognita natura vitii in ægro, & tituli horum Medicamentorum (197. 198.)

200. Aeris temperies ſicca cum calore temperato optima.

201. Alvus ſervetur laxa uſu emollientium, laxantium, ἐκκοπρωτικῶν.

202. Somnus conciliandus anodynis, victu humido, narcoticis.

203. Animus ſit hilaris. Venus vitanda, quies commeridanda eſt.

204. Ut canales in debita conditione (199.) maneant, nec liquida in vulnere corrumpantur, ſicque lædant actionem (189. 190. 191.) deſcriptam, aer arcendus, vulnus totum fovendum balſamicis vulnerariis lenibus, implendum, carptis, ad æquabilem preſſionem, nerviſque amicis medicamentis.

205. Quibus (204.) in vulnere retinendis Emplaſtra proſunt, vix aliud huic ſcopo præſtantia, quam tenacitatem.

206. Liquida ad vulnus allata, in vulnus effuſa, fibræ ſemimortuæ, canales obſtructi, tumefactique, creant in vulnere pus, ichorem, ſordes, carnes ſpongioſas.

207. Quæ (206.) digerente, abſtergente, corrodente, exſiccante auxilio tolli ſolent, ſæpe & comprimendo.

208. Illa [207.] adhibenda, donec pus album, blandum, viſcidum, læve, æquale adſit, ſub quo ſordes abſtergentur, contuſa & tumida conſumuntur, corrupta ab aere ſeparantur, cava implentur, conglutinantur ſeparata.

209. Tum ea, quæ carnem generare dicuntur, applicanda, quæ ſunt digerentia leniora.

210. Si autem, peractis, quæ primo ſcopo [185.] ſatisfaciunt [186. 187. 188.] nihil ex ſubſtantia corporis ablatum deprehenditur, labia unienda ita ſunt, ut partes naturaliter unitæ iterum ſibi mutuo applicentur, atque ita retineantur.

211. Horum prius abſolvitur 1. ſitu conciliato parti illo, qui quieſcenti adeſt: 2. leni & æquabili partium, ad ſe invicem compreſſu, ut in omni ſuperficie contiguæ ſint, & quieſcant.

212. Retinentur in unione 1. Emplaſtris tenacibus, digitatis, proceſſibus, ad fines anſatis, utrimque à latere vulneris appoſitis, & per fila adducendis. Quæ locum habent in longis ſciſſuris transverſis cutis, vel partium laxarum.

213. 2. Circumductu Faſciarum, & appoſitu Spleniorum, ut partes dehiſcentes (14. 1.) æquabiliter appreſſæ maneant, & coeant; quod determinato preſſionis modo facilè fit. Convenit vulneribus inflictis juxtà longitudinem partis vulneratæ.

214. 3. Suturis per acus chalybeas, rectas in minori, curvas in majori profunditate vulneris, acuta acie, cauda cava filum cera obductum, abſcondente, ad ſufficientem à vulnere diſtantiam infixas, ad fundum uſque adactas, ſic pariter in altero labio eductas, quarum filo adſtricto unita prius labia retineantur, dein levi ſplenio ſuperductum filum colligetur: id repetitur à medio, vel ab angulo vulneris, ad fines ejus, pro neceſſitate. Hinc balſamo linienda, ſuperpoſitiſque levibus ſpleniis ſuprà nodos, Emplaſtro tegendum eſt vulnus.

215. Conveniunt (214.) recenti, cruento, à magna tamen hæmorrhagia libero, ſimplici, pleno, puro, transverſo, obliquo, anguloſo vulneri.

Nocent (214.) copioſum cruorem ſtillanti, antiquo, ſanioſo, purulento, ſordido, contuſo, ſubſtantia propria orbato, cruſtis obducto, vaſis magnis læſis periculoſo, nimis profundo, valde inflammato, venenis infecto, in parte neceſſiò mobili hærenti vulneri.

216. 4. Acu manente vulneri per labia ejus transfixa, filoque ei ita circumducto, ut horum retroitum impediat, ſed retineat unita. Convenit magnis, hiulcis, pendularum partium vulneribus.

217. Ultimus ſcopus [40.] attingitur, curando ut pars parti ſic reſpondeat, quemadmodum olim in ſanitate, ſicque retineantur, ut nimis nec premantur, nec laxentur; adurentia, ſtiptica, adſtringentia vitando; inprimis verò curando, ut in

ut in omni parte æquabiliter prematur vulnus. Quæ omnia obtinentur peractis, quæ deſcripta ab [41. ad 72.] & dein impoſito leni deſiccante medicamento; denique cicatricem ſpirituoſis abluendo.

HÆMORRHAGIA.

218. SI cruor manat ex vulnere multus per ſuas [159. 160.] cauſas, ſiſtitur 1. Cauſticis ignitis. 2. Corroſivis. 3. Adſtringentibus. 4. Circumſtricto filo. 5. Diſſectione integra. 6. Faſciis & ſplenio pyramidali comprimentibus.

219. Revulſio hic [218.] nihil juvat, niſi vaſcula læſa [159.] parva, & plethora adſit. Eadem de victu, potu, & internis medicamentis vera ſunt.

DOLOR.

220. SI fibra nervoſa, cerebro orta, ita extenditur, ut diſſolutionem minitetur, fit Doloris idea.

221. Qui eò acrior, quò fibra rupturæ propior: eò autem mitior, quò naturali eſt tenſioni propior.

222. Unde Dolor ſummus in eadem parte brevis, mitior diuturnus eſſe, & intendi poteſt, & remitti.

223. Cauſa Doloris ergò omne id eſt, quod talem extenſionem [220.] facit.

224. Quo refertur 1. vis naturalis contractionis paucioribus fibris ſuſtentata, dum quædam ſolutæ ſunt [183.] 2. quod vas fibris nervoſis contextum nimis replendo diſtendit; eò obſtructio, plethora, cacochymia abundans, auctuſque motus circularis, ſpectant. 3. quod vi diſtrahit, ut luxatio, tumor, vis externa. 4. omne vulnerans, & rodens.

225. Inde Doloris [220.] in vulnete [145.] cauſa multiplex [224.] cognoſcitur.

226. Et effectus, inquies, jactatio, vigilia, febris, calor, ſitis, ſiccitas, convulſio, gangræna, intelliguntur.

227. Et Anodyni diverſitas, pro varietate cauſæ, ſcitur.

228. Doloris cauſa tollitur ergò 1. laxata fibra. 2. reſolutione concreti. 3. minuto motu & materia diſtendente. 4. ablata tractione inæquali, & violenta: 5. lenito acri. 6. diſcuſſo eodem. 7. educto eo, quod ſolvit fibras.

229. Doloris ſenſus tollitur, manente ejus cauſa [224.] 1. nervo inepto ad ſenſum reddito compreſſu, diſſectione, vel exuſtione. 2. Senſorio communi obtuſo per vim narcoticam: atque his tolluntur nonnulli effectus [226.] ex Doloris ſenſu oriundi.

CONVULSIO.

230. VIolenta, invita, & alternè repetens contractio muſculi Convulſio vocatur.

231. Cujus cauſa id, quod liquidum nervoſum vi alterna in muſculos convulſos pellit.

232. Adeoque in ipſo vulnere hærere poteſt, ſive ſit materies aliena irritans, ſive ipſa nervi læſi [163. 164. 165. 183. 184.] conditio, ſive evacuatio cruoris nimia prægreſſa.

233. Quin & effectus ejus, perturbatio omnium Actionum, cognoſcitur.

234. Sanatur 1. Ablato irritante [186.] arte Chirurgi [187. 188.] 2. Acri lenito, vel diſſipato. 3. ſublata nervi conditione [232.] per remedia [228. 229.] deſcripta. 4. repletione per lene, amicum, liquidum alimentum aſſiduò parca copia ingeſtum. 5. ſedata ſimul hæmorrhagia (218. 219.)

235. Tumor, & Inflammatio levis vulneri bona; ſi augentur, mala: balnea, fotus, anodyna, antiſpaſtica, loco læſo, & toti applicata ægro, proſunt: de quibus in hiſtoria & curatione Inflammationis.

236. Sanguis in cava corporis per vulnus delapſus inde ocyus educendus ſitu corporis, ſuctu per fiſtulam, ſi recens, vel dilutus primo, apertura vulneris dilatata, vel nova.

237. Si vulnus inter firmas partes corporis deſcendit, via paranda ſordibus preſſione, lotione, ligatura, apertura vulneris nova, vel dilatata.

238. Dilatatio fit cultro, linteis carptis, ſpongia, radice Gentianæ, & ſimilibus ſiccis immiſſis, filo alligato, abſorbtu humoris tumentibus, ſicque dilatantibus.

VULNERA CAPITIS.

239. VUlnera Capitis lædunt vel ſola externa communia; vel perioſteum; vel cranium; vel duram Matrem;

 vel

vel piam ſimul; vel Cerebri vaſa, ſubſtantiam, corticem, medullam, ventriculos.

240. Sola externa læſa; ſcitur 1. ex cauſa vulnerante, ejus figura lædente. 2. vi ejus parva. 3. loci vulnerati conditione, quoad figuram inprimis. 4. levitate ſymptomatum. 5. conſpectu. 6. ſpecillo.

241. Hæc (240.) licet levia videantur, ſæpe ex propinquitate muſculorum, tendinum, ſuturarum, perioſtei, cranii, nervorum, vaſorum, cerebri, periculoſa fiunt; tum quoque à vi contractili partis læſæ.

242. Maximè, ſi contuſio ſimul adeſt.

243. Aut, ſi ſub parva apertura lata læſio ſordes colligit.

244. Collecta enim materies (242.243.) miros tumores, eryſipelas, œdema, dolores, convulſiones, oſſis & perioſtei putredines, febres, mortem creat.

245. Si ſola ergo integumenta læſa ſine dictis (241.242.243.244.) facilis ſanatio per ligaturam idoneam, & rationem deſcriptam ab (183. ad 239.) licet ſæpe appareant maxima: inprimis verò juvat recens eſſe, dum incipit curari, ritè uniri, rarò deligari, & citiſſimè, atque defendi cum cura à nimium humidis, aut laxantibus, & oleoſis.

246. Si adſint verò deſcripta (241.) utendum remediis variis (183. ad 239.) pro varietate partis affectæ (241.) & mali.

247. Contuſa hìc (242.) ritè digerenda his, quæ diſſipare poſſint, vel ſuppurare, modo eligantur ſemper ea, quæ bona nervis membraniſque (204.207.245.) aut exſcindenda ſunt.

248. Si adſit malum (244.) dilatare cultro, & depurare opus (238. 207. 208.)

249. Pericranio læſo, ut nudet diu os, vel ut putrefiat, os privatur vaſis perioſtei, adeòque & ſuis, ſtagnat in his liquor, putrefactus ſquamam ſeparat, unde os flavum, fuſcum, nigrum, tandem foliolum deponit.

250. Cujus cauſa (149.) interrupta vaſorum continuitas, frigusve aeris conſtringens, & exſiccans fines vaſculorum in oſſe, falsò accuſata ejus malignitate.

251. Effectus verò, augmentum malorum (249.)

252. Curatio fit 1. os leviter parva terebra diverſis, viciniſque, locis, uſque ad medium perforando, unde exfoliatio cavetur, perioſteum inde renaſcitur. 2. inde arcendo pus, ſaniem, pinguia, aquea, aerem, applicatis pulmaceolis ſp. vin. Maſtichino imbutis. 3. rarò & citiſſimè deligando.

253. Qua arte ex punctis ſodicatis (252.) & undique, emergit nova ſubſtantia quaſi carnea citò, tumque reliqua (249.) ſanantur, ut dictum. (245. 246. 247. 248.)

254. Si Calvaria læſa eſt, pro varietate cauſæ, fiſſa, fracta, contuſa, intropreſſa, vel evulſo fragmento ſpoliata erit, atque hæc vel in una, vel in utraque ejus tabula.

255. Sic affecta [254.] ſcitur 1. cauſa vulneris forti. 2. vulneris magnitudine collata figuræ loci vulnerati. 3. ſpecillo. 4. atramento affuſo. 5. ſtrepitu inter mordendum. 6. viſu fracti, contuſi, vel punctis pallidis colorati cranii. 7. tactu ipſo. 8. ſymptomatibus integumentorum; carne circa ſeptimam diem abſcedente, dolore, natura puris tenui, & graveolente, vulneris malignitate aliena.

256. Effectus hujus mali [254.] 1. partis oſſeæ ſeparatæ mors. [249.250.251.] 2. infectio vicinorum. 3. hinc ſæpe totius oſſis infecti putrefactio. 4. Caries diploes. 5. Integumentorum cranii & cerebri corruptio. 6. inde mala affecti cerebri, convulſio, ſopor, paralyſis, apoplexia, mors.

257. Ex quibus [254.255.256.] & cognitio, & prædictio hujus morbi noſcuntur.

258. Et indicatur ad curationem 1. loci læſi detectio. 2. mundatio. 3. terebratio oſſis. 4. Ejus perioſtei regeneratio. 5. reliqui vulneris ſanatio.

259. Locus detegitur 1. incidendo tegumenta læſa per ſcalpellum recta, anguloſa, perpendiculari, decuſſata ſectione, in os uſque impreſſa, cautè in fractis & vacillantibus fragmentis, varia electa pro varietate loci, & mali. 2. ſeparando ſecta à cranio exactè per ſcalprum. 3. infarctu carpti lintei.

260. Cruor, pus, ſanies, ſordes, ſpongiolis abſorbentur; fragmenta, feſtucæ, ſquamæ oſſis, ſi parva, libera ab omni membrana, oculo mox patentia ſunt, eximuntur volſella; vel ſolvuntur forfice; quæ mundatio artificialis.

261. Eadem nimis magna, hærentia vivis, abſcondita, relinquuntur, nam vel ſponte ſeparantur, vel recreſcunt ad viva. Hæc mundatio naturalis.

Digitized by Google

262. Si os contuſum, album, fuſcum, lividum, fiſſumve apparet, minutis hinc inde foraminulis perterebrandum, ut præſcriptum [252.] ita enim viva exeunt, & mortua expellunt citò.

263. Quo ipſo (262.) perioſtei regeneratio cita [252.]

264. Sanatio tum reliqui deſcripta eſt [245. 246. 247. 248. 253.]

265. Inde patet, cur anguſta fiſſura periculoſior ſæpe, quam ingens cranii contuſio (256.)

266. Et patet, hanc methodum [252. 262.] præferendam uſtioni, ſcalpris, trepanis Veterum in his malis [249. 254. 256. 262.]

267. Cranium in junioribus intropreſſum, in adultioribus poſt fracturam intropulſum, Cerebrum premit; pro varietate loci preſſi, pro varia magnitudine, profunditate, acutie, punctura prementis, producit hebetudines, ſopores, vertigines, tinnitus, caligines, deliria, vomitum bilis, dolores capitis, convulſiones, paralyſes, lotii fœcumque ſpontaneum exitum, apoplexias, febres, mortem.

268. Quin & ipſum Cerebrum ita læſum, corruptum hinc inflammatione, ſuppuratione, gangræna, fungo, hæmorrhagia, ſimilia mala [267.] parit.

269. Id vitii [267.] noſcitur tactu, viſu, ablatis integumentis [259.]

270. Ablatio pungentis, reſtitutio prementis in ſtatum naturalem, conſervatio hujus ſtatus, ſufficiunt curationi.

271. Ergo detectum cranium (259.) molle in pueris, emplaſtro tenaci elevatur; in adultis, ſi firmum, elevatorio attollitur; ſi vacillans terebram non ſuſtinet, perforandâ juxtà fracturam calvaria, ut vecti poſſit attolli impreſſum vacillans; juvat ſternutatio, & animæ retentio.

272. In ſitu tenetur cavendo preſſionem externam apta deligatione.

273. Fiſſo, fracto, contuſove cranio, ſi atteriæ, venæ, lymphatica vaſa ſub cranio rupta effuderint ſuos humores, hi premendo cerebrum producunt mala [267.] tum putreſcendo in pus, ichoremve, inficiunt tenerrima vicina cerebri, unde rurſum ſimilia. Hæc vaſa ex cranio in duram, ex hac in piam, inde in cerebrum, ſinus, ventriculos decurrentia variis locis varia periculo & ſanatione damna producunt.

274. Concuſſus validus capitis, integro ſæpe cranio, eadem [273.] facit rumpendo, comprimendo.

275. Cognoſcuntur mala hæc [273. 274.] ex nota cauſa; ejus impetu; loco excipiente; vomitu bilioſo, viſu, auditu, olfactu, guſtu, tactu minutis, depravatis, ſublatis; vertigine, caligine, lapſu; ſopore, ſtertore; reſolutione; convulſione; delirio; lethargo; apoplexia; horripulatione; febre geminata; cruore per os, nares, aures effluente; rubore faciei & oculorum.

276. Quis verò locus intra cranium ſit læſus ſcitur 1. ex ſenſibilibus externis [249. 254. 255. 256. 262. 267. 269.] ſi adſunt. 2. invento loco cranii læſo [255.] per artem. 3. ex tumore & rubore cutis capillis orbæ ad applicationem emplaſtri. 4. ex motu ſpontaneo manus ad certam capitis partem. 5. ex ſymptomatibus lateris unius paralytici, alterius convulſi.

277. Tum 1. cruor effuſus ilico tollendus. 2. loca infecta depuranda. 3. oſſicula forte infixa cerebro evellenda.

278. Extravaſatus ſanguis aufertur 1. reſorbendo. 2. diſſipando. 3. perforando cranium.

279. Reſorbetur, ſi in venas, largo miſſu ſanguinis & ſuccenturiata purgatione alvi, evacuatas, vi vitæ repellitur.

280. Hinc ſtatim ad maximam copiam, ægro tolerabilem, utraque hæc evacuatio inſtituenda [279.] &, ſi juvat, pro re nata repetenda, iterumque, ſi poſt has adminiſtratas minuuntur ſymptomata. [273. 274.]

281. Diſſipatio attenuati perficitur 1. reſorbendo [279. 280.] partem diſſipandi. 2. attenuando per diluentia aquoſa, & reſolventia calidè pota. 3. parti affectæ raſæ imponendo emplaſtra, cataplaſmata, fomenta, ex diſcutientibus nervinis, cephalicisque. 4. auribus, naribuſque eadem applicando.

282. Quæ [279. 280. 281.] ſi ſtatim non tollunt, minuuntve valde ſymptomata [273. 274.] ſed hæc vel perſiſtunt, vel augentur, ilico perforandum cranium, ut exitus detur humoribus [273. 277. 1°.] & facultas depurationi [277. 2°.] & evulſioni fragmentorum [277. 3°.)

283. Locus, ubi terebra applicanda, cognoſcitur 1. ex loco læſionis noto (276.) ubi optimè fit, ſi nihil vetat.

284. Vetat 1. futura. 2. muſculi plurimi. 3. cavitates oſſis frontis. 4. arteria major oſſi inſerta. 5. inferior ſitus loci. 6. vacillatio fracti, contuſi, carioſi oſſis. 7. Inæqualitas eminentis & excavati iterum cranii.

285. Tum, qui læſo cognito [276.] proximus applicandæ terebræ locus optimus eſt.

286. Quin, urgentibus ſymptomatibus [273. 275.] licet nullus locus certò inveniri queat [276.] tamen trepanum applicandum & ab una, & ab altera parte cranii in finem deſcriptum (277.)

287. Invento loco (276. 283. 284. 285. 286.) abraſo capillitio, inciduntur integumenta [259.] ſeparantur à cranio, elevantur labia, ſiccatur os, tegitur carptis linteis, ſiſtitur cruor (218.) lenitur dolor (227. 228. 229.) prohibetur inflammatio (235.) &, ſi non urget valde malum, ritè facta deligatione in diem ſequentem relinquitur apparatus.

288. Tum capite firmato, auribus obturatis, aere calefacto, deterſo oſſi terebra cum ſtylo applicatur, æquabili, æqualiter & modicè acta, fronti ſuppoſita, terebratione agitur, donec veſtigium ritè ſit impreſſum.

289. Exemto tunc ſtylo pergitur, terebra lentè adacta, ſcobe aſſiduò eraſa, donec cruor erumpens, oſſis mollities, mutatio ſoni diploen attactam doceat; quæ ſæpe non præſens fruſtrà exſpectatur.

290. Eloto tum cruore, & per alcohol calidum compreſſo, exemta accuratè ſcobe, ſumma cum cautela lente, patienter, uno alterove gyro tantum agendus modiolus, aſſiduò everrenda ſcobs, perpetuò inſpiciendum, an color in circulo exarato mutetur, aſſiduò exploranda fundi æquabilitas, tum variata preſſione terebræ, pro vario colore apparente, os ſolvitur eo uſque, ut parum adhæreſcat, & æquabiliter.

291. Ubi color cæruleſcens, ejus per totum ambitum æqualitas, ſegmenti vacillatio docent, fere perforatum eſſe cranium, ſegmentum vecte, cochlea, vel cochleari eximendum.

292. Dein aſperitas lateralis oſſis radenda lenticulari cultello, ſcobs demenda, via paranda cruori & ſordibus exituris per ſternutationem, animæ retentionem, & depreſſorium prudentiſſimè & rarò, foramen implendum, tegendumque tenui, molli linteo imbuto medela membranis amica, & apta lamella plumbi anſata.

293. Curatur dein ut vulnus membranæ [185. ad 239.]

294. Ita enim intra 40. & 50. dies ſeparati ſunt margines oſſei foraminis; quotidie, enaſcitur caro cavum replens, quæ ſenſim durior, tandem calli oſſei, cavati, vel eminentis formam adipiſcitur: ubi debilitas & dolor aliquis remanent.

295. Inflammatio, ſuppuratio, gangræna, fungus excreſcens membranarum, & ipſius etiam cerebri, tolluntur remediis, quæ his malis propria, tum applicatione antiphlogiſticorum, detergentium, antiſepticorum, filo, & lamella plumbea [292.] Cœterum malignitas vulnerum capitis cenſetur 1. loco in occipite, vertice, pariete, ſuturis, peſſima. 2. ſymptomatibus, febris poſt ſeptimam cum frigore, tremore, vulnere pallido, arido, livido, oſſe aſpero, flavo, hemiplegia, convulſione. 3. ætate. 4. temperie. 5. tempeſtate anni.

296. Si cruor, pus, ſordes ſub membrana latentes deprehenduntur poſt perforatum cranium, audacter incidenda, pertundendave erit membrana coercens.

VULNERA THORACIS.

297. Vulnera Thoraci inflicta, nec in cava penetrantia, cognoſcuntur adſpectu, ſtylo, aere nulla arte exiliente, injectæ tepidæ repulſu, corporis ſitu, ut in accepto vulnere, eodem, ſignis certis adnati pulmonis ad illum locum pleuræ, quem tranſit ictus.

298. Si obliqua deſcendunt illa [297.] ſupra, vel intra coſtas, ſæpe dein pleura eroſa in cava Thoracis pus deponunt, maximè, ſi puri ad externa egreſſuro via quacunque arte impeditur. Tumque Empyema fit, & inde multa mala.

299. Quare in curatione abſtinendum ab omni turunda, emplaſticis, comprimentibus, contra depurantibus, balſamicis, plumaceolis, levi ligatura utendum, & ſitu corporis apto.

300. In cava Pectoris adire ſcimus 1. conſiderata cauſa cum amplitudine vulneris. 2. Specillo corpori, in ſitum vulnerandi repoſito applicato. 3. Aeris in pulmonem

inſpi-

inſpiratu forti, dum clauſum vulnus, mox naribus & ore clauſis nixu exſpirantis edito, tumque detecto ſubito vulnere, exſpiratione, & ſæpe ſono ejus agitati in cavo pectoris. 4. Injectione. 5. Emphyſemate. 6. cruoris ſpumoſi exitu.

301. Effectus talis vulneris ſæpe 1. aeris ingreſſi preſſio in pulmonem, reſpirationi hinc, & circulationi ineptum. 2. Effuſus cruor in Thoracem, & accumulatus. 3. ejus extravaſati, calefacti, moti, clauſi undique, putrefactio. 4. hinc pleuræ, pulmonum, mediaſtini, diaphragmatis, pericardii maceratio, eroſio, corruptio, fœtor. 5. infiniti ex his oriundi morbi. 6. cruoris excreatio.

302. Effuſi hic cruoris ſigna 1. orthopnœa. 2. decubitus in dorſum commodior, in latus læſum difficilis, in ſanum impoſſibilis. 3. ſequelæ deſcriptæ (301.) 4. pondus in Septo. 5. fluctuatio materiæ. 6. natura, & ſitus vulneris inflicti. 7. debilitas ingens, cum pallore, ſudore frigido. 8. omnium ferè ſymptomatum incrementum perpetuum.

303. Eſtque tum illicò educendus 1. ſitu, motu, nixuque corporis. 2. ſuctu per tubum flexilem, ad latera perforatum, obtuſum ad finem. 3. injectu liquoris diluentis, reſolventis, depurantis. 4. dilatatione vulneris. 5. alia apertura inter ſecundam, & tertiam coſtam veram inferiorem, ad diſtantiam quatuor digitorum à vertebris, & ab angulo inferiori omoplatæ, facta inſtrumento ſecante, ſectione coſtis parallela, inter has, media, deorſum directa acie.

304. Si nullis diſtenduntur turundis, rarò deteguntur, aer arcetur, ſuctu artificioſo, & nixu reſpirationis debito expellitur aer admiſſus, frigus cautè vitatur, brevi & optimè ſanantur, ſi curabilia ſunt.

305. Tumque præcaventur omnia illa & ſæva ſymptomata. (301.)

VULNERA ABDOMINIS.

306. ABDOMINIS vulnera non penetrantia in cavitatem noſcuntur 1. ſtylo, & ſitu. 2. injectu. 3. cauſa vulnerante cognita, & natura vulneris.

307. Si profundè fere uſque ad peritonæum penetraverint, debilitatis ibi tegumentis, herniæ occaſionem præbent in corpore robuſto.

308. Quare futura, ligaturaque his proſpiciendum; in cæteris curatio communis vulnerum ſufficit.

309. At eadem in cavitatem Abdominis ire liquet 1. Stylo, & ſitu. 2. Injectu. 3. Cauſa vulnerante cognita, & natura vulneris. 4. egreſſu contentorum.

310. Si tum omnia Symptomata levia, dolor, febris, inflammatio abſunt, poſito in vulnus ægro cruor non exit, injectus liquor immutatus redit, interiora illæſa ſcimus.

311. Ilico arcendus aer, ingreſſus ſuctu & exſpirationis nixu excludendus; gaſtroraphia conſuenda integumenta, turundæ auferendæ; balſami illitu, decubitu in vulnus, quiete corporis, victu leni, humido, parco, rara deligatione percurabitur.

312. Si acutus dolor, febris, inflammationis ſigna, cruor, ichor, potus, cibus, chylus, bilis, pus, urina, ſtercus, fœtor, ex vulnere exeuntia, cauſa vulnerans, ſitus & natura vulneris, pallor, ſudor frigidus, inquietudo, animi deliquia, pulſus defectus, præſentia conſiderantur, docebunt, læſa viſcera abdominalia, & quæ.

313. Tum infinita mala ſequuntur, partim 1. à natura viſcerum, tenui vaſculoſa, non muſculoſa, difficillimæ circulationis, nec niſi clauſo abdomine abſolvendæ. 2. à functione læſa viſceris. 3. ab effuſi cruoris copia, corruptione. 4. ab aeris ingreſſi, rarefacti, prementis, actione.

314. Unde lethalia ſæpe ſunt. At inteſtina læſa, & pertractationi oblata, conſuenda, ſi magnis; ſibi linquenda, ſi parvis vulneribus læſa ſunt, & reliqua peragenda, ut (311.) dictum eſt.

315. Si per latum vulnus illæſum inteſtinum exit, foveatur animalibus vivis diſſectis applicatis, vel fomento idoneo; reponatur; fiant reliqua ut (311.)

316. Si per parvum exeuns foramen, tumens flatu, inflammatu, fœce, reduci non poſſit; fotu, punctu, dilatatu vulneris reponitur.

317. Si vulnere, ſuppuratione, gangræna, fiſtulæ inteſtinalis pars ablata eſt, pars ſuperior ſe offerens, vel prudenter adducta, aſſuenda foramini vulneris.

318. Si omentum exierit, & humidum, calidum, rutilo cruore rubeſcens adhuc eſt, reponendum, ut (316.)

319. Si ſiccum, frigidum, lividum, ligatura, ſectione, fotu, curatum reponendum eſt.

320. Miſſio ſanguinis largior, clyſmata in initio injecta ſi craſſa illæſa, diæta, blanda reſpiratio, quies, ſitus, palmaria hic remedia.

CONTUSA.

321. SI obtuſum corpus motu, reſiſtentia, vel preſſu, multa vaſcula ſimul confregit, læſio hæc Contuſio vocatur.

322. Cujus idea, accumulatio vulnuſculorum cum attritu ſolidorum, & vaſculorum.

323. Effectus ergo, ſolutio continui lacerans, deſtructio plurium conterens, effuſio liquoris in inania vicina, vel facta, & infinita mala, quæ ex his ſequi poſſunt.

324. Peſſimum verò ex his (323.) ſi integumentis cohærentibus, interiora ſic affecta (321.322.323.) ut liquida ſtagnent, coeant, putreſcant, unde ecchymoſis, aneuriſma ſpurium, ſugillatio, ulcus, gangræna, caries, in glandulis ſcirrhus, cancer.

325. Lædit ſæpe oſſa, tumque ſequuntur deſcripta (249.250.251.254. 256. 257.) & medullæ læſio, unde ulcera, fiſtulæ, caries, putredines; habet ſe enim medulla in oſſibus, ut Cerebrum in cranio (273. 274.)

326. Tum aliquando muſculos, unde validæ ſuppurationes, gangrænæ, paralyſes, contracturæ.

327. Imò ſæpe ipſa viſcera corrumpit; tumque horum inflammatio, ſuppuratio, gangræna, ſcirrhus, functio læſa.

328. Ex quibus (322. 323. 324. 325. 326. 327.) facilis eſt explicatio tot mirabilium & miſerabilium malorum, quæ ex contuſione (321.) ſequi ſolent, prædici poſſunt, tam Acuta, quam Chronica, certè infinita.

329. Cognoſcitur præſens, ſimulque detegitur affecta pars 1. conſpectu, tactuque 2. Effectu doloris, ſtuporis, gravitatis, coloris mutati in rubrum, fuſcum, plumbeum, nigrum, flavum, viridem, hæmorrhagiæ, gangrænę, (323. 324. 325. 326. 327.) 3. Comparatione cauſæ motæ, & figuratæ, cum parte læſa.

330. Et bene ſcitur 1. internam, magnam nobilium viſcerum contuſionem curatu impoſſibilem, morborum cauſam & mortis eſſe. 2. oſſium valde periculoſam, curatu difficilem, inprimis circa juncturas, & medullam. 3. Cranii peſſimam, ut hiſtoria præmiſſa docuit, ob viciniam Cerebri. 4. Glandularum majorum, ad aures, axillas, mammas, pancreas, inguina, uterum, minitari ſcirrhos, cancros; & mala inde ſequentia.

331. In curatione contuſi ſemper tentanda reſolutio, cavenda ſuppuratio, magis verò gangræna.

332. Reſolutio fit, dum extravaſatum aufertur ſine ulteriori vaſorum læſione.

333. Id autem contingit 1. id reddendo fluidum. 2. laxando vaſa vicina. 3. agendo fluidum in vaſa, ea evacuando, vel fricando.

334. Hinc larga miſſio ſanguinis; mox data purgatio fortis, nec inflammans; fomentum penetrans, laxans, reſolvens parti impoſitum, frictio calida ad partem; interna reſolventia, ſudorifera, diuretica, proſunt.

335. Quorum ordo, repetendi neceſſitas, magnitudo, requiſita noſcuntur ex (334.) & ſummo periculo.

336. Simul victus, tenuiſſimus, minimèque putreſcens requiritur.

337. Si verò ob magnitudinem reſolvi non poteſt, & manibus acceſſus datur, ſcarificatio, apertura, ſuppuratio ſuccedunt, ſimul actis, quæ dicta (334.) Si magnitudine mali pars jam mortua integrè, extirpanda, ſi fieri poteſt. (464. ad 475.)

338. Plura tamen methodus dicta (331. 332. 333. 334. 335.) præſtat, quàm credi fere poſſit, quum natura egregiè ſeparet ſponte, & expellat.

OSSA FRACTA.

339. SI unius Oſſis partes vi à cohæſione ſolvuntur in magna fragmenta, Fractura dicitur.

340. Quæ ſi ſola, ſimplex; ſi ſtipata vulnere, contuſione, inflammatione, ulcere,

cere, pluribus fracturis, complicata vocatur.

341. Quin etiam pro vario ſitu fracturæ tranverſa, obliqua, longitudinalis audit; & ratione fragmentorum ſibi innitentium, aut juxtà latera ſibi mutuo applicatorum, vel eminente ſpina emergentium, varia nomina, naturam, medelam accipit.

342. Effectus ejus varii, pro varia indole oſſis fracti, pro modo fracturæ vario, pro varietate fragmentorum quoad ſitum, figura, numerum, magnitudinem, pro varietate denique loci, in quo, vicinorum, circa quæ fit.

343. Primarii ergo ſunt deſtructio muneris fulciendi, ſuſtinendi muſculos & dirigendi eoſdem; muſculorum contractio, membri accurtatio, muſculorum ex debito loco deturbatio, membri intorſio, ejuſdem deformatio; perioſtei externi, vaſculorum cellulas occupantium, perioſtei interni, membranæ medulloſæ, medullæ ipſius laceratio, contuſio, corruptio; luxuries vaſculorum oſſeorum, unde calli inæqualitas, tumor, membrique deformatio; membranarum, tendinum, nervorum diſtractio, laceratio, irritatio, compreſſio, convulſio; Vaſorum vicinorum mutatio, deſtructio, obſtructio, inflammatio, dolor, ecchymoſis, marcor, ſuppuratio, gangrena, mors partis & ſæpe totius; contuſio fere ſemper.

344. Quæ expenſa (342. 343.) præſens malum ejuſque ſtatum docent, ſi tactus ragmenta; auris crepitationem; oculus læſam figuram, immobilitatem; intellectus cauſam, ejus impetum, modum impulſus, hybernique frigoris efficaciam ſimul. conſideraverit, clarior eſt diagnoſis.

345. Verum oblongæ fracturæ difficilior detectio, niſi ſerò: dolor, tumor, craſſities partis, inæqualitas, pus fœdum, cauſa fortis cognita, aliquid luminis dabunt.

346. Faciem, difficilem, tardam, celerem, integram, vel deficientem fore curationem prædicit figura, ſimplicitas, compoſitio, duratio fracturæ, numerus, figura, magnitudo fragmentorum; locus oſſis læſi; vicina læſa; tempus anni, ætas ægri & temperies.

347. Sanatio requirit:

1. Reſtitutionem in ſitum naturalem, extendendo, reponendo.
2. Retentionem in eo ſitu per faſcias & machinas.
3. Unitorum, retentorumque conſolidationem, enato callo.

348. Si fracta ſitum proprium retinent, prima indicatio ceſſat.

Si parum divergunt in latera, requiritur extenſio parva.

Si omnino juxta mutua latera pertracta ſunt, requiritur ingens extenſio, ut intercepta removeantur, & ut debita longitudo & adaptatio fiant.

349. Extenſio fit 1. apprehenſo oſſe prope fracturam manu, vel laqueis. 2. firmato ægro. 3. diſpoſita parte in ſitu naturali. 4. diſtractione lenta, recta, partium fractarum ea vi, eouſque, prout vis contractorum muſculorum requirit. 5. vi & aplicatu inſtrumentorum mechanicorum, ſi robur manus deficit.

350. Quæ (348. 349.) quum ſine vi & dolore ſæpe vix fieri queant, ubi partes jam inflammatæ ſæpe omitti debent, donec ſedata inflammatio. Aliter convulſi moriuntur, vel gangræna correpti.

351. Si fragmenta libera, eximenda, ſi facilè fieri queat. Si acumina eminentia extenſionem planè prohibent, & patent, exſcindenda; ſi latent, inciſione detegenda prius.

352. Reſtitutio fit partem ritè extenſam (349.) & paratam (351.) cautè, lentè, leniter ita intorquendo, donec os oſſi debito in loco occurrat, muſculi verò revulſi ſuo in ſitu ſint repoſiti, nihilque intercipiatur.

353. Id noteſcit ex anatomicis, comparatione partis ſanæ, dolore ſublato, longitudine & figura naturali reddita.

354. Retentio in ſitu fit faſciis, ſpleniis, ferulis, canalibus quietem conciliando, tum impediendo, & dirigendo actionem muſculorum.

355. Faſciæ adſtrictæ tumorem, ſuffocationem, gangrænam producunt; unde infinita mala: ergo leviter attrahendæ, ut firmare, & vaſcula leniter compeſcere queant.

356. Si vulnera adſunt, curanda ex arte, (185. ad 139.) ſed rara deligatione, idem de inflammatione, dolore, tumore, & reliquis ſymptomatibus intelligendum.

357. Tum fit concretio, caluſque, citior,

tior, tardior pro ætate, oſſis craſſitie, pondere incubituro, vario tempore, intra 20. & 70. dies.

LUXATA.

358. LUxatio eſt receſſus extremi oſſis mobilis ex cavo, in quo movetur, cum motus impedimento.

359. Qui integer, vel pro parte; unde luxatio, & diſtorſio.

360. Peſſima, quæ epiphyſi ab corpore oſſis ſoluta accidit.

361. Cauſa vis externa extendens, intorquens, expellens.

362. Aut interna, cavo innata, extrudens.

363. Hæ cauſæ (361. 362.) juvantur extenſis, laxatis, ruptis ligamentis; ſive id ab externa, ſive ab interna cauſa.

364. Hinc figuræ in parte mutatio, tumor, cavitas, elongatio, accurtatio membri, immobilitas, diſtractio muſculorum, torpor ſubjacentium, paralyſis, vaſorum vicinorum compreſſio, dolor, pervigilium, inflammatio, œdema, ancyloſis, convulſio, marcor, mors partis, vel & totius.

365. Ex quibus notis ſigna evidentia habentur luxationis.

366. Et expenſis magnitudine, figura, ſitu, parte preſſa & intercepta, tempore durationis, concretione luxatorum, dolore, inflammatione, convulſione, & reliquis ſymptomatibus, partibus ambientibus tenuioribus, craſſioribus, ligamentis deſtructis, vel modò elongatis, muſculis annexis, & ſimilibus, prognoſis habetur, quæ doceat, an integra, an deficiens, celeris, tarda, facilis, vel difficilis futura ſit ſanatio.

367. Ad quam requiritur 1. luxatorum redaptatio. 2. repoſitorum in ſuo loco ad ſanationis finem retentio.

368. Repoſitio fit 1. firmando corpus ægri. 2. movendo partem, ut directè reſpondeat ſuæ cavitati. 3. introducendo per intorſionem, truſionem, pulſationem.

369. Repoſita in quiete retinentur quiete, faſciis, ſitu partis naturali.

INFLAMMATIO.

370. INflammatio, Ignis, Phlegmone, ob cauſæ, & effectuum ſimilitudinem, ab igne nomen habet.

371. Eſtque cruoris rubri arterioſi in minimis canalibus ſtagnantis attritus à motu reliqui cruoris moti.

372. Quod ergò fieri poteſt vel in finibus arterioſis, vel in vaſis lymphaticis arteriosis, dilatatis oſculis admiſſos globos rubros per fines tranſmittere non potentibus.

373. Ergò ejus ſedes omnis pars corporis, in qua reticulares arteriarum diſtributiones, vel Lymphaticorum arterioſorum ortus.

374. Hinc Arteriæ ipſæ, venæ, nervi, membranæ, muſculi, glandulæ, oſſa, cartilagines, tendines, viſcera omnia, adeoque totum ferè corpus, ſed nullibi frequentius & tenacius, quam in adipe.

375. Hanc Stagnationem (371.) efficit in arteriis minimis 1. quidquid premendo, diſtrahendo, intorquendo, rumpendo, contundendo, urendo, erodendo, criſpando, vaſorum fines ita arctat in conicis, cylindricisve, ut diameter aperturæ fiat diametro ſphæræ ſanguinis minor. Calor, motus vehemens, infixa, ligaturæ, pondera incumbentia, acria ingeſta vel applicata, frigus acre, frictio nimia; omnes cauſæ vulnerum, contuſionum, eroſionum, fracturarum, luxationum, obſtructionum, huc pertinent.

376. Eandem producit 2. quidquid meatus obturat, acriaque applicat ſimul, ſive intus, ſive extus; ut oleoſa ſalina acria.

377. 3. Omnia, quę cruorem cogunt, ut coeat; motus nimius, derivatio tenuioris partis ex ſanguine per ſudores, urinas, ſalivas, diarrhœas, ichores; coagulantia.

378. Efficiunt eam in vaſis lymphaticis arterioſis 1. omnes cauſæ, quæ initia horum latiora ampliant, ita ut in ea intrent partes cruoris craſſiores, quæ propulſæ ulterius occurrunt anguſtiis conniventibus, ubi tum patiuntur eadem, quæ expoſita (377.) talis eſt laxitas vaſculi in ſuo principio, motus violentus liquidi arterioſi. 2. omnes

omnes cauſæ alteri inflammationi communes (375. 376.)

379. Unde & ſimilis morbus in omni vaſe conico, ubi fluit ex lato in anguſta liquor, obtinere poteſt; ut enim in Cruore rubra, ſic in Lympha alia eſt fortè pars craſſior reliquis.

380. Ex quibus vera diverſitas phlegmones, eryſipelatis, œdematis, ſcirrhi, cum inflammatione liquet.

381. Quoties autem cauſæ hæ (375. 376. 377. 378. 379.) produxere ſtagnationem hanc (371. 372. 379.) in vaſis (372. 373. 374. 378. 379.) tum vis acti cruoris à vita ſuperſtite producit effectus quoſdam, qui ſimul ſigna Inflammationis.

382. 1. Arteriæ minutæ vixque viſibiles obſtructæ jam à ſanguine diſtendente augentur: inde tumor ruber. 2. vaſa Lymphatica arterioſa, ante pellucida, & inviſibilia, eadem patiuntur; inde augmentum rubedinis. 3. diſtenta vaſcula rupturæ propinquant in fibris minimis; inde dolor punctorius. 4. compinguntur valde liquida, & ſolida; hinc durities, renixuſque partis. 5. à rubro accumulato, & valido impulſu, rubedo ſplendens. 6. à renixu, pulſu, & compactu, attritus fit ingens, partium liquidi inter ſe, in ſolidum, ſolidi in illas; inde calor, & æſtus. 7. & quia pulſi à corde cruoris impetus exceptus finibus vaſis obſtructi latera dilatat, fit Pulſatio. 8. à fibris irritatis, & cruore celerius per aperta acto, quia venis revehitur, ſed arteriis in multis prohibetur, acceleratur Pulſus; fit febris, ſitis, calor, vigiliæ, debilitas, moleſtia.

383. Hæc ſpecies (382.) eſt morbi nondum adulti.

384. Tum cruor emiſſus pleno ſaltu ex vena late aperta pelvi exceptus, frigeſcens format albam, duram, craſſam, rigidam pellem inſtar corii fere porcini.

385. Increſcente malo, eadem adhuc (382. 383. 384.) ſed aucta; ſeparatur expreſſa lympha, denſatur cruor ruber.

386. Si humor fluens blandus, motus ejus ſedatus, obſtructio parva, eaque inprimis in arteriis, vel in initiis lymphaticorum, canales mobiles, diluens vehiculum, reducto fluore concreti, motu ſtagnantis, ſolvitur inflammatio *reſolvendo*.

387. Si humor fluens blandus, motus citatus, obſtructio magna, nec reſolvi (386.) potens, auctis ſymptomatibus (382. 384. 385.) vaſcula diſtenta rupta cum dolore, calore, pulſu, tumore, liquores ſuos effundunt, ſolvunt, putrefaciunt leviter, ſolida tenera atterunt, ſolvunt, fluidis miſcent in unum ſimilem album, ſpiſſum, glutinoſum, pinguem humorem, Pus dictum; hæc *Suppuratio*, alter modus, quo terminatur inflammatio.

388. Si humor acer, valde motus, obſtructio magna, vaſa rigida, omnia ſymptomata (382. 386. 387.) magna, tum vaſcula ſubitò rumpuntur, liquida putreſcunt: ichor effuſus ſub epidermide in bullas colligitur inſtar loturæ carnis, vel ſaniei flavæ, cineritius, pallidus, fuſcus, ater fit color; rubor, dolor, calor, pulſatio, tumor in loco affecto deſinit, in vicinis obtinet; fit mors partis affectæ: vocatur *Gangræna*; tertius modus, quo exit inflammatio.

389. Ubi ſic affecto (388.) loco compreſſio externa accidit, vel calor ingens humida diſſipat, pars mortua inſtar arefacti corii dureſcit, inferiora ſuffocat, & corrumpit.

390. Frigida actu vel potentia, adſtringentia, coagulantia, repellentia, pinguia aeria, emplaſtica, narcotica, ligaturæ fortes, compreſſio externa hanc mutationem inflammationis in gangrænam (388.) citò promovent.

391. Tumque in Sphacelum augent.

392. Si pars inflammata glanduloſa, calor internus externuſve magnus, materies impacta inertior, craſſior, emunctoria obſtructa glandularum, folliculi verò harum & latera diſtenta, fit tumor durus, indolens, glandulæ: vocatur *Scirrhus*; quartus finis abeuntis inflammationis.

393. Cauſa, pars affecta, magnitudo, profunditas, velocitas, natura ægri, ſymptomata inflammationis, collata cum ſignis, effectibuſque, prognoſin abſolvunt.

394. Perſpicuum quoque pro vario ſtatu mali varias eſſe curaturo indicationes.

395. Si enim aliqua cauſarum (375. 376. 377. 378. 379.) in parte quacunque (372. 373. 374. 379.) inflammationem (371.) produxit, ut adſint ſymptomata (382. 383. 384.] & conditiones primæ (386.) oriuntur hæ indicationes.

1. In-

1. Impedire ulteriorem vaſculorum læſionem.
2. Eam, quæ jam facta, tollere.
3. Materiæ obſtruenti fluiditatem, lenitatemque conciliare, conſervare.
4. Vel, ſi id obtineri non poteſt, retropulſum in vaſa majora agere.

396. Læſio ulterior impeditur:

1. Cauſas [375. 376. 377. 378. 379.] notas tollendo, corrigendo.
2. Impetum arterioſi cruoris minuendo, per eductionem ſanguinis, purgationem alvi.
3. Copiam liquorum minuendo per eadem.
4. Revellendo impetum cruoris in partes alias, ſuctu, frictu, epiſpaſticis, veſicantibus, fomentis, balneis, fonticulis, ſetaceis, forti alvi ſubductione.
5. Aere ſubfrigido, ſicco; affectibus animi nullis, vel ſedatis; quiete naturali, vel artificiali, victu, tenui, liquido, antiphlogiſtico, potu ſimili; medicamentis diluentibus & refrigerantibus ſimul.
6. Sedando impetum in ipſo loco; applicatis refrigerantibus, repellentibus, adſtringentibus externè, admiſtis anodynis, tum aperientibus, varia, pro re nata, miſtura.

397. Læſio facta tollitur uſu eorundem [*396.*] nam diſtractione nimia laxata; propria fibræ vis priſcam formam reſtituet, & nutritio vires reddet.

398. Materię obſtruenti conciliatur fluiditas, ſi illa attenuatur, ſi diluitur.

1. Vaſis oſcillationes elaſticas reſtituendo per imminutionem diſtendentis liquidi, miſſo ſanguine, purgatione multa; per ſtimulum additum fibris ope liquidi tenuis, aromatici, calidè epoti; fomentis, frictionibus, cucurbitis, ſcarificationibus.
2. Nova liquida tenuia, aquoſa, calida potando, impacta diluendo.
3. Utendo attenuantibus, reſolventibus, & oppoſitis genio obſtruentis, internè, externè, forma decocti, balnei, fotus, vaporis, cataplaſmatis, emplaſtri, unguenti ſpecie.

399. Lenitas procuratur potu aquoſo, victu blando, medicina blanda diluente, & obtundente, vel ſingulari dote acri ſpecifico oppoſita.

400. Retropulſus fit:

1. Evacuatione magna liquidi arterioſi, venoſiſque miſſione ſanguinis.
2. Laxatione fibrarum.
3. Frictione artificiali.

401. Hinc intelligitur, quænam ſit in omni morbo inflammatorio, interno, externo, illa, ſemper quærenda, Reſolutio, quæ ſanatio perfecta; quæ ſine criſi [*386.*]

ABSCESSUS.

402. SI, his [*395.396.397.398.399.400.*] fruſtrà, non, aut ſerò paratis, inflammatio in ſuppurationem [387.] vergit, idque per ſigna, ibi [387.] poſita, noteſcit, indicationes erunt.

1. Crudum ocyus maturare in unum humorem.
2. Idem, ut & vicina, emollire.
3. Ad exteriora ducere.
4. Puri cocto exitum conciliare.
5. Mundare locum.
6. Reliquum inſtar vulneris percurare.

403. Maturatio fit applicatione horum, quæ

1. Motum in parte augent, fovendo, ſtimulando, calefaciendo per ea, quæ re ipſa, vel & virtute calefaciunt; in toto ſimilia præſtant, excitata febricula.
2. Excitatum motum, & calorem ad eum locum coercent, impediendo nimiam exhalationem, & diſſipationem per obturantia glutinoſa, lenimen acrimonię nimiæ.
3. Moderando motum totius fluidi vitalis, ejuſque temperiem ita, ut nec torpeat, nec excitetur nimis.
4. Relinquendo locum clauſum, donec omne inflammatum irreſolubile ſuppuratum ſit. His enim cauſis bonum fiet Pus in parte.

404. Niſi materies inflammata ſic mutata, cum periculo, & ſine profectu, aperitur abſceſſus.

405. Mollities partis, fluctuatio preſſi tumoris, albedo, remiſſio doloris, caloris, ruboris, tenſionis, pulſus, febris, vertex mucronatus tumoris, gravitas dolori ſuccedens, docent pus jam factum, atque exitui aptum eſſe.

406. Si tum relinquitur diu in loco clauſo, attenuatur, acre fit, putreſcit, augetur,

Digitized by Google

getur, vicina conſumit, erodit, mole, pondere, & motu ſinus, fiſtulaſque creat variis locis varias, peſſimas in inteſtino recto. Aut diſſipata parte tenuiori, reliquum dureſcens tumores duros, maximè circa glandulas, creat. Vel denique venis lymphaticis, aut ſanguiferis per eroſa oſcula impreſſum abſorbetur, cruori miſcetur, hunc inquinat, & collectum, in viſceribus peſſimis collectionibus ea corrumpit, horum functiones turbat, atque ita infinitos, eoſque graviſſimos morbos efficit.

407. Iiſdem auxiliis [403.] integumenta loci ſuppurati infernè & ſupernè emolliuntur, attenuantur, laxantur, ut & vicina.

408. Quin & hac ope [407.] minuta reſiſtentia horum, per auxilia maturantia [403.] pus factum extra pellitur, vel attrahitur foras.

409. Tum modicè acria, emollientia, ſubpinguia miſta ſimul applicentur, ut emortua tegumenta faciliùs, & ſine dolore aperiri queant.

410. Dein, preſſo ritè pure, in aſſurgentem tumorem, parte albiſſima, molliſſima, eminentiori, inferiori, intrudatur ſcalpellum, donec exeuns pus ſatis penetratum doceat, dein elevetur æquabili ſectione ſurſum lata plaga, aut per oppoſitam plagam cuſpide acta, media integumenta diſſecentur, vitatis fibris, vaſiſque: leniter mox exprimatur, & ſucceſſive, pus; nec aere, nec turundis vexetur.

411. Denique curetur mundantibus, ſuppurantibus, digeſtivis, balſamicis, deterſivis, exſiccantibus, pro re nata, variatis, juxta doctrinam vulnerum [192. ad 220.]

412. Si inanis metus ferrum repudiat, applicetur cauſticum parti [410.] eſchara butyro ſeparetur mollita; curatio fiat ut prius [410. 411.]

FISTULÆ.

413. Hinc Sinuum, Fiſtularumque origo, cauſa, natura, locus, effectus intelliguntur [406.]

414. Aperti [413.] facilè cognoſcuntur; clauſi cavitatis mollis attactu deteguntur.

415. Curantur diſſecta parte inferiori, impletione cavi per liquefacta digeſtiva pro re nata, injectu deterſivorum, ligatura ſenſim premente à fonte ad aperturam: ſed citiſſimè integumentis artificioſè ſupra cannulam foſſatam, filum argenteum, vel per ſyringotomon, diſſectis.

416. Bubo, parotis, furunculus, anthrax, carbunculus, phyma, eryſipelas, morbilli, variolæ, maculæ rubræ, hinc quoad cognitionem, prædictionem, curationem, ſciuntur.

417. Nec difficulter hinc ſcitur eventus ſuppurationis internæ, ad quam artificis manui acceſſus non datur, magna quippe & multa mala (406. 413.) ex collectione puris in cava corporis.

418. Si tum neceſſitas partis affectæ ad vitam, ſanitatemve ſcitur, facile prævidentur futura, & curationis difficultas.

GANGRÆNA.

419. Si inflammationi (371. 372.) Gangræna (388.) ſuccedit, alia curatio requiritur: vocatur autem Gangræna ea partis mollis affectio, quæ in mortem tendit; ſed Sphacelus ea, quæ jam in tota parte omnem vitalem actionem perfecta morte deſtruit, ſuperſtite vita in reliquis.

420. Gangræna ergo ut plurimùm panniculum adipoſum, Sphacelus cuncta ad oſſa uſque inficit; illa præcedit, hinc ut plurimùm ſequitur; niſi ab oſſis corruptione, medullæ, vel perioſtei, originem duxerit.

421. Ergo Gangrænæ & Sphaceli cauſa eadem, ſed vi, duratione, loco diverſa.

422. Ideo 1°. omnia quæ inflammationem faciunt (375. 376. 377. 378. 379.) ſi liquida ſtagnent, & niſus in ea vivi cruoris magnus: eò pertinent α. ligatura venarum. β. compreſſio earum ab cauſa quacunque, ut tumore, &c. γ. frigus ingens. δ. prohibita exſpiratio in phlegmone, per adſtringentia, emplaſtica, frigida, repercutientia, ſtupefacientia, maximè ſi interna acria, vel acria ſimul externis applicatis permiſta. ε. inflammatio interna, externa. ζ. vulnerata, contuſa, luxata, fracta, maximè ſi arctè contricta. η. oleoſa, acria ſanis, pplicata, vel ægris. θ. decubitus. ι. herniæ ſuffocatæ, & clauſæ.

423. 2°. Quæ liquida acuunt, ut vaſcula ex-

la ex-

la exedant, deſtruantque, ut α. ſtagnatio clauſi & calidi humoris diuturna, unde acrimonia (80.) corroſio, hinc cruor in aneuriſmate, pus in abſceſſu, aqua in cranio, thorace, abdomine, ſcroto &c. contuſa & effuſa in læſis. β. mala morboſa, acris temperies in toto peccans, & locum alluens, ut lympha diu fluens circa loca tendinoſa, ichor cancri, fluor dyſentericus, fluor hydropicus, materiæ febrilis, peſtilentis, varioloſæ, ſcorbuticæ fluxus ad carnem, inprimis ad gingivas.

424. 3°. Quę mortem extremorum creant defectu vitalis influentiæ, ut quies ſenilis, debilitas ſumma.

425. 4°. Venena mirabilia.

426. Gangrænæ futuræ ſigna ſunt cauſæ ejus (422. 423. 424. 425.) præcognitæ.

427. At verò præſentis hæc: 1. phænomena inflammationis ſubitò ablata ſine correctione cauſæ, (confer 382. 383. 385. cum 422. 423. 424. 425.) 2. ſenſus hebes. 3. color pallidior, cinereus, fuſcus, lividus, niger. 4. mollities, flacciditas, ad tactus veſtigia non reſurgens. 5. puſtulæ ichore lymphatico ſubflavo, vel rubello plenæ in loco inflammato. 6. ubi à frigore, pruritus & punctura ingens, unà cum rubore intenſo, quem brevi nigredo mortifera ſequitur.

428. Sphacelus futurus ſcitur ex ſignis Gangrænæ præſentis (427.) aſſiduò auctis.

429. Præſentis autem ſigna ſunt 1. gangræna exquiſita prægreſſa. 2. ſenſus, motuſque integrè ſublati, ut pars ſciſſa, puncta, uſta, nihil ſentiat, ſed gravis modo ſit. 3. color lividus, fuſcus, niger. 4. mollities, flacciditas, frigus, cutis ſeparabilis, tandem ſiceitas, durities. 5. fœtor cadaveroſus. 6. corruptio mortifera, profunda, omnia vicina depaſcens, in oſſa uſque.

430. Ingens in hoc morbo & velox diſcrimen præſagia vera exigit.

431. Quam veritatem dabit 1. juſta conſideratio ætatis, temperiei, morbi, virium. 2. Velocitas mali. 3. cauſa interna vel externa cognita. 4. anni tempeſtas. 5. locus affectus, ut vitæ magis, minuſve neceſſarius, vel prout humida, ſinuoſa, aut ſicca temperie donatur.

432. Hinc regulæ:

A gangræna ſphacelus.

A ſphacelo mors partis, & vicinorum cita infectio.

Gangrænæ ilico ſuccurrendum.

Sphacelus ilico extirpandus.

Gangræna cerebri, viſcerum, veſicæ, lethalis, & in acutis cita mortis, partibus majoribus vix apparentibus læſis, cauſa.

Gangræna oris interni, labiorum, narium, genitalium, curatu difficilis.

Sphacelus extremorum, tendinoſorum, lethalis in ſenio.

Gangræna hydropicis, phthiſicis, ſcorbuticis peſſima & mortis nuncia.

Sphacelus ſuperiora petens, vigilias, deliria, ſyncopen, ructus, ſingultus, ſpaſmos, dolores, ſudorem frigidum, ſoporem creans, prænunciat mortem.

Lividitas, nigredo, ariditas circa ulcera, gangrænam, ſphacelum, mortem adeſſe nunciant.

433. Indicatio in gangrænæ curatione: 1. vires firmare. 2. putridi ingreſſum in venas impedire. 3. putredinem conceptam arcere, coercere.

434. Firmantur vires dando: 1. quæ cauſę internæ (422. 423. 424. 425.) debellandæ proſint, ſpiritus excitent, liquidis motum circularem, conſervent, habita ſimul ratione ætatis, ſexus, temperiei, tempeſtatis. Illa ergo ex claſſe refrigerantium, vel calefacientium petuntur pro re nata. 2. cibos potuſque analepticos. 3. Epithemata ex pane toſto cum Præſcriptis (No. 1. hujus) applicata venis, vel circa nares.

435. Impeditur putrefacti in venas introitus 1. firmando vires (434.) adeòque augendo motum ad exteriora. 2. curando exitum ad exteriora; fomenta, cataplaſmata ex diaphoreticis, emollientibus, laxantibus, facta, ſcarificationes, cucurbitæ, hirudines id agunt, cum calore externo.

436. Putredo incipiens corrigitur: 1. tollendo ejus cauſas ſenſibiles (422. 423. 424. 425.)

437. 2. Corrigendo ejus cauſam proximam, ſtagnationem, & calorem. α. condiendo ſtagnantia contra putredinem. β. muniendo ſolida contra eandem. γ. ſtagnantibus correctis per vaſa munita conciliando motum.

438. Condiuntur liquida applicatione ſalis, aceti, vini, aromatum.

439.

439. Iiſdem [438.] ſervantur ſolida intacta.

440. Stagnantia deducuntur in motum: α. diluendo aquoſis affatim hauſtis & applicatis. β. ſtimulando arterias per ea, quæ malo oppoſita. γ. movendo liquida calore, frictione, cardiacis. δ. ſublata copia nimis diſtendente per miſſionem ſanguinis.

441. His (434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.) cito applicatis, ſæpe renovatis, multoties incipiens gangræna felici correctione & diaphoreſi benignè tollitur.

442. Si autem liquida jam putrefacta, horumque mobiliſſimæ partes exhalaverint, tum & canales deſtructi fuerint, malum non cedet his remediis, neque reddetur corruptæ parti ſanitas, ſed vicina multum deſtruentur motis, nequetamen exhalare potentibus, vivis.

443. Ideò totus ſcopus hoc caſu [442.] ſeparare mortuum à vivo.

444. Separatio hæc fit ſemper vi vitalis liquidi ruentis ad fines gangrænoſæ eſcharæ, ibidem ſuffocati, ſicque in ſuppurationem [387.] acti, unde ſolvuntur fibræ nectentes gangrænam parti ſanæ.

445. Adeòque patet, in eo hærere artem, ut 1°. fiant ea, quæ dicta (433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.)
2°. Ut acceleretur ſuppuratio.
3°. Ut emolliatur eſchara.

446. Ut ſuppuratio acceleretur, conducit ſcarificatio putrefacti uſque ad vivorum initia: ſic enim, ſuffocatione nimia imminuta, loco ſerpentis gangrænæ fit abſceſſus, quo cutis & adeps gangrænoſa plerumque à ſubjectis adhuc vivis ſeparantur.

447. Quo autem cruor plus in hoſce fines ruat, hirudines, cucurbitæ & ſimilia attrahentia ſæpe applicata, proſunt.

448. Inciſa [446.] pars calidis liquoribus, corruptioni reſiſtentibus (438.) & duritiem eſcharæ (389.) emollientibus [403.] fovenda.

449. Partes pendulæ, emortuæ, ſolutæ, emollitæ eſcharæ tollendæ tenaculis, forfice.

450. Toti parti affectæ aſſiduò applicanda cataplaſmata calida, & cum calore continuo ſuſtentato agentia; quæ ex Emollientibus, Diaphoreticis, Anodynis, conſtent.

451. Huc etiam plurimum facit rarior partis detectio, quam vulgò fieri ſolet.

452. Ubi, his (446. 447. 448. 449. 450. 451.) factis, eſchara contrahi, ſcarificata humeſcere, margo ſana tumere, rubere, ſuppurari, mortuum vacillare incipit, ſignum eſt, ſeparationem fieri, ſubſiſtere ſerpens malum, brevi purum futurum locum.

453. Tum lenia, anodyna, balſamica, digeſtiva applicanda ſunt, rarò detergendum ulcus eſt; omnia, quæ fibris rigiditatem dant, vitanda; quies parti danda; & porrò inſtar ulceris malum pertractandum erit (411.)

454. Si ab impacto acri Gelu gangræna [427. N°. 6.] pars, nive impoſita, vel impoſitis linteis aqua gelida humectatis, operienda erit, donec, ſpiculis frigoris in nivem vel aquam receptis, iterum ſolvi incipiat, redeunte vita.

455. Aliter enim caloris applicatu pars putreſcit, actis, nec eductis ſpiculis.

456. Eo autem peracto (454.) calidis refocillandus cardiacis, & in ſudorem uſque calefaciundus æger eſt.

SPHACELUS.

457. SI gangræna jam in ſphacelum converſa infectum auferendum.

458. Quæ ablatio diverſa, prout pars vel tota, vel pro parte affecta, vel prout tota tolli non poteſt ob ſitum; ut nates &c.

459. Si ergo pars non uſque in fundum corrupta, aut extirpari nequit, conamur: 1. progreſſum impedire. 2. corruptum auferre.

460. Progreſſus tollitur, ſi communicatio mortui cum vivo aufertur.

461. Id fit, ſi in vicinia ſani & mali limes ponitur ſecando, urendo, rodendo; iſque undequaque ſatis profundus.

462. Infectum ſeparatur, ſi, impedito progreſſu (461.) prius, vel ſimul dum id fit, tota pars uſque in fundum ſanum uritur, ſecatur, dein acri lixivio calide applicato eroditur, donec in eſcharas, aſſiduo emolliendas (403.) & tollendas, uſque ad viva conſummatur, eximatur. Vitatis ſumma cum cura vivis.

463. Ubi dein ſanitatis & vitæ indicia redeunt, curandum ut ulcus, vulnuſve.

464. Si vero pars extrema in os uſque ſphacelata tolli poteſt, ſalva vita, unà cum oſſe ipſo extirpanda erit: quia nudum vaſis nutriri nequit, neque vivere poteſt.

N 465. Il-

465. Illa extirpatio in digitis, metacarpo, vel metatarſo, cuneo peragitur, & malleo.

466. In majoribus verò, ut femore, crure, humero, brachio, eget operoſiore molimine, quod intelligitur ex ſequentibus.

467. Definitur locus, ubi extirpatio inſtituenda ex hiſce:

1. Sanum maximè conſervandum.
2. Corruptum accuratiſſimè ſimul & ſemel tollendum.
3. Uſus commodiſſimus parti ſuperſtiti procurandus.

468. Ergo in cæteris ſectio fiat in ſano prope ægrum [ob 467. N°. 1. 2.]; in crure autem ſub genu ſemper [ob 467. N°. 3.]

469. Ad amputationis adminiſtrationem, & felicem ſucceſſum intelligendum, attenditur,

1. Ad præparationem.
2. Actionem ipſam.
3. Curationem ſymptomatum.
4. Conſolidationem.
5. Supplementum amiſſorum.

Preparatio fit.

1. Compreſſu vaſorum magnorum ſanguiferorum arterioſorum per ſplenia applicata pyramidalia, & ligaturam tornando adigendam ſuper his in parte ſana propè ægram.
2. Tractu valido & æquabili partium incidendarum ope ligaturæ ex corio fibulatæ cum loris.
3. Firmatione cauta ægri & partis amputandæ.
4. Moderato inflexu partis, ne nimis extenſa ſecetur.
5. Narcotico cardiaco ipſi ægro exhibito,

470. Actio fit in parte præparata [469.]

1. Cultro acuto, forti, curvo, in dorſo obtuſo, bene temperato, fortiter per omnia ad os uſque adacto, æquabiliter & fortiſſimo applicatu ad os in orbem circumacto, ut unà celeri ſectione totum perioſteum accuratè diſciſſum ſit.
2. Si duplex in amputanda parte os, interſtitia ſimiliter minori, utrimque acuto, cultello quam exactiſſimè diſſecando.
3. Diſſecta [1. 2. hujus.] per miniſtros fortiter diſtrahendo, ut hiatus ſit inter margines ſectionis.
4. Serra acuta, ſubtili, forti, tenſa, os ſecando, quæ agenda perpendiculari, forti, æquabili motu; incipiendo à tenuioris diſſectione, deſinendo in craſſiſſimum, ſi os duplex; ne vi ſerræ in feſtucas fiſſum diſſiliat debilius.
5. Oſſa inter ſecandum per miniſtros artificiosè flectendo, ut liber ſit ſerræ meatus.

471. Symptomatum, extirpationem ſequentium, primarium Hæmorrhagia ſemper ilicò, ſiſtenda:

1. Vaſis, jactu ſanguinis deprehenſis, apprehenſis per tenacula elatere compreſſa, eductis, filo trajecto & circumducto arctè conſtrictis, ſi majora ſunt. Aut vas conſtringendo per filum acubus binis incurvis utrimque ad latera vaſis infixum.
2. Cauteriis igniis applicatis.
3. Plumaceolis vitriolo imbutis ad vaſa, abſorbentibus alia ad loca applicatis.
4. Partes vivas, retrotractas (469. N°.2.) laxatas reducendo.
5. Veſicam circumponendo trunco, pulvere adſtringente refertam.
6. Ligatura firmante.
7. Somno, quiete, victu ſollicitè procuratis.

472. Conſolidatio fit in oſſe, ſi citò curetur exfoliatio, & caveatur caries, quod fit, ſi ilicò ei applicetur ſpleniolum ſp. vin. maſtichino madidum.

473. In carne verò, ut in hiſtoria vulnerum dictum fuit (ab 189. 192. ad 210.)

474. Si ægro, ſic truncato magnam partem [466. ad 471.] viſcera chylopœa & hæmatopœa valida ſunt, plethoræ effectus ſæpe ſequuntur [106.] quibus ut auferatur cauſa, miſſio ſanguinis aliquoties, pro re nata, inſtituenda, & victus moderatus.

475. Amiſſi damnum ſarcit imitatio artificialis perditi, per fabricatas machinulas. Vid. Aquapendentem, Hildanum, Solingen, Paræum.

DE COMBUSTIONE.

476. SI ignis ardens, vel in fervido corpore latens, corpori noſtro applicatur, oritur deſtructio vaſculorum, extravaſatio humorum, pro varietate cauſæ, durationis, partis affectæ, varia.

477. Hujus (476.) varietatis gradus varii ſimiles ſunt his, qui decurrunt à prima & leviſſima inflammatione, [370. ad 464.] uſque in ſæviſſimum ſphacelum.

478. Hinc

Digitized by Google

478. Hinc phænomena, diagnoſis, prognoſis eadem.

479. Quin Curatio nihil differt.

480. Uſtio intrà limites reſolvendæ inflammationis ſubſiſtens [386.] curanda his, quæ liquida condiant, moveant, vaſa expediant, conſervent: id fit igne moderato, fotu, cataplaſmate. [395. ad 402.]

481. Uſtio itura in gangrænam, criſpata jam & eroſa cute, elevatis bullis, curanda ut inflammatio talis, fotu, cataplaſmate, emollientibus, digeſtivis [402. ad 454.]

482. Uſtio jam in cruſtas gangrænoſas vel ſphacelatas acta, curanda ut illi morbi [419. ad 476.]

483. Nullibi plus proſpiciendum pulchritudini cicatricis, quam hic: vid. [217.]

SCIRRHUS.

484. Scirrhus [392.] pro cauſa habet quidquid ſuccum in glandulis coagulare, inſpiſſare, ſiccare poteſt. Ejus ergò ſedes omnis glandula; ſed inprimis quæ liquorem facilius inſpiſſandum habet, vel ratione loci ſtagnare plus cogit. Hinc in oculis, naribus, ore, mammis, axillis, inguinibus, pancreate, meſenterio, utero ſæpius obtinet.

485. Hinc inflammatio [392.] lac ſtagnans, caſeoſum, dureſcens, coagulatum; contuſio [322.] attritus validus, anthrax, bubo; ulcus prematurè clauſum; materies atrabilaria cruoris, biliſve, maximè ceſſante conſueto menſtruo; vel hæmorroidali fluxu; lapideſcens, craſſa, auſtera, gypſea materies; vita triſtis, victus durus; hæreditaria labes, ſcirrhum creare poſſunt.

486. Effectus ſcirrhi nati, occupare auctâ mole vicina, ea premere, comprimere; lædere functionem ſcirrhoſi, & vicini; hinc inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, paralyſes, atrophias, ſphacelos, ſterilitatem, partum difficilem, volvulum, & multa ſimilia mala producere, quæ ex natura & officio læſi, & comprimentis, facilè deduci queunt.

487. Præſentia ſcitur, cauſa (484. 485.) effectu (486.) phænomenis (392.) loco affecto (484.) temperie ægri, cognitis.

488. Ex iiſdem (487.) eventus præſagitur, conſiderando durationem mali, & effectus [486.]. Sunt per ſe innocui, evadunt motu incitato maligni.

489. Qui ſæpe vitari impos æternum metum parit.

490. Unde Curaturus notet.

1. Scirrhum, ſi recens, benignus, loco idoneo ſitus, nondum perfectè durus, in homine euchymo, tentandum emolliente, reſolvente medela; quo fumi acidi, & vis mercurii inprimis ſpectant.
2. Si non cedit his, & locus, ſitus, vicina, mobilitas, conditio mali, robur & valetudo ægri permittunt, ocyus ferro integrè eximendus eſt.
3. Si vetus, colore, duritie, ſcabritie, pruritu, inchoato dolore malignus, loco vel vicinia timendus, adhereſcens, in corpore cacochymo, extirpatu impoſſibilis; tum omnia vitanda, quæ motum augent, ne carcinoma fiat. Ideò emollientia, ſuppurantia, rodentia, cauſtica, diſſipantia, mala ſunt.
4. Sed ſola tum [490. 3.] anodyna, ſedantia motum, Saturnina, Mercurialia blanda conveniunt.

491. Si ſimul temperies peccat, hæc corrigenda præ cæteris.

CANCER.

492. Scirrhus (392.) ætate, augmento, motu vicinorum, ſi movetur ita, ut vaſa vicina ad margines ſcirrhi inflammari incipiant, evadit malignus, & vocatur jam Cancer, à ſimilitudine, vel Carcinoma.

493. In quo [492.] gradus inflammationis vicinæ, acrimoniæ putridæ exceſſus in loco affecto; dignitas partis; glandularum nexarum numerus & conditio; temperies totius, diverſos malignitatis primæ ſtatus docet.

494. Si ſuis continetur pellibus, Occultus, ſi his ulcere ruptis, Manifeſtus vel Ulceroſus dicetur; poſterior primi ſoboles.

495. Cauſa eſt quidquid ſcirrhum facit [484. 485.] acre ſcirrho miſtum; mutatio in circulantibus, a menſtruis, hæmorrhoidibus, hæmorrhagia qualibet, retentis; ſterilitas, cœlibatus, effœta ætas à 45. ad 50. annos; victus auſterus, acer, calidus; affectus animi triſtes & bilioſi, irri-

tatio externa quælibet, motu, calore, acrimonia, emolliente, ſuppurante, cauſtica, veſicante medela externa, vel interna ſimilia peragente.

496. Locus ut Scirrhi [484.]

497. Cognoſcitur Occultus ex ſignis ſcirrhi [487.] prægreſſi, accedente titillatione, pruritu, calore, rubore, dolore lancinante, urente, pungente, colore rubello, rubro, purpureo, cœruleo, livido, atro; duritie ſumma, prærupta, ſcabra, cum eminente apice; tumoris augmento; vaſis ſanguiferis vicinis tumentibus, nodoſis, varicoſis, craſſis, atris.

498. Ulceratus noſcitur ex prægreſſo occulto prius cognito (497.) ſi aperitur: pellis tum quaſi excoriando denudatur, & tenuis, acer, ichor, quaſi transſudando exprimitur.

499. Ejus hic progreſſus: vaſa ſana circa margines cancri duri vi fluentis vitalis liquidi attrita, & aſſurgente tumore diſtracta rumpuntur, hinc putredo, tum ſanies ſubtilis, acris, fœtida, cadaveroſa, ambientia rodens, vicina exedens, progreſſus in ambitum, & in profundum ad partes vicinas emittendo undique radices malignas, quibus tenet fortiter, labia tumida, retorrida, horrenda, dolor intolerabilis, urens, pungens, rodens, color cineritius, lividus, niger, cancri occulti ad glandulas communicantes, hæmorrhagiæ, convulſiones, febris lenta, extenuatio totius, ἄνοσμος, indolentes in aure calli, lipothymiæ, inde pereſis, & conſumtis mors.

500. In Euchymis occulti cancri quieſcentis, facilis toleratio, moti rabies [499.] prædicitur.

501. Cancer parvus, incipiens, liber, loco apto ſitus, vaſis magnis non adcretus, à cauſa externa ortus, in juvenili ſanoque corpore ſolus in toto corpore, ilicò ferro extirpandus, vel abſcindendus eſt.

502. Emollientia, emplaſtica, ſuppurantia, acria, excoriantia, veſicatoria, cauſtica, ei applicata convertunt in cancrum ulceratum; ergò vitanda.

503. Cancer magnus, vetus, adhærens, locis extirpationi ineptis ſitus, vaſis magnis adcretus vel incumbens, à cauſa interna ortus, in corpore ſenili, cacochymico, ad cancrum compoſito, aliis jam cancris in eodem corpore ſociatus, nec ferro (501.) nec medicamentis [502.] tangendus eſt.

504. Ni enim cum radice & ſemine integrè extirpari queat, aſperabitur, ad interiora recurrit, alios generat, factos auget.

505. Cauſa cancri tollenda cum cancro, vel antequam tollatur ille.

Niſi integrè auferri queat, relinquendus eſt.

Uteri, faucium, palati, axillarum, inguinum inſanabilis; labiorum curatu difficilis.

506. Ergò in ſtatu (503.) adſpiramus ad duo: 1. quietem mali. 2. lenimen ſymptomatum.

507. Quies impetratur: 1. locum defendendo ab omni externo per plumbata, & narcotica. 2. cauſam (495.) cognitam minuendo, corrigendo, avertendo: quo lenia purgantia ex blandis vegetabilibus, mercurialibuſque, faciunt, parva & ſæpe geminata doſi data. 3. diluentibus, aperientibus blandis, ſubalcalicis. 4. vitando, quæ ſumta, vel applicata vicem cauſæ gerunt.

508. Symptomata iiſdem (507.) leniuntur; dolor opiata exigit.

509. Exulceratus [498. 499.] ni tolli queat, lenitur ſæpe mundando, plumbata leniſſima applicando, tum dicta (507. 508.) adhibendo.

510. Extirpatio fit: 1. Corpus victu, medicamentiſque refocillantibus, & cauſæ adverſis præparando. 2. totum ſimul & ſemel cum omni radice filo trajecto, vel furcilla ſuffixa elevatum exſcindendo, vel detectum inciſis integumentis, filo trajecto attollendo, & deinde prudenter ſeparando. 3. vulnus rara, blandaque obligatione curando, vicino cruore prudenter prius evacuato.

511. His actis (510.) diu pergendum in victu & medela cancro adhuc præſenti propria, quin & patet, quæ mala à cancro in loco extirpationem renuente prodire queant.

DE MORBIS OSSIUM.

512. Ipſa Oſſa morbos patiuntur ſimiles iis, quos hactenus in mollioribus partibus deſcripſimus.

513. Nam interſtitia horum veſtiuntur membranula eodem vaſorum genere instructa, iiſdem liquoribus perpetuò allatis humectata, ac illæ.

514. Et

514. Et prout hæc ſpatiola [513.] majora, eo os ibi propius accedit ſtructuræ partis mollis.

515. Ideòque aptius ibi [514.] pati eos morbos, qui aliter molles partes occupare dicuntur.

516. Talis eſt latior circa juncturas pars, quum denſior, minuſque vaſculoſa ſit in oſſe medio.

517. Hinc [514. 515. 516.] prima morborum in oſſibus diſtinctio.

518. Oſſa, præter vaſa mollibus communia [513.] partibus, in ſuis cellulis latioribus [516.] habent veſiculas oleo ſubtili medulloſo, ibi ſecreto, & in ſuos uſus aſſervato, plenas; hæ veſiculæ, majores circa juncturas, circa denſitatem oſſis ſenſim abolentur, & in canales pingue vehentes tenuiſſimos verſæ, evaneſcunt fere.

519. Hinc [518.] altera morborum in oſſibus claſſis.

520. Habent oſſa perioſteum externum convexa ambiens, tegens, vaſa arterioſa in cellulas, inque medullam ferens, venoſa excipiens, magna, parva, numero infinita.

521. Hinc [520.] iterum morborum tertia ſeries in oſſibus.

522. Habent oſſa perioſteum internum cava medullæ receptacula ambiens, tegens, vaſa arterioſa in veſiculas medulloſas diſtribuens, venoſa excipiens, magna, parva, numero infinita.

523. Hinc [522.] quarta morborum in oſſibus diviſio.

524. Habent oſſa in ſuis cavis infinitas veſiculas oleo ſubtili medulloſo plenas, id aſſervantes, diſtribuentes & inter ſe mutuò, & inter lamellarum interſtitia, & in cava juncturarum, & per poros rectos. Hæ veſiculæ arterias, venas, lymphæ ductus, adipoſos ductus, nervulos, membranulas, habent.

525. Hinc [524.] quinta & ultima, ex hac diviſione, morborum in oſſibus differentia.

526. Si medulloſum [518. 524.] oleum in ſuis veſiculis, emiſſariis, vel in oſſium interſtitiis ſtagnat, calore & motu vitali acre, putridum ſanioſum fit; ſecretionem novam impediet; vaſa adſerentia, ſecernentia obturabit; veſiculam ſuam inflammabit; dein ſuppurabit; vel gangrænoſa putredine corrumpet liquida & vaſcula; hinc oſſea ipſa ſubſtantia vaſis orba, liquido vitali privata, acribus eroſa, in cineriœam quaſi calcem vertitur, ubi tenuiſſima, id eſt in cellulis apophyſium; ſic dolor, calor, pulſatio, tumor, abſceſſus, caries contingit peſſima. Stagnatio hæc ab omni obſtructione oriri poteſt (vid. cap. de Obſtr.) Si autem ex interno malo, tum fere Spina Ventoſa audit.

527. Liquet ſigna hujus mali, & ſtatus (526.) eſſe ſigna inflammationis profundæ, nec ad tactum externum ſævientis.

528. Prognoſis ex difficili ſeparatione, abſterſione, emundatione, mala multa, & difficillimam curationem prævidet.

529. Curatio optima teneatur: 1. omnia vaſa largiſſimè implendo decoctis ex his, quæ validè penetrant, multum abſtergunt, putredini reſiſtunt. 2. dein validè movendo cuncta per methodum ſudorem exprimendi vapore calido artificiosè ad corpus applicato. 3. ſimul tum, dum ſudor fluit, motum determinando ad locum affectum per topica fomenta, & applicatione determinata vaporis calidi ad partem illam.

530. Hoc modo [529.] ſi diu continuetur, ſæpe multum boni fit maximè ſi diæta ſimul tenuis, & putredini oleoſæ adverſa, inſtituitur.

531. Si textura arterioſa, vel venoſa, ut & lymphatica, (513. 516. 520. 522.) obſtructa fuerit, defectu novi, vel ſtagnatione allati liquidi, iterum in iis partibus oriuntur ſimiles omnino morbi ordine tantùm mutato (526.)

532. Quorum [531.] ergò diagnoſis, prognoſis, curatio, eædem [529. 530.].

533. Patetque, maximum periculi diſcrimen hærere in diverſitate loci [518. 524. 520. 522.] ubi prima mali cauſa ortum ſedemque habet. Quibus primò præmiſſis clarior doctrina.

534. 1. Inflammatio oſſis benignior à perioſteo externo inflammato oritur, cujus infinitæ cauſæ, (vid. totam hiſtor. Inflammat.) notique effectus.

2. Cognoſcitur per ſigna inflammationis profundæ ad tactum aucta.

3. Prævidentur plurima mala [531. 526.] ni ocyus ſanetur.

4. Curatur ut inflammatio, maximè id agendo, ut totum avertatur ab oſſe extrorſum; quod fomentis, & aliquando facta inciſione fit.

535. Talem inflammationem vergere in

Digitized by Google

abſceſſum docent: 1. ſigna valida inflammationis prægreſſæ [534. 2.] 2. pulſatio, febris, horripulatio vaga. 3. abſentia ſignorum reſolutionis (386.)

536. Re autem ipſa adeſſe docent ſigna ſuppurati profunda (387. 405.)

537. Tum pus, exeſo perioſteo, os nudabit, vaſis privabit, corrumpet (531.) brevi, confer [406.]

538. Quare ilicò abſceſſus aperiendus, pus eliciendum, ulcus mundandum, (403. 404. 409. 410. 411.) dein ſimul os tractandum iiſdem cautelis, ac in vulneribus Capitis cum cranio detecto dictum. (252. 253. 259. 260. 262. 266.)

539. Vergere autem illam inflammationem [534.] in gangrænam partis, docent: 1. ſigna ſummæ inflammationis (388. 422.) 2. indolentia partis ſine bona cauſa. 3. Tumor denſus, lentus, nec multum dolens incumbentium.

540. Adeſſe jam, ſcimus ex iiſdem [539.] tum ex colore incumbentium pallido, cineritio, livido.

541. Tum os nudum, vaſis, ſuccoque vitali orbum, acri putrefacta materie gangrænoſa exeditur in cariem [526.] ſerpit citò contagio creſcente.

542. Ergò ſtatim locus affectus ad os uſque incidendus, mundandus, os verò curandum ut ſuprà dictum [248. 249. 252. 258. 259. 260. 261. 262. 266.]

543. Si perioſteum internum [522.] inflammatur, cauſas agnoſcit eaſdem [534.] effectuſque habet, quoad os internum, eoſdem; exitum in abſceſſum, aut gangrænam eundem [535. 539.] ſed ob denegatam exhalationem, pejorem; unde medulla tota, totum inde os, fœtidiſſima putredine, & carie pereunt.

544. Unde etiam liquet, ſive membrana hæc (522.) primò ipſa inflammetur, ſive à corrupta prius medulla contagio ſuſcepto leſa ſit, eundem brevi oriri morbum oſſis carioſi à medulla putrefacta, vix unquam curabilem.

545. Cognoſcitur id malum, quando in inflammatione ſubſiſtit hactenus: 1. à ſignis inflammationis generalibus [382.] 2. à loco profundo. 3. à dolore obtuſo, fixo, diuturno, nulli remedio externo cedente, nec ad attactum aucto. 4. ſed poſt motus muſculares increſcente.

546. Sanatur tum: 1. curatione ad inflammationem generali [à 395. ad 401.] deinde, ſimulac apparuerint reſolutionis incipientis ſigna [386.] 2. methodo propoſita (529.) ſtricte ſatis obſervata.

547. Si verò ſuppuratio hic, vel gangræna acciderit, & per prægreſſæ inflammationis internæ ſigna (545.) valida, tum ex dolore fixo, profundo, obtuſo noſcitur, vel methodus [529.] vel nihil, ſanat.

548. Tum enim putrefacta tota mole oſſis interna, tumefacto, inflammato, carioſo interno oſſe, perioſteum externum inflammatur, diſtrahitur à tumore, eroditur ab acri, incumbentia, lento contagio corrupta, ſpongioſa fiunt, tument, dolent, totum membrum perit: ſola Extirpatio ſanat.

549. Qualitas venerea, ſcorbutica, rachitica, eſt cauſa frequens: inde intelligitur, quid ſit gumma, tophus, nodus, exoſtoſis, abſceſſus, caries, ſpina ventoſa in oſſe.

550. Hinc novimus, cur os carioſum colorem ſuum tam variè mutet ex ſubcœruleo candido in album pinguem, flavum, cineritium, lividum, nigrum? & quem corruptelæ gradum ſinguli denotent?

551. Ex iiſdem liquet, cur os carioſum inæquale, aſperum, ſpongioſum, friabile, molle, fragile evadat?

552. Item, cur fœtorem ſingularem rancidi lardi exhalet?

553. Nec non, cur in loco ulceroſo à ſubjecta carie caro ſuperincumbens, mollis, flaccida, fungoſa, inflata, tumens; labia ulceris inverſa; ſanies clara, ſubtilis, vix glutinoſa, fætida, parvis ſquamulis nigris referta, recrudeſcentia ſine cauſa; pertinax rebellio contra medicamenta optima ad alia omnia ulcera?

554. Ut &, cur caries à cauſa externa facilè; ab interna difficulter; à lue Gallica difficilius; à ſpina ventoſa difficillimè ſanetur.

555. Denique, cur in parte ſolidiore oſſis mala; in ſpongioſa pejor; in juncturis peſſima; prima lenta, altera velox, ultima velociſſima ſit; cur in pueris velox & curatu difficilis; cur ſpina ventoſa plerumque pluribus locis ſimul, vel ſucceſſive?

556. Qui his (ab 512. ad 556.) dicta de contuſione [249. 250. 251. 254. 256. 257. 325.] luxatione [ab 358. ad 370.] fracturiſque [ab 339. ad 358.] oſſium adjunxerit, tum

Digitized by Google

tum ea, quæ de vulneribus Capitis oſſa lædentibus (ab 249. ad 297.) habebit hiſtoriam, & curationem morborum præcipuorum in oſſibus. Inprimis ſi ἀγκύλωσις additur. Quæ immobilitas articulationis cum tumore duriori, Callo fracti ad articulum oſſis, inſpiſſato linimento Haverſiano, ligamentis rigeſcentibus, exoſtoſi ad juncturas, inprimis originem debet. Difficillima cura tio petenda ex diverſitate cauſæ.

557. Qui verò omnes morbos, hucuſque deſcriptos, oculiſque ſubjectos intellexit ita, ut horum enarratas cauſas, naturam, effectus, curationem cum cura expenderit, dein autem internis tectiſque corporis partibus eadem omnia, applicuerit; cum actione integrarum comparaverit; atque deinde cum ipſis internorum morborum phænomenis compoſuerit; videbit interna externis reapſe congruere, externos chirurgos primò pertractandos; nec aliter ordinati quid, vel veri, in Praxi Medica fieri poſſe, aut doceri.

DE MORBIS INTERNIS, & de Febribus in genere.

558. Febris, frequentiſſimus morbus, inflammationi individuus comes, plurium morborum, mortis, & ſæpe ſanationis optima cauſa, nunc explicanda.

559. Cujus quia abdita habetur natura, ſumma ope cavendum ab omni errore, in illa indaganda.

560. Errori tamen facilem hic occaſionem præbet ingens numerus ſymptomatum, quo plerumque ſtipatur, & ſine quibus tamen febris eſſe poteſt.

561. Ut ille vitetur, opus erit ex infinitis (560.) illa phænomena ſola eligere, quæ omni febri ſemper adſunt, quorumque cognita præſentia omnes Medicos docet, febrim adeſſe, quorum abſentia judicant hominem à febre immunem eſſe.

562. Dein ex his detectis (561.) ritèque expenſis, natura febris individua invenienda erit.

563. In omni Febre à cauſis internis orta horripulatio, pulſus velox, calor, vario febris tempore vario gradu, adſunt.

564. In qua febre hæc tria (563.) velociter, & cum periculo decurrunt, illa Acuta dicitur.

565. Ubi tarde, idque cum periculo, vel ſine eo, Lenta vocatur.

566. Utraque (564. 565.) Communis ſive Epidemica, vel huic illive homini Singularis.

567. Acuti febriles morbi vocantur, quos dicta febris [564.] comitatur, Chronici febriles autem, in quibus adeſt febris [565.].

568. Hinc illorum omnium [567.] explanatio pendet à cognita prius febris natura.

569. Quæ petenda ex conſideratione trium communium ſymptomatum [563.]

570. Quæ [563.] quidem in omni febre adſunt, ſed ſola velocitas pulſus adeſt ex his omni febris tempore, ab initio ad finem, eaque ſola Medicus præſentem febrim judicat.

571. Adeòque quidquid de febre ſic novit Medicus, id verò omne velocitate pulſuum ſola cognoſcitur.

572. Cauſa ergò velocitatis hujus [571.] proxima eſt pariter cauſa febris, ſic cognitæ, proxima.

573. Ergò velocior Cordis contractio.

574. Ergò velocior reciprocus influxus liquidi nervoſi, & cerebelloſi in muſculos, & cava Cordis.

575. Omnis fere febris, hactenus obſervata, quæ è cauſa interna oritur, incipit primò cum ſenſu Frigoris, concuſſionis, horripulationis, majori, minori, brevi, diuturno, interno, externo, pro varietate ſubjecti, cauſæ, febris ipſius.

576. Quo tempore [575.] velox, parvus, ſæpe intermittens pulſus, pallor ſæpe extremorum, frigus, rigor, tremor, inſenſilitas.

577. Unde liquet, ſtagnare tum humores ſanguineos in extremis vaſculis, & ſimul tamen cauſam cor irritantem (574.) adeſſe.

578. Ex quibus [577.] cauſa omnium phænomenon [575. 576.] tum apparentium, intelligitur.

579. In omni febre, his (575. 576. 577.) prægreſſis, oritur Calor, major, minor, brevis, diuturnus, internus, externus, univerſalis, vel loci, pro varietate febris.

580. Qui [579.] quum ſequatur febrim jam natam, patet, magis ejus effectum, quam cauſam, vel naturam eſſe.

581. Adeòque velocior Cordis contra-

ctio, cum aucta reſiſtentia ad capillaria, febris omnis acutæ ideam abſolvit.

582. Horum verò [581.] utrumque in animali vivo produci poteſt ab cauſis numero & varietate infinitis; tumque vel ſimul, vel ſeorſum fieri; unoque nato, facile alterum ſequetur.

583. Quare febris cauſa proxima (581.) infinitas, cauſas pro ſuis proximis agnoſcit.

584. Quæ tamen dividuntur, quod vel ſingulares ſint cuique; vel univerſales; pluribuſque communes, quæ plerumque aeri, victui, vitæ eidem debentur.

585. Ergò febris cauſæ Singulares ſunt, vel Epidemicæ.

586. Propiores ſingulares cauſæ (583.) referri poſſunt ad quædam capita: α Ingeſta acria, cibi, potus, condimenti, medicamenti, vel veneni titulo, eadem donata hac proprietate, ut digeri, moveri, excerni nequeant; aut ea copia aſſumpta, ut irritent, ſuffocent, obſtruant, putreſcant. β. Retenta intra corpus, quæ excerni ſolebant, ob frigus, unctiones, animi affectus triſtes, cibos, potus, medicamenta, venena, aerem nebuloſum pinguem, quietem, exercitia ſolida remiſſa, obſtructiones, compreſſiones à contentis, vel ambientibus. γ. Geſta, ut motus nimius animi, corporis, calor, æſtus. δ. Applicata externa, acria, pungentia, rodentia, lacerantia, urentia, inflammantia. ε. Quæ humores, horumque motus valde immutant, ut multa externa, vel interna, fames, evacuatio, pus, aqua, ichor, hydropicorum, Empyicorum, ſerum acre alicubi collectum, bilis accenſa, inflammatio, ſuppuratio, gangræna, cancer, vigiliæ nimiæ, acriora cujuſcunque rei ſtudia, venus nimium culta, &c.

587. Febris effectus, celerior liquorum expulſio, propulſio, ſtagnantium agitatio, omnium permiſtio, reſiſtentis ſubactio, coctio, ſecretio cocti, criſis ejus, quod ſtimulo & coagulo febrim produxerat; ſanorum mutatio in morboſam indolem; ſanorum mutatio in indolem aptam ferre ea, quibus minus adſuetus erat æger; liquidiſſimi expreſſio; reliqui incraſſatio; ſitis, caloris, doloris, anxietatis, debilitatis, laſſitudinis, gravitatis, ἀνορεξίας productio.

588. Quo lentor citius ſolvendus [577.] & irritatio brevius ſopienda [574.] eo febris levior, brevior, magis ſalutifera, & contrà. Quin etiam pro vario utriuſque gradu, & concurſu, varia erit.

589. Atque hinc febris ſæpe medicamenti virtutem exercet ratione aliorum morborum.

590. Hinc initia, incrementa, ſtatus, decrementum, criſis, mutatio, ſanatio febris, varia ſunt in ipſis acutis & ſingularibus.

591. Febris deſinit in mortem, alium morbum, inque ſanitatem.

592. In mortem, vitio deſtructi per nimiam vim ſolidi; aut peccato liquidi ità depravati, ut vaſa obſtruat vitalia, aut ea, per quæ nova liquida in locum perditorum ingeri debent. Hinc inflammationes, ſuppurationes, gangrænæ febriles in viſceribus vitalibus, corde, pulmonibus, cerebello; vel ulcera aphthoſa in primis viis cauſa frequens mortis ex febre.

593. In alium morbum deſinit, dum vel agitatione nimia vaſa lædit; & liquidiora diſſipans reliqua inſpiſſat; vel nimis debili actione impar eſt reſolvendo ſua vi coagulato; vel deponendo materiem criticam in vaſa quædam obſtructa, dilatata, vel rupta; hinc maculæ rubræ, puſtulæ, eryſipelas, morbilli, variolæ, phlegmonæ, bubones, parotides, abſceſſus, gangrænæ, ſphaceli, ſcirrhi &c.

594. Terminatur in ſanitatem, 1°. quoties materialem febris cauſam ſua vi ſubigit, ſolvit, mobilem reddit, inſenſibilis perſpirati ſpecie expellit, ſimulque impetum ſuum, æquabili circulatione reddita, ſopit. Hæc eſt reſolutionis via, ſimilis fere in toto, ut prius dictum de parte. (386.) Aut etiam 2°. ſi materies mali ejuſdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis red dita, tamen aliquam retinet dotem, qua æquabili circulationi repugnat, vaſa ſtimulat, hinc excitata ſenſibili quadam evacuatione expellitur; hinc ſudor, ſaliva, vomitus, diarrhœa, urina, poſt coctionem, & ſtatum, fere intrà quatuordecim dies facta criſi.

595. Tandem, ſi materies mali ejuſdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis reddita, ſanis iterum aſſimilata humoribus, fluit ſine ulla criſi, aliove morbo.

596. Genius, diſcrimen, duratio febris acutæ, ſi obſervantur ab initio, per adſcenſum, uſque ad ſtatum, docent ejus exitum, mutationem, finem.

597.

597. Ideòque ex omnibus his (ab. 558. ad 597.) enarratis generalia diagnoſios & prognoſios dogmata in febribus facilè elici queunt.

598. Curatio optima febrium generalis obtinetur, ſi 1. Vitæ, ejuſque viribus conſulitur. 2. Acre irritans corrigitur, expellitur. (574.) 3. Lentor diſſolvitur, expellitur. [577.] 4. Symptomata mitigantur [587.]

599. Vitæ & viribus conſulitur, cibis & potibus fluidis, facile digerendis, putredini adverſis, ſiti contrariis, appetitui citando idoneis, cauſæ morbi cognitæ oppoſitis.

600. Cibus dandus eo tempore, quo abeſt febris, aut quo ejus impetus ſaltem erit lenior.

601. Et quidem copia parca, ſæpe repetita: ne nimis laborare cogantur viſcera, mutenturve.

602. Copia determinatur, & vis cibi 1. ex prævisâ duratione febris [588. 589. 590. 596. 597.] ad dies, 1. 4. 7. 9. 11. 14. 21. 30. 40. 60. debet enim tantum dari, quo vires ſuſtineri queant, ut ſufficiant coctioni, & criſi. Quo brevior morbus, eo minus & debilius offerendum, & contrà. 2. Ex ætate ægri cognita; quo enim origini propiora, vel ſenectuti ſummæ: eo difficilius inediam ferunt animalia. 3. Status & vehementia morbi ſi cognoſcuntur, varium copia & virtute cibum poſtulant: in ἀκμῇ tenuiſſima, & pauca; in adſcenſu & deſcenſu eò plus & meracius dandum, quo magis ab ea diſtat morbus. 4. à loco quem æger incolit, qui enim æquatori vicini tenuem victum facilè, polis autem propiores difficulter eum ferunt. 5. ab anni tempeſtate quum æſtas tenuiſſima, hyems validiora petat. 6. à conſuetudine ægri, & temperie ejuſdem naturali; qui enim ſanus lautiſſimis uſus ea facilè diſſlat, æger pluribus eget ob vaſa & viſcera his aſſueta. 7. à ſenſu levi, vel gravi aſſumta ſequente.

603. Acre irritans externè hærens, [ut vitri, metalli, ligni, lapidis, oſſis, fragmenta acuta; aut ſtimulantium, rubefacientium, rodentium, veſicantium, cauſticorum, ſepticorum, venenatorum applicata] cognitum, quantocyus auferendum, dein ille locus, cui inhæſerunt, & læſus inde eſt, fovendus erit lentis, mucoſis, oleoſis blandis, anodynis, leniter aperientibus.

604. Acre irritans internè hærens, [ut inflammationis, ſuppurationis, gangrænæ, ſphaceli, cancri, cariei oſſis, ichoris, puris, lymphæ acris & ſtagnantis acrimonia] tolli, vel corrigi debet juxta leges ante datas in hiſtoria horum morborum præmiſſa.

605. Acre irritans in ipſa liquida inductum uſu ſex rerum non naturalium tolli, vel corrigi poteſt, & debet, pro ſua indole varia cognita, variis auxiliis.

1. A motu nimio; quiete corporis & animi, humectantibus, diluentibus, blandis lenientibus.
2. A nimio calore aeris; temperando illum exhalatione frigidæ, maximè plantis nonnullis, huic propriis negotio, potu aquæ ſubacidæ leviter nitroſæ, cum vini ſubaciduli pauxillo; cibo ſubacido leviter demulcente, parum ſalito, medicamentis verò ſimilibus.
3. A nimis humido aere; largo foco ex aromaticis reſinoſiſque lignis; exhalatione aromatum.
4. Ab aere acri putrefaciente; hunc emendando accenſo nitro, pulvere pyrio, vapore aceti, ſale prunis inſperſo.
5. Ab animi affectibus; hos ſedando ratione, contrariis affectibus, varietate objectorum, anodynis, opiatis.
6. A cibis acribus acidis; id acre diluendo, demulcendo, abſorbendo, immutando in ſalem compoſitum; aquoſa, gelatinoſa animalium, oleoſa, cretacea, oſtracodermata, lapides animalium, terræ pingues, ſales alcalini fixi, volatiles, ſimplices, compoſiti, id efficiunt. Vid. [60. ad 69.]
7. A cibis acribus ſalinis; eam acrimoniam diluendo per aquoſa, tumque evacuando ſimul; demulcendo per lenta, oleoſa; corrigendo per lixivioſa ex calce viva.
8. A cibis acribus aromaticis calefacientibus; diluendo per aquoſa, corrigendo per acida; reſolvendo & detergendo per ſaponacea acida; demulcendo per blanda gelatinoſa. Quum alcaleſcentia acria huc ſpectent, & illa hinc intelliguntur.
9. A cibis animalium ex partibus alcaleſcentibus; per ea, quæ deſcripta (76. ad 91.)

10. A

Digitized by Google

10. A cibis copia peccantibus, ſtomachum conſtringentibus; dilutione, inedia, vomitu, ſolutione alvi.

11. A potu acri fermentato, vel fermentante, acido, oleoſo, aromatico, deſtillato vel ſimplici inducta acrimonia tollitur iiſdem remediis (N°. 5. 6. 8. hujus.)

12. A nimia vigilia, curatur iiſdem, ac (N°. 1. 2. 5. hujus.)

13. Si à retentis intra corpus excrementis acrimonia alcalina, acida, oleoſa, ſaponacea putrida, hæc reddenda fluxilia; viæ lubricandæ, emiſſaria aperienda; vires expellentes ſtimulandæ, augendæ; hæc facienda per externa, interna.

606. Emiſſaria aperiuntur ſolvendo impactum, laxando obſtructum; id balneo, fotu, frictu, abraſione pilorum, mundatione cutis fit. Vid. [107. ad 144.]

607. Id, quod ad extrema vaſorum conicorum ſtagnat ex nimia ſanguinis copia, qua vaſa comprimuntur, reducitur in fluorem imminuta ſanguinis copia per ſectionem venæ; id docent ſigna plethoræ. (*106.* ad 107.)

608. Quod ibi hæret, ad extrema capillaria, ob fibras horum ſpaſmo contractas, & hinc arctatas, ſolvitur laxatis fibris (53. ad 55.) & acri contractionis cauſa ablata (35. 36. 54. 66. 67. 88. 102. 103. 104. 105. 127. 128.) unde peti debet, quod hic requiritur.

609. Quod hæret ob viſciditatem & lentorem proprium ſolvetur variis remediis, quorum ptimarium vis ipſius febris ita moderata, ut valeat coagulum hoc ſolvere (587. 589. 593. 594.) adeòque huc requiritur, ut ſic temperetur impetus, α. ne inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, ſphaceloſve queat producere (592.) cujus periculum imminere docet vehementia ſymptomatum, maximè caloris, comparata cum virtute vaſculorum. β. neve nimio motu diſſipentur liquida: id verò denunciat ſiccitas, narium, oculorum, guttutis, linguæ, raucedo, arida cutis, urina parcior, pulſus parvus, celer, inæqualis. γ. neque ut ante coctionem torpeat nimis, ita ut materiem morbi non valeat ſubigere, movere, ſecernere, excernere: id cognoſcitur, ſi languent actiones vitales omnino, necdum apparente ſigno pepaſmi.

610. Si itaque exorbitare deprehenditur [101.] moderamen fit abſtinentia, victu tenui, potu aquæ, aere frigidiuſculo, animi affectu leni, venæ ſectione, clyſmate refrigerante, medicamentis blandis, aquoſis, glutinoſis, refrigerantibus, anodynis, opiatis: confer [*92.* ad *106.*]

611. Si ſegnior apparet, excitabitur ope Cardiacorum deſumtorum ex cibo, potuque meracioribus, aere paululum calidiore, animi affectu magis excitato, medicamentis acrioribus, volatilibus, aromaticis, fermentatis, frictione, calore, motu muſculari, balneis, fomentis.

612. Alterum poſt primum [*609.*] remedium, quo viſciditas tollitur, eſt elateris in vaſis reſtitutio, minuto liquido per miſſionem largam, citam, ex magno vulnere, ſanguinis, aucto dein, vel ſimul, motu per ſtimulantia.

613. Tertiò idem viſcidum fluidum redditur diluendo potu, balneo, fotu, clyſmate, aquoſis, tum ſimul fricando.

614. Agunt ea optimè, ſi calida, aquoſa ſalita, aromatica amara lacteſcentia frigida ſumuntur.

615. Quæ [*613. 614.*] ut bene, citò, tuto, validè agant, miſſio ſanguinis præmiſſa prodeſt, nam parat ingreſſum, miſcelam, actionem.

616. Simulac viſcidum his [*609. 610. 611. 612. 613. 614. 615.*] ſolutum, iiſdem continuatis, vel auctis, pellitur, & expellitur: ſed & ſæpe jam emendatum expulſu non egebit [594. N°. 1]

617. Symptomata ex febre acuta ſingulari orta inprimis hæc ſunt: frigus, tremor, anxietas, ſitis, nauſea, ructus, vomitus, debilitas, calor, æſtus, ſiccitas, delirium, coma, pervigilium, convulſio, ſudor, diarrhœa, puſtulæ inflammatoriæ.

618. Quæ omnia [*617.*] orta ex febre [581. 587.] ut ſua cauſa, hac ablata [594. 595. 598. ad *617.*] ceſſabunt; adeòque, ſi ferri queunt tam diu ſine periculo vitæ, ſingularem curationem vix requirunt.

619. Quin ſæpe oriuntur ex conatu vitæ ſe diſponentis ad criſin, vel ad materiæ criticæ excretionem, tum hanc præcedunt, comitantur, ſequuntur, nec turbari debent.

620. Si verò intempeſtiva, nimis ſæva, quam ferri à vita poſſint, aut ab ægri patientia,

Digitized by Google

tientia, vel aliud gravius malum producta ſunt, tum ſingula ſunt lenienda ſuis remediis propriis, habita ſemper ratione cauſę (586.) & ſtatus (590.) morbi ipſius.

FRIGUS FEBRILE.

621. Frigus in febrium acutarum initiis ponit attritum liquorum in ſe mutuò, & in vaſa, minorem; motum circulatorium imminutum; liquidum ad extrema ſtagnans; cor minus contractum; minus evacuatum; ſpiritus cerebelli minus influentes.

622. Efficit, ſi diu manet validum, polypoſas in vaſis majoribus, circa cor, concretiones, in minoribus vero, expreſſo ſuo liquido, evacuationes; hinc multa, & gravia mala in utriſque.

623. Hinc patet, quid deſignet, quid præſagiat? & cur, quo majus initio frigus, eo periculoſior febris? in peſte incipiente frigus ſummum, progreſſa calor maximus?

624. Id frigus omni eo, quod validè ſtimulat, quocunque demum titulo, tentatum dedit ſæpe inſanabilem poſteà inflammationem. Hinc ſalina acria, aromatica, oleoſa, veſicantia, & ſimilia, damnoſa ſunt.

625. Optimè autem curatur potu aquæ calidæ nitroſæ cum pauxillo mellis & vini, balneo, vapore, fotu, lotione per ſimilem liquorem, frictione blanda.

626. Quibus [625.] ſtatim applicatis ſæpe maxima mala ilicò curantur [622.]

TREMOR FEBRILIS.

627. Tremor ponit muſculorum vacillationem inter tonum, & laxationem; cauſas tendentes & laxantes brevi, & involuntariè, ſibi mutuò ſuccedentes; influxus arterioſos & nervoſos nunc contingentes, nunc abſentes; adeòque initio morbi quietem utriuſque liquidi; in fine ſæpe nimiam horum abſentiam, poſt diſpendia nimis magna.

628. Efficit diu perſeverans impedimenta circulationi humorum, & vitia inde pendentia.

629. Inde diagnoſis, & prognoſis ejus habetur: & liquet cur tremor cum frigore (621.)? cur ingens tremor adeò malus? cur in animi affectibus majoribus tremor? cur circà mortem? cur ab evacuatione omni nimis magna? cur à nimio potu quocunque?

630. Curatur reſtituto æquabili fluxu & preſſione liquidi arterioſi in arterias, cerebelloſi in fibras motrices: id obtinet in morbi initio uſu eorum, quæ lentorem ſolvunt; vires reddunt (606. ad 617.) in fine autem per ea quæ liquida perdita ſubitò reſtituunt, fibras roborant, & viſcera [46. 47. 48. 49.]

ANXIETAS FEBRILIS.

631. Anxietas pro cauſa habet ſanguinis ex corde egreſſum impeditum; adeòque per fines pulmonales, aut Aortæ impoſſibilem tranſitum; hinc ſpaſmum vaſculorum contractorum, aut materiem inflammatam tranſire ineptam; ſimilia orta vidimus ex impedito trajectu cruoris per Venam Portarum ex iiſdem cauſis; unde quum omnis ſanguis venoſus, à cœliacis & meſentericis arteriis allatus, redire non poſſit, ſtagnet, vaſa extendat, arterioſo fluxui reſiſtat, & omnia hinc nata & naſcitura mala producat, liquet ambas has anxietatis cauſas in omni acuto morbo quam ſeveriſſimè obſervandas, & curandas eſſe.

632. Si anxietas ergò talis (631.) diu perſtat, circa vitalia producet polypoſas concretiones, inflammationes, gangrænas ſubitaneas, cum intolerabili anguſtia, & morte citò ſubſequente; ſi autem hæſit in hypochondriis, tum maximum ſenſum ægritudinis circa ſtomachum pariet, reliquis viſceribus minus acutè ſentientibus; dein putrefactiones ſubitaneas ſanguinis in vaſis his amplis, minuſque validis; unde gangręnę, hepatis putredo, dyſenteria à putrefacto lethalis.

633. Inde optimè novit Medicus, quid anxietas talis [631. 632.] pro ſua cauſa, & natura ponat, quidque inde præſagiendum ſit; ſimulque diſtinguet inter anxietatem ab uno affecto genere nervoſo, abſente febre antegreſſa, & inter eam, quę ab inflammatione acuta, quæ tum per ſua ſigna prius ſe prodidit; inde comparans hęc cum vehementia, duratione, loco hujus mali, cuncta prudenter detegere poterit;

Cur

Digitized by Google

Cur in omni fere morbo circà mortis articulum anxietas ultimò tragœdiam claudit? Cur ſpaſmodica anxietas parum, inflammatoria maximè, periculoſa? Cur inquies, jactatio, ſuſpiria, anhelatio, pervigilium in morbis inflammatoriis, ſuppuratoriiſque, mortis prænuncia?

634. Inde etiam patet, quam varia requiratur medela ad ſævitiem hujus mali leniendam; quæ tamen omnis cognoſcitur, & applicatur, cognita prius indole ipſius ſymptomatis. Ubi ergò advertitur affectio ſpaſmodica cauſa eſſe, hæc tollitur leniendo acre irritans (603. 604. 605.) id expellendo per vomitoria, purgantia ſudorifera, diuretica, abſterſiva; diluendo aquoſis calidis; ſedando animi affectum; laxando fibras, vaſa, viſcera (35. 36. 54. 55.) compeſcendo vim liquidi nervoſi per anodyna, & narcotica. Si ab inflammatorio viſcido, id ſolvendo, diluendo, ejuſque vaſa laxando, impetum denique liquidi vitalis refrænando; huc maximè faciunt potus largus, calidus, aquæ mulſæ farinoſæ nitroſæ ſubacidæ leviſſimè aromaticæ; fotus, cataplaſma, epithema, emplaſtra applicata locis affectis, quæ fiant ex diluentibus, laxantibus, emollientibus, anodynis; clyſmatibus ſæpe, parva copia ſimul injectis, diu, ſi fieri queat, retentis, quæ facta ſint ex iiſdem; vapore aquæ calidæ, emollientibus miſtæ, per nares, oſque, in pulmones aſſiduè ducto.

635. Si verò ullibi, hic profectò mali atrocitas citam, tutamque medelam efflagitat.

SITIS FEBRILIS.

636. Sitis ſiccitatem, liquorum immeabilitatem, acrimoniam ſalſam, alcalinam, bilioſam oleoſam pro cauſa ſua habet.

637. Hinc ſemper fere præſentiam alicujus horum (633.) indicat.

638. Adeòque ſignat, illa denunciari mala futura, quæ produci poſſunt ex iis cauſis, quas præſentes eſſe ſignificat (636. 637.)

639. Quare ei ſemper maxime in acutis, ſuccurrendum ilicò eſt.

640. Quod fit: 1. bibendo aquoſa, ſubacida, nitroſa, demulcentia, calida, ſæpe parva copia ſimul. 2. nares, os, fauces, ſimili potu fovendo, colluendo, gargariſando. 3. fotus, epithemata, & cataplaſmata ex ſimilibus, hypochondriis circumvolvendo. 4. Clyſmatibus ſimilibus injectis, & retentis.

641. Si verò valida ſitis unà comitetur ſummam debilitatem, tum vinoſa, imo & ſæpe ſpiritibus ditiora, prioribus (640.) miſcenda, propinanda tutò erunt.

NAUSEA FEBRILIS.

642. Nauſea irritum conatum vomendi ſignificat cum idea horroris; cauſam ergò habet proximam fibrarum muſcularium faucium, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, muſculorum abdominalium leviorem convulſionem; hæc fit 1o. ab acri, putri, bilioſo, in vacuum ſtomachum pulſo, in fauces adſcendente, utraque vellicante, & irritante, unde reliqua eoſdem ſequuntur motus; cognoſcitur ex inedia, halitu putri, ore, lingua, faucibus ſordidis; vel 2o. oritur à lenta, viſcida, fluctuante materie, quæ in iiſdem locis natando vellicat, cognoſcitur ex ſignis glutinoſi prægreſſi (69. ad 75.) aut 3o. à ventriculo, œſophago, inteſtinis, & viſceribus vicinis leviter inflammatis; quod ſcitur ex ſignis horum propriis. 4o. tandem etiam à memoria rei, quæ olim aſſumta ſimiles nauſeas creaverat; 5o. denique & ab inordinato liquidi nervoſi motu, undecunque excitato; cognoſcitur delirio, ſpaſmo, vertigine, tremore.

643. Si diu manet, producit inediam, abſtinentiam à potu, & à medicamentis, dein vomitus, & quæ hinc produci poſſunt mala quam plurima, quorum præcipua debilitas, acrimonia alcalina putrida, ſiccitas.

644. Siſtitur ex prima cauſa orta (642. No. 1.) uſu acidi, ſalſi, aquoſi potus, cibi, medicamenti, tum ſimili leni purgante exhibito: & acido-auſteris roborantibus fibras: aut, ſi his non ceſſerit, vomitorio dato. Quę verò ex ſecunda cauſa (642. No. 2.) fit, illa tollitur, diluendo, attenuando, purgando, vomitum excitando. At, ſi ex tertia ortum duxerit (642. No. 3.) tum non cedit, niſi illis morbis curatis, juxtà deſcriptionem poſteà in his ſecuturam. Quarta ſpecies oblivione, & vitatione ſimilium aboletur. Quinta autem per auſte-

ra,

ra, quietem, narcotica, aquam frigidam.

645. Hinc intelligitur, cur in acutis, ubi nauſea, purgatio initio data, ut & emeticum, adeò proſit, & in quo acutorum genere? Cur ægri acutis cum febribus conflictati adeò horreant pinguia, carnoſa, ova, piſces, & contrà appetant aquam, acida, fructus horæos, frigida? Cur, niſi nauſea ſuperetur, nihil ægro proſint medicamina? Cur ſæpe hoc ſymptoma incurabile fit? Cur tales morbi tandem fere cum ſubito, inſolito, mirabili appetitu, ſecedant.

RUCTUS ET FLATUS.

646. RUctus pro cauſa ſua habet elaſticam, calore, efferveſcentia, fermentatione, dilatabilem materiem, quæ uno momento coercetur, altero, laxato clauſtro coercente, exploditur cum ſono, & impetu.

647. Hinc aer, ſales oppoſiti, fructus horæi, humores putreſcentes, vegetabilia fermentantia dant ructui, & flatibus materiem: cujus impetus, fœtorque pro varietate ejus indolis varia eſt.

648. Nec tamen omnia hæc (647.) ſi liberè exhalare queant, ullum dabunt impetum: unde liquet, ſpaſmos ſphincteris œſophagæi, œſophagi, oris ſuperioris & inferioris ventriculi, atque inteſtinorum ſemper concurrere ſimul, iterumque laxari: inde ructus, flatus, crepitus, borborygmi clauſi.

649. Si concurrunt hæ duæ cauſæ ſimul (647. 648.) validè agunt, & diu perſtant: tum elaſtica materies calore, motu, propria vi, excitata in dilatationem, conſtricta in cavo, cujus fibræ convulſione conſtrictæ, membranas claudentes dilatat, tendit, dolere facit, vicina comprimit, unde dolores, anxietateſque oriuntur intolerabiles, mox ad emiſſos flatus ceſſantes. Vid. [220. ad 227. & 631. 634.] Ad hæc autem vis febris accedens inexplicabilia certè tormenta facit.

650. Curatio hujus mali fit 1. auferendo materiem (647.) per diluentia: calida aquoſa leviter aromatica diſſipantia: ſalium æquilibrium tollentia in requiſitum præpondium: putredinem corrigentia: fermentationem ſedantia. 2. Convulſiones ſedantia: lenientia acrium: compeſcentia ſpiritus, huc revocanda. Quorum princeps opium, & lenia antihyſterica. 3. Clyſmatibus, fomentis, epithematibus, calidis laxantibus, anodynis, leniter aromaticis, ut & cucurbitis, ſine ſcarificatu abdomini impoſitis.

651. Ex his ipſis [646. ad 651.] reſpondetur ad hæc, aliter oſcura, quæſita: qui cibi, potus, venena, medicamenta flatulenta ſint? Cur vacuis viſceribus primis accidunt? Cur vulneratis? Cur arctè conſtricto abdomine? Cur hypochondriacis, hyſtericis, convulſis, colicisque accidunt?

VOMITUS FEBRILIS.

652. VOmitus, expulſio violenta contentorum ventriculo primò, dein etiam inteſtinis, tandem viſceribus eò ſe evacuantibus, agnoſcit convulſionem fibrarum muſcularium faucium, œſophagi, ſtomachi, inteſtinorum, diaphragmatis, muſculorum abdominalium, pro cauſa proxima; pro remota omne id, quod irritando fibras deſcriptas, vel facilè convellenda viſcera, ſtimulat.

653. Ergò vitio ſtomachi convulſi, inflammati, ſuppurantis, ſcirrhoſi, cartilaginoſi, accedente febre acuta, aliquandò accedit, pertinax eſt, ex idea ejus mali cognoſcitur, eoque ſublato demum tollitur: de quibus poſtea.

654. Vitio viſcerum, & partium circumjacentium, ſimiliter affectorum, diſtento per ingeſta ſtomacho irritatorum idem toties incognita cauſa pertinaciſſimus accidit, accedente febre.

655. Vitio omnis cauſæ majoris nauſeæ [642.] unde cognoſcitur, dirigitur, curatur.

656. Si permanet, producit atrophiam, ileum, convulſiones, & effecta nauſeæ majoris, & pertinacis [643.]

657. Si vitio cauſæ [653. 655.] acciderit, curatio ex hiſtoria illorum morborum petenda.

658. Si à cauſa [642. 655.] oritur, remedia eadem [644.] huc in uſum revocanda diligenter, maximè opiata, & epithemata corroborantia, attrahentia, diſſipantia.

659. Hinc liquet ratio difficultatis ſiſtendi vomitus in multis febribus acutis: cum

tum falſitas & periculum regulæ, *vomitus vomitu curatur*: Cur ſæpe ſudorifera vomitum tollant, ut in peſte? cur ſæpe ſiſtatur ille facta criſi, ut in variolis? Cur ſæpe miſſu ſanguinis, ut in acutis inflammatoriis? Cur quibus initio febris acutæ vomitus perpetuus ſine cauſa inflammatoria, diarrhœa pro criſi, quæ caveatur dato in principio morbi emetico? Cur vomitus omnis ingeſti, ſtatim ac receptum eſt, peſſimus in acutis ſit? ex iiſdem Singultus naſci, & ſanari poteſt.

DEBILITAS FEBRILIS.

660. DEbilitas ingens ſequitur impeditum influxum & preſſionem liquidi nervoſi in muſculos.

661. Quod impedimentum ab inanitate vaſorum, exhauſto liquido, ab immeabilitate liquidi, obſtructione canalis, compreſſione hujus, maximè circà originem ſuam in cerebro & cerebello, debilitate cordis.

662. Priorem cauſam demonſtrant ſymptomata magnarum evacuationum prægreſſa, & præſentia, ut eſt diuturnitas morbi; hæmorrhagiæ morboſæ, artificialeſve; ſudor; diabetes; ſalivatio, diarrhœa; defectus cibi aſſumti, retenti, digeſti, intropulſi; pallor; macies; pulſus parvus; vaſa collapſa; muſculi flaccidi.

663. Immeabilitas liquidi glutinoſi, vel inflammati, cognoſcitur ex ſignis datis (69. 70. 71. 72. 73. 74.)

664. Canalis autem obſtructio ex (107. ad 144.)

665. Cerebri & cerebelli compreſſio cauſa debilitatis perſpicitur ex obſervatis iis functionibus ſimul læſis, quas ab iis integris pendere certò novimus; ut ſi deliria, ſopor, tremor, vertigo, tinnitus ſimul adſint.

666. Sed à debilitate cordis ſcimus ex ſignis deficientis circulationis (106.)

667. Cibi liquidi, ſanguini ſimiles, arte digeſti, gelatinoſi, blandi, ex animalibus, vegetabilibuſque, vinoſis, & aromaticis, ſecundum artem miſti, ſæpe, parva doſi dati, cum leni frictione externorum, repletionem efficiunt commodam; inprimis ſi ſumuntur ex idonea, contrà morbi ingenium, materie.

668. Si ex immeabilitate liquidi (663.) remedia adhibenda (75.) & (132. ad 137.) aliter enim nil contrà hanc ſpeciem prodeſt.

669. Ut & [664.] curatio petenda ex (124. ad 144.)

670. Illa autem, quæ ex [665.] oritur, ut plurimum tollitur his, quæ illi loco applicata, deobſtruere poſſint impactum [124. ad 144.] & impetum avertere in alia loca. Id fit hmectando nares, caput, faciem, os, collum, fomentis blandis; applicando pedibus epiſpaſtica.

671. Debile cor rarò, niſi lentè, juvatur; generalia verò dicta (667. ad 671.) prodeſſe poſſunt.

672. Inde (660. ad 672.) nobis conſtat, quam rarus ſit Cardiacorum in acutis intellectus; quam ſit debilitas in febribus malum ſæpe inſuperabile.

CALOR FEBRILIS.

673. CAlor febrilis thermoſcopio externus, ſenſu ægri, & rubore urinæ internus cognoſcitur.

674. Semper requirit majorem ignis copiam in illo loco, quem plus calefacit.

675. Quæ ortum debet violentiori partium fluidarum in ſe mutuò, in vaſa, horum in illas attritui.

676. Illa violentia à magno motu partium ex corde, & magna reſiſtentia vaſorum contrà cor, oritur.

677. Magnus motus ex corde pulſi ſanguinis æſtimatur à denſitate liquidi pulſi, & velocitate ejus per vaſa.

678. Denſitas ſcitur ipſo conſpectu extravaſati, diſſipatione prægreſſa rarioris, duritie pulſus.

679. Velocitas ſupputatur ex ictuum cordis numero, collato cum magnitudine pulſuum.

680. Magna reſiſtentia cognoſcitur ex mole movendorum inertium, & paucitate, vel anguſtia, vel immobilitate canalium tranſmiſſurorum.

681. Moles movendorum ingens percipitur ex ſignis plethoræ [106.] cacochymiæ, vel ſolutorum jam citò liquidorum, quæ antea ſtagnabant; ut in obeſis: maximè inflatus venarum cum arteria ve-

ria veloce & magna ſimul ejus præſentiam docet.

682. Vaſorum paucitas ex hiſtoria obſtructionis (107. ad 124.) vel Vulnerum (145. ad 331.) colligitur.

683. Anguſtia vaſorum intelligitur conſpectu, tactu, cognita temperie ſicca, ad parva motus augmenta magno augmento caloris.

684. Immobilitas canalium, quæ ſuæ dilatationi valde reſiſtunt, cognoſcitur omni ſigno rigidarum fibrarum, vaſorum, viſcerum (32. 33. 34. 50. 51. 52. 53.)

685. A tot cauſis proximis (674. ad 685.) pendet origo caloris febrilis; quarum iterum infinitæ numero & varietate aliæ remotiores eſſe poſſunt.

686. Poteſt verò increſcere incremento unius harum cauſarum ſolitario, tumque ſe habet augmentum caloris, ut augmentum cauſæ.

687. Si rurſum duæ cauſæ increſcunt ſimul, habebit ſe auctus calor, ut productum incrementorum cauſarum, ſi multiplicentur per ſe mutuò.

688. Qui idem calculus in cæteris obtinere poteſt.

689. Calor auctus liquidiſſima diſſipat ex noſtro cruore, id eſt aquam, ſpiritus, ſales, olea ſubtiliſſima: reliquam maſſam ſiccat, denſat, concreſcere cogit in immeabilem, irreſolubilem materiem: ſales, oleaque expedit, attenuat, acriora reddit, exhalat, movet: hinc minima vaſa atterit, rumpit: fibras ſiccat, rigidas, contractaſque reddit; hinc ſubitò multos, celeres, periculoſos, lethales, morbos producit: qui à priori facilè deduci poſſunt.

690. Ex his demum intelligi bene poteſt, quid requiratur ad mitigandum calorem, & quam variâ eò remedia ſpectent.

691. Si ſola velocitas aucta calorem facit, remedio erit quidquid eam minuit. Quies muſcularis, & animi, miſſio ſanguinis, levis breviſque compreſſio venarum in artubus, frigidorum lenta & blanda applicatio interna atque externa, diacodiata prudenter aſſumta, primaria.

692. Si à denſitate [678.] curatur iis, quæ velocitatem minuunt (691.) tum aquæ potu: & oxymelle, iiſque, quæ vaſa laxant.

693. Moles movendorum in plethora facilè ſuperatur (106. ζ.) in cacochymia lentè, & per vices evacuando, corrigendo: in ſolutis pinguibus, prius ſtagnantibus, maxima difficultas: tum aquoſa, acida, mellita, vitelli ovorum, ſacchari na ſummi uſus ſunt, unà cum evacuantibus aſſiduò uſurpatis.

694. Obſtructio calorem pariens [682.] ex curatione obſtructionis (125. ad 144.) & ablatis vaſis in vulnere ſupervenientium malorum ſanatione, intelligitur.

695. Ab anguſtia vaſorum ſi pendet (683.) requiritur horum dilatatio per laxantia (54.)

696. Quibus iiſdem (54.) tollitur calor ex nimia vaſorum rigiditate ortus.

697. Quoties autem exceſſus caloris ex combinatis oritur cauſis, toties remedia, hucuſque deſcripta, [690. ad 697.] combinata inter ſe valebunt.

698. Ex tota hac doctrina Caloris (673. ad 698.) intelligi poteſt, cur febris calidiſſima ſit acuta, celeris, putrida; & in calore ſummo peſtifera? Cur lecti, aeris clauſi, victus, medicamentorum calor adeò his noceant? Cur æſtus circa cor, & hypochondria, tam malus?

699. Quin ex eadem perſpicitur origo, natura, efficacia ſiccitatis, & curatio inde dirigitur, quæ potu, fotu, balneo, clyſmate, gargariſmate, ex aquoſis, ſubacidis, mellitis, laxantibus fit.

DELIRIUM FEBRILE.

700. DElirium eſt idearum ortus non reſpondens externis cauſis, ſed internæ cerebri diſpoſitioni, unà cum judicio ex his ſequente, & animi affectu, motuque corporis inde ſequente: atque quidem per gradus auctis, ſolitariis, vel combinatis, varia deliriorum genera fiunt.

701. Ponit ergo ſemper cerebri medulloſi affectionem morboſam: quæ ab obſtructione quacunque: impedito influxu, transfluxu, effluxu per cerebrum: violentiori velocitate, ſtagnatione: & plurimis ſanè cauſis oriri poteſt: ad quas inveſtigandas ſeriò incumbendum ut fiat curatio.

702. Nam pro varietate illarum (701.) diverſa remedia, & medendi methodus debent eligi, pediluvia, epiſpaſtica pedum & poplitum; frictiones harum partium, clyſmata diluentia ſæpe applicata; victus tenuis;

tenuis; potus ſedans, deobſtruens, diluens; medicamenta ad caput emollientia, levia anodyna; cruoris ex pede emiſſio; hæmorrhoidum ſolutio; menſtruorum laxatio primaria habentur.

COMA FEBRILE.

703. COma eſt in febre aſſidua ſomnolentia cum effectu, vel ſine eo, ponit ubique eum in cerebro ſtatum, unde impeditur ſenſuum, motuumque animalium exercitatio: qui oriri poteſt à defectu appellendi liquidi arterioſi ad cerebrum: aut ab impedito ejus circulo per cerebrum, aut ab impedita ſecretione ſpirituum à ſanguine in nervos: aut ab denegato horum per nervos fluxu & refluxu.

704. Hinc plurimæ, diverſæ, & ſepe contrariæ cauſæ hunc affectum in febre producunt, quales ſunt omnes vehementes evacuationes, aut repletiones: omnes nimiæ ſanguinis inſpiſſationes glutinoſæ, pingues, inflammatoriæ: omnes cauſæ cerebrum ipſum comprimentes, qualeſcunque fuerint: quæ eædem in nervos, ſi agunt, eadem fere efficiunt.

705. Unde iterum patet, à Medico per ſigna prius indagandam cauſam illam ſingularem eſſe, antequam definire queat, quid applicandum ſit, & quomodò: nam ſæpe contraria exiguntur; & ſæpe coma diu pertinax, irritò tentatis omnibus, ſponte tandem ceſſat, pepaſmo febris abſoluto.

706. Illa autem, quæ delirio, hìc apta (702.) inprimis fomenta capiti, colloque applicata.

707. Si autem magnæ inflammationis ſigna adſint, curandum ut morbus princeps, de quo poſtea.

PERVIGILIUM FEBRILE.

708. COntrarium illi malo [703.] eſt Pervigilium; unde intelligitur: & pro cauſa habet plerumque leviſſimæ inflammationis cerebri prima initia, quibus auctis in coma mutatur ſæpe.

709. Curatur quiete muſculari corporis; pace mentis; abſentia objectorum ſenſuum; frigore modico; aere humido, victu blando emolliente, potu farinoſo, leni, emolliente; ſuſurro leni, aſſiduo, grato, blandè tinnulo: medicamentis farinoſis, fuboleoſis, humectantibus, demulcentibus: odore vegetabilium ſoporiferorum: uſu anodynorum, paregoricorum, ſoporiferorum, narcoticorum: præmiſſis ſemper, quæ inflammationi curandæ, & compeſcendo ejus incremento, valent.

CONVULSIO FEBRILIS.

710. COnvulſio prius deſcripta (230. ad 239.) hic ſemper à vitio cerebri, quod vel ab inferioribus per nervos (627. 631. 632. 633. 642. 648. 649. 652. 653. 654.) cerebrum, vellicantibus afficitur: vel ex inordinato appulſu, transfluxu, egreſſu liquidi cerebroſi, quod oriri poteſt ex omni illa cauſa, quæ deliria, comata, pervigilia creare poteſt (701. 792. 703. 704. 708.) quare iterum magna hic varietas in ætiologia, & curatione.

711. Si diu perſeverat, commercio nervorum facilè totum genus nervoſum afficit, unde triſtia mala.

712. Si inflammationis cerebri ſigna prægreſſa ſubſequitur convulſio, fere lethalis. Si poſt urinam craſſam prius emiſſam mox aquoſa, pellucida, exit, dein convulſio fit, peſſima eſt: ſi in febre poſt magnas evacuationes oritur convulſio, & hæc fere lethalis: ut & quæ cum delirio perpetuo.

713. In curationem prius perveſtiganda eſt cauſa ſingularis (710.) & locus primariò affectus, unde convulſio ortum habet (710.) dein ocyus medicamenta applicanda illa, quibus acre leniri, impactum reſolvi, contractum laxari poſſit. Unde diluere, laxare, revellere, lenire, fere ſanare ſolent convulſiones haſce: nec unquam ſpecioſa antiſpaſticorum titulo fides adhiberi debet.

714. Si autem caput primariò affectum deprehenditur, debet curatio fieri dicta (706.)

SUDOR FEBRILIS.

715. SUdor in initio acutæ febris, cujus cauſa paulò pertinacior, pro cauſa habet vaſorum extremorum laxam debilitatem, cruoris circulationem vehementem, facilem aquæ ex reliquis ſanguinis principiis expeditionem.

716. Si perennat, orbat ſanguinem liquido

quido diluente, reliquum inſpiſſat, obſtructiones facit lethales, ſanguine poſteà vix diluentibus vel reſolventibus auſcultante: unde omne fere morborum acutorum genus produci poteſt.

717. Ergò initio ſemper cohibendus, niſi conſtet, materiem morbi adeò tenuem eſſe, ut cum primo ſudore diſſlari poſſit.

718. Prohibetur ſurgendo ex lecto; ſedendo; corpus à nimiis integumentis liberando; aerem frigidiuſculum admittendo; calidis, caleſacientibuſque abſtinendo; potu plurimo leni, blando, frigidiuſculo ſæpe utendo, ut amiſſi damnum reſarciatur citò; circulationem nimis velocem refrænando (102. ad 106.)

DIARRHOEA FEBRILIS.

719. Diarrhœa pro materie habet mucum, lympham, gluten, pus, ſaniem, ſanguinem, narium, oris, faucium, œſophagi, ventriculi, hepatis, veſiculæ fellis, pancreatis, inteſtinorum, meſenterii: pro cauſa vires in inteſtina expellentes validas, dum in ipſis inteſtinis contrahentes vires debiles, vel vaſis inteſtinorum abſorbentibus impedimenta, ne admittant.

720. Quare liquet, fluorem alvi in febribus multiplicem eſſe quoad materiem; cauſam; effectus; eventum; adeòque ſæpe omninò incurabilem eſſe; & rarò colliquativum, eumque vix unquam medicabilem.

721. Si continuatur diu, viſcera abdominalia magis magiſque in eundem morbum diſponit; eadem labeſactat; excoriat; inflammat: reliqua autem vaſa & viſcera emungit, exhaurit; hinc atrophia, macies, debilitas, dyſenteria, inſpiſſatio fluidorum per totum habitum corporis; ſolidorum laxitas; fluidorum jactura; leucophlegmatia; hydrops; tabes.

722. Sanatio abſolvitur acris irritantis lenimine; expulſu per emetica, purgantia, clyſmata: corroboratione laxi, pacatione impetus per narcotica: determinatione aliorſum per ſudores, urinaſve: ſubductione materiæ morboſæ, correcto ejus fonte primo.

EXANTHEMATA FEBRILIA.

723. Puſtulæ inflammatoriæ habent ut plurimum pro materie aliquid, quod minima vaſcula cutanea tranſire non poteſt, ſed ibidem hæret: pro cauſa autem vim vitæ circulatoriam, ſecretoriam, excretoriam: unde pro variis hiſce cauſis valde multiplices ſunt, unde febres nomen dein accipiunt, eryſipelatoſæ, ſcarlatinæ, petechiales rubræ, petechiales purpureæ, morbilloſæ, varioloſæ.

724. De tribus poſterioribus ſeorſum tractari ſolet: de tribus primis autem facile diagnoſis & prognoſis formari queunt.

725. Curatio difficilis non eſt, quum rarò quidquam requirant, niſi ut ſatis larga levis liquidi copia mobilis ſervetur materies, atque vis vitæ in juſto moderamine perſeveret aſſiduò: tum enim brevi cum deſquamatione epidermidis abeunt.

726. Reliqua febris ſymptomata his ſimilia & agnata, velut morbi ipſi curari poſtulant.

727. Hinc patet, quid ſentiendum de febrium acutarum varietate: nam quæ motum febrilem ſemel excitatum uno impetu ad finem perducunt, Continuas vocamus: quæ per vices impetum remittunt, & denuo excitant, ut ſemper duret febris, Continuas Remittentes: quæ per vices impetum remittunt, ut plena ἀπυρεξία inter duos quoſque paroxyſmos intercedat, vocantur Intermittentes.

FEBRIS CONTINUA.

728. Continuarum ſimpliciſſima Ephemera, ſeu diaria, ſpatio 24. horarum initia, incrementa, ſtatum, declinationem abſolvens. Cauſas agnoſcit ſolum motum vehementiorem, peccato ſex rerum non naturalium ortum, vix ullam materiam. Cognoſcitur, à cauſa levi: corpore puro: ſymptomatibus levibus: criſi cita: pulſu mox à febris exitu planè reſtituto. Curatio facilis, abſtinentia, quiete, dilutione.

729. Si protrahitur dicta febris (728.) per plures dies, vocatur Continua non putris: cauſæ, ſigna, medela eadem: maximè venæ ſectione larga, & refrigerantibus, eget.

O FE-

FEBRIS CONTINUA PUTRIDA.

730. SYnochus putris dicta fuit, quæ debetur cauſis inflammatione ſimplici majoribus, viſcerum obſtructioni, cutis oppilationi, & capillarium fere omnium, acrimoniæ verò acutiori.

731. Cognoſcitur calore digitum tangentem quaſi pungente, pulſu febrili, ſed & inæquali, & non ordinato, urina craſſa, rubra, turbida, cruda ſine ſedimento, temperie, ætate, habitu, calidis, ſanguinolentiſque.

732. Hæc Homotonos, Epacmaſtica, ſeu Anabatica, vel Paracmaſtica.

733. Ex quibus prior ſalutaris: peſſima ſecunda: melior tertia.

734. Pulſus quo debilior, frequentior, inæqualior robore, inordinatior tempore, intermittentior ictu, reſpiratio quo difficilior, frequentior, anheloſior, cum narium pinnis magis motis, quo magis dolens circa vitalia, quo inordinatior: laſſitudo quo vehementior, debilitas major, jactatio corporis frequentior, decubitus in dorſum, extenſis membris, frequentior: rationis, affectuum, quo uſus perturbatior: appetitus magis proſtratus, digeſtio moleſtior, urina rubicundior, craſſior, turbidior, cum ſedimento minori, vel & tenuior, magiſque aquoſa, parcior, minus retinenda: motus quo magis tremuli, tactum refugientes, ludentes, carpentes, oculi quo luctuoſiores, involuntariis lachrymis humidiores, eo morbus hic [730.] pejor, lethalior.

735. Sed ubi ſomnus difficilis & male cedens, puſtulæ purpureæ, vel lividæ corpus deturpant, hypochondria tenſa & inflata, fere moritur.

736. Curatio ante tradita pro indicantium varietate, ſymptomatum vehementia, ægri conditione, ſtatuque morbi variata nihil ſingularis requirit.

737. Has dixit συνόχυς Vetuſtas, Continentes Schola, quia nulla in his fervoris remiſſio: συνεχεῖς verò, ſive continuas (727.) quæ Continuæ remittentes.

FEBRIS ARDENS.

738. QUas inter Cauſos, ſive Ardens dicta febris meretur ſingulatim diſcuti ob frequentiam, diſcrimen, ſanandi laborem.

739. Hujus ſymptomata primaria, Calor ad tactum fere urens, inæqualis diverſis locis, ad vitalia ardentiſſimus, (in extremis ſæpe remiſſior, imò aliquando frigus) ipſum aerem exſpiratum incendens; ſiccitas in cute tota, naribus, ore, lingua; Reſpiratio denſa, anheloſa, cita; Lingua ſicca, flava, nigra, exuſta, aſpera; ſitis inexplebilis, ſæpe ſubitò ſublata; faſtidia cibi, nauſea, vomitus; anxietas, inquietudo, laſſitudo ſumma; Tuſſicula, vox clangoſa; delirium, phrenitis, pervigilium, coma, convulſio; diebus imparibus exacerbationes.

740. Cauſa labor nimius, iter longum, æſtus ſolis, ſitis diu tolerata, uſus calefacientium, fermentatorum, aromaticorum acrium, Veneris nimiæ, delaſſatio immodica, maximè æſtate &c.

741. Decurſus talis; tertio & quarto die ſæpe lethalis, ſeptimum rarò tranſit ſi perfecta; ſolvitur ſæpe hæmorrhagia, (quæ ſi tertio vel quarto die parca, lethalis), hæc prænunciatur cervicis dolore, temporum gravitate, tenebricoſa caligine, præcordiorum contentione ſine doloris ſenſu, invitis lachrymis ſine lethali ſigno alio, rubore faciei, pruritu narium, optima fit die decretorio; ſolvitur & die decretorio, vomitu, alvo, ſudore, urina, ſputo craſſo; acceſſio die pari peſſima, ſi id ante diem ſextum; urina nigra, pauca, tenuis huic lethalis; lethale ſanguinis ſputum; lethalis ſanguinis mictus; deglutitio læſa mala; extremorum refrigeratio peſſima; facies rubra & ſudans mala; parotis non ſuppurans exitialis; alvus nimis fluxa lethalis; cum tremore abit in delirium, inde in mortem, tranſit in peripneumoniam ſæpe cum delirio; poſt ingentia alvi tormina quæ oritur peſſima; ſolvitur criticè cum rigore.

742. Quibus explanatis haud difficulter morbus præſens cognoſcitur: neque de ejus cauſa propiori, & proxima ambigetur; eſt enim a cruore orbato parte blandiori, liquidiori, inflammatione per univerſum corpus, viribus validioribus: Quin præ-

ſagia

ſagia haud infirma hinc deducentur.

743. Curatio exigit aerem purum, frigidum, renovatum ſæpius: integumenta minimè ſuffocantia, vel aggravantia corpus; ſitum corporis erectum ſæpe; potus copioſos, blandos, demulcentes, ſubacidos, aqueos, calidos; cibos leves, farinaceos, hordeatos, avenaceos, ex fructibus ſubacidis confectos; Venæ ſectionem, ſi morbi initium, plethoræ indicia, inflammationis ſingularis ſigna; calor intolerabilis, rarefactio nimia, revulſio neceſſaria, ſymptomata urgentia, neque alio remedio facilè ſuperanda, hanc exigunt; Clyſmatum blandorum, diluentium, laxantium, antiphlogiſticorum, refrigerantium applicationem repetendam, prout vis ardoris, ſiccitas alvi, revulſio, requiſita imperat; Humectationem totius corporis, hauriendo aerem fumo calidæ blandum per nares, colluendo os, & guttur, lavando pedes, manuſque tepida, fovendo ſpongiis calidis loca, ubi plurima vaſa contactui magis expoſita; Medicamenta aquoſa, blanda, nitroſa, grato acore ſapida, alvum leniſſimè laxantia, urinæ materiem ſuppeditantia, ſupplentia, ſudori vehiculum copia præbentia, non acrimonia; omnem contractionem fibrarum, craſſitiem liquorum, acrimoniam eorundem ſolventia, diluentia, temperantia.

744. Quibus qui adjunxerit dicta in regulis univerſalibus de cura acutarum, harumque ſymptomatum, & ſecutura de acutis in perniciem viſcerum ſingularium tendentibus, liquidò perſpecta habebit Ardentis Febris cujuslibet remedia.

745. Quin & reliquæ febres acutæ ſingulares ex dictis intelliguntur, vel ad ſymptomata ſingularia pertinent, vel ſunt alius morbi acuti effectus.

FEBRIS INTERMITTENS.

746. Febris Intermittentis definitio jam data (727. 737.) hujus diagnoſis ſponte patet; diſtinctio in varias claſſes facilis; utpote ſoli temporis differentiæ innixa.

747. Tamen ſcire eſt, hanc in genere eſſe Vernalem, quæ à Februario in Auguſtum, & Autumnalem, quæ ab Auguſto in Februarium dominatur. Diſtinctione neceſſaria ob varios mores, ſymptomata, exitus, durationem, curationemque febris; quin una aliam fugat.

748. Quin & ſæpe initio autumni æmulantur exactè indolem continuarum, ob longiores & duplicatos paroxyſmos, dum tamen indoles & curatio planè diverſæ ſunt.

749. Incipiunt cum oſcitatione, pandiculatione, laſſitudine, debilitate, frigore, horrore, rigore, tremore, pallore extremorum, reſpiratione difficillima, anxietate, nauſea, vomitu, pulſu citato, debili, parvo. Hæc prout majora, pluraque ſimul, eo febris pejor, atque in ſubſequente tempore calor, & cætera ſymptomata pejora: & hic gradus febris primus, Incremento reſpondens continuarum, & reliquorum maximè periculoſus; Urina tum ut plurimum eſt cruda & tenuis.

750. Hunc ſtatum [749.] excipit alter, incipiens cum calore, rubore, reſpiratione forti, magna, liberiore, anxietate minori, pulſu majori, robuſtiorique, ſiti magna, dolore artuum & capitis magno, Urina plerumque rubra; reſpondet ἀκμῇ febrium continuarum.

751. Tum ultimò ingens plerumque ſudor, remiſſio omnium ſymptomatum, Urina craſſa, ſedimentum lateri contuſo ſimile, ſomnus, ἀπυρεξία; laſſitudo, debilitas.

752. Sæpe abeunt in acutas, periculoſas; quod calori nimio, & motui excitato nimis, ut plurimum debetur.

753. Febris intermittens ſua tria tempora [749. 750. 751.] percurrens, fibris minimis vaſculorum & viſcerum magnam infert vim, ſtagnando, obſtruendo, coagulando, pellendo, reſolvendo, attenuando; hinc debilitantur vaſa; morboſa fiunt liquida, eo inprimis genere mali, quo partes minus aſſimilatas, nec æqualiter miſtas habent; ex quibus ſimul acrimonia exoritur; unde ab omnibus ſimul facillima in ſudorem proclivitas multum debilitans, ipſo viſcido ſanguinis transſudante; tum urina mirè craſſa, turbida, jumentoſa, pinguis; ſimilis ſaliva; inde debilis, ſolutus, vix cohærens cruor optima parte ſpoliatus; reſidua acer & craſſus ſimul: adeoque ex laxis vaſis, & craſſis acribuſque liquidis hæ febres diuturnæ dein terminantur aliquando in Chronicos, ſcorbutum, hydropem, icterum, leucophlegmatiam, tumores ſcirrhoſos abdominis, & quæ hinc ſequuntur mala.

754. Cæterum, niſi malignæ [753.] cor-

O 2 pus ad

pus ad longævitatem diſponunt, & depurant ab inveteratis malis.

755. Unde poſt accuratum examen totius hiſtoriæ intermittentium [746. ad 755.] cauſa proxima conſtituitur, viſcoſitas liquidi arterioſi, ſuperveniente dein cauſa quacunque velocioris & fortioris contractionis cordis, atque reſolutionis ejus quod ſtagnaverat.

756. Adeòque, quum ordo hic (749. 750. 751.) ſemper in febre intermittente obtineat, videtur is, qui primum tempus [749.] & primam cauſam (755.) ſuperare poſſit, etiam totum illum paroxyſmum poſſe tollere.

757. Dein, quum infinitæ cauſæ, eæque ſatis exiguæ, poſſint primum ſtatum [749.] febris perfectè intermittentis [727. 737.] ejuſque cauſam [755.] producere: atque tales plurimæ in ipſo corpore naſci, creſcere, & dato tempore adoleſcere queant, ut in omnibus, in corpore natis, atque ſecretis, liquoribus fit: difficilius eſt ex infinitis poſſibilibus natam jam diſtinguere, quam unam poſſibilem excogitare, qua poſita ratio periodorum dari ex legibus œconomiæ noſtræ poſſit: id autem examinanti pateſcit.

758. Curatio ergò exigit, aperientibus ſalinis, alcalicis, aromaticis, mineralibus, diluentibus, oleoſis blandis, calore, motu, fotu, frictione utamur tempore ἀπυρεξίας, vel & in ſtatu deſcripto (749.)

759. Quin abundanti colluviei in primis viis, purgans, vomitoriumve ſæpe prodeſt tollendæ: dando ante paroxyſmum eo ſpatio, quo ante hunc effectum præſtet. Id faciendum cognoſcitur ex victu, morbis, ſymptomatibuſque prægreſſis, nauſea, vomitu, ructu, tumore, halitu, ſordibus linguæ, gutturis, palati, ἀπυρεξία, amarore oris, vertigine tenebricoſa: & abſoluta operatione dato opiato ſedatus ante febrim tumultus ſit.

760. Ut & prodeſt idem (759.) dum ſtimuli inſtar movet utrumque (759.)

761. Aliter nocet [759.] dum debilitat, liquidiſſima elicit, digeſtiones, hìc inprimis neceſſarias, turbat: ſicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit. Frigus, & Febris ſudorifero hìc tollitur ſæpe: dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxyſmi horis liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri, dein una hora ante malum excitatur ſudor, & continuatur, donec binæ ultrà tempus initii paroxyſmi elapſæ ſint horæ.

762. Hinc & venæ ſectio nocet per ſe ſemper, prodeſt aliàs caſu, ut & tenuis exactaque diæta.

763. Dum febris in ſtatu, (750.) indicantur aquoſa, calida actu, ſubacidis aperientibus nitroſiſque permiſtis, vel & cichoraceis, ſimilibuſque blandis aperientibus, quiete. Calore moderato tunc æger eget.

764. Ubi criſi paroxyſmus ſolvitur (751.) prodeſt, ptiſana vinoſa, juſculis carnium, decoctis temperatis, ſudori, urinæque reddere materiem: ſicque hæc non vi caloris, medelæ, ſtragulorum, exprimere, ſed copia aucta promovere quam blandiſſimè, & diu.

765. Porrò ſymptomati urgenti occurratur juxta regulas in acutis datas (617. ad 726.)

766. Sublata febri, victu analeptico, medicamentis corroborantibus æger reficiundus, dein aucto robore purgandus per alvum aliquoties.

767. Si autem febris autumnalis vehemens; corpus ex ægritudine debile; morbus jam aliquo tempore duravit; neque ſigna adſint internæ inflammationis; neque collecti alicubi puris: neque obſtructi admodum hujus illiuſve viſceris, Cortice Peruviano abigetur, pulveris, infuſi, extracti, decocti, ſyrupi forma, cum propriis ſpecificis, tempore ἀπυρεξίας debito ordine, doſi, regimine, adhibito.

768. Quin & Epithemata ſæpe juvant; & Inunctiones ſpinæ dorſi; & adſtringentia epota.

769. Ut ſingularis fiat curatio ſingularum, notetur 1. intermittentes veras quo minori ſpatio quieſcunt, eo finiri citius, & contra. 2. eo itidem plus accedere ad acutarum genium, & in has mutari. 3. cauſam eo mobiliorem forte, & copioſiorem habere. 4. hinc vernales, ſuperveniente calore, ſponte ſolvi. 5. autumnales, accedente frigore, increſcere. 6. inde liquere, quibus febribus medicina faciunda & qualis.

MORBI ACUTI FEBRILES.

770. NUnc morbi Acuti conſiderandi, qui febre ſtipati acuta, tamen ſingularem inflammationem inducunt huic illive

illive organo, unde ab ejus functione læſa toti morbo imponitur nomen. Tales ſunt Phrenitis, Coma, Carus, Angina, Peripneumonia, Hæmoptoe, Pleuritis, Inflammatio Mammarum, Diaphragmatis, Ventriculi, Hepatis, Lienis, Meſenterii, Inteſtinorum, [Dyſenteria, Ileus, Volvulus, Teneſmus, Hæmorrhoides, Colica bilioſa] Renum, Veſicæ, Ureterum, Uteri, Juncturarum, Exteriorum in Morbillis, Varioliſque.

PHRENITIS.

771. SI ferox & perpetuum delirium à Cerebro primariò affecto cum febre acuta continua oritur, vocatur Phrenitis Vera.

Si à malo aliunde in Cerebrum delato in febre, inflammatione, &c. Phrenitis Symptomatica, παραφροσύνη deſipientia dicitur.

772. Antecedunt Veram, calor, dolorque internus capitis ingens, & inflammatorius; ſanguinis copia nimia; diſpoſitio inflammatoria; rubor oculorum, faciei; ſomni turbulenti, deſipientia levis, adoleſcentia; calidorum uſus; inſolatio; vigiliæ; ira; mœror; protervia ſeu ferocitas; oblivio ſubitanea: ſiccitas totius, maximè cerebri; collectio floccorum.

Alteram verò omnis fere morbus acutus cum febri; dolor lateris non pleuriticus cum levi perturbatione animi; Inflammatio pleuræ, pulmonis, diaphragmatis, quæ peſſima; hanc præſagit lingua nigra, alvus ſupreſſa, urina retenta, fœces albæ [hæc lethalis ubique] urina pallida, decolor, tenuis, ἀδιψία, ferocitas, rubor, urina cum ſuſpenſo nigro, vigiliæ, ſigna inſtantis inflammationis in capite.

773. Utraque [772.] ubi præſens eſt, hæc habet ſymptomata. 1. Idearum ſenſilium depravationem, ut & ſenſuum internorum, & rationis, & affectuum. 2. ferocitatem auctam & efferam, inquietem, vel ſæpe ſomnos turbulentos. 3. pulſum durum, reſpirationem raram, & magnam. 4. faciem plerumque rubram valde, vultuoſam, adſpectu horrendam, oculos protuberantes, truceſque, ſtillicidium narium.

774. Prognoſis hiſce fere deſcribitur.

Phrenitis vera 3°. 4°. 7° que die necat, rarò hunc tranſgreditur.

Tumque, ſi ſæva fuerit, ſæpe in Maniam abit.

Pauliſper adſcenderis immanis fit.

Sæpe deſinit in Lethargum, Coma, Catochen.

Vomitus æruginoſus ratione inflammati cerebri: ſputatio frequens & indecora in adſtantes; tremor; fœx alvi & urinæ interceptæ, vel albæ; urina cruda; convulſio; venatus floccorum volitantium; oculi pulverulenti: dentium ſtridor: ἀδιψία plerumque convulſionis prænuncia: permutatio ſymptomatum perpetua: ulceris tumentis ſubſidentia, frequentia ſunt præſagia periculi ſummi, & mortis.

A peripneumonia lethalis. A variolis mala admodum; ab ileo lethalis.

Inflammatio pauliſper fixa, & aſperitas faucium ad ſuperiora vergens creat phrenitidem mortiferam, hi palpant, & laborioſi ſunt.

Quæ verſatur circa neceſſaria, peſſima.

775. Cadavera defunctorum à phrenitide exhibuere meninges inflammatas, gangrænam, abſceſſum, ſphacelum cerebri, aut acres rodentes ichores.

776. Ex quibus cunctis elicitur cauſa proxima Phrenitidis Veræ, inflammatio veræ piæ matris, duræque primariò orta. Symptomaticæ verò, inflammatio ſimilis orta à raptu materiæ phlogiſticæ in cerebri meninges.

777. Quidquid has producere poteſt, fungi poterit cauſæ propioris munere (772.)

778. Quin hinc vera diagnoſis utriuſque mali.

779. Curatio requirit attentionem ad ſequentia.

Phreniticis varices, vel hæmorrhoides fluentes proſunt.

Alvi fluor bonus.

Dolor ad pectus, pedeſq; vel & vehemens tuſſis ſuperveniens ſæpe ſolvit malum.

Ut & hæmorrhagia.

780. Phrenitis vera requirit citiſſimè validiſſima remedia, quibus tolli poſſit inflammatio ad cerebri arterias orta.

781. Quæ petenda maximè ex curatione inflammationis in genere, obſervatis hiſce. Venæ ſectio inſtituenda larga, per amplum vulnus, aut plures venas ſimul, in pede, jugulo, fronte. Diluentia ex decoctis antiphlogiſticis, nitroſis, affatim exhibenda. Dein purgantia antiphlogiſtica, cum multo potu diluente nitroſo danda. Clyſmata ſimilia, additis laxantibus. Anus

Digitized by Google

fovenda, hæmorrhoides fricandæ foliis ficus &c. vel evacuandæ hirudinibus. Collutoria, gargariſmata lenia revocanda in crebrum uſum. Nares, oculi, aures, fovenda. Caput radendum. His præmiſſis, neque cedente malo, opiatis utendum, pediluvia, epiſpaſtica levia, cucurbitæ, ad inferiora applicanda. Corpus moderato frigore reficiundum, & erectum tenendum.

782. Si verò Phrenitis ab alio morbo inflammatorio jam facto oritur, ante omnia attendendum, an genius mali patiatur adhiberi modo dicta [781.] ſi non, tum curanda ex methodo illi morbo debita, ſemper additis derivantibus, & topicis remediis.

ANGINA.

783. Impedita valde, dolens admodum vel & impedita & dolens ſimul Deglutitio, atque Reſpiratio, quæ contingit à cauſa morboſa agente in partes binis his functionibus inſervientes, ſuprà pulmones, & ſupra ſtomachum poſitas, Angina vocatur.

784. Cujus duplex obſervatur ſpecies; prima ſine ullo ſigno tumoris externi, internive apparet; altera verò cum aliquo tumore in aliqua parte organorum deſcriptorum [783.] deprehenditur ſemper.

785. Illa prior in fine morborum diuturnorum, maximè poſt ingentes & ſæpe repetitas evacuationes, contingit; pallorem faucium, ſiccitatem harum, tenuitatem ſimul, comites habet; quare nervos & muſculos reſolutos plerumque habet; fere ſemper eſt ſignum imminentis mortis; rarò curatur, & tum tantum remediis replentibus vaſa vacua bono ſucco vitali, calefacientibus, corroborantibus.

786. Eadem prior ſpecies aliquando oritur ſubitò ſine ſignis manifeſtis prægreſſis ullius morbi; vix capit medelam; & fere ſemper, poſt mortem, ſuppuratum pulmonem demonſtrat.

787. Quæ cum tumore accidit varia nomina accipit, vel à natura tumoris, vel à loco per tumorem occupato. Hinc eſt œdematoſa, catarrhoſa, inflammatoria, purulenta, ſcirrhoſa, cancroſa, convulſiva, Angina.

788. Occupant hi tumores [787.] linguam, ejus muſculos; palatum, tonſillas, uvulam, hujus muſculos; cava oſſium frontis, maxillæ ſuperioris, oſſis ſphenoidis, enato & ibi radicato polypo increſcente, nares obturante, palatum deprimente pendulum, fauces anguſtante, pharyngem, laryngemque occludente; muſculos oſſis hyoidis omnes, vel aliquos; muſculos laryngis externos, internos, communes, proprios; aſperæ arteriæ membranam interiorem muſcularem; pharyngis muſculos ſuperiores, & œſophagæum; ipſum œſophagi muſculum; glandulas aſperæ arteriæ & œſophago ità vicinas, ut hæ fiſtulæ ab iis tumentibus comprimi queant, ut ſunt ſalivales omnes, tum vagæ circa hæc loca, ac tandem ipſæ Thyroideæ.

789. Ex qua hiſtoria [785. ad 789.] perſpecta apparet ratio tam multiplicis, improviſi, & funeſti ſæpe eventus hujus mali [783.]

790. Quum verò tam varius ille morbus ſit, tam varium effectum producat, variaque adeò remedia & artem medendi poſtulet, quantum brevitas hic neceſſaria permittit, eum recenſeri neceſſe eſt.

ANGINA AQUOSA.

791. Angina aquoſa, œdematoſa, catarrhoſa tenuis, eſt impedita, vel dolens reſpirandi, vel deglutiendi exercitatio, cum tumore lymphatico partium, quibus illa fit, vel vicinarum.

792. Habet ergò, ut cæteræ aquoſæ colluvies, ſedem in parte glandularum, ubi reconditur atque excernitur ſecreta arteriis lympha.

793. Ergò pro cauſa agnoſcit quidquid exitum liberum lymphæ impedit: eorum verò eſt numerus ingens, & diverſitas. Compreſſio venarum quæcunque, in quas forte earum glandularum emiſſaria ſe evacuant; obſtructio nata in ipſo folliculo glandulæ à gypſo, pituita, lapide, fungo, & ſimilibus ibidem enatis; obſtructio facta in ipſis emiſſariis à cauſis eiſdem; compreſſio eorumdem locorum; frigus finibus excretoriorum meatuum applicatum; debilior humorum circumactio.

794. Effectus talis mali ſunt, tumor aquoſus, albus, frigidus, vicinorum compreſſio, impedimentum functionum, quæ à non compreſſis pendebant.

795. Hinc ſigna diagnoſtica (791. 792. 793.)

Digitized by Google

793.] & prognoſtica (794.) facillimè patescunt.

796. Curatio autem hic peragetur iis, quæ 1. cauſas obſtruentes reſolvunt, movent, aut rodendo, vel ſecando tollunt. Huc ſpectant emollientia, aperientia, laxantia, forma fotus, cataplaſmatis, gargariſmatis, injectionis, collutorii, vaporis, applicata; tum frictiones; cauſtica; ſcalpellum. 2. quæ copiam lymphæ, per oppoſita loca evacuando, minuunt: quod fit apophlegmatiſmis, veſicatoriis, ſudoriferis ſiccis externis, internis, diureticis ſimilibus, hydragogis per alvum. 3. abſtinentia ab liquidis, victu calefaciente, exſiccante. 4. augendo vim circulationis per remedia nota [98. 99.]

ANGINA SCIRRHOSA.

797. SI verò glandulas deſcriptas [788.] ſcirrhoſus, & multum increſcens tumor occupaverit, ſignis ſcirrhi [392.] cognoſcitur; atque ex noto ejus ſitu futura angina prævidetur, nata verò perſpicitur; tum ſi extirpatio fieri poſſit, ea ſola remedio erit tuto: aut in internis circa fauces corroſio multa cum prudentia tentanda.

ANGINA INFLAMMATORIA.

798. VErum quando ab inflammatione, glandulæ [788.] vel muſculi (788.) occupantur, tum oritur morbus huc propriè referendus ob ſummam, qua funeſtus eſt, acutiem, & velociſſimam, & inſuperabilem ſæpe violentiam.

799. Hujus (798.) mali cauſa 1°. in genere eſt omnis ea, quæ inflammationem quamcunque poteſt producere (315. 376. 377. 378.) 2. illa omnis, quæ inflammationis cauſas determinat inprimis ad loca deſcripta (388.) maximè ad laryngem, pharyngem, os hyoides, horumque muſculos, tum ad fiſtulæ pulmonalis ſuperiora: talia autem ſunt, diſpoſitio propria juvenibus, ſanguine divitibus, rufis; exercitium frequens, validumque harum partium, oratoria exercitatio, cantus, clamor, fortis equitatio adverſo vento & frigido, tubarum fiſtularum inflatus, labores validi in aere frigido; calor æſtuans magnum frigus excipiens tempore verno; aridæ fauces ob aeris recepti & expulſi fervorem in æſtu ſolis, vel in febre inflammatoria.

800. Ubi ex his cauſis [799.] nata eſt, varia, & inter ea horrenda, ſymptomata creat, pro diverſitate partis ejus, quam occupat.

801. Si ſola laborat pulmonalis fiſtula, illæſis aliis, in interna ſua membrana muſculoſa, tum oritur ibi tumor, calor, dolor, febris acuta calida, cæterum externa ſigna nulla; vox acuta, clangoſa, ſibilans; inſpiratio acutè dolens; reſpiratio parva, frequens, erecta; cum ſummo molimine; hinc circulatio ſanguinis per pulmones difficilis; pulſus mirè & citò vacillans; anguſtiæ ſummæ; cita mors. Eſtque hæc una ex iis, quæ funeſtiſſimæ, nec externa dant ſigna: quò verò propius glottidi & epiglottidi malum, eò ſanè magis lethale.

802. Si Larynx inprimis acutè inflammatur, & ſedem habuerit malum in muſculo albo glottidis, & ſimul in carnoſis ei claudendæ inſervientibus, oritur diriſſima ſubitò ſtrangulans, Angina. Signa ut priora [801.] dolor in elevatione laryngis ad deglutitionem ingens, auctus inter loquendum atque vociferandum; vox acutiſſima, ſtridula, citiſſima, cum ſummis anguſtiis; mors. Eſtque hæc, ſine ſignis externis, omnium peſſima.

803. Si ſoli muſculi elevando oſſi hyoidi, & laryngi ſervientes inflammantur validè, ſigna evidentia ſunt hæc; reſpiratio ſatis libera; deglutitio in prima actione ſuæ exercitationis acutiſſimè dolens: tum ſigna inflammationis in genere: & eadem in iis muſculis, qui apparere examinanti poſſunt.

804. Quando autem ſola pharynx eodem infeſtatur malo, ſigna ſpecifica ſunt, inſpectis faucibus apparentia; reſpiratio ſatis commoda; deglutitio dolens, impoſſibilis: materies deglutienda per nares rediens: eadem in aſperam arteriam pulſa, & tuſſim violentam excitans; hinc defectus cibi, potuſque ingerendi; exſiccatio & exaſperatio omnium humorum in corpore; febris non adeò intenſa; major morbi duratio ante illatam mortem.

805. Si verò tonſillæ, uvula, velum membranoſum pendulum, muſculi ejus quatuor pterygoſtaphylini, inflammantur validè, tum fiunt fere eadem ac in priori [804.] reſpiratio incommoda, difficilis, per na-

res nulla, vel parva, per fauces anguſta; materies deglutienda ob anguſtias & ſummos dolores per os redeuns; excreatio perpetua; pituitæ ad cava tonſillarum ſtillicidium perpetuum, copioſum; dolor acutus in aure interna, & via eò tendente à faucibus; crepitatio in aure dum deglutitio fit; ſurditas ſæpe perfecta. Hoc mali genus hodiè à lue gallica frequens, & valde metuendum.

806. Quod ſi omnes hæ inflammatoriæ ſpecies (801.802.803.804.805.) vario concurſu, ſimul ægrum infeſtent, concluditur facile eò ſæviorem fore morbum, quo plures in unum conſpiraverint: tumque ſimul eò plura, & ſæviora ſymptomata eventura eſſe.

807. Nam impedito tum cruoris in jugulares externas, vel per has ipſas compreſſas, reditu, fit tumor faucium, labiorum, linguæ, vultus, linguæ exſertio, intorſio, inflammatio; oculorum rubedo, protuberans tumor horrendus; cerebri ob eadem ſuffocatio; hinc viſus, auditus, tactus, hebetes; delirium; hiatus oris; ſtertor; decubitus impoſſibilis præ ſuffocatione; rubor, tumor, dolor, pulſatio, ſæpe in collo, pectore, cervice, conſpicui; unde venæ jugulares, frontales, raninæ varicoſæ tument.

808. Decurrit autem omnis Angina conſuetum inflammationis generalis iter, eaſdemque facit, ac patitur mutationes in reſolutionem, pus, gangrænam, ſcirrhum.

809. Ergò ſi ſigna docuerint, anginam eſſe [801. 802.] confeſtim examinandum, an pura hactenus inflammatio adſit [382. 383.384.] tumque citiſſimè per efficaciſſima remedia [395. ad 402.] tentanda reſolutio eſt [386.] Itaque 1°. cita, magna, repetita miſſio ſanguinis, euſque ut debilitas, pallor, refrigeratio, vaſorum collapſus doceant, vim ſuperſtitis non poſſe augere tumorem & rigiditatem vaſculorum, exercenda erit. 2°. valida alvi ſubductio per purgantia ore hauſta, vel clyſmatum inſtar injecta, repetita. 3°. victu, potuque tenuiſſimo, & leniſſimo opus. 4°. nitroſis, ſubacidiſque medicamentis. 5°. vapore humido, molli, tepido aſſiduè hauſto; fomentis externis, derivantibus epiſpaſticis.

810. At ſpecies [803.] raro tam periculoſa ac [801. 802.] eadem remedia [809.] ſed leviora, petit. Hic autem inprimis cataplaſmata anodyna, laxantia, emollientia externa neceſſaria.

811. Dum denique angina [804. 805. 806.] adhuc inflammatoria, infeſtat; tum eadem remedia (809.810.) requiruntur unita, ſed addendæ perpetuæ humectationes oris & faucium, per leniſſima attenuantia nitroſa, diluentia aquoſa, calida, laxantia pinguia, quæ ore quieto contineri, leniter gargariſando applicari, fiſtula injici poſſunt: requiritur continua opera, ne areſcant partes.

812. Si, omnibus his non, ſero, vel fruſtrà tentatis (809.810. 811.) morbus ſit maximè recens & ſtrangulans à cauſa ſuperiori, quam erit locus ſectionis, cum ſymptomatibus peſſimis [807.] nec tamen adhuc gangrænoſis, ſtatim poſt acerbam prognoſin inſtituenda erit βρογχοτομή.

813. Quæ fiet, præparato corpore ægri, in aſpera arteria infrà laryngis inferiora ad pollicis diſtantiam; diſciſſa cute, & integumentis; amotis muſculis; ſecto interſtitio inter annulos arteriæ aſperæ; impoſito canaliculo argenteo; dein ablata cauſa, quæ exegerat hanc operam, vulnus percurando: interim clyſmata nutrientia applicando, ſi deglutitio impoſſibilis.

ANGINA SUPPURATORIA.

814. Verum ſi malum jam eo proceſſerit, ut ſuppuratio loci affecti jam incipiens cognoſcatur, per ſigna [387.] erit tentanda via abſceſſus per artem, & remedia generalia [402. ad 412.] maximè autem molli, aſſiduo gargariſmate; largo cataplaſmate laxante; pertuſione loci, ſenſibus deprehenſi: bronchotome [812. 813.]

815. Illa autem anginæ ſpecies, quæ prior deſcripta (801. 802.) raro euſque adoleſcere poteſt, ſed vel prius reſolvitur (809.) vel necat.

ANGINA GANGRÆNOSA.

816. Si tandem cauſæ anginæ [799.] augentur, & in parte nobili magis [801.802.] hærent, vel & in externis [804. 805.] ſæpe in gangrænam abit lethalem: id vero novimus 1°. ex ſignis hujus generalibus [426.427.428.429.] applicatis ad partes

tes

tes obſeſſas, quarumque functio læſa: 2. ex ſignis propriis: ſi tumor, ruborque prius conſpicui ſubito, ſine bona cauſa, diſparuerint: ſi dolor ſimiliter ſic abiverit: fauces ſubito æquales, læveſque fiunt; ſiccæ, glabræ, lividæ, fauces: tum nullam capit magnitudo nimis provecti mali medelam.

817. In ſcirrhum circà tonſillas, uvulam, palatum, abit angina eorum locorum, ex cauſis deſcriptis (392.) unde cognoſcitur facilè, curatur difficulter: maximè ubi in cancrum jam abiit. Vid. (79.7.)

ANGINA CONVULSIVA.

818. SI Nervi motores organorum deglutitionis, vel reſpirationis, impediuntur ſuas exercere functiones in illa organa, oritur paralytica angina: talis à luxatione dentis vertebræ dicitur contingere, aut alterius vertebræ cervicis ad interiora. Si Convulſionum cauſa quæcunque muſculos pharyngis, laryngiſve occupaverit, oritur ſubita ſuffocativa angina; talis in epilepticis, ſpaſmodicis, hyſtericis, hypochondriacis ſæpenumero fit, abit, redit: curatur inprimis his, quæ iis morbis curandis propria ſunt.

819. Ex hac hiſtoria data (783. ad 819.) intelligitur ratio obſervationum Hippocraticarum.

Angina ſine ullo ſigno conſpicuo, ſolo ſtrangulatu orthopnœico ſe prodens, cum febre acuta, dolore magno capitis, vel crurum, ſine ſignis bonis, cito lethalis, primo ſcilicet, ſecundo, vel tertio die.

Angina ἐπιγενέσει orta ex aliis inflammatoriis morbis, aut ſi ſpecies (801. 802.) nata ex (803. 804. 805.) lethalis.

Angina ſpumam oris excitans: ſerum tenue exprimens: fœces alvi ſine ſenſu dimittens: in febre valde acuta ſine ullo ſigno conſpicuo occupans, cum receſſu tumoris, ruboris, pulſationis in faucibus vel lingua tamen ſtrangulans: ubique lethalis, & præceps.

PERIPNEUMONIA VERA.

820. SI in vaſis pulmonalibus, inflammationi ſuſcipiendæ aptis, inflammatio vera concipiatur, morbus vocatur Peripneumonia.

821. Illa vaſa autem ſunt Arteriæ Bronchiales, Pulmonicæ, & harum laterales Lymphaticæ.

822. Unde etiam duplex concipi Peripneumonia poteſt: quarum una ad fines arteriæ pulmonalis, altera in bronchialibus hæret.

823. Et ſtatim liquet, priorem periculoſiſſimam: poſteriorem minus diſcriminis habere, ſed illam ex hac naſci poſſe; & cauſas multas communes habere.

824. Quæ cauſæ plurimæ revocari queunt 1. ad generales omnium inflammationum per totum corpus (375. ad 380.) 2. ad eas, quæ inprimis pulmones afficiunt: ut ſunt, aer humiditate, ſiccitate, calore, frigore, gravitate, levitate, exhalationibus cauſticis, vel adſtringentibus, aut coagulantibus conſtans, ſicque peccans; chylus ex craſſis, ſiccis, viſcoſis, cum acribus permiſtis, vel ſine iis; exercitia pulmonum violenta, curſu, lucta, nixu, cantu, clamore, equitatione forti in vento adverſo; venena coagulantia, cauſtica, conſtringentia, venis ad cor tendentibus immiſſa; vehementes animi perturbationes; angina cum oppreſſione pectoris, & orthopnœa, pleuritis valida, paraphrenitis ingens.

825. Si hæ cauſæ (824.) morbum produxerint, pro diverſitate ſedis affectæ [822.] producet effectus varios; bronchialis enim omnia effecta inflammationis producens [382. ad 393.] ipſos fines arteriæ pulmonalis contiguos comprimendo, contagio efficiundo, inflammat.

826. Ubi autem fines ipſi arteriæ pulmonalis inflammati, ſtagnat cruor; extenditur vas; exprimitur tranſſudatione quaſi pars liquidiſſima; coacervatur craſſior; inter cor dextrum, & fines pulmonalium arteriarum, omnis fere colligitur, circulum adhuc obire potens, ſanguis; hinc pulmo gravis, explicari impos, liveſcens; cor ſiniſtrum ſanguine orbatur; debilitas ſumma; pulſus exilis, mollis, omni modo inæqualis, reſpiratio parva, frequens, difficilis, erecta, tuſſiculoſa, calida, ſanguinis venoſi ante auriculam & cor dextrum ſtagnatio; rubor faciei, oculorum, oris, faucium, linguæ, labiorum inſolitus; tandem ſuffocans, inexplicabili cum anxietate & delirio, mors.

827. Si tale malum [826.] utrumque pulmonem

monem ſimul, & validè infecerit, erit cita, & inſuperabilis mors; quum nullo remedio antiphlogiſtico juvari natura queat: confer [386. & 395. ad 402.]

828. At ſi parvum in uno pulmone locum infeſtat, nec cauſas validas habet, aliqua, nec tamen certa, ſpes eſt curari bene poſſe.

829. Inde [824. ad 829.] ſigna diagnoſtica, & prognoſtica, utcunque hauriri poſſunt: maximè ſi conſideremus, exitus eſſe ut inflammationis [386. ad 393.] unde etiam ſtatus accipit vario durationis tempore varios, ita ut abeat in ſanitatem, alium morbum, mortem.

830. Sanatur 1. reſolutione benigna; ſi temperies laxa, humor blandus, viſcoſitas non nimia, pars affecta bronchialis, vel pulmonalis, non magna. 2. ſputo cito, libero, copioſo, flavo cum pauco ſanguine miſto, ſatis craſſo, dolorem ſedante, reſpirationem emendante, pulſum ampliorem & pleniorem reddente, in album blandum citò mutato: id fit, ſi ſedes mali inprimis eſt bronchialis arteria, aut pulmonalis non valde magna. 3. alvi fluxu bilioſo, levante, & ſimilia fere, ac ſputa deſcripta ejiciente. 4. urina copioſa, craſſa, hypoſtatica, levante, cum ſedimento primo rubro, ſenſim albeſcente, ante ſeptimum diem emiſſa. Atque tum reſpiratio adeſt facilis, febris mitis & boni moris, ἀδιψία, calor, humiditas, laxitas, mollities, æquales toto corpore.

831. Abit in alium morbum, pendentem ex natura inflammationis, vel ipſius pulmonis, prout ſua hinc propria actione deſtituitur.

832. Hinc primò in ſuppurationem, quæ fit, ubi materies inflammatoria [376. 377. 824.] ab ipſa natura reſolvi non potens (830.) nec arte emendata, tamen blandior [387.] ſtagnans, calens, pulſa, vaſcula tenuia rumpit, in pus reſolvit, latera coercentia extendendo, vel rodendo abſceſſum vomicamve format intra quatuordecim dies.

833. Id futurum [832.] demonſtratur his obſervationibus. 1. ſi ſigna certa peripneumoniæ ſatis acris (825. 828.) nec tamen acerrimæ [826.] primò extiterint. 2. ſi reſolutio, ejuſque ſigna [830.] non ſatis cito, nempe ante quartum diem, apparuerint. 3. ſi ſymptomata [825. 826.] nec ſputo coƈto, & criticis diebus 3. 5. 7. 9. 11. 14. evacuato per ordinem, qui ſanationem doceat mutatione ſucceſſiva excreti: nec eductione cruoris: nec medicamentis, nec victu debito: ſuperata ſint. 4. verum contrà ſymptomata non peſſima pertinacia, cum continuo delirio, pulſu undoſo, mollique permaneant.

834. Fieri autem jam re ipſa cognoſcimus per hæc: 1. ſi ſigna ſint (833.] 2. ubi leves, vagæ, ſæpe repetentes, ſine manifeſta cauſa horripulationes contingunt: dolor remiſit: dyſpnœa manet: genæ & labia rubent: ſitis adeſt: febricula vexat, inprimis veſpertina: pulſus debilis, molliſque.

835. At jam factum declarant: 1. ſigna prægreſſa [833. 834.] 2. tuſſis pertinax, ſicca, ad paſtum, motumve aucta: reſpiratio difficilis, parva, anheloſa, ſtrepens, poſt paſtum, & motum aucta, decubitus in unum modò, id eſt in affectum, latus tolerabilis; febricula continua, periodica, à cibo, potu, motu exacerbata cum rubore genarum & labiorum, appetitus proſtratus; ſitis magna; ſudor nocturnus, maximè circà jugulum & frontem; urina ſpumoſa; pallor; macies; debilitas ſumma.

836. Id apoſtema jam factum [835.] exitus habet varios: 1. ſuffocat tumore occupante totum pulmonem, vel comprimendo impediente ea, quæ adhuc in eo libera. 2. ſuffocat ſubita eruptione puris: vomica in aſperam arteriam ſe exonerante uno cum impetu. 3. ſolvitur ſputo purulento, liberante, conſumente. 4. ſolvitur lapſu puris in cava Thoracis, inve mediaſtini dilatata vacua. 5. inde tabes, phthiſiſque varia, empyema fere lethale.

837. Alter morbus à peripneumonia fit, ſi purulenta jam facta inflammatoria materies [832. 833. 834.] intrà pulmonales venulas reſorbetur, cruori miſcetur, in loca quædam deponitur, unde liberatur pulmo, oneratur pars alia; quæ ſi minus requiſita ad vitam, eſt μετάστασις bona; ſi verò in hepar, lienem, cerebrum, & ſimilia loca fluxerit, peſſima plerumque erit. Hinc fiunt abſceſſus peripneumonici ad aures, crura, hypochondria.

838. Tales abſceſſus futuros eſſe declarat: 1. obſervatio ſignorum peripneumoniæ non peſſimæ (833. 834. 835.) cum febre non vehementi, nec maligna, tamen continua; cum dolore thoracis, anxietate, gra-

tæ, gravitate, dyſpnœa, non peſſimis, ſine ſignis reſolutionis [830.] 2. ſi cum his pulſus multum vacillans, omni modo, aſſiduè. 3. dolores, rubores, calores, tenſiones, circà loca dicta (837.)

839. Illos verò futuros circà Crura ſcimus, ſi 1°. ſigna futurorum abſceſſuum [838.] adſint. 2. ſi ſimul cum iis ſigna ſint levioris inflammationis ad hypochondria.

840. Sed futuros circa aures ſcimus, ſi 1. ſigna adſint [838.] 2. mollia ſimul hypochondria.

841. Ad hepar verti novimus, ſi 1. ſigna ſint (838.) 2. dolor manens in hepate cum urina ſubicterieea, colore ſubflavo cutis. Hinc ſæpe, vomica hepatis nata, peſſima mala.

842. Abſceſſus illi (839. 840.) ſi levant pulmonem, ſi tollunt febrim, ſi purulenti, manantes, fiſtuloſi manent, ſi ſatis citò, ante nonum diem, contingunt, tum ſemper ſalutares: verum, ſi ſputo jam purulento, nec magis flavo, ſine levamine dicto, naſcuntur, mali: at, ſi jam nati evaneſcunt, crudo morbo, peripneumonia redeunte, omninò lethales ſunt.

843. Deſinit iterum morbus hic in tumorem calloſum, ſcirrhoſumve pulmonis; ſi materies, & conditiones (392.) concurrunt: inde tota vita difficilis, erecta, tuſſiculoſa reſpiratio, poſt paſtum motumque aucta, ſine ſignis latentis vomicæ deſcriptis (835.) inde adhæſio pulmonis ad pleuram.

844. Tandem, ſi bronchialis arteria, vel & pulmonalis vehementiſſima inflammatione (388.) corripitur à cauſa interna, vel externa (824.) brevi naſcitur gangræna, & inde citò ſphacelus ob copiam, motumque cruoris, & ob motum aſſiduum viſceris tenuiſſimi. Id futurum docent: 1. ſigna violentiſſimæ peripneumoniæ (826.) nullo caſu, nec arte ſedata. 2. debilitas ſumma, cita, pulſu ſe inprimis manifeſtans. 3. frigus extremorum. At jam natam ſcimus, ſi hæc prægreſſa, ſputa ichoroſa, tenuia, cinericea, livida, atra, fœtida. Inde autem cita mors.

845. Has Peripneumoniæ mutationes (830. 832. 836. 837. 843. 844.) docet obſervatio hiſtoriæ morbi cadaverumque inde defunctorum inciſio.

846. Unde evidens eſt, illum morbum, quem vetuſtas hoc nomine deſcripſit, eſſe veram inflammationem pulmonum.

847. Eritque prognoſis clara, qua aſſeritur, morbum hunc ſemper valde periculoſum ob neceſſitatem ſummam functionis pulmonalis ad vitam, & ad ſanandam materiem inflammatoriam, ob ſanguinis perpetuò allati copiam, impetum, ob motum perpetuum viſceris, ob ſitum, qui applicationem remediorum renuit, teneritudinem ſummam vaſculorum facilè deſtruendam, impoſſibilitatem revulſionis adeò requiſitam in cura inflammationis.

848. Ex quibus (847.) liquet, quando, cur, & cum quibus ſymptomatibus in mortem abeat: ſc. Si totus pulmo, unà cum corde inflammatur, cor in latus procidit, æger paraplegia reſolvitur, frigidus, & ſenſus expers eſt, tum ſecundo, vel tertio die moritur. Si urina initio morbi bona & cocta, poſt quartum tenuis. Si in vigore morbi erectus ſedere cogitur. Si puris eſt per inferiora ſeceſſus: ſi ſicca cum fervore ſtrepente pleni pulmonis in gutture: ſi vehemens in corpore valde ſicco, duro, calloſo, exercitato: ſi mala eſt cum prærubro valde ſtillicidio ſanguinis: ſi ſicca eſt cum maculis rubris pectori adſperſis: ſi coryza aut ſternutatio multa precedit, ſequiturve: ſi ex ardente febre ortum duxit: ſi ſputum bilioſum cum pure poſt ſextum diem ſtatim inceperit: ſi ſputum ab initio valde cruentum, flavum ſincerum, album rotundum, ſpumoſum valde, dolorem non ſedans, ſi fuſcum, cœnoſum, amurcoſum, nigrum, liveſcens, inæquale, æruginoſum: ſi neque febris, neque reſpirationis difficultas remiſit, moritur die ſeptimo, vel nono. Mors verò iis contingit dum pulſus deficit, omnia frigent, ſolum pectus, caput, collum æſtuans, genæ rubent, liventque.

849. Curatio hujus mali varianda eſt pro diverſo ſtatu morbi & ſymptomatum, adeò ut quod uno tempore proſit, in eodem tamen morbo alio tempore datum obſit.

850. Si ergò in Peripneumonia omnia ſigna adſint deſcripta [830. N. 1.] utendum quiete corporis & animi, aere tepido humido; balneo vaporis aquæ dulcis ad pulmones, nares, os, pedes, crura; victu tenui, potu levi; medicamentis aquoſis, nitroſis, farinoſis, mellitis.

851. Si verò ſtatus adeſt [830. N. 2.] utendum

dum iiſdem (850.) & medicamentis emollientibus, depurantibus, excreationem promoventibus, leniter reficientibus, vaporibus: vitanda tum venæ ſectio, purgatio, ſudoris expulſio, aliave omnia, dictam excretionem perturbantia.

852. Si (830. N. 3.) adeſt, lenia clyſmata emollientia, fomenta lenia abdomini imponenda, decocta emollientia, & leviſſimo gradu laxantia, profunt, ſimul reliquis peractis (850. 851.)

853. In ſtatu altero [830. N.4.] fiant eadem, ac (850.851.852.) ſed addantur balnea pedum, fomenta renum per clyſmata emollientia interna, & externa lintea, bibantur decocta leviſſimè abſtergendo diuretica.

854. Si inflammatio recens, magna, ſicca, in corpore robuſto, paulò ante ſano, exercitato, deprehenditur per ſigna (825. 826.) ſtatim recurrendum 1. ad citam, largam, pro gradu mali moderandam, aut repetendam miſſionem ſanguinis, ut moles craſſi minuatur, & diluentibus ſpatium concedatur. 2. ad balnea vaporis emollientis pulmonibus aſſiduò, reliquo corpori ſæpe applicanda. 3. ad decocta diluentia, reſolventia, emollientia, laxantia, antiphlogiſtica, nitroſa, anodyna, parva copia, continenter repetenda, calidiſſima ſorbenda. 4. ad clyſmata blandiſſima antiphlogiſtica. 5. ad victum tenuiſſimum ex ſuccis antiphlogiſticis.

855. Si inflammatio magna, cum febre, & reliquis ſymptomatibus validioribus duravit ultrà triduum, & ſigna adſint inflammationis jam in ſuppurationem tendentis (833. 834. 835.) ſemper multum diſcriminis adeſt, quamvis diutius jam excurret morbus, & ſpatium dabit curationi: tum 1. venæ ſectione nulla, vel, ſi aliquid urget, parca utendum. 2. victu leni, ſed paululum incraſſante, & ex maturantibus confecto, utendum. 3. balneis pulmonicis, emollientibus, maturantibuſque utendum ad quintum ab inchoato malo diem. 4. die quinto & ſexto iiſdem utendum, additis ſorbitionibus tuſſim moventibus leniter, ſimulque replentibus, ut ſeptimo fortè die locus levari queat pure cocto, vaſis attenuatis, vita ſuſtentata.

856. Si Signa docent, factum eſſe in pulmone abſceſſum (835.) acceleranda ejus diſruptio in aſperam arteriam, eaque facta, depuratio ſubita & tuta ulceroſi loci.

857. Diſruptio tentatur ſi, poſt multa alimenta mollia, ſubpinguia, cum vino molli, pulmo ſuppuratus (836.) & præparatus (855.) vapore calido, clamore, tuſſi excreatoriis, concuſſione in navi, vel rheda, agitatur.

858. Simul ac dein ſigna edocuerint, apoſtema ruptum eſſe, utendum victu lacteo, vegetabili leniſſimo, nec facilè putreſcente; tum de die aperientibus, deterſivis, veſperi levibus opiatis; vaporibus emollientibus; equitatione, vel vectione in rheda, aut navi.

859. Si autem ſigna (838.) docent, ſtatum [837.] jam obtinere, nulla tamen hactenus certa prognoſi quonam materies verget, tum levi, fluido, blandè aromatico, paululum vinoſo utendum victu; quietum ſit corpus; medicamenta verò ſint emollientia, & ex genere leviſſimo aperientium; pulmoni proſpiciatur uſu emollientium: ſic vel determinabitur, vel ulterius diſſoluta excernetur mali materies.

860. Sed ſi cum ſignis [838.] ſimul illa adſunt [839. 840.] quibus determinatio ſignificatur, fiant modò dicta [859.] ſimulque locus prævisus [839. 840.] ſuctu, laxatione, ſtimulo, aperientibus ità tractandus, ut minus reſiſtat, plus trahat.

861. Si [841.] obtinet, fiant eadem [859. 860.] ſed ſimul aperientia paulò fortiora, ſaponacea, hepatica addantur, tum clyſmata, & fomenta his conſtantia.

862. Malum verò, quod deſcriptum [843.] rarò medelam capit, niſi forte emollientibus externis, internis, atque motu equitationis, vel vectionis in rheda cedat parum.

863. Quando in ipſam jam gangrenam abiit [844.] incurabilis eſt.

864. Si autem Peripneumonia per ſputum jam expurgari cœpta, incipit ſuppreſſum id habere, ſtatim ſumma ope nitendum, ut iterum id prodeat. Tales cauſæ impedientes ſunt ſæpe, magnum frigus ſubitò admiſſum: ingens exſiccatio undecunque nata: febris calida ſuperveniens: medicamenta calefacientia: alvus liquida, nec critica, ſudor ingens: animi affectus vehementior.

865. Tum ſtatim ad vicinitatem partium à ſuppreſſa, & aggeſtu increſcente materie, inflam-

inflammatio nova exoritur: unde ilico eadem ſymptomata, quæ à peripneumonia primaria [825. 826.] illa autem tum debilitato jam corpori accidentia, ut plurimum cito lethalia evadunt.

866. Illi autem vitio (864.) ejuſque ſequelis [865.] occurritur vapore aſſiduo calidi, humidi, emollientis naribus, ore attracti, pulmonibus recepti: toto aere ſimili huic vapori per artem reddito: uſus etiam largus potuum ſimilium, cum melle inprimis & aceto, multum prodeſt: medicamenta leniter reſolvendo antipyretica, ut eſt ſtibium diaphoreticum cum nitro fixante: leniter opiata: ſudoris evitatio: maximè tandem placida animi quiete.

PERIPNEUMONIA NOTHA.

867. QUæ Peripneumonia hyeme à frigore, verno tempore à calore ſuperveniente multoties accidit, oriri ſolet ex pituita lenta in toto ſanguine nata ex cauſis recenſitis olim [69. 72.] & ſenſim pulmones infarciente, donec in peſſimum hunc, & improviſo ſæpe lethalem, morbum eat.

868. Ubi paulùlum adolevit id malum, produxit jam in toto corpore effectus plurimos [72. 73. 74.] tumque prætereà eos, qui peripneumoniæ lentæ proprii [825. 826.] unde malum curatu difficillimum.

869. Nam miſſio ſanguinis, eouſque celebrata, ut in hoc morbo requiritur [854.] nocet admodum ob debiliora viſcera, nimiſque aliena humida lenta; hinc primò juvare viſa, mox mala auget.

870. Attenuantia autem adeò hic famigerata, dum impetum in vaſa pulmonalia augent, denſitatem, impactumque obſtruentis ſæpe augent, ſimulque morbum cito reddunt lethalem.

871. Morbus ille ſenibus, pituitoſis, frigidis, catharrhoſis, gravedine laborantibus frequens, ſequi ſolet omnes cauſas, quæ ſtagnantia cito movendo in pulmones agunt, ut curſus, declamatio, cantus, ebrietas inprimis à valdè calefacientibus, comeſſatio, calor foci, balnei, ſolis, maximè ſi æſtum hinc natum ſubito frigus ingens exceperit.

872. Primò fallaci lenitate opprimit nec opinantes: quippe levi fatigatione, debilitate, proſtrato omni fere animi motu, anhelitu, oppreſſione pectoris incipiens; adeo leves motus excitat, ut vix caloris, febriſve indicia moneant periculi: mox vagæ horripulationes, leviuſculi febris inſultus adſunt; unde ſubitò creſcente anhelitu & debilitate mors; cujus in urina & pulſu vix ullum adſuit præſagium.

873. Curatur hac methodo cautiſſima: 1. mittatur ſanguis ex largo vulnere. 2. mox eluatur alvus clyſmate, quod repetatur quotidie, donec ſigna docuerint levari pulmonem. 3. utatur victu tenuiſſimo juris carnium, inprimis cum levi acido, potu tenui ex aqua & melle. 4. vapores, ſuffituſque deſcripti (866.) decocta diluentia, abſtergentia, leniſſimè aperientia aſſiduo potanda, adhibeantur; ſimulque balnea crurum, pedumque, & larga veſicantia.

874. Ex his omnibus (820. ad 874.) ratio datur, cur pueris hic morbus, fœminiſque rarior? ut & iis, qui laxæ ſunt ſtructuræ quoad ſolidorum fabricam cur vix accidat? Cur in his facilè, & fere ſponte, ſanetur? contrà in robuſtis, exercitatiſque corporibus? ex iiſdem pariter liquet, hunc morbum fere fieri ex omni alio prægreſſo, antequam ex eo moriatur æger: adeoque proximam mortis cauſam, & ultimum ferme omnium lethalium morborum effectum, eſſe Peripneumoniam.

PLEURITIS.

875. PLeuritis dicitur adeſſe, quando æger laborat, acuta, continua febre (564. 567.) cum pulſu duro, dolore acuto, punctorio, inflammatorio (382. N°. 3.) in inſpiratu validè aucto, in expiratu, vel animæ retentione leniori, mitiori pariter, ubi reſpiratio, immoto thorace, maximè ope abdominis fit; tuſſi fere perpetua, dolorem magnum inferente, hinc ſuffocata.

876. Quoties una cum his ſymptomatibus ſputa ex pulmone ſymptomatica prodeunt, dicitur *humida*; quando hæc abſunt, *ſicca* vocatur.

877. Nulla eſt pars integumentorum interni thoracis, quam non aggreditur: tota ergo pleura, totumque mediaſtinum, hinc anterior, poſterior, dextra, ſiniſtra, ſuperior, inferior, exterior, profundior

pars

pars æquè obſidetur hoc malo: ſed inprimis latera.

878. Ubi autem ipſa membrana coſtas internè ſuccingens doloris ſedes, *vera*; ſi autem altius intercoſtales muſculi, & his ſuperiora laborant, *ſpuria* appellatur.

879. Adultos, ſanguineos, lautius potos paſtoſve, exercitatos valde, acidum raro eructantes, in morbos inflammatorios vergentes, verno tempore maximè ſubitò æſtuante poſt acre gelu cœlo, aut hyberno in acerrimè frigido vento; infeſtat primario: tumque vocatur *idiopathica*.

880. At ex materie pregreſſi inflammatorii morbi mota, & in loca deſcripta (877. 878.) delata, exorta *ſymptomatica* dicetur.

881. Pro cauſa antecedente habet: 1. omne id, quod inflammationi generandæ cuicunque aptum (375. ad 380.) 2. id, quod hanc cauſam generalem determinat in pleuram præcipuè; quo pertinent maximè, natura ægri, intercoſtales arteriolas anguſtiores, magiſque duras, habentis; morbus præcedens, qui reliquit diſpoſitionem eadem proferentem, ut eſt ſcirrhus pleuræ, callus, pulmo adnatus &c. natura epidemici morbi prædominantis; aer frigidus, per anguſtas rimas violentè actùs in nudatum corpus, ex labore vel igne prius valde æſtuans; potus gelidus ſubito, magno hauſtu ingeſtus in corpore ſimili; aer hyemali tempore borealis gelidiſſimus. 3. μετάπτωσις materiæ inflammatoriæ, ichoroſæ, ſuppuratoriæ, prius in toto, vel in aliqua parte, prædominantis, & dein quacunque cauſa huc depoſitæ, ut in morbillis, variolis, tumoribus ulceroſis, ulceribus magnis, latis, ſubito evaneſcentibus abſorpta venis materie.

882. Hiſtoria hæc (875. ad 882.) decurſus mox exponendus (883. ad 907.) diſſectio cadaverum pleuriticorum clarè docent, eam eſſe inflammationem ſanguineam (371.) in arteriolis locorum deſcriptorum (877. 878.) ortam plerumque ex febre acuta præcedente.

883. Inde (881. 882.) perſpicuè deducitur mali hiſtoria: incipit cum appetitu ciborum ſæpe magno: frigore: horrore: debilitate: laſſitudine: febre: procedit cum calore, ſenſim in æſtum excreſcente: ſiti: proſtrato appetitu omni: dolore ab miti in acerbiſſimum tendente: reſpiratione valde læſa: viget cum febre violenta, ſed minus manifeſta ob reſpirationem coactam, & præ ſenſu doloris ſummi ſuffocatam: unde ſæpe turpiter fallitur Medicus: inde definit in varios eventus, pendentes ex pluribus cauſis, ſed inprimis à diverſitate mutationum inflammationis (386. ad 393. 492. ad 500.) natura loci ubi malum eſt (877. 878.) & conſideratione harum circumſtantiarum: prout partes plures (877. 878.) affectæ ſimul; prout impetus circulantis liquidi violentior (92. ad 102.) aut major malignitas ipſius morbi principis (564. 567.) eo ſymptomata cuncta pejora; inprimis reſpirationis & pulſus vitia magis à naturalibus recedentia; ut & excretorum.

884. Exit in ſanationem, alios morbos, vel in mortem.

885. In ſanationem ope naturæ, vel artis in initio, dum ſimplex adhuc morbus.

886. Sanatur auxilio naturæ, vel reſolutione benigna, vel coctione & excretione mali.

887. Reſolutione, ſi contingunt ſimul cauſæ (386. 401.) tumque benignitas ſymptomatum nihil agendum docet, niſi ut levi victu, blandiſſimis aperientibus, molliſſimo fotu, malum levetur.

888. Coctione & excretione cauſæ ſanatur, inprimis obſervatis hiſce: 1. quoties hæmorrhoides debita copia liquidum aptum oportuno tempore fundunt: 2. quoties urina copioſa, craſſa, hypoſtatica, ſtrangurioſa, ſubrubra cum albo ſedimento fluxit cum levamine malorum ante quartum diem, qualis & ſiccam ſanavit: 3. ſi alvus materiem flavam bilioſam ante quartum diem copioſam cum levamine ejecerit: 4. ſi abſceſſus ichoroſi, purulenti; fiſtuloſi, diu manantes, ante ſextum diem incepti, poſt aures, vel ad crura, prodierunt (juxtà 837. ad 843.) 5. dolor lateris ſi tranſit ad humerum, manum, dorſum, cum ſtupore, dolore, gravitate illarum partium; 6. ſi ſputum ex parte liberale, levans; ſine coryza, copioſum, mox puriforme, album ſtatim, vel ante diem quartum, continuatum, vel à ſuppreſſione ſtatim redeuns, inde enim nono vel undecimo die ſalus.

889. Ubi ſigna accuratè obſervata docent, ſtatum pleuritidis (875.) adeſſe

modò deſcriptum (888.) tum Medico nihil mu tandum, ſed omnia continuanda incumbunt. Ergo neque venæ ſectio, neque evacuatio, vel mutatio alia inſtituenda. 1. victu molli, tenui: animi, corporiſque quiete: aere temperato calido, & humido: ſomno ſpontaneo, vel lenibus conciliato: medicamentis mollibus, tenuibus, leviſſimè aperientibus; utendum. 2. deinde evacuationi cuilibet ſingulari proficienti providendum: ergò in ſtatu (888. N°.1.) alvus fovenda molli, laxante, aperiente fotu; aut, ſi minus ſic proceſſerit, hirudinum applicatarum ſuctu. Si (888. N°. 2.) obſervatur; ſtatim fomenta ſimilia renibus, perinæo, hypogaſtrio apponenda; lenia diuretica aperientia danda; aer paulo minus calidus curandus; ſudor, & aliæ evacuationes, vitanda; blanda clyſmata diuretica proſunt. In caſu verò (888. N.3.) ſimilia fomenta emollientia toti obvolvenda abdomini; clyſmata laxantia iniicienda alvo; victus laxans inſtituendus: ubi denuò quartus ſtatus (888. N. 4.) adeſt prævifus (838.) & ſimul locus (839. 840. 841.) innotuit, tum utendum memoratis (859. 860. 861.) & apertura facta ſuppuratoriis locum aliquandiu apertum tenentibus: deinde in caſu (888. N.5.) pręter communia, partes, in quas dolor migrat, fovendæ mollibus, calidiſque, fricandæ leniter, ſtimulandæ emplaſtris parumper attrahentibus. Denique in ultimo dato (888. N. 6.) tota res eadem ac in peripneumonia bona, adeòque omnia huc repetenda ex (850. 851.) & agenda.

890. Arte autem, ſine alio morbo, ſanatur pleuritis hac inprimis methodo: ſi pleuritis [875.] recens ante tertium diem finitum, magna ex ſymptomatibus validis [875. 883.] ſicca [876.] in robuſto, exercitato, ſicco corpore, ſine ſpe, vel præſentia [887. 888.] tum 1. cita, larga, accelerato fluxu celeris, ex magno vaſe, per magnum vulnus, miſſio ſanguinis inſtituenda, corpore quieſcente, ſupino & reſpiratione, dum fluit, tuſſi, ſuſpiriiſque accelerata, loco affecto eodem tempore foto, & leniter perfricto; debet continuari in remiſſionem ſatis notabilem doloris, vel ad prima ſigna deliquii animi; debet repeti ex conſideratione redeuntium denuò ſymptomatum, ad quæ tollenda prima inſtituta fuit; cruſta (384.) abſens finem definit. 2. ſtatim adhibenda fomenta, balnea, tepefactoria, linimenta, emplaſtra, quæ laxando, reſolvendo, mitificando, avertendo, prodeſſe queant. vid. (395. N. 6. 398. N. 3.) 3. tum ea medicamenta danda, quæ diluant, reſolvant, laxent, mitigent, refrigerent, dolorem leniant, aut ſopiant: quæ calida, humida, magna copia, ſorpta, & ad locum affectum determinata, juvant, & pro mutatis phænomenis varia aſſumenda ſunt, ſemper curando, ut eligantur illa, que putredini adverſiſſima. 4. victu tenui, molli, refrigerante, antiphlogiſtico eſt opus. 5. denique omne exſiccans, calefaciens, impetum augens, vitandum; ut calor aeris, ſolis, foci, lecti, victus, medelæ.

891. Quæ ipſa [890.] quamdiu continuanda, vel repetenda ſint, docet morbi pertinacia, remiſſio, atque in ſanationem [888.] mutatio.

892. Abit in alios morbos dum 1. ſuppuratur locus inflammatus, quod futurum ſcimus α. ex ſignis generalibus [387. 402.] β. ex pertinacia doloris, tuſſis, febris, ultra quartum diem. γ. abſentia ſignorum reſolutionis [887.] & ſanationis [888.] δ. neglectu medelæ requiſitæ (890.)

893. Ipſum verò apoſtema jam fieri, ſcitur ex ſignis communibus [405.] maximè hic ex horrore ſæpe recurrente ſine cauſa, & ſignis datis [834. 835.] in peripneumonia, & tempore morbi: inde & factum cognoſcitur, & quandoque ſputo per pulmonem evacuatur.

894. Abſceſſus verò ille pure proprio rumpitur, unde pus ſtillat in cava pectoris, ulcus novo pure facto & accumulato totum cavum replet, totum corpus conſumit; id factum noſcitur ex prægreſſis ſignis [892. 893.] duratione mali uſque in decimum quartum diem; ſymptomatum ſubita remiſſione, & repentino reditu: inde Phthiſis.

895. Ubi ergò per ſigna [892. 893.] novimus inflammatum abſcedere, locus ante dolens notus per cauſtica erodendus, uſque circiter ad pleuram incidendus, ſuppuratoriis apertus ſervandus, ut materies extrorſum verſa vi pulmonum a pleura caveat, ne fiat empyema: dein emolliendus donec mundatio facta ſit.

896. At

896. At verò ſi conſtat per ſigna (302. 894.) jam rupto apoſtemate pus formaſſe empyema, ilico Thorax aperiendus (303. N. 5.) pus educendum (303.) vulnus percurandum (304.) victu, & medicamentis.

897. In alium quoque morbum abit, ſcirrhoſo, calloſove, facto loco affecto, tum etiam pulmone pleuræ jam adnato; que ubi facta, oritur aſthma, dyſpnœa, tuſſicula ſicca, inprimis à paſtu vel motu corporis; ex quibus cognoſcitur, ſi præſentia ſunt ſine ſignis abſceſſus (893.) vel empyematis (896.) & inprimis ſi diu, ſine magno mali incremento durant.

898. Cognitum hoc malum (897.) vel nullo remedio medicabile; vel tolletur vita duriore, labore, aere libero, ruſticatione, equitatione forti, multumque repetita.

899. In gangrænam quoque talis inflammatio tranſit primò lateris, mox, vicinia loci, pulmonis (844.)

900. Quod malum (899.) vel ex vehementia pleuritidis, vel ex acri, aut putri materia concomitante ſimul oritur.

901. Id verò futurum eſſe,& jam inchoari præſagitur ex variis: ſi ſputa purulenta ſubbilioſa, rotunda, purulenta ſubſanguinea, nigra fuliginoſa, cœnoſa, fœtida, ſtrepitus in pectore multus cum vultu mæſto, oculis rubro flavis, pulverulentis, caliginoſis, ſi ſputa initio varia; tum ſæpe tertio vel quinto die moriuntur. Si ſtertor, ſputum nullum, vel difficile, pulſus languidus, urina flammea: ſi alvi fluor liquidus, fœtidus, putridus, ſymptomaticus: ſi ſupervenit magna peripneumonia: ſi novus inſultus priori ſuccedit: ſi ſanguis floridiſſimus effluit ex vena ſecta ſine cruſta inflammatoria [384.] licet ex largo vulnere, pleno ſaltu, puro vaſe exceptus ſit: ſi ſputum ſupprimitur dyſpnœa manente, vel aucta cum dolore, gravitate pectoris, pulſu duro, parvo, celeri, calore magno; hæc enim quinto die exacerbata ſeptimo mortem inferunt: ſi urina prærubra, obſcura, cum varia hypoſtaſi, nec diſcreta, intra quatuordecim dies occidit: ſi hypoſtaſis nigra vel furfuracea,citior mors: ſi initio mitis, quinto vel ſexto die exacerbata, ſeptimo & duodecimo periclitantur, raròque ſanantur, niſi poſt quatuordecim dies: ſi dorſum, latus, humeri, cum rubore accenduntur cum angore ſummo, alvi fluxu viridi, & fœtidiſſimo.

901. Si ſicca ob defectum virium, ob dolorem ſummum, ob ineptitudinem materiæ ad expulſionem, ob vaſa nimis contracta & criſpata, ob nimium uſum calidorum, dolore ſimul vergente ad ſuperiora: ſi lingua ſtatim ſicca, ſordibus obſita, livida, nigra, cum bulla nigra: ſi horum ſignorum ſingula, vel plura ſimul, eveniunt, plerumque morbus ex ſe lethalis, non facile ſanandus, ſed ut plurimum gangræna loci in latere, & vicino in pulmone, necat.

902. Quando autem hæc ſigna [901.] jam imminere id malum [899.] deſignant, ſtatim uno impetu ſumma remedia tentanda ſunt, nec vitæ auxilio, nec leviori fidendum medelæ, modò aliquæ vires ſuperſint.

903. Ergò hoc caſu [902.] ſtatim cruſtæ ferro ignito in loco affecto profundè inurantur, dein fortibus emundantibus obducantur, & penetrantiſſimis fomentis caleſcant aſſiduè; tum fortia diluentia, aperientia, antiſeptica, ſudorifera, larga copia hauriantur. His enim, ſi ullis, lenietur mali ſævities.

904. Sed ſi cauſa inflammatoria vehementiſſima ſumma crearit ſymptomata pleuritica, nec auxilio naturæ [887. 888.] nec remedio ulli antipleuritico [890. 903.] cedentia & hæc dein ſubito ſine cauſa tolluntur, quatenus ab inflammatione pendebant, manente pulſu parvo, celeri, intermittente, reſpiratione celeri, parvaque, ſudore frigido, conſtat Gangrænam jam occupaſſe loca inflammata. Hinc delirium brevi, ſtatimque mors, maximè ſi ſimul lividus thoracis color: quod idem fit, ſi ille, qui ſputum ſubbilioſum excreat, dolore levatur ſine ratione, tunc enim pariter lethalis inſania, mortis ex gangræna nuncia, adeſt.

905. In mortem exit ipſa Pleuritis tunc, quandò tam vehementes cauſæ ejus, ut dolor productus omnem motum thoracis ſupprimens brevi creet, impedito ſanguinis trajectu, peripneumoniam lethalem [848.] quam breviſſimè.

906. Hinc liquet, cur omni ſæviori pleuritidi peripneumonia ſuperaccidat; cur ſenibus, puerperis, gravidis, plerumque lethalis? cur thoracis per faſciam adſtrictio

ſtio adeò dolorem levet, ut morbum tolerabilem reddat?

PARAPHRENITIS.

907. SI morbus pleuritidi ſimilis occupat eam membranæ Pleuræ partem, quæ diaphragma ambit, vel & ipſum Septum medium, oritur morbus dirus, quem Paraphrenitidem appellant.

908. Qui longè frequentior, quam vulgò quidem cenſetur, licet præſens ſæpe ignoretur, negligatur, vel alterius morbi titulo tractetur.

909. Cognoſcitur ex febre acutiſſima, continua; dolore inflammatorio loci intolerabili ob membranas nervoſas; qui dolor immaniter augetur in inſpiratione, tuſſi, ſternutatione, repletione ſtomachi, nauſea, vomitu, compreſſu abdominis in alvo, vel urina reddendis; reſpiratione hinc ſublimi, parva, celeri, ſuffocativa, quieſcente abdomine, ſolo thorace peracta, delirio perpetuo; hypochondriorum intrò-ſurſum revulſione; riſu ſardonio; convulſione; furore; gangræna.

910. Exitus idem, ut in pleuritide (884. 892. 896. 897. 899.) ſed ob motum partis magnum, & aſſiduum, ob neceſſitatem ad vitam, ob nervoſas membranas tenſas, omnia velociora, funeſtiora; & Aſcites hinc purulentus.

911. Curatio hinc eaſdem diſtinctiones & cautelas requirit, tum eadem ferme remedia, exceptis iis, quæ loci ſitus reſpuit. Clyſmata mollia ob viciniam loci ſæpe juvant.

912. Ubi vero ſuppurato diaphragmate, prius inflammato, abſceſſus in cava abdominis ruptus ſuum pus evomit, fit collectio ejus in abdomine, aggeſtio, putrefactio, tumor, viſcerum exeſio, tabes miſerrima, mors.

913. Eſtque totum hoc malum inſuperabile, licet cognitum.

HEPATITIS ET ICTERUS MULTIPLEX.

914. UT viſcera & partes, de quibus hactenus; ita Hepar quoque inflammationis capax; licet raro de eo cogitetur, & forte etiam non ita frequens ſit ob arteriæ hepaticæ parvitatem, & minorem impetum ſanguinis Venæ Portarum.

915. Locum ergo habet in finibus ultimis utriuſque hujus vaſis [914.] hepati adferentis cruorem effectu arterioſo; hinc, ut pulmonis, duplex eſt ſede, origine; ita tamen, ut unam natam altera facilè ſequatur.

916. Antecedunt utramque [915.] cauſæ ſimiles, nempe generales inflammationis cujuſcunque (375. ad 380.) determinatæ inprimis ad hæc loca; tum nonnullæ huic maximè loco propriæ, quæ multæ quidem huc referendæ: obeſitas omenti ingens; atrabilaria cruoris, biliſve temperies; acrimonia ſtagnantis alicubi materiæ purulentæ, ichoroſæ, ſcorbuticæ; ſi his accedit calor, febris, motus, victus, medicamentum, venenum, quod eliquat, movet, in hepar promovet; bilis pinguis, acris, exuſta, per ſuas cauſas agitata; lapis, gypſus, ſcirrhus, callus, ſteatoma, apoſtema, cancer, vermis, aliquem locum jecoris, veſiculæ fellis, meatus bilarii occupans, premens, comprimens, ſi acceſſerit tum ſimilis cauſa excitans, ut mox enumerata; ſubita fortis frigoris per aerem, potum, natationem, calefacto fortiter prius jecori applicatio; ſitis diuturna in magno motu, æſtu, ſudore; febris ardens cum inedia & defectu potus; ſummæ animi perturbationes; maximi motus per vomitoria excitati; mala hypochondriaca inveterata.

917. Ex his tam multiplicibus cauſis [916.] orta inflammatio varios habet effectus pro varietate diſpoſitionis præcedentis in jecore, pro varietate materiæ motæ & inflammantis; tandemque pro varietate cauſæ pellentis.

918. Dum verò indolem communem inflammationis ſequitur, vaſcula obſtruit; fluida ſiſtit, tumorem elevat; vicina comprimit; eadem ac in ſuo loco producit; hinc ſenſim increſcit, totum fere occupat, ventriculum impedit, & ab eo repleto dolet, ſic & diaphragma; omnem cruorem arteriæ cœliacæ, & binarum meſentericarum impedit, ad hepar ſiſtit; adeòque omnem venoſum, arterioſum, lymphaticum fluorem in viſceribus primis abdominalibus integrè impedit; bilis generationem, ſecretionem, excretionem, circulationem,

actionem invertit; Icterum producit, ejuſque effectus; putrefactionem omnium liquorum & viſcerum abdominalium producit; unde infinita mala.

919. Habetque pariter exitum in ſanitatem, alios morbos, mortem.

920. In ſanitatem tranſit beneficio naturæ, vel artis.

921. Per naturam autem benigna reſolutione, aut coctione & excretione materiæ morboſæ.

922. Reſolutione, ſi materies recens, lenis, & reliquæ conditiones adſunt (386.) tum ars diluendo, ſolvendo, leniter movendo, per epithemata, potus, clyſmata, negotium promovet.

923. Coctione, & excretione, dum in morbo hoc per ſua ſigna (916.917.918.) cognito 1. alvus fluit bilioſis cum pauco cruore ante diem quartum: 2. urinave excernitur multa, acris, craſſa, rubra cum ſedimento ſubalbo, diu continuata, ante diem quartam: 3. ſuperveniente dolore mitiori Lienis ante ſigna ſuppurationis: 4. hæmorrhagia larga ex nare dextra: 5. ſudoribus, materie, loco, tempore, continuatione, effectiſque, bonis.

924. Ubi primum apparet (923. N°. 1.) ſtatim epithematibus, clyſmatibus, fomentis, potibus, victu, medicamentis, ea ſunt ſubminiſtranda, quæ valent diluere, reſolvere, movere, abſtergere, leniter expellere, putredini bilioſæ inprimis obeſſe.

925. Si alter caſus adeſt (923. N°. 2.) utendum dictis [889. ad curam 888. N°. 2.] inque iis addenda parum deterſiva.

926. In tertio caſu (923. N°. 3.) eadem (924. 925.) peragenda: ſed lieni ſimul, & toti viæ ab eo in hepar, fomenta ſimilia danda.

927. In quarto (923. N°. 4.) nares interne & externe emollientibus, tepidis fovendæ, donec ad levamen ſymptomatum fluxerit ſanguis; tum verò, ſi nimius fluor, compeſcendus lentè per ſtiptica & diætam, ne nimis cito.

928. In quinto denique (923. N°. 5.) requiritur uſus decoctorum diluentium, abſtergentiumque largus.

929. Inprimis in his (924. ad 929.) cautio ſit, ne aliquid materiæ morbi in loco reſtet, difficulter poſteà ſuperandæ: & inde prima, atque benigna Icteri ſpecies curatur.

930. Si recens, vehemens, ſine ſignis & ſpe [922. 923.] erit tractanda eiſdem cautelis, remediis, methodo, ac pleuritis [890.] paraphrenitis [911.] & ſimiles morbi: niſi quod ea, quæ leniter vi antiphlogiſtica alvum emolliendo ſubducunt pota, & per clyſmata injecta, inprimis hic proſint.

931. Signa autem perfectæ ſanationis, color non amplius ictericeus in oculis, facie, urina, fœce alvi, cum abſentia ſymptomatum [918.]

932. Unde noſcitur origo, natura, effectus, curatio ſecundæ ſpeciei Icteri gravioris.

933. Si autem in hepate inflammato (914. 915.) remedia [922. ad 931.] non, ſerò, fruſtrà applicata; cauſa major; tum orietur ſuppuratio [387. 402.] jecoris, ſimilis ut alibi, niſi quod ob copiam multi hic liquidi cruenti & bilioſi ſtagnantis rarò bonum pus, niſi in parvis & exterioribus, plerumque verò funeſta putredo.

834. Cognoſcitur id futurum 1. ex ſignis prægreſſæ inflammationis in loco, dolore inflammatorio, ictero flavo in oculis, cute, urina, fœce alvi, apparente, febre acuta. 2. ex abſentia reſolutionis [922.] cocti excretionis (923.) aut ſanationis [924. ad 933.] 3. ex mutatione ſymptomatum, remiſſa acutie doloris, ſequente pulſatione, manente ictero, horroribus vagis. 4. ex duratione inflammationis non peſſimæ ultrà triduum.

935. Factum novimus: 1°. ex ſignis (934.) prægreſſis. 2. tumore loci. 3. mutatione ſymptomatum, loco doloris jam præſente gravitate partis, manente ictero. 4. ex debilitate magna, febricula hectica, ſiti ingente.

936. Tale apoſtema vel 1. totum depaſcitur jecur: 2. vel rumpitur in cava abdominis effuſo pure ſanioſo: vel 3. per vaſa bilioſa in inteſtina: vel 4. per venam cavam in cruorem: vel 5. elato tumore accreſcit peritonæo, atque ibi abſceſſum externum hepatis format, ibi apparentem.

937. Ubi hepar conſumitur, tum tabe lenta icterica, cum febricula aſſidua, ſiti intolerabili, debilitate ſumma, anxietate inexplicabili, urina fere nigra, tympanitide, fluore alvi ſanioſo, fœtidiſſimo, diu luctatus moritur.

938. Qui caſus (937.) eouſque provectus,

ctus, nullam medelam, vix palliationem capit: hæc nova icteri idea.

939. Si ulcera facta hepatis, & jam rupta effuderint ſuam materiem in cava abdominis, collecto ibi puri aſſiduò novum addunt, omne corporis humidum & pabulum in novum pus convertunt, cuncta viſcera putrefaciunt, hinc Aſciten, mentiendo Tympanitidem, creant, unde poſt lentam, terribilemque tabem, & ejus ſymptomata, mors: ſimilis fere priori (938.) hæc Icteri ſpecies, nulla arte ſanabilis.

940. Quoties verò ſuppurata materies & ichor, exeſis finibus meatuum bilioſorum, in horum amplitudinem, indeque in inteſtina fluxerint, pro varietate affectatæ viæ, vomitus fœtidos, putrefactos, purulentos, ichoroſos, albi, cinericei, fuſci, flavi, nigri coloris, vel ſimiles alvi evacuationes producunt, cum ſumma virium jactura, titulo fluxus colliquativi, brevi lethales. Novus hic iterum Icteri exitus, maximè metuendus.

941. Si verò in Venæ Cavæ exeſos fines, hinc in ipſam, denique in maſſam ſanguinis eadem liquida [940.] ſe effuderint, miſcuerintque, teterrima oriuntur, & brevi exitialia, ſymptomata: animi deliquia enormia, frequentia; debilitates ſummæ: pulſus omni modo malus: perturbatio omnium functionum ſimul: mors improviſa. Novus iterum Icterus.

942. Quo quidem caſu [941.] nulla valida medela habetur, largus autem uſus eorum, quæ vires ſocillant, putredini reſiſtunt, humida reſtituunt, aliquid proficit.

943. At ſi ultima obtinet mali ſpecies [936. N°. 5.] tum deprehenſus tumor, lino, ferro ignito, cauſticis, lanceola aperitur: vulnus leniter erodentibus & ſuppurantibus tam profundè exeditur, donec ad vomicam perventum.

944. Si tum album, æquale, læve, inodorum, ſpecillum non colorans, pus extrorſum exit, ſpes eſt: oportet enim ut ulcus tractare [402. ad 413.] ſimul interna depurantia medicamenta adhibere.

945. Si autem flavus, tuſcus, lividus, niger, fœtidus, ſpecillum colore iridis inficiens, ſanioſus, amurcoſus ichor prodit ſenſim exedetur jecur: conſumetur æger; fientque fere eadem ſymptomata [941.]

946. Atque rurſum ſi poſt inflammationem jecinoris adſunt conditiones [392.] ſcirrhus ibi naſcetur: qui tumore, duritie, incremento, & ſuam ſedem, & vicina lædit, hinc iterum eadem fere mala, ſed lenta producit [881. 882. 883.] mollibus non auſcultat: acribus in cancrum [492.] horrendum vertitur, cujus dein terribilia effecta intelliguntur ex [499.] comparato cum hac ſede affecta; præcipuum ſcirrhi talis effectum, Icterus perpetuus.

947. Unde patet, id malum per ſua ſigna cognitum (946.) mitiſſimè tractandum, ſanari vix unquam.

948. Si autem in parva modò parte jecoris exigua talis inflammatio hæſit, calculo, ſcirrho exiguo, puſtulæ, exiguo abſceſſui, originem dabit: quæ per ſe parum, ſed orta febre multa mala pariunt [881.]

949. Tandem etiam inflammatio hepatis deſinit ſubitò in mortem, ſi cauſæ inflammationis tam validæ, ut nihil per totum jecur tranſire queat, febre ſimul intenſa urgente: tum ſtrictum ad fines, dilatatum ad vaſa hepar, nullam functionem obit; fit Icterus ſubitus & ingens; rumpuntur vaſa; effunditur ſanguis & bilis; moritur ilicò æger. Id futurum prædicit 1. vis morbi in hepate cognita. 2. ſumma & ſubita reſolutio virium: at verò jam fieri docet vomitus, aut ſeceſſus, ſanguinis, bilis, fœcis amurcoſæ, viridis, nigræ, fœtidiſſimæ, cadaveroſæ; ſingultus magnus, perpetuus; febris intenſiſſima; ſitis inextinguibilis; ſubitus admodum pallor.

950. Ex his omnibus expoſitis [914. ad 950.] intelligi poſſunt infinita ſymptomata in morbis acutis occurrentia; quorum ignota ratio inanes malignitatis fabulas produxit: nam ab hepate omnia viſcera abdominis, adeòque omnes illorum actiones, digeſtionis, aſſimilationis, nutritionis, refectionis ſanguinis, excretionis alvinæ, pendent. In Hepate triplex, facilè in calore putreſcens humor, ſanguis multus & ſolutus, bilis veſicaria, & hepatica: Hepatis cum diaphragmate & corde magna vicinitas: finibus bilioſis obſtructis facile liquor Portarum bilioſus in Cavam tranſit. Tum ex iis ſolis perſpicitur, quam varia, quam multiplex Icteri idea? cur aliquando facilè ſanetur, & quando? cur ſæpe ſit pertinaciſſimus? cur ſæpe citò, ſæpe tardè admodum occidat? Cur per vices accedat,

maneat, abeat, redeat? cur cum tantis anxietatibus, vomitu, dolore, convulſione, præcedentibus, appareat, quieſcat, redeat? & quid tum denotet? Cur in acutis febribus tam calamitoſus ante ſeptimum diem? Cur tam inexpugnabilis in iiſdem poſt ſeptimum diem? Cur dyſenteria larga, citò deſinente, tam bene ſanetur? Cur miſſio ſanguinis tam parum hos morbos juvet? Cur in omni morbo acuto adeò attendendum ſit ad hypochondriorum dolores, tumores, retroſurſum elevationes? Cur color oculorum, urinæque, tam citò icterum præſentem & abeuntem deſiget? Cur vitia inflammatoria, ſuppuratoria, gangrænoſa, ſcirrhoſa, cancroſa, lienis, ventriculi, omenti, meſenterii, inteſtinorum, ſemper ipſum hepar adeò violenter infeſtent? Cur tam enormiter vitia inflammatoria hepatis viciſſim & ſcirrhoſa illa afficiant? Cur jecur tam immenſum augeri, tumere, iterumque exſiccari poſſit? cur hydrops à malo hepatis, & tympanitis eo crudelior? Cur ab hydrope extenuatio, & exſiccatio hepatis, cum prætumido liene? quæ dyſenteria hepatica? &c. ſunt enim infinita, quæ huc ſpectant.

VENTRICULI INFLAMMATIO.

951. UT reliquæ partes, ità quoque ſtomachus vera inflammatione corripi poteſt. Cujus ſigna, & effectus hæc fere habentur: dolor ardens, fixus, pungens in ipſo ſtomachi loco; ejus exacerbatio in ipſo puncto, quo aliquid ei ingeritur, vomitus dolentiſſimus ſtatim ab omni ingeſto, cum ſingultu dolorifico; anxietas ſumma & perpetua circa præcordia; febris acuta continua. Ejus cauſæ generales inflammationis, vel vicinia aliorum, vel acria ingeſta.

952. Brevi plerumque lethalis fit, niſi ſubito curetur, ob læſam neceſſariam functionem, & infinitos nervos connexos.

953. In ſanitatem; morbos ſuppuratorios, ſcirrhoſos, cancroſos, gangrænoſos; vel in ſubitam mortem convulſionibus acceleratam, tranſire, ut reliqui inflammati, ſolet.

954. Simul ac præſens per ſua ſigna ſcitur [951.] ſtatim valida ſanguinis miſſione, ſi opus repetita; potu leniſſimo nutriente, emolliente, antiphlogiſtico, cauſæ contrario; clyſmatibus, fomentiſque ſimilibus, diligentiſſimè utendum. Cavendum ſummopere ab omni acri, maximè autem à vomitu.

955. Si in ſuppuratum abit multa mala, maximè nauſea, vomitus, dolor, ſuccedunt, quæ ſæpe mirabilia apparent; ignorata cauſa, raro curantur; cognita [951.] per curam abſceſſus tractari requirunt [402. ad 413.]

956. Ubi ſcirrhum, cancrumve procreat, tum enormes illos vomitus, dolores intolerabiles, ad minima ingeſta acerbatos, fixos, diuturnos, ad omnia medicamenta aſpera inſurgentes, excitat.

957. Solis lenibus, ad hos morbos requiſitis, medelis pacatur [490. 491. 506. 507. 508. 509. 511.] raro curatur: aquæ medicatæ fontium maximè hic efficaces.

958. Lienis, Pancreatis, Omenti, inflammati ſuppurati, gangrænoſi, ſcirrhoſi, cancroſi, origo, natura, effectus, cognitio, prævìſio, curatio, palliatio, ex iiſdem dictis [914. ad 958.] hauriri poſſunt.

INTESTINORUM INFLAMMATIO.

959. INteſtina, maximè tenuia, & frequentiſſimè, in ſuis membranis acuta inflammatione, ut ventriculus, ſæpe infeſtantur, à cauſis communibus inflammationis huc delatis; vel à materie acri potus, cibi, condimenti, medicamenti, veneni, aſſumta, huc delata, in plicis valvuloſis retenta, hærente; tum etiam ab acri, putrida, fætida materie purulenta, ichoroſa, gangrænoſa, bilioſa, atrabilaria, ex œſophago, ſtomacho, hepate, liene, pancreate, omento, huc appellente, hærente, rodente; denique ab convulſione ingente prægreſſa flatus creante, motum ſiſtente, ſicque inflammationem creante.

960. Nata his locis, contrahit inteſtina; cavitatem claudit; tranſitum appulſi impedit; dolorem acutiſſimum, ardentem, fixum, creat; convulſiones violentas, ubi appulſis irritatur, producit; alvum claudit; vomitum excitat ingeſtorum, & appulſorum, citius, tardiuſve poſt aſſumtionem, prout ſuperius, vel profundius hæſit; flatus dolentes; tormina cum borborygmis acutiſſima; ileum; volvulum; abſceſſum; gangrænam; ſcirrhum; cancrum;

febrim

Digitized by Google

febrim acutiſſimam; debilitatem ex dolore acerbiſſimo ſummam; mortem citiſſimam, producit.

961. Quamdiu in gradu inflammatorio ſubſiſtit, doloris Iliaci nomine imponit incautis, frigori, flatui, vento, periculoſo ſucceſſu adſcribitur, calidis tractatur, & carminantibus, eventu funeſtiſſimo.

962. Cognoſcitur autem facilè pro vera inflammatione ex febre acuta continua comite, ſiti ingente, calore magno, pulſu duro, dolore igneo, urina flammea, debilitate ſubitanea.

963. Si flexum Coli occupat [*959.*] facit Colicum dictum dolorem; ſi Recti inteſtini ultima infeſtat, tum pro hæmorrhoidibus cœcis haberi ſolet: ſolvitur dyſenteria blanda ſubcruenta biliosa.

964. Simulac noſcitur præſens per ſigna (*959.960.*) in eo ſtatu, ſtatim, maximo molimine tentanda ſanatio, quæ acquiritur. 1. miſſione larga, & repetita ſanguinis, ut in pleuritide [*890.*] 2. aſſiduo injectu clyſmatum laxantium, diluentium, antiphlogiſticorum, ſæpe repetitorum ad tertiam, quartam, & ultrà, vicem uno die. 3. potu aſſiduo calido eorundem, additis prudenter opiatis, & iis, quæ cauſæ ſingulari compertæ (*959.*) adverſa ſunt. 4. fomentis ex ſimilibus toti abdomini applicatis, maximè ex junioribus, vivis, calidis, ſanis, animalibus impoſitis. Atque 5. interim cautè cavendo ab omni acri, impetum augente, calefaciente, potu, cibo, medicamento, motu, animi affectu. 6. tamdiu perſiſtendo in uſu horum, donec omne malum ſedatum ſit, nec tribus diebus redierit.

965. Si malo hoc [*959. 960.*] prægreſſo; nec debitis remediis curato; & ultrà triduum ſemper cum vehementia perſiſtente, loco doloris, ardoris, diſtractionis, ſucceſſerit horror vagus per totum corpus ſine cauſa, obtuſus cum gravitate dolor in loco, ſignum erit ibidem formari abſceſſum; unde intra quatuordecim dies eo rupto effluet pus; quod ſi in cava abdominis effluit facit mala multa ſimilia [*939.*] ſi autem effluit in cava inteſtinorum facit dyſenteriam purulentam magnam, parvam, longam, brevem, prout ulceris ibi facti natura dabit; inde ſæpe integræ inteſtinorum membranæ exeunt, & ſæpe tabes fieret.

966. Simulac id (*965.*) adeſſe noſcitur, ſtatim inhibendus omnis victus, unde ſtercus multum, durum, craſſum, acre naſcitur; æger paſcendus ſolis juſculis cum leniter deterſivis radicibus incoctis; decocta balſamica, detergentia, multum bibenda, & inſtar clyſmatum injicienda; aut aquæ fontanæ medicatæ larga copia bibenda, in in his pergendum uſque ad perfectam ſanationem.

967. Si vero morbus habuerit cauſas violentiſſimas [*959.*] & produxerit ſæviſſima ſymptomata [*960.*] poterit facile in illo loco [*959. 963.*] producere gangrænam [*388.*] miſerrimè dein lethalem.

968. Quam futuram ex iiſdem obſervatis prægreſſis facilè prævidemus (*967.*) ſi ſimul nulla benignæ reſolutionis (*963.*) vel medelæ [*964.*] ſigna apparuerint.

969. Eam fieri docent ſigna prægreſſa [*968.*] tum ſubita, & ſine cauſa, remiſſio acerrimi doloris, manente pulſu debili, intermittente, ſudore frigido, dyſenteria fœtida, cinericea, ichoroſa, livida, nigra, fœcum ſine ſenſu demiſſione; unde brevi placida mors.

970. Malum id eouſque provectum, raro medelam capit; curandum prius; cæterum ſola methodus [*966.*] prodeſt.

971. At ſi cauſæ [*392.*] hìc ſcirrhum produxerint, longè alia mali idea naſcitur, quæ clarè certè pernoſcenda.

972. Ergo, ſi in inteſtinis dictis [*959. 963.*] inflammatio cum conditionibus [*392.*] diu perdurans, nec in ſummam ſevitiem [*960.*] aſcendens, nec reſolutione [*963.*] nec medicamentis [*964.*] nec ſuppuratione [*965.*] ſoluta, deinde reliquerit in loco affecto ſtuporem, gravitatem, diſtractionem, conſtantem, cogitandum eſt, ſcirrhum ibi naſci.

973. Qui ſi naturam ſuam [*392.*] ſequens, effectuſque ſuos [*486.*] producens in hoc loco [*959. 963.*] multa, gravia, pertinacia mala producit, qualia inprimis: ſtupor, pondus, incrementum, aſſiduò aucta; hinc cavitatis inteſtinalis anguſtatio; fœcum ibi & chyli ſtagnatio; horum in locum reſiſtentem actio, maximè putrida, ob moram, materie; hinc inteſtini occluſio, intorſio; ingeſtorum remora; Ileus; volvulus: vel ab acri irritante dyſenteria ſiccior; convulſio; ſingultus; vomitus; dolor aſſiduus; febris, macies; atrophia; mors.

Digitized by Google

974. Medicamenta parum valent, quæcunque demum ſint: victus ſit [966.] Sic fertur diu ſine magno malo.

975. Si autem ſcirrhus ille hoc loco conceptus per cauſas [492. 495.] ſignis [497. 498.] cognoſcitur, tum verò miſerrimus rerum ſtatus, & immedicabilis cernitur: qui intelligi poteſt ex [498.] collatis cum natura, functione, nervoſa textura inteſtini: maximè autem dyſenteria acerrima, aſſidua, rebellis, cuncta, per quæ vadit, exurens, erodens, conſumens, cum convulſionibus acerrimis, doloribus omni patientia majoribus, fixis, diuturnis, donec tandem mors unico ſit miſeriæ ſolatio.

976. Si, ſimulac ſcirrhi præſentia noſcitur (972.) tractatur methodo (974.) hoc malum [975.] multum cavetur. Sed ſi, ad id ſuperandum acria (490. N°. 3. 495. 502.) applicata imprudenter, maximè per valida purgantia, tum cancer illic oritur, ſævitque: tum autem potus ex ſolo lactis recentis ſero; victus ex juſculis farinoſis, carnoſiſve ſolis cum vitellis ovi; clyſmata blandiſſima ex ſolo decocto ſeminum lini, foliorum ſolani officinarum, vel capitum papav. alb. injicienda; medicamenta ſummoperè demulcentia, anodyna; leniter opiata, non facilè in acre tranſeuntia, danda.

977. Hinc demum liquet, cur practicis toties occurrant dolores œſophagi, oris ventriculi, hepatis, lienis, pancreatis, inteſtini Ilei, inteſtini Coli, adeò ſævi, fixi, pertinaces, intolerabiles, inſuperabiles? item quam ſit multiplex, miraque omni modo, dyſenteria? quam male in hujuſmodi malis ſæpe accuſetur acrimonia quædam hectica humorum ſingularis, & contra eam fictam dentur nocentia medicamenta? quanta ſit prudentia opus Medico daturo purgans in magno dolore illarum partium? quænam ſæpe ſit illa poſt hæc in nonnullis, ſequens, immedicabilis hypercatharſis? quam varia remedia, & methodus medendi requirantur ad dyſenterias curandas? quam vanum, fallax, & damnoſum ſit, ad has commendare unum, qualecunque demum ſit, medicamentum proprium? aut unam univerſalem medendi methodum? Et infinita ſimilia.

APHTHÆ.

978. QUUM verò in multis morbis acutis cum viſceribus inflammatis Aphthæ oriantur, de his nunc paucis agendum.

979. Sunt autem parva, rotunda, ſuperficiaria, ulcuſcula, os internum occupantia.

980. Quæ examinata accuratè videntur eſſe ultimi emiſſarii, quo in os liquor ſecretus effunditur ſalivoſus, mucoſuſque, exulcerationes, factæ ex obturatione ejus canalis extremi per humorem lentum, viſcidumque eò delatum.

981. Hinc occupant omnia loca, ubi talia emiſſaria hiant: adeòque labia, gingivas, genas internas, linguam, palatum, fauces, tonſillas, uvulam, gulam, ſtomachum, inteſtina tenuia, ubique fere eadem ſpecie.

982. Gentibus Borealibus, paludoſa loca inhabitantibus, tempeſtate calida pluvioſa, infantibus, ſenibuſque, frequentes.

983. Solent autem Aphthas in ore apparituras præcedere febris continua putrida; aut intermittens, continua facta; incipiens cum diarrhœa, vel dyſenteria; magna & perpetua, nauſea, vomitus, proſtratus appetitus; anxietas ingens, ſæpe repetens circà præcordia; debilitas magna; magna evacuatio quæcunque humorum; ſtupor & hebetudo; ſomnolentia levis, inæqualis, perpetua; perpetua querela de pondere & dolore circà ſtomachum.

984. Solet in initio aliquando hinc inde ſparſa apparere ſolitaria puſtula, jam primò in lingua, in labiorum angulis, in faucibus, & alibi, ſine ulla certa conſtantia loci primi: & illæ fere ſemper boni genii: aliquando primo apparent in imis faucibus adſcendente quaſi ex œſophago cruſta alba, denſa, ſplendente, inſtar recentis lardi, tenaciſſimè adhærente, leute adſcendente: atque hæ fere peſſimæ, & ut plurimum certò lethales: aliquando duris, craſſis, denſis, tenacibus cruſtis totum cavum oris ubique, uſque ad extrema labiorum, obſident, omnia tegentes ſimul: & ab his raro reſurgunt ægri.

985. Varius harum color: albus pellucidus inſtar margaritarum; albus ſincerus ex denſi-

Digitized by Google

denſitate magna; fuſcus; flavus; lividus; niger; quorum malignitas pari ordine, ac hic recenſetur, procedit, ut prior optimus, peſſimus poſterior, ſit.

986. Ubi hæſerunt aliquamdiu, ſolent infernè ſolvi, laxari, fruſtulatim decidere, ſicque ſenſim, & ſucceſſivè omnes partes prius affectæ liberantur. Tum nonnullæ cadunt citò, aliæ tardè. Quædam ilicò renaſcuntur, quædam tardè, aliæ non: renaſcuntur quandoque æquè denſæ ac priores, & etiam nonnunquam adhuc denſiores: patetque iterum tum diverſitas periculi, & ubi.

987. Hic locus (981.) natura (979.980.) cauſa [980. 983.] ſymptomata hujus mali [984. ad 987.] unde de genio ſtatuere licet: atque inde effectus ejus facilè deduci poſſunt.

988. Ubi enim talis cruſta aphthoſa totam ſuperficiem tegit partium deſcriptarum [981.] tum ſenſum nervis imprimendum tollit, unde ſapor omnis ſublatus, exitum liquidorum per ſua emiſſaria impedit, unde ſiccitas, vaſorum ſuppoſitorum dilatatio, liquorum ſub his ſtagnantium putrefactio, inflammatio partium ipſarum; cavitates vaſorum abſorbentium claudit, unde ingreſſum novi chyli, potus, medicamentorum impedit, vitia à denegata refectione corporis nata producit, unde tandem inde mors; cruſtis deciduis, major per dilatata vaſa jam aperta humorum effluxus, unde ſalivatio, diarrhœa, quæ bonæ ſi non renaſcuntur aphthoſæ cruſtæ; malæ, ſi iterum procreantur; deciduis cruſtis, dolor inflammatarum, & jam denudatarum partium, ſæpe vivum cruorem ſtillantium, unde ſaliva ſanguinolenta, taliſque dyſenteria: hæc autem omnia, ſi ſtomacho, emiſſario hepatis, pancreatis, inteſtinorum applicantur, nos docent infinita mala, quæ ex hoc uno morbo oriri poſſunt; ut non opus ſit aliam prognoſin dicere.

989. Si verò ulceroſæ cruſtæ hæ admodùm lentæ, craſſæ; latæ, compactæ, tum ſæpe ſuffocata caro ſubjecta inflammata, ſuppurata, gangrænoſa, in dira ulcera mutatur, eroſo quandoque in os palati uſque ejus involucro; qualia autem in ſtomacho & inteſtinis hinc mala, per ſe patet.

990. Ut curetur optimè hoc malum, debet 1. humorum vitalium impulſus internus in partes obſeſſas excitari, temperari, ut ſuppeditato liquido infernè reſolutio, laxatio, lapſus, concilietur cruſtæ ulceroſæ: id efficitur potu multo, calido, diluente, reſolvente, abſtergente. Et quia in mala ſpecie hujus morbi vaſa lactea obſeſſa introitum facilem negant, hinc fomenta, vapores, balnea, mirifici hìc uſus ex eiſdem: cibus autem optimus ex aqua, pane, coctis, dein vino & melle miſtis. 2. debet cruſta in facilem citumque lapſum diſponi: id fit fomento, gargariſmo, clyſmate: quæ liquore calido laxante, emolliente, detergente, & ſatis diu adhærendo humectante, putrefactioni reſiſtente, conſtare debent. 3. ſimulac lapſus conciliatus eſt, tum anodyno, demulcente, & ſimul parum corroborante medicamento ſimili utendum. 4. ſimulac rurſum febris ſedata, urina hypoſtatica, pulſus paulò liberior, tum potus corroborans prodeſt. 5. in fine mali purgans corroborans per alvum exhibendum.

991. Ex hac hiſtoria & curatione aphtharum multa obſcura problemata practica ſolvuntur. Cur enim in febre cum diarrhœa & dyſenteria in fine morbi aphthæ? Cur id in pueris, ſenibuſque inprimis? cur maximè, ſi medicamenta, victus, regimen, calefacientia, aut adſtringentia, in initio morbi hujus data? Cur ſi in talis morbi initiò purgans datur aphthæ hujuſmodi præcaventur? Cur in peſſimis aphthis moleſtus & funeſtus ſingultus? Cur ora aphthoſa, ventres turbati, appetitus proſtrati junguntur ab Hippocrate? cur aphthoſa tunica ventriculi lienteriam creat? Cur aphthæ nigræ peſtiferæ habentur? Cur aphthoſum os gravidæ abortus prænuncium? Cur in putridis pulmonibus, hepate &c. Aphthæ adſunt? Cur tumor, calor, ſuffocatio, angina ab aphthis refrigeratis? Cur deliria, jactationes, pervigilia, ſudor frigidus, adeò hìc funeſta?

992. Regula ergò eſt: aphthæ pellucidæ, albæ, tenues, ſparſæ, molles, facile cadentes, parum renaſcentes, ſuperficiariæ, bonæ; contrà verò: candidiſſimè opacæ, flavæ, fuſcæ, nigræ, denſæ, craſſæ, coeuntes, duræ, tenaces, aſſiduò refectæ, erodentes, malæ.

P 4 NE-

NEPHRITIS.

993. IPſos Renes vera inflammatione occupari ſcimus ex dolore ardente, pungente, magno, inflammatorio loci ubi Renes ſiti ſunt; ex febre acuta, continua concomitante; ex urina pauca, ſæpe parva copia, emiſſa, admodum rubra & flammea, vel in ſummo malo, aquoſa; ſtupore cruris vicini; dolore inguinis, teſtiſque vicini; dolore iliaco; vomitu bilis; ructu aſſiduo.

994. Hanc [993.] producunt omnes cauſæ generales inflammationis renibus applicatæ; adeòque 1. quidquid fines arteriæ ad tranſmittendum impedit, vulnus, contuſio, abſceſſus, tumor, decubitus diuturnus, nixus corporis validus, lapillus. 2. quidquid urinam in pelvim, ureterem, veſicam tranſire impedit, ut ſimiles cauſæ, ac mox enarratæ, applicatæ his partibus. 3. quæ craſſiora ſanguinis vi adigunt in canales urinoſos, ut curſus, equitatio diuturna & vehemens, æſtus, nixus, plethora, diuretica, acria, venena. 4. ſpaſmodica omnium illorum vaſculorum diu permanens contractio.

995. Si ſumma inflammatio hæc vaſcula occupat, ita ſæpe ſtringuntur, ut nihil reddatur lotii: aliquando ut valde parum, pellucidum, tenue, aquoſum, quod peſſimum. Irritatis ſæpe nervis cohærentibus, & vicinis, dolores & convulſiones facit per ſtomachum, meſenterium, inteſtina, ureteres; unde ructus, nauſea, vomitus, dejectiones alvi, ileus, urina intercepta, crurum ſtupor, horum immobilitas, lumborum ardor.

996. Sanatur bonitate naturæ, & morbi, 1°. per reſolutionem. 2°. urina copioſa, ruffa, craſſa, continuato fluore reddita ante diem morbi ſeptimum, aut ad ſummum quartumdecimum. 3°. Hæmorrhoidibus initio morbi largè fluentibus.

997. Sanatur, ubi in ſtatu inflammationis per ſua ſigna noſcitur (993. 995.) 1. per remedia generalia omni inflammationi ſanandæ propria, venæ ſectionem, avulſionem, dilutionem. 2. decocta lenia, emollientia, antiphlogiſtica magna copia ingeſta. 3. Clyſmata, fomenta, balnea ex iiſdem conſtantia. 4. victu humido, leni, quiete, vitatione lecti calidi, inprimis autem decubitus in dorſo.

998. Si nimia ſymptomata doloris, vel convulſionis urgent, opiata proſunt.

999. Vomitum autem nimium, morbi ſymptoma, ſæpe ingeſtu tepidæ mellitæ juvare prodeſt.

1000. Atque hac ſola methodo tutò curatur ipſa nephritis à calculo renibus, ureteribuſve impacto orta.

1001. Si cauſæ nephritidis magnæ, nec malum reſolvitur (996.) nec ſanatur [997.] ſed excurrit ultrà ſeptimum diem, abſceſſus metuendus; quem fieri, docet remiſſio doloris, ejus in pulſationem mutatio, horror ſæpè recurrens, gravitas, ſtuporque partis; jam factum eſſe docet prægreſſus priorum, tum pulſus, ardor, tenſio in loco, urina purulenta, fœtida, inſtar urinæ ſalſæ putrefactæ: ſimulac abſceſſus ille factus ſcitur, utendum valde maturantibus primò & emollientibus, dein purulenta apparente urina, diureticis puris ex aquis medicatis, ſero lactis, ſimilibuſque, uſurpatis ſimul balſamicis.

1002. Si verò ſuppuratio illa [1001.] diu durat, totus ren exeſus ſaccum format nulli uſui ſervientem: tumque frequenter tabes renalis adeſt.

1003. Si ſcirrhum hic format, paralyſis, vel claudicatio cruris ſuppoſiti oritur, immedicabile malum: unde ſæpe lenta tabes, hydrops: &c.

1004. Si autem parva copia materiæ inflammatæ coagulata in folliculo urinæ minimo hæſerit, baſin format, cui appoſita ſabuli in urina materies cruſtatim accreſcens calculum renalem creet, ſicque eundem augeat: de quo poſteà.

1005. Quin etiam aliquando in gangrænam tranſit, quod docet vehementia cauſæ (994.) ſymptomatum (995.) abſentia levaminis per remedia (997.) & ſubita remiſſio doloris ſine cauſa, cum ſudore frigido, pulſu debili, intermittente, ſingultu, urina, vel nulla, vel livida, nigra, capilloſa, fœtente, carunculis fuſcis, nigriſve fœda, defectu virium ſubito, ſummo: ubi nihil juvat, vel medicina. [902.]

1006. Hinc patet, infinitas eſſe nephritidis ſpecies, cauſaſque; & inter eas unam à calculo; tamen eſſe omnium ferme eandem curationem. Cur in febribus toties nephritis [993.] ejuſque criſis [996.]?

APO-

APOPLEXIA.

1007. SUmma velocitas, nexus ſæpe cum inflammatione, fœcunditas multorum inde pendentium malorum, requirit, ut ordine nunc de Apoplexia agatur.

1008. Quæ tunc dicitur adeſſe, quandò repente actio quinque ſenſuum externorum, tum internorum, omneſque motus voluntarii abolentur, ſuperſtite pulſu plerumque forti, & reſpiratione difficili, magna, ſtertente, unà cum imagine profundi perpetuique ſomni.

1009. Accuratiſſima & multiplex valde obſervatio docuit, hunc morbum accidiſſe, quoties illæ prægreſſæ eſſent cauſæ, quę potuerunt impedire integrè, vel multum, effluxum liquidi cerebroſi ſpirituoſi in organa ſenſuum, motuumque voluntariorum, & viciſſim hujus refluxum ab his organis in ipſum ſenſorium commune; ſuperſtite interim cerebelloſi liquoris in cor, & naturalia reſpirationis organa, itu, & forſan reditu, aliquo, qui ad has functiones ſuſtinendas quodammodò ſufficiat.

1010. Quæ cauſæ omnes recenſitæ ab Obſervatoribus in aliquas claſſes redigi poſſunt in commoda Praxios.

1. Nativa corporis fabrica, Caput magnum, Collum breve, & ſæpe ſex modo vertebris exſtructum; Corpus valde craſſum & pingue, Temperie plethorica, cacochymia pituitoſa multum excellens.

2. Quæcunque ſanguinem, lympham, materiem ſpirituum ità mutant, ut per arterias cerebri liberè ire non poſſint, ſed impacta hæreant: talia ſunt ſæpe α. polypoſæ in carotidibus, vertebralibuſque arteriis concretiones, ſive circa cor primò, ſive intrà ipſum cranium factæ; quæ cordis palpitatione, pulſu inæquali, vertigine, ſcotomia, frequentioribus, & ad auctum motum, caloremve, increſcentibus, ſe manifeſtant. β. ſpiſſitudo inflammatoria cruoris, quam docent febris acuta continua, phrenitis, dolor capitis ingens, inflammatorius, diu prægreſſa; tum omnia ſigna, quæ oriuntur à ſanguine, qui impeditus ire per vaſa cerebri, eò majore copia, & impetu per ramos carotidis alios ruit, unde rubor, tumor, inflammatio oculorum, cum lachrymis excuſſis, faciei, & colli. γ. craſſa, glutinoſa, pituitoſa iners ſanguinis totius natura; unde ſenibus, catarrhoſis, frigidis, humidis, pallidis, leucophlegmaticis, hic morbus admodum familiaris: quin & præſagitur iis futurus jam ante adventum ſuum, per otia, hebetudines, ſomnolentiam, pigritiam ad motus quoſcunque, vocem ſolitò tardiorem, tremores, ſtertores, incubos, oculos pallidos, turgidos, humentes, caliginoſos, vomitum pituitæ frequentem, vertigines, reſpirationem ad minimos motus anheloſam, cum narium pinnis compreſſis, omnes cauſæ, unde glutinoſum iners fit, accumulatur (*69.* ad *75.*)

3. Quæcunque arterias ipſas, vaſave nervoſa cerebri ita comprimunt, ut cruor, ſpirituſque, transfluere, non poſſint. α. plethora, cacochymia replens, calida valde temperies, hinc obnoxia huic malo, maximè ſi motus, calorve ingens velocitatem adauxerint; hinc his accidere ſolet à lauto valde cibo, potu, medicamentis acribus & valde moventibus, ut ſunt cardiaca, volatilia, vomitoria, &c. æſtu, motuque exorbitantibus, intentione animi ſumma, diuturna, ſæpe repetita. β. tumores quicunque intra cranium nati, inflammatorii, abſceſſus, ſeroſi, pituitoſi, ſteatomatoſi, ſcirrhoſi, oſſei, vel arterias, vel venarum coitum circa torcular, vel nervorum initia medulloſa, comprimentes, aut medullam cerebri ipſam. γ. nimia velocitas cruoris in caput determinata, dum per inferiora arterioſa vaſa impeditum iter per quaſcunque ex infinitis cauſas. δ. quæ extra cranium venas cerebri ſanguinem referentes comprimunt rurſum quacunque cauſa. ε. effuſi humores ſanguinei, purulenti, ichoroſi, lymphatici, ſuprà duram piamve matrem externè comprimentes.

4. Omnia, quæ arterioſa, venoſa, lymphatica vaſa interioris cerebri, circa cavitates ita ſolvunt, ut exeuns liquor aggeſtus, compreſſu ſuo fornicatas cerebroſorum nervorum origines lædat. Talia ſunt, ſerum acre in hydropicis, leucophlegmaticiſque; ſanguis in plethoricis; acrimonia atrabilaria in melancholicis,

licis, ſcorbuticis, podagricis; quæ vulgaris cauſa intra 40. & ſexageſimum ætatis annum agens: quæ omnia latentia per cauſas moventes excitata, ſæpe ſubitò morbum hunc creant. Hujus ergò prænuncia ex natura materiæ prius natæ, & cognitis cauſis excitantibus, peti debent. Maximè his animi affectus ſummi, & inteſiſſima ſtudia, nocent.

5. Huc venena quædam referuntur, quæ tamen vel ex vi trium ultimarum cauſarum [No. 2. 3. 4.] agunt, vel potius pulmoni primo, quam cerebro nocent.

1011. Cauſas has [1010.] docuit Anatomica inſpectio cadaverum apoplexia extinctorum atque obſervatio hiſtorica eorum, quæ in ipſa horum ægrorum curatione obſervari poſſunt: meditatio autem facilè in dictas [1010.] claſſes ordinat, curationi inveniendę quam aptiſſimas.

1012. Ex iiſdem conſtat à diverſis, & oppoſitis quidem cauſis, morbum hunc ſæpe produci; adeòque bene dividi in ſanguineam & pituitoſam; ſed non perfecta diviſione, quum & ſeroſa, & atrabilaria, & polypoſa ſit, & alia.

1013. Locus verò affectus in apoplexia exquiſita eſt totum ſenſorium commune; in parapoplexia vero ejus quædam pars præ cæteris, religuis quodammodo, ſed tamen minus, preſſis, Cerebello, ut plurimum, in initio illæſo.

1014. Unde patet, cur pulſus & reſpiratio exerceantur, ſenſibus interim, motibuſque voluntariis, deſtructis? imò cur ſæpe pulſus & reſpiratio creſcant pro rato, quo ſenſus, motuſque plùs decreſcunt, ut & circa mortem?

1015. Magnitudo igitur apoplexię cenſetur ætate, temperie, fabrica ægri, tum vehementia ſymptomatum, & inprimis abſoluta deſtructione ſenſuum, motuumque; reſpiratione valida cum profundo ſtertore; ſpuma circa os, copioſa, viſcidaque; ſudore tenui, guttatim hærente; frigidiuſculo; ortu ex debili primò parapoplexia prægreſſa, ortu ex epilepſia ingenti præmiſſa, vel ex cauſa nota vehementiori.

1016. Levitas & ſanabilitas mali contra decernitur ex levitate ſymptomatum, abſentia dictorum [1015.]

1017. Lenis apoplexia ſolvitur ſuperveniente ſudore multo, æquabili, rorido, calido, levante; urina multa, craſſa, hęmorroidibus largis, diu fluentibus; fluxu menſtruo reſtituto; alvi fluxu; febre magna.

1018. Paulo gravior, ſuperata cauſa, ſolet mutari in paralyſin alicujus partis muſculoſæ; totius lateris unius, unde hemiplegia; vel omnium cervici ſuppoſitarum partium, unde paraplegia dicitur; quæ rarò curatur, ſemperque memoriæ, judicii, motuum læſiones relinquit; unde ſoporoſi hebetes, tremuli, vertiginoſi, puſillanimes remanere ſolent.

1019. Exquiſita apoplexia [1015.] attrito cerebello, corruptis liquidis, cauſa in cerebellum propagata, in mortem cito finitur, raro ſeptimum diem excurrens.

1020. Futura apoplexia prævidetur: 1. ex cognita naturali temperie (1010. N. 1.) 2. materie morboſa cognita ut cauſa proegumena (1010. No. 2. 3.) 3. ex procatarcticis. 4. ex primis effectibus incepti mali, ut ſunt tremor; vacillatio; vertigo; ſcotomia; ſtupor; ſopor; memoria vacillans; tinnitus aurium; inflatus ſuperiorum; reſpiratio ſolito profundior, cum naribus compreſſis; incubus.

1021. Præſens facilè noſcitur, ſi modo inter diverſos ejus gradus diſtinguitur.

1022. Curatio hujus mali generalis nulla dari poteſt: oportet enim, ut pro *varietate* cauſæ (1010.) modi applicandi, & loci affecti, varia omninò ſit; & ut applicetur antequam malum adoleverit.

1023. Si ergo ex lenta, inerti, frigidaque cauſa (1010. N. 2. lit. γ.) oritura prævidetur per ſigna ibi poſita, ſtatim conandum 1. ut preſſio glutinoſi à capite avertatur. 2. lentor in cerebro & in toto corpore attenuetur.

1024. Preſſio in vaſa cerebri minuitur 1. derivatione in alia, & oppoſita loca. 2. evacuationibus univerſalibus.

1025. Vapor, fotus, balneum, ſuctio, epiſpaſticum, rubefaciens, veſicans, cauſticum, fonticulus, ſetaceum, frictio, ligatura determinata, venis majoribus, pedibus, cruribus, femoribus, applicata primo ſcopo attingendo (1025. No. 1.) valent. Collutiones, gargariſmi, maſticatoria, ſalivam moventia, apophlegmatiſmi, ori, faucibus, naribus applicata, eidem inſerviunt.

Digitized by Google

1026. Vomitoria, purgantia valida, certò determinata; ſcarificatio; venarum pertuſio ſecundo ſcopo (1024. N°. 2.) ſatisfaciunt; licet aliquid ſemper incerti ſecum ferant.

1027. Lentor verò, præmiſſis (1024. 1025. 1026.) determinantibus, diſſolvitur remediis generalibus contra gluten deſcriptis (75.) cum prudentia adhibendis, capiti applicandis omni forma: inter omnia veſicæ per cantharidas proſunt, & inſecta ſimilia ſenſim uſurpata.

1028. Si ab iiſdem cauſis (1023.) apoplexia jam facta eſt, rarò curatur: ſi vires ferunt, eadem tentanda (1023. ad 1028.) naribus, ori, capiti applicanda omnia, quæ ſenſus excitare queant; acerrimi uſurpandi ſtimuli quicunque; alvus acri clyſmate laxanda.

1029. In uſum tamen horum omnium (1028.) augetur ſæpe malum, materie magis mota, & impacta, per omnia ſtimulantia: viribus tamen mox projiciundis per evacuantia. Hinc in concilianda diſſolutione ſemper evacuationi & avulſioni ſtudendum; quantum res pati queat: inde regula; Venæ ſectio, ni juvet, occidit.

1030. Si autem per ſua ſigna (1010. N°. 2. l. β. N°. 3. l. α. l. γ.) apoplexia ortura prævidetur, ilicò confugiendum ad ea, quæ velociſſimè inanire, reſolvere, avertere, queant. 1. ergo fiat larga, cita, miſſio ſanguinis, & quidem ex jugularibus venis; quæ, pro re nata, repetatur: poſt hanc enim, ſi ſtatu eſt morbus ſanabili, ſtatim levamen oriri ſolet. 2. tum purgans antiphlogiſticum detur magna copia, & aliquoties repetatur, ut fere aſſidua diarrhœa excitetur; ſi autem purgantia non ſatis citò operantur, clyſmate ſatis acri determinentur. 3. toto dein decurſu morbi medicamenta refrigerantia, diluentia, attenuantia, ad urinas ducentia, exhibeantur. 4. aſſiduò ſimul revellentia fortia addantur, donec malum ſuperatum ſit. 5. victu, potuque utatur tenuiſſimis. 6. caveatur ſummoperè ab omni medicamento valido ſtimulante, movente, calefaciente; à calore externo, à decubitu in lecto, maximè declivi & ſupino.

1031. At ſi illa ipſa (1030.) jam facta eſt, vix ulla ſpes ſupererit; eaque ſola in exercitatione eorundem (1030.)

1032. Quæ vero ab extravaſatis liquidis inter cranium & membranas, inter membranas ipſas, à vulnere, contuſo, fracto, ſuppuratove oritur, jam tractata eſt in vulneribus capitis (267. 268. 273. ad 297.) unde petenda.

1033. Quæ ab effuſis jam liquidis in interioribus cerebri cavitatibus orta jam eſt (1010. N. 4.) per ſua ſigna ibi data, cognita, vix requirit medelam, quum plerumque mors certa cito adſit: ſi quid tentandum, id omne ſperandum 1. à reſorptu effuſi in venas iterum [279. 280.] 2. à correctione acrimoniæ prædominantis, & glutinis ſimul, quæ nulla re felicius, quam per ſaponacea Chemica abſolvitur.

1034. Quæ à prædominio lymphæ extravaſatę orta eſt, facilius tollitur, omiſſa, utpote hic fere nocente, miſſione ſanguinis; datis hydragogis fortiſſimis ſtatim ad alvum determinatis; tum diſſipantibus applicatis; maximè veſicatoriis largiſſimis, diu apertis; victu exſiccante; fortibus epiſpaſticis, fonticulis, ſetaceiſque.

1035. Si vero à venenis jam producta fuerit, nulla hactenus medela deſcripta habetur; ut nec illi, quæ à polypo.

CATALEPSIS.

1036. Catoche, Catochus, Catalepſis, dicitur morbus, quo laborans repentè, immotus, nec ſentiens, illum corporis ſtatum retinet, quem primo momento accedentis morbi habebat.

1037. Hujus ergo proxima cauſa immobilitas ſenſorii communis, prout primo momento inſultus ſe habebat.

1038. Ergo ſanguinis cerebroſi, glandularum cerebri, emiſſariorum ejus abſoluta quies, ut in initio.

1039. Omnes quidem in eo morbo functiones cerebri læduntur, & illæ, quæ inde pendent: ſoli muſculi ſic manent tenſi ut in initio erant; cœterum reſpiratio & pulſus ſuperſunt, at plerumque leves.

1040. Febris intermittens diu perdurans, maximè quartana; melancholica, ſicca, ſtrigoſa temperies; menſtrua, & hæmorrhoides retenta; terrores ſummi, ſubitique; profunda, protracta diu in unum objectum meditatio; febres validæ in homine ſanguinolento accenſæ, morbum hunc plerumque antecedunt.

1041.

Digitized by Google

1041. Diſſecta cadavera demonſtraverunt arterias venaſque cerebri valdè turgentes fortiter impacto denſo cruore.

1042. Sanatur ſæpe excitata larga narium hæmorrhagia.

1043. In alios morbos raro tranſit; aliquando tamen Epilepſia, Convulſio, Dementia, *ἀτροφία* eum exceperunt; in mortem plerumque finitur.

1044. Curatio tentatur pro varietate cauſæ varia. Excitando per objecta validè in organa ſenſuum agentia, ut ſunt lux, ſonus, ſtimulus, ſal volatilis acer, dolor, frictio, motus continuatus; hæmorrhagiæ ex naribus prolectu; hæmorrhoidalis; menſtruive fluxus prolectu; ſternutatoriis; vomitivis; veſicatoriis; fonticulis; ſetaceis; victu humectante.

CARUS.

1045. CArus eſt apoplexia levis, ſomnus vero graviſſimus, cum febre, ex cauſis maximè cerebrum illæſum comprimentibus [1010. N°. 3. l. *α*. *β*. *γ*. *δ*.] aut cauſis obſtruentibus, ſed facilius, quam in apoplexia, ſolvendis [1010. N. 2. l. *β*. *γ*.] eſt in hoc aliqua perceptio, ſed ſubitanea; aliquis ſenſus, ſed parvus.

1046. Hinc à caro ſoluto ſanitas, niſi quod forte, titubatio vacillans capitis aliquamdiu ſuperſit.

1047. Curatio petenda ex curatione apoplexiæ tradita (1020. ad 1036.)

1048. Coma vigil, Coma ſomnolentum, Cataphora, videntur tantum eſſe Cari leviores ſpecies (703. ad 710.)

1049. Lethargus autem levior eſt apoplexiæ ſpecies ex cauſa frigida, lenta, aquoſa: unde ex hiſtoria apoplexiæ ejus cognitio & curatio petenda (1008. ad 1036.)

DE MORBIS CHRONICIS.

1050. HActenus de morbis principibus acutis internis: & externis: nunc de Chronicis agendum. Illi verò, ſi in corpore nati, ortum duxerunt vel ex vitiis liquidorum ſenſim natis, vel ex vitiis relictis à morbis acutis non bene ſanatis.

1051. Vitia liquidis ſenſim nata oriuntur 1. ex ingeſtis aere, cibo, potu, condimento, medicamento, veneno, tam alienis, ut noſtris humoribus ſimilia non ſint, tam validis, ut vi noſtrorum viſcerum & humorum noſtris aſſimulari non poſſint. Eaque ſunt *α*. *acor* [60. ad 69.] *β*. *auſterum*, ex acore & terreſtri plurimo unitis, ut à fructibus immaturis, vel adſtringentibus ſuccis, vinis, & ſimilibus; quæ liquores coagulant, vaſcula conſtringunt, hinc obſtructiones duras pariunt (31.36.40.50.51.113. N. 1. 117.) Sanatur diluentibus, alcalicis fixis, ſaponaceis alcalicis, diu prudenter uſurpatis. *γ*. *acre pingue aromaticum*, ex cibis, potibus, condimentis, calidis odore, ſapore; hæc calorem, attritum, læſionem minimorum vaſculorum, dolores calidos, attenuationem liquorum, horum putrefactiones, extravaſationes, & ſimilia multa producunt: curantur aquoſis, farinoſis, gelatinoſis acidis *δ*. *Pingue iners*, ab nimio uſu pinguium ex animalibus terreſtribus, piſcibus, vegetabilibus oleoſis, hinc obſtructio [117.] ranciditas bilioſa, inflammatio, corroſio, putrefactio peſſima [82. 526.] Curatur diluente, ſaponaceo, acido. *ε*. *ſalſedo muriatica*, ex ſale, ſalitiſve; vaſcula deſtruit, liquida ſolvit, acria reddit illa, hinc *ἀτροφίαν*, ſolutiones vaſorum, extravaſationes liquorum, non citò putreſcentium, ſed maculas producentium. Tollitur aqua, acidis, lixivio calcis vivæ. *ζ*. *alcali* [76. ad 91.] *η*. *glutinoſum* [69. ad 76.] 2. à viribus noſtris nimiis in ingeſta [50. ad 58. 92. ad 106.] 3. à ſpontaneis noſtrorum humorum vitioſis permutationibus [58. ad 91.]

1052. Ex morbis acutis malè ſanatis oriuntur vitia in humoribus quocunque corporis loco: *α*. purulenta [158. N. 5. 6. 7. 402.] quæ producunt multa mala [936. N. 4. 941.] ſanantur [942.] *β*. Ichoroſa [158. N. 4. 206.] quorum effectus rodere, conſumere. Sanantur blandis, demulcentibus, inſpiſſantibus: *γ*. putrefacta, quæ recenſita [1051. N. 1. l. *γ*. *ζ*. N. 2. N 3.]

1053. Morbi acuti male ſanati in partibus ſolidis, compoſitiſve, relinquunt Abſceſſus (387. 402.) Fiſtulas (413.) Empyemata (894.) Scirrhos (392. 484. 485. 486.) Cancros (492. 494.) Caries (526.)

1054. Ex his in morbis [1051. 1052. 1053.] ſimplicibus, aut omni modo compoſitis inter ſe infiniti ſanè alii, ut effectus, ſequi poſſunt; adeòque ex eorum dato intellectu ha-

ctu hactenus optimè perſpici, & curari.

1055. Quum verò inde pendeant, ut patebit, omnes Chronici; horum ergò generalis doctrina, diviſioque hinc haurienda.

1056. Unde etiam ſtatim apparet, hos varietate quidem infinitos ratione ſymptomatum, tamen ex origine non adeò compoſita pendere, neque tam varia medicamenta, medendive methodum requirere; tum ſimul perſpicitur diuturnitatis in pleriſque, incurabilitatis verò in multis ratio; id ipſum pertractando jam patebit.

PARALYSIS.

1057. Paralyſis vocatur muſculi laxa immobilitas, nullo nixu voluntatis, vel vitæ, ſuperanda; ſenſus aliquandò ſimul abſolutè perit; aliquando levis cum ſtupore, ſenſuque quaſi punctorio levi, ſupereſt.

1058. Cauſa hujus proxima ſemper impeditus fluor liquidi nervoſi à cerebro in muſculum paralyticum, vel liquidi arterioſi in eundem.

1059. Ergò oriri poteſt 1. ab omni cauſa apoplexiam generante (1010.) 2. ab omni ea, quæ nervum tranſmittendo ſpiritui ineptum reddit. 3. Quæ introitum arterioſi cruoris in muſculum impedit. Inde paraplegiæ, hemiplegiæ, paralyſios partis ſingularis, natura intelligitur.

1060. Itaque apoplexia; levior parapoplexia (1009. 1010. 1015.) epilepſia; convulſio; dolor ingens & diuturnus; omnes ſolitæ evacuationes retentæ cum ſubſequente vertigine, ut hemorrhoidum, menſtruorum, abſceſſum, fiſtularum, alvi, veſicæ, ſalivæ; metaptoſes cujuſcunque materiæ morboſę in acutis, vel chronicis; quidquid obſtruendo, ſolvendo, comprimendo, ligando, diſtorquendo, diſtrahendo, conſtringendo, nervos lædit; adèòque craſſi humores, vulnera, eroſiones, abſceſſus, gangrænæ, tumores inflammatorii in integumentis nervoſæ medullæ, in gangliis, in nervis ipſis, ſeroſi, purulenti, ichoroſi, ſcirrhoſi, & ſimiles, fortes arctæque ligaturæ, fracturæ, luxationes, adſtringentia valde alimenta, medicamenta, venena; inde frigus ſummum, calor maximus, humiditas frigida, uſus aquæ calidæ nimius, aſſiduus, vapor arſenici, antimonii, calcis recentis, mercurii, & aliorum venenorum, Paralyſin creare poſſunt.

1061. Cauſa proxima (1058.) & remota [1059. 1060.] adèòque his nata paralyſis ipſa, varios admodum producit effectus, pro varietate ſedis, ubi illa cauſa hæret; pro varietate magnitudinis, qua ibi hæret; pro diverſitate partis affectæ, prout vitæ neceſſaria magis minuſve, magis mediatè, vel immediatè; inde enim lethalis, minus lethalis, ſanabilis, incurabiliſve haberi poteſt.

1062. Paralyſis Cordis, pulmonum; muſculorum reſpirationi inſervientium, gulæque, brevi lethalis: ſtomachi, inteſtinorum, & veſicæ, à cauſis internis, valde periculoſa: muſculorum faciei mala, & facilè in apoplexiam mutabilis. Paraplegia valdè periculoſa, apoplexiæ prænuncia, hac nata lethalis: hemiplegia mala, paraplegiæ affinis, hinc apoplexia necans; quæ cum frigore, inſenſilitate, atrophia partis, mala, raròque medicabilis: quæ cum ſæva convulſione, & magno calore partis oppoſitæ, mala; ex horum verò oppoſitis ſcitur, quænam ſanabilis, minuſque metuenda ſit: quænam verò toties cauſa repentinæ, nec ullo præſagio prævìſæ, mortis, ſine ullo fere ſymptomate concomitante.

1063. Quæ omnia [1057. ad 1063.] ſi quis ſingulis muſculis, cujuſcunque demum functionis auctoribus, applicat, infinitorum certè, & maximè mirabilium morborum cauſas intelliget, diagnoſin, prognoſinque ſciet.

1064. Sanavit Natura hunc morbum attenuando & diſſipando materiem morboſam, mala criſi ad cerebri exteriora, ejus ventriculos, circà medullam oblongatam, ſpinalem, exitum nervorum à medulla, nervos, depoſitam; ſolvendo impacta per magnam febrim ſupervenientem; movendo per tremorem convulſivum partis; educendo per diarrhœam largam & diuturnam.

1065. Curatio requirit ablationem cauſæ [1059. 1060.] nervorum functionem & arteriarum impedientis, dein liberi fluxus reſtitutionem.

1066. Cauſa impediens, auſertur variis modis, cauſæ, prius perſpectæ, facilè applicandis.

1067.

Digitized by Google

1067. Si illa cauſa intus hærens, craſſa, ſtagnanſque eſt, utendum iis remediis, quæ producere poſſint illa, quibus Natura (1064.) hunc morbum ſæpe ſanavit.

1068. Ergò curatio tentatur 1. attenuantibus, diſſipantibuſque α. Aromaticis, cephalicis, nervinis, uterinis dictis vegetabilibus, ſpecie ſucci expreſſi, infuſi, decocti, extracti, ſpiritus, conditi. β. Salibus fixis uſtione, volatilibus deſtillatione, aut putrefactione hinc electis. γ. Olei expreſſione, coctione, infuſione, deſtillatione hinc productis. δ. Saponaceis ex horum combinatione per artem productis. ε. Viroſis animalium partibus, inſectorum ſuccis, ſpiritibus, oleis, ſalibus, tincturis. β. Salibus foſſilibus, cryſtallis metallicis, & iis, quæ ex his maximè compoſita. κ. His omnibus, ut ſe mutuò juvent, cum prudentia, permiſtis: atque horum quidem uſu attenuatio, diſſipatio, calor febrilis, obtinetur. 2. Validis ſtimulantibus, & impacta quæcunque fortiter, motu nervoſo tremente & convulſivo excitato, excutientibus: eo inprimis ſternutatoria, & vomitoria fortia pertinent; ſi aliquoties inprimis repetuntur. 3. Purgantibus per alvum calidis, ſolventibus, aromaticis, vegetabilibus, vel & foſſilibus, acribus, metallicíſque mercurialibus, antimoniatis, adeoque fortibus hydragogis, larga doſi, pluribus diebus ſucceſſivè repetita, datis; quorum ope copioſa, & aliquamdiu perdurans diarrhœa, excitetur. 4. implendo primo vaſa corporis largo potu attenuantium præmiſſorum, dein excitatione majoris motus, & ſudoris, ope vaporis ſpirituum accenſorum.

1069. Frictiones externæ ſiccæ, calidæ ad ruborem uſque, vel cum ſpiritibus penetranti & ſtimulante virtute præditis ex animalibus, vegetabilibuſque, aut cum oleis, linimentis, balſamis, unguentis, nervinis, proſunt. Balnea vaporum, immerſiva; Emplaſtra acria, aromatica, attrahentia dicta; Cucurbitæ; ſcarificationes; veſicatoria; fuſtigationes; dolorem & levem inflammationem excitantia, ut urticæ, & ſimilia, juvant.

1070. Maximè autem curandum, ut ad ſedem cauſæ detectam omnia remedia (1068. 1069.) ſi poſſibile, applicentur: pars læſa, plures ſimul eodem vitio læſæ, ſcientia muſculorum, nervorum, horum unio, origo, diſperſus, & cognitio functionum ab unoquoque horum pendentium, ſi comparantur inter ſe, clarè docent ſedem latentem mali.

EPILEPSIA.

1071. PRiori malo adverſus valde morbus Epilepſia eſt, quæ adeſſe dicitur, quoties homo ſubito proſternitur, amiſſis ſenſibus externis, interniſque, cum concuſſu violento, involuntario muſculorum omnium, vel aliquorum, reciproco, alterna cum requie, & novo paroxyſmo.

1072. Morbus hic mira facie variatus ſæpe tam mirabilis apparet, ut diis, dæmonibus, iræ divinæ, incantamentis, & ſimilibus cauſis naturalibus majoribus, adſcriptus ſæpe fuerit.

1073. Nulla quippe geſticulatio, inflexio, poſituraque noſcitur quam non aliquando exhibuerit; omnes quoque nonnunquam æmulatur motus, curſus, ambulationis, gyrationis, proſtrationis, decubitus, erecti rigidique corporis ſpecies.

1074. Omnes tamen hæ varietates tantum verſantur in mutatis motibus aliquarum partium mobilium, adeoque muſculoſarum; ergò tandem ponunt varias muſculorum contractiones; hinc varios *liquidi* nervoſi influxus, inde variam hujus à ſenſorio communi expreſſionem in nervos; tandem itaque varias cauſas in cerebri medulla has expreſſiones producentes: quæ optimè noſcuntur enarratione harum hiſtorica.

1075. Illæ autem ſunt 1. hæreditariæ ex labe gentili Patris, Matris, parentumve, aut majorum, ſilente ſæpe morbo in genitore, dum ex avo derivatur in nepotem, 2. Congenitæ, ex imaginatione Matris gravidæ excitata per conſpectum Epilepticum. 3. Cerebrum in integumentis ſuis, ſuperficie, ſubſtantia, ventriculis male affectum, per vulnera, contuſiones, abſceſſus, pus, faniem, ichorem, ſanguinem, lympham acrem, fœtidam, excreſcentias oſſeas cranii interni, intropreſſiones ejus, cartilagineam ſinuum venoſorum naturam, fragmenta, ſpinaſve oſſium, vel inſtrumentorum lædentium meningas, cerebrumve, argentum vivum ad cerebrum quacunque via delatum. Idem cerebrum affectum male

per

per inflammationem, corruptionem, eroſionem meningum, à carie oſſis, bile atra, gummatibus venereis. Has autem cauſas juvant omnia, quæ liquidorum in cranium affluxum augent, ut ſunt, plethora, motus, calor, ebrietas, epulæ, venus, ingenium perſpicax, altum, meditatio profunda, affectus animi ingentes, imaginatrix vis ingens, terror, metuſque inprimis. 4. omnes violentæ affectiones generis nervoſi, ut ſunt magni & periodici dolores, paſſio hyſterica, roſiones & irritationes à lumbricis, dentitione, acri humore, lacte caſeoſo, acri, acido infantum, meconio, contagio variolarum, cardiogmo, ulceroſa materie alicubi hoſpitante, inedia, crapula, acribus, potulentis, eſculentis, medicamentis, venenis. 5. ab interceptis nonnullis, quæ olim excerni ſolebant, ſanie, pure, menſtruis, lochiis, hæmorrhoidibus, urina. 6. Fumis nonnullis paroxyſmum integrantibus, fomite alicubi hærente, unde ſenſu elevatæ auræ adſcendens cerebrum petit.

1076. Quæ omnia (1075.) hiſtoria obſervatorum, & inciſio cadaverum, docuit.

1077. Effectus hujus morbi reduci poſſunt: 1. ad mala corrupti tot violentis & repetitis convulſionibus, cerebri, unde vacillatio memoriæ, hebetudo, ſtultitia, paralyſis, apoplexia, mors. 2. ad mala nervorum & muſculorum, unde horum, & artuum, contractiones, diſtorſiones, deformitates. 3. à violento ſpaſmo inflammatio, gangræna, nigredo partium ſanguinolentarum, maximè quæ ſuprà muſculos ſitæ ſunt. 4. ad ſecretiones quaſdam in impetu paroxyſmi vi factas; cibi, potus, lymphæ, bilis, ſpumæ, muci, ſalivæ, ſurſum rejecta; fœcum alvi viridium, ſeminis, urinæ per inferiora egeſtio; ſanguis utraque via ſecretus huc ſpectant.

1078. Inde intelligitur, quæ hereditaria? cur ea nunquam ſanabilis? quæ idiopathica? cur rarò curabilis? quæ ſympaticha? cur ſæpe curabilis?

1079. Atque etiam liquet, diverſiſſima remedia, diverſiſſimam curandi methodum ad hunc morbum requiri, pro nota varietate cauſæ, materiæ peccantis, loci, ad quem applicatio remedii, per quem eductio mali, fieri debet.

1080. Cauſa enim prima, & ſecunda, in mala conformatione ſolidorum conſiſtens (1075. N°. 1. 2.) vix ullam ſuſcipit radicalem medelam; paroxyſmorum autem renovantes cauſas, utpote renatas aſſiduè, tollere tutò poteſt: unde hæ, quæ infinitæ, nec niſi obſervando, cognoſcendæ, indagari debent ſedulò, dein pro ſua natura curari.

1081. Tertia (1075. N. 3.) cognoſcitur ex ſymptomatibus aliis læſum ſimul cerebrum deſignantibus, ut eſt dolor, gravitas, plenitudo, læſio capitis, antecedens, vertigo, tremor univerſalis, ſcintillæ oculorum, eorundem immobilitas, circumgyratio totius capitis, vel & corporis. Hujus cauſa ſolida vix tolli, poteſt, quia vix cognoſcitur ſingularis: revellentia, diſcutientia, viam parantia, depurantia, juvant: hinc venæ ſectio, purgatio, vomitus, inuſtio, fonticulus, fiſtula, epiſpaſticum, vulnus capitis, cranii perterebratio, antihyſterica, opiata, proſunt: ex quibus quid eligi debeat, docebit inventa mali cauſa proxima (1079.)

1082. Quæ à cauſa quarta (1075. N.4.) fit, ea tractanda erit variè pro varietate ſuæ cauſæ proximæ: hinc anodyna, paregorica, narcotica; antihyſterica; anthelminthica; demulcentia & corrigentia acrium; inciſio apta gingivarum; ablatio, correctio, materiæ ulceroſæ, tunc fiunt antepileptica.

1083. A quinta cauſa (1075. N.5.) ortę epilepſiæ medela fit ſolvendo materiem immobilem, laxando vias, expellendo: hinc veſicatoria, cauſtica, fonticulos, & fiſtulas producentia, ariſtolochica; emmenagoga; hæmorrhoidas aperientia; diuretica toties contra hunc morbum proſunt.

1084. Quæ autem à cauſa ſexta (1075. N. 6.) oritur, tolli poterit, ſanata debilitate generis nervoſi nimis facilè movendi, quod exercitio motus, luſus, equitationis, vectionis; aſſumtu aromatum: uſu chalybis, & corroborantium optimè fit: tum etiam loci fomitis exulceratione artificioſa, profunda, diuturna, inducta cæſim, cauſticis, veſicatoriis; dein autem apertis, retentis diu per ſuppurantia corroſivis miſta: tandem ligaturis nervum comprimentibus affectum.

1085. Ex his vanitas apparet omnium ſpecifi-

ſpecificorum, & methodorum, quæ inanis jactantia contrà hoc malum laudat.

1086. Et patet quidem, cauſam proximam omnis Epilepſiæ exquiſitæ ſemper eſſe nimiam cerebri in nervos motorios, nullam in ſentientes, actionem.

1087. Atque cauſas, quæ reciprocos paroxyſmos creant, numero & varietate plurimas eſſe.

1088. Tandem verò ſpaſmi ſingularis, opiſthotoni, emproſthotoni, tetani univerſalis, origo, natura, effectus, ſanatio, ſponte patent; quum ſint modo ſpecies Epileptici inſultus ſingularis.

MELANCHOLIA.

1089. MElancholia vocatur Medicis ille morbus, in quo æger delirat diu, & pertinaciter, ſine febre, eidem fere & uni cogitationi ſemper affixus.

1090. Hic morbus oritur ex illa ſanguinis & humorum malignitate, quam bilem atram dixere Veteres; & rurſum idem morbus à mente initium ducens brevi in corpore bene ſano ipſam bilem atram facit.

1091. Ideò opus hic erit paucis ideam pingere mirifici hujus mali, & de quo tam obſcura doctrina habetur, ut injuſti criminis rea agatur Antiquitas.

1092. Si in toto ſanguine mobiliora diſſipata reliquerint immobiliora unita, tum ille erit craſſus, ater, pinguis, terreſtris. Ei verò vitio nomen dabitur *humoris atrabilarii*, vel *ſucci melancholici*.

1093. Cujus (1092.) cauſa, omne id quod mobiliora expellit, reliqua figit: vehemens mentis exercitatio, noctes atque dies in unum fere objectum occupata, pervigilium; animi motus magni, ſive hilaritatis, ſive mæſtitiæ, magni, & operoſi motus corporis multum repetiti, inprimis in aere valde ſicco & calido admodum; eo & immodica venus; cibi auſteri, duri, ſicci, terreſtres, cum quiete & torpore corporis diu aſſumti; potus ſimiles; huc fumo, aere, ſale induratæ animalium partes, maximè durorum & annoſorum, fructus immaturi, farinacea non fermentata, medicamenta, adſtringentia, coagulantia, figenria, refrigerantia, venena lenta, ſimilia, febres calidæ diu hærentes, ſæpe repetentes, ſine bona criſi, & ſine diluentibus, abeuntes.

1094. Ubi jam in cruore id malum (1092.) per ſuas cauſas (1093.) natum adhuc omnem circumeuntem humorem æquabiliter inficit, producet aliquos morbos ſtatim conſpicuos, qui fere ſequentes: color externus, internuſque, primò pallidior, flavior, magis fuſcus, liveſcens, niger, cum maculis ſimilibus; pulſus lentior; frigus majus; reſpiratio lenta; circulatio per ſanguinea vaſa bona, per lateralia parcior, minus bona; hinc humorum ſecretoriorum & excretoriorum omnium minor, tardior, craſſior, exitus; minor conſumtio; parcior appetitus; maciès; mœſtitia; ſolitudinis amor; affectus animi quicunque pertinaces, magni; in reliquis *ἀδιαφορία*; torpor ad motus; ſumma tamen ſimul ſtudii cujuſque & laborum conſtantia.

1095. Habet ergò pro materie terram & oleum ſpiſſum ſanguinis, unita, compactaque ſimul: quæ prout liquidiore, blandiore, diluente parte magis privata, quoque ipſa magis condenſata, tenacius miſta, & diutius nata, eò effectis pejor, eò curatu difficilior eſt.

1096. Inde diagnoſis, & prognoſis [quæ clarior ex ſequentibus] patent, quin & ſanationis ratio hinc conſtat.

1097. Statim enim ac initiis primis (1093. 1094.) cauſa effectuve, ſe prodit, animo aſſidua objectorum variatio conciliãda, & quidem ipſo ignaro; eligenda autem, quæ affectui prædominanti oppoſitum in ægro creare ſolent; diluentibus, demulcentibus, paregoricis, narcoticis, quiete, conciliandus ſomnus eſt; aere utendum humido, tepeſcente; cibi dandi leves, liquidi, ſanis humoribus ſimiles, recentes, blandi, vi leni ſaponacea laxantes, atque in horum uſu diu perſiſtendum; medicamenta danda diluentia, acre demulcentia, oleoſum terreſtre reſolventia, vaſa laxantia, leni ſtimulo expellentia, ut ſucci bene maturorum fructuum horæorum, mellita, olera, juſcula ex his confecta; aquæ minerales; potus optimus ptiſana mellita leviter; abſtinentia ſedula à cauſis mali (1093.)

1098. Si autem illa ipſa materies (1092.) per eaſdem cauſas (1093.) magis denſa, tenax,

nax, immobilis reddita eſt; neceſſario in vaſa hypochondriaca depelletur: id enim natura hujus humoris, ſitus & conditio horum vaſorum, & leges hydraulicæ docent. Inde ſenſim hic hærebit, accumulabitur, ſtagnabit: tum vocatur *Morbus Hypochondriacus*, lienem, ventriculum, pancreas, omentum, meſenterium, obſidens.

1099. Hinc ibi producit ſenſum aſſidui ponderis, anxietatis, repletionis, maximè ab aſſumtis, cibo, potuque; reſpirationem ob gravata viſcera abdominalia difficilem; bilis utriuſque, pancreatici, ſtomachici, inteſtinorum, meſenterii ſucci in confectione, ſecretione, permiſtione, efficacia in cibis, impedimenta; inde digeſtionem primam omni modo læſam, eſculentorum corruptionem in crudum acidum, ſi ex vegetabilibus, in putridum alcali, rancidumve oleoſum, ſi ex animalibus; hinc ructus, flatus, ſpaſmos, adſtrictam alvum, fœces induratas; icterum pejorem gradu, quam prior (1094.) omnia mala (1094.) jam pejora.

1100. Ubi jam eouſque adolevit (1098.) & per effecta ſua (1099.) ſe manifeſtavit, ſumma ope nitendum in curationem, quia aliter tetra mox oritur mali indoles; difficultas autem maximè vitanda hæc eſt; ſi malum perſeverat, fit incurabile, & ſæpe lethale, ut in ſequentibus liquebit: ſi evacuantibus pugnatur, ſani, & facilè mobiles humores expelluntur, tenaces malique hærent, unde pejor morbus: ſi per ſtimulantia & ſolventia valida tentatur, ſæpe ſubitò ſoluta materies acris fit, & impetu magno ruens in tenera vaſa hepatica, ea deſtruit, unde multa, & immedicabilia mala.

1101. Hinc 1°. lente mobilis reddenda materies eſt, indagando naturam prædominantis acrimoniæ; tum dando medicamenta ſaponacea, in quibus prædominetur acrimonia oppoſita illi, quæ in illo humore adeſt; in his pergendum, donec pulſus inæqualis, debiliſque, nauſea, teneſmuſve, anxietas, febricula, ſigna dent motæ materiei; tum 2°. ſtatim leni laxante purgatione, clyſmate ſimili, ſero lactis, aqua minerali, ſimilibuſque expellenda eſt.

1102. Verum ſi eadem illa materies (1098.) jam fixata, compactaque, ibi diu hæſit, ipſa acris fieri incipit, & rodens, per ſtagnationem, motum viſcerum, calorem ambientium; nova aſſiduò aggeritur, quia jam obſtructio facta eſt, & cauſæ eædem perdurant; hinc mole aggeſta, acrimonia nata, motu aſſiduo, vaſa extendit, rodit, corrumpit; inde lienis, ſtomachi, pancreatis, omenti, meſenterii, inteſtinorum, hepatis, ſimilis deſtructio; adeòque omnia mala (1099.) priora multum auget, maximè verò aſſiduo putrefacti vapore venis recepto omnes functiones, inprimis cerebri, perturbat. Tumque vocatur vero nomine *Bilis Atra*.

1103. Quæ deprehenſa per hæc ejus ſigna data (1093. 1094. 1099. 1102.) non niſi prudentiſſima arte eliquari, moveri, educi poteſt, ob difficultates (1000.) hic adhuc majores, & facilè excitandam, dein vero vix moderandam, morbi acerrimam materiem: hinc ſit omnis victus oppoſitus acrimoniæ in humore prædominanti cognitæ ex (1051.) ſit ille idem ſemper leniter ſolvens, ſtimulans, laxans alvum, paucas fœces à digeſtione relinquens; potus vel ex ptiſana mulſa, vel ex ſuccis horæis, vel ex ſero lactis ſit; motus corporis ſit levis, continuuſque; calor admodum temperatus, ſomnus multus; balnea, fomenta, clyſmata, potus in crebro uſu ſint ex his, quæ ſine acrimonia, diluendo, ſolvendo, abſtergendo, macerando, materiem eliquent, & dein quam lentiſſimè & prudentiſſimè excernant, via à natura præmonſtrata, habita ſemper ratione acrimoniæ ſingularis, quæ ſimul adeſt.

1104. Id autem malum [1102.] ad magnam jam acrimoniam provectum, cum viſceribus jam valde corruptis, ſi durantibus iiſdem cauſis [1102.] dein motu muſculari; calore ſolis, igniſve; victu acri, copioſoque; medicamenti acribus validè moventibus, cum acrimonia mali effervescentibus; venenis ſimili actione lædentibus; vel tandem morbis nonnullis validis movetur, tum acrior, mobilis, & jam agens reddita, vaſa ſua rumpit, corrumpit, putrefaciendo reſolvit, cum atra bile ipſa in vomicas putrefactas mutat; jam eſt *bilis atra turgens*: hæc jam hucuſque provecta, ſi liquefacta in ſuis vaſis, mota verſus hepar, in exeſos venæ cavæ ramulos ſerpens, cordi infertur, damnoſa illa mala producit: ſi enim de acido coagulante participat polypos cordis, pulmonis, aortæ,

Q caroti-

carotidum, horum mala, mortem creat. Si in cerebrum perrexerit, apoplexiam, paralyſin, catalepſin, epilepſiam, deliria, maniam, peſſimi generis, & fere immedicabiles, producit. In genere arterioſo omnia mutat, febres immanes, brevi omnia putrefacientes, profert: ſi de alcali putrefaciente participat, gangrænas ſubitò lethales, ubicunque impegerit, ibi naſci facit. Unde infiniti morbi in toto corpore, & qualibet ejus parte, non curabiles, niſi hoc fomite extincto: ſi autem ruptis viſcerum vaſculis elapſa materies cava peritonæi occupat, debilitas mox oritur ingens & inſuperabilis; putrefactio acris elapſi, ejuſque accumulatio, tum eroſio gangrænoſa omnium abdominalium viſcerum, unde mirabilia phænomena; Tympanitis; mors cum fœtore immani: ſi autem mota fuerit in jecur, indeque per exeſa & dilatata vaſcula bilioſa in veſicam fellis, ductum hepaticum, communem, in inteſtina, facit nauſeas, vomitus, dyſenterias atrabilarias, cum anxietate, impetu, dolore, roſione, intolerabilibus, unde inflammationes, exulcerationes, putrefactiones inteſtinorum, ſtomachi, œſophagi, faucium, oris; inde convulſiones terribiles, tandemque placida fere mors, gangrænam, adeòque indolentiam, ſequens omnium.

1105. Materies verò ſic reddita [1104.] unà cum tenacitate ſumma & fere picea ſimul habet acrimoniam acerrimam acidam, quæ metalla rodat, terram fermentet; aut alcalinam ſalinam, corroſivam quammaximè; aut oleoſam putrefactam, omnium teterrimam. Quæ ſingulæ ſpecies, unde oriantur, quomodo cognoſcantur, qui curentur, ſuprà ſatis demonſtratum habetur (58. ad 107. 1051. 1052.)

1106. Atque facilè patet conſideranti dicta (1000. 1003. 1004.), & ſitum, ſtructuram, circulationem viſcerum, in quibus hæret hic malignus humor, morbum turgentem curatione majorem: diluentia cum oppoſito acri ad acre prædominans, & opio, primaria ſunt.

1107. Ex quibus (1090. ad 1107.) jam facilis intellectus melancholiæ deſcriptæ [1089.] malique hypochondriaci; nam liquet à diuturna mœſtitiâ prægreſſâ, vaſa viſcerum abdominalium ſtricta creare ſtagnationem, mutationem, accumulationem bilis atræ [1092. 1093. 1095. 1098. 1102. 1104.] ſenſim increſcentem; licet corpus fuerit paullò ante quàm ſaluberrimum: Iterumque natam ex corporeis cauſis eandem bilem atram producere illud delirium [1089.]

1108. Evidentes ergo cauſæ Melancholiæ [1089.] obſervatæ ſunt: 1. omnia, quæ liquida cerebri nervoſa figunt, exhauriunt, perturbant; ut ſummi terrores, iique ſubitanei, ſtudia acerrima cujuſcunque objecti, amor ingens, vigiliæ, ſolitudo, metus, affectio hyſterica. 2. quæ ſanguinis confectionem, refectionem, circulationem, ſecretionem, excretionem variam impediunt, perturbant, maximè in liene, ſtomacho, omento, pancreate, meſeræo, inteſtinis, hepate, utero, hæmorrhoidalibus vaſis: adeòque morbus hypochondriacus, acuti male ſanati, præprimis phrenitis, cauſuſque, omnes ſecretiones, & excretiones nimiæ, cibi potuſque frigidi, terreſtres, tenaces, acerbi, adſtringentes, æſtus ingens diu protractus & exaſſans cruorem, aer ſtagnans, paluſtris, umbroſus. 3. nativa corporis indoles, nigra, hirſuta, ſicca, gracilis, maſcula, ætas media, ingenium acre, penetrans, altum.

1109. Si morbus hic [1089.] diu perſeverat, producit dementiam, epilepſiam, apoplexiam, maniam, convulſionem, cæcitatem, imaginationes mirificas, riſus, ploratus, cantus, ſuſpiria, ructus, flatus, anxietates, urinam copioſam, limpidam inſtar aquæ, alio tempore valdè craſſam, ſanguineæ fœcis in vaſis viſcerum abdominalium retentionem, accumulationem, ſubitaneam ſæpe excretionem, alvum pertinaciter ſtipticam, ſputationem tenuem, frequentem, vigiliarum, inediæ, frigoris, tolerantiam incredibilem.

1110. Attulit ſæpe curationem ſuperveniens ſcabies fœda, aliquando Elephantiaſin æmulans; aux varix numeroſa, ingens, enata; tumentium valdè hæmorrhoidum fluxus; atræ bilis per ſuperiora & inferiora rejectio.

1111. Ingens damnum capere ſolet ab omni medela labefactante vires; acriter evacuante; rurſumque ab uſu eorum, quæ liquida vehementer exagitant, ſive cardiaca fuerint, ſive alio quocunque titulo exhibita.

1112. Unde optima ſanandi hunc morbum methodus eſt, ſi cauſa prima bene obſerva-

Digitized by Google

ſervata, & temperici varietate, his oppoſita medela, variis varia, adhibetur.

1113. 1. Itaque erit indicatio liquida cerebri & nervorum excitare, augere, in ordinem redigere; quod fit: α. avertendo mentem ab objecto conſueto ad alia priori contraria. β. inducendo caute alium animi affectum, melancholico oppoſitum. γ. inſerviendo falſæ imaginationi. δ. aut ſæpe magna vi ei repugnando.

1114. 2. Obſtructiones, vel cauſam, vel effectum falſæ imaginationis, reſerando, emolliendo, incidendo, ſtimulando, per aquas minerales, ſerum lactis, mulſam, decocta ſplagchnica, hepatica, anthypochondriaca, aquas ſalibus lixivioſis vel compoſitis acutas, Mercurialia, laxantia, vomitoria, motus, exercitia, Equitationes, Navigationes, Uterina, Ariſtolochica, Hæmorrhoidalia evacuantia, balnea, litus, Emplaſtra.

1115. 3. Symptomata leniendo per venæ ſectionem, immerſionem in aquam frigidam, carminantia, opiata.

1116. 4. Præmiſſis evacuationibus [1114. 1115.] exhibendo ea, quæ exhilarare docet obſervatio, & roborare omnes corporis partes.

1117. Ex quibus [1110. ad 1117.] liquet, ſanationem hujus mali [1089.] abſolutam eſſe in curatione bilis atræ] 1097. 1100. 1101. 1103. 1106.] atque inde peti debere non hanc modo, ſed infinitorum, falsò pro incurabilibus habitorum, morborum.

M A N I A.

1118. SI Melancholia [1089.] eouſque increſcit, ut tanta accedat agitatio liquidi cerebroſi, qua in furorem agantur ſævum, Mania vocatur.

1119. Quæ gradu modò differt à Melancholia triſti; hujus proles eſt, ex iiſdem cauſis oritur, iiſdem fere remediis curari ſolet.

1120. In quo morbo eſt ut plurimum immenſum robur muſculorum, pervigilium incredibile; tolerantia inediæ & algoris mirabilis, imaginationes horrendæ, Lycanthropiæ, Cynanthropiæ, &c.

1121. Notandum verò, anatomica ſectione conſtitiſſe, horum cerebrum ſiccum, durum, friabile, in ſuo cortice flavum; vaſa autem turgentia, varicoſa; atro, tenaci cruore diſtenta fuiſſe.

1122. Tum etiam in hoc morbo omnes excretiones fere ceſſaſſe pariter.

1123. Præcipitatio in mare, ſubmerſio in eo continuata, quamdiu ferri poteſt, princeps remedium eſt.

1124. Fruſtrà tentatæ per omnia remedia, varix, hæmorrhois, dyſenteria, hydrops, hæmorrhagia magna ſpontanea, febres tertianæ, quartanæve accedentes, ſalutaria fuerunt.

1125. Hujus Maniæ ſpecies oritur, poſtquam autumnali, valida, diuturna, intermittente febre, corpus exhauſtum, debilitatumque, tam per morbum, quam per iteratas miſſiones ſanguinis, & evacuationes alvi ſæpiſſimè repetitas; tum etiam per eadem hæc renovari hoc malum ſolet.

1126. Hæc ſpecies ſolis reficientibus, replentibus, cardiacis, roborantibus, diu continuatis, ſanatur. At, ſi evacuando tentatur, atrophiam, debilitatem, inſuperabilem fatuitatem, infert.

1127. Mania verò enata in robuſtis, vegetis, floridæ ætatis, plethoricis, calidis, ſanatur iiſdem mediis, ac ſpecies Epilepſiæ [1081.]; miſſione ſanguinis iterata; purgatione forti, inter ſingulas, interpoſita; dein, impetrata ſedatione, opiatis, & cardiacis.

RABIES CANINA.

1128. EST & alia ægritudo, quæ ob furorem ſæpe comitem, huc commodè referri poteſt, quum ob ſummam perniciem tractari debeat.

1129. Vocatur Rabies, & quia à Canum morſu ut plurimum, Rabies Canina, tum à ſymptomate terribili, aquæ metus, hydrophobia &c.

1130. Oritur fere ſemper ab aliis animalibus, prius rabioſis, ſuſcepto contagio, tamen & ſponte in acutis, quibuſdam orta legitur, & obſervatur.

1131. Animalia autem fere quæcunque hoc malo affici, ſuoque contagio alia, & ipſum Hominem lædere poſſunt.

1132. Nempe Canes, feles, lupi, vulpes, equi, aſini, muli, boves, ſues, ſimiæ, galli gallinacei, homines, prius rabioſi, id vitium in alios propagaverunt.

1133. Nulli tamen animali frequentius, quam cani, lupo, & vulpi; hiſque inpri-

mis ex cauſis internis, abſque contagio prævio, naſcitur.

1134. Regio fervida; regio magno æſtu ſqualens, & viciſſim ſummo frigore horrens; tempeſtas æſtuoſa, ſiccaque diu durans; victus ex carne putrida, fœtida, verminoſa, potus abſentia; vermes renibus, inteſtinis, cerebro, cavis narium olfactoriis, innati, ſunt cauſæ præcedentes, in his animalibus, naſcituræ rabiei.

1135. Incipientis rabiei ſigna ſunt hæc inprimis, quibus tetræ luis cautela nititur: fiunt triſtes, ſolitarii, ſe abſcondentes, muti quoad latratum, murmurantes tamen, cibum potumque omnem averſantes, in ignotos quoslibet irati, & irruentes, Heri tamen adhuc & memores & reverentes, aures, caudamque demittentes, ſomnolentorum inſtar incedentes: hactenus primus gradus mali iis adeſt: morſusque tum exceptus periculoſus quidem, non verò peſſimus eſt: dein anhelare, linguam exſerere, ſpumam plurimam emittere, hiare, nunc ſegniter ut ſemiſopiti, nunc ſubitò celeriter incedere, nec recta ſemper via, mox ne Herum quidem amplius agnoſcere, oculos habere demiſſos, lachrymoſos, pulverulentos, linguam plumbeo habere colore, ſubitò gracileſcere, inſanire, furere: hic ſecundus eſt gradus mali, quem vix triginta horis ferunt, quin moriantur. Morſus hoc tempore fere inſanabilis: quò verò animal vehementius furit, diutius malo laboravit, morti propius eſt, eò morſus lethalior, acutior, & ſymptomata citiſſimè creans violentiſſima, & contra.

1136. Vix autem ullius veneni tam multiplex contagium; nam morſu vel leviſſimo, per veſtimenta adacto, tantum radente, nec eliciente ſanguinem; ſpumæ contactu recentis vel etiam dudum exſiccatæ, labiis, linguave exceptæ; oſculo tantum rabido cani dato; infectione à contactu multo inſtrumenti, vel vulneris, quo dudum ante animal rabioſum occiſum fuit; eſu lactis, carniſve animalis rabioſi; attactu, & pertractione multa rerum per præcedentia infectarum.

1137. Rurſum vix ullum venenum notum, cujus tam atrox, adeoque hominem immutans, virus, quodque ubi incipit ſe prodere, tam violentè & celeriter furit, & tamen ſimul adeò diu latere poſſit, antequam ſe manifeſtet: namque alii ſtatim, alii poſt viginti integros annos à morſu elapſos, alii rurſum omni intermedio tempore urgeri incipiunt malis huic furori propriis: pendet verò hæc diverſitas, à calore tempeſtatis anni, à vario gradu morbi in animali mordente [1135.], à temperie hominis morſi, quum bilioſi eò facilius vergant, pituitoſi, & hydropici contra, à diverſo victu, medicamentiſque adhibitis.

1138. Homo optimè ſanus contagio hoc (1136.) infectus, poſt varium tempus [1137.] incipit hoc ordine fere ægrotare: dolet locus, cui impreſſa contagii labes primò fuit; dein vagi per alia, maximè vicina, loca, dolores; laſſitudo, gravitas, tarditas, in toto muſculoſo genere; ſomni inquieti, turbati, terribiles, cum convulſionibus, & ſubſultibus; inquietudo aſſidua; ſuſpiria triſtia; ſolitudinis ſtudium; atque his fere primus mali incurſus incipit, his fermè primus ejus gradus finitur: ſanguis tunc venis emiſſus omni nota bonus. Tum poſteà priora augentur, acceditque porrò ingens circa præcordia anguſtia; reſpiratio difficilis, ſuſpirioſa; horror; ad conſpectum aquæ, liquorum quorumcunque, & rerum vel pellucidarum, vel inſtar ſpeculi reflectentium, horripulatio, tremor; proſtratus appetitus; deglutitio tamen ſolidæ cujuſque offæ poſſibilis; attactus humoris cujuſque, maximè labiis vel lingua, incredibilem anxietatem, tremorem, convulſiones immanes, atque furorem fere creans; vomitus glutinis fulci bilioſi, aut bilis porraceæ; incaleſcentia; febris; vigiliæ aſſiduæ; priapiſmus; cogitationum alienarum & inſuetarum perturbata valde ſeries. Sic procedit malum, atque hic ſolet ſecundi gradus limites ponere. Poſtea autem omnia enarrata exacerbantur continenter, ſoletque ſequi linguæ aſperæ exſertio; hiatus oris; vox rauca; ſitis ingens; furor ad conatum bibendi, humorum adſpectum, contactumve; ſpumæ in ore collectio; eam in alios exſpuendi conatus vel invitus; ardor obvia quæque mordendi invitus, nec tamen à voluntate comprimendus; ſpumante rictu frendit; pulſus & reſpiratio deficiunt; ſudor gelidus; rabies ſumma, dum interim, quod mirabile, mens prudens, conſtans, aliis à ſe metuens, adeſt; hinc intrà quartum fere ſemper à primo gradu diem, mors convulſiva, cum ſumma in reſpirando anguſtia.

1139. Ex

1139. Ex tota hac hiſtoria (1129. ad 1139.) conſtat hujus mali cognitio, prognoſis autem elicitur ex conſideratione (1135. 1137. 1138.) ſimulque cogitando triſtiſſimos ubique eventus, quum, à nata Medicina hucuſque, omnes fere Artis Principes deplorent, *demorſorum prophylaxin vix ullam certam haberi, at jam aquam paventium ſanatorum exemplum dari certa fide nullum!* maximè verò dolendum, poſt ſecula elapſa, irritum ſucceſſum hactenus applicatorum deplorantia, non eſſe tentatas diverſas à primis methodos.

1140. Diſſectio cadaverum docuit, plerumque organa deglutiendi utcunque inflammata; gluten biliosum varium in ſtomacho; veſiculam fellis atra bile plenam; pericardium ſiccum; pulmones coacervato omni fere cruore incredibiliter plenos; cor ſanguine ſæpe fere ſiccato plenum; arterias plenas; venas vacuas; cruorem valdè liquidum, & vix in aere concreſcentem, dum miſſus vena concreverat ante triduum; omnes muſculos, viſcera; cerebrum, cerebellum, ſpinalem medullam, ſicciora ſolito.

1141. Curatio omnis hactenus, pauciſſima exceperis, incerta, tam prophylactica, quam therapeutica; cujus prima cauſa, inanis jactantia multorum ſpecificorum, & neglectus methodi ex hiſtoria mali excogitatæ.

1142. Quantum ergo ex omni hac hiſtoria, comparatione ejus cum aliis morbis, & feliciori paucorum caſuum eventu concludere licet, videtur primò conſiſtere in affectione nervorum, proximè referenda ad convulſiones, quæ viſcera, horumque vaſa occupent; dein hinc vitium naſci ſanguini, humoribuſque, quod inflammationi gangrænoſæ quaſi proximum ſit; ſedem verò mali primum circa ſtomachum, & vicina hærere.

1143. Curatio in demorſo prophylactica requirit, ut 1. ſtatim à contagio ſuſcepto totus locus affectus, unà cum vicinis profundis pertundatur ſacrificationibus, multumque mittat ſanguinis; applicentur magnæ cucurbitæ fortiter trahentes; vel ferro inuratur ignito ſatis profundè; dein adigatur in ſuppurationem perpetuam applicatu eorum, quæ aſſidua roſione exulcerant; interim toto illo tempore, ab initio in finem, ſemper foveatur muria ex ſale marino & aceto, nunquam intermittendo; id continuetur uſque ad ſextum quidem menſem. 2. veſtimenta, & cætera, quæ venenum attingere, vel afflare potuit, cautè abjiciendo, vitando. 3. ſtatim poſt infectionem, magno cum apparatu, metu incuſſo, ſæpe minitando, tandem præcipitem in mare vel fluvium dando, aliquamdiu ſubmerſum tenendo, iterum mergendo, id repetendo aliquoties cum iiſdem omninò circumſtantiis: eas enim ſanare ſpiritum turbando, non aquam ſalſam, docuit funeſtus exitus hominis poſt morſum naufragi, multis horis natantis, ſæpe diu fluctibus ſubmerſi, tamen poſtea hydrophobi. 4. omni mane jejunus parum ſudet aſſumto aceto aromatico, ſale marino, aqua calida. 5. quotidie pedes, manuſque, balneo aquæ foveat, caput lavet, os, fauceſque colluat, ſæpe natet. 6. victus ſit humidus, levis, laxans, cavendo à nimiis aromaticis, vino, calefacientibus, ut & à motu nimio corporis, vel animi.

1144. Curatio verò morbi jam præſentis videtur tentanda, maximè in primo gradu; & in initio ſecundi (1138.) inprimis quum aliter funeſtiſſimo exitu neglectus plectatur. Apparet maximè probabile, & paucis experimentis confirmatum, ſequentia fieri debere: 1. ſtatim poſt prima ſigna invadentis mali (1138.) morbus tractandus, ut ſummus inflammatorius (890.) mittendo ſanguinem ex lato vulnere magni vaſis ad animi deliquium uſque, mox clyſmata ex aqua nitroſa, modiceve ſalſa, cum pauxillo aceti, injicienda: hæc repetenda audacter, etiam plus, quam in aliis morbis prudentia concederet: interim hoc facto, obnubilatis oculis in piſcinam frigidam demittendus, vel aquæ frigidæ injectu humectandus tam diu, donec aquam vix amplius paveat, tum ſtatim plurimum aquæ bibere cogatur, & de die ſic vexato veſperi concilietur ſomnus: victus ſit tenuiſſimus, humectans ſemper.

1145. Ut verò methodus hæc nititur omni morbi indole, omni artis præcepto; ita videtur nihil exitiale magis, quam acerrimis calefacientibus, exſiccantibus, nervoſum genus exacerbantibus medicamentis, hìc venenis, jam exſiccatos ſuo malo ægros enecare; rurſumque nihil crudelius, quam abjecta curatela omni, ſtatim negligere, aut ſuffocare.

1146. Nec deſperandum tamen, ob exempla

empla jam in aliis venenis conſtantia, de inveniendo hujus ſingularis veneni antidoto ſingulari.

1147. Hactenus verò nullius ea comperta fides, cui credi queat ſalus miſerrimè periclitantis hominis, quum nullum ſit notum, cujus experimenta certa; ſed vel ſpeculationi ortum debent, vel deſcriptis ex alio confiſum fuit: nec Æſchrionis apud Galenum & Oribaſium arcano de cancris combuſtis; nec Scribonii Largi famigerata opiata ad rabiem Siculorum; nec Peregrini conſilio de pelle hyænæ; nec Aetii, Rufi, Poſidonii, cinere cancrorum cum Theriaca; nec jactata Palmario medela, vel nimis laudato Mayerno, Grevv, & venatoribus, ſtanno cum mithridatio; nec in inſomniis ſacris revelata radice Cynorrhodonis, aliiſve in cœlum elato Lichene cinereo terreſtri, pimpinella, jecore rabioſi canis exuſto & ſimilibus, exceptis.

SCORBUTUS.

1148. Scorbutus ſeptentrionalis maris accolis frequentiſſimus morbus, plurimorum aliorum cauſa, neque recens, neque Veteribus prætervifus, licet haud adeò accuratè deſcriptus, defectu longarum navigationum, & peregrinationum in plagas telluris frigidiſſimas.

1149. Hic, quum variatis admodum ſymptomatibus ſæpe fallat, melius non cognoſcetur, quam ſi tota ejus hiſtoria præmiſſa, deinde demum de ejus natura conſtituatur.

1150. Invenitur apud Britannos, Batavos, Suecos, Danos, Norvegos, Germanos ſeptentrionales, ſeu inferiores; attingit adeoque Boreales populos, & frigidori ſub climate viventes; atque inter hos maximè infeſtat vicinos mari, locis marina aqua ſubmerſis, lacubus, paludibus, glebæ ſpongioſæ pingui, ſolo depreſſo inter aggeres exaltatos, aquam coercentes, ſito; inprimis ſævit in otioſos, hyemali tempore in locis lapidibus inſtratis & extructis frigidos, in nautas ſalſis fumo duratis carnibus, pane biſcocto, aqua putrida, verminoſaque utentes mari, terrave, item quos aves aquaticæ, piſces ſalſamentarii, ad ventos, fumoſve indurati, caro bubula, ſuillave fumo & ſale condita nimis delectat, vel farinacea non fermentata, piſa, fabæ, caſeus ſalitus, acer, antiquus; hos qui Melancholiæ, Maniæ, labi hypochondriacæ, hyſtericæ, morbis lentis obnoxii vivunt, maximèque qui nimio Cortice peruviano fuerunt uſi.

1151. Dum verò hos aggreditur, his fere phænomenis incedit, augetur, maturatur.

1. Pigritia inſolita, torpor, ſedendi & decumbendi amor, laſſitudo ſpontanea toto corpore, gravitas ejuſdem, muſculorum omnium dolor quaſi à nimia fatigatione, maximè in cruribus lumbiſque, ambulandi imprimiſque per acclive vel declive ſumma difficultas; mane à ſomno evigilanti ſenſus omnium artuum & muſculorum quaſi fatigatorum & contuſorum.
2. Difficilis, anheloſa, ad motus vel parvos fere deficiens reſpiratio; crurum tumor accedens, recedenſque, horum præ gravitate immobilitas; maculæ rubræ, fuſcæ, flavæ, violaceæ; faciei color pallido-fuſcus; Oris fœtor incipiens; Gingivæ tumentes, dolentes, calidæ, prurientes, ad minimam preſſionem evomentes cruorem; dentium ob retractas gingivas denudatio, & mobilitas; dolores varii, vagi per omnes externas, internaſque corporis partes mira producentes tormina, Pleuritica, Stomachica, Iliaca, Colica, Nephritica, Cyſtica, Hepatica, Lienaria &c. Hæmorrhagiæ variæ, ſed leviores.
3. Gingivarum putredo fœtens cadaver, harum inflammatio ſanguinem ſtillans, gangræna; dentium vacillatio, flavedo, nigredo, caries; Varicoſi annuli ad raninas venas; Hæmorrhagiæ ſæpe lethales, ex ipſa cute externa, non apparente vulnere, ex labiis, gingivis, ore, naribus, pulmonibus, ſtomacho, hepate, liene, pancreate, inteſtinis, utero, renibus &c.? Ulcera peſſima, obſtinata, nulli applicato cedentia, facile gangrænoſa, ubique, maximè in cruribus, vagantia, cum diuturno fœtore; Scabies, Cruſtæ, ſicca & lenis Elephantiaſis; ſanguis venis eductus, in fibroſa parte, ater, grumoſus, craſſus, & tamen ſolutus, in parte feroſa ſalſus, acer, muco flavoviridi in ſuperficie ſcatens; dolores ſummi erodentes, lancinantes, citò trajicientes; noctu ingraveſcentes per omnes artus, juncturas, oſſa, viſcera; maculæ lividæ.

4. Fe-

4. Febres variæ, calidæ, malignæ, intermittentes omni modo, vagæ, periodicæ, continuæ, ἀτροφίαν inducentes; vomitus; diarrhœæ; dyſenteriæ; ſtranguriæ ſævæ; lipothymiæ; anxietates ſæpe ſubitò lethales; Hydrops; Tabes: Convulſio; Tremor; Paralyſis; Contractura; Maculæ nigræ; Vomitus, & Seceſſus ſanguinis; Hepatis, Lienis, Pancreatis, Meſeræi putredo & conſumtio; Contagium celere.

1152. Ex quibus liquet, Hujus morbi naturam & effectus non difficulter elici ab his, qui prædicta expendunt.

1153. Et cauſam ejus proximam eſſe eam ſanguinis indolem, qua & craſſitie ſimul in una, & tenuitate acri ſalſa, alcalica, vel acida in altera parte peccat; quæ inprimis accuratè inveſtiganda & diſtinguenda ſunt.

1154. Et ex his per hiſtoriam morbi (1151.) cognitis, omnia ejus morbi phænomena, utut mira, facilè deduci poſſe.

1155. Quod ipſum clarius docent regulæ, quas curatio morbi proſperò, vel ſiniſtro eventu comprobavit; quarum præcipuæ hæ ſunt.

1156. In hoc morbo craſſum eſt reddendum tenue; ſtagnans mobile; cohærens fluidum.

1157. Item nimis tenue cogendum, acre leniendum, in genere, in ſpecie.

1158. Et in correctione unius [1156.] ſemper reſpiciendum ad naturam alterius [1157.], unde ſummæ artis opus tentare hunc morbum cum ſucceſſu.

1159. Acria evacuantia ſemper hunc morbum exaſperant, & ſæpe reddunt incurabilem.

1160. Hinc α. incipiendum in ſpecie [1151. N°. 1.] prima à leni, attenuante, deobſtruente, purgativo, parca doſi ſæpe iterata, β. pergendum in attenuantibus, & digerentibus dictis. γ. deſinendum in ſpecificis lenioribus, diu continuatis, in forma quacunque. δ. interim ſex res non naturales ita ordinandæ, ut ſint contrariæ cauſis [1150.]

1161. Ad ſecundum gradum (1151. N°. 2.) conferent eadem, quæ in priori, [1160. α. β. γ. δ.] Tum uſus Scorbuticorum acriorum paulò, forma ſucci expreſſi, conſervæ, ſpiritus, ſal. vol. Vini, Cereviſiæve Medicatæ; Balnea itidem externa & pediluvia ex antiſcorbuticis; frictiones calidæ, ſiccæ cum ſpecificis liquidis; ſæpe venæ ſectio conducet, ut pars acris liquidi tollatur, eroſio in vaſa nimis diſtenta minuatur, revulſio procuretur, via paretur medicamentis applicandis.

1162. Prout verò tenuitas acris, calor ingens, metus Hæmorrhagiæ, majora; vel craſſities, inertia, frigus, vaſorum pallor, majora; utendum ſpecificis modicè adſtringentibus, frigidiuſculis, vel calidis, acribuſve.

1163. Ad vitia autem oris in hac ſpecie emendanda oportet uti his, quæ antiphlogiſtica, antiſcorbutica, & ſimul huic illive ſcorbuti ſpeciei appropriata ſunt.

1164. Ad ſpeciem tertiam [1151. N°. 3.] valent omnia prædicta, niſi quod utendum ſit maxima copia liquidorum lenium, facile meabilium, Antiſepticorum, Antiſcorbuticorum, cum leni promotione ſudoris, urinæ, fæcis alvinæ, diu continuata.

1165. Ad quartam verò ſpeciem rara medela; varianda medendi methodus pro varietate ſymptomatum; aliquando mercurialia proſunt; ut & præſcripta (1164.).

Ex quibus omnibus [1148. ad 1166.] ritè conſideratis, & cum phænomenis morbi, & cadaverum inciſorum, collatis, conſtat, in curatione felici hujus morbi id agendum maximè, ut indagetur indoles vitioſi humoris, & ſingularis acrimoniæ, quæ prædominans peccat: quumque illa acrimonia ſit ſalina muriatica, acida auſtera, alcalina fœtens, rancida oleoſa; atque de his ſingulis, & univerſis ſæpe actum ſit, ordinatior mali curatio habebitur; & liquet, cur ſerum lactis, lac ebutyratum, aquæ medicatæ toties deſperata hujus morbi mala ſanaverint? & quæ? Cur acidi ſucci horæi maturi pomorum aurantiorum, citriorum, limoniorum, granatorum, acetoſæ, acetoſellæ, aceti, vini rhenani, moſellani, toties ſpecifica huic morbo, & quando? Cur adſtringentia auſtera, ut Rheum, Lapathum, Tamariſcus, Capparis, vinum auſterum nigrum, rubrumve, ut & chalybs, adeò ſæpe bona? & ubi? Cur acerrima aromata, Cochlearia, Lepidium, Naſturtia, Arum, Raphani, Piper, Zingiber, ſempervivum minus acre, ſales alcalini volatiles, fixi, oleoſi, aromatici, ſaponacei, iterum ſæpe ſola proſint? Cur

Q 4. quod

quod uni ſcorbutico ſalutare, id exitiale idem alteri fiat? Cur ergo non nomini hujus mali ſtudendum ſit, ſed ejus tantum ſingulari, ac ſi alius foret morbus, genio.

CACHEXIA.

1166. Cachexiæ nomine intelligi ſolet ea diſpoſitio Corporis, quæ nutritionem ejus depravat per totum illius habitum ſimul.

1167. Adeoque pro cauſa agnoſcit vel liquidi nutrientis depravatam indolem quamlibet, vel vitium vaſorum recepturorum, vel defectum facultatis applicantis.

1168. Humoris depravatio oritur. 1. ab aſſumtis, quæ à virtute mutante in nobis non poſſunt aſſimilari reſtituendis: qualia cibi farinacei, leguminoſi, craſſi, fibroſi, pingues, acres, aquoſi, viſcoſi [69.]. Corpora indigerenda, ut ceſpites, creta, arenæ, calx &c. 2. Ab defectu motus animalis in otio, torpore, ſomno nimio. 3. à vitiatis organis per debilitatem nimiam [41. 42. 43. 44.], aut nimium robur [50. 92. &c.]; liquidiſve vitio non facili medicabili [60. 69. 76. 106. 107. 406.]: hiſce cauſam præbent multa, ut omnes ſecretiones nimiæ, qualeſcunque demum fuerint, vomitus, diarrhœa qualibet, dyſenteria, Hæmorragia qualibet, viſceris ſingularis vitium ſcirrhoſum &c. retentio qualibet ſecernendi.

1169. Patet verò, has cauſas ſemel poſitas, vel minuendo ſolida, vel infarciendo ea liquidis liberè transfluere ineptis, agere; unde duplex notabilis hujus mali effectus, Tabes ſc., vel Leucophlegmatia, & Hydrops Anaſarca.

1170. Quin & pro vario colore, mole, tenacitate, acrimonia, fluiditate liquidi infarcti varii admodum morbi, ut Cachexiæ effectus, prodire ſolent: Cutis ſc. albedo, pallor, flavedo, lividitas, rubedo, viror, nigredo, fuſcus color; gravitas; tumor ſub oculis, & partium tenuiſſimarum; flatus, œdema partium à corde remotarum; Cordis arteriarumque palpitationes, ad minimum motum admodum auctæ; Urinæ crudæ, tenues, ſudores ſpontanei aquoſi planè; tandemque marcor, vel Leucophlegmatia & Hydrops.

1171. Vitium vaſorum recepturorum bona liquida nutritia univerſale fingi vix poteſt ullum; tamen nimia contractilitas & laxitas, atque inde pendentia vitia pro cauſis admitti poſſunt: de quibus actum (24. ad 58.)

1172. Defectu facultatis applicantis nutritio univerſalis impeditur, ſi vires circulantes ſunt nimis languidæ, vel nimis violentæ [92. ad 107.]

1173. Ex quibus diagnoſis morbi facilis: prognoſin firmat conſideratio cauſæ, durationis, effectus, graduſque mali.

1174. Quin patet, etiam curationem ſemper quidem requirere 1. aliquando nimis acris, fluidique mitigationem, inſpiſſationemque modicam. 2. Tenacis, hærentiſque, diſſolutionem atque fluxilitatem. Sed quum à tam variis cauſis hæc duo oriri queant; [1168. 1169. 1170.] inprimis neceſſarium eſſe pro harum diverſitate variare & medicamenta, & modum his utendi.

1175. Maximè curandum, ut victus ſit ex his, quæ liquidis ſanis ſimilia, facilè tranſmittenda, cauſæ ſingulari morbi adverſa, ægroque inprimis grata ſunt.

1176. Tum ut optimè digeri queant, condimentis, potu vinoſo, exercitio, aere, procurandum.

1177. Ut verò organa primarum Coctionum itidem bene diſponantur, leni digeſtivo, vomitivo, purgante, roborante, proſpiciendum.

1178. Et ubi horum uſu viæ laxatæ, materies morboſa attenuata erit, tum attenuantibus, diureticis, ſudoriferis inſiſtendum.

1179. Ultimo Chalybeatis utendum, Alcalinis, Saponatis, cum exercitio curſus, vectionis, frictionis, balnei.

1180. Hæc autem ex variis peti, variè præparari, applicarique debent, pro cauſa proxima cognita.

1181. Ubi verò à nimia acrimonia conſumtio & tabes Cachectica, inquirendum in acrimoniæ ſpeciem, ſi fieri queat, 1. per indagationem cauſæ Cachexiæ [1168.] 2. Temperiei morbi, ægrique. 3. ſymptomatum. 4. Excretorumque.

1182. Hæc cognita corrigenda ſuis contrariis [vid. 1166.]

EMPYEMA.

1183. Quoties intra pulmones & pleuram pus in Thoracis cavo colligitur Empyema eſt.

Digitized by Google

1184. Quod ſemper ſupponit vomicam purulentam fuiſſe ruptam, cujus elapſum pus Thorace recipitur.

1185. Tales ſunt vomicæ 1. Pulmonum ab inflammatione horum (820.867.) à ſputo ſanguineo, à materie ad fluorem inepta his impacta. 2. Pleuræ ab inflammatione hujus (875.) à vulnere externè inflicto levi, citò externè clauſo, internè rupto (298) à contuſione hujus, vel ruptione tecta in ſuppuratum abeunte (324.) 3. Diaphragmatis inflammati, ſuppurati, in ſuperiora rupti (907.910.) 4. Mediaſtini ſimiliter affecti (877.) ut & 5. Pericardii ipſius (877.)

1186. Cognoſcitur futurum 1. ab inflammatione quinque partium (1185.) nulla coctione, revulſione, criſi, medicamento depurata, ſed cum horrore vago, febricula noctu gravi, calore vago, gravitate loco doloris, dyſpnœa, appetitu proſtrato, ſiti majori deſinente. vid. (833.892.910.)

1187. Cognoſcitur jam præſens 1. à tempore inceptæ inflammationis xx. dierum ſine purgatione. 2. à ſignis vomicæ in quinque partibus (1185.) diſparentibus. 3. à novo dolore, tuſſi, dyſpnœa, ſalivatione ortis, moxque diſparentibus. 4. à tuſſi ſicca, gravitate ad diaphragma, decubitu in unum latus, ſtrepitu puris ad motus, febre lenta, genis rubentibus, oculis cavis; digitis in extremitate calidis, unguibus recurvis, abdominis tumore.

1188. Effectus hujus mali 1. puris ex ulcere rupto, nec dein ſanato, vel repurgato, continua accumulatio. 2. hujus in loco clauſo, calido, humido, perpetim agitato, exacerbatio, putredo, fœtor, attenuatio. 3. diaphragmatis elevandi impedimentum, pulmonumque extendendorum: unde anheloſa, difficilis, erecta reſpiratio, metus ſuffocationis jacenti, decubitus in liberam partem impoſſibilis, tuſſis ſicca perpetua, anxietas. 4. Pulmonis, Pleuræ, Diaphragmatis, Pericardii, Cordis ipſius maceratio, corroſio, in tabum fluidum conſumtio, unde febricula hectica cum pulſu celeri, parvo, rubore genarum, ſiti perpetua, fame ſublata, debilitate ſumma, animi defectibus. 5. hinc omnium liquidorum ineptitudo ad nutritionem, circulationem, ſecretionem, excretionemque; unde tabes, ἀτροφία, fibrarum reſolutio, liquidorum putredo, adeoque vel per comeſum pulmonem rejectio, vel alvi fluor ſanioſus lethalis, cum ſudore nocturno poſt ſomnum, puſtulis faciei, aduncis unguibus, flavedine pellucente, facie Hippocratica.

1189. Curatio hujus pro varietate cauſæ ſtatuſque mali diverſa plane eſt.

1190. Nam 1. cognita vomica pulmonis, pleuræ, diaphragmatis, mediaſtini, & pericardii; quod cognoſcitur ex ſignis propriis, (834.835.893.910.) omni ope nitendum, ut id rumpatur quantocius, & determinetur ad exteriora: quod fit igne, ferro, medicamentis, motu idoneo.

1191. 2. Ubi conſtat jam factam diſruptionem (302.836. N°.4. 5. 894.910.) tum ſtatim pus elapſum erit educendum, α. per os, ſi natura hanc monſtraverit viam. β. per urinas ſi in ea apparent puris evacuati ſigna. γ. per Thoracis aperturam, factam ope inſtrumenti idonei in latere affecto, inter coſtam 5.&6.vel 4.& 5.ab inferioribus numero ducto, pure lentè, & per vices educto, & leni mulſa aliquando repurgato, ultimò bene conſolidato (303.) δ. dando ſimul decocta Vulneraria, abſtergentia, putredini reſiſtentia ſatis magna copia.

1192. Si pus album, leve, æquale, fœtoris expers, ſpecillum non colorans exit, ſi æger ſine febri, ſiti, alvi fluore, bene appetit, digerit, cætera ſanus eſt, Aeri ingreſſus in thoracem, quantum poſſibile prohibetur, ſpes eſt, ægrum convaliturum (304. 305.)

1193. Si pus fuſcum, ichoroſum, fibrillis miſtum, fœtidum, ſpecillum inſtar ignis colorans, ſubcruentum, uno impetu totum effluens, effluit, ſummum periculum & mors, vel phthiſis.

1194. Si exeſum fuerit mediaſtinum, aperto Thorace, ſæpe ſubitanea ſuffocatio.

1195. Si Empyema vetus, vires collapſæ, capilli jam cadant, alvi fluor colliquativus adſit; Corpus contabeſcat; paracenteſis facta mortem accelerare ſolet.

PHTHISIS PULMONALIS.

1196. Si ulcus pulmones exederit ita, ut totus inde habitus Corporis conſumatur, Phthiſis Pulmonaris ægrum afficere dicitur.

1197. Cujus ulceris origo deducitur ab omni cauſa, quæ valet ſanguinem in pul-

moni-

monibus ita ſiſtere, ut in materiem purulentam abire cogatur.

1198. Hæ cauſæ poſſunt referri 1. ad ipſam Corporis temperiem illam, qua vergunt in hæmoptoen primò, hinc in ulcus loci eroſi. Hæc conſiſtit α. in teneritudine vaſorum arterioſorum, & in impetu acrioris urcunque ſanguinis: cognoſcitur conſpectu tenellorum vaſculorum, & totius corporis; collo longo; Thorace plano & anguſto; ſcapulis depreſſis; ſanguine valde rutilo, tenui, diſſoluto, acri, calido; colore valde candido, & amœno roſeo; cute pellucida; hilaritate, & ſubtilitate præcoci ingenii. β. in ea debilitate viſcerum, qua angeſta ſua indole nimis tenacia obſtructiones, putrefactiones, acrimonias, ſuſcipiunt, hiſque dein malis eroſa vaſa, poſt hæmoptoen, exulcerant: cognoſcitur levi febricula, tuſſicula ſicca, calore majori, rubore labiorum, oris, genarum, auctis, & inſurgentibus, quo tempore novi chyli in cruorem ingreſſus, facili ſudore dormientis, debilitate, anhelitu ad minimum motum magno. γ. in ea ætate, qua vaſa incrementi apicem adepta, ulteriori productioni ſuæ reſiſtunt, dum interim cruor augetur copia, acrimonia, impetu; adeòque intrà 16. & 36. ætatis annum. δ. in hæreditaria diſpoſitione: huc refer dicta [24. 26. 29. 38. 39. 40. 41. 44. 45. 48. 60. 61. 64. 69. 72. 82. 84. 86. 100. 106.] illa enim comparata modò dictis. (1198. α. β. γ. δ.) explicant, definiunt, præſagiunt, naturam, cauſas, effectus, hæmoptoes: hujus verò conditionis effectum, hæmoptoen accelerant 1. omnes conſuetæ excretiones interceptæ, maximè ſanguineæ, ut hæmorrhoidalis, uterina menſtrua, lochiorumve, hæmorrhagia narium, miſſio ſanguinis conſueta, inprimis in plethoricis, vel truncatis membra. 2. vis quæcunque magna pulmonibus illata, tuſſi, clamore, cantu, curſu, nixu corporis ingenti, ira, vulnere quocunque quacunque cauſa inflicto. 3. victu acri, ſalino, aromatico; potu ſimili; vita; morbo alio, unde copia, acrimonia, velocitas, rarefactio, calor ſanguinis augetur; unde in febribus acutis, peſte, variolis, ſcorbuto, toties contingit.

1199. Hinc (1198.) oritur cum dolore levi, calore modico, anguſta oppreſſione in Thorace perceptis; exit ſanguis plerumque floridus, coccineus, ſpumans, cum tuſſi, ſtrepitu pulmonis, fibris, membranulis, vaſculis arterioſis, venoſis, bronchialibus; pulſu molli, parvo, undoſo; anhelitu; ſapore ſalſo in ore antegreſſo.

1200. Curatur 1. Venæ ſectione larga, tertio quoque die, ad quartam uſque vicem, repetita, vel donec cruſta inflammatoria integre diſparuit, 2. Medicamentis refrigerantibus, incraſſantibus, ſtipticis, linientibus, diu uſurpatis, intermiſtis ſubinde leniſſimis balſamicis. 3. Sex rebus non naturalibus ita directis, ut adverſiſſimæ ſint Cauſis (1198.) enarratis: maximè victu, vitaque, blandiſſimis ſemper continuatis; quo lactis diæta inprimis facit. 4. Corrigendo ſpecificam naturam cauſæ vel morbi ſingularis.

1201. Ubi ſemel accidit, ſedatumque eſt (1200.) quibuslibet 6. menſibus per aliquot annos mittendus ſanguis, ſenſim tamen copiam minuendo.

1202. Si verò ob magnitudinem mali (1198.) ſtiptica malè applicata, neglectamve veram medendi methodum (1200.) poſt ſputum ſanguinis, oritur dyſpnœa, aſſiduò increſcens; horror vagus; calor ruborque genarum; tuſſicula ſicca; febricula hectica; ſitis major; debilitas; gravitatis in Thorace ſenſus; ſignat, vulnus hæmoproes jam collectam circa labia ſua, & ſub cruſta areſacti cruoris, materiem mutare in pus, collectionem abire in vomicam tectam, qua rupta, in ulcus pulmonum apertum.

1203. 2°. Oritur itidem Collectio hæc puris, præter cauſas dictas (1198.) à peripneumonia quacunque terminata in apoſtema: (832. ad 843. 867.) cognoſcitur iiſdem ſignis (832. ad 843. 867.)

1204. 3°. Quin Empyema (1185.) ortum poteſt rodere, eliquare, conſumere pulmonem, ut fiat idem morbus, ac ſi proprio hinc ulcere abſumeretur (1188. N°. 4.) Cognoſciturque ſignis ibidem poſitis.

1205. Unde liquet, quænam ſigna ſint cognoſcendi ulceris pulmonalis, etiam tecti; quot diverſæ ejus cauſæ; quam diverſæ ſpecies, ut & quam diverſa phthiſis?

1206. Effectus verò Ulceris pulmonalis jam facti, ſed tecti, nominæ Vomicæ, hi

fere

Digitized by Google

fere obſervandi: puris acrimonia, copia, putredo quotidie auctæ; membranæ hoc coercentis dilatatio, corroſio, maceratio; vaſorum ſanguiferorum, Bronchialiumque converſio in pus; totius pulmonis, vel alterutrius lobi conſumptio purulenta; tuſſis fere perpetua ſicca, vel ſputa ſolo concuſſu tuſſiculoſo abraſa promens; ſanguinis in ulcus affluentis, converſio in pus; vomicæ propagatio in pulmone; vomicæ hujus perruptio in laryngis tubos; puris ſuffocans aliquando ſecretio, vel quotidiana cum tuſſi, ingens, in aqua ſubſidens, coacta, dulcis, pinguis, fœtida, alba, rubra, flava, livida, cineritia, ſtrigmentoſa, igni impoſita carneam aſſam ſpirans fœtidam; Vomicæ perruptio in cavum Thoracis, unde reſpiratio difficillima, phænomena Empyematis [1188. No. 4.] Tum reſpiratio peſſima; conſumtio omnis ſanguinis, chylique in pus; nutriti vi præparatio ſublata; ſolidorum conſumptio fere integra; febris hectica cum pulſu parvo, languido, calore ad ſuperiora acri, genis rubentibus, facie Hippocratica; anxietas inexplicabilis circa veſperam plerumque; ſitis magna; ſudor nocturnus ingens; puſtulæ rubræ; pedum, manuumque inflatio à parte affecta; debilitas ſumma; vox rauca; capillorum defluvium; pruritus toto corpore, cum puſtulis aquoſis, diarrhœa flava, fœtida, purulenta, cadaveroſa, frequens, teneſmodes, debilitans; ſputi ſuppreſſio; mors. Unde Regulæ hæ perſpiciuntur.

1207. 1. Phthiſis hæreditaria omnium peſſima, nec ſananda, niſi cum præcautione hæmoptoes.

2. Phthiſis ab hæmoptoe per vim externam, ſine vitio interno præexiſtente, leviſſima eſt, cæteris paribus.

3. Phthiſis [2.] in qua ſubitò rumpitur vomica, expuitur pus album, coctum, æquale, facile, reſpondens copia ulceri, ſine ſiti, cum appetitu, digeſtione, ſecretione, excretione bona, difficulter quidem, tamen ſanari poteſt.

4. Phthiſis ab Empyemate inſanabilis.

5. Sputa gravia, ſolida, olentia, dulcia, cum ſignis ultimis [1206.] deſperata.

1208. Poſtquam Vomica jam facta in pulmone, indicatio oritur medica, eam ilicò maturare, rumpere: quod fit victu lacteo, motu equitationis, vapore tepido, expectorantibus: ubi rupta, tum

1. Sanguinem munire contra infectionem purulentam oportet.

2. Ulcus quantocius evacuare pure, & labia abſtergere, conſolidare.

3. Hujuſmodi in corpus ingerere, quæ minimam requirunt vim, ut per pulmones fluere, ibique ſubigi queant, tamen nutrire apta, & puris refectioni inepta.

1209. Primæ indicationi ſatisfit ope medicaminum leniter & gratè acidorum; ſalſorum, Herbarum vulnerariarum, balſamicorum lenium, omni forma, magna copia, diu uſurpatorum.

1210. Alteri verò per medicamina liquida, diuretica, tuſſim moventia, interna, externa, motum, Equitationem, Ruſticationem expellendo; tum ope abſtergentium balſamicorum internorum, externorumque depurando; atque ope Conſolidantium Paregoricorum conſolidando.

1211. Ad tertiam indicationem ptiſana, juſcula, lacticinia ſpectant.

1212. Curatio verò hujus morbi palliativa maximè ſpectat tuſſim, anxietates, alvi fluorem.

1213. Quibus occurritur diæta [1211.], Opiatis cautè adhibitis, liquidis calidis.

PHTHISES ALIÆ.

1214. UT ab ulcere Pulmonis, ita Hepatis, lienis, pancreatis, Meſeræi, renum, uteri, veſicæ, &c. phthiſis produci poteſt, cujus cognitio, prædictio, effectus, curatio, palliatio facile ex iiſdem fontibus petitur ab eo, qui viſceris cujuſque effectus naturales perſpectos habet.

HYDROPS.

1215. QUando ſerum aquoſum extra vaſa fuſum, & cavitatibus receptum eſt, vel & ſtagnans alicubi vaſa ſua nimium diſtendit, hydrops vocatur.

1216. Qui ideò obtinere poteſt ubicunque hujus ſeri vaſa, id eſt in omni corporis habitu, atque in parte qualibet ſingulari.

1217. Hinc Hydrocephalus, colluvie facta

facta inter integumenta ipſa externa; inter hæc, & cranium; inter cranium & cerebri membranas; inter membranas ipſas; harumque duplicaturas; inter has & cerebrum; inter cerebri plicas; in cavitatibus ipſis; ſine morte tamen ſubita.

1218. Facilè cognoſcitur; poſterior ſpecies incurabilis, reliquæ levi inuſtione, terebratione, punctura, prudenter, lentè adhibitis, ſimulque hydragogis & roborantibus internis curatur; vel externis diſcutientibus diſſipatur.

1219. In Thoracis hydrope, qui ex variis locis colligere lympham valet, eadem fere ſigna, quæ Empyematis, ſed obſervatio cauſæ antecedentis diſcrimen exhibet; paracenteſis ſanat hunc, unà abhibitis his, quæ cauſæ adverſantur ejus.

1220. Deprehenſus itidem pulmo, accumulata, effuſa, inter ſinus magnos recepta lympha, nunc in hydatidas, nunc in vomicas hydropicas incidiſſe; morbus ſane difficilis cognitu, curatuque, niſi alia ſigna præſentia fortuitam huic hydropis curationem petant.

1221. Quin & arteria aſpera anteriori, & conſpicua parte, quacunque vi lympham ſtagnantem colligens, Bronchoceles ſæpe ſpeciem exhibet; quam cognitu facilem, punctura, diſcutientibus, avertentibus aggredi licet; ſi obſervatur, ut Auctores ſcribunt.

1222. Simili morbo cujuslibet glandulę folliculus occupari, ſimili modo ſanari poteſt.

1223. Notabilis itidem hydropis ſpecies ovaria mulierum ſæpe occupat, qui morbus ut plurimum ſteriles, annoſaſque mulieres occupat, difficulter cognoſcitur, & vix ſine inciſo cadavere; curatur verò nunquam, ſed tranſit ſæpe in Aſciten.

1224. Imò in ipſo cavo uterino, clauſo accuratè ejus ore interno, ſæpe colligitur tanta aquæ copia, ut integrum abdomen mentiatur Aſciten, morbus itidem difficulter cognoſcendus ob ſigna fallacia graviditatis; curabilis laxatione oris uterini per fomenta, vapores, Uterina adhibita.

1225. Quoties in toto habitu pinguedinis ſubcutaneæ eadem lympha ſtagnat, vel effunditur, hydrops oritur *ἀνὰ σάρκα ὑπὸ σάρκα λευκοφλεγματία*: qui & circum abdomen, & circa ſcrotum.

1226. Dum eadem aqua in duplicatura peritonæi, in cavo abdominis inter peritonæum & viſcera abdominis, aut in dilatatis glandularum cavis, vaſiſque in abdomine contentis colligitur, *ἀσκίτης* appellatur, ut & *τυμπανίτης*, ſi vapore rarefacto turget, ab aqua, pure, ichore, aere, clauſis hic, fotis, putrefactiſve.

1227. Hydrops teſtium dictus, eſt 1. ſcroti; pertinet ad (1225.); noſcitur ſenſu tactus; pelluciditate conſpicua, veſtigio remanente impreſſi digiti. 2. ſacci ex producto peritonæo in hernia vera orti: fit in Aſcite (1226.) valido: noſcitur ſignis Aſcitis, Tympanitidiſve prægreſſis, evaneſcentia per preſſionem, decubitum ſupinum declivem, evacuationem aquæ ex abdomine, ſubito ſæpe augmento & decremento mali, ſine cauſa manifeſta; figura tumoris farciminali per inguina ex ſcroto. 3. involucri vaginalis teſtis: fit, ſi humor ibi ſecretus non reſorbetur ſuis vaſis, ſed ſtagnat, accumulatur, veſicam ſuam diſtendit in immenſum ſæpe; aut ſi ruptis, obſtructis, vaſis, itidem colligitur; inflammatio, ſuppuratio, ichoroſa collectio, ſæpe hujus ſpeciem mentiuntur. Cognoſcitur tumore non elaſtico, non cedente, duro, lentè producto; abſentia ſignorum primi & ſecundi hydropis teſtium; figura tumoris rotunda, vel ovali ſaltem; pelluciditate apparente, ſi circumtenſo ſcroto, ſaccus collectionis candelæ lucenti expoſitus cernitur clarus: an verò, præter hos, inter tunicam nerveam & ipſam teſtis ſubſtantiam ſimilis ſit tumor, haud ita obſervatur, à præcedenti ſpecie vix dignoſcitur, nec forſitan, niſi extirpando, curatur. Vocantur mala hæc, *ὑδρόκηλαι*, hydrocelæ.

1228. Obſervatum fuit, hos omnes morbos produci ab omni cauſa, quæ valet liquidum ſeroſum 1. ita coercere, ut redire nequeat in venas, ſed extenſis in vaſis ſtagnet. vel 2. ipſa vaſa rumpat ita, ut intra membranulas effundatur. aut 3. vaſa reducentia à cavitatibus ita obſtruat, & liquida in cavitatibus depoſita tam parum moveat, ut non exhalenr, nec reſorbeantur.

1229. Quæ cauſæ obſervatæ ſunt inprimis, diſpoſitio gentilitia: potus nimius frigidæ ſubitus, neque vomitu, neque alvo, neque ſudore, vel urina, calore motuve excitatis, excretus: Morbi acuti, inpri-

inprimis ardentiſſimi, ſive cum ſiti potuque inexplebili, ſive ſine his: Dyſenteria lienoſa diu permanens: Omnes pertinaces viſcerum obſtructiones, ut ſcirrhi Hepatis, Lienis, Pancreatis, Meſenterii, Renum, Uteri, Inteſtinorum: Icterus: Quartana ſæva & diuturna: Lienteria: diarrhœa: dyſenteria diuturna: Cœliaca: Empyema: phthoe, podagra. Evacuationes quæcunque nimiæ, maximè ſanguinis arterioſi: hauſtus acrium, fermentatorumque liquidorum: victus tenacium, durorum. Hydatides ingentes, plures, in cavo abdominis pendulæ, & plura ſimilia, ut Melancholia, Scorbutus &c.

1230. Effectus adeoque, & morbi progreſſus hic fere eſt: tument pedes, maximè veſperi, ſenſim hic augetur tumor increſcitque: tum tumor abdominis quotidiè increſcens: hujus extenſi ſonus in Tympanitide, ſi percutitur, ſtrepitus fluctuantis aquæ in moto corpore in Aſcite ab aqua libera fluente in cavo abdominis: at in Aſcite ab aquis clauſis in ſuis ciſtis, fallit: Dyſpnœa: Sitis: Gravitas: Torpor: Alvus dura: Urina pauca: Febricula lenta: Sudor nullus: macies eo major, quo partis affectæ major intumeſcentia: tum fœmorum, ſcroti, cutis abdominalis aqua intercus: hydatides: aquæ, in loco calido, clauſo, ſtagnantis, putrefactæ acrimonia: Ulcera: Gangræna: Hemorrhagia narium: Exomphali: Viſcerum ſphacelus: Mors.

1231. Hydrops curandus ergo indicat 1. Liberum conciliare fluorem Lymphę; ſive fuerit aqua, ſerum bilioſum, ichoroſum, ſanguinolentumve. 2. Aquas jam in cavitates effuſas inde educere. 3. Labem debilitatorum viſcerum tollere, ſive ea cauſa, ſive hydropis fuerit effectus.

1232. Fluor conciliatur Lymphæ, tollendo cauſas hunc impedientes, quæ 1. vis vitalis minus fortiter circumagens; 2. vaſculorum compreſſio, diſruptio, obſtructio. 3. liquidi nimia tenacitas.

1233. ad primum [1232.] faciunt Cardiaca dicta, roborantia, & ſtimulantia; quæ, ſi ſitis valida non urget, petuntur ex aromaticis, ſalinis, oleoſis, calidis, forma Electuarii, Miſturæ, Vini Medicati, Cereviſiæ Medicatæ, Pilularum, Decoctorum, Syruporum, Tabellarum, facillimè varianda.

1234. Si ingens vexet ſitis, cauſa fuerit calida, morbus cum febre calida, quod ſæpe ſolet fieri, ad primum [1232.] faciunt Cardiaca dicta reficientia, acida grata, & leniter aromatica.

1235. Utroque caſu [1233. 1234.] prodeſt frictio, motus, calor.

1236. Ad ſecundum ſcopum [1232.] indaganda cauſa vaſa arctans, obſtruens, rumpenſve, quę tollenda, ſi fieri queat, [1229.] vel emendanda ſæpe aquis mineralibus.

1237. Liquidi nimia tenacitas ſolvetur in calido, frigidove hydrope [1233. 1234.] 1. per ea remedia, quæ ibidem data. 2. per Alcalinos maximè ſales, tam volatiles, quam inprimis fixos. 3. ope Mercurialium, Antimoniatorumque, & Venereorum medicaminum arte Chemica ritè præparatorum, & ſagacitate medica bene exhibitorum.

1238. Aquæ in cavitates congeſtæ inde educuntur. 1. paracenteſi. 2. Emiſſariis paratis novis. 3. Urinæ via, 4. vomitu. 5. purgatione alvi. 6. diſſipatione.

1239. Si cauſa hydropis aſcitis eſt recens, extrinſecus citò applicata; ſi vires integræ, corpus juvenile; ſi viſcera bene conſtituta, neque alio morbo perdita; ſi aqua nondum putrida, neque diu in loco ſtagnaverit, ſtatim inſtituenda paracenteſis.

1240. Quæ fiat 3. pollicum longitudine infrà umbilicum, & eadem diſtantia à linea alba, menſura in corpore ſano intellecta, in latere à fonte Hydropis averſo, punctura facta ope inſtrumenti idonei, cannula immiſſa, iterumque educta, aquæ copia parva, quotidie bis, emiſſa, ad minimum impenſis 15. diebus in evacuando, interim utendo præſcriptis [1233. ad 1238.]

1241. Si conditiones [1240.] abſint, vel ſint contrariæ, paracenteſis mortem accelerat.

1242. Emiſſaria ferro candenti, medicamentis cauſticis, veſicantibus, lanceolis, filis facta, in parte carnoſa, loco declivi, ſæpe admodum proſunt; maximè ſi aperta teneri permittit morbi genius.

1243. Per urinas evacuati hydropis quum citentur plurima exempla, & hanc viam tentabimus præeunte natura, utendo ſalibus urinoſis, fixis, compoſitis, ſpecificis animalibus, vitriolatis, ſolutiſve metallis, ſpecificis renibus.

1244.

Digitized by Google

1244. Per Vomitus ſolvuntur cuncta tenacia, concutiuntur obſtructa, expelluntur ſtagnantia, unde mirabiliter in hoc morbo proſunt.

1245. Sed fortia dari, ſæpe repeti, & ſine longa mora intermedia ſe mutuò excipere debent.

1246. Ut plurimum eadem validè ſolent evacuare alvum, unde duplici effectu, quin ſæpe & tertiò diureſi proſunt.

1247. Per alvum ſeri eductio fit per uſum largum, ſæpe & breviter repetitum ſummè purgantium, variis formis, maximè liquida, aſſumtorum.

1248. Diſſipatur calore, foci, hypocauſti, furni, arenæ, ſolis, ſalis, fimi, excitato ſudore, vel diaphoreſi.

1249. Tum maximè pertinaci abſtinentia à potu, victu panis biſcocti, cum pauco ſale, & pauxillo vini oleoſi.

1250. Tertiæ indicationi [1231.] ſatisfaciunt inprimis vina chalybeata, chalybs, & roborantia leniter adſtringentia, debita doſi, & in tempore uſurpata; victus ſiccus; vinum meracum, vetus, adſtringens, motus.

1251. Tympanitis iiſdem mediis, eadem methodo tollitur, ſi ortum duxit à rarefacto vapore humoris extravaſati, & putrefacti; tum enim, cauſa ablata, tollitur: ſi verò ortum duxit ex aere per membranas inteſtinorum putrefactorum perforatas in cava delapſo, retroire non potente, ſed calore corporis rareſcente, tum cuncta citò putreſiunt, aere juvante, malumque ex poſita cauſa eſt fere ſemper inſanabile: unde hydrops ſiccus humido longè magis immedicabilis habetur: punctura ſæpe ſolatio, rarò ſanatione, ſuffecit; faſciæ poſt puncturam locum habent.

1252. Hydrocele prima [1227.] ſanatur; ſi 1°. hydrops anaſarca, cujus ſoboles eſt, ſanatur [1231. ad 1238.] 2°. per remedia [1248.] 3°. ſummis diſcutientibus, & corroborantibus ſimul, ipſi ſcroto applicatis, perque calorem externum aſſiduò excitatis in majorem motum. Secunda autem ſpecies [1227.] curabitur optimè 1. ſi hernia radicali chirurgica cura perſanatur. 2. ablata aſcitis materie [1238. ad 1252.] & occluſo fonte. 3. tum per machinas comprimentes preſſo loco exitus, ut in herniis per ligamenta: rarò autem ſemel factus hydrops hic ſanatur integrè. Ultima tandem [1227.] ſanabitur. 1. datis hydragogis fortibus, ſæpe repetitis, dum interim victus eſt exſiccans. 2. validiſſimis diſcutientibus & corroborantibus. 3. paracenteſi ſcroti. 4. Cauſticis & ſuppuratione.

1253. Ex quibus denuò apparet, in ſanationem Hydropis plus difficultatis oriri ab indole aquæ in ſtagno putrefactæ, quam quidem ab ejus cauſis primis. Cur eductis his aquis acceleratur gangræna partis prius innatantis? cur educta ſubito ex Thorace, vel abdomine, hac aqua, mors, aut animi deliquium ſummum? Cur tanta in hydropicis ſitis? & quid illa notat? Cur acida ſæpe adeò in hoc morbo proſunt? Cur eductis per evacuantia valida plurimis ſimul aquis tumor abdominalis idem, vel & major videtur? opio autem dato ſubſidet?

P O D A G R A.

1254. PОdagra vocatur dolens admodum ægritudo circa ligamenta oſſium pedis, & circa juncturas horum vere & autumno maximè reverrens.

1255. Qui, ubi naturæ ſuæ decurſum non turbatum abſolvit, ſequi ſolet ætatem matura majorem; ſexum virilem; ingenium acutum, hujus exercitia duriſſima & protracta, maximè nocturna; victum opiparum; potum generoſum, copioſumque, maximè noctu; Venerem præmaturam nimis cultam; Corpus magnum, craſſum, plenum; acidorum uſum nimium; pedes ſudantes ſubito refrigeratos, in humidis caligis ſudantes; hinc venatum, equitationem in frigore; hæreditatem; contagium.

1256. Tempus, ætas, & reliqua vice cauſæ fungentia, (1255.) tum & phænomena, initium, progreſſus, effectus, finis hujus morbi, ſimul comprehenſa, cauſas medicas hujus mali demonſtrant.

1257. Repetitos enim ejus, latentis diu, paroxyſmos præcedit cruditas, ructus, gravitas, torpor flatulentus, alvus adſtrictior, ſudor pedum ſolitus interceptus, horum varices.

1258. Accelerat, & inexſpectatos accerſit vitium quodcunque admiſſum in ſex rebus non naturalibus, unde cruditas oritur; hinc venus immoderata; lucubratio;

rio;

Digitized by Google

tio; pergræcatio; lardi & ſimilium comeſtio; defatigatio; animi affectus, purgatio medica alvi ſola; aer humidus, frigidus, procelloſus; hæc adeò podagricis inimica.

1259. Locus, quem primò quem regularis aggreditur, ſemper pes; hujuſque illæ inprimis partes, quas difficillimè ſuum pervadit liquidum; ut perioſtea, tendines, nervos, membranas, ligamenta, quæ à corde remotiores; & maximè preſſæ.

1260. His [1259.] demum obſtructione, infarctu, tumore occluſis, vel materia morbi quacunque vi diſperſa in alia loca, alias aggreditur partes; ita tamen, ut eadem ibidem loca, eaſdem partes, obſideat (1259.)

1261. Dolor adeſt tenſivus, dilacerans, coarctans, increſcens ſenſim, decreſcens iterum, cum madore, rubore, tumore; finitus diaphoreſi, fotu lecti, pruritu, deſquamatione, vel abeuns in cretam vaſa rumpentem.

1262. Ex quibus cunctis liquet, Cauſam proximam hujus mali eſſe vitiatam indolem minimorum, adeòque nervoſorum, vaſculorum in corpore; tum etiam liquidi, quod nervoſas partes alluit.

1263. Et quidem liquidum peccans hìc acrimonia, & majore tenacitate; ſolidum nimia vaſculorum anguſtia, & rigiditate.

1264. Unde in locis à cerebro remotiſſimis, motui maximè reſiſtentibus ob ſoliditatem, duritiem, exercitium, pondus incumbens, primò ſe manifeſtat.

1265. Ejus vitii autem (1262. 1263.) origo proxima in indigeſtione viſcerum, non attenuantium, aſſimilantiumque ſatis aſſumta in indolem requiſitam in liquido nervoſo, id eſt ultimæ elaborationis ultimo effectu.

1266. Cujus (1265.) ratio iterum deducitur ex cauſis remotis (1255. 1258.)

1267. Supponit itaque omnes fere coctionum vitiatas functiones ad producendum hoc malum (1265.) & quidem vitio in majoribus vaſis, liquidiſve vix ſenſibili.

1268. Adeòque curatio impoſſibilis, niſi per medicamenta, quæ integrè hæc vitia emendare queant. Unde incurabilis fere hactenus habita, niſi paucis Empiricis.

1269. Hæreditaria, & tophacea, curatu omnium difficillimæ.

1270. Ex iiſdem deducitur, Venę ſectionem non attingere mali materiam, ſedem, cauſam, prodeſſe tamen aliquando caſu, revellendo parum, & vires urgentes minuendo (1257)

1271. Neque purgationem per ſuperiora, inferiorave tantum præſtare, quantum vulgò ſperari ſolet; excitare ſæpe tumultum liquidi nervoſi; ſubducere liquidiora, labefactare virtutem expellentem.

1272. Sudorifera ex arte inſtituta plus proficere.

1273. Nihil autem in hoc morbo damnoſius, quam impedire materiæ podagricæ jam adultæ (1263.), nec alio modo tuto eductæ, vel correctæ, defluxum ad ſua loca (1259. 1260.), maximè quidem dolentia, minimè tamen periculoſa. Tum enim retenta apoplexias, paralyſes, deliria, debilitates, ſopores, tremores, convulſiones univerſales, ſi in cerebrum introivit; aſthma, tuſſim, ſuffocationem, ſi in pulmones; pleuritidem ſævam convulſivam, ſi in intercoſtalia & pleuram; nauſeas, anxietates, vomitus, ructus, tormina, ſpaſmos viſcerum, ſi in viſcera abdominalia; & ita incredibile quot morbos creat, ſæpe ſubito lethales: quos fruſtrà exquiſitiſſimo remedio, vel methodo, fonte ignorato, tractes: nec enim cedunt, niſi podagræ recenti paroxyſmo, eoque ſævo, reſuſcitato. Contingit id damni ex applicatu incauto narcoticorum, refrigerantium, conſtringentium, incraſſantium; vel ex omni remedio debilitante, evacuante, rurſum revellente, ſuffocante; hinc miſſio ſanguinis, purgatio ſurſum, deorſumve, Emplaſtra, Cataplaſmata modò dicta, opiata omnia, id efficiunt; ut & ſpontanea ſenii decrepiti debilitate ingruente; vel partibus omnibus extremis ità obſtructis, exſiccatis, corruptis, deſtructis, ut mala materies per eas amplius ire nequeat: hinc liquet quæ, quibus cum ſymptomatibus, & cur podagricis, ex hoc morbo, mors.

1274. Proinde curatio, quam contemplatio mali, & experientia commendavit, abſolvitur 1. reſtitutione vigoris in viſceribus perditi (1265.) 2. ablatione liquidi jam corrupti fluentis in vaſis, vel ſtagnantis ad loca (1262. 1263.)

1275. Ad primum [1274.] ſpectat *a*.

Uſus

Uſus plantarum aromaticarum, amararum, antiſcorbuticarum, maximè ſi per ſe uſurpentur ſolo melle exceptæ. β. uſus ſalium lixivioſorum fixorum ſæpe iterata, parva doſi, diu continuata, aſſumtorum. γ. Tum cibi, potuſque nutrientes, facile digerendi, leves. δ. Exercitio magno, continuato, equitationis in aere puro, tum frictionibus, motibuſque partium, ſæpe iteratis. ε. Somno maturo longo.

1276. Ad alterum [1274.] Uſus conducit 1. ſalis cujuſpiam volatilis parva doſi diu aſſumti, mane ante quam quis ſurgat, cum largo hauſtu decocti cujuſdam lenis, ſudoriſque, vel madoris, expreſſione levi per horam. 2. frictio calida, cum linteis ſiccis, partium. 3. Uſus purgantis ſeroſi, unà cum mercurialibus acuti, & addito circa veſperam potu opiato ſedante.

1277. Quibus equidem remediis, & curandi methodo, multum ſæpe proficitur, etiam in tophacea.

1278. Ad ſummam doloris in loco ſævitiem temperandam, urgente ſumma neceſſitate, Opiatis internis, copioſo ſeri lactis, ſimiliſve, potu calido, externis emollientibus, Anodynis, Calidis, quin verberatione cum urticis, inunctione balſami ſulphuris Therebinthinati, inuſtione cum Lino, utendum ſæpe eſt.

1279. Cæterum non aliter uſurpanda, quin ſummopere metuatur citior induratio loci affecti, mobilitatiſque jactura.

1280. Maximum verò cuique remedium, quod oppoſitum illi cauſæ, unde originem duxerat morbus [1255.1258.]

1281. Si autem materiæ podagricæ introverſæ ſigna adſint [1273.], ſine ulla mora tentanda eſt ejus expulſio in juncturas: ergo ſtatim applicentur fœmoribus larga veſicatoria; locis, dolore aſſuetis, fomenta aromatica ſalina tepida; fiat deambulatio, vel motus magnus in rheda; ſumatur larga copia decocti alicujus aromatici ſudoriferi, vel hoc non juvante, vini rhenani generoſi; his dein factis, dolore incipiente, in calidum lectum repoſitus, & opertus, ſudet.

1282. Quæ ſi quis omnia conſideret, videt difficultatem ſummam curandi hujus morbi: tum rationem, cur in renovantibus hujus medelam quæſiverint ſummi & Medici & Chemici? cur Lac & quouſque ſanet? an ſit acor ſpecificus cruore conceptus mater podagræ? quæ ſit ratio nodi, tophi, cretæ, podagricorum? Cur miſerrima ſit, quæ ſine tumore, podagra? cur mitior tumens? cur dolor tandem deſinat in podagricis? cur, quamdiu diriſſimus dolor in paroxyſmis, ſerena eaque longa, intervalla ſint? Cur ceſſante doloris ſævitie, dein vix unquam integrè liber ſit æger? an ullum abſorbens alcalinum ſpecificum ſit, quod podagram radicitus extirpet? Cur Machina Statica Sanctorii ſumma directrix & index futurorum, & faciendorum in podagra?

MORBI VIRGINUM.

1283. Præter omnia hæc Acutorum & Chronicorum genera, ſunt nonnulli morbi virginibus, gravidis, puerperiſque proprii, tum & puerili ætati.

1284. Quo tempore fœmininum corpus ad incrementum ſuum pervenit, in bene facta temperie plus ſolet conficere cruoris, quam qui vaſis contineatur; unde arteriis uterinis fluoris Menſtrui nomine ſecernitur.

1285. Si, poſito corpore in conditione (1284.) hic ſanguis retinetur, oritur plethora; carditas; gravitas; pallor; dolor lumborum, inguinum; depravatæ functiones omnes fere naturales, vitales, animales; quæ facile deducuntur à vaſis nimis preſſis, liquido copioſiore, ſtagnante, ſuffocato.

1286. Ab eodem autem ſic accumulato miræ ſæpe parantur viæ, raris ſecretionibus menſtruis notæ; dum per oculos, aures, nares, gingivas, vias ſalivæ, œſophagum, alvum, veſicam, mammas, cutim, vulnera, ulcera, exire, viderint Medici.

1287. Vel & ſæpe labefactantur inde omnia viſcera, oriturque partim à putredine concepta, partim à vaſis læſis, infinitum morborum genus (106.)

1288. Cognoſcitur hic morbus 1. ab ætate. 2. incremento corporis jam perfecto. 3. plethora. 4. ſignis deinde morbi ſubſequentis.

1289. Pro ſolutione requirit varia remedia reſpectu variæ cauſæ.

1290. Quas inter naturalis, vel ſuperveniens, pudendorum concretio manum

Chi-

Digitized by Google

Chirurgi requirit debito inſtrumento, debito vulnere, viam facientis.

1291. Cæterum, ubi à ſtagnante liquido, huic conciliabitur fluor. 1. fotu, & frictu pedum. 2. apertura venæ in pede, & ſanguine miſſo. 3. purgantibus Uterinis datis. 4. Emmenagogis. 5. Emplaſtris, fotibus, linimentis, vaporibus, calore. 6. ipſa vaſa à plethora debilitata roborando per Chalybeata, & Adſtringentia.

1292. Sublata his morbi ſcaturigine, ſolent omnia fere mala [1285. 1286. 1287.] ſponte evaneſcere. Vel curantur ex natura & cura ejus morbi, cujus imaginem referunt quam proximè: quod facilè ex antedictis fit.

MORBI GRAVIDARUM.

1293. POſtquam gravida eſt fœmina plurimis afficitur malis ex ſola graviditate oriundis.

1294. Quorum nonnulla oriuntur ex ſanguine menſtruo ſecerni impedito ob clauſum uterum, & fœtu tamen non potente hactenus in ſui incrementum eum abſumere.

1295. Alia ex ipſa mole, motuque fœtus, atque ſecundinarum, & aquarum, vim exercentium in partes haſce ſenſiles admodum.

1296. A priori [1294.] videntur pendere Nauſeæ, Vomitus, proſtratus appetitus, vel idem depravatus planè, animi deliquia, vertigines, dolores ſummi ſtomachi, pectinis, inguinum, renum, mammarum, torpor, gravitas, dyſpnœa, abortus.

1297. Quæ proinde pendentia ab una cauſa eodem remedio, ſanguinis miſſione, tolli ſolent.

1298. In qua tamen inſtituenda, locus, tempus, copiaque, maximè advertenda.

1299. Tum victus tenuis, motus ordinatus, potus levis admodum proſunt.

1300. Interim Cardiaca aromatica, unà cum leniſſimis antihyſtericis, vel & blandis ſubacidis, ſummi uſus ſunt, & efficaciæ.

1301. Ab incremento fœtus oriri videntur eadem fere, quæ enumerata [1296.], tum difficultas urinæ, & alvi, Hæmorrhoides, Varices, Inflatio pedum, Uterinorumque labiorum, lapſus proclivis.

1302. Quibus quidem auxilium ferri poteſt aliquando remedio V. S. [1297.] vel & ſitu corporis pro tempore mutato, tum etiam faſciis, ſimilibuſque, atque tandem linimentis lenibus.

1303. Inter periculoſiſſimos verò gravidarum morbos habetur fluor uterini ſanguinis.

1304. Qui fere ex eo, quod placenta ab utero ſoluta, & arteriis plenis ſanguine diſtendente, uteroque diſtento, ſæpe pleno rivo arterioſus cruor emanet.

1305. Cognoſcitur ex orificio uteri laxato, ſanguinis fluxu magno, citato, admodum debilitante, vivo, vel grumoſo, dolente.

1306. Cauſa hujus, affectus animi vehementes, motus corporis nimii, hyſterica, & emmenagoga malè applicata, percuſſio inferioris partis abdominis.

1307. Remedia, quies animi, corporiſque, aer frigidus modicè, Venæ ſectio, adſtringentia, opiata.

1308. Si his nihil proficitur; infans methodo optima, pro ſitu ejus mutata, ilicò educendus, uteruſque ab fœtu, placenta, grumoſo cruore integrè liberandus erit.

1309. Neque refert, quonam geſtationis tempore id acciderit, cum melius ſit perire, vel aliter periturum, fœtum, ſalva matre, quam perire certo utroſque.

PARTUS DIFFICILIS.

1310. PArtus difficilis fit vitio Matris, Infantiſve.

1311. Vitio Matris, deficientibus viribus ad expellendum, vel partibus ipſis naturalibus malè ſe habentibus.

1312. Si vires deficiunt, hæ excitandæ ſunt ope Uterinorum, Cardiacorum, Sternutatoriorum.

1313. Si uteri collum internum nimis anguſtum, durumve, linimentis ſuccurrendum quantum poſſibile, ut lubricum emolleſcat, vel fotu.

1314. Si Tumor hic (1313.) vel in vagina enatus expulſionem impedit, is diſcutiendus, ſuppurandus, vel eximendus ope Chirurgica.

1315. Si excoriata harum partium labia coaluerint, citò, & ante partum, ſi fieri

poſſit, diſſecanda, & cicatrice obducenda ſunt.

1316. Si oſſium compages arctior iter impediverit, linimentis emollientibus (1313.) fomentis ſimilibus, lenienda ſunt, tum manu lege artis ſuccurrendum parturienti eſt.

1317. Infantis vitio contingit, ubi ille immobilis mortuus, vel ita ſitus, ut ipſe ſibi claudat portam.

1318. Mortuus cognoſcitur, ſi immobilis; ſi arteriæ umbilicales ſentiuntur in funiculo umbilicali quieſcere, maximè, propè corpus infantis; ſi fœtida exeunt; ſi pondus ingens; ſi laborat teneſmo; ſi ſyncope; horripulatione; halitu graveolente; colore livido; ſi diu elapſis aquis nondum peperit; ſi cutis fœtus flaccida, facile ſeparanda; oſſa mollia, & mobilia.

1319. Simul ac fœtus cognoſcitur mortuus [1318.] metu gangrænæ, ſyncopes, mortiſque maternæ, eximendus eſt, vel per pedes maximè, ſi fieri queat.

1320. Situs infantis redigendus eſt in eum, quo fœtus poſſit educi, vel per caput, vel per pedes inprimis.

1321. Id efficitur 1. poſitu Matris debito. 2. mutatione ſitus infantis.

MORBI PUERPERII.

1322. PUerpera corripitur dolore poſt partum à labore tolerato, partibus contuſis, à ſanguine, fœtu alio, ſecundiniſve reſtitantibus.

1323. Fœtus alius, ſecundinæ partes, grumi ſanguinis, manu educenda.

1324. Dolor à labore tollitur opiato, antacido, cardiaco, diluente, fotu anodyno externo.

1325. Nimio lochiorum fluxu vexatur, à nimia fluiditate, agitatione ſanguinis, vel ut plurimum à retentis [1322.] in utero, ejus contractionem impedientibus.

1326. Si à retentis, hæc educenda (1323.)

1327. Si ab affectu animi, ſanguine nimis fluido, nimis agitato, concurrendum ad hordeata, gelatinas, emulſiones, opiata, adſtringentia.

1328. Quorum delectus docent ſigna morbi, temperiei, velocitatis.

1329. Dum fluit ab uteri vaſis reſtrictis in mammas pabulum ſeroſum lacteum, febricula exoritur, qua orta, ſæpe lochia omninò retinentur, unde infinita & peſſimæ indolis ſymptomata, prout in hoc illudve viſcus rapiuntur; hinc phrenitides, pleuritides, peripneumoniæ, anginæ, paraphrenitides, mammarum inflammationes, pejor hepatis, ventriculi, omenti, meſenterii, lienis, renum, inteſtinorum, tum Dyſenteria, Colica, Iliaca, Apoplexia, Paralyſis, & multiplex ſanè mali ſpecies.

1330. Cuncta hæc eradicantur ſponte, radice mali exciſa (1329.)

1331. Hinc requiruntur Antacida lenia, ad labem acidam ſeri ſopiendam; diluentia lenia ex hordeatis, avenatis, amygdalatis, juſculis; aperientia ſpecifica leniſſima ex modetatè Cardiacis & uterinis; aperientia, localia, Clyſmata, Fomenta, Cataplaſmata, Emplaſtra, Linimenta, Cucurbitæ, Peſſaria, Suppoſitoria.

1332. Venæ ſectio haud facilè, nec niſi urgente ſumma neceſſitate, adhiberi poteſt.

1333. Neque curanda ſymptomata proinde, ac ſi eſſent morbi acuti ſui generis (1329.)

1334. Lacte ad mammas delato, ſæpe fit ejus ſtagnatio, coagulatio, dolor inflammatorius, Suppuratio, Scirrhus, Cancer.

1335. Cognoſcitur horrore, frigore & calore reciprocis, febricula, ſigniſque incipientis inflammationis.

1336. Curatur 1. antacidis lenibus. 2. Diluentibus leniſſimis. 3. diſcutientibus externis citò applicatis.

1337. Si jam in apoſtema tendit, quantocyus maturandum, aperiendum, depurandum, conſolidandum, de quibus in Chirurgicis.

1338. Lactantis papillæ dolor, fiſſura, inflammatio, tollitur balſamicis blandiſſimis, ſpirituoſis cephalicis applicatis.

1339. Lac abundans nimis, & tenue, temperatur victu blando, ſiccoque, & motu: lac deficiens curatur victu humido, blando, nutriente; fotu, frictioneque mammæ; ſublatione Cauſæ indagatæ.

MORBI INFANTUM.

1340. INFANTI recens nato oriuntur morbi proprii 1. a ſtrigmentis glutinoſis, caſeoſis, lentis, quibus os,

œſophagus, ſtomachus, inteſtina ei replentur.

1341. Qua ſola de cauſa, nauſeæ, vomitus, tormina, ſingultus, convulſiones ſæpe oriuntur; atque deinceps reſtant indigeſtiones aſſumtorum.

1342. Curatur facilè jejunio horarum x. vel xii. aſſumtione pauci vini cum melle miſti, iterata doſi hoc tempore abſtinentiæ dati; vel leniſſimo quodam ſimul adjecto ſtimulo purgante.

1343. Quin, ad proluendam hanc pituitæ mucoſæ ſaburram, ſæpe proſunt egregiè Epithemata moderatè aromatica, & ſpirituoſa.

1344. 2. Multum patiuntur vulgò à meconio non ſatis citò expulſo, ob debilitatem fœtus, duritiem materiæ, copiam ejus nimiam, ſiccitatem viæ.

1345. Hinc ab ejus mora, aere jam appulſo, acrimonia, acor, putredo, in vapores reſolutio, adeoque dolores tormninoſi, convulſiones, nauſeæ, vomitus, ſingultus, tuſſes, ſternutationes, clamores, fletus, pervigilia, terrores, febres, macies, mors.

1346. Corrigitur vis expellens ſopita ſtimulo leni purgante, leni ſuppoſitorio, Cardiaco ſuaviſſimo & leni.

1347. Duritics materiæ corrigitur hauſtu ſeri lactis recentis tum pauco melle diluto, clyſmate ex ſero lactis ſaponato, vel mellito.

1348. Inteſtina lubricantur, aſſumto oleo Lini, Olivarum, Amygdal. dulcium, &c. tum injectis iiſdem Clyſmatis ſpecie, & linimentis ſimilibus.

1349. Qua methodo, quibus Medicamentis feliciſſimè ſuperantur varia illa & peſſima ſymptomata ab hac una radice orta [1345.]

1350. Si verò ullibi, hic antacida uſum habent, & inter illa abſorbentia inprimis.

1351. Opiata rarò, neque ſine magna circumſpectione, adhibenda.

1352. Quin evitanda omnia nimis attenuantia, ſtimulantia, volatilia.

1353. Cuique verò ſingulari malo [1345.] facile remedium invenitur, cognita hiſtoria cauſæ, & curationis omnium morborum hucuſque deſcriptorum.

1354. 3. Multum patiuntur ab ipſo lacte, dum id nimis citò, fortiterque in ſtomacho coagulatum, compingitur in unam maſſam, gravem, acremque.

1355. Hæc enim ſenſim acrior, acidiorque reddita, fœces alvi virides, acidum ſpirantes, materiem vomitu rejectam acidam, hinc tormina, flatus, dolores, & infinita alia excitat, maximè convulſiones.

1356. Quæ curantur Antacidis fixis, purgantibus permiſtis, Clyſmatibus ſimilibus, Carminantibus blandis, oleoſis internis, externiſque.

1357. Inſultus porro Epileptici hinc plerumque originem ducunt, irritato genere nervoſo ope acrimoniæ vellicantis.

1358. Unde & his remediis ſolis curantur, ſi medelam capiunt.

1359. 4. Simulác hæc ſuperarunt mala infantes, & incipiunt uti cibis crudis, fructibus horariis, carnibus, caſeo, ſimilibuſque, Vermes oriuntur.

1360. Cauſam dant ova inſectorum, in aere vel terra viventium, aſſumta, neque vi tenelli motus deſtruenda.

1361. Nidum dat pituita inteſtinalis, vel gaſtrica, in qua hærent, foventur, pariunt, augenturque.

1362. Hinc rarò in adultis, & in his modo torpicis, & leucophlegmaticis.

1363. Suntque rotundi, lati, aſcarides.

1364. Efficiunt irritatione nauſeas, vomitus, alvi fluores, animi deliquia, pulſus exiles, deficientes, intermittentes, pruritus narium, inſultus Epilepticos.

1365. Efficiunt conſumtione chyli eſuriem, pallorem, debilitatem, alvum adſtrictam, inde tumorem abdominis, ructus, borborygmos.

1366. Efficiunt ſæpe perforationem ipſorum inteſtinorum.

1367. Unde & toties lethales reperti ſunt.

1368. Cognoſcuntur ab ætate, victu, temperie, effectibus, [1364. 1365. 1366.]

1369. Curatio fit 1. nidum deſtruendo [1361.] per alcalia fixa, gummata phlegmagoga, mercurialia, antimoniata, aromatica amara.

1370. Tum externè inungendo abdomen balſamis ex aromaticis fortiſſimis, permiſtis purgantibus, oleoſiſque.

1371. 2. Vermes necando, quod fit ope Medicamentorum mellitorum, ſalinorum, indigeſtibilium vermibus, amarorum aro-

R 2 mati-

maticorum, Mercurialium, acidorum, Vitriolatorum ex chalybe, vel cupro.

1372. 3. Expellendo Lumbricos vivos enectosve ope purgantium amarorum, phlegmagogorum, Mercurialiumque.

1373. Quin Clyſmata, Suppoſitoria, Unguenta externa ad eadem proſunt quam maximè.

1374. Quando Dentes incipiunt prodire, maximè acuti, ab tenſione, punctura, laceratione gingivarum nervoſarum, ſanguinolentarumque, oritur inflammatio, tumor, gangræna, convulſio, alvi fluor viridis, ſalivatio, febris, mors.

1375. Quæ cuncta facilè ex eadem cauſa oriri demonſtrantur.

1376. Quin ſublata irritatione nervorum (1374.) ſponte ceſſant.

1377. Quod fit 1. gingivas emolliendo, refrigerando, leniendo, mollibus, glutinoſis antiphlogiſticis. 2. ſæpe atterendo ad corpora dura, glabra. 3. diſſecando ope lanceolæ.

1378. Convulſiones hinc oriundas minuta Sp. C. C. doſis felix tollit.

VARIOLÆ.

1379. Quia infantibus frequens, huc refertur, morbus qui vocatur Variolarum. Cujus quidem adeò accurata Sydenhami deſcriptio, ut decies legi merenti pauca modo addenda habeam, unde pateat & has ad eandem ſimplicitatem, ut præcedentes morbos, reduci poſſe, & aliquid in ordine medendi deſiderari hactenus.

1380. Eſt ut plurimum Epidemicus, verno tempore primo incipiens, æſtate creſcens, languens autumno, hyeme ſequenti fere cedens, vere iterum eodem ordine rediturus. Quò citius in hyeme incipit, eo violentior, quo ſerius, eo mitior erit mali natura. Hinc liquet, quo anni tempore periculoſior.

1381. Occupat omnem ætatem, ſexumque; maximè autem pueros, eoſque, qui hactenus hunc morbum nondum paſſi ſunt: quo ætas humida plus diſſipavit, ſolida magis coegit, eo violentior morbus. Hinc pueris, mulieribus, mollibus, laxis, facilior: exercitatis, viris, ſenibus, pejor.

1382. Malum hoc, licet Epidemicum, contagio ſuſcipitur communicato ab homine, qui prius laboravit: quod primo videtur aeri inhærens, pulmonibus, ori, naribus, œſophago, ſtomacho, inteſtinis, dari. Adeòque hoc tempore admodum parum materiei venenatæ habere.

1383. Hæc contagioſa materies [1382.] humoribus miſta ſtatim producit effectus quoſdam ordine ſe mutuò excipientes; qui ſunt: horripulatio; rigor; febris acuta; calor ingens, perpetuus; oculorum ſplendor, à liquore tenui & calido illapſo; Capitis, dorſi, artuum, dolor magnus, maximè circa partes, cordis ſcrobiculo ſubjectas; vomitus; nauſea; inquietudo magna; ſtupor; ſomnolentia; atque in infantibus inſultus Epileptici.

1384. Initio hujus ſtatus [1383.] cruor venis miſſus pulcher, ſaluberrimoque ſimillimus; ſecundo, tertio, quartove die, jam inſtar pleuritici, & inflammati cernitur [384.], eò plus, quò plus duravit, & vehementius fuit, malum.

1385. Durat hic ſtatus, pro varietate epidemica, vehementia morbi, temperie ægri, vario tempore; quo diuturnior ex ſua natura, eo mitior futurus totus morbus, & contra.

1386. Unde videtur morbus in hoc ſtatu (1380. ad 1386.) eſſe velocitas liquidorum aucta à ſtimulo inflammatorio omni cruori admiſto.

1387. Morbus ergò ille (1386.), affinis omni acuto inflammatorio, difficulter in hoc ſtatu ab eo diſtinguitur; ſcientia Epidemici regnantis [1380.], ægri in hunc morbum proni [1381.], contagii prægreſſi (1382.), & inde ſecutorum ſymptomatum [1383.], docet quod adſit, & quod ſecuturæ ſint papulæ ipſæ in altero, mox deſcribendo, decurſu.

1388. Cognito [1387.] hoc morbi ſtatu (1380. ad 1387.) indicatio videtur ori ri hæc primò; ut, ſtimulo inflammatorio ablato (1386.) ſanetur ſtatus præſens, & impediatur ulterior ejus progreſſus, & proinde caveatur futura ſuppuratio, gangræna, &c.

1389. Stimulus videtur auferri poſſe correctione per ſpecifica, vel methodo univerſali antiphlogiſtica.

1390. Correctio ſpecifica niti debet invento

vento remedio oppoſito illi veneno contagioſo, quod tam parva mole ſuſceptum reliqua parit, ut effecta [1382. 1383.]

1391. Quale [1390.] inveniri poſſe, comparatio hiſtoriæ antidotorum, & indoles hujus mali, faciunt ſperare; & ad indagandum impellit ſumma hinc futura humano generi utilitas.

1392. In ſtibio, & mercurio, ad magnam penetrabilitatem arte deductis, nec tamen ſalina acrimonia nimium corroſivis, ſed bene unitis, ut quæramus, incitat aliquis horum aliquando ſucceſſus.

1393. Methodus univerſalis videtur hic adhiberi poſſe, & experimentis perfici debere, illa, quæ deprehenſa eſt in omni inflammatorio valere, ne inflammatio in pus, gangrænamve, abeat: quum in aliis omnibus ſuccedat, hic nihil repugnet, morbus varioloſus ſæpe ſine variolis ſit.

1394. Conſiſtet illa [1393.] in his: 1. mittatur cruor, ut [854. N°. 1. 890. N°. 1. &c.] 2. Clyſmatibus, fotibuſque, laxetur tota cutis, os, œſophagus, inteſtina, ſæpe. 3. potetur multum aquæ tenuiſſimè farinoſæ, acidulæ, nitroſæ; hauriatur nitrum ſtibii, vel polychreſtus ſal, & hydrogala tenue. 4. ſit victus tenuis; aer in pulmones ducendus frigiduſculus; corpus bene tectum, & perſpirabile.

1395. Quamvis enim in hoc morbo rarò cogitetur de hac indicatione (1388.) & de hac methodo inprimis [1393. 1394.] caſus tamen, ignaro morbi Medico, ſæpe dedit ſucceſſus probantes talem artem.

1396. Morbus hic ubi ſtatum primum, quem Contagii voco, abſolvit, ſecundum ingreditur, qui ſic ſe habet: punctis parvis rubris inſtar morſus pulicaris cutis capitis primo & faciei, mox manuum & brachiorum, dein trunci, & inferiorum, inficitur; mox miteſcunt ſymptomata (1383.) augentur omni hora quoad magnitudinem, & numerum puſtulæ valde rubeſcentes, aſſiduò magis, magiſque, elevantur; inflammantur; cutis tenditur; dolor; calor; impedita circulatio; impedita perſpiratio; hinc humorum major ad interiora repulſus; febris; anxietas; dyſpnœa; dolor faucium; angina; diarrhœa; dyſenteria; mictus cruoris; hæmoptoe; cutis inter puſtulas liberæ inflammatio rubra, dolens, calens; quæ ubi duraverunt ſpatio 4. 5. vel 6. dierum, jam abſolutè ſuppuratæ ſunt, & in totidem parva apoſtemata converſæ. Hinc Inflammationis decurſum voco, uſque in Abſceſſum; durat pro varietate Epidemici, temperiei, magnitudinis, regiminis, vario tempore, plerumque quatuor, aut quinque dies; ita, ut octavo, ab inchoamento, die ſuppuratio adſit; cruor tum valde inflammatus.

1397. Si morbus contagii ingens (1383. ad 1386.), puſtulæ multæ, ſibi mutuo proximæ, ac quaſi implicitæ, inflammationis omnia ſigna magna, temperies ſalina oleoſa, vigor ætatis, vita prægreſſa lautiſſima, remedia & regimen velocitatem multum augentia, æſtas fervidiſſima, fuerint, tum ad finem inflammationis veſiculæ lympha rubella diſtentæ adſunt, gangrænoſæ indolis indices [427. N°. 5.]; hinc cutis circulationi, & exhalationi inepta; inde humorum in interiora repulſus; inde ſalivatio ingens; tumor magnus manuum, pedumque.

1398. Ex his diagnoſis & prognoſis ſecundi ſtatus cognoſcitur, ratioque morbi, & omnium ſymptomatum in eo capitur, his fere regulis circumſcripta.

Quo mitior ſtatus contagii, eo lenior ſtatus inflammationis.

Quo lentius erumpunt puſtulæ, quoque proin diuturnior ſtatus contagii, eo morbus levior.

Quo pauciores, magis ſeparatæ, majores, plus à facie remotæ, candidiores, & dein flavæ magis puſtulæ, quoque tardius procedunt, eo meliores.

Quo plures, magis intricatæ, minores ſingulæ, magis in facie hærentes, fuſcæ, nigræve, citiuſque incedunt, eo pejores.

Quo materies puſtularum pus magis blandum & perfectum refert, eò melius.

Quo materies puſtularum ichorem gangrænoſum plus refert, eò pejus.

Quo ſpatium inter puſtulas magis rubet, calet, tenditur, tumet, circà tempus abſceſſus, eò melior ſpes, ob circulationem hic remanentem.

Quo idem plus pallet, vel fuſcum evadit, eò pejus; angina ſequitur lethalis, aut peripneumonia; niſi ſalivatio liquida vel ingens tumor manuum, pedumve acceſſerit; ratio eſt, liquorum hic impedita, hinc

ta, hinc ad interiora aucta, circulatio.

Si in locis inter puſtulas liberis maculæ purpureæ, lethalis gangræna deſignatur.

1399. Indicatio hoc in ſtatu (1396.) eſt varia pro vario gradu durantis morbi: nam in primo initio apparentis inflammationis externæ, videtur requiri cautela, ne vergat in ſuppurationem: de qua jam actum (1393. 1394.): aut ſi id ſpernitur, curandum ut minima fiat, procul à capite, & tarda: quod fit 1. victu tenuiſſimo, putredini reſiſtente. 2. potu diluente, blando, ſubacidulo. 3. medicamento antipyico, aperiente, diluente, aſſiduò magna copia ingeſto. 4. balneo pedum bis de die repetito, horum fotu tepido continuo, epiſpaſticis applicatis ad cava pedum & poplitum. 5. regimine frigidiuſculo, maxime admiſſu puri & frigidi aeris, interim corpore inferiore contrà frigus munito. Hæc autem ſtatim & ab initio ſic applicanda ſunt. 6. ſi nimio impetu fuerit morbus, opiata veſpertina quinta conducunt, reliquis ſimul, ut præſcriptum eſt, actis.

1400. Poſt toleratum decurſum hunc (1396.) ſequitur ſtatus tertius ſuppurationis, quo incepta illa creſcit & perficitur: in eo puſtulæ jam purulentæ quotidie augentur, dein matureſcunt, albeſcunt, flavent, ac tertio, quartove die hujus decurſus rumpuntur. Tum verò tota pinguedo & cutis pure ſcatet mobili, externè aret, locis liberis inflammatur; hinc impedimento perſpirationis, circulationiſque, irritatione generis membranoſi & nervoſi, abſorptu puris in venas, fit febris peſſimæ indolis, cum peſſimis ſymptomatibus, ſi materies hæc purulenta cruori miſta diu movetur, putreſcit (82. 100. 406.) hinc pro vario delapſu in diverſas corporis partes diros effectus, vixque ſuperabiles; producit; deliria; phrenitides; anginas; peripneumonias; pleuritides; vomitus; dyſenterias; hepatitidem; apoſtemata; anthraces; juncturarum tumores, abſceſſus, immobilitates; tabem; phthiſin, & infinita ſimilia.

1401. Si verò tum materies tenuior, acrior, morbuſque vehementior, exeditur cutis, pinguedo, & caro; fiunt lata, peſſima, ad oſſa ſæpe penetrantia, ulcera cacoethe; cicatrices fœdæ.

1402. In hoc ſtatu (1400.) curandus puris ad exteriora exitus, ab interioribus expulſio; quod fit laxando cutim fomentis laxantibus, tepidis, aſſiduò & laborioſè renovatis; ablutione & gargariſmo oris, fauciumque, aſſiduo; potu largo, calido, cardiaco, detergente, aperiente, putredini reſiſtente; clyſmate blando, diluente, emolliente, laxante quotidie injecto, diu retento; victu ex jure carnium cum ſale & acidis condito; vini meraciſſimi ſubinde moderato uſu; dato ſimul, contrà enormes impetus, opio.

1403. Si morbus vehementiſſimus, ichor gangrænoſus loco puris; tota fere cutis occupata; facilè patet, cur infelicem adeò, imò ineluctabilem, perniciem adferat hic morbus: omnium verò clariſſimè id liquebit ei, qui ex anatomicis norit, ut externam cutim, ita oculos, narium omnes membranas, oris omnia velamenta, aſperam arteriam, bronchia, œſophagum, ſtomachum, inteſtina, jecur, lienem, pulmones, obſideri his puſtulis; hinc quippe dicta intelligit, & videt, quid ad curationem requiratur, & an magnitudo mali, perditio tot ægrorum, poſt vulgata auxilia applicata fruſtrà ſemper, non excitet boni Medici ſolertiam, ut initio mali invadentis ſumma tentet; vulgata quippe methodo nullus niſi ſponte emergit.

MORBI EPIDEMICI.

1404. Notandum verò eſt ſuper omnia, morbos hactenus deſcriptos fluidorum, licet nomine, ſignis pleriſque, & aliqua ſpecie eventus iidem appareant incauto, tamen in indole tecta, phænomenis non niſi perito obſervatis, vario tempore incrementi, ſtatus, coctionis, criſios, effectu, eventu, ſanandi methodo requiſita, ſæpe immenſum differre.

1405. Adeòque requirere longè aliam adminiſtrationem 6 Rerum non Naturalium, aliam medelam, alia medicamenta.

1406. Cujus tamen varietatis cauſa adeò latens, ut à nullo ſenſili vitio 6 Rerum non Naturalium deduci hactenus queat.

1407. Et tamen ob communem pluribus afflictionem, poſſibilem evitationem, & excluſionem vento, vel igne, in aere reſidere comprehenditur.

1408. Et in eo magis ob varietatem inexplica-

plicabilem exhalationum, quæ vel miſturæ, vel ſtimuli ratione noſtræ machinæ nocent, quam ob mutationem notabilem qualitatum ſenſilium; ut obſervatio docet.

1409. Tamen vix niſi contagio humano, quod mirum, morbos excitare.

1410. Hos autem propriè Epidemicos vocare ſolemus.

1411. Horum cognoſcitur natura juxta regulas datas (11. 12. 13.)

1412. Lucem verò affundit Medico incognitum talem, & recens invadentem Epidemicum curaturo 1. Determinatio ejus ad ſpeciem notam, cui maximè ſimilis. 2. Obſervatio ejus, qui eo tempore, circa æquinoctium vernum, vel autumnale, frequentior. 3. Attentio ad phænomena ſpontanea, quæ mortem, ſalutem, meliorem, pejorem ſtatum morbi præcedunt, comitantur, ſequuntur. 4. Eorum, quæ inevitabiliter geruntur, ingeruntur, egeruntur, adjutamentum, vel nocumentum. 5. Comparatio plurium eodem tempore decumbentium ſimul. 6. Abſtinentia ab omni auxilio, quod dubium, valde movens, mutans, tectum morbi genium obſcurans.

1413. Ex quibus omnibus accuratiſſima attentione obſervatis indicatio naſcitur.

CALCULUS.

1414. UBI in corpore alicubi corpus quoddam plane inſolubile hæret, ei cruſta calculoſa brevi ſe applicat, plus, minuſve.

1415. Id ſi in Renibus fit, à parte terreſtri ſanguinis exſiccata, fit Calculus Renum, maximè ortus ad ultimas arterias, ſpecie arenæ.

1416. Qui ſenſim ibidem accreſcens renem obſtipat, carnem ejus ſuffocat, conſumit, ſpecie grumi, puris, carunculæ, pellium expellit, totumque tandem corrumpit, mictus ſanguineos, purulentos, fœtidos excitat; quin ſæpe ulcerationem vicinorum, poſt inflammationem creat.

1417. Idem quacunque cauſa ex loco originis (1415.) in pelvim, & inde in ureterem, hujus flexus, anguſtias, introgreſſum in veſicam delatus, ſæpe intercipit urinas, cum dolore inflammatorio.

1418. Per Ureteres in veſicam delatus expellitur ſæpe.

1419. Reſtitans in veſica creſcit per orbes appoſitos.

1420. Manente ſemper nucleo rubro, reliqui orbes, rubri, albi, cinerei, cærulei, perque gradus colorum notatur gradus inſolubilitatis, ipſa Chemia detegendus.

1421. In veſica hærens Inflammationem, ejuſque ſymptomata, tum attritus, ulcera, puris mictus, ſtrangurias, obſtructionem urethræ, impoſſibilem mictum niſi ſupino, febrim hecticam, tabem facit: ſæpe impellitur in urethram immobilis.

1422. Calculus renum cognoſcitur à dolore ibidem obtuſo, à mictu ſanguineo poſt motum ad ſtrata lapidea, motum corporis vehementiorem; præcipuè in curru, à lapidibus ſæpe emiſſis, carunculis, pure, filamentis (1416.)

1423. Veſicæ, ex dolore in reddenda urina, & poſt, & ante, ex urina ſtillicidio tantum emiſſa, alba cum ſedimento mucoſo, craſſo, multo, gravi, pruritu ad caput penis, teneſmo in reddenda urina, manus per anum immiſſo digito, Cathetere, & (1421.)

1424. Calculus renum indicat ſui imminutionem, expulſionem, redactionem eo, ut non lædat.

1425. 1. Id fit victu humido, blando, tenui, modicè ſalito; potu aquæ, vel huic ſimillimo; viribus vitæ.

1426. 2. Alterum fit laxando vaſa per balnea, clyſmata, linimenta laxantia; lubricando vias medicamentis humidis, emollientibus, lenibus, oleoſis blandis; aperiendo per opiata & anodyna; propellendo ope medicam morum prudenter diureticorum, motu moderato.

1427. 3. Tertium, occurrendo ſymptomatibus; inflammationi per V. S. & reliqua hujus remedia; dolori per emulſiones anodynas; aſperitati per oleoſa, ſaponata, glutinoſa.

1428. Neque enim de ſpecificis lithontripticis hactenus vera fides.

1429. Delatus in anguſtias pelvis, requirit eadem [1425. ad 1428.] maximè clyſmata, fotus, Venæ ſectionem.

1430. Per Ureteres ex rene in veſicam illapſus noſcitur à nephritide antegreſſa, dolore in via Ureteris ſubſecuto, horum ceſſatione cum ſignis [1423.]

1431. Tum requirit citiſſimam hinc expulſionem, ne creſcens pejor fiat.

1432. Id fit iiſdem fere mediis [1425. ad 1428.] ſed topicè applicatis: balneo oleoſo, clyſmate ſimili, injectione olei in veſicæ vias, affrictu hujus.

1433. Tum ſuccurrendum omnibus ſymptomatibus, prout hunc illumve morbum imitantur.

1434. Si in urethram immobilis impactus, injectio, fotus, ſuctus, auriſcalpium ſpecillum, preſſio lenis, vel & inciſio applicanda requiruntur, aut punctura perinæi.

1435. Si major, quam excerni qui queat, lithotomia educendus.

1436. Et inprimis apparatu magno, utpote certiſſimo.

1437. Sciendum tamen omnem eventum operationis ſemper dubium.

1438. In melioribus verò dilatando urethram educitur, rarò incidendo.

1439. Si in collo veſicæ hærens impedit Urinam, Cathetere repellendus.

LUES VENEREA.

1440. POST annum 1463. in regno Neapolitano, mox Gallico exercitu, dein per totam Europam Lues Venerea orta adhuc durat.

1441. Quæ generatione, lactatione, contrectatione, ſaliva, ſudore, liquido genitali, exhalatione, contagioſa eſt.

1442. Et qua parte contrahitur, primò ſe manifeſtare ſolet.

1443. Neque à non infecto, vel non infecta, eodem hoc morbo, unquam orta deprehenſa eſt.

1444. Pars infecta (1442.) pruritu, calore, leni inflammatione, puſtula ſubalba, ſquamoſa, erodente, mucoſa, inſanabili vulgatis remediis, cognoſcitur primo.

1445. Hinc creſcendo vicina primò, & plerumque externa inficit ſimilibus puſtulis ulceroſis, dehinc interna, labia, gingivas, palatum, linguam, fauces, naſum, cerebrum, pulmones, hepar, lienem, uterum &c.

1446. Quæ ſtillant ſaniem mucoſam, lentam, ſubviridem, carnem erodentem, in latum magis, quam profundum proſerpendo.

1447. Hinc in veretro externo cancri; in interno gonorrhœa; in vagina fluor dictus albus.

1448. Tum glandulæ inguinales tumentes utroque in ſexu, bubones venerei, communicato per lymphatica reſorbentia contagio.

1449. Et in viris membri inflammatio ingens, brevi in gangrænam ſoluta.

1450. Tum teſtes tumidi, dolentes, ſæpe in ulcerationem abeuntes, inflammatorio tumore ad veſiculas ſeminales orto.

1451. Ut & carunculæ, ſtranguriæ, eroſio urethræ, proſtatarum, colli veſicæ, vaſorum ſeminalium; ſimilia Mulieribus.

1452. Hinc fertur in membra, cum dolore nocturno medios artus occupante, ut & flexurarum rigiditate.

1453. Unde in Cartilaginibus, naſi maximè, & palato, eroſio.

1454. Mox media oſſa occupans caries producit, præcipuè in cranio.

1455. Tumque ſuperpoſitæ partes in apoſtemata aſſurgunt peſſima.

1456. Quin & in tophos duros elevat, dolentes obſcure, ſenſim acutius, tumque & ſuperpoſita corrumpentes.

1457. Unde facile conſtat de ſignis, quibus morbus hicce cognoſcitur.

1458. Gonorrhœa curatur, balneo, fotu, injectione, purgatione mercuriali ſæpe repetita, emulſionibus, balſamicis, abſtinentia ab omni cibo, potuque lauto & ad venerem ſtimulante, victu contra potuque tenui.

1459. Perſiſtendum in curatione, donec nihil amplius inſoliti ex pene exſtillet, vel in urina ſe manifeſtet.

1460. Inflatio membri virilis tollitur cataplaſmate anodyno, diſcutiente, emolliente, fotu ſimili, & venæ ſectione larga, & dictis [1458.].

1461. Bubo Venereus tollitur diſſipando per emplaſtra ſpecifica, ſuppurando, ſi hæc non proſunt, & aperta depurando.

1462. Teſtis tumidus fovendus ſimilibus [1460.]: ſi urget, educendus ſanguis ex brachio; emplaſtro quoque ſcroto applicato levandus; donec redierit in ſtatum planè naturalem.

1463. Puſtulæ, & Cancri dicti mercurialibus erodendi ad vivum uſque, tum ſenſim lenioribus ſanantur iiſdem.

1464. Sem-

1464. Semper autem utendum iiſdem fere internis, ac (1458.) præſcripſit.

1465. In mulieribus fluor venereus curatur iiſdem (1458.)

1466. Sed præcipuè fotibus detergentibus validis, & mercurialibus.

1467. Ubi verò puſtulæ ubique diſperſæ, dolores artuum; nocturni labores, bubones magni, torturæ oſſium, ſæpe tolerata gonorrhoea, docent adeſſe Luem, ſalivatio Mercurialis requiritur.

1468. Quæ ut fiat, aliquot diebus prius impleatur æger priſana.

1469. Tum utatur quolibet bihorio doſi apta Mercurii dulcis.

1470. Simul ac anima foetere, Gingivæ dolere, dentes erigi videntur, attendendum an pergere, conſiſtere, vel inhibere deceat.

1471. Si expuitur ad ℥iij vel ℥iv, quolibet nucthemero, ſufficit.

1472. Si minor, excitandus fluxus erit ſtimulo eodem.

1473. Si major quam vires ferre queant, ſiſtendus erit leni clyſmate, vel purgante, vel ſudorifero.

1474. Si ruit vis Mercurii ad alvum; opus erit opiato, & diaphoretico.

1475. Ubi os, gingivæ, fauces, nimis tument, dolentve, utendum molli, blando, liquido gargariſmate, vel collutione, vel (1473.)

1476. Pergendum, donec omnia ſymptomata evanuerint, vulgò per xxxvj. dies.

1477. Tum ſubinde leni doſi mercuriali utendum per alios xxxvj. dies, ut leniſſimæ ſputationis maneat veſtigium.

1478. Neque ullum aliud remedium tum ad ſanitatem requiritur.

1479. Tophi minuuntur Emplaſtris (1461.); vel, apertura facta, oſſe abraſo.

RACHITIS.

1480. Medio fere labente ſeculo decimo ſexto, in mediterraneis Britanniæ primò, deinde per totum hoc regnum, denique & per omnia Europæ borealis loca, ortus eſt morbus novus, hodie frequentiſſimus, qui *Rachitis* appellatur.

1481. Infantibus ille nunquam connatus, rarò ante nonum ætatis menſem, vix unquam poſt biennium vitæ, ſed ſpatio hoc medio frequens, accidit.

1482. Maximè autem infeſtus habetur proli, cujus parentes laxa & debili conditione corporis; otioſi; molles; opipara menſa, cibis pinguibus, ſaccharatis, pauco pane, vinis dulciſſimis, & aqua multa calida, uſi; morbis chronicis; venere; ætate, exhauſti, Tabi inprimis venereæ, & iteratis gonorrhœis, multum obnoxii; effœtam ferme genituram impenderunt generandis liberis.

1483. Ubi verò nutricem iiſdem affectam malis nactus eſt, magis augetur infanti præcoci incremento morbus.

1484. Inprimis ſi frigidius, humidiuſque, tractatur; aquoſis, mucoſis, crudis horæis, piſcibus, farinoſis, azymis, & ſaccharatis, paſcitur; febre autumnali intermittente, morbo chronico, vel acuto, diu laboravit; à ſcabie, herpete, ulceribus, ſuppreſſis malè curatus; balneo, fotu, linimentis, unguentis, vaporibus humidis, enervatus; perpetuæ quieti in ſella perforata addictus nudato inferius corpore.

1485. Cognoſcitur morbus hic incipiens in his, qui nondum incedunt, 1. ab ætate, 2. à cauſis prægreſſis. 3. à fratribus, ſororibus, ſimili malo captis. 4. à tumore flaccido capitis, & faciei. 5. à cute laxa; 6. à tumore abdominis. 7. à macilentia reliquarum partium, inprimis muſculorum; 8. à protuberantia epiphyſium ad juncturas radii, ulnæ, humeri, genu, tibiæ, fibulæ. 9. à magnitudine arteriarum & venarum jugularium, dum reliquæ decreſcunt.

1486. In illis verò qui jam ambulare inceperant noſcitur adveniens malum. 1. ex omnibus antecedentibus. 2. ab inceſſu tardiore, infirmo, prolapſu, inſtabilitate tranſeunte in aſſiduam ſedendi voluntatem, mox abituram in decubitum perpetuum, tandemque in impotentiam motus quorumcunque artuum, collo flexili, capite nutante. 3. ab ingenii præmaturo acumine, ſenſuum ſincero exercitio, appetitu & digeſtione ferme illæſis.

1487. Adultis morbus exhibet magnum caput, futuris amplis interſtinctum; Thoracem ad latera compreſſum ad thoracem in acutum aſſurgens, cum nodoſis coſtarum extre-

extre-

Digitized by Google

extremis; abdomen protuberans, carioſos cum nigredine dentes, quæ ſenſim aucta ſæpe in omni vita pernicioſos ſimiles morbos creant maximè ſpinam ventoſam & cariem oſſium.

1488. Toto interim decurſu mali lenta febricula depaſcitur corpus uſque in mortem; tumque cadaver omnes fibras, membranas, vaſa, viſcera, mollia, flaccida, humores ſolutos, mucoſoſque, exhibet.

Quare cauſa proxima mali cacochymia iners, mucoſa, frigida, vappida, latente forte labe venerea permiſta, cum laxa partium firmarum fabrica.

1489. Curatio optima fit. Cibo levi, eupepto, ſicciori, minus pingui, aromatibus mitioribus condito, ſæpe dato & copia moderata. Potu pauco, meraco, ex Cerevifia inprimis non veteri quidem, at diu cocta & ſpiſſa. Aere ſicco, & calidiuſculo. Veſtitu accurate ſicco, calefaciente, ex lana præprimis confecto. Decubitu ſuper ſtoreis ex aromaticis, roborantibus, exſiccantibus, herbis factis, in elatiori ædium parte, ſuprà tabulata lignea. Geſtatione, concuſſione, oſcillatione, vectione in rheda ſuper ſtrata viarum, frictione multa, calida, ſicca, pannis fumo aromatum perfuſis inſtituta maximè ad abdomen & ſpinam. Cantharidum iterata quandoque applicatione, vomitoriis lenibus aliquoties cum prudentia repetitis. Purgantibus deinde roborantibus per aliquot dies ſucceſſivos adhibitis. Denique uſu diu continuato medicamentorum roborantium, exſiccantium, antiſcorbuticorum, & ſpiritus excitantium. An & immerſio in frigidam prodeſt? an linimenta? & quæ?

RHEUMATISMUS.

1490. Arthritidi, podagræ, ſcorbutoque, agnatus morbus frequentiſſimus deprehenditur, qui *Rheumatiſmus* appellatur.

1491. Quem antecedunt temperies ſanguinolenta labe acri infecta, ætas maſcula, victus lautior, calefacto corpori ſubito admiſſum frigus, autumnalis tempeſtas, perſpiratio prohibita, diatheſis inflammatoria lentior cruore pleuritico ſe manifeſtans. Cum febre continua incipiens, dolorem creat atrociſſimum, dilacerantem, ad minimum motum ſævıſſimè auctum, diu in uno loco fixum, juncturas quorumcunque artuum obſidentem, cæterum genubus magis infeſtum, lumbis, & coxendici, quandoque cerebrum, pulmones, viſcera, excruciantem, cum tumore & rubedine loci, periodico itu & reditu.

1492. Si durat, & augetur, ſæpe poſt atrociſſima tormenta articulum motu privat, anchyloſin creat, vix ulli cedentem remedio.

1493. Cauſa proxima ejus videtur inflammatio in arteriis limphaticis membranarum, quæ ad ligamenta juncturarum, non tam ſæva ut in ſuppurationem eat. Curatur miſſione ſanguinis; purgatione antiphlogiſtica repetita & ſemper veſperi per narcoticum ſedata, balneo leni, tepido, fomentis antiphlogiſticis loco affecto applicatis. Veſicatoriis validioribus, & cauteriis. Medicamentis ſummopere diluentibus atque emollientibus ſimul. Victu tenuiſſimo. Quiete. Tepore lecti, & ad finem curationis frictione ſicca, calida, unà cum uſu antiſcorbuticorum.

1494. Si lumborum ſedem occupans lumbago rheumatica, ſi coxam iſchiadicus vel coxarius dolor audiens, eadem methodo, licet paulò difficilius curatur.

1495. Hinc apparet morbi hujus frequentia, varia admodum facies, ſummum periculum ſi cerebro vel pulmoni incubuerit, maxima difficultas eum hic detegendi, diſcrimen in quod præcipitat calidiorum uſus, vel præmatura narcoticorum exhibitio.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

Numerus Arithmeticus paragraphum, non verò paginam denotat.

A

Abdominis Vulneris *levis* ſigna. 306. Cura. 308. Ad *Peritonæum* uſque *penetrantis* effectus. 307. Cura. 308. In *Cavitatem penetrantis ſigna*. 309. Cura. 311. Viſcerum *illæſorum* ſigna. 310. *Læſorum* ſigna. 312. Effectus. 313. Cura 314. ad 321.

Abſceſſus quid? Cauſa, ſigna. 387. Effectus. 406. Indicatio. 402. Cura. 403. ad 413.

Acrimoniæ Acidæ Origo. 60. Cauſæ antecedentes. 61. Sedes. 62. Effectus in *primis viis digeſtionis*. 63. In *ſanguine*. 64. Cura. 66. Morbus hic quibus *familiaris*. 68.

Acuti Febriles morbi qui? 567. Horum Enumeratio. 770. Qui *Chronici*? 567. Utrorumque explanatio unde pendeat? 568.

ἀγχύλωσις quid? Cauſa: Signa; Cura. 556.

Alimenta *quædam* Putredinis naturam in corpore adipiſcuntur. 80. *quædam* extra corpus ſponte in Putredinem vergunt. 81.

Amputatio. Vid. Extirpatio.

Aneuriſma *verum*. 160. 176. *Spurium*. 178.

Angina quid? 783. *Duplex* ſpecies. 784. *Sine tumore* quando oriatur? Diagnôſis. Prognoſis. Cura. 785. 786. *Cum tumore*? ejus diverſa nomina. 787. varia ſedes. 788. varia Prognoſis. 789. varia Cura. 790.

Angina *Aquôſa*. *Oedematoſa*. *Catarrhoſa tenuis* quæ? 791. Sedes 792. Cauſæ 793. Effectus. 794. Cura. 796.

Angina *Convulſiva*. *Paralytica*. *Suffocativa* quæ? cauſa. Quibus contingat? Quibus curetur? 818.

Angina *Inflammatoria* quæ? 798. Cauſæ 799. Effectus varius pro varietate Partis 800. ad 806. Prognoſis generalis. 806. 807. Exitus 808. Cura. 809. ad 814.

Angina *ſuppuratoria*. 814. *Gangrænoſa*. 816. *Scirrhoſa*. 797. 817. *Cancroſa*. 817.

Anginæ Prognoſis ex *Hippocrate*. 819.

Animalia *quæ* ſuccos habent aceſcentes. 78. *Quæ* Alcaleſcentes. 79.

Animalia quæ ſpontè in Putredinem vergunt. 83.

Anodynum pro varietate cauſæ variat. 227.

Anthracum Cognitio. Prædictio. Curatio unde hauriantur? 416.

Anxietas *Febrilis*. 631. Cauſa. Diagnoſis. ibid. Effectus. 632. Prognoſis 633. Cura. 634. 635.

Aphthæ. 978. quid ſint? 979. 980. Cauſa. 980. Locus. 981. Quibus familiares & quando? 982. Cauſæ antecedentes. 983. Diagnoſis. 984. Symptomata. 984. ad 987. Effectus. 988. 989. Indicatio. Cura. 990. Quæſita. 991. *Regulæ* Prognoſticæ. 992.

Apoplexia. 1007. Ejus Definitio. 1008. *Futura* quomodo prævideatur? 1020. Quomodò *Præſens* cognoſcatur? 1021. Cauſa proxima. 1009. Remotæ. 1010. Harum cognitio unde? 1011. Morbi diviſio. 1012. Locus. 1013. Quæſita. 1014. *Magnitudo* unde cognoſcatur? 1015. Indicatio. Cura. 1022. ad 1036.

Apoplexiæ *levitas* & *ſanabilitas* unde decernatur? 1016. Quomodo ſolvatur ope naturæ? 1017. *Paulo gravioris* Effectus & exitus. 1018. *Exquiſitæ* Prognoſis. 1019.

Arteria *non nimis magna* omnino tranſverſim diſſecta quid inde? 159. Quid? ſi *eadem* tranſverſim vulnerata non tota diſſecta. 160. Quid? ſi arteria *major* tota diſſe-

diſſecta ſit. 161. Si ejus *tunica* exterior vulnerata. 176.
Atrabilarius humor qui? 1092. Ejus Cauſa 1093. Effectus 1094. Materia 1095. Prognoſis. ib. Cura. 1097.

B

BIlis atræ Cauſa. Diagnoſis. Effectus. Prognoſis. 1102. Indicatio. Cura. 1103.
Bilis atra *turgens* quando dicatur? Cauſa. Signa. Effectus. Prognoſis. 1104. Vis corroſiva. 1105. Cura. 1106.
Borborygmi. Vid. Ructus.
Βρογχοτομὶ quando inſtituenda? 812. Quomodo? 813. Quomodo abſolvenda? *ib.*
Bronchoceles cauſa. Cura. 1221.
Bubonum Cognitio. Prædictio. Curatio unde petendæ. 416.
Bubonum *Venereorum* Locus 1448. Cura. 1461.

C

CAchexia quid? 1166. Cauſa Proxima *triplex*. 1167. *Prioris* Cauſæ. 1168. Harum Effectus. 1169. 1170. *Poſterioris cauſæ*. 1171. ut & *Ultimæ*. 1172. Prognoſis. 1173. Indicatio. 1174. Cura. 1175. ad 1183.
Calculus: Ejuſque Materies quid? 1414. In *Renibus* unde? 1415. Diagnoſis. 1422. Effectus. 1416. Indicatio. 1424. Cura 1425. ad 1428. In *Pelvim* delati effectus. 1417. Cura. 1429. In *Ureterem* delati effectus. 1417. Cura. 1434. ad 1439. Per Ureteres in *Veſicam* delati *expulſio*. 1418. Reſtitantis *accretio* qualis? 1419. *Hujus* natura unde cognoſcatur? 1420. Diagnoſis 1423. 1430. Effectus. 1421. Cura 1431. ad 1434. In *Collo Veſicæ* hærentis effectus. Cura. 1439.
Calor *Febrilis*. 673. Diagnoſis ibid. Cauſa Proxima. 674. Hujus proximæ. 675. ad 685. *Gradus caloris* unde ſciatur? 686. 687. Effectus 689. Cura 690. ad 698. Quęſita. 698.
Calvaria diverſimodè lædi poteſt. 254. Diagnoſis. 255. Effectus. Prognoſis. 256. Indicatio curatoria *quintuplex*. 258. ad 265.
Cander quid? 492. Cauſa proxima. ibid. Remota. 495. Diverſitas. 493. *Occultus* qui? 494. Hujus Diagnoſis. 497. Qui *Ulceratus*? 494. Diagnoſis. 498. Sedes. 496. Effectus. Prognoſis. 499. 500. Cura. 509.
Cancer *parvus* quomodo curetur? 501. Quæ in curatione vitanda? 502.
Cancer *magnus* quid indicet? 503. ad 508. *Symptomatum* Palliatio. 508. Prognoſis. 505.
Cancrorum *Venereorum* locus. 1447. Cura. 1463. 1464.
Capitis vulnera quas partes lædant? 239.
Capitis *tegumentorum externorum* læſorum Diagnoſis. 240. Prognoſis. 241. ad 245. Cura. 245. *Symptomatum* ablatio. 246. ad 249.
Capitis *concuſſus* validus quid efficiat: 274. Diagnoſis. 275. Indicatio. Cura. 282. 283.
Carbunculorum Cognitio. Prædictio. Curatio unde ſciantur? 416.
Caries oſſis unde? 526. 541. 544. Prognoſis. Cura. 548. Quæſita 550. ad 556.
Carus quid? Cauſa. Diagnoſis. 1045. Curatio *naturalis*. 1046. *Artificialis* unde petenda. 1047.
Catalepſis quid? varia ejus nomina. 1036. Cauſa proxima. 1037. Hujus proxima. 1038. Effectus. 1039. Cauſæ antecedentes. 1040. exitus in alios morbos. 1043. Anatomia quid demonſtret. 1041. Sanatio ope *naturæ*. 1042. Ope *Artis*. 1044.
Cataphora quid ſit? 1048.
Cauſos. Vid. Febris Ardens.
Cerebri *intropreſſi* vel *intropulſi* effectus. 268.
Chronici morbi Febriles qui? 567. Cauſa generalis *duplex*. 1050. *Prioris* Cauſæ & Cura. 1051. *Poſterioris* effectus in *Fluidis*. Horum cura. 1052. In *ſolidis*. Horum Cura unde petenda? 1053. 1054. Prognoſis. 1056.
Cibus quo Tempore *Febris* & qua copia dandus? 600. ad 603.
Colicus dolor unde? 959. Sedes. 963. Effectus. 972. Prognoſis. 973.
Coma *Febrile* quid? Cauſæ. 703. Antecedentes. 704. Indicatio. 705. Cura. 706. 707.
Combuſtio unde? 476. gradus. 477. Cura. 479. ad 484.

Conſo-

Conſolidatio in *Oſſe* quomodo fiat? 472. Quomodo in *Carne*? 473.
Contuſio quid? 321. Ejus idea. 322. Effectus varii. 323. ad 329. Præſentis & Partis affectæ Diagnoſis 329. Prognoſis. 330. Indicatio. 331. Cura *Pharmaceutica*. 332. ad 337. *Chirurgica*. 337.
Convulſio quid? 230. Cauſæ. 231. 232. Effectus. 233. Cura. 234.
Convulſio *Febrilis* unde? 710. Effectus. 711. Prognoſis. 712. 3. Indicatio. Cura. 713. 714.
Coxarius dolor. 1494. Vid. Rheumatiſmus.
Cranii in *Junioribus intropreſſi*. In *Adultioribus* poſt fracturam *intropulſi* effectus. Prognoſis. 267. Diagnoſis. 269. Cura. 270. 271. 272.
Cranium ſi *fiſſum*, *Fractum*, *Contuſum* ſit quid inde? 273. Diagnoſis. 275. Prognoſis. 330. 3. *Locus læſus* intra cranium quomodo cognoſcatur? 276. Indicatio 277. 278. Cura. 279. ad 297.
Crepitus. Vid. Ructus.
Cruor quid ſit? 93. Quomodo in ſerum reſolvatur? 94. Ejus motus aucti cauſa proxima. 98. Remotæ. 99. Effectus. 100. Signum Pathognomicum. 101. Curatio. 102. ad 106.

D

DEbilitas *Fibræ* quid ſit? 24. Cauſæ antecedentes. 25. Effectus. 26. Cura. 28.
Debilitas *Vaſorum* & *Viſcerum* quid? 41. Hujus Differentia. 42. Cauſæ. 43. Effectus. 44. Cura & in ea *obſervatio*. 46. 47. 48.
Debilitas *Febrilis* unde? 660. Diagnoſis. 662. cauſæ remotæ. 661. Unde cognoſcantur? 663. ad 667. Cura 667. ut & *Cauſarum* 668. ad 672.
Delirium *Febrile* quid? 700. Diagnoſis. ibid. cauſæ. 701. cura. 702.
Dentitio. Vid. Infantum morbi.
Deſipientia. Vid. Παραφροσύνη.
Diarrhoeæ *Febrilis* Materia. Cauſa. 719. Prognoſis. 720. Effectus. 721. cura. 722.
Dogmata Medica quid explicant? 4.
Doloris Idea. 220. Differentia. 221. Proprietas. 222. Cauſa proxima. 223. Remotæ. 224. Effectus. 226. *Cauſæ* ablatio. 228. *Senſus* ablatio. 229.
Dolores ſine *apparente tumore* in quibus vaſis fiant? 122.
Dyſenteria *Blanda*, *ſubcruenta*, *Bilioſa*, cui bono? 963.
Dyſenteriæ *Purulentæ* cauſæ. Effectus. 965. cura. 966.
Dyſenteria *Fœtida*. *Cinericia*. *Ichoroſa*. *Livida* &c. quid indicet? quid præſagiat. 969.
Dyſenteriæ *Siccioris* cauſa. 973.
Dyſenteriæ *Acerrimæ Aſſiduæ* cauſa. Effectus. 975. Prognoſis. ibid.
Dyſpnœæ cauſa. Effectus. 1202.

E

ELaſticitas Fibræ Imminuta. 29. Vid. Debilitas Fibræ.
Elaſticitas nimia. 36. Vid. Rigiditas nimia.
Emproſthotonus. Vid. Spaſmus.
Empyema quid? 1183. Cauſa Proxima. 1184. 1185. Prognoſis. 1192. ad 1196. Effectus. 1204. cura. 1191. cauſæ antecedentes. Harumque cura. Vid. Vomica.
Epidemici Morbi qui? 1407. ad 1411. cauſa proxima. 1409. Antecedentes. 1407. 1408. Natura unde cognoſcatur? 1411. Medico Epidemicum curaturo quæ obſervanda. 1412.
Epilepſia quid? 1071. Pro quo Morbo olim habebatur? 1072. Cur? 1073. cauſa proxima. 1074. 1086. Remotæ per Δευτεροπάθειαν. 1075. 1. Πρωτοπάθειαν. ibid. 2. Ἰδιοπάθειαν. ib. 3. Συμπάθειαν. ibid. 4. 5. 6. Effectus 1077. Prognoſis 1079. cura. 1080. ad 1085. *Quæſitum* de remedio huic morbo ſpecifico. 1085.
Eryſipelatum cognitio. Prædictio. Curatio unde pateant? 380.
Exanthematum *Febrilium* materies. Cauſę. Nomina. 723. Cura. 725.
Exoſtoſis quid. 549.
Extirpatio Oſſis *quando* inſtituenda? 464. In quo *loco*. 465. Hujus Definitio. 467. 468. Ad *Adminiſtrationem* quid requiratur? 469. *Actio* quomodo fiat. 470. *Symptomatum* hanc ſequentium cura. 471. ad 476.

Febris

Digitized by Google

F

FEbris qualis Morbus 558. In hujus indagatione quæ obſervanda 559. 562. Diagnoſis 563. Signum Pathognomicum 570. 571. Natura unde cognoſcatur 569. Cauſæ proximæ 572. ad 575. Remotæ infinitæ. 583. Quæ dividuntur in *communes* ſive *Epidemicas*. 584. Vel in *ſingulares*. 586. Phænomena, 575. ad 580. Effectus. 587. Prognoſis. 588. 589. Exitus in *mortem* 592. In *alium morbum*. 593. In *ſanitatem* & quomodo, 594. 595. Indicatio *quadruplex*. 598. *Primæ* ſatisfit. 599. ad 603. *Secundæ*. 603. ad 609. *Tertiæ*. 609. ad 617. *Quartæ*. 617. ad 728.

Febris *acuta* quæ? 564. Cauſa proxima. 581. Remotæ. 582.

Febris *ardens*. 738. Cauſa proxima. 742. Antecedentes. 740. Diagnoſis. Effectus. 739. Prognoſis. 741. Cura. 743.

Febris *Autumnalis intermittentis* vehementis cura. 767. 768.

Febris *continua* quæ, 727. Quæ *continua non putris*, 729. Harum cauſa. Signa. Cura. 728. 729. Differentia. ibid.

Febris *continuæ putridæ* cauſa. 730. Diagnoſis. 731. Differentia. 732. 733. Prognoſis. 734. 775. cura. 736.

Febres *continuæ remittentes* quæ? 727. Dicuntur & *συνεχὴς*. 737.

Febris *Ephemera* ſeu *Diaria*. Vid. Febris continua.

Febris *Intermittens* quæ? 727. Quę *Autumnalis*. Quæ *Vernalis*? 747. Phænomena. 749. ad 752. Exitus in alium morbum cauſa. 752. Cauſa proxima 755. Effectus. 753. 754. Indicatio. 756. 757. Cura & qualis in *initio*. 758. *Cauſæ proximæ* tollendæ quid proſit & quando? 759. 760. Quid noceat? 761. 762. In *ἀκμῇ*. 763. In *Decremento*, 764. *Symptomatum* prophylaxis 765. Ægrique *virium* reſtauratio. 766. Prognoſis. 769.

Febris *Lenta* ſive *Chronica* quæ? 565. *Epidemica* ſive *communis*? 566. *Singularis*? ibid.

Febris *σύνοχος* ſive *continens*. 737. Vid. Febris continua.

Fibrarum *minimarum* Origo. 21. 23. Morbi 24. ad 38.

Fibræ Debilitas. Laxitas &c. Vid. Debilitas &c.

Fiſtulæ. 413. Harum cauſa. 406. *Apertæ* & *clauſæ* quomodo cognoſcantur. 414. cura 415. *Clauſarum* Effectus. 417. Prognoſis. 418.

Flatus. Vid. Ructus.

Flatus *dolentes*. Unde. 960.

Flexilitas Fibræ. Vid. Laxitas.

Fluida omnia ex arteria magna propulſa unde ſecreta ſint? 92.

Fluida in Corde miſta unius liquidi ſpeciem referunt. 92. Horum Figura. Subſtantia. Color. 93.

Fluidum rubrum concretum. Vid. Cruor.

Fluor *Uterinus*. Vid. Gravidarum Morbi.

Fluoris *Albi a Lue Venerea*. Locus. 1447. cura. 1465.

Fractura quid? 339. Quæ *ſimplex*, Quæ *complicata*? 340. Differentia 341. Effectus. 342. 343. Diagnoſis. 344. 345. Prognoſis. 346. Indicatio 347. 348. cura. 349. ad 357. Eventus. 357.

Frigus *Febrile*. 621. cauſa. ibid. Effectus. 622. Prognoſis. 623. Cura *mala* quæ? 624. Quæ *optima*. 625. 626.

Furunculorum cognitio. Prædictio. Curatio unde petendæ. 416.

G

GAngræna quid? 419. Locus. 420. cauſa proxima 388. Antecedentes. 422. Efficientes. 423. ad 426. Augentes. 389. 390. Signa *Futuræ* 426. *Præſentis*. 427. Prognoſis. 430. ad 433. Indicatio. 433. cura. 434. ad 442.

Gangrænæ *inveteratæ* effectus. 442. Indicatio. 433. ad 446. cura. 446. ad 454.

Gangrænæ ab *impacto acri Gelu* factæ cura. 454. ad 457.

Glutinoſum pingue unde? 60. cauſæ antecedentes 69. Sedes 70. Effectus in *primis viis*. 71. In *ſanguine*. 72. 73. Cura. 75.

Gonorrhœæ Locus. 1447. Cura. 1458. 1459.

Gravidarum Morbi. 1293. Cauſa *duplex*. 1294. 1295. *Prioris* effectus. 1296. Cura. 1297. ad 1301. *Poſterioris* effectus. 1301. Cura. 1032. *FLUOR UTERINUS* Gravidis qualis morbus. 1303. Cauſa. 1304. Diagnoſis. 1305. cauſæ Remotæ. 1306. cura. 1307. ad 1310.

Hæmor-

H

HÆmorrhagiæ cauſæ. Prognoſis. 160. 161. Cura. 218. *Revulſio* an hic juvet; & quando? 219.
Hemorrhoidum *cæcarum* cauſa. 959. Sedes. 963. Solutio. ibid.
Hemiplegia quid? 1018. Prognoſis. 1062. reliqua Vid. In *Paralyſis*.
Hepatis Uſus. Humor. Situs. 950. Circa ejuſdem Morbos. Horumque Effectus Quæſita. ibid.
Hepatis Inflammatio ſive *Hepatitis*. 914. Sedes 915. Cauſæ antecedentes. 916. Effectus. 917. 918. Exitus in *SANITATEM*. Ope *Naturæ*. 919. ad 930. Ope *artis*. 930. Signa *perfectæ* ſanationis. 931. In *ALIUM MORBUM* puta *ſuppurationem*. 933. Signa hujus futuræ. 934. factæ. 935. Effectus. Prognoſis. 936. ad 943. cura. 942. ad 945. *Scirrhum*. ejuſque effectus. 946. Prognoſis. 947. *Calculum Hepatis*. 948. In *MORTEM*. 949. Prognoſtica. 950.
Humores in Homine vivo quales reperiantur? 58. *Crudi*, unde hauriantur? 59.
Hydrocelarum variæ ſpecies. 1227. Harum cauſa. Diagnoſis. ibid. Cura. 1252.
Hydrocephali Locus. 1217. Prognoſis. Cura. 1218.
Hydrops quid? 1215. Locus. 1216. ad 1228. cauſæ proximæ. 1228. Remotæ. 1229. Effectus. 1230. Indicatio *triplex*. 1231. *Prima* ſatisfit. 1232. ad 1238. *Secunda*. 1238. ad 1250. *Tertia* 1250. Quæſita. 1253.
Hidrops *ἀνὰ σάρκα*. 1225.
-- *ἀσκίτης*. 1226. 939.
-- *Aſperæ Arteriæ*. 1221.
-- *Glandularum*. 1222.
-- λευκοφλεγματία. 1225.
-- *Ovariorum*. 1223.
-- *Pulmonis*. 1220.
-- *Thoracis*. 1219.
-- ὑποσάρκα. 1225.
-- *Uteri*. 1224.
Hydrops *Tympanites*. 1226. 939. Cura. 1251.
Hypochondriaci morbi Origo. Cauſa. ſedes. 1098. Effectus. 1099. Prognoſis. 1100. Cura. 1101.

I

ICterus *Multiplex*. 914. Primæ ſpeciei *Benignæ* dictæ Origo. 918. Cura. 919. ad 930. Secundæ, *paulo gravioris* Cura. 930. ad 933. Tertiæ, *pejoris* cauſa. 937. Prognoſis 938. Quartæ, *nulla arte ſanabilis* Cauſa. 939. Quintæ, *valde periculoſæ* Diagnoſis. 940. Sextæ, *cito lethalis* conditio. 941. Cura. Si quæ. 942. Septimæ, *perpetuæ* productio. 946. Palliatio. 947. Octavæ, *ſubitæ & ingentis* meta. 949. Prognoſtica circa Icterum. 950.
Ilei Cauſa. Diagnoſis. Prognoſis. 961. 962.
Infantum morborum Cauſa *prima:* ſc. ſtrigmenta glutinoſa. 1340. Effectus. 1341. Cura. 1342. 1343. *Secunda*: Meconium non ſatis cito expulſum. 1344. Effectus. 1345. Cura. 1346. ad 1354. *Tertia*: Lac in ſtomacho coagulatum. 1354. Effectus 1355. Cura. 1356. ad 1359. *Quarta*: *VERMES*. 1359. Horum generatio. 1360. 1361. Quibus minus familiares. 1362. Figura. 1363. Effectus. 1364. ad 1367. Prognoſis. 1366. 1367. Diagnoſis. 1368. Cura. 1369. ad 1374. *DENTITIONIS* effectus. 1374. 1375. Cura. 1376. 1377. *Convulſionum* ſanatio. 1378.
Inflammatio quid? 371. Ejus nomen. 370. Sedes 373. 374. Cauſa proxima. 372. Cauſæ ſtagnationem in *arteriis minimis* efficientes. 375. ad 378. In *vaſis Lymphaticis arterioſis*. 378. In omni *vaſe Conico*. 379. Ejus diverſitas cum aliis morbis. 380. Diagnoſis & Effectus. 381. ad 386. Sanatio *beneficio naturæ*. 386. Exitus in *ſuppurationem*. 387. In *Gangrænam* 388. In *ſphacelum*. 389. ad 392. In *ſcirrhum*: & quando. 392. Prognoſis. 393. Indicatio *quadruplex*. 395. *Prima* ſatisfit. 396. *Secunda*. 397. *Tertiæ* 398. 399. *Quartæ*. 400. Quæſita. 401.
Inflammatio *primi* generis in quibus vaſis; in quibus *ſecundi* accidat? 122.
Inſtituta Phyſiologica Medica quid explicant. 4.
Inteſtinorum Inflammationis Cauſæ. 959. Diagnoſis. Effectus. Prognoſis. 960. ad 964. Exitus in *Abſceſſum* ſigna. Effectus. 965. Cura. 966. In *Gangrænam*; 967. Hujus futuræ ſigna. 968. Præſentis. 969.

Digitized by Google

969. Prognoſis. ibid. 970. Cura. ibid. In *ſcirrhum*. 971. Hujus Diagnoſis. 972. Effectus. 973. Prognoſis. 975. Cura. 974. 976. *In Cancrum*: Quomodo? 976. Hujus palliatio. ibid. Quæſita. 977.
Iſchiadicus dolor. 1494. Vid. Rheumatiſmus.

L

Aryngis Inflammatæ deſcriptio. 802. Cura. 809.
Laxitas Fibræ quid? 29. Vid. Debilitas.
Laxitas vaſorum & Viſcerum. Vid. Debilitas.
Lethargus quid? 1049. Cognitio. Curatio unde petendæ? ibid.
Lienis affecti Hiſtoria unde petenda? 958.
Liquida noſtra unde conficiantur? Qualem indolem in nobis acquirant. 60. Ex Animalium partibus confecta varia ſunt. 77. 78. 79.
Lochiorum fluxus. Vid. Puerperii Morbi.
Lues Venerea. Vid. Venerea lues.
Lumbago Rheumatica. 1494. Vid. Rheumatiſmus.
Luxatio quid? 358. 359. Cauſæ. 361. ad 364. Diagnoſis. 364. Prognoſis. 366. Indicatio. 367. Cura. 368. 369.

M

Macularum *Rubrarum* Cognitio. Prædictio. Curatio unde noſcantur? 416.
Mania quid? 1118. Cauſæ &c. ut in *Melancholia*. 1119. Diagnoſis. 1120. Quid Anatomia demonſtret? 1121. Hinc morbo *princeps* remedium. 1123. Sanatio ope *Naturæ*. 1124. Quando oritur hic Morbus. 1125. Huic proficua. Nocua. 1126.
Maniæ natæ in *Robuſtis* &c. Hominibus cura. 1127.
Medela *univerſalis* quæ? quæ *propria*? 9. Utraque unde reperiatur. 10. ad 14.
Medullæ à *contuſione Oſſis* læſæ effectus. 325.
Melancholia quid. 1089. Cauſa Proxima. 1090. Hujus Cauſę effectus &c. Vid. *Atrabilarius ſuccus*. 1092. Cauſæ evidentes. 1108. Prognoſis. 1109. Sanatio *naturalis*. 1110. *Artificialis* 1113. ad 1118.
Melancholicus ſuccus qui? Vid. Atrabilarius ſuccus.
Membranæ vulneratæ. Vid. Nervi.
Membri Virilis inflammationis exitus. 1449. 1460.
Morbus quid? 1. Quando effectus *Corporeus* dicatur? 7. Hujus ablatione quid fiat. 8. Hæc quomodo fiat? 9. Morbi cognitio & Curatio quæ requirant? 4.
Morborum deſcribendæ Hiſtoriæ & Curationis ordo optimus qui? 14. Qui hujus tractationis? 16. ad 21.
Morbi qui *Temperiei* vel *Congeniti* falsò habentur. 44.
Morbi ex *Exceſſu* circulationis. 92. ad 106. Ex *Defectu*. 106.
Morbi Acuti Febriles. Chronici. Epidemici. Virginum &c. Vid. Acuti &c.
Mundatio Vulnerum *Artificialis* quæ? 260. Quæ *naturalis*? 261.
Muſculorum *contuſione* læſorum effectus. 325.
Muſculorum Oſſi Hyoidi & Laryngi elevandis ſervientium inflammationis ſigna. 803. Cura. 810.

N

Auſeæ *Febrilis* Cauſa proxima. Remotæ. Harumque Diagnoſis. 642. Effectus. 643. Cura. 644. Quæſita. 645.
Nephritis quid? ejus Diagnoſis. 993. Cauſæ. 994. Effectus. 995. Cura bonitate *naturæ*. 996. *Artis*. 997. ad 1001. Exitus in *ſuppurationem*. 1001. Hujus Futuræ. Præſentis ſigna. Cura. ibid. Effectus. 1002. In *ſcirrhum*. 1003. In *Calculum Renalem*. 1004. In *Gangrænam*. 1005.
Nervi *viſibilis* Origo. Structura. Liquor. Vis Contractilis. 181.
Nervi *partium integrè diſſectarum* effectus qui 182.? Qui ſi *totus* Nervus *diſſectus* ſit? 162. *Secti* vel *Puncti* Diagnoſis. Effectus. Prognoſis. 163. 183. 184.

Obſer-

O

Obſervatio Medica unde habeatur . 11.

Obſtructio quid ? 107. cauſa proxima . 108. Remotæ . 109. ad 119. Effectus . 120. ad 124. Cura . 125. ad 144.

Oedema in quibus vaſis fiat ? 122. Ejus differentia cum inflammatione unde pateat ? 380.

Omenti affecti Hiſtoria unde haurienda ? 958.

Opiſthotonus . Vid. ſpaſmus .

Oſſa Morbos ſimiles quos *molliores partes* patiuntur . 512. Cur ? 513. *Quintuplici* morborum ſerie diſtinguuntur . 514. ad 526. Prima adſcribitur *Interſtitiis* Oſſium . 513. ad 518. Morborum Cauſa . 513. 516. 531. Effectus . 531. Secunda *Veſiculis* oſſium . Harumque *Liquori* . 518. Morborum cauſa . Effectus . 526. Prognoſis . 527. 528. Tertia oſſis *Tegumento externo* . 520. Morborum cauſa 531. Prognoſis . 533. Harum *omnium* cura . 534. Quarta Oſſis *Tegumento interno* . 522. Morborum cauſa . 531. 543. Exitus in *Gangrænam* . 543. In *Cariem* oſſis . 544. Hujus Diagnoſis . 545. Cura . 546. Cura ſi *ſuppuratio vel Gangræna* adſit . 547. 548. Quinta *vaſis* & *vaſculis veſicularum* Oſſium . 524. Diagnoſis & effectus morborum . 526. Cura . 534.

Oſſium inflammationis in *ſuppurationem* vergentis ſigna . 535. Hujus Præſentis . Signa . 536. Effectus . 537. Cura 538. In *Gangrænam* . 540. In *Cariem* . 541. Cura . 542.

P

Pancreatis affecti Hiſtoria unde haurienda . 958.

Paralyſis quid . 1057. Cauſa proxima . 1058. Remotæ . 1059. 1060. Effectus . 1061. Prognoſis . 1062. 1063. Sanatio ope *naturæ* . 1064. Indicatio . 1065. ad 1068. Cura . 1068. ad 1071.

Paraphrenitis quid ? 907. Diagnoſis . 909. Prognoſis . 910. 913. Cura . 911. 912.

Paraplegia quid ? Unde ? 1018. Prognoſis . 1062.

Parapoplexiæ effectus . 1015.

Παραφροσιών quid ? 771. §. 2. Cauſa proxima . 776. Antecedentes . 772. §. 2. Cura . 782. Reliq. Vid. in *Phrenitide vera* .

Partus difficilis Cauſa *duplex* . 1310. *Prioris* cauſæ & cura . 1311. ad 1317. *Poſterioris* cauſæ . ſigna . effectus . Cura . 1317. ad 1322.

Pericranii læſi Diagnoſis . 249. Cauſa . 250. effectus . 251. cura . 252.

Perioſteum . Vid. Oſſium morbi .

Peripneumonia *vera* quid ? 820. Sedes . ibid. 821. 822. cauſa proxima . 820. Remotæ . 824. effectus . 825. 826. Prognoſis . 823. 827. 828. 847. 848. exitus . 829. In *SANITATEM reſolutione benigna* . 830. 1. Hanc juvantia . 850. *Sputi evacuatione* . 830. 2. Hanc promoventia . 851. Impedientia . 864. Hinc effectus qui ? 865. cura . 866. *Alvi excretione* . 830. 3. Huic proficua . 852. *Urinæ emiſſione* . 840. 4. Hanc efficientia . 853. In *ALIUM MORBUM* . 831. Puta in *ſuppurationem* . 832. Diagnoſis hujus futuræ . 833. Jamjam inſtantis . 834. Factæ . 835. effectus . 836. cura . 855. ad 859. In *abſceſſus* ad alia loca . 837. Horum futurorum circa *pulmones* ſigna . 836. cura . 858. 859. Diagnoſis vergentium ad *crura* . 839. ad *Aures* . 840. Prognoſis . 842. cura . 860. Ad *Hepar* . 841. cura . 861. In *Tumorem Scirrhoſum* , *Calloſum* . 843. cura . 862. In *Gangrænam* . 844. Prognoſis . ibidem . 863. In *MORTEM* . 848.

Peripneumoniæ *Nothæ* invaſionis tempus . Cauſa . Prognoſis . 867. 868. Diagnoſis . 872. Quibus Familiaris ? Quibus minus ? 871. 874. cura *ſalutaris* . 873. Minus *ſalutaris* . 869. 870.

Pervigilium *Febrile* quid . 708. cauſa proxima . ibid. exitus . ibid. cura . 709.

Pharyngis inflammatæ ſigna . effectus . Prognoſis . 801. 815. cura . 809.

Phlegmones cum inflammatione differentia unde ſciatur ? 380.

Phrenitis *vera* quid . 771. cauſa proxima . 776. remotæ . 777. Antecedentes . 772. Diagnoſis 773. Prognoſis . 774. Quid Anatomia demonſtret ? 775. Curatio ope *Naturæ* . 779. *Artis* . 781.

Phrenitis *Symptomatica* . Vid. Παραφροσιών .

Phthiſis *Pulmonalis* quid ? 1196. cauſa pro-

proxima. 1197. Remotæ. 1198. 1203. 1204. Diagnoſis. 1199. cura. 1200. Prophylaxis. 1201. Prognoſis. 1207. Reliq. Vid. in *Vomica*.

Phymatum Cognitio. Prædictio. Curatio unde petendæ. 416.

Plantæ ſponte alcaleſcentes quæ. 76.

Plethora quid. 106. *α*. Cauſa proxima. ibid. *β*. Remotæ. ibid. *γ*. effectus. Diagnoſis. Prognoſis. ibid. *δ*. Cura. ibid. *ζ*.

Pleuritis quid. 875. Quæ *humida*? Quæ *ſicca*? 876. Utriuſque ſedes. 877. Quæ *vera*; Quæ *Spuria*? utriuſque Locus. 878. Quæ *Idiopathica*? quos & quando infeſtet? 879. 906. Quæ *Symptomatica*. 880. cauſa proxima. 882. Antecedentes. 881. effectus. 883. Prognoſis. 901. 904. 906. exitus in *SANITATEM auxilio naturæ*, 885. ad 890. *Auxilio Artis* 890. 891. In *ALIOS MORBOS*. Puta in *ſuppurationem*. 892. Signa hujus futuræ. ibid. Præſentis. 893. In *abſceſſum*. Hujus Diagnoſis. Effectus. 894. Cura. 895. In *Empyema*. 896. Cura. ibid. In *Scirrhum*. *Callum*. Hujus Diagnoſis. Effectus. 897. Cura. 898. In *Gangrænam*. 899. Hujus Cauſa. 900. Futuræ & Inſtantis ſigna. 901. Præſentis ſigna. Effectus. 904. In *MORTEM*.

Pleuritidis *ſiccæ* Cauſa. Effectus. 901. Cura. 902. 903.

Podagra quid? 1254. Diagnoſis. 1261. Cauſa proxima. 1262. 1263. Hujus origo. 1265. Antecedentes. 1255. 1258. Remotæ. 1266. 1267. Locus. 1259. 1264. Signa inſtantis *paroxyſmi*. 1257. Progreſſus. 1260. Prognoſis. 1268. 1269. Quæſitum an *V.S.* proſit? 1270. An *Purgatio*? 1271. An *ſudorifera*. 1272. Indicatio *duplex*. 1274. *Primæ* ſatisfit. 1275. *Secundæ*. 1276. *Doloris* Sedatio. 1278. 1279. *Materiæ* impeditæ & introverſæ Cauſæ. ſigna. Effectus. 1273. Cura. 1281. Quæſita. 1282.

Podagræ *tophaceæ* cura. 1274. ad 1278.

Praxis Medica quid? 2. Eam tradituro quæ ſcitu neceſſaria. 3. 5. 6. Quæ agenda. 11. 12. 13.

Puerperii Morbi. 1322. *Doloris poſt partum* cauſæ. 1322. Harum ablatio. 1323. 1324. *LOCHIORUM nimii fluxus* cauſæ. 1325. Cura. 1326. ad 1329. *Febris* ut & *LOCHIORUM retentorum* Cauſæ. Effectus. 1329. Cura. 1330. ad 1334. *LACTIS ſtagnantis* effectus. 1334. Diagnoſis. 1335. Cura. 1336. In *Apoſtema* vergentis Cura. 1337. Lactantis *Papillæ doloris* ablatio. 1338. Lactis *nimis abundantis* temperatio. 1339.

Puſtulæ Inflammatoriæ. Eryſipelatoſæ. Scarlatinæ, &c. Vid. Exanthemata Febrilia.

Putredo quid? 82. Cauſæ. 84. Effectus. 85. 86. Cura. 88.

R

Rabies *Canina*. 1128. Cur ita vocatur? 1129. Unde oriatur? 1130. A quibus Animalibus? 1132. A quibus frequentius? 1133. Cauſæ antecedentes. 1134. Efficientes. 1136. *Incipientis Rabiei* ſigna ut & gradus in *Animalibus* 1135. In *Homine*. 1138. Diverſitas *temporis* reſpectu invaſionis. 1137. Prognoſis. ibid. Quid Anatomia demonſtret? 1140. Indicatio. 1141. 1142. Prophylaxis. 1143. Cura Morbi *præſentis*. 1144. Quæ nocent. 1145. An *ſpecificum* detur? 1147.

Rachitis. Ejus prima *nativitas*. 1480. Quibus familiaris. 1481. Cauſa proxima. 1488. §. 2. Antecedentes. 1482. ad 1485. Signa *incipientis* in nondum *incedentibus*. 1485. In jam *ambulare incipientibus*. 1486. Diagnoſis *factæ*, hujuſque effectus: 1487. Symptomata. 1488. Cura. 1489.

Ratiocinium Medicum quid efficiat? 13.

Rheumatiſmus quibus Morbis agnatus. 1490. Cauſa proxima. 1493. Antecedentes. 1491. Effectus. 1492. Prognoſis. 1195. Cura. 1493.

Rigiditas *Fibræ* nimia quid? 31. Cauſæ. 32. Effectus. 33. Cura. 35.

Rigiditas nimia *Vaſorum* & *Viſcerum* quid? 50. Cauſæ. 51. Effectus 52. Cura. 54.

Ructus Diagnoſis. Cauſa proxima. 646. Remotæ. 647. 648. Effectus. 649. Cura. 650. Quæſita. 651.

SALI-

S

Salivatio *Mercurialis* in quo *morbo* inſtituenda? 1467. Ante inſtitutionem quæ applicanda? 1468. Quomodo producatur? 1469. Quamdiu? 1470. Qua copia. 1471. Quomodo excitetur? 1472. Quomodo ſiſtatur? 1473. ſi ad Alvum ruit, quomodo detineatur? 1474. Quomodo abſolvatur? 1476. 1477. *Symptomatum* ablatio. 1475.
Sanatio quid? Quid requirat? 4. Quid efficiat? Quomodo? 5. Per quæ? 6.
Sanguinis concretionis cauſa. 96. Ejus Rubedo unde? 97.
Scirrhus quid? 392. Cauſa proxima ibid. Remotæ. 484. Antecedentes. 485. Sedes 484. effectus. 486. Prognoſis. 488. 489. Cura. 490. 491. Differentia cum *inflammatione* unde pateat? 380.
Scorbutus Quibus Frequentiſſimus. 1148. 1150. Cauſa proxima. 1153. Effectus. Prognoſis. 1151. Indicatio 1156. ad 1160. cura. 1160. ad 1166. Quæſita circa *curam*. 1165. §. 2. Diagnoſis *ſpeciei primæ*. 1151. 1. Cura. 1160. *Secundæ*. 1151. 2. cura. 1161. ad 1164. *Tertiæ*. 1151. 3. cura. 1164. *Quartæ*. 1151. 4. Cura. 1165.
Serum quid? 93. Quomodo in Liquidum tenuius reſolvatur? 95.
Siccitatis *Febrilis* Cauſa. Natura. Effectus. Cura. 699.
Sinus. Vid. Fiſtulæ.
Sitis *Febrilis* Cauſæ. Diagnoſis. 636. 637. Prognoſis. 638. Indicatio. 639. Cura. 640. 641.
Spaſmi ſingularis. Opiſthotoni. Emproſthotoni. Tetani Univerſalis Origo. Sanatio &c. unde hauriendæ. 1088.
Sphacelus quid? 419. Locus. 420. Cauſa proxima. 390. 391. Antecedentes. 422. ad 426. Signa *futuri*. 427. 428. *Præſentis*. 429. Prognoſis. 430. ad 433. Indicatio. 457. ad 460. Cura. 460. ad 476.
Spina Ventoſa. 549. Ejus cauſa. 526.
Sudoris *Febrilis* cauſa proxima. 715. Effectus. 716. Indicatio. 717. Cura. 718.
Suppuratio. Vid. Abſceſſus.

T

Tabes *Renalis* unde? 1002.
Tabes *Lenta* in *crure* unde. 1003.
Tendines *Vulnerati*. Vide. Nervi &c.
Terebrationis *Uſus*. 282. *Locus* unde cognoſcatur. 283. Quæ obſervanda *ante* inſtitutionem 284. ad 287. *In* ipſo inſtituto. 287. 288. *Poſt* inſtitutionem. 289. 290. 292. *Cranium perforatum* eſſe unde ſciatur? 291.
Teſtium *Tumidorum* exitus. 1450. Cura. 1462.
Tetanus. Vid. Spaſmus.
Thoraci vulnerum inflictorum *nec in cavis* penetrantium ſigna. 297. *Obliquorum deſcendentium* effectus. 298. Cura. 299. *In Cava* penetrantium Diagnoſis. 300. Effectus. 301. *Effuſi cruoris* ſigna. 302. Cura. 303. ad 306.
Tonſillarum Inflammatarum ſigna. Effectus. Prognoſis. 805. Cura. 811.
Tophorum *durorum* effectus. 1456. Cura. 1479.
Tormina cum Borborygmis unde? 960.
Tremoris *Febrilis* cauſa. 627. effectus. 628. Prognoſis. 629. cura. 630.
Trepanum. Terebra. Vid. Terebratio.

V

Variolarum Morbi *deſcriptionis* Auctor optimus qui? 1379. *Qualis* Morbus? ejuſque *natura*. Prognoſis quoad *tempus* invaſionis. 1380. Quibus *familiariſſimus*, Quibus *facilior*, Quibus *pejor*? 1381. *Status primus* CONTAGII dictus quomodo ſuſcipiatur? 1382. Hujus effectus. 1383. 1384. Diagnoſis. ibid. Duratio. Prognoſis. 1385. cauſa proxima. 1386. Morbus hic a *morbo inflammatorio* unde diſtinguatur? 1387. Indicatio *hujus* ſtatus. 1388. cura. 1389. ad 1393. *Methodus univerſalis in* morbo inflammatorio cur *hic* adhiberi poſſit? 1393. In quibus conſiſtat. 1394. Quid efficiat? 1395. *Status ſecundus* quomodo ſe habeat? 1396. Signa *futurarum* PAPULARUM. 1387. *Præſentium*. 1396. Harum *Locus*. ibid. Effectus. ibid. Exitus in *ſuppurationem*. *Abſceſſum*. ibid. In *Gangrænam*. 1397.

S 2 Pro-

Digitized by Google

Prognoſis. 1398. Indicatio. Curatio. 1399. *Tertius ſtatus* ejuſque ſequelæ. 1400. 1401. cura. 1402. Prognoſis. 1403.

Valorum *minimorum* Origo. Structura. Morbi. 38. *Majorum* origo. ſtructura, *duplex* Morbi genus. 39. 41. ad 58.

Venereæ Luis primus *ortus*. 1440. Fit *Contagioſa* 1443. Quomodo. 1441. *Locus* ubi primò ſe prodit. 1440. Diagnoſis in *hoc* loco. 1444. In *aliis*. 1445. Horum affectorum effectus. 1446. ad 1457. cura 1458. ad 1480. Inprimis *ſalivatio Mercurialis*, ſi Morbus in ſummo gradu. Vid. *Salivatio*. 1467.

Ventriculi *Inflammati*. Cauſæ. Signa. effectus. 951. Prognoſis. 952. cura. 954. *Suppurati* Diagnoſis. effectus. cura. 955. Scirrhoſi, vel Cancroſi facti ſigna. effectus. 956. cura. 957.

Vermes. Vid. infantum morbi.

Virginum Morbi. 1283. cauſæ antecedentes. 1284. Remotæ. 1285. Effectus. 1286. 1287. Diagnoſis. 1288. cura. 1289. ad 1292. *Symptomatum* ablatio. 1292.

Viſcerum *contuſorum* effectus. 327.

Volvuli unde? 960.

Vomicæ *Pulmonum*. 1185. 1. *Pleuræ* ibid. 2. *Diaphragmatis*. ibid. 3. *Mediaſtini*. ibid. 4. *Pericardii*. ibid. 5. cauſæ. ibid. Signa futurarum. 1186. Præſentium. 1187. effectus 1188. 1206. Prognoſis. ib. cura. 1189. 1190. 1208. ad 1214.

Vomitus *Febrilis* quid. 652. cauſa proxima. ibid. Hujus cauſæ. 653. ad 656. effectus. 656. cura 657. 658. Quæſita. 659.

Vulnus quid? 145. cauſa. 146. ſubjectum. 147. Diagnoſis. 148. Effectus. 149. Differentiæ. 150. ad 157. Phænomena. 158. *Oculo patentis* præſentia & natura quomodo noſcatur? 167. Quomodo *abſconditi*? 168. Prognoſis. 169. ad 175. Indicatio *Quadruplex*. 185. *Prima* ſatisfit. 186. ad 189. *Secunda*. 189. ad 210. *Tertiæ*. 210. ad 217. *Quartæ*. 217.

Vulnera Capitis. Thoracis. Abdominis. Vid. Capitis &c. Vulnera.

Vulnera Arteriæ. Nervi &c. Vid. Arteria. Nervus &c.

Vulnera *inevitabiliter* lethalia. 150. 151. Unde prædicentur? 170.

Vulnera *ſua natura* Lethalia, *arte* vero *curabilia*. 152. Unde cognoſcantur? 171.

Vulnera *ex non lethalibus* lethalia facta. 153. Unde renuntientur? 172.

Vulneris *inter firmas partes* deſcendentis Cura. 237. 238.

Uterinus Fluor. Vid. Gravidarum Morbi.

FINIS INDICIS.

HER-

HERMANNI
BOERHAAVE
LIBELLUS
DE
MATERIE MEDICA
Et Remediorum Formulis, quæ Serviunt
APHORISMIS
De Cognoſcendis, & Curandis Morbis.

VENETIIS MDCCXXXV.

Apud Laurentium Baſilium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

AUDITORIBUS SUIS
S.
HERM. BOERHAAVE.

EGO, poſtquam animum Medicinæ ex Auctoritate Procerum Academicorum docendæ applicui, id inprimis credidi mei eſſe muneris, candidè ut Vobis exponerem ſimpliciterque illa, quæ, veris experimentorum ſucceſſuumque eventis, firma in arte cognoſcuntur.

Sanè, eo quidem propoſito, perſcrutabar relicta nobis hodie ex iis, quæ ſapienti induſtria explorata ſibi ſatiſque ſpectata tradidere Veteres. Illa verò, ubi compoſui rebus, quas Medicinam faciendo deprehendebam, inveni obſervatæ ſollicitè naturæ veſtigia ubique preſſa: neque adeò certius quid ſperari poſſe, neque aliunde colligi meliora.

Ferebat interim animus & illa utcunque perluſtrare, quæ, dominante per Europam barbarie, Arabes, Priſcorum nacti monumenta, Eorum inventis addiderunt, quæque in Latinum verſa ſermonem noſtræ intelligentiæ patebant. Sed dolui Gentem ſolertiſſimam, licet ſubnixa eſſet tam utilibus adminiculis ejus ſubtilitas, parum boni, mali plurimum, Medicæ attuliſſe diſciplinæ!

Neque perfunctoriè deinde excuſſi Recentiorum placita, pulcherrima profectò commendata ſpecie, ſive Phyſices excultæ fructus, ſive ſpectaveris artium liberalium Medicinæ promovendæ adhibitarum effectus. Gaudebat utique his intentus animus! interea tamen, licentia fingendi, aſſumendi audacia, feſtina nimis, & ambitioſa ad conſummandam Medicinam properatione, Primorum verò Auctorum contemptu, neglectu, vel ignoratione, ipſa quidem ſcientia Medica damni plus, quam emolumenti, omni hoc molimine accepiſſe videbatur: materiem certè, unde inſtrui felicius queat illa, liberaliſſimè aggeſtam à noſtris ut gratamur arti, ita deploramus ejus fata, quod tumultuaria opum collectione obruta verius, quam adjuta, ſiet.

Inſtituto itaque hoc rerum examine, quid, quæſo, rationi conſentaneum magis, quam ut conjicerentur in adverſaria, quæcunque in omnibus hiſce adeò ſana, ut peritus nemo de fide horum ambigat? Hac itaque perfuncto opera prius dein conandum fuit, ut ex ſparſis his conficeretur corpuſculum quoddam ad leges diſciplinæ concinnatum: in quod & ipſe intueri poſſem ſedulo, quoties in artis exercitatione verſarer, ſimulque eò referre, ſi quid novi forte aut in-

Digitized by Google

ſoliti appareret; poſtremò ut hac agendi ratione veri quid & digeſti animo impreſſum meo veſtros in uſus fideliter effundere liceret.

His demum cauſis natum vidiſtis *Libellum*, quo auſus ſum ſcripta aggravare Medica, *de cognoſcendis & curandis Morbis*. Cujus profectò toties me puduit, quoties defectus ejus mihi nimis notos ipſi putare aggredior, Veterumve componere operibus. Hoc ſcilicet me metiens pede impar deprehendor, qui legitimè Auctoris boni titulum ambire ſuſtineam. Neque tamen abeſſe poteram ab audacia evulgandi hoſce *Aphoriſmos*, niſi deeſſe voluiſſem muneri, quod mihi dederat publica Auctoritas, cui obſequia debeo.

Opus igitur aggreſſus quum cogitarem ſemper, ſola ut eſſet cura mederi, atque cavere quam religioſiſſimè, ne quid irreperet, quod periculoſo ſemper hac in arte errori cauſam præberet, neceſſarium duxi in toto opuſculo nullum commemorare Medicamentum.

Nec injuria: namque id inprimis arbitrabar nocere, dum, audito remedii nomine & morbi, exercendæ ſe pares arti jactant Empirici, impune in hominum perniciem graſſantes, donec ſerò ſolo tandem cadaverum experimento ſapiunt.

Quum interim Diſcipulis deberem exempla, præſcripſeram ideò in privatos horum uſus pauca *de Materie Medica*, hujuſque ordinandæ legibus, tantum ut ſervirent Iis, Qui intento me animo audiverant diſſerentem in ſcholis domeſticis de occaſione, qua ſola utilia evaderent.

Eſtis verò idonei Vos teſtes, quanta circumſpectione utar, quam ſæpe tœdioſa fere ad faſtidium uſque minutiarum conſideratione odioſus ſim, priuſquam Vobis titulo *Medicamenti* vel minimum quid laudare auſim: pulchrè gnarus, nihil dari, quod ubique bonum; contra verò id, quod hac rerum facie ſalutare fuerat, mutata conditione pernicioſum ſæpe deprehendi.

Nefas itaque putavi *Medicaminum* nomine hæc ipſa evulgare, ſed cum admonitione ſevera modò deſcribenda dare His, Qui operam mihi ſedulò dederant pro tenuitate mea idoneas cautelas inculcare conanti. Sed, quod doleo, longè aliter evenit: me quippe nec conſulto, nec volente, in uſus publicos extundenda curavit hæc Londini Vir eruditus, altè nimis de vili hoc opuſculo, ejuſque Auctore, ſentiens & ſcribens; neque tamen ita res geſta, quin errores ſimul bene multi, & noxii, in edendo contigerint.

Coactus ita recenſui, correxi, amplificavi, nonnulla: unde deſcribendi labore levati iis utamini. Audacter interim & moneo fideliter, morbi hiſtoriam fideliter edocti, ſcrutati *Materiæ Medicæ* noxios æquè ac effectus ſalubres, ita demum auxilii utilis bonitatem affectetis aſſequi: cæteris nocebit magis quam proderit, quidquid hoc opellæ eſt. Cui, ut emaculatius prodiret, curam impendit, Veſtroſque in uſus indicem adſcripſit Eruditiſſimus Vir, SAMUEL DU RY, Medicinæ Doctor, atque Excultor, laudatiſſimus. Valete! ſcripſi Lugd. Bat. 17$\frac{1}{2}$19.

IN

IN CURATIONE MORBORUM FIBRÆ DEBILIS ET LAXÆ.

SECT. XXVIII. No. 1.

M*ateriem, in qua elementa apta conſtituendæ fibræ forti, continent:*

Lac fœminæ ſanæ, ætate integra, motu ſalubri exercitatæ, victu laudabili utentis, ſi ſuctu hauritur, aut calidum bibitur illicò, non mutatum igne. hoc reliqua ſuperat, ſi, poſt coctionem in Nutrice peractam, potatur. Proximum eſt aſininum. dein caprinum. ac bubulum. *uſus definitur iiſdem legibus.*

Ovi recentis albumen adhuc tepens dilutum in lactis, & aquæ æqua portione, ſine ullo igne adhibito. Jura carnium optima huic propoſito, quæ parantur ex carne à pinguedine accuratè repurgata, animalis ſani, junioris, exercitati, contuſa, minutim ſciſsa, in Machina Papiniana elixa, frigefacta dein in hac ipſa machina, iterum ab omni ſupernatante pingui & fæcibus depurata.

Si olla hæc deficit, ahenum ſubſtitui quidem poteſt, ſed ſubtilius exhalando perit: unde patet cauſa ferociæ animalium, quæ ex raptu aliorum, quæ viva devorant, aluntur.

Ex gallinaceo genere paratum præfertur cæteris, vitulinum dein, poſteà ovillum, bubulum denique, probantur: quæ ex permiſtis fiunt, meraciora habentur reliquis.

Decoctum Panis.

℞. *Panis tritici cum furfuribus rite fermentati, bis cocti. unc.* viij.
Aq. putealis puriſſim. ℔ iij.

Coque in vaſe figulino clauſo per ſpatium 1. horæ, addendo ſemper, quantum coctione exhalat, aquæ, dein cola per ſetaceum.

Gelatina Panis fit,

Si decoctum præcedens exhalat ad ignem, donec ejus pauxillum in lapide frigido fuſum coeat.

Cremor Panis erit,

Si frigefactum decoctum ſpiſſitudinem cremoris induit.

Si hujus *Gelatinæ* pauxillum lacti, juſculo, vino, cereviſiæ, aut aquæ miſcetur, fiunt varia levis nutrimenti genera.

Si ſumitur Decocti deſcripti ℔ j.
Succi Citri unc. ß.
Aq. ſtill. Cinnam. drach. ij.
Vini Rhenani. unc. iv.
Sacchari q. ſ. ad gratum ſaporem; habe-

Digitized by Google

habetur decoctum panis gratiſſimum, ſaluberrimum. *Cujus doſis unc. j. omni horæ calidè ſumenda.*

Rurſum, ſi eidem *vitelli ovorum* miſceantur, fit aliud, ſed viribus idem, edulii genus. *Cujus parcior, cæterum idem, uſus.*

Vina Florentina auſtera, item Gallica rubra acerba, ut & Græca nigreſcentia adſtringenti ſapore prædita, commendantur: quia & uberrima ſpirituum copia, & roborante fibras virtute, præſtant.

SECT. 28. N. 4.

Acido-auſtera Vegetabilia.

Acaciæ fructus, ſuccus, flos, cortex, *doſ. ſucci inſpiſſati a gran.* iv. *ad drach.* j.
Acaciæ germanicæ, ſeu pruni ſylveſtris, ſuccus inſpiſſatus. *gran.* vi. *ad drach.* iß.
Acetoſæ ſpecies, ſuccus.
Anſerina.
Bellirica drach. j. *ad* iv.
Berberis fructus, ſuccus.
Biſtortæ radix.
Capparis fructus, cortex, radix.
Corni fructus immaturi, folia.
Cupreſſi fructus, folia.
Cynosbatos flores, fructus, ſpongia.
Cydonia mala, & pyra, & horum mivæ.
Filicis radix.
Fragaria.
Fraxini cortex.
Granatorum flos, poma, cortex.
Hypericum totum.
Hypociſtidis ſuccus inſpiſſatus. *drach.* j. *ad* v.
Lapathi folia, flos, ſemen, radix.
Meſpilorum fructus immaturi.
Myrobalani omnes. *gran.* v. *ad drach.* ij.
Myrti folia.
Nymphææ maj. folia. flores.
Omphacium.
Pimpinella.
Portulaca.
Pruna ſylveſtria.
Pyra auſtera.
Quercus folia, glandes.
Quinquefolium.
Rhabarbarum. *drach.* ß. *ad drach.* ij.
Rhus obſoniorum folia. grana.
Roſarum flores.
Sanguiſorba.
Sedum majus.
Sorbi fructus.
Tamarindorum fructus. *unc.* j. *ad unc.* ij. pulpa ritè preſſa, & purgata. *unc.* ß. *ad unc.* ij.
Tamariſci cortex.
Terra falſo dicta catechu.
Tormentillæ radix.

Ex quibus inſuſa, decocta, extracta, pilulæ, vina medicata, formæ variæ, facile parantur. v. gr.

Inſuſum.

♃. *Anſerinæ* m. j.
Pimpinellæ. m. ß.
Tormentillæ rad. unc. ß.
Conſciſſa infundantur cum ℔iß. aquæ fervidæ ſpatio 1. horæ.
Doſis unc. j. *omni trihorio interdiu.*

Decoctum.

♃. *Fol. Oxylapathi.* m. j.
Flor. Roſar. rubr. unc. iv.
Cort. Tamariſci. unc. ij.
Rad. Acetoſæ. unc. iv.
Sem. contuſorum Lapathi. drach. ij.
Coque cum aqua ferrata ſpatio ¾ horæ. ℔ij. exhibe.
Capiat unc. j. *ter quater in die.*

Vel.

♃. *Acetoſæ.* m. ij.
Rad. Biſtortæ. unc. ß.
Flor. Granator. drach. ij
Cum aq. decoct. ſpatio ¾ horę. ℔i. admiſce.
Syrup. myrtini. unc. i.
Uſus idem.

Conditum.

♃. *Mivæ Cydoneorum unc.* i.
Conſerv. Roſar. rubr. unc. ß.
Flor. Granat. drach. j.
Syrup. Myrtini q. ſ. F. Conditum.
Doſ. drach. j. *ter vel quater, de die.*

Extractum.

♃. *Acetoſæ.* m. viii.
Lapathi hortenſis. m. iv.

Quin-

Quinqueſolii. m. vii.
Minutim ſciſſa, bene pura, in aquæ q. ſ. cocta, fortiter preſſa per prælum, in vaſe amplo exhalent in ſpiſſitatem extracti. a gran. x. ad drach. ij. vel adde huic extracto.
Radic. biſtortæ. ſiccæ q. ſ. ad maſſam idoneam formandis pilulis.
Doſ. gran. iv. *ad* xv.

Vinum medicatum.

♃. *Sem. contuſ. Acetoſæ major. drach.* vi.
Flor. Granator. drach. v.
Rad. Cappar. unc. ij.
Cortic. Fraxini. drach. x.
Fol. Pimpinellæ. m. ij.
Conſciſſa & contuſa infunde ad vini Rubri *gravish* dicti vel *pontacq.* ℔iij.
Capiat unc. j. ter quater in die.

♃. *Cortic. Radic. Capparid.*
Tamariſc. ana unc. j.
Flor. Hyperici cum ſtipit. unc. ij.
F. S. A. vinum medicatum cum vini auſteri rubri ℔iij.

Acido-Auſtera Foſſilia.

Acida in terrenis abſorpta, quæ eo potentiora, quo ponderoſius acidum plus terræ abſorbuit.
Martis in vino Rhenano ſoluti. *drach.* j. *ad drach.* iv.
——— aceto Vini ſoluti *Gutt.* x. *ad* xxx.
——— oleo vitrioli ſoluti *gr.* I. *ad* iv.
Rubrica fabrilis.
Vitriolum album, nativum. *gr.* I. *ad* vj.
——— ſtanni. *gr.* I. *ad* vi.
Alumin. Romani. *gr.* I. *ad.* xxx.
Ex his infinitæ fiunt formulæ.

Pulvis.

♃. *Alumin.* gr. x.
Rhei Barbar. gr. v.
Cort. Granat. gr. iij.
M. F. P. *pro una doſi.*

Pilulæ.

♃. *Vitriol. Martis calcinati ad albed. drach.* ſs.
Gallar. Quercin. gr. x.
Rad. Tormentillæ. drach. j.
Succi Hypociſtidos. q. ſ. ut fiant Pil. ſingulæ gr. ii.
Capiat Æger unam ter quater de die.

IN MORBIS FIBRÆ RIGIDÆ ET ELASTICÆ.

SECT. 35. N. 1.

α. Decocta Panis dilutiora. vid. 28. N. 1.
β. Succi maturorum fructuum horæorum crudi, vel cum aqua diluente parum cocti, & ſaccharo mitificati.
Aurant. malorum ſuccus.
Baccarum ſambuci ſuccus.
Ceraſorum dulcium omnia genera.
Citria poma bene matura, dulcia.
Cucumeres mites.
Cucurbitæ mites.
Ficus.
Fraga.
Granata Poma matura.
Jujubæ.
Limonia dulcia.
Mala Armeniaca.
Melones.
Mora.
Perſica mala.
Poma acido-dulcia.
Pruna dulcia.
Ribeſia rubra, alba, nigra.
Rubi Idæi fructus.
Ex quibus coctione, aſſatione, &c. multa *Edulia* præparari poſſunt, e. g.

♃. *Pomorum maturorum decorticat. unc.* x.
Cum aqua decoct. ſpatio unius horæ, contere & per ſetaceum cola, tunc hujus *unc.* xxiv. adde.
Nucis myriſticæ contritæ. drach. j.
Panis biſcocti contriti. unc. j.
Vini Rhenani. unc. ij
Sacchari. q. ſ.

Olera Molliſſima, & Farinoſa mollia.

Olera, vel his ſimilia.

Atriplex.
Battatas.
Beta.
Borrago.
Braſſica rubra.

Bul-

Bulbocaſtana.
Chærophyllum.
Cichorea omnia.
Cinara.
Cucumeres.
Dens Leonis.
Endiviæ.
Lactucæ omnes fere.
Paſtinacæ.
Portulacæ.
Rapa.
Siſari radix.
Scorzoneræ radix.
Spinachia.
Tragopogoni radix.
Valeriana pratenſis.

Farinoſa.

Amygdalæ dulces.
Avena.
Fagopyrum *vel*
Frumentum ſaracenicum.
Hordeum.
Mays,
Milium.
Oryza.
Panicum.
Piſtachia.
Triticum.
Secale.
Spelta.

Ex his fiunt Decoct. Cremor. Puls. ut de Pane. 28. N. 1.

Ex iisdem fiunt crudis emulſa.

℞. *Avenæ excorticat. unc.* iij.
Amygdal. dulc. unc. j.
Cum aq. decoct. Hord. F. Emulſio, cujus *unc.* xxiv. admiſce
Syrup. Violar. unc. ß.
Aq. ſtillat. Cinnamom. drach. iv.
Capiat unc. j. *omni hora diei.*

Decoctum.

℞. *Fol. recent. Borragin.*
Lactucæ.
Valerianellæ arvenſis. ana m. jß.
Rad. Recent. Contuſar. Scorzoneræ. unc. iv. *Sem. Contuſ. Hordei. unc.* ij.
Cum aq. decoct. ſpatio ¼ horæ ℔ iv. admiſce.
Syrup. Altheæ.
Violar. ana unc. j.
Bibat unc. ij. *omni hora.*

SECT. 35. N. 3.

Aquoſa, ſubſarinoſa, ſuboleoſa, mollia, emollientia.

A. Aq. decoct. cum farinoſis. N. 1. hujus §.
B. ——————— Emollientibus. N. 1. hujus §.

Abutilon.
Alceæ rad. fol. flor. ſem.
Alchimilla.
Alſine.
Altheæ flor. fol. rad.
Bellis.
Bonus Henricus.
Branca urſina.
Conſolida major.
minor.
media.
Cynogloſſa.
Hyoſcyami fol.
Liliorum albor. bulbi.
Linaria.
Linum.
Lotus hæmorrhoidalis, & Lotus odora.
Malvæ, Biſmalvæ fol. flor. rad.
Melilot. flor. fol.
Mercurialis.
Parietaria.
Populi folia.
gemmæ.
Prunella.
Pulmonaria.
Sambuci. fol. flor.
Scabioſa.
Sigillum Salom.
Solanum.
Telephium.
Trifolium bituminoſum.
Verbaſcum.
Violaria.
Vulneraria ruſtica.
C. Butyrum recens. Cremor lactis.
Pinguedo volucrum. Anat. Anſer. Capon.
Medulla Bovis.
Olea lenia ex farinoſis blandis:
Ol. amygdal. amarar.
dulc.
Lini.

Muca-

Ol. Mucaginum.
Olivar.
Palmæ.
Papaveris albi.
Solani.
Trifolii odorati.
Violarum.
Syrupi Similes.
Syrupus Althææ Fernelii.
Borraginis.
Capillorum veneris.
Jujubinus.
Papaveris albi.
Erratici.
Symphyti Fernelii.
Violaceus ſimplex.
Mel Mercurialis.

Unguenta talia.

Unguentum Althææ Compoſitum.
Aureum.
Baſilicon.
Populeum.

Ex his Balnea, Vapores, Fotus, Litus, Decocta, Potus, Clyſmata, &c. fiunt. Cynogloſſa verò & Hyoſcyamus tantum externo proſunt uſu.

CONTRA MORBOS VISCERUM FORTIUM ET RIGIDORUM.

SECT. 54. N. 2.

Copia minuitur miſſo ſanguine.
Denſitas minuitur 1. per aquam tepidam & ſerum lactis; 2. per minuentia copiam; 3. per minuentia preſſionem.
Preſſio minuitur, 1. minuta copia, 2. minuta denſitate, 3. minuto motu.

SECT. 54. N. 3.

Quies corporis & animi huc ſpectat.

SECT. 54. N. 4.

Humectantia ſunt, quæ multa aqua cum ſaponaceo vel farinoſo admiſto conſtant e. g.
α Aq. decoct. cum farinoſis, 35. N. 1.
β Aq. decoct. cum emollientibus 35. N. 1.
γ ——————— fructibus horæis 35. N. 1.
δ ——————— oleribus 35. N. 1.
ε ——————— carne recent. inſulſa, vel cum oſſibus & cornubus.
ζ Aq. decoct. cum piſcibus fluviatilibus, vel marinis cancris, oſtreis, aſtacis, viperis, &c.

Jus carnium humectans, leniens, emolliens, reſolvens.

℞. *Carnis vitulinæ macilentæ bene contuſæ*. ℔ ij.
Hordei mundati. unc. ij.
Cum ℔ viij. aquæ decoctis, ſpatio iij. horarum, vaſe ritè clauſo, ſub finem addo
Lactucæ recentiſſimæ ſativæ ℔ ß.
Agninæ dictæ. unc. iv.
Radic. Scorzoneræ. unc. vj.
Tum ebulliant rurſum ſpatio ½ horæ, addendo ſemper tantum aquæ, ut à coctione ſuperſint juris ℔ vj.

Jus Cancrorum fluviatilium.

℞. *Cancror. fluviatil. vivor.* ℔ iij.
Coque ſpatio horæ, cum aq. ℔ xij. tum exemtos contunde unà cum teſtis, atque coque in priori jure proprio adhuc per horas iv, addendo ſemper tantum aquæ, ut à coctione ℔ viij. circiter ſuperſint, tum jus fortiter exprime, atque ei infunde
Flor. Borragin. unc. iß.
Bugloſſi. unc. j.
Radic. Tragopogoni unc. iiij.
Siſari unc. ij.
Dein ebulliant ſimul ſpatio ¼ horæ.
Sumatur de utrovis horum ad unc. ijß. *omni bihorio.*

Decoctum Humectans.

℞. *Sem. Papaveris alb. contuſ. unc.* j.
Avenæ integræ. drach. iv.
Cicer. rub. contuſor. drach. xij.
Flor. Borragin.
Altheæ ana. drach. vij.
Rad. Scorzoner. unc. ij.
Glycyrrhizæ drach. ij.
Fol. Malvæ.
Parietariæ. ana m. ß.

cum

cum Aq. decoct. ſpatio ½ horæ; pint. ij. admiſce.

Rob. Ribeſiorum.
Sambuci. ana unc. j.
Capiat unc. ij. omni hora diei.

Lenientia.

Sunt, quæ duritiem, i. e. rigiditatem, tollunt. vid. §. 35.

Emollientia.

Fere eadem ac lenientia.

Diluentia.

Sunt hæc quidem primaria.

1. Aq. pura ad teporem ſani corporis calida, balneo, fotu, vapore, clyſmate, potu, applicata.

2. Serum lactis recens ſimiliter uſurpatum.

Reſolventia.

Sunt, quæ id, quod prius fluidum, dein concretum, fuerat, iterum in fluidum reducunt.

1. Diluentia.

2. Salina ex ſale marino, gemmæ, nitro, ammoniaco, borace, alcalicis volatilibus vel fixis. Acida ritè fermentata &c. compoſita ex his Sal Polychreſtus, Tartarus tartariſatus, Tart. purgans Sennerti, panacea duplicata Ducis Holſatiæ, nitrum ſtibiatum, ſal viperarum ſaturatus Tachenii, &c.

3. Saponacea, ſales volatiles ſpirituoſi, aromatici, oleoſi.

4. Sapo Chemicorum ex ol. deſtillat. & alcali fixo. Domeſticus ex ol. expreſſo & alcali fixo.

5. Mellita.

6. Succi horæi maturi & Aloetica.

7. Remedia mechanica, frictiones, &c. Hæc iterum tot diverſis modis applicari poſſunt. v. g.

Forma Miſturæ.

♃. *Aq. ſtillatit. Rutæ unc.* xij.
Borac. Venet. drach. ij.
Sal. volat. oleoſ. drach. iij.
Mellis puriſſ. unc. iij.
M.
Capiat unc. j. omni hora diei.

In Guttis.

♃. *Elix. pp. cum ſale tartar. præparat. Sal. Vol. Oleoſ.*
Sal. purgant. Sennerti, ana unc. ß.
Capiat gutt. xxv. *quater de die ex vino.*

Pilular. forma.

♃. *Sapon. venet.*
Boracis.
Aloes puræ. ana drach. ij.
M. F. Pil. ſingulæ *gr.* iij.
Capiat unam quater de die.

Specie Decocti.

♃. *Herbæ recentis Saponariæ* m. iij.
Becabungæ m. ij.
Fumariæ m. j.
Rad. recent. graminis.
Cichorei. ana. unc. ij.
cum aq. decoct. vaſe clauſo ſpatio ½ horæ per pannum expreſſi, per quietem depurati, decocti pint. iij. admiſce.
Rob. Sambuci.
Oxymel. ſimplicis ana unc. ij.
Capiat ij. *unc. omni hora calidas.*

In Pulvere.

♃. *Spermat. Ceti.*
Boracis ana drach. ij.
M. F. Pulv. divid. in dos. viij.
Capiat. j. omni bihorio ex pauxillo vini.

Abſtergentia.

Sunt, quæ glutinoſa, fluida, vel ſemicorrupta, ſolida, depellunt à locis, quibus ſua tenacitate adhæſerunt, ſuntque

1. Diluentia.

2. Reſolventia.

3. Maxime ſaponacea, lixivioſa, fixa, & mellita cum aceto.

AD

AD MORBOS SPONTANEOS EX ACIDO.

SECT. 66. N. 1.

Jura ex avibus, piſcibus, & quadrupedibus. Ipſæ horum carnes imprimis aſſæ. Gelatinæ ex jure inſpiſſato. Vinum cum ſale pauco alcalino.

℞. *Sal. abſinthii. drach.* ij.
Vini gallici albi unc. xxiv.
M.
Bibatur unc. j. *omni trihorio.*

Vegetabilia antacida.

Abſinthium.
Alliaria.
Allia.
Anethum.
Anthora.
Angelica.
Aniſum.
Apium Celeri.
Ariſtolochia longa.
rotunda.
Armoracia.
Arum.
Aſclepias.
Aſparagus.
Aſphodelus albus.
Baſilicum.
Braſſica.
Calamus Aromat.
Calamentha.
Card. bened.
Carduus Mariæ.
Carum.
Caryophyllata.
Caryophylli aromatici.
Cochlearia.
Cepæ.
Centaur min.
Dauci.
Eruca.
Eryngium.
Eryſimum.
Eupatorium.
Galanga major.
minor.
Helenium.
Lepidium.
Majorana.
Marrubium.
Matricaria.
Mezereon.
Napus.
Naſturtium.
Nepeta.
Origanum.
Piper.
Porrum.
Pyrethrum.
Raphani.
Ruta.
Saponaria.
Satyrion.
Serpillum.
Sabina.
Satureia.
Sedum acre vermic.
Sinapi.
Squilla.
Thymus.
Thlaſpi.
Victorialis.
Urtica.
Zedoaria.
Zingiber.

SECT. 66. N. 2.

Tales ſunt aves & aviculæ, quæ paſcuntur inſectis, imprimis & piſciculis, ut Anas, Anſer, Paſser, Fringilla, Alauda, Turdus, Perdix roſtrata, Larus, Coturnix. Harum omnium ova.

SECT. 66. N. 3.

Roborantia.

Sunt, quæ fibris, vaſis, membranis, viſceribus. vim elaſticam addunt: 28. N. 1. 4. Item ſpirituoſa fermentata, cereviſia generoſa, vina, hydromel, ſp. vini.

SECT. 66. N. 5.

Abſorbentia acidi.

Quibus immerſa acida vim acrem amittunt ita, ut nec ut acida, nec ut acria, agere porrò queant: dum intereà nullam ipſa

ipſa acrimoniam habent, qua corpori noceant; inde aliis ſæpe præferri ſolent. Uno hoc damnoſa, ſi, inerti pituitæ miſta, mole nocent & pondere.

Sunt oſſa ſicca piſcium; mandibulæ Lucii &c.

Lapis, Chelys, Teſta Cancrorum, Aſtacorum.

Oſtreodermata, Conchæ Mytulorum, &c.

Corallia; Perlæ; Mater Perlarum; &c.

Creta; Bolus; Oſteocolla; Marga.

Lapis hæmatitis. *gran.* xv.

Limatura ſtanni *gr.* viij.

Limatura ferri *gr.* xij.

Diluentia Acidi.

Aqua & Aquoſa. 54. N. 4.

Obtundentia Acidi.

Quę molli ſuo lentore inviſcant acria acida ita, ut acies eorum hebetata amittat noxiam; dum ſimul defendunt membranas, ne offendantur à ſpiculis acidis; itaque & effecta horum jam impreſſa tollunt. Solum obſunt quandoque iis, quibus laxa nimis corporis compages ultrà labefactaretur.

1. *Oleoſa.*

Amygdalæ dulces & amaræ.

Piſtachiæ.

Nuces avellanæ, Juglandes, Cocos.

Sem. papaver. alb.

Ol. expreſſa ex his, tum Olivarum, &c.

2. *Gelatinoſa*, ex Juſculis inſpiſſatis carnium & piſcium.

3. *Aromata oleoſa, leniora, ratione olei.* vid. §. 66. N. 1.

Tum præparata ex his infinita.

Immutantia acidi.

Quæ cum acidis miſta ſtatim cum hiſce effervescunt, itaque motum cient, ſtimulant, agitantque, fibras; poſtea verò ipſis cum acidis unita conſtituunt novam ſalis ſpeciem, in qua vis ſtimulans, diaphoretica, diuretica reſolvens, adhuc ſupereſt. Male cedunt tantum his, quibus nimius motus adeſt infeſtus.

Sales alcalini fixi, ex quocunque combuſto vegetante parati. *gran.* vj.

—— Volatiles ex deſtillatione animalium, ſtirpium putrefactarum, aut & plantarum Antacidarum recentium, parati. vid. §. 66. N. 1. *gr.* x.

Saponacei fixi, ſapo venetus &c. *drach.* j.

—— Volatiles. *drach.* ß.

Qui triplices imprimis.

1. Spiritus volatiles, oleoſi ſalini ſanguinis, urinæ, cornu cervi, ſerici. &c.

2. Oſſa Helmontiana ex alcohole vini puriſſimo & ſp. ſalis ammoniaci fortiſſimo miſtis, & deſtillando unitis.

3. Sales volatiles alcalini fortiſſimi cum oleis aromatum ſæpe ſublimati, atque ita uniti. e. g.

♃. *Sal. C. C. puriſſimi, ſicci, unc.* j.
Olei ſtillatit. Cortic. Citrei. drach. j.
Sublima aliquoties ex phiala alta.

Tum præparata ex hiſce.

CONTRA MORBOS A GLUTINOSO SPONTANEO.

SECT. 75. N. 1.

Aromata, quibus cibi potuſque condiri commodè poſſunt, ſunt primaria.

Cinnamomum.
Macis.
Nux myriſtica.
Cort. Aurantiorum.
Thymus.
Origanum.
Caryophyl. Arom.
Zinziber.
Piper.
Galanga min.
Cortex Citri.
Aniſum.
Coriandrum.
Serpillum.
Cardamomum.

Hæc pani, vino, cereviſiæ, fermentandis miſta proſunt.

SECT.

SECT. 75. N. 2.

Vid. 66. N. 1. 2.

SECT. 75. N. 3.

Vid. 28. & 47.

SECT. 75. N. 5.

Diluentia, reſolventia, vid. 54. N. 4.

Stimulantia.

Quæ mole, denſitate, figura, mobilitate, fibrillis vaſculorum impacta, vim contractilem augent. Primaria ſunt,

1. *Acida Salina.*

Nativa.

Succi Citri.
 Aurantii.
 Uvarum.
 Horæi acidi.
Sales ex ſuccis vegetantibus preſſis ſola parati mora.
 Fermentata.
Vinum Rhenanum.
 Moſellanum.
Acetum vini.
 cereviſiæ.
Sp. Aceti.
Tartarus.
Crem. Tart.
Lac aceſcens.
Serum lactis acidum.

Igne producta.

Sp. ſalis Marini.
 Gemmæ.
 Nitri.
 Vitrioli.
Sulphuris per Campanam.

2. *Alcalina Salina.*

Fixa.

Omnia ex cineribus Plantarum, ut,

Sal. Abſinthii.
 Card. bened.
 Tartari.
Cineres Clavell. *gr. vj.*

Volatilia.

Omnia ex diſtillatis vel putrefactis animalibus, ut,

Sal. & ſp. C. C.
 Humani ſanguinis.
 Oſſium.
 Sal. Ammoniaci.

3. *Salina compoſita.*

Sal. Marin.
 Gemmæ.
 Ammoniac. Nat.
 —— Artificial.
 Nitri.
Borax.
Tart. Tartariſatus.
 —— regeneratus.

4. *Olea acria Aromatica vel ambuſta.*

Olea ſtillatit. Abſinthii.
 Cortic. Citrei.
 —— Aurantiorum.
 Caſſiæ ligneæ.
 Chamæmeli.
 Cinnamomi.
 Caryophyll. Arom.
 Hyſſopi.
 Ligni Guajac.
 —— Juniperi.
 —— Saſſafras.
 Macis.
 Majoranæ.
 Menthæ.
 Nucis Myriſticæ.
 Origani cretic.
 Pulegii.
 Rhodii Ligni.
 Roriſmarini. Rutæ.
 Sabinæ. Salviæ. Spicæ.
 Sem. Aniſi, Anethi, Cari, Fœniculi.
 Succini. Tanaceti. Terebinth.

Olea Preſſa.

Amygdalarum amararum.
Laurinum.
Macis.
Nucis myriſticæ.

Olea nativa.

Balſamus Hieruchuntanus.
Tolutanus.
Palmæ.
Peru.
Coapibæ.
Meccæ.
Terebinth.

Olea ambuſta acria per retortam deſtillata.

Ol. ambuſt. Sanguinis.
Oſſium.
Cornuum.
Ovorum.
Urinæ.
Lignorum.
De Lateribus, &c.

5. *Spiritus inflammabiles fermentati.*

Farinæ & Succorum horæorum.

6. *Plantæ acres aromat. dictæ, quæ ſale N. 2. oleoque N. 4. abundant.*

FOLIA Abrotani.
Abſinthii.
Agerati.
Anethi.
Aniſi.
Ariſtolochiæ.
Ari.
Betonicæ.
Calaminthæ.
Cardiacæ.
Chamædryos.
Chamæpityos.
Chelidon. maj.
Cochleariæ.
Dictamni.
Hepaticæ nobilis.
Eryſimi.
Eupator cannab.

FOLIA Fœniculi.
Hederæ terreſt.
— Arbor.
Hyſſopi.
Lauri.
Leviſtici.
Majoranæ.
Marrubii.
Matricariæ.
Meliſſæ.
Menthæ.
Naſturtii.
Nepetæ.
Nicotianæ.
Origani.
Piperitidis.
Perſicariæ acris.
Porri.
Pulegii.
Roriſmarin.
Rutæ.
Sabinæ.
Salviæ.
Satureiæ.
Scordii.
Serpilli.
Soldanellæ.
Thymi.
Tanaceti.
Thlaſpi.
Veronicæ.
Urticæ.

Stimulantia Aromat.

Flores herbarum, quarum folia mox recenſita ſunt, inprimis.

FLORES Agerati.
Aurantior.
Calthæ.
Caryophyl. hortenſis.
Centaur. minor.
Chamæmeli.
Citri.
Croci.
Eupatorii.
Lilior. convall.
Lupuli.
Meliloti.
Mari Syriaci.
Salviæ.
Scabioſæ.

Schœ-

FLORES Schœnanthi.
Spicæ.
Stœchad. Arab.
Tanaceti.
Tiliæ.

Stimulantia Aromatica. Radices.

RADICES Acori.
Allii.
Angelicæ.
Anthoræ.
Ariſtoloch.
Armoraciæ.
Carlinæ.
Caryoph. Mont.
Ceparum.
Chelidon maj.
Contrayervæ.
Coſti hortens.
—— Oriental.
Curcumæ.
Cyclaminis.
Cyperi.
Doronici.
Fraxinellæ.
Fumar. bulb.
Galangæ.
Gentian.
Helenii.
Imperator.
Iridis.
Leviſtici.
Mei.
Ninzing.
Ononidis.
Petaſitidis.
Petroſelini.
Peucedani.
Pæoniæ.
Porri.
Ptarmicæ.
Pyrethri.
Raphani.
Rubiæ.
Ruſci.
Satyrionis.
Scrophular.
Seſeli.
Squillæ.
Valerian.
Victorialis.
Vincetoxici.
Zedoar.

RADICES Zingiber.

Stimulantia Aromatica Semina.

SEMINA Anethi.
Aniſi.
Apii.
Aquilegiæ.
Cari.
Celeri.
Coriandri.
Cumini.
Dauci.
Erucæ.
Eryſimi.
Fænigræci.
Leviſtici.
Napi.
Naſturtii.
Nigellæ.
Paſtinacæ.
Petroſelini.
Porri.
Raphani.
Santonici.
Seſelios.
Sinapi.
Thlaſpi.
Anacardii.
Cardamom.
Bardanæ.
Chermes.
Cubebæ.
Juniperi.
Lauri.
Nux myriſtic.
Nucl. perſicorum.

Cortices.

Guaiaci.
Saſſafras.
Juniperi.
Aurantiorum.
Citreorum.
Limoniorum.
Cinnamomi.

Stimulantia Aromat. Succi.

Aſa fœtida.
Amoniac. Gum.
Anime.

Bdellium.
Benzoin.
Elemi Gum.
Galbanum.
Lacca.
Labdanum.
Maſtiche.
Sagapen.
Juniperi.
Tacamahaca.
Ambra griſea.
—— Liquida.
Aloe.
Myrrha.
Styrax.
Tus.

7. *Inſecta*, *Aſelli*, *Formicæ*, *Vermes majales*, *Cantharides*.

Partes Animalium.

Caſtoreum, Zibethum, Moſchus, Urina, Stercora avium parum bibentium.

8. *Stimulantia Compoſita*.

Sunt Decocta, Extracta, Conſervæ, Condita, Tincturæ, Spiritus, Aquæ, Sales volatiles, oleoſi, ſpirituoſi, Pilulæ, Pulveres.

Decoctum contra glutinoſa.

♃. *Fol. Ariſtoloch. rotund.*
Chamædryos.
Rutæ. ana m. j.
Flor. Calthæ.
Eupator. ana unc. ß.
Rad. Angelic.
Imperator. ana drach. vj.
Sem. Celeri.
Raphan. hortens. ana drach. iv.
Cort. Saſſafras, unc. j.
Magellanic. drach. ij.
Cum aq. infundantur fere fervida ſpatio ij. horar. dein decoct. vaſe clauſo, ſpatio $\frac{1}{4}$. horæ *unc.* XLVI. exhibe.
Capiat unc. j. *omni hora calidè*.

Extractum contra Glutinoſa.

♃. *Fol. recent. Abſinthii.*
Flor. recent. Eupator. Cannab.
Marrub. albi.
Tanacet. ana q. ſ.
Conſciſſis minutim, contritis dein, per prælum ſuccum exprime; hunc leni igne depura per ſeceſſum fæcis, dein exhala ad ſpiſſitudinem mellis craſſi, cui adde
Salis Abſinthii Tacheniani $\frac{2}{40}$
Doſ. drach. ß. *bis de die, vacuo ſtomacho, ex Vin. Gall.*
Similia *Extracta* fiunt ex *Decoctis* inſpiſſatis, & per prælum preſſis.

Conſerva.

♃. *Summitat. recent. Rutæ,*
Tanacet. ana unc. j.
Flor. recent. Mari ſyriae.
Roriſmar.
Lavand. ana drach. iv.
Rad. recent. Helenii,
Vincetox. ana unc. j.
Semin. Raphan.
Naſturtii, ana drach. iv.
Contuſis admiſce S. A.
Sacchar. alb. unc. iv.
Capiat drach. j. *quater de die, vacuo ſtomacho, ex Vino Gallico albo, vel Hiſpanico, Malvatico, Canarienſi* &c.

Conditum.

♃. *Zingiber. condit.*
Rad. Helen. condit.
Cortic. Magell. ana unc. j.
Syrup. Menth. q. ſ.
Ut F. Conditum.
Capiat drach. ß. *ſexies de die*.

Tinctura.

♃. *Rad. Gentian.*
Anthoræ. ana unc. j.
Flor. Centaur. min. unc. j.
Croci. drach. j.
Bacc. Lauri.
Juniperi.
Sem. Erucæ.
Sinapi. ana unc. i ß.
Cum ſp. vini in phiala alta vitrea decoct. ſpatio xij. horar. ℔ iij. ſerva.
Doſis drach. ij. *ter de die, vacuo ſtomacho, ex*

ex unc. j. *Hydromell.*

Spiritus.

℞. *Flor. Lavend.*
Tanacet.
Aurant.
Roriſmar. ana unc. j.
Rad. Angelic.
Helenii.
Imperat.
Leviſtic. ana unc. j ß.
Flor. Calaminth.
Cochlear.
Matricar. ana m. j.
Sem. Cari,
Celeri,
Erucæ,
Naſturt. ana unc. j.
Cort. Junip.
Saſſafras.
Cinnam. ana. unc. j ß.
Cum Sp. vini deſtill. ad dimidium, ut habeantur libr. iij. bis cohobando ex veſica.
Capiat drach. ij. *ex vino vel hydromel. ter de die.*

Aqua.

Si loco Sp. V. *Aqua* ſumatur in præcedenti, habetur *aqua Aromatica.*
Doſ. unc. j ß. *ter de die.*

Sal Volatile oleoſ.

℞. *Sp. præcedent.* ℔ ij.
Ciner. clavel. unc. iij.
Sal. ammon. unc. j ß.
Deſtil. ex retort. ad ℔ j. in hoc diſſolve.
Ol. ſtillat. Cort. Citri. gut. vj.
Lavend. gut. xx.
Majoran. gut. vj.
Doſ. gut. xl, *ter, quater, de die, ex Hydromellis vel vini unc.* j.

Pilulæ.

℞. *Gumm. Ammoniac.*
Opopanac. ana drach. j.
Bulbi ari recentis, drach. ij.
Sapon. Venet. drach. j.
Ol. ſtillat. Tanaceti. gutt. x.
M. F. Pilulæ Singl. *gr.* iij. deaurandæ.

Capiat 1. *omni triborio de die.*

Pulvis.

℞. *Ol. deſtill. Menthæ.*
Majoran.
Tanaceti. ana. gutt. vj.
Sacchari albi ſicciſſimi. unc. j.
F. S. A. Elæoſaccharum, cui admiſce.
Rad. Zingib. alb.
Cort. magellanic. ana drach. iv.
Capiat drach. ß. *ter de die ex vino.*

Vinum Medicatum.

Fiat ut *Spiritus* hac ſect. deſcriptus, vel ut *Tinctura*, decoquendo *cum vino*, loco ſp. vini. *Doſ. unc.* ij. *ter, quater, de die.*

Cerevisia Medicata.

Eadem ingredientia Spiritus eadem copia infundantur in ½ tonnæ cereviſiæ adhuc ferventis.
Pro potu aſſiduo adhibeatur.

Bilioſa.

Fel animalium quadrupedum, & fel piſcium, Lupi imprimis & Anguillæ. v. g.
℞. *Fell. tauri.*
Lupi piſcis. ana drach. iv.
Leni igne lente exhalent in mellis ſpiſſitudinem, tum admiſce
Farinæ bulb. Ari recentiſſ. q. ſ.
F. Pil. ſing. *gr.* iij. deaurandæ.
Capiat j. *mane, meridie, veſperi, una ante cibum hora.*
Huc lapis hyſtricis, *Pedra de'l porco* dictus, referendus; cujus infuſio in *Aq. ſtillat. Card. bened.* vel & in *vino Rhenano*, facta, *propinatur* ad *unc.* ij. vel iij.
Item Helmontianum, ex *hepate* & *felle Anguillæ* leni igne toſtis in pulverem, dein *datis ad drach.* j. ex Oblati involucro cum *vini Rhenani unc.* iij.

Saponacea.

Vid. §. 54. N. 4. inter *Reſolventia.*

Digitized by Google

SECT. 75. N. 6.

Balneum ad Glutinoſa.

℞. *Summitatum Rutæ*,
Sabinæ.
Abſinthii.
Tanacet.
Chamæmel. ana m. iij.
Cum aq. decoct. Pintis xij. admiſce
Sapon. Venet. unc. iv.
Sal. ſarmentor. unc. j.

Veſicatoria.

℞. *Raphani Ruſtican. recentis & ſucculentæ, contrit. unc.* ß.
Applica ad cutim per hora dimidium, aut tamdiu, donec inflammationem ſatis magnam excitatam, dolor ſervidus, & rubor partis tumen, teſtetur.

℞. *Sinapi cum aceto contriti. drach.* iv.
Applica per horas quatuor.

℞. *Cantharid. ſine alis contritar. in pulv. tenuem. drach.* ij.
Accuratè miſceantur cum *drach.* vj.
Fermenti panis, pauxillo cum aceto ſubacti. Applica ſpatio xij. *horarum, vel donec in veſicam manifeſto epidermis elata ſit*.

CONTRA MORBOS EX ALCALINO SPONTANEO.

SECT. 76.

Herbæ Alcaleſcentes.

Edules, condimentis ſervientes, venenatæ.

Abſinthium.
Alliaria.
Allium.
Alyſſon.
Armoracia.
Arum.
Atriplex olida.
Aſparagus.
Barbarea.
Braſſicæ.
Bryonia Alba.
—— nigra.
Bunium.
Camelina.
Capſica.
Cardiaca.
Cardamine.
Cataputia.
Centaurium minus.
Chamædrys.
Chelidonium majus.
Chelidonium minus.
Cochlearia.
Cepæ.
Dentillaria.
Digitalis.
Erucæ.
Eryſimum.
Eſula.
Eupatorium Cannabinum.
Gratiola.
Iberis.
Laureola.
Lepidium.
Napus.
Naſturtium aquaticum.
hortenſe.
Nerium.
Perſicaria acris.
Porrum.
Raphani.
Ruta.
Sabina.
Satureia.
Sedum acre min.
Sinapi.
Squilla.
Thlaſpi.
Victorialis.

SECT. 78.

Ruminantia vel non Ruminantia.

Aſina, Bos, Capra, Equa, Ovis &c. dant lac aceſcens,

Animalia, quibus victus ex vegetantibus, gramineis, fructubus horæis, vel cerealibus, carnes dant & humores haud ita proclives in putredinem alcaleſcentem: unde & cibi inde petiti homini calido tutius concedendi. Sunt autem.

Agnus.

Agnus.
Anas cicur vel domeſticus cerealibus paſtus.
Anſer cicur vel domeſticus.
Aper.
Aries.
Bos.
Capra.
Capella.
Caprillus.
Capo.
Cervus.
Columba.
Coturnix.
Cuniculus.
Gallinæ domeſticæ.
Hædus.
Lepus.
Perdix domi ſaginata.
Phaſianus domeſticus.
Porcus.
Sturnus.
Turdus.
Turtur.
Vervex.
Vitulus.

Huic claſſi adſcribere cochleas & limaces licet.

SEC. 79.

Omnes fere Piſces, tam marini, quam fluviatiles, ſive molles, ſive cruſtacei, ſive oſſa habentes; vix ullo excepto.

Alauda.
Anas fluviatilis.
Anſer marinus.
Cygnus.
Gallinago major.
minor.
Merula.
Pardalus.
Paſſer.
Phaſianus ſylveſtris.
Vanellus.

Avium verò multæ ambiguæ animalculis paſcuntur, vel vegetantibus.

SECT. 88. N. 1.

Vid. 35. N. 1.

SECT. 88. N. 2.

Vid. 75. N. 5.

Stimulantia Acida Salina.

SECT. 88. N. 5.

Decoctum leniens aceſcens.

℞. *Avenæ cum cortic. unc.* ij.
Aq. puræ ℔ iij.
Decoct. ad reſiduum ℔ ii, tranſcolato admiſce
Succi Citri recentis. unc. j.
Aq. ſtillat. Cinnamom. drach. ij.
Syrup. Mororum. unc. j.
Utatur pro cibo & potu.

Aut.

℞. *Avenæ excorticat. unc.* ij.
Aquæ puræ. ℔ iij.
Decoctum ad reſiduum ℔ ij. depuratum ſtet in tepore per horas xij, vel donec leniſſimè aceſcat, tum adde
Syrup. Violar. unc. j ß.
Vini Rhenani. ℔ ß.
Aq. ſtillatit. Cortic. Citri. unc. i ß.
In uſus eoſdem.

Emulſio ſimilis.

℞. *Avenæ excorticat. unc.* iij.
Fiat cum aq. q. ſ. Emulſio, cujus ℔ i ß. admiſce
Nitri puri drach. ß.
Syrup. Violar. unc. j.
Aceti ſquillit. drach. ij.

SECT. 88. N. 6.

℞. *Oxymell. Squillit. unc.* iij.
Aceti ſquillit. drach. ij.
Myrrhæ in aceto ſolutæ in tincturam, drach. j.
Aq. ſtillit. Cichorei. unc. vj.
M.
Capiat unc. ß. *omni hora.*

Vel.

℞. *Aceti in ſpiſſitudinem Mellis per coctionem redacti. unc.* ß.

Mellis puri. unc. j.
Syrup. Cichorei. unc. jß.
Aq. ſtillat. Fumar. unc. vj.
M.
Uſus ut prioris.

Vel.

♃. *Rob. Ribeſior.*
Sambuci. ana unc. ij.
Oxymell. ſimplic. unc. j.
Sp. ſal. comm. gutt. xx.
Aq. decoct. hord. ℔ iv.
M.
Utatur pro potu aſſiduo ad lubitum.

CONTRA MORBOS ORIUNDOS AB EXCESSU MOTUS CIRCULATORII SOLO.

SECT. 105.

Dolorem tollentia.

Vid. §. 202. 228. 229. poſteà, ubi omninò de hac re agitur.

CONTRA MORBOS EX DEFECTU CIRCULATIONIS, ET EX PLETHORA.

SECT. 106. L. ζ.

Cibi acres.

Vid. §. 76.
Condimenta Acria Aromatica, §. 75. N. 1.
——— Acida, §. 75. N. 5. claſſe prima, ſub titulo *Acida ſalina.*

CONTRA OBSTRUCTIONES.

SECT. 135. N. 3.

Sapones *Nativi* ex oleo & alcali, ſunt ſucci recentes, maturi, preſſi, ex herbis omnibus acrimonia alcalina validis. §. 76. vel admodum aromaticis. §. 75. N. 6.

Sapones arte *Compoſiti* ex alcali & oleo.
Sapo niger. } *drach.* j. *drach.* ij.
Venetus. }
Starkeyanus, ſive Helmontianus. *gran.* iv. *ſcrup.* j.

Sapones *Fuliginoſi volatiles.*
Sp. oleoſi, alcalini, ex Aromatibus aſcaleſcentibus. §. 76. *gutt.* xv.
——— Fuligine. *gutt.* xv.
——— Omni humore, vel ſolida parte animalium. *gutt.* xviij.
Fuligo ipſa.

SECT. 135. N. 4.

Merc. dulcis. *ad gr.* x.
— ſublimat. corroſivus, *ad gr.* [illegible] dilutus.
— præcipitat. ruber. *ad gr.* ij.
—— albus *ad gr.* iv.
— Turbith. *ad gr.* ij.
— Niger. *ad gr.* xvj.

Attrahentia.

Sunt, quæ laxant locum, quò adducendum, arctant unde deducendum. Vid. §. 35. 28. N. 4.

Derivantia.

Quæ liquores pellunt in locum datum; talia ſunt evacuantia in loco, frictio artificioſa in vicinis.

Propellentia.

Sunt ſtimulantia. §. 75. N. 5.

IN VULNERIBUS.

SECT. 198.

Decocta Vulneraria & Potus.

1. *Attenuans.*

♃. *Fol. Daphnoid.*
Veronicæ.
Rutæ. ana mjß.
Rad. Caryophyllat. unc. j.
Flor. Centaur. min. pug. ij.
Decoct. ex aqua ℔ iij. admiſce.
Sal. Card. benedict. drach. j.
Syrup. 5. rad. aper. unc. iij.
Bibat unc. iv. *quater de die calidas.*

2. *Inſpiſ-*

2. *Inſpiſſans*.

℞. *Teleph.*
Conſolid. maj.
min.
Malvæ.
Parietariæ. *ana* m. j.
Decoct. ex aq. ℔ iij. admiſce
Syrup. Althææ. *unc*. ij.
Uſus ut prioris.

3. *Mitigans*.

℞. *Sem. contuſor. Papav. alb. unc*. iij.
Flor. Verbaſci. *unc*. ij.
Fol. Bugulæ. m. ij.
Rad. Scorzoner. unc. ij.
Glycyrrhizæ. *unc*. j.
Cum aq. decoct. ℔ iij.
Exhibe in uſum eundem.

4. *Excitans*.

℞. *Rad. Imperator*.
Vincetox. *ana unc*. ij.
Fol. Rutæ.
Scordii ana m. j.
Sem. contuſor. Bardan. drach. x.
Sem. contuſor. Cardamom. drach. iv.
Flor. Lavendul.
Centaur. min. ana unc. ij.
Cum aq. decoct. ℔ iij.
Exhibe ut prius.

5. *Singulari virtute emendans*.

1. Glutinoſi. vid. *Attenuans*.
2. Acidi.
℞. *Sem. Sinapi*. *unc*. ß.
Rad. Armorac.
Fol. Eryſimi.
Fol. Naſturt. ana unc. ij.
Vaſe clauſo leviter decoct. ℔. ij. exhibe.
Sumat unc. ij. *quater de die*.
3. Alcali.
℞. *Rad. Oxylapath. unc*. ij.
Fol. Trifol. acetos. m ij.
Rad. Acetoſell. unc. j.
Flor. Borrag. drach. xij.
Cum aq. decoct. leviter ℔ ij.
Exhibe in eundem uſum.
4. Oleoſi.
℞. *Tamarind. unc*. ij.
Cryſtall. Tartari. *drach*. vj.
Rad. Gramin. unc. v.

Cum aq. decoct. ℔ ij. admiſce
Rob. Sambuci. *unc*. ij.
Uſus idem.
5. Aperiens vid. *Attenuans*.
6. Laxans vid. §. 54. N. 4. *decoct. humectans*.
7. Adſtringens. vid. §. 28. N. 4. Titul. *decoct*.

SECT. 201.

Emollientia Alvi.

α. Jura carnis bubulæ recent. pinguia.
β. Olera lenia Juri incocta. §. 35. N. 1.
γ. Emollientia & humectantia epota & injecta. §. 35. N. 3. §. 54. N. 4.
δ. Olea imprimis preſſa, recentia. Amygdal. dulc. Olivarum.
Laxantia alvi fere eadem emollientibus.

Ἐκκοπρωτικά.

α. Fructus maturi, horæi, acido dulces pulpoſi, ſucculenti.
Alkekengi.
Baccæ Ebuli.
Sambuci.
Caricæ.
Ceraſa hortenſia quæcunque.
Chamæmora.
Chamærubi.
Fraga.
Jujubæ.
Mala Armeniaca, Perſica, Vulgaria.
Pruna hortenſia alba, cærulea,
——— Damaſcena, Gallica, Prignolenſia, rubra.
Ribeſia alba, nigra, rubra.
Rubi vulgares, nigri.
Idæi albi, rubri.
Sebeſten.
Tamarindi.
Uvæ vitis omnes ſpecies.
——— Gruinæ.
——— Criſpæ.
β. Horum ſucci recentes & muſta.
γ. Caſſiæ. *unc*. ij.
Mannæ. *unc* ij.
Tamarindi. *unc*. ij.
Pulpæ Tamarindor. *unc*. ij.
Succi Roſar. pallidar. *unc*. j.
Aloes roſati. *gr*. vj.
Paſſulæ. *unc*. iv.

Gal-

Digitized by Google

Galban. *ſcrup.* ß.
Radic. polypodii Quercini. *unc.* i ß.
Rhabarbari. *ſcrup.* i ß.
Rhabarbari in infuſo. *drach.* j.
Syrup. Altheæ Fernelii. *unc.* iij.
——— Cichorei cum Rheo. *unc.* i ß.
——— Fumariæ. *unc.* ij.
——— Roſ. ſolutiv. *unc.* i ß.
——— Violar. ſimpl. *unc.* ij.
Mellis ſimplicis in aqua dilut. *unc.* ij.
Pilulæ Rufi. *ad gran.* vj.

SECT. 202.

Anodyna ſunt.

Quæ cauſas doloris tollunt, minuunt.

1. Diluentia. §. 54. N. 4.
2. Laxantia. §. 35. N. 1.
3. Humectantia. §. 35. N. 4.
4. Acre emendantia. §. 66. 88.
5. Tumores diſtendentes reſolventia. §. 54. N. 4.

Narcotica ſunt.

Quæ acumen ſenſus obtundunt; & ſunt

1. *Paregorica mitiſſima, ut*
Sem. Papaver. alb. contuſor. *unc.* ij.
Syrup. capit. Papaver. alb. *unc.* i ß.
——— Diacod. *unc.* i ß.
Syrupi Florum Rhœados. *unc.* iij.
Hinc varia commodè parari, adhiberi tutò, queunt. V. G.

Hauſtus mitiſſimus.

♃. *Aq. ſtillatitii flor. Rhœad. unc.* iij.
Fabar. unc. j.
Aq. ſtillat. flor. Pæoniæ.
Sambuci. ana unc. i ß.
Tiliæ. unc. j.
Syrup. flor. Rhœados, unc. i ß.
M.

Idem paulò magis hypnoticus.

♃. In præcedenti miſtura loco *Syrupi Rhœados*, tantumdem *Syrup. Diacodii*, vel *Syrup. Capit. Papav. albi.*

Emulſio mitiſſima.

♃. *Amygdal. dulc.*
Strobylor. pini.
Sem. papav. alb. ana. unc. j.
Cum *Aq. ſtillat. flor. Rhœad.* q. ſ.
F. S. A. Emulſio, cujus *unc.* x. admiſce
Syrup. flor. Rhœad. unc. j.

Eadem paulò plus ſoporata.

♃. Loco *Syrupi flor. Rhœad.* eandem doſin *Syrup. Diacodii* vel *capit. Papav. albi*, in præcedenti Emulſione.

2. *Fortiora Narcotica.*

Pilulæ.

♃. *Opii puriſſimi gr.* ji.
F. Pil. iij.
Detur una pro doſi, repetendo poſt horam ſi prior nihil effecit, ſic & tertia.

Pulvis.

♃. *Opii. puriſſ. parum ſiccati. gr.* ij.
Corall. rubr.
Sacchar. perlat. ana. drach. ß.
M. F. Pulv. dividat. in doſ. iij.
Uſus idem, qui in pilulis modò deſcriptus.

Conditum.

♃. *Opii in pulverem redacti præcedentis doſim unam.*
Mivæ Cydoniorum. drach. j.
M. F. Bolus.
Hic uſurpari geminarique poteſt eodem modo.

Hauſtus in Guttulis.

♃. *Opii parum ſiccati. drach.* j.
Spir. vini rectificat. unc. j.
F. Tinctura.
Doſ. gutt. xxx. *ex*
Aq. ſtillatit. Meliſſæ. unc. ij.
Syr. flor. Rhœados. unc. ß.

Vel.

Vel.

℞. *Opii parum ſiccati. drach.* j.
Sp. Aceti. unc. j.
F. Tinctura.
Doſ. gut. xxx. *ex*
Aq. ſtillatit. flor. Rhœad. unc. ij.
Syrup. flor. Rhœad. unc. ß.
M.

Miſtura calida.

℞. *Tinct. Opii cum Sp. Vini rectif. gut.* LXX.
Syrup. Papav. albi. drach. vj.
Aq. ſtillat. cortic. Citri.
Aurantior.
Cinnamom. ana. unc. ij.
M.
Sumat. cochlear. 1. *omni* ½ *hora, donec ſopiatur dolor.*

Miſtura Frigida.

℞. *Tinct. Opii cum Sp. aceti. pp. gut.* LXXX.
Syrup. Moror. drach. vj.
Aq. ſtillat. Borraginis.
Papav. erratic. ana unc. iij.
M.
In eoſdem uſus.

Emulſio.

℞. *Sem. Papav. alb. contuſ. unc.* ij.
Cum aq. decoct. Hord. F. Emulſio, cujus *unc.* x. admiſce.
Syrup. Diacod. unc. i ß.
Tinct. Opii cum Sp. Vini. rectif. gutt. xx.
Aq. ſtillat. Cinnamom. drach. ij.
cortic. Citri. drach. x.
Capiat unc. i ß. *omni* ½ *hora, donec incipiat leniri dolor.*

Epithema.

℞. *Tinct. Opii in ſp. Aceti, drach.* iij.
Aq. ſtillat. flor. Sambuci.
Roſarum. ana unc. iij.
Aceti Sambucini.
Roſacei, ana unc. ß.
M.
Cum pannis applicetur temporibus utrinque.

Juvat hic maximè parti dolenti demulcentia ita apponere, ut tollatur cauſa, quæ his ægris ſomnum arcet, qui eſt dolor in ipſa hac parte. Eò inprimis valent ſequentia tepidè applicata, atque in eodem tepore bene conſervata tamdiu, donec dolor levatus erit.

Cataplaſma.

℞. *Folior. recent. Papaver. hortenſ.* m. j.
Hyoſcyami nigri. m. ß.
Althea. m. iv.
Cum lacte recenti decoct. ſub finem admiſce
Farin. ſem. Lini. unc. j.
Olei recent. preſſ. ſem. Lini. unc. ij.
F. S. A. Cataplaſma.

Fomentum.

℞. *Succum expreſſum ex decocto prioris Cataplaſmatis dilutius parato,* ℔ iij.
Admiſce S. A.
Opii puri. drach. ß.
F. Fomentum.

SECT. 204.

Balſami blandi Vulnerarii ad vulnera pura.

1. Balſami Nativi Copaybæ.
de Gilead.
Liquidambar.
de Mecha.
Opobalſamum.
Palmæ.
de Peru.
—— Tolu.
—— Terebinthina.
2. Balſami artificiales ſimplices.
Olea Rectificat. Ceræ.
Terebinth. craſſum.
Lini.
Hyperici.
Roſarum.
Solani.
Trifol. odorat.
Butyrum recens.
3. Balſami artificiales compoſiti.

℞. *Flor. Sulph. drach.* iiij.
Ol. Lini vel *Olivarum. unc.* iiij.

Leni

Leni igne coq. ad diſſolutionem ſulphuris integram.

℞. *Gumm. Elemi puriſſimi minutiſſimè conſciſſi* p. 1.
Leni igne lentè diſſolut. admiſce
Terebinth. venet. puræ nativæ p. 1.
Soluta per linteum trajice; tum admiſce
Medullæ Bovin. coctæ & ſeparatæ à membranis p. ij.
Eſt Balſamus univerſalis inſtar *Arcei*.
℞. *Ligni Santali rubr.* ℔ j.
Aq. communis. ℔ iv.
Coq. ſpatio 2. horarum, cola, inſpiſſa in extractum ſpiſſum, cui admiſce
Sang. Dracon. minutiſſimam in farinam redacti. drach. ij.
Hujus aliquantulum miſce *balſamo præſcripto*, donec habet gratum rubrum colorem. Erit Balſ. ruber.

℞. *Ol. Olivarum.* ℔ iß.
Lign. ſantali rubr. unc. ß.
Coque leniter, donec Ol. ſaturate rubrum, tum fervidum cola per linteum, in eo ſolve ad ignem lenem
Ceræ Citrinæ. ℔ j.
Terebinth. opt. ℔ iß.
Eſt inſtar Balſami *Lucatelli*.
Si ei admiſces.
Balſam. Peru. unc. j.
Erit eò præſtantior.

Uſus Omnium: calefact. inſtilla Vulneri, ſuperpone plumaceolum balſamo tinctum, deliga ſemel ſingulis 24. horis.

S E C T. 205.

Emplaſtrum defenſivum rubrum.

℞. *Ol. Roſac.*
Ceræ alb. ana unc. vj.
Bol. Armen.
Sang. Dracon. ana unc. i ß.
Roſar. rubr. pulveris. unc. ß.
M. Agita donec refrigeſacta.

Emplaſtrum defenſivum Cæruleum.
—— de Minio.

S E C T. 207.

Digeſtivum.

℞. *Terebinth. Nativ. unc.* j.
Vitell. Ovorum. N. 1.
Exactè miſtis adde miſcendo
Mell. Roſarum. unc. ß.

Abſtergens.

℞. *Aloes.* } *minutiſſ. pulveriſat.*
Myrrhæ. } *ana drach.* ij.
Fol. Scord. }
Sapon. Venet. tenuiſſimè raſi. drach. j.
Accuratè contritis ſimul admiſce
Digeſtivi præced. unc. iij.

Corrodentia.

1. *Mitiſſima.*
Alumen uſtum.
Cinis ligni viridis combuſti.
Mercurius dulcis.
—— albus præcipitatus.
Vitriolum album.
2. *Fortiora.*
Mercurius ruber præcipitatus.
Vitrioli colcothar.
Trochiſci de minio Vigonis.
3. *Fortiſſima.*
Butyrum Antimonii.
Lapis infernalis.
Mercurius ſublimatus corroſivus.
Oleum Tartari per deliquium.
Oleum Vitrioli.
Quo fortiora, eò prudentius uſurpanda.
℞. *Aloes.*
Myrrh. ana drach. j.
Sal. Tartari. drach. ij.
Aq. comm. unc. ij.
M.
Coq. in Elixir.

Exſiccantia.

℞. *Ærugin. unc.* v.
Aluminis crudi. unc. i.
Aceti fortis. unc. vij.
Mellis puri. unc. xiv.
Coq. in Unguentum.

Alumen leviter calcinatum.
Aqua Calcis vivæ.

Lapis

Lapis Hæmatitis.
Maſtiche.
Sanguis draconis.
Sarcocolla.

SECT. 209.

Carnem generantia, Sarcotica dicta.

Balſami Vulnerarii. §. 204.
℞. *Ceræ citrin.*
Picis nigr.
Reſin. vulg. ana ℔ ß.
Ol. Lini. ℔ ij.
M.
Eſt Baſilicon, ſeu Tetrapharmacum.

℞. *Ceræ citrinæ. unc.* vj.
Olei florum Hiperic. infuſione parati. ℔ iij ß.
Leniſſimo igne fuſis adde
Reſinæ Pini ſiccæ, contritæ.
Colophoniæ vulgaris electæ. ana unc. i ß.
Ubi ſimul fluunt, remota ab igne, per linteum trajectis admiſce
Terebinthinæ venetæ puræ. unc. ij.
Baculo mota, ubi denſari incipiunt, inſperge
Maſtiches electæ.
Olibani puri.. ana unc. j.
Croci tenuiſſimè contriti, drach. j.
Eſt Unguentum Aureum.

SECT. 212.

Emplaſtra tenacia.

℞. *Emplaſt. Diapalmæ q. ſ.*
Ol. Olivar. parum.
Solve,
℞. *Picis vulgaris. q. ſ.*
Extenſa ad linteum applicentur.

SECT. 217.

Cicatriſans, Epuloticum dictum.

Unguentum deſiccativum rubrum.
Diapompholyg.
Calcis.
Nutritum.
Album Rhaſis.
Emplaſtrum album coctum.
de Lapide Calaminari, ſeu griſeum.
—— Minio rubrum.

Sparadrapum Gualtheri.
Colophonia ex Terebinth. cocta in farinam redacta.
Tus.
Olibanum.
Maſtiche.

CONTRA HÆMORRHAGIAM.

SECT. 218.

Corroſiva.

Vitriolum album.
Lapis Infernalis.
Oleum Vitrioli.

Adſtringentia.

1. *Quæ vaſa contrahunt.*
Alcohol.
Sp. Terebinth.
Succus Cydoneorum recens immaturorum.
Sanguis Draconis.
Crepitus Lupi.
Crocus Martis.
2. *Quæ cruorem coagulant.*
Alcohol.
Spirit. Nitri.
—— Sulphuris.
Vitriolum calcinatum.
Sacchar. Saturni.
Granatorum cortex.
—— Flores.
Lapis Hæmatitis.

CONTRA DOLORES.

SECT. 228. & 229.

Vid. 202.

CONTRA CONVULSIONES.

SECT. 234. N. 2.

Vid. *66*, 88.

SECT.

SECT. 234. N. 4.

Tale eſt jus carnium recentium.

SECT. 235.

Antiſpaſmodica.

1. Laxantia.
2. Diluentia.
3. Reſolventia.
4. Abſorbentia.
   Lapis Cancrorum.
   Margarita.
   Ebur.
   Cornu Cervi.
   Sanguis Hirci.
   Dens Apri.
   Ungula Alcis, &c. §. 66. N. 5.
5. Opiata §. 202.

SECT. 236.

Diluitur cruor coagulatus extravaſatus, his, vel ſimilibus.

♃. *Mell. commun. unc.* ij.
Sapon. Venet. drach. ij.
Sal. Marin. drach. iv.
Aq. Pluviæ. unc. xij.
M.

♃. *Sal. Ammoniac.*
Nitri. ana drach. iij.
Urinæ recent. ſani. unc. xij.
Mell. commun. unc. ij.
M.

♃. *Aloes in aqua ſolutæ, à fæcibus reſinoſis ritè depuratæ, iterum leniter inſpiſſatæ. drach.* iv.
Ammoniaci ſalis, drach. ij.
Boracis. drach. ij.
Mellis puri. unc. ij.
Aq. pluviæ. unc. ix.
Vini gallici, albi. unc. ij.
M.

Horum tepefactorum prudens injectio, lenis dein in loco cum ſanguine ibi ſtagnante conquaſſatio, diluit, reſolvit, à putredine præſervat, egreſſum parat: unde ſummus horum uſus, ubi cruor extra vaſa elapſus, in magnis cavitatibus ſtagnat, coit.

IN CAPITIS VULNERIBUS.

SECT. 247.

Ad Contuſa digerenda

Valent, quæ attenuant, diluunt, a putredine ſervant.

1. *Imponatur Unguent. hoc plumaceolis exceptum.*

♃. *Terebinth. unc.* ij.
Vitelli ovor. N. 1.
Exacte miſtis admiſce
Unguent. Baſilici. unc. ij.
Aloes puræ. drach. iv.

2. *Huic ſuperponatur Emplaſtrum hoc.*

♃. *Gumm. Galban. depurati, & dein cum Ovi vitello ſubacti. unc.* iv.
Ceræ citrin. unc. ij.
Ol. Hyperici. drach. iij.
M.

3. *Tandem huic apparatui ſupperadde hoc Fomentum pannis laneis calidis exceptum, expreſſum, quantum ferri poteſt calidiſſime applicatum.*

♃. *Fol. recent. Rutæ.*
Scord. ana m. ij.
Flor. Centaur. min.
Sambuci.
Roſarum. ana unc. iij.
Cum aq. decoct. & expreſſ. *unc.* xxx. admiſce
Sp. Vin. unc. v.
Sapon. Venet. drach. ij.

SECT. 252. N. 2.

♃. *Sp. Vini ſemel rectificat. unc.* j.
Aq. ſtillat. Roſar. unc. ß.
Maſtiches pulveriſat. drach. iij.
In Phiala alta coctum ſerva uſui.

SECT. 279.

Purgatio hic conducens.

Aquam purgans, nec acriter tamen irritans.

♃. *Scammon. Syriac. puri. gr.* xiv.
Sp. Reginæ Hungariæ. drach. ij.
In mortario vitreo S. A. tritis, & à fæce ſeparatis admiſce.

Syrup.

Syrup. Roſar. ſolut. cum Senna, drach. vj.
F. Hauſtus.

♃. *Radic. Jalapp. pulv. drach.* j.
Sacchari puri. drach. ij.
In mortario vitreo diu tritis admiſce ſenſim, & diviſim
Aq. pluviæ, unc. iij.
F. Emulſio S. A. cui dein affunde
Syrup. Rhei. unc. ß.
F. Hauſtus.

SECT. 281. N. 2.

Attenuans, diluens, aquoſum, hic bonum.

♃. *Lign. Santal, alb. unc.* ß.
Citrini. unc. j.
Saſſafras. unc. ß.
Folia Rutæ. m. ß.
Agrimon. m. j.
Flor. Stœchad. Arab.
Lavendul. ana drach. ij.
Rad. Fœniculi.
Petroſelini.
Ruſci. ana unc. j.
Cum aq. decoct. vaſe clauſo ſpatio ½ horæ ℔ iv. exhibe.
Sumat. unc. ij. *omni ſemihorio, ſorbendo.*

SECT. 281. N. 3.

Vid. 247. N. 2. 3.

SECT. 295.

De his Remediis ſingulatim in Hiſtoria horum morborum,

CONTRA VULNERA THORACIS.

SECT. 303. N. 3.

Vid. 236.

CONTRA VULNERA ABDOMINIS.

SECT. 315.

Fomentum idoneum hic.

♃. *Inteſtina pura Animalis junioris. q. ſ.*
Coq. in aq. q. ſ. ſpatio ½ horæ; dein adde
Flor. Chamæmel.
Lavend.
Centaur. ana m. ß.
Fol. Menth. m. j.
Stent deinde in infuſione, per ½ horæ.
Tum Decoctum inſerviat pro Fomento cum pannis applicando.

Extemporaneum.

Sit Lac recens tepidum.

SECT. 319.

Fotus.

Vid. 315.

SECT. 320.

Clyſma.

♃. *Mell. commun. unc.* iij.
Sal. maris. drach. j.
Aq. decoct. Hord. unc. vij.
M. F. Clyſter.
Mane, & veſperi, primis tribus à vulneris inflictu diebus, injiciendus.
Diæta ſit ex ſolo jure carnium, cum pauxillo ſalis.

AD CONTUSA.

SECT. 334.

Purgatio fortis nec inflammans.

♃. *Agarici. drach.* ij. ß.
Sal. polychreſt. ſcrup. j.
M. F. P.

♃. *Ebuli, vel Sambuci, corticis medii, recent. unc.* j.
Conterendo cum aq. pluv. deinde parum coquendo, tandem exprimendo.
F. Hauſtus, *unc.* iv.

♃. *Jalapp. pp. ut Sect.* 279.
♃. *Jalappæ radic. pulv. drach.* i ß.
♃. *Mechoacann. rad. pulv. drach.* ij.

♃. *Sol.*

♃. *Soldanellæ recentis fol. unc.* j.

♃. *Agaric. drach.* ij.
Fol. Sennæ. drach. iij.
Rad. Mechoacan. drach. j.
Tamarind. unc. ij.
Conſciſſa & contuſa macera in aqua pluviæ ſpatio ½ horæ, dein ebulliant, leniter, ſpatio ¼ horæ, tum Decocti percolati *unc.* ix. admiſce

Sal. prunel. drach. ß.
Syrup. Roſ. ſolut. cum Senna. drach. ix.
Capiat unc. j. omni ſemihora, donec purgetur ſatis fortiter.

Minori forma idem efficere.

♃. *Scammon. Syriac. gr.* xiij.
Stib. diaphoret. gr. xx.
Syrup. Roſar. ſolut. cum Senna. drach. vj.
Exactè contritis admiſce
Aq. ſtillat. Cichorei. unc. ß.
F. Hauſtus.

Fomentum ad Contuſa.

♃. *Rad. Bryon. alb. unc.* ij.
Ariſtoloch. rotund. unc. j.
Fol. Rutæ recent.
Sabinæ. ana m. j.
Flor. Tanacet.
Chamæmel.
Matricar. ana unc. j.
Cepar. recent. unc. vj.
Cum aqua, vaſe clauſo, in gradu caloris ferè ebullientis digere per horæ dimidium, dein uno momento ebulliant; tum ſucci, per pannum fortiter expreſſi *unc.* xxv. admiſce
Farin. Lini. unc. ß.
Ebulliant denuo parum: tum toti Decocto frigefacto admiſce
Sp. vini Theriacal. unc. ij.
Sal. Ammon. unc. j.
Applicetur pannis Laneis.

Cataplaſma ad Contuſa.

♃. *Ingredientia eadem.*
Præpara in Cataplaſma; ſub finem admiſce
Farin. Lini. q. ſ.

Galban. in vitello ovi ſoluti. unc. j.
Ol. Chamæmel. unc. i ß.

Emplaſtrum ad eadem.

♃. *Rad. Bryon. in farinam redact. unc.* ij.
Flor. Sulphur. unc. j.
Mercur. nigr. drach. iij.
Galbani puri & S. A. ſoluti. unc. iv.
Emplaſtr. de Melilot. unc. ix.
Ol. Chamæmel. q. ſ.
Ut F. Emplaſtrum.

Bona hic

Emplaſtra de Galbano. ſeu Ceratum Matricale. vel Antidotar. correctius Gandavenſe.
—————— Baccis Lauri Meſue.
—————— Betonica.
—————— Cumino.
———— Cephalicum.
———— Diachyl. cum gumm.
—————— Diaphoreticum.
—————— Iſchiadicum.
—————— de Meliloto.
———————— Mucilaginibus.
—————— Oxyeroceum.
———————— de Ranis.
———————————— cum Mercurio.

Reſolventia interna.

Vid. in §. 54. N. 4.

Sudorifera ſunt.

1. Diluentia calida epota; §. 54. N. 4.
2. Reſolventia interna; §. 54. N. 4.
3. Stimulantia; §. 75. N. 5.
4. Laxantia; §. 35. N. 3.
5. Calor externus humidus ad cutim determinatus.

Diuretica ſunt.

1. Diluentia frigida, & tepida epota; §. 54. N. 4.
2. Reſolventia interna; §. 54. N. 4.
3. Stimulantia: inprimis Salina, Saponacea; §. 75. N. 5.
4. Laxantia; §. 35. N. 3. inprimis Fotu, Clyſmate, renibus applicata.

5. Ca-

5. Calor renibus, hypogaſtrio, perinæo, applicatus, frigore verò reliquo corpori ſimul dato, paulò magis ſolito.

SECT. 336.

Vid. 88. N. 1. & 35. N. 1.

IN INFLAMMATIONE.

SECT. 396. N. 2.

Purgatio Antiphlogiſtica.

Cremor Tartari. *drach.* vj.
Cryſtall. Tart. *drach.* vj.
Ipſe Tartarus. *drach.* vj.
Sal. polychreſt. *ſcrup.* v.
Pulp. Tamarind. *unc.* iij.
Tamarindi. *unc.* iv.
Rob. Sambuc. *unc.* iv.
Rhabarbari. *drach.* iß.

♃. *Rhei electi. drach.* j.
Sal. polychreſt. ſcrup. i ß.
Syrup. Cichor. cum Rheo. unc. j.
S. A. accuratè contrita ſimul dilue in
Aq. ſtillatit. flor. Sambuc. unc. ij.
Cinnamom. drach. ij.
F. Hauſtus.

♃. *Tamarind. elect. pulp. unc.* ij.
Cryſtall. Tartar. minutim pulveris. drach. iij.
M.
Capiat omni ½ hora drach. j. *donec commodè purgetur.*

♃. *Fol. Senn. ſine ſtipit. elect. drach.* ij.
Agarici optim. drach. j.
Tamarind. elect. unc. ij.
Cum *aq. ſtill. fl. Samb.* vaſe clauſo decoque ſpario ¼ horæ, tum Decocti per pannum expreſſi *unc.* v. admiſce
Nitri puri. drach. j.
Syrup. Roſar. ſolut. cum Senna. drach. vi.
F. Hauſtus.

♃. *Flor. Sennæ. drach.* iij.
Tamarind. unc. ij.
Agarici. drach. iij.
Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ, pint. 1. admiſce
Syrup. Cichor. cum Rheo. unc. j.
Capiat unc. j. *omni ſemi hora, donec purgetur.*

Reliqua vid. §. 334.

SECT. 396. N. 4.

Epiſpaſtica.

Conſtat Attrahentibus ad locum: §. 135. N. 4.
Derivantibus eo: §. 135. N. 4.
Propellentibus ab illo: §. 135. N. 4. & §. 75. N. 5.

Veſicantia.

Vid. §. 75. N. 6.

SECT. 396. N. 5.

Medicamentum diluens & refrigerans ſimul, in hoc caſu.

♃. *Rad. Acetoſæ. unc.* ij.
Gramin.
Scorzoner. ana unc. iij.
Fol. Becabung.
Acetoſellæ.
Agrimon. ana m. j.
Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ, adde
Flor. Borragin.
Bugloſſ.
Roſar.
Violar. ana pug. j.
Stent in digeſtione, vaſe clauſo, ſpatio ½ horæ, tum depurati, pint. iij. admiſce
Nitri puri. drach. ij.
Rob. Samb. unc. iij.
Capiat. unc. iij. *omni hora diei.*

♃. *Aq. ſtill. flor. Sambuci. unc.* xv.
Rob Sambuci. unc. ij.
Nitri puri. drach. j.
M.
Capiat unc. j. *omni hora.*

♃. *Semin. contuſ. Bardan. drach.* iv.
Petroſelini. drach. vj.
Cichorei. unc. j.
Cum *Aq. ſtillat. Petroſelini.*
F. Emulſio cujus *unc.* xii. admiſce
Nitri puri. drach. i.
Syrup. 5. *radic. aperient. unc.* i.

Digitized by Google

Capiat unc. j. omni hora.

℞. *Stibii diaphoret. non ablut. drach.* j.
Lapid. Prunell. drach. ß.
Rad. Zedoar. ſcrup. j.
M. F. P. dividendus in vj. doſ.
Capiat unam omni trihorio ex Ptiſana.

SECT. 398. N. 1.

Liquidum tenue Aromaticum calidè potandum.

℞. *Ligni Santali albi.*
citrini.
rubr. ana unc. j.
Rad. Carlinæ. unc. j.
Petroſelini
Fœniculi. ana unc. iij.
Ononidiſ. unc. ij.
Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ, adde
Ligni Saſſafras raſi. unc. ij.
Fol. Betonic.
Rutæ.
Scabioſæ.
Tuſſilaginis. ana m. j.
Stent in digeſtione fervida ſpatio ½ horæ, clauſo vaſe, tum puri liquoris ℔ v. exhibe.
Sorbeat omni hora unc. ij. *fervidas.*

SECT. 398. N. 1. 2. 3.

Vid. §. 107. ad 144.

AD ABSCESSUS.

SECT. 403. N. 1. 2.

Maturantia in Pus.

1. Gumm. Aromatica ſimplicia.
Ammoniacum.
Bdellium.
Elemni.
Galbanum.
Opopanax.
Sagapenum.
2. Emollientia, laxantia, humectantia, §. 54. N. 4.

Formulæ.

℞. *Farin. Secales. unc.* iv.
Aceti. drach. ij.
Gumm. Galban. in vitello ovi ſolut. unc. j.
Cum aq. decoct. in Cataplaſma, adde ſub finem
Ol. Lil. alb. unc. j.
F. Cataplaſma.

℞. *Fol. Acetoſ. recent.* m. iv.
Butyri inſulſi. unc. j.
Ad ignem leniter decoctis parum adde
Fermenti panis. unc. ij.
Gumm. Sagapen. in vitello ovi ſolut. drach. iv.
F. S. A. Cataplaſma.

℞. *Mellis ad ſpiſſitudinem paulo majorem cocti. unc.* iv.
Ceparum ſub cineribus aſſatar. unc. iij.
Ficuum pinguium. unc. iv.
Cum pauxillo aq. S. A. decoct. in Cataplaſma: adde
Farin. Lini. unc. i ß.
F. Cataplaſma.

℞. *Avenæ excorticat. unc.* j.
Farin. Lini recentis. unc. ij.
Bulbor. Lil. albor. unc. iij.
Flor. Althææ. unc. i.
Cum lacte recenti decoctis S. A. adde
Butyri inſulſi. unc. ij.
F. Cataplaſma.

SECT. 403. N. 3.

Uſus Decocti §. 398. N. 1. huic propoſito
Motum excitat ſufficientem.

SECT. 409.

℞. *Fermenti panis acris. unc.* ii.
Sapon. venet. raſi. drach. ii.
Mellis. unc. ß.
Ol. Chamæmel. infuſ. drach. ii.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Proſunt & præſcripta §. 403. N. 1. 2.

SECT.

Digitized by Google

SECT. 412.

℞. *Cinerum clavellat. unc.* iv.
Calcis vivæ Leodienſis. unc. vj.
Contuſa miſce; dein in loco humido liqueſcant: filtra, inſpiſſa; fuſa, ad ignem validum in crucibulo, effunde in lapillos, cautè, in vaſe ſicco bene obturato aſſervandos.

Horum pauxillum abraſum, plumaceolo exceptum, applicetur ſpatio duarum horarum, dein applica, deterſo priori, Butyrum.

Butyri Antimonii pauxillum imponatur apici protuberantis apoſtematis.

Aut teneatur Lapis infernalis eidem apici aliquamdiu applicatus.

IN FISTULIS CURANDIS.

SECT. 415.

Digeſtiva liquefacta.

℞. *Terebinth. nativ. unc.* ij.
Vitell. Ovorum. unc. j.
S. A. ſubactis, admiſce.
Mellis commun. unc. ij.
Sp. vini commun. drach. iv.
Aq. commun. unc. ix.
Calefactum & probe miſtum injice.

Vel.

℞. *Balſami Arcæi.*
Vitell. Ovorum. ana unc. j.
Miſta dilue in
Sp. Vin. commun. unc. viij.
Uſus, ut prioris.

Deterſiva.

℞. *Mellis Roſar. unc.* ij.
Elixir. propr. cum ſale Tartari pp. unc. ß.
Lixivii barbi-tonſor. unc. viij.

Vel.

℞. *Rad. Ariſtoloch. major. unc.* ij.
Fol. ſicc. Scordii. unc. j.
Baccar. Junip. contuſ. unc. j.
Cum ſp. vini debili decoct. in phiala alta, ſpatio 1. horæ, *unc.* xx. admiſce
Sapon. venet. unc. j.
Uſus, ut prioris.

Ubi pura Fiſtula, hanc conſolidat ſequens

Injectum.

℞. *Ol. infuſi Hyperici. unc.* iv.
Aloes.
Myrrhæ.
Olibani. ana drach. ij.
Coquendo leniter, miſta ſubige cum
Vitelli ovorum. unc. ij.
Dein, calefacta parum, in Fiſtulam puram injice.

IN GANGRÆNA.

SECT. 434. N. 1.

Spiritus excitans in Gangræna a cauſa calida, temperie alcalina.

℞. *Succ. rec. expreſſi Citri. unc.* ij.
Aurantior. unc. j.
Syrup. recent. Moror. unc. ij.
Aq. ſtillat. Citri totius unc. iv.
Meliſſæ. unc. ij.
Cinnamomi. unc. j.
Vini Rhenani. unc. vj.
Addito, ſi opus, *Saccharo.*
M.
Bibat unc. j. *omni hora vel & ſemi hora.*

Vel.

℞. *Rob Ribeſiorum.*
Berberis. ana unc. ij.
Sp. ſalis. drach. ß.
Aq. ſtillat. Meliſſæ. unc. vj.
Vini Rhenani. unc. x.
M.
Capiat unc. j. *omni hora.*
Si frigida laborat Gangræna, temperies phlegmatica vel acida.

℞. *Sal. vol. oleoſi. drach.* iij.
Elixir. propr. cum ſale Tartari pp. drach. ij.
Aq. ſtillat. vitæ Matthioli. unc. iij.
Corticis Citrei. unc. vj.
Syrup. 5. rad. aperient.
Artemiſiæ Fernelii. ana unc. j.

Confect. Alkermes completa. drach. ii.
M.
In uſum eundem.

SECT. 434. N. 2.

In Temperie Acida; §. 66. N. 1. 2.
——— Alcalina; §. 88. N. 5. 6.

SECT. 434. N. 3.

In caſu alcaleſcente calido.

℞. *Vini Rhenani.* ℔ i.
Cinnamom.
Caryophyllorum.
Fol. Maceris.
Nucis Myriſticæ. ana drach. ii.
Coq. in phiala alta vitrea, in arena.
Hoc Decocto imbue panem toſtum.

In caſu acido, frigido.
℞. *Sal. vol. oleoſ. unc.* ß.
Sp. cortic. Citrei. unc. ii.
Lavendulæ
Menthæ, ana unc. i.
Theriacal. unc. ii.
M.
Atque hoc toſtum panem imbue.

SECT. 435. N. 2.

Fomentum ad Gangrænam.

℞. *Fol. recent. Rutæ.* m. iv.
Malvæ. m. ii.
Alliariæ. m. i.
Farin. Lini. unc. i.
Cum aq. decoct. vaſe clauſo, ℔ iv. admiſce
Sapon. venet. drach. ii.
F. Fomentum.
Laneis pannis applicandum.

℞. *Aceti Sambuci. unc.* ii.
Aq. flor. Sambuci. unc. x.
Salis Ammoniac. drach. ii.
Vini albi gallici. unc. vi.
M. pro Fomento.

Cataplaſma.

℞. *Flor. Sambuci.*
Meliloti.
Flor. Altheæ.
Chamæmel.
Calend. ana unc. iii.
Cum aq. decoct. in Cataplaſma adde ſub finem.
Farinæ Lini. unc. i.
Ol. Lini. unc. i ß.

SECT. 438.

Condimentis talibus materiem præbent

Sal. Ammoniacus.
Borax.
Gemmæ.
Nitri.
Maris.
Regeneratus reſiduus à deſtillatione Sp. ſal. Ammon.
Acetum.
Calendulæ.
Deſtillatum.
Dracunculi hortenſis.
Lavendulæ.
Roſaceum.
Rutaceum.
Sambucinum.
Scilliticum.
Theriacale.
Sp. Nitri. } ſimplex, vel cum triplo Alcoholis, dulcis.
Salis.
Sulphuris per Campanam.
Vitrioli.
Vina Rhenana inprimis.

Aromata hic fere propria.

Abrotonum.
Abſinthium.
Alliaria.
Angelica.
Balſamita.
Carduus Benedictus.
Centaurium minus.
Chamædrys.
Dictamnus Creticus.
Geranium Robertianum.
Lavandula.
Majorana.
Marrubium album.
Myrtus.
Origanum.
Polium.

Pule-

Pulegium.
Roſmarinus.
Ruta.
Sabina.
Salvia.
Scordium.
Tanacetum.
Thuya.
℞. *Fol. Rutæ.*
Scordii.
Abſinthii. *ana unc.* iv.
Menthæ. *unc.* j.
Cum *Aq.* & *Aceti*. *ana* q. ſ. decoct. vaſe clauſo, ℔ iv. admiſce
Sal. Gemmæ. *drach.* iv.
Sp. vini theriac. *unc.* ij.
F. Fomentum.

℞. *eadem.*
Coq. in Cataplaſma; ſub finem addendo
Sal. Ammon. drach. iv.
Farin. Lini. *unc.* ij.
Ol. infuſi Rutæ. *unc.* iſs.
F. Cataplaſma, tempore uſus irrorandum *Sp.vini theriac.vel Sp.vini camph. tantillo.*

SECT. 448. N. 6.

Liquor talis.

℞. *Aceti Dracunculi hortenſ. unc.* vj.
Roſac. unc. ij.
Sp. vini theriacal. unc. iv.
Sal. marini. *unc.* j.
Aq. decoct. Scordii. *unc.* xij.
M.

Eſcharæ Gangrænoſæ emollienda optima hæc.

℞. *Fol. Scord.* m. ij.
Malvæ. m. j.
Fl. Lavend.
Althea. *ana unc.* j.
Cum *Aceto* decoct. in Cataplaſma; admiſce
Farin. Lini. *unc.* iij.
Ol. Lini. *unc.* j.
Sal. Ammon. drach. j.

Unguentum Aureum.
Baſilicon.

SECT. 450.

Cataplaſma tale.

℞. *Fol. rec. Abrotan. mar.*
Abſinth. pontici.
Rutæ hortenſ.
Scordii.
Alliariæ.
Eupator. cannab.
Marrub. alb.
Nicotianæ. *ana* m. ß.
Hyoſcyami. m. j.
Flor. Calthæ terreſtr.
Centaur. min.
Meliloti.
Matricariæ.
Tanacet. ana unc. ij.
Althea.
Papav. errat. ana unc. j.
Cum aq. decoct. vaſe clauſo, ſpatio ¼ horæ, admiſce
Farin. Lini. *unc.* iv.
Ol. infuſ. Rutæ. *unc.* ii.
Aceti theriac.
Sp. vini theriac. ana unc. j.
Sal. Ammon. drach. j.

SECT. 456.

℞. *Aq. ſtillat. Theriac. unc.* j.
Prophylact. Sylvii. drach. vj.
Vitæ Matthiol. unc. j.
Rutæ. *unc.* ix.
Syrup. Artemiſ. Fernelii.
Radic. 5. *aperient. ana unc.* i ß.
Elixir.propr.cum ſale Tartari pp.drach. ii.
M.
Capiat cochleare j. *omn.* ½ *horæ: ſuperbibendo unc. unam vel alteram ſequentis*

℞. *Aq. decoct. Hordei. pint.* ii.
Vini Gallici. pint. i.
Zingiber. pulveris. drach. ij.
Syrup. Botryos. unc. iii.
M.

AD SPHACELUM.

SECT. 462.

Acre Lixivium.

℞. *Calc. viv. ex ſaxis exuſtis. p.* 1.
Hanc tege
Cinerum clavellat. p. iij.
In loco ſubterraneo liqueſacta, filtrataque ſerva.
Aut & ipſa Calx viva tenuiter in pollinem acta inſpergi poterit.

Sed & pulcherrimæ ſeparationes fiunt, ſi eſcharæ mortuæ applicatu putreſacientis remedii mollitæ, in tabum ſolutæ, difluentes a ſana parte recedunt: dum intereà vivæ partes fotu vivifico animantur. Vid. 435. N. 2.

SECT. 469. N. 5.

℞. *Ol. ſtillat. Cinnamom. gutt.* ij.
Caryophyll. gutt. j.
Cort. Citrei. gutt. ij.
Sacchari puri. drach. ij.
F. S. A. Elæoſaccharum, cui admiſce
Corrall. rubr. drach. j.
Laud. puri. gr. ij.
M. F. pulv. divid. in ij. doſ.
Capiat unam hora una ante actionem, &, ſi nihil ſopivit, alteram ½ horæ ante eandem.

SECT. 471. N. 5.

℞. *Sang. Draconis drach.* j.
Sarcocoll. drach. ij.
Lapid. Hæmatit. drach. ß.
Bol. Armen. drach. viij.
M. F. Pulv. tenuiſſimus.

℞. *Farin. volatil. in molendinis, vel piſtrinis, collectæ. unc.* iv.
Colcothar. Vitrioli, fortiter exuſti & edulcorati. drach. ß.
M. exactè.

℞. *Fungi Lycoperdi dicti bene maturi, atque ſiccisſimi, collectum pulverem, eum vulneri inſperge, mox aperti interiorem ſuperficiem applica.*

IN COMBUSTIONE.

SECT. 480.

Fotus.

℞. *Aceti Lithargyrii. unc.* ij.
Vini gallici. unc. xij.
Aq. ſtillatit. flor. Sambuc. unc. xiv.
M.

℞. *Flor. Sambuci.*
Meliloti.
Althea. ana unc. j.
Cum aq. decoct. & expreſſis, ℔ jß. admiſce
Sp. vini Theriac. unc. ij.
Aceti Sambuc. unc. j.
Sal maris drach. j.
Linteis calidis applicetur.

Cataplaſma.

℞. *Fol. Malv.*
Biſmalv. ana m. ij.
Flor. Melilot. unc. ij.
Cum aq. decoct. ſub finem admiſce
Farin. Lini. q. ſ.
Sp. vini Theriac. unc. j.
Ol. Lini. unc. ß.
F. Cataplaſma.

AD SCIRRHUM.

SECT. 490. N. 1.

Fotus ad Scirrhum.

℞. *Flor. Althea.*
Chamæmel.
Melilot.
Sambuc. ana m. j.
Centaur. min. m. ß.
Fol. abſinth.
Marrub. alb.
Rutæ.
Sabinæ. ana m. j.
Rad. Bryon. alb. unc. iv.
Angelic. ſativ. unc. j.
Cum aq. decoct. vaſe clauſo, & per pannum expreſſ. ℔ iv. admiſce
Sp. vini Theriac. unc. iv.
Applicetur pannis laneis ad cutim nudam, ſupe-

Digitized by Google

ſuperapponendo extrinſecus ſupra pannos veſicam Suillam expanſam, atque pauxillo olei prius inunctam.

Cataplaſma.

Ex iiſdem coque cum ſ. q. Aq. Cataplaſma, ſub finem addendo
Gumm. Galbani in vitello ovi ſubacti, unc. iij.
Farin. Lini, unc. ij.
Ol. Lini. unc. iij.

Emplaſtrum ad Scirrhum.

♃. *Gumm. Ammon.*
Galban.
Sagapen.
Opopanac. ana unc. ij.
Leni igne in teſta ſoluta depura, tum admiſce accuratè
Vitell. Ovorum benè concuſſor. N. iv.
Ceræ citrinæ. unc. ij.
Farin. rad. Bryon. alb. unc. iij.
Ol. infuſ. Rutæ. q. ſ.

Ut F. S. A. Emplaſtrum.

SECT. 490. N. 4.

Victus eſt ex Lacte recenti, Lacte ebutyrato, & Sero lactis.
Ex Jure carnium quarumcunque recentium de quadrupedibus & volatilibus.
Ex Frumentaceis, Avena, Hordeo, Milio, Phalaride, Secali, Tritico, Zea.
Ex Oleribus, §. 35. N. 1.
Ex Fructubus nitibus, maturis, horæis, acido dulcibus, inprimis coctis.
Ex Hordeatis, Panatellis &c.
Potus eſto Decoctum ex Rad. Chinæ, Sarſaparillæ, Lignorum Santalorum trium, &c.

Anodyna.

♃. *Semin. Papaver. alb. contuſ. unc.* ij.
Rad. Fœnicul. unc. iv.
Flor. Papav. errat. drach. vj.
Fol. Malvæ. m. j.
Cum aq. decoct. vaſe clauſo, ſpatio ½ horæ, pint. ij. admiſce
Syrup. Papav. alb. unc. ij ß.

Bibat ſubinde unc. iij. vel iv.

♃. *Spermat. Ceti.*
Corall. rubr.
Stibii diaphoret. non abluti. ana drach. j.
Laudani puri. gr. ij.
M. F. Pulv. tenuiſſim. dividendus in iv. doſ. æquales:
Quarum unam capiat mane & veſperi, urgente dolore.
Hæc pro internis.

Externè Fomentum.

♃. *Flor. Hyoſcyami.*
Meliloti.
Papaver. rhœad.
Sambuci. ana pug. j.
Cum aq. decoct. vaſe clauſo, pint. iß. admiſce
Aceti Sambuci.
Roſac. ana unc. ij.
Sp. Vin. rectific. drach. iv.

Unguentum ad Litum.

♃. *Aceti Lithargyrii. unc.* j.
Ol. expreſſ. ſemin. Hyoſcyami.
Papav. alb.
Roſar. infuſ. ana drach. ij.
F. S. A. Nutritum, cui ſub finem admiſce
Opii puri gr. vj.

Emplaſtrum.

Emplaſtrum de Minio.
Unguentum Diapompholygos.

♃. *Succi recent. expreſſi & puri.*
Fol. Hyoſcyami.
Papaver. hortenſ.
Phellandrii, ana unc. iv.
Leni igne coque, inſpiſſa, ſub finem admiſce
Ceræ albæ. unc. viij.
Ol. infuſ. Roſar. unc. j.
F. S. A. Emplaſtrum.

Vel.

♃. *Sacchar. Saturni.*
Ceruſſæ.
Amalgam Mercur. & Saturn. ana drach. ij.
Ceræ albæ. unc. iv.

Ol. infuſ. Roſar. drach. iij.
M. F. Emplaſtrum.

IN CANCRO.

SECT. 507. N. 1.

Vid. *Emplaſtrum*. §. 490. N. 4.

SECT. 507. N. 2.

℞. *Reſin. Jalapp. gr.* vj.
Diagrydii. gr. vij.
Stibii diaphoret. non ablut. gr. xxiv.
M. F. Pulv.
℞. *Mercur. dulc. gr.* xv.
Diagryd. gr. xij.
M. F. Pulv.
Capiat ſemel in ſeptimana.

SECT. 507. N. 3.

Decocta ex Bardana.
China.
Fœniculo.
Petroſelino.
Sarſaparilla.
Scorzonera.

Vel.

℞. *Antimon. diaphoret. non ablut. gr.* viij.
Sperm. Ceti. drach. j.
M. F. Pulv. divid. in ij. doſ.
Sumat unam mane & veſperi.

SECT. 509.

Fomenta & Litus.

℞. *Aq. ſtillat. Papaver. Rhœad.*
Roſar.
Sambuci. ana unc. ij.
Sacchar. Saturni. drach. j.
Tinct. Opii. drach. j.
Sp. Vini Theriacal. drach. ij.
M.

℞. *Aceti Lithargyrii. drach.* vj.
Ol. Roſacei. drach. iv.
F. Nutritum.

IN MORBIS OSSIUM.

SECT. 529. N. 1.

℞. *Ligni Guajaci virid. ponderoſ. raſi. unc.* x.
Sal. Tartari. drach. ß.
Cum aq. comm. ℔ vj. ſpatio xxiv. horar. digeſtum in diplomate, decoque ſpatio 2. horar. ſub finem admiſcendo
Sp. vin. rectific. unc. iv.
Ebulliant iterum parumper, tum exhibe.
Super reſiduo decocti novæ aq. ℔ iij. affuſæ ebulliant, per iv. horas.
Prioris decocti unc. iv. *ſumat, quater de die, vacuo ſtomacho: mane hora ſeptima, dein hora undecima, iterum quarta pomeridiana, & ultimò hora ſeptima veſpertina.*
Altero Decocto utatur pro potu quotidiano.
Sic ex ligno Juniperino, Saſſafras, Buxi, Quercino, &c. Decoctum fieri poteſt.
Lintea his decoctis madida Fomenta ſunto.

IN CURATIONE FEBRIUM IN GENERE.

SECT. 599.

Vid. 28. N. 1. 4.

SECT. 603.

Fomentum tale.

℞. *Semin. Pomor. Cotoneor.* N. vj.
Cum *aq. ſtillat. flor. Roſar.*
Sambuc. ana unc. iij.
F. S. A. Emulſio, cujus puro liquori admiſce
Sp. Vin. rectific. unc. ß.
Tinct. Opii. drach. j.

Unguentum Aureum.
Baſilicum.
Diapompholyg.
Nutritum.
Populeum.
Roſarum.

SECT.

SECT. 605. N. 1.

Ptiſanæ.
Decoctum laxans.

SECT. 605. N. 2.

℞. *Aq. decoct. Hord. unc.* xxv.
Nitri puri. drach. j.
Vini Rhenani. unc. vj.
Rob. Ribeſior.
Sambuci. ana unc. ij.
M.
Capiat omni ¾ *horæ. unc.* j. *vel* ij.

℞. *Aq. ſtillat. Cichorei.*
Fumar.
Meliſſ. ana unc. iij.
Sp. Salis comm. drach. j.
Syrup. Moror. unc. ij.
Nitri puri. drach. ß.
M.
Capiat cochlear. j. *omni ſemihorio.*

℞. *Cryſtall. Tartari. drach.* ij.
Nitri puri. drach. ß
M. P. Pulv.
Capiat ſcrup. ß. *omni trihorio ex Ptiſana*, Reliqua vide in Cap. *de Putredine Alcalina* & *de Exceſſu circulationis.*

SECT. 605. N. 3.

℞. *Herb. rec. Majoran.*
Menth. criſp.
Origani.
Roriſmar. ana m. ij.
Flor. Chamæmel. roman.
Roſar. rubr.
Tanacet.
Lavand. ana m. j.
Mari Syriaci. m. ß.
Rad. Irid. Florent.
Angelic. ſativ.
Imperat. ana unc. iij.
Raſur. lign. Saſſaf. unc. ij.
Semin. contuſ. Celeri. unc. iij.
Conſciſſorum F. Pulv.
Spargendus in loco ubi æger eſt.

SECT. 605. N. 10.

Vomitoria lenia.

℞. *Aq. decoct. Hord. levis. unc.* xxxvj.
Oxymell. ſquillit. unc. iij.
Tart. vitriolat. non acidi. drach. ij.
M.
Capiat unc. ij. *omni ſemihorio.*

Vel.

℞. *Rob. Samb. unc.* iij.
Aceti ſquillit. unc. j.
Aq. ſtillat. Meliſſ. unc. vj.
M.
Capiat unc. ß. *omni ſemihorio.*

℞. *Tartar. Emetici. gr.* v.
Pro una doſi.

℞. *Vini Emetici* j ß.
Pro una doſi.

℞. *Rad. Ypecacuanh. alb. ſcrup.* j.
F. Pulvis.
Pro una doſi.

℞. *Rad. Ypecacuanh. pulveriſ. ſcrup.* iv.
Cum *Vini albi unc.* iij.
Coque in phiala alta per hor. quatuor.
Colaturam exhibe pro una doſi.

Vel.

℞. *Fol. recent. Aſari conſciſſ.* N. v.
Cum aq. fervida infuſis ſpatio ½ horæ ... ſque ebullitione,
Succum expreſſum exhibe pro una doſi.

SECT. 610.

Clyſma refrigerans.

℞. *Nitri puri drach.* ij.
Mell. Roſar. unc. j.
Seri Lactis recent. unc. xij.
M.

Vel.

℞. *Aceti comm. unc.* j.
Nitri nativi drach. iij.

Syrup.

Syrup. Roſar: ſolutiv. cum Sennat unc. ij.
Aq. decoct. Hord. unc. ix.
M.

Vel.

℞. *Lact. Ebutyrati. unc.* x.
Syrup. Roſ. pallid. unc. ij.
M.

Vel.

℞. *Decoct. comm. emollient. unc.* xj.
Nitri puri. drach. iij.
Mell. Mercurial. unc. j ß.
M.

SECT. 611.

Medicamenta in Languore Febrili.

℞. *Oxymell. ſquillit. unc.* iij.
Sp. vitæ Matthiol. drach. iij.
Aq. ſtillat. Menthæ. unc. iv.
Cinnam. unc. j.
M.
Capiat unc. j. omni hora.

℞. *Diaſcord. Sylvii. ſcrup.* j ß.
Theriac. Androm. drach. j ß.
Syrup. 5. *radic. aperient. unc.* ij.
Aq. ſtillat. Cardui bened. unc. vj.
M.
In eundem uſum.

℞. *Confect. Alkerm. drach.* j.
Zingib. condit. drach. vj.
Rad. Contrajerv.
Serpentar. virgin. ana drach. j.
Syrup. 5. *radic. aperient q. ſ.*
Ut F. Conditum.
Capiat drach. ß. *omni quadrihorio.*

℞. *Pulv. Comitiſſæ Kent. ſcrup.* i ß.
Detur omni quadrihorio.

℞. *Zingib. alb.*
Cortic. VVinteran.
Rad. Zedoar.
Contrajerv.
Serpent. virg. ana drach. j.
Trochiſci de Viperis. drach. ij.
M. F. Pulv. tenuis divid. in doſes *ſcrup.* ß.
Capiat unam omni quadrihorio.

℞. *Sal. Card. bened. drach.* ß.
C. C. alb. drach. j.
Corall. rubr. ſcrup. ij.
Ol. ſtillat. Cinnam.
Cortic. Citrei. ana gutt. iij.
M. F. Pulv. divid. in x. doſ.
In eoſdem uſus.

SECT. 614.

Amara: lacteſcentia frigida.

Chondrillæ.
Cichorea.
Hieracia.
Intubi.
Lactucæ.
Scorzonera.
Sonchi.
Taraxaca.
Tragopogona.

IN FRIGORE FEBRILI.

SECT. 625.

Potus in Frigore Febris ſumendus.

℞. *Aq. decoct. Hord. unc.* xxx.
Nitri puri. drach. ij.
Oxymell. ſimpl. unc. iij.
Aq. ſtillat. Caryophyll. arom. unc. ij.
M.
Capiat unc. ij. *omni* $\frac{1}{4}$ *horæ, calidè valde ſorbendas.*

℞. *Quatuor. Sem. frigid. maj.*
min. ana drach. ij.
Cum aq. F. Emulſio, cujus ℔iij. admiſce
Aq. ſtillatit. Fœniculi. unc. iv.
Sal. Prunell. ſcrup. ij.
Syrup. 5. *Rad. aper. unc.* ij.
Violarum. unc. ß.
Uſus idem.

℞. *Aq. ſtillatit. Borragin.* ℔j.
flor. Roſar. unc. j.
Sambuc. unc. viij.
Cinnam. unc. j ß.
Sp. vitæ Matt. unc. ß.
Syrup. Artemiſ. Fernel. unc. ij.
M.
Uſus ut ſupra.

Deco-

Decoctum Coffe.
——— Ligni Saſſafras.
————— Santali.
& ſimilia hic valent, inprimis ſi pauxillum Aromatis circa finem addis.

℞. *Ligni Santali alb.*
citrin.
rub. ana unc. j.
F. Cum aq. decoct. ſpatio ¼ horæ, tum adde
Radic. Fœnic. unc. iv.
Raſur. Saſſafr. unc. ij.
Glycyrrhizæ. unc. ß.
Ebulliant iterum uno momento; dein Decocti. ℔iv. exhibe
In eundem uſum.

IN ANXIETATE FEBRILI.

SECT. 634.

Vomitoria in Febre commoda.

℞. *Oxymel. Scillit. unc.* iij.
Aq. ſtillat. Cichorei. unc. v.
M. pro Hauſtu.

℞. *Fol. Aſari recent.* N. viij.
Cum *Aq. ſtillat. Card. bened.*
F. Infuſio, ſpatio quatuor horarum; dein,
Expreſſæ tincturæ. unc. v.
Exhibe pro Hauſtu.

Vitrioli alb. gr. xxv.
F. Pulv.
Ex pauxillo Cereviſiæ hauriendus.

Purgantia in Febribus.

℞. *Cryſtall. Tart. drach.* v.
Ex ſero lactis tepefacto.
℞. *Cryſtall. Tart. drach.* ij.
Sal. Prunell. gr. xij.
Polychreſt. gr. xvj.
M. F. Pulv.

℞. *Scammon. gr.* vij.
Cum *Aq. ſtillat. Cichor. unc.* ß.
F. S. A. Emulſio, cui adde
Syrup. Roſar. ſolut. cum Senna. drach. xij.
F. Hauſtus.

℞. *Tamarind. unc.* iij.
Agaric. trochiſc. drach. iij.
Fol. Sennæ. drach. j.
Scrophular. maj. aquat. unc. ß.
Cum Aq. decoct. & expreſſ. *unc.* viij. adde
Sal. Prunell. drach. ß.
Syrup. Roſ. ſolut. cum Senna. unc. jß.
Capiat unc. ij. *omni* ½ *hora donec purgari incipiat.*

℞. *Prunor. acido-dulc. unc.* iv.
Tamarind. unc. j.
Flor. Senn. drach. ij.
Scrophular. aquat. drach. vj.
Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ, deinde per pannum expreſſ. *unc.* xij. admiſce
Syrup. Cichor. cum Rheo, unc. ij.
Capiat unc. iij. *omni* ½ *hora, donec purgari incipiat.*

℞. *Electuar. Diaprun. Sylvii, drach.* j ß.
Fol. Senn. pul. ſcrup. j.
M. F. Bolus.

Electuarium Diaprun. ſeu Cholagogum Sylvii. *unc.* ß.
Confectio Hamech. *drach.* iv.
Hiera picra Galeni. *drach.* j ß.
Electuarium lenitivum. *unc.* j.
——— ——— Succi Roſarum. *unc.* ß.

Sudorifera in Febribus.

Sunt ſemper diluentia & aperientia.

℞. *Rad. Apii. unc.* ß.
Bardan.
Chinæ. ana unc. j.
Cichor.
Gramin.
Napor.
Petroſelin.
Rapar.
Ruſci. ana unc. ß.
Sarſaparill. unc. j.
Scorzon. unc. ß.
Fol. Acetoſ.
Cichor.
Endiv.
Taraxaci. ana m. j.
Flor. Sambuc. unc. ij.
Sem. contuſ. Apii.
Petroſelin. ana unc. j.
Cum

Cum aq. decoct. pint. iij. exhibe.
Hauriat unc. iij. *calidas omni quadrante horæ, donec leviter ſudet.*

Ex hac Formula infinitæ aliæ concinnari poſſunt.

Diuretica.

Hydrogala ex *Lactis recent.* p. j. *Aquæ*.p.iij.
Serum lactis.
Lac ebutyratum.
Lachryma Betulæ.
Succi maturi rec. horæi, aqua diluti.
Sal Nitrum.
Nitrum antimoniatum.
Sal Polychreſtum.
Decocta præcedentia ſudorifera *cum regimine ad diureſin.*

Abſterſiva.

Sunt eadem.

IN SITI FEBRILI.

SECT. 640.

Potus commodiſſimi in Febribus.

♃ *Aq. Hord. comm. ſimpl. unc.* XL.
Rob. Ribeſior. unc. iv.
Sp. Salis tot guttas, quot ſufficiunt ad gratum acorem.
Aq. ſtillat. Cinnam. unc. j.
M.
Pro Potu aſſiduo.

♃. Gelatinæ, Rob, Syrupi, { Ribeſiorum. Pomorum Cydonior. Ceraſorum nigr. Berberis. Mororum. Baccarum Rubi Idæi. Pomorum Granator. Limonior. Citriorum. Aurantior. Chinenſium. } *Horum cujuslibet, unc.* iv.

Præpara ut prius; v. g.

♃. *Gelatinæ Cydonior. unc.* j.
Diamori Nicolai. unc. ij.
Syrup. Acetoſ. Citrei. unc. j.
Aq. ſtillatit. Borrag.
Meliſſæ. ana unc. iv.
Simplicis. unc. xxiv.
Vini Rhenani. unc. iij.
M.

Hydrogala.
Serum lactis.
Lac ebutyratum.
Cereviſia tenuiſſima.
Potus Coffe.
Vini p. I. Aq. puræ p. xij ſucci Citri parum.

SECT. 641.

♃. *Pomorum elect. rec. Citri, expurgatis ſeminibus*, N. ij.
Cum cortice conſciſſa, abjecta alba, fungoſaque, carne, contuſaque immitte
Aq. decoct. Hordei ſimpl. unc. xxxij.
Adde *Syrup. Mororum. unc.* j ß.
Vini Rhenani. unc. viij.
Panis toſti. unc. ij.
In vaſe fictili clauſo ſerventur,
Pro Potu aſſiduo.

Vel.

♃. *Syrup. de Limon unc.* iij.
Sp. Vini puri. unc. j ß.
Vini Rhenani. unc. iv.
Aq. comm. puræ. unc. xiv.

AD NAUSEAM FEBRILEM.

SECT. 644.

Potus ad Primum.

Vid. §. 640. 641.

Potus ad Secundum & Medicamina.

Vid. §. 634.

Ad Quintam ſpeciem.

♃. *Mivæ Cydonior. unc.* iv.
Syrup. Limon. unc. ij.
Aq. ſtill. vitæ Matthioli. unc. j.
Cinnam. drach. vj.

Aq.

Digitized by Google

Aq. Still. Cort. Citrei. unc. vj.
Tinct. Opii. gutt. LX.
M. accuratè.
Capiat unc. j, donec Nauſea ſedetur.

℞. *Aq. ſtillatit. Menthæ fortis. q. ſ.*
Bibat unc. j. omni ¼ horæ frigidam.

℞. *Mivæ Cydonior. q. ſ.*
Aſſumat drach. j. omni ſemihora.
℞. *Succi recentis Citrei. unc.* ß.
Vini Rhenani. unc. j.
Benè miſtis adde
Salis Abſinthii. drach. j.
In ipſo actu efferveſcentiæ potentur.

℞. *Taleolas tenues Citrei, ſaccharo reſperſas, impoſitas linguę ore detineat.*
In omnibus interim juvant fere Epithemata, Fomenta, Cerata, Stomachica, inprimis ubi inflammatio abeſt.

℞. *Pulv. Aromatic. Roſac.*
Diagalang.
Diarrhod. abb. ana unc. j.
M.
Inſuta ſindoni applica epigaſtrio.

℞. *Cerati Stomachici Galeni. q. ſ.*
Ut extenſum ad alutam F. Emplaſt. ſtomach.
Valet quamdiu adhæreſcit.

℞. *Aq. Vitæ Matthiol. unc.* j.
Sp. Rad. Angelic.
Carmin. Sylv.
Menthæ. ana unc. ij.
Taleola panis triticei toſti, bene irrorata his, applicetur calidè epigaſtrio, ſuperapplicetur veſica Suilla oleo humectata, & dein ſupra hanc ligatura, renovetur poſt xij. *horas,*

IN DEBILITATE FEBRILI.

SECT. 667.

Jus ex carne Bubula,
Vitulina,
Ovilla,
Gallinacea. ana.
Decocta in Aq. reſperge *pauco ſale* & *ſucco Citri*.
Lac recens.
Decocta §. 28. N. 1.

IN FEBRI INTERMITTENTE.

SECT. 758.

Medicamenta hic referenda.

Sales herbarum Tacheniani omnes, quorum præcipui ex Abſinthio, Carduo bened. Stipitibus Fabarum. } parantur.
Nitrum.
—— Stibiatum, &
Stibium diaphoreticum non ablutum,
Sal Ammoniacus.
Prunellæ.
Polychreſtus.
Tartarus regeneratus.
Tartariſatus.
Sal Tartari cum Ol. Terebinth. in ſaponaceam maſſam redactus.
Herbæ omnes Aromaticæ in omnibus ſuis partibus. Vid. totum. §. 75. N. 5. §. 54. N. 4. maximè ad titulum *Reſolventium*.

SECT. 759.

Vomitorium.

℞. *Tart. Emetic. gr.* v.
F. Pulv.
Una doſi ſumendus.

℞. *Tart. Emetic. gr.* v.
Micæ Panis q. ſ.
Ut F. Pil. N. v.
Pro una doſi.

℞. *Vini Emetici. unc.* ij.
Oxymell. ſcillit. drach. vj.
M. F. Hauſtus.
℞. *Tart. Emetici. gr.* v.
Gelatinæ Ribeſior. unc. ß.
Ol. Cinnam. gutt. j.
M. F. Bolus.

Purgans.

Pulvis.

℞. *Pulv. Cornachin. ſcrup.* ij.

Pro

Pro una doſi.

Potus.

℞. *Pil. Coch. maj. ſcrup.* ij.
Syrup. Roſar. ſolut. unc. ß.
Aq. ſtillat. flor. Sambuci. unc. ij.
F. Hauſtus.

Pilulæ.

℞. *Aloes lotæ. gr.* xij.
Myrrhæ. gr. x.
Opopanac. gr. v.
Sal. Gemmæ. gr. v.
M. F. Pil. N. ix.

SECT. 761.

Sudoriferum Antipyreticon rarò fallens.

℞. *Sal. Polychreſt. drach.* ij.
Syrup. 5. rad. aperient. unc. ij.
Opii puri. gr. ij.
Aq. ſtillat. ferment. Card. bened.
Abſinthii.
Rutæ.
Majoranæ.
Menthæ. ana unc. j.
Extract. abſinthii. unc. ij.
M.
Capiat Cochleare j. *omni quadrante horæ ſuperbibendo unc.* iv. *ſequ. Decocti poſt ſingula quæque.*

℞. *Rad. Imperat. drach.* vj.
Ligni Saſſafr.
Santal. rubr. ana unc. ij.
Fol. Virgæ aureæ. m. ij.
Flor. Centaur. min. unc. ß.
Semin. contuſ. Dauci Cretici. drach. vj.
Infuſa vaſe arctè clauſo per horas ij. abſque ebullitione, ſed fere fervida, dein parum ebulliant, tùm *Decocti* pint. ij. exhibe.

SECT. 763.

Vid. 634. 640.

SECT. 767.

℞. *Cortic. Peruviani boni. unc.* j.
F. Pulv. dividend. in xij. doſes; exhibe.
Capiat omni bihorio unam ex vino.

℞. *Cortic. Peruviani. unc.* iij.
Aq. comm. unc. xij.
Infuſa, ſpatio duarum horarum, dein per horam ebulliant: tum adde
Vini Gallici. unc. iv.
Ebulliant rurſum parum in vaſe alto; dein *Decoctum* purum exhibe.
Capiat unc. j ß. *omni bihorio.*

℞. *Cort. Peruviani. unc.* iij.
Vaſe clauſo ſpatio 2. horar. in Aq. comm. decoctæ *unc.* xvj. exhibe.
Capiat ut præcedens.

℞. *Decoctum præced.*
Exhala ad mellis ſpiſſitudinem,
Sumat diviſum in iv. *doſes.*
℞. *Extractum præced.*
Dilue in *Syrupi 5. rad. aperient. unc.* j.
Erit Syrupus;
Uſus ut Extracti.

℞. *Extractum præced.*
Admiſce *pulv. Glycyrrh.* q. ſ.
Ut F. Pil. *gr.* iv.
Conſumat omnes ſpatio ἀπυρεξίας.

SECT. 768.

℞. *Ol. Scorpionum.*
Caſtorei.
Baccar. Juniperi.
Camphoræ de Radicibus Cinnamomi.
Laurinum.
Terebinth.
Balſam. Sulphur. terebinth. ana unc. ß.
M. pro Linimento deſcripto.

℞. *Plantagin. totius latifol. unc.* x.
Rad. Tormentill. rec. unc. ij.
Decoct. in Aq. pint. ij. exhibe.
Bibat unc. iij. *omni bihorio.*

℞. *Alumin. rup. drach.* j.
Nucis myriſtic. drach. ij.
Pulv. Beli Armen. gr. xij.
M. F. Pulv.
Hora una ante paroxyſmum hauriendus.

Epithe-

Epithemata.

♃. *Uvar. Corinthiac.*
Summit. Lupuli.
Sal. marin. ana unc. ij.
Contuſa in Pultem,
Pulſuum locis applica ad Arterias.

♃. *Summit. Rutæ virid. unc.* ij.
Semin. Sinapi. drach. ij.
Contuſa exhibe *ad Epicarpia.*

IN ANGINA AQUOSA.

SECT. 796.

Vid. ad { N. 1. §. 54. N. 4.
N. 2. §. 201.

IN ANGINA SCIRRHOSA.

SECT. 797.

♃. *Ol. Tartari per deliquium.*
Penicillo ex linteo carpto, ad calamum aptato, per cannulam applicato, eo humectato, locus ſenſim erodatur.
Id fortius paratur cum *Calce viva*, ſed plus diſcriminis habet applicatio.

IN ANGINA INFLAMMATORIA.

SECT. 809. N. 2.

♃. *Diagryd. gr.* xviij.
F. cum Aq. Emulſio, cujus *unc.* ß. admiſce
Syrup. Sennæ. unc. j ß.
F. Hauſtus.

♃. *Fol. Senn. unc.* j.
Decoct. cum aq. *unc.* viij. admiſce
Nitri. unc. j.
Syrup. Senn. unc. j.
F. Clyſma,

SECT. 809. N. 5.

♃. *Aceti Samb.*
Roſar.
Calendul. ana unc. j.
Aq. ſtill. Samb. unc. vj.
M.
Vapor calidus hauriatur infundibuli ope in fauces.

SECT. 810.

♃. *Lentis paluſtr. unc.* vj.
Fol. Nymphææ rec. unc. v.
Papaver. hortenſ. unc. viij.
Biſmalvæ. unc. vj.
Flor. Sambuc.
Melilot. ana unc. iv.
Cum aq. decoct. ſub finem adde
Nid. Hirundin. N. ij.
Semin. Lini. q. ſ.
Ol. Liliot. alb. unc. iij.
F. Cataplaſma.

Decoctum eſto pro *Fomento.*

SECT. 811.

♃. *Decoct. a Cataplaſm. præced. unc.* xij.
Aceti Samb. unc. ij.
Syrup. Althææ. unc. ij.
Nitri puri. drach. ij.
M.

♃. *Ficuum pinguium.* N. xxij.
Fol. Althææ. unc. ij.
Decoctis diu, *unc.* xxx. expreſſis *utatur.*

SECT. 813.

Clyſmata Nutrientia.

♃. *Jus Carnium. ad unc.* x.
Sal. Nitri, gr. x.
Sp. ſalis. gutt. vj.
M.
Injiciatur octava quaque hora; poſtquam primo Clyſmate purgante elota alvus fuit.

IN PERIPNEUMONIA VERA.

SECT. 850.

♃. *Aq. decoct. Hord. unc.* XL.
Nitri. drach. ij.
Oxymel unc. iv.
M.

Bibat

Bibat unc. ij. *calidas omni quadrante hora.*

SECT. 851.

♃. *Fol. Parietar.*
Agrimon.
Taraxac. ana m j.
Semin. contuſ. Papav. alb.
Fœniculi. ana unc. j.
Glycyrrhizæ. unc. j ß.
Cum aq. decoct. *unc.* L. exhibe.
Uſus ac præcedentis.

SECT. 853.

♃. *Rad. Gramin.*
Ruſci.
Petroſelini.
Fœniculi ana unc. ij.
Imperator. drach. ij.
Semin. contuſ. Bardanæ.
Petroſelini. ana unc. j.
Cum aq. decoct. *unc.* XL. exhibe.
In eundem uſum.

SECT. 855. N. 2.

Victus.

Olera.
Farinoſa.
Piſa.
Fructus horæi maturi.
} Vid. §. 35. N. 1.

SECT. 855. N. 3.

Sunt vapores §. 809. N. 5.

SECT. 855. N. 4.

♃. *Aceti ſcillit. drach.* vj.
Oxymell. ſcillit. unc. iij.
Sal Polychreſt. drach. j.
Aq. decoct. Hord. unc. viij.
ſtillat. Hyſſopi. unc. iv.
M.
Bibat unc. j. *omni hora dimidiata.*

♃. *Potus Coffe.* ℔ ij.
Mellis. unc. ij.
Aceti Sambuc. unc. ß.
M.
Sorbeat fervida quantum juvat.

SECT. 858.

Aperientia Deterſiva ad Ulcus apertum Pulmonis.

FOLIA Adianthi vulgaris.
—— albi. ſ. Rutæ murariæ.
—— nigri.
—— aurei.
Agrimoniæ.
Alchimillæ.
Becabungæ.
Betonicæ.
Bellidis pratenſis.
Borraginis.
Botryos.
Bugulæ.
Ceterach.
Chamædryos.
Chamæpityos.
Cichorei.
Dentis Leonis.
Endiviæ.
Eryſimi.
Fœniculi.
Fumariæ.
Hederæ terreſtris.
Hepaticæ nobilis.
—— terreſtris.
Hippoſelini.
Hyperici.
Hyſſopi.
Iſatidis.
Lactucæ.
Linguæ Cervinæ.
Marrubii albi.
Morſus diaboli.
Nummulariæ.
Ononidis.
Primulæ veris.
Prunellæ.
Pulmonariæ maculatæ.
Saponariæ.
Scabioſæ.
Scordii.
Sigilli Salomonis.
Sophiæ Chirurg.
Tuſſilaginis.
Valerianæ hortenſis
—— ſylveſtris.
Verbenæ.
Veronicæ.

FOLIA

FOLIA Vincæ pervincæ.
Virgæ aureæ.

GUMMI Ammoniacum.
Galbanum.
Opopanax.
Sarcocolla.
Maſtiche.
Myrrha.
Olibanum.
Terebinthina.

♃. *Fol. recent. Agrimon.*
Virgæ aureæ.
Betonicæ.
Valerian. hortenſ. ana m. j.
Marrubii alb. m. ß.
Rad. 5. *aperient. ana unc.* j.
Flor. Centaur. min.
Agrimon.
Hyperici. ana m. j.
Cum aq. decoct. pint. iv. exhibe.
Bibat unc. ii. *omni bihorio diei.*

Aliud.

♃. *Rad. Bardan.*
Chinæ.
Sarſaparill. ana unc. iii.
Cum aq. decoct. ſpatio ſemihoræ, adde
Ligni Saſſafr. unc. iii.
Ubi iterum parum ebullierint, admiſceto Decoct. ℔ iii.
Syrup. 5. *rad. aperient. unc.* ii.
Uſus ut prius.

♃. *Myrrh. lucid. elect. drach.* ii.
Cum *Vitelli ovi rec. ſcrup.* i.
In mortario vitreo diu contritis ſimul, admiſce
Turis elect. ſcrup. ij.
F. Pil. ſing. *gr.* iij.
Capiat unam vel alteram ante uſum Decocti.

♃. *Myrrh. elect. drach.* ij.
Spermat. Ceti. drach. i.
M. F. Pulv. dividend. in xij. doſ. æquales.
Capiat unam mane & veſperi cum Decocto.
♃. *Myrrhæ.*
Olibani. ana drach. j.
Mellis albi. unc. ii.
M. S. A.
Sumat drach. i. *omni hora.*

Lenia Opiata veſpertina.

♃. *Pilul. de Cynogloſſ. ſcrup.* j.
F. Pil. N. vi.
Capiat unam vel alteram veſperi ante ſomnum.

♃. *Pilul. de Styrace, ſimili doſi.*
In eundem uſum.

♃. *Opii lamellatim tenuiter ſciſſi & lente exſiccati. gr.* i.
Corall. rubr. gr. xii.
Olibani. gr. vj.
M. F. Pulv. tenuis.
Veſperi, ut prius, aſſumendus.

♃. *Syrup. Diacodii. unc.* ß.
Aq. Vitæ Matthiol. drach. i.
ſtillat. Hyſſopi. unc. i.
M. F. Hauſtus.
Veſperi ſumendus.

♃. *Opii. gr.* i.
F. Pilul. 2.
Capiat unam veſperi.
♃. *Opii. gr.* i.
Syrup. Capill. Veneris. drach. iv.
Aq. ſtillat. flor. Papav. rhœad. unc. i.
M. F. Hauſtus.

Vapores Emollientes.

♃. *Fol. Malvæ.*
Biſmalvæ.
Mercurial.
Parietar. ana m. ii.
Farin. ſemin. Lini. unc. ii.
Cum aq. decoct.
Vaporem excipe cum aere adducendo.

SECT. 859.

Vid. *Decoctum ſecundum* §. 858.

♃. *Chærophyll. recentis expreſſi ſucci.*
Lactis dulc. ana unc. iv.
Syrup. Hyſſop. unc. i.
M.
Bibat unc. i. *omni bihorio.*

X SECT.

SECT. 861.

℞. *Lychnid. Saponar. maj.* m. ij.
Endiv. recent. m. iv.
Fol. Cichor. ſylveſtr. m. iij.
Cum aq. decoct. & expreſſ. pint. iij. exhibe.
Bibat omni biborio unc. ij.

SECT. 866.

Vapor.

Vid. 858.

℞. *Oxymell. ſimpl. unc.* iij.
Syrup. 5. radic. aperient. unc. ij.
Decocti Hederæ terreſtr. unc. x.
Nitri puri. drach. j.
M.
Bibat unc. j. *omni hora.*

℞. *Laudani puri. gr.* ij.
Flor. Sulph.
Spermat. Ceti.
Stibii diaphoretici non abluti. ana drach. j.
M. F. Pulv. tenuis, divid. in xij. partes æquales.
Capiat unam omni triborio cum uncia una, vel altera, miſturæ præcedentis.
℞. *Flor. Sulph. drach.* ij.
Olibani. ſcrup. j.
Spermat. Ceti, drach. ß.
Stib. diaphor. non abluti. drach. j.
M. F. P. divid. in xij. doſes.
Sumat unam omni hora cum unc. j. *miſturæ prioris.*
℞. *Olei Amygdalar. dulc. recens preſſ. unc.* iß.
Syrup. Violar.
Mell. Virgin.
Vitell. Ovi recentis. ana unc. ß.
M. accuratè.
Lingat unc. ß. *omni hora, donec ſputa recedunt.*

PERIPNEUMONIA NOTHA.

SECT. 873. N. 2.

Clyſma hic eſto hocce.

℞. *Mell. unc.* iij.
Nitri. drach. j.
Vitell. Ovor. N. 1.
Aq. decoct. Hordei. unc. viij.
F. S. A. Clyſma.

SECT. 873. N. 4.

℞. *Radic. Fœniculi unc.* ij.
Gramin. unc. iv.
Fol. Parietar.
Agrimon. ana m. jß.
Sem. contuſ. Papaver. alb. unc. j.
Glycyrrhizæ. unc. iß.
Cum aqua decoct. ſpatio ½ horæ Pint. ii ß. exhibe.
Capiat unc. ij. *omni biborio.*

IN PLEURITIDE.

SECT. 887.

Vide *Decoct.* §. 873. N. 4. §. 861. 859.

SECT. 890. N. 2.

Fomentum.

℞. *Fol. Malvæ.*
Biſmalvæ.
Parietar. ana m. ij.
Papaver. hortenſ.
Hyoſcyami. ana m. j.
Flor. Sambuci,
Chamæmel.
Melilot. ana unc. iij.
Cum *lacte dulci* decoct. eſt Fomentum.

Hinc Balnea & Tepefactoria intelliguntur.

Linimenta ad inungenda latera.

℞. *Sacchari Saturni. drach.* iv.
Aceti. drach. vj.
Ol. Roſac. infuſ. unc. j.
M. F. Nutritum.

℞. *Un-*

♃. *Unguenti Popul. unc.* ij.

♃. *Emplaſtr. Diapomphol.* q. ſ.
Extende ad alutam.

SECT. 890. N. 3.

♃. *Fol. Tuſſilagin.*
Malvæ. ana m. ij.
Flor. Papaver. errat.
Altheæ. ana m. ß.
Rad. Petroſelin.
Sarſaparill. ana unc. iij.
Sem. Lini contuſ. drach. iv.
Lactucæ.
Card. Mariæ. ana unc. j.
Cum aq. decoct. Pintas iij. exhibe.
Bibat unc. ij. *omni hora.*

♃. *Sem.* 4. *frigid. maj.*
min. ana drach. iij.
Papaver. alb. unc. ij.
Cum *Aq. decoct. Hordei* F. S. A. Emulſio, cujus unc. xiv. admiſce
Nitri puri. drach. iß.
Syrup. Capill. Veneris. unc. j.
Bibat unc. i. *omni hora, vel & omni* ¼ *horæ.*

♃. *Aq. ſtillat. flor. Rhœados.*
Sambuc. ana unc. viii.
Borraginis. unc. v.
Lapid. Cancror. drach. ii.
Prunellæ. drach. i.
Syrup. flor. Rhœad.
Papav. alb. unc. i.
M.
Bibat uncias ii. *omni ſemihora.*

SECT. 903.

♃. *Fol. Scordii.*
Alliariæ.
Marrub. alb. ana unc. ii.
Cum aq. decoct. pint. ii. admiſce
Oxymell. ſcillit. unc. viii.
Nitri. drach. iii.
Aceti Theriacal. unc. i.
Bibat. unc. ii. *omni* ½ *horæ calidiſſimas.*

IN HEPATITIDE ET ICTERO MULTIPLICI.

SECT. 922.

Vide de Reſolutione §. { 54. N. 4. / 75. N. 5. / 88. N. 5. 6. / 135. }

SECT. 924.

Vide §. { 54. N. 4. / 88. N. 5. 6. }

SECT. 927.

Stipticum hic neceſſarium.

1. *Lenius.*

♃. *Alumin. rup. drach.* i.
Aq. ſtillat. Plantag. unc. i.
M. ſolve.
Turundis ingeſtis applicetur cavo Narium.

2. *Fortius.*

♃. *Sacchar. Saturn. drach.* i.
Aq. ſtillatit. Roſar. unc. i.
M.
In eoſdem Uſus.

3. *Fortiſſimum.*

♃. *Vitriol. commun. drach.* i.
Aq. ſtillat. Roſar. drach. vi.
M.
Similes in uſus.

SECT. 928.

Vid. 54. N. 4.

SECT. 930.

Remedia hîc ferè propria.

Acetoſa hortenſis.
pratenſis.
rotundifolia.
Acetoſella.
Atriplex ſylveſtris.
Bonus Henricus.
Chondrilla.
Cichoreum agreſte.
Sativum.
Dens Leonis.
Endivia.
Fumaria.
Hieracium.
Lactuca.
Oxylapathum.
Portulaca.

Syrupus Borraginis. *unc.* ij.
Cichorei cum Rhab. *unc.* iij.
Fumariæ, *unc.* ij.
5. Rad. aperient. *unc.* ij.
♃. *Tamarind. unc.* j.
Prunor. acido-dulc. unc. iij.
Uvar. paſſular. ſine gigartis.
Corinthiacar. ana unc. ij.
Flor. Taraxac.
Cichorei ſylveſtris. ana unc. j.
Rad. Scorzoner. unc. iv.
Cum aq. decoct. ſpatio ¼ horæ ℔ ij. admiſce
Sal. Polychreſt. drach. j.
Syrup. Cichor. cum Rheo. unc. iß.
Bibat unc. j. *omni ſemihorio, donec leniatur alvus, cum regimine.*

♃. *Syrup. Cichor. cum Rheo. unc.* iß.
Sal. prunell. drach. j.
Aq. ſtillat. Cichorei.
Fumar. ana unc. ij.
M.
Capiat cochleare j. *omni ſemihorio, in eoſdem uſus.*

SECT. 942.

Æſtivo tempore.

♃. *Baccar. matur. Mori.*
Ribeſior.
Sambuci.
Ceraſor.
Berberis. ana unc. iv.
Contuſis expreſſum ſuccum decoque, tum *unc.* j. *hujus ſucci* admiſce
Vitell. Ovorum. N. j.
Succi Citrei. drach. j.
Vini Rhenani, unc. j.
Panis toſti tenuiſſimè contriti. q. ſ.
Sacchari. q. ſ.
F. Hauſtus.

Hyemali tempore.

♃. *Rob ex iiſdem. unc.* j.
Elæoſacch. de Nuce Myriſt. gr. v.
Aq. ſtillat. cortic. Citrei. unc. ij.
Vini Rhen. unc. j.
Vitell. Ovorum. N. j.
Sacchar. q. ſ.
Hæc cum pauxillo *Panis toſti* infuſa, expreſſa exhibe.

Ad idem.

♃. *Fol. elect. rec. & caulium Lactucæ.*
Endiviæ.
Taraxac.
Portulac. ana unc. vj.
Acetoſæ. unc. iij.
Mundata, lota, iterum excuſſa aqua, cum *Jure carnium & pauxillo Butyri, Salis & Nuc. Myriſticæ*, leniter, vaſe clauſo, cocta comedat.

AD VENTRICULI INFLAMMATIONEM.

SECT. 954.

Potus Leniens &c.

♃. *Fol. rec. Trifol. Acetoſ. unc.* iij.
Malvæ. m. iß.
Avenæ integræ. unc. j.

Cum

Cum *ſero lactis rec.* decoct. *unc.* xij. adde
Vitell. Ovorum. N. ij.
Rob. Ribeſior. unc. j.

Clyſma.

♃. *Fol. recent. Endiv.*
Cichor.
Fumar.
Malvæ.
Biſmalvæ. ana m. j.
Cum *ſero lactis* decoct. & expreſſ. *unc.* x.
Adhibe pro Clyſmate vel ter de die.

AD INTESTINORUM INFLAMMATIONEM.

SECT. 966.

Victus.

♃. *Rad. Scorzoner.*
Tragopog.
Siſari.
Petroſelin.
Cichor. ana unc. ij.
Cum *Jure Carnis* S. A. decoct. ad *unc.* xxx.
Juſculo admiſce
Vitell. Ovorum. N. ij.
Salis. q. ſ.

Decoctum.

♃. *Rad. Valerian. hortenſ. unc.* ij.
Fol. Leviſtici m. ii.
Flor. Hyperici. m. j.
Agrimon. unc. ij.
Cum aq. decoct. ℔ ij. exhibe.
Bibat unc. ij. *omni hora.*

Ex eodem etiam fit *Clyſma*.

AD APHTHAS.

SECT. 990. N. I.

Potus.

♃. *Amygd. dulc. excortic. contuſ. unc.* ij.
Piſtachior. unc. j.
Semin. 4. frigid. maj. } *contuſ. ana drach.* ii.
min. }
Avenæ excortic. drach. iii.
Cum aq. vaſe clauſo decoque ſpatio I. horæ, tum adde
Rad. excortic. Glycyrrhiz. unc. i.
Ebulliant denuo parum, tum decocti accurate contriti. ℔ ij. exhibe.
Hoc bibat, fauces eo colluat & os.

Vel.

♃. *Rad. Paſtinacæ tenuifol. rubr.*
Siſari.
Chinæ.
Sarſaparillæ.
Raparum. ana unc. iv.
Hord. integri. unc. j.
Minutim contuſa cum aq. decoct. & fortiter expreſſ. *unc.* xxx. admiſce.
Syrup. Althea. unc. j.
In uſus eoſdem.

♃. *Bulb. Rapar. cum cortice q. ſ.*
Tyrocneſti, vel radula, ex bractea ferrata, radantur: tum exprimatur ſuccus, qui ebulliens leniter deſpumetur; hujus *unc.* xvj. admiſce
Vitell. Ovorum. N. ij.
Syrup. Violar. drach. iv.
Bibat unc. ß. *omni ſemihora.*

Cibi optimi.

Vid. §. 35. N. I. 3.

SECT. 990. N. 2.

♃. *Fol. Malvæ.*
Branc. Urſin.
Altheæ.
Parietar.
Verbaſc.
Mercurial.
Alchimill. ana unc. ij.
Rad. Altheæ. unc. i.
Bulbor. Rapar. unc. x.
Cum aq. decoct. & expreſſ. *unc.* xxxvj. admiſce
Vitell. Ovorum. N. iv.
Mell. Roſar. unc. ii.
F. Collutorium *ſemper in Ore*, & Gargariſma *aſſiduum*.

Fiat ex fæce reſidua *Cataplaſma*, *externè faucibus applicandum*.

Clyſma, ex iiſdem.

SECT. 990. N. 3.

℞. *Syrup. Papav. alb. unc.* ii.
Cremor. lact. dulc. unc. ii.
Vitell. Ovorum. N. ii.
Aq. ſtillat. Roſar. unc. ii.
M.
Hujus pauxillum ore aſſiduè contineat.

Vel.

℞. *Gelatinæ* CC. aut.
Carnis, benè ſpiſſæ, in fruſta conſciſſæ parum, q. ſ.
Aſſiduè imponatur linguæ, ut ſoluta ibi oblinat: & ſic lente deglutiatur.

Hæc leniunt excoriata.

Vel.

℞. *Decoct. Fol. rec. Agrimon. unc.* vii.
Mell. Roſar. unc. i.
M.
In eoſdem uſus.

Hoc laxata roborat.

SECT. 990. N. 4.

℞. *Rad. Oxylapath. unc.* i.
Cortic. Peruvian. drach. vi.
Tamariſc. drach. vi.
Fol. Agrimon. m. i.
Cum aq. decoct. ℔ iß. admiſce
Syrup. Kermes. unc. i.
Bibat unc. ß. *omni hora.*

Hoc inteſtinorum laxata vaſcula roborat.

SECT. 990. N. 5.

℞. *Rhei. drach.* i ß.
Myrobalan. citrin. ſine nucleis. unc. i ß.
Cum aq. decoct. & expreſſ. *unc.* iii. admiſce
Syrup. Cichor. cum Rheo. drach. xii.
F. Hauſtus.

IN NEPHRITIDE.

SECT. 997. N. 2.

℞. *Fol. recent. Chærophyll.*
Becabung.
Parietar. ana m. ii.
Rad. Acetoſell.
Cichor.
Bardan. ana unc. ii.
Cicer. rubr. unc. i ß.
Semin. contuſ. Papav. alb.
Card. Mariæ. ana drach. vi.
Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ, ℔iii. exhibe.
Capiat unc. ii. *omni* ¼ *horæ.*

℞. *Rad. Gramin. unc.* vi.
Semin. contuſ. Melonum. unc. i ß.
Glycyrrhiz. unc. i.
Cum aq. decoct. ℔iii. exhibe
In uſus eoſdem.

SECT. 1000.

Remedia hìc propria.

Agrimonia.
Alcea.
Alchimilla.
Althea.
Becabunga.
Bellis minor.
Bugula.
Chærophyllum.
Daucus Sylveſtris.
Dens Leonis.
Fœniculum.
Glycyrrhiza.
Fraga.
Gramen.
Herniaria.
Lactuca.
Lingua Cervina.
Mercurialis.
Nummularia.
Nymphæa.
Ononis.
Parietaria.
Perſicaria.
Scabioſa.
Virga aurea.
Urtica.

Syrup.

Syrup. Altheæ Fernelii.
Capillor. Veneris.
Cichorei cum Rheo.
Papav. alb.
—— Erratici.
Violaceus.

Sal Ammoniacus.
Gemmæ.
Marinus.

IN APOPLEXIA.

SECT. 1025.

Collutoria & Gargariſmata, in hoc caſu.

℞. *Rad. Imperator.*
Pyrethri.
Galang. ana unc. j.
Fol. recent. Origani.
Rutæ.
Thymi. ana m. j.
Flor. Lavand.
Matricar. ana unc. j.
Cort. Magellan. drach. vj.
Cum aq. decoct. vaſe clauſo ℔ iij. admiſce
Sp. Sal. Ammon. drach. iij.

Maſticatoria ſalivam moventia.

℞. *Maſtich.*
Ceræ alb.
Zingib. ana unc. j.
F. S. A. parvi Paſtilli.

Apophlegmatiſantia fiunt ex iiſdem.

SECT. 1026.

Vomitoria.

℞. *Vini Emetici. unc.* ij ß.
Oxymell. ſcillit. unc. j.
M. F. Hauſtus.

℞. *Cremor. Tartari Emet. gr.* vij.
F. una doſis.

℞. *Succi ex Raphan. ruſtic. expreſſ. unc.* j.
Oxymell. ſcillit. unc. ij.
M. F. Hauſtus.

℞. *Mercurii Vitæ. gr.* ij.

Purgans.

℞. *Diagryd.* gr. x.
Reſin. Jalapp. gr. x.
Sp. Vini rectific. drach. ij.
Accurate tritis, & ſolutis, admiſce
Syrup. Roſar. ſolutiv. cum Senn. drach. vj.
F. Hauſtus.

SECT. 1028.

Vapor ſtimulans Nares.

℞. *Tinct. Caſtor.*
Sp. Sal. Ammon. ana drach. ij.
M.
Subolfaciat ſæpe.

℞. *Aceti acerrimi.*
Tinct. Caſtor. ana drach. ii.
M.
In eoſdem uſus.

℞. *Ol. ſtillat. Roriſmar.*
Tanacet.
Lavand.
Rutæ.
Abſinth. ana gutt. iv.
Infuſ. Caſtor. drach. j.
Unguent. Nervini. unc. j.
Sal. vol. oleoſ. drach. j.
M. F. S. A. Balſamus.
Pro ſuffitu ſub naribus, & circa tempora, affricandus.

Acre Clyſma.

℞. *Pulp. Colocynth. drach.* ß.
Fol. Tabaci. drach. i ß.
Aq. unc. x. incoctis, admiſce
Salis Gemm. drach. ii.
F. Clyſma.

SECT. 1030. N. 2.

Inprimis verò ex *Senna* & *Tamarindis*; Vid. §. 396. N. 2.

SECT. 1030. N. 3.

Vide §. 954. 966.

IN PARALYSI.

SECT. 1068.

Vid. 75. N. 5. §. 54. N. 4.

SECT. 1069.

℞. *Maſtiches.*
Olibani.
Succini ana unc. ß.
M. F. Pulv.
Hujus drach. j. *ſuper prunam ſparſæ fumus excipiatur panno ſicco, calido, ex lana. Quo dein fortiter fricentur partes.*

℞. *Sp. Lavendulæ. unc.* iij.
Sal. Ammon. drach. ij.
Tinctur. Caſtorei. drach. iv.
Aq. ſtillatit. Lavendulæ. unc. vi.
M.
Perfricentur hae cum miſtura partes.

℞. *Emplaſtr. de Cumin.*
Melilot.
Galbani purati. ana unc. i.
Olei Caſtorei. unc. ß.
M. F. Emplaſtrum ad alutam.
Parti affectæ, prius fricatæ, apponatur.

℞. *Olei infuſ. Abſinth.*
Anethi.
Chamæmel.
Nepetæ.
Rutæ.
Trifol. odorat.
Caſtorei.
Crocini.
Irini.
Lumbricor. terreſtr.
Nardini.
Terræ. ana drach. i.
☿ *Unguent. Agrippæ.*
Arthanitæ.
Martiat.
Nervin. ana drach. vi.
M. F. Linimentum.

Emplaſtra acria.

De Cumino.
Galbano.
Meliloto &c.

IN MANIA.

SECT. 1126.

℞. *Cortic. Peruvian. drach.* ii.
Magellan. drach. iii.
Conſerv. Anthos. unc. i.
Syrup. Kermes. q. ſ.
Ut F. Conditum.
Capiat drach. ß. *omni trihorio de die.*

Vel.

℞. *Diaſcord. Sylvii. drach.* i.
Elæoſacchar. ex ol. Citri. drach. ii.
Rad. Helenii condit. unc. i.
Syrup. 5 *rad. aperient. q. ſ.*
Ut F. Conditum.
Uſus idem.

Vel.

℞. *Rad. Zingib. condit. unc.* iii.
Cortic. Arant. condit. unc. ii.
Nucis Myriſt. drach. iv.
Syrup. Artemiſ. Fernel. q. ſ.
Ut F. Conditum.
Capiat ut prius.

Vel.

℞. *Theriac. Androm.*
Diateſſar. Meſuæ. ana unc. i.
Conſerv. Abſinth. unc. ß.
Rad. Angelic. drach. ii.
Syrup. Tunicæ. q. ſ.
F. Conditum.
Sumat drach. i. *quater interdiu.*

℞. *Cortic. Peruvian.*
Magellan.
Citrei.
Arantior.
Chinæ.
Cinnam. ana unc. i.
Summit. Serpill.
Thymi.
Mari Syriac. ana unc. ß.
Fl. ſtœchad. Arab.
Lavend.
Tanacet. ana unc. i.

Ligni

Ligni Agalloch.
Saſſafr. ana drach. vj.
Cum *Vini Hiſpan.* ℔vj.
F. S. A. Vinum medicat.
Capiat unc. ij. *quater de die, vacuo ſtomacho.*

IN RABIE CANINA.

SECT. 1144.

Clyſma.

♃. *Nitri. drach.* ij.
Aceti Sambuc. unc. j.
Mell. Roſar. unc. j.
Aq. decoct. Hord. unc. x.
M. F. Clyſma.

♃. *Sal. marin. drach.* ij.
Aceti flor. Calend. drach. vj.
Mell. commun. unc. j.
Aq. ſtillat. Rutæ. unc. x.
F. Clyſter.

AD SCORBUTUM.

SECT. 1160. L. *α.*

Purgans.

♃. *Tart. Vitriol. non acid.*
Criſtall. Tartar.
Sal. Polychreſt. ana drach. ß.
M. F. Pulv.
Mane hauriendus ex Sero lactis: ſuperbibat dein
Seri. unc. xij.

Aliud.

♃. *Sal. Prolychreſt. drach.* ij.
Pil. Coch. maj. ſcrup. j.
Syrup. Roſar. ſolut. cum ſenn. drach. vj.
Aq. ſtillat. Cichor. unc. ii.
M. F. Hauſtus.

♃. *Elixir. propr. cum ſale Tart. pp. drach.* ii.
Syrup. Roſar. ſolut. cum ſenn. drach. vii.
Aq. ſtillat. Fumar. unc. ij.
M. F. Hauſtus.

♃. *Pil. Coch. Maj. drach.* j.
F. Pil. N. xxi.
Capiat duas veſperi ante ſomnum, mane 5. *ante jentaculum.*

SECT. 1160. L. *β.*

Attenuantia digerentia.

Tinctura ſalis Tartar. Helmontiana *drach.* j.
Ex vini unc. ij.
——————— Harvejana. *drach.* iv.
Ex vini unc. iii.
——— Martis Ludovici. *drach.* i.
Ex vini unc. i.
Tartarus Vitriolatus. } *Singula ſumi*
Cryſtalli & Cremor Tartari. } *poſſunt ad*
Vitriolum Martis. } *drach.* ß.
Sal. Polychreſtus.
Sales Tacheniani ex Vegetabil. *drach.* i.
Ex Vini unc. iii.
Elixir. propr. cum Sp. Aceti pp. *drach.* ii.
Sale Tartar. pp. *drach.* ii.
Aquis aromat pp. *drach.* iii.
Sales volat. oleoſi Aromatici. *drach.* j.
Sapo Venetus. *drach.* iv.
Starkejanus. *ſcrup.* ß.
Oxymel ſimplex. *unc.* iv.
Scilliticum ſimplex. *unc.* iii.
compoſitum *unc.* ii.
Conſerva Acetoſæ.
Lujulæ.
Poma Aurantia.
Chinenſia.
Citrea.
Limonia.
Granata.

SECT. 1160. L. *γ.*

Specifica Antiſcorbutica leniora.

Abrotanum mas.
fœmina.
Abſinthium latifolium.
tenuifolium.
Acetoſæ omnes ſpecies.
Acetoſellæ omnes ſpecies.
Ageratum.
Agrimonia.
Anagallis mas.
fœmina.
Artemiſia.
Balſamita.

Bar-

Bardana.
Becabunga.
Botrys.
Braſſica rubra, capitata.
Bunium.
Buxus.
Chærophyllum.
Chamædrys.
Chamæpitys.
Cichorea.
Crambe.
Cuminoides.
Endivia.
Eupatorium Cannabinum.
Fœniculum.
Fumaria.
Galegæ ambæ ſpecies.
Hedera terreſtris.
Lapatha.
Leviſticum.
Majorana.
Meliſſa.
Mentha.
Naſturtium aquaticum.
— hortenſe.
Nummularia.
Rheum-barbarum.
Salvia.
Scabioſa.
Scordium.
Sophia.
Veronica.
Urtica.

Poma aromatica odorata.

Aurantia.
Citrea.
Granata.
Limonia.

Fructus Berberis.
Ceraſa matura quæcunque,
Fraga.
Groſſulariæ.
Mori.
Poma acido-dulcia.
— Armeniaca.
— Perſica.
Pruna matura quæcunque.

Fructus Rubi vulgaris cæſii.
— — — rubri.
— Idæi.

Fructus Sambuci.
— Tamarindi.
— Vitis Idææ.

SECT. 1161.

Scorbutica acriora.

Acriviola.
Allia.
Alliaria.
Arum.
Armoracia.
Abſinthium.
Cepæ.
Chelidon. majus.
Cochlearia.
Enula.
Eryſimum.
Eruca.
Gentiana.
Gratiola.
Iſatis.
Piperitis *vel* Lepidium.
Porrum.
Ptarmica draco.
Raphanus hortenſis.
— — ruſticanus.
Ruta.
Sabina.
Santonicum.
Saponaria.
Sedum minus vermiculare acre.
Sinapi,
Trifolium aquaticum.

Succus expreſſus.

℞. Raphan. ruſtican. radula raſi. unc. iv.
Fol. rec. Cochlear.
Nummular.
Urticæ. ana m. iv.
Succum S. A. exprime & Saccharo miſce,
Capiat drach: ij. *quater vel ſexies de die.*

Spiritus.

℞. Semin. Sinapi.
Raphan. hortenſ.
Erucæ.
Eryſimi.
Naſturt. hortenſ. ana unc. j.
Fol. Cochlear.

Fol.

Fol. Lepidii.
Raphan. ruſticani. ana m. ii.
Conſciſſis & contuſis adde
Sal. marini. unc. ii.
Flor. Cerevisiæ. unc. j.
Sp. Vini q. ſ. ad exceſſum duorum digitorum.
Deſtilla & cohoba ter.

Sal-Volatile.

Præcedentibus, loco *Sal. marin.* & *flor. Cerevisiæ*, admiſce
Sal. Ammon. contuſi. unc. iii.
Cinerum clavellat. unc. vij.
Deſtilla ut ante.

Cerevisia.

♃. *Fol. recent. Cochlear.*
Erucæ.
Eryſimi.
Trifol. aquat. ana m. i.
Semin. recent. contuſ. Naſturt. hortenſ.
Raphani hortenſ.
ana unc. ij.
Flor. Centaur. min. unc. j.
Rad. Raphan. ruſtic. unc. v.
Conciſſa reconde in Cerevisiæ recentis & ferveſcentis $\frac{1}{2}$ dolio.
Pro potu aſſiduo.

Vinum.

♃. *Bulb. Ari recent. effoſſi. unc.* ß.
Raphan. ruſtic. unc. j.
Fol. Cochlear.
Trifol. aquatic. ana m. j.
Semin. Sinapi. unc. ij.
Vini Rhenani. ℔ vj.
F. S. A. Vinum Medicatum.

SECT. 1162.

Antiſcorbutica modicè adſtringentia.

Capparis.
Flos Geniſtæ.
Fraxinus.
Lapathum, omneſque ejus ſpecies.
Lupulus.
Polypodium quercin.
Rhabarbarum.
Tamariſcus.

Antiſcorbutica frigidiuſcula.

Poma odorata. { Aurantia. Citrea. Limonia Chinenſi. Granata.

Fructus horæi acido-dulces.

Acetoſa.
Acetoſella.
Cichorea.
Endivia.
Lujula.
Lactucæ.
Taraxaca.
Hydrogala, æſtate.
Serum Lactis.
Lac ebutyratum.

Tartarus & omnia Acida tartariſata.

Calida, & Acria.

Vid. §. 1161.

SECT. 1163.

Collutoria Oris.

In Calidis.

♃. *Myriæ Limonum.*
Mell. roſac. ana unc. ij.
Sp. ſal. dulc. drach. ß.
Aq. ſtillat. Rutæ. unc. ij.
M.

♃. *Sp. Salis marini. drach.* ij.
Aq. ſtillatit. Salviæ. unc. viij.
M.

♃. *Succi Limon. recent. unc.* j.
Salis Ammoniac. drach. j.
Aq. ſtillatit. Rutæ. unc. vj.
M.

In Frigidis.

♃. *Sp. Theriacal.*

Sp.

Sp. Cochlear. ana unc. j.
Mell. Anthoſat. unc. ij.
M.

℞. *Sp. Vini Camphorati, unc.* ß.
Tinctur. Myrrhæ. unc. j.
Rob Juniperin. unc. ß.
Aq. ſtillatit. Abſinth. unc. iv.
Sal. gemmæ. drach. ʒ
M.

SECT. 1164.

℞. *Fumariæ.*
Acetoſæ.
Becabungæ.
Trifol. aquat. ana m. j.
Seri Lactis.
Lactis ebutyrati. ana pint. ij.
F. Decoctum.
℞. *Acetoſellæ. m.* j ß.
Betonicæ.
Chærophylli. ana m. ß.
Tamarindor. unc. j ß.
Conſciſſa infunde cum
Seri lactis æſtivi ℔ iij.
Spatio horæ, in calore fere fervido, abſque ebullitione tamen, dein per linteum expreſſo admiſce
Syrup. e ſucco Citri.
Rubi Idæi.
Violacei. ana unc. j.
Bibat de alterutro omni ſemihorio interdiu unciam unam.

IN PHTHISI PULMONALI.

SECT. 1200. N. 2.

℞. *Conſerv. Roſ. rubr. unc.* iij.
Bol. Armen. lævigat. drach. ij.
Syrup. Myrtin. q. ſ. ut
F. Conditum.
Capiat drach. j. omni bihorio.
℞. *Fol. teneror. Plantagin. unc.* iij.
Flor. Papaver. Rhœad. unc. j ß.
Semin. Plantag. rec. unc. j.
M. S. A. cum ſ. q. *Sacchari*, ut
F. Conſerva.
Doſis ut ſupra.

℞. *Fol. Acetoſæ.* m. ij.
In *Seri Lactis* ℔ j. decocti, & expreſſi,
Unc. j. bibatur omni hora diei.
℞. *Rad. Tormentill. unc.* ij.
Pentaphylloides argentinæ. m. iij.
Flor. Pentaphylloid. rubr. paluſtr. unc. j.
Semin. contuſ. Acetoſæ. unc. ß.
Cortic. Tamariſci. unc. ij.
Cum aq. decoct. ſpatio ¼ hor. ℔iv. admiſce
Syrup. Myrtin. unc. ij.
Bibat unc. ij. omni bihorio diei.

Balſamica leniſſima.

℞. *Amygdal dulc.*
Nucleor. Cocos.
Piſtachior.
Semin. Papav. albi. ana unc. iv.
Accurate contuſis S. A. ſine multo igne exprime Oleum.
Hujus Ol. drach. j. bibatur omni bihorio, vel quadrihorio, cum regimine.
℞. *Terebinth. nativ. unc.* ß.
Glycyrrhiz. q. ſ. ut
F. Maſſa Pil. formandis idonea.
Capiatur una gr. iv. omni quadrihorio.

Vel.

℞. *Terebinth. nativ. unc.* ß.
Gumm. Tragacanth. pulveris. drach. v.
Amyli. q. ſ. ut
F. Maſsa, *in eoſdem uſus.*

Balſamus Lucatellæ. *Capiat drach. ß. ter quotidie, vacuo ventriculo, ſuperbibendo unciam j. Mulſæ ſequentis.*

Mulſa Balſamica.

℞. *Flor. purorum, recentium, Betonicæ.*
Hyperici.
Paralyſios.
ana pug. j.
Cum aq. calida fiat Infuſio, vaſe clauſo, ſpatio ſemihorii, tum Infuſi puri ℔jß. admiſce
Mellis Maſſilienſis. unc. ijß.

SECT. 1200. N. 3.

℞. *Aquæ puræ.* ℔ij.
Lactis recens mulſi. ℔j.
M.
Hoc ſolo utatur pro potu, quantum lubet.
℞. *La-*

℞. *Lactis recens mulſi.* ℔ ß.
Panis biſcocti. unc. j.
Sacchari. drach. ij.
Cruda miſce.
Sumatur quater quotidie, nec utatur alio cibo.

℞. *Lapid. Cancror.* drach. ij.
Sapon. Veneti. drach. ß.
Sacchari Perlati. drach. ij.
M. F. Pulv. divid. in xij. doſ.
Capiat ſemper unam ante uſum lactis cum pane.

SECT. 1209.

℞. *Oxymell. ſimpl.* unc. iv.
Tart. Vitriolat. drach. j.
Syrup. 5. rad. aperient. unc. ij.
Aq. ſtillat. fermentatæ Abſinthii.
Card. bened.
Hyſſopi. ana unc. iv.
M.
Bibat unc. iij. *omni bihorio.*

℞. *Lignor. trium Santalor.* ana unc. j.
Saſſafr. unc. jß.
Rad. Chinæ.
Sarſaparill. ana unc. iij.
Flor. Centaur. min. unc. ß.
Cum aq. decoct. vaſe clauſo S. A. ſpatio ¾ horæ, adde
Glycyrriz. decortic. unc. j.
Ebulliant denuo parum: dein Decoct. ℔ iv. exhibe.

℞. *Rad. Caryophyllat. montan.* unc. ij.
Apii.
Bardanæ.
Eryngii.
Graminis.
Liquiritiæ.
Mei Athamant.
Petroſelini.
Phu.
Rubiæ tinctor. ana unc. j.
Fol. Agrimoniæ.
Artemiſiæ.
Capill. Veneris.
Chamædryos.
Chamæpityos.
Hyſſopi.
Parietariæ.
Scabioſæ.
Fol. Tuſſilaginis.
Urticæ.
Chærophylli, ana m. j.
Semin. Apii.
Hyperici.
Pæoniæ. ana unc. j.
Flor. Betonicæ.
Hyperici.
Centaur. min. ana pug. j.
Ex his vel ex quibuſdam horum F. Decoctum S. A.
Cujus unc. iij. *bibantur omni trihorio.*

℞. *Myrrhæ tenuiſſimè contritæ.* drach. ij.
Spermat. Ceti. drach. iv.
Accuratè trita permiſce
Terebinth. nativ. unc. ß.
Admiſce
Pulveris Olibani q. ſ. ut
F. Maſſa formandis Pil. apta.
Capiat gr. iij. *omni trihorio.*

℞. *Balſam. Peruvian. albi.*
Copaïb. albi. ana drach. ij.
Vitell. Ovor. unc. ß.
Accuratè ſubactis adde
Pulv. Glycyrrhiz. q. ſ. ut
F. Maſſa Pilularis.
Capiat gr. ij. *mane, meridie, veſperi.*

℞. *Maſtiches.*
Myrrhæ.
Olibani. ana drach. ij.
F. Pulv. ſubtilis, interim fluat in fictili ad ignem leniſſimum.
Succi Glycyrrhizæ, inſpiſſat.
Terebinthinæ puriſſimæ. ana unc. ß.
Tum admiſce *pulverem præſcriptum* ſub finem addendo
Balſami ex Mecha. drach. j.
F. Maſſa copioſo *Glycyrrhizæ* pulvere reſpergenda.
Sumat quotidie, quater, vacuo ventriculo, maſſulam granor. vj. *ſuperbibendo Uncias* vj. *ſequentis potus.*

℞. *Fol. tenerior. Agrimon.*
Betonicæ.
Botryos.
Hederæ terreſtr.
Scabioſæ.
Tuſſilaginis.
Veronicæ. ana unc. ß.
Glycyrrhizæ. unc. j ß.
F. Infuſum, ſine ebullitione, in magno calo-

calore, vaſe accuratè clauſo, cum aqua ℔ ij.

SECT. 1210.

Vid Omnia præſcripta §. 1209.

℞. *Fol. recent. Veronic. maris.* m. j ß.
Parietar.
Rutæ. ana m. j.
Valerian. hortenſ. m. ß.
Semin. Papav. contuſ. unc. iij.
Rad. Petroſelin. unc. vj.
Cum aq. S. A. decoct. ℔ jv. adde
Syrup. Capill. Veneris. unc. ij.
Bibat. unc. iv. *omni trihorio.*
Veſperi ſumat *Pilulam* unam harum;

℞. *Pilul. Cynogloſſ. drach.* j.
F. Pil. *gr.* iv.

Conſolidans Paregoricum, dandum ubi jam deſinit Pus cum levamine.

℞. *Fol. recent. Borragin.*
Symphyti min.
Malvæ. ana m. j.
Flor. Papav. rhœad.
Verbaſci.
Hyperici. ana unc. j.
Rad. Symphyt. maj. unc. ß.
Altheæ. unc. j.
Semin. contuſ. Melon.
Papav. alb. ana unc. j.
Cortic. Peruvian. drach. vj.
Cum aq. decoct. ℔ iv. exhibe;
Bibat unc. iij. *omni quadrihorio.*

IN HYDROPE.

SECT. 1233.

℞. *Rad. Imperator.*
Ariſtoloch. utriuſque.
Zedoar.
Siler. montan. ana unc. j.
Zingib. drach. vj.
Flor. Centaur. minor. unc. ij.
Roriſmar. unc. j.
Gratiol. Germanor. drach. iv.
Baccar. Lauri.
Juniperi. ana unc. j ß.
Thymi.
Serpilli.
Mari Syriaci. ana unc. j.
Semin. Abſinth.
Tanacet.
Santon. ana unc. j.
M. F. S. A. omnium Pulv. tenuis, tum
℞. *Pulv. præſcript. unc.* vj.
Vini Gallici meri. ℔. jv.
F. S. A. Vinum Medicatum.
Bibat unc. ij. *quater de die, vacuo ſtomacho, cum regimine.*

Vel.

℞. *Pulv. præſcript. unc.* ij.
Conſerv. Anthoſ. unc. j.
Syrup. Artemiſ. Fernelii. q. ſ. ut
F. Conditum
Doſis drach. ß. *omni quadrihorio.*

Aut

℞. *Pulv. præced. unc.* xij.
Cereviſiæ meracioris ½ *tonnæ.*
F. Cereviſia Medicata.
In uſus quotidianos.

Quin

℞. *Pulv. ejuſd. drach.* iv.
Vini albi generoſi. unc. viij.
F. S. A. Infuſio.
Bibat unc. j. *omni bihorio.*

Huc, Elixiria propriet.
Sales vol. Oleoſi.
——— ——— Aromatici.
Sp. vol. acres Oleoſi.
——— ——— Aromatici.
——— ——— Cephalici.
——— ——— Matricales.
——— ——— Stomachici.
&c. pertinent.
Vid. §. 75. N. 5. §. 54. N. 4. §. 135.

SECT. 1234.

℞. *Ol. ſtillat. cortic. Citrei.*
Aurant.
Cinnam. ana gutt. iij.
Flor. Lavend.
Juniperi. ana gutt. ij.
Cum *Sacchari. drach.* vj.

F. S.

F. S. A. Elæoſaccharum, quod admiſceto dein
Rob Samb.
Juniperi. ana unc. iij.
Sp. Salis. drach. j.
Aq. ſtillat. cortic. Citrei.
Aurant.
Cinnam. ana unc. ij.
Menthæ. unc. x.
Capiat unc. j. *omni bihorio*.

℞. *Succi rec. expreſſi ex tota rec. herba conſciſſa.* { *Fumariæ. Cichorei. Taraxaci. Acetoſæ.* } *ana* ℔j.
Cremor. Tartari ℔ß.
Leni igne decoque ad ½; dein depurati hujus Decocti *unc.* x. admiſce
Rob Sambuci. unc. x.
Capiat unc. ß. *omnibihorio*.

℞. *Sp. Nitri dulcis. drach.* iv.
Cochleariæ. drach. vj.
Syrup. Cichorei cum Rheo
5. *rad. aperient. ana unc.* j.
Vini Rhenani. ℔ j.
M.
Bibat unc. j. *omni bihorio*.

SECT. 1237. N. 3.

℞. *Turbith. mineral. gr.* ß.
Zingib. albi. gr. x.
M. F. Pulv.
Mane ſumendus alterno die, ex pauxillo pulpæ Pomi toſti.

℞. *Mercur. præcipit. rubri gr.* j.
Nucis myriſt. gr. vj.
M. F. Pulv.
In uſus eoſdem, ſumendus ut prior.

℞. *Mercur. ſublim. dulc. gr.* vij.
Cortic. *Magellan. gr.* viij.
M. F. Pulv.
In uſus eoſdem.

℞. *Tartari emetici. gr.* ß.
Elæoſacchari Citrei. gr. vj.
M. F. Pulv.
Tertio quoque die ſumendus.

℞. *Emetici mitiſſimi, ex Antimon. p.* ij.
Nitri p. v. *detonando præparati. gr.* iv.
F. Pulv.
Omni mane aſſumendus.

℞. *Limatur. Cupri. gr.* x.
Sal. vol. oleoſi. drach. vj.
M. F. Tinctura cærulea,
Capiat gutt. xij. *ter de die, vacuo ſtomacho, ex Syrup.* 5. *rad. aperient. unc.* ß.

SECT. 1243.

Vid. 334.

SECT. 1245.

℞. *Vini Emetici vulg. unc.* ijß.
Una doſi.

℞. *Tartari emetici. gr.* vj.
Una doſi.

℞. *Turbith. mineral. gr.* vij.
Una doſi.

℞. *Succi recent. expreſſi Corticis medii Sambuci. unc.* j.
Syrup. Violar. unc. ß.
Pro una doſi.

℞. *Fol. Soldanellæ marin. unc.* j.
Comedat una vice.

℞. *Elaterii. gr.* iv.
Syrup. de Baccis Rhamni cathartici unc. j.
M.
Pro una doſi.

SECT. 1247.

℞ *Reſin. Jalap.*
Scammon. ana drach. j.
Fol. Sennæ pulv.
Semin. contuſ. Carthami. ana drach. iv.
Sp. Vini rectific. ℔ j.
F. S. A. Tinctura, cui puræ admiſce
Syrup. Roſar. ſolut. cum Senna. unc. vj.
Bibat unc. j. *mane*.

℞. *Lunę purgativæ Boyleanæ.*
Micæ Panis. ana gr. iv.
M. F. Pil. *gr.* ij.
Capiatur una omni ſemihorio, donec incipiat purgatio.

SECT.

SECT. 1250.

℞. *Limaturæ Ferri rec. non rubigin. unc.* ij.
Cortic. Peruviani.
Magellan. ana unc. ij.
Rad. Rhei exſiccatæ unc. ß.
Vini Rhenani generoſiſſimi. ℔ ij.
F. S. A. Vinum Medicatum.
Doſ. unc. ij. *ter de die, vacuo ſtomacho.*

SECT. 1252. N. 2.

℞. *Rad. elect. Bryon.*
Jalapp.
Fol. Rutæ.
Abſinthii.
Cinaræ hortenſ.
Flor. Melilot.
Centaur. min.
Bulb. Ceparum.
Allior. ana unc. ij.
Cum aq. comm. q. ſ. decoct. S. A. in Cataplaſma, ſub finem admiſce
Galbani in vitello Ovi ſ. a. ſubacti. unc. ij.
Farin. Lini. unc. j.
Ol. Lini. drach. iv.
Sal. Ammon. drach. iv.
M.

℞. *Sapon. Venet. drach.* iv.
Sp. Vini theriacal. unc. xij.
M. accuratè pro Fomento.
Cum laneis pannis applicando.

℞. *Sal. marin. decrepit. ſicciſſimi, calidi, tenuiſſimè triti. q. ſ.*
Intra lintea conſuta applicetur, renovando ſimulac maduerit.
℞. *Benzoin.*
Olibani.
Sarcocollæ.
Reſin. Guajaci. ana unc. ß.
Camphoræ, drach. ß.
Maſtiches. unc. j.
Salis Ammoniac. ſcrup. ij.
M. F. Pulv. *Cujus incenſi vapor excipiatur nudo ſcroto, dein panni lanei ſumo hoc vaporoſi, calidi, ſuper applicentur.*

IN PODAGRA.

SECT. 1275. L. α.

Vid. 1233.

SECT. 1275. L. β.

℞. *Alcaheſt Glauberi. unc.* j.
Sumat, omni mane. gutt. ix. *ex Jure vitulino.*

℞. *Ciner. Geniſtæ. unc.* j.
Vini Rhenani. ℔ j ß.
M.
Bibat depurati liquoris unc. ß. *omni mane.*

IN MORBIS VIRGINUM.

SECT. 1291. N. 3.

Aloe.
Myrrha.
Bryonia.
Colocynthis.
Gumm. Ammon.
Bdellium.
Sagapenum.
Opopanax.
Galbanum.
Aſa fœtida.

Elixir proprietatis quodcunque.

SECT. 1291. N. 4.

Omnia hic ſupra N. 3.

Ariſtolochia.
Artemiſia.
Cardiaca.
Chamæmelum.
Juniperus.
Majorana.
Marum.
Matricaria.
Pulegium.
Ruta.
Sabina.
Salvia.
Sambucus.
Serpillum.

Tana-

Tanacetum.
Thuya.
Thymus.

Tum §. 75. N. 5. §. 54. N. 4.

SECT. 1291. N. 5.

Emplaſtra de Cumino.
Meliloto.
Galbano.
Baccis Lauri.
Labdano.
Oxycroceum.
Applicata cavis pedum, umbilico & inguinibus.

Fotus, ex *Sapone Venet. & Decoct. herbarum* N. 4. §. 1291.
Linimenta ex Unguento Martiato.
Nervino.
Enulato ſine Mercur.
Agrippæ.
De Arthanita.

Olea Aromatica ſtillatitia. vid. §. 75. N. 5. inter Stimulantia, præcipuè verò
Oleum ſtillatit. Baccar. Juniperi.
Hyſſopi.
Macis.
Majoranæ.
Origani Cretici.
Roſmarini.
Sabinæ.
Spicæ.
Tanaceti.
Succini.

Olea infuſa Abſint.
Anethi.
Chamæmeli.
Nepetæ.
Rutæ.
Caſtorei.
Crocini.
Irini.
Lumbricor. terreſtr.
V. G.

℞. *Unguent. Martiat.*
Nervini ana. unc. j.
Olei ſtillatit. Baccar. Juniperi. drach. j.
Ol. Stillat. Sabinæ.
Infuſi Rutæ.
Caſtorei. ana unc. ß.
M. F. Linimentum in hoc caſu,
Umbilico, pubi, inguinibus applicandum.

Vapores, ex Decocto N. 4. *Utero excepti.*

SECT. 1291. N. 6.

Vid. 1250.

AD GRAVIDARUM MORBOS.

SECT. 1300.

℞. *Cortic. elect. depurat. Citrei.*
Aurantior.
ana unc. ij.
Cinnam. drach. vj.
Magellan. drach. ii.
Vini Hiſpan. ℔ iij.
F. Vin. Medicatum.
Capiat unc. ij. veſperi itura cubitum.

℞. *Sal. vol. oleoſ. drach. ß.*
Tinct. Gumm. Lacc. drach. ij.
Caſtor. drach. ß.
M.
Capiat gutt. xij. in Paroxyſmo Hyſterico.

℞. *Succ. Citrei rec. expreſſi.. unc. iv.*
Syrup. Kermeſin. unc. iv.
Vini Rhenani. ℔ iij.
Tinct. Cinnam. unc. ij.
Cortic. Citrei. unc. iij.
M.
Capiat unc. iß. in languore.

℞. *Rob Ribeſior.*
Mivæ Cydonior.
Syrup. Berberis condit.
Acetoſ. Citrei. ana unc. ij.
Sp. Vitæ Matthiol. unc. j.
Aq. ſtillat. cortic. Citrei. unc. xij.
M.
Capiat unc. ß. in languore.

SECT. 1302.

℞. *Unguent. Popul.*
Roſac. ana unc. j.
Nutrit. drach. vi.
Sacchar. Saturni. ſcrup. j.

Ol. inſuſ. Roſar.
Violar.
Hyperici, *ana unc.* ß.
M. F. Linimentum, *huic caſui aptum*.

SECT. 1307.

℞. *Lapid. Hæmatit.*
Bol. Armen.
Sang. Dracon. ana drach. j.
Syrup. Myrtini. unc. j.
Laud. puri. gr. iij.
Aq. ſtillat. Plantag. unc. vj.
M.
Capiat unc. ß. *omni* ½ *horæ*, *donec inceperit leniri malum*, ſi medicamento hujuſmodi ſuperabile ſit.

IN PARTU DIFFICILI.

SECT. 1316.

Linimenta.

Vid. §. 35. N. 3. §. 1302.

AD PUERPERIOS MORBOS.

SECT. 1324.

℞. *Lapid. Cancr. drach.* iij.
Corall. rubr. drach. ij.
Margarit. drach. j.
Laud. puri. gr. iij.
Syrup. Kermes. drach. vj.
Aq. ſtillat. cort. Citrei.
Meliſſ.
Majoran. ana unc. iij.
M.
Capiat unc. ß. *omni* ½ *horæ*, *donec ſopiatur dolor*; *ſuperbibendo unc.* ij. *ſequentis*.

℞. *Hord. mund.*
Avenæ integræ. *ana unc.* j.
Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ ℔ iij. admiſce
Vini Rhen. ℔ j.
Aq. ſtillat. Cinnam. unc. ij.
Syrup. Kermeſin. unc. iß.

℞. *Olei ſtillat. Cinnam. gutt.* ij.
Sacchari perlati, *drach.* j.
F. S. A. Elæoſaccharum, cui dein admiſce
Margarit. Occid. drach. ß.
Matris perlar. drach. j.
Corall. rubr. drach. ß.
Laudani puri. gr. iij.
M. F. Pulv. ſubtiliſſ. divid. in vj. doſ. æq.
Sumat unam omni ſemihora ex Vini rhenani unc. ß. *donec dolor miteſcit*; *dein detur una tantum*, *mane & veſperi*, *per binos dies*.

SECT. 1336. N. 1.

Antacida.

Vid. §. 66. N. 5. §. 76. & §. 1324.

SECT. 1336. N. 2.

Diluentia.

Vid. §. 54. N. 4.

SECT. 1336. N. 3.

Diſcutientia hic bona.

℞. *Fol. Chamæmel.*
Sambuc.
Melilot.
Lavend. ana unc. ij.
Croci. drach. j.
Cum *Lacte dulc.* decoct. in Cataplaſma admiſce
Sapon. Venet. drach. ij.
Micæ Panis albi. q. ſ.

SECT. 1338.

℞. *Sp. flor. Roriſmar.* q. ſ.
Applicetur cum linteo.

℞. *Ol. Amygdal. dulc.*
infuſi Hyperici.
Violar.
Roſar. ana unc. ß.
M. F. Linimentum.

℞. *Unguent. Roſar.*
Popul.
Nutrit. ana unc. ß.
M.

IN

IN MORBIS INFANTUM.

SECT. 1342.

℞. *Mell.*
Vini Gall.
Hydromell. ana unc. ß.
M.
Una doſis.

℞. *Syrup. Cichor. cum Rheo. drach.* iii.
Sapon. Venet. drach. ß.
Aq. ſtillat. Meliſſæ. unc. ß.
M.
Una doſis.

SECT. 1343.

℞. *Cinnam.*
Maceris.
Nucis myriſt.
Maſtich.
Olibani. ana drach. ii.
Sp. Vini Theriacal. unc. iv.
F. Tinctura;
Dein
℞. *Vitell. Ovi.* N. j.
Tincturæ præſcriptæ. unc. ß.
Aq. ſtillat. Roſar. drach. ij.
Excepta pauxillo mica panis ſtomacho applicentur.
℞. *Flaved. cortic. Citrei raſi. unc.* ß.
Nucis myriſt. drach. ii.
Vini Hiſpan. drach. iii.
M. conterendo ſimul in mortario.
Et mica panis excepta applicetur ut prius.

SECT. 1346.

℞. *Caſſiæ rec. extract. drach.* ß.
Rhei. gr. iii.
Syrup. Cichor. cum Rheo. drach. ii.
M.
Pro una doſi.

℞. *Mannæ Calabrin. drach.* ii.
Syrup. Roſar. ſolut. drach. i.
Aq. ſtillat. flor. Sambuci, drach. iv.
M.
Pro una doſi.
℞. *Mell. albi. drach.* iii.
Syrup. Roſar. ſolut. cum Senna. drach. i.
Aq. ſtillat. Cichor. drach. iv.
M.
Pro una doſi.

℞. *Rhei elect. gr.* vi.
Agaric. elect. gr. ii.
Syrup. Violar. drach. ii.
Exacte contritis admiſceto
Aq. ſtillat. Meliſſ. drach. ii.
Pro una doſi.

℞. *Sapon. Venet.* parum in globulum vel conum formati.

℞. *Globulum exiguum* vel *Conulum*, factum *ex Sacchara coniformi.*

℞. *Mel* ad duritiem coctum & in Suppoſitorium exiguum formatum.

℞. *Sebi Candelarum parum*, forma in ſpeciem debitam.

Cardiaca hic bona.

℞. *Mell. drach.* i.
Vini Hiſpan. drach. ii.
Vitell. Ovi. drach. ii.
M. F. Hauſtus.

℞. *Aq. ſtillat. Cinnam. drach.* ii.
Elixir. propr. cum ſale Tartar. pp gut. vj.
Syrup. Kermes. drach. i.
M. F. Hauſtus.

SECT. 1347.

℞. *Seri Lact. rec. drach.* vi.
Mellis. drach. i.
M. F. Hauſtus.

℞. *Seri Lact. rec. unc.* ii.
Sapon. Venet. drach. i ß.
Mell. drach. ii.
M. F. Clyſma.

SECT. 1348.

℞. *Ol. Lini. drach.* i.
Syrup. Althææ. drach. ii.
M.
Pro una doſi.

℞. *Ol. Olivar.*
Syrup. capillor. Vener. ana drach. ij.
M.
Pro una doſi.

℞. *Ol. Amygdal. dulc. rec. drach.* iij.
Syrup. Glycyrrhiz. drach. ij.
Pro una doſi.

℞. *Olei Lini. unc.* ß.
Vitell. Ovi. drach. ij.
Mell. Mercurial. unc. ß.
Seri Lactis recent. unc. j.
M. F. Clyſma,
Applicandum ſemel quotidie, donec lubricitas appareat.

℞. *Unguent. Althæa compoſ. unc.* j.
Olei ſem. Lini. unc. ß.
M. F. Linimentum.
Quo Abdomen inungatur mane & veſperi.

SECT. 1350.

℞. *Lapid. Cancror.*
Oſteccoll.
Cretæ.
Mandibul. Lucii piſcis.
Oſtracoderm. Oſtreor. ana drach. ij.
M. F. Pulv.
Doſis, gr. vij. *bis vel ter de die.*

℞. *Aq. ſtillatit. flor. Rhœad.*
Fœniculi. ana unc. ij.
Lapid. Cancror. drach. ij.
Sapon. Venet. gr. vij.
Syrup. Althææ. unc. ß.
M.
Bibat drach. ij. *omni hora, ſi non dormit.*

SECT. 1356.

℞. *Sapon. Venet. drach.* ij.
Vitell. Ovor. drach. iv.
Lapid. Cancror. drach. iij.
Rhei. drach. ß.
Bene terendo Miſce cum
Aq. ſtillat. Menth. unc. iv.
Syrup. Altheæ. unc. j ß.
Capiat unc. ß. *omni hora, donec ſedentur ſymptomata.*

℞. *Sapon. Venet. drach.* ß.
Sal. Gemm. gr. iij.
Mell. Anthoſat. unc. ß.
Aq. ſtillatit. Fœniculi. unc. iß.
M. F. Clyſma.

℞. *Fellis Bubuli. drach.* ß.
Mell. Mercurial. unc. ß.
Aq. ſtillatit. Menth. unc. iß.
M. F. Clyſma.

Oleoſa interna.

Vid. §. 1348.

Oleoſa externa hic.

Ung. Martiat.
Nervin.

Olea infuſa Abſinthii.
Anethi.
Chamæmeli.
Rutæ.

Olea preſſa Lauri.
Macis.
Nucis myriſticæ.
Palmæ.

SECT. 1369.

℞. *Gumm. Opopanac. drach.* j.
Vitell. Ovor. drach. ij.
M. S. A. dein adde
Sapon. Venet. drach. j.
Syrup. Artemiſ. unc. j ß.
Aq. ſtillat. Fœniculi. unc. iij.
Capiat drach. j. *omni quadrihorio, uno vel altero die, cum regimine.*
℞. *Mercur. nigri.*
Agarici trochiſc. ana drach. j.
Sacchari puri. drach. j ß.
M. F. Pulv. dividendus in x. partes.
Capiat unam mane & veſperi, vacuo ſtomacho.

℞. *Sal. Card. bened. drach.* ij.
Syrup. 5. *radic. aperient. unc.* j.
Aq. ſtillat. Fumar. unc. iv.
M.
Capiat drach. iij. *omni trihorio.*

℞. Se-

℞. *Semin. Abſinth. vulg.*
Santonic.
Tanacet. ana drach. ii.
Mell. unc. ij.
M.
Sumat drach. ij. *omni mane.*

SECT. 1370.

℞. *Unguent. Agripp.*
Arthanit. ana unc. j.
M. F. Linimentum.
Cujus pauxillo inungatur ſubinde locus Umbilici.

℞. *Fellis Taurini.*
Aloes pur. ana drach. j.
Unguent. Althææ, unc. j.
M.
In ſimiles uſus.

℞. *Ol. Tanaceti.*
Caſtorei. ana unc. ß.
Unguent. Nervin. unc. j.
M.
In eundem effectum.
In quibus obſervandum, an nimis turbet alvum, id quippe accidit ſæpe: ne in Dyſenteriam prolabatur Infans, ex uſu nimio, cavendum tunc erit.

SECT. 1371.

℞. *Mell. unc.* ij.
Sal. Gemm. drach. i ß.
Aq. ſtill. Cichor. unc. iv.
M. F. Potus,
Cujus unc. ß. *bibat omni hora diei.*

℞. *Corn. Cerv. uſtum*, ad *ſcrup.* j.
Capiat quater de die, quo tempore vacuus eſt ſtomachus, ex
Syrup. Roſar. pallid. drach. ij.

℞. *Corallin. marin. drach.* ij.
Limatur. Martis. drach. ß.
M. F. Pulv. dividendus in doſ. xvj.
In uſum eundem.

℞. *Semin. Santonici.*
Rutæ.
Tanaceti.
Abſinthii. ana drach. j.
Sacchari. drach. iii.
M. F. Pulv. dividendus in doſ. xvi.
In uſus eoſdem.

℞. *Hydromell. rec.* ℔ j.
Semin. Santonic.
Tanacet. ana unc. j.
F. S. A. Vin. Medicatum; cui dein puro admiſceto
Mellis albi. unc. ij.
Capiat unc. j. *mane, vacuo ſtomacho.*

℞. *Mercur. nigr. gr.* viij.
Vitriol. Martis parum calcinati. gr. ii.
M. F. Pulvis, dividendus in ii. doſ.
Capiat unam mane, alteram veſperi, inani ſtomacho.

℞. *Mercur. dulc. gr.* vii.
Diagryd. gr. v.
M. F. Pulv.
Mane hauriendus ex Hydromelle.

℞. *Tartar. vitriolat. gr.* iv.
Vitriol. Martis. gr. iv.
M. F. Pulv. tenuiſſimus, divide in doſ. iii.
Capiat unam mane, circa meridiem, veſperi, vacuo ſtomacho.

℞. *Vitriol. comm. gr.* ii.
Syrup. Violar. drach. iv.
M.
Pro una doſi, mane, jejuno ſtomacho aſſumenda.

SECT. 1372.

℞. *Diagryd. gr.* iv.
Mercur. dulc. gr. vi.
M. F. Pulv. tenuis.
Pro una doſi.

℞. *Rad. Jalapp.*
Mercur. nigri ana. gr. xii.
M. F. Pulv.
Ut prius.

℞. *Agaric. gr.* viii.
Mercur. nigri. gr. xii.
M. F. Pulv.
Ut prius.

℞. *Aloes*. *gr*. iii.
Reſin. Jalapp. gr. i.
Vitriol. Martis. *gr*. ii.
M. F. Pulv.
Ut prius.

SECT. 1373.

℞. *Ol. Lini*. *unc*. iii.
F. Clyſma.

℞. *Mell. unc*. ii.
Aq. ſtill. Cichor. unc. ii.
F. Clyſter.

℞. *Decoct. Tanacet. unc*. iii.
Aloes. *gr*. vj.
M. F. Enema.

℞. *Vitriol. Martis*. *gr*. xv.
Aq. ſtillat. Cichor. unc. iv.
M. F. Lavamentum dictum.

℞. *Mell. cocti ad ſpiſſitudinem debitam*, *unc*. iv.
Aloes. *unc*. ß.
Vitrioli Martis, *drach*. ii.
M. S. A. F. parva Suppoſitoria.
Applicanda poſt alvum exoneratam.

Unguenta externa.

Vid. §. 1370.

SECT. 1377.

℞. *Nitri*. *gr*. xx.
Sp. Sal. gutt. v.
Syrup. Violar. unc. j.
Aq. ſtillat. flor. Sambuc. unc. iii.
M.
His foveantur Gingivæ.

℞. *Cremor. Lactis rec.*
Vitell. Ovor. ana unc. i.
Syrup. Violar. drach. vi.
Aq. ſtillat. Roſar. unc. iii.
M.
In eoſdem uſus.

℞. *Flor. recent. Roſar.*
Sambuci. *ana pug*. ß.
Includantur linteo, appenſo, ut in fundo maneant, plumbo, tum immittantur vitro longo, cylindrico, affundatur Lac recens, ponantur in digeſtione; *Cremor ſupernatans adhibeatur inflammatas ad gingivas*.

SECT. 1378.

℞. *Spirit. Corn. Cerv. gutt*. iii.
Bibat ex Syrup. Kermes. drach. ii. *ter de die*

IN VARIOLIS.

SECT. 1392.

℞. *Antimon. diaphoret. una cum ſuo Nitro fixante conſervati*. *drach*. vi.
Mercur. dulc. drach. ß.
Sal. Polychreſt. veri. *drach*. i.
Diu terendo F. Pulv. tenuiſſimus, dividendus in xxiv. doſ. æquales.
Capiat unam tertia quaque hora; ſuperbibendo, poſt ſingulas, Seri Lact. rec. unc. iv.

℞. *Flor. Sulphur. drach*. i.
Cinnabar. Antimon. ſcrup. i.
Stibii diaphoret. nitrati.
Salis polychreſt. ana drach. i ß.
M. F. Pulv. ſubtiliſſimus, dividendus & *Sumendus ut prius*.

SECT. 1394. N. 2.

℞. *Flor. Malvæ*.
Althææ.
Taraxaci.
Verbaſci.
Lychnid. ſaponar. ana unc. ß.
Farin. Lini. *drach*. ii.
Coq. cum aq. ad *unc*. xii.
F. Clyſma.
Injiciendum duodecima quaque hora.
Panni lanei eodem Decocto *madidi*, *expreſſique iterum*, *calidi applicentur corpori inferiori*, *pedibus*, *poplitibus*, *inguinibus*, *cruribus*, *femoribus*.
Eodem os, *nares*, *fauces*, *colluantur*, *humectentur*, *foveantur*.

SECT. 1394. N. 3.

℞. *Flor. Papaver. errat.*
recentiſſ. Sambuci. *ana unc*. i.

Avenæ integræ. unc. ß.
Cum aq. decoct. *unc.* xx. admiſce
Nitri ſtibiati, h. c. ab Antimon. diaphoretico lavando, & cryſtalliſando, ſeparati. unc. ß.
Succi Citri recent. unc. j.
Syrup. Violar. iß.
Bibat quantum lubet.

SECT. 1394. N. 4.

Vid. 28. N. 1.

SECT. 1399. N. 1.

Vid. 28. N. 1.

SECT. 1399. N. 2.

Vid. 1394. N. 3.

SECT. 1399. N. 3.

♃. *Succi recens expreſſi Cichorei.*
Lactucæ.
Taraxaci.
Fumariæ. ana unc. ii.
Radic. Scorzoner. unc. iv.
Nitri puri. drach. iß.
M.
Bibat unc. j. *omni hora diei.*
♃. *Radic. Sarſaparill.*
Chinæ.
Gramin. ana unc. ij.
Scorzoner. unc. viij.
Flor. Sambuci. unc. j.
Cum aq. decoct. ſpatio 1. horæ, Pint. vj. exhibe.
Bibat unc. v. *omni hora.*

SECT. 1399. N. 4.

♃. *Emplaſtr. de Meliloto.*
Galbani.
Sagapeni. ana unc. i.
M.
Extenſa ad alutam applica cavis pedum.

♃. *Fermenti acidi Panis. unc.* vi.
Rutæ. m. j.
Semen. Sinapi contuſi, drach. vi.
Salis. drach. iv.
Aceti. drach. iv.
M.
Applica ad cava pedum & poplitum noctes atque dies.

SECT. 1399. N. 6.

♃. *Syrup. Papav. albi. unc.* j.
F. Hauſtus.

♃. *Laudani puri. gr.* j.
F. Pilula.

♃. *Laudani puri. gr.* i.
Aq. ſtillat. Meliſſæ. unc. ß.
M. F. Hauſtus.

SECT. 1402.

Vid. ſcripta ad 1394. & 1399. N. 6.

AD CALCULUM.

SECT. 1425.

Olera hic bona.

Borrago.
Chærophylla.
Chondrilla.
Lactuca.
Petroſelinum.
Radices Dauci.
Raporum.
Siſari.
Sonchus.
Scorzonera.
Taraxacum.
Tragopogon.

Hæc, horumve quædam, cum Jure carnium cocta pro Victu optima.

Serum Lactis. }
Lac } animalium ſolo gramine paſtorum.
Lac ebutyratum. }

Plurimum valet uſus horum tamdiu continuatus, donec alvus fit, manetque, aliquamdiu laxa; licet debilitas inde quædam ſucceſſerit: hæc quippe felix ſæpe ſolvit vel inveteratum malum.

Digitized by Google

SECT. 1426.

♃. *Fol. Malvæ.*
Althææ.
Ibiſci.
Mercurialis.
Parietariæ.
Brancæ Urſinæ.
Atriplicis. ana m. iv.

Ex eodem Decocto fiant Clyſmata; & etiam potulenta aſſidua; nam, laxant, aperiunt, molliunt, pellunt.

Decoctum oleoſum ad lubricandum.

♃. *Amygdal. dulc.* N. xxx.
Piſtachior. N. xx.
Semin. Papav. contuſ. unc. iii.
Excorticata & contuſa, decoque cum *Aq. vulgari* q. ſ. ſpatio ½ horæ, tum fortiter & diu contritis ſimul S. A. adde
Sapon. Venet. drach. iv.
Glycyrrhiz. unc. ii.
Ebulliant denuo parum, dein Decocti ℔ iii. exhibe.
Bibat unc. viii. *quater de die, vacuo ſtomacho, & dein parum leniter deambulet.*

Opiatum, Anodynum, Aperiens.

♃. *Syrup.* 5. *rad. aperient. unc.* iß.
Laudani puri. gr. ij.
Nitri puri. gr. xx.
Aq. ſtillat. Petroſelini. unc. vi.
M.
Bibat unc. ß. *omni hora.*

Propellens Diureticum.

♃. *Cicer. rubr. contuſ. unc.* ii.
Semin. Petroſelini. unc. i.
Rad. Gramin.
Petroſelini. ana unc. iv.
Fol. Agrimon.
Virg. aureæ.
Veronic. maris. ana m. ß.
Glycyrrhiz. unc. i.
Cum aq. decoct. ſpatio ½ horæ ℔ iii. admiſce
Nitri. drach. ii.
Bibat unc. ii. *omni hora.*

IN LUE VENEREA.

SECT. 1458.

Balneum.

♃. *Fol. rec. Rutæ.*
Scordii.
Alliariæ.
Malvæ. ana m. ij.
Cum aq. decoct. & expreſſis admiſce ad ℔ ii.
Sapon. Venet. drach. i.
Sp. Vini comm. drach. vi.
In hoc tepido Virga, & Scrotum, immergantur ter quaterve de die, ſpatio ½ horæ: dein panni lanei præſcripto Decocto immerſi, & expreſſi, omni applicentur Pubi, Scroto, Perinæo.
Fiant ex iiſdem *Injectiones.*

♃. *Mell. Roſar. unc.* i.
Aloes puriſſ. gr. x.
Sal. Ammon. gr. iv.
Aq. ſtillat. Fœnicul. unc. vi.
M. pro Injectione.

Purgatio.

♃. *Rad. Jalap. drach.* i.
Mercur. dulc. ſcrup. i.
F. Pulv.
Pro una doſi.

♃. *Scammon. gr.* xij.
Rad. Jalapp. gr. xviij.
Mercur. dulc. gr. xxv.
M.
Ut prius.

♃. *Pil. Coch. maj. gr.* XL.
Præcipit. albi. gr. iii.
M. accuratè; F. Pil. N. ix.
Summa aurora devorandæ.

Emulſio.

♃. *Semin.* 4. *frigid. major. & minor. ana drach.* iii.
Cum *Aq. Hordei* F. Emulſio, cujus *unc.* xxij. admiſce
Nitri. drach. i.
Syrup. Diacod. unc. ß.

♃. *Te-*

♃. *Terebinth. vulg. unc.* j.
Rhei-barb. drach. iv.
Glycyrrhiz. ſiccæ . q. ſ. ut F. maſſa ad formandas Pilul.
Capiat j. *omni hora* . *gr.* iv.

SECT. 1460.

♃. *Flor. Samb.*
Melilot.
Chamæmel.
Papav. errat.
Althææ . *ana unc.* iij.
Cum *Lacte ebutyrato* coctis admiſce
Farin. Lini . *unc.* j.
Ol. Lini . *unc.* ß.
Sp. Vini Theriacal. unc. j.
F. Cataplaſma.

SECT. 1461.

Diſſipans.

♃. *Flor. Sulph. unc.* ij.
Mercur. nigr. drach. ij.
Sacchar. Saturni . *drach.* iij.
Emplaſtr. de Meliloto.
Cumino.
Galbano.
Ammoniaco.
Sagapeno . *ana unc.* ß.
M. F. S. A. Emplaſtr.
Cum aluta applicandum.

♃. *Flor. Sulph. drach.* iv.
Sacchari Saturni . *drach.* j.
Picis Sutoriæ . *unc.* ij.
M.
In eoſdem uſus.

Suppurans.

♃. *Ficus molles, maturas, ad* ℔ ß.
Mell. recent. unc. ij.
Galbani in vitello Ovi ſoluti . *unc.* j.
F. S. A. cum aq. coquendo Cataplaſma.
♃. *Pulv. fol. ſiccator. Scordii* . *unc.* ij.
Vitrioli albi . *drach.* ij.
Aloes . *drach.* j.
M. F. Pulv.
Aperto Ulceri, deterſo prius, inſpergendus ad depurandum.

SECT. 1462.

♃. *Emplaſtr. de Meliloto*.
Diaponphol. ana q. ſ.

♃. *Emplaſtr. Vigon. cum Mercur. duplic.* q. ſ.
Extenſ. ad alutam exhibe.

SECT. 1463.

♃. *Mercur. ſublimati* . *drach.* j.
Aq. Calcis vivæ . *unc.* ij.
M.
Hac Aqua tangantur leniſſime una vel altera vice.
Dein fiat aucta copia Aq. Calcis ſenſim lenior.

SECT. 1466.

♃. *Fol. recent. Scordii*.
Abſinth.
Alliar.
Rutæ.
Roriſmar. ana m. ij.
Flor. recent. Tanacet.
Centaur. min.
Card. bened. ana m. jß.
Rad. Imperator.
Hellebori nigri . *ana unc.* j.
Cum aq. decoct. ℔ v. admiſce
Sapon. Venet. unc. j ß.
Hoc Fomento pudenda depurentur.

♃. *Mell. Roſar. unc.* iv.
Mercur. ſublim. corroſiv. drach. ß.
Aq. ſtillat. Rutæ . *unc.* x.
M.
In eundem uſum.

SECT. 1468.

♃. *Rad. Graminis*
Chinæ.
Sarſaparill. ana unc. ij.
Hord. mundati . *drach.* vj.
Glycyrrhiz. unc. j ß.
Cum aq. decoct. ſpatio 2. horar. ℔ iij. exhibe.
Bibat de hoc Decocto unc. iv. *omni hora diei*.

SECT.

SECT. 1469.

♃. *Mercur. dulc. triti*. gr. ix.
F. *una doſis*.

SECT. 1473.

♃. *Fol. Sennæ*. *unc*. j.
Agarici. *drach*. iv.
Semin. Carthami. *drach*. ij.
Rad. Jalapp. *drach*. j.
Dum aq. decoct.
Unc. xij. *injice pro Clyſmate*.

♃. *Diagryd*. gr. xv.
Syrup. Roſar. ſolut. cum Sennæ. drach. vj.
M.
Pro una doſi.

♃. *Diaſcord. Sylvii*. gr. xxiv.
F. *una doſis pro ſudorifero*.

SECT. 1474.

♃. *Laudan. puri*. gr. iij.
Corall. rubr. drach. j.
Sacchari perlati. *drach*. ij.
M. F. Pulv. tenuiſſimus divid. in vj. doſ. æquales.
Capiat unam omni ¼ horæ, donec ſedetur dolor Alvi & Diarrhœa.

Vel.

♃. *Diaſcord. Sylvii*. *drach*. j.
Syrup. Diacod. drach. ij.
Aq. ſtillat. *Cortic. Citrei*. *unc*. iv.
M.
Capiat unc. ß. *omni ¼ horæ, donec ſedentur modo dicta*.

♃. *Theriach. Andromach. unc*. ij.
Extenſam ad alutam *applica Abdomini in uſum eundem*.

SECT. 1475.

Vid. 1426.

IN RACHITIDE.

SECT. 1489.

Cibus optimus.

1. Panis *benè fermentatus*, *biſcoctus*, cum admiſto pauco Croco, Nuce myriſtica, Cardamomo, Cinnamomo, ſemine Celeri, atque ſimilibus gratiſſimis, & roborantibus, aromatibus.
2. Caro Columbarum, Gallinaceorum, Cuniculorum, Ovilla, Hœdina, Vitulina, *macilentior*, *leniter aſſa*, *minutim inciſa*; dein *intermiſto* Pane biſcocto, Sale, *& pauco* Petroſelini, Thymi, Nucis myriſticæ, aut ſimilium, parata.
3. Oryza, Milium, Hordeum, *cum Aqua, & Uvis paſſis*, cocta; dein *cum pauxillo* Vini, & leniorum aromatum, condita.

Potus optimus.

Vinum Gallicum maturum, rubrum, adſtringens, *ter quaterve de die ad unc*. j. *exhibitum*.

Vinum Hippocraticum *ita datum ad unc*. ß. *eodem tempore*.

Cereviſiæ recentes, ut { Mumma Brunſvicenſis.
Ale Brittanorum.
Cereviſia Batava, *quæ* xij. *florenorum pretio venalis*.

Hiſce æſtivo tempore æqua portio Aquæ ferratæ medicatæ *admiſceri poteſt*, *inprimis vere* Acidularum Spadanarum.

♃. *Folior. recent. in umbra ſiccatorum*,
Filicis maris. ℔ iij.
Majoranæ.
Meliſſæ.
Menthæ. *ana* m. ij.
Flor. recent. in umbra ſiccatorum.
Meliloti.
Trifolii odorati.

Flor.

Flor. recent. Sambuci.
Roſarum. ana unc. ij.

Terantur in Pulverem tenuem, miſceantur duplo tanto *Paleæ Hordei*, atque dein his linteo immiſſis fiant Lectuli & Pulvinaria, *quibus incumbant*, quique ab humido ritè defendantur, & ſæpe exſiccentur.

℞. *Benzoini.*
Maſtiches.
Olibani.
Succini.
Turis. ana unc. j.
M. F. Pulv.

De hoc Pulvere inſparſum parum prunæ ſumet, ſuper hoc fumo Panni lanei detenti, fricandis partibus adhibentor.

℞. *Radic. Ypecacuanhæ. ſcrup.* j.
Vini albi Gallici. unc. j.
Sacchari. drach. ij.

Infuſa totam noctem, depurata *exhibe mane. Hoc repetatur quarta quaque die, in vicem quintam.*

℞. *Rhei ſelecti. unc.* ß.
Myrobalani Citrini ſine nucleis. drach. iij.
Agarici trochiſcati. ſcrup. ij.

Infundantur frigida cum *Cereviſiæ fortioris* ℔ iv.

Poſt xxiv. horas paratus erit potus, *quo utatur pro familiari quotidiano, ſpatio* iv. *ſeptimanarum.*

Si vero nimis inde purgetur, æqua copia Cereviſiæ alterius dilui poterit, aut etiam majore, ſi uſus indicat.

Herbæ roborantes, ſiccantes, excitantes, antiſcorbuticæ, Rachitidi ſanandæ propriæ.

Agrimonia.
Betonica.
Capparidis cortex ex radice.
Ceterach.
Cichoreum.
Cuſcuta.
Diapenſia.
Endivia.
Filix mas.
Hepatica.
Lingua cervina.
Meliſſa.
Myrobalani pruna.
Oſmunda Regalis.
Polypodium.
Quercus folia, glandeſque.
Rhabarbarum.
Rubi folia & radix.
Ruta muraria.
Scabioſa.
Tamariſci cortex, flores, folia.
Trichomanes.
Veronica.

Ex his *Cereviſiæ*, *Vina*, *Infuſa*, medicata parari queunt, maximo cum fructu, aut & *Condita*, & ſimilia componi. ex. gr.

℞. *Agrimoniæ.*
Ceterach.
Filicis radic.
Linguæ Cervinæ.
Polypodii radic.
Rutæ murariæ. ana unc. ij.

Minutim ſciſſa, miſta, linteo immiſſa, infundantur frigida, cum ℔ xij. *Cereviſiæ.*
Utatur pro potu communi.

Vel.

℞. *Folior. & Flor. Betonicæ. unc.* iij.
Cortic. radic. Capparidis.
Tamariſci.
Rubi ſylveſtris.
Trichomanis. ana unc. ij.
Limaturæ Martis. unc. ß.

Cum *Vini* ℔ viij. in frigore infuſa adhibeantur, *ter de die, ad unc.* j.

℞. *Entis Veneris Boylei. gr.* ii.
Exhibe veſperi, ex Vino Canarienſi, quotidie, ſpatio iij. *ſeptimanarum.*

℞. *Limaturæ Martis. unc.* j.
Aceti ſtillatit. acerrimi. unc. x.
Sacchari. unc. iij.

In phiala alta ebulliant leniter ſpatio xxvj. horarum; filtratus liquor ſervetur vaſe clauſo.

Dentur gutt. vj. *bis quotidie horis medicis, ex pauxillo Vini Hiſpanici.*

F I N I S.

I N-

INDEX MORBORUM.

A.

ABdominis vulnera. Pag. 303.
Abſceſſus. 306.
Angina aquoſa. 319.
——— ſcirrhoſa. ibid.
——— inflammatoria. ibid.
Anxietas febrilis. 315.
Apoplexia. 327.
Aphthæ. 325.

C

CAlculus. 343.
Cancer. 312.
Canina rabies. 329.
Capitis Vulnera. 302.
Combuſtio. 310.
Contuſa. 303.
Convulſiones. 301.

D

DOlores. 301.

F

FEbres in genere. 312.
——— intermittentes. 317.
Febrile Frigus. 314.
Febrilis Anxietas. 315.
——— Sitis. 316.
——— Nauſea. ibid.
——— Debilitas. 317.
Fibra debilis & laxa. 281.
—— rigida & elaſtica. 283.
Fiſtulæ. 307.

G

GAngræna. 307.
Gravidarum morbi. 337.

H

HÆmorrhagia. 301.
Hepatitis. 323.
Hydrops. 334.

I

ICterus multiplex. 323.
Infantum morbi. 339.
Inflammationes. 305.
——— Ventriculi. 324.
——— Inteſtinorum. 325.

L

LUes Venerea. 344.

M

MAnia. 328.
Morbi Fibræ debilis & laxæ. 281.
——— rigidæ & elaſticæ. 283.
——— Viſcerum fortium & rigidorum. 285.
——— Spontanei ex Acido. 287.
——— a glutinoſo ſpontaneo. 288.
——— ex Alcalino ſpontaneo. 294.
——— ab exceſſu motus circulatorii ſolo. 296.
——— ex defectu Circulationis ex Plethora. ibid.
——— Oſſium. 312.
——— Virginum. 336.
——— Gravidarum. 337.
——— Puerperii. 338.
——— Infantum. 339.

N

NAuſea febrilis. 316.
Nephritis. 326.

Obſtru-

O

Obſtructiones. 296.
Oſſium morbi. 312.

P

Paralyſis. 328.
Partus difficilis. 338.
Peripneumonia vera. 319.
——— notha. 322.
Phthiſis Pulmonalis. 332.
Plethora. 296.
Pleuritis. 322.
Podagra. 336.
Puerperii morbi. 338.

R

Rabies Canina. 329.
Rachitis. 346.

S

Scirrhus. 310.
Scorbutus. 329.
Sitis febrilis. 316.
Sphacelus. 310.

T

Thoracis vulnera. 303.

V

Variolæ. 342.
Ventriculi inflammatio. 324.
Virginum morbi. 336.
Viſcera fortia nimis & rigida. 285.
Vulnera. 296.
——— Capitis. 302.
——— Thoracis. 303.
——— Abdominis. ibid.

INDICATIONUM, ET FORMULARUM,

Hoc opuſculo comprehenſarum,

INDEX,

Cujus Numeri Paginas deſignant.

A

Abſtergentia quæ, & quænam horum materies. 286.
Abſtergens, *in Vulneribus*, medicamentum. 300.
Abſterſiva, *in Anxietate febrili*; quænam ſint. 316.
Acida ſalina fermentata. 289.
——— igne producta. *ibid.*
——— nativa. *ibid.*
Acidi *Abſorbentia* quæ, & quænam horum materies, 287.
Acidi *Diluentia* quænam. 288. ſed vide 286.
——— *Immutantia* quæ, & quænam horum materies. 288.
——— *obtundentia* quæ, & quænam horum materies. } 288.
——— aromata oleoſa. } 288.
——— Gelatinoſa. } 288.
——— oleoſa. } 288.
Acido-auſtera Foſſilia. 283.
——— Vegetabilia. 282. &c.
Adſtringentia, *in Hæmorrhagia*, quæ cruorem coagulant. 301.
——— vaſa contrahunt. *ibid.*

Adſtringens Liquor, *in Narium hæmorrhagia*. 323.
——— Pulvis, *ad Amputationes*. 310.
Alcalina ſalina fixa. 289.
——— ——— volatilia. *ibid.*
Alimenta & potulenta *fibræ forti conſtituendæ* elementa apta continentia. 281.
——— antacida *ex Animalibus* deſumta. 287.
——— ——— *Vegetabilibus* deſumta. *ibid.*
Alcaheſt Glauberi, *in Podagra* 336.
Alvi emollientia. 397.
——— Laxantia, *ibid.*
Alvum, *in Ictero inflammatorio*, ſubducentia emolliendo leniter vi antiphlogiſtica. 324.
Animalia *antacida* pro alimentis. 287.
——— *ſuccos aceſcentes habentia*, ruminantia & non ruminantia, quænam & quibus conducant. 294. 295.
Animalia *ſuccos alcaleſcentes habentia*. 295.
——— *ſtimulantia*. 291.
Anodyna quæ, & quænam horum materies. 398.
——— *in Scirrho non movendo*. 311.
Antacida. 288. ad 289.
——— *pro infantibus*, medicamenta, 340.
——— ——— *Puerperis lacte laborantibus*. 338. tum 294. & 288.
Anthelmintica, *vide* Vermes necantia.
Antinephritica vera. 326. 327.
Antiſcorbutica acriora. 330. &c.
——— calida. 331. ſed vide 330. &c.
——— frigidiuſcula. 331.
——— modice adſtringentia. *ibid.*
——— *Rachitidi ſanandæ* propria. 347.
——— ſpecifica leniora. 329. 330.
Antiſpaſmodica, *in Vulneribus*, quæ, & quænam horum materies. 302.
Aperientia deterſiva, *ad Ulcus apertum Pulmonis*. 320. 321.
——— diluentia, *in Cancro*, blanda. 312.
——— emollientia, *ad Calculum*, laxantia, pellentia. 344.
——— *in Febribus intermittentibus*, Salina. Alcalica. Aromatica. Mineralia. Diluentia. Oleoſa blanda. 317.
Apophlegmatiſantia, *in Apoplexia*, preſſionem in Cerebrum minuentia. 327.
Aqua, *in Glutinoſo ſpontaneo*, aromatica, ſtimulans. 293.
Aquoſa emollientia, 284. 285.
——— mollia. *ibid.*
Aromata *in glutinoſo ſpontaneo*, cibis potibuſque condiendis apta. 288.
Aromatica acria, *in Plethora*, pro condimentis ciborum & potuum. 296.
——— ſtimulantia varia. 289. ad 292.
Attenuantia, *in Obſtructione*, mercurialia. 296.
——— digerentia *in Scorbuto lento*. 329.
Attrahentia quæ, & quænam horum materies. 296.

B

Balneum *ad Glutinoſa*. 294.
——— *in Gonorrhœa venerea* pro partibus virilibus. 344.
Balſami vulnerarii, *ad Vulnera pura*, blandi. 299. ad 300.
——— ——— artificiales, compoſiti. *ibid.*
——— ——— ——— ſimplices. 299.
——— ——— nativi. *ibid.*
Balſamica, *in Phthiſi*, leniſſima. 332.
Balſamus *Arcei* inſtar. 300.
——— *Lucatelli* inſtar. *ibid.*
Balſamus, *in Apoplexia lenta*, naribus & temporibus affricandus. 327.
Bilioſa ſtimulantia. 293.
Bolus purgans *antiphlogiſticus*, impetum cruoris minuens. 305.
——— *in Anxietate febrili*, purgans. 315.
——— *in Lue venerea*, ſudoriferus ad ſalivationis impetum minuendum. 346.

C

Cancrorum fluviatilium jus. 285.
Cardiacus Potus calidus, in *Gangræna ex gelu*, refocillans. 309.
Carnem generantia *in Vulneribus*. 301.
Cataplaſma, *in Abſceſſu*, emortua reſolvens tegumenta. 306.
——— ——— maturans. *ibid.*
——— *in Angina inflammatoria*, laxans, emolliens &c. 319.

Cata-

Cataplaſma *in Aphthis*, laxans, emolliens. 325. 326.
—— *ad Bubones venereos* ſuppurans. 345.
—— *in Combuſtione*, reſolvens. 310.
—— *ad Contuſa*, laxans, penetrans, reſolvens. 304.
—— *Eſcharam gangrænoſam* emolliens, corruptioni reſiſtens. 309.
—— *in Gangræna*, emolliens, diaphoreticum, anodynum. *ibid.*
—— *in Gangræna*, putredinem incipientem corrigens. *ibid.*
—— putrefactionis introitum in venas impediens. 308.
—— *Hydrocele*, diſcutiens valide. 396.
—— *Inflatione membri virilis*, diſcutiens, anodynum, &c. 345.
—— Narcoticum, demulcens. 299.
—— *pro Puerperis ex lacte laborantibus*, diſcutiens. 338.
—— *ad Scirrhum*, emolliens, reſolvens. 311.
Cauſtica *Abſceſſus* aperientia. 307.
—— *in Angina ſcirrhoſa*. 319.
—— *ad Cancros venereos*. 345.
—— *in Sphacelo*, acria. 310.
Cereviſia medicata *Antiſcorbutica*. 331.
—— *in Glutinoſo ſpontaneo*, ſtimulans. 293.
—— *Hydrope*, lymphæ fluorem concilians. 334.
—— *Rachitide*, purgans, roborans. 347.
—— excitans, roborans, ſiccans, ex quibus fiat. *ibid.*
Cibi acres, *in defectu circulationis & plethora*. 296. ſed vide. 289.
Cibus & Potus, *videatur* Victus.
Cicatriſantia. 301.
Clyſma, *in Angina inflammatoria*, nutriens. 319.
—— purgans. *ibid.*
—— *in Aphthis*, laxans, emolliens, detergens, &c. 326.
—— *Apoplexia ex cauſa lenta*, acre 327.
—— *ad Calculum*, aperiens, laxans, molliens, pellens, ex quibus fiat. 344.
—— *in Febribus*, motum temperans, refrigerans. 313. 314.
—— *Infantibus*, inteſtina lubricans. 340.
Clyſma *in infantibus*, à Lactis aciditate laborantibus. *ibid.*
—— Meconii duritiem emolliens. 339.
—— *Lue venerea*, ſalivationis impetum minuens. 346.
—— *Peripneumonia notha*. 322.
—— *Rabie canina*, refrigerans. 329.
—— *Variolis*, laxans. 342.
—— *Ventriculi inflammatione*, leniens, emolliens, & 325.
—— *Vermes* expellens. 342.
—— *in Vulneribus abdominis*. 303.
Clyſter *vide* Clyſma.
Collutorium, *in Aphthis*, laxans, detergens, &c. 325.
—— *deciduis*, demulcens. 326.
—— *Apoplexia*, preſſionem in Cerebrum minuens. 327.
—— *pro infantibus in dentitione*, emolliens. 342.
—— *ad Scorbutum*, in calidis. 331.
—— in frigidis. 332.
Condimenta, *in Glutinoſo ſpontaneo*, Cibi & Potus, aromatica. 288.
Condimenta, *in Plethora*, Ciborum & Potuum, acria aromatica. 296.
Condimentorum, *in Gangræna*, putredinem incipientem corrigentium, materies. 308. 309.
Conditum, *in Febrili languore*, aromaticum &c. excitans. 314.
—— *Fibra laxa*, adſtringens. 282.
—— *Glutinoſo ſpontaneo*, ſtimulans. 292.
—— *Hydrope*, lymphæ fluorem concilians. 334.
—— *Mania, à debilitate corporis*, roborans, cardiacum. 328.
—— Narcoticum. 298.
—— *in Phthiſi pulmonali*, incraſſans, ſtipticum &c. 332.
—— *ad Vermes*, nidum deſtruens. 340.
—— *Ulcus apertum Pulmonis*, aperiens, detergens. 321.
Conſerva, *in Phthiſi pulmonali*, refrigerans, ſtiptica, &c. 332.
Contuſa quæ *digerunt*, quænam. 302.
Corrodens, *in Vulnere*, Elixir. 300.
Corrodentia, *in Vulnere*, fortiora. *ibid.*
—— fortiſſima. *ibid.*

mitiſ-

Digitized by Google

Corrodentia, *in Vulnere*, mitiſſima. *ibid.*
Corroſiva *in Hæmorrhagia*. 301.
Cortices aromatici *ſtimulantes*. 291.
Corticis Peruviani, *in Febribus intermittentibus*, præparationes variæ. 318.
Cremor Panis, *pro debilibus*, quomodo fit. 281.
Cruorem coagulatum, extravaſatum, *in Convulſionibus ex vulnere*, diluens Injectio. 302.

D

Debilibus quonam *lacte*, & quomodo, utendum, 281.
Decocta *Vulneraria* & Potus. 296. 297.
Decoctum, *in Abſceſſus maturatione*, motum fluidi vitalis moderans. 306.
——— *Alcalino ſpontaneo*, leniens, aceſcens. 295.
——— *in Anxietate febrili*, ſudoriferum. 315.
——— *Aphthis deciduis*, corroborans parum. 326.
——— *poſt Aphthas*, corroborans. *ibid.*
——— *in Calculoſis*, diureticum propellens. 344.
——— lubricans vias, oleoſum. *ibid.*
——— *in Cancro*, aperiens, diluens blandum. 312.
——— *ad Contuſa*, purgans forte, nec inflammans. 303.
——— *in Fibra debili & laxa*, adſtringens. 282.
——— *in Fibra rigida*, diæteticum. 283.
——— pharmaceuticum, emolliens. 284.
——— *in Febre intermittente*, adſtringens. 318.
——— ſudoriferum. *ibid.*
——— *Frigore febrili*, ſumendum. 315.
——— *Glutinoſo ſpontaneo*, ſtimulans. 292.
——— humectans. 285.
——— *in Hydrope*, limphę fluorem concilians. 335.
——— *in Ictero*, leniter vi antiphlogiſtica alvum emolliendo ſubducens. 324.
——— *Inflammatione*, tenue, aromaticum, calidè potandum. 306.
Decoctum in Inflammatione diluens & refrigerans. 305.
——— purgans, evacuans, revellens. *ibid.*
——— *Inteſtinorum*, balſamicum, detergens. 325.
——— *Lue venerea*, ante ſalivationem hauriendum. 345.
——— *Nephritide*, antiphlogiſticum, leniens. 326.
——— *Oſſium morbis*, Guajaci, abſtergens, penetrans. &c. 312.
——— Panis *in debilibus*. 281.
——— *in Fibra rigida*, leniens, humectans. 283. ſed vide. 281.
——— *in Peripneumonia nothæ*, leniter aperiens, &c. 322.
——— *in Peripneumonia vera, per diureſin ſolvenda*, diureticum. 320.
——— *vera*, *ſputo ſananda*, emolliens. 319.
——— *ſuppurata*, emolliens & leviſſime aperiens. 321.
——— *poſt Peripneumoniam veram ſuppuratam, vergente pure ad Hepar*, aperiens forte &c. 322.
——— *in Phthiſi pulmonali*, refrigerans ſtipticum. 332.
——— *Pleuritide, imminente Gangræna*, antiſepticum aperiens, &c. 323.
——— laxans, reſolvens, &c. *ibid.*
——— *pro Puerperis dolentibus à labore*, cardiacum. 338.
——— *in Scirrho non movendo*, anodynum. 311.
——— *Scorbuto acri*, lene, antiſepticum. 332.
——— *Variolis*, ad ſtimulum varioloſum expellendum. 342.
——— *Viſceribus fortioribus & rigidis*, reſolvens. 286.
——— *ad Ulcus Pulmonis apertum*, deterſivum, aperiens. 321.
——— *in Vomica Pulmonis*, balſamicum, vulnerarium. 333.
——— *In Vulneribus*, adſtringens. 297.
——— aperiens. *ibid.*
——— attenuans. 296.
——— emendans acidi. 297.
——— alcali. *ibid.*

Deco-

Decoctum in Vulneribus emendans glutinoſi. *ibid.*
—— —— —— —— oleoſi. *ibid.*
—— —— —— excitans. *ibid.*
—— —— —— inſpiſſans. *ibid.*
—— —— —— laxans. *ibid.*
—— —— —— mitigans. *ibid.*
—— —— —— —— ſingulari virtute emendans. *ibid.*
—— —— —— *Capitis*, attenuans, diluens, aquoſum. 303.
Derivantia quænam ſint. 296.
Deterſiva, *in Fiſtulis*, 307.
—— *ad Ulcus Pulmonis apertum*, aperientia. 320. &c.
Diæta, *videatur* Victus.
Diaphoretica. *vide* Sudorifera. 302.
Digerentia, *ad Contuſa*, quænam. 302.
Digeſtiva, *in Fiſtulis*, liquefacta. 307.
Digeſtivum, *in Vulneribus*. 300.
Diluentia. 286.
—— *in Cancro*, aperientia, blanda. 312.
—— *pro Puerperis ex lacte laborantibus*. 338. *&* *vide*. 285.
Diuretica quæ, & horum quænam materies. 304.
—— *in Anxietate febrili*, bona. 316.
Dolorem tollentia. 296.

E

Ἐκκοπρωτικά. 297.
Elementa, *fibræ forti conſtituendæ* apta, quanam materia contineantur. 281.
Elixir, *in Vulneribus*, corrodens. 300.
Emetica. *vide* Vomitoria.
Emmenagoga. 337. tum Gummi. 336.
Emollientia quænam ſint. 286.
—— *Alvi*. 297.
—— aquoſa. 284. 285.
—— *ad Calculum*, aperientia, laxantia, pellentia. 344.
—— *Gangrænoſam eſcharam*. 309.
—— ſubfarinoſa. 284. 285.
—— ſuboleoſa. *ibid.*
Emplaſtrum, *ad Bubones venereos*, diſſipans. 345.
—— Cicatriſans. 301.
—— *ad Contuſa*, digerens. 302.
—— —— laxans, penetrans, reſolvens. 304.
Emplaſtrum, Defenſivum rubrum. 300.
—— *in Lue venerea*, ad Diarrhœam in ſalivatione mercuriali ſiſtendam. 346.
—— *in Nauſea febrili ex liquido nervoſo turbato*, ſtomachicum. 317.
—— *ad Paralyſin*, acre aromaticum. 328.
—— *in Pleuritide*. 323.
—— *ad Scirrhum*, emolliens, reſolvens. 311.
—— *in Scirrho non movendo*, ſaturninum, mercuriale, blandum. *ibid.*
—— *ad Teſtes venereos tumidos*. 345.
—— *in Variolis ſuppurandis*, cavis pedum applicandum. 343.
—— —— *Virginum morbis*, movens. 337.
—— —— *Vulneribus*, retinendis balſamis aptum. 300.
—— —— tenax. 301.
Emulſio, *antiphlogiſtica*, diluens & refrigerans ſimul. 305.
—— *in Alcali ſpontaneo*, aceſcens, leniens. 295.
—— *in Fibra rigida*, emolliens. 284.
—— *Frigore febrili*, fumenda. 314.
—— *Gonorrhœa venerea*, refrigerans. 344.
—— *Narcotica* fortior. 299.
—— —— mitiſſima. 298.
—— —— paulo magis ſoporata. *ib.*
—— *in Pleuritide*, laxans, reſolvens. 323.
Enema. *vide* Clyſma.
Ens Veneris Boylei *in Rachitide*. 347.
Epiſpaſtica quid ſint, & quænam. 305.
—— *in Variolis ſuppurandis*, cavis pedum applicanda. 343.
Epithema *ad Febres intermittentes*. 319.
—— *in Gangræna*, vires excitans, ubi acidum frigidum. 307.
—— —— —— ſuſcitans, ubi alcaleſcentia calida. 308.
—— *pro Infantibus recens natis*, ad Saburram pituitoſam expellendam. 339.
—— Narcoticum *in Vulnere*. 299.
—— *in Nauſea febrili*, ex liquido nervoſo turbato. 317.
Epulotica. 301.
Eſcharam gangrænoſam emollientia. 309.
Exſiccans Unguentum. 300.
Exſiccantia *in Vulneribus*. *ibid.*
Extractum, *in Fibra laxa*, adſtringens. 283.

Extractum *in Glutinoſo ſpontaneo*, ſtimulans. 292.

F

Farinoſa mollia. 284.
Ferociæ Animalium quorundam cauſa. 281.
Fibræ forti conſtituendæ elementa apta quanam materia contineantur. *ibid.*
Flores aromatici ſtimulantes. 290.
Fomentum, *in Cancro aperto*, lene, ſaturninum. 312.
—— *ad Contuſa*, digerens. 302.
—— —— laxans, penetrans, reſolvens. 304.
—— *in Febribus*, *ad acre irritans externum*, mucoſum, oleoſum blandum, anodynum, leniter aperiens. 312.
—— —— *Gangræna*, putrefacti introitum in Venas impediens. 308.
—— —— —— putredinem incipientem corrigens. 309.
—— —— *Gonorrhœa venerea mulierum*, detergens. 345.
—— —— *Hydrocele*, diſcutiens. 336.
—— —— *Pleuritide*, laxans, reſolvens. 322.
—— —— *Scirrho non movendo*, anodynum. 311.
—— —— *Variolis*, ad ſtimulum varioloſum expellendum. 342.
—— —— *Vulneribus Abdominis*, inteſtina exeuntia fovens. 303.
—— —— Narcoticum, demulcens. 299.
Fotus, *in Combuſtione*, reſolvens. 310.
—— *ad Scirrhum*, reſolvens, emolliens. 310.
—— *in Virginum morbis*, excitans. 337.
Foſſilia acido-auſtera. 283.
Formulæ *adſtringentium*. 282. 283.
—— *antialcalinorum*. 295.
—— *humectantium*. 285.
—— *narcoticorum*. 298. 299. 321.
—— *purgantium antiphlogiſticorum*. 305. 315. 319. 329.
—— *reſolventium*. 286.
—— *ſtimulantium*. 292. ad 294.
—— *vomitoriorum*. 313. 315. 317. 335.
Fructus horæi, *ad Fibram rigidam* humectandam, leniendam. 283.
Fumus aromaticus, *in Hydrocele*, diſcutiens. 336.
—— —— *in Paralyſi*, quo panni, pro frictionibus, ſuffumigandi. 328.
—— —— *ad Rachitidem*, quo panni, pro frictionibus, ſuffumigandi. 347.

G

Gangrænoſam eſcharam emollientia. 309.
Gargariſma, *in Angina inflammatoria*, attenuans, nitroſum. 319.
—— —— —— —— —— laxans, pingue. *ibid.*
—— —— *Aphthis*, laxans, detergens, &c. 325.
—— —— —— *deciduis*, demulcens, 326.
—— —— *Apoplexia*, preſſionem in Cerebrum minuens. 327.
Gelatina, *Fructuum* ſubacidorum, nitroſorum, demulcentium, aquoſorum, quænam. 316.
—— Panis *in debilibus*. 281.
Gummi *cicatriſantia*. 301.
—— *in Ulcere Pulmonis aperto*, deterſiva, aperientia. 321.
—— —— *in Virginum morbis*, purgantia dicta uterina. 336.
Guttulæ narcoticæ pro Hauſtu. 298. 299.
—— —— *in Gravidis*, ad paroxyſmum hyſtericum. 337.
—— *in Viſceribus fortioribus & rigidis*, reſolventes. 286.

H

Hauſtus, *in Angina inflammatoria*, purgans. 319.
—— —— *Antiphlogiſticus*, purgans, evacuans, revellens. 305.
—— —— *in Anxietate febrili*, purgans. 315.
—— —— *poſt Aphthas*, purgans corroborans. 326.
—— —— *ad Contuſa*, purgans, fortis nec inflammans. 303. 304.
—— —— *pro Infantibus recens natis*, inteſtini gluten expellens. 339.
Hauſtus, *pro Infantibus recens natis*, inteſtina

ſtina lubricans. 340.
Hauſtus, *pro infantibus recens natis*, meconii duritiem emolliens. 339.
——— meconium propellens, cardiacus. *ibid.*
——— meconium expellens, purgans. *ibid.*
—— *in Lue venerea*, purgans ad ſalivationis minuendum impetum. 346.
—— *Narcoticus* mitiſſimus. 298.
—— —— paulo magis hypnoticus. 298. & 343.
—— —— —— plus ſoporatus 298. 299.
—— *in Nauſea febrili ex liquido nervoſo turbato*. 317.
—— *Rachitide*, emeticus. 347.
—— —— *Scorbuto incipiente*, purgans. 329.
—— *Variolis ſuppurandis*, narcoticus. 343.
—— Vermes necans. 341.
—— *in Ulcere Hepatis*, depurans. 324.
——— *Pulmonis aperto*, veſpertinus, leniter anodyuus. 321.
——— *Vulneribus Capitis*, ad reforbendum in Venas purgans. 302. 303.
Helmontianus pulvis *biliofus*, ſtimulans. 293.
Herbæ alcaleſcentes, condimentis ſervientes. 294.
Herbæ alcaleſcentes, edules. 294.
—— —— venenatæ. *ibid.*
—— *Rachitidi* ſanandæ propriæ. 347.
—— *ad Viſcidum febrile*, lacteſcentes, amaræ, frigidæ. 314.
—— reliquæ *videantur ſub titulo*, Vegetabilia.
Humectantia quæ, & horum materies. 285.
Hydragoga, *in Hydrope*, fortia. 335.
Hydrogala, *in Phthiſi pulmonali*. 332.
Hypnotica. 298. 299. 321.

I

INfuſio bilioſa *Pedra de'l Porco* lapidis. 293.
Infuſum, *in Fibra laxa*, adſtringens. 282.
—— —— *Scorbuto acri*, lene antiſepticum &c. 332.
—— *in Vomica pulmonali*, vulnerarium, balſamicum. 333.
Injectio, *in Convulſione*, extravaſatum cruorem & coagulatum diluens. 302.
—— —— *Fiſtula pura*, conſolidans. 307.
—— —— *Fiſtulis*, digeſtiva. *ibid.*
—— —— deterſiva. *ibid.*
—— *ad Gonorrhœam veneream*. 344.
Infecta acria *ſtimulantia*. 292.
Julapium, *in Gangræna ex cauſa calida*, ſpiritus excitans. 307.
—— *pro Gravidis*, in languore, cardiacum. 338.
Julapium, *in Siti febrili*, gratiſſimum. 316.
Julapiorum quænam alia ſpecies, ſub titulo *Potus*, reperiuntur.
Jus Cancror. fluviatilium, *ad humectandum*, leniendum, emolliendum, &c. 285.
— Carnium humectans, leniens, emolliens, reſolvens. *ibid.*
Juſculum carnis, *in Inteſtinorum inflammatione*, medicamentoſum pro victu. 325.
Jus Carnium *pro Debilibus*, qualia, & quomodo præparanda. 281.

L

LAc, *in Debilibus*, quale conducat. 281.
Lacte, *in Debilibus*, utendi modus. *ibidem*.
Lacticinia, *in Phthiſi pulmonali*. 332.
Lacteſcentia, *ad viſcidum febrile*, amara, frigida. 314.
Laxantia, aperientia, emollientia, pellentia, ad Calculum. 344.
Lectuli, *in Rachitide*, ex aromatibus. 346. 347.
Lenientia quænam ſint. 286.
Linimentum, *in Cancro aperto*, ſaturninum lene. 312.
—— *pro Gravidis*, *ad varices*, *hæmorrhoides*, &c. 337. 338.
—— *in Intermittentibus*, ad ſpinam dorſi inungendam. 318.
—— *pro Infantibus*, inteſtina lubricans 340.
—— *Ad Papillas dolentes lactantium*. 338.
—— *ad Paralyſin*, nervinum dictum. 328.

Linimentum *in Partu difficili*, emolliens. 338.
—— —— *Pleuritide*, laxans, reſolvens, &c. 322.
—— —— *Scirrho non movendo*, anodynum. 311.
—— *ad Vermes*, nidum deſtruens. 341.
—— *in Virginum morbis*, ſtimulans. 337.
Linctus, *in Peripneumonia*, ſputo ſuppreſſo. 322.
Liquor, *ad Cancros venereos*, cauſticus. 345.
—— *in Gangræna, parte inciſa*, calidus corruptioni reſiſtens. 309.
—— —— *Hæmorrhagia narium*, ſtipticus. 323.
—— —— *Paralyſi*, penetrans, ſtimulans, ad perfricandas partes. 328.
—— *Podagra*, vinoſus, ſalinus. 336.
Lixivium, *in Sphacelo*, acre. 310.
Lumbrici. *vide* Vermes.

M

MArtis ſolutio in Rachitide. 347.
Maſſa balſamica, *in Vomica pulmonis* ſanguinem condiens. 334.
Maſticatoria, *in Apoplexia*, ad preſſionem in Cerebrum minuendam. 327.
Materies Condimentorum, *in Gangræna*, putredinem incipientem corrigentium. 308.
Maturantia in Pus. 306.
Mercurialia, *in obſtructione*, attenuantia. 296. & 335.
—— —— *in Scirrho non movendo*, blanda. 311.
Mercurii dulcis apta doſis, *ad ſalivationem*. 346.
Miſtura, *in Alcali ſpontaneo*, ſaponacea, abſtergens, acida, ſuboleoſa. 295. 296.
—— *antiphlogiſtica*, diluens & refrigerans ſimul. 305.
—— *in Calculoſis*, opiata, aperiens. 344.
—— *Febribus à nimio calore aeris*, ſubacida, nitroſa. 313.
—— —— *intermittentibus*, ſudorifera, raro fallens. 318.
—— —— *Frigore febrili*, ſumenda. 314.
—— —— *Gangræna à cauſa frigida*, ſpiritus excitans, acida. 307.
Miſtura *in Gangræna* cardiaco-calida. 309.
—— *pro Gravidis*, cardiaca, aromatica. 337.
—— —— *in fluxu uterino*, adſtringens. 338.
—— *in Hydrope*, cardiaca, lymphæ fluorem concilians. 335.
—— *Ictero*, antiphlogiſtica & laxans. 324.
—— *pro Infantibus*, à lactis aciditate laborantibus. 339.
—— *pro infantibus*, antacida. 340.
—— *in languore febrili*, acris, excitans. 314.
—— —— *Lue venerea*, anodyna, ad diarrhœam in ſalivatione mercuriali ſiſtendam. 346.
—— *Narcotica*, calida. 299.
—— —— frigida. *ibid.*
—— *in Nauſea febrili ex liquido nervoſo turbato*, auſtera, anodyna. 316.
—— *pro Puerperis dolentibus à labore*, cardiaca & anodyna. 338.
—— *ad Vermes*, nidum deſtruens. 340. 341.
—— *in Viſceribus fortioribus rigidis*, reſolvens. 286.
—— *Vomica pulmonis*, ſanguinem muniens contra purulentiam. 333.
Motum ſedantia, *in Scirrho*. 311.
Mulſa, *in Phthiſi pulmonali*, balſamica. 332.

N.

NArcotica quænam ſint, & horum variæ formulæ. 298. 299. 321.
—— fortiora. *ibid.*
—— mitiſſima. 298.
—— *in Variolis ſuppurantibus*, veſpertina, ubi nimio impetu furit morbus. 342. 343.
Nutritum, *in Cancro aperto*. 312.
—— —— Scirrho non movendo. 311.
Nutrimenta, *videatur* Victus.

O

OLea ſtimulantia *Aromatica*, acria, deſtillata. 289.
—— —— —— —— ——
—— per retortam, ambuſta. 290.
—— —— —— expreſſa. *ibid.*
—— —— —— nativa. *ibid.*
—— *Alvi* emollientia. 297.
—— *ad vulnera*, balſamica. 299.
Oleoſa externa, *pro Infantibus*, à *lactis aciditate laborantibus*. 340.
—— interna *pro Infantibus*, à *lactis aciditate laborantibus*. *ibid.* ſed vide 339.
Olera, *in Calculo*, optima, humida, blanda. 343.

Ole-

Olera, *in Calculo*, optima, humida, blanda. 343.
—— molliſſima. 283. 284.
Oleum, *ad Phthiſin pulmonalem*, expreſſum ex balſamicis leniſſimis. 332.
Opiata, *in Variolis*, veſpertina, ubi nimio impetu fuerit morbus. 343.
—— *in Ulcere pulmonis aperto*, veſpertina lenia. 321.
Oſſa denudata, ab aere, pure, &c. arcens *Tinctura*. 302.
Ovi albumine, *in debilibus*, utendi modus. 281.

P

PAnis, *in debilibus*, Cremor. 281.
—— —— Decoctum. *ib.*
—— —— —— —— gratiſſimum. *ibid.*
—— —— gelatina. *ibid.*
Paregorica mitiſſima. 298.
Partes animalium, *aromaticæ*, acres, ſtimulantes. 292.
—— —— *emollientes*, oleoſæ, blandæ. 284.
—— —— *Antacidæ*. 288.
Pedra de 'l porco lapidis infuſum. 293.
Pellentia, *ad Calculum*, emollientia, aperientia, laxantia. 344.
Peruviani corticis, *in Intermittentibus*, præparationes variæ. 318.
Pilulæ, *in Fibra laxa*, adſtringentes. 283.
—— *Glutinoſo ſpontaneo*, bilioſæ, ſtimulantes. 293.
—— *in Gonorrhœa venerea*, balſamicæ. 345.
—— —— —— purgantes. 344.
—— *Hydrope*, purgantes fortiter. 335.
—— narcoticæ. 298.
—— *in Phthiſi pulmonali*, balſamicæ, lenes. 332.
—— *in Scorbuto incipiente*, purgantes. 329.
—— *Viſceribus fortioribus rigidis*. 286.
—— *ad Ulcus apertum Pulmonis*, aperientes deterſivæ. 321.
—— —— —— —— —— —— veſpertinæ, leniter anodynæ. *ibid.*
—— *in Vomica pulmonali*, balſamicæ, ſanguinem munientes à purulentia. 333.
Plantæ, *vide* Vegetabilia.
Potulenta, *ad Calculum*, laxantia, aperientia, pellentia, &c. ex quibus fiant. 344.
—— *pro Debilibus*. 281.
—— & Alimenta, *Fibræ forti conſtituendæ*, elementa apta continentia. *ibid.*
Potulenta *in Fibra rigida*, lenientia humectantia. 283. 284.
—— *in Rachitide*, pro diæta. 346.
—— *in Scirrho*, ad diætam. 311.
Potus, *in Alcali ſpontaneo*, acidus, abſtergens, ſaponaceus. 296.
—— *in Anxietate febrili*, purgans. 315.
—— *in Febribus, à nimio calore aeris*, aquoſus, ſubacidus, leniter nitroſus. 313.
—— *in Frigore febrili*, ſumendus. 314.
—— —— —— nitroſus, &c. *ibid.*
—— *Gangræna ex cauſa calida*, ſpiritus excitans. 307.
—— *in Gangræna ex gelu*, cardiacus, calidus, refocillans. 309.
—— *pro Gravidis languentibus*, cardiacus. 337.
—— *in Hydrope*, cardiacus, acido-gratus, leniter aromaticus. 335.
—— *Nauſea febrili ab acri putri* &c. 316. 317. tum vide 315.
—— *Pleuritide*, refrigerans, reſolvens &c. 323.
—— *Peripneumonia vera ſponte reſolvenda*, lenis. 319.
—— —— —— *ſputo ſuppreſſo*, leniter reſolvens, antipyreticus. 322.
—— —— *in ulcus abeunte*, tuſſim movens. 320.
—— *Podagra*, vinoſus, ſalinus. 338.
—— *Rachitide*, pro diæta. 346.
—— *Scorbuto acri*, lenis, antiſepticus, 332.
—— *Siti febrili*, commodiſſimus. 316.
—— *Variolis ſuppurandis*, antipyreticus, aperiens &c. 343.
—— *Ventriculi inflammatione*, leniens, &c. 324.
—— *ad Vermes*, deſtruens nidum. 340. 341.
—— —— necandos. 341.
—— *in Vomica pulmonis*, vulnerarius, balſamicus lenis. 334.
—— *Vulnerarii*, & Decocta. 296. 297.
—— *in Vulneribus*, adſtringens. 297.
—— —— aperiens. *ibid.*
—— —— attenuans. 296.
—— —— emendans acidi. 297.
—— —— —— alcali. *ibid.*
—— —— —— glutinoſi. *ibid.*
—— —— —— oleoſi. *ibid.*
—— —— —— ſingulari virtute. *ib.*
—— —— excitans. *ibid.*
—— —— inſpiſſans. *ib.*

Digitized by Google

Potus *in Vulneribus* laxans. 297.
—— —— mitigans. *ibid.*
Propellentia quæ ſint, & qualis horum materies. 296. *vide* Stimulantia.
Pulvinaria, *in Rachitide*, ex aromatibus. 347.
Pulvis, *ad Amputationes*, adſtringens. 310.
—— —— —— narcoticus, cardiacus, ante operationem ſumendus. *ibid.*
—— *antiphlogiſticus*, refrigerans, reſolvens. 306.
—— *in Anxietate febrili*, purgans. 315.
—— *ad Bubones venereos apertos*, depurans. 345.
—— *in Cancro*, aperiens, blandus. 312.
—— —— purgans. *ibid.*
—— *ad Contuſa*, purgans fortiter, nec inflammans. 303.
—— *in Febribus, ab aeris calore nimio*, ſubacidus, nitroſus. 313.
—— —— *ab aere humido*, temperans, aromaticus. *ibid.*
—— —— *intermittentibus*, adſtringens. 318.
—— *in Fibra laxa*, adſtringens. 283.
—— *in Glutinoſo ſpontaneo*, ſtimulans. 293.
—— *in Gonorrhœa venerea*, purgans. 344.
—— *Helmontianus*, *bilioſus*, ſtimulans. 293.
—— *in Hydrocele*, forma fumi vel vaporis ſicci, diſcutiens. 336.
—— —— ex ſale marino, diſcutiens. *ibid.*
—— *in Hydrope*, emeticus. 335.
—— —— purgans. *ibid.*
—— *pro Infantibus*, antacidus. 340.
—— *in Inflammatione*, refrigerans, reſolvens. 306.
—— *in Languore febrili*, excitans, acris, aromaticus, &c. 314.
—— *in Lue venerea*, *ubi diarrhœa ex ſalivatione*, adſtringens, anodynus. 346.
—— —— ad Salivationem excitandam. *ib.*
—— *in Paralyſi*, aromaticus, ad pannos pro frictionibus ſuffumigandos. 328.
—— *in Peripneumonia*, *ſputo ſuppreſſo*, leniter reſolvendo antipyreticus. 322.
—— *in Phthiſi pulmonali*, antacidus. 333.
—— *pro Puerperis dolentibus à labore*, antacidus, &c. 338.
—— *in Rachitide*, ad pannos pro frictionibus ſuffumigandos. 347.
—— *in Scirrho non movendo*, anodynus. 311.
Pulvis *in Scorbuto incipiente*, purgans. 329.
—— *in Variolis*, ad ſtimulum varioloſum expellendum. 342.
—— *Vermes* expellens. 341. 342.
—— —— necans. 341.
—— —— & purgans. *ibid.*
—— *in Viſceribus fortioribus & rigidis*, reſolvens. 288.
—— *in Ulcere Pulmonis aperto*, leniter anodynus veſpertinus. 321.
—— —— —— aperiens, deterſivus. *ib.*
—— *in Vulneribus*, narcoticus. 298.
Purgantia, *in Anxietate febrili*, commoda. 315.
—— *in Apoplexia ſanguinolenta inſtanti*, antiphlogiſtica. 327. ſed vide 305.
—— —— —— ad lentorem minuendum. 327.
—— *in Cancro*. 312.
—— *ad Contuſa*, fortia nec inflammantia. 303. 304.
—— *in Febre intermittente*. 317. 318.
—— *in Inflammatione*, antiphlogiſtica, evacuantia, revellentia. 305.
—— *in Nauſea febrili*, *à lenta &c. materia*. 316. ſed vide. 315.
—— *in Scorbuto incipiente*. 329.
—— *in Vulneribus Capitis*, ad reſorbendum in Venas. 302. 303.
Putredinem, *in Gangræna*, incipientem condimentorum corrigentium materies. 308. 309.
Putrefactum, *in Gangræna*, à venis arcens. 308.

R

Radices *ſtimulantes* aromaticæ. 291.
Reſolventia quæ, & qualis horum materies. 286.
—— —— interna 290. ſed vide 285. 286.
Roborantia quæ, & qualia. 287. tum 281. ad 283.
Rob *Fructuum* ſubacidorum, nitroſorum, demulcentium, aperientium, quænam: 316.

S

Sal volatile ſiccum, alcalinum, aromaticum, *antacidum*, artificiale. 288.
—— oleoſum *antiſcorbuticum*. 331.
—— —— *in Glutinoſo ſpontaneo*, ſtimulans. 293.
Salia, *in Febribus intermittentibus*, aperientia *alcalina & compoſita*. 317.
Salina *ſtimulantia acida*, fermentata. 289.

Salina *ſtimulantia acida*, igne producta. 289.
—— —— nativa. *ibid.*
—— —— *alcalina*, fixa. *ibid.*
—— —— —— volatilia. *ibid.*
—— —— *compoſita*. *ibid.*
Saponacea ſtimulantia. 293. *ſed vide* 286.
Sapones, *in Obſtructione*, attenuantes, nativi, *ex oleo & alcali*, quinam. 296.
—— —— —— compoſiti, *ex oleo & alcali*, quinam. *ibid.*
—— —— —— —— fuliginoſi volatiles. *ibid.*
Saponum *artificialium* & *nativorum* materies. *ibid.*
Sarcotica. 301.
Saturnina, *in Scirrho non movendo*, blanda. 311.
Sedantia, *in Scirrho*, motum. *ibid.*
Semina aromatica *ſtimulantia*. 291.
Spiritus, *in Gangræna*, excitantia, vario in caſu, varia. 307. 308.
Spiritus *antiſcorbuticus*. 330.
—— C. C. *pro Infantibus*, *in convulſionibus*. 342.
—— *in Glutinoſo ſpontaneo*, ſtimulans. 293.
—— *ad Papillas dolentes*. 338.
Stimulantes Cortices aromatici. 291.
—— Flores —— 290.
—— Partes animalium, aromaticæ, acres. 292.
—— Plantæ acres, aromaticæ dictæ, quænam. 290.
—— Radices aromaticæ. 291.
—— Spiritus inflammabiles fermentati. 290.
—— Succi aromatici. 291.
Stimulantia quæ, & quænam horum materies. 289. ad 293.
—— acida ſalina, fermentata. 289.
—— —— igne producta. *ibid.*
—— —— nativa. *ibid.*
—— alcalina ſalina fixa. *ibid.*
—— —— volatilia. *ibid.*
——, Animalia. 292.
—— biliosa. 293.
—— compoſita. 292. 293.
—— —— ſalina. 289.
—— Inſecta acria. 292.
—— Olea acria aromatica vel ambuſta. 289.
—— —— —— —— expreſſa. 290.
—— —— —— —— nativa. *ibid.*
—— —— —— —— per retortam deſtillata. *ibid.*
Stimulantia Salina quælibet. 289.
—— Saponacea. 293. ſed vide 286.
—— ſimplicia. 289. ad 291.
—— Vegetabilia. 290. 291.
Stiptici liquores, *in Hæmorrhagia Narium*, varii. 323.
Subfarinoſa *emollientia*. 284. 285.
—— *mollia*. *ibid.*
Suboleoſa *emollientia*. *ibid.*
—— *mollia*. *ibid.*
Succi expreſſi, *ex Plantis antiſcorbuticis lenioribus & acrioribus*, formula. 330.
—— Fructuum horæorum, *ad Fibram rigidam*, aqua diluendi, quales. 283.
—— *ſtimulantes*, acres, aromatici. 291.
Sudorifera quæ ſint, & quænam horum materies. 304.
—— *in Anxietate febrili*, quænam commoda. 315.
Sudoriferum *Antipyreticon* raro fallens. 318.
Suppoſitoria, pro *Infantibus*, ad Meconium expellendum. 339.
Syrupi *emollientes*, *molles*. 285.
—— Fructuum ſubacidorum, nitroſorum, quinam. 316.

T

Tepefactoria *in Pleuritide*. 322.
Tinctura, *in Glutinoſo ſpontaneo*, ſtimulans. 292.
—— *in Hydrope*, purgans fortiter, 335.
—— Cupri, *in Hydrope*, diuretica & ſolvens. 335.
—— Martis, *in Rachitide*, roborans. 347.
—— Maſtiches, *in Oſſium denudatione*, aerem, pus, &c. arcens. 302.

V

Vapor, *in Angina inflammatoria*, hauriendus. 319.
—— *in Apoplexia ex cauſa lenta*, Nares ſtimulans. 327.
—— *In Hydrocele*, aromaticus, ſiccus, diſcutiens. 336.
—— *in Peripneumonia*, *ſuppreſſo ſputo*, emolliens. 322. *ſed vide*. 321.
Vapores, *ad rigiditatem*, emollientes, ex quibuſnam fiant. 285.
—— *in Virginum morbis*, uterini. 337.
—— *in Ulcere aperto Pulmonis*, emollientes. 321.

Vegetabilia, *acido-auſtera*. 282.
—— *alcaleſcentia*, condimentis ſervientia. 294.
—— —— —— ——
—— edulia. *ibid.*
—— —— —— ——
—— venenata. *ibid.*
—— *Alvum*, leniter vi antiphlogiſtica emolliendo ſubducentia. 324.
—— *antacida*. 287.
—— antiphlogiſtica, emollientia lenia, *in Nephritide*, bona. 326.
—— *antiſcorbutica* acriora. 330.
—— *antiſcorbutica*, calida. 331. *ſed vide*. 330.
—— —— frigidiuſcula. 331.
—— —— modicè adſtringentia. *ibid.*
—— —— *Rachitidi ſanandæ* propria. 347.
—— —— ſpecificè leniora. 329. 330.
—— *farinoſa*, mollia. 284.
—— lenia, *antiphlogiſtica*, emollientia. 326.
—— *molliſſima*, Olera dicta. 283. 284.
—— *mollia* farinoſa. 284.
—— *Rachitidi ſanandæ* propria. 347.
—— *ad Viſcidam febrile*, lacteſcentia, amara, frigida. 314.
Vermes *necantia* medicamenta. 341.
—— *expellentia* medicamenta. 341. 342.
Vermium *nidum* deſtruentia media. 340. 341.
Veſicatoria. 294.
Victus, *pro Aphthoſis* optimus, quinam. 325. *ſed vide*. 283. &c.
—— *ad Apoplexiam ſanguinolentam* & medicamina. 327. *ſed vide* 324. 325.
—— *in Calculoſis*. 343.
—— *pro debilibus*. 281.
—— *in Fibra rigida*. 283. 284.
—— *in Gangrænoſa temperie acida*, vires ſuſcitans. 308. ſed vide 287.
—— —— —— *alcalina* vires ſuſcitans. 308. ſed vide 295.
—— *in Hepatitis ulcere*. 324.
—— *Inteſtinorum Inflammatione*. 325.
—— *Peripneumonia in abſceſſum vergente*. 320. *ſed vide* 283. 284.
—— *Phthiſi pulmonali*. 333.
Victus in *Rachitide*. 346.
—— *pro Scirrhoſis*. 311.
—— *in Ulcere Hepatis*. 324.
Vinorum, *in debilibus à fibra laxa*, genera, quæ. 282.
Vinum Medicatum *ant-acidum*. 287.
—— —— *antiſcorbuticum*. 331.
—— —— *in Fibra laxa*, adſtringens. 283.
—— —— *Glutinoſo ſpontaneo*, ſtimulans. 293.
—— —— *Graviditatum morbis*, aromaticum. 337.
—— —— *Hydrope*, lymphæ fluorem concilians. 334.
—— —— —— roborans. 336.
—— —— —— *in Mania à debilitate corporis*, cardiacum, roborans. 328.
—— —— *Rachitide*, roborans, &c. 347.
—— —— *ad Vermes* necandos. 341.
Vires, *in Gangræna*, ſuſcitantia. 307.
Unguenta *cicatriſantia*. 301.
—— *emollientia*. 285.
—— *eſcharam gangrænoſam* emollientia. 309.
—— *ad Febrim excitans*, *acre*, *ſtimulans externum*, lenta, oleoſa &c. 312.
—— *mollia emollientia*. 285.
—— *Vermes* expellentia externa. 342. *vide*. 341.
Unguentum aureum. 301.
—— Baſilicon. *ibid.*
—— *ad Contuſa*, digerens. 302.
—— exſiccans. 300.
—— *in Scirrho non movendo*, anodynum, ſaturninum, blandum, ad litum. 311.
—— Tetrapharmacum. 301.
Vomitoria, *in Anxietate febrili*, commoda. 315.
—— —— *Apoplexia*, lentorem attenuantia. 327.
—— —— *Febre intermittente*. 317.
—— —— *Febribus ex copia ciborum*, lenia. 313.
—— —— *Hydrope*. 335.
—— —— *Nauſea febrili à lenta &c. materia*. 315.
Vomitorium *in Rachitide*. 347.

FINIS.

HER-

Digitized by Google

HERMANNI BOERHAAVE

TRACTATUS

DE

LUE APHRODISIACA, SIVE VENEREA:

Item Morborum Hiſtoriæ duæ,

ET DE FABRICA GLANDULARUM

In corpore Humano epiſtola ad Fredericum Ruyſchium.

Digitized by Google

Digitized by Google

TRACTATUS MEDICUS DE LUE APHRODISIACA, SIVE VENEREA

HERM. BOERHAAVE

Præfixus Aphrodiſiaco edito Lugduni Batavorum 1728. in fol. 2. vol.

Medicinæ Cultoribus

HERM. BOERHAAVE.

POſtquam artem incepi exercere medicam, fecit quotidiana rerum tractandarum varietas, ut ſæpius optarem illos tandem auctores noſſe, qui fida morbis examuſſim deſcriptis remedia exhiberent. Quum enim quam plurima quotidie nova medicinam facientibus occurrant in uno tamen, eodemque morbo; quin & conſueta quoque morborum effecta ſæpenumero mirifice aliena à ſe ipſis appareant; fieri haud poteſt, quin Medicus, cui ſanare commiſſum ſibi ægrum cura eſt, anceps crebro hæreat & anxius. Maxime vero, ſi neglecta parum tempeſtive ſanandi occaſio irreparabile damnum adfert, vel quoties tractata male ægritudo, ægro peſſima, & obſcæna, monumenta relinquit, ipſi Medico turpia opprobria & ignominioſa. Quæ quidem omnia in nullo morbo crebrius occurrere, quam in eo, quem Gallicum vulgo vocant, periti omnes Medici uno ore aſſerent. Enimvero in tractando hoc malorum fœdiſſimo talia quandoque accidere notantur, qualia annoſa pridem obſervatio alias non viderat; prorſus ut vel exercitatiſſimus quiſque veteranus artifex novitius quandoque in hac diſciplina tiro evadat, faterique cogatur invitus, ignorari ſibi modum morbi, neſciri bona ad hunc præſidia. Neque minus frequens eſt hac in ægritudine cernere leve quoddam, atque animadverſione fere vix dignum habitum, incidens, ex quo tamen brevi poſtea horrendum, late ſerpendo, monſtrum naſcitur; & indomitum. Vah quoties in faucium, linguæ, palati, narium, ulcuſculis viliſſimis, vel prudentiſſimi cæterum Medici errores ſuos doluere? Fateor, ultra triginta jam & ſex annos verſor in hoc morbo curando, neque toto hoc tempore mihi defuit occaſio, neque ſane omiſi ea oblata ſedulo uti, ut diſcerem penitus indolem heterocliti hujus mali. Vidi tamen ultimis hiſce annis quædam prius haud conſpectâ mihi.

Digitized by Google

mihi. Quare etiam ſolitus ſui ſemper, urgente neceſſitate, recurrere ad Auctores, qui de variis eventibus aphrodiſiacorum commentati olim fuerant, maxime tamen Eos ſemper ſectatus, qui minus remoti ab origine naſcentis mali ſcripſerunt. Occurrebant circumſpicienti olim Auctores hi antiqui, qui Venetiis quondam (*anno ſcilicet* 1566.) ſimul evulgati fuere. Gaudebam impenſe: reperiebam enim, dum ſinguli ſuo more eundem morbum deſcribunt, univerſos ſimul perfectiſſimam mali hiſtoriam dare, atque radicalem curationem tam morbi principis, quam variorum ſymptomatum, quæ eundem concomitantur. Pulchre memini, quanto perſuſus gaudio Huttenii libellum his inſertum quondam perlegerim, quum ea forte tempeſtate curationi meæ ſe dederet nobilis æger, qui in caſſum Optimorum Medicorum conſilia ſequutus, atque fruſtra hydrargyri vim expertus, pro deſperato relictus fuerat, tamen recte dein hac methodo convaluit. Quin etiam ad varia ſæpe, & ſingularia penitus, mala, appoſitiſſima hic remedia reperi. Utique vere dixero, quidquid recentiores ſparſim jactaverunt arcani, ſive in via curandi, ſive in medicamento ipſo, id vero omne hoc in libro inveniri jam olim deſcriptum, commendatumque. Quum itaque ante plures abhinc annos publicas lectiones Medicinæ Studioſis traderem de utiliſſimis Auctoribus, quos ſibi comparare omnino deberent Auditores, ſcriptores hos de lue Venerea inprimis propoſui neceſſarios propter cauſas modo relatas; indicavi ſimul modum utendi hoc opere lautiſſimo cum fructu. Evenit inde, ut neglectum pridie opus, atque flocci habitum, quæreretur avide, caro valde væniret pretio, brevique deſideraretur ubique. Itaque vaſti operis novam editionem molirentur Typographi Noſtri, auctor fui. Neque dubito, quin Editores, operiſque evulgati emptores, utrique ſatis contenti futuri ſint; quum enim editiones Italicę tot mendis ubique fœdarentur, ut ſæpenumero quis & impediretur inde vel ſenſum Auctoris eruere, atque in allegandis citatorum auctorum locis ſumma oſcitantia eſſet actum, data jam fuit ſedulo opera, ut & impreſſionum vitia emendarentur, atque ex ipſis allegatis ſcriptoribus loca reſtituerentur propria. Remedia quoque, horum præſcriptæ formulæ, quæque eo faciunt, alio excuſa charactere Lectorem juvabunt. Denique locupletiſſimum, & uſu vere pulchrum Indicem ingenti operi ſubnexum laudabis: ex eo quippe continuo reperire dabitur, quidquid inveſtigare juvat de quacumque demum re hoc multiforme malum ſpectante. Ita ſcilicet inde protinus diſces abſque ullo tædioſæ inquiſitionis faſtidio oblata experimenta, atque alieno partam labore ſcientiam facile in Te derivabis. Abſolverem Vos, Lectores Optimi, niſi opportunum ducerem hac occaſione publicare pauca, quæ protracta per tot annos intenta obſervando mens mea hoc de malo didicit: forte haud diſplicebunt illis in arte noſtra judicibus, qui ſolis, ſemperque iiſdem compertis, experimentis, niti volunt omnes opiniones, juxta quas de genio mali cujuſque & curatione conſilia capiuntur.

Eſt igitur illa humorum noſtrorum, vel dum athletice valemus, indoles, ut à minimis, iiſque pauciſſimis ſæpe, corpuſculis in venas infuſis, adeo mirifice mutetur tota natura noſtra, ut & omnes corporis actiones prorſus aliæ evadant, atque ipſum ſingulare ingenium cujuſque humoris penitus à priſtina ſua natura alienum fiat. Adeo ſemper varium & mutabile homo! nonne aſpis morſu blandum per lethargum necat? dipſas ſiti exurit? quum ſeps gangræna putreſcenti inducta adipi tabefactum depaſcatur corpus priuſquam necet? quam ſtupendum eſt, levem Phyſeteris ictum inflare omnem toto ſparſam corpore membranam, quam hodie celluloſam appellamus, tantoque emphyſemate diſtendere, ut intra propriam molem aſſurgentem compreſſus, ſepultuſque, ſuffocetur homo? At vipera ictero fœdiſſimo totum corpus deturpans occidit. Effuſo per arterias cruore in omni corporis plaga hæmorrhous trucidat. Rabies canis ſparſo per vulnuſculum vel minimum veneno, heu, quam horrenda patrat! Hellebori albi, Tabaci, Phthoræ, ſuccus, copia vel minima immiſtus ſanguini, vix quidquam non mutatum relinquens in corpore mortem certo, cito, infert. Infinita ſunt, quæ vitali immiſta liquido, ſingula alios primo morbos, univerſa dein mortem, creant. Taceam cætera,

tera, unum dicam. Robuſtiſſimi Agricolæ ſaniſſimo ſanguini pus de papula variolæ particula vix conſpicua apice aciculæ infigatur, quis mortalium credat? En febrim omnino ſingularem, ſui ſemper genii tenacem, ſuo definitam tempore, propriis ſtipatam ſymptomatibus; mox erumpentes admiratis papulas certæ formæ, naturæque, intra determinatum tempus in abſceſſus purulentos, qui degenerant, quorum tanta ſæpe glomeratur frequentia undique, ut omnis fere ſanguis efficacia mali in malignum pus converſus ſit, totumque aliquando corpus peſſumdet, atque minima rurſum particula virus idem gerat, ſanumque corpus valeat inficere ſimillimo contagio. En obnoxium corpus! Neque tamen neceſſarium, ut vulneris via in venas eat contagioſum virus. Imo vero ſolo halitu, attactu ſolo, tabus lethalis ſæpe ſe inſinuat per inviſibiles corporis meatus injectis manantibus corpuſculis. Ne alia memorem, nonne vides putres, qui de corpore variolis laborante effunduntur, halitus per aera ſe ferre, atque occurrentes forte hominum ſaniſſimos inficere, ut omnia omnino eadem accidant his, quæ evenire videmus hominibus, queis inſitiva hodiernorum ars venenum inſeverat? Uſque adeo, ut experimento hoc ſciamus certiſſime, vapore tenui contagia publica idem prorſus prodere, quod de induſtria inſtitutum humanum efficit ipſo pure ſanguini immiſto. Unde & addiſcimus, non craſſam puris intruſi maſſam, ſed halituoſum tenue, quod illi inhæret, morbum efficere. Pariterque novimus iiſdem exemplis, ſubtile virulentum, in venas noſtras venire poſſe æque facili via, ſi cum aere inſpirando in pulmonem ducitur, aut cum ſaliva deglutitur, aut & applicatum corpori, inprimis calore, motu, ſudore, magis patulum poſtquam redditum fuit. Unico tandem experimento conficitur, idem ſæpenumero venenum, deglutitum, exhalans, applicatum, infuſum venis, eaſdem mirabiles, terribiles, atque infinitorum ſymptomatum productrices, mutationes parere. Argentum vivum deglutitum crudum in catapotiis Barbaroſſæ; idem affrictum cum pinguibus in unguento Carpi ad luem, cuti externæ; applicatum in emplaſtro Vigonis de Ranis ad ipſas pedum plantas; multo uſu tractatum manibus calidis; in vapores ſolutum ad ignem in inauratione, deſtillatione, ſuffitu: nonne perfecte idem præſtat in corpore ſano, juvenili, robuſto? Licet itaque de dictis liquido colligere, corpus humanum ſanum deglutitu, inſpiratu, applicatu, infuſu, plurimos, maximeque mirabiles, ſæpe diuturnos, morbos ſuſcipere poſſe. Animadvertendum vero eſt, quo acutiores febres, vel alia violenta, & præcipiti curſu velocia mala materies ſuſcepta excitat, eo citius ægrum mori, vel naturæ incitatæ virtute maturius liberari. Contra rurſus reperiri alia, quæ corpore accepta, nulla quidem inſueta valde, aut violenta, creant effecta, ſed lenta quadam mutatione humores corrumpant, atque ſerpendo ſemper latius vicinos iterum ſimili inficiant labe, quodque in his maxime admirabile pariter & formidoloſum, quidquid ſemel hoc tabo fœdatum eſt, ilico vim adquiſivit ſincera iterum eodem imbuendi veneno. Scabiem ſpecta vulgarem! Pruriens hac tentigine calida ſua manu ſani calentem comprehendit dexteram, integer mox totus ſcabioſus redditur primo ea parte, quæ contacta fuit, mox diffuſo per univerſum corpus contagio contabeſcit, omneſque, quos attingit ſinceros, pari malo infectat. Chirothecæ, lodicum, veſtium, lecti, imo, quod experiundo didici, nummi caleſacti, ope contagioſa lues hæcce ſe propagat. De fera ψώρα, de lepra Græcorum, Arabumve, qui memorem? Utique & hanc humani corporis proprietatem diſcimus, dolemus, quod ſolo ad cutim attactu ingredi queant particulæ, nullo ſenſu comprehendendæ præ tenuitate ſua, unde tamen liquida corporis mutantur in naturam peregrinam, atque ſanitati, inde & ſæpe vitæ noſtræ, inimiciſſimam, lento gradu infeſtam, vi contagioſa proliſera ſemper omnia corrumpentem, dum quælibet particula infecta, novæ infectionis cauſa evadit.

Ad hanc ultimam morborum claſſem veneream luem reducendam arbitror. Hæc enim ſolo externo attactu frequentiſſime primo gignitur. Inficit autem tabo ſuo illam corporis partem in principio, quam contigit. Sive hæc cute tegitur, ſive hac carens ſola obvolvitur cuticula. Hinc baſis,

ſis, linctu, ſuctu, labia & papillas ulcuſculis deturpat; Linguæ impuræ, infectæve ſalivæ, commercio gingivas, linguam, palatum, uvulam, tonſillas, fauces, horrendis fœdat abſceſſibus. Verenda ſi attigerit, & ibi facit ulcera. Atque in prima hac infectione hanc unicam obſervamus differentiam, quod ſi loca primo læſa, cute obtecta ſint, uti v. g. ſi in dorſo membri virilis id acciderit, tum & natum ibi ulcus peſſimi moris, difficillime ſanabile, & plerumque corpori toti ab hoc contagio metuendum erit: quoniam videtur efficaciſſimæ malignitatis venenum, quod ſolidam cutim penetret, & exurat. At ſi loca dermate nuda, ut interiora muliebrium, glandem penis, interiora præputii, primo læſerit, tunc non ſemper adeo formidoloſa mala ſunt, ſi cætera habeantur paria: quia ſola tenuiſſima cuticula hic penetrari debet. Ubicunque oculi acie ſua obſervare potuerunt conditionem partis illius in corpore, quam contagium primo obſedit, ibi ſemper maculam rubellam viderunt, quæ variolæ naſcituræ, aut morbilli, ſtigma, vel morſum pulicis, ferme refert. In hac æger pruritum levem, calorem moleſtum, vix dolorem ſentit. Elevatur papula hæc, ſquamulamque cuticulæ attollens bullulam elevat, quæ ſi latice tenui, pellucido, diſtenditur, rupta dein facile ſanari, abſque ulteriori malo, ſolet. Hoc enim caſu, quod omnino notari quam maxime meretur; contagioſa particula, aquoſæ lymphæ immiſta, rupta pellicula, protinus eluitur, nec veſtigium ſæpe mali relinquit. Unde patet, cur bullulæ hæ, cryſtallina Chirurgorum vulgus appellitat, felici adeo ſucceſſu ad integram ſanationem perducantur, neque remedia, neque molimina magna, efflagitent. Si quid enim datur colligere ex cognita hodie corporis fabrica, contagium bibulis venulis minimis hauſtum per venam pure lymphaticam deductum creditur in cavum cryptæ minimæ ſubcutaneæ, ibidemque lympham infeciſſe, tuberculum feciſſe, rupiſſe, iterum expuliſſe ſuſceptum, abſque hæreſcente contagii tenacitate.

Quoties vero macula modo deſcripta in tuberculum aſſurgit repletum materie ſubalbida flaveſcente; ſpiſſa inſtar cremoris lactis recentis; vix cohærente, ſed inſtar ejuſdem cremoris defluente quaſi, quando intercepta digitis horum à ſe invicem abductione lenta remittitur; quæ exſiccata ex viridi flaveſcens indureſcit cum linteis, quibus inhæret; tunc ſemper ſiniſtri magis ominis erit malum, ſuſpectum prudenti medico, neque adeo prompte ſanabile. Cancrum ſuo idiotiſmo Chirurgi jam vocare ſolent. Hoc mali genus ſemper inveni ſedere in illo humore pingui corporis humani, qui naturaliter in bene ſanis replet eam partem, quam adipoſum panniculum Veteres, hodierni & celluloſam membranam, vocant. Hujus compages vaſculoſa ſubtiliſſima habetur, fabrica cellulis minimis, at numeroſiſſimis, omnibus per communes vias in ſe invicem patentibus, atque exigua diſtendente vi mirifice dilatandis; hæ cellulæ in tabe, & maraſmo exinaniuntur, ut ne veſtigium ſui relinquant, in emphyſemate aere inflatæ monſtroſe turgent, in Leucophlegmatia aqua repletę tumeſcunt. Hęc celluloſa membrana omnes inveſtit partes mobiles; quare toti cuti ubique ſupponitur, cunctis incumbit muſculis; unde interpoſita cutis interiora inter & exteriora muſculorum, facit, ut cutis nobis ſupra quieſcentes muſculos mobilis ſit. Atque ea lege hic naſcitur; ut, ubi muſculi maxime, plurimumque agentes reperiuntur, ibi naturaliter craſſiſſima hæc membrana, & opima magis pinguetudine infarcta ſit, ut hinc ad pectus, abdomen, dorſum, lumbos, nates, femora, crura, humeros, brachia, tempora, cervicem, videre eſt. In illis autem locis, ubi muſculi minimi, minuſque agentes, membrana hæc adeo pauco pingui inſtruitur, ut ibi adipoſam negent fere omnes, celluloſam tantum admittat Ruyſchius. Ita in capite, palpebris, facie, ſcroto, ajunt abeſſe; ſed falſo: adeſt quippe, at tanto parcior ibi quam ad nates, quantum elevator palpebræ ſuperioris, vel corrugator frontis, minor eſt glutæis. Sed ut interpoſitu ſuo membrana hæc lubricam mobilitatem cuti & muſculis ſubſtratis conciliat, ita eadem hæc propagines ſuas ſuperficiei muſculorum undique circumapplicat, muſculos omnes omnino univerſi corporis majores, minores, inviſibiles, minimos, inveſtit, ſeque muſculis interponens facit, ne ullus uſquam alium contingere queat, verum, ut ſu-

ut ſuperficies cujuſque muſculi ſic inveſtita æqua lubricitate maneat mobilis ſupra alterius ſic pariter inveſtiti muſculi ſuperficiem. Hinc eandem ob cauſam à muſculo muſculus ope panniculi adipoſi tam ſollicite diſtinguitur, quam cutis à ſubjectis muſculis. Nec muſculos modo ita ſed tendines horum ambiens vaginas illas lubricas, mobiles circumdat intra quas trahi, retrahi facillime abſque remora, moveri queant. Inde & tendinum ope & capitum muſculorum ad perioſtei exteriora deductus adipoſus idem ille, qui ſubcutaneus fuerat, panniculus, ſupra perioſtei exteriora & ad oſſa, & ad juncturas ſupra ligamenta ſe expandit, omnia involvit, ipſa tandem & viſcera ſub meningibus, membrana thoracis ſuccingente, peritonæi expanſu ſe inſinuat. Denique propago illa hujus, quæ datur uni muſculo, rurſum inſinuat ſe inter diſtinctas illas minores muſculares partes, ex quibus major componitur, in quas arte reſolvitur: ut iterum & ſingulæ hæ quoque partes commodiſſima facilitate, diſtincto tamen motu, inter ſe moveri queant. Quod idem tandem & in harum partium partibus, uſque ad ultimum ſingularem villum muſculoſum obtinet. Ut ita pateat incredibilis expanſio hujus membranæ, ſpectetur uſus diffuſiſſimus, cognoſcatur commercium nunquam intellectum hujus effectu inter omnes corporis, vel remotiſſimas à ſe invicem, partes. Quum nimirum & ad perioſtea uſque iter ejus à cute demonſtratum ſit, medullæ vero materies à perioſtei vaſis advecta, intra cava oſſis confecta, per perioſtei vaſcula partim revecta, ad hæc vaſa perveniat, & hinc facile commercium hoc quoque intelligitur. Hæc ego hic præmittere coactus ſum, ut explicem meam de venereo malo ſententiam. Hæc ego invictis à mera experientia depromptis argumentis demonſtrare poſſum. Hæc non modo in hoc malo, ſed in inflammatione, ſuppuratione, gangræna, ſcirrho, cancro, carcinomate, atheromate, ſteatomate, meliceri, ſphacelo, hydrope, omnibus denique morbis fere, recte intelligendis, curandiſque, adeoque cognitu neceſſaria æſtimo, ut quod quam maxime. Unum patiamini dicam. Si ſubcutanea ſuppuratio, panniculum adipoſum perfecte conſumſerit in aliqua corporis plaga; cutis vero, id enim fieri viſum eſt, ſupra exeſum cavum viva ſuperſit, muſculi autem ſubjacentis tegumentum adipoſum pariter conſumtum fuerit, carne ejus integra, tum cutis carni brevi accreſcit, ſed ea lege, ut poſtea cutis moveri libere nequeat ſupra muſculum hunc, nec muſculus ſub hac accreta cute, ſed ambo moveantur, ingenti cum impedimento, ſimul. Videre memini plagam, ubi vagina mucilaginoſa, vel celluloſa, tendinum ſuppurando tota perierat, tendinem nudatum relinquens, qui contiguis partibus accretus deinde penitus immobilis hæſit tota vita. Neque dicas, quorſum hæc? Statim enim apertum erit mirabilia inprimis tabis aphrodiſiacæ effecta, ex paucis his intelligi.

Si ergo contagioſa labes per poros epidermidis ingreſſa, trans cutis vaſcula uſque ad cellulas membranæ adipoſæ pervenerit, ibidemque occurrenti pingui permiſcuerit ſe, tunc oleum hoc tenax virulentia ſua inquinat, rurſumque lentore illius oleoſi retinetur, fovetur, atque calore, motu, mora, aſſiduo magis magiſque incenditur, cutim & cuticulam ſuperpoſitas rodit, corrumpit, interimque ſub his circumfuſas per ambitum cellulas oleoſas contaminat; unde ſemper latior plaga in panniculo adipoſo corrupta reperitur, quam ſupra in cute ſuperpoſita perdita & exeſa eſt. Senſim elatum magis, tentum, jamque dolens, tuberculum hoc, in apice eminente rumpitur; materiem fundit qualem ſupra deſcripſi; hæc deterſa aſſiduo manat iterum, nec ſiſtitur, nec ſeparationem à ſanis ſuppurando facit; contra vero vicina trahens, eandemque virulentiam propagans in his, novam ſemper ſuppeditat materiem, unde hocce eodem modo lata ſenſim ulcera, quæ ſemper in adipoſa membrana hærent, integumenta ſuperiora tarde corrumpunt, muſculos ſuppoſitos, denudatos, integros, & colore ruberrimo nitentes, oſtendunt. Labia horum ulcerum in locis hiſce, cute tectis, numquam elata, vel retorrida, ſed contracta, plana, quaſi polita, ſunt, & pallida, materies exiens adeo diverſa ab ea, quæ in aliis abſceſſuum generibus occurrit, ut morbi peritus extemplo diſtinguat ab ichore, ſanie, pure, lympha carcinomatum: nam in lue hac mate-

materia genita ſplendet inſtar ſevi fuſi, lentore vix cohæret, colore eſt ſingulari albo ſubluteſcente virideſcente; vix acris ſentitur, ardore, dolore, morſu, ſed rubro tabo ſolam membranam hanc putrefaciens, abſque ingentis doloris ſenſu. Si contigerit, ulcus tale ſanari; tunc ſemper, fœdo ſpectaculo cutis ibidem ſuppoſitis muſculis accreſcit; cavitas manet, immobilitas muſculorum, partis hinc rigiditas, ſupereſt; color lividus in rubellum vergens ſemper locum fœdat; tegumenta enata valde tenta, arida, vix perſpirantia, ſed præ forti tenſione quaſi ſplendentia utcunque apparent. Poſt ſanationem hanc ſalſo putatam, continenter alia in plaga vicina ſimile priori malum oritur, eandem ſemitam decurrens, ſimilia iterum relinquens. Quandoque multis locis corporis ſimul teterrima ulceroſa mala infelix corpus urgent, tandem & depaſcuntur. Vidi in nobili, pulchro, juvene, totum, qua late patet, dorſum, latis palmum manus ulceribus hujuſmodi excoriatum, zonis cutaneis hinc inde inter oras ulcerum relictis intactis: unde, ſanatione perfecta, mira deturpati corporis apparebat facies. Atque ſedulo tamen animadverti hoc in caſu, muſculos nudatos quam vividiſſimos, pulcherrimoſque, apparuiſſe; neque in profundum ſe penetraſſe ulcera, ſed tantum ſolam pinguem tunicam depaſta fuiſſe, quin imo nec cuti nocuiſſe, niſi quatenus conſumtis vaſis cuti ſuppoſitis, ſubducto pabulo, hæc ipſa quoque tandem peribat. Ego hoc ex caſu didici ſingulare hujus morbi ingenium; vidi ex eo luem, ut in principio ſui exortus in Europa ſe manifeſtaverat, atque à primis Auctoribus hoc in libro deſcribitur; conſpexi rationem, qua variolas vocaverant Hiſpanicas primo oriundum in Europa morbum; ſed ſimul intellexi, quam ingens ſit diſcrimen inter malum hoc, quod tum apparebat, & illud, quod nunc pervulgatum Europæos affligit. Si hujuſmodi ulcus remediis tentas exploratiſſimæ ad alia efficaciæ, nihil fere proficis, niſi uno quaſi impetu omne pingue infectum ſuſtuleris ſimul per ferrum, ignem, erodentia. Ubi vero acribus ulceris os in cruſtam exuſſiſti, ſub eſchara dura retentum virus ſurit, ſerpit latius, propingua afficit maligna ſua virulentia, & ſæpe luem peſſimam creat. Unde calamitoſiſſimus hodie uſus damnandus ſerio, dum Medici ulcuſcula hæc lapide infernali, aqua divina Fernelii, Vitrioli aqua, mercurio præcipitato, vel quibuſcunque demum talibus, cuique lucri petenti Agyrtæ jactatis, ſuperficie tenus tangunt, cruſtamque imponunt; unde creberrime natam poſtea luem vidi. Sed rectius ulcera hæc mollioribus, ſaponaceis, aquoſis foventur: ut diu aperta retenta & emollita, exhalent, extrorſumque allectam, mobilemque redditam, materiem per patulas vias de corpore expurgent. Profecto, ſi ulla, hæc tuta eſt, hæc efficax, methodus ad ſanandas peſſimas haſce exulcerationes. Hanc ſalubrem expertus ſæpe fui, quando alia infauſto ſucceſſu adhibita fuerant aliquoties. Hanc methodum gonorrhœæ virulentæ, diuturnum Sc. largumque ſtillicidium, remediis ipſis longo tempore continuatum, ſummum à lue præſervans auxilium hactenus cognitum, docet; ubi contra intempeſtive cohibita materiæ hujus effluxio certiſſima ſit brevi tabis venereæ origo. Credo me expoſuiſſe liquido mali hujus, quando ſimplex habetur, indolem, modumque curandi: qui in eo ſolo eſt, ut virus pingui ſuſceptum radicitus extirpetur, quod ſi infectio recens uno loco, facile fit, ſed ubi inveteravit, lateque ſe diſperſit, inque locis corporis interioribus, atque remotis ab applicandis fomentis, difficillime peragitur.

Conſiderari debent porro ulcera hæc, quoties occupaverint loca cute carentia, quæ multiplicia plane ſunt; adeoque meum haud facio omnia hæc perfecte excutere: magnum implerem, ſi huic darem operam, volumen. Ponamus itaque glandem penis ulcuſculo tali affici. Hujus admirabilis fabrica, tenta æſtu venereo, papillis nervoſis tentiginem conciliat voluptatis ſummæ cauſam. Conſtat hæc producto ſpongioſo urethræ corpore uſque ad finem hujus emiſſarii, ubi ſupra fines binorum corporum ſpongioſorum penis retroflexum ad coronam glandis terminatum hujus eminentem limbum facit. Componitur ergo propria hæc glandis compages primo eadem ſtructura, qua corpus urethræ; unde ſanguine arterioſo affuſo, perque venas reverti impedito ope muſculorum libidinoſorum,

bulbo

bulbo urethræ ſub collo veſicæ applicatorum, impleri, tendi, ad crepaturam uſque diſtendi poteſt; quod in actu venereo jamjam ad effectum ſpectante, tantum contingit: hinc eo tempore valide inflammatur. Semine autem emiſſo prima flacceſcit, hocque momento temporis valde bibula, facile in ſuas cellulas jam inanitas rapit, quod penetrabile applicatur ferventi illius ſuperficiei. Inde primo capitur, cur adeo frequens hac parte contagium fiat? Cur tam crebro fungoſa glandis pars plena turgeat materie, quam ſupra deſcripſi, ut preſſa glans hanc ſudet? Cur ulcera hic nata in ſpongioſa hac fabrica, depaſta omnem hanc compagem, & in tabum venereum convertentia, glandem totam ſiderari, decidere, à reliquo veretro ſæpe cæterum intacto ſeparari, faciant? Denique & palam eſt, à capite penis, ope corporis ſpongioſi urethræ continuatum commercium habere uſque ſub collo veſicæ: quum totum hoece unum ſit idemque continuatum celluloſum corpus quum ſuperficies cellularum harum inungatur ſemper unctuoſo pingui humore, ut lubrica ſimul & expanſilis facile ſit, vel inde iterum liquet, quare concepta hic ſemel contagio tanta ſemet luxurie alat, ſuſtineatque? Altera pars, quæ ad glandem conſtituendam cum corpore ſpongioſo urethræ concurrit, eſt numeroſa ſeries papillarum nervoſarum ſentientium, quæ a corona glandis, uſque ad urethræ orificium, ordinatis ſtratis ſuperficiei fabricæ ſpongioſæ incumbit, atque exteriorem ita glandis ambitum facit, ut extremi hic nervi, voluptatis & doloris inſtrumenta propria, ſub tenerrima glandis membrana extima coerciti, ſibi mutuo incumbentes, jaceant: hinc penis glans, ſi deglubitur hoc extremo involucro, liberis, ſolutis, aſſurgentibus his papillis hirta tota, & villoſa, apparet. Omnes rurſum & hæ papillæ tenui membranula celluloſa diſtinctæ ſunt à ſe mutuo. Quid ſi ergo tenuiſſimam tranſgreſſum membranam externam glandis virus venereum hanc ipſam exederit, en nudatas papillas has. Sed vah quantus tum dolor, Utique intolerabilis: neque inter ſymptomata venerea, vix aliud atrocius excrucians. Si tum celluloſa tenuis fabrica abſumitur tabo venereo, ſolutæ papillæ excreſcunt, faciuntque verrucas venereas, horrendum ſymptoma, inprimis horreſcens circa coronam glandis: quia plurimæ ibidem papillæ. Spectavi, & exhorrui, terribile hoc malum, quod, echini inſtar glandem deformans, præputii motum fere omnem impediebat. Si autem imprudens rerum chirurgus, nudatam tenui ſua membranula ſuperficiem vivam papilloſam glandis acribus irritaverit, contigit ſæpe, ut totum penis corpus diriſſimum in modum inflammaretur, turgeret, priapiſmo exquiſitiſſimos dolores pariente laboraret. Unde & ad hoc mali genus emollientia, humectantia, laxantia, anodyna, extrorſum allicientia, ſecuriſſima præſidia ſunt; quæ vel ſero applicare eogeris, ubi turbas per rodentia excitatas compeſcere debebis. Lacte & Althæa præſtiti hic, quæ argentum vivum nequiverat. Unguento Altheæ, aut nutrito perſeci, quod Ægyptiaco, & mercurialibus negabatur. Denique ultima pars, quæ ad glandem conſtituendam venit, eſt memorata jam aliquoties membranula tenuiſſima, quæ glandem operit: hæc propago interioris cuticulæ præputii ſupra coronam glandis, hinc omnem illius ſuperficiem, expanſa, atque ſupra cutim præputii, hinc totius penis derma, epidermidis vice fungens, commercium facit inter epidermidem & ſuperficiem glandis. Inde viſum fuit, mala ulcera penis ad glandem perveniſſe, glandiſque damna ad penis externum corpus communicaſſe labem. En exemplum unum, quo docemur mirabile, & rarum, naturæ inſtitutum in generandis tot diverſis malis ex eodem veneno pinguetudini corporis miſto, ſed agente in diſtincta loca corporis. Putarem ergo ideam totius hujus morbi me dediſſe, imo & curationis; niſi requireretur, ultra paucis conſiderare, quod, ſi contagium pinguia medullæ intra oſſa occupat, hic omne oleum corrumpat brevi, inque rancidiſſimum putre, totum virulentum, convertat: quum vero exitus acri veneno haud detur hic loci, vaſcula tenerrima hic ſint, omnes humores mere oleoſi, facile patet, brevi omnia oſſibus contenta in mortuum putridum reſolvi, &, propter tardiſſimum hic humorum circuitum, fere ſtagnare. Quare nulli medicamento etiam vis idonea, ut inceptam putredinem

Aa cohi-

cohibeat, aut factam expellat, ſeparetque. Vaſa jam, quæ à petioſteo per os in cava ſolebant afferre vitalia liquida, exeſa impediuntur adducere, renovare, ſeparare humores; quæ vero ex medulla pingue oleum inter laminas oſſium affundere ſolebant, aut perioſtei vaſculis reddere, conſumta quum ſint, per meatus relictos oſſeos nihil niſi fœtidiſſimum, cuncta brevi corrumpens, atque inficiens, rancidum emittitur, hinc oſſis in cariem corruptela, ejuſdem lamellis à ſe mutuo elevatis & ſecedentibus, perioſtei ad oſſa naturaliter arctiſſime applicati diſtentio, exeſio, dolor acutiſſimus, maxime veſperi ad mediam uſque noctem, in gummi, topho, exoſtoſi; hinc omnium partium, oſſi infecto circumpoſitarum ſimilis corruptio, inprimis ope membranæ adipoſæ, cujus tunc cellulæ omnes uſque ad cutim inflantur, tument, fungoſæ redduntur, degeneraſcunt, ulcera fiſtuloſa, fœtida, ichoroſa, inſanabilia faciunt. Hoc mali genus omni medicamento, omni methodo, inexpugnabile, ubi eouſque invaluit. Sed quando una forte oſſis cujuſdam ſingularis pars, inter lamellas quaſdam medulloſum pingue affectum habens, ibidem corruptelam patitur, tum ſemper & ibidem lamellæ à ſe invicem diſcedentes oſſeum tumorem faciunt ſenſim increſcentem, hinc & perioſteum vaſa ex hac affecta oſſis parte accipiens infeſtant, inflammant, tendunt, excruciant, hinc & rurſum panniculi adipoſi continuatum corpus corrumpendo abſceſſus format. Hi arte ad os uſque aperti ubi fuere, ut os nudatum ſit, tum quandoque vaſa adhuc vegeta ſub lamella infecta hærentia corruptum oſſis depellunt, ſeparantque, tumque novum ibidem texunt perioſteum, locuſque perfecte ſanatur. Aut ars ſcalpro, igne, vel corrodente, abradit corruptum ad ſincerum uſque, facitque ita ſimilem ſanationem. Non eſt nota uſque ulla alia ars ad ſanandum hoc malum. Unde evidenter liquet, quando, & quomodo, contagio hæc oſſa ipſa obſidens tolli queat, quando & cur incurabilis alias ſit. Miramini forte, rem hanc, intricatam adeo habitam, ad ſimplicitatem hanc reduci: ſed id fit; quia intenſiſſima cum cura toties felices, atque infortunatos, horum malorum exitus vidi. Ajo ergo, omnem ſpem ſanandi oſſis affecti in eo poſitam, ut ſub lamella inquinata bona medulla, & vaſa arterioſa viva, vegeta, vim habeant corruptum ſurſum depellendi folii, vel fruſti, ſeparati forma, dum interim os nudatum ſit in parte ſuperiore. Ars autem aliud non promittit, niſi os nudando, vires vaſorum adhuc ſanorum augendo, ſeparationem naturalem promovere, aut partem oſſis perditam manu ſeparare à ſanis. Hinc rurſum ſummi momenti obſervationem apponere fas eſt. Quotieſcumque tabo venereo corrumpitur perioſteum oſſis medulla carentis, tenuis, lamellati, per quod pauca, & debilia valde, vaſa decurrunt, ita ut membrana hæc exedatur, toties neque arte, neque natura, hoc os ſervari poterit, ſed caries illud occupans procedet uſque ad futuras, quibus oſſiculum hoc vicinis committitur, totumque corruptum ſimul, aut minutatim corruptas per partes, excidet: quum ſcilicet oſſicula hæc à perioſteis ſuis omnem vitam accipiant, omnia vaſa, atque in propria ſua fabrica vix circulum liquorum admittant, manifeſtum erit, perioſteo deſtructo oſſicula hæc mori, pinguia in cellulis horum ranceſcere, putreſcere, carie tabeſcere. Talia ſunt oſſa palati, naſi, vomeris, ethmoides, ſpongioſa naſi, unguis os, planum, cætera orbitæ oſſa, laminæ oſſis maxillæ ſuperioris cavi, apophyſes tenues oſſis ſphenoidis, hujus cellæ ſub ephippio, inferior lamina ſinus cavi in oſſe frontis. Infandum ſcribenti renovat dolorem ſæva commemoratio atrociſſimorum incidentium, quæ in hiſce doluî contingere, etiam in iis, qui priuſquam meæ ſe curæ committerent negantis ſanare poſſe, jam ſummorum in arte noſtra, & variis quidem in regionibus, magiſtrorum ſapientia, & fide, uſi fuerant. Novi ſane, atque ipſemet haud perfunctorie colui, jactata ad hos oſſium morbos remedia, ptyaliſmum, ſudoris expreſſiones; Mercurii, cinnabariſve ſuffitus; errhina mercurialia. At incaſſum omnia. Ubi enim inveterati tabi lues Schneiderianam oris, naſi, laryngis cartilaginei membranam profunde occupavit, atque, ubi oſſicula hæc ſubtiliſſima inveſtit, exedit, in rei natura ſupereſt nihil quidquam boni quid promittens, niſi forte ſi officulum

invo-

involucro ſuo privatum excidere queat, reliquis intactis. Sed ut ſimul tota reliqua membrana ſana ſervetur omni molimine. Quod in lenta, mucoſa, pingui, in mille plicas, rugas, ſinus, convoluta membrana, nudo aeri ſemper expoſita, efficere non levis eſt laboris. Qui ergo præter id, quod artis poteſtas habet, promittere non vult, cavebit inania jactare, quando fœdum, putrem, rancidum, ichorem, naribus emungi copioſe videt, aut ulcera lardo ſimilia faucium poſteriora, velum pendulum palati, tonſillas, membranam craſſam palati anteriorem, depaſci cernit. Sed omnia bona ſedulo applicans, negligens nihil, varia tentans, ſemper interim de exitu ſollicitus, in prognoſi prudens, ſtentores ſecurus ridebit, dum interim miſereſcit ægri. Quæ hactenus candidus enarravi, verus vobis dixi & ſimplex, forte & ſufficiunt, ut capiatis, quid de malo propoſito ſentiam. Supereſt ut de ſanatione aperte dicam, quidquid novi.

Si recens contagium naſcitur applicatum parti cute tectæ, hæc vino, melle, & ſale, calidis abluatur fortiter, diu. Dein fomentum ex his paratum, linamentis exceptum obvolvatur parti, ſemper in calore æquali ſuſtentatum. Si diutius adhæſit, priuſquam advocatur medicus. Ablutæ iiſdem valde calidis parti, protinus veſicans de cantharidibus applicetur, fomento eodem ſuprapoſito tamen; exulcerato loco molle unguentum aureum, vel tetrapharmacum, applica, cum pauxillulo mercurii præcipitati rubri, ut apertus maneat locus, atque idem fomentum ſuperponatur; ſicque duodecim, aut ultra diebus tractetur: jubebo ſecurum eſſe ægrum, qui interim pinguia, calida cavit. Si recens labes partem affecit cute nudam, intima præputii, glandem, labia, os, aut ſimilia loca; ilico peni, reducto præputio, balneum ſuadeo, ex iiſdem, vel ſimilibus, quæ nimis emollientia fumi non poſſunt; ſummum enim hic remedium eſt, ut laxentur pori, ſicque extrorſum pellatur inquinans materies: ſemper itaque tepentes, humidæ, emollitæ, fotæ, teneantur partes. Hiſce ipſis utendum etiam ſi jam locus infectus apertus ſit: tunc enim materies libere extrorſum ducatur vix introrſum ibit, adeoque præſens ſanatur, præcavetur futurum. Conducunt ſimul ad hæc purgantia hydragoga interim crebro adhibita. Balſamus autem ex Terebinthina, vitello ovi, & Mercurio crudo, linamentis exceptus, ipſi ulcuſculo applicatus, penitus emolliens, valde prodeſt. Ita quidem, ut hac methodo plena fere ſanatio hujus mali promittatur, unde tamen, ſi negligitur, teterrima lues creberrime exoritur. Neque miretur quis, ſimplici hac methodo, atque abſque mercurio quidem, utendum me ſtatuere: quum omnes fere artifices ſtatuant ſolum argentum vivum hic valere, ſolum neceſſario requiri ad hanc curationem. Sciat modo, me hic tantum hucuſque agere de uno, externo, loco affecto, recenti, & ubi labes inquinandi unice hæret in tali ulcuſculo. Tum ſcilicet promitto ſanationem perfectam ex præſcripta curationis via, certuſque ſum illam ſufficere. Quid autem argentum vivum præſtet ad ſanandum, id vero modo conabor experimentis definire: ideoque nunquam probabo temerarios auſus eorum, qui conſulenti ſuper hoc malo juventuti, ilico ſuadent uſum argenti vivi; quod ſemper corpori nocet, nec neceſſarium ſæpe habetur. At quoniam mulieres inficiuntur plerumque hujuſmodi ulcuſculis ad cryptas mucilaginoſas intra pudenda natis; hinc & illis eodem morbi gradu nihil magis prodeſt, quam fotus, ablutiones, balnea, ex emollientibus, laxantibus, detergentibus, putredini reſiſtentibus. Acetum, vinum, mel, ſal, ad duo poſtrema refero, omnes emollientes herbas eligo ad priora. In multis ſæpe caſibus brevi ſanatas gaudebam, quæ recens infectæ nondum alia mala habebant. Forte roget quis, quanam ratione certus ſit, ea conditione malum eſſe, ut audeat confidere laudato conſilio, ſine metu neglecti fortioris requiſiti remedii. Sed tempus applicati contagii, locus apparens affectus, abſentia omnium aliorum ſymptomatum poſt rigidiſſimum examen prius inſtitutum, certum Te facient. Id unum moneam, ſi plaga primo affecta in palato, uvula, tonſillis, faucibus viſa ſit, nunquam audere me credere ulli auxilio, niſi fortiſſimo ptyaliſmo ocyſſime excitando. Eſt enim adeo fallax & inſidioſa horum locorum affectio, eſt tam enorme, quod ex minima hic cauſa

enaſcitur malum, eſt adeo difficilis tabi inquinantis expurgatio, eſt impoſsibilis quoque externorum remediorum applicatio, ut hic extremo ſtatim remedio utendum omnino ſit, aut dolendum ſero. Atque hinc fas eſto veram quoque gonorrhœæ ſanationem trahere. Eſt hæc contaminans materies, ſorpta meatibus in ſuperficie glandis inflatæ œſtro venereo dilatatis, primo momento, quo flacceſcere incipit. Locat ſe labes tabi in cellulis corporis ſpongioſi glandis, continuati intra duas membranas uſque ad collum veſicæ. Et facit continuatæ fabricæ commercium, ut facile propagetur toto hoc tractu minimum adſperſi mali contagium. Ubi vero admiſſum ad tenerrimam hic pinguetudinis membranulam, extemplo creat ulcuſculum, quale deſcripſi prius, & in eo materiem & ibidem recitatam. Ulceroſa hæc nata fœditas, in loco ſtructuræ tenuiſsimæ, ſubpingui, ſcrobiculum capacem format ſemper, in qua illa fit, accumulatur, retinetur, lente inde exit, aut ubertim exprimitur. Si cavum exeſum in fungoſa glandis ſabrica ſiſtitur, atque per ſuperficiem ejus dilatata ſibi emiſſaria paravit, tum ſpurciſsimus tabus hac parte tranſſudat, glandem & præputium corrumpit, tabeſacit quandoque & ſiderat. Hæc mihi prima eſt gonorrhœæ Venereæ, virulentæ, ſpecies. Cognoſcitur fœdo madore, minus craſſo quam in cæteris hujus nominis morbis, aſsiduo, genito intra glandem & præputium, tum materia hac per glandem preſſam extrinſecus tranſſudante, cæterum poſt ablatum contagium facili ſanatione. Curaturus præſcribo ſæpe iteratam interdiu ablutionem harum partium, atque inprimis accuratiſſimam deterſionem vel minimi madoris, ſub præputii latebris abſconditi, ablutioni mel, ſal, vinum, aqua ſerviant; myrrhæ in vino igne eliquato ſolutæ liquor; acetum aqua dilutum multa cum pauca aloe, plurimaque alia ſimilia. Depuratione ſollicitiſſima rite perfunctus, reducto præputio, nudatam glandem obvolvat circumpoſito cataplaſmate emolliente, laxante, alliciente, anodyno, ſemper ſimul paululum antiſeptico. Gnaro haud deerit abundantis materiæ varietas. Farina rad. altheæ. Lini ana unc. j. flor. Altheæ. Sambuc. ana unc. ſs. fol. marrub. alb. ſcordii ana m. ſ ſalis ammoniac. ſcrup. j. F. S. A. pulticulo craſſior, cui circa finem parum olei lini admiſce, hoc linamentis appoſitum ſufficit. Fit enim, ut, per dilatatos, meatus, materies vitæ vi extrorſum eat, ſeparetur, impediatur retrorſum fugere. Huic frigus & exſiccatio caventur omnium maxime, ne pori contracti fluentem materiem repellant. Toto tempore, quo curatio hæc peragitur abſtinendum præcipue ab omni omnino pingui. Quæ prudentiſſima cautela hic. Dein vitanda, quæ acri mobilitate in venerem incitant, aromata, bulbi, carnes, ova, piſces, vina. Conſtat enim, nihil eſſe magis quod obſtat felicitati citæ curationis gonorrhœæ, quam inflatus membri virilis: quum tunc dilatatæ ad rupturam fere uſque cellulæ, arterioſo fervente ſanguine diſtentæ, læſam fabricam plus rumpant; contagium excitent, acuant, moveant, miſceant ſanguini; & collapſo dein pene retrorſum adigant. Vidi hinc ſæpe vanos fuiſſe hoc in malo vel probatiſſimos ſanandi modos, ſi quacunque demum de cauſa quæ hercle multiplex hic nimis, homo arrigit; imo ſanatas jamjam gonorrhœas, unico incitatæ libidinis impetu actutum recruduiſſe, novamque denuo ſanationem de integro exegiſſe. Quidquid ergo prurientem imaginationem titillat, in cibo, condimento, potu, medicamento, vel per converſationem cum amabili ſexu, tabularum adſpectum, ſermones, lectionem, cane pejus & angue fugiendum. Aquæ potus, vel ſeri lactis, cerealia, horæi fructus, conducunt. Verum, ſi uſquam, hic purgantia hydragoga, præſtant; jalappa, Hermodactyli, Scammonea, Sena, inprimis: hæc crebro uſurpata poteſtatem habent diſſolvendi ſanguinem in aquam, hanc depellendi deorſum, & evacuandi per inteſtina; hæc agunt valide ſemper & in urinæ vaſa, veſicam, urethram. Hinc & laudatiſſimus horum uſus in locis huic malo nativis, Africa, America; quin & probatiſſimus quoque apud optimos fere noſtrorum in arte Magiſtrorum. Neque crediderim temere excultam uſque methodum palmam huic propoſitæ præripuiſſe: novi quippe alias pleraſque, tentavi, cum hac comparavi. Fateor incommoda eſt aulicis, in celebrita-

te ver-

Digitized by Google

te verſantibus, vel munera publica gerentibus. Sed tuta ſæpe ardua ſunt & moleſta. Novi promiſſa Agyrtarum, ſe curaturos vel in regali natantes luxu, equitantes, voluptatum omnia genera exercentes. Sed mihi, & hæc conanti, haud licuit eſſe tam beato. Quin & dolui ſæpe, dum ſic tractatos Illuſtres Viros vidi per annos vitam agere reliquiis veteris mali obnoxiam. Interim fomenta, cataplaſmatum loco ſubſtituta, minus incommodant. Imo vero, urgente neceſſitate, & molliſſima quandoque emplaſtra vicem ſuſcipiant priorum. Quale illud de mucilaginibus, de meliloto, & ſimilia. Primæ tamen debentur cataplaſmati & balneo. Altera mihi cenſetur gonorrhœæ ſpecies, quando virus venereum, per poros glandis ſe inſinuans, penetrat uſque in fabricam celluloſam ſuperiori parti urethræ circumnatam, ulcuſculum ibidem format, quod meatus in urethræ ductum hiantes exedit, hinc ulceroſam materiem hac via effundit, aſſiduo quidem deſtillantem hoc exitu, ſed imprimis ubi veretrum hac parte premitur; preſſu ab inferioribus partibus ſurſum verſus adacto. Qua in re memorabile id inprimis, quod ſi preſſeris mane, poſt ſomnum, lotio nondum reddito, ad unciæ diſtantiam ab apice penis retro, antrorſum, notabilis copia fœdæ materiæ exprimatur; quæ modo prodeundi, & preſſionis, ſpectato, docet, eam non hæſiſſe in urethra, ſed preſſu in eam derivatam fuiſſe ex fungoſo urethræ corpore. Et manifeſto videbis in hac gonorrhœæ ſpecie nil talis materiæ ultra ex toto pene a collo veſicæ preſſo ad glandem uſque proditurum. Quare infectus locus ſolus hic eſt. Eoque dirigenda omnis curatio. Hæc eſt frequentiſſima in initio gonorrhœa, quotidie occurrens, ingentem plerumque copiam tabi venerei gignens, diu ſatis durans præcipue in laxis hominibus, atque, ſi modo materies libere excernitur, licet diu, raro luem generans; imo fere, ab ea præſervans. Verum id præcipue incommodi habet, quod in ſinuoſis iſtis celluloſæ membranæ ambagibus diu hærens diuturna ſtillicidia, vix ulla arte ſananda, pariat. Curo hoc malum ut primam gonorrhœam. Sed balneum peni, ſcrotoque, applicandum ſemihorii ſpatio, ter quaterve interdiu ſuadeo materie huic balneo eadem, quam in fomentis commendavi. Quæ ſiphone injiciuntur, raro in cellulas iſtas pervenire queunt: hinc vix juvant, niſi in primo ſtatim initio; vel ubi fungoſa illa fabrica intus vix exeſa eſt. Quoties vero uſque ad glandulas Covvperianas urethræ virus intravit, has obſedit, per emiſſaria harum in cavum meatus urinarii ſe exonerat materies, tertiam gonorrhœæ ſpeciem appellito. Hæc ingentes ibidem erodit ſinus cavos, fiſtuloſos, plurimo hoc pure aſſidue manantes, difficillimæ deterſionis, hinc & ſanationis. Si genitus hic ichor quacunque cauſa impeditur exire, ulcera quandoque peſſima generat ad latera urethræ, ubi partes hæ à nobili inventore harum glandium deſcriptæ. Unde ulcera pertinaciſſima, moleſtiſſima curanti & patienti, in annos ſæpe excurrentia. Difficultas inſuperabilis ad ſanationem ducendi hoc malum in eo eſt, quod ubi ad interiora harum glandularum immiſit ſe contagioſa materies, inde vix extricari queat, ſed hærens, ipſaque mora pejor aſſidue facta, vicina inquinet, inde quandoque & ſubcutanea penis poſterioris pinguia vel celluloſa occupet: unde quæ damna oriri queant, & viſa ſint, norunt periti. Modus, quo hoc genus mali tractari debet, idem plane eſt qui in gonorrhœis prioribus commendatus; ſed omnia hic impigre applicanda; atque partes continenter molliſſimis fovendæ, materies confeſtim elicienda: omnis quippe felicitas curæ pendebit inde, ut conceptum inquinans effluat totum cum pure facto. Aliter nimirum metuenda lues eſt. Quare etiam ſubinde hic recurrendum erit ad graviſſima remedia ptyaliſmi. Quamvis enim gonorrhœæ priores eo nunquam curentur; tamen poſterior hæc ſpecies in parte ſolidiore glanduloſa nidulans, in qua vaſa arterioſa & cordis impetus magis actuoſa deprehenduntur, mercurii vim longe promptius excipit. Sed & quartam recenſeo gonorrhœæ formam, poſtquam virulentus tabus viis jam memoratis uſque ad proſtatas perductus, has tabefacit, inque abundantiſſimum pus virulentum reſolvit. Id mali alias ex durantibus diu, aut inprimis repetitis ſæpe, gonorrhœis oritur. Cognoſcitur vero tumoribus in perinæo,

rinæo, interceptionibus ſæpe peſſimis urinæ, rejectu copioſo purulentæ, ſubputridæ, materiæ; inſanabili fere ſuppuratione ad partes; ſæpenumero ulcere maligno, nec ſanabili, in perinæo, nato; aliquando vero ulceribus peſſimis circumquaque ad loca proſtatarum prodeuntibus, & vicina depaſcentibus ſpectaculo fœdiſſimo; ſed inprimis hoc in caſu miſeri hi ſubito, abſque manifeſta ulla cauſa, ſentiunt ſæpe lotium intercipi, unde diriſſimi, at inanes, ad exonerandam veſicam teneſmi, neque catheteri inducendo via datur, donec ita excruciatis diu ſubito purulenti quid urethra dimittitur, nec ita diu poſtea urina ſatis libere redditur, donec ſimile denuo malum infeſtat. Cernis quidem, quam ſit difficile malum hoc, quod aliquoties vidi, percurare; atque & hic ſalivatio locum obtinet una cum ſedula adhibitione eorum omnium ſimul, quæ in ſanandis primis gonorrhœis prius ſuadebam. Denique poſtremam, illamque profecto abominatiſſimam gonorrhœam habeo, quæ infectu proſtatarum emiſſaria vaſculorum ſeminalium inter exeuntes meatus proſtatarum hiantia, à Clariſſimo Morgagni deſcripta, erodit, hincque venenum ſuum per hos ductus uſque in veſiculas ſeminis communicat, illarumque liquidum & vaſa ſpurce contaminans, profluvium fœdiſſimum creat & largiſſimum, loca interim ſinuoſa, atque Labyrinthi inſtar intorta exulcerat: hui quanta inde mala! Vidi totum illum apparatum celluloſum, qui has veſiculas ſpermaticas, veſicam urinariam, inteſtinum rectum, perinæum, ambit, atque interjacet, exulceratum, putrefactum, exeſum, in hiatus fiſtuloſos ad ſcrotum, perinæum, anum, deſiiſſe, ut per cuniculos ſimul & fiſtulas, omnes hæ partes conſumerentur. Nec balneis, fomentis, injectis medicaminibus, emplaſtris, unguentis, cataplaſmatibus, inciſionibus, dilatationibus, aliquid profectum; quin tandem & urina ipſa, de his ipſis ulceribus demittebatur. Imo & cura abſtinennæ, decoctorum, ſudoris per ſpiritus viri accenſos expreſſionis, ptyaliſmi accuratiſſimi, juvaminis nihil miſerrimis adferre potuerunt. En, mi Lector, hæc ego mala vidi, tractavi. Neque finis mehercle eſſet, ſi omnia proſequerer, hæc dixiſſe mihi, legiſſe Tibi, ſufficiat, ut ſingulare ingenium hujus veneni, miros inde pendentes eventus, atque proprium ejus ſtabulum pingue humani corporis, recte intelligas. Unum hoc tandem ſupereſt, dicam, quomodo ſanari queat malum hoc, quoties cognoſcimus illud hærere ſparſum per pinguia corporis, atque intricatum ibidem turpi fœtura maligne ſe propagare. Id vero ſcimus fieri; quando poſt commercia ſuſpecta; geminatas ſæpe gonorrhœas, omnium maxime poſt ulcera externa neglecta verendorum; præcipue, ſi hæc cito exſiccantibus, eſcharoticiſve ſubitanea inducta cruſta, abire viſa ſint; ſi unquam omnibus his; vel quibuſdam præmiſſis, appareant maculæ variolarum inſtar in cute; ulcuſcula ad labia, gingivas, linguam, palatum, velum palatinum, uvulam, tonſillas, linguæ radicem, laryngem, pharyngem, intra nares; certiſſimo conſtat, veram luem Veneream corpus ægrum obſidere, ocyſſimamque efflagitari curationem. Quando autem in oſſibus cranii mediis, vel in media parte craſſiſſima oſſium majorum, quibus artus fiunt, oriuntur dolores, enormes, quaſi compages tabulata horum finderetur, vel diſſilitura eſſet, atque hi, poſt occaſum ſolis inchoati, ſenſim lento gradu procedunt, donec media nocte intolerabiles evaſerint, coegerintque extortum ægrum lectum deſerere, verſus auroram ſponte quieſcentes; tum certi ſumus malum in pinguetudine oſſium ipſa jam hærere. Tumores dein ad eadem media oſſium loca orti, molles, lenti, tenaces, tophoides, oſſei, id ipſum quam maxime confirmant. Præcipue dum & ſuperappoſitæ molles partes jam in maligna ulcera corruptæ palam clamant oſſium meditullia perdi. Aut & ubi paſſim toto corpore laceræ, ulceroſæ, jam primo deſcriptæ plagæ fœdo adſpectu terrent, ſuamque indolem, denunciant medico. De medullis occupatis jam prius dixi; notetur modo diploem oſſium cranii medullæ officio fungi, morbis iiſdem obnoxiam eſſe. Age igitur conſideremus in quonam puncto ſtat vera ſanatio mali in gradus modo deſcriptos provecti? Si quid ego hic videre queo, in eo ſolo certe,

te,

te, ut omne illud virus, quod oleo pingui corporis hæret inde extra corpus ducatur, uſque ad minimam particulam, ſine ullo omnino reſiduo: quia ſi quid ſupermanet, utcunque parvum id fuerit, recidivæ urget recens, idemque metus. Atqui tenacitate lenta olei inviſcatum virulentum temere haud dimittitur: hinc una difficultas; neque vero olea ſuis de cellulis excutere, per vaſa movere, de corpore ſubducere, facile eſt: unde & altera naſcitur haud minus ardua difficultas. Ajo tamen, niſi olea corporis ſolveris penitus, ſoluta vero una cum concreto diu veneno, expurgaveris prorſus, nunquam radicitus exſtirpabis, ubi inveteratus eſt, hunc morbum; ſed ſanaſſe viſus, recrudeſcentem vel decies dolebis. Igitur reperienda erit methodus tam efficax, ut reſolvat omne adipoſum, medulloſum, aliudve tenax cui tabida adhæſit affectio in meram, penetrabilem, perque minima vaſcula de corpore facile educendam aquam. Undenam ergo inſtrumentum tale inveniemus? Argentum vivum præſto eſt: id enim quacunque via immiſſum ſanguini vitali, quum ſit ſanguine ipſo decies & ter ponderoſius, agetur vi cordis & arteriarum contractione tanto majore impetu in compagem ſanguinis; ut eam penitus deſtruat, globos rubros reſolvat, ſeroſas flavas ſphærulas imminuat, reliquaſque etiam partes ejuſdem in minutiſſimas frangat, & ita in laticem ſubtilem, putridum, vaſis exeuntem, convertat. Sed & noviſti, elementa argenti vivi incredibiliter exigua cognoſci, utique globis ſeroſis ſanguinis longe tenuiora, ſane dum poros cutis intacta virtute ingreditur, cognoſcitur, quod elementis majoribus ſanguinis longe ſit penetrabilius. Dum vero in meatus denſiſſimi corporum auri tam facile ſe inſinuat, ipſa forte aquæ magis diviſis in tenuitatem particulis conſtare colligitur; licet attractione ingenita ſuarum partium ad certum gradum tenacitatis ſe colligat. Tandem & maxime immutabile hoc ipſum foſſile videmus omniumque forte cognitorum corporum omnium minime rodens vel acre. Quibus ſane cunctis rite expenſis apparet vera vis qua ad expugnandum hoc malum ſolus efficax, ſufficiens ſolus Mercurius habetur. Vera ratio, quia omnes corporis humores in ſubtilitatem aquæ convertit, olei tenacitatem dividit, facit hinc, ut evadant omnes adeo diſſoluti, ut ſpecie ſalivæ, ſeri diarrhoici, urinæ citæ, vel ſudoris, ſponte de corpore eliminentur, veteres ita univerſi expellantur; unde niſi nova liquida commodo ſubſtituantur in locum perditorum, brevi moriuntur ſic tractati, exhauſto omni fere liquido. Nec ſane actioni Mercurii confidere in tractanda hac inveterata ægritudine fas eſto; niſi prius, ne gutta quidem intacta univerſos corporis humores, qui ullo modo pingues ſunt, in aquam redegeris, expuleris de corpore, ſicque ſimul immiſſum his tabum Venereum ablueris quam perfectiſſime de corpore affecto. Aliter, ſi quid reſtitit, ſtatim ac novi ex alimentis ſucci, qui ſemper tum renaſcuntur magis quam olim pingues perfecte vaſa repleverint, ilico novus recrudeſcit morbus. Unde deducitur, rite non curari malum, niſi palleſcat inſtar mortui æger, niſi emacietur prorſus, niſi alimentis inter curandum quam minime pinguibus nutriatur, niſi tamdiu protrahatur ipſa curatio donec antiqui humores omnino de corpore migraverint. Neque ideo uniuſcujuſque eſt, fortunato dirigere argentum vivum in felicem exitum: niſi enim monita hæc fideliter obſervaveris, atque in magno ſatis, & perpetuo calore, ægrotantem continueris, poſtremo niſi & curatum jam hominem, per menſem unum, alterumve, à pinguibus arcueris pabulis, atque à putreſcentibus facile cohibueris, dolebis fruſtra Te diſcruciaſſe miſerum crudeli duriſſimi remedii tortura: quum fere ſemper poſtea aliquid hæreat unde ſepultus reſurgat morbus, novaſque vires capiat. Plurima pertinent porro ad lucem affundendam liquidam dictis. At meum hoc jam non eſt. Unum nimis edoctus addam. Argentum vivum ſola vi vitæ actum hoc malum ſanat, motu expellit. Ideo & ejus medicata poteſtas haud valet corrigere, venereum tabum, quando ille figitur in locis, ad quæ actio cordis, & arteriarum, vix pertingit. Hinc cariem diploes, cranii non ſanat; ſed in cellulas ejus oſſeas conſumto pingui vacuas, iners, effuſus, ſtagnat. Inde & oſſium medullam inqui-

natam hoc malo vix repurgat. Gonorrhœas in ſola cellulosa penis fabrica hærentes, per quas vix ullus circumeuntium humorum impetus, nunquam ſanat; licet luem ſimul dominantem perfecte eo tempore tollat. Oſſicula tenerrima, ſolis tenuibus tecta membranis, ut jam ſupra monui, ſervare nequit, ne excidant. Omnia hæc calamitoſa mala præſens vidi. Sed mala Venerea, quæ latitant in locis, per quæ arteriæ rubræ, flavæ, feroſæ, pellucidæ, cæteræque, per quas liquida cum idonea velocitate ruunt, argentumque vivum admittere in ſe poſſunt, atque illud fortiter urgere vitali poteſtate, perfecte ſanari queunt Mercurii virtute. Quæ profecto obſervata proderunt medico, ne diffidat in his, ne vanus ſit in illis. An igitur in malis Venereis, ubi æger conditione loci ab argento vivo juvari nequit, deſperatus delinquendus? Nequaquam! quid ergo juvare poterit, ubi deficit Mercurius? Dicam. Lege Huttenii inſertum hic tractatum, ſed relege cum cura, videbis ablui poſſe acri lixivio Guajaci intricatiſſimum contagium. Conſiſtit artificium in eo, ut rurſum omnia pinguia reſolvantur, corpuſque ita emacietur, nihil ut olei retineat; unde hanc exſiccationis curationem vocant. Hic ſc. æger loco calidiſſimo includendus, ut fere ſponte ibidem ad ſudandum pronus ſit. Abſtinere toto debet tempore ab omni potu, ciboque, in quo vel minimum pinguis. Unico macilento biſcocto pane, uviſque paſſis, nulla alia re, alendus. Nullo omnino reficiendus potu, niſi ſincero, aut paulo leviori, Guajaci decocto. Quater interim interdiu potet decocti meraciſſimi ejuſdem tantum, quantum poteſt; uſque in ſingulas vices ut minimum uncias ſorbeat octo, ſi plures tanto rectius. Poſtquam ergo continuato aliquot dierum decurſu impletus hoc liquore fere quaſi hydropicus evadere incipit; jam cogitandum, corpus hoc plenum liquore ligni, cujus penetrabilis acrimonia, & acuta balſamica virtus, talis eſt, ut omnem fere pituitam ſolvat, pingue diluat, tenax attenuet, putridum à fracedine ulteriore condiendo præſervet, cohibeat. Tum medicatus ille liquor ſovit, maceravit, malos humores; reſtat dein, ut velociſſime motus, perque omnia vaſa trajectus celeriter; intima quæque abluat, detergat, repurget, atque ita pinguia corporis infecta de corpore quam accuratiſſime eliminet, ſicque continuata hac expurgatione ſanet. Igitur vacuo jejunus ventriculo mane impleat ſe, qua poteſt, maxima copia æger, ut turgeat dein in ciſtella erectus ſedens lignea, vel in lecto ſub craticula, ad incenſorum ſpirituum vini flammam ardentem ſudet nudatum ægri corpus adeo diu, tamque fortiter, quam ferre poterit. Spatium dimidiatæ horæ ſumma fere menſura eſt; tum in lecto, remota flamma, continuet ſudorem ultra per horulam. Dein unciæ octo vel decem juris macilentæ vitulinæ cum pauca oryza cocti calide exhibeatur. Corpus accurate pannis calidis, ſiccis, ex lana contextis, detergeatur. Surgat æger. Qui ſic quatuordecim tractatus diebus, & mane & veſperi ita ſudet, ita à ſingulis ſudationibus reficiatur, detergeatur, repleatur decocto. Tum denique quatuordecim diebus iterum ſudet mane. Interea vero dum hac arte in ſudores reſolvitur corpus, ſi quæ pars oſſis malo infecta venereo, hæc eo tempore obvolvenda pannis calidiſſimis, fortiſſimo Guajaci lixivio madentibus, quin & præcipua ardentium ſpirituum flamma inter ſudandum eam verſus partem dirigitur: hac arte intima oſſium, & reconditiſſimarum partium abdita purgantur penitus, etiam quo mercurii virtus cum efficacia haud pertingebat. Etenim videre memini, juvenem penitiſſime ad oſſa uſque infectum, hac tractatum methodo tanto impetu ejeciſſe ſudores, ut in vigore operationis, ſubviridis à Guajaco ſudor elevaret, ſepararetque, ulcerum eſcharas vacillantes jam & inferne labefactatas. Reminiſcor lætus, quod juvenem ſanaverim, jam ſaniſſimum virum, & patremſamilias, cui diverſis corporis locis oſſa tabefacta adeo, ut in digito manus articulus unus exciderit, in crure plurima loca carioſa ſpectarentur. Hac methodo rite exculta, atque obſervata, oſſicula narium, fragmenta palati, ſeparata, cætera ſincera reliquerunt. Quum vero ad ſumma hæcce mala, ut plurimum ptyaliſmus, & hæc decoctorum methodus, ſolent adhiberi, ſemper obſervanti conſtitit, ptyaliſ-

liſmo, feliciter ſudoris expulſionem ſuccedere; ſed quoties liquore Guajaci humores corporis penitiſſime prius diſſoluti fuerant, ut ad hanc curationem deſideratur, tum ſalivatio poſtea mercurio excitanda præſcripta, vix boni quid præſtitit, quin imo vel maxima datus copia aut per frictiones corpori applicatus, nihil quidquam ſalivationis excitavit. Credidi inde poſtquam idem illud aliquoties videram, argentum vivum in attenuatos penitus humores nihil fere agere, ſed ſine offenſa dilabi, atque iterum exire vix turbato ſanguine. Ut enim ſupra dixi in argento vivo nihil acris. Atque hæcce quidem ea ſunt, quæ inprimis commentari ſuper hoc malo, hac occaſione volui: ut aperirem publico, quid ſingularis triſti in malo deprehenderim. Neque rectius mihi videbar locare poſſe tempus, quod reſurgenti à fatali fere morbo domi fallendum erat, dum languor virium vetabat in publicum prodire. Faſtidioſæ certe ægrimoniæ ſenſum levabat triſtem læta cogitatio, quod hæc humano generi, cui propitia quæque flagrantiſſime cupio, forte quandoque prodeſſent. Vale! Lugdun, Batavorum, $17\frac{1}{12}27$.

ATRO,

Digitized by Google

ATROCIS,
NEC DESCRIPTI PRIUS,
MORBI HISTORIA,

Secundum Medicæ Artis Leges conſcripta

AB HERMANNO BOERHAAVE.

CELEBRI, NOBILIQUE, VIRO

D. JACOBO DE BYE,

MEDICO PERITISSIMO,

Et in Tribunali Haganio Scabinio.

HERMANNUS BOERHAAVE. S. P.

DEſcripturum me recepi, quæ in enarrato hic morbo Nos una obſervavimus; promiſi quoque, *miſſurum* Tibi, quidquid foret operis. Affectantem vero vix differenda me negotia impedivere. Serius ideo, quam quidem animo deſtinaveram, prodit hæc hiſtoria. Hanc dicare Tibi volui: quia debui multis ſane de cauſis. Sed geſtiebam ſimul publice teſtari, laudare me, præter cæteras Tibi proprias virtutes, eximiam, qua polles in arte medendi, ſapientiam. Et candor quoque, morumque amabilis ſuavitas, efficiunt, ut, cum omnibus Bonis, ſemper ambiturus ſim ſinceram Tecum colere amicitiam. Vale. Lugdun. Batav. 1723.

MUltiplex ſane, atque varium, qui corpora adfligunt humana, morborum ingenium, a pluribus jam ſeculis obſervatum, deſcriptumque habetur. Neque tamen acri profecto, & annoſa, hacce diligentia omnis eorum exhauriri uſque potuit diverſitas. Unde quidem efficitur, tales ſemper ut accidant novi, quibus tunc cognoſcendis nullum ſatis ſubtile judicium Medico ſit, ut habeat Ille, & adferat, artis præceptis recte formatum animum. Imo vero, cauſæ ambiguus latentis, affectique incertus loci, hærebit jam, qui alias in perſpiciendis, ſanandiſque, laudem invenerat. Fruſtra

quo-

e quoque anceps Ipſe ſæpe quæras tunc apud Auctores, incertum Te quod firmet; neque datur invenire aliquando, quod ſimilis, jam olim obſervati, deſcriptione, abſconditam recentis mali indolem manifeſtare Tibi queat. Quotuſquiſque enim ille inter Medicos, qui, ignotum ſibi morbum dum tractat, requieſcere fugiat, donec tecti illius rationem, atque latebras, liquido perſpexerit? Enimvero, Medice, qui occurrit novus, atque obſcurus, Tibi morbus, poſt mortem modo ſerus à Te cognoſcetur; neque vel tunc etiam, niſi inciſum defuncti cadaver, exacta cum cura perſcrutatus fueris. Sed rari occupatiſſimos inter Clinicos, hæc qui velint, aut & recte poſſint talia agere. Si vero alii dantur inter Medicos, quibus idoneus & promtus ad hæc animus, cupidis tamen & peritis vix patet aditus. Neceſſario igitur fit, ut, qui caſus inciderunt olim, parum juvent poſteros; ſed maneat hos eadem, quæ urſerat priores, ignorantia. Præcipue quidem, quum præterea plurimæ, atque a peritiſſimo quoque artis Profeſſore conſcriptæ rite, tales obſervationes, inter relictas ſæpe neglectæ chartas, pereant quotidie, atque ſepeliantur. Ad omnia vero hæc artis incommoda haud datur aliud, quod proſit, remedium, niſi nova prorſus, atque omnino ſingularia, quæ quis obſervaverit, ipſe evulger. Qua tamen in re ita ſe gerat requiritur, ut adeo hic plana ſit hiſtoria, quæ perlecta non patiatur dubitare lectorem, quin, quæ deſcriptæ eadem jam forte offertur, extemplo cernatur eidem convenire tam evidenter, ut ex præterito præſentem jam cognoverit. Omnia ergo, quæ ad caſum utcunque pertinent, recitare oportet; ne minima quidem neglecta re, de qua ſeverus Cenſor jure adhuc quæreret ad intellectum mali. Simul inprimis ſic agendum cauto eſt ab eo, cui datæ partes rem enarrandi, ut incidentium nunquam turbans ordinem, ſecundum rerum viciſſitudinem cuncta ordinet, ſuiſque accidentium ſingula quæque locis aſſignet.

In communia artis bona ſymbolam me dare expoſita coegit ratio: & quidem deſcribendo morbum atrociſsimum, cujus vis major properavit fata Magnanimi HEROIS, ILLUSTRIS, NOBILISSIMI, VIRI, JOANNIS BARONIS DE VVASSENAER, DYNASTÆ ROSENBURG, ARCHITHALASSI REIPUBLICÆ, & aggerum Rhenolandiæ Præfecti. Fuit enim ſingularis adeo tota mali indoles, tamque violentus impetus, atque deteſtata crudelitas: ut forte inter omnes rei Scriptores Medicæ alterum parem caſum, haud temere reperias. Utinam optanti daretur hoc præſtare, ut rei deſcriptæ memoria liberare deinceps hos poſſet, quorum fatalis calamitas acerba quoque hac forte urgebitur! Sed triſtis confiteor, nihil tanti, tamque præclari, eventus, à labore hoc meo ſperandum. Id tamen ſcio recurſurum poſtea Medicis morbum cognoſci inde certo poſſe. Bonus igitur Medicus immedicabilis mali exitum funeſtum prævidere certus poterit: unde, juvare licet nequeat, non ignarus utique cavebit laborioſa, ſed nocente, opera malum ægro aggravare; neque in re impoſſibili fruſtranea ſe ſollicitudine exanimabit ulterius. Serviet exemplo deſcribendæ hiſtoriæ morbi, ut, mea quidem ſententia, hanc concinnandam artis regulæ dictant. Simul eadem opera conſtabit ſævi caſus ratio, quidque hac in re, & per quos, actum ſit. In ſplendida ſcilicet perſona, quæ toti reipublicæ in oculis geritur & pectore, nemo Medicus ſuam periclitari famam cupit; ſed rei potius geſtæ rationem palam reddere: quo conſtet, arte malum majus refutaſſe invalidæ medicinæ auxilia. Quidni tollatur denique & eo ipſo peccandi ultra occaſio malignis ſæpe nimium, & acclinibus falſo, alienorum caſuum commentatoribus. Una his ea placet voluptas, quam ex ambiguis, & ſuſpicioſis, rumoribus, in vulgus ſparſis, atque eundo dein creſcentibus, ficti pravique tenaces capiunt. Corrupti interim judices male verum examinant. Omnes hi veriora hæc recuſare nullo poterunt obtentu. Hæc ego ſi tulerim præmia laborum, contentus mea mercede, recedam.

Pulchrum a natura, atque ſtaturæ eximiæ, corpus liberalium fere omnium exercitiorum genere, jam a puero, firmaverat: ut hinc ſanitate ſemper illibata frueretur. Neque felicem hanc valetudinem, roburque naturale corporis, unquam labefactaverat luxuria, neque deſidia reſolverat. Primo natus in ſua patria loco, ſemper-

perque Principes inter Viros verſatus, non potuit intra naturæ fines vitam exigere, aut frugalitatis leges exactas ubique ſeverus obſervare. Quis enim ita ageret, qui ſemper cum Primis eſſet una, cujuſque talis vita, ut obſequens horum ſtudiis, amiciſque deditus, nec illorum cuiquam adverſus? Niſi auſteræ tetricus ſectæ cultor haberi vellet. Verumtamen, proprio quoties licebat more vivere, ſobrius omni carebat exceſſu, animi ſemper culturæ, atque aſſiduo exercitio corporis, cum cura ſe dedens. Quare & laudabili gaudebat temperatione humorum, neque majori fuerat morbo obnoxius. A multis jam annis, crus perfregerat, atque multa inde mala paſſus infirmiorem hanc partem experiebatur, ſanus cætera; niſi quod anginam ſæpe in juventute expertus fuerat. Una quotannis, longo jam tempore, podagra per ſtationem hybernam artus occupaverat; violenta equidem illa, & pertinax, neque ſueta unquam, abſque inſigni ad articulos ſuperſtite debilitate, recedere. Eam patientia leviorem facere, neque jactatis exacerbare & noxiis plerunque auxiliis, abſtinentia exquiſita, blando tepore, atque quiete, lenire, & pacare, ſapienter ſtudebat. Speculabatur interim acerbi mali ortum; utque acri erat, & penetrabili pervidendis rerum cauſis, multoque uſu exercitato, ingenio, collegit, epulis lautioribus, liberaliori uſui vini, atque defectui exercitationis, ſuum hunc deberi morbum: memini audire me ſæpe ſic dicentem. Neque ſpecies huic ſententiæ veri aberat: ſemper quippe ex his gravari ſibi ſuperius ventriculi os perſentiſcebat, & quidem de una tantum hacce re conqueri ſæpenumero, ſed ea modo occaſione, ſolebat. Incidit etiam, ex eadem hac cauſa, in hanc ſententiam, ut putaret, nullo tutiori remedio, cito ſimul, & certo, natas haſce cruditates auferri poſſe, atque inveteraſcenti jam malo radices præcidi, quam repurgato ſtatim, ſi quid hanc in partem peccatum fuerat, per leniora vomitoria ventriculo. Placuerat dudum explorata ad hæc radicis Americanæ virtus, quæ Ipecacuanha Piſoni, quam copioſa ex Cardui infuſu parata aqua juvabat. Identidem vero & ſolo Cardui Benedicti liquore hunc ad effectum utebatur. Semper tamen difficilius longe tunc vomere aſſuetus, quoties ſic inſtituiſſet, omnino facilius, quando radicem quoque aſſumſerat. Ergo, poſtquam huic jam dudum remedio crebros per uſus aſſueverat, ſemel iterumque accidit, ut idem intempeſtive admodum, atque in ipſo quidem articularis mali inſultu, imprudens repeteret. Summi tunc inde dolores ad viſcera, cruciatuſque inteſtinis haud facile placabiles, obvenerant. Monitus inde ab Amicis & Medicis, temperaret ſibi a crebrioii hac vomendi violentia, ne quid majoris forte exinde eveniret, ſemper regeſſit, a nulla re tam feliciter ſe levari, nec benigna virtute ſaluberrimi remedii carere poſſe: quum ſemper ſalutare, & ſucceſſu pulchrum, id ſibi comperiſſet. Eratque forte hoc unum in quo neceſſariis ſuis diffidens, atque a Medicorum conſiliis recedens, ſuo in his ſe conſilio regebat, in cæteris raro opinionem aliorum ſententiæ ſuæ poſtponere ſolitus.

Atque hæc debui præfari ante enarrationem mortiferi mali: ut, quicunque hanc evolvet, ſciat omnia, quæ induſtrius Medicus forte diſcenda putaret ex hiſtoriæ Medicæ lege de cauſis morbum antegreſſis quas latuiſſe jam pridem in corpore ſuſpicaretur. Ideoque addere malui, quæ elegans Cenſor ſupervacànea repudiaret, quam omittere quidquam, quod alter ſcitu ad hoc negotium putaret neceſſarium.

Accidit itaque vigeſimo nono elapſi nuper octobris, ut ſeſquiprima nocturna ad ædes meas venerit Nobiliſſimus atque Sapientiſſimus Dominus, JACOBUS BARO DE VVASSENAER, Reipublicæ Lugdunenſis Conſul mœſtiſſimo maximeque perturbato animo rogans, vellem ire una ad GERMANUM Ejus JOANNEM. Percuſſit ilico animum! Quid rei eſſet, percunctanti profuſis cum lachrymis ajebat, hunc ſuo in prætorio Roſenburg luctari cum morte, aut vel jam obiiſſe, ſi qua fides triſti, ſed turbato eſſet habenda nuncio! Nec mora, pernicibus vecti equis quum eo perveniſſemus, invenimus Virum Illuſtrem ſuo inſidentem lectulo, ut erecti quidem ſedentis haberet ſpeciem, flexo tamen antrorſum, & declinante ſic corpore, ut deorſum vergeret, itaque abdominis viſcera, & diaphragma preſſione hoc ex ſitu nata intra thoracem apprimeret.

ret.

ret. Incommodum hunc Ægrotanti ſitum ut tueretur, a tribus famulis aſſiduo ſuſtinentibus juvari debebat, & contineri: omnis enim alia corporis poſitura augebat immaniter dolorem, quo diſcruciabatur, ut intolerabilis prorſus evaderet; omnium tamen maxime, ſi conaretur extendere, atque erigere vertebrarum ſeriem. Quare nec ſupinus, neque pronus, aut in alterutrum latus poterat decumbere, longè minus ſedere erectus. Spectaculo perculſus! memor quippe, quam heroica conſtantia acutiſſimos dolorum ferentem ſæpe fuiſſem admiratus: quando enectus fere horum violentia, tacitus, ſeſeque cohibens, crudelitatem ſummam acerbiſſimæ podagræ ſedato pectore concoquebat. Spectabatur ſatis doloris vehementia. Sed magis, quoties ineluctabiles audiebantur gemitus, quos invicto animo vis mali ſuprema exprimebat, obnitente fruſtra, & comprimere conante, patientia. Unum erat triſti hac rerum facie, quod me recrearet, atque reficeret; præſentem videbam Nobilem Virum, & Medicum Clarum, JACOBUM DE BYE, cujus eruditionem, ſummamque in arte prudentiam tota laudat patria, a quo optima quoque hoc in caſu ſperare præſidia licebat. Ingreſso igitur mihi, atque ſalutanti, dum erigere ſe paululum, dexteram offerre, blandaſque reſalutantis voces reddere, conatur quam humaniſsime, ad minimos motus, & ad ſingula verba, deficere videbatur præ exacerbatione aucti ad hæc doloris. Tentabat dein exponere Ipſe, ſub quo gemebat, morbum, nec potuit: intendens ſe ad conamina quæque cruciatuum immanitas intercipiebat ſpiritum. Ut aliquoties in hæc erumperet; cogita Boerhaavi, quæ meam expugnent patientiam tormenta, gnarus es, quo animo dolores olim tulerim! Cogita, quæ ſit vis, cujus magnitudo lamenta vocalia mihi, nec ſupprimenda, extorqueat! Equidem impoſsibile videtur, tali hominem cruciatu affici poſſe! Durum videre, & audire, hæc coram! crudele, ſi ultra ſciſcitando cauſam dediſſemus malorum exacerbationi. Requirere viſum potius ex Eruditiſsimo Domino FRANCKEN omnem rei hiſtoriam. Ille enim, dum unici, quem habebat Illuſtriſsimus Archithalaſſus, Filii generoſo pectori ſumma cum felicitate eruditionem, ſapientiam, & virtutem, infundit, domeſticus Illi vivebat; Præſens ille toto mali tempore, intentiſſimo in omnia animo, atque ad omne auxilii genus præſto, fuerat. Rogatus ideo, audiente omnia, & ſingula quæque confirmante, Nobiliſsimo Ægro, hiſtoriam Nobis integram enarravit.

Triduo ante morbum epulatus paulo lautius cum amicis, abſtinentia deinde ſeveriore exceſſum qualemcunque correxerat. In ultimo prandio, ipſo invadentis morbi die, de jure carnium, in quo oleraceæ incoxerant herbæ, aliquid ſumſit; attigit & parum de braſsica alba cum ovilla inibi elixa; guſtavit modo & de ſpinachia & glandula Thymo vituli leniter frixato; de anate pluſculum comedit, coxam inde & carnem de pectore capiens, tum alaudas binas, parvamque intritæ ex pomis copiam; fruſtulum pyri, uvarum tantillum, & panis, ex bellariis aſſumens clauſit prandium, in quo parum cereviſiæ, vini moſellani modicum, biberat. Toto dein pomeridiano tempore ab omni merenda, potuque, penitus abſtinuit. Equitavit cum Nobiliſsimo Barone, filio ſuo, hilaris, recte valens, ſentiens nihil, nihil ſuſpicans, mali.

Ubi ab hoc exercitio, quod optime ceſſerat, reverſus, more ſuo perſtitit incœnatus. Dimidiata vero decima veſperi exhauſit de aqua tepida, in qua Carduus Benedictus intabuerat prius, quantum tria capiunt potoria porcellana, quæ *Spoelkommen* Belgis ſolent dici. Cauſam rogatus regeſsit, oneroſi quid moleſtare os ventriculi ſuperius, quod eluere vellet: quum conſuetum jam pridem ibi malum referret, ſemperque peracto illud vomitu ablatum fuerit. Vomuit haud diu poſtea, neque tamen facile ſatis, nec ſatis multa. Sumſit ideo mox poſt hæc, quantum quatuor talia continere queunt vaſa, de eodem liquore amaro Cardui. Tanta interim jam copia plenus haud evomuit tamen; novum protinus parandum jubet, miratus moram, putanſq; largius infundendo expeditius ſe hauſtos redditurum potus. Verum in ſella dum ſedet interim, atque provocare tentat vomitum, nihil uſque percipiens aliud mali clamorem ſubito horrendum tollit, ad quem exhorreſcentes advolant domeſtici, quenen-

Digitized by Google

rentemque audiunt, circa ventriculi ſuperiora ruptum ſibi quid, dilaceratum, aut luxatum, eſſe. Addebat, acrem exin adeo dolorem inſurgere, ut præſentem, & inevitabilem omnino, mortem jamjam inſtare, quam certiſſimè, quam vividiſſime, ſentiret. Meliora omnia ſperare monent præſentes. At ille reſpondit, in pauca modo vitam temporis momenta duraturam, quæ in imis ſuis penetralibus uſque adeo validis tormentis urgeretur, ut præſidii nihil ab arte haberi poſſit, neque aliud a natura ſolatii; nullis vero, vel quæſitiſſimis verbis, dici poſſe, quæ mutatio, quis cruciatus, pectus exagitarent intus. Suadebant ideo, accerſendos extemplo Medicos, atque obnixe efflagitabant omnes, faceret ipſis hos convocandi facultatem. Supervacaneum id fore dixit: neque enim poſſe eo tenus vitam trahi, ut ſpirantem invenirent vel feſtinantes; ſed & adverſus hoc malum, quod corrigere omnino nefas, nulla opitulatura eſſe blandimenta Artis vel præſtantiſſimæ. Unum ſupereſſe, ad quod fides ipſorum profutura foret, & auxilium, unum id ſerio ſe petere, ut in duplicatos componerent poplites afflictum corpus quam ocyſſime: ut ſupplex, & humilis DEUM venerari, Ei obnoxium ſe dedere, Ejus ſalutarem implorare opem, poſſet. Maturare enim ſuos impetus uſque adeo feſtini morbi pernicitatem, ut & ſola hæc jam neceſſaria breviſſime impeditura foret. Obſequioſi paruere ocyus, fuſiſque Ille ad NUMEN SUPREMUM precibus, jactato interea per cruciatus corpore, poſitus ſtatim in lectulum fuit. Manare jam frigidus gelidus per artus ſudor, triſtiſque occupare ora, manuſque, pallor, deficere ſubinde arteriarum micantium pulſus. Ad hæc Ipſe petebat, frigentis ut corpus perfricarent undique calefactis ad focum linteis, caputque perfunderent & pectus liquidis herbarum traumaticarum odoribus, ſimul fragrantia præcordiis fomenta largius ilico apponerent. Quibus aſſiduo, ſeduloque ex voto Ægrotantis peractis cedere neſcius reſtitit morbus. Imo vero multo ſævius omnia inſurgere, atque feſtinare in exitium. Quo quum res Ejus loco eſſet; interimque nox intempeſta, ipſaque locorum, unde evocandi erant Medici, diſtantia, auxilii inopes & conſilii redderet præſentes, poſt ſemihorii elapſi ſpatium bibit de oleo ex olivis preſſo uncias quatuor, irritataque per intruſum digitum gula, aliquid ejus evomuit aquæ Cardui permiſtum; popoſcit denuo binas ejuſdem olei uncias, hauſitque ilico, ſed de eo haud modo reddidit nihil, ut ne quidem ullam inde nauſeam perſentiſceret, increſcente interea ſemper dolore. Dilapſa erat ab hoc negotio peracto hora dimidiata, quum de generoſa, & medicata, Gedanenſium cereviſia (quam *Joopenbier* vulgo appellant) calefacta prius uncias epotavit quemadmodum ſex. Hanc tamen ipſam, nulla commotus nauſea, retinuit, ut & cuncta, quæ deinde accepit. Talis rerum facies erat, hæcque geſtorum uſque ratio, quando Celebris Medicus DE BYE, Haga vocatus, primo acceſſit; qui omnia recta ſecum via reputans, prudens cenſuit, ſola per leviſſima agendum remedia; mollia ergo avenæ ptiſanaria obtulit ſorbenda, a mollibus ſcilicet hiſce malo lenimen ſperans, quod exaſperatis partium nimio vomendi impetu offenſarum nervis, plauſibili ſane argumento, colligebat. Sed & fomenta ſimul ex lacte & farinaceis parata quam blandiſſima, tepefacta præcordiis obduxit; quæ omnia certam promittere ſpem ſalutis videbantur: atque ipſa hæc agenda dum curantur, jamque aliquo eſſent, ſed fruſtra, applicata tempore, ingreſſus ipſe, ut expoſui prius, omnia ita reperi.

Audita ergo caſus triſtiſſimi, atque eventus rerum geſtarum, hiſtoria; quæ ex omni adſerebantur parte, recte perpenſis; acerrimam adhibuimus mentis intentiſſimæ aciem, ut perſpiceremus atrocis adeo, & ſubitanei, doloris rationem prius, quam agitare auderemus de offerendis remediis: quum niſi huic potiſſimum operi inſiterimus, tutus ad hæc ipſa, niſi a cognitione cauſæ, aditus ne dari quidem poſſit. Singula excutientes hæc in ipſo Ægro deprehendimus. Interiora oris, qua in fauces uſque patet, naturali humore rite colluta, optima hic ſanitatis abſolutæ ſigna dabant, neque in colore, aut habitu, partium inibi conſpicuarum, niſi bonæ ſalutis notæ; nauſeæ nihil penitus; vix ullus tuctus; & non erat, ſi quid flatuum forte eructaret ſurſum, alienus, aut ingratus, ſapor, qui linguæ ſenſum offenderet; quin & ventriculus, haudquaquam repugnans, cuicunque po-

tui ingerendo paratus, facilis ad oblata quæque; nec reluctabantur fauces deglutitioni, neque ullum inde patiebantur incommodum; ſitis non urgebat; nec audire erat vel levem de anxietate ex ægrotante ventriculo querimoniam; ſingultus aberant & in toto ſane mali decurſu; pertractata jam hypochondria, & præcordiorum loca, tumidi nihil, aut dolentis, nihil ad tactum renitentis, durive exhibebant; erat & naturalis, & dimiſſa commodè, urina; ſpectata vero, quam per vomitum rejecerat, materies nullum præ ſe ferebat indicium maligni, inſuetive, referebat quippe perfecte eorum, quæ ingeſta fuerant, indolem.

Toto calorem temperatum corpore, æqualiter diffuſum, hoc tempore deprehendimus, abſque æſtu, aut exceſſu frigoris: niſi quod vehementia exacerbati identidem cruciatus ſyncopen minaretur, atque adeo frigus eo temporis articulo efficeret majus, quam pro ratione tantæ agitationis, dolorisque, exſpectandum videretur; erant etiam aliquanto imbecilliores quidem arteriarum ictus, conſtantes tamen, ſatiſque unius modi, utique oſtendebant nec febris, neque inflammationis vel leviſſima ſigna; ſpectabatur & reſpiratio facilis, lenta ſatis, æquabilis, vox ſimul naturalis, placida, conſtans, expedita, ſi caveret modo inter loquendum flexus corporis, & ſepti agiliores motus, ipſa ſuſpiria rogatus duxit profunda, lente reddidit, repetivit, abſque doloris exacerbatione, nec recordor vel ſemel toto in morbo audire tuſſim; & ſuus adhuc conſtabat micantibus oculis nitor, atque naturalis etiam in vultu color; actiones mentis deficientes nunquam, neque aberrantes; arbitrarii partium motus prompti, niſi quatenus dolorum aucta ex illis vehementia hoſce prohibebat.

Unus igitur occurrebat explorantibus, de quo omnis lamentatio, dolor; atque inexplicabilis prorſus mutationis cujuſdam in ſitu partium, intra pectus, ſenſus. Quem quidem, utcunque nos omni modo inveſtigaremus quærendo, aliter deſcribere non potuit, niſi dicendo, manifeſtiſſime perſentiſcere ſe naturali ſua ſede motas eſſe in thorace ſuo partes quaſdam. Dolorem vero, quem ferebat, definivit quam appoſitiſſimis ſane verbis; quod eſſet nempe acutiſſimus; veramque dilacerationem membranarum, quibus ſenſus ineſt exquiſitiſſimus, quam ſæviſſime exprimens; ſummus; perpetuus; ne minimi quidem articulo temporis, quieſcens, vix unquam de ſumma acerbitate tantillum remittens. Sedem huic fixam in mali principio unam ſemper aſſignabat quam diſtinctiſſime, eum aſſiduo locum indicans intra pectus, ubi ſere committitur ſtomachi per thoracem delati finis principio ventriculi ſupremo, altius tamen paulo oſtendebat accurate, quam ut poſſemus credere, diaphragma ipſum dolere. Verum, progreſſo poſtea magis morbo, clamabat, ſentire ſe vividiſſime, quod a prima deſignata pectoris interna plaga, dolor æque violentus retrorſum ſe extenderet, jamque dorſi etiam regionem occuparet, haud minus ibidem, quam antea in origine ſua, deſæviens. Denique, ante fata tandem querentem ſumma cum commiſeratione audivimus, diffundi acerrimos dolores a loco ad dorſum diſcruciato utrimque per latera thoracis, imo & ultimo per omnem hujus internum ambitum; ita tamen, ut priori loco levaretur ne hilum, dum diffuſior per latiora ſe & nova ſpatia prorogaret. Neque affirmare neglexit toties rogatus a nobis, latitudinem dolentis mali de exquiſita acerbitate in qualibet parte nihil demere. Integro quin etiam decurſu mali conſtanter commemorabat, non alia re acrius incendi cruciatuum ignem, quam flatuum niſu; prorſus, ut ventus inde erumpens ex ventriculo haud tenderet ſurſum, ſed ſuffocatus quaſi vivas paulo poſt partes quam crudeliſſime dilaniaret; neque minus inflammabatur idem, quotieſcunque retro flectere, vel & erigere vertebras dorſi conaretur.

Hæc ea ſunt omnia, quæ anxia cum diligentia reperimus, quæque forte nimia cum cura enarrata quis repudiet. De induſtria ſic inſtitui agere: ut recitatio hæc ita referret omnia, quemadmodum contigere, Lectori meo, quare omiſſum nihil, nihil, præterquam quod ipſa res habuit, ſuperadditum, aut exaggerando amplificatum.

Vos ego jam, ſalutaris Profeſſores diſciplinæ, ſi forſitan perlegere hæc non dedignamini, rogatos ſerio, & quam officio-

ficioſiſſime, velim, paululum hic ut ſubſiſtatis! Velitis, oro vos, circumſpectè ad omnia perpendere fidelem hanc hiſtoriam! Omnia, quæ ſpeculantibus offeruntur, ſigna prudenter conſideretis! Hoc mihi dare ſi placet, utar permiſſo, atque petam ultra, ſtatuatis jam ex his de natura hujus mali, cujus modo intellexiſtis originem, progreſſum, apparitiones. Ubi & illud impetravero, dicite, quæſo, mihi, quidnam demum ſit illud, quod latens hic intra thoracis adyta abnormia hæc effecta producit? Pronunciate ſecundum leges excultæ artis ſeveriſſimas, quænam definita pars ſit ibidem, quæ tam horrifica mala patitur? exercete ingenii aciem, ut, ſed priuſquam ſequentia evolveritis, ſponte veſtræ perſpicientiæ vera ſuper his, & certa, invenire poſſitis!

Nos utique ambo contemplabamur undique tabulam, quæ omnes hujus tragœdiæ partes nimis vivide exhibebat; ſolliciti ſſima ſimul & intentiſſima mentis cura volvebamus cuncta, quæ attentæ ſe cogitationi ingerebant. Fundamentum quærebamus inconcuſſum, tutumque, quo ſubnixa intelligentia incogitare poſſet finem invaleſcenti malo, extricata ſcilicet prius involutiſſima tantæ calamitatis cauſa. Sed, proh dolor, quam nos incaſſum verſabamus omnia! neque enim circumſpicienti in denſis tenebris animo apparebat ulla morbi ſpecies, ad quam referendum hunc perſpicere poſſemus. Inflammatio ſane, ſæva alias tormentorum genitrix, incuſari hic non poterat: nulla ejus ſe manifeſtabat nota. Quis auſit ſuſpicari. diaphragma, pleuram, mediaſtinum, pericardium, cor, pulmones, œſophagum, intercoſtales muſculos, vel adnatos externe coſtis, phlegmone affici? Qui ſedulo mali hiſtoriam deſcriptam præ oculis habet, cautuſque eſt ſignorum obſervator? Nemo, ſi quid in his veri cerno. Tranſvectis ergo hanc plauſibilem ignaris apparentem, ſed refutatam penitus cauſam cruciatuum, eo flectere incipiebat animus, num forſitan tumoris alicujus aſſurgentis mole diſtenta nervoſa quædam in pectore membrana dilacerationis excruciante ſenſu crudelia hæc ſymptomata generaret. Sed nullum genus tumoris occurrebat, aptum natum quod eſset effecta edere omnia; tamque celeriter, quæ obſervabantur; neque vero ex prægreſſis ante morbum quidquam notabatur, quod vel ſuſpicionem talis rei poſset movere; niſi acuta ſæviret phlegmone quæ jam remota prius fuerat ex ipſa ſedula mali obſervatione; luxatio autem admitti non poterat, quum firmæ vertebræ ſuo quæque ſpectarentur loco; molliorum autem in pectore partium propria ex ſede ſeceſſio diſtorſionis ſenſum, neutiquam vero mortifera illa tormenta, valebat procreare. Ergo ſupererat unum tandem illud, quod toties olim dolorum atrocia citiſſime humanam deſtruxit vitam, truculenti ſcilicet veneni lethale virus, & vis ignea. Solum illud videbatur intelligi poſse immanium adeo phænomenon cauſa ſufficiens. Verum enimvero dum ſedulus curæ omnia Scriptoribus commemorata Toxicorum genera percurro, reperi ne unum, quod foret efficax deſcripta prius efficere. Quum enim muneris, publica mihi auctoritate, impoſiti, ratio exigat a me, hæc ut paulo accuratius cognoſcam, hiſtoriam adeo virulentorum intuitus ut excutiam, hæc ego proſequi anniſus dudum fui opera non perfunctoria. Ut vero animum verterem per omnia, non mihi fidelis ſuggeſſit memoria ullum ex his, cujus lethifera ita invaderet, ita procederet, actio, aut vel levi aſſimilatione hujus referret morbi ſymptomata. Ita, dum luſtramus notas dolorum cauſas, occurrit ne una, cui tribuere fas ſit præſentis originem. Incertus ergo nobis, vaguſque, per varias rerum ſpecies diducebatur animus, circumſpiciens ſollicite ad omnia, inveniens nuſquam, quod tuto arriperet pro vera mali cauſa. Tandem credebatur quam maxime hanc ad rem pertinere contemplatio familiaris dudum podagræ. Hujus quippe immanis toties, quoties introverſa dæſevit rabie, detonat in interiora crudelitas. Nimis vero erat utrique noſtrum perſpecta anomali hujus morbi indoles, quam ut eam quoque pro origine ægritudinis auderemus fidenter arripere. Etenim parit huc delata ineluctabiles quidem anxietates, atque tœdioſiſſima ægrimoniæ faſtidia animo ægro imprimit, dolores vero ſubito enormes adeo nunquam ſano excitat; ſed lento gradu incedens languore tardo debilitat prius, in dolores

dein-

deinde infeſtos inſurgens, tum quoque partium actiones vicinarum impedit. Eorum vero omnium nihil quidquam videre erat hoc in caſu: unde &, hac re recte explorata, & ſpectata undique, anceps primo, imo & inflexus haud parum in hanc partem, animus induci nequaquam potuit, ut & hinc derivaremus hanc calamitatis originem.

Ambiguis ita nihil illuxit! occurrebat ne unus, inter notos, morbus, ad quem aſſimilatio ex imaginis convenientia hunc referre poterat in dignoſcenda ſpecie. Unum hoc certum, eſſe dolorem, ſubito ortum, ſummum. Illum ferri poſſe diu, abſque tamen vitæ diſcrimine, ſolus ſi eſt, & inflammatione liber, tota clamante medica hiſtoria, ne quidem in principio ſtatim ſumma metuebamus; de me, ita ut confitear, candor exigit: Neque enim, librans cuncta prudenti cum ratione videbam aliquid, unde futuram ſubito mortem timendum apparebat. Neque erubui ſane vel ita prædicere, poſtquam primo cuncta examinaveram: atque eventus poſtea docuit, dolorem haud fuiſſe ſubitæ mortis, ſed aliam longe, cauſam.

Quamvis vero ancipites omnino in dignoſcendo hærebamus malo, coacti tamen fuimus, promta tentare in auxilium dolorum remedia: virulenti enim tormenti immanitas, & metuenda partis laborantis ex tanto malo pernicies, haud patiebantur moram. Collatis ergo inter ſe, & petitis undique, conſiliis, deliberatum ſtetit, ea maturius exhibere, quæ impetum vitæ in obſeſſas partes compeſcunt, ſolvunt preſſa, diſtenta laxant, mitificant acria, & irriguum totum reddunt humoribus corpus. Quid enim magis conveniens ſedando, quacunque demum ſit natus cauſa, dolori? Salubrius quid habetur, quid tutius, in robuſto, atque ſano cæterum corpore? Quum grata igitur nobis, ſed fallax, ſpes blandiebatur, dictum factum, miſſus de mediana dextra ſanguis ad uncias quatuordecim, ita quidem langueſcere ut inciperent pulſus arteriarum. Sed ne ſic tamen vel leviſſime de rigore crudelitatis remittebat dolor, licet minarentur ſyncopen arteriæ. Adhibitus ſtatim largior juris vitulini inſulſi, ut nervis læſis amiciſſimi uſus, & ſic tamen exacerbeſcebant dolores acrius. Tepida applicabantur cruciatibus fomenta, quæ ex molliſſimis farinaceis & lacte blando conſtabant, atque leni tenebantur actuoſa tepore, nihil proderant. Sed neque laudata toties blandimenta dolorum, quæ ex lento avenæ, ſcorzoneræ, & Siſari, lacte eliciuntur, epota juverunt: contra vero & ſuaviſſima hæc, quoties ventriculum verſus deferebantur incitabant abominandi tormenti ſævitiem. Hæc acta, his fruſtra pugnatum, nec enim profecimus, pertinax conſtitit, nunquam cedens, dolor, uſque in matutinam quintam; quando urgens negotiorum multitudo me diſcedere coegit ad aliquot horas, poſtquam prius ſteterat nobis, ſibimet parumper naturam committere, neque urgere nimis haud modo fruſtraneis, ſed &, ut videbatur, nocentibus medicamentis, licet lectiſſima, credo, & Tibi, mi Lector, laudentur. Speratus aberat conatibus eventus, contra vero fluere tota & retro ſublapſa ferebatur ſpes. Interea multo magis jam, quam modo prius, horreſcebamus obſtupefacti abſconditam inſueti morbi indolem; ut ante diſceſſum uterque utrumque interrogantes neutri potuerimus reſpondere aliquid, quod manifeſtaret latens malum. Luctatus ita deinde Nobiliſſimus HEROS in matutinam octavam, uſus ſubinde hauſtu ex decocto parato de floribus papaveris erratici, atque verbaſci; radicibus ſcorzoneræ, ſiſarique, ſeminibus avenæ & papaveris albi, cum aqua, in quo dein Fernelii ſyrupus de althea largius quoque erat dilutus. Unde nihil accepit ſolatii. Attamen anodynum mitius occurrebat nullum. Fideliſſima interim, & ſapientiſſima, aderat cura peritiſſimi Medici DE BYE, qui in finem vitæ præſens ſemper adſtitit. Ille autem hoc tempore obſervabat, ex pertinaci increſcentis tormenti violentia ſola, deficere, & labi, actiones vitales, cæterum nullius novi acceſſione ſymptomatis dilucidius apparere morbum. Quare ſcripta tunc ad me de præſenti negotio epiſtola monuit Vir optimus, propoſuitque, in re adeo ancipiti, ſummopere ſimul urgente magis magiſque, nunquid periclitandum eſſet, quidnam forte boni altera efficeret venæſectio, potiſſimum quidem, dum arteriarum ictus crebriores jam, & paulum fortiores, inſurgerent, atque inſpectus etiam, qui prima vice fuerat

Digitized by Google

eductus, cruor, tenaciori atque ſubviridefcente cruſta tegeretur. Movebat igitur ſperata doloris remiſſio, ex debilitata ulterius vitæ actione. Neque a parte Ægri obſtare quid credebatur: dum paucas modo ante horas valido corpori illibata conſtitiſſet ſanitas, neque evacuatio ulla, una excepta prima miſſione ſanguinis, vel minimum vires labefactaverat, interimque aſſumta, nec reddita, auxiſſent bonos, haud diminuiſſent, humores. Deliberavimus ergo, ut ſolveretur denuo, & ſtatim quidem, vena; ita tamen, ut prius injiceretur clyſter paratus ex unciis IX. emollientis ad clyſma decocti, quod pharmacia habet recentior Leydenſis, ſalis gemmæ drachma una, ſyrupi Altheæ Fernelii unciis duabus; quo tentaretur pariter, an hac forte via toties affectatum fruſtra levamen pertinaciſſimo poſſet adferri malo. Conſultum etiam habitum fuit, ut pergeret porro anodynis uti atque emollientibus internis, qualia uſque ſumſerat. Ne vero credat quis, neglexiſſe nos incuria, aut ex oblivione omiſiſſe, narcotica! imo vero hæc recte conſideravimus, num utilia forent ad hocce mali genus. Sed graves movebant nos rationes, ea ut hic repudiaremus. Quarum ſane potiſſima nobis ea videbatur, quod opii nota virtus omnes inhibere ſoleat evacuationes, una quidem inſenſibilium perſpiratione exemta, vomitum utique, alvi fluxum, urinæ evacuationem quam maxime, impedire. Nobis vero hic erat tractandum plenum corpus, differtum penitus humoribus aſſiduo, nec parva certe copia, per tot horas jam ingeſtis; quorum interea nihil fere redditum fuerat hactenus. Hos igitur omnes retineri expanſo quidem, ſed constricto per convulſionem utroque in ventriculi orificio, ſtomacho, cogitabamus, ut qui hujus eſſemus rei quam certiſſimi. Sed quam falſo! protinus omnia ita peracta ſunt. & clyſma tunc injectum ocyus ſolvit, & commode, alvum, ſubduxitque ſatis, qualia decedere ſolent recte valentibus, excrementa corpori; ſed nihil inde compertum eſt auxilii. Hora dein nona ante meridiem, haud ita diu ab effectu Clyſteris, pertuſa iterum vena dimiſit ſanguinis decem uncias. Sed neque & hinc vel fuit mutatus dolor. Contra diri magis dolores diſcruciabant, nec pacare erat horum ſævitiem per placidiſſima quæque remediorum. Hæc Ille conſiderans, inter atrocia dilamationis tormenta, compoſito profecto, & ſedato, pectore, nec ignarus, neque venturi incautus, domeſtica ordinare, amicis ſuis atque neceſſariis extremum vale dicere, DEO reſignare data, conſtantique aſſeveratione prædicere, ope humana nihil ad hoc malum ſolatii afferri poſſe, cæterum velle ſe agere, patique, quæcunque vel fortuita Medici ſuaderent.

Accedentem rurſus me pomeridiana tertia amiciſſimè excepit, atque ſalutavit, ut ſemper, quam blandiſſime, ſtatimque certum fecit ſimul, quam omnia expertus eſſet irrita, quamque certa brevi inſtaret jam, & quidem unice optanda, mors; ſi vero ſupereſſet quid in arte necdum tentatum, quod crederetur proſore, paratum ſe, qui ſpe finis vel duriſſima quæque ferret, atque incertum quoque vel anceps experiretur. Cariſſimo ſe id debere pignori, cæteriſque conſanguineis, ut intelligerent, fieri quæ poterant, fuiſſe facta. Vidi tunc, quum omnia hæc proferret quam mitiſſime, præſentem jam inſtare mortem! Aſt atque interim & jam obſcuram acerrime dolui diagnoſin! urinæ ab aliquot horis nihil demittebatur amplius, niſi quod pauculæ conatu magno, neque ſine urentis ardoris ſenſu, guttulæ exprimerentur. Deficiebat plurimum debilitata jam, & oppreſſa, cordis, arteriarumque, actio. Citatus quoque anhelitus, atque interdum fractus, ſuffocantis quid & intercipientis ſpiritum, oſtendebat. Frigebant extrema cum pallida mortis imagine. Mens bona. Et tum quoque priori idem datus clyſter extemplo alvum ſolvit; cedere neſcius ſtetit dolor. Queſtus de conatu egerendæ urinæ vi magna pauciſſimas tantum expreſſit guttulas, acris odoris, craſſas, rubras: ut conſtaret liquido, de tanta potuum ingeſtorum copia nihil ad lotii officinas pertingere. Fortiter jam urgebat ſpirandi difficultas. Rurſus in deliberationem itum fuit, atque per conſultationem tota denuo res ventilata; iterum ſpecie veri decepti collegimus, hærere omnia in conſtricto, nihilque demittente ventriculo. Summa ideo ope nitendum, & ſupremo tentandum conamine, ille inaniri ut poſſet, fatalique ſuo levari onere, ſolutis, quæ impedirent

dirent exitum, repagulis. Simul putabatur efficacius id, tutiuſque haud poſſe perfici, quam ſi, hauſto prius ad binas uncias preſſo de amygdalis dulcibus oleo, epotiſque deſuper ſeptem tepidæ unciis, fauces humecta oleo penna irritaret, ſicque poſtrema tandem vice periclitaretur levare ventriculum. Ita inani nos conſilio diſputabamus! Ignaris etenim latentis cauſæ nihil affulgebat ſpei; niſi ab unica, & promtiſſima quidem ventriculi evacuatione. Supputabamus nempe liquorum aſſumtorum copiam; comparantes dein, quam parum per vomitum, ut nihil fere per lotii vias, exinde redditum fuiſſet, imo ne quidem perveniſſet eo, haud potuimus non colligere, quin tota illa ingeſtorum copia uno hæreret in ventriculo. Illum ergo omnem mali ſedem, illum immaniter diſtentum, illum ſpaſmo pylori contumaci, & oris ſuperioris violenta convulſione; conſtrictum eſſe. Quomodocunque negotium verſaremus, a quacunque contemplaremur parte, ſemper eadem redibat idea. Sed errantes nos in cauſa hac, & ſede, aſſignanda morbi, in falſa magis duxit deprehenſus jam, atque aſſurgens perpetuo accreſcendo in epigaſtricis manifeſtus tumor. Interim, dum ipſe Nobiliſſimus Æger noſtra ſuper his omnibus colloquia audivit, & conſilia intellexit, ita arriſit propoſitum hoc de tentando adhuc per lenia remedia vomitu, ut non modo illud comprobaret tanquam unicum, quod ſuo poſſet ſubvenire malo; ſed & confeſtim occeperit negotium. Ingenti igitur animo hauſit oleum, & tepidam; magno dein conamine irritavit fauces, reddiditque parum liquoris fuſci, abſque oleo, & abſque ullo levamine. Ultra cupidum agere vires defecerunt: Defatigatus itaque abſtitit, tumque prima quidem vice in dextrum latus decubuit, alſit mox, totuſque expalluit, profuſo univerſum per corpus ſudore gelido; neque diu poſt hæc, reſolutis ſubito viribus, quinta veſpertina, quam placidiſſime exſpiravit, cunctiſque flebilis bonis Vir inclytus occidit.

Clarus Dominus *de Bye* mecum receſſit, atque, habito ſuper hoc caſu ſermone, faſſi ſumus, haudquaquam exputare nos poſſe cauſam morbi, multo tamen minus mortis tam ſubitaneæ: igitur neutri noſtrum ita quieſcendum eſſe, priuſquam, inſpecto cadavere, evidenter ſciremus, an ignorantiæ, neglectui, vel alii cuidam commiſſo nobis vitio, imputanda foret jactura crediti nobis Viri Nobiliſſimi? an vero major latuiſſet in corpore cauſa, quæ nulla fuerat arte humana medicabilis? Petivi itaque exquiſitiſſimis precibus ab Illuſtriſſimæ Familiæ Capite, liceret nobis in cadaver ipſum introſpicere. Aſſenſit benigne voto flagitantis Vir Nobiliſſimus. Viginti & quatuor horis a morte Defuncti corpus aperui, præſentibus, Nobili D. *de Bye*, Reverendo D. *Saurin*, Eruditiſſimo D. *Francken*, Viro Honeſto *Nicolao Stam*, atque chirurgo famulo. Obſervatorum ſeriem ita delineare jam annitar, ut præſens ipſe ſi fuiſſes, potuiſſes contemplari.

1. Nudatum cadaver undiquaque, intentis per omnia oculis pererrantes, accurate perluſtravimus; erat integerrimum illud, hominiſque vegeti, in nulla parte externa læſi quid ſpectabatur, præter paucula jam commemoranda.

2. Ab utroque ſcilicet latere, cutis obſcurius rubro colore, eoque ſubpurpuraſcente, fœdata deprehendebatur, cum interſparſis hinc inde atris fere maculis per illa loca; ſingulari quidem, & ſane terribili, ſpectaculo: prorſus ut cerni ſolet in his, quibus acutiſſimam per inflammationem ſiderantur intercoſtalia, atque inde exteriora turpiter liveſcunt. Funeſtus ille color occupabat omnem utrimque plagam corporis, quæ circumſcribitur recta ducta in utroque latere pectoris a media clavicula deorſum, donec attingeret per viam ſterno parallelam hypochondria, inde vero ambitu ipſius diaphragmatis ad lumborum uſque vertebras retrorſum; ſupra vero uſque in altitudinem axillarum ſe diſtendebat.

3. In toto autem deſcripto jam ſpatio, ubi luridus hicce color deturpabat adſpectum, frequentes apparuere, albæ, exiguæ, diſtinctæ, bullulæ in epidermide, quales adeſſe ſolent in cuticula, ubi hæc incumbit ſideratis.

4. Quum porro ſollicite attingerem, atque digitis leniter valde attrectarem hæcce loca, miram ſenſi in illis mollitiem, adeoque ſingularem certe, ut ſimilem alias invenire non meminerim. Erat nimirum

flatulentus tumor, qui non altus, ſed latus valde, ſe diffundebat. Cedebat preſſus, atque laxatus in priorem altitudinem ſponte reſurgebat. Examinanti vero attenta pertractatione exhibebat leviſſime crepitantium veſicularum ſonitum quaſi, & ſenſum. Ut equidem ſpeciem referret perfectiſſime, quæ obſervari conſuevit in illa humani corporis membrana, quam Vir in Anatomicis primus *Ruyſchius* tunicam appellavit celluloſam; quoties ſcilicet illa, inflatu diſtenta aeris, turget, atque molliter tum palpata digitis videtur crepitare leniter. Hæc vero genuina emphyſematis ſpecies late ſe extendebat per omnes partes illas, quæ colore lurido infectæ ſpectabantur, quin & amplius extra eaſdem quoque hinc inde ſe oſtentabat.

5. Abdomen elatum, aſſurgens, tenſum, præcipue tamen ad hypochondria, & epigaſtrium, ita ſane, ut alieno valde, eoque inſigni, tumore aſſurgens ibi emineret.

6. In cæteris pulchre nitens, candiduſque, ſpargebatur color, optimuſque laudabatur habitus, qualis ea ornat, quæ ſecunda fruuntur valetudine, corpora.

Singula hæc enarrata, ut notarent accurate, atque firma quoque habere vellent in memoria, perpetuo monui præſentes: quum mira hæc & ſingularia penitus ſpectacula rerum adſpicientem me percellerent, atque in millenas, omnes tamen falſas, ſuſpiciones abriperent aſſiduo. Ubi denique nihil in facie corporis exteriori circa abdomen, & pectus, non exploratum oculis, manibuſque, relictum, ad perſpiciendam corporis conditionem internam animum advertimus, oculoſque, caventes potiſſimum ne quid noſtra hic opera ita turbaretur, ut incertos faceret in dignoſcenda ipſius mali natura.

1. Itaque dein epidermide, & cute, inciſis levi inflicta plaga, quam ab extrema xiphoide cartilagine rectam in umbilicum moliebar, demiratus fui, quod vulnus ſtatim in amplum valde hiatum pateſcebat ſponte ſua, depulſis veluti, & diſtractis vi in latera ejus labiis, atque aſſurgente ſimul per hoc ſpatium adipe præter naturam inflato, & elaſtico; muſculi autem, & cætera circa abdomen, quam ſaniſſima cernebantur, niſi quod circumfuſa pinguedine tam mire inflata per omnia hæc loca involverentur, quæ renitens tactui, duraque præter naturam, ubique erat.

2. Peritonæum poſtea, qua parte integumentis his jam liberum erat, in regione epigaſtrica in altum exſurgebat, ut conſpicuus, valdeque diſtentus, ejus tumor, veſicæ inſtar adacto per flatum aere turgidæ, poneretur ob oculos, atque per patulum vulnus emineret, in reliquis etiam partibus peritonæum tenſum quam maximè, & extrorſum turgens, ſentiebatur.

3. Simulac vero, apice cultelli in elatam peritonæi membranam adacto, cuſpidem leviter per illud tranſegi, nulla certe ſubjacentium partium vel leviſsime læſa, e veſtigio aer exſiliit notabili cum impetu, magno cum ſibilo, ingentique copia. Id iterum ſingulare prorſus effecit, ut & hic ſubſiſtens, varia volverem mecum, atque ruptum quid falſo ſuſpicarer in cavo abdominis, per quod deglutitus exiviſſet aer. Utcumque erat, admonui omnes rarius contingentem obſervare rem ut dignarentur.

4. Diſciſſo hinc verſus epigaſtrium peritonæo, quamvis parum, ilico fortiſsime appreſſus huic, & ad rupturæ minas inflatus, ventriculus ſe obtulit, exſiliitque celeriter per vulnus, quouſque per hoc partem ſuæ molis potuit adigere.

5. Tumque perſciſſo ad decuſſim circa umbilicum à fine oſsis pectoris in pubem uſque, rurſuſque utrimque ad vacua lumborum dicta ſpatia, eodem peritonæo; reductiſque quam prudentiſsime quatuor ſegmentis ita, ut læderetur nihil, nihil ſua ex ſede turbaretur: peritonæi facies interior ſpectata eſt pulcherrima non modo, ſed & omnia abdominis viſcera, ſponte ſic oblata oculis, ſaniſsima reperiebantur, abſque omni nota inflammationis, ſine ullo alterius mali indicio. Unum exceperis, quod a ſanitatis divergebat ſignis, quod ſcilicet inteſtina, & ventriculus, flatibus extenſa, magna inde, & turgidiſsima ſpectarentur.

6. Scrutatus ordine ventriculum, omentum, hepar, inteſtina, lienem, nihil quidquam repperi præternaturale in his, præter modo dicta. In una tamen Ilei parte, haud ita procul a cæco cernebatur locus, in quo inteſtinum hoc conſtrictiſsimum erat, dum ſupra eundem, atque infra, ſtatim valde

valde dilatatum ſe extenderet, ut ſpeciem daret fiſtulæ inteſtinalis fortiter inflatæ, atque interim vinculo parum lato conſtrictæ. Nulla tamen aderant volvuli ſigna. Cœcum valde fuit inflatum. Colon nihil præternaturalis habuit. Urinaria veſica vacua penitus, inque minimam contracta molem, & ſicca fere apparebat; qua quidem re vix alia mihi tum eſt mirabilior viſa: quum nihil lotii per tot horas a tam largo potu egeſſerat veſica, hæcque ideo urinæ quam pleniſſima exſpectaretur. Diaphragma quoque ſollicite exploratum, totum quantum bonum repertum fuit, inculpatumque. Nec ulla in meſenterio morbi cujuſcunque nota. Perſpeximus & modo integrum cavi abdominis ſpatium; ut certi redderemur, an in eo forte effuſus hæreret quacunque demum, cœca licet, via humor ille, qui tam profuſus epotus, neque tamen redditus erat. Sed neque hic vel veſtigium ſuſpecti mali hæſit: quum nihil equidem humoris extra vaſa ſua fuſi deprehenderetur. Nullum itaque mali indicium omni hac perſcrutatione deteximus, præter ſolos flatus, qui ventriculum inflabant & inteſtina. Hæſimus multo jam, poſtquam ſedulo vel minima quæque excuſſeramus, quam dudum incertiores. Nihil cernebatur, cui mors, aut vel morbus, poſſet jure imputari. Ventriculus tandem diſtentiſſimus, ingens, cæterum nullomodo culpandus, oculos in ſe trahebat ſpectantiumque animos. Hunc ubi intra appoſitas comprimebam manus, renitentem quidem, neque tamen durum, inveni. Utcunque vero conarer flatus exprimere diſtendentes, inanem adhibui operam, patiebatur denſari in anguſtius ſpatium, nequaquam vero evacuari ex ventriculo materiem diſtendentem, quæ ſimul deſinebat compreſſio, reſiliens in priſtinam ſe figuram, atque magnitudinem, reſtituit. Elevanti autem levis admodum ſentiebatur; ut vel ita conſtaret flatulenti quid eo contineri, non autem liquores acceptos intra hærere reconditos. Poſtquam igitur levi, ſuſpenſaque dextera exiguo hunc pertudi vulnuſculo, continuo qua data porta, ruebat cum ſibilo ſonoro, & valido impetu, incluſus prius, atque arctatus aer, flaccidus extemplo reſidebat penitus tumidus antea ex aere ventriculus. Nihil ille quidquam ſupra deſcriptos flatus continere jam viſus eſt, niſi quod parum liquidi, quod colore erat dilute ex fuſco rubeſcente, in eo jam collapſo fluctuaret. Sanguinei hoc in liquore nihil miſtum fuit, bilioſi nihil, aut corrupti, fœtidive, imo tandem & cibi vix ullæ reſtabant reliquiæ.

Tum vero demirantes nos omnes, & ſtupefactos, videre erat. Reperiebamus inſignem nullam morbi in ventriculo notam. Nullus ibidem tumor, color nullus mali majoris index, ne levia quidem inflammationis invenimus veſtigia. Unde autem contigerat, ut ſanus adeo, omnique craſſiore materie vacuus omnino, flatus adeo turgidos haud dimiſerit ventriculus, ne a morte quidem, per quam vis muſculorum ſpaſmodes reſolvitur? Hæc autem ferenda forent: quænam capi poteſt ratio vacui ventriculi, in quem tanta vis liquorum affuſa fuit? quorum tamen nullum veſtigium uſquam repertum ſub pyloro eſt, nec in fiſtula inteſtinorum univerſa, nec in veſica, neque in ipſo tandem abdominis cavo. Ego quidem dicam; attonitum uſque adeo me hæſiſſe, ut dubitarem fere, an ſomniarem vigilans, quum reperirem eo in loco nihil, in quem affluxiſſe omnia, erat mihi quam maxime perſuaſum. Neceſſario igitur in thorace tandem inveſtiganda credebatur mali vera cauſa, illum ergo anxiis perſcrutandum oculis. Ut vero efficerem id ipſum ſecuriſſime, omnia prius abdominis viſcera ſuis repoſita locis ordinavi, ipſa deinde hujus integumenta in ſitum compoſui quemadmodum naturalem, tumque cum cura nexus naturales futura imitatus ſum, diaphragma ut ſuo rite rurſus loco thoracis formam redderet.

Quibus curatis, poſtmodum

1. Pectus aperire aggreſſus prudentiſſime, lente incidi communia primo integumenta corporis, dirigendo ſemper ſecantis cultri aciem per curvam lineam, quæ deſcribi intelligitur per loca, quibus extremis coſtarum oſſibus committuntur cartilaginum ſterni lateribus applicatarum averſi a ſterno fines. Hac in parte orſus a ſecunda ſuperiore coſta, rexi cultrum per deſcriptam ſemitam uſque ad eam regionem, qua inferiorum coſtarum cartilagines limbo ſepti medii incipiunt accreſcere,

Nec valui tutiorem excogitare rationem, ut ſecurus non perturbati ordinis, interiora conſpectui exponerem. Ne mireris vero, quod hac in ſectione tardiuſcule proceſſerim: deprehendi & ita eandem hic conditionem inflati adipis, ex molli ſua indole in renitentem duritiem mutati. Diductis ſua ſponte hiabat & hic labiis vulnus. Singula hæc obſervare erat animus. Poſtquam ergo adacti cuſpis cultri ad pleuram jam fere penetraverat, hæc ipſa, ut antea in abdomine membrana peritonæum, in bullatæ ſpeciem veſicæ per intercoſtalia, & meſochondria, intervalla extrorſum ab interna parte thoracis eminebat; haud aliter, quam ſi flatu ingenti in pectoris cavum acto per interſtitia coſtarum, & ſegmentorum cartilagineorum, membrana hæc haud parum urgeretur. Sed, o res mira! Vix acuti apex cultelli per exiguum pleuræ inflictum foramen penetraverat tam parum, ut ſubjectarum partium ne ullam vel attingeret, quin ſubito, magna cum exploſione, & perdurante diu ſonitu, aer per minimum hoc vulnuſculum proſiliret ita, ut violentia in exeundo, & temporis, quo protrahebatur hic exitus, longitudo omnino demonſtrarent magnam aeris copiam hac via exiviſſe. Quum tam clare hoc animadverterem propriis fere diffiſus oculis, auribuſque, commonui iterum omnes rei penitus inſolitæ. Quis enim notavit unquam, exſiliiſſe aerem de thorace hominis, cui nullum externe appareret inflictum vulnus? Qui reſpiratione uſus fuerat? Cui nulla pars, ſola excepta pleura, in pectore erat pertuſa? Sane, ſi in phyſiologicis ullum, id compertum eſt effatum veriſſimum eſſe, nihil aeris hærere naturaliter inter concavam pleuræ, & convexam pulmonum ſuperficiem. Eo quidem ruere poſſe, ſi per ſoluta morbo quocunque bronchia admittitur, aut per patentia in cavum ejus uſque vulnera thoracis ſe penetravit, chirurgica docent. At, pulmone integro, neque vel per tardum, neque vel per acutum, morbum læſo, tum etiam abſque ulla vi externa, totum pectoris cavum aere elaſtico, compreſſo, atque longe fortius ſe expandente, quam externus in communi athmoſphera valebat, inflatum fuiſſe, prodigioſum ſane! quis autem mortalium cogitaſſet unquam de tertia via, qua potuiſſet ille huc perveniſſe?

2. Hæc quidem dum volvo mecum, totque mirabilibus velut perculſus obſtupeſco, fidelibus tamen oculis utens, manibuſque, ſolvo quam cautiſſime ſternum elevatum prius ſurſum & leniter quidem: ut tranſparentes per membranas dilucens ab altero latere irradians candelæ lux doceret, quam hic nihil præternaturale; atque ſimul evaderem certus, me, hoc agendo, nihil, ſolas præter membranas, dirimere. Præcidi deinde & arcus cartilaginoſos a diaphragmate; quo, ſublato jam penitus ſterno, certo poſſet videri habitus, ſituſque, partium in pectore locatarum. Et tum, certe in mediaſtino, pericardio, & pleura, notabatur omnino nihil, quod incuſari poſſet, aut ſuſpectum haberi, quaſi ad hæc mala attuliſſet quidquam, aut & ex eo fuiſſet aliquid paſſum. Diaphragma quoque, prout hoc rerum ſitu conſpicuum ſe offerebat, ab omni conſpicienda labe immune videbatur. At aliud pulmonibus accidiſſe obſervatum fuit, quod in nullo unquam corpore vidiſſe me ſcio. Erant enim illi, utroque in latere thoracis, tam parvi, adeoque collapſi, ut quaſi valida vi undiquaque applicata extrinſecus compreſſi in anguſtiſſima ſpatia invenirentur. Colorque his inerat cinericeo multo pallidior, atque vergens omnino in album. Porro ſaniſſimi obſervabantur, quouſque ita ſpectati ſuperne, oculis objiciebantur. Qua equidem contemplatione non mediocriter commotum me ſenſi: quum præmiſſum modo obſervatum perſuaſerat, in pulmonibus notabilis quid iri ſpectatum, unde pateret via, qua aeris tanta vis in cava ſe pectoris inſinuare potuerat. Cor ipſum in pericardio jam aperto quam vegetiſſimum jacebat, nec in hoc ejus hoſpitio ulla labes.

3. Sed ſimul prima inciſio aperturam in pectus fecerat, exhalavit de eo inſignis nidor, qui adeo vivide peculiarem carnis anatis odorem referebat, ut temperare mihi nequiverim, quin in hæc erumperem verba; demiror, unde ſingularis hicce halitus, adeo inſuetus thoraci, ſi in ventriculo verſaremur, putarem utique anatum carnes eo contineri. Occurrebat ſtatim hæc proferenti verba Dominus *Francken*, qui ultimo in prandio *Baroni Nobiliſſimo* aſſederat, dixitque haud temere id ſagacibus ſuboluiſſe naribus: hunc enim fuiſſe præ-

& præcipue cibum, quem ultimo in prandio, haud ita multis ante initia mali horis, aſſumſerat. Neque enim hactenus rem illam narraverat mihi quiſquam; ſed compertam hoc demum tempore, hacque primum occaſione, ſuperius inſerui hiſtoriæ, quæ recitavit ea, quæ ante inchoamenta morbi accidiſſent corpori. Fuitque omnium prima hæcce cauſa, quæ incepit perſuadere nobis, detegendam ocyus longe aliam malorum cauſam, quam de qua fuerat cogitatum hactenus.

4. Eam vero liquidius cernebamus, quando ſtatim, volens pulmonum lobos in dextro latere ſitos elevare parum; ut ſcirem, an hi penitus illæſi forent? detexi rem, quæ per ſe ipſa mira fuit, & ad quam omnes obſtupuere ſimul, quotquot aderant. Quid enim? natabant hi in ſubjacente humore, qui totam reſupinati thoracis cavitatem a parte dextra integram replebat inferius; atque levato hinc pulmone fluctuans cernebatur. Id poſtquam cuncti viderunt quam certiſſime, attollo quam molliſſime pulmonem in hocce latere, eumque tam ſuſpenſe, molliter, & ſollicite tracto interea, ut abeſſet omne lædendi periculum; tum cotyla primo porcellana exhauſi de pectore, hoc ad latus, liquorem ibi hærentem, reliquias deinde bibula, ſed puriſſima, ſpongia abſorbui, inque unum vas infundens, atque preſſa ſpongia demittens, omnem liquorem collegi, illamque ita partem pectoris perfecte mundavi, lædens omnino nihil, neque ſuo movens loco.

5. Antequam ulterius pergere auderem circa hæc, converti ad ſiniſtram thoracis partem, ubi ilico invenimus omnia quam maxime ſimilia, ut fueramus demirati in altero latere. Liquor enim & hic aderat extra vaſa omni ſpecie, colore, odore, atque ipſa quoque copia, idem perfecte illi, qui in dextro erat deprehenſus cavo. Et illum igitur pari cum cura inde collegi, priorique affudi, pectus & ab hac parte ſumma cum ſollicitudine purgans ab omni humore effuſo. Erat vero hic idem omnino omni faciei illi, qui inciſo ventriculo ibidem apparuerat: utrobique color cereviſiæ gedanenſis dilutioris cardui affuſa aqua, ex rubeſcente fuſcus; odor nidorem carnis anatum diſtinctiſſime exprimens; ſupernatabat hic quoque oleum de amygdalis preſſum abundantia circiter illa, qua epotum fuerat ultimo; ſpiſſitudo, ingeſtis prorſus reſpondens, vix ſuperabat multum aquæ fluiditatem, niſi quod parum admodum conſiſtentis magis materiæ hinc inde interſparſum ſpectaretur. Poſt ſeverius tamen examen ne guttula ſanguinis in toto cernebatur liquore; neque apparens ullum indicium puris inerat, neque vero ullum aderat aliud ſignum corrupti humoris. Abundantia curate expenſa ad ſtateram exhauſti illius ex cavo thorace utrimque æquabat uncias integras centum & quatuor, ſecundum Amſtelædamenſium ponderum rationem facta ſupputatione. Certi hujus rei, magis jam magiſque cœpimus intelligere modum mali; indaganda ſupererat via, qua notus humor huc delatus fuerat.

6. Itaque, expurgato nitide pectore, leviſſima ſuſpenſæ manus actione elevatos lateris ſiniſtri pulmones, retinendos quam blandiſſime adſtanti dedi famulo chirurgo, patulum ſic hac a parte perluſtravi thoracem intentiſsima in omnem ejus plagam oculorum acie; ſaniſsima undique reperiebantur omnia eouſque, donec oberrantes oculi ad eum pervenirent locum, qui diſtabat duabus a diaphragmate unciis, in illa parte pleuræ, quæ incumbit ibidem ſiniſtro œſophagi lateri; ubi cernebam evidenter plagam, quæ laxitate, colore nigreſcente, tum & tumoris quaſi flatulenti ſpecie, ſatis ſe ſuperque a cæteris diſtinguebat. Subſtiti, movi nihil, compellavi præſentes, ſpectarent locum, ubi credebam tanti mali integram originem hærere. Dum ſinguli, ſuo quiſque ordine, acie oculorum obſervaſſent locum ita affectum, qui orbiculari figura tres ſorte pollices in diametri menſura æquabat, detexi manifeſto in ejus medio fiſſuram hiantem, cujus longitudo ſeſqui pollicaris, parallela baſi corporum vertebralium dorſi, latitudo, qua patebat, trium ſorte linearum menſuræ æqualis, ſpectabatur; hanc ſtatim, moniti, omnes, ordine rurſum quiſque ſuo, quam diſtinctiſsime, lente, diu viderunt. Dein preſſi apice digiti quam leniſsimè elatam flatu veluti hujus tumoris ſuperficiem. En ocyus ex raro, & flatulento, loco defluebat per fiſſuram in cavum ſiniſtrum pe-

ſtoris humor quam ſimillimus illi, quem utrunque exhauſtum antea fueramus mirati; quique, ſub elata in hoc loco pleura, in raram ſuppoſitæ membranæ cellulosæ texturam vi ſua ſe penetraverat, itaque effecerat tumorem bullatum atque nigrum colorem diffuſum per definitam modo plagam. Quam attonitos reddiderit hoc ſpectaculum facillime Tu, mi Lector, capis. Eo itaque ſollicita magis cura perquirendam ultra conditionem cenſuimus, maximeque cavendum præ cæteris, ne ſcrutinio efficeremus ullum, præterquam quod ipſa mali indoles ex ſe haberet, malum. Prudens ideo, quam molliſſime, apicem indicis digiti aperturæ hiantis in pleura vulneris ori applicui, leniſſime intromiſi in admittens facile vulnus, offendi omnia mollia, inflata, ſupra vertebrarum corpora, uſque in alterum dextrum cavum thoracis patentia; ſic enim elata inflatu, & repletione, membrana hæc texturæ raræ valde, tenuis, & celluloſæ, ſeceſſerat ab aliis partibus. Tum vero adſtabam intentus, quid hoc eſſet rei? neque enim veſtigium œſophagi in toto tangebam vulnere. Sed hoc illud erat monſtri horrendi, quod hic alebatur! quippe, dum reducti leniter digiti apicem per vulnus hoc placidiſſime ſurſum volvo, in vacuum ille devolvitur ſponte locum; abrupti, ſurſum retracti, œſophagi partem aſſequitur, facillime totus pendulum cavum intrat, extrinſecus conſpicitur in œſophago, jam eo ingreſſus, tumore ſuo manifeſte. Vix mihimet credo exploranti, cunctos ſtupefactus advoco, monſtro rem inauditam, nunquam exſpectatam. Poſtquam eduxi, nemo adſuit, quin exploraret ipſe; tandem rurſum immiſſo indice meo dextro per vulnus pari cum circumſpectione, introitum inveni deorſum in ipſum ventriculi cavum.

Sed & ibidem abrupti œſophagi verſus diaphragma retracta pars ſe aliquantum ſubduxerat, ut ſuperiori accidiſſe jam deſcripſi. Quibus ita explorato cognitis, neque per leniſſimam laxe admiſſi digiti perſcrutationem ulla noxa ulteriori partibus a morbo læſis illata; ad diſtantiam trium pollicum ſurſum a vulnere jam cognito inflixi acutiſſimo ſcalpello plagam ſiniſtro œſophagi lateri, ita quidem, ut hæc in cavum ejus ductum, nec ultra, penetraret, eo quidem animo, ut conſtaret ſpectantibus, quo verſus, immiſſus per hoc vulnus, digitus ipſa hac via deduceretur deorſum quam leniſſime actus; nec mora, exivit ſic adacti apex per illam fiſſuram, quam morbus vi majore molitus erat.

En Tibi, care Lector, horrendi mali triſtiſſimam hiſtoriam! hanc mœſtiſſimo ipſe ſane, in ipſam tamen rei veritatem intentiſſimo, animo ita deſcripſi, quemadmodum fataliter contigit; ut tuto Tibi credere fas ſit, nihil quidquam additum, præterquam quod ipſi fideles oculi liquido cernebant, omiſſum nihil, quod ad rem intelligendam apparebat neceſſarium. Ulterius alia hic ſcrutari, corpuſque lacerare frigentis, religio, reverentia atque pietas, vetabant. Tu ſane, proprio ex ingenio ſpeculationi uberrimam materiem jam nactus, plurima elicies, quæ ad intellectum naturæ humanæ faciunt, alia, quæ calamitatem imbecillæ machinæ noſtræ & fragilitatem, indicent novo quidem, horridique mali, exemplo. Meum puto pauca legere, quæ ſuos in uſus diſcere hinc Medicæ artis Studioſi queant, atque, ne verborum inanium ventoſo tumore odioſus Tibi ſim, in ſimpliciſſima corollaria contrahere. Certum itaque ex enarratis puto.

1. Nihil eorum, quæ ultimo prandio aſſumta fuerant, cauſam præbuiſſe *malo*: quum nulla deprehenſa fuerit materies, quæ mole ſua potuerit incommoda eſſe; longe aberat, ut ita lædere potuiſſet. Apparebant quippe ingeſta omnia jam perfectiſſime vi naturæ reſoluta in liquorem fluidum, ſive in ventriculum introſpectaremus, ſive expenderemus ea, quæ in thorace deprehendebantur utrimque. Inprimis vero cernere erat interiorem totius ventriculi membranam, in qua inflammati nihil, nihil eroſi, lacerative, videbatur; contra vero omnia integra, niſi quod inflatu diſtenta nimium turgerent.

2. Nihil ullius veneni fuiſſe, quod erodendo diſſolviſſet partes, vel irritando ſpaſmos lethales excitaviſſet: neque enim tale quid ingeſtum fuerat. Sedulo nimirum in primo ſtatim examine, quum anomala præprimis, heteroclita, & inopinato, orta, ſymptomata nos urgerent, exactiſſimis mininum diſtantes quam exquiſitiſſima omnia indagine perquirere, nihil invenimus quid-

quidpiam ſuſpecti. Et quidem tanto acrius hæc excuſſimus, atque diligentius, quo Nos ipſi in tam inſueto morbo omnia magis ſuſpecta haberemus. Verum, neque in ventriculi aperti membrana interiore, ut jam diſtincte memoratum eſt, apparebat ullum dubium, aut obſcurum, ſignum vel minimæ inflammationis, corruptionis, eroſionis, aut ſiderationis. Imo vero ne ulla quidem materies heteroclita, aut corrupta, quæ ſaltem notam ullam daret talis mali. Quum nullus ſanioſus adeſſet ichor, tabefacti humoris nihil, neque uſquam conſpiceretur inſoliti coaguli quidquam, aut ullus alius effectus veneni.

3. Quin etiam jure aſſeruero, haudquaquam deberi atrocis morbi ortum ulceri jampridem genito in ea ſtomachi parte, quæ deprehenſa fuit dilacerata, quodque lenta tabe membranas perediſſet tam ipſius œſophagi, quam pleuram & celluloſam. Haud dubito, fore pleroſque, rerum inprimis peritos medicarum, ita qui ſentiant. Neque diffiteri fas eſt, vel nos ipſos talia potius ſuſpicari voluiſſe primo, quam credere longe minus poſſibilia, dum poneremus, valentem ſuæ tenacitatis robore fiſtulam hanc ſubito, abſque prægreſſa labe, ruptam fuiſſe: maxime quidem, quum nulla appareat vicina, aut contigua, pars, quæ vi ſua agere poſſit in hunc tubum tanta cum diſtractione, ut diſcerperetur ille hactenus integer. Plauſibilem præterea hanc opinionem Medico reddit morborum in cadaveribus inſpectis deſcriptorum hiſtoria fidelis. Crebra ibi ulcerum in ventriculo atque & in inteſtinis quoque deprehenſorum, recteque firmata deſcriptio habetur. Quin & harum partium membranæ, ulceroſa tandem teredine tabefactæ, penituſque pereſæ, mortis præſentes cauſæ habitæ fuerunt Tandem & hoc videbatur inducere Nos, ita ut opinaremur, dum recordabamur ſcilicet, ſæpenumero queri ſolitum Nobiliſſimum Virum de malo quodam, quod ponderis cujuſdem ingrati ſenſum faceret ori ventriculi, quamque præcipuam Ille cauſam habebat, cur toties vomitu conaretur arte excitato levare ſe hoc prementе onere. Ut omnia hæc tribuamus non ideo dederimus cætera. Intelligis interim pulchre, & tua ſponte, quiſquis hæc revolvis, haudquaquam perfunctorie Nos potuiſſe rem tantam agere, neque negligenter. Sed quo luſtraremus acutiori magiſque clara, acie, & plagam ipſam, & vicina illi loca, eo evidentius omnia diſſuadebant huic ſubſcribere ſententiæ. Quando enim undique conſpiciebamus omnia, atque pertractabamus digitis, nullus cernebatur tumor ulceroſus uſpiam latere; neque vero oculo, manuive, apparebat ulceris ulla ſpecies, nulla elatior, ſimulque fungoſa, moles, labia nulla turgida, humida, ſpongioſa, purulenta, cava nulla ſinuoſa, nullæ flexuoſæ fiſtulæ, nihil ex partibus uſquam deperditum, nihil in tabum purulentum molliter liqueſcens. Contra vero, omnia, undique, vividam referebant ſpeciem recenti divulſione diſruptarum partium, in quibus ſuppurati, tabefacti, exeſi, gangræna corrupti, peccaret omnino nihil. Neque Te morari patiaris tumorem mollem inflatæ, turgentiſque, in plaga, membranæ celluloſæ, quem prius depinxi, quem adſuiſſe jam dedi. Quum exploranti ſedulo, atque diligenter, conſtiterit, hunc modo ortum habuiſſe ab impulſo humore, qui, rupto jam ſtomacho, ibidem actus, ſub pleura adhuc integra ſeſe inſinuaverat in dilatabiles facile loculos tenues hujus partis: preſſus quippe locus eructabat eundem prorſus, qui in ventriculo, & in thorace, fluctuaverat, humorem. Forte autem mentem ſubit cogitatio, nigrum tamen apparuiſſe partis læſæ colorem, certiſſima quidem gangrænæ nota. Ita & ipſe putabam a principio, ſimul ac intuenti ſe offerebat primo vulnus. Verum tamen ocyus mutavi ſententiam, quoties videbam nihil hic gangrænoſi, vel exeſi, adeſſe, nec cadaveroſi fœtoris ullum ſignum; ipſum denique liquorem fuiſſe nigrum, qui a Carduo, Cereviſia Dantiſcana, potu ipſo aſſumto, hærebat, in loco, & intenderat partes. Sed & nunquam olim, imo vero neque in ultimo quidem prandio, ulla unquam querela audita fuit de ullo incommodo, quod expeditæ, atque facili deglutitioni obſtitiſſet. Quod tamen omnino neceſſarium videbatur, ſi ex antiquo ibidem lateſcente, aucto, atque tandem omnia depaſcente abſceſſu recens hoc, atque fatale ſubito, ortum duxiſſet. Et ſane

ne ponderis in ſummo ventriculo ſenſus adeo frequens, & familiaris, eſt quamplurimis, ut magni momenti hac in re vix habendus ſit. Eo magis quidem, quo nunquam de urgente acerbitate ejus conqueſtus fuerit, levem modo a compreſſu moleſtiam incuſaverit.

4. Nihil adeo reſtat, niſi ut cogitemus, recenti dilacerationi partis adſcribendam morbi rationem, & cauſam. Credibile videtur, quum ſeptem vaſa infuſi ex Carduo Benedicto hauſiſſet, indeque evomuiſſet parum, diſtentum ſatis fuiſſe ventriculum hoc tempore, neque deorſum conſtricto pyloro demiſiſſe quidquam. Solet enim tanto difficilius ſe exonerare ille, quo magis impletus turget. Quia vero infarctu turgidus, ſemper deorſum, atque antrorſum, agitur, utroque ſane modo fortiſſime omnem nixum impendit diaphragmati, cui concrevit, atque ſtomacho, cui producto connaſcitur. Protinus ergo anxio, atque oppreſſo, a tanta aquæ copia ſummi fuerunt tentati, & adhibiti, at fruſtra diu, vomendi conatus. Sed in hoc quidem fortiſſimo niſu, qui fit convulſo violente verſus inferiora ſepto, tenſus jam a tumente prius ventriculo, atque a gula intruſo faucibus digito ſurſum tracta ſimulque irritata, ſtomachus dilaceratus extemplo videtur. Hoc enim conaminis articulo clamorem horrendum ſuſtulit, ruptumque quid interius nimis vere exclamavit, ſtatim ante nihil omnino hic mali paſſus. Haudquaquam veriſimile, totum hoc momento temporis tubulum hunc abruptum fuiſſe, ſed continuata impleti ventriculi tenſione, diaphragmatis motu, irritatione geminata gulæ, ipſarum denique fibrarum contractione, primo impetu natum vulnus aſſiduo magis, magiſque, lacerando dilatatum, tandemque diſcerptum penitus. Interea ſolus, abſque Medici conſilio, hauſtu quatuor unciarum olei Olivarum, atque gulæ nova digito ſollicitatione, intolerabiles inter dolores, aliquid olei aſſumti, & liquoris Cardui Benedicti infuſi, magna cum vi rejecit, ſummos inter niſus. Rurſum ejus quidpiam ſorbens, atque abſque ulla dein ſequuta ulteriore nauſea retinens. Hauſta dein iterum Cereviſia Gedanenſi calida ad ℥v, Jure vitulino poſtea copioſe ingeſto, cæteris uſurpatis, liquoribus, atque retentis ſine reddito fere lotio, abſque nauſea, ſine vomitu, videtur ventriculus per os ſuperius egiſse liquores, cæteraque ſua contenta, lata jam vulneris via in membranam celluloſam, tum ipſam, horreſco referens, utrimque pleuram dilaceraſse, ſicque, qua data porta, ruiſse hæc omnia in utrumque thoracis cavum, una cum aere tam hic ſemper præſente, quam & eo, quam aſſidua deglutitio huc deduxit atque affudit. Vera hæc eſse, evincit paucitas lotii, vomitus nullus, inanitas ventriculi ſolo aere diſtenti, copia aſsumtorum, horum omnium tota quantitas reperta in thorace, cum eo odore, atque colore, ut ingeſta fuerant, ante dilacerationem œſophagi, recta in cavum ventriculi. Liquet hinc, in robuſto hoc corpore quinquagenario majori, ſic dilaceratas membranas, totas nervoſas, atque acutiſſimi ſenſus, dolores peperiſſe omnium exquiſitiſſimos, nunquam remittentes, ſemper acerbiores. Intelligitur admiſsum huc, calefactum, rareſcentem, preſsumque aerem in celluloſæ membranæ laxas, ſubtiliſſimaſque ambages, uſque ad ſubcutanea loca prius deſcripta perveniſse, eaque in verum emphyſema inflaſse redituque ſanguinis arteriis advecti per venas compreſsas impedito, ubique lividas vibices atque ſugillatas exhibuiſse maculas per latera utrimque diſperſas. Denique certum inde habetur, cuncta hæc non valuiſse mortem afferre prius, quam aer tanta copia ex ventriculo, & gula, per vulnus in utramque fuerit delatus pulmonum apothecam, ut hi amplius explicari haud potuerint, tum enim reſpiratio impedita fecit malorum finem.

5. Tandem puto veriſſime adſeverare mihi fas eſse, malo huic jam nato, atque certiſſima per indicia præſenti cognito deinceps, nihil quidquam ab arte præſidii, nihil omnino ſpei, affulgere. Etenim deglutitio ipſa aſſiduo neceſsaria eſt ad humectandas fauces, illiſque ſuppoſitas, partes: quum tamen omnis ille, qui deglutietur, humor non in ventriculum ire queat, ſed per patens in œſophago vulnus intra thoracem deflectat. Sed fac, nihil talis liquidi huc tranſmitti, ipſe nihilo-

nihilominus aer deorſum latus ingredietur patenti hoc aditu in cavum pectus, cito illud replebit, atque ſuffocabit certo: ſi quid vero in alimenta, vel potulenta, aut & pro remediis, laboranti offertur ægro, omne illud pariter liberam in thoracem affectabit viam, ibidemque deponatur aggeſtum, neceſſe eſt. Fateor equidem, capienti horum omnium nihil longior trahetur, tanto tamen miſerabilior, ſpiratio. Si vero exquiſitiſſima fuerit, qua æger ille ab omni omnino re deglutienda ſibi temperat, abſtinentia, quamdiu igitur hac ipſa afflictum ſuſtinebit ſpiritum? triſti licet fame ſe enecet, ignea ut ſiti aridum corpus depaſcatur, mortalium miſerrimus. Mille certe intolerabilibus cruciatuum inevitabilium tormentis conſumtus in dies durabit quam pauciſſimos, ut in novas ſemper, dirasque, crudelitates uſque ſufficiat, millies interim maturam pro ſolatio mortem implorans. Hæ tamen omnes ſolæ haudquaquam lethalis languoris habendæ ſunt cauſæ: quum & pertinaciſſima quoque auſteriſſimi de abſtinentia perfecta decreti obſervatio prohibere impar ſit, ne abundans perpetuo in vacua ventriculi ſpatia undequaque depoſitorum humorum colluvies eo ruat. Quin imo nequidquam tentabit quis., quacunque demum arte utens, impedire aeris ad ventriculum acceſſum. Ille quippe ſemper vel præſens inteſtinis ineſt, aut ex materie, quæ ſemper ibidem affatim ſuppetit, flatulenta generatur, uterque ad inanem facile adigetur ventris ſpecum. Quam expeditum vero omnibus his per diremtum œſophagum, vel ructuum ſpecie, iter eſt? Erit itaque omnis intercluſa hic ad ſalutem via: quoniam ipſa illa, quæ non declinabili neceſſitate ad vitæ ſuſtentaculum actuoſa requiruntur, cogunt lethum ſuos corripere greſſus.

Non hic mihi objiciat inſani auctor quis conſilii, pertundenda eſſe dextera Chirurgi loca intercoſtalia! Neque jactet, educi ſic poſſe humores, qui in cavitatem thoracis defluxerant! Dicet, ſcio, naturam hac exoneraviſſe ſæpenumero infeſtam ſaburram, inſtantiſque eluſiſſe mortis minas quando in hydrope pectoris frequentius, ſæpe in empyemate, quoties autem effuſus in thoracem cruor nocebat creberrime, paracenteſis beneficio levata fuerat. Oſtentat ſane ex inepta, & ridicula, aſſimilatione fatalem inſcitiam, quiſquis exitiale adeo moliri ſuadet opus! Ponderet ex vero, protinus videbit, quam ſit diſpar ratio quamque periculoſæ plenum opus aleæ, quod intentatum nitet. Admiſſus ſcilicet per vulnus lateri inflictum aer confeſtim in cavum irruet thoracis, atque ſuſpenſi hoc in latere pulmonis fibras comprimet, ut uſui ſpirandi mox ſit ineptiſſimus; quum vero & in parte altera urgeat eadem neceſſitas, perforatione ergo & ibi peracta, ingreſſus per plagæ ora aer hoc etiam in latere pulmonem ſtatim comprimet; adeoque, ut vel in elementis eſt Medicis, uno momento temporis hic æger ſuffocabitur. Vetat igitur ſapientia Medica, tale quid incipere, dedocerque præcipites dare nobis vitio, quod lethale hoc conſilium negleximus. Neque ſane verbis ultra opus eſt. Unum forte, quod mecum facere jure arbitror, ſi appoſuero in eos, qui carpere, & fingere, audaces, indociles vero ſaniora amplecti, ni aperta in luce ſe convictos videant. His ego ſi dederim, quod nemo largietur, valuiſſe ope paracenteſios tuto evacuari illos de pectore liquores, ne ſic tamen, vel remotis his, profuturus erit ægrotanti Medicus, niſi ille pariter ſupra-humana induſtria reperiſſet modum, quo protraheret incolumem homini vitam, abſque ulla neceſſitate, abſque ullo uſu, novæ deglutitionis. Quod vere eſſet Promethei inſtar, pro arbitrio ingenii, partes apponere, rurſumque corpora hominum de integro refingere.

Quare tandem omni hac diſputatione effectum prudens colligo; *morbum deſcriptum, quum occurrebat, a nobis certas per notas cognoſci non potuiſſe, ſi autem fuerat perſpectus, optima tamen auxilia fuiſſe aſpernaturum. Poſthac autem, indicio hujus hiſtoriæ, detegi quidem poſſe, ubi recurret, neutiquam ullo profeſſionis ſalutaris officio ſanari.*

ATRO-

ATROCIS, RARISSIMIQUE MORBI HISTORIA ALTERA.

Viro Doctiſſimo, Peritiſſimo Medico, Jacobo Kaau, affini ſuo Cariſſimo,

HERMANNUS BOERHAAVE.

ANNI jam ultra triginta elapſi ſunt, a quo medicinam una excoluimus, communi conſilio, inſtituto communi, hanc non perfunctorie tractantes. Et ſæpenumero interim, accidiſſe meminiſti, ut colloqueremur de ambiguis notis morborum; quæ, licet ipſæ quidem manifeſtas ſe nobis offerant, tamen vel ſic anceps relinquunt, quamnam illarum cauſam phyſicam in corpore, latentem debeamus pro vera agnoſcere, cuique radicitus exſtirpandæ impendenda ſit rationalis medicinæ poteſtas, Semper enim, dum incerta hæc Medico ſigna occurrunt, occurrunt autem nimis crebro, maximam naſci difficultatem propoſito diſciplinæ noſtræ, experti dolebamus. Sive autem illud inde evenit, quod una cauſa eventus in corpore producit varios; ſive quod effectus, qui nobis iidem prorſus apparent, interim a diverſis omnino cauſis excitantur; ſive denique quod utrumque hoc fiat ſimul. Sane caſtigata ad ſeveras ſcientiæ leges medicina fateri cogitur, illam ſapientiæ ſuæ partem, quæ in dignoſcendis, atque interſtinguendis, accuratiſſime morbis verſatur, exigere, ut obſervatione exacta enumerentur omnes, quæ hic unquam ſenſibus explorari queunt varietates caſuum ſigna inter & morbos hiſce ſignis indicatos. Ita ſcilicet, neque alia ulla ratione, habebitur pulchrior artis perfectio, quam Boni omnes optamus, cui promovendæ omnem damus operam. Videturque adeo hoc Græcis creditum Medicis, ut hinc ſignorum doctrinam tanti fecerint, ut Hippocraticorum operum vix decima pars agat de aliis omnibus medicinæ partibus ſimul, dum cæteræ omnes in ſola ſignorum hiſtoria occupantur. Ipſe exemplum dedi jam prius, dum mœſtiſſimus acerbiſſimum Nobiliſſimi, atque Illuſtris, Herois,

rois, JOANNIS DE WASSENAER *fatum tremulo deſcripſi calamo. Nunc hiſtoriam terribilis morbi, cujus inſuperabilis violentia acerbo funere merſit Illuſtrem Marchionem de Sancto Albano, pari triſtitia compono. Ex utroque memorato malo conſtare puto,* data accuratiſſima deſcriptione omnium apparitionum ſenſibus oblatarum in decurſu morbi, tamen de cauſa nihil ſciri, niſi inciſo cadavere. Ubi vero ſemel cauſa ſic reperta ſubnexa fuit, deinde ſimilem forte exortum felicius intelligi poſſe. *Ut neceſſitas, utilitaſque, vere conſtet Anatomes in medica praxi. Mortuorum enim incidere corpora, non diſcentibus modo, ut Celſus ſtatuit, ſed & peritiſſimo artis magiſtro, neceſſarium: hoc Hippocratem gnaviter feciſſe commentarii ejus ſuper morbis docent, hoc Ipſos Ægyptiorum reges diligenter exercuiſſe, antiquitas teſtatur. Tibi vero, Conjunctiſſime mi affinis, opuſculum inſcribo, quoniam novi animum Tuum harum rerum & peritiſſimum eſſe, & hujuſmodi rebus vere delectari. Sed & eſto ſimul hoc publicum documentum amoris, quo Te complector, atque æſtimationis, quam de eruditione Tua, atque virtute, habeo. Vale! & feliciter diu age! Lugd. Bat.* 17[illegible]27.

GEometræ quotieſcunque ſolvendum objicitur problema, quod ex ipſa rei objectæ indole expediri nullo modo poteſt, ſuo hic ſe functum officio arbitrabitur, ubi certa demum demonſtratione evicerit, impoſſibile omnino eſſe illud, quod quæritur, efficere. Sed neque magis ſuos laudat ipſa matheſis artifices, qui extricant quod fieri per rerum naturam poteſt, quam illum, qui certa ratione probat, impoſſibilitatem rei propoſitæ. Ipſum hinc etiam Hippocratem qui Mathematicarum diſciplinarum ubique laudatur ſtudioſiſſimus, ſua quoque in arte ſimilia profeſſum legimus. Ille enim, dum ſapienter ſuper officio medici commentatur, haud minus inclareſcere peritiam medicantis aſſerit, quando impoſſibilem prorſus curatu morbum fuiſſe re demonſtrat ipſa; quam ubi, curatione in ſanationem producta, malum arte ſuperabile ſuſtulit. Modum enimvero habet, certoſque agnoſcit fines, quibus definitur ſua cuique arti poteſtas, quos ultra nihil valet.

Utinam ergo firma lege conſtitutæ eſſent notæ, quibus medicus ſanari neſcios dignoſcere queat morbos, atque ab iis, qui artis opem tractabiles admittunt, caute diſtinguere. Nonne felicius longe diſciplina hæc poſſet exerceri? vel ea utique gratia inprimis, quod contrariis ſæpe remediis haud exaſperaretur quod corrigi nefas. Utinam in ordinatas ergo claſſes digeſtos cerneremus morbos ſanabiles, atque inſuperabiles penitus! ne negligenter illi, ne temere hi, quotidie tractarentur, ab his, qui præterquam quas res ipſa habet moleſtias, majora ſæpe incommoda arte inani aggravant. Animum ideo induxi, infortunatiſſimum deſcribere morbum, cujus forte aliud exemplum apud rei medicæ Scriptores temere vix inveneris, qui inevitabili forte extinxit in ipſo ætatis flore, in ipſo virium vigore, Illuſtrem Virum atque prænobili ortum ſtirpe, Guidonem Papam, Marchionem de Saint Auban. Operam dabo, vivis ut depingatur coloribus facies horrendi mali ita, ut, ſi quis alius forte caſus deinde inciderit ejuſdem plane ingenii, cogno-

ſci.

ſci hinc queat, aut ſaltem ambigenti ſuper natura tectæ ægritudinis naſcatur opportunitas cogitandi de re, quæ niſi exemplo prius innotuiſſet, nunquam potuiſſet in hominis cogitationem illabi.

Corpus quidem huic natura formaverat firmum valde, mireque agile, in omne motuum genus prorſus aptum natum, pulchraque membrorum ſymmetria concinnum; in quo ſane ut nec proceritatem culpares nimiam, ita neque obeſi pondus inutile, rurſum tamen macilentiam non horreres, ſed tale prorſus, quod actionibus quibuſque exercitandis cum facilitate appoſitiſſimum haberetur. quoties illud ego a triennio ſpectavi medicus nullo unquam ſigno vel laxi nimis vel ſtricti vitio laborare deprehendebam. Vaſa certe ſanguifera repleta quidem magis ſolito monſtrabant ſanguificas vires aliquantulum in corpore valere ultra modum; unde & inſignes ſæpe cruoris jacturas per hæmorrhoidas fuerat paſſus. Aliter de conſpectu vix deprehendiſſes vera ſigna, ex quibus colligere liceret, cuinam inprimis humori ex quatuor quos medici recenſent, addiceres, tam juſta temperatione ex omnibus permiſtis ſanitas Viri pendere videbatur. Unde ut agilitas corpori cereo mirabilis, ita & animi affectus facile incitati quidem, at leni flexilitate obſequioſi iterum, facileque ſecundum rationem moderandi, regendique. Laudabilem hanc a natura corporis indolem ipſe firmaverat cultu ſobrietatis per omnem vitæ decurſum ſevero; vini vix unquam appetens, neque illud niſi pluri aqua dilutum potans; quem ſolum potum quotidianum uſurpabat; cæterum omni alimentorum genere promiſcue, abſque delectu utebatur; pinguia tamen opima carnium, atque butyrum recens, præ reliquis eximie amabat, horumque uſui paulo forte minus temperato unice ſemper indulgere fuerat aſſuetus. Exercitatione corpus durare, equitatione, venatu, ſaltatione, ultra modum fatigare illud ſolebat; eo ſane magis, quo alacrius cuncta hæc ferre præ aliis poterat, ab immodicis exercitiis vix laſſus unquam, nunquam debilis. Quibus rebus evenit, ut, teneriore hacce corporis fabrica uſus, facile in morbos ex flexili ejus mutabilitate vergeret, ſed interim inſtituto vitæ enarrato, futuros averteret quam feliciſſime, leviſſima quidem leniſſimæ rachitidis ſigna altero a natu anno brevi difflavit. Quumque quintum ageret ætatis annum tumidulo abdomine atque duriore aliquamdiu laboravit, ita tamen ut levidenſe hoc malum morbo majori originem non debuerit, neque detrimenti quidquam attulerit, quin imo brevi abſque ulteriore noxa evanuerit integre. Cæterum graviora nunquam paſſus, decimo dein & ſexto fere vitæ anno ex acuta febre æger, per plures ægrotabat ſatis vehementer dies, interea vero convaluit rurſus inde brevi, neque porro aliquid inde mali paſſus fuerat.

Immunis ergo, atque fortis, hæreditario tantum malo plures per annos diſcruciatum ſe ſenſit. Hæmorrhoidum ſcilicet tumidiſſimarum ſingulari valde enato malo. Quod in incredibilem quidem magnitudinem excreſcens incommodiſſimum diu toleravit, quum & enormiter emineret, atque maximam ſimul ſanguinis ſinceri, puriſſimique, copiam quotidie ſalientem effunderet, tum ex ſuffocato etiam humorum circumductu in malignum tandem ingenium degeneraſceret, ita, ut minax admodum remedium efflagitaret quam maxime: quum neque atrocitatem doloris exquiſitiſſimi ferre poſſet ulterius, & neque gangræna a prætumidis inflammatu partibus videretur abeſſe. Conſuluit itaque tunc temporis me ſuper hoc malo, quod victu leni, pacantibus remediis externis, interniſque, perfecte ablatum, corpus dein reliquit vegetum, perfectiſſime ſanum, neque vel minime culpandum, integri ſeſquianni, ſpatio. Quum ergo magno hoc malo liberatus eſſet, abſque ulla ſectione, uſtione, vel vaſorum luxuriantium conſtrictu, ſedulo inprimis quotidie animadvertebatur, an forte mali quidquam appareret, quod ſuccederet poſt ſanatas hæmorrhoidas? ut ei ocyus, ſi vel minimum forte deprehenderetur, iretur obviam. Neque id modo, quia poſt præeuntem divum Hippocratem omnes deinceps Medici admonuere, a curatis his multa ſæpe, & mira, mala ſuccedere, quæ longe funeſtiora ipſis forent hæmorrhoidibus; ſed vel ea inprimis gratia, quod Illuſtris Pater defuncti, olim hæmorrhoidibus tumidiſ-

midiſſimis laborans, hinc muneri ſuo militari equeſtrique prorſus impar, exſtirpandas has urendo & ſecando, poſtquam curaverat; anni deinde a peracta curatione ſpatio ſatis bene valuit, dein per duos menſes difficultate ſpirandi laborans, in vomitus enormes ſanguinis incidit, qui decem dierum decurſum hinc protracti, vitam abſtulere. Sed pervigil in eventum intentiſſima cura nihil quidquam obſervare valuit tanto ſpatio temporis, unde ullam omnino actionem corporis vel impeditam colligere daretur.

Et quidem animadverſione digniſſimum inprimis hoc habetur, quod integro ſeſquianni ſpatii decurſu nihil quidquam in voce mutatum fuerit. Quum enim naturæ beneficio vere maſculam barytonam hanc haberet, eandemque ad modulos muſicos ſedulo, diuque, ad perfectionem uſque excoluiſſet, hinc cantandi ſuaviſſimus eſſet peritiſſimuſque artifex, abſque ullo impedimento, ſine incommodi ſenſu lente, parceque, ſuſtentatum ſpiritum, ultra quod credibile producere valebat, atque in longam plane moram extendere. Remanſitque inculpata hæc, & plane ſingularis, facultas per omne hoc tempus, donec ipſum lethale malum primo ſe manifeſtare inciperet.

Quin etiam in deambulatione, curſu, atque ſaltatione, non modo poſt hanc curationem membra flexilia, molliaque expertus eſt brachia, ſed & animam adeo conſtantem, fortemque, ut nec fatigationis appareret quidquam, nec thoracis, pulmoniſque, ullum vitium; imo vero vix erat videre alium, qui de facilitate reſpirandi pectoriſque vi, cum eo certare potuiſſet.

En, mi lector, talis erat Illuſtriſſimus Marchio ab ineunte ætate, talis erat ſeſqui anno poſtquam ab terribili hæmorrhoidum malo liberatus uſus fuerat ſanitate integra, illibata. Hæc ego Tibi ſermone plano, & ſane vero, ob oculos ponere conatus fui: ut, priuſquam cætera perlegas, hæc omnino explorato cognoſcere velis, tecumque ſerio inprimis conſiderare, quidnam mali in tali corpore naſciturum prævideres ex ſcientia medica, quidnam præ cæteris futurum metueres? Crediderim enim in omni hiſtoria morbi anatomice conſcribenda, & perlegenda, in uſus medicos, omnino opus eſſe, naturalem corporis habitum, morbos prægreſſos, vitæ genus, curationes adhibitas, examuſſim primo addiſcere, antea quam de morbo agi incipiat, quo æger occubuit. Ægre hinc haud feres, nec importunam habebis; primam hanc hiſtoriæ partem, licet minus peritis rerum medicarum forte ut ſupervacanea explodi poſſet. Hos vero ſæpe expertus minus idoneos cenſores, moratus nunquam, accingo me ipſi funeſti, & mirabilis omnino, morbi hiſtoriæ contexendæ.

Incepit igitur Illuſtris Marchio perſentiſcere imminui primo integritatem optimæ valetudinis decem menſium & dimidiati ſpatio, antequam violentia morbi interiret. Etenim exquiſitiſſimus plane, & perpetuus dolor occupabat primo illam corporis plagam, quæ ab ægro ſub læva indicabatur ſcapula verſus thoracis interiora; hinc vero per ſiniſtram pectoris partem deinde ſe diffundens pari ſævitie increſcebat. Quum vero acerbitas horum cruciatuum quotidie intenderetur acrius, ſimul tota lateris hujus regio in ſede ſua interna inprimis torquebatur. Quodque augebat magis doloris vehementiam, tuſſis accedebat moleſta non modo aſſidua irritatu, quieti adverſa, ſed diſtentu laterum quaſſatorum intolerabilem in illo loco dilacerationis ſenſum perpetuo incutiens. Conſulti ſuper malo medici ſapientes rheumaticos vocabant dolores, atque iis quidem aggrediebantur remediis, quæ ipſa ars ad hanc mali ſpeciem quam fidiſſima dictitat. at fruſtra penitus! quum tantum abeſſet ut miteſcerent ad data hæc ſubſidia, ut contra inſurgeret malum curando, ſemperque quo magis augebatur, eo ſimul ſub dimidiata thoracis ſiniſtra parte inprimis ſe figebat immobile plane, nec arte ulla loco movendum occupato, nec leniendum unquam. Ergo nec levari miſſo aliquoties ſanguine, nec datis ex aperientium claſſe remediis lectiſſimis, quin & olea eludere, ipſa ſoporiferorum ſopimenta ſpernere. Ubi aliquamdiu, & omni quidem hora gravius, luctatus fuerat cum hiſce doloribus, infeſtior longe, atque crudeliſſima tortura ſævior interna pectoris ſub mamilla ſiniſtra, exercuit;

ejus

ejus ſane violentiam adeo abnormem eſſe, atque intolerabilem omnino, teſtabatur, ut ferendo ſe haud eſſe, palam clamaret. Ita Nobiliſſimus æger noctes, dieſque, extortus, gemitu & ejulatu ſe, præſenteſque fatigans, vix poterat ullam dare corpori laſſato requiem, ullam fere poſitionem tolerabilem; quare neque ſomnum ullum oculis videre valebat, neque refici blanda quiete. Tandemque eo pervenit triſtiſſima morbi facies, ut in lecto ſedere cogeretur, corpore quidem utcunque erecto, ſed antrorſum tamen trochi inſtar incurvato, cubitiſque ita pulvinari femoribus impoſito innixus, ut miſerrimam omnino ſpeciem exprimeret. Attamen naturæ omnino adverſus hicce corporis poſitus id ſubin concedebat ſolatii, ut pauciſſimo tempore requieſcens doloris exceſſus ſpatium daret parciſſimo ſomno; quum interea paulo poſt dira cum anxietate turbatus excitaretur in eaſdem prorſus miſerias relapſus.

Talis erat imago morbi, quum Illuſtris Comes de VVaſſenaer, Tvvikelæ Dynaſta, qui ſapientia & virtute ad exemplum ornatus eximium natalium ſplendorem morum nobilitate ſuperat, me quam humaniſſime rogaret in conſilium ocyus habendum cum Medico domeſtico, verebatur quippe, ne urgens malum opprimeret quam citiſſime ægrum.

Ventum ergo ubi ad deliberandum fuerat, expoſuit Vir Eruditiſſimus, Jacobus de Bye, Medicus expertiſſimus, quam accuratiſſime omnem memoratam modo hiſtoriam mali; aperte ſimul enarrans diverſiſſima remedia, atque varias plane vias, quæ tentata fuerant in ſolamen, curationemque, morbi terribilis, deplorando pariter infauſtum penitus ſucceſſum, contra invaleſcente quotidie vi mali; quæ omnia poſtquam diu admodum perpenderamus, neutri conſtitit de natura ipſius morbi, neque vel de ſede affecta. Doctiſſimus quidem Medicus de Bye, quum vidiſſet magnam ſæpe ſpiſſioris pituitæ excreationem ſummis anxietatibus ſucceſſiſſe, eo inprimis inclinabat, ut crederet Vomicam ad latera pulmonemque latere; atque ſane omnis veri ſpecies ab hac ſententia non aberat. Neque tamen credere quivi id mali urgere Nobiliſſimum Ægrum: quoniam cætera fere illibata perſtarent, ſolis anomalis hiſce Symptomatibus urgentibus afflictum corpus. Rogatus vero ipſe de indole mirifici morbi opinionem propriam, meditatus diu, omniaque animo verſans mecum, reſpondi, neſcire quidem me, quid ex vero ſtatuerem de interna conditione rariſſimi, nec unquam prius oblati mihi, morbi; cæterum cenſere, quod univerſa, & ſingula, ſymptomata docerent, quod inſtrumenta dilatando pectori propria haud ferrent eam contractionem, qua partes muſculorum vere agunt, partes vero thoracis dilatandæ in inſpiratione reniterentur expanſioni ſuæ, hinc utriſque immanis dolor, hinc & ſumma ſpirandi moleſtia, atque ſuffocationis metus. Atque ea quidem prolata in diagnoſin ubi ſatis placere videbantur, ſuaſi, ut decocta emollientiſſimorum pannis laneis excepta undique externe applicarentur illis pectoris plagis, quæ intra inſpirandum præcipue moventur, ad coſtas inprimis, harum cartilagines, & ſternum; ut dein noctes dieſque appoſitu corporum calidorum ſuſtentato tepore, foveretur perpetuo thorax, in balneo veluti poſitus. Præterea conſului ſimul & ſimilia interne hauſta aſſiduo eadem præſtarent interno corpori, & copia ſatis liberali, & repetita ſæpiſſime. Victus autem de lacte, jure carnium, oleribus molliſſimis, pauca copia ſimul, at geminata ſæpe etiam commendabatur. Tum & inhalatio vaporis tepidi per vias aeris in pulmonem continenter ſuadebatur inſtituenda. En, mi Lector, hæc erant ſola, quæ intentiſſimi animi cogitatio excogitare valebat in alicujus ſpem ſolatii. Atque ea quidem omnia quam exquiſitiſsima cum cura ita peracta fuere, tantumque ex his ſollicitisſime applicatis levamen ortum, ut omnes in fallacem erigeret ſpem ſucceſſus exoptatus rei, mitificabatur quam maxime doloris acerbitas, adeo prius intolerabilis, neque etiam poſtea uſque ad mortem rediit unquam illa, qua prius ſævitie; imo vero blanda interpolabatur requies, ſuavisſime ægrum refocillans. Sed vanas hominum ſpes, & cœca gaudia! Tuſſis moleſtisſima ſuccedebat, noctes, dieſque, conquaſſans ægrum, nihil tamen, niſi magna vi expreſſum tandem gluten,

in

in ipſa aqua tenaciſſime cohærens, excreans; neque hæc vel demulcebatur oleis, nec expectorantibus levabatur, Opio quidem ſopiri viſa pro tempore, aſſurgebat ilico violentior. Quin & exoriebatur ſæpe inſtantis ſuffocationis funeſtiſſimus ſenſus, quo jamjam quaſi enectus ubi erat, nec animam ducere compos, tandem ſummo inſpirandi molimine reflexo capite, retrotracta cervice, thorace elevato, aerem vi trahebat in pulmones cum ſono tremendo, atque rauci gutturis clangore, haud aliter, quam ſi ſonitum intenſiſſimum audiviſſes ardeæ ſtellaris, quem Butorium vocant, quo ſane nihil aliud ingratius, magiſve terribile quid percipere potuiſſes; tum momento poſtea longe liberior iterum aderat ſpirandi facultas. Ita tamen, ut, quo tempore deinceps uſque ad mortem, intervalla leniſſima haberet, nunquam vel exiguo ſpatio temporis poſſet decumbere vel in dorſum, vel in alterum latus, neque & jacere pronus: quoniam ad minimum corporis inflexum ilico præſentiſſima urgebat ſuffocatio, adſtantes intentata morte territans; cogebatur ergo continenter ſedere, noctes dieſque, corpore erecto, extenſo collo, levato capite, cujus dormiturientis vel levis mutatio tandem evadebat prorſus intolerabilis. Interea laſſum corpus ſi feſſus de ſedili levare conaretur, mox ad leviſſimum hunc conatum luridæ faciei ſubnigreſcens color, venarum per vultum tumentem elatio, protuberantes oculi, anhelitus ad ima ilia, morientem pingebant hominem. Nec niſi ſedenti per raucum ſonitum reddebatur aliqua requies. Quando vero animoſior paulo impetu capto paſſus binos, ternos, progredi nitebatur, tum vero omnia deſcripta prius mala longe violentius inſurgere. Denique doluimus videndo, quod paucularum vocularum pronunciatio ſimilis evaderet tragœdiæ cauſa. Quod ſtupendum inter hæc nobis videbatur, per omnia hæc calamitoſiſſima, quæ diſtorquebant corpus, arteriarum pulſus fortis erat, conſtans, neque celeritate præceps, neque deficiens, ſed ſufficiens, qui univerſum corpus æquabili perfunderet calore, atque ſatis idoneo nutrimento, reficeret, ſuſtentaret. Paucis modo ante obitum diebus vacillare ſubin deprehenſa fuit hæc cordis actio, atque pulſus deficere, vel intermittere, Uſque ad Julii nonam miſerrimam traxit vitam, cum diris quotidie & funeſtis colluctatus ſymptomatibus, itaque integro fere menſis ſpatio enectus, abſque ullo interpolato levamine, niſi quandoque unica interdiu horula. Quotidie interim crebriores atque violentiores ſimul inſultus ſuffocantes, qui in vigore vultum jam ſemper reddebant, qualem ſupra deſcriptum dedimus horrendum. Clyſma ſimplex brevis ſolatii ſpeciem adferebat. Quin etiam ſummę præcordiorum anguſtiæ jam dudum effecerant, ut crederet ille, flatus eſſe, qui hypochondria obſiderent, diſtenderentque, urgebatque inprimis Medicos, ut cogitarent ſerio de remediis, quæ diſſipandis illis propria noſcuntur: ita ſe curari poſſe, ſi origo, unde aſſiduo, abſque fine, repullularent, auferretur. Magis quidem id credebat, quoniam fame ingenti, & aſſidua, agitabatur ad capienda alimenta, quæ nactus avidiſſime ingerebat, & niſi præſentes omni modo cohibere conati fuiſſent, ingenti devoraſſet copia: quamvis ab ingeſtis quam diriſſime angeretur poſtea. Octiduum agebatur ante fatalem horam, quando incredibili cum gaudio experiebatur, hæmorrhoidum fluxum ſanguineum: hinc enim ſanationem mali exſpectabat; voluerat ſemper, ut medici has arte excitarent, qui & id fomentis appoſitis jam tentaverant prius; accuſabat tamen ſemper negligentiæ Medicos, quod ab initio mali incepti non omni ope vaſa hæc in plenum fluxum ſolviſſent. Septimo Julii magnam ſatis cruoris copiam alvo demiſit, qui coactus in magna fruſta apparuit. Sequenti die rurſus multum ſanguinis eadem evacuabat via; ſolito ſe alacriorem ſenſit, ut ſuſtentatus per cubiculum aliquot progreſſus fuerit paſſus, quod ſane diu ante haud potuerat feciſſe. Sed fames ſimul illa die inſatiabilis adeo, ut aliquoties comederit de variis eſculentis, deglutiens jam abſque ſuffocationis metu, atque anguſtiæ ad præcordia ſenſu; ita & large cœnabat, hilaris ſatis, quum experiretur jam facere ſibi fas eſſe, quod a pluribus ſeptimanis vetitum fuerat: quum nec unciam juris carnium potuiſſet deglutire, abſque imminentis mortis a ſtrangulatu metu. Die tandem nono Julii, Vir Doctiſſimus Samuel Du Ry, Medicinæ Doctor, atque expertiſſimus

Practicus, qui felici conſilio dudum Illuſtriſſimo Viro adfuerat, invenit ægrum, poſt crudeliſſimæ noctis labores fere enectum. Nunquam ſuffocans magis oppreſſio corpus exagitaverat. Reperit decima matutina erectum ſedentem in lecto, fere ſtrangulatum: facies & collum prætumida, atque inflata, oculi turgidi, & truſi extra orbitas, color funeſtus luridus. Mente bona, voce forti, noctis labores Medico narrat, omnique momento imminentis mortis pericula. Tum rogat Medicum, ut ſolvat venam; neganti regerit, ergone permittes, moriar? Medicus contra ait, licetne mihi mortem Tibi properare? Ipſoque hoc temporis articulo increſcebat immaniter ſuffocatio; mandat tamen famulo, jus recens ocyus præparet; intendebatur acutiſſima ſtrangulatio incredibili augmento ſe intendens, vultus nigreſcebat de momento in momentum magis, intendebat omnes conatus poſſibiles ad reſpirandum, præ immanitate ſuffocationis totus vultus jam nigredine ſuffuſus ſanguine perfecte Æthiopem referebat, rogans tum uxorem, ut funderet ad Deum preces pro ipſo, fruſtraque noviſſimos adhibens conatus ad inſpirandum aerem defecit, pronoque in pectus capite exſpirat, in lecto ſedens manet a morte donec componeretur corpus.

A morte ocyus triſte obitus nuncium detulit ad me Eruditiſſimus Du Ry, modumque mortis narravit, ut quotidie de morbo conferre mecum aſſuetus fuerat, quo ex communi cuncta conſilio agerentur. Rogavimus facultatem incidendi cadaveris; ut diſceremus oculis cauſam anomali adeo morbi; atque ab Illuſtriſſima hanc familia impetravimus ſequenti die inſtituendam. Ego interim, qui omnem hiſtoriam ſatis intellexeram, collegi memet, atque ſevere examinavi, an perſpicere poſſem veram tantorum malorum cauſam, tentavique omnia verſans vel jam prædicere, quidnam aperto corpore reperturus forem inſoliti, quamnam inprimis affectam partem. Sed, O Medici, palam profiteor, nihil quidquam certi ſtatuere ſuper hiſce potui. Tu, mi Lector, ſi tanti hæce putes, priuſquam ſequentia evolvis, excute, quæſo præmiſſa, & vide, an prævidere ex illis perpenſis queas, quænam defuncti corpus conſpicienda dabit.

Poſtridie utique Doctiſſimus Du Ry, expertiſſimus Chirurgus Porcher, & ego, luſtrando cadaveri nos accinximus præſente ſimul Viro Nobiliſſimo, Arman Hardy de Vique, defuncti avunculo. Mox, uti in his ſoleo, univerſum corpus primo extrinſecus, undequaque, intentis dum perluſtro oculis, in toto nuſquam vel menda apparuit, nihil ſane, quod ægrum culpares, ſed omnia illibatæ ſanitatis notas præ ſe ferentia; neque ullam in corpore plagam animadverti, ubi aſſurgens tumor, alienus color, aut durities inſolita, latere quid maligni ſubtus portenderet; quod ſane palpans undique digitis miratus ſum penitus, quum omnino putaſſem aliquid inſueti inventum iri circa hypochondria. Monebam interim præſentes, ut mecum viderent, quam bene toroſum, atque ſanum cerneretur, poſt longam adeo inediam, poſt tot ſuſtenta mala, corpus, quod ne emaciatum quidem appareret. Sed ſimul rogavi, ut notarent, quod abdomen æquabili, magna ſatis, mole, molliore tamen, promineret, atque tenderetur.

Ita quidem, ut elatus hic tumor perfecte referret eum, qui in abdomine ſani hominis obſervatur, quoties largiore paſtu refectus fuerit. Prædixi ſimul, reperiendam fore cauſam abſconditam hujus tumoris, quum in ingeſta prius referri hæc neutiquam poſſet.

Quibus prius animadverſis, lenem, ſuſpenſa manu, ſectionem molitus ſum a coſta dextra prima per ſolam cutim, quam direxi ſupra loca, quibus oſſea coſtarum extremitas ſegmentis earundem cartilagineis committitur. Quod mirum rurſus, pingue ſtratum commune cuti ſuppoſitum opimum ſatis, ut in bene ſe habente corpore, apparuit. Perciſa tunica pingui, carneque, dein commiſſuris oſſium & cartilaginum coſtarum ſolutis, qua potui prudentia tranſcidi membranam hoc in loco, quæ thoracem ſuccingit. Quo vix exigua plaga in uno loco perfecta, obſtupui ſtatim, quum viderem ex elata hac ſupini corporis parte ſurſum exilire cum impetu, preſſam quaſi lympham tenuem, flavam, inodoram, copioſam. Meditabar paululum, quid hoc rei foret, anque forte ſuffocans pectoris hydrops origo fuiſſet malorum? Poſtquam proſiliens primo la-

tex

Digitized by Google

tex ſpongiis abſorptus non turbabat amplius viſum, perrexi membranam pectoris juxta decurſum modo deſcriptum perſecare, vidique continenter effluere, ſed ſine impetu jam, aquam: quum jam proprio tantum pondere dilaberetur, prius compreſſu ambientium partium acta urgeretur. Quantum dein per anguſti vulneris hujus inflicti rimam introſpici poterat, ante partium a ſe invicem divulſionem, apparebat pectus aqua velut plenum. Verum immiſſo dein digito per vulnus ſentiebatur pulmo dexter in ſuo loco, ad ſuperiorem thoracis membranam circa coſtas ſuperiores, harumque cartilagines quam firmiſſime accretus, atque affixus immobiliter. Verum nolui ulterius hoc latus pectoris deſtruere, priuſquam alterum pari modo fuiſſem aggreſſus. Itaque ſiniſtro in latere omnia eadem ſimplici ſectione perficiens, quæ prius huc uſque in dextro, non offendo aquam; ſed in loco antea deſcripto in hac læva parte ſub ſynchondroſi coſtarum nunc inveni pulmonem ſiniſtrum membranæ ſuccingenti continuata accretione affixum, a ſuprema nempe thoracis parte, uſque ad ipſum diaphragma, quin etiam ad ſeptum medium ipſum; ut a jugulo, juxta coſtas, ad convexum diaphragmatis pulmo undique a digito inſerto exploraretur affixus.

Quæ poſteaquam præſentibus examinanda præbueram atque diligenter notanda, cogitavi, nihil convenire magis ad interiora fidelibus ſubjicienda oculis, quamut ſine ulla partium a naturali ſitu mutatione pectus jam aperirem. Ergo conabar ſternum, cum accretis utrimque & relictis cartilagineis ſegmentis, a coſtarum oſſibus ſectione diremtis, inferne ſeparare, atque prudenter dividere leniter elevatum a membranoſo corpore, quod à membrana ſuccingente utroque de latere pectoris ſub ſterno concurrente factum naſcitur, ſterno accreſcit intercedente mire fabricata ex cellulis ſubtiliſſimis membrana, atque pericardio dein & mediaſtino originem præbet; putabam quippe, dein etiam infra a diaphragmate ſterni finem, arcuſque cartilagineos, diſſecare ita, ut illæſis cæterum in thorace partibus, elevato ſterno, in pectus libere poſſet introſpici.

Hæc igitur hac arte aggreſſus mirabar ſtatim, quod ad membranam ſuccingentem, qua parte cartilagineis coſtarum ſegmentis ſubjacet, inveniretur moles ingens, firmiter accreta; quæ quum a natura pulmonum penitus aliena appareret, qui hic loci liberi ſemper fluctuant, primum fecit, ut præſentes admonerem mirabile quid, & inſueti plane, ſe prodere, conjicere necdum poſſe, quid foret. Immiſſo digito per inflictum prius vulnus, lente divello membranam, cujus ope quidquid illud foret corporis accreverat cartilaginum involucris & ſterni. Atque ubi hanc ſeparationem ab utroque latere, hac ratione, peregeram quouſque potui, tunc ſterni infima ſectione a diaphragmate divello, do illud prudenter parte infima elevandum ſurſum, interim membranam ipſe celluloſam ſterno ſuccretam diſcindo, atque ita tandem totum ſterni os, una cum cartilagineis coſtarum ſegmentis ſurſum retrorſum in faciem obvelatam reclino. Patebat tum adſpectus in thoracem, atque aperti pectoris apparens facies a jugulo ad ſeptum medium plena omnino erat corpore, coloris albi, ſatiſque ſani; niſi quod in medio hujus ſuperficiei vomica exigua, quæ ſub medio hæſerat ſterno, ſe offerret, in qua materies liquida, lactei coloris, atque etiam fere tenacitatis, utique purulenta non erat. Oſtendi mirum hoc portentum adſtantibus, nec erat, qui divinare poſſet, quidnam eſſet rei? Igitur digitis undique ſuperficiem attrecto, dumque palpo undequaque, reperio maſſam conſiſtentem, ſatis duram, fere ubique ſibi ſimilem. Oriebatur quidem ex ſupremo omnino cavi thoracis faſtigio, ubi ex ipſa membrana ibidem pectus cavum ſuccingente adeo lato ſane principio originem ducebat, ut ſupra jugulo, anterius ſterno, retro ope mediaſtini totius vertebris thoracis, accreta, totum illud ſpatium oppleret, ad latera vero utrimque verſus coſtarum media in quatuor quidem uncias Pedis Rhenolandici, & ultra, ſe extenderet. Decurrebat corpus hoc pari forma, ſed verſus inferiora ſenſim dilatatum, cæterum toto ſuo decurſu vertebris manens accretum ſternoque, uſque ad ipſum diaphragma, cui dein lato expanſu maſſæ ſuæ anterius ſe affixerat ita, ut primo appareret totum ſeptum occupare;

ſed in poſtremo examine conſtitit, pericardium cum corde, ſuiſque vaſis majoribus retro deorſum pulſum, ibidem ſepti partem reliquiſſe liberam. Quo perculſi terrore monſtrum hoc informe, ingens, hic loci, in cippo naturali nobilium viſcerum conſpexerimus, contrectaverimus omnes, Tu mi Lector cogita! Refecti paululum ulterius idem, propiuſque explorare aggreſſi invenimus, quod in ſiniſtro thoracis cavo, longe major moles hujus tumoris, quam in dextro, erat. Namque in lævam hanc pectoris cameram adeo ſe diffuderat, ut hanc totam fere ſolus impleret; unde & pulmonis lobos huic cubiculo naturaliter incluſos ita arctaverat, compreſſeratque contra membranam ſuccingentem, ut eoſdem & aeri reddiderit, & ſanguini penitus impervios; quinimo eodem appreſſu effecerat, ut horum compreſſorum loborum membrana penitus, nec ſeparabiliter, concreverit cum ipſa ſuperficie hujus tumoris, cum tota membrana coſtas ſuccingente ubi lobos hos contingere poterat pulmonum, atque inferius cum diaphragmate, qua parte & hoc potuerat attingere depreſſus pulmo. Apparuit ſic ſatis, primam ſedem mali, unde ſe deinde extenderat, in læva parte pectoris ſub ſcapula alta fuiſſe, unde expanſu ſuo acerrimi ſenſus membranas diſtorſerat, dolores enormes pepererat.

In dextro pectoris thalamo valde ſe quidem diffuderat tumor, ita tamen, ut ibidem multum ſane compreſſos pulmonis hoc in latere lobos utcumque pauco aeri apertos reliquerit, quin & eo truſa majora vaſa corde egreſſa, eo cor cum pericardio ipſum adegerit. Tumor autem quum ſuperius, ubi anguſtior Viris thorax, magis impediret comprimendo lobos pulmonis dexteros, quam inferius, ubi latior ſenſim laxatur, hinc reſpiratio videtur exercitata tantum fuiſſe in hac parte thoracis dextra inferiore, aerque tum ducendus fuiſſe per bronchiorum ſuperiora anguſtius compreſſa, hinc violento adeo molimine opus fuiſſe, ut per has anguſtias aerem in infima loborum dexterorum, ubi ſola reſpiratio, ergo & circuitus ſanguinis, poterat exerceri, ducere poſſet. Hinc illiſu rapti celeriter aeris ad cartilaginea compreſſa bronchia raucum illum dediſſe in ſumma ſpirandi difficultate ſonum. Porro lobi pulmonum dextri cum membrana ſuccingente non niſi in ſuperiore parte accreverant: ſed cum latere molis deſcriptæ expanſo in hoc cavum in medio concreverant penitus, ut & hic pulmo ſuo in officio, vel hac quoque de cauſa impediretur. Conati ſumus dein totam hancce maſſam ſeparare quam cautiſſime a partibus, quibuſcum concreverat, quod circa pericardium, pulmones, & inprimis circa magna vaſa ſanguinea, fere impoſſibile fuit proſequi: quum ibidem vaſa immerſa & intricata facile læderentur, effuſo cruore feſtinantibus moras aſſiduo injicerent. Utique maſſa ruditer ſeparata, moxque bilanci appenſa, pependit libras ſex vulgares, cum dodrante, eratque interim compagis leviſſimæ, unde magnitudo molis ingens facile perſpici poteſt. Totum hoc corpus coloris erat candidi inſtar puriſſimi ſevi. Si tranſcinderetur, liquor lacteus, pauca copia, hinc inde exſtillabat. Caeterum unum conſolidatum corpus erat, in quo nullum omnino vas conſpicere liceret, niſi magna illa, circa quæ circumcreverat. Neque etiam ulla membrana, præter externam ambientem, in ipſa interiore parte maſſæ cernere erat; ut neque in cellulas ullas, vel loculos, diducta appareret. Verum attrita inter digitos pinguis inſtar olei liqueſcens diffluebat. Quare igitur verum Steatoma fuit. Hoc vero naturalis pinguetudinis abnormem copiam intra unius extenſilis valde involucri membranoſi cancellos aggeſtam eſſe, Clariſſimus Ruyſchius dudum vero experimento comprobavit, enarravitque immenſas moles, in quas adaucta quandoque deprehenſa fuiſſet. Utcunque vero ingentes Steatomatum maſſæ fuerint, ſi tamen in ſartagine leni igni lente committuntur, liqueſcunt penitus, atque in pingue diffluens totæ quantæ deliqueſcunt, incredibiliter parva membranula non ſoluta relicta.

Nihil interim conſpectu fuit mirabilius, quam mutata ab habitu naturali viſcerum in thorace poſitorum facies: quum enim moles fere ſeptem libras pendens coercitum oſſibus pectus impleret, totum diaphragma deorſum preſſum fuit intra abdominis cavum, unde hoc tenſum prominulum eſſe-

effecerat, & prætumidum, quem admirati fueramus primo, ventrem. Pericardium, diaphragmati innexum, hoc ſequutum erat, unde illud cum contento corde ad infima preſſum, loco a naturali longe alieno ſitum, deprehendebatur. Namque pars ſepti medii, cui pericardium circumnaſcitur, detruſa deorſum hærebat infra umbilici altitudinem cum corde contento, proindeque & mediaſtinum adeo quoque diſtractum, diſtentum, atque elongatum, fuerat. Imo & ipſa ſanguifera vaſa, quæ pericardio egrediuntur, in eandem longitudinem extenſa apparebant. Pulmonibus autem quid contigerit, jam antea accuratiſſime deſcribere conatus ſum.

Nos vero, poſteaquam ſtupenda hæc in pectore repereramus, putavimus, manifeſtas ſatis cauſas detexiſſe in cadavere, a quibus liquido intelligi poſſet hiſtoria omnium illorum ſymptomatum, quæ in decurſu terribilis morbi fuerant obſervata, ne ullo quidem excepto; quin imo & mortis ipſius inevitabilis neceſſitas inde ſequens. Quare opus non duximus corpus ultra diſcindere.

Vides novum exemplum humanæ calamitatis! Ubi inſons, blandus, pinguis, humor, ſola copia abundans in loco arctationis impatiente, tam diros, tam mirabiles, tam inſanabiles, morbos, mortemque tandem ipſam, produxit. Intelligis, quoties ſymptomata anomala penitus, nulli cognito aptanda morbo, in ægrotante apparent; toties cogitandum eſſe de cauſa inſolita latente, quæ evolventi caſus anatomicos forte tum occurret, vel conjecturæ probabili oportunitatem præbebit.

Utinam valeret Medici exercitati ingenium perſpicere tale malum primo in ortu, quando formari modo incipit! Utinam & tunc impedire noſſet ſemel incepti luxuriantis pinguis ulteriorem diffuſionem! Tum demum ſpes foret, mala hæc cognoſci, caverique poſſe. Semel enim formata nulla dein arte diſſolvi, digeri, diſſipari, queunt, niſi forte idoneus ſitus manui peritæ exſtirpandi facultatem offerat. Neque vero novi hactenus repertam artem, qua pinguetudo ſemel incipiens dilatare ſua vaſcula, atque formare tumorem obeſum præter naturalem, coerceri queat, ne quotidiano incremento in moles excreſcat immenſas. Quum enim, in externis ſub cute enata Steatomata, manui, pertractationi, potentibus remediis chirurgicis, expoſita, non poſſint prohiberi ne augeantur; quid de interioribus putes? Sane quoties jactatorum turbam talia ſe poſſe gloriantem audio, toties vellem, ſcirrhos, cancros, carcinomata, meliceridas, atheromata, ſteatomata, in exterioribus patentia, fidis auxiliis auferendo exemplum efficacis darent ſcientiæ! ſapientes enim talia extra poteſtatem artis eſſe candidi agnoſcunt, triſtes dolent.

Sed heus, mi Lector, uno te velim, priuſquam te abſolvo. An ſanatæ hæmorrhoides cauſam dedere primam triſti malo? Quum enim abundantem humorum, purique ſanguinis, colluviem quotidie evacuari ſuetam interceperit, in corpore retinuerit, huc forte depoſuerit, credi poſſet, originem hinc tumori primo datum, incremento aſſiduum præberi potuiſſe alimentum. Maxime ſuſpicio augetur concepta ſemel, quod nihil unquam talis mali in corpore prius obſervatum fuerit. Verum his tamen omnibus occurri poſſe videtur obſervando, vix ab hæmorrhoidibus ſuppreſſis, ſanatiſve, naſci ſteatomata. Neque vero uſtu, ſectu, adſtrictu, vel eroſione, vel ligatione, hic ſanatas eaſdem fuiſse, ſed blandis, emollientibus depurantibus, remediis. Quin & ſigna nulla plethoræ uſquam apparuere, poſtquam minus ſtillabant. Tamen de hiſce quiſque libere judicato & ſincere, mihi ſufficerit, ita, ut vere contigit, deſcripſiſse caſum.

DE FABRICA GLANDULARUM IN CORPORE HUMANO EPISTOLA ANATOMICA HERMANNI BOERHAAVE

Ad Virum Clariſſimum

FREDERICUM RUYSCH.

SI datum fuerat par voluntati otium, jam dudum me impuliſſet officii mei ratio, votiſque Tuis præſtitum a me jam pridem fuiſſet obſequium, dum urſiſti ſæpenumero, ut compendio quidem, attamen liquido, enarrarem ea, quæ pro ſententia *Marcelli Malpighii*, Viri in Anatomicis ſummi, contra Tuam de glandulis doctrinam, moveri poſſe putem. Quo quidem in negotio facile perſpexi, quidnam fuerit cauſæ, cur præ cæteris a me hunc laborem exegeris; quum enim toties plures horas triverimus una in expendenda & enarranda fabrica corporis humani, admirantes ſemper adorantesque DEI ſapientiſſimi in homines beneficia, videbaris frequenter mirari, Tecum me nondum credere, viſcera haud ea agere operandi vi, quam glandulis exerceri *Malpighiani* aſſerunt. Et, fatebor enim, inter amiciſſima ſuper his colloquia, quorum ſemper ſuavis animo erit meo recordatio, diſſenſi ſæpe minus, quam ex ſermone meo ipſe colligebas. Quid enim? commiſſos volebam diſſentientium ſpecie animos, ut tanto curatius ex Te diſcerem ea, quæ, laudabili Tute fervore per diſputationem incitatus, præclariſſime a Te inventa explanabas. Neque interim & illud diffiteri velim, ſupereſſe revera ſcrupulos, eoſque inſignes quidem, qui remorantur, ne in ſententiam Tuam promptus eam. Quare ſedi ad hanc rem intento quidem animo, eaque, quæ in ſubtiliſſimis rebus cernere valui, libere exponam, ſolo actus Tibi parendi deſiderio, ſolaque hac ſpe animatus, diluturum Te ocyus, quæ & aliis forte obſtare videntur, Tuis circa hæc cogitatis ne convicti aſſentiantur.

Patiaris interim, Virorum Optime, hac ut oportunitate debitas Tibi ſolvam gratias, publiceque ut teſter devincti animi ſinceros affectus. Id quippe candor jubet & aperta ſimplicitas, id pietas mandat; dum contemplor, quam egregia, quam multa, quam nunquam dicta Aliis, ex Tuo ore, demonſtratis, ſcriptis, ipſe conſequutus fuerim. Sane dubitavi ſæpe, magiſne in his utilitatem admirarer ſummam, ſeu ſingularem, quæ veritatem nudam aperit, fidem, an vero brevem ſuper his, nulloque oneroſum ſuperfluo, quo bona enarras, ſermonem. Valens igitur ſentias laboris herculei, ſexaginta jam & ſex ab hinc annis exantlati, præmium, fructum induſtriæ tam ſingularis, utilis, feliciſque, percipias: dum publica Te commoda promoviſſe, placuiſſe Bonis, confitentur omnes, ad quos tanti judicii pertinet poteſtas. Utique idonei cujuſque in his arbitri animo ſpeciem bene meriti de Patria, & de toto mundo, civis impreſſit ſpectatæ in Te virtutis

Digitized by Google

tutis contemplatio! eſt vero & aliud, quod, aliquid hic ut auderem, coegit: Medicinam ſcilicet Theoreticam præcipue, in hac Academia, ex Auctoritate publica, annorum jam Viginti decurſu docere debui. Itaque & oportuit actiones explicare humani corporis: quæ quidem expoſitio ſcientia fabricæ ejuſdem quum nitatur inprimis, expreſſit vel invito, ut ſubinde dicerem de lite vix compoſita, ſed ambigua hactenus pendente inter ſummos in Europa Viros, qui Anatomica excolunt, vel profitentur Medica. Eunt nimirum in alia longe omnia præſtantiſſimi hinc inde ſapientes, dum agitur de fabrica, partibus, virtute, ipſis imo ſignis, glandularum, quæ in corpore noſtro ita vel ſolent appellari, vel adeſſe cognoſcuntur. Neque potuit fieri, quin Illi, qui Scholas meas ſua decorabant frequentia, ſæpe de his rebus me compellarent; dum decidere impares ipſi, atque interea auctoritatis tamen momento ſolo impelli nolentes, quæſtionibus elicere quotidianis contendebant, quid circa hæc pro compertiſſimo haberent? aut in quo denique puncto definiretur Tuam inter & *Malpighianam* in his diſciplinæ differentia. Igitur circumſpicere decuit, quonam pacto memet expedirem aliunde ſatis occupatum; quod melius aſſequi vix dabatur, niſi poſtquam ſemel evulgaſſem ſcripto, quæ in hoc negotio ipſe intellexiſſe mihimet videbar. Dum vero cogitata hæc Tibi ponam ob oculos, duplex eſt, quod commodum prævideo; Tu enim ad ſingula repones ea, quæ tredecim per luſtra exculta Anatome ſuggeret Tibi; Tibi, inquam, inſtructiſſimo ſemper ab abundante cadaverum incidendorum copia; Tibi, qui nullum remittis tempus, qui noctes impendis dieſque, qui ab ephebis ad crudam hanc viridemque ſenectutem totam exercuiſti vitam, qui nunquam paſſus es perire Tibi vel fugaciſſimam occaſionem nova deprehendendi; qui nunquam veritus es priorem, evulgatam licet, ſuper re Anatomica ſententiam reſcllere, primuſque repudiare, quoties meliorem edoctus per experimenta fueras; omnia utique hæc ſic deſcribere poteris ad ſingula reſpondendo, ut integra habeatur deinde hoc in negotio Tua Doctrina, unaque, nec interrupta, ſerie expoſita, quæ vaga hactenus per plurima rerum experimenta, mutata hinc inde, nec digeſta ſatis ad exactas diſciplinæ leges, prodiit. Alterum autem erit, ut conſtet publico atque proſit aperta Tua explicatio, poſtquam patienter intellexeris, quænam illa ſint, quæ effecere, quo minus Alii hucuſque viderint, quidnam Tu ex obſervatis propriis edoctus fueris: apparebit enim impedimenti & erroris tum ratio tum cauſa, ut emendandis juſta ſit occaſio, atque evellendis, quæ naſci ſolent legentibus Tuos libros, difficultatibus.

Age igitur, rem excutiamus, ita proſequendo ſententiarum diverſitatem, ut incolumis maneat inter nos amicitia, utque interim amore veri incenſos ita collidamus animos, ut emicent inde ſcintillæ luci veritatis accendendæ, & fovendæ, haudquaquam inidoneæ!

Ea quidem humani corporis *pars, quæ propriæ membranæ ſimplici apparatu involucrum format cavum, intra quod ſingularis humor, ſecretus, contentus, fotus, mutatus, per emiſſarium denique inde excretus, ſpectatur, glandularum ſimpliciſſima* Malpighio audit. Quarum exilitas ſæpe, & multiplex equidem reperta diverſitas, tam in externa, quam interna facie, ut & in humoris ſecreti varietate, effecit, ut, quum facies non una omnibus, nulla fere cogitatione comprehendi poſſe crederetur vera earum fabrica: maxime tamen, dum a morte ſtatim mutatæ, conſtrictæ, exſuccæ, collapſæ, vix aliquid vaſorum ſuorum ſpectandum offerrent; ſed ſolidatæ cujuſdam compagis imagine obſcura carnis, glandiſve, Anatomicis deſcriberentur. Arduam ſuperavit & abſtruſam feliciter difficultatem *Malpighiana* induſtria, extricavitque impedientes plexus eo ſucceſſu, ut reſolutæ in partes liquidiſſime intelligerentur, pateretque abſcondita prius ſtructura. Nec mirabitur ſapientis Viri felicia in hiſce inventa, qui, ut par eſt, conſiderat, quibus ille filis cæca rexerit veſtigia, ut ambages hic reſolveret, inextricabilis erroris dolos.

Spectabat enim primo, quantum acie ſequi poterant oculi intenti, ipſum glandis hujuſmodi corpuſculum, ea præditum conditione, quam natura illi dederat, nec mutatum arte, nec vi morbi a nativa degenerans

nerans indole; illudque ab omni facie contemplatus duratis ad patientiam laboris improbi & aſſuetis ſedulo, ita oculis perlegit, ut ſpectaculis hic nihil quicquam ſuperaddi poſſe videretur, quo accuratius ſic luſtrari poſſet. Qua quidem re id effectum fuit, ut quærendo detexerit patentes hic, abſtruſas alibi, partes in corpore, ita amuſſim reſpondentes ſpeciei, quam expreſſit ſuperior definitio; ut manifeſto pateret, glandularum ſimpliciſſimas appellandas eſſe jure meritoque. Pronunciavit itaque, per omnem totius corporis humani ambitum has reperiri manifeſtò glandulas. Si enim palpebras oculorum, naſi interni inextricabiles fere latebras, membrana mucoſa ſuccinctas, ſi palati poſteriorem penſilem cortinam, luſtrare lubet; ſive fungoſarum cryptas conſpexeris tonſillarum, radicemve linguæ, ubi in epiglottidis porrigitur confinia; ſi faucium lubrica perſpicis aut ſtomachi fiſtulam, & ventriculi interiora, & inteſtinorum omnium flexus, ſi laryngis exteriora vel & interiora, ſi aeriæ meatum fiſtulæ, ſi bronchiorum inde, uſque in veſicularum pulmonalium extremas, ſcrutaris ramos, aut præputii incumbentem glandi ſuperficiem, ſi tecta muliebrium interiora uſque ad ipſum uteri hiatum proſequeris, aut in concham auris introſpicis, ejuſve meatum externum; omnibus hiſce locis invenit ejuſdem fere artificii, operis, uſuſque, partes.

Cuncta equidem hæc, curioſo ubi ſpectarat oculo, ſicque primo ſuo uſus adminiculo fuerat, quo omnes fere proficimus ad cognoſcenda corpora, tactu dein adhibito, vidit, ſi latera vel poſtica harum glandularum premeret, prodire ex definitis locis, ſemper, guttas magnitudine adeo inſignes, ut in arcto vaſculi emiſſario, unde coactæ eructabantur, contineri haudquaquam potuerint; verum locum requirerent longe ampliorem, ubi latere prius, ſtagnare, colligi, unde &, preſſu majore actæ, exſilire demum, poſſent. Intellexit itaque inde, quod ſub hiſce emiſſariis, per quæ deſcriptæ emanarent guttæ, neceſſario requiratur vaſculum adeo capax, ut recipere queat in ſua cavitate eam ſane humoris ita expreſſi tranſſudantis copiam, quæ una vice, actione compreſſionis una, evacuari poſſet. Simul etiam conſpexit, impoſſibile eſſe, ut tam craſſus, copioſuſque, humor contineri potuerit in minuti canalis extremitate ſimplici. Verum ulterius dum perſcrutatur indolem expreſſi hujus ex locis memoratis humoris, conſpicit hunc variis locis longe diverſum eſſe ab eo, qui aliis locis naſceretur, ita tamen, ut eſſet ſemper, ut haberetur ubique, craſſior quam aquoſus quidem humor, fluiduſve latex, in vaſis corporis noſtri repertus, ſpiſſior utique tenuiſſimo, qui exhalat, liquido.

Etenim, ſi viventis, ſi vegeti, ſanique hominis, dum calet, cuicunque demum parti frigidiſſimam ex politiſſimo vitro, lapide, metallo, ſimilive corpore, confectam laminam quam proxime ita appoſueris, ut eam partem tantum non contingat, exhalans de corpore humidus vapor exceptus irruendo in hanc lamellam, ejuſque denſatus frigore, ilico eam roridа inficiet nebula, ſplendentis infuſcabit nitorem. Sed quam datur liquidus, tenuis, ſimplex, pellucidus, volatilis, ſubtilis, ille liquor! Sponte ſua avolat ocyſſime, nec labem feculentam relinquit, nec deturpat reſidui imagine fulgidam politura ſuperficiem. Novi quondam inter Chemiſtas, qui conflare ſtudent ex metallorum vilioribus aurum, eruditum Virum; qui, poſtquam legendis Adeptorum libris totum ſe dederat ea quidem ſpe, ut inde Auriferam elicere tandem poſſet artem, putavit denique in anima hominis hærere Philoſophorum aquam. Aquam illam, quam ſcaturiginem opulentiſſimam aurifabri fontis, tam amabili commendant ſpecie Alchemiſtæ. Quid itaque Noſter inhians auro Artifex? Ille utique animam exſpirabat in ampullam de mundo vitro ampliſſimam, ſollicite cavens ne receptus ſemel exhalaret halitus; patienterque collegit vaporantis ex pulmonibus agitatis liquoris copiam. Verum, ubi cogere hunc blandi tepore ignis annitebatur ſedulo in humidi ſpiſſioris tenacitatem, ut fieri & aliis conſuevit, omni ſpe excidit: quum collectus acri ſtudio liquor in auras ſemper rediret. Nonne apparet hinc, cujus ſit ingenii, qui exhalat ſponte vitæ de humani corporis quacunque parte? Certe ille, utcunque ultra quinque librarum

rum copiam intra viginti & horarum quatuor ſpatium emanare per inviſibiles corporis meatus ſapiens *Sanctorius* obſervaverit, ille inquam, haud requirit, unde exeat, cavitatum ſub emiſsariis locatas ſedes. Sed datur huic porta, per quam ruat recta, ab ultimis arteriolarum, ſubtiliſsimiſque, fiſtulis, abſque ulla omnino fabricæ glanduloſæ ambage interpoſita, aut remorante. Quas profecto ſingulari ſucceſsu dexteritas Tua ipſis hic oculis oſtendit. Eſt enim ubique, in omni parte corporis, ſemper præſens. Atqui talis non erat ille qui modo ex *Malpighiano* labore cognoſcebatur ex glandularum ſimpliciſsimis, humor. Imo vero hic, ſpiſſior omnino, tenax ſemper lentuſque, pinguis ſubinde, nunquam liquido pellucidus, nequaquam perfecte volatilis, ſpectabatur, ſed diſſipatus calore a corpore, cui adhæſerat, lentoris tenacitate, nec detergenda temere fœcis macula, faciem fœdans, haud facile delebile impreſſi veſtigium relinquit, materiæque fœculentæ ſordes. Fateor, deſiderari hactenus in arte deſcriptionem accuratam ſingularis cujuſque ſpeciei humoris, quem diverſis locis ſingularem natura parat. Neque magno carebit uſu, ad faciendam felicius Medicinam partibus illis, exacta rei hujus hiſtoria. Attamen effecit induſtria Medicorum, ut jam quædam cognoſcamus diverſitatum genera. Atque præ cæteris laudabiliter in his ſe geſſit Clariſſimus *Joannes Baptiſta Morgagni*, Patavinæ Academiæ inſigne decus, in Anatomicæ Artis Exercitatione, atque in eruditione ejuſdem hiſtorica, inclytus. Quem conſulamus ſuper his in *Adv. Anat.* I. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 15. 16. 28. 30. 32. 33. 41. 42. 43. 63. 64. II. 52. 53. 56. 63. III. 6. 11. 12. 13. 71. IV. 15. 16. 22. 45. 46. 53. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 71. 72. V. 9. 13. 15. 47. 48. 52. 58. 59. VI. 8. 60. 72. 101. 114. 115. 121. 123. 136. Variiſque locis varios fontes depinxit. ut. *Adv.* I. T. I. K. l. T. II. *Fig.* I. o. o. o. e. e. *Fig.* V. c b c. *Fig.* V. h i k. T. III. e e. † †. H. T. IV. *Fig.* I. c c. *Fig.* II. *Fig.* IV. C. D. T. III. F. I. Capillatam capitis cutim, ipſoſque capillos, inungit ſemper pingue oleum, quod exiguis continenter meatibus exſudat, integumenta capita extima humectat, lubricat, laxat, atque nobilis arcem mentis ab aquoſis, frigidiſque, aeris, cui exponitur, injuriis defendit. Sed & aliud præſtat vicinis beneficium emanans perpetuo hic loci pinguedo, dum lubricitate mobili juxta exteriora pilorum ſe expandit, ſurſum, deorſum, eos flexiles, humidos, unctos, tenet; qui, abeſſet hoc oleum, aridi, fiſſique, nec nutriri quidem poſſent, dum tenerrima horum vaſcula, exiliſſimæque fiſtulæ, ſubtiliſſimo elabente humido orbatæ, in ſpiras convolutæ, penituſque areſactæ, morerentur, inque tricas implicitæ inextricabiles tædioſiſſimis innecterentur plexibus. Sed aliud ſpectemus! dum ſubtilior olei pinguedo capillos ita adſcendendo tuetur, cutimque obductam cranio emollit, ut fieri natum, craſſior reſidebit, difflata per calorem tenuiore parte, amurca. Illa vero eſt, quæ innexa deſquamatæ perpetim epidermidis exuviis, capiti pingues creat furfures, naſcentes ſubito & his, qui cum cura ſæpe caput mundant, prorſus ut mirari ſubeat tanta unde cito ſit ſquamarum copia. Enimvero, ne quis habeat omnem hanc ſordium materiem pro ſolis cuticulæ abraſis finibus, facit conſiderata pinguiſſimi olei copia, quæ his collectis exprimi, ignemque flammantem alere poſſit: quæ ut proprio ipſe experimento olim notaveras, ita & ſcire hinc datur, cur capiti pinguis magis, quam aliis corporis partibus, ſudor; atque, unde olidus capitis nimis tecti, fotique, nidor his, quibus abundat nimia hæc pinguedo? pone aures rurſus, ubi nexæ capiti firmantur, alius plane humor naſcitur, qui priore craſſior quidem eſt tenaciorque, longe autem minus oleoſus. Alius iterum qui exſudat copioſus ex membrana aurem obvelante, ejus juga, cryptas, cava, Scapham, Concham, inveſtiente: eſt quippe ſiccior ultimo, copioſus, & facile admodum, in albam, ſiccam, ſquamoſam, cruſtæ faciem lenteſcens; tam manifeſto autem cernitur manare ex talibus folliculis cavis, hic ubique poſitis, & per anguſtias emiſſariorum hiulcorum foras agi, ut in deterſa, nitidaque, ſani hominis aure ipſi oculi utraque liquido videant. Specta deinde meatus externi auris interiora, examen ibi hæret rotundulorum corporum,

quæ

quæ balſamum continent liquidum ſatis, & pellucidulum, qui, ubi fiſtulis dimiſſus propriis in cavitatem canalis auditorii emanavit, ſpiſſatus, flaveſcit, amareſcit, veri unguenti adeptus ſpeciem, crepitat in flamma primum, dein ardet.

De facie quid dicam? quæ in homine gerit diverſa ſane harum glandularum, & verarum quidem, genera diverſa. Aliæ etenim pingue fundunt ſupra faciem oleum, quod per poros exſudans, nitentem reddit & reſplendentem vultum, qui opima unctus pinguedine apparet in bene ſanis, atque a ſomno dulci altoque refectis. Hi quippe ſi nigro panno puroque fortiter defricant os, in albeſcente ſtatim, contaminata, & pingueſcente hujus ſuperficie manifeſtatum oleum advertunt. Nuſquam vero in facie lacunæ hæ ſuo ditiores balſamo, nuſquam abundantius idem ſua per ſpiramenta exſudant, quam circa exteriora naſi alarum, ubi hæc de facie aſſurgere incipiunt: ibi quidem, ut & circa extrema naſi, ſæpe guttatim exſtillans, cuticulamque irrorans crevi id ipſum, quin & leni partium iſtarum compreſſu exire idem viſum fuit. Obſervavit quoque Vir fama celebris, *Antonius van Leeuvvenhoek* evidenti quidem, at profecto facili experimento hunc liquorem: vultui ille hominis ſani tubi vitrei mundiſſimi ſuperficiem apprimit, partem vero appreſſam objiciens microſcopio oſtendit limpidum, ſatiſque tenue oleum ſuperficiei vitri adhærens, nudoque hoc attactu illi adſperſum. Verum & aliud eſt hic loci glandularum genus, quæ per genas, labia, naſum, & mollem ſub oculis, cutim, ſeminantur. Majores hæ, profundius ſitæ, atque canalibus amplioribus extrorſum patent: materies equidem contenta his tenacior abundantiorque, lentioris paſtæ ductilitatem, æquat, ubi turget aperit meatuum ora, tardior vero ob lentorem, neque facile ſe expediens, expreſſo apice contiguo aeris mutat colorem, turpique lividorum, vel nigreſcentium, capitulorum ex poris eminentium ſtigmate faciei puritatem fœdat. Si autem vi compreſſi folliculi ex amplis ſuis ſuppoſitis ampullis cogunt hanc pulti ſpiſſiori ſimilem maſſam tranſire per anguſtias ſui colli, tum demum in longas formatur, gracileſcenteſque pro anguſtia emiſſarii ſpiras; vermes ait vulgus, jurares eſſe vermes, inprimis quoties nigreſcens apex albo præfixus corpori ſpeciem ejus fingit; licet vermis non ſit, ut microſcopia, reſolutio, & alia ſatis demonſtrant, nec eam in folliculo latens figuram obtinuerit, ſed adquiſiverit tranſeundo foras. Si autem folliculus, jam orbatus hac maſſa, premitur ulterius, non jam emittit molem ultra ſimilem, ſed tenuius, pelluceníque fere liquidum unctuoſum.

Hiſce perluſtratis ſedulo, promptius erit accuratè videre humorem qui per poros inſignis illius, late expanſæ, mireque convolutæ, membranæ naſi interioris, jugi deſtillatione depluit. Dubites, ubi inſpexeris, unde ſuppetat tanta muci, quæ hic undique exit, vis: quam diverſus autem eſt humoris illius modus ab eo, quem ſpectamus alibi ex ſimpliciſſimis deprومptum glandulis? Eſt etenim pellucidus, lentus, iners, inſulſus, inodorus, fatuus, lubricus, vix oleoſus, facile miſcendus aquæ, atque exſiccationis ope in tophum dureſcens, vel in tenaces, lemiſque haud diſſimiles, cruſtas concreſcens, pituitoſus dènique, certe quam maximè alieni ab omni prius enarrato ingenii. Talem vero exigebat neceſſitas operis, quod hujus virtute natura exſequitur. Inviſcat omnia, quæ rapta in aere in pulmonem volitarent, noxia, *ſiſtit* eadem, arcet a pulmone, depuratumque ſic aera in interiora pectoris tranſmittit: nervos interim odoratui exercendo proprios, egreſſos quam proxime de medulla cerebri, diſtributos per ambitum totius naſi, nudatos fere, omnique aeris injuriæ quam plurimum obnoxios; ita oblinit, ut defendat ab acribus, ab ariditate præſervet, humidos, laxos, acuto ſenſui aptiſſimos, efficiat; ſed & eadem opera id præcipue curat, ut minima odorati particula innexa inodoro viſco nervis his imprimere manentem ſatis, locoque hærentem diu, ſui ſenſum apta nata ſit.

Liquor pituitoſus circa poſteriora linguæ, tonſillas, uvulam, columnas laterales, palati mobilem, craſſam, fungoſam, pendulam, membranam, qui circa laryngis exteriora, interiora, poſteriora, anteriora, lateralia, cartilagines, ex loculis ſimilibus conficitur, quam proxime muco

narium

narium accedit, tamen inde utcunque varius: neque enim coriaceum tam facile lentorem adipiſcitur ut quidem ille, majore etenim tenuitate, hinc lubricitate mobiliore, ita præſtat, ut cunctis huc delatis lubricatam adeo viam expediat, nihil ut retineri, moramve nectere moleſtam, ut queat nihil. Simile quidem, at dilutius interim, locavit CREATOR in cavo pulmonalis fiſtulæ, productorumque inde bronchiorum, linimentum, quod eſt indolis iterum a præſcriptis omnibus diverſæ. Quin & nova rurſum unctuoſi humidi ſpecies obſidet loculos glandularum œſophagi, quippe quod a muci natura recedens paululum, magiſque vergens in lubrici linimenti pulmonalis ingenium, mediam fere inter utrumque indolem obtinet, inque folliculis ſuis adeo evidenter hæret, ut in cadavere recentiori hominis ſani, morte violenta exſtincti, deterſum ſemel, iterumque, geminata & renaſcente iterum abundantia prementi ſe manifeſtet.

Ubi autem per ſtomachi ductum in cavum ventriculi oculos uſque direxeris, & ibidem utique præſto occurrunt luſtranti ſatis manifeſti, numerique inſignes copia loculi, qui generant, offeruntque in uſum hujus partis quam ſimillimum œſophagico mox memorato humorem, ſed lentum magis, adeoque tenaciter hærentem membranæ interiori, ut difficulter abradi queat penitus; ille autem circa os ſuperius abundantior: dum ibidem numeroſiores loculi clare obſervantur. Deſcendenti deinde per duodeni ſemitam, indeque oberranti per ambages flexuoſas ſinuoſorum inteſtinorum, offeruntur ubique corylæ deſcriptis ſimiles, in ſuperficie horum interna catervatim in agmina veluti hinc, inde digeſtæ in inteſtinis tenuibus, ſolitariæ vero in craſſis; continent autem & hæ copioſiſſimos humores, qui ſatis referunt œſophagi, atque ventriculi, linimenta, niſi quod ſpiſſior ſenſim fiat lentiorque, quo magis deſcenditur in infima coli, rectique: quibus etiam locis in cryptas amplas ſatis extenſos videmus hoſce folliculos ita inſignes, ut incredibili ſæpenumero copia collecti muci turgeant, ſcateantque, ut ſtupeſcant quandoque Clinici ad viſam lentæ materiæ excretæ abundantiam. Inde rurſum verſus exteriora rugoſa ani in diſpoſitis & ibi cavis membrana calloſiore conſtructis, atque evidentiſſime cernendis ſpectatur ſiccior humoris craſſioris ſpecies, quæ lenteſcens magis ſenſim magiſque ceræ per aquam elotæ, adque radios expoſitæ ſolis, hinc dealbatæ, formam videtur referre. Dum ſimul inguinum ſinus, & natium, obſident minores, ſubtilioriſque membranulæ contextu fabricatæ pyxides, ſimillimæ his, quas poſuerat ad ſinus alarum naſi in facie, atque in axillarum cavis, natura: naſcitur quoque in his ſubtilius illud pigmenti unctuoſi genus, quod ibidem jam eſt deſcriptum ſuprà: deprehenduntur capillati capitis ſimiles fere quidem pingues loculi: ſudant ſcilicet aſſiduo pingues hic lacunæ oleum, quod a cera priore eſt quam diverſiſſimum.

Qui deinde, ut Phyſicum haud dedecet nec Medicum, conſiderat ſordes quas ſub præputii integumentis aggerunt loculi iis innati, quibus totum priapi caput ſordeſcit, contaminatur, olidiſſimoque inquinatur nidore; certe deprehendet, ſecretum & ibi humorem haberi quam maxime alienum ab eo omni, quem uſquam invenire datur: albet, olet, aqua vix diluitur, tenacitate ſingulari in pelliculas lenteſcit, pelliculæ glandis tenerrimæ ferme tenendo adhæreſcit. De induſtria eſt factum, dum materiem hanc de præputii interni folliculis derivo, nec loquor de glandulis odoriferis dictis accuratiſſimo *Britannorum* Anatomico *Tyſoni*, locatis in corona glandis, tanquam primis hujus linimenti officinis: neque enim facile uſurpare oculis veras eo loco glandulas, ſed potius papillarum nervoſarum acutiſſime ſentientium eminentes catervas, ut pulchre meminiſti dudum obſervaſſe Temet, orbique enarraviſſe Medico. Attamen ſunt, quæ, ut fatear, urgent, dubitaſſe me ſæpe; an non præcipua harum lemarum genitalium copia genita fuerit in ſinnoſis urethræ cryptis, tam nitide depictis a Celebrimo Morgagni, *Adv.* I. *T.* IV. *F.* IV. B. C. D. atque detectis ibidem a *Covvpero*, & *Terraneo*, glandulis, unde delatæ in urethræ meatum, ejuſque orificio emiſſæ, ſub præputii velamento retentæ, hujus mobilitate retro ductæ, aggregantur? Utique recutitis vix moleſta hic loci foex, neque paraphimoſios tempore, quum in omni epiphimoſi accu-

accumulatæ copia materiæ ſit moleſtiſſima. Quidquid ſit, apparet inde cauſa, unde fervido ſub climate viventibus ranceſcens hæc olida materies, pudendagram frequenter mentulagramve gignens, decurtationem præputii imperet. Quod vero obſervari hoc quidem in negotio meretur, id eſt inprimis; quod, in ſexu amabili, interior Alarum ſuperficies, ubi incumbit conniventium Nympharum ſpecie internæ parti vaginæ atque ori urethræ, tum quoque in fungoſo protuberante corpore, quod, corrugatæ fabricæ ſcabritie conſpicuum, meatus urinarii aperturam ſub alis repoſtam ambit, tueturque, in fœminis, quin ipſo tandem urethræ muliebris cavo colligatur abundans materies, omni ſane dote, virili deſcripto ichori quam ſimillima; quæque differre manifeſto conſpicitur quam maxime ab illo humore, qui vaginæ interiora lubricare obſervatur. Vid. Morgagni *Adv.* I. *T.* III. e c. *. H. atque hæc quidem rite inſtituta comparatio opinioni ſupra prolatæ fidem utcunque conciliat: dum circa vias, quas urina tranſit, præ cæteris eximium hocce linimentum utroque in ſexu ſemper ſingulare invenire detur. Hæc autem ſagax ipſe excutias.

Foret haud difficile, plures talium humorum ſpecies, variaſque formas, deſcribere, ſi luſtrarentur omnia, metuo autem ne in molem creſceret nimiam epiſtola. Satis autem, vel ex dictis modo patere arbitror alterum argumentum *Malpighii* aſſerentis exiſtere ubique tales glandulas: quoniam ubique ſpectatur humor lateze craſſior ſub emiſſariis definitis, quam ut queat talis in ultimis hærere vaſculis ab arteria oriundis.

Duplici itaque, & utroque firmo, argumento nixus egregius Auctor aſſeruit jam enarrata; verum novo iterum confirmatus fuit in hac ſententia: dum conſiderat morbos, qui occupant glandulas modo deſcriptas: ſi enim eos omnes luſtres intentus, & materies ipſa, & hujus figura, videtur apertiſſime docere apparatum modo explicatum. Conſidera, quæſo Te, tumorem illum ſingularem, quem obſervant Chirurgi in capillata capitis parte illa, quæ cranium tegit, & quam talpam vocant. Ibi ſane folliculi pinguedinoſi, antea delineati, repleti jam materie minus meabili, diſtenduntur primo parum a retenta paulo ſpiſſore materie, turgent itaque, renituntur, ſicque exprimunt id, quod liquidiſſimum ſupererat in folliculo, craſſius vero eo magis inſpiſſant. Inde igitur reſiduo huic facile ſe agglutinat recens in hos folliculos delatus per ſecretionem liquor, quo ipſo tumor aſſiduo augetur, repletur plus, diſtenditur magis, folliculus, antea vix viſibilis, jam grandeſcens; interimque retenta ejus materies magis magiſque abundat copia, ſimulque minus meabilis evadit. Quia vero cranium, tumenti glandulæ ſuppoſitum, ſphæricum, & durum, cedere neſcit; integumenta autem, membranoſa fere tantum his in locis, & ſatis mollia, incumbunt tumori; inde neceſsario in latum, & in convexum, porrigitur compreſſus inferne mollis tumor; dureſcit citò, atque craſseſcit ſimul membrana folliculi, vaſa ſanguinea comprimit, ſanguinem in iis ſiſtit, nigrum inde colorem creat: unde nomen ab hac ſimilitudine impetrat. Frequens mihi fuit oportunitas ſpectandi hos tumores; ſed in medio horum apice ſemper meatus eſt deprehenſus parvus, unus, per quem, preſsa fortiter, talpa tenacem humorem emittit, atque ipſo hoc tranſitu per anguſtias has format in formam vermis. Curavi *hos* humores grandes jam enucleandos, erat membrana undique clauſa; plena, uno illo parvo emiſsario prædita.

Inde reſpiciamus, ſodes, ad grandines dictas Chirurgis in limbis palpebrarum. Nonne hi tumores manifeſto demonſtrant veram indolem glandularum hic locatarum? certe hærent tantum ad limbos palpebræ, extrorſum in gibboſum aſſurgunt tumorem cute tecti duriore: ubi vero, inverſæ palpebræ interiorem, oculo contiguam ſuperficiem rite inſpexeris; quam liquide ibi tum orbiculis ſatis durus, prominens, ex albido flaveſcens apparet? Sane vix crediderim eſse, qui, his luſtratis, vel dubitet, eſse hunc ipſum folliculum dilatatum a craſseſcente materie, quæ naturaliter inungendis palpebrarum limbis, tenui perichondrio hic tectis, & aſsiduo colliſu lædendis, prius lente, & parce, tranſudabat per meatus exi-

exiguos horum granulorum indureſcunt quandoque, atque ſcrupea ſcabritie adnatam, corneamque, attritu aſpero offendunt; tum vero, ſi, inciſa tenui membrana interiore inverſæ palpebræ, eximuntur, apparet una cæca craſsior, & fungoſa plerumque, ſubcartilaginea alias, membrana, paſtam tenacem, ſatiſque ſiccam continens. Aliter, ſi benigna, & ſalutaris hic, acceſsit inflammatio, ſuppurato huic tumori perit membrana folliculi, ſicque frequentiſsime ſolet malum hoc tolli ſponte naturæ.

Quin & tenerrimam faciei cutim, quæ adeo apparet ſimplex, ubique habere loculos tales conſtat ſatis evidenter: quum & in illa parte ejus, quæ omnium tenerrima inferiori palpebræ ſubjacet, ſæpe occurrant. Memini videre, nec ita dudum eſt, in eo loco natum humorem album, ſphæricum, lentum, durum, magnum, qui & fœdabat vultum Nobili Juveni, & valide increſcebat, habebat autem in apice ſuæ ſuperficiei exiguum valde meatum, qui poro naturali faciei vix erat major. Conabar dextra Chirurgi, inciſa cute, exprimendo elidere ex ſua ſede totum involucrum & corpus integrum ſimul hujus tumoris tam duri per hoc vulnus. Sed, dum premitur rudius, videmus dilatari meatum apicis vix ante viſibilem, & exire per hunc lentiſſimam materiem, ingenti quidem copia, atque trajectu per anguſtiam hujus meatus formari in longiſſimæ anguillæ ſpeciem. Certe immiſſus tum tenuis argenteus Stylus detexit cavum ſphæricum, vacuum jam, at adeo durum, ut percuſſum ferme reſonaret ad attactum ſtyli. Quod quidem ita Chondroides involucrum vi lapidis cauſtici ex argento & aqua ſtygia facti, atque immiſſis trochiſcis de minio Vigonis, ubi conſumtum erat, pulchram curationem mali dedit.

Simile quid in Nobili Britanno occurrebat, cui, pulchro ſane Viro, exiguum emicat in apice naſi tuberculum, id Ille premit fortius, ut exprimeret materiem turgentem. Fit illud. Sed ilico tumor ibi renaſcitur priore durior, cartilaginoſus, ad percuſſum reſiliendo ſonorus, longeque velocius increſcens, cum pruritu, ardore, rubedine, jam maligni quid portendens; cuſpide lanceolæ infligitur exigua plaga, per quam admiſſus lapis infernalis conſumſit duram membranulam, quæ ſphæroides continebat materiem tenacem. Atque ita ſanatus ille ab hoc malo, quod manifeſtiſſime natum erat in folliculo naturaliter ibi continente materiem unctuoſam jam antea deſcriptam.

At quoties tota facies tumoribus formidoloſis equidem tuber? jam ulceroſis, alias vero leproſam ſcabritiem æmulantibus; ſæpe tædioſa hæc ego ulcera, & tubercula, inſpiciens puto, omnino me deprehendiſſe, quod omnis hæc malorum cohors ſit degenerantium glandularum ſubcutanearum, & ſuo incremento, exilioris olim fabricæ aucta magnitudine demonſtrantium priſcam tamen indolem. Neque eſſe adeo vaſorum mutatorum effectum, quam præexiſtentis naturaliter folliculi dilatatione ſola increſcentem ſtructuram. Atheromata quoque, melicerides, & Steatomata, quam maxime docere plane videntur hanc talium glandularum per cutanea & ſubcutanea præcipue loca præſentiam: prima quippe bina, in primo ſuo ortu, parvum modo, idque rotundulum, tuberculum referunt in eo ſemper loco, ubi tales folliculi naturales præexſtitere. Hæret in his ſemper materies ſimillima equidem, at craſſior modo, ut in ſanitate olim ſolebat in iſta contineri glandula. Ubi autem diſtenta magis augeſcunt, ſpiſſant materiem, atque ſuæ propriæ, & naturalis membranæ craſſitiem ſimul, duritiemque, ſemper adaugent: unde in enormes frequentiſſime moles excreſcunt; unam tamen tantum cavitatem formant ſimplicis figuræ, ſemper tamen veſtigium priſtini olim emiſſarii in apice retinent. Quando autem, inciſa cute, deglubuntur ab exiguis vaſculis, quibus habendo lenteſcunt, unus eximitur ſaccus ſimplex, ſpiſſo atque uniformi ſub involucro tenens ſimplicem, unitam, lentam, materiem. Atque illa quidem, ſi alba, lenta, paſtam, pultemve, referens cognomine græco ſatis proprio, atheroma audit, ſi flaveſcens, dilutior, maſſam inſtar ceræ in melle ſolutæ ſimulans, æque vere Meliceris inde fuit appellata. Qui tumores frequentiſſimi, & fere ubique in exterioribus, vel

& in-

& interioribus, corporis deprehenſi, a primo initio in ultimum incrementum uſque ſucceſſive juxta gradus creſcendi, & varia interim nata phænomena, inſpecti, adeo clare docent, quod malum hoc ſit a materie lenteſcente in proprio ſuo, nativo, cavo, ſenſim dilatato, ut liber præjudiciis, reique gnarus, aliter cenſere nequeat. Et puto ſane, Te quoque, qui toties hos obſervaviſti, toties examinaſti, tumores, longe magis credere, oriri eos a diſtento alveolo membranoſo ibi ab ipſa natura formato, quam ut ſuſpicari velis, vel recens ibi naſci, vel ex canali ad extrema ſua obſtructo, indeque mutato, ita efformari.

Qui cum cura ſe dedere notandis, curandiſque, humani corporis morbis, invenere in eo aliud, præter illa tria, tumoris, intra proprium involucrum coercentis ſuam materiem, genus. Id, quonam donandum nomine ſit ignoro. Deſcribam, dein, prout cenſuerit quiſque, appellet. Ante aliquot ab hinc menſes acceſſit ad me, conſulendi gratia, necdum triginta nata annos, tenella, ſana cæterum, atque pulchra, Domina. Naſcebatur huic in ſiniſtra parte colli, quæ ab ſupremo jugulo ad acromium porrigitur, albus, mollis, indolens, frigidus, tota ſua mole mobilis utcunque tumor, intra ſpatium breve temporis eouſque increſcens, ut gallinaceum jam ſuperaret ovum. Jacebat vero longe profundius, quam alias videre memini. Unde & difficilius de natura ejus judicium; licet nulla in eo pulſatio obſervaretur, nec varicoſa ad ambitum vaſa apparerent. Quum hyberna tempeſtas eſſet, res vero ipſa haud ſatis liquida, ſuaſi, rediret domum, foveret bis quotidie partem poſca parata cum ſale ammoniaco, atque emplaſtro Meliloti permiſto cum æqua Galbani ſoluti parte tegeret; cæterum, urgente malo, circa ver rediret. Rediit dicto tempore, oſtenditque tumorem, eundem quidem, ſed jam adeo magnum, ut anſerino ovo longe major deformaret Illam, imo & vicinarum partium actionem, in deglutitione inprimis quam maxime impediret. Mirum ſatis: preſſus undatim cedentis aquæ ſpeciem perfecte referebat, ita tamen, ut ſic quidem mutatione figuræ liquidum teſtaretur humorem, interim vero, preſſa tota mole haud evaneſcens, doceret omnem illum liquorem uno receptaculo arctari. Volui, totum tumorem integrum per aperta integumenta eximere. Sed præmetuens fallaciæ, ne forte arteria, vel vena, ſanguine diſtenta formaret malum, licet aliter cenſerem ipſe, & aquoſum jam dudum putarem eſſe tumorem; volui, ut Chirurgus complicata integumenta, & fortiter elevata a ſuperficie tumoris in altum, cuſpide adacta lanceolæ ad infima ſurſum diſcinderet, ſicque longum faceret vulnus a ſcapulæ faſtigio verſus jugulum decurrens, moxque obligaret. Factum. Poſtridie rediens video eminere per vulneris ora ingentem tumorem, cujus ſuperficies craſſa; atque fungoſa apparebat. Sed ſimul tanta ſpectabatur mali magnitudo, ut ſi eximi debuiſſet, vulnus certe ab acromii apice ad maxillæ inferioris angulum vix ſuffeciſſet huic negotio. Interim protuberabat omni hora per aperturam vulneris magis ille tumor, cum dolore ingenti ex diſtracto vulnere. Curavi itaque, lente incidendum acie lanceolæ involucrum, ſed caute primo, & parva valde plaga: ut, ſi cruor exiret forte, poſſet compeſci. Haud crederes quam hoc factu difficile: tanta erat membranæ hujus craſſities, certe quatuor, vel quinque lineas æquans. Pertuſa dabat rivum ſalientis aquæ flavæ; ad ignem coeuntis, copia magna; ſcrutatus tum ſpecillo inveni ingens cavum undique craſſa factum membrana, undique clauſum. Id dein, immiſſis ſpleniolis ex linteo carpto, & trochiſcis de minio ad fortem ductum ſuppurationem, feliciſſime perſanatum fuit. Poſtea vero meditatus diu ad omnia, quæ in hac hiſtoria obſervari potuerunt, in eam fere ſententiam me perductum ſenſi, eſſe & in interioribus forte hujuſmodi glanduloſos, cavos, utriculos, quales in exterioribus ſupra videntur deprehenſi. Sed & tamen cogitabam, hos haud impleri humore tam lento, ſed dilutiore quidem, magiſque fluido, qui porro & ſuis de cauſis ſpiſſatus; exire impos, & ibi neceſſitate ſimili tumores ſeroſos produceret, aquoſoſque.

Atque ita quidem harum Nos rerum contemplatio ad hydatidas ſenſim ſpeculatio-

latione hac deduxit. Qui ſphærici tumores liquida primo turgent lympha, ſenſim degenerante juxta varios in colore & craſſitie mutata modos. Sunt autem veſiculæ hæ undique clauſæ, ab omni vicina parte integræ ſeparabiles, liquorem tamen, & tunc, ſuum retinentes: adeoque videntur mihi evidentiſſime demonſtrare, quod veſiculæ tales glandulosæ in imis corporis, ubique præſto ſint, atque in ſua cavitate retineant humorem hunc tenuem, remoras ibi paſſurum, donec tandem deferatur inde ſua per emiſſaria ad loca, quorum uſui deſtinat CREATOR. Quum autem hydatides hæ in omni corporis univerſi parte interiore, exteriore, repertæ fuerint, atque ipſa ſæpe viſcera tota in eas transformentur; probabile ſit, ubique in ipſis quoque viſceribus glandulas ſeroſas & lymphaticas, ſed quam minimas, a natura formatas fuiſse, uſumque, nondum ſatis explicatum, neceſsarium habere.

Steatoma tandem mecum ipſe ſpectes. Agnoſcis, pinguedinem per arteriolas minimas, a ſanguine ſecretam, infuſam cavis folliculis membranæ adipoſæ, ibi rotundas formare veſiculas adipe liqueſcente turgidas. Ais, eſse emiſsaria, per quæ collectum ſæpe diu oleum exeat iterum. Aſseris, aquam, loco olei, his receptam facere hydropem Anaſarca. Quoties itaque pingue hoc oleum, ſpiſſius evadens, atque in ingenium parum tenacioris forte ſebi paulo magis degenerans, ſuo exire meatu tam prompte neſcit, auctum dein dureſcens grandines creat lardi, in porcis deteſtabiles, in hominibus frequentes, excreſcentes ſæpe magnam in molem, tumque docet veras cellulas, quas tam pulchre inveniſti in tota membranæ pinguedinoſæ fabrica. Sed & hic quoque invenimus exquiſite id ipſum, quod advertimus in atheromate, meliceride, hydatide obtinere: nam increſcens, ſæpe immaniter, pinguis tumor, membranam cellulæ pinguedinoſæ naturaliter ſubtiliſſimam mire incraſſat, inviſibilem præ tenuitate in moles magnas attollit, lentiori pingui æquabiliter replet. Sed & valet exprimi hoc ſebum ex tota hac cavitate per aperturam factam, relicta tantum ſimplici ejus membrana. Imo vero & poteſt facile ſeparari a vicinis integer hic tumor degeneraſcentis pinguedinis. An hæc omnia non demonſtrant liquido, quod maxime ſit credibile, & in prioribus ita fieri, ut hic unuſquiſque fieri cernit? malos nimirum hos diſtentos folliculos docere, non extrema vaſorum degeneraſcentia.

Longus forem enarrando ſcabiei puſtulas, condylomata ani, vel vaginæ, & alia forte præter hæc tumorum genera: ſed puto cum *Malpighio* certo ſtatui poſſe, tales eſſe in corpore humano folliculos ſimplices, membranaceos, exiguos, in quibus continentur ſecreti humores varii, a ſanguine, a ſero, a lympha, ab aliis humoribus, derivati, ut ibi aſſervari queant, atque certis ibidem mutati modis, inſervire poſſint iis uſibus, quibus eos Auctor Naturæ deſtinat, quoſque ſagax induſtrii indago tandem reperiet. Neque enim alibi frequentiores apparent, quam ubi partes aeris injuriis nudæ exponuntur, ut in facie, atque in illa præcipue parte ejus, quæ præ cæteris eminet, extremo nempe naſo. Quum autem per nares ductus aer, trachæam intret, bronchia, & veſiculas, nuſquam illic efficacius partes afficit, quam hic loci: unde & illic ſumma talium organorum copia. Sed & ingens illa copia nervorum, qui odoratui ſerviunt & ſternutationi, nudata ferme involucris, acrius ſentire ut queant, inunctionem hoc ab linimento deſiderat, quod ſervatum in folliculis præſto ſuccurrit neceſſitati partis. Quam tenues iterum, quam nudi, quam prompte irritabiles, nervi per Laryngis & bronchiorum interiora diſperguntur, omni momento tamen aſperi aeris irritamentis obnoxii? hi ſane vix temporis momento carere queunt demulcente hoc balſamo. Quum autem ore, faucibus, œſophago, ventriculo, inteſtinis, acria, aſpera, calida, cruda, dura, frigida, tam temere ſæpe, & tumultuario, transjiciantur, neque ipſæ hæ partes, abeſſet hoc medicaminis, tantos poſſent ſuſtinere impetus abſque imminente aſſiduo diſcrimine. Hinc ureteres, veſica, & urethra utroque in ſexu, tum inteſtini ultima, abundanti adeo muco deliniri cernimus. Quin & ubicunque in corpore attritus perpetuus partes offenderet, providentur ſimili arte oritura

inde

inde damna; quod ut in exterioribus, ſic & in intimis, liquido patet. Ubi mobiles naſi alæ nectuntur partibus faciei per muſculos aſſiduo agitandis, folliculi hi numeroſi cæſis lacunis lene ſudant oleum: inde & pone aures mador ſemper ſimilis, ad axillas, inguina, clunium ſinus, plantas pedum, manuum palmos, præputii interiora & vaginæ muliebris, invenitur. Quid dicam de loculis mucoſis, ad ligamenta interne ad articulos ubique poſitis? certe & ibi cuncta quam ſimillima. Ipſi tendines muſculorum vaginis comprehenduntur membranoſis, quarum interior paries delinitur ſimili axungia, quam & ibi diſpoſiti tales folliculi parant, & fundunt.

Sed inquies, omnia hæc Temet ipſum agnoſcere. Id ſcio, fateor illud. Si vero, quare igitur hæc ego omnia tam operoſo molimine recitaverim? quæris. In promptu ratio eſt: ut ſciant Lectores, quam firmis argumentis ſapiens *Malpighius* cautiſſime uſus fuerit, ut vera traderet de his partibus; quin etiam, ut edoctus hinc rationem, qua in corpore conſtruuntur glandularum ſimpliciſſimæ, præſcriberet ſibi ipſi leges, ad quas compoſitas excuteret. Quamvis interim verum ſit, haud adeo multa ſuper fabrica harum commentatum fuiſſe; id tamen ſcripſit: loculos illos fieri membranoſo involucro, quod cavum formet variæ in diverſis locis figuræ ita, ut hic ſphæricam habeat, ibi ſphæroidem, alibi lenticularem, inveniri oblonga forma referente ovum, eſſe & cylindrica, nonnunquam ſpeciem referre inteſtinuli cæci. Attingere autem arteriæ extremitates ipſos, folliculos, in membrana horum diſpergi, ibi in plagas reticulares ordinari, ab ipſa quidem hac membrana ſuſtineri, atque ibidem tum vel deſinere in venas minimas, in quas infundant craſſiores advecti humoris partes, aut abire in tenues, breves, molles, fiſtulas, ita deſinentes, ab omni puncto ſuperficiei cavæ hujus membranæ, ut patulis oſculis ſuis undequaque liquorem tenuem in folliculi ventrem exhalent, aſſiduoque emittant; quin & nervorum ramos eo delatos, apparatu ſimili incedere. Quod vero maxime notandum in egregia hac deſcriptione, id eſt, quod ait, omnia hæc minima vaſcula emiſſaria ſimul ſpectata fiſtuloſam lanuginem ibi conficere. Falſo ideo dici ſolet vulgo apud Medicos, aſſeruiſſe Egregium Auctorem, humores ab arteriæ ſanguine ſecerni ope glandularum illarum; quum contra Ille ſtatuat, arteriarum extrema, in lanuginem fiſtuloſam attenuata, ipſa patula ſua extremitate humores ſubtiles in cava harum glandularum excernere: adeoque ſecretionem in glandulas haſce fieri, non per has abſolvi; igitur ſenſus ejus eſt, ſecretionem ſingularis cujuſque talis humoris jam factam eſſe in ultimis his tenerrimis arteriarum fiſtulis, antequam humor ipſe in folliculi cavum dimiſſus ſit. Invenit etiam Nobilis Auctor, cavum horum organorum humorem ita derivatum eo retinere, aggregare, mutare, ſervare in idonea uſui tempora, tumque foras emittere per aperturam ſingularem, amplam ſatis, ſuo tamen retinaculo, moderante ejus hiatum, conſtrictam, haud aliter, ac ſi ſphincteris cujuſdam artificio portas ſervaret. Quin & illud addidit, humores ita paratos hiſce locis, per deſcripta modo emiſſaria, vel dimitti foras extra corpus, vel in alia quædam corporis cava exprimi, ſuos ubique uſus habere. Denique abſolvit ſua circa has glandularum ſimpliciſſimarum inventa egregia hac obſervatione, quod pelles earum, aut fabrica muſculoſa inſtruantur in exteriore ſua ſuperficie, qua & nimiæ obſtent extenſioni ſuæ, nimiæque repletioni, evacuationem autem excepti humoris promoveant; aut ita quidem omnia collocentur in una forte membrana, ut hæc habeat ſuprapoſitum ſibi, vel & ſuppoſitum quoque, muſculoſum apparatum, ut hujus motu concuſſi, preſſique ventriculi harum glandularum ea inprimis occaſione ſuos humores ſingulares exprimant. Vide faciei loculos a ſubjectis faciei muſculis ita concuſſos, adſpice œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, ab ambiente horum muſculoſa tunica ita emunctos.

Quæ quidem omnia confirmantur ſane per illa, quæ Tu, mira Tua arte, tam feliciter, pulcherrima poſtea detexiſti. Quid enim accommodatius enarratis obſervari poterat, quam extremitates arteriarum ad hæc loca delatarum vix unquam eo-

Digitized by Google

eodem incedere apparatu, ſed diverſiſſimas omnino reperiri in variis ubique locis, ubi ad alia organa conſtituenda abeunt? ut *in Theſauro Anatomico ſexto*, *Epiſtola tertia problematica*, & alibi exquiſite annotaviſti. Deinde in inteſtinorum prima, interiore, villoſa membrana ais, arterias ex membrana vaſculoſa eo delatas, molles, pulpoſas, & fere ſucculentas, factas deſinere circa glandulas ibi ſitas, quas tamen Tibi placuit glandulas ſpurias appellare; inveniſti & ibidem poros magnos, quos miraris; nonne videntur hi modo eſſe loculi oblongi mucoſi inteſtinorum a ſuo jam naturali muco liberati, exſiccati, jamque latiorum meatuum formam referentes! ſane ſic putabit, qui leget omnia, quæ tam eleganter, & verbis, & iconibus, deſcribis *in Epiſtola ſecunda Anatomica*, *a pagina octava ad decimam quartam uſque*, ut & *in Theſauro primo*, *pagina vigeſima ſexta*. Quin iterum animadvertis in inteſtino colo glandulas adeſſe ſpurias, vaſculoſæ membranæ innexas, atque ad illa loca, ubi hæ hærent, arterias ultimas apparere quam numeroſiſſimas, *ibidem pagin. trigeſima tertia*, & *trigeſima quarta*, in inteſtino cæco rurſum ais glandulas plurimas, *pag.* 49. atque *Theſauri quarti pagin.* 30. & 35. inquis glandulas eſſe copioſas, & lacunas multas in fine recti; *Theſaur.* 4. *pag.* 24. uteri os lacunulis ſimilibus plurimis in toto ambitu donari. Imo & in ipſo ventriculo detexiſſe plane videris eaſdem. Quid enim ſentiemus aliter de accuratis illis obſervationibus, quas tam candide refers, *Theſ.* 1. *pag.* 39. 40. 41. ais enim arterias ventriculi ad extremitates ſuas tam exiles, ut ſuccoſas appelles, in membrana ventriculi villoſa in globulos convolvi, & colligi, ſicque eructare humores in cavum ventriculum. Rurſum *Theſ.* 2. *pag.* 74. in tonſillis reperis ſimiles in palato. *Theſaur.* 1. *pag.* 16. *Theſ.* 2. *pag.* 51. in membrana naſi. *Ep.* 8. *pag.* 10. 11. *Theſaur.* 1. *pag.* 16. *Theſ.* 6. *pag.* 3. Internam iterum faciem aſperæ arteriæ membranam innumeris donatam glandulis depingis, deſcribiſque. *Theſaur.* 1. *pag.* 42. Quin & in ipſa cute humana narras, Tibi manifeſto apparere tertium pororum genus, quod putas factum, ut emittenda retineret pro tempore: ubi igitur certo agnoſcis, eſſe aliquod cavum membranoſum, in quod arteriolarum extremæ emittant, deponantque, humorem aſſervandum in certa tempora. *Theſaur.* 1. *pag.* 26. 28. 29. En, *Clariſſime Vir*, hæc ea ſunt, quæ *Marcellus Malpighius* detexit circa ſedem, numerum, partes, fabricam, uſum, glandularum ſimpliciſſimarum; quæ ſi Tibi jam vacat, lubetque, comparare cum illis, quæ Tu ipſe detexiſti Tua ſponte, abſque ope Magni Viri; cujus opera Te non multum conſuluiſſe certus ſum, quum ſemper operi Anatomico diligentiſſime incubueris, rariſſime vero ſcripta Aliorum evolveris, an quidem magnus erit diſſenſus? profecto, non. Atqui ſuavis hæc, ab ſolo intuitu fideli corporis nata, concordia claro eſt argumento, rem hanc ita, ut deſcripſiſtis ambo, ſe habere: ideoque fas eſſe Medicis reponere inter certa inventa hoc ipſum. Sed dices forte, ut quondam ſcripſiſti, non invenire Te glandulas cutaneas, utique nunquam Te aliquid glanduloſi reperiſſe, ubi papillæ nervoſæ organum tactus efficientes obſervantur. Sed cogita, ſodes; glandulas has cutaneas valde exiles eſſe in multis locis cutis, ideoque ſæpe haud viſibiles ſanitatis tempore in cute calida; eas tanto minores, quo locus, cui inhærent, minus atteritur, offenditur, aut frigeſcit; in cute tenuiſſima, veſtibus tecta, calida, omnia polita, æquabilia, apparere, & glabritie lævi ſplendentia, ad appulſum tamen frigoris mox attolli hic aſperos, exiles, diſtinctos, tumores, qui deplumem avium in tubercula aſſurgentem cutim pingant; in crure infantis ab injecta Tuam per artem cera penitus rubente, atque inflammationem perfecte referente, ſimilia undique tubercula eminere, atque manere diſtenta. Scio, Te has papillas habere nervoſas, & pro hiſce mihimet quam luculentiſſime demonſtraſſe. Sed ſcis, O optime, quod nihil in hiſce ſectemur uterque præter ſimplicem veritatem, nec auctoritate nitamur, ſed conemur credere vero, repudiare priores ſenſus, quoties poſteriores curæ ſaniora docent. Sane hunc ego in Te candorem agnovi, laudavi, imitari cupio. Aperte igitur audeo coram Te profiteri, quod contemplatus diu, &

Dd unde-

Digitized by Google

undequaque, prælucente microſcopii acie omnia luſtrans, putaverim fere, quod illæ papulæ ſint ipſi folliculi glandularum cutanearum ſimpliciſſimarum, qui tales apparent; quia artificium Tuum materiem ceratam adigit uſque in vaſcula ſubtiliſſima arterioſa, quæ deſinunt ad ſuperficiem membranæ illum cavum utriculum cutaneum efficientis; unde igitur membranula hæc, glomer quaſi convolutorum vaſculorum, elevatior in rotunduli corpuſculi ſpeciem porrigitur. Utque firmius ita ſentiam, facit hæc obſervatio, quod non conſpiciantur hi tumores, niſi prius felici ſucceſſu cera injecta repleverit omnia tibiæ vaſcula. Poſſes quidem inſtare, quod ſuperficies illa haud ita rubeſcat, ut appareat ceram vaſcula ingreſſam hunc tumefacere locum; ſed dudum eſt, quod benevole monueris nos omnes, ceram minio tinctam, ubi optimo eventu penetrat ſe uſque per vaſcula minima, deponere corpuſcula tingentia minii, iiſque relictis in parte latiore vaſis, reliquum ceræ iterum albidæ jam factæ ſolum tranſadigi uſque in anguſtias minimas, aut & exire per ultima harum oſcula patula in ipſas cavitates, in quas illa emiſſaria naturaliter ſolebant exhalare ſua tenuiſſima liquida.

Si præterea recta tecum via reputare ſtudes, quod morbi ante deſcripti cutanei in locis, ubi ipſe has glandulas agnoſcis in cute, etiam in omni parte alia cutis oriantur, atque eædem fere ſordes naſcantur ubicunque in cute, rurſum habetur ingens argumentum, quo demonſtretur, glandulas has ubique, licet quandoque parvas admodum, inveniri.

Sed dices, oportere has demonſtrari, atque oculis ſubjici fidelibus, in omni corporis parte, ubi dicuntur exiſtere. Id fieri poſſe, foret optandum. Sed quando perpenditur pondus omnium, quæ adducta ſunt hactenus, argumentorum, confici certe videtur pluſquam probabile, tales re ipſa exiſtere.

Præter enarratum glandularum genus maxime ſimplicium, deprehenditur aliud priori ſimplicitate proximum: utpote ita ex glandulis hucuſque enarratis compoſitum, ut ex paucis illarum certa lege unitis naſci videantur. Si enim conceperimus, illas deſcriptas emiſſaria ſua in unum communem canalem conjungere, huncque deinde humores, qui in ſingularibus cujuſque glandulæ organis erant ſecreti, per cujuſque folliculi fiſtulam in ſe recipere, atque in loca deſtinata dimittere, habetur vera hujus fabricæ ſpecies. Ut vero diſtinctius imprimatur animo imago ipſius rei: fas eſto ſpeculationi objicere hanc Ejus iconem, in poſthumis datam.

ubi *a*, *a*, *a*, *a*, folliculos glandularum ſimpliciſſimarum denotat, *b*, *b*, *b*, *b*, ſingularia emiſſaria, cuique utriculo *a*, propria, atque in communem canalem excretorium *d*, *c* ſuos humores demittentia, qui tandem per hujus aperturam *c* emittantur. Tales enim reperiri hinc inde in facie externa, labiis, palato, locis quibuſdam cutaneis, inprimis circa pedes, & in pudendis, obſervavit. Ventriculi autem harum partium *a*, *a*, *a*, *a*, conſtant tali apparatu vaſorum arterioſorum, venoſorum, nervorumque, ut in primo genere jam deſcriptum fuit. Quare patet ex hac ipſa re, Naturam progredi a ſolitaria, ſimplici, glandula, minima, ad compoſitionem earum, quæ quidem paulo magis compoſitæ, ſed ad quas conſtituendas, ſolæ primæ ſimpliciſſimæ concurrerent ita, ut eadem eſſet omnino utriuſque fabrica. Atque argumenta quidem omnia, quibus conſtitit de ſede, mole, fabrica, uſu primarum, hic modo repetenda forent: quod monuiſſe eſto ſatis.

Sed neque eſt diverſus talium glandularum in corpore humano uſus ab iis, quæ primo deſcriptæ fuerunt: quum humores ſatis ſimiles, & reliquæ harum proprietates, evincere ſatis illud videantur.

Et non memini invenire in Tuis ſcriptis quidpiam, quod his repugnet.

Agendum igitur foret jam de conglo-

batis

batis dictis glandulis, quæ inprimis ad axillas, inguina, meſenterium, ad pinguedinem hinc inde, locatæ deprehenduntur. Earum quoque ſimplex ſatis apparatus, figura non intricata, deſcriptio a tot clariſſimis auctoribus data, anatome a *Malpighio* inſtituta, faciunt, ut aliquid ſatis firmum dici queat de his ipſis. Sed quoniam de his nihil in Scriptis Tuis contra Magni *Malpighii* inventa tradis, atque Nobiliſſimus Auctor *in Epiſtola* de Structura harum abſolutiſſime egerit *ad Societatem Regiam Londinenſem*, ſuperſedeo de his vel verbum monere: quum ad præſens negotium vix ſpectet. Quare & de conglomeratis ſilere volo.

Itaque jam tandem perventum eſt ad id punctum, in quo ſtat præcipue inter Egregium illum Auctorem, atque inter Te ſententiarum differentia. *Malpighius* enim putavit, ſcripſit, & confirmavit denique *in Poſthumis* paulo ante obitum propria manu conſignatis, quod viſcera humani corporis, cerebrum, hepar, lien, renes, teſtes, conſtarent innumerabilibus, exiguis, organis talibus, qualia titulo glandularum ſimpliciſſimarum primi & ſecundi generis ſupra tam verboſe expoſui. Ita quidem, ut arteriæ ſanguiferæ ferrent ſanguinem pulmone paratum ad viſcus, atque ingreſſuræ viſcera, in ipſo introitu depoſita exteriore ſua Membrana, tenuiora adquirerent ſua involucra; mox deindè in multiplices pandi ramos, rurſum qui abirent in exiliores ſemper & numeroſiores; donec tandem ultimi, minimique, explicarentur in membranula tenui, quæ formaret ibi cavum folliculum ea lege, ut arteriolæ in illa membranula ordinatim digeſtæ, atque in reticulares plagas contextæ, humorem ibi loci diſponerent, aptarentque facili ſecretioni; porro ſtatuit, quod poſtea his arterioſis reticulis venoſa reſpondeant ſimilia & cavitatis patulæ productione continuata ſint, in quas transfuſus humor ſanguineus remeat in venas viſceris illius ſenſim majores, donec ex viſcere egreſſus redeat per venas maximas in thalamum cordis dexterum; denique affirmat, in illo loco arterioſi reticuli, ubi arteriolæ finis abiturus jamjam eſt in deſcriptum venæ initium, inter fines arteriæ & venæ initia, tertium oriri vas arterioſum, exilius arteriola, a qua oritur, humorem itaque capiens ſubtiliorem eo, qui ex arteria transfluit in venam, quodque ultimum hoc vaſculum, per membranulam folliculi glanduloſi penetrans, ore ſuo patulo effundat hunc ſuum humorem in cavitatem folliculi, id vero dum fit in omni fere puncto cavæ illius membranulæ, repleri ſic & turgidulum reddi hunc utriculum, atque remorantem ibi humorem mutare, perficere, tandem per emiſſarium cuilibet tali acino proprium emittere. Erunt igitur prima hæc emiſſaria valde exigua, ſed, commiſſa dein in communem canalem, ſenſim grandeſcunt ea lege ut in glandularum ſimpliciſſimarum ſecundo genere jam ſupra vidimus. Et ita pergit hæc emiſſariorum adunatio in canales ſemper majores, atque pauciores, donec ultimo omnis ille humor ab univerſis viſceris acinis per cuncta illa emiſſaria, in unum canalem excretorium, ex tota mole viſceris emanans, demiſſus, extra viſcus derivetur in loca deſtinata. Ad hanc ſpeciem refert cognitas jam ſatis glandulas conglomeratas, ſex fundentes in os ſalivam, magnumque duodeno accumbens pancreas, tum & hepar, & renes; lienem vero in venas ſuas magnas ut in emiſſaria ſua propria, infundere ſingulares ſuos confectos in folliculis ſplenis humores. Cerebrum tandem pro ſuo cortice habere innumerabiles ſimiles veſiculas minimas, in quas digeſtæ arteriolæ minimæ, a carotidibus, & vertebralibus oriundæ effunderent paratos ſpiritus, qui collecti in hæc cava deinde per fibrillam inde ortam medullarem, ut primum ſtamen nervi diſtribuerentur. Atque ita quidem docuit *Malpighius*. Tu autem, *Vir Inclite*, putas Te inveniſſe, & demonſtraſſe, quod arteriæ, quæ tendunt in viſcera, ad perficienda ſingularia cujuſque horum officia, poſtquam ingreſſæ ſunt intra horum corpus, in ſingulis horum varie admodum mutari, atque in diverſas omnino diſtributiones, unicuique ſingulari viſceri plane proprias, digeri. Et memini pulcherrime, quanta me voluptas traxerit, quando diverſorum viſcerum arterias ultimas ſubtili arte explicatas oſtendebas mihi,

atque. mirabilem differentiam extremorum ramuſculorum deſignabas. Fateor, credere me, hoc quidem inventum Tuæ ſingularis induſtriæ tale eſſe, ut in Anatomicis nihil ſupra. Sane contentos ſpectamus cæteros, dum explicaturi actionem viſceris, unde aſſerunt, arterias in illo ex allato ſanguine ſecernere peculiarem illi parti humorem, porro diſtinguentes nihil. Illi vero, qui propius introſpiciendum putant in ſtructuram partium ut extricarent ſingularem & proprium cuique agendi modum, magni quid momenti addidiſſe ſe jactant, dum ajunt, arterias illas ſecretiones perficere in viſceribus quibuſque per mechaniſmum glandularum. Qui denique cenſendi ſunt ſubtiliſſime Anatomicam excoluiſſe ſcientiam, aſſeruerunt, arterias viſcerum circa glandulas horum in reticulum ubique, & ſemper abire, quod omni loco idem ſit, omneſque arteriolarum ultimas extremitates in ejuſmodi naſſas transformari. Sed quum ſtupenda Tu DEI opera demonſtras, quantam admirationem excitas animo contemplantis, in quam venerationem abripis mentes, dum liquido oſtentas tot, tamque diverſos penitus, horum apparatus vaſculorum. Uno in loco plagas retium exhibes. in alio radios a centro in omnia circumferentiæ puncta depingis. hic in glomeris ſpeciem convoluta extrema demonſtras. in penicilli modum collectos alibi canalium faſces evolvis. Cernimus in iis, quæ Ars Tua in ſeræ poſteritatis ſtuporem parata ſervat, in quibuſdam corporis partibus per ſinuata canalium volumina, inſtar repentium anguium incedere arterias, atque in mille flexus, hemicycloſque, volvi, antequam ſe accingant ad ſecretiones. In aliis proſequimur in arcuum fornicatorum digeſtam arteriarum curvaturam. Jam villoſam, mollem, flexilem, ſubtilem, lanuginem, efficere extremitates horum vaſculorum mihi indicaviſti. Alias indicabas oculis meis, ut expaſſas in tomenti roriferi halituoſam quaſi nubeculam conſpicerent, atque acutiore per microſcopia acie uſque in ludentes, fugienteſque, atomos, proſequerentur. Hæc ſane omnia mecum mirabitur, qui in ipſis partibus præparatis oculo ſuo, Te præmonſtrante, illa ſpectat. Hic induſtriam Tuam ſuperaſſe ſolertiſſimi *Malpighii* ſagacitatem fatebitur ipſa, tanto ſuperba cive, *Italia*. Originem Te hic demonſtraviſſe multiplicis diverſitatis, quæ in variis humoribus ſecretis ab eodem ſanguine occurrit, in ſingulis fere locis alia, agnoſcent Medici. Inde demum conſtabit, quam certæ, firmæ, tutæ, officinæ fabrefactæ fuerint a CREATORE DEO in corpore noſtro, ut ſua inconcuſſa conſtet humori cuique indoles. Equidem hilaris audivi Te inculcantem toties, fabrefacta hac lege extrema condita eſſe a SAPIENTISSIMO DOMINO, ut mandata ſibi officia ſtabili obſequio exſequerentur. Deinde autem pari obſervaviſti ſolertia, quod extremi hi arteriarum tam diverſarum fines, non modo mire exiles ſint, ſed quod & evadant adeo molles, ut fere mucoſi, ſucculenti, pulpoſi, facti evaneſcant, citoque pereant, niſi materia dureſcente ceracea infarcti firmentur; cæterum in aqua macerati fere in ramenta minima diſſoluti liqueſcant quaſi, niſi impletione ſuſtentati fuerint.

Atque hactenus quidem nondum ulla erit *Malpighianos* inter & *Ruyſchianos* diſcrepantia: priores enim, ſi Tua viderint, negare non potuerunt, Te in vaſis deſcribendis longe excelluiſſe præ ſummo *Malpighio*.

Verum enimvero quando Tu jam palam aſſeris, quod vaſcula minima, recto ortu ex ultimis his arteriis progreſſa, humores contentos ſuos, quos ex arteriis illis accepere, non infundunt in cavos folliculos; ſed recta tantum canalium porrectione, inſtar venarum concurrentium per inſitionem ramorum, immittere ſe in canalem majorem, ſine ullo intercedente apparatu talium utriculorum vel ortorum ex illis emiſſariorum; jam ſententiarum pugna demum oritur. Tu ſimpliciore, ſolo venoſo, apparatu ſecretiones in viſceribus fieri ſtatuis, *Malpighius* loculos inter fines arteriarum & emiſſaria Tuis ſimilia, agnoſcit. Ut rite notat Celeberrimus Morgagni, *Adv. II.* 91. 92.

Videndum igitur, quis ſuam tueatur firmioribus argumentis ſententiam: ne autem obruamur mole, ſolum expendamus

hepar.

hepar humanum; videamuſque ſedulo quæ uterque adfert; ut ſincerum feratur de ſingulis judicium. Hoc enim in exemplo poterit videri totius quidem rei ratio.

Putabat *Malpighius*, quod Anatomicus, qui conatur detegere abditam jecoris fabricam, multum poſſet adjumenti ad hanc rem capere, ſi primo ſcrutaretur jecinora animalium quorumcunque. Credidit autem, ſemper incipiendum ab eo genere horum, in quo compages appareret evidentior præ cæteris, inde autem lento gradu procedendum ad ea, quæ tecta magis. Atqui videtur id obtineri in minoribus, in imperfectioribus dictis, in ſimplicibus. Hanc igitur ſequutus viam reperit in Cochleis, lacertiſque, hepar ingens pro mole corporis; quod fiebat ex pluribus, diſtinctis, unitis, lobis conicis; hi autem per microſcopia accuratiſſime conſpecti clare videbantur, rurſum componi ex acinulis, propria ſua membrana in utriculum diſtinctum perfecte definitis; omnes iterum congeſti apparebant in modum botryos; atque ita per vaſa ſua uniti invicem ipſos tandem conſtituebant lobos. (Malpighius *de Hep. pag.* 58. 59.) In Erucis, Bombycibus, Talpa Imperati, Gryllo, & Cancris, non ſpectantur acini in hepate, ſed aliter ſe hic habet apparatus jecoris, qui mire negotium illuſtrat: in illis enim fit totum jecur ex diſtinctis, numeroſis valde, longis, membranoſis ſacculis, adunatis in unum inde natum organum, inteſtinis appoſitum, illiſque manifeſto operans, in ſingulos vero ſacculos ſeparatur, inque his colligitur, bilis. (Malpighius *Epiſt. de gland. congl. p. 6.*) In anguillis, & omni fere genere piſcium, hepar evidentiſſime conſtari videtur ex congeſtis, ſed diſtinctis penitus acinulis. (Malpighius *de Hep. pag.* 59.) In jecore ſciuri omnium perfectiſſime cernitur perfecta primo in lobos diſtinctio, horum dein ex diſtinctiſſimis acinulis compoſitio. (*Id. Ib.*) Bubulum, porcinum, humanum denique hepar, nudo conſpectum oculo, vel microſcopiis luſtratum, tam manifeſte videtur conſtare acinulis hexaedris, polyedris, aut ſubſphæricis, ut vix ullus ſit, quin hos agnoſcat evidenter, ſi ſenſibus hic utitur. Quoniam vero locati cernuntur hi utriculi inter vaſa adferentia ex vena portarum orta, & inter referentia, quæ in venam cavam exeunt, videtur hinc inprimis admodum probabile, eſſe hos folliculos glandulis ſimpliciſſimis ſimiles, verumque bili ſecernendæ organum: maxime, quia ita ſibi ſimilis in tam variis animantibus hepatis ratio, & quia radiculæ pori biliarii, veri hepatis emiſſarii, oriuntur ex omnibus horum corpuſculorum locis. Sed omnia hæc a celebri *Malpighio* ita expoſita, quam inſigni firmantur argumento a Claro Litre allato *in Hiſt. Ac. Reg. Sc. anni* 1701. *pag.* 51. qui oſtendit humanum hepar, cætera perfecto ſanum, conſueto ſe habens modo, optimeque conſtitutum; ſed in quo glandulæ, aliter in aliis cadaveribus humanis præ tenuitate non ſenſibiles, apparebant quemadmodum unam lineam longam habere ſuam diametrum; imo vero diſerte ibidem ſcribitur, quod ad ſingulos horum, tam diſtinctorum, tamque viſibilium, acinulorum pertigerit ramulus venæ portarum, venæ cavæ, & pori hepatici, adeo diſtinctus, manifeſtus adeo, ut abſque ullius microſcopii adjumento ibidem ſpectari potuerint.

Ad primum hoc argumentum *Malpighianum*, a parvis animalibus, per perfectiora ſenſim, uſque ad hominem tandem, deductum, ſenſuum evidentiæ innixum, ſcio reponere Te poſſe, quod non liceat legitime a ſtructura unius ad aliud arguere. Fateor. Sed, quando facies fere communis, certe ſimilis, ubique deprehenditur; quoties eo tantum hoc fit, ut mens ex uno experta agentis naturæ modum, illo ſolum exemplo excitata tanto attentius quærit in aliis, an & in illis ſimilis ratio obtineat; dum hoc facit quis in ſcrutanda fabrica talis viſceris, quod eſt commune ſingulis animantium, quodque habet eundem in omnibus uſum, iiſdem utilem futurum partibus; tum puto ſummum hoc eſſe evidentia argumentum. Atqui in hoc jecinoris exemplo omnia hæc amuſſim pro *Malpighio* certant. Neque unquam Tu ipſe forte papillas tactui ſervientes in papilla mammæ muliebris detexiſſes quærendo, aut notaviſſes occurrentes, niſi prius in maximo animantium

Dd 3 balæ-

balænæ eximias vidiſſes. Non deeſt autem aliud, & validius longe, Tibi argumentum, quod *Malpighianæ* ſententiæ opponas. Dabis, apparere oculis hepar contemplantibus imaginem parvarum ſphærularum, denſe unitarum; dices vero, falſo inde haberi apparentia hæc corpuſcula pro deſcriptis antea folliculis: ideoque omnino concludi haud poſſe, folliculis his, nimis libere aſſumtis, ſecretum jecoris humorem contineri, atque ex iis derivari in fiſtulas pori biliarii. Sed bene noſti, *Clariſſime Ruyſchi*, quod Nobilis ille Auctor haud leviter ita modo concludit. Contra ſane prudentiſſime, & quidem lente, procedit. Quum ſcilicet glandulas illas ſimpliciſſimas, ſeparatas, ſolitarias, ante deſcriptas, compararet cum corpuſculis his acinoſis in hepate apparentibus, invenit tantam ſimilitudinem, ut concluſerit denique, eſſe utriſque cuncta fere communia. Eſt utriſque afferens vas, in ſecretorium organum exeuns, referens utriſque allatum humorem vena eſt. Et huic eſt & illi organo ultimæ arteriæ apparatus idem: licet enim venam portarum in jecore inſtar arteriæ conſiderare. Tandem & ambobus ſuum eſt præſto emiſſarium. Hinc jam ait magnus Anatomicus, quod illi in jecinore ſpectati acinuli ſint habendi pro talibus glandulis. Hic ergo tandem ad pulchram illam, quam tot luſtris excoluiſti, artem provocas. Et jure. Es enim princeps hoc in Regno. Sed videamus, oro, libero jam animo, quouſque rite arguas. Dicis igitur *in Theſauro primo Anatomico, pag.* 30. & 31. quod arte Tua præparaveris recens nati hominis hepar, in quo per felicem ſucceſſum injectionis diſtinctiſſime oculis propriis videris, aliis autem demonſtraveris fideliter, quod ſanguinea vaſa, & biliosa, in eo adeo tenaciter cohæſerint, ut accurate ſeparari a ſe invicem haudquaquam poſſent. Addis deinde, quod fines amborum vaſorum exirent ultimo ita, ut diſtincte appareant in faſcium ſpeciem mutari in utriſque; nec mutari illos in reticula, nec convolvi in glomeres, imo neque membrana hic obduci, ſed recta exporrigi, juxta ſimplicem longitudinem invicem accumbere, atque ſic referre extenſi penicilli pictorum faciem, ſive faſcium ſpeciem. Conſtare ita evidenter, quod nihil hic glanduloſi ſit, nihil quod imaginem folliculi ullo modo refert, ſed haberi continuatum iter per canales continuatos ex finibus venæ portarum in initia prima pori hepatici; ſicque fines venæ illius, organum ſecernendæ bilis, haud infundere ſecretum fel in cavum utriculum, ſed directe ultimas ſuas anguſtias, bilem jam ibi tenentes, tranſmutare in meatus radicales hepatici ductus. Hanc etiam rem exhibuiſti, ut liberaliſſime, atque generoſe ſoles, mihi ipſi; atque dediſti mihi hepatis humani fruſta varia præparata, in quibus hoc ipſum negotium examinandum propriis meis oculis perluſtrandumque voluiſti. Dicam nunc ego, pace Tua, libere, ut inter Bonos decet, quid ipſe ſentiam.

Quando ceraceam materiem per viam venæ portarum in jecur rite adigis, eo ſucceſſu, ut repleantur inde univerſa vaſa [illegible]tum puto, quod vaſa inſtrumento adigenti proxima primum ſuſtineant impetum. Hæc igitur implebuntur prius & faciliime. Itaque diſtendentur jam longe magis, quam ante repletionem, majora apparebunt, ſicque turbabunt proportionem magnitudinis vaſorum, quæ non impleta cum his repletis coercentur inter communia ejuſdem membranæ ambientis vincula. Quoties autem preſſa jam materies agitur in fines priorum canalium ultimos, recta porrectos ex his, tum hæret illa in vaſis, quorum membranæ carent fere omni vi contractili, ſed minimo diſtendentis impetu facile, & multum, poſſunt expandi. Si ergo, toto hepate calefacto, & materia ceracea liquefacta retenta, continuatur impulſus, tum flexiles, expanſileſque fiſtulæ ultimæ a vena portarum ortæ mire intumeſcunt, capiuntque amplitudinem naturali ſua longe largiorem. Sed & intelligimus, expandi quoque, atque impulſa materie impleri, & illa vaſa, quæ ramorum inſtar oriuntur ex arteria ſanguifera, ut ſuo trunco, ſed quorum origo tamen arctior eſt in ſua apertura naturali, quam ut partem rubram ſanguinis in ſe admittere poſſit, licet ſubtiliores hac craſſiſſima facile excipiat: unde & hæc quoque vaſcula adaucta in magni-

magnitudinem præternaturalem, falſo habebuntur pro ſanguiferis canalibus; dum in ſanitate hæc ſeriſera modo, ſi ita loqui fas eſt, fuerint; quam quidem confuſionem ab injectandi arte ſæpenumero oriri ſatis eſt demonſtrabile inde, quia tam pulchre fingis Ipſe, quoties lubet, inflammationem artificioſam. Denique & ipſa quandoque emiſſaria cum arteriis ſanguiferis inde confundi liquet: quia cera in cœliacas arterias preſſa in cava ventriculi humani exit, arteriis autem meſeraicis injecta, in cava inteſtinorum abrupta effunditur, idemque & in renibus & alibi obſervaveris. Quando autem finis arteriæ arcte conſtrictus tranſitui impulſæ ceræ reſiſtit penitus, tunc neceſſe erit, ut tanto plus intumeſcat illa pars arteriæ, quæ ſupra finem hunc adeo anguſtum injectæ materiæ copia & vi repletur. Fietque illud quidem eo magis, quo arteria quædam forte tenuiores habet membranas, molliores ideo, minus reſiſtentes, facilius dilatabiles, quam alia. Si enim arterias infra duram matrem magnas in cerebri cortice, & cerebelli, aut ſub baſi horum, tum & illas, quæ in theca medullæ ſpinalis intra dura hujus integumenta latent, quæ intra oculi cava diſperguntur, conſideramus, videmus profecto harum membranas ſubtiliores eſſe iis, quæ in ipſis venis reperiuntur; quum in aliis partibus corporis tam muſculoſæ, elaſticæ, contractiles, fortes, reſiſtentes ſuæ dilatationi, deprehendantur.

Omnia, quæ enarravimus, obſervata oſtendunt liquido, artificium injectionis, dum auget vaſa repleta, comprimere vaſa, in quæ haud adigitur injecta materies, atque eo quidem magis, quo felicius majora impleta ſunt. Abolentur igitur quaſi, & ab acie viſus ſe ſubducunt euſque, ut ne minimum illorum veſtigium appareat. Hinc itaque arteriolæ in membrana cujuſque folliculi acinoſi hepatici digeſtæ, ſi perfecte repletæ ſunt, nec tamen materies poſſit per exilia extrema in cavum ipſius utriculi effundi, ita comprimment undique hunc, ut omnino evaneſcat, ne minima quidem reſidui ſpecie relicta, quæ oculis cerni queat. Hanc autem rem manifeſto evincere videtur exemplum cutis in facie, ubi evidentiſſime apparet, deleri folliculos certo ibi exiſtentes, ſi optimo ſucceſſu iverit cera in extremas arterias. Quin ſpongioſa urethræ vagina, adeo plena ubique folliculis, nullum horum retinet ſpectabilem, ubi vaſa ejus injectu hoc repleta ſunt. Si autem contingit, materiem tranſire per ultima illa arteriarum, emiſſaria uſque in cavum acinulum, tum confuſio fit omnium: quia ſpectatur tantum quaſi extravaſatio quædam, quæ eſt vera repletio folliculi, quod rurſum demonſtratur clariſſime, quandocunque repletio fit panniculi adipoſi, membranæ celluloſæ, corporis ſpongioſi penis, & ſimilium: tum enim effuſa cera omnia confundit. O quam pulchra latuiſſent hactenus induſtriam hujus ſeculi, ſi Tu ad ſingularia Tua inventa ſola uſus fuiſſes arte replendi vaſa per ceram! quis ſomniaſſet unquam de mirabili membrana celluloſa ventriculi, inteſtinorum, ſcroti, frontis? Quis cogitaſſet de artificioſiſſima fabrica lienis, corporum ſpongioſorum penis, urethræ, glandis? Certe omnia hæc per injectam ceratam materiem ita evaneſcunt, ut ne minimum imaginis ſuæ veſtigium relinquant. Tantumque abeſt tam elegantia hac arte detegi, ut contra per eam aboleantur: ſed magno ſcientiarum beneficio alio hic uteris artificio: dum partes non arterioſas, ſed alias, omni cruore vacuas, puraſque, inflato aere ſicco diſtentas, arcteque ligatas, exſiccaviſti. Nobile hoc Tuum artificium, omni ſane digniſſimum laude, ubi ſpectabilem reddidit aliquam ſic præparatam partem corporis, tum eandem partem præparatam ope injectæ ceræ compara cum illa priore, profecto ne ſimilitudinem quidem ullam invenies, ſed judicabis alia omnino eſſe corpora. Cogita, quæſo, hoc: ut rite intelligatur, quouſque tuto liceat arguere ex hiſce. Enimvero membranæ ſunt adeo ſubtiles, & compreſſæ undique a diſtendente materie, ut ne microſcopiis quidem intra ceraceam materiem cerni queant, vel diſtingui ab illa: En, *Celeberrime Ruyſchi*, hæc omnia poſſunt adferri pro *Malpighiano* dogmate contra illud argumentum, quod petis ab intuitu hepatis repleti demonſtrantis vaſa ibidem

omnia, ubique, non vero cavitates glandulosas.

At aliud adfers argumentum, idque validius, ut deſtruas fictos hoſce utriculos in hepate. Et admiror ego ingenioſiſſimi inventi ſubtilitatem. Scilicet hepar ita jam paratum arte repletoria, in aqua bene maceras, diuque; unde membranulæ, & vincula, quæ vel adeo ſolida, vel parva ita vaſa habent, ut in partes horum cera non intraverit, diſſolvis, reſolvis, & in aqua conquaſſando ſollicite ſeparas. Qua ratione ultimi capillares canales repleti diſſolvuntur a ſe mutuo, liberantur, tumque tam accurate exhibent ſolos canales inſtar penicilli explicati, ut nihil penitus folliculoſi adeſſe, unuſquiſque oculis ſuis videat. Rem candide exponis *Epiſtola tertia pag.* 11. Vereor tamen, ne huic quidem argumento cedere *Malpighium*. Etenim, omne illud vaſculoſi minimi, quod non defenditur a cera ut balſamo, in aqua putreſcendo deliqueſcit ſenſim, ſeparatur, abluitur. Tenuis igitur membranula acinuli ſecedit a vaſculis repletis, hæc deinde relinquit ſola. Ideoque valet ſubtile hoc artificium mirifice ad explicandā, diſtinguenda, conſpicienda, vaſcula illa exilia, jam repleta. Unde inter pulcherrimas Anatomicas encheireſes ſemper reponetur elegantiſſimum hoc Tuum inventum, neque unquam digna carebit laude apud poſteros. Interea tamen erraret ille maxime, qui, viſis hiſce, crederet, hepar naturale non habuiſſe niſi hæcce vaſa. Tuto autem aſſereret, omne repletum ſic a non impleto ſeparari poſſe; nihil vero ultra.

Tertium tandem omnium maxime urget inventum, quo demonſtras acinorum abſentiam. Injecta materies ſcilicet in venam portarum intrat in porum hepaticum, hujuſque ramulos. Rectum igitur iter inter hæc vaſa, abſque medio folliculo, impedituro viam. Fateor, hoc tam forte mihi videri, ut fere neſciam, an effugere quis poſſit vim hujus argumenti. Itaque perſpiciendum modo erit, an vere ita ſit. Id autem nondum demonſtraſſe adeo videris, ut ſimus certi. In ſcriptis utique Tuis rem definitam non inveni. Memini quidem, quod injecta ceracea materies in meſeraicas arterias transfuderit in cava inteſtini. *Th.* 1. 39. 40. 41. & in cava ventriculi. *Th.* 6. 26. ſed ipſe quidem noſti, quod ibi ſit duplex apparatus; dum alii fines arteriarum illarum deſinunt in cava illorum corporum directe, quibus utique ſubtilis humor, aquoſus, recta ſeparatus a ſanguine, ſuos in uſus eo dimittitur; ſed & ſunt ibi alii fines illarum, qui in glandulas Peyerianas, & Brunnerianas, ibidem diſpoſitas deſinunt, circa quas non ita exſudat injecta materies, ſed retenta in vaſculorum plexibus, maculas ceraceas exhibere videtur; ut tam clare videmus in præparatis Tuis. Ars itaque Tua certo nos docet, in multis, forte & in omnibus, corporis humani partibus ita diſponi extremos canales ortos ab arteriis ſanguiferis, ut directe, abſque interpoſita glandulosa machina, deſinant in apertos meatus, per quos libere exhalent humida ſubtiliſſima, haliſtuoſa, aquoſa, ſecernantur, deriventur, vel extra corpus ipſum, vel in cava ejus majora, vel minora. Id in cute, ore, faucibus, œſophago, inteſtinis, ventriculis cerebri, thorace, pericardio, abdomine, vaginali tunica teſtium, utero, veſica urinaria, & in omni parvo cavo corporis, videtur patere. Simul tamen obſervatur in omnibus fere illis locis fieri & alia diſtributio canalium arterioſorum ultimorum, circa folliculos glanduloſos ibidem digeſtorum; per hos enim ſecernitur ſuccus, qui in cryptas illas deponitur, ut mora temporis, ſtagnatione in his locis, calore ambiente, mutatus, in certos uſus, per idonea tempora, aſſervatus impendi tempeſtive queat. Neque experimenta Tua aliter docent in ipſis viſceribus. De renibus dicis in *Theſ.* 1. *pag.* 21. 22. 32. 33. *Theſ.* 2. *pag.* 41. 42. 65. 66. materiem injectam emulgenti arteriæ ire in meatus urinoſos Bellinianos, papillas, pelvim, ureteres, venas, adeoque nullas ibidem glandulas. interim tamen *Theſ.* 2. *pag.* 65. 66. fateris in vitulino rene glandulas præterea adeſſe. Atque *Theſ.* 3. *pag.* 39. 40. 41. *Theſ.* 4. etiam agnoſcis in renibus humanis adeſſe corpuſcula exigua, rotunda, quæ non ſatis cognoſcis. Et dubitavi ſæpe, an non inje-

injectio a Te facta, quando perfectiſſime omnia vaſa replet, quæ attingit, eo magis alia omnino deleat. Ubi autem minus penetravit in ultima, tum relinquere alia corpuſcula adhuc viſibilia, & diſtinguenda. Hincque forte fieri, ut aliquando in liene glandulas admiſeris, aliquando negaveris eaſdem. Certus enim quam maxime ſum, ita loquutum Te, quia ſic eo tempore ipſam rem inveniſti. Sed ambigo, an non diverſis temporibus, glandulas videris, aliis autem, nequaquam, prout forte profundius, minuſve cera penetraverat pro varietate ſucceſſuum. Itaque ſatis puto diſputatum a nobis in utramque partem ſuper demonſtratione prima *Malpighiana*; qua aſſeritur, anatomen comparativam animalium per omnia fere horum genera excultam, inque ipſis etiam corporibus humanis exercitatam, ad ſenſuum fidem exhibere acinos glanduloſos ubique in hepate reperiri, atque ibidem exiſtere ipſum humoris hepatici ſecernendi organum.

Alterum *Malpighianum* argumentum ad demonſtrandos illos in jecore acinos petivit ex morbis: dum obſervat materiem, molem, figuram, ſucceſſivum augmentum, ſedem, eorum, quæ in hepate obſervata ſunt, atque hæc etiam ita ſenſim proſequendo conſiderat. omnia namque hæc intelliguntur quam optime, ſi ponimus, cavos illos in viſcere utriculos, ſecretum humorem remorari, mutare, inque materiem talem morboſam convertere, quæ tum in cavitate hujus folliculi, idoneum nacta locum, ita concreſcit, augetur, ſicque ipſum ſuum vas continens expandit. Non enim credibile videtur vaſa hæc tunc nova naſci, ſed potius probabile habetur, ea, quæ naturaliter erant ob exiguitatem inviſibilia, nunc mole diſtendente aucta, apparere, obque duritiem implentis talia permanere, neque collabi iterum. Videtur igitur morbus hic facere in iſtis folliculis, quod Tu per artificium repletionis facis in arteriis, venisve; utque vere aſſeris Te non facere ſic vaſa nova, ſed facta augere tantum, ita & hic idem fieri omnino verum videtur. Accuratus ſane, *Regemorterus* in cadavere hepatici vidit totum humanum hepar exterius, interiuſque, undique ſcatere folliculis cavis glanduloſis piſorum inſtar, apud Gliſſonium *de Hepate* C. 8. Malpigh. *de Hep.* 63. Ipſe hic Auctor obſervavit in cadavere humano portionem extimam, anguloſam, hujus viſceris, plenam copioſiſſimis folliculis, viciæ magnitudine & forma, ſubrotundis itaque, & bile quidem turgidis. *in Poſthum. pag.* 30. in cadavere hominis, qui laboraverat ſtrumis, totum undique jecur plenum erat glandulis materie gypſea turgidis; in altero ex phthiſi mortui hominis hepate, ubique glanduloſæ puſtulæ tam accurate referebant glandulas, ut nihil magis evidens; ut Blancardus *in Anatome practica* narrat.

Saltzmannus tuberculis glanduloſis plurimis interſtinctum deſcribit, poſterius totam ejus molem glandulis piſa referentibus refertam, *Foreſtus*, idem in copioſa fabacea corpuſcula tranſmutatum, vidiſſe ſe teſtatur. Alias viſum fuit totum degenerans in tubercula ſubſphærica materie quaſi tartarea turgida & dura. Malpigh. *Ep. ad Spon.* Viſum in gibba ejus parte atheroma ſphæricum uncias quinque ponderans. Gliſſon. *de Hep. Cap.* 8.

Juveni ſuppuratum hepar; ſecatur; ex vulnere, intra XV dies, cum pure, emiſſæ veſiculæ, ova piſcium referentes, aquoſo humore plenæ, integræ, fractæ, uſque ad millenas. In cadavere totum hepar in parte convexa plenum veſiculis magnis & parvis, Panarol. *Pent.* V. *obſerv.* 16.

Hydatides quoque, ſive veſiculæ ſero turgentes, per omnem ejus molem extenſæ, repertæ ibi ſunt. Cujus quidem rei tam memorabile ipſe exemplum offers, *Theſ.* 1. *pag.* 34. 35. *Theſ.* 6. *pag.* 10. 60. 61. 62. ubi tam diſerte narras videre in cadavere hydropici totum quantum hepar ita mutatum in veſiculas rotundas, materie limoſa, vel gelatinoſa, & pellucida, plenas, ut in toto ejus corpore ne veſtigium quidem ſupereſſet venæ portarum, venæ cavæ, arteriæ hepaticæ, ductuumve biliferorum. Atque hæ quidem veſiculæ ibi enarrantur obſediſſe intima quoque hujus viſceris, ut quidem omnis ejus moles in has abierit. Ita ſe habet res ipſa in morbis his deprehenſis in hepate;

pate: unde ergo liquido conſtat, obtinere in intimis, minimiſque ejus partibus, & receſſibus, illa mala, omnino eadem, quæ propria obſervata fuerunt contigiſſe in glandulis ſimpliciſſimis corporis jam ſupra ſatis, credo, recenſita. Nonne igitur admodum inde plauſibile apparet, etiam interiorem viſceris hujus fabricam habere in ſe organa ſimilia iſtis glandulis? quum morbi in hoc nati ſint iidem neque illi interim aliis in partibus corporis unquam deprehenſi ſint. Quicunque ſane bina hæc, quæ adduxi, rationum pondera accurato librat judicio; reperiet, niſi me vehementer fallit animus, non ita inanem argumenti *Malpighiani* vim, quod a morbis in hoc viſcere petit. Neque ignoro tamen, quam ſubtiliter labefactare coneris & infringere hanc ipſam: dum putas omnes illos enarratos tumores hepaticos æque naſci poſſe ex degeneratione extremorum vaſorum, ita mutantium ſuas figuras, dum obſtructa ſunt ad ſuas ultimas anguſtias; ut, amiſſa ſpecie antiqua canalis, per impeditam, aggregatamque, materiem in hujuſmodi figuratos globoſos, polyedroſve, folliculos transformentur.

Mihi autem videtur huic Tuæ ſententiæ repugnare, quod canales ultimi, quorum extremitates ita finguntur mutari, ad eum locum, ubi expanſio hæc in veſiculam inchoatur, neceſſario quoque dilatari deberent: quum impoſſibile appareat, ut ultimum ſic tantum dilataretur, ſed paulo ſuperius in anguſtias arctiſſimas coiret. Atqui veſiculæ hæ, a parte adferentium vaſorum, ita anguſtatis accreſcunt vaſculis, ut fibræ meræ credantur, nulla amplius conſpicua cavitate vaſculari. Accedit deinde & hæc perpetua obſervatio, quod nunquam in ullo vaſe ad extrema obſtructo, folliculus talis ſphæricus, undique fere clauſus, a materie obſtruente natus ſit, ſed ſemper quidem illis in locis corporis, in quibus folliculi præexiſtebant. In arteriis aneuriſma, varices in venis, phlyctenas in Lymphaticis, conſideres: ubinam unquam in his obſervatus fuit undique clauſus tumor? Calculos ſpecta natos in canalibus corporis: ſane nunquam ille formatus ullo in vaſe effecit tumorem ad finem vaſis a parte continuati canalis clauſum; ſed ſemper erit amplificatus potius canalis. Ita in meatibus Sialogogis oris, in meatu hepatico, cyſtico, communi, ureteribus, orti, aucti, deprehenſi, calculi, nunquam fecere, ut pars his occluſa indueret formam, fabricamque, ut in ſacco meliceridis, atheromatis, ſteatomatis, hydatis, ſupra deſcripſimus. contra vero dilatatur ſemper talis fiſtula etiam verſus eam partem, unde fluxit ſenſim obſtruens materies. Quin & cernamus loca, ubi certi novimus, myriadas vaſculorum obſtructas, impletas, diſtentas, tandem imo ruptas, nunquam illic fines hos abire in utriculos impletos videmus; imo vero contrarium. Neque enim phlegmones materies verſa in pus, formans apoſtema ſuppuratum, dedit unquam vas membranaceum, calloſum, craſſum, cartilaginoſum, uniforme, parietibus glabris cavum; ſed contra tumorem, qui ſuperficie interna lacera inæquali ſe format inter vaſa ſoluta, cujus materies diffluit, nec coercita intra unam, pluresve, membranas, hac, illac perfluit, vaſa contigua lacera peredit, hinc ſinus, fiſtulas, cryptas, facit.

Sed ſubtiliſſimum tandem, ex intimis Anatomicis petitum, atque plauſibilem, excogitaviſti modum, quo putes intelligere Te poſſe, aliiſque intelligibile reddere, quanam ratione hepar totum, abolitis omnibus ejus vaſis, poſſit mutari in veſiculas ſphæricas lente turgidas humore, neque interim admittere neceſſe ſit, has dilatando tantum natas ex præexiſtentibus folliculis minoribus. Scilicet demonſtraviſti majora vaſa, & minora quoque, inveſtiri extrinſecus ambiente membrana tenerrima, celluloſa, valde dilatabili: hinc colluviem abundantis aquæ deponi in cellulas hujus membranæ, has diſtendere, atque producere ibidem hydropem anaſarca dictum, ſi hæreret ſub cute. Quum vero augetur hic aquoſus tumor, putas, tandem exorbitante hoc augmento, vaſa illa, quæ cinguntur illa tunica ita comprimi ut tota aboleantur, comprimantur, concreſcant, in fibras craſſas mutentur, quibus hydatidum acervus appenſus undique videtur. Diu ſane intento libravi animo hæc cogitata, quæ protuliſti *Theſaur.* 6. *pag.* 10.

pag. 10. 71. 72. Et fateor ingenioſius quid proferri vix poſſe. Patere interim æquo animo, ut tam leniter ſemper ſoles mea audire, ut aperte coram Te profitear ſcrupulos, qui remorantur me & offendunt, ne pedibus in Tuam tranſire poſſim ſententiam. Inprimis credo ratum haberi, nullum unquam hydropem creaſſe tumores ſphæricos, bullaſve aquoſas undique clauſas, niſi iis in locis, ubi ſphærulas naturales *Malpighius* obſervaverat. Hydrops ſcroti in membrana ejus celluloſa an dedit unquam ampullas? nunquam. In tunica autem vaginali quam maximas frequentiſſime. An vidiſti unquam in membrana celluloſa, vel adipoſa, hydropico tumore quam diſtentiſſima, bullas ingentes, conſpicuas, diſtinctas? non. Sed in ovariis, horumque ovis quam creberrime. Ita pariter in folliculis viſcerum abdominalium, iiſque, qui naturaliter hærent in cava peritonæi ſuperficie, hydatides turgidas, pendulas, vidiſti. Quin imo, Tu Ipſe, inflatam arte hanc membranam nunquam per arterias implevisti ſed alia per loca inciſa. Neque vel tunc tamen unquam in cellulas hydatidibus ſimiles convertiſti, ſed in mirabilem, vixque extricabilem, labyrinthum, nullo Dædalo filo reſolvendum, commutas. Sane libere qui omnia hæc ponderat, haud poterit cenſere, ab inflatu hydropico hujus membranæ oriri hydatidas, in quas totum jecur converſum erat. Si vero folliculos ponimus materie immeabili impletos, nova aſſidua aggeſtione auctos, tumeſcere ſenſim, tandem valde tumere, vaſa alia comprimere, res ſatis facile comprehenditur, atque exemplis undique firmatur.

Ultimum denique, quod *Malpighius* adfert, pro aſſerendis in hepate acinis illis, inde petitur, quod in prima hepatis origine in pullo, obſervaverit jam olim *Harvæus*, confirmaverit Ipſe, totum illud conflari meris primo folliculis, ita amuſſim referentibus uvas, ſucs per pedunculos majori accretas pedunculo, vel ſtipiti, communi, ut tota inde nata fabrica quam curatiſſime referret botryn, vel racemum uvarum. Ut *pagin.* 63. *Tractatus de Hepate* refert. Ita, ut tunc habuerit eam primo conformationem, quam in hydropico illo hepate deſcripſiſti. Quæ quidem res confirmant multum Viri Egregii ſententiam. Huic vero argumento quum nihil Te oppoſuiſſe meminerim, rem dimitto, poſtquam propoſui, & defendi, argumenta *Malpighiana*. Quid jam opus de cæteris diſſerere viſceribus? Certe in hoc uno res pertractata ſufficit. Atque verus Naturæ molientis ſecretionem inceſſus undique manifeſtatur. Proſtata ſuum ſuccum, arteriis extremis ſecretum in omni ſua mole, deponit in folliculos excavatos, ſatis conſpicuos, diſtinctos, emiſſariis inſtructos, atque aſſervat, donec in uſus tempeſtivos oportune exprimatur. Faciunt *Cowperianæ* peni appoſitæ glandulæ ſimili ferme proceſſu idem. De pancreate res per Anatomen comparativam eſt quam liquidiſſima: in quo arteriæ cœliacæ ramuli ſubtiles, ſecernunt ſanguine lympham ſialoden, nunc in compagem enteroiden, alias in folliculos, unde per emiſſaria ex ſingulis orta, in unum majorem ductum adunata, humorem tandem demittunt, toto factum ſuo corpore pancreatico, in inteſtina. De Semine quid dicam? & id extremis ſecretoriis minimis ſecretum ab arterioſo ſanguine, longo, communique, folliculo immiſſum, per latiores epidydimidis cavitates inflexas retentum, fotum, coctum, mutatum, per deferentia ſpongioſa vaſa in veſicas ſpermaticas receptum, ibique rurſum in celluloſis his folliculis paſſum ſimilia, iterum in tempora oportuna aſſervatur non ſine mutatione perpetua. Salivales, Thymus, Thyroideæ, Veſalianæ œſophageæ, quidni ſimiliter eadem peragant? Quid ſupereſt itaque, niſi concludamus, ſatis jam propoſitam ſententiam *Malpighii*, Tuamque, ut idoneus judex, ſenſibus hæc imis reponens, componat litem tantos inter Auctores. Siquidem aliqua lis ſuperſit. Nam utrique Veſtrum aſſeritur, omnem ſecretionem fieri per vaſa extrema, nunquam per glandulam. Uterque dabit, ſecretum humorem in folliculos ſecretoriis appoſitos deponi poſſe, & id ſæpe fieri. *Malpighius* forte nimis generaliter dixit, omnem ſecretionem fieri in glandulas. Tu demonſtraſti multas contingere, ubi nulla glandula. Sed forſitan rurſus Ipſe nimis laxe

aſſe-

aſſeruiſti ſecretiones omnes fieri ſine acceſſu folliculorum glanduloſorum. Jam igitur videor mihi functus munere, quod ſemper tamen urgebas iterum. Doleo, quod minus digne negotium abſolverim! hæc enim ego omnia crudo potius impetu, quam matura meditatione, conſcripſi. Circumſteterunt varia me, nec evitanda facile aut differenda, negotia. Quibus equidem impeditus fuit liber ingenii uſus, dum quæſita ſe ſubduxere beati otii munera, nec adſpiravere optanti amica ſeceſſus ſilentia. Quare, ita hæc benigno accipias animo velim, quæ materiem magis ſuppeditent exaggerandam aliis atque expoliendam, quam quæ præſenti opere abſoluta jam, & perfecta, ſint. Vale, *Vir Optime*, diuque lætare!

Scripſi *Lugd. Batavorum* 17$\frac{10}{11}$21.

F I N I S.

HER-

HERMANNI
BOERHAAVE
Orationes Inaugurales
ACADEMICÆ.

Digitized by Google

Digitized by Google

HERMANNI BOERHAAVE ORATIO I.

DE COMMENDANDO STUDIO HIPPOCRATICO

HABITA

Cum Publicum Inſtitutiones Medicas prælegendi Munus in Academia Lugduno-Batava inchoaret.

EXIGIT hujus Loci auctoritas, atque ipſa hæc, quam ago, perſona, ut de rebus Medicis verba faciam. Illarum, verò, quum magna ſit copia ad dicendum, eam eligendam putavi, cujus enarratio Medicinæ Cultoribus utilis inprimis eſſet, atque tempeſtiva. His quippe omnis hicce apparatus, His omnis hæc dicata eſt feſtivitas. Quid autem res ipſa monet? Quid tempus poſtulat? Niſi de eo agendum, quo, licet in arte medica palmarium ſit, haud aliud tamen negligitur turpius, vel magis perfunctoriè tractatur. Ea ſc. hoc ſeculo in ſchola Medicorum oſcitatio dominatur, an ſuperbia, ut ſpreta Hippocratis monumenta nullo in uſu, vix ullius habeantur pretii! Hæc tamen ſcrutanda, hæc nocturna verſanda atque diurna manu prius, quam bonæ frugis quidpiam ab Medico in ægros redundare queat, perſuadere conabor. Quæ dum in animum induco, late-patentem orationi campum nactus exſpatiarer pro rei copia; ſed reprimit impetum, verbaque mea in brevis horæ curriculum cogit, Veſtræ, P. C. Præſentiæ Majeſtas, Veſtri temporis Patriæ ſacrati juſta æſtimatio. Illis minimè abuti, ſed ea, qua par eſt, cum veneratione frui animus dictat, dum contemplatur Veſtra in capeſſunda feliciter Rep. Merita, atque Virtutes, quæ claro ſanctiſſimæ veritatis præconio æterna, gratæ Poſteritati laudis materiem, virtutum exempla, dabunt. Attica ergo lege, nulla exordii pompa gravis, pauca in medium proferam, quibus juveniles animos excitem, ut inflammato ſtudio rapiantur ad puriſſimos ſalutis fontes, quorum ſalubri latice ſua conſcripſit Pater ille atque Princeps Medicorum. Hoc agenti attentionem parat, benevolentiamque conciliat rei opportunæ dignitas; timorem vero tollit, additque animum propria Vobis & ſpectata in audiendo ſemper lenitas.

Ut itaque propoſitum abſolvam, ante pauca de Officio Medici explananda habeo, quam de ipſo Hippocrate dicam, Medicum eſſe atque haberi eum, qui corporis humani ſanitatem tueri, atque infeſtos ei morbos propulſare novit, omnibus in ore eſt. Divina quiſquis hac arte pollet, primum ſibi in conſeſſu Apollineo

locum

locum vindicare, eumque digne exornare poterit. Neque vero aliis habet opus, quo ægrorum votis, ſuoque animo ſatiſfaciat. Pauca quidem hæc atque pulchra, quæ medicinam conſummant, etiam ignaris apparent, ſed rerum peritis ardua comperta ſunt. Enimvero, ſanitatis natura & morborum in obſcuro latet; illorum cauſæ ſunt imperſcrutabiles; remedia haud ſatis habentur explorata. Hæc tamen perſpecta tenenda illi, qui ad artis adſpirat perfectionem, res ipſa clamat, conſentiunt omnes. Sed magnum ſemper inter Auctores, Scriptoreſque rerum medicarum, certamen fuit, vine rationis, an experientiæ uſu medicina magis procederet? Neque defuerunt unquam præclaro ingenio Viri, qui utrumque horum per ſe indigens, alterum alterius auxilio perficere, cum laude laboraverunt. Ægri enim, ante nata medicinæ primordia, morborum cruciatibus impulſi ad certos dolores incerta tentaverunt remedia; quorum ubi nonnulla fortuna magis, quam arte, ſalutaria comperiſſent, eorum annotatione prima jecerunt artis fundamenta. Poſtea vero ægrotos in forum & compita exponentes unumquemque prætereuntium ſimilia forte paſſum lege lata compulere; ut laboranti eſſet ſolatio, ut manifeſtaret remedium, cujus auxilio ipſe ejuſdem mali pericula effugerat. Gentis A. alterum Medicinæ ſtatum, quem ſapientiæ humanæ antiquiſſimi auctores Babylonii, & Chaldæi inchoaverunt; à quibus, ut artium reliquæ, derivatus in Ægyptum, pro ſubtilitate atque induſtria Gentis, ſenſim magis magiſque fuit promotus. Quid enim? morborum ſpecies, & auxilia votivis inſculpta tabulis ad delubra Deorum ſuſpendendo, atque unicuique malorum ſingulos præficiundo medicos, indigeſtam experimentorum molem bene & compoſite digeſſerunt in formam artis, uſui accommodatam. Poſtremo, progreſſo cum tempore uſu, ſola remedia non ſufficere experti mortales judicium rationis implorabant, cujus ſibi luce inprimis opus eſſe, ad dignoſcenda & curanda mala, in plurimis & ſolius ratiocinii lumine diſtinguendis circumſtantiis, dudum obſervaverant. Tumque ſtatim, ut in talibus fieri natum eſt, ſubtilitati ingenii magis, quam experiundi tædio, dediti, ea, quæ ſapienter, & ex rei neceſſitate, à Majoribus conjuncta acceperant, ſeparaverunt. Tum, ne conſulta quidem experientia, excogitatam ſpeculatione rationis diſciplinam nobis obtulerunt; Verum, licet ad eloquentiam compoſita, & Philoſophantibus accepta brevi adoleſceret, ægris tamen pernicioſa comperta fuit & fatalis. Neque mirum id videbitur ei, qui in rem ipſam introſpicere propius non dedignatur. Eſt nempe tam ſanitas, quam morborum quilibet, definitus omnino effectus, oriundus ab determinato & ſingulari concurſu omnium illorum, quæ juncta, in illo effectu producendo, cauſæ officio funguntur. Hanc ergo ut lege rationis inveſtigatam cauſam evidentia demonſtres mathematica, oportebit prius exactiſſime cognitas habere ſingulas ejus proprietates & vires ſeorſim ſpectatas, atque deinde ex iis ad ſe mutuo comparationis ope relatis novas, quæ hinc deteguntur, invenire. Quum vero mentis noſtræ intellectum non illuſtrent illæ proprietates, niſi per effecta ſua, quæ ſenſibus ſe cognoſcenda præbent; palam eſt, omnia illa, quæ cauſæ, accidentium, vel effectorum ratione in ſano vel morboſo ſtatu adſunt, indaganda & deſcribenda eſſe, antequam de proſpera vel adverſa valetudine, atque utriuſque mediis, ſtatui quidquam poſſit. Agitur hic enim de rebus ipſis prout ab ſuis cauſis in rerum natura conſtituuntur: quæ ſemper ſingulariſſimæ, & a peculiaribus circumſtantiis undique dependentes ſunt; in quas proinde vis demonſtrationis abſtractæ, univerſalis, & indefinitæ non eam lucem infundit, quæ rebus gerendis requiritur. Si autem tanta ægritudinum varietas, ſi in unaquaque illarum tam multa obſervanda, ut ratiocinii tantummodo colligantur fundamenta! quis erit, qui vitæ fluxam fragilitatem non deploret? ſtupiditatem attentionis quis non doleat? inprimis, quum tot impedimenta nulla arte evitanda, occupatum in his animum quavis hora avocent, atque in averſa abripiant. Tanta hæc, tamque difficilia ſunt, ut nulli mortalium ætas, opportunitas, corporis, vel animi vires ſufficiant, ut ab ſe uno hæc abſolvenda ſperet. Quorſum igitur

tur

Digitized by Google

tur hæc diſputo? Ut intelligatis quam neceſſarium ſit, ut ex aliorum laboribus eligamus, nobis quod ex uſu ſit; Ut videatis, conſulendos eſſe a nobis mortuos, ſi vivos imperitiæ primo diſcentium, ſi eos primorum experimentorum periculis, eripere ſtudemus. Ita ſe res habet, vel de integro ſemper eſt ineunda ratio, adeoque unius ubique induſtria ſtabit vel cadet medicorum ſcientia, quod quam abſurdum ſit, patet; vel inevitabilis incumbit neceſſitas legendi ſcripta eorum, qui ante nos de hac arte commentati ſunt.

De hoc quum liquido conſtet; quod ſupereſt, inter illos præter omnes noſtra attentione digniſſimum eſſe Coorum Principem, haud equidem difficulter demonſtrabo. Quodcunque in adverſaria medica referri meretur, ut ſcribendæ hiſtoriæ & dirigendo ratiocinio inſerviat, tam evidens ſit oportet, ut de eo ſanæ mentis dubitet nemo, vel cum ratione diſputet. Neque minus neceſſe eſt eadem illud narrari ſimplicitate, qua ſenſibus ab ipſa natura revelatur; Huic omnis nocet factorum immutatio, obeſt additamentum aut detrimentum rei vel minimæ. Talia quæ ſunt, clara, vera, atque æterna erunt, & relata ad cauſas indagandas eam habebunt rationem, quam in Geometricis data habent ad quæſita. Quiſnam vero aptus erit, in factorum hiſtoria, ſolam naturam ducem ſequi? Quis non divagabitur? Quis dubitandi occaſionem evitabit? Solus ille, mea quidem ſententia, qui omni partium ſtudio liber, nulli opinioni ſerviens, omni denique præjudiciorum amore vacuus, ea diſcit, ea recipit, ea narrat, quæ videt. Hic autem provocare juvat ad unumquemque Veſtrum, cui Veterum placita, vel Recentiorum ſuper hac re ſcripta excuſſiſſe, volupe fuit. Recolatur memoria, atque inter tot Scriptorum millia, unus modo nominetur, qui & ſua tractet, & ad liberæ veritatis ſanctitatem caſtigatus ſit. Solus ille noſtræ ſcientiæ Conditor, mira hic puritate nitet, ſolus liber eſt. Nuſquam precario quatuor elementorum figmento, vel editis inde ſuppoſita nativitate quatuor primariis qualitatibus morborum fata obſcurat, vel nativos ſanitatis inquinat colores. Nunquam inanis de prima temperie ſimplicium vitæ ſtaminum diſceptatio ejus animo offecit, quo minus in veros rerum eventus penetraret. Fruſtra in prudentiſſimo Viro acria illa de calido innato, de radicali humido certamina quæſiveris. Non ullibi tot ſubtiles, atque adauctis evanidas diſtinctionibus, morborum atque cauſarum differentias apud magnum medicinæ Parentem invenire eſt. At joco quidem ille, refutatione dignus ſeria, qui ludicra opera abutens, Chemicis deceptum fabellis Præclarum Senem, orbi imponit: quaſi ſcilicet ſuavia illa de acido, & ſale ex cineribus reſuſcitato ſomnia, tantum optimæ menti veternum incuſſiſſent; ut in deſcribendis natura & remediis malorum haud deliraviſſet aliud. Non ita eſt. Meruit hanc laudem & meruit fere ſolus, quod non viſa nullibi effinxerit, quod videnda nunquam neglexerit, quod opera naturæ narraverit, non autem detorſerit, vel mutaverit, quo labili aliter Hypotheſi honos permaneret & perennitas. Qui, quum talem ſe geſſerit omni vita, digniſſimus certè fuit, qui duraturam per tot ſecula obſervatorum delineationem poſteris conſecraret: atque vel hoc nomine omnem bonorum diligentiam, omnia ſtudia ad ſe trahere meretur. illi tamen jure adjungas paucos quidem, ſed ejuſdem caſtitatis obſervatores religioſos, ex ejus doctrina ſapientes Aretæum ex Cappadocia, atque Ruſum Epheſium, vel alios, ſed paucos admodum ante Galeni tempora, Græcos. Componantur vero Coorum oraculis cæterorum, qui de medicina ſcripſerunt, inventa. Vah quot commenta opinionum! Quibus decepti, pars rerum apparentias eo narrant ordine, quem ſuaſit, cui ſerviunt, Philoſophorum ſecta, alii rerum faciem ementitis coloribus deturpant; reliqui vero parum ſolliciti de factis, indagini cauſæ phyſicæ, omne applicant ingenium.

Alterum, quod in hiſtoria medica requirit ratio, eſt dictionis ſimplicitas res ipſas brevi & perſpicuo ſermone explanans. Quo ſales? quo joci? quo fabulæ? ubi res agitur maximè ſeria, atque præ aliis graviſſima? Abſit ſtudio conquiſita vocum obſoletarum obſcuritas! abſint Rhetorum flores, & verborum lenocinia! abſit vana & in hoc negotio intempeſtiva Hiſtoriæ antiquæ oſtentatio! Neque ſub-

acti Vir judicii pompoſam variarum de quæſita veritate ſententiarum enumerationem deſiderat, neque ſubtilem & præmaturam cauſæ ultimæ inquiſitionem. Literatorum epulis ſuaviſſima hæc condimenta ſtomachum movent illi, qui id unum ſedulo operam dat, ut certa & clara ſigna atque remedia utriuſque valetudinis addiſcat; qui id ſibi inprimis credit negotii datum, ægris ut placeat, non eloquentia, ſed ſanatione. Nos, quibus nihil penſi eſt ſcire quid mellita lingua, quid acre ingenium de medicina dictet, Hippocratica folia, Sibyllinis veriora, revolvamus; in quibus gravia naturæ oracula ſonant. Illis intento, non obtunditur judicii acies verborum obſcuritate; ambagibus reſolvendis, conciliandis adverſis bonum non conteretur otium; Sed ſenſu turgens Laconum brevitas, Attica perſpicuitate facilis, graviſſima rerum pondera legentibus revelabit. Si ab uno diſceſſeris Hippocrate, quis illi par? Si uſquam, hic vero locum habet vetus illud, rari boni. Qui enim animi inſtruendi ergo ad reliquos adit Auctores, vel recocta reficietur crambe, aut meram offendet barbariem, aut poſtremò affectatam, ſed inopportunam oſtentationem linguarum, Antiquitatum, Hieroglyphicorum & fabularum. Adeò pauci ſplendorem referunt artium præclariſſimæ debitum. Dum enim inter Arabas, atque barbaros Galeni interpretes ſpurcitiem ſermonis deteſtamini, apud eruditos, qui in Hippocratica commentantur, plura invenietis, quibus diſertum oratorem, quam quibus utilem ægris perficiatis medicum.

Sed ego hæc omitto, reſtant enim alia, & majori pondere argumenta, quorum vi, omnibus aliis præferendus demonſtratur Hippocrates. Verum ad quid me convertam? Quid dicam prius? Larga eſt & dubia rerum memorabilium copia. Quid itaque memorabo? An vividam illam, atque nullo fractam labore attentionem animi, qua ad omnia circumſpexit? An admirabilem, neque unquam torpentem diligentiam, qua quidquid ad rem facit, indagavit? An incomparabilem & pluſquam Humanam qua ſuo parta labore orbi communicavit, benevolentiam atque fidem? Quodcunque horum ſpeculatur animus, agnoſcit ubique ſupra invidiam clarum, ubique ſupra humanam ſortem felicem, ubique verum, Apollinis æmulum, Coorum Æſculapium! Quæ ſint, quæ fuerint, quæ ventura examuſſim omnia in qualibet ægritudine referre, ſoli datum fuit oculatiſſimo illi naturæ contemplatori. Si quis advertit animum ad miram illam, qua Prudentia diſtinguit natos per Medicum, Miniſtros, Medicamenta, atque ægrum, in morbis errores, ab iis malis, quæ ipſa morbi indoles produxit, Lynceum ſibi, Phoſphorum aliis fuiſſe pronunciabit. Ego equidem, quod res cogit, ita ſentio A. omnes, quorum memoria exſtat, omnium ſeculorum viros medicos, tot in morbis phœnomena, ne junctis quidem operis deſcripſiſſe, quot nobis relinquenda curavit, ſolus ille arcanorum vitæ ſcrutator. Quis anniverſarias cœli tempeſtates, ut ſolennium morborum cauſas, evulgavit? Hippocrates. Quis peculiares aeris viciſſitudines, æſtus, frigora, imbres, ſqualores, ventorum furores, horumve ſilentia, hos illoſve morbos generare, aperuit? Hippocrates. Quis ex regionum ſitu, natura ſoli, aquarum copia, motu, vel ſtagnis, quis ex telluris exhalationibus, ex montium poſitura; cauſas popularis necis detexit, quis integras hac ſapientia gentes ſervavit? Hippocrates. O ſalutarem generi humano, neque unquam ſatis laudandum Virum. Nam quid Ego, de induſtria illius dicam? Qua vitam, victum, potum, labores, atque mores Gentium examinans, in ortum vernaculi ipſis mali penetravit. Quid memorem relatas ab ipſo eas rerum minutias, quarum adſpectum refugerent ignari, quas tamen illius monitis prudentes ſatis graves experiuntur. Vos, quibus in adyta veritatis penetrare, amor eſt, intrate firmo pectore in penetralia Salutis, quorum atria tabulis Hippocraticis ſuperbiunt, quibus ille naturæ oracula de Aere, locis, atque aquis inſcripſit.

Verum ſi major menti veſtræ cupido, neque veſtibuli ornamento contentis ipſum muſæum ingredi lubet; ite audaces, ut contemplemini Venerandum Senem deſcribendis epidemicis occupatiſſimum: neque mora erit, quin audituri ſitis gravem Sapientis vocem, qua dictat ſuis;

non

Digitized by Google

non obſervanda tantum ſexus, ætatis, atque indolis diſcrimina; non modo notanda exercitia, mores, victum ægrorum; neque aeris ſufficere deſcriptionem, quoties deſignandi ſunt illi, qui hac illave populari peſte præter cæteros egregiè infeſtati fuerunt. Sed videbitis præterea eum depingentem oculorum, capillorum atque cutis nativos colores; cernetis exarantem an lingua volubilis an balbutiens, an vox gracilis an verò gravis fuerit; atque infinita quidem talia, non hic memoranda, ideo omnia vos docet; ut ſingulare cognoſcatis temperamentum eorum, qui graſſanti malo magis obnoxii erant, quam reliqui, qui illis notis deſtituebantur. Eo hæc vobis inculcat, ut ducem habeatis, cujus ad exemplum vosmet in obſervandis ægris geratis. Eo hæc adfero, ut conſtet, ſigna dignoſcendi morbos neminem exactius, propria illis mala neminem accuratius, artem de illorum fatis vaticinandi neminem verius tradidiſſe. Sive illorum primordia, incrementa, exitus, ſive & miras illas, atque raro deſcriptas permutationes addiſcere juvat, ſolus ille honeſto ſatisfaciet deſiderio. Et dubitamus adhuc in noſtrum commodum uti tantorum laborum fructubus! Aut ex eo colligere facta ſine periculo, quæ novo aliter diſcrimine diſcenda erunt?

Sed deficeret dies, ſi cuncta attingerem; Et Vos A. qui perſpicientiam Viri in detegendis morbis admiramini, ut de felicitate, qua eosdem profligaverit, pauca dicam, exſpectatis. Ita enim in artis exercitatione ſe geſſit, ut ſuo docuerit exemplo, poſt nitidam morborum delineationem, haud aliud medico incumbere, quam ut probè compertam, atque ſucceſſuum proſperitate confirmatam eosdem tollendi viam inveniat. In his inveſtigandis, fuerit ne altiori uſus ſapientia, an in communicandis candore animi, haud facile dixerim. Priori certè ſe, altera virtute nos, ab erroris periculo liberavit: Hanc gratos agnoſcere, mirari illam; imitari utramque decet. Nulla Viro in applicando remedio temeritas, Nulla illi in obſervando effectu feſtinatio, Nulla in ſiniſtris eventibus occultatio, Nulla in extollendis proſperis jactantia. Obtemperans morbo, ei imperat: ſuis illum artibus vincit. Dumque deficientis vitæ vires erigit, vel furentis in ſua damna impetus temperat, pauca, ſed certa, vilia, ſed apta, remedia invenit. Non in comparanda Horum varietate, quod vanum, ſed in cognoſcenda vera & tempeſtiva illorum neceſſitate, quod in hac re ſummum, ſollicitus, quibus opus eſſet, & quali eorum exhibitione, cogitavit. Non ad abditas, ſed evidentes, reſpiciendo cauſas, certa & explorata dubiis præferebat. Quis veſtrum non ſuſpiciat? Quis medicorum non imitetur? Quis ægrorum non optet ſuis malis medicum, fulgentiſſimum illud Græciæ dicam, an Orbis Lumen? Ille morborum itinera atque velocitates ſpeculatus, atros Horum alboſve dies obſervans, materiæ morboſæ motibus vel moderans vel obſecundans, ejus cruditates digerens, matura per vias ab ipſo morbo indicatas comitans, eorum receſſus dirigens, expellenda Promovens, imitator denique & auxiliator potius, quam temerario auſu perturbator, omnibus ſalutis, nulli necis artifex celebrandus eſt. Nocentia, quæ ſors, juvantia, quæ ars vel caſus, obtulit, rimatus, remedia reperit; tempus, modumque quo hoſtem viſceribus excutit ſibi permiſſa natura, contemplatus, utendi medicamentis regulas ſtabilivit. Ea poſtquam annoſa, & quotidie exculta munivit experientia; poſtquam mille eventuum felicitate comprobata dedit; tum demum ſatis idoneè inſtructum ſe exiſtimavit, qui Herbarum, foſſilium atque animalium virtutes traderet. Neque nudas enarraviſſe illas contentus, cautelas addidit & monita, quibus artis imperitos ab ejus exercitio arceret. Si vera audire juvat, ſi vera eloqui ſine invidia licet, hæc vera eſt, hæc ſola ægrotis ſuccurrendi via. Non eſt, non invenietur alia, niſi qua in perniciem humani generis, non in ſalutem, itur. Unica hæc admirabilis, Utilis, imo propè divina eſt, quam calcavit, quam nobis & opere & verbis Præmonſtravit artis Auctor.

Vos, O præclari Juvenes, Sacrata Phœbo Pectora, quibus re quam oratione convinci gratius, ipſam accedite ſcaturiginem in vitæ ſolatia ſalientem; cujus ſalutari lympha diffluunt, quæ de Morbis, de Affectionibus, de Internis, atque de præ-

dicendi Arte vobis volumina dedicavit; Heu! quantum deſcivit ſequutis dein ſeculis a priſca gloria Medicina! Quam turpiter ab efficaciſſimo artis Magiſtro, Uſu, ad figmenta ludentis ingenii defecit! Damnoſa quid non imminuit inertia! dum ab laborioſa obſervatione, ad Philoſophorum placita, ab dictatis naturæ, ad garrulitatem, ab Hippocratis effatis, ad lubidinem fingendi devolutam dolemus! Quis æquo ferat animo jactari palam & ubique ſanationes malorum, quæ, ſi jactata medela pellere tentes, irritata & aucta, non ſublata, neque ſopita indignamur? Cuinam ea lenitas, ut non commoveatur tot circulatorum Panacæis? Apage anili vix dignas lucubratione Perſonatorum Chemicorum fabellas! Apage vana promiſſa, in artis Hermeticæ dedecus nata! Apage Cyclopas, qui Phœbi ſacra Vulcano dicant, qui artium utiliſſimæ Chemiæ uſum in cyclicorum technas convertunt! Quantæ tamen auctoritatis hæ nugæ pluribus habentur, neque naris tamen obeſæ viris! Quaſi ſatis non fuiſſet ſimplicium numero, compoſitorum confuſione, methodorum mole obrui, niſi in malorum complementum impudentis ignorantiæ portenta acceſſiſſent! Sin vero ad alios te converteris, minus formidoloſa quidem, ſolida tamen in hac re vix reperire dabitur. Qui enim rerum uſu occupati, rarò ſcripſere; cæteri inventa rationis diſputatione, vel tradita ab aliis deſcripſerunt remedia & medendi formam. Reſtat ergo, nam plura urgere vetor, in omnes optimus Hippocrates.

Sed alia aliis mens eſt, durum his, atque alienum a veritate videtur, quod perſuaſum volumus; quos quia, neque rationis ſpecie carent, audire fas eſt. Nonne, rogant, obſervationis uſu conſtat Medicina? Ajo. Nunquid ergo temporis filia, ab eodem incrementa capit? annuo. Ergo ſub Primæ artis Conditore infans imbellis humi ſerpſit? neque id negaverim. Itaque ſub primo inventore Hippocrate rudis, tot dein ſeculorum cultu polita, hoc tempore maſculo vigore ſplendet. Id vero affirmantem multa neſcire neceſſe eſt: Errat qui ſuis modo Sapuiſſe Virum credit, & rem ignorat. Teſtor Hiſtoriarum monumenta, quæ docent ab Apolline, primo inter Grajos Medico, oriundum Hippocratem, primævæ in Græcia medicinæ arcana hæreditario jure poſſediſſe. Phœbi proles Æſculapius tradita ab eo ſecreta perfecit, ſuiſque inventis aucta poſteris reliquit: ab hoc dein deſcenderunt, quæ admiratur antiquitas, medicinæ lumina! Celebrat enim Chriſamidem, Cleomuttadem, Theodorum, Soſtratem, Nebrum, Cnoſidicum, Hippocratem majorem, atque noſtri Genitorem Heraclidem, omnes medicos, omnes arte claros. Adeo ut in Hippocratem de traduce in traducem propagata ſint artis myſteria; quem recta ſerie ab ſtirpe nonum decimum in ſua familia fuiſſe medicum accepimus. His ubi curas, diligentiam, longævam ætatem, peregrinationes artis ergo per Babylonios, Ægyptios, Seras & Indos ſuſceptas, addideris, liberatus hoc errore, rudem Medicinæ admotum non arbitraberis. At ille, quamvis tam amplis ſuæ gentis inſtructus eſſet præceptis, non acquievit; intelligenda aliorum dogmata putans, quæ jam tum evulgata erant expendit. Erat ea tempeſtate fama notiſſimum in Cnido ſanum, cujus parietes undique obvelati tabulis, in quibus continebantur Hiſtoriæ pulcherrimarum in facienda medicina obſervationum; Hoc ille Juvenis admodum inviſit, ſibique exarata deſcripſit, factus Cnidiorum arcanorum Symmyſta. Neque adeo infantem tum medicinam fuiſſe credet, cui, vel eo tempore in ſectas eam diviſam, ſcriptis evulgatam, atque adfinium diſciplinarum auxilio promotam fuiſſe ex hiſtoria notum eſt.

Plura adferre ſuper hac re ſuperſedeo; inſpiciat, cui lubet, libros de priſca medicina, de victu ſalubri, de cibo acutorum, & de iis, quibus manus medetur, omnes Hippocratis conſcriptos ſtylo. Unum addam, ex innumeris, quibus acceptam a Parentibus vel Extraneis medicinam ipſe provexit. Atque tale quidem id fuit, ut ipſi uni proprium, ipſi ſingulare fuiſſe, rerum omnis memoria teſtetur. Theſſalum majorem natu filium in Theſſaliam, Draconem, qui alter ab illo annis erat, in Helleſpontum, Polybium generum ſuum in aliam Græciæ regionem, tum ingentem Diſcipulorum numerum dimiſit per reliquam Hellada, omnes imbutos artis

tis

tis regulis, omnes inſtructos remediis, ut per totam Græciam ægris mederentur. Hi expoſitos in trivia ſanare, morborum eventus, remediorum effectus annotare, ad Hippocratem cuncta referre. En vobis adverſariorum Theſaurum! En modum adquirendæ ſapientiæ medicæ verum! Hæc felicia artis fata! Hæc fortunata tempora! Quum unus, atque idem Sapientiſſimus tot Artificum peritorum opera uteretur! Quum omnium Coryphæus tot labores, tot experimenta aliorum ſuis perficiens in corpus redigeret ordinatum! Eant jam, qui ignorantia adflati vel invidia tanto Viro obtrectant. Comparetur illi quem volunt; quam diſpar erit ratio. Alii, quid unus, hic, quid plurium induſtria valeat, exhibet: Alii, ſuis modo vident oculis, hic multorum uſus eſt acie: Cæteri per ſingulos ægros, hic per eorum agmina experimenta fecit: Pauci, quid intra arcta unius Urbis pomæria morbi ſit, tradiderunt, Ille, quæ in tot vicos, urbes, regiones, & regna lues graſſaretur, obſervabat. Hanc Ego Cauſam, quo minus alios huic pares ſtatuamus, inprimis magnam puto. Profectò, Sapientia artis major longe in illo fuit, qui tantis ad medicinam auxiliis uſus eſt, quam in reliquis, qui, quamvis cætera æquales, his deſtituti fuerunt. Atque inde natam arbitror, eorum, quæ ſcripſit, æternitatem; Hinc ortam puto, illorum qua viginti trium ſeculorum examen ſuſtinuerunt, integritatem. Evolvatur illorum ordo, mutata Hippocraticæ veritatis facies nullibi apparebit. Excutite Grajos, cognoſcite Romanos, verſate Arabas, repetitam atque confirmatam ubique invenietis doctrinam Hippocratis. Ex his enim, quorum ad nos memoria pervenit, Diocles Caryſtius, Aretæus Cappadox, Rufus Epheſius, Soranus, Galenus, Ægineta, Trallianus, Aetius, Oribaſius, & alii, quidquid habent eximii, Illi debent. Romani, quos inter Celſus excèllit & Plinius, Hippocratem Numinis loco habent, ad ejus effata, ut ad oracula, confugiunt. Arabum optimi purum putum deſcribunt Galenum, qui ubi verus ibi totus Hippocraticus eſt. Inter recentiores de medicinæ uſu ſcriptores, paucos, ſi ulli ſunt, Veterum perfectionem attigiſſe dolendum, quum reliquas artis medicæ partes cum gloria eos exornaſſe, atque priſcorum inventa, longe ſuperaſſe exſultemus. Unum eximium habeo Thomam Sydenham, Angliæ lumen, Artis Phæbum; Cujus ego nomen ſine honorifica præfatione memorare erubeſcerem: quem quoties contemplatur, occurrit animo vera Hippocratici Viri ſpecies, de cujus erga Remp. Medicam meritis nunquam ita magnifice dicam, quin ejus id ſit ſuperatura dignitas.

Sed reverſo, unde me deduxerat Optimi Viri contemplatio, objicitur: An ergo ſolius Hippocratis intellectum Medico ſufficere, aliorum labores illi nec decoros, nec utiles, neque neceſſarios exiſtimem? Minimè. Ingentes Viri defectus, quos habuit, quos agnovit, ſciens, minimis tamen urgeri demonſtrans, optimum prædico. Inter ignariſſimos autem habear, Si Veſalii, Aſellii, Harvæi, Pecqueti, Uberii, VVhartoni, Drelincurtii, atque Bartholinorum, quibus corporis humani fabricam explicarunt, inventa ignorem; ingratiſſimus audiam, niſi venerabundus illorum dignitati aſſurgam. Uni Malpigio liquorum ſemitas, Spirituum rivos, Uni Malpigio Dædaleam viſcerum ſtructuram, Uni Malpigio quidquid ad totam corporis compagem ſpectat, patuiſſe, quis ignorat? Summos in re Herbaria profectus & novi utcumque & laudo: Caſtigatam ſeculi induſtria Chemiam amo, atque colo. Mechanicorum, Aquilegum, atque Phyſicorum radiis illuſtratam eam ſcientiæ partem, quæ naturales corporis actiones applicat, atque hoc nomine Boylæi, Borelli, Bellini, Malpigii, Pitcarnii atque aliorum utiliſſimos eſſe conatus, omnis clamabit poſteritas.

Quapropter, ut quæ ſentiam liberè, ſed compendio dicam, non inepte equidem, opinor, is, qui Geometrica atque Arithmetica primo inſtillanda, ſuadebit, animis eorum, qui Phœbo devoti ſunt. Hujus conſilio ipſa ratio, ipſe ſuffragabitur Hippocrates; imo ejus ipſe filio ſuo, in datis ad eum litteris auctor eſt, addito illo argumentorum pondere, quo vel invitiſſimo aſſenſum exprimat. His imbuto, præclara hujus ævi inventa addiſcenda per omnes medicinæ partes. Poſtremo autem, ubi, quod primarium eſt, artis exercitio

ſe accingere ſtudent, ubi morborum fata, ubi Sanandi Regulas addiſcere cupiunt, tum vero ante omnes alios conſulenda Hippocratica, arbitror. Unum reſtat hominum genus huic adverſum ſententiæ: quibus placet ex Univerſalibus rerum principiis, materia, motu atque figura corpuſculorum, a priori. ut vocant, demonſtrare ſanitatis, morborum, & medicamentorum naturas. Poſtulatorum illi copia, datorum inopia, haud quaquam deterriti, indeterminatam effingunt Hypotheſin, ex cujus aſſertione ſi via analytica & plauſibilis ratiocinii ſpecie unum alterumve ſatis generale deduxerint, rebus id applicant, atque inde ſanandi regulas ex ſuo ingenio excogitare non verentur. Verum, quanta ſpe decidant, tum demum conſtat, ubi hæc ſubtilitatis figmenta rebus gerundis adhibere, cum ſummo ægrorum damno experiuntur. Atque utinam hi, quibus Mathematicorum viam laudare ſolenne eſt, re illos, non verbis modo, ſequerentur. Diligentius data, prudentius demonſtrationes, tardius concluſionem, formarent. In ſolvendo problemate non ad unam forte obviam, ſed ad omnes, quæ propoſitionem determinant, conditiones attenderent. Figuras adeoque incognitas, velocitates incompertas, meatuum obſcuritates, Elementorum generalia, pro claris atque diſtinctis demonſtrationum fundamentis non admiſiſſent. Quid enim jubent Geometrarum leges, in demonſtrationibus rerum naturalium, quæ ſemper ſingulares, definitæ, atque ab aliis omnibus per minima diverſæ ſunt, colligenda eſſe quæcunque ullo nomine ad eas ſpectare obſervantur, ſive has præcedant, comitentur, vel ſequantur: illa dein collecta monent cognoſcenda eſſe ſingula quam clariſſime, denique ad hæc omnia ſingulatim probe cognita attendendum quam accuratiſſimè, atque ita demum concludendum, prout hæc omnia ſimul exigunt, ſeveritate ſumma. Ita res ratiocinia, non hæc illas, determinarent. Ita concluſiones non vagæ eſſent cuilibet aptandæ quæſito atque abſtractæ, ſed definitæ, exactæ, atque rem hanc ſingularem, prout eſt, deſcribentes. Tantum ergo abeſt, detrahi obſervationum dignitati per Mathematicos, ut contra nulli clarius earum pretium demonſtrent. Sequantur itaque, id enim unice ſperamus, optimos veritatis Cultores Geometras! Quam arctos fines ſuis habebunt fictionibus! Quæ horum ſeveritas præcipiti illorum ratiocinio moderabitur! Quam dura ipſis incumbet neceſſitas imitandi Hippocratem, antequam ratiocinia valere in hac arte poſſint. Atque his hæc ſufficiant! Rationi enim quiſquis dicto audiens, haud difficulter ab errore reſipiſcit. Alios autem non moramur, qui, neſcio quibus inſulſis ſalibus, aut tectis inviſibilium machinulis ſuperbi, vix ſibi viſum vilipendunt Naturæ Genium. Illis equidem, ſi quidquam fuiſſet penſi, non tam inepta de ſummo Viro judicia evulgaviſſent.

Ad Vos, quorum pectora Salutis humanæ amor inflammat, Ad Vos, egregia Juvenum manus, mea ſe tandem convertit Oratio. Utile inprimis eſt, atque decorum conſilium, quo illi ætatem devovetis ſapientiæ, cujus uſus miſeris mortalibus cœleſtis habetur. Omnem laudis meretur memoriam ſpectata ſatis ſollicitudo, atque induſtria, qua perfecte prius diſcere, quam exercere, ſtudetis eam artem, cujus abuſus humanæ genti peſtiferus atque exitialis eſt. Audiviſtis ea, quibus inſtructos eſſe decet Medicinæ candidatos; Audiviſtis, ubinam illorum vobis liberalis detur copia. Quis enim Veſtrum ignorat, quos ſuis Hippocratica Pandora Theſauros diſtribuat? Horum & cupidi & potiri eſtis capaces. Eſt enim in medio poſita palma, volens facilisque ſequitur, Vos inprimis, quibus innatæ dotes arte cultiores omnia felicia, omnia pulchra promittunt. Divitiæ, decus, gloria vos expectant, quique hæc longe exſuperat, animus pulcherrime actorum conſcientia lætus. Si ergo ad Sapientiæ, cujus hæc præmia ſunt, Principatum adſpiratis, Illum ſectemini, qui eam condidit: facile iis artibus hanc ſcientiam augere eſt, quibus initio parta fuit. Non eſt, quod ignorantiæ pericula, dubitationis ſcrupulos, temeritatis errores horreat, qui conſulit effata Maximi Medici: luculenta eſt, pura, omnique errorum fœce purgata doctrina, quæ tot ætatum, hominum, artium atque experimentorum opera caliginem diſcuſſit, qua involvebatur tecta verita s.

ritas. Qui medicæ laudis gloria ducitur, haud felicius eam conſequatur, quam ſi audiverit Hippocratem: Hippocratem, qui peritiæ fama perruptis Hellados clauſtris, in Perſiæ regiam atque hinc per totum tranſvolavit orbem: Hippocratem, qui æterna artis gloria decoratus temporis edacitatem incolumis ſuſtinuit: Hippocratem, qui omnes Humanos, quid Humanos memoro? Qui divinos honores vivus accepit, mortuus ſibi confirmavit. Eumne ſequi dedecori cuiquam fiet? Eum? Quem & Theſſali, & Coi, & Argivi, & Macedones & Athenienſes, quem & Phocenſes & Dorienſes ob ſervatam arte Patriam cæleſti honore decoraverunt? Quam laudabile, quam glorioſum eſt eum imitari, ad quem colendum omnes Bonos habemus auctores! Quam turpe, eum contemnere, quem Illyrii, quem Pæones, quem Barbari Reges publicis legationibus, ut genium tutelarem imploravere! At, ſi quem honeſta magis rerum, quibus vita commode fertur, quam gloriæ cupido tenet, talem ſe gerat, ut Illi reddatur ſimilis; cui Perſarum Rex, auri quantum vellet, obtulit, cui tot Gentes tanta munera, virtutis præmia, miſerunt. Quot nobis Hiſtoria Viros memorat, quos ſola Hippocratica Doctrina Regibus charos, opibus affluentes, fama celebres effecit? Vos vero, qui altiora ſpiratis, qui virtutem ſibi ſolam habetis præmium, qui ſapientiam ambitis, cujus exercitatio ægris ſalutaris, Patriæ utilis, Parentibus glorioſa, Vobis honeſta ſit; in hujus Viri laboribus vos exercete. An de peritia ejus dubitetis? quam ſcripta Viri, quam ſecula, quam omnes Boni uno ore prædicant. An vero de fide? Sed hanc res ipſa, hanc omnes celebrant Hiſtoriæ. An de pretio ſcriptorum? Verum artium inventrix atque earundem æſtimatrix optima Urbs Minervæ, eorum Auctori ob evulgata eadem ſacros honores decrevit. At enim, quis dixerit genuinos ad nos codices perveniſſe? Stylus, res, omnes veteres ordine eum ſequuti, atque inter illos Princeps cum Erotiano Galenus. Quid ergo! Quum tuta & expedita, quum decora atque utilia omnia cernatis, hunc amplexemini, qui horum Vobis Auctor. Si placet, en paratum me adhortatorem, en ſocium; qualem vultis, habetote! Vobis operam meam, Vobis, ſi quid in me laudabilis poſuit natura, ſi quid effecit exercitatio, id omne dico! Veſtris prodeſſe ſtudiis, ea demum votorum mihi ſumma! His dum invigilo erit hic mihi labor, hæc mei inſtituti ratio; Ut ſcilicet in deſcribenda primo loco corporis humani fabrica noſtri ſeculi locupletiſſima inventa promovendæ medicinæ applicentur. Illuſtratum ſpeculatione noſtræ compagis animum exhilarabit deinde contemplatio tot, tamque diverſæ indolis liquorum, qui per Mæandros dædaleæ machinæ circumacti, variis locis varii oberrantes, vitæ motuſque nobis officia præſtant. In hac vero materie exaſcianda, Helmontii, Boylæi, Tachenii atque Travagini opera utentes laudem Chemiæ Juſtam agnoſcetis. Hac in parte fulgebunt illa de transfuſis atque injectis in vivorum venas liquoribus experimenta. Hæc ubi experientia atque ratio illuſtraverit, dabo operam ut fide Hiſtorica enarrentur ea, quæ ægro vel ſano actiones eveniunt ſpontaneæ vel arbitrariæ: Ubi opus erit conſulero Veterum atque Recentiorum obſervationes, quibus præfulget Hippocrates. Ex his dein ſummo collectis ſtudio, tanquam ex datis problemata naſcentur, in quibus ſolvendis Mechanicorum, Aquilegum atque Chemicorum imploranda auxilia, & Geometrarum methodus, ea tamen lege, ut facta ſemper factis potius explicentur, quam figmentorum licentia. Recreatam hac ſpeculatione & firmatam mentem res ipſa methodo medendi adjunget; in hac vero ſtabilienda Hippocrates, Sydenhamus atque pauci præter hos veri Medici conſultores nobis & auctores erunt. Denique horum præcepto firmis, obſervandi arte, dignoſcendi judicio, providendi ſagacitate, atque agendi prudentia inſtructis, quid aliud incumbet, quam remedia horumque indicare fontes? Veterum hic ſimplicitate non contemta, quæ Chemicorum labor bona dedit, adjungam, horum præparationes ipſo vos opere docebo. His finibus coercebo mea; hæc decurſui meo meta erit. In his quicunque meum conſilium, vel adjumentum ſibi aliquid efficere poſſe judicat, ſuo me jure utatur! Altiora quidem illa quæ Medicum conſummant, Clariſſime hu-

ma hujus Academiæ Lumina, Artis Salutaris Profeſſores, vobis demonſtrabunt. Cæterum Ego Illos ætate, ſapientia, & loco Priores, conſilii, factorumque meorum Auctores Venerabor. Ut ita una mente, uno animo ornandæ Salutis Ædi invigilemus! Utinam his pro voto inchoandis, atque omnis vitæ curriculo perficiundis vires dederit aptas Salutis Auctor & Conſummator Deus! Tum demum conſiderem aliquam me poſſe gratiam referre vobis, Viri Illuſtriſſimi, Minervæ Batavæ Curatores, Patriæ Patres. Neque enim me fallit, quantum cum maximo Veſtro favore negotium ſuſtineam. Veſtræ Munificentiæ, Ampliſſimi Viri, me ſupra reliquos mortales devinctiſſimum ſemper profitebor. Tantis beneficiis, Veſtriſque de me conceptis votis, ut pro ea, qua ſum tenuitate, utcunque reſpondeam, ſummis animi & corporis viribus acerrime annitar! Hanc a Vobis inire gratiam, quæ vigilando, agendo, bene conando conciliatur, ſumma ope affectabo. DIXI.

ORATIO II.

DE USU RATIOCINII MECHANICI IN MEDICINA.

HABITA

In Auditorio Magno XXIV. Septembris A. MDCCII. Cum tertii ſuæ Stationis anni labores auſpicaretur.

QUi corporum vires, ex mole, figura, & velocitate, vel aſſumtis, vel deprehenſis obſervatione, calculo æſtimant Geometrico, Mechanici appellantur. Quos ipſe Artis uſus, claraque demonſtratæ veritatis lux, Sapientibus adeo commendavit, ut aliam omni æque laudatam ſeculo, omni æque comprobatam ſuffragio, temere non inveneris. Miram profecto, & inſperato rei eventu humana fere altiorem Sapientiam! Illa enim certis quidem, ſed paucis admodum, iiſque vulgatis ubique principiis fundamenta debet ſubtiliſſimi cujuſque & difficillimi inventi. Poſtulata ideo Scientiæ hujus ſordent his, qui fronte prima decepti rebus pretium ſtatuere, vel obſcura tantum ſuſpicere ſolent. Artium vero ſeveriſſimæ ſucceſſum quiſquis ſpectat, ſummo eam ingenii cultu digniſſimam habet, quia fundamento ſubnixa tam plano Hominum robur longe ſupra vires Generis Humani evexit. Ejus quippe effectu nulla datur immobilis moles, licet motorus minimo valuerit agendi momento. Quare utilitatem ejus omnis civilis, omnis agnoſcit militaris diſciplina. Hanc aliis artibus neceſſariam non tantum idonei judices, ſed & vanæ gloriæ ex ignara laude aucupes imperiti celebrant. In ſola medicina ſpernitur, vel prætervisa nihil boni præſtare vulgo cenſetur. Quod ipſum tamen adeo ego alienum a rei veritate, adeo calamitoſum fundo medico habeo, ut dicendi argumentum hac mihi hora aliunde non petiverim. Neque Veſtram exſpectationem, neque mea me vota feſelliſſe crediderim, ſi plani ſermonis perſpicuitate evicero, *Mechanices in Medicina uſum eſſe ſummum, neceſſitatem maximam*. Quæ agitanti ubertas rei verborum apparatum præcidere videtur. Sed reficit me Veſtra in judicando ſpectata ſatis ſinceritas, quæ damnata dudum exordii

illi demulcentis lenocinia ab loco hoc, qui ſoli veritati ſacer, relegavit. Rem itaque ipſam libere exordior; maxime quum ſevera veritas patientiam quidem & attentionem imploret, gratiam vero repudiet & odia.

Generalem corporis naturam nullos definiviſſe verius quam Mathematicos tam clarum habeo, ut litem de fide hujus aſſerti exſpectem plane nullam. Quæ vero ſingulari cuique, prout in rerum natura exiſtit, corpori propria ſit indoles, ex univerſali hac Geometrarum idea à priori nullus rite deduxerit. Illa enim ex ſola collectione communium nata, ſecluſo accurate omni eo, quod unum ab alio diſtinguit, juſto ratiocinio non dabit concluſionem unquam, quæ peculiarem corporis naturam explicet. Ab hac ipſa tamen pendet primario vis agendi, qua unum præ alio corpus pollet: adeoque illa ignorata & hæc incognita lateat neceſſe eſt. Ignota igitur hæc detegere quiſquis amat, ex ipſa re ſingulari conditiones eruere debet, quæ procacem aliter ratiocinii libertatem in indaganda rei indole exacte determinent. Has vero certo nullus novit, niſi ille, qui ſenſuum experimento obſervandos corporis cujuſque effectus perſpexit. Habent ſc. hi rationem eorum, quæ ex natura propria rei indagandæ fluunt; ſingula ergo horum unam hujus proprietatem, collecta vero ſimul integram ejus naturam abſolvunt, qua ſenſibus patet. Quicunque autem ex his ipſis liquidiſſime prius perſpectis, more dein Geometrico ea demonſtrat, quæ clara & individua ſequela inde elici poſſunt, plura longe deteget, quam ſenſuum auxilium revelâſſet unquam. Neque tamen ipſa hæc poſteriora vera minus prioribus, neque minus apta uſui erunt. Præter binas haſce, tertia non datur, quæ peculiarem corporeæ cujuſdam machinæ conſtructionem referet, clavis. Quarum utraque id evincit unum, humanum corpus idem eſſe natura toti, quam contemplamur, Univerſitati rerum. Senſu teſte & ratione judice nil habet præter cætera eximii, ſi ſeria ſpeculatione principia ejus luſtraveris, niſi quod ex pluribus, diverſiſque machinis influxu humorum agitatis illud poſſidemus conflatum... Conflatum verò hac conditione, ut adunatarum partium effectus ſit plures producere, eóſque varios valde, motus, qui mechanica plane evidentia ex mole, figura, firmitate & nexu partium inter ſe, fluunt. Quod confirmatur ſatis, quoniam ſolo mechanico motu deſtructa harum partium una, vel ſoluta tantum vinculi tenacitate fruſtra eundem deinceps effectum ſperamus. Humanum ergo verum, eſt, quale Mechanici ſpeculantur, corpus, habet adeoque id omne, quod clara hujus ſpecie exhibetur. Eadem igitur lege, qua mathematicum illud & humana hæc machina explicabilis arti geometricæ erit; ſi modo pro datis aſſumuntur, non quas arbitrium mentis ex infinita poſſibilium varietate pro lubidine finxit; ſed ſenſuum uſu probe compertæ dotes ejus peculiares. Quarum plurimas anatome, vario equidem detexit artificio, obſervando majorum, quibus componimur, partium definitam ſtructuram. Plura in minoribus pulcherrimum detexit microſcopii inventum, ſimilem his, majoribuſque naturam demonſtrans. Sed & liquidorum ſcientia revelavit multa, quæ humorum per vaſa noſtra circumactorum ingenium, impetum, directionemque determinant. Quare, aut ex omnibus his nihil lege ſcientiæ deduci poterit unquam, aut ſoli mechanicæ in cognoſcendo, adeoque & in gubernando corpore humano palma tribuenda erit. Nihil veri, nihil certi, nihil quod ex uſu ſit, ex tot manifeſtis obſervatis deduci poſſe, ſive ea quis rite expenderit ſingula, ſive emendatiſſimo ratiocinio inter ſe comparaverit univerſa, quis credet, quis aſſeret? Languentis certe animi tardum nimis torporem, & ingratum plane pulcherrimorum, quæ poſſidemus, inventorum neglectum, qui ſic loquitur, palam facit. Deſidioſi eſt nihil agendo deſperare ſemper, vel elevare verbis, facere quæ forte ſolus non poſſit. Quod ſi ratiocinandi lege ignota quidem inde illuſtrari poſſe concedens, quis, mechanicis tamen ſolis id muneris denegat, aliam det quæſo, quæ corporea rectius excutiat, artem. Id qui aggreditur, neceſſarium eſt ut ſtatuat rerum naturam optime explicari per ea principia quæ à quæſita rei natura maxime aliena ſunt,

& per

& per eos, qui ab una, omni Bono probata veri indagandi methodo longiſſime aberrant. Eo autem ipſo tot, tantiſque ſe intricat abſurdis, ut, nulla ejus ratione habita, propoſitum demonſtratum putem. Sed jejuna nimis audit hæc convincendi ratio, cujuſque remotior ab uſu communi vis paucos in aſſenſum cogat! Id verum quin ſit, ſi ex plurimorum captu æſtimatur demonſtrationis pondus, nullus dubito. Quidni ergo, vel horum gratia, in liquidiſſima luce locatam rem ponamus ob oculos; & in ea quidem, qua ſe omnes pulchre uti jactant, quibus mederi cura eſt. Quæ aggreſſurus vel invitus ſane cogor ex hiſtoria ſtructuræ corporis allegare ea, quæ Rhetorum locis inſueta plane & inaudita, puritati defæcatæ Latinitatis peregrina & barbara, intellectui tamen ipſius rei præprimis neceſſaria habentur.

Maximam corporis noſtri partem arteriis contextam, harumque ſuſtentatam beneficio vigere, clarius eſt, quam demonſtratione ut egeat. Has canales eſſe cruorem, qui caſtigant, inque ſuo dirigunt itinere, quorum, maxima circa cor, ſenſim gracileſcit cavitas, donec præ tenuitate aciem viſus fugiat, vel laniones notunt. Neque minus vulgatum, à corde exortum unum horum truncum explicari in ramos laterales, figura trunci ſimiles, eadem ratione & diviſos rurſus & decreſcentes, hoc tamen artificio, ut truncus recta pergens, in loco diviſionis majori plerumque capacitate aperiatur quam rami, qui ad latera trivii hujus porriguntur. Sinuoſo autem flexu ita hæc omnia vaſa curvari, ut cavitatum latera ad infinitos numero; & magnos, valde angulos ubique inflectantur, hujuſque Spiræ graviſſimos effectus eſſe in ſanguinem transfluentem, obſervarunt à paucis retro annis, qui Geometricas ſubtilitates rebus applicuere Medicis. Quam mirabili vero, quam efficaci fabrica flexiles finxit hos canales Adorandus noſtræ machinæ Faber! Dum à premente intus liquido diſtendi poſſe ſine lacerationis diſcrimine voluit, eoque rurſum fecit ingenio, ut humorem à dilatatione reciproca ceſſantem valido cum impetu cogere, ſe vero in arctiorem capacitatem propria ſponte reſtituere queant. Ultimos autem arteriæ, hoſque minutatim diviſos fines in membrana, ut firma baſi, ordinari ibique per fiſtulas in mutuos occurſus emiſſas hiare inter ſe, ante Malpigium viderat nemo. Ille primus ambages reſolvit & mille viarum dolos, quos pulſa in hos Mæandros liquida pererrant. Sed, o admirabilitatem maximam! o mechaniſmum pollicis divini! Tanta enim accuratione digeſti ramuli æquali hic viæ latitudine porrecti & laterali progenie orbi, primordia venarum, Lymphæductuum, horumque ſinus mutata conſtituunt figura. Hæc ea ſunt, quæ oculi acies, microſcopium, vaſorum in vivis ligaturæ, hydrargyrium mortuis injectum, contemplatio figuræ morboſæ, comparatio denique brutorum, piſcium, inſectorum & plantarum detexit. Præter illa in arteriis ipſis deprehenditur nihil, falſo finguntur plurima. Maxima ergo corporis, eaque efficax valde ad vitam pars, Mechanica deſcriptione, canalis eſt conicus, elaſticus, inflexus, diviſus in ſimiles minores eodem truneo ortos, qui ultimo circa vertices cylindricos retis ſtructura in ſe mutuo patent. Id ſi verum, quod omnium profecto veriſſimum; nonne ſequitur omnes effectus quos ſanguini arteriæ præſtant, tantum pendere ab hac earum fabrica? Nonne & hoc rurſum liquet, omnes ergo illos hinc ſolummodo petendos, & demonſtrandos eſſe? Vos nunc, qui juſti ſedetis hac in cauſa Judices, obteſtor? Quis ea, quæ vel hinc duntaxat oriuntur, veræ demonſtrationis ordine expediet? Solus ille, qui figurarum contemplationi, & oſcillatoriæ virtutis calculo aſſuetus, callide videt, quam multa, quam gravia ex hiſce ſolis demonſtrare queat: ſolus ergo Mechanicus.

Sed patiamur abripi nos admirabilitate hujus arteriæ, brevis certe leviſque attentionis præmium Scientia erit totius fere humani corporis. Illa, ubi depictum antea rete conſtituit, tubos emittit cylindricos adeo arctos qui rubras cruoris ſphæras ore ſuo capere nequeant; unde his recipitur tenuior tantum & excolor pars ſanguinis. En veram vaſis lymphatici ideam! Eadem rurſum ibidem loci arteria recto porrigit decurſu truncum, qui emiſ-

ſis

tis Lymphaticis amplior craſſiorem, rubrumque ſanguinem, ſero liquidiori orbatum vehat. Ecce venarum genuinam originem! Quarum anguſtam primo cavitatem mox ampliorem reddidit infuſa ubique nova per laterales fiſtulas liquidi venoſi, Lymphaticique moles, prorſus ut novum conum, ſimilem arterioſo, eique ad vertices oppoſitum repræſentare diſcat. Perſunctorie tangere quæ debui, vaſa, vah quæ, quamque pulchra, in receſſu recondunt! Arterias, Venas, Lymphæductus, deſcriptumque horum apparatum plano affigas membranaceo, huic nervos intexas, villoſque applices elaſticos, tum convolvas in glomerem, habebis glandulæ fabricam. Quam quoties cogito, uberrimam mirandorum effectuum matrem contemplor, ſimulque ineptiſſimi cujuſque figmenti falſo celebratam ſedem. Tu vero inanes Chimæræ latebras aperiens, Tu maxime Malpigi! Suprahumana induſtria, incredibili labore atque cautiſſima perſpicientia, ſimplici hoc artificio abſolvi ejus compagem, plus quam demonſtras! Quanti vero momenti demonſtratio! glandularum enim aggregato totum fere corpus conſtat! Cerebrum Hippocratico oraculo glandula penicillo Malpigiano depingitur ut ordinata ex arteriis, venis, receptaculis, emiſſariiſque nervoſis moles. Jecur, Lien, Renes glandulis fiunt adunatis. Ipſa humoris genitalis officina artificioſus canalium cylindricorum glomus. Ipſum Embryi dolium, ipſa fœtus aula, ipſe candidi nectaris, quod recens nati bibunt, promus condus hac glanduloſa operantur arte. Oſſa ipſa & membranas eadem fere compaginari ſtructura quis dubitat, niſi cui cedro digna & ære ſcripta Malpigii, Kerkringii, Havertiique nondum illuxere? Lacertis tandem examinandis mentem applicuiſſe rogo ne pœniteat! Huic ſe labori quicunque non ſubduxerit, næ ille ſubtiliſſimæ Mechanicæ artis efficaciſſima inſtrumenta clariſſime reperiet! Muſculus enim omnis nonne ex minoribus ſimilibus componitur? Ultimus vero quid, quæſo, villus eſt? Non aliud certe, quam nervoſi & anguſtiſſimi canalis dilatata, ſimulque attenuata pellis canali, unde oritur, cavum formans amplius ſoloque inflatum ſpiritu. Hujus vero quam immenſa ſit machinæ potentia, ſcite novit, qui hydraulica Mariotti experimenta contulit Carteſii Mechanicis. Pulmones contemplemini, diverſæ à cæteris ſtructuræ, ſaccos habebitis elaſticos, ſphæroideos, qui abſciſſo coni vocalis appenduntur vertici; horum ſuperficies maculis retis ſanguiferi ornatur; &, quod mira hic arcana velat, incilibus fere caret lymphaticis. Ergone, Cogitatis forte, admirabilis illa, illa tam artificioſa Hominis machina Simplici adeò perficitur apparatu! Certè non fit alio. Habeat hanc, qui volet, ob ſimplicitatem, vilem! Mechanice Organum id laudat, ejuſque Auctorem celebrat ſapientiſſimum, quod quæſito effectui producendo aptiſſimum, ſimulque inter omnia, quæ eundem præſtare poſſent, ſimpliciſſimum ſit. Quid tandem ex hiſce concludemus? Corpus nempe humanum machinam eſſe, cujus ſolidæ partes aliæ ſint vaſa liquidis coercendis, dirigendis, mutandis, ſeparandis, colligendis, & excernendis apta; aliæ verò inſtrumenta mechanica, quæ figura, duritie, nexuque ſuo vel fulcire alia, vel definitos motus exercere queant.

Peccabo in patientiam veſtram veſtrumque decus, ſi cuncta examuſſim explico. Id unum bona audietis cum gratia: Hippocratem cum integro, quem ſequutus eſt Babyloniorum, Ægyptiorum, Græcorumque choro, cum integra, quæ eum ſectata eſt Grajorum ſchola duo hæc, non alia detexiſſe. Arabas omni induſtria, omni anatomes cultu tertium addere potuiſſe nunquam. Inſtauratorem anatomes conſulite Veſalium, hujus æmulos Euſtachium & Fallopium, tum immortales inventis Harvæum & Malpigium, & hos, qui ſinguli novis antiqua emendarunt Aſellium, Pecquetum, Bartholinum, Dathirium, Bellinum, Gliſſonium, VVharthonum, VViliſium; his jungite juxta leges mechanicas anatomicos Lealem & Louvverum, quique in abditiſſima penetrarunt, Hokium, Pouvverum, Leeuvvenhoekium, deprehenſuri eſtis omni arte, omni artis adjumento bina, quæ dixi, nec inventa alia. Cur alia ergo fingere precario quempiam patiemur, nobiſque imponentem in æternum verba dare? Ubi Elementis, qualitatibus, formis, cauſis chemicis, animatis, me-

tis, metaphyſicis, amoris & odii effectibus, ubi inquam, tot fabulis locus; cauſa, neceſſitas? Nulla profecto vel veſtigium ſui hic figmenti ſecta invenit. Soli Mechanici ſuum objectum hic agnoſcunt, neque aliud in toto, qua ſolidum eſt, corpore quidquam datur. Illi ergo ſoli audiendi, horum effata ſola conſulenda, eorum principia ſola imploranda, horum methodus ſola adhibenda, ubi de effectu organi perſpecti quæritur ſola erit firma, quæ à perito in his Magiſtro profertur, demonſtratio.

Agite ô Viri, queis dicta forte diſplicent, quid facit in oculo vel ſimplex illa figura corneæ, quid aquæ, quid cryſtallinæ lentis, quid vitrei humoris determinata ſuperficies & definita ſpiſſitudo? Enarrate quid auris externę Helices, quid meatus auditorii arctior & inflexa in medio, latior & porrecta ad utrumque extremum via faciat ad exceptionem, directionemque radii ſonori? Membranæ Tympani tenuitatem, figuram ejus ellipticam verſus interiora oſſis petræ convexam, hujus mutabilem in varias curvaturæ figuras formam ope affixi & agitati ſuo muſculo malleoli contemplemini, & dicatis, quis effectus conſtantiſſimæ hujus tamque operoſæ in viliſſimo quoque animalium fabricæ? Nunc dædalei labyrinthi, conchæ, veſtibuli, duplicis in cochlea turbinata ſpiræ, loci ovalis & rotundæ feneſtræ, tot inquam miraculorum mechanicorum, quæ duriſſimæ hic inſculpſit petræ Divina manus, date rationem. Sine profunda Mechanices Scientia nil veri vos intellecturos, nil boni prolaturos aliis, utamini quolibet adminiculo, audacter affirmo. De ſolidis, quæ dixi, pauca hæc ſufficiant; urget ratio ut nonnulla de fluidis ſubnectam. Hæc enim illa ſunt, quorum motu vita, quorum libero per vaſa fluxu ſanitas abſolvitur. Illorum autem naturam exacte capit, qui minuta novit corpuſcula & agitata, quorum congeries fluidum conſtituit. Eorum unum ſi ſpectatur, rationem habet ſolidi, adeoque mole, motu, figuraque, quidquid agit, efficit. Quare effectus, quos una fluidi pars producit, ſoli Mechanico patent per experimenta indagandi. Quod ex ante dictis quum ſponte fluat ſua, latiori ſermone non explano, unum hoc pronuncians, non eo uſque hactenus provectam hanc liquidorum ſcientiam, quæ uſum rei præſtet idoneum. At ſi totam fluidi molem ſimul ſpectamus, gravitas ejus fluorque communes deprehunduntur ſublunaris liquidi proprietates. Virtus vero elaſtica, ponderis, ſpiſſitudinis, fluiditatis, nixuſque in contactum gradus varii, momentum impetus quo fertur, & itineris directio, palmaria ſunt quæ unum ab alio fluidum diſtinguunt. Horum verum omnium tanta efficacia eſt, ut infirma, quæ ſanis contingunt, non aliunde oriantur. Quamobrem quicunque ex præcepto ſcientiæ rite hæc enucleat, opus is abſolvit ſummæ ad perfectionem medicam neceſſitatis. Sed fidem veſtram! quis proponere, explicare & demonſtrare vim eorum poterit, qui Hygroſtatices, quæ ſubtilis Mechanices pars, rudis eſt? Hæc illa eſt Aquilegum ſcientia, quæ ex aſſumtis, modo quas deſcripſi, affectionibus ratiocinia nectens geometrica utiliſſimà & uſui apta reperit Theoremata. Hæc, neglecta cauſa phyſica, & cujuſque particulæ, quæ fluit, ſingulari natura, ex his, quæ ſenſibus per eventum in tota mole patent, quam gravia, quam utilia vitæ, methodo invenit Mathematica? Evolvat Archimedis, Carteſii, Stevini, Borelli, Mariotti, Hugenii, Neutoni, & Bellini ſcripta, qui re, non verbis, convinci cupit. O quam neceſſaria feliciori Genio, ut revelentur, reliqua ſunt in pulcherrima hac Speculatione! Hanc utinam excolant! utinam exhauriant! utinam nobis aperiant Viri Mathematice docti! Ab hoc Eorum labore, quo generales liquidi effectus luce illuſtrarent mathematica, brevi tempore plus maturi in horto medico fructus exſpectare licet, quam ab omni eo, quod aliunde in hunc congeſtum hactenus. Tædet quippe pudetque ineptiarum, quibus ſeriam præ cæteris Artem ridiculam fecere, qui Mechanices imperiti vim liquidorum humanorum explicare conati ſunt. Et palam affirmo vitalium actiones humorum ſcire poſſe neminem, qui Aquilegum regulas ignorat.

Quæ dum libertate Medica firmus aſſero, jurgii hic illaturos cauſam præſagit ani-

animus Eos, Qui, neſcio qua gratia, ab Hermete nomen ſibi ſectamque condunt. Egone ex univerſali hac liquidorum doctrina deduxerim ea, quæ ſingulares eorum virtutes abſolvunt? An fermenti ſtabiles motus, diverſorum liquidorum ferventes conflictus, putredinis ſpontaneæ mirabiles effectus ex Mechanicis explicuerim unquam? Talia objectans, eorum, quæ dicta, memor, paucis, quæ dicam, animum adhibeat. Mea enimvero ſic eſt ratio, juſta, vel ſecus, veſtrum ſit judicium. Ex experimentis Chemicorum hiſtoriam haberi poſſe valde limitatam ſingularium eventorum, quatenus in circumſtantia definita ſenſibile quidpiam producunt. Neceſſaria ergo quam maxime eſt Medicinæ hæc Ars, dum obſervatorum Sylvam largitur & obſervandi præbet optimum compendium. Data enim exhibere, horumque definire conditiones valet, regulas autem ratiocinandi ex his Chemia dabit nunquam. Ne tamen vel ſic nimis, ut ſolent, ſe efferant, Qui unius Chemiæ cultu omnem Medicæ Sapientiæ theſaurum ſe poſſidere vani jactant! Enimvero plura in nobis, ſani vigeamus, vel langueamus ægri, fieri ex communibus illis liquorum proprietatibus, quas ſibi ſumſerunt expendendas Geometræ, quam ex inſitivis, dubiis, & arte Chemicorum factis plerumque, pervulgato palam documento eſt. Aqua naturæ ariditatem alter corrigit, Falerno alter quotidie venas inflat, fructubus hic, Cerealibuſque parvo aſſuetus famem explet, & ſuſtentat Spiritum, ille carnibus, piſcibus, terra natis, & omni condimentorum varietate Apitiana onerat ventrem; alii blando, & inſulſo fere victu aluntur, alii ſalitis, acidis, & acribus quibuſque inteſtina ſtimulant. Multiplex adeo aſſumtorum varietas vitam tamen ſanitatemque plures per annos protrahit in iis, qui tam diverſis humores ſuos ſaturant corpuſculis. Liquido argumento magis communi fluidorum naturæ Mechanicis explicatæ, & in ipſo corpore vi viſcerum productæ, quam ſingulari cujuſque particulæ virtuti, actiones vitæ deberi. Si aurea Verulamii de vita & morte monumenta, ſi liberæ Hippocratis & Celſi de victu ſanorum leges, ſi uſus non ſatis id confirmat quotidianus, omni digniſſimum fide Louvverum, ſincerum mehercle & defæcato judicio ſagacem Virum, vobis citabo. Hic enim, immani cruoris jactura exſanguem, jure carnium ſolo ingeſto, venis recepto, per has fluente, imo colore nec mutato effluente per vulnera, revixiſſe Juvenem teſtatur. Sed quid verbis opus in re clara?

Ad Vos ego provoco, Veſtram appello fidem Clariſſimi Viri Medici, Quorum ſapientia huic Coronæ venuſtatem conciliat, Quorum ſalutari dextra incolumis huic Urbi præſtatur ſanitas! Nonne incumbit nobis, dum ægris Medicina fit, vel millies fluida inſpiſſare, reſolvere coacta, ſtagnantia movere, compeſcere diſſoluta, diluere craſſa, leviora ſolidare? Dum rariſſime ad pugnas Salium, flammas Sulphurum, vel tectum Mercurii genium attendere cogimur. Ipſi certe Illi, Qui mera ubique Chemica crepant, cum morbus manum poſcit, repudiatis ſuis, ſedulo, quæ laudavi, inquirunt. Si ergo his fluidorum proprietatibus tot debentur, ſi has omnium ſuffragio optime excuſſerint Mechanici, patet ipſa fluida vitalia ut cognoſcantur Medico, auxiliis egere Mechanices. Spectate jam effectus, qui ex fluentibus per vaſa liquoribus oriuntur, evidentior longe fulgebit Veritatis Mechanicæ poteſtas. Si enim liquida deſcripta in vaſis depictis quieſcunt habebimus cadaver. Ubi vero liber his humoribus per canales conciliatur motus corpus vivum cernimus. Sermoni fidem quiſquis meo negat, ſuis ut oculis credat oportet. Mollem conſideremus hominem, qui ſalientis de vulnere cruoris ſpectaculo perturbatus in animi cecidit deliquium. Mortuum videmus; ſed qualem? in quo cuncta ſolida, quæ ſanitati ſufficiunt, adſunt & liquida, ſolus abeſt liquores in gyrum agens motus. Huic quacunque demum ope concutiantur nervi, ut motrix cordis materies fluat, redit ſtatim, depulſa triſti mortis imagine, lætior vita. Vita non modo, Calor, rubor, agilitas, cogitatio, vitalis omnis, naturalis & humana ſimul redit actio. Quid hic fermenti, quid efferveſcentis, quid ſalis pugnacis, quid olei ſpirituſve naſcitur aut perit? Excepto motu, neque additur, neque

neque demitur quidquam, vita tamen amiſſa ipſa redditur. Sic aves & inſecta conſtricta frigore hyberno, lenis ſtatim in vitam excitat tepor. Sed veritatis qui convictus viribus, ob ipſam argumenti vulgatam claritatem, certis ſæpe diffidit. Rariori ergo ut ſpectaculo firmetur, quæ nimis noto patuit ſatis exemplo fides, in Hokii vos officinam invitat oratio. Deſtructo thorace mortuum animal inflatis per follem Laryngi applicatum pulmonibus cito reviviſcit. Attoniti miraculo vitæ tam mechanicæ ad magnum cito adeamus Gliſſonium; En ille impulſo ope veſicæ in venas liquido mirifice vitales actiones æmulatur in defuncti dudum hominis cadavere. Omnia hæc in ſpecimen allata, infinita enim dici poſſent, an non evincunt ſatis, cuncta fere, quæ vitam, ſanitatemque noſtram faciunt, vel ſequuntur, pendere à motu illo, quo humores per vaſa mutua plane moventur & agunt viciſſim agitatione? Cujus effectus, & leges, quum ſoli rite intelligant, explicent, & demonſtrent, in Pneumaticis, atque Hydraulicis, Mechanici, concludo cuncta ergo rurſum diſciplinæ ſubjecta Mechanicæ.

Hic vero ille eſt locus, ubi mire ſe jactant, ubi ſerio triumphant fermentorum Patroni. Si fluor liquorum liber per vaſa vitæ cauſa, ergo ajunt prima motus ratio in fluido & ab eo; itaque ab interna huic agitatione, eaque forti valde & conſtanti ſatis, qualis non niſi in excitatis fermento liquidis reperiunda datur. Sciant autem Hi, primam moti in Embryo liquidi à parentibus ſemper derivandam cauſam, eam fotu matris continuari dum ab ea pendet fœtus, dein vero ab ipſa fabrica perennare ſolidorum. Admirabilem auricularum Cordis ad ejus Thalamos ſtructuram, nexumque qui ſpeculatus eſt, & qui hinc neceſſario ſequuntur, alternos influentis & expulſi liquoris motus a corde in arterias, ab his in cerebri medullam, proceſſus, nervos, muſculoſque & venas rurſum, non quæret vitæ continuatæ rationem extra ipſam virtutem viſcerum Mechanicam. Facile enim illi erit, perſpicuitate certe Mathematica demonſtrare, unicum pulſum cordis datum in corpore ſano ſibi continuando eſſe cauſam. Longe minora numero, longe ſimpliciora ſunt, quæ vitæ incolumitatem præſtant, quam noſter fingit animus. Leviores longe ſunt rerum ingeſtarum in nobis mutationes, quam vulgo creditur. Minus compoſitæ, quam ipſi putamus, vitæ humanæ cauſæ. Si exacta ſtructuræ eſſet cognitio, ſi ſenſibilis probe nota eſſet humorum natura, doceret cito Mechanice ex ſimpliciſſimis fluere principiis, quæ ignota maximam nunc pariunt admirationem. Dicti veritatem tam paradoxi uno ab exemplo diſcere licebit, ut conſtet quam ſimplici negotio & Mechanico plane maximæ quæ habetur omnium operæ mutatio in nobis fiat. Pars pellucida animalis vivi microſcopio aucta claro docet ſpectaculo, cruorem ſolo cordis pulſu in extremas trudi arterias, ibi elaſtica arteriæ contractione retropelli aliquantulum quo momento ictus cordis ceſſans, ejuſque valvulæ concidentes, regreſſui ſpatium laxant. Reciproco hoc impulſu & repercuſſu varias mole partes cruoris applicari ubique ad diverſa capacitatis hiatu oſcula, intra hæc recipi, vel inde repelli, tam clare, quam cœlum hoc contueri eſt. Tum ſolo hoc artificio ſecedere ſanguinem in diverſa colore & tenuitate fluida, mox in venis iterum permiſcenda eadem claritate cernitur. Id vero Chemicorum conflictuum perito evidens ipſi oculi aciei apparet, ſimplici impulſu aliunde dato, & vaſis elatere, ſine ullo fermenti ſigno omnia hæc fieri. Defixus ſæpenumero in ſpeculatione hac anceps mihi hæſit animus, an Spirantis cerneret animalis partem, an vero incilia meditatione ſummi Mathematici excogitata, manu peritiſſimi Mechanici affabrefacta, per quæ liquores duceret, ſecerneret, miſceretque abſolutæ artis conſummatione perfectus Aquilex. Tandem vero ſi periculum capere juvat, an ex ſimplicibus & indubitatis ſenſuum experimentis demonſtrari queant per Mechanicos illa, de quorum intellectu ante paucos annos nulla ſpes, Geometrico parta labore in uſum exempli citare decet. Perpendamus, quæ docet, dum Mechanicen Medicis applicat Rebus, Borellus. Evolvantur, quæ ex hujus Schola ſapiens, eiſdem uſus principiis,

& Mal-

& Malpigianis inventis fretus Oedipi inſtar extricat Bellinus. Tum quæ illorum laudato excitatus labore, Orbi erudito Problemata propoſuit, demonſtravitque, nobile quondam hujus Lycæi ornamentum Pitcarnius. Scheineri, Carteſii, Hugenii de oculo, Kircheri, Schelhammeri, & Morlandi, de aure & auditu, ſcrutemur demonſtrata. Conſtabit an proſit Medico Mechanice! Apparebit quid ſperandum ſit, ſi ejus à peritis Medicis invehitur in Medicinam uſus, ſi in exercitatione hac pergitur tamdiu, quamdiu patientia humana tam inepta ſectarum molimina in diſciplina Medica tulit.

Hæc autem vera eſſe, & uſum habere in Medicis Mechanicen, quamdiu de Theoria agitur, conſenſus erit forte facilis, tamen ne hilum bonæ frugis ipſi Artis exercitio afferre, pervulgata objicitur querela. Quæ quidem ſpecioſa hac diſtinctione prolata, qui conſiſtere queant ſimul, ſatis non video. Neque enim aliam hos intelligere Theoriam credo, niſi eam quæ ex proximis cauſis clare docet, quæ ſani hominis vita ſit. Quod ſi, ut oportet, admittitur, ſequetur Scientiam hanc noſcendis, curandiſque morbis auxilia ſuppeditare optima. Cauſas enim qui recte novit perfectæ ſanitatis, ille, quoties hæ deficiunt, egregie ipſius defectus, id eſt morbi originem rationemque comprehendet. Qui autem cauſam ægritudinis proximam clariſſime vidit, maxime is idoneus, qui ei occurrat, eſt habendus. Eodem ſc. modo ſe res habet ac in horologio, cujus ſi deviat index, errores imperitus notare, at corrigere ex arte nemo poteſt, niſi ille, qui requiſitæ ſtructuræ gnarus, vitia partium hinc & remedia invenit. Ita nulla lucis ſcintilla in Theoria Medica micat, ad quam in faciunda Medicina facem accendere non poſſit re peritus Artifex. Adeoque qui Mechanices in Speculatione, ille ejus in uſu præſtantiam fatetur. Docet hoc antiquitate nobiliſſima & uſu ea artis pars, quæ ab eo quod manu medetur nomen gerit, quæ ſc. an inventis Mechanicis carere queat veſtra ſit æſtimatio. Inſtrumenta, quibus vitia emendat, quis felicior, quam Mechanicis imbutus Medicus inveniet? Tenues quæ volitare putantur ante oculum, imagines, dum Matheſios imperiti ut orituræ in aqueo humore ſuffuſionis primordia tractant, acerbis ſæpe erodunt tenellum & prava arte oculum. Harum vero ſedem reticulo, cauſam arteriis Geometræ conſilio dum reddit VVilliſius*, dum demonſtrat Pitcarnius, quam mutata eſt medelæ facies? Abacto externorum mordaci apparatu, miſſo ſanguine, & ſolventi medicamine tuto tollitur, vel & negligitur malum. Oculi error à radiis male collectis quam inepte tentatur collyriis vel potus medicati hauſtu! Quam feliciter levatur perſpicillis, quæ cuique vitio ſingulari propria regulæ definiunt Hugenianæ! Opto ut, qui omnem Mechanices uſum ex praxi proſcribunt Medica, intelligant prius vel unius Hugenii de emendandis viſus vitiis Commentarios. Illuſtre enim illud Batavorum lumen, aſſumpta ex anatomicis oculi fabrica, & una morbi, cui ſuccurrere vult, proprietate, mox ex meris Mathematicis reperit auxilium, quod uſum præſtat huic tantum malo, cujus proprietas aſſumta problema limitaverat. Intacto oculo morbi effectum tollit; & inemendabilem in eo defectum vitri figurati ſupplemento farcit. En pulchra, in quibus, ut in ſpeculo, ſpectatur Geometrarum in medicis Mechanice ratiocinandi methodus, uſus & ſucceſſus. Hac via ſi pertractabunt omnia, ut revera ſenſim poterunt, habebitur tandem certior, neque obnoxia figmentis, neque omni mutabilis hora, ſed æterna ſcientia medica. Non eſt porro quod dicat quis, nondum confirmari vitia fluidorum adeoque internæ ægritudinis cauſam, hujuſque mitigationem auxiliis ſubjici Mechanicis. Vel enim an impoſſibilis fructus hic, vel an necdum acquiſitus, quæritur. Si poſterius, iniquos habemus & moleſtos Cenſores. Quis æquo ferat animo peti, ut pauci Mechanici, qui Medicis à pauco tempore vacarunt rebus, ea jam perfecerint, quæ tribus annorum millibus junctis viribus alii omnes vix potuerunt inchoare? Imo id omnino impoſſibile: quum enim Mechanices Medicis applicandæ lex exigat, ut ſtructura ſolidorum, natura liquidorum, effectus horum ſenſibiles in ſanitate & morbis inſerviant pro datis, quis tam abſurdus, qui ope-

operoſiſſimæ Artis faſtigium in ejus rudimentis quærat. Si autem judicat quis nunquam vel quidquam hac via perfectum iri, is, rogo, perpendat, morbi à fluido orti cauſam pendere *ut plurimum* à vitiato ejus per vaſa transfluxu. Hoc Hippocratica, ſi componuntur Sanctorianis & quotidiani uſus experimentis, docent. Fluxus vero impedimentum internum vel languori virtutis impellentis, vel contractioni vaſculorum convulſivæ, vel liquidis copia, motu, ſpiſſitate, aut tenuitate peccantibus adſcribet *plerumque*, qui vitæ, ſanitatis, morbi, mortis & cadaverum phænomena comparavit ſedulus. Quin adjumenta, quibus morborum miſeriam lenimus ægris, ea prodeſſe gratia *inprimis*, qua dicta malorum capita auferunt, attenta nos docet contemplatio. Aurea comparentur Sydenhami obſervata demonſtratis de miſſione ſanguinis, ſtimulis & Villo contractili Bellinianis, &, poſtquam Mechanica plane ope juvare vulgata remedia conſtat, ſpes concipietur ſenſim demonſtrandi regulas ſubire poſſe & vires eorum & applicandi rationem. Vix enim me contineo, quin, præmaturius forte pronunciem ſimpliciores eſſe, & magis Mechanicas morborum maxime compoſitorum cauſas, quam ullus Medicorum cogitat. Unius enim partis minima & ſimpliciſſima labes unionis neceſſitate & contagio totam ſaluberrimæ Machinæ vim ſubito pervertit. Tenuiſſima acu, eaque ex puriſſimo Chalybe pungatur tendinis vel nervuli fibrilla in corpore ſaniſſimo. Heu quam dira ex vili vulnuſculo tantillæ particulæ malorum, heu quam multiplex cohors! Dolor, rubor, tumor, ardor, pulſatio, febris, ſitis, delirium, Convulſio & horrenda triſtis tragœdiæ cataſtrophe mors. Spina, leviſve feſtuca membranoſo infixa loco eadem brevi parit. Et miramur venenorum ſpicula, peſtis lanceolas, vel ſalium acumina ſimilia peragere? Quin ſolo motu externo quam miræ rerum mutationes in corpore ſano! In gyrum agatur, vel jactetur maris fluctibus ſcaphæ inſidens inſuetus: Quid fit? vertigo, pallor, nauſea, vomitus, anxietas, mille morborum ærumnæ, mille fluidi vitalis & incredibiles mutationes à ſolo motu oriundæ. Qui ergo humores integros manere novit, quamdiu vi canalium conquaſſati propelluntur, qui ſtagnantes hos in calido, humidoque loco morboſos reddi ſtatim & trahere ſincera ſcit, qui ex uno ſimplicique malo infinita alia ſtatim ſequi animadvertit, facillime perſpiciet exſpectanda ad hæc a mechanico medico promtiſſima tandem auxilia, ex cauſis enim impediti fluoris, regulis ſuperandæ reſiſtentiæ, reſtituendi motus elaſtici, augendæ virtutis cordis collatis cum morbi phænomenis quid non invenietur tandem?

At enim vitam, morbos, ſanitatem in nobis ex principiis fluere non Mechanicis mentis docet in corpora poteſtas. Fruſtraneus ergo tot irritorum conaminum labor! Vana ſupervacaneæ Mechanicæ ſpeculationis ſpes. Talia aggerens utinam rideret ſecurus, neque communem ignorantiæ calamitatem eadem deploraret querela! Quis enim miri hujus commercii vim invenire potuit in aliquo, quod corpus conſtituit vel mentem? Sciat tamen, virtutem cogitationis, ſimulac in corpus influit, totum quod in eo producit, facere corporeum, adeoque legi Mechanicæ obediens. Quid refert cauſam mutationis primam non eſſe Mechanicam, quum hac inſuper habita, effectum, qui corporeus, cognoſcere, excutere, atque dirigere Mechanico detur Medico; quum hoc ſcopo ſufficiat? Creſcit nimium, pauca dum tangit leviter, Oratio. Unum, quod palmarium jactant, quibus alia quam nobis mens eſt, ne declinando ſubdole evitaſſe me ſuſpicentur, diluendum judico. Philoſophos clamant & Mechanicos, ubi Medicæ arti exercendæ admoti fuere unquam, ſiniſtro ſemper eventu repulſos fuiſſe. Diſputatione non eſſe opus, quum artem horum Medicis nocere, re conſtet & experimento. Quæ veriſſima eſſe, ſi hos arguunt, quos in ſcholis ſuperbus philoſophi titulus effert, docet hiſtoria, docent, quæ de rebus conſcripſere medicis, volumina. Dum enim omnium prima rerum principia ex propriis creare cogitatis ſatagunt, dein vero ex iis, quæ ipſi figmenti ſubtilitate prius in illis poſuerant, peculiarem corporis cujuſque naturam declarare, erraſſe ubique docet ipſa, quam com-

commendo, Mechanices ratio. Applicari rebus nequit, quam ratiocinio fecerant, concluſio, niſi prius illa, quæ pro fonte argumenti liquido aſſumſerant, rerum ſingularium, quæ natæ ſunt, principiis eſſe eadem foret evictum. Hæc verò, quum infinita, eaque ſemper diverſa eſſe queant, patet caſu veritatem nunquam ſic detectum iri. Quod ſi conſideraſſent ſedulò, tam Scholaſtici dicti, quam plurimi Mechanicorum Carteſii ſequaces non fuiſſent arbitrati id ſibi datum negotii, ut ex fictorum principiorum præceptis corpus humanum regerent, ſed ut ex his, quæ obſervatio prius docuerat hominem conſtituere, ipſa dein artis elementa, applicata Mechanica, conderent. At ſi Mechanico, quem jam deſcripſi, Medico hanc dicunt contumeliam, exempla ignominiæ citent exſpecto. Non equidem, qui noſtri capit animi ſenſum, negabit ullus accuratiſſimum Mathematicum peſſimum forte futurum Medicum. Quo enim talis pertinet Oratio? Non in Mechanico Medicinæ, in Medico verò Mechanices peritiam deſidero. Uſu peritum Medicum experimentis medicis defecto Mechanico in morbis curandis qui poſt habet, inſaniet. Sed æqua inſtructorum experientia hunc promovendæ arti meliorem, qui Mechanicis callet præ alio præceptis, id affirmo, id demonſtrandum ſumſerat Oratio.

Ne verò, quod ubique contigiſſe doleo, ſiniſtram, quæ dixi, interpretationem ſubeant, age deſcribam compendio ſpeciem illius, cujus imago animo obverſatur meo, medici. Depingitur ille, ducendis ſtudii medici primis lineamentis incumbens, tanquam affixus Geometricæ contemplationi figurarum, Corporum, Ponderum, Velocitatis, Fabricæ Machinarum, &, quæ inde oriuntur in alia corpora, Virium. His dum mentem exercet, claro diſcit præcepto & exemplo, liquida ab obſcuris, a falſis vera ſecernere, & ipſa Judicandi tarditate animo conciliare prudentiam. Ita poſtquam nudas ſimplicium corporum actiones expendere, has ex veris, clariſque cauſis deducere novit, maturum habet ingenium, qui fluiditatis, Elateris, tenuitatis, ponderis, tenacitatiſque in fluentibus proprietates ab Hydroſtaticis cognoſcat. Jam animi vigore robuſtior fluidorum vires in machinas, harumque in illa rigore addiſcat Mathematico, Experimentis confirmet Hydraulicis, & Mechanicis, Chemicis illuſtret, Ignis, Aquæ, Aeris, Salium, & aliorum maximè ſimilium corporum ingenium ſpeculatus & actiones. Altera mox tabulæ facies, ſacris jam Medicis admotum exhibet. Oculum ibi Geometriæ luce acutum ad inciſa cadavera, ad Spirantium corpora brutorum aperta tacitus circumfert. Jam vaſorum ſtructuram, figuras, firmitatem, ortum, fines, nexus, curvaturas, flexilitatem contemplatur & elaterem. Excitatus ſpectaculi mirabilitate; mox conſpecta ad eum, quo jam pollet cognito, Mechaniſmum applicans, abditas detegit harum partium virtutes. Quam variis, pulchris, utilibuſque utentem cernimus auxiliis, quibus recentiorum induſtria pomœria extendit anatomes. Aliorum certè duriſſimo parta labore inventa in ſuos uſus dum accommodat: claram ſibi ſiſtit humanæ fabricæ imaginem. Cui fluidorum vitalium nectit notitiam; hanc Anatomicis, Chemicis, Hydroſtaticis, ipſiuſque microſcopii adjumentis in vivo corpore, & extra illud examinat; tum mox accuratiſſimam omnium ſenſibilium, quæ in ſanitate contingunt, hiſtoriam omni arte, undique comparatam evolvit. En ſuis inſtructum datis, ut ſanitatis Theoriam ſcribat! Ex his ſingulatim perſpectis, expenſis, comparatiſque inter ſe, auxilio Mechanices, ſeveritate ordine & prudentia Geometrica, lento gradu feſtinans elicit, quæ in his comprehenſa ſenſibus abduntur, rationi patent. Sic proximæ cujuſque effectus cauſæ indagantur, harum natura ex indole collectorum, cognitorum & comparatorum phænomenon indagata perficitur, firmatur, & ſenſim ex horum aggregato conſummatur tandem. Quid ſperatis futurum, qui ad hanc normam ſua exigit ſtudia? Nonne immutabilis & coæva erit hæc ſcientia ipſi naturæ humanæ, ex cujus ſcil. elicitur indole, in qua fundatur tantum? Nonne certa erit, quæ innixa iis, quæ omnes pari agnoſcunt evidentia, caſtigatiſſima cautè procedit fide? Nonne definita ſatis & ipſis erit rebus utilis, quæ certis, claris, & ſenſibilibus corporis humani proprietatibus ſolum debet cauſæ

proximæ, quæque noſtro ſubjicitur imperio, inquiſitionem accuratiſſimam, idque via, qua erratum nunquam? Lento creſcet, fateor, & occulto adoleſcet augmento, quilibet tamen vel minimus progreſſus gradus ad altiora firmus erit, & novi incrementi immutabilis cauſa. Hoc autem labore defunctum, adſpirantemque ad metam jam videte in ultima picturæ parte adumbratum. In ipſa nunc adyta ſe penetrat, in ipſa Æſculapii penetralia! En Tabulas Hippocraticas, fidaque Grajorum, quæ ſcrutatur, ſcripta! Jam ex abundanti Medicorum Theſauro colligit quidquid ſparſum hæret mellis medicati. Hic inciſa, quorum notaverat morbos, ruſpatur cadavera; illic in brutis arte factas ægritudines obſervat; nunc omnia morborum effecta & remediorum ipſe experimento colligens; nunc eadem ex optimis Auctoribus addiſcens; tandem cuncta dirigens, expendenſque inter ſe componit, & his, quæ Theoria demonſtravit, comparat, unde hiſtoriam denique curationemque morborum firmet. En Vobis ultima manu abſolutam conſummati Medici imaginem! Hanc Mechanicis egere auxiliis ut perficiatur, ſatis, ni fallit me animus, evictum. Huic conſimilem me reddere, ad hanc me componere ſtudui, ut medicinam feci. Ad hanc polire eorum, qui meæ ſe committunt diſciplinæ, ingenium ſumma ope enixus ſum, dum in Veſtro hoc ſalutis fano ex Auctoritate veſtra Muſagetæ Illuſtr. medicinam docui. Eam, dum Dei munere ſpiro, ambitioſè colere non deſinam. Non credulitate ſtulta, non ſtupore ignari vulgi, non verboſis ſtrophis, ſed clara demonſtrationis fide Artem, Cui noſtra credimus capita, commendare affectabo.

Vos Optimi Juvenes, qui illi Scientiæ conſecraſtis pectora, a qua incolumitatem ſperat ſalutis Humanum Genus, Vos Picturam Medicinæ contemplati primis miremini ab annis. Ita Vos agitate rem veſtram, ut lineamentis, coloribuſque hujus imaginis formoſi, ſalutares hominibus audiatis genii! Nulla eſt, quæ pulchriora laborum præmia Cultoribus perſolvit, quam Medica Sapientia. Non alia eſt, quæ Mortalibus gratiores, magiſve utiles vel neceſſarios reddere vos poſſit. Excitemini o generoſæ mentes! Excitemini pulchritudine Artis, cujus effectu beatus his in terris nemo carere poterit! Nunquam rei difficultas calidum veſtri animi retundat impetum! Ardua eſt, fateor, quæ ad Panaceæ ducit delubra, via. Sed complanavit hanc improbus aliorum labor, ſuperarunt prærupta, perrupere fortes, Vos alacres ſequamini! Hos habetis in hac Academia ad Medicinam Duces, qui ditiores longè Vobis explicent theſauros, quam Epidauriæ olim columnæ, Pergamenæ tabulæ, Cnidii parietes, vel folia largiebantur Coaca. Habetis, qui ſecreta quæque Matheſios arcana incredibili perſpicui ſermonis facilitate revelet, rebuſque applicare Medicis præmonſtret, Volderum. Optimorum ſane ſententia natum ad hæc ſacra, Noſtroque encomio longè majorem Virum! Cujus diſciplinæ Liberali infinitum me debere grata memoria & publice hic agnoſco, & dum huic conſtabit menti ſanitas ingenue ſemper Ego & candidè meminero. Horum ergo dum lego veſtigia, ſi quid vobis adjumenti præſtare poſſe cenſeor, præſto ſum qui ita me geram, ut ex veſtro meum me comparare commodum opere ipſo teſtari poſſim. Vobiſcum Veterum placita, Recentiorum & propria, ſi quæ ſunt, obſervata undique indefeſſo labore colligere; ex his laudatæ Mechanices arte doctrinam Medicam condere non deſinam, quamdiu in hac verſanti ſtatione, vires dederit Deus! Agite ergò Commilitones Studioſi, totus quod commendavit ſermo, felici hujus anni Academici auſpicio inchoare & perficere certatim tentemus opus! Veſtra frequentia incitatus docentis vigor id aget, ut, qui naturæ facultate & eruditionis plurimis poſtponendum me ſentio, ſedulitate certè cedam nulli. Laboris autem ſummum habebo pretium, ſi veſtro applauſu, Vobis meam profuiſſe diligentiam, orbi conſtet, ſi veſtri in hoc Athenæo ſtudii felicitas claritate famæ plures alliciat. Hoc enim votum illud eſt, *Illuſtriſſimi Curatores, Ampliſſimi Coſſ.* cujus ſucceſſu alacer, rerum Veſtro auſpicio, Veſtra in Academia geſtarum rationem Vobis reddere audebo. Unum hoc dignum habebo, Quo Genium Veſtrum adorem, donarium. Omni ſic adulationis fuco deterſo, ſincero certè animi candore referre me putabo, quas Ve-

ſtræ

ſtræ benignitati animus debet, gratias! Docendi enim admotum muneri, duoque jam meritum ſtipendia, exploratum adeò, honorificis promiſſis & nova liberalitate nec opinantem excitaſtis denuò. Ego, ex multis, quas in Vobis veneror, virtutibus, unam præ cæteris eximiam habendam eſſe a Sapientibus accepi, ſinceram nempe Veſtri favoris integritatem: Summam dico, & Reip. literariæ ſolam ſalutarem Virtutem; quâ præmia meritis, non gratiæ ſervire Jubetis, neque ambitioni. Quare beneficti pretium Veſtra ex gravitate ponderans, vix mihi tempero, quin tanti teſtimonii gloria animoſus, quo cepi pede, pergam alacrior! Verboſæ ergo pompæ loco, quâ gratiarum actio ſuſpecta redditur & Sapientibus odioſa, pauca ego hæc religioſus ſpondeo! Veſtram Dignitatem ſummo venerationis cultu & obſequii ſemper colam ſedulus! Diligens ſic mea ſe acuet induſtria; ut Veſtrum favorem plurimi me facere & legitimis ultra ambire artibus, demonſtrem. Id ſtudebo, ut bene agendo benefici, quod de me tuliſtis, judicii æquitatem Orbi ipſe comprobem!

DIXI.

ORATIO III.

QUA

REPURGATÆ MEDICINÆ FACILIS ASSERITUR SIMPLICITAS.

Habita xx. Martii MDCCVIIII. Quum Medicinæ & Botanices profeſſionem ſuſciperet.

EA Veritatem fulgere pulchritudine, ut nudatæ ſpeciem haud ferrent mortales, conſtans Sapientium fere eſt ſententia. Hanc ergo, ſi minus perſonata ſpectaretur, ſimpliciſſimam fore qui dixerit, næ ille hujus elegantiæ detractum velle cenſebitur! Ita tamen ut ſentiam ſpecioſis equidem inducor argumentis. Si enim, quænam demum illa ſit, quæ tam admirabilis celebratur Veritas, liquido quis viderit; hac ipſâ ſimplicius nihil, nihil minus admirabile, quidquam reperiet. Illa quippe, in clara contemplatione idearum fundata duntaxat, haud aliud negotii ſuis dat Cultoribus, quam juxta perſpectas has imagines de convenientia ipſarum, vel diverſitate, ſerio ſecum cogitent. Quod ipſum pura perfici intellectus attentione ad ea, quæ in ſemet contuetur ipſo, undecunque demum nata gerat, cogitata, quis inficiabitur? Hæc vero, ubi ab omni alieno caſta contagio; offeruntur menti, vah quam ſunt ſimplicia! Quin & ipſa illa attentio his affixa ſolis, inter omnes eſt mentis actiones ſimpliciſſima. Adeoque decantata illa ut omnis admirabilitatis parens, ubi poſſidetur vera, quam eſt tandem ſimplex. Veritas! Cernit vera, qui aliena rejicit. Perſonam, fucum, veſtes quiſquis abſtulit, facilis, quod latet veri ſub his, deteget. Vos ego compello, caſtiſſimi intemeratæ veritatis Cultores, Mathematici. Intricatiſſimi cujuſque problematis quamdiu, quæſo, percellit admirabile? Tamdiu ſane donec nodus reſolutus ſit: tunc enim cum detecta veritate emergit mox ſimplicitas, evaneſcitque omne admirabile. Hujus quoque reſpectu ſcientiæ unam modo laudatis, dum quæſtioni ſolutio præſtatur multiplex; illi nempe palmam decernentes Soli, quæ ſumma ſe præ cæteris ſimplicitate commen-

mendaverit. Vos quoque, Geometrarum pars optima Mechanici, qui unum ſimpliciſſimum probatis inſtrumentum, quoties multa eidem operi efficiundo apta habetis, Vos ſuffragantes annumero ſententiæ. Vera tandem quiſquis detexit penitiſſime, cenſendus erit ideo præſtitiſſe aliis, quia nudas res ad intaminatam ſimplicitatem commode redegit, atque Scienter. Quod ipſum in quocunque demum Sapientiæ humanæ genere veriſſimum haberi, ſeculorum index, memorat hiſtoria. Æſopum, Socratem, Democritum, Hippocratem, Verulamium, Carteſium, veri ubique, cui indagando ſe dederunt, revelati gloria eximios vel ipſa clamat invidia. Tantæ vero claritatis quænam in propatulo habetur cauſa? Vitam luſtranti, Horumque monumenta, princeps excellentiæ inſtrumentum dicta apparebit nuditas. Veri ergo character ubique eſt ſimplicitas, illi indagando fidiſſima hæc index eſt. Quæ dum ipſe mecum reputavi ſæpies, in ea illam arte colendam ſimul credidi, à cujus fide pendet tuta ſalus hominum. Illa autem quin ſit Medicina, ecquis noſtrum ambigit? Quam ipſam, ubi integra puritate colitur, ſimplicem eſſe atque facilem paucis perſuadebo. Lege enim conſuetudinis de re dicturo medica dignior haud adfuit, quam mea Vobis oratio poliret, materies. Maxime, quum dedita id multi agant opera, quo infinitum adeo laborem Artis jactitent, ut deſperatione debilitatis, ſpe infracta, langueat induſtria, nihil ſupereſſe rata, quo arduum acceſſum mollire queant ſeduli. Nec alienum ſimul à ratione novi hujus muneris viſum fuit, cujus magna pars, ſimplicium explicatione conſtat. Dum ſimplex mihi dictio liberi animi ſenſa breviter explicat, auribus favete! Et, an propoſitum bona firmem ſpecie, noto candore ferte ſincerum rigidi judicium.

Ea ſolum ad Medicinam pertinere, quæ, vitam tuendo atque ſanitatem, ab injuria morborum tutos præſtant homines planum haberi arbitror. Quorum quidem vim & materiem eſſe infinitam, tralatitiæ fere opinionis fide traditur. Quare inter omnes, quæ cluent, Artes, Medicinalem ut copia diffuſiſſimam, ita hinc difficillimam eſſe, pervulgatus ſermo eſt. Verum, qui dubia à certis, à veris falſa prudens ſeparaverit, ſinceræ Artis pauca habet dogmata. In hac enim condenda aſſumendum nihil, cujus perito eſt ſuſpecta fides, jubet erroris præmetuens prudentia, &, quæ ad noſtra capita pertinet funeſta fallaciæ pernicies. Quæ ſane nunquam felicius vitabitur, quam explodendo quidquid ſectis proprium. Nec apparebit veritas facilior, quam ſi ſincerum id modo admittitur, quod Idonei omnes communi ſemper approbant ſuffragio. Ad hanc ſi caſtigatur Medicina legem, quæ aliena turgebat mole, ad ſuum reverſa habitum, in parvam ſtatim reſidet magnitudinem. Id ut confirmem, in rem erit capita luſtrare, quorum, compilando, cœteri ſunt ſimiæ! Quiſquis hoc animo monumenta excuſſit medica, divo is Hippocrati accepta feret pleraque. Sed, ſi illius volumina emaculata fuerint, pauca dabunt certa, & illa ſimpliciſſima. Ignem & aquam; Elementa, horumque poteſtates; Naturam, ejus amores, odia, attractiones, repulſas, & ratiocinia; calorem naturalem; cœleſtes cauſas; vitia in Anatomicis admiſſa, expungite! tum id, quod ab his pendet, atque mirifice auget ſcripta Hippocratica, evellatur funditus! quid ſuperat? Corpuſculum obſervationum nec à ſenſibus, neque intelligentia valde remotarum. Mellifluo ſuavis ore *Plato*, tantique Viri numeroſa ſecta, quot ſcriptis medicas ornavit Bibliothecas? Sed triangulos, numeros, ideas, elementa, humores, genios, appetitus, harmonias, parabolas, & horum omnium ſacra myſteria repudiate, ſimulque eorundem tot falſa conſectaria, Vos oro, quæ ſunt reliqua? Pauca, quæ prior dixerat Hippocrates.

At, ſi in Illum animos convertitis, qui non minori ambitu principatum ſpirat in ſcientiis, quam Ferox ejus Diſcipulus imperium in orbem; en Auctorem, à cujus ore omnis ferme à Platone uſque in Paracelſum ſuſpenſa hæſit Medicina! Neque tamen boni quid, vel ullius in Arte frugis, habet ſchola Ariſtotelica, quin ex Coacis raptum monumentis purum ſit, & putum Hippocraticum. Adeo autem obſcura, vel falſa & generalia ſunt reliqua, ut nihil momenti Medicæ adferant.

rant ſcientiæ. Tu tandem Claudi Galene, Anatomica exceperis, quidnam bene utilis tam vaſtis conſecraſti tabulis? Pura quidem in hiſce Coaca nitent, verum, iis excerptis, reliqua ſine ſplendore ſordet, cadítque nervis moles vidua. Concludo itaque; ſed præcipitem dictionis impetum interpellat venerabilis Arabum chorus! quam copioſa ſplendet his librorum ſupellex! quam dives eſt, qui his reconditur Medicinæ theſaurus! Tantus ſane, ut ad mutandam me ſententiam permoviſſet, niſi docuiſſet uſus, Ariſtotelem & Galenum Solos in ſcriptis Arabum ſed lingua tantum loqui variata. Quæ omnia ſi, ut Eruditis exploratum eſt, vera ſunt, quid ſequitur? Aliud profecto, quam temere quis ſperaſſet, paradoxon: ab orbe nempe condito uſque in ætatem Chemicorum univerſa, quæ conſcripta ſunt Medicinæ neceſſaria, exiguis arctari poſſe pellibus, & eſſe ſimpliciſſima. Longe adeo maxima ſapientiæ Medicæ ex Priſcis addiſcendæ difficultas eſt illa, ut noſcat, quos evitet, deſcriptores priorum, paucoſque, queis ſe applicet Tyro, Auctores rerum. Adeone ergo excitandus, qui Veteribus ſcrutandis totum ſe dedat Artis ſtudioſus Medicæ? Peribit certe, hujus conſilii effectu, irreparabilis bene agendi occaſio? Hos evolvat ſolos, quos ſi habeat, tuto caret reliquis. Niſi forte profecturus is credatur multum, qui rectam ut viam abſolvat, in orbem decurrit gnaviter. Inſcitia, imprudentia, precaria falſorum principiorum hypotheſis, à labore in aſſenſum declivis deſidia, hominum, non ſeculorum, vitia ſunt. Fuere priſcis, ſunt damnoſa hæc præſentibus. Studio ducitur, nec ponderat ſcientia, qui pulcherrima quæque Recentiorum incepta elevans Antiquos inſtar Deorum ſolos veneratur. Et eſt mordacis utique invidiæ favere plus vetuſtis, quam bonis præſentibus. Verum in alia longe ire ſolent plurimi, qui de labore Veterum ſatis abjecte cogitare proni, ſuæ ætati largi tribuunt, quam Antiquis ademtam læti ferunt, gloriam. Hinc de promotis Medicinæ hac tempeſtate pomœriis jactantia. Inde tot Satyræ in Veterum inſcitiam. Sed rationis quum ſit ſubtiliter à radice limare omnia, laboris in his librandis exantlati fructum libere, & ſine odio, nunc proferam. Qui dogma ſequuti ſummi Mathematici, quo elapſum modo decoratur ſeculum, promovendæ Medicinæ incubuerunt, magni erroris flagitio corruperunt artem. Enimvero finxere ingenio, ex quarum virtute deinde explicarent eventus Medicos, cauſas. Quum interim noſtræ ſcientiæ conditio id exigat, ut ex obſervatis corporum phænomenis in ignotæ cauſæ indolem detegendam aſſurgens intellectus, ex illa ſic prius inventa deinceps demum derivaret cætera. Igitur ex fictis dum deduxit pleraque, adeoque ſolis confiſa generalibus, immani inde ſaltu ad ſingularia tranſiliit Carteſiana ſchola, hinc ille ejus labos ita eſt Medico inutilis, ut tantum onus tuto Ars Medica excutiat. Quantæ vero molis ſic liberetur pondere, Vos quæſo, ſpectaveritis! Quodcunque enim novi poſt Harvæi tempora, exceptis Anatomicis, & paucis ex Mechanica, in Medicinam introductum eſt, omne id Carteſii Diſcipulis, vel Chemicis debetur. Quid autem dixerim de emolumento, quo poſtremi hi rem locupletavere Medicam? Vera loquenti jurgia ſperanda ſunt, ſilere vetat inſtituti ratio. Sua ſi exempla æquo ferunt animo, abſque invidia verum quod eſt dixero. Nempe applicando corpora corporibus, natos hinc effectus dum obſervant ſeduli, proprias quibuſdam vires, harumque actiones, qua licet hujus Artis facultati, detexerunt optime. Quæ illorum opera quin neceſſaria ſit & Phyſico & Medico, odioſus ſit, qui dubitet. Verum ubi leges dare hinc conati, quibus cuncta obedirent corpora, turpiſſime mox lapſi ſunt. Ut enim dediti experimentis laudandi erant; ita dum ex anguſtiis ſingularium in immenſa generalium ſpatia ſtatim præpetes provolant, errori ſunt obnoxii. Ergo dum rebus hi admoti Medicis, plus detrimenti, quam adjumenti, captum eſt. Mox elementorum ſine ſenſu ſtrepitus! fermentorum commenta tam inania! fictæ ferventium actiones corporum! Sales adverſi ſolæ operantis naturæ Machinæ! promiſſa nihil mortale jam ſpirantia! cuncta Chemiæ producta ſalutifera! Actiones Medici his ſubmiſſæ fabulis! En, inquam, infiniti erroris fœta capita! Hæc

ex Paracelſo, Helmontio, Tachenio, hęc ex vetuſtis Chemicorum ſcriptis caute ſi ſuſtuleris, ſi quæ in his apta rei Medicæ accurate elegeris, an, rogo, multa ſuperſunt? Pauca mehercle, & ſimplicia, quæ labore impigro, cauta prudentia, candida fide, & ſermone plano, arte bonus Boylæus omnibus explicuit. En noſtris detectam ſenſibus faciem, qua nota jam nobis Medicina cernitur. Habetne, obſecro, tantum illa corporis, ut hujus nos moles terrefaciat? Suppetitne illi, dum ſincera colitur, tam vaſta nunc materies? Nequaquam. Propria Arti nos cernimus pauciſſima, horumque clareſcit in paucitate ſimplicitas. Quidquid extra hæc ſpeciem auxiſſe viſum eſt, id ipſum non magis Medicam, quam aliam, quæcunque fuerit, tangit ſcientiam.

Sed vero tenui hactenus ſcientiæ ſua conſter, demus; ſimplicitas, at conſummatæ forte olim ſera timenda difficultas eſt. Longe aliter ut ſentiam, niſi me vera fugerit, recta cogit ratio. Eſt enim una tantum cuique rei propria & ſua, indoles. Hanc qui pulchre tenuit, de ea re aliud cogitabit nunquam. Sed qui de incognitis multa præceps diſputat, eo plura aggeret, quo minus vera protulit. Ut, qui rectam, qua ad metam iter, viam decurrit, parvo labore votis ſolus fruitur; dum qui ab hac, quæ una ſemper eſt, deflectunt, innumerabiles dolos, ſemperque novos ſupervacanea perertrant diligentia. Sapientiæ ita in Medicis perfectio, quo veritatem felicius, eo pulchrius ſimplicitatem, conciliabit ſibi. Quum enim olim ſupina oſcitantia, & procax pro arbitrio fingendi licentia, fabricam noſtræ compagis non viderat, ſed finxerat; quæ tum in corpore humano, quamque formidoloſa diſcentibus, nos terruit varietas! Verum ubi incenſa ſedulo induſtria disjunctam prius a ſenſibus ſtructuram oculis expoſuit, miratur, ſubnixa fidis magis indicibus, Medicina, hæc erepta ſibi, quæ ut ſua, foverat. Formas nimirum ſolidorum abditas; Cryptas Archæi; ſingularium fermentorum myriadas; infinita variatis cribra meatibus; efficaciſſima inenarrabilium facultatum agmina. O arduam, quæ his modo cognitis adquirenda ferebatur, Medicinam! Vix præluxit facem clarus ille Harvæanus phoſphorus, vix affulſit nobis Malpigianum ſidus, quin conſpectu abditæ prius machinæ omnes luxuriantis ingenii nebulæ diſcuſſæ ſint. Sed ſimul, nimiam ſtupens in luce ſimplicitatem, vix ſuæ confiſa fuit aciei luminum Candidi Viri prudentia. Quid ergo? Mens prudens aliud ſcrutandum rata plus mirificum, geminatæ indaginis ſolertia, planiores, quam prius, naturæ vias repperit. Ut palam exclamet, poſtquam recondita corporis penetralia expiicatiſſima habuerat, quo magis gnaram, eò ſibi plus imminui, ſcientiam! Quis liquidiorem petat, quam quæ microſcopii effectu ſplendet, viſceribus perluſtrandis lucem? Illa verò in minimis detegit eadem, quæ in majoribus vaſis oculus adverterat: indoles, figura, ſimplicitas, poſtremò ipſa actio ubique certe eadem; adeò ut curatiſſima perſpectio tollat quidquid olim creditum diſcriminis. Tandem pulchrum illud, oblectans, miroque jam excultum ſucceſſu artificium, quo grandeſcunt minima, obſcura clarent, extricantur abdita, & confuſa ordinantur, an alio fructu colitur? De injectu loquor colorati liquidi in Mæandros corporis, qui exhauſti diſparebant. Sanè & hujus Artis eventus eos arguit, qui tam varia, atque humanum fere captum ſuperantia de abſconditis corporis humani partibus ſomniabant. Omni ſcilicet, quod indagando juvat, artificio liquet, minima & recondita, maximis & apertis eſſe quam ſimillima. Quum igitur de difficultate poſtremorum conqueſtus nemo fuerit, eritne de prioribus juſtæ querelæ locus? Non eſt: ſed apparebit noſtræ machinæ eò ſimplicior, quo notior, conditio.

Ne autem acrior cura urat animum humoribus perſcrutandis intentum, pauca ut porrò extricem, inceptus jubet labor. Quum enim innumeros horum effectus obſervent Artis periti; inde multiplicem eorumdem indolem concludunt; ſed injuria. Singulos nimirum eventus ſuis hærere cauſis ut vere aſſeritur, ita has a ſola pendere varietate humorum aſſumitur falſiſſimè. Ejuſdem quia liquoris eadem actio, ſi diverſis applicatur corporis canalibus, effectus mire variat. Quorum proinde ortus non infert liquidi agentis

diver-

diverſum ingenium. Quod ſi verò ipſa liquida ſpectaveris, novo argumento conſtat, fingi in his majorem, quam deprehendi, multiplicitatem. Aqua, ſal volatilis, oleum, & terra ex liquoribus humanis Arte ſeparari ſolent. Quæ pauca, & facile reducenda ad corpora ſimpliciſſima, ne vel ſic tamen in vivo ſcatent homine. Namque in eo ſola materies adeſt, quæ labore Chemico ita eſt mutabilis, ut inde demum natas partes exhibeat. Quare humor naturalis ſimplicior, quàm eſt, non ipſa multiplex, Artis hæc progenies. Rem ponit ob oculos, quam aſſero, dioptrice. Microſcopio enim ſi vitalia cernit oculus liquida, hui quantam in iis ſpectat ſimplicitatem! Salſa ibi aqua rubros vehit globulos, qui pro variato adunatorum concurſu ſuos colores mutant, ſolitarii tandem decurrunt poſtquam in anguſtias vaſorum appulerunt, atque inde, per diverſos colorum a rubro in pellucidum gradus, diſparent. His tandem ſolis permutata modis aguntur liquida in meatus vicinos molis capaces ſuæ, ubi rurſum eiſdem acta cauſis, licet ſint ſimplicia, effectus edunt plurimos. Quæ ut ipſa acies detegit clariſſimè, ita ſimplex alimenti, quod recreandis noſtris ſufficit humoribus, conditio nunquid idem comprobat? Ex aqua & fœno, aut molliori gramine, noſtris ſimillima generat bos liquida. Cujus lacte ſolo homo ſuſtentatus, inde transſmutando ſua fluida conficit; quæ eadem ex aqua & pane ſobrius regenerat. Creſcit igitur ſimplicitas pro rato, quo accuratius cognoſcitur fluidorum indoles. Diſparuere inde tot inania, de mira cauſa caloris vitalis; de abdita humoris radicalis natura; de variato fermentorum munere; de tot inteſtinis fluidorum motibus; de productis Chemicis in ſanguine præſentibus; de ſalibus cruoris acerrimè oppoſitis; de conflictu horum explodente ſcintillas lucentis vitæ; de balſamo quo vigeret vita; de ſulphure ut cauſa purpuraſcentis ſanguinis; de Sale condiente, ne putreſcant, liquida! Diſparuere tot operoſa Nugantis certè cerebri commenta. Ficta quidem omnia! commendata tamen, quaſi horum fide vel ſtaret, vel caderet, Medicina tota! Horum expurgata fœce, erutaque, quæ inde radices ceperat, opinionum numeroſa ſylva, quantula erit, quæ fide ſtat ſcientiæ, in liquidis ſimplicitas? Eſto autem, aſſerta ſit hæc ſanis! An non aliud eſt, quod ea rerum copia Medicinam urget, ut nata hinc moleſtia omnes diſciplinas ſuperet? Morborum ſcilicet nondum ad numerum revocata cohors. Illi tot, illi tam perſonata nobis facie illudunt, ut vel recenſendis longa ætas impar ſit; illi ergo ſoli opus immenſum creant. Quæ ita cenſeri compertum diu habeo; ſed eos hæc maximè jactare, qui in Artis opere verſantur omnium minimè, adeòque ſermone clari, factis perquam obſcuri ſunt, & hoc novi quam rectiſſime. Hos tamen ego omnes rogatos velim, an non ſimpliciſſimæ partis labes ſimpliciſſima, ſuæ actionis defectu, morbum creet proprium? Hic autem ipſo nexus vinculo vicina inficere quin poſſit ſimili contagio*, nullus eſt qui dubitat. Sed eo ſolo actiones impedit earum, quas obſedit, partium. Quod impedimentum quum morbus novus audiat, ex una ægritudine effectus orti plurimi, varia ſe ſpecie, ut diſtincti, offerunt. Illos dum incautus contemplatur Medicus, ipſe deceptus mox imponit aliis, quaſi eſſent diverſæ, quos in cenſum redigit, naturæ. Quum interim ſeveriori pateat examine, uni omnes ſtirpe cretos, hac eradicata, extirpari ilicò.

O quam amœnus exſpatiando campus oculis ſe porrigit! Sed evagari Veſtra vetat lenitas qua, frui dum datur, abuti certè nefas eſt. Unum dicturo veniam juſtus impetrabit impetus. Si liquor fluit ex amplitudine canalis in ejus anguſtias, quodlibet fiſtulæ internæ punctum excipit vim ejus portionis fluidæ, quæ recta ab origine motus via in id ruit. Quando igitur acutum corpuſculum in aliquo cavi hujus incilis puncto ita ſe fixit, ut ejus apex firmus ibi hæreat; tum illa pars, quæ ſuprà glabritiem cavam eminet, ſuſtinebit impetum omnis fluenti, cujus directum iter objectu ſui corporis intercipit. Ergo agetur eo majori momento, quo aſſurgens ejus moles grandior eſt eo puncto, in quod recta propulſi fluidi pars æqualis impingere ſolebat. Omnis autem hæc vis arietat in illud unum punctum ejus ductus, cui infixa hæret acris illa

particula. Unde vas ibi divelli, ſolvique, iterque vitali ibidem humori intercipi, debet. Simulac verò id mali accidit, liquidior pars intercepti liquoris per factam rimam effluet, dum craſſior ſtagnat, coit, & compingitur. Sed fluxus hic impeditus per alia vaſa libera impetum accelerat, auctoque attritu, febris fit, & æſtus longè major. Quo ipſo ſtagnans caleſcit, & ex blanda indole in acre fugax vertitur, hincque duplicato malo deſtruit tenerrima, quibus conflamur, ſtamina. Quod ſi accidit parti, cujus integritas eſt vitæ neceſſaria, nonne lethale damnum eſt? Atqui in hoc tranſitu ab ſanitate in mortem, labefactari neceſſe eſt medias omnes actiones, quæ à vitæ ſalubritate pendebant. Quæ dum ſunt quam plurimæ, morbus una natus, eaque ſimpliciſſima, cauſa in corpore ſaniſſimo, mille diverſis ſpeciebus gravis fit.

Hinc aliud cadit damnoſi erroris caput; quo humores morboſi, in fine ægrimoniæ reperti, pro materie, & prægreſſa mali jam devicti cauſa, habentur. Qui diverſi admodum allegari ſolent, ut multiplex mali principis probetur differentia. Sed aliter ut ſentiamus res, ut videtur, exigit. Sincera enim liquida per morbi efficaciam momento quolibet variant. Quæ ergo mutatio non cauſa hujus, ſed effectus, mali eſt. Adeoque ille, qui omnes has diverſitates primò notas petit, ut in ſanationem primarii morbi eat curatio, inanem ludit operam; radice intacta fructum vellit, &, ſine profectu, artem ſibi jam gravem mole majore aggravat. At verò, adjumento hujus regulæ quam immani levatur, quo gemuit preſſus, onere Artifex! Diffuſa nempe & confuſa criſios doctrina, quæ ut ex dictis habetur nota, ita ſine his nequidquam intelligitur. Id enim, quod finis morbi, ut excrementum, per criſin abjicit, in principio mali erat naturale corporis, ſed vi ægritudinis corruptum jam degenerat. Si itaque in initio extinctus eſſet morbus, critica materies vitæ antea peremiſſet. Nam qui vim peſtiferam, ſimulac recepta venis, arte correxerit, omnem jam criſin antecepit Medicus. Hujus tamen maturatio, periodus, directio, Artis Medicinalis conficiunt dimidium. Tanto autem paradoxo ab exemplo vulgari clara conſtabit fides, ſi veneni virus in corpora ſalubria advertimus. Hauſerit argentum vivum, cui a rodendo nomen, homo robuſtiſſimus. Quid fit? omnium pervertitur actionum ordo, candeſcit æger æſtu, putreſcunt humores, atque corrupti colluvies per omnia corporis emiſſaria, qua data porta, ruit. Attamen omnis hic impetus poſt tot excreta ſilens indicat ejus, quod aſſerui, veritatem liquidam. Non enim criſin hanc otioſus præſtolatur Medicus; ſed Toxici aſſumti virus ilicò domans, omnem liquorum corruptelam antevertit: adeoque eò pulchrius officium fecit, quo pauciora præſtitit. Gradus igitur perfectionis faſtigio proximus apicem ſimplicitatis ſimul in arte detegit. Quod clarius iterum redditur contemplanti cum Hippocrate Chronicorum indolem. Qui ſponte oriuntur ſenſim, quando aſſumta non mutantur in formas ſanis ſimiles. Id autem languor viſcerum, vel penuria vitalis humoris admiſcendi, efficit. Inde enim ſpontaneam ſibi naturam retinentes cibi nobis alieni ſunt. Hujus verò pertinaciæ eventus obſervati facile plurimorum Chronicorum ingenium docent, quum alii ab acutis male curatis pendeant.

Peroraſſem, niſi unum adhuc reſtaret quod objicitur. Remediorum ſcientia Artificem conſummat ſola; ea verò & infinita numero, & uni tamen ſingula ſuo morbo propria ſunt. Nihil ergo agendum, nihil ne tentandum quidem in arte erit niſi illi, qui propriam morbi ſpeciem propria medela tollit. Quæ, ſi quid evincit, eò valet oratio, ut omne Medicum explodatur ſtudium. Nemo ſcilicet, inſanus niſi fuerit, ad cultum ſcientiæ adſpirabit, cujus bonos uſus novit impoſſibiles. An verò ſic ſe geſſerunt in Artis exercitio, Viri qui laudantur, Hippocrates & Sydenhamus? Impetum moderantur, excitant torporem, aut vires victu ſuſtinent, curaturi acutos. At quibus hæc inſtrumentis perficiunt? Iis, quæ copiam minuunt, acria molliunt, diluunt ſpiſſa, tenuata cogunt, ſtringunt laxa, laxant adſtricta, impetum in innoxia derivant loca, vel ſopiunt, quoties ſedandum: Sed his, quæ tenuando ſtimulant fibras, ſi languenti

opitu-

opitulandum naturæ erit. Aqua, Acetum, Vinum, Hordeum, Nitrum, Mel, Rheum, Opium, Ignis & culter phlebotomus, ſcopo huic ſufficiunt. Candore ſolito exclamat Sydenhamus: agendi gnaro raram remedii penuriam. Ille tamen Idem conqueritur, adeo ſe faſtidioſam offendere varietatem in morbis, dum hos ſcrutatur cura ſollicita, ut durati cordis conſtantia, & ætas protractior impar ſit ferendis laboribus, quos exigit methodus curandi cuique morbo propria. Ita eſt. Sed, qui triſti hac nota fata medica Junior deſcripſerat, ſenex jam factus in meta vitæ nobis fauſtiora cecinit. Morbos nempe, quos varia ſingulos via tractandos olim ſcripſerat, univerſos communi ſanari poſſe methodo, qua miſſo cruori ſubeuns purgatio opio ſedetur, dum victus cœtera abſolvit. En ſcientiam & morbi & auxilii, qua freti Artis Principes! Ab his dum diverſa, an meliora attulerunt alii? Imo deſpectis laudata profuere minus: eſt enim auxilii bonitas ſimplicitate cenſenda, quum periculoſa ex ubertate Medicina ſit. Quid ergo opus tam vaſta pompoſæ oſtentationis materie Medica? In hac colligenda quot ſudarunt ſecula? In hac digerenda quot laſſati Medici? In hac præparanda quot exhauſta capita? At Caſſiano illi, cui bono? nemo reſpondet. Laborioſæ pharmaciæ & operoſæ Chemiæ vix melior ſimplicitate fructus eſt. Nam contra chronica, quæ uſus Artis comprobat, an multa ſunt? Medicati fontes, Salium poteſtas, artificioſa Sudoris expulſio, Saponis, Argenti vivi, chalybis, virtus, & paucorum vegetantium bonaque cum his exercitatio corporis omne punctum ferunt. Quo ergo tot Medicamina ex foſſilibus, plantis, & animalibus, vel arte parata, vel natura? Ut artium digniſſima emunctæ naris Viris evadat jocularia. Facile enim videt, cui ſenſus abundat communis, quis tam inconditæ abundantiæ uſus ſit? Ne incerto rerum Medico deſit, quo inanitatem tegat ignorantiæ, ut præſto ſit, tentatis falſo plurimis, cujus nondum explorata ægro vanitate, deceptum lactet animum. Quod æquum fieri cenſeo ne deſperet ægrotus. Sed miror pariter ipſos Medicos ita ſe habere, ac ſi aliud quid, & pulchrius his agatur omnibus. Vos enim qui Veteribus perſpectas Medicamentorum vires jactatis, ſi ignoratis ipſi, cur fingitis? Si noveritis, cur siletis? Quæ nimirum Hippocrates, Theophraſtus, Plinius, & Dioſcorides, laudant, neſcimus, & ſemper ignorabimus exceptis forte pauciſſimis. Vires deſcripſit, ſed picturam plantæ ſua tempeſtate ſatis notæ neglexit, antiquitas. Recentiores autem in facie pingenda accurati, atque in ordinandis ſolertiſſimi, de poteſtate Herbarum vix tradidere quidpiam, niſi quod dubio nomini adſcriptum ambiguo eventu deſcripſerunt ex Veteribus. Si qui vero ſint, qui arcana ſe habere jactitant, quæ in præmium privati laboris celent, ſucceſſum ſaltem horum orbi vere approbent. Lateat arcanum, pateat virtus, explorata dignitas movebit hos, qui remunerari proni ſunt & validi. Sed ſemper periit revelatis bonitas; non quod violata ſit Religio, ſed quia in medio data eſt occaſio, qua conſtet de inertia remedii jam cogniti. Poſtremo ſi expenderis laborioſiſſimæ præparationis tædia, quid tanto dignum reperis molimine? Herculeo labori exantlato pretium nihil! Hydrargyrium, Opium, Peruvianus Cortex, ignis & aqua, ſunt, ut norunt Optimi, in ipſo opere certiſſima auxilia. Quæ tamen, ut cruda ab alma Natura porriguntur, plus boni efficiunt, quam ſi negotioſa in otio arte permutata fuerint. Nil deſperandum ſimplicitate duce, ſed fallit ſpem laboris involuti ſucceſſus! Luculento id docet Pitcarnius argumento, dum vires Hydrargyrii, in morbis tam mirabiles, ſimpliciter explicuit. Has enim, qui obſervaverant, tam ſingulares viderant, ut maxime inſolita à cauſa pendere, omnes aſſeruerint. Ille nihil horum, ſed minutatim diviſæ hujus materiæ pondus, omnibus obvium, conſiderans, inde agendi poteſtatem extricat. Quam ſplendido id firmat exemplo Hombergius! Ille vires & Medicatas & peſtiferas ita docili ſolertiæ patere nuper docuit, ut actionis ſimplicitas, quod incredibile, ne Geometricum quidem calculum effugiat. At quo id argumento conficit? Quo docet, acidorum vim reſpondere ponderi, quod aquæ diluenti ineſſe deprehenditur. Quo feſſum me rapis Chemico-

mico-

micorum præſtantiſſime? Ab una hac regula emanat lux viam pandens, quæ calcata in penitiſſima nos adyta Naturæ ducit. Tibi hoc damus, capiundis in Chemia experimentis aptiſſimum, in ratiocinio hinc nectendo, cautiſſimum. Te haberi unum.

Grata poſteritas omnis ævi tempore id decoris rependet Ludovico XIV, neminem extitiſſe, quotquot fuere, Principum cujus curæ, & liberalitati, tantum debeat ingeniorum cultura & ſcientiæ naturalis. Namque ab ſapienti & liberali inſtituto Academiæ Regiæ ſpes eſt rebus Medicis affulſuram brevi almam in ſimplicitate veritatem. Sed, quod tempus monet, finio ſermonem: non quod dicendo materies exhauſta ſit, ſed quia propoſito fidem paratam ſuſpicor.

Quod ergo hoc in actu unum tandem ſupereſt, *Illuſtriſſimi Academiæ Batavæ Curatores*, atque *Civitatis Lugdunenſis Ampliſſimi Conſules*, pro Veſtris in me benefactis gratias Vobis ago! Me namque, obſcurum hominem, in Clariſſimam Academiam producere, & explicandæ Medicinæ admovere, tunc Vobis placuit, quum Veſtro tantum ſuffragio electus, nec ullo ſpectatus applauſu, in theatrum adſcendi. Tenues dein conatus meos probatos lenitati Veſtræ, ſtipendio & promiſſis auctis teſtari non fuiſtis dedignati. Hodie ſummum, quod habetur, pretium perſolvere liberalitati Veſtræ viſum fuit, unde perpetuo debiti vinculo obſtrictus Vobis vivam. Ab ambitu vacuus hoc munus, benigne datum ſuſcipere audeo, quod Veſtra prudentia explorando ponderans me non ineptum cenſuit. Dabo operam, ut favoris hujus nunquam Vos pœniteat; &, quam agere me juſſiſtis, perſonam pro dignitate conabor tueri. Si vero in gerendo hoc officio, pretii quid aſſequar, Veſtræ id erga me benevolentiæ vivum habebo ſemper monumentum. Reverentia, obſequio, gratitudine, induſtria Vos venerabor. Ultra non valeo. Ultra nil exigitis. Profeſſores Clariſſimi, Veſtro adſcriptum ordini ne faſtidioſe me admittatis, oro! Ego omni venerationis & amicitiæ officio demereri Vos ſtudebo; hoc enim communis Vobis dignitas me jubet, hoc me pietas, quam diſcipulus quibuſdam Veſtrum debeo, ſemper monebit. Sunt viginti & quatuor anni Eruditiſſime Gronovi, quum rudi ſtylo expoliendo Tua mihi diſciplina profuit, utque vel hac hora cauſam Romana lingua tueri auſim, primo aptavit. Quo eodem tempore Te Acutiſſime Senguerdi integro colui triennio Philoſophorum placita clariſſime docentem ſimul & amiciſſime. Atque, O utinam Celeberrime Voldere! ſapientiſſime, morumque & virtutis Sanctitate Integerrime Vir, ſerenam Tuam, meoque adeo charam pectori, frontem, lætus hinc jam conſpicerem! Utinam non cogerer ad vacuam Tuam ſedem acerbiſſima proſopopœia orationem vertere. Ante octodecim enim annos ex liberalitate Tua Mathematica didici, quorum ita, me pellexit dulcedo, ut eam vitæ partem, quam Te duce his impendi, ſuaviſſimam & utiliſſimam, jure ſummo reputem. Te denique, Clariſſime Marki, Sacra docentem, privatis laboribus, facilitate mira, & indefeſſa diligentia, audivi primo, quo huc tranſieras, biennio. Tot ergo honorum & benefactorum devinctus nominibus, ne inſertus Veſtro corpori videar ingratus, veſtrave indignus benevolentia, pro virili annitar. Medicinæ ſtudioſi, qui grato plauſu mihi docenti vigorem incitare ſoletis, Vos fortunæ hodiernæ fabros agnoſco. Nam veſtra approbatio meis major meritis, mea major exſpectatione, favorem mihi conciliavit Procerum, in veſtra qui ſemper & vota & commoda vigilant, hujuſque effectu locum hunc obtinui. Si profui, dum precarii muneris & ſtipendii tenuioris reſpectus meos a Vobis diviſit labores, ut plus porro juvem ſpes nata erit. Nam largiori nunc pretio & certa firmatus ſede, Veſtris me commodis promovendis dabo totum. Quod ſi mea Vobis fides, ſi probatur facultas, agite bonis, & lætis, auſpiciis ingrediamur una, quæ ad Honoris ducit, Laboris Ædem. DIXI.

ORA-

Digitized by Google

ORATIO IV.
SIVE
SERMO ACADEMICUS,
DE
COMPARANDO CERTO IN PHYSICIS;

Quem habuit in Academia Lugduno-Batava, quum Octavo Februarii, Anno MDCCXV. Rectoratum Academiæ deponeret.

NUlla equidem in re plus ſibi dare conſueverunt homines, quam ubi ingenii ſui viribus jactabundi applaudunt. Nam genus & formam, valetudinem, robur, fortunas & opes, alterius, ſuis meliora facile agnoſcent; rariſſimus ille, qui, alteri ſi certat, cedere velit ingenio: alibi nempe alium, hic noſtrum, nobis plus placet. Superiorem hic laudare impoſſibile ferè, parem ferre quam difficillimum, habetur.

Neque verò id modò inter mortales obtinet, quoties alios ſibi componunt, ſed & tunc, quando ipſi rerum naturæ indagandæ mentem applicant. Pertæſi quippe lentæ indaginis eorum effectuum, quorum indicio noſtræ illæ induſtriæ pateſcit, tam ſplendidè opinantur de perſpicacia ſuæ intelligentiæ, ut hanc unam conſulere ſuper Phyſicis ſufficere arbitrentur. Quaſi ſola meditatione in cogitatis ſuis reperire, atque ex iiſdem in uſus humanos extricare, ſe poſſe putent vires, viaſque, quibus tota rerum univerſitas conſtet, agatque.

Verum, ſi rem ipſam verè in animo cogitamus, ipſe hic error cogitationis noſtræ corruptela communis habetur; neque alium deprehendas, cujus abuſus communibus Medicinæ bonis magis obſtat.

Quare etiam in animum induxi ex refutatione ejus ſermonis argumentum hac hora mihi capere. Paucis enim conabor evincere, *rerum principia omninò nos latere, ſolis autem ſenſuum obſervatis addiſci illas eorum dotes, quæ experiundo noſcuntur, aut quæ ex his, una tantum hac via prius exploratis, geometrici ratiotiocinii firmitate elici poſſunt.*

In quibus dum diſputo, Vos, ut judicetis an utrumque demonſtrem, cum æquanimitate operam mihi dare ne dedignemini, flagito!

Principia rerum illa appellamus, a quibus natis individua neceſſitate fiunt omnes, quæ in univerſo contingunt, mutationes. Talia proinde re ipſa quædam exiſtere adeò eſt certum, ac verum habetur aſſiduò permutari plurima. Quænam verò illa ſint, tam eſt ignoratum, quam id quod obſcuriſſimum.

Quicunque enim hæc ſibi perſpecta eſſe vera cum ratione aſſerit, neceſſariò in ſe expertus erit ideas talium rerum, quarum contemplatio illi exhibere poſſit omnia, quæ unquam fuere, ſunt, vel fient. Utique hoc eſt de natura veri principii, in quo ſi minus detexeris, non principium adeò, quam ejus modò umbram, attigiſti. Intelligitur ſcilicet neceſſariò, eum, qui cauſæ indolem perſpexit, ita mente aſſequi omnia, quæ in illa continentur;

quem-

quemadmodum hæc ex ea emanant. Operatur namque cauſarum quælibet ex vi ſuæ naturæ, quam itaque qui perfecte capit, ille pariter effectus ejus omnes, ut dotes illi proprias, novit penitus.

Mechanicus veluti, qui rotas probe vidit & elaterem vel appenſum pondus, quibus lege artis connexis inter ſe rite fabrefactum horologium habetur, eo ipſo didicit gyros, qui à ſingulis harum certo tempore abſolventur; itaque periodos temporibus ex animi ſententia aptare ſic poterit, ut, quales mente præcepit, ſequantur motus. Haud aliter & ille, qui naturam & ejus vim, id eſt, principia rerum, gnara mente poſſidet, etiam omnia illa, quæ alma parens certis hinc diviſa temporibus ordinat, cognoſcet & prævidebit, ſuo ex ſinu fata rerum pandet nullis involuta obſcuris, ſed oppido clara.

Neque argumenti hujus vim eludit, qui effectuum ignorantiam faſſus cauſam nihilominus ſibi patere affirmat: Ita enim tueri ſe ſolent dum ajunt, Geometram circuli pulcherrime gnarum, licet omnia, quæ ſedula in eo ratiocinatio ſenſim deteget, [illegible] hactenus, neque unquam forte intellecturus ſit. Plauſibilis exceptio, ſed non excutienti. Quis enim in circulo plus unquam detexit præter illa, quæ ſemel nota idea ejus clara exhibet; Si illi lineas, figuras alias, motumve, applicueris, perpetuo novi quid, id fateor, reperies, non autem quamdiu prior ſola remanet idea. Ideoque mihi argumento hoc, quo adſtruere tentant, ſuam videntur ſententiam deſtruere. Cenſent quippe, principia rerum, hoc eſt exiſtentium, ſibi apparuiſſe; in eo itaque omnia comprehenduntur ſimul; quum aliter non rerum, ſed rei forte cujuſdam, cauſam ſibi innotuiſſe affirmarent.

Qui denique ex principiis plane perſpectis non quidem omnia, ſed quædam, effecta rationum evolvere poſſe objicit, mira profert. Quo enim fato evenit, ut ex infinitis hoc unum Tua participet inquiſitio? aut quo favore huic uni id privilegii indulſit abditus rerum ordo, ut Tibi præ cæteris appareat? artis certe non eſt, quod caſu ad effectum venit, opus.

Hic vero quemlibet rogatum velim, an cuncta hæc intelligat? an ſuo complectatur animo immane quantum rerum univerſum? an *Prometheo* infinite ſapientior non imitari modo, ſed ſua ſponte invenire atque effingere *Jovis* opera poſſit? an, non cæco poſt tergum jactu ut *Deucalion* & *Pyrrha*, ſed præfinito eventu inſtar *Dædali*, aut *Archimedis* fabri, emendatiſſima naturæ artificia prævidendo efficere queat? pudeat, adeo ignarum ſui, adeo viduum verecundia, reperiri poſſe quempiam, ſibi hæc qui tribuat. Niſi ipſam DEI ſapientiam immanitate ſtultitiæ petens, giganteſque æquiparans ſuperbia, cum *Choroebo* de Veſania contendere geſtiat, vanique tandem *Ixionis* fatum experiri.

Quam longiſſime igitur à vero abeſt, cauſas univerſales phyſicas exiguis arctari poſſe mentis humanæ cancellis. Quod tamen ipſum multo præterea apparebit clarius, examinanti illa, quæ pro veris principiis rerum mortalium Sapientiſſimi quandoque oſtentaverunt: his quippe infirmis nemo, opinor, plus fidei habebit ineptis fabularum figmentis, aut obſcuris verborum ſtrophis.

Si itaque juvat aſſumere pro principiis rerum illa, quæ Antiquiſſimi ſimul & Sapientiſſimi Philoſophorum, qui ex *Syrophœnicia* ortum duxere, ut vere comperta ſibi, & producendis quoque rerum phænomenis idonea, venditaverunt; atomos, inane, & pondus, præ cæteris eximia placebunt. Dogma ſic naſcitur, quod *Leucippo*, *Democrito*, *Metrodoro Chio*, *Epicuro*, *Lucretio*, horumque pedariis, acceptum, ab illuſtri *Petro Gaſſendo* perpolitum, exploſum poſtea *Cartesio*, hinc dominante ejus ſecta evileſcebat, ſed felicius longe reſurgit, poſtquam invictiſſimis ex penitiſſima matheſi argumentis à Principe omnium Philoſophorum *Iſaaco Newton* aſſertum celebratur.

Utcunque tamen doctrinam hanc colueris, intelliges nihil de indole horum principiorum, niſi quatenus tecta eorum natura revelatur per effectus, qui lumine experientiæ in ſenſus refulgent, atque docent, eſſe revera aliquid incogniti; cujus id ingenium, ut tales inde mutationes prodire queant. Id ipſum vero quale ſit, qua

Digitized by Google

vi eventa hæc efficiat, jam, ut ante, ignorabis. Ita plane eſt, ut in cauſa, quam hic indagas, reperias nihil præter id quod ſenſu attingis, ideoque non ex cauſa effectum, ſed ex hoc aliquid illius, ſubintelligis.

Atomon qui dicit, corpuſculum cogitat mole exigua ſenſus penitus fugiens, cujus particulæ firmo adeo nexu cohærent inter ſe, ut ſeparari à ſe mutuo per vim quorumcunque corporum renuant. Erunt ergo conſtantis figuræ & menſuræ elementa. Sed, obſecro, quanam ratione corpuſcula hæc adeſſe cognoviſti? Si intelligentiam tuam excutis, ſi explicas hanc, ſi candidus deinde reſpondes, ſola per experimenta phyſica hæc Tibi nota evaſiſſe affirmabis. Animadvertenti ſcilicet in novas perpetuo formas corpora mutari, quæ reſoluta iterum in antiquum denuo ruant chaos, dum interim per tot millia annorum conſtans fere ſibi perſtat Univerſi fabrica, facile fuit cernere in elementis fines, quos corporum potentia tranſilire nequeat. Eſſe ergo quædam non mutabilia, quæ adunata novi quid creare videantur mire variata ſpecie, ita tamen ut, ſi compages rurſum laxatur, revolvantur in ſimplicia, & tunc mutari porro nequeant. Naſci ergo de novo nihil, renaſci omnia. Mutari compoſita, neque interim elementa diſſolvi. Quid itaque cognoſcis in atomo? nihil præter id, quod ſenſu aſſequeris. Individuam vocabis? ſed hanc ejus proprietatem non rationis Te ſubtilis contemplatio, verum obſervata in rebus neceſſitas, docuit. Quæ vero cauſa porro ſit, qua particulæ ejus Tibi prorſus incognitæ coiverint in unum, arcte cohæreant, molis determinatæ ſint, figuris ornentur variis, diſcrepent inter ſe, ut Te fatigaveris quærendo, nunquam inveſtigabis. Agnoſcis hanc extenſam? id vero inani commune habet. Agnoſcis non penetrabilem? qui vero ſcis? an quia extenſa? tum autem & vacuum, per quod libera ducit veſtigia atomos, nihil tranſmitteret. Quare manifeſto patet non aliunde hanc in atomo potentiam reſiſtendi innotuiſſe, quam quia in omni corporum conflictu ſemper obſervatur. Atque ideo omnes has dictas atomi dotes non perſpexiſti in ſpecie principii quam mente prius gerebas, non ergo in forma ejus infinita; & impreſſa in animo Philoſophi, ſed inventas in effectis coactus fuiſti aſſignare incognitæ illi cauſæ, unde effecta illa pendere arbitraris. Simulac autem aliud quid præter modo dicta exponere inde conaris, næ facies tanto conatu intelligendo nihil ut intelligas.

Atque nimis manifeſtum apparet attendenti, quidquid de atomis jam libere diſſerui, perſtringere eadem opera etiam tributas materiæ monadas. Neque enim diverſi quid ab illis vocabulum hoc ſignificat. Ideoque ars novo, quod non utile, careat facillime.

Neque eſt ut pulchriora ſperent, qui naturam corporum ſola extenſione æſtimant: quippe quibus ex conceptu tam commun nihil extricare datur, imo ne corporum quidem indolem inde licet intelligere. In hac enim non aliud concipis, quam id, quod in dicta *Ariſtoteli* materie prima alperrime rejecerunt Plurimi. Cogita extenſionem, intento hanc volve, atque revolve, animo, apparebit meditanti ubique eadem; nihil diverſi uſquam habet; Duritiei, plenitudinis, reſiſtentiæ, nihil; tota permeabilis, immobilis, immutabilis, in immenſum quaquaverſum porrecta, intelligitur; neque motu, neque quiete variata poteſt concipi. Expendenti hæc longe erit facultas arceſſendi ex idea extenſionis puræ naturam, & mutationem, corporum. Pulcherrime novi licentius hoc affectaſſe Auctorum Celeberrimos, ſed tamen ſuam ſuper his ſententiam in ſolido locare non potuere hactenus. Paradoxo hac tempeſtate firmando idoneos teſtes citare liceat Summos omnium applauſu Viros, qui diſciplina hac initiati in Tyrocinio, Myſteriis deinde Sophiæ Sacris ſingulariter imbuti, tandem ipſi Epoptæ facti, exploratiſſima habebant illa, quæ humani ingenii vis ex contemplatione extenſionis ſimplicis explicare poterat. Poſtquam enim matura ſero uſu ratio mentem His perfecerat, vel dicta olim retractare, vel principii hujus quondam magnifice laudati jam vero perfectiſſime explorati, ſterilitatem agnoſcere palam non erubuerunt. Hos ego deſigno, qui ante alios laborum fortunati palmam in Phyſicis retulerunt glo-

Digitized by Google

gloriæ, *Chriſtianum Hugenium* Patriæ noſtræ inſigne decus, Germaniæ ornamentum *Leibnitzium Nevvtonum* noſtri miraculum ſeculi.

Ex quibus etiam mens non læva perſpicit, non poſſe quoque multa, quæ alicujus momenti ſint & ponderis deduci ex idea ſpatii inanis. Illud vere exiſtere mechanicæ evincunt demonſtrationes. Agitabili corpori id viam præbere liberrimam, Phyſice, Aſtronomia, ipſaque rurſum Mechanice, docet. Cæterum ejus contemplatio aliud vix invenit, quod inſtar principii inſervire queat.

At ſi gravitatem jam ſpectamus corporum, ne in illa quoque plus evidentiæ, quam in præcedentibus, reperiri poterit. Licet enim priſca maxime Philoſophia hanc atomis propriam dixerit: quamvis hanc omni ſpectabili individuam inhærere corpori, ubique eaſdem leges ſequi, æqua menſura cum mole materiæ diſtribui ſemper, incredibili in Aſtronomicis peritia ſubtiliſſime collegerit *Nevvtonus*! tamen hæc omnia nondum effecerunt, ut Acutiſſimus Philoſophorum rectius capiat, quænam ſit ipſa in corporibus gravitas, quam ille, qui hanc modo ſemel ſenſu expertus eſt. Ejus enim naturam attigit nemo, tentaverunt omnes. Et, quum originem illius plurimi ſcrutati ſint, nullus intellexit. Non continetur in idea extenſi, diviſibilis, impenetrabilis, mobilis. Haud pendet à figura, mole, aut textura, corporum, Immutabilis interim & vaſtiſſimo & minimo corpori æterna naturæ lege ineſt. Non eſt tamen magnetica, nec magnetiſmi, ſed alias plane, leges ſequitur. Denique, quod mirabile omnino videtur, ortus ejus & natura ex principiis mechanicis nequaquam poſſunt explicari, quum effecta ejus nihilominus per illa egregie dilucidari queant. Veriſſima hæc qui cogitate ponderat neceſſe habet fateri, nullam in animo noſtro perceptionem dari gravitatis, ex qua lucide comprehenſa effectus ejus enodari poterunt. Contra vero gravitatis opera ſenſibus patentia revelaſſe rationi, eſſe quid incogniti, unde ignoto nobis modo fluant ſpectata ſenſibus gravium Phænomena. Ea re fit ut, quidquid in his cognoſcis, omne vero id exquiſite experimentis fidis acceptum ferendum ſit. Cuncta quæ de illis demonſtras, his tantum per mechanica amplificatis debeantur. Neque enim ex nota gravitatis natura, ſed arte modo laudata, pulcherrima rerum invenere *Archimedes*, *Pappus*, *Galilæus*, *Torricellius*, *Carteſius*, *Hugenius*, *Varignonus*, *Bernovilli*, aut, qui Princeps laudari ubique meretur, toties jam celebratus Brittannus. Quod etiam vix alio felicius adſtruitur argumento, quam quia Mechanici, omnino non ſolliciti de proxima cauſa, itaque de indole, gravitatis, æque feliciter detexerunt leges, proprietates, & effecta, gravium, ac illi, quibus perſuaſum ſedebat ipſam præterea naturam illius clare ſibi innotuiſſe. Imo vero illi ipſi, qui contrarias opiniones de ingenio ejus alebant, quoties tamen geometrice de barometricis egerunt, eaſdem nihilominus concluſiones evulgarunt. Candidi idcirco Philoſophi fatebuntur, hoc quoque principium non perſpici à mente ſua, niſi quatenus experientiæ pateſcit, aut demonſtratione ſuper ea abſoluta per mechanica ulterius porrigitur.

Forte autem plus bonæ frugis in fundum Phyſicum ſe intuliſſe jactabunt, Qui rejectum toties nomen revocando attractione corporum actiones exerceri magno hodie conatu inculcant. Sunt etenim inter Hos, Qui ingenti laudis ſtudio gloriantur detectum noſtra demum ætate illud principium, ex quo effecta naturalia oriri, ediſci, atque demonſtrari, poſſint, Imo vero leges continuas hinc evulgari poſſe putant, & æterna fœdera, juxta quæ Mathematica fide & evidentia prædici queant mutationes ſingulares, quæ ex colliſu commiſſorum inter ſe corporum exorituræ ſunt. Verum alio longe animo, uſuque nunquam fallaci, vocem hanc Geometrarum Princeps adhibuit. Ille namque, rara Philoſopho continentia confeſſus naturam ejuſque vires ſibi penitus ignotas eſſe, cenſuit ſolas motuum mutationes obſervando ſpectatas efficere, ut tantum de illis intelligamus, quantum de his experiundo novimus, aut certo ex iis argumento vere concludimus. Quum igitur callide adverteret, latere quid ignoti inter certa corpora, cujus vi non per-

perſpecta hæc in certo locata intervallo, in mutuos ruunt amplexus, incognitæ huic cauſæ attractionis vocabulum impoſuit cautiſſimo ſub monitu. Poſtea verò, quum idem aſſiduò quotidianis firmari undique experimentis cerneret, prudentiſſimè collegit, præter accepta vulgò aliud à natura principium rebus impoſitum, de quo minus cogitatum à Philoſophis, quum interim fere ubique deprehenſum pro univerſali ferme haberi fas ſit, aut ſaltem agat frequentiſſimè. Omnia quidem hæc veriſſima propoſuit, neque exinde error ſperari ullus poterit. Sed ulterius porrò multum hinc non diſcitur. Quum principium hoc non cognoſcatur tam evidenter à mente noſtra, ut intellectus ejus nos edoceat perſpicuè ortum mutationum naturalium. Namque attractio aliud nihil denotat, quam cauſam ignotam, quæ creat motum quaſi ſponte natum, quo corpora quædam agantur in contactus mutuos, non verò explanat quænam hæc cauſa ſit, nec exponit quo intelligibili modo motum huncce excitet. Sed neque eſt hæc eadem inter cuncta corpora: quia inter hæc major, inter illa minor, inter alia nulla, obtinet; ſed & inter quædam æquè repulſa, ut inter nonnulla attractio, apparet; denique in omnibus notis corporibus, fixas excipe ſtellas, tam verè, tam univerſè, deprehenditur motus viam rectam affectans, ut non minus naturalis hic cenſeri debeat corporibus univerſis, quam ipſa attractio communis habetur. Quamobrem latius ſe non oſtendit hæc, quam quouſque imperii ſui pomœria rerum eventu comprobat. Ideoque antea experimentis definiri debet, an attractio verè inter corpora certa obtineat, quam effectus ex ea aſſumta explicare liceat. Et erunt ita tot attractionum variarum, quot ſunt corporum diverſorum, ſpecies diſtinctæ, quarum tamen ſingulæ quæque propriis ſibi legibus exercentur. Nunquid enim Syſtema mundi adſpectabilis, gravitas, magnetiſmus, electrica vis, ſalium efficacitas, ſeminum actio, ſingularium denique corporum vires, id evincunt? abundè certè ex eo patet, quoniam gravitas & magnes juxta diverſas planè leges effecta ſua edunt. Speramus itaque Magnos Viros ſapientiæ *Newtonianæ* memores parcius exſultaturos de vi univerſali hujus perſpecti principii. Speramus parcius inſultaturos aliis ut ignaris & obſcuris. Quid enim? Omnibus hoc vitii; falsè attribuitur error cuique ſuus: at cæcutimus omnes pariter, quoties cauſas primas conamur intelligere.

Et ſi dudum dictis fidem quiſquam adhibet, ille ne motum quoque pro principio clarè perſpecto admittendum cenſebit. Quid enim magis mireris? nihil facilius eſt quam motus quoſdam ſenſibus experiri, difficilius nihil quam eoſdem acie mentis intelligere. Subtili nimis argumento motum poſſibilem eſſe pernegat acutus *Zeno*, ſurgens & ambulans refuto Te mordax exclamat *Diogenes*: atque pervulgato quidem experimento rem tamen ipſam tangebat *Cynicus*, cui acquieſcendo plus, quam argutiſſima ſubtilitate proficitur. Corpus enim ſine motu eſſe quum queat & intelligi, unde ille oritur? quando quieſcenti prius moli conciliatur, quid in illa naſcitur? quoties ex quiete per præpetes gradus in velocitatem accrevit perniciſſimam, quidnam illud eſt, quod additum intelligis? ſi ex notis corporum dotibus illum derivare tentas, propriæ intelligentiæ obloqueris. Si ex gravitate ſola, in abſurda & falſiſſima incidis. Si ex attractione, ignotum Tibi per longè magis abſtruſum explicas. Neque expediunt quidquam, qui ex poteſtate corporum elaſtica originem motus, atque perennitatem ejus, deducere moliuntur. Ut enim hæcce vis corporibus multis re ipſa inſit, tamen nemo mortalium naturam ejus comprehendit, ſolis autem obſervatis cognitionem ejus debet. Quamvis impreſſum motum conſervet oſcillando, nunquam novum excitat; eo maximè quod quantum motus accepit a vi quæ tendit vel adducit, tantum ubi remittitur poterit reddere. Ad ſummam, ne ſingula enarrem, natura motus obſcura perſpicaciſſimo cuique inde colligitur, quia cauſa continuati non datur ex perſpecta ejus indole, ſed ex generali effato, quo aſſeritur omnia perſiſtere in ea, qua præſenti gaudent, conditione, quamdiu ſuæ ſpontis manent. Quæ quidem ſingula & univerſa certiſſimè videntur id efficere, ut perſuaſum habeamus, nihil ſupereſſe, quod inti-

Digitized by Google

intimè cognitum admitti queat pro principio tam claro & fœcundo, ut ex eo non conſulta experientia Philoſophus ullum naturæ effectum ita efferat, ut impetret aſſenſum convicti Mathematici.

Verum ſi jam feriò contemplari juvat modum, quo natura utitur ad generandos effectus, quorum cognitio propius abeſt a ſalute hominum, planum fiet alias eſſe, quam quæ Philoſophis maximè receptæ ſunt, horum cauſas. Præter elementa enim, præterque motum, aliud habetur ſtabile, a quo ſingularia quæque pendent, principium. Stamina volo nulli temere diſſolvenda cauſæ, fabricanda nulli, quorum contextu baſis nectitur, qua ſubnixum fit, creſcit, agit, & conſervat, atque fertili genitura propagat, ſingulare, quodque corpus. Semina rerum me deſignare cernitis. Hæc enim ſunt ab omni ævo ubique eadem. Applicetur his in aqua dilutum & fotum tepore alimentum, licet alienum ſit natura eorum, tamen in unoquoque horum mutabitur in formam huic uni corpori propriam. Neque tamen perfectiſſimo Artificum contingit ulla induſtria reperire artem, qua conſtruat corpuſculum ſimile ulli, quod ſuo cretum ſemine quotidiano luſtrat adſpectu; niſi ipſum prius ſemen nactus operi conficiendo impenderit. Periclitetur, cui lubet. Metallum, animal, ſtirpem, fingat ex materie quocunque ſubacta artificio, modò ſemen rei producendæ deſit. Secula compello omnia! vanos clamant conatus, inane ſtudium, eluſaſque in his vel ſolertiſſimi operas. Non datur ulli mortalium videre modum, quo corpuſculorum minima coeant ad componendam ſeminalem fabricam. Nullo valet intuitu detegere virtutem, quæ diſperſa elementa cogat in compagem ſeminis, nedum rationem, qua hæc illa ordinet. Nullo imitamine ſimulare poterit rei etiam ſimpliciſſimæ principium ſeminale.

Ab his tamen, & ab his fere ſolis, oriuntur apparitiones, in quibus conſiderandis, colligendis, explicandis, ſedula Phyſicorum diligentia quam maximè exercetur. Veſana ſuperbia fallacis conſulta deſidiæ, atque à labore quærendi proclivis in licentiam fingendi, falsò divulgaverat olim, non egere his adminiculis prægnantis naturæ fœcunditatem. Cœco nimirum informia concurſu elementa coire poſſe ſomniabat, ut ex adunatis caſu particulis orirentur primæ, atque immutabiles, ſeminum formæ. Verum pudor eſt ineptam adeò opinionem cecidiſſe in quenquam Philoſophorum! Omnis enim illi refragatur obſervatio eò uſque, ut incredibile videatur malum hunc errorum tot deceptos abſtuliſſe! Utinam verò ſupinæ oſcitantiæ adeò non indulſiſſent, ſed potius oracula naturæ conſulta excoluiſſent, ut ex his illam cognoſcerent? An non fuiſſet ſatius, ſecundum Veterum placita uſque ab ipſis hauſiſſe reconditiſſimæ Antiquitatis fabulis, antiquiſſimos *Syrorum* atque *Ægyptiorum* Deos ovis prognatos tradi? Ovum *Orpheo* celebrari, Ovum laudari *Pythagoræ*, ut primordium omnis generationis? Ovum ubique in productione rerum principatum tenere? Ovum animantibus ſemper originem dare? ipſas etiam proceras arbores ova parere, ut *Empedocles* verè enarrat? ex ovo denique à *Jove* recluſo, ut de *Pandoræ Pyxide*, cuncta prodire animantum genera, ut in hieroglyphicis ſcitè pictum habetur? mea profecto hæc eſt æſtimatio, meum ſic judicium, longè magis glorioſum futurum fuiſſe Philoſophis hæc profiteri, hic ſubſiſtere, quam ventoſam garrulitatem rei contrariam ludibrio expoſuiſſe. Ipſa enim hæc vetuſtiſſimæ in Oriente ſapientiæ effata, quæ eleganti judicio, & ſedulo labore, collegit hujus Academiæ ornamentum egregium *Drelincurtius*, aſſerta dedit jampridem accurata rerum exploratio. *Hippocrates* videlicet & *Mercurialis*, *Harvaeus*, *Malpigius*, *Swammerdammus*, *Graafius*, *Grewius*, *Drelincurtius*, hæc in ovis fœmellarum, in marium genitura animalium rudimenta *Leeuwenhoekius*, elaboratiſſima demonſtrarunt enumeratione. In vegetantibus quoque idem hoc uſquequaque tot firmis argumentis adſtruitur, ut nulli perito ancipitem ſuper re tam clara animum amplius hærere opiner. Chemicos quid memorem? Horum ſanè Mylæ teſtantur, univerſalem hanc fœturæ rationem, ut in aliis, ita & in ipſis foſſilibus, inveniri. Omnes tandem Europæi uno ore hoc dogma abundè inſtauratum laudant, ut acta Philoſophiæ edi-

edita in *Italia*, *Germania*, *Britannia*, *Gallia*, ubique gentium quotidie confirmare cernuntur.

Hæc vero rerum ſemina ut ſibi conſtant! Planta, animal, foſſile, quam uſque ab ultimæ memoriæ temporibus habuere, ipſo hoc die poſſident indolem & formam eandem, pares naſcendi, creſcendi, operandi, generandi, ægrotandi, & intereundi, viciſſitudines. Omnia hæc gerunt abſtruſa in ſuis venis ſemina prolifera, ex quibus ſimilia porro efferantur corpora, quæ fœtura læta aliam ex alia prolem generando iterum ſufficiant, nec unquam tamen niſi ex parente tali prius nato genita. Uſque adeo ut in uno rei ſimpliciſſimæ ſemine abdita lateant rudimenta omnium, quæ evolvendorum deinceps ſeculorum ordo ex natis natorum, & ex his quæ ab iis naſcentur, propagabit. In uno ſinapi grano delineatio informans delitеſcit omnium plantarum, quæ ex illo ſato, ex ſeminibus hujus, ex his iterum ſatis, cultura perpetua per tempora mundi continuanda, enaſci poterunt. Stupet ad hæc, quoties de iis cogitat, veriſſima tamen eſſe fatetur ſana Phyſice! Sui oblitus extra ſe rapitur, dum in minimo quoque infiniti quid agnoſcit, convictus certe animus! Verum tamen in hac incomprehenſibili, in hac infinita fœcunditate conſtans ſibi, nuſquam aberrans, inviolabili lege natura ſemper format idem, eodem diverſarum partium concentu & debita omnium competentia conflatum, eodem ſitu, nexu, uſu, conſpicuum corpus.

Averſos jam hinc animos advertamus efficaciæ virtutis ſeminalis contemplandæ! Vah quæ mirabilitas! Eidem fertili, bene putri, & ſupinatæ glebæ, eodem ſub cœlo, commiſſa Colocynthidis, & Caſſiæ, Aconiti & Antithoræ, ſemina, irrigua eadem temperata aqua, eodem teporis fotu properata, quam diverſos generabunt ſuccos! quam varii in diſtinctis ejuſdem plantæ partibus, interim in iiſdem rurſum ſimillimi enaſcuntur humores! Admirationi hæc fuerunt & oblectamento, quibus in deliciis erant labores his colligendis & diſtinctiſſime explorandis impenſi. Interea tamen cuncta hæc etiam in maximo & minimo animalium eodem tenore obſervantur eadem.

Quæ quidem omnia rerum exemplis illuſtrari, confirmari argumentis, atque documentis explanari, quemadmodum poſſint cernere datur unicuique, quem trahit voluptas amœnitatis Phyſicæ. Nefas itaque eſſet hæc amplificando, atque exaggerando, veſtra abuti patientia. Sufficiet autem ex iis concludere, corporum ſingularium ortum, naturam, & vires, ponere præexiſtere jam ſimilia unde prognata ſint; hæc ideo à nullis univerſalibus principiis pendere; ſed ſingula quæque ſibi propria agnoſcere; eſſe ergo hæc tam varia, quam ſunt multiplices corporum formæ, infinita proinde; itaque nunquam addiſcenda, niſi quatenus ſingulatim fido naturæ experimento aperta evolvuntur.

Lubenti idcirco, atque venerabundo, animo confiteor, multo pulchrius explanatam naturæ rationem expoſuiſſe paucis verbis ſapientum Principem *Moſem*, quam cæteri vaſtis voluminibus Philoſophi. Audite, quæſo, audite, ſapientiæ in Phyſicis, compendium! Accipite nervoſiſſimum effatum, cujus efficacitas fœcundat orbem! *Efferat terra herbam virentem, quæ faciat ſemen ſuum in ſe, juxta ſuum genus.*

Agite vero, hebetatam ſeminis intricatiſſimi perluſtratione aciem paululum exacuamus; ut introſpicere detur in id; quod ſimpliciſſimum vulgo æſtimatur, vix ulla habetur cura dignum, perinde ac ſi univerſam ſuam indolem ſponte in ſenſus negligentium ingereret. Quænam igitur corporis humani particula pilo creditur ſimplicior? Attamen hic ipſe, ſi exploratur ſedulo, eam oſtentat operoſiſſimi moliminis pulchritudinem, ut ad abſolutum ejus intellectum animo conciliandum non ætas hominis, non ſufficiat omnis diligentia. Neque penetrantiſſimo fas erit ingenio evolvere ex cogitatione ſua modum, quo hic conſtructus ſpectatur. Si non faſtiditis expendere mecum laborem in tenui, ſed pulcherrima inſignem gloria, pretium erit moræ; inde enim planum fiet, non leviori ſollicitudine, nec minori apparatu, egere corpuſculum hoc ad perfectionem ſuæ fabricæ, quam vaſtiſſimæ atque artificioſiſſimæ machinæ affabre facta com-

 pages

Digitized by Google

pages exigit. Eccui in ſtuporem animus non rapitur, quotieſcunque oſtenſos ab Anatomicis bulbillos ſpectat exiguos mole, arte ingentes, quos ſollicitiſſima cura ita locavit in molli pinguedine, ſub lenta cute, ut neque aliis nocere, neque lædi ab iis, queant? Elaboratiſſimæ hujus particulæ, hujus inquam bulbilli, quis non admiretur ſtructuram inextricabilem? ſit illa caſtigatiſſimo contextu innumerabilium vaſculorum, quæ varietate inexplicabili diverſa forment membranam hujus corpuſculi tenerrimam quidem atqui conſtantiſſimam. En certatim eo ruentes arteriolas, venulaſque, quæ tam cruorem, quam laticem multiplicem, & advehant & revehant! En nervulorum ſub cute reptitantium ſpiras & ſinuata volumina! Ut aſſurgunt in molles, mucoſas, fere diffluentes, papillas ad officia tactus natas! Ut amico nexu dictis modo vaſis intime concreſcunt! Ut indiſſociabili vinculo colligati hi nervi una cum illis vaſculis concurrunt ad conſtruendam hanc membranam! Ut in abdita illius ſe penetrant, ibi radicantur, figuntur, pilo naſcituro prima nectunt ſtamina! ſed cogitate, ita enim res ſe habet, artificioſi conaminis effectu in embryo, fœtu, recens nato, latibula hæc euſque jam efficta, ut non otientur, ſed forment & perficiant latentem hic & tuto defenſum pilum, donec longa dies perfecto orbe temporis eum faciat apparere tum demum, quando in uſus neceſſarios requiritur. Quanam vero tandem facie apparet? Venuſta ſane, ſcita & admirabili! Myriades canalium diverſorum humores diſſimillimos vi vitæ bulbillo ita applicant, ut extrema fiſtularum ab omni puncto curvaturæ in centrum conſpirantia forment radices ſucco turgidulas, adunatis vaſculis molles, membranæ firmiter innexas, irroratas, ſenſu acerrimo præditas. Statim deinde ac fervet opus arctius adunantur ſparſæ laxius ante fibrillæ, denſatus hinc exſurgit truncus, durior, ſiccior, gracilior, excreſcit, propellitur, extra orbitam conceptaculi ſui erigitur, cutim perforat. Erro! reperit, inquam, hanc à primo jam generationis tempore pertuſam hic in meatum pilo exituro patulum! Quam eleganti rurſus apparatu vaginam à cute porrectam in hoc trajectu accipit, quæ eum firmet, ut rigeſcat hic, colorem excipiat, & ferendis ilico emerſuro ſupra cutim injuriis adaptetur. Sed neque hic finis. Quid ergo? Subtiliſſimas artificioſiſſimæ cuticulæ ſquamulas pilus protruſus elevat, per tenuia inter has relicta ſpiramenta emergit, corticem ab his recens affuſum induitur, unde in aere difflato humore ſiccus jam dureſcit, ſenſum moleſtum jam futurum penitus amittit, ſingulari tingitur colore, criſpatur, graciieſcit in acutum apicem, porrigitur in longitudinem pro vario uſu locis diverſis aliam. Quantos vero, quamque multiplices, corpori uſus præſtent, ignaris incredibile, peritis ſtupendum, videtur. Leniunt aſperi aeris vim; molles partes defendunt, ne quid ab attritu detrimenti capiant; arcent à tenellis oculis, à ſpiraculis narium, patulis omnem cum aura advolantem noxam; gratâ faciunt aſpectui umbracula ne vi luminis fulgidi obtundatur acies videndi; pruritu excitato, dum infarctos ſordibus meatus fruſtra perrumpere nituntur, ſalutarem ſcalpendi motum in adjumentum flagitant, quo purgatur cutis; inviſibilia ſudoris foramina, per quæ toto corpore perruptus humor cutim perfundit, in ſerie ſua ordinata firmant, defendunt, atque contra tenacitatem obſtructuri viſcidi munita præſtant; expulſo lento humori, quem ſpiramenta cutis aſſiduo ſudant, ſuſtentacula parant, quibus à ſuperficie corporis adſcendere expedite queat, ipſa integumenta converrendo repurgant; itaque, ut corpus totum per deterſos hiatus fumidi vaporis ſpecie liberrime exhalet quidquid habet noxii, efficiunt; ab his autem valetudinis proſperæ conſtantiam, victæ adeo beatitatem, pendere diligentiſſima *Sanctorii* præmonſtratione didicit Medicina. Reſpice autem, &, promitto, læta attento gliſcet voluptas, quam utili ſucceſſu detriti vietique pili, ſimulac ad opera ſua languidi evaſere, cadant. Ilico enim tunc tempeſtive effœtæ radices, marceſcunt, non comprehendunt ultra, ſed vacillantes omni exhauſto ſucco excidunt. Creantur interea in ſupplementa perditorum novi,

Digitized by Google

novi, molliores quidem, qui lenteſcunt cito & prioribus evadunt ſimiles adeo, ut facies omnibus eodem loco natis eadem ſit, dum oportuno tempore eodem fato ceſſuri quoque ſunt prodituris aliis. Si ſedulo cuncta hæc expenderis, erit profecto, erit quod exclames, quantum eſt, quod in re tantilla cernitur! At ſi quis forte cogitat caducum hunc capillum rem eſſe valde ſimplicem, exſpectet ille tantiſper dum hoc minime verum eſſe viderit. Contemplabar per globulos vitreos ſetas ex fibris formatas diſtinctiſſimis, apparuit in medio diſſectarum quod cavitatem referebat, deprehendebatur ibidem quid quod medullam ſimulabat. Præterea patet ex multis ſimul concretis coaluiſſe pilos, quoniam ex hiſtoria morborum diſcimus hos in fibras diſſilientes ſepe findi, in cincinnos inextricabiles aliquando implicari; variatos coloribus humores nonnunquam ſudare, latentes ſub cute & exire impeditos circumtorqueri; conglomerari, mutari, vermium imagine fallere, papulas, tubercula, ulcera mira, producere. Si neque hæc videntur ſufficere, Chemicorum diſciplina conſulatur; hæc enim Cultores ſuos edocuit per ignem reſolvere collectam capillorum copiam in laticem, ſpiritus, olea, ſales volatiles, terram, eo quidem eventu, ut nulla corporis particula ſit conperta hactenus, cui ſuppetat ditior ſalium volatilium vis, nulla quæ ſcateat ſpiritibus tam acribus. Videtis, quam occupata ſit in minimis certa finis Natura fabra! ſpectatis, quantæ molis, quantæ ſapientiæ, ſit unum capillum condere! Experimini, qualis requiratur induſtria, ut alicui liceat unius tantummodo pili indolem cognoſcere! *Malpigii* nunquam defatigata diligentia, indefeſſus *Ruyſchianus* labor, ſolers *Chiraci* perſcrutatio, acutiſſima *Leeuvvenhoekii* acies, plantarum comparatio & animalium, hiſtoria morborum qui parti huic accidunt, omnia hæc, & alia bene multa adminicula, efficere tantum potuere, ut hac demum tempeſtate rudem hujus corpuſculi ſpeciem adumbrare poſſimus! Licet enim tot inſiſtamus adjumentis, multum tamen abeſt ut recte aſſeveret quiſpiam evolvere ſe poſſe veram puſilli crinis fabricam. Quid enim de indole pili capis, niſi ingenium nervi prius noveris? de nervo quid ſcitur, ſi non omnes anteà partes corporis perſpectæ ſint? veriſſimo nempe *Hippocratis* effato patet, *ut in circulo, ſic in noſtro corpore, nec Principium dari, neque haberi finem*, ita vero nexas implicari aliis, ut ſingulæ ab univerſis pendeant, partes. Quis dictabit ea, quæ ad alimenta crinium natura requirit, qui ignarus eſt humorum omnium, quos jugis per vaſa corporis motus exercet? Oracula iterum ſic ſonant Hippocratica, *nutrimenta ventriculo data, variis naturæ actionibus ſubacta, demum in pilos formandos impendi*. Quiſquis ergo jactat animo ſuo opus non eſſe ſeveræ tædio experientiæ, ſed inſcriptas illi leges naturæ & innatas ſatis ſubſidii dare, ut his conſultis cernat quid particulatim cuique rei natæ inſit, en *Rhodus* en ſaltus! faciat periculum quid valeant ſpeculationis meditabundæ vires! Inacceſſam ſibi hac via naturam fatebitur, aut emendicato oblique experimento limitabit furtim vagum ratiocinium! Univerſa videlicet medicorum ſapientia, ſumma licet ope in hoc nitantur ſolum, ne unum capillum radicitus extirpatum reficere, ne unius pili incrementa mutare, imo ne colorem quidem ejus variare, poterit, ſi ex principiis evidenter comprehenſis inprimis hoc tentaverit. Quam vere ergo Sanctiſſima Nobis vox inſuſurrat, *Cenſes ad numerum adotando Creatori Noſtro capillos, neque valere omnem mortalium ſollicitudinem unum ex his atro tingere vel albo colore*. Omnia; niſi fallor, hæc docent, humani corporis particulam ſimpliciſſimam a tot aliis pendere ſingulatim definitis, ut principiorum univerſalium uſus nihil huic intelligendæ prodeſſe queat, ſola autem exempli præmonſtratione fabricam pateſcere.

Si vero ſimpliciſſima, ſi abjectiſſima, ſi extima, hominis particula adeo involuta; adeo operoſa, adeo tecta, conſpicitur; quid de toto corpore humano, imo vero quid de toto rerum univerſo, cenſendum erit? hoc caput, hæc ſumma; naturam exercendis actionibus ubique tam multa, tam apta, tam ſimilia ſemper, inſtrumenta & conſtruxiſſe &

conjunxiſſe, ut in minima harum expedienda ſapientiſſimam ſemper curam impenderit. Verum ex his tam multiplicibus unum modo negligat, in ordine quo commiſſa inter ſe colligantur parum modo turbet, actum ilicet! cadet continuo illa actio, quam per illa omnia in unum opus conſpirantia lege tunc certa efficit. Neque igitur mens quoque humana hunc naturæ agentis modum docetur, niſi poſtquam operantis organi minutiſſima quæque aperta addidicit. Nihil quippe in his otioſum, ſupervacaneum nihil, nihil quod exercitatiſſimæ mechanices ſubtilitas emendare, aut propoſito impetrando commodius aptare, queat.

Verum alieno forte quis erit animo ab omnibus, quæ rationis diſputatione hactenus attuli in medium. Sit itaque huic volupe à rerum potius exemplis ſpectare ſucceſſum eorum, qui aggreſſi ſunt ex Principiis variis evolvere effecta, quæ ipſis naturæ phænomenis eadem habere certo liceat. Æquum arbitror, ut & illi morem gerendo obſequamur. Quid ergo deprehenditur? Ea lubricæ diſciplinæ inconſtantia, ſive Principia ſpectes ſive ad doctrinam inde hauſtam animum adverteris, ut quod uni egregium præ cæteris probatum, repudiatum ſit actutum alteri. Quare pro varietate opinionum, pro diverſitate tempeſtatum, pro auctoritate invaleſcente, pro captu ingeniorum, in mille ſe transformans vultus, Proteo verſatilior habetur hoc reſpectu Phyſice. Atque rerum mihi hic major naſceretur, ordo, ſed finire propero, *Jonicam* audi, audi *Italicam*, Scholam. Nuſquam concors fere ſuper iiſdem ſententia. Principes conſulo in una harum dominantes, variant in ipſis Principiis conſtituendis. *Thaletem Aſiæ* edoctum & *Ægypti* arcana *Anaximander* corrigit, ipſe ſtatim a ſequente refutatus *Anaximene*. Neque tamen hujus acquievit doctrinæ *Anaxagoras*, ſed poſtquam mutando, atque addendo, emendaſſet plurima, effugere tamen *Archelai* cenſuram non potuit, donec quidem *Socrates*, hominum ille ſapientiſſimus, intellecto harum opinionum incerto, animum potius virtute ornandum, quam vaga imbuendum ſpeculatione, eleganti exemplo & ſuaviſſimis verbis evinceret. Verum ille tanti Viri admirator, *Plato* temperare ſibi non potuit, ut non admiſcuerit hauſtis à Præceptore morum præceptis plurima, quibus principia rerum evolvere, atque ex his naturæ effecta explicare commodiſſime, tentavit. Inde caſtigatorem perpetuum *Ariſtotelem* habuit, quem ſua ſubſtituentem, poſt longa Principatus in Phyſicis geſti tempora, Chemici, *Verulamius*, & *Carteſius*, deformatum ſubito, atque inſignibus ſpoliatum ornamentis, regno diu uſurpato dejecerunt. Neque interim Chemicorum, neque *Carteſianorum*, longa dominatio: Horum quippe compreſſus valde impetus ſimul ut, felici Phyſicis fato, excuſſa Eorum ſententia fuit per Illos, qui ſola fida experimenta pro ponendis, ſeveriſſimaſque Geometriæ leges pro norma ratiocinandi, in Phyſicis admiſerunt. Ita ſcilicet opinionum dominata eſt viciſſitudo, ut pulcherrima illarum, quaſi ſolſtitialis herba, repente exorta mox repentino occiderit.

Quid autem verbis opus eſt? Uberrima rerum teſtimonia adſunt. Ut enim exemplis conſtet, quouſque ex aſſumtis promoveri Principiis Phyſica poſſint, *Renatum Carteſium* citare velim. Si quis olim, hic certe inter omnes, emicuit. Hunc idonei, hunc candidi, rerum Philoſophicarum æſtimatores celebrant ut cum maxime. Immortalia namque Auctoris de Geometria & de Dioptricis ſcripta nihil, quod ſublime non ſit, ſpirant. Alii profecto illis ſubnixi magis promoverunt ſeptuaginta abhinc annorum ſpatio Mathematica, quam eadem toto tempore, quod ab *Archimede* in *Carteſium* elapſum erat, fuerant provecta. Ut ſine juſta indignatione ferri nequeat, adeo ingratos ſe geſſiſſe quoſdam, qui poſtquam ſummi Viri indicio ſapuerunt, abſtruſis adſcripſere Auctoribus, quæ, abfuiſſet ejus auxilium, ne quidem intelligere potuiſſent! ſimul ac vero à Mathematicis operibus ad Phyſica Egregii Scriptoris monumenta deſcendis, vix crederis ab eodem homine proficiſci potuiſſe tam diverſa. Enimvero ſi ſevere diſcutere vacat, quæ de impenetrabili infinito prius quieſcente, deinde moto; de legibus motus; de ortu mundi; de vi elaſtica; de natura magnetis; de corpuſcu-

puſculis ſtriatis; de meatibus hæc admittentibus aut reſpuentibus; de origine, fabrica, & actionibus, corporis humani, conſcripſit, obſtupeſces talia excidiſſe Scriptori, qui acumine Mathematico cunctis præluxerat! Quæres in *Carteſio* Carteſium! Jure retorquebis in ipſum, quod vere de Peripateticis dixerat, nullum ex Phyſicis problema per talia Principia explicari poſſe, ipſaſque has naturæ interpretationes Principia poſita erroris arguere. Maximum ſpectate *Hugenium*! Quis alius magis defœcato, magis ſubacto; magis penetrabili, excelluit ad Mathematica ingenio? quamdiu certe Matheſin puram excolebat, aut Phyſica Mathematico more tractabat, ita ſe geſſit, ut primas facile obtinuerit, ut patriæ & ſeculo ſuo gloriam comparaverit. Utinam vero eadem hac prudentia & caſtimonia uſus in *Coſmotheoro* ſuo concinnando impetum fingendi compeſcuiſſet! utinam omiſiſſet ex nobili cæterum opere illa, quæ Lectori Geometræ aut exercitato Phyſico, riſum excitent, aſſenſum ne quidem extorqueant. Facile foret ſucceſſus æque ſiniſtros Aliorum enarrare. Sed bina hæc ſufficiunt, ut cernamus quam vacillet in dubrico, qui hanc inſiſtit viam, quæ turpiter adeo ſefellit ſummos in arte Viros.

Niſi ergo vana me eluſit eventus exſpectatio, aſſerui ſatis ad perſuadendum, quod egomet mihi dederam demonſtrandum, dogma. Unum tamen, priuſquam abſolvam, diluendum ſupereſt. Plurimorum enim metus eſt, ne ex his ſequatur Pyrrhoniſmus Phyſicus. Sciant itaque illi, Scepticos non ideo cohibuiſſe aſſenſum ſuper rebus naturalibus, quia metuebant in obſervatis fallaciam; ſed quia incurioſam damnabant licentiam aſſumendi principia, ex quibus illæ explicarentur. Maxime quum eſſent, qui, inſtar *Velleji Epicurei*, de re nulla dubitabant: pulchre id docet graviſſimus auctor *Sextus Empiricus*, diſputantem ſuper his ſic audimus *Socratem*, ita *Academici* & *Acataleptici* ubique diſſerunt: Acceptum namque Sapientibus, obſervationem accuratam ipſam non fallacis naturæ vocem habendam eſſe; & quidquid in artis promovenda evidentia ceſſatum, hæſiſſe præcipiti fiducia Principiorum. Neque etiam diffidendum his, quæ Matheſis ſincera ex ſolis obſervatis arguit, liquet exinde, quod omne id, quod à nata Philoſophia in hunc uſque diem bene certum apud Phyſicos reperitur præter ſola experimenta, uni debeatur geometriæ, nihil quidquam ex Principiis univerſi rite cognitis eductum fuerit.

Omne illud, quod Geometræ ſuper obſervatis argumentando Phyſicis invenerunt, adeo inconcuſſa fide ſtetit, ut nemo hominum de illis dubitaverit, quum ficta cito ad ſuam reciderint naturam.

Quid enim de natura corporum, quid de motu ipſo, aſſumunt Geometræ, niſi quod in hiſce adeo unicuique eſt obvium attento, ut nemo de eo ambigat? interim ex hiſce plurima tam evidenter demonſtrarunt Mechanici ut nuſquam firmiora, aut humanis uſibus meliora, invenire liceat. In explorandis liquidis nihil ponit Mathematicorum diſciplina, niſi quod in quocunque humido ſemper unuſquiſque experitur: tamen in his Geometrice explanatis, quam vera, quam certa, quam utilia, hydroſtatici, & hydraulici, conſtituerunt Theoremata? Contemnat ſegnis ſocordia effectus notiſſimos gravitatis, ut nimis vulgatos, ut ſponte cognitos, nec dignos animadverſione! plura nihilominus haud petet Matheſis ſibi de his dari, ut inconcuſſa, ſtupenda, atque uſu celebrato clara, dogmata illa firmet, quæ rejecta nulli, omni Sapienti admirationi ſemper fuerunt. Quænam abſcondita ſit natura ſiderum, quanam cauſa tellus, planetæ, atque cometæ, moveantur haud ſollicitat Aſtronomos, ſolas notant apparitiones, atque viciſſitudines, unicuique conſideranti obvias, dum interim ex his multa, infallibilia, tantumque boni hominibus præſtantia, extricat Aſtronomia ut humanæ ſocietatis felicitas ſine his ſubſiſtere nequeat. Quid memorem illa, quæ in Opticis, Dioptricis, Catoptricis, Acouſticis, Baliſticis, invenerunt Geometræ? ſunt hæc tam pulchra ubi cognoſcuntur, videntur tam imperſcrutabilia dum quæruntur, apparent tam vilia experimenta, ex quibus ſolis aſſumtis extrahuntur; ut nihil ſupra! An dicam de vi elaſtica? Ejus nota cunctis pro-

prietas ſola inſtruxit Philoſophos per Matheſin, quid de legibus motus ſtatuendum ſit; quum antea errarent vel Optimi turpiſſime. Quis mortalium neſcivit variatos iridis colores, quibus decorata apparent corpora dum per trilaterum è vitro priſma ſpectantur? Quis mortalium crederet, ex hac inprimis obſervatione, per ingenium Mathematicum illa potuiſſe inveniri, quæ admiratur, quæque ſtupet, noſtra ætas! Quibus ſupra omnia ſe merito efferre noſtrum ſeculum poteſt! Quibus à ſuo Alumno inceptis, perfectiſque, magna ſe jactat *Brittannia*! hæc, & alia, Geometrarum inventa extermines ex Phyſicis, quæſo Te, quid ſuperat? præter nudam experientiam nihil. Uberrima reſtaret locupletiſſimi argumenti materia, illa vero replendo libro, quam ſcribendæ orationi, magis idonea; abſolvam ergo, ubi prius dixero gravem me cauſam moviſſe, & impuliſſe, ut de hac re perorare mecum conſtituerim: invaluit enim opinio, atque crebreſcit ſermo, quaſi Illi, Qui ratiocinio Geometrico uſum in Medicis adſcribunt, Homines eſſent ignava opera, Philoſopha ſententia, Quique effrænata nec ferenda Bonis audacia dictaturam ſibi affectent in ſcientias, largi verborum, at omiſſo interim ad labores animo. Maculam hanc delere tempeſtivum duxi, & docere, aliam longe Iis ſententiam probari. Eam ſcilicet, quæ cenſet, nunquam aliud ſapientiam dicere, aliud naturam: Contra vero uſu genitam, partam memoria, Matheſi educatam, Phyſicam haberi: interim vero fruſtra quæri, quod neceſſitas homines celat. Atque hujus quidem Phyſices fortunas laudare licet ex quo magnum *Verulamium* ſummo ſuo bono accepit! Virum certè ad omnia, quæ ſcientia humana comprehendi poſſunt, indaganda facile principem, & de quo dubites utrum conſilio, an exemplo, labore, vel liberalitate, major fuerit in inſtauranda deformata Phyſica. Abſque invidia dixero, quidquid incrementi cepit naturalis hiſtoria ab ineunte decimo ſexto ſeculo in hanc uſque horam, omne id acceptum debemus monitis, præceptis, & experimentis Illius Viri, Cujus indelebilem memoriam grata colet orbis perpetuitas. Gratari quoque oportet ævo noſtro, quo exire ſervitio ſectarum licuit, ſicque ardere puram, caſtamque, veritatem, ut, poſthabita figmentorum atque commentorum auctoritate, naturam ſolam ſuas dotes revelantem audiamus. Poſt maximum namque *Baconem*, audendi auctorem, Alma tanti alumni mater *Britannia* Reges, Principes, Nobiles, & Philoſophos incitavit, ut viam inſiſterent, quam Ille prior veſtigia dans indicavit, complanavit, atque excoluit. Unde certatim, prima per artem tentamenta pangendo, in hoc ſtadio ad palmam laudis adſpiravere jam quinquageſimo octavo elapſi ſeculi anno Summi Viri, qui fundamenta poſuerunt Societati, quam biennio deinde vertente ſuis auſpiciis inſtituit Sereniſſimus Rex *Carolus Secundus*; quæque in hodiernum diem ſummo Phyſices emolumento floret. O, quales hæc Auctores, quæ protulit inventa! *Boyleos*, *VVrennos*, *VVallißos*, *Hookios*, *Grewios*, *Newtonos*, *Hallejos*, ſuperante ſapientia Viros, quis non admiretur, quis non colat! Neque tulit nobilis inſtituti ſpeciem diu Celſiſſimus *Hetruſcorum* Princeps, quin generoſo propoſito imitari idem, atque adjuvare, pulcherrimo ſucceſſu inceperit. En animas candidiſſimas, *Rhedum*, *Borellum*, *Malpigium*, *Bellinum*, qui æternam ſuæ pepererunt Scholæ gloriam. Quis Academiam Regiam in *Gallis* ſilens prætereat? quis digna ejus meritis ſolvat præmia! Poſtquam enim ſexto poſt ſexageſimum præteriti ſæculi anno hæc condita, atque munificentiſſime dotata, à magno Rege *Ludovico*, eo rerum floruit progreſſu, ut audaciſſima vota atque avidiſſimam exſpectationem multum ſuperaverit. Quid enim dicam *Carcavii*, *Robervallii*, *Auzoutii*, *Caſſini*, *Hugenii*, *Dodarti*, *Amontonii*, *Pecqueti*, *Peralti*, *Du Verneji*, *Hombergii*, quid aliorum, Opera? Nihil certe quod accedat ad hæc dignitate pretii, novimus. Nec ita longo intervallo Germania adfuit: quum & inviƈtiſſimus Cæſar *Leopoldus* ſeptuageſimo ejuſdem ſeculi anno conſcripſerit viros in publica Phyſices commoda promovenda aptiſſimos. Tandem &ININ Glorioſiſſimus Boruſſiæ Rex *Fredericus* Berolini regia liberalitate,

atque inſtituto verè Philoſophico, perfectiſſima ingenia collegit, atque inſtigavit, ut omni ope niterentur eodem propoſito indagare, atque evulgare, tecta & interiora naturæ ſecreta. Si quis rara hac temporum felicitate omnia inventa tantorum Virorum collecta digerit, atque uſurpat, habebit quod præſenti laborum fortuna proſit, habebit in quo glorietur. Fortunas igitur laudo & hujus Academiæ, de qua etiam omnia bona dicere poſſum, quæ Medicos habet & Philoſophos tali ingenio præditos, tali diſciplina inclytos, ut ritè obſervare vias naturæ, atque ex his certò argumentari, pari felicitate & poſſint & velint! Qui ſalubri doctrina ad ſtudium & uſum Medicum formare animos pulchro ſucceſſu arrectos gnaviter annitantur. Fortunatum me & decoratum fateor, cui contigit His adjungi, Hos *Collegas* Salutare!

Poſtremò jam unum illud reſtat, quod huic diei ſolenne more Majorum præſtari debet. Complexus enim gratiſſimum mihi exitum *Magiſtratus Supremi Academici*, quem hoc anno geſſi, munere hoc abeo, faſceſque pono. Animumque perſentiſco lætiorem hac hora, quam illa, qua ante annum illi ſuſcipiendo admotus onus honorificum defugere legitimè non potui! En igitur opportunitatem paro, extemplò ut accipiatis ex recitandis literis *Virum Magnificum*, quem tuendæ huic dignitati in annum ſequentem præfecere *Reipublicæ Principes*.

ORATIO V.

SEU

SERMO ACADEMICUS,

DE

CHEMIA SUOS ERRORES EXPURGANTE,

Quem habuit,

Quum Chemiæ profeſſionem in Academia Lugduno-Batava auſpicaretur. XXI. Septembris 1718.

AUſpicaturus Chemiæ publice docendæ munus, ex ipſa hac arte, de quo dicerem, cenſui petendum. Nec defuit ſane, ſi coram Artificibus agendum fuiſſet, quæ in panegyri Academica peroraturo quam maximè defuit, materies. Quis quærat ſollicitus, ubi abundantia affluit ipſa rerum pertractandarum & copia uberrima? ſanus certe nemo; ſi modo loqui datur his, qui periti ſunt rei, in qua explananda ſermo inſtituitur. Ut vero copioſus fuerit & dubius apparatus, difficilis tamen eligat quis, quod ſpe applauſus enarret concioni, cujus pars longe maxima de argumento orationis nihil fere quidquam recte intelligit. Hanc videtis ſortem meam hodie, qui coram Principibus in Republica Viris, in conſeſſu ſapientiſſimorum Profeſſorum, in conſpectu denique hominum in omni ſcientiarum genere perfectiſſimorum, verba habere cogor de Chemia! de Chemia! quæ aſpera, hor-

Digitized by Google

rida, laborioſa, a commercio Sapientum remota, ignota Eruditis vel ſuſpecta, ignem, fumos, cineres, ſordes ſpirans, vix ulla amœnitatis ſpecie commendata habetur. Neque tamen ſola hujus ignoratio apud Clariſſimos Virorum parit moleſtiam Oratori, ſed & datur aliud, quod curam hanc majore cura aggravat: vix enim eſt quæ magis refugiat ornari verbis, vix alia minus accommoda amabilis eloquentiæ lenociniis; prorſus ut Suadæ conſultiſſimus ditiſſimæ excutiens Rhetorices Topica, parum reperiat, quo abſolveret propoſitum. Contra vero pervulgatus dudum invaluit rumor apud Eos, qui in ſtudio ſapientiæ gloriam meruere, & qui ſententiæ ſuæ gravitate rebus pretium ſtatuunt, quaſi fœcunda errorum, bonæ frugis pauperrima, egeſtatis parens, rei familiaris decoctrix, pernicies & peſtis bonæ mentis, eſſet, de qua ſermo habetur, diſciplina. Alios eſſe fateor, qui ſive ſtudio ducti, ſive experimenta edocti, pulcherrima quæque de illa dicunt & ſentiunt; ſed parum quoque valet horum apud idoneos auctoritas, quia in deprædicandis ejus laudibus nec rationem tenent nec ſervant modum. Utque immerito hanc Illi deteſtantur, ita Hi eandem uſque ad inſaniam depereunt, utrique nimis acriter. Quæ mecum perpendens arbitrabar, tantam ſententiarum diſcrepantiam, atque componendæ litis ſpem, materiem præbere huic horæ propriam! *Errores* igitur *a Chemicis in artes ſparſos* ſaſſus conabor evincere, Ipſos hoſce *a ſola Chemicorum induſtria expurgatos* feliciſſime. Erit enim hæc ex Chemia materies huic utcunque conveniens celebritati, a meo non aliena munere, forte nec inutilis. Veris conabor minimum diſtantia proferre, &, ne inepte nimis ſautor videar, cavebo. Lenes Vos mihi animos, patienteſque accommodetis aures, &, ſi miſere cupidum vires deſtituunt, detis veniam! Sed ſi eventus vota hodie mea hanc orantis cauſam eluſerit, non ideo ſane Chemiæ merebor haberi minus idoneus: nulla quippe diſciplinarum minus generat diſerti Oratoris facundiam, nulla ineptior, ut eloquentiæ arte appoſite ad perſuadendum utatur.

Ignorantiam ſolam mortalibus omnem fere calamitatem parere ingenioſe diſputat Græcorum ſapientiſſimus. Longè magis igitur errores infelicitatem creant hominibus. Neque horum damnoſior uſquam eſt, niſi in ipſa Theologia, noxa. Eſtne alia, quæ ſalutem hominum propius curat, inter diſciplinas? Docet illa, ſentire de SUPREMO NUMINE conſentanea MAJESTATI SUMMÆ; hominis officia in DEUM præfinit; pietatem, qua proſequatur hominem homo, præſcribit & explicat; JOVIS beneſacta in mortales enarrat. Quam pulchra hæc, quam ſublimia! Vileſcit prorſus, quidquid cum his comparaveris. Eo itaque religioſius cavendum eſt, ne in ſanctiſſima ſapientiæ hujus adyta profani quidquam irrepat. Sacrilegii habeatur, & impii quam maxime, & exſecrabilis, reus, qui opinionum commenta, ſtudia partium, affectuum vitia, ſubſtituens pro Divinis, ſacra miſceat turpibus, cultumque UNI ſacrandum DOMINO idolorum fœdiſſimis præſtandum rapit! Sacroſanctis quidquid non panditur oraculis, miraculi quidquid Divini & ſuprahumani prodigio haud firmatur quam certiſſime, quidquid nec voce, nec exemplo, intemerata ſtabilivit ſanctitas, eſto procul, procul eſto! Utinam hæc mature cogitaſſent, utinam ſerio, Chemicorum plurimi! Quam decora ipſis conſtitiſſet, ſi intra ſuos vixiſſent fines, gloria! Quam vellem, ut nimis temerarii haud ingeſſiſſent ſe in arcana Religionis publicæ! nec inania portentoſæ cogitationis ludibria myſteriis miſcendo fœda contaminatione polluiſſent omnia! O ſi veſani homines temperaſſent ſibi, nec ipſa Sacra Volumina interpretari voluiſſent ex Principiis & Elementis Chemicis! Sed pudet, omnia hæc de iis dici poſſe, & refelli non poſſe! *Paracelſi*, *Helmontii*, Fratrum *Roſeæ Crucis*, aliorum, ſcripta evolvat quis. Stupebit! Nugamentorum pudebit, in quæ per vetitum neſas ruit audax omnia fingere Turba Chemicorum. Quæ fabulæ, ſuperſtitio, inſcitia! Certe vix uſquam plus deliriorum reperias. Eſt tamen in re ipſa cauſæ quid, qua compulſi adeo indulſerint huic fingendi licentiæ primi Cultores Artis. Erat ea olim penes foſſores metallorum, & Pyracmonas, qui nulla imbuti Artium ingenuarum

Digitized by Google

rum doctrina, ab omni commercio cum Sapientibus procul exſules, damnati ad ſubterranea, in tenebris degebant, miſerumque ſpiritum duro & paupere victu ſuſtentabant. Cogitate hos mille rerum periculis aſſidue obnoxios, trepidos rerum, mentem turbatos, duriſſimam undique vitam trahere. Quid enim? Pavent ad terræ motus frequentiſſimos, ad rapidos montano flumine torrentes, ad apparitiones ignis triſulci, fulgetri, ſacri ſulphuris, ad incenſa ſubito pinguis halitus craſſamenta, ad fragores ſpeluncarum, ad mugitus ſoli. Nec datur interea, qui lucem reddat trepidanti animo, ſapiens Conſultor. Sed aniles gerræ, hiſtoriolæ fabuloſæ, triſtia terriculamenti inſtrumenta, atque atræ irritamenta bilis, ex ſtultis inſanos fere reddunt homines; ita quidem, ut valens & mente integer de motu cerebri & turbatione periclitaretur. Tales ſane Magiſtros qui accipit ad elementa Artis ponenda, felix ſit oportet & firmus, ſi non imbuitur variis, quibus illi corrupti ſunt, erroribus. Ita enim ſe res habet cum Iis, qui in diſcendis toti ſunt Artibus, ut Magiſtri auctoritas, propagata de traduce in traducem fabula, frequentia exemplorum, & eos trahat, qui cæterum, emunctæ naris homines, cauti ſatis erant fictis vera ſecernere. Et quis, quæſo, Noſtrum tam bene firma, tam pulchre ſubducta, ratione ad ſapientiam, quin juvenili præjudicio, Præceptoris opinione, repetitis narratiunculis, acclinem falſis animum ſero tandem & videat, & doleat? Ipſi deinde huic malo fatalis acceſſit pernicies alia ex eo, quod Medicorum eruditiſſimi, *Galenum*, Peripateticos, & *Arabas*, aſpernati, Chemicis totos ſe devoverint: poſtquam enim ibi nuda plerumque verba, heic experimenta rerum, generalia illic omnia & in cerebro enata ſpeculantis, heic autem re comprobata effecta Artis, contemplarentur, diſcrimen admirati, præpetes, feſtinando mox præcipites, cæcoque impetu, omnia quoque ratiocinia amplexi ſunt Doctorum, quorum pauca læti viderant effecta. En infelicis mali labem, quæ ſerpente ſtatim & late dominanti contagio ſic infecit omnia, ut dein ſuſpecta prudentibus, Philoſophis inviſa, ridicula pleriſque, evaſerit. Hinc recruduit, quidquid olim, apud prima ſecula, *Magi*, *Chaldæi*, *Perſæ*, deliraverant de Igne DEO; inde *Pythagoræ* blanda illa, & ſuavia, de animarum tranſmigratione inſomnia renata ſunt; Illi, cum inſanientis ſapientiæ Auctore, mentem aſſerere inviſibilium præ ſubtilitate corpuſculorum nubeculam; Hi numeros, & Dæmonas, cum *Platone*, ubique ſuſpicere; Alii *Zoroaſtris* magica tentare; quin & graviſſimos Chemicorum & Principes videas pro veris docuiſſe atque inculcaſſe, quæ ingenio & arte ſummi Poetæ ſuaviter luſerant, de Faunis, Satyris, Geniis, Nymphis, Pygmæis, Semideis, Sylvarum, Montium, Aquarum, Subterraneorum, Aeris denique, Dominis. Pharmaceutica, faſcinos, carmina, incantamenta, Paſtorum & Bubulcorum; conjecturas Aſtrologorum leves, ſævaſque minas; Barbarorum Amuleta, Taliſmanos, obſignatos intra metalla Genios, infuſoſque incantatu in firma corpora ſpiritus, diſcipulis obtruſerunt. Quid miri hos Doctores ipſa tandem violare Sacra! Errorem extundit error! Volumina *Moſis*, *Salomonis* Scripta, *Apocalypſin Joannis*, habuerunt pro deſcriptione Artis Aurifabræ. Omitto nefandas de Sacroſancta Triade, de aliis reconditiſſimæ Religionis myſteriis, & abominandas, interpretationes. Has qui audit deteſtatur; exſecratur qui legit, horret qui intelligit; nihil fecere reliqui, quin ſuis id conſpurcarint commentariis, ubique allegorias, emblemata, typos, ænigmata; ita crepantes, ut nihil tam explicatum, tam liquidum, tam planum, in Sacris legatur Literis, quod nugantes non detorſerint illi in ſenſum alienum; inſania denique eouſque ruente, ut ipſam tandem rerum geſtarum Hiſtoriam, ipſa miracula, quibus doctrinæ conciliant fidem Auctores Sacri, quis credat, in Alchemiæ placita converterint. Metuo, ne indignabundi ad hæc totam damnetis ilico & proſcribatis Artem. Sed, ſi ſedato quis pectore ſederit ad hæc omnia judex, rerumque non corruptus monumenta juſte librat, cernet vere, ex ipſa Chemia Arte per ipſos Chemiæ cultores cuncta hæc pulcherrime redargui. Abuterer vero patientia veſtra, ſi nunc adferrem in me-

dium

dium omnia ea, quibus illa vel ſingula, vel univerſa, argumentis de Chemia petitis penitus repudiantur: adeo enim copioſa argumentorum hic ſuperat materies, ut enarrantem deficeret dies. Unum, patiamini, laudem *Rogerium Baconem*, clarum decimo tertio ſeculo *Britannum*, quem infando indicio inſontem damnavit Magiæ Pontifex Romanus. Enimvero hic Vir facultates naturæ, artiſque poteſtatem, ſociata ſapienter opera, eo valere docet, ut quæ binis re efficiuntur hiſce vera, longe ſuperent ficta quæcunque miracula Magorum. Ipſo demonſtrat eventu, induſtriam humanam naturæ conſultam præſtare, quibus ſimulandis fruſtra Illi carmina, Dæmonas, præſtigia invocant; facilitate & fide admirabili explodit damnoſæ monſtra ſuperſtitionis, cerebri deliria ventoſi, bacchantium enthyſiaſmos; diſtinguit caſtiſſime inter ſacerrima pietatis arcana & vertiginoſi ludibria ingenii, inter corporeas peſtes & cœleſtem animæ originem, naturam inter & DEUM. Miremur tantum naſcentis modo Chemiæ tempeſtate Virum, ſed & veneremur noſtra ætate Alterum in iiſdem *Britanniis* inclytum *Boyleum*. Quis hoc Auctore in Chemia clarior? quis magis diligens? quis ſucceſſus felicitate, quis eventuum pulchritudine, amplior? Nocturna Ille, Ille diurna, opera, ſollicitare Naturam, vitam excolere per hanc artem, alios demereri revelando quam liberaliſſime, & participando, quæ induſtria ſuprahumana, ſuo periculo, ſuo impenſo ære, felix, primus, ſolus, detexerat. Sed, quam fuit DEO plena ſemper candida hæc anima! quam puro ipſe ad DEI cultum pectore! Amore omnes benefico, Oracula Divina pia veneratione, proſequutus, quam prudentiſſime Principia Religionis ab omni naturali, ab omni diſtinguens Chemica, Scientia: Ad Scripta Viri provoco, quæ magno humani generis bono edidit, de dictione quæ in Sanctis floret Foliis, de amore in DEUM, de propoſito Creatoris DEI, de officio gratitudinis, & reverentiæ, ab humana gente ſummo DEO *ſoſpitatori* debito. Provoco ad incomparabilem munificentiam, qua teſtamento honoravit liberaliſſime, qui accuratiſſimis argumentis, erudite, & diſerte agerent cauſam DEI contra Atheos inprimis, & doctrinæ Chriſtianæ apertos publicoſque hoſtes. Plura adderem, niſi ſic ſatis conſtaret ex paucis hiſce, errores, quos abnormis Chemia ſparſerat in Sacra, Chemicorum ſapientia expunctos feliciſſime. Eſt igitur, ut veniam gravis delicti impetrent, vel ea certe gratia, quod variæ rerum imagine confuſi hi homines deſipuerint, nec mala adeo mente nec animo malo. Dominandi certe in animos libidinem cauſam non habuerunt corrumpendi Sacra. Levius utique peccarunt His, qui hic apud Superos furto lætantur nimis inani, dum nihil habent penſi excogitare de induſtria, atque animo audaciſſimo effingere quæ DOMINI DEI auctoritate dictent impudenter mortalibus; qui cogitatis ſuis, ſæpe nimis levibus, fidem ovantes DEO ſacram arrogant; qui non imitabiles JOVIS leges ſimulant, ſibique DEI honorem poſcunt, dum interim crudeles intentant minas dubitanti, diſſentienti vero ultricem Nemeſin atroceſque imprecantur diras. Eo quidem omnia hæc animo tantum, ut impune in liberos hominum animos, inque liberales artes, quarum elementa indocti vix capiunt, dominentur; quaſi piaculum non foret *Incorruptiſſimum Judicem*, DEUM SUMMUM nefariæ ambitionis & ſcelerati odii miniſtrum fingere, & inſtrumentum!

Æqui conſulatis bonique impetum, quem animo extorſit meo haud iniqua prorſus, liberrima certe, indignatio in Eos, qui dum perſonati verba credulitati dant obſequioſæ, ſe interea ſolos curare Divina jactant, & obtendunt, qui aliorum non vitam modo, non ſcripta tantum carpunt, ſed in abditiſſima quoque animi ſenſa, in ipſos poſt fata manes, quos Bonus nemo violavit unquam, animadvertunt ſeveriſſime: ita ſcilicet imperioſiſſimam in omnes Tyrannidem affectantes, ut ſuis ipſi affectibus, turpiſſimis equidem, quam abjectiſſime ſerviant!

Quæ accidunt corporibus viciſſitudines, ſolo fiunt motu, qui molem infuſus agitat. Hujus itaque cauſas ſcrutari oportet, modoſque diſcere, quibus inter corpora ille excitari, mutari, ſiſti queat. Vires autem hæ fugiunt omnem humani in-

ni ingenii perſpicientiam, niſi ſola evidentium effectuum obſervatione ſenſibus apparent, atque inde demum innoteſcunt animo. Quare operæ pretium erit fideliter advertere in motus, qui oriuntur, ubi corpora aliis vicina agere incipiunt. Corpora ſcilicet apponere corporibus, rurſum ex vicinia removere, interim vi incitantis ignis in agilitatem ſollicitare propriam, id vero efficaciſſimum cognoſcendæ virtuti corporum habetur inſtrumentum. Nonne autem totum hoc unius eſt Chemiæ Opus? igitur hanc præſtantiſſimam extendendis Phyſicis agnoſcere neceſſe eſt, qua nulla aptior manifeſtandis rerum abditis. Neque tamen diffiteri datur, magnos ex hac ipſa errores natos eſſe in extricanda natura rerum. Quorum quidem caput fuit, quod quoties experiundo deprehenderant propriam ſingulari cuidam corpori actionem, ſtatim illam naturæ viam, quam hic detexerant, univerſalem habuerunt, atque omnibus eam aliis corporibus ubique communem audacter aſſerunt. Quo in negotio pares habeas Chemicos illi, qui ſpectatum magnetem inter & ferrum opus naturæ cunctis ſtatim adſcriberet aliis, doceretque fallax exerceri inter cætera actiones, quales inter illa duo obſervaverat. Quid vero eſt, ſi non hæc fallacia eſt? Hinc doctrina fermentorum, effervescentiarum, oppoſitorum ſalium, ſulphuris calefacientis, fermentationis, putrefactionis, generationis, tranſmutationis, præcipitationis, adeo univerſalis; hinc infinita, quæ ex hiſce aſſumtis deduxere, alia. Ut mutata Phyſices totius facies, ſimulac inter quædam erant illæ paucæ actiones repertæ! nihil præter eas admiſsum in explicandis naturæ legibus, exploſum quidquid inde diſcrepat: brevi adeo placuit nata recens hæcce Chemicorum ratio, ut tota quanta naturæ poteſtas artis definiretur his agendi modulis. Ut & Illi denique, in quibus ſatis aliunde ſalis erat, decepti paucorum exemplorum imagine nimium quoque his dederint. Quam eſt proclivis humana indoles a paucis bene compertis, a ſingularibus paucis, in doctrinæ generalia! Communis de hoc vitio apud Sapientes querela eſt, nuſquam tamen quantum a Chemicis fuit peccatum. Namque uſque adeo invaluit laxa hæc interpretandi licentia apud omnes, ut, niſi ipſa Chemia huic modum poſuiſſet, tota ſane Phyſica paucis hæreret Chemicorum legibus. Neque erat aliunde ſpes diſturbandis figmentis. Poſtquam vero Chemia cœpit ſedulo ex inventis parare nova, corpora diverſa iiſdem tentare artibus, eadem vero aliis examinare modis, ea apparuit corporum diſſimilitudo, ea in operando diſcrepantia, ut haudquaquam rerum pateretur amplitudo paucis ſe adſtringi exemplorum vinculis. Certa ſcilicet ratione conſtitit tunc demum eſſe in corporibus varias, prius latentes, efficaciſſimas tamen, rationes, quibus ſingulares quidem, ſed maximi ſæpe, motus, producerentur. Ita nobilis hæc Scientia ex abuſu artis nata damna ſuſtulit, exſtirpavitque radicitus, quos prius aluerat, errores. Rem cernamus exemplo. Quæ ſua acent ſponte vegetantia, ſi conduntur vaſis, ſolo adjumento tepeſcentis aeris concipiunt motum, qui, debito poſtquam ſuſtentatur tempore, partem olei nativi mutat in ſpiritus volatiles, qui patiuntur permiſceri aquis, in igne vero ardent ſacri inſtar ſulphuris. Eſt & ubi idem vegetabile motu haud ita diſſimili eandem olei ſui partem in ſpiritus acetoſos convertit aquæ miſcendos quidem, ſed exſtinguentes flammam. Actionem utramque fermentationem dixere. Spectabatur immutatio Elementi inſignis, & cui parem alibi non viderant. Hactenus feliciter! Sed præpeti ſe credunt arguendi modo, dum palam inde clamant, nullam vere immutationem corporum accidere abſque fermenti vi, nullam abſque fermentatione: immania ſic uno impetu ſpatia prætervolant. Sed repertis læti & audaces aliud longe magis univerſale inde effinxere fermentum, cujus eſſet tam efficax, tamque late patens, virtus, ut minima particula ſui fermento ſingulari corporis cujuslibet ſociata impregnaret illud læta fœtura, ut valeat dein alia omnium fermenta trahere in ſui generis ſobolem. En quomodo, En quouſque, ex anguſtis unius experimenti cancellis exſpatiari auſint, & provolare per infinita rerum. Ne tamen quis exiſtimet in uno id exemplo obtinuiſſe: enimvero vix proſtat illuſtre, in quod idem non inciderit

arguen-

arguendi genus. Inde multiplex adeo inter Illos Secta eſt, condente quolibet per varia experimenta doctrinam univerſalem ſuis propriam, ſuis adſtrictam, obſervatis, ut tandem vix reperias, qui ſuper eadem re inter ſe haud contendant. Illi interea, qui humaniora docti, rerum vero obſervatione carentes, placita refutantes Scholarum, certioriſque avidi doctrinæ, ubi Chemicis ſe applicant, dubii ſemper & ancipites hærent, incerti quam ex multiplicitate opinionem eligere. Gemuit hoc ſub pondere, ſed ſuis emerſit iterum adminiculis, Chemia. Nulla fere Scientiarum malo huic attulit remedium, ſed ſuis ſe repurgavit auxiliis, deſtituta alienis, Ars. Neque id miretur, animum qui adhibet! quoties enim corpora quædam aplicabant aliis, deprehendebant toties novas apparitiones, actiones alias, effecta diſſimilia, quæ ad univerſalem quandam, omnibuſque communem, legem caſtigari negabant. Conſtitit præclaris tunc, utilibus conſtitit & jucundis Chemicorum inventis, quod ingenti ſit opus obſervatorum ſupellectile, cautiſſimo examine horum, ſollicita denique comparatione omnium inter ſe, priuſquam fas ſit ullum pronunciare modum univerſalem, cui omnes naturæ actiones obnoxiæ. Conſtitit nihil fallacius, quam ex ſimilitudine unius cætera exponere, omnia æſtimare; utque frequens tironi eventuum omnium cauſas ex modo uno petere, ita maturiores uſu perfectæ ætati vera placebat & ſincera tantum ſapientia, quæ juſſit lento gradu & exquiſitiſſima cura, ſollicita ad ſingula quæque circumſpectione, procedere, antequam ſententia ſuper naturalibus rebus diceretur a Chemico. Providentiſſime commiſſos correxit errores, perpolivit vera, abuſu emendato, aucto uſu, certa, pura, atque ab utili laudatiſſima jam colitur. Qui *Hombergiana Tachenio*, *Helmontio Boyleana*, qui vulgatos Tirociniorum Scriptores contulerit cum iis, quæ in Miſcellaneis *Germanorum*, in Monumentis *Gallicis*, in *Britannicis* jam habentur Commentariis, prudens ferat judicium, nec juſtum hujus calculum reformidabo.

Aliud reſtat caput, unde errores plurimi duxere originem; id autem commune adeo multis quidem aliis, ut vix ſit, qui ab eo immunem jure ſe jactet. Scilicet intento qui eſt in naturam rerum animo, quoties cauſæ a ſenſibus remotæ virtute opus ingens factum perſpicit, proclivem ſe experitur; ut putet latentem, quæ hoc effecit, non corpoream, ſed longe ſublimioris naturæ eſſe. Nec prius ſententiam corrigit, quam Geometrarum argumentis intellexerit, in minora ſemper ſecari poſſe corpuſculorum quodlibet, eadem manente in minimis, quæ in maximo fuerat, indole corporea, & non referre ſenſus magnitudine ſua afficiat, an effugiat præ tenuitate. Quibus dein accedens ſubtilitas Mechanices facit, ut excutiatur falſa hæc opinio, dum evincit minora agere eodem majoribus modo. Quotuſquiſque vero hæc intelligit? Eorum autem, qui hæc didicere, pars longe maxima, imo & acutiſſima, ubi re opus eſt, uſum horum negligunt. *Hinc* ignem dixere non corporeum, ſed corpus inter & ſpiritum ambiguum. Alii ſolem, ejuſque ignem filium, evehunt in Deos. Quantumque inde peccatum in Chemia eſt? in Chemia dicam? imo vero quam eſt late ſeminatus error hic in alias Scientias? Et eſt revera adeo pernix, & præpes, penetrabilis, & diffuſa, violenta, & univerſalis ſolis & ignis actio, ut arduum fuerit intelligere, inerti moli has dotes eſſe proprias. Ideoque volutaremur uſque per has opiniones, niſi ſi Chemia demonſtraſſet liquido, ignem arte ſua capi, teneri, figi, ponderari, corporibus uniri, inde expelli, poſſe. Tum ſublata ilico monſtra dogmatum, applaudente Sapientum choro. Nihil amplius ſomniatum eſt de ineptiſſimis, in quæ res deducebatur, figmentis. Sed conſtitit remotiſſimarum a ſe invicem rerum, nec ulli ſano confundendarum unquam, mentis ſcilicet corporiſque abſolutiſſima diverſitas. Placita modo Chemicorum conſulantur de natura ſolis, lucis, ignis; ut in Commentariis Academiæ Scientiarum evulgantur, invictiſſimiſque probantur argumentis. Jungat his, cui volupe, dicta *Verulamio* de indole flammæ igniſque ex Chemicis maxime hauſta experimentis! Addantur quæ *Boyleus*, quæ *Britanni* Philoſophi, ſubtiliſſime tradunt de puriſſimæ flammæ,

mira

Digitized by Google

mira indagine captæ, pondere. Efficitur inde, quidquid hac in cauſa peccatum fuerat a Chemicis, expiatum per ipſos fuiſſe quam puriſſime. Nec eſt quod levia hæc æſtimes: Tanto quippe pluris erroris correctionem facere decet, quanto pejor alter, qui, eo emendato, everſus eſt. Quid enim homini accidit infelicius, quid turpius, quam confuſio actionum mentis, corporiſque? Sequebatur interim ex priore error hic. Atque non tantum omnia fere Chemicorum, verum plurium quoque Philoſophorum, ratiocinia infecit, & turbavit, fœda hæc opinio. De priſca Veterum Philoſophia an pulchriora dixero? univerſa certe illa, caſtum exceperis *Anaxagoram*, huic obnoxia errori eſt. Quaſi corporea moles tenuiſſime diviſa, expanſa, rareſcens, ita tandem mutaretur, ut, excedente priſca indole, recens adipiſceretur ingenium. Ut, quæ prius mole, forma, duritie, motu tantum ageret, vel ageretur, nunc in ſe ipſa ſpecies orto recens ex corpore animo impreſſas intelligentia præſente ſentiret, intueretur, compararet inter ſe, odio proſequeretur, vel amplecteretur amore. Licet inſania hæc videatur ipſa, recoctus eſt tamen error crudus hodie, & quidem, quod acerbe doleo, a Viris certe Optimis: malos enim quiſquis diſſenſus cauſa dixerit, ignarum is malumque ſe prodit. Refutat autem Aſſeclas hujus Sectæ artis noſtræ induſtria, docet illa modos attenuandi quam maxime corpuſcula, quæ rurſum pro lubitu coacta denſat, nulla inde nata, deſtructa nunquam ulla cogitandi facultate. Campus ſe pandit, in quem diffuſa læte exſpatiaretur Oratio, ſed aliunde ſuperat adeo abundans materies, prorſus ut ſufficiat hæc dixiſſe paucula.

Phyſicæ Medicinam arctiſſime ſociari utriuſque docet contemplatio; quare Chemicorum in illa errores & hanc corruperunt ita, ut non modo quæ ſpeculatione abſolvitur infecta ſit, ſed & fœdata quæ in ipſa verſatur operis exercitatione. Licetne oſtentare caput tot malorum Principes? Chemiſtæ magna & artificioſa ignis, vaſorum, inſtrumentorum, ope excitabant motus varios, quibus varie permiſta inter ſe, vel lecta ſeorſum, corpora in novas mutabant ſpecies, unde recentes oriebantur agendi vires, antea haud proditæ. Illa deinde quum explorarent corpora artificioſa indagine, quam copioſiſſimam dictitabat Chemia, detexerunt genera motus plurima, quibus ſimilia alterius artis effectu nunquam viderant, quibus paria nunquam obtulerat ſua ſponte commiſſa ſibi natura. Invento lætis applaudebat gloria! Sed felicitatis percepta voluptas hebetabat Inventoris animum! Similia his repertis in natura rerum, in corpore humano dari ilico aſſerebant, aſſumebantque ut quod certiſſimum. Quæ, ut fierent arte, intricatiſſima, violentiſſima, operoſiſſima, flagitabant artificia, illa in ſedato corporis humani motu obtinere, foveri, ali, illa in terra, aqua, aere, naſci, quam precario dixerunt? quam fœcundam dederunt naſcituris mox lætiſſime erroribus oportunitatem? ſales acres, alcalini, fixi, ignei, dominabantur præſentes in corpore animalium & vegetantium; volatiles, acerrimi, alcalini, occupabant hominum humores blandiſſimos, parteſque firmiſſimas, ut & in dentibus hoſpitarentur & in ipſo lacte; modo acida claram celebritatem nacta, utpote non foſſilibus tantum vel vegetantibus, ſed & ipſi homini ita propria, ut copia, rodente acrimonia, cuncta obſiderent penitus; inde humanum corpus officina Chemica, theatrum, in quo ludi haberentur Chemici, oppoſitorum ſalium conflictus, fervor, pax, viciſſitudo, ortus, interitus, effectus, inducebantur jure quaſi optimo. Artes ſpectate, quibus omnes corporis humani partes examinaverunt: ſunt, ut varietate operum, ita effectuum, inſignes, ſunt admirabiles. Lento hic tepore prudens fovet, violento alter igne excoquit, ibi in ſublime agi, ſuperappoſiti ignis vi hic ſpectas deprimi; eſt ubi admiſtorum vario opere componi, eſt ubi ſimpliciſſima reſolvi elementa, cernas. Tam diverſo operum apparatu in nova ſemper mutatas formas corpora obtinuere, vix binis Artificiis diverſis effecere eadem. His interim productis tam diverſis, diſſimilium adeo cauſarum effectis, tamen ſimillima in ipſis corporis partibus exſtitiſſe aſſeverant. Uſque adeo ſcilicet, ut Vir clarus veritus non fuerit arguere lucentem in viventi corpore ignem, quia Vulcanus ardens,

Digitized by Google

dens, formidabili violentiſſimi ignis & extrema tortura officinas urens, putrefacto, ſiccato, carbonibus miſto, lutio & vaſis firmis coercito, lucentem maſſam exprimit. Cætera de hoc genere adeo ſunt multa, ut enarrandis dies vix ſufficeret. Quæ quidem facilis in Chemicis ut tuleris, mireris interim temere acceptata Medicis, ut tota horum ars brevi pependerit a Chemia. Suas *Baſileæ* Scholas *Paracelſus* vix aperuerat decimi ſexti anno vigeſimo ſeptimo ſeculi, quin omnis *Helvetia*, *Germania* univerſa, *Gallia* pars maxima, Medicinam Chemicam amplecterentur. Ingenio acer, artes doctus ingenuas, eruditione atque facundia clarus *Helmontius* nonageſimo ſeptimo inde anno Scriptis inclaruit primis, rejectæ Scholaſticæ Chemicam ita ſubſtituit, ut omnis jam *Europa* nomen illi dederit; hanc omnes uno ore laudare, omnia de ea bona dicere, quæ ſola vitam tueri & ſalutem poſſet; certatim omnes ex arte proſcribere quidquid non haberetur purum putum Chemicum. Quum dein hac in Academia *Franciſcus Sylvius de le Boe* Medicinam profeſſus, immodicis ubique laudibus commendaret Chemica, totuſque in illis auctoritate, eloquentia, exemplo, numeroſæ Auditorum frequentiæ maximos artis uſus extolleret, id effectum fuit, ut in tota, qua late patet, *Europa* dominaretur. Pauci dubitaverunt quidem, ſed aſſenſere omnes fere, ſimulac *Otho Tachenius* audacter, magno animo, & fortuna, eam propugnavit, tribus ſuper ea evulgatis Scriptis, doctis certe, & laborioſis. Agere naturam, agi vitam hominis, inſtrumentis Chemicis; his ſolis excitari, dirigi, augeri, minui, ſopiri, motus omnes, quorum varietate Univerſi totius, & corporis humani, effecta fieri poſſent, abſque his nihil, adeo inculcatum, ut Academiæ hæc reſonarent, ut in omnibus Medicorum Scriptis unum hoc laudaretur. Si acedo acrium roderet metalla, quod alimenta in ventriculo ſolveret habebatur acidum. Si aromatum oleis acerrimis affuſa igne nata acida æſtum generarent fervidum, acidus chylus balſamo confuſus ſanguinis credebatur naturalem calorem corporis excitare; aut, ſi utraque hæc paulo acriora, inventa febrium ardentium putabatur cauſa. Nitrum, ſal marinus, inprimis ammoniacus, aquam ſi refrigerant, febrile frigus hiſce mox adſcribitur. Exhalantium ex vino ebulliente partium indoles calice excepta impoſito modum docebat naſcentium in nobis ſpirituum. Miſtum acido alcali fervente impetu ut agebat in vaſa coercentia, ita in corde chylus miſtus ſanguini in thalamis ejus, inque venis corporis patrabat fere eadem, in muſculorum ampullulis agebat & ſimillima. Ridiculoſiſſima tamen aſſimilatio poſt *Harveji* tempora placuit acutiſſimis Geometris. Quid autem ſupererat ratis Naturæ & Artis inſtrumenta eadem, niſi ut actiones utriuſque eadem colligerent. Humanus ventriculus fit olla Hermetica, in qua tepens fermenti acor cibos fermentat: Acet inde, & impetu fervens chylus exſilit, alcalino bilis fomiti occurrit, en luctas pugilum, quas ciet duelli ſpectator & fax humor ex Pancreate: fervet opus, furunt inter ſe Duumviri, ſuis ſtipati undique Satellitibus, pars ruunt ſuo impetu in latibula venarum lactearum, penetrant ſe molimine proprio per mæandros rivi lactei in fluentum ſanguinis; ſed nec ibi quietæ ſedes: latentes ſtatim ex inſidiis hoſtes aſſiliunt novos hoſce hoſpites, ut nova pugna jam pugnanda ſit: interim proſequendi profugos ardore animoſi anguſta viarum ſuperant alii, in alveo ſanguinis aſſequuti inimicos certamen integrant, atque inſtaurato conflictu in latos affuſi campos in primum cordis penetrale irruunt, ubi recenti igne furibundi, per iſthmos volitant pulmonum, cuniculorum perrumpunt myriadas. Nec finis: nam diſperſos globos rurſus colligit viarum concurſus, atque lateri immittit cryptæ cordis fervidæ, unde nova virtute obſtacula effringunt, per omnes ambages doloſque corporis vagati in adyta cordis animoſi redeunt. Apologum me fingere, ægri ſomnia, vanaſque ſpecies, putatis narrare? Imo vero actiones naturales vitæ ſic fieri ſerio dictavere recentiores Medici, ſalſe ridentes & melius ſentientium Priſcorum & omnium aliorum placita. Speculatus igitur ſemel hancce fabulam brevis horæ ſpatio ingens evaſit Artifex. Tu fac cautus diſcas quid acidum, quid alcali; mox docea-

Digitized by Google

doceāris ſigna utriuſque; facile perſpicies utrum utro majus ſit. Unum reſtat igitur, ſupplementa legas, queis ſuccurras debili, ut validiorem opprimas, donec præponderans ad æquam vim libratum ſit. *Sylviana* ſic, ſic *Tacheniana*, ſapientia omnis verbis tribus exhauſta, quam admirabundus Orbis adorat & amplexus eſt. Talis erat facies Medicinæ Chemicæ. Alios dixiſſe alia nec ignoro, nec diffiteor; ſed ſufficere credidi eam in exemplum adferre ſententiam, quæ cæteris acceptior, atque ipſis arriſit Sapientibus. Si enim jam commemorarem, quæ jactata ſunt de ſtibio ſanante omnes morbos, ſolumque ſingulari prudentiæ favore purum conſervante, hinc univerſali ad omnia mala remedio; ſi adderem cauſam, qua ita cenſuerunt, unam eſſe hanc, quod igne fuſum cum foſſilibus ſtimmi diſſipans omnia, unum modo obryzum ſervando depuraret aurum; ſi audiretis *Paracelſum* uſu medicaminis arcani primo aliis & ſibi promittere annos *Methuſalem*, tumque hos adeptum ſuo demum deliberaturum arbitrio, quam inde longam vellet vitam porro addere; ſi *Helmontium* audiretis ex immortali cedro *Libani* arte & labore Sapientum paraſſe medicatum liquorem, qui ſalubri adeo virtute humores ditaret vitales, ut deterſis ſordibus, ſupplendo quæ deficiunt, vietorum inſtauratu, viveret in ſecula, viridi ſemper crudaque ſenectute, homo: incredibilia clamaretis nec ſanis audienda! Quid itaque de portentoſo *Butleri* lapide diceretis? qui leviſſimo ad ſummum apicem extremæ linguæ attactu profligaret extemplo quidquid morborum calamitoſiſſimum hominem obſederit; quid de *Artephio*, qui virtute electri traheret in ſe vitales de corpore raptos juvenili ſpiritus, qui in halitus medicatos adunatas veſtalis ignis vires vaporans intermoriturum nunquam ſuſtineret ſpiritum? in hæc certe & ſimilia ſi effunderet ſe oratio, finis non eſſet eorum, quæ inania, ventoſa, ſpe tumentia, caſſa uſu, oſtentarunt Chemici. Hæc tamen illa ſunt, quæ curæ fuerunt Medicis; hæc illa ſunt, quæ quietos prius, ſuæque artis tenuitate contentos, ſollicitarunt; his quærendis bona, famam, vitam, animam, ſacravere eruditiſſimi multi, multi ſapientiſſimi, Medicorum; ut vertiginoſi certatim ruere fatali mentis ſtupore in hæc abſurdiſſima rerum viderentur; fuitque generale adeo contagium, ut luſtrationis vix affulgeret ſpes. Sola tandem Chemia malis remedio, queis originem dederat. *Andreas Libavius*, *Robertus Boyleus*, *Joannes Bohnius*, alii præter illos plurimi, prudenti diligentia omnia explorando, ipſo tandem ſolius Chemiæ artificio proprio demonſtraverunt, aliena eſſe, quæ ars parat, ab iis, quæ natura efficit; diverſam ideo naturalis inſtrumenti, & ejus quod ex Chemia naſcitur, rationem; neque naturam hominis agere per illa omnia, quibus in propoſitum ſuum utitur Chemia; actiones itaque, quas induſtrii exercebant Chemici, diſtare immaniter ab iis, quas natura producit, neque arguendum temere ex his ad illas, niſi aliunde fides certa conſtitit. Apparuit inde, ea ſæpe effecta Chemiæ, quæ nuſquam, quæ nec in corpore humano unquam, reperirentur. Patuit, falſo a depuratione metallorum colligi ſanationem hominum. Evictum fuit, modos, quibus vita hominum expedit morborum cauſas, Arti Chemiæ prorſus non imitabiles eſſe; pendere vitam & ſanitatem a tam multis, diverſis, intricatis, atque ſubtilibus & blandis omnino cauſis, ut vana ſpes implendis tantis promiſſis a Chemia oſtentaretur. Quæ quidem omnia, & infinita id genus alia, poſtquam vera experientia aſſeruerant, feliciter correxerunt, quidquid in Medicina peccatum fuerat prius. Atqui adeo hæc vana, ut diſturbandis ſenſus communis par ſit abſque ope Chemica. Fac ita eſſe, & permiſſo urere, ſi hoc lubens dederim. Id modo tribuas vice reddita, optimam haberi, quæ experimenti documento labantes levat, redargutionem. O quam facilis eſt reſipiſcendi locus, quum proprio Artificem opere Ars propria redarguit! Sed ſpectemus, quæſo, rem ab eventu, qui veritatem fideliter monſtrare ſolet. Quandonam dormientis & delirantis Chemiæ vanitas demum excuſſa eſt? ſimulac Chemia ſua induſtria ſemet luſtravit. Quis Medicos abutentes Chemicis in viam reduxit? prudentes certe Chemici. Verum repurgatæ uſum Artis ubinam docemur? in Chemia ipſa. Ita enim comparatum eſt cum natura hominum,

ut cre-

ut credere faciles, ad explorandum pigri, laborem fugiant, feſtinent in aſſenſum, nec excutiant libenter quod ſemel pectori credidit fallacia. Arduum eſt fines Naturæ noſſe, quos intra arctatur ejus in agendo facultas, unde haud raro nova admittuntur & paradoxa falſa ſpecie commendata veri. Quam male autem verum examinat, qui corruptus Judex! quam raro emendatur præjudicata ſemel opinio! quo impenſius lætari nos æquum eſt de pulcherrimo Chemicorum hodie per univerſam *Europam* inſtituto, quo ſociatis laboribus Chemiam ita colunt, ut in experimenta ardentes, tardiſſimi ad colligendum, circumſpectantes ad omnia, alieno cauti periculo, non minorem in emendandis erroribus, quam in firmandis placitis ſuis, induſtriæ gloriam poſuerint. Quam ſperatus reſpondit votis & meritis ſucceſſus! repurgata, uſibus idonea, nec fallax, habetur diſciplina Chemica: ita quidem, ut, qui præceptis ejus mentem nunc formavit, evadat ſubtilis videndis Naturæ & Medicinæ arcanis; evitet fraudes, quas incogitat abnormis *Logodædalorum* ſapientia, nullius in verba Magiſtri addictus jurare; nec ineptus uſquam Sectarum fautor. Ita uſu præ cæteris præſtat, nec eſt ut porro abuſu caſta jam noceat, utrumque beneficium ſuis acceptum fert Cultoribus. In Phyſicis nil deſperandum hac duce, omnia bona ab hac ſperanda in Medicis: abditiſſima revelare, extricare impedita, latentes corporum vires detegere, imitari, dirigere, mutare, applicare, perficere, docet illa fideliſſime. Ingens Scientiarum Inſtaurator *Baco Verulamius* ait, in eruendis Naturæ rebus, utendum experimentis *Vulcani*, *Dædali* machinis, conſiliis *Minervæ*; Chemiam eminere inter Artes, quæ Hiſtoriam naturalem perficiunt, valere eam inprimis ad Medicinam. *Boyleus* ætatem inter experimenta conſumens, lautiſſimas profundens in Artes promovendas opes, dum auſu ingenti exſequi ſtudet, quæ magno animo præceperat *Baco*, laborum fert præmia, ſed Chemia inclaruit, per hanc inprimis profecit, quod fuerit Philoſophis utilis, quod adjutor Medicis, quod utriſque carus & honoratus, Chemiæ debuit. Quo feror, quo rapior, ubertate rerum! aqua interim effluxit, hora monet ſileam. Deſino igitur, ſed in quo ultimam perſpicientiæ humanæ metam potuiſſe videtur Natura, *Iſaaco Newtono*. Ille, licet adeo felix ut cum vivente de principatu in Philoſophia contendat nemo ſanus, quando leges, actiones, vires corporum ex perpenſis demonſtrat effectis, non aliud quam Chemiam allegat; quando inventas ibi vires iterum extricandis applicat Phænomenis, mera Chemica advocat, claroque teſtatur exemplo, abſuiſſet Chemia, ſingularium corporum propriam indolem, proprias vires, vix potuiſſe mortalium perſpicaciſſimo cognoſci. Caſtigatæ ergo Artis beneficentiam firmiſſimis aſſerui teſtimoniis, atque argumentis aſſerui ita, ut pateat quam ſapienter Vos, NOBILISSIMI ACADEMIÆ CONSTITUUNDÆ SEPTEM VIRI, hanc acriter in ea colendam curaveritis, nec volueritis ut vacaret diu, deſertus ab exceſſu Clariſſimi *Jacobi le Mort*, locus in Chemia Profeſſorius. De quo Viro abſque invidia fas eſt dicere, quod indefeſſa diligentia, ſingulari ab exercitio dexteritate, obſervationum ditiſſimo penu, tantum inclaruerit; ut *Celeberrimus* inter Chemicos laudaretur omnibus. Quod igitur Viro huic optime de hac diſciplina merito me, nec ambientem, ſufficere volueritis ago gratias, deque hoc favore mihi gratulor; curabo hoc negotium, ut VESTRO occurram propoſito, utque haud omnino videar indignus laudibus, & horum verbis, quibus benevole tenues conatus in hac Arte meos honorare non eſtis dedignati.

Vos, rerum Pulcherrimi, ſacrati Philoſophiæ & Medicinæ Juvenes, fruamini læti munere, quo ſtudia veſtra liberalia juvant Patres Academici. VOBIS officinam conſtruendam liberaliſſime curaverunt omni labori Chemico appoſitiſſimam, me illi præfecerunt, ut VOBIS conſilio, doctrina, experimentis, opere, in cultura præirem: accepi, acceptum ſervabo! nec deſpero: quatuordecim enim abhinc anni ſunt, ex quo, VOBIS flagitantibus &, ut noviſtis, fere cogentibus, aliunde occupatiſſimum hunc hominem, Chemica docere in hac Academia in-

cepi, atque anniverſario dein labore integrare opus debui: unde in exercitatione mediocriter verſatus mihi videor, veſtrique applauſus ſtimulo ſatis mihi incitatus eſt docenti vigor. Agite, faciamus porro periculum, in labore, in ſucceſſu, ſperemus hunc, illum exantlemus! improbo labori ſapienter exculto digna ſemper ſtatuit præmia DEUS. Regales ſumptus, Sapientum conſilia, exercitatiſſimæ manus, ſtudia indefeſſa, ſuprahumani labores, vobis expedivere viam, qua tuti & felices eatis in adyta Artis. Aliena partos induſtria fructus nobis comparemus, &, priorum cauti diſcrimine, caveamus, ne nos decipiat haud raro fallens recti falſa ſpecies. Alienis ditati bonis propria quoque conemur induſtria inventas vitam per Artes excolere, & bene merendo memorem noſtri poſteritatem facere! Eſt enim & nobis, eſt, Egregii Juvenes, hæc facultas relicta. D I X I.

ORATIO VI. ACADEMICA

DE VITA ET OBITU

Viri Clariſſimi BERNHARDI ALBINI ex decreto Magnifici Rectoris & Senatus Academici XXII. Septembris Anni MDCCXXI.

SUPREMO placuit univerſi ARBITRO, candidiſſimam *Bernhardi Albini* animam, ab omni corporea repurgatam labe, cœleſti ſurſum origini aſſerere, cuiſque humanis liberam, per omne deinceps ævum, in beatiſſima NUMINIS adoratione totam SIBI conſecrare. Cujus quidem decreti divini eventum hora vidit octava veſperi ejus diei, qui ſeptimus in hoc menſe ordinatur, poſt novemdiarium morbi placidi decurſum, in quo nihil atrocis, aut violenti, ægrotantem adflixit, neque amicos perturbavit. Dum vero obitum Viri, ex auctoritate *Rectoris Magnifici*, atque *Academici Senatus*, hoc de ſuggeſtu, Vox publica commemorat, in varios affectus concionem abripit. Qui enim detrimentum conſiderant, quod univerſa quidem Academia, atque Medicorum imprimis in illa ordo, inde capit, jacturam triſtes hi deplorant publicam. Illi vero, quos morum conjunxerat, atque Studiorum, ſimilitudo, qui amicitia gaudebant ſapientis, atque omni virtute eximii, Viri, ſublatum ex oculis mœſti dolent, deflentque eo quidem acerbius, quo major Bonorum in terris eſt penuria, quoque ſuavior animo, quæ intercedit arcta cum his, atque utilis, neceſſitudo. At domum defuncti qui ſpectet, quis, durato licet ad caſus humanos corde, a lachrymis temperet? Quem non perturbet deſerta *conjux*, felici ad invidiam hactenus dulciſſimi conjugii ſorte beata! vidua jam! undecim Liberorum, paterna jam carentium cura, Mater! In remotis Illa longe a natali ſede locis, ab omni procul conſanguineorum auxilio, conſilio, ſolatio! Erectum habeat Illa, & altum ſupra ſuum genus animum: eo tamen perſpicacior ille ad æſtimandum ex vero jacturæ pretium, eo vividus, & penetrabilis magis, acerbitatis ex dolore acerrimo ſenſus. Si ſingulari quadam, & propria quaſi ſibi, felicitate literarum excoluit & ſapientiæ ſtudia, quæ educationis vitio negligit

aut guſtare prohibetur, amabilis ſexus, habet quidem, unde præſidia petat, quibus firmet ſe ad ferenda patienter, quæ corrigere, aut vitare, nefas: ſed, quam dura eſt, quam lamentabilis, luctа, quæ inter debile rationis auxilium, atque immanem inter affectuum extremi vim, exercetur! Quod ſi doloris Illa victrix tanti, obnoxia DEO, mente in obſequium compoſita, CREATORI DOMINO reſignat, quem viginti & quinque annorum ſpatio dederat, *carum maritum*, ſeque certa beatioris olim poſſeſſionis futuræ ſpe ſolatur & erigit, quam crudelia tamen ſuperſtitem manent, quoties, ab his averſa, convertit ſe ad numeroſam prolem, Liberos quoties ſpectat bene natos, forma egregia, modeſto vultu, moribus decoris, nec eadem quidem ſed neque diverſa tamen, venuſtatis ſpecie amabiles. Immedicabile gemit, quod inclinatam urget domum, atque ineluctabile, malum! Patria caret auctoritate ætas lubrica, ſeveritatis lege coercenda & firmanda toties. Conſilio ſemper, ſæpe & auxilio, opus ad regendos recte Liberorum animos. His orbata bonis ſpem amiſit pariter fabricandæ per Patrem bene merentibus fortunæ. Hæc, hæc ſunt, quæ luctum lachrymis majorem, mœſtitiamque nulla voce, fletu nullo egerendam, aut explendam, excitant. Ita tamen voluit SOLUS POTENS DOMINUS, UNUS VERE SAPIENS ſic decrevit fieri. Mortalibus non modo ſilentis obſequii relicta gloria eſt, ſed & ferventis in DEUM amoris officium, ut DIVINÆ VOLUNTATIS effecta venerabundus laudet omnia, ea ſola bona agnoſcat, atque eo uſque quidem amet, ut, licet poſſet, nihil in hiſce unquam mutatum velit. Mors præſcripta homini obeunda ſemel. Caducæ autem & precariæ vitæ quam incerta uſura! Quare felicitatem ejus omnem ſolo cenſendam exitu fero ſapienti *Crœſo* prudens ille inculcabat *Solon*. Sed in ipſa tandem morte, ſi quidem bene actæ vitæ terminus eſt, quid optandum, niſi cita ut ſit, qualem ſapienter oraſſe *Cæſar* memoratur? Et juvat aliter quoque lenis ad hanc via, quam tanti fecit *Auguſtus*, ut felix jam rerum & terrarum Dominus, ſolam tandem ſpiraverit, ut ultimum Deorum donum & ſupremum, Euthanaſiam. Indolentia, pacata ſenſuum hebetatio, oblivio curarum, lenta virium reſolutio, placidiſſimi ſomni protracta quies, comites ſunt, ducesque ad conſanguineum lethum, quas in ipſo vitæ articulo extremo exoſculatum perhibent *Gorgiam Leontinum*. Harum manu ad metam, lineamque ultimam ductus; nec invitus; felicis vitæ ſatur; laude virtutis ornatus; omni carus bono; gratæ certus apud Poſteros memoriæ; lætus munimento relictæ familiæ filio natu maximo; ingenti fretus ſpe concepta jam de cæteris; morbo monitus gravi biennio abhinc domeſtica componere; DEO devotus ſemper; quidni felix palam celebretur *Albinus*? Quis ferat, invidiam conflari DEO per lamenta, lachrymas, obteſtationes, quaſi crudelis vocandus, qui perennem Viro felicitatem dedit, poſtquam NUMINE adflatus vitam omnem ad ſeveras diſciplinæ CHRISTIANÆ leges caſtus exegerat? hunc qui amant, felici gratantur animæ, ſua cui omnis jam peracta felicitas, dum rerum viciſſitudo ſuperſtites ex aliis in alios caſus volvit, vitæ incertos, ancipitesque futurorum. Dolenti gratulantur familiæ de *Bernhardo Siegfried Albino*, qui eruditus ivit in artes patrias, ingenio, doctrina, claritate, virtute, ſucceſſibus, ultra ætatem felix. Optant, orant, exſpectant, Illuſtres, Ampliſſimos, ſapientes, *Academiæ Patres* huic bene merenti de illa perſoluturos brevi ſummum, quod habent, pretium! hoc populi vox, Bonorum hoc vota publica, flagitant! Quid ſupereſt, noviſſima niſi dicantur verba beatæ animæ? Eique æternæ pacis purum gratulata & æthereum ſenſum, extremum Vale, vale, vale, dicant. Laudabile inprimis fuit ſemper hujus Athenæi inſtitutum, ut, ex moribus antiquis, publico laudaverit ſermone vitam Profeſſorum, poſt mortem obitam, ut & ſuum cuique decus rependeret pietas, & verbis enarrata facta, incitatæ his juventuti Academicæ, exemplo viam monſtrarent, qua itur ad ſapientiam. Habet *Albini* vita quod porrectum ſeculis *Academiam* decoret, ejuſque hiſtoriæ ornandæ pulchram det ma-

materiem. Obtulit itaque *Rector & Senatus* juſta præſtanda, atque a familiæ mœſtiſſimæ modeſtia expreſſit verius, quam accepit, parentationi inſtituendæ aſſenſum. Præclaris utinam meritis celebrandis parem haberet Oratorem Defunctus! Sed maligna ſorte evenit, eum nactus ut ſit, cui vitæ obſtat & ſtudiorum ratio; quo melius pietatis, juſtitiæque officio, aut & propriæ voluntati, faciat ſatis.

Quinto poſt decimum præcipitante ſeculo, extulit Virorum fortium ſemper genitrix, virtutiſque nutrix ſeveræ, *Germania* tres iiſdem prognatos parentibus Fratres: quos quidem illa aluit vaſti *Teutonici* imperii pars, quam omnes inter nobiliſſimam, fortiſſimamque, libertatis priſcæ primam vindicem & ſolam tenacem, celebrat *Culverius*, cujus indigenas omnes ipſo ortu nobiles palam, nemine refragante, *Hutenus* aſſerit; quæ antiquiſſimæ certe libertatis nomen ſola retinet, libera *Franconia*. *Clumbacum* præcipue hos tenuit, quæ media habetur altiſſimaque totius *Germaniæ* pars; cui in angulo ſitæ, ubi bifidus in album hinc, inde in Rubrum, *Mocnum*, fluvius defenſam a natura, atque amœniſſimam, ſedem urbi præbet. Bellicoſi homines, armigeri, ſub *Maximiliano Primo* dum ſtipendia merent, ſtrenuam adeo in *Italia*, propè *Veronam* inprimis, virtutem oſtenderunt, ut nobilitate, per omne dein tempus illibata in ſeros derivanda poſteros, decorandos hos cenſuerit *Imperator*. Servat *Noribergæ* armarium diploma, quod collatos firmet honores, datum XXIV. Februarii, anno MCCCCXCVII. Ne ſcilicet celatæ virtutis ſepulta periret fama, ſed conſtet ſemper intaminata pulcherrime geſtorum gloria. Quin imo, ut ſolis conceptus verbis haud deficeret honor, gentilitia addidit *Cæſar* inſignia, quæ mutæ imaginis oſtentu indomitam & victricem bello virtutem, quam apertiſſime eloquerentur. Cataphractus, cinctus gladio, miles, dextera bipennem quatiens, capite gerens galeam triplici criſta decoram, quarum hæc albo inſignis colore, fuſco micat altera, tertia rubro ſplendet, gloriam gentis vetuſtæ *VVeiſs*, Germanum hoc ſtirpis nomen, immortalitati ſacrat. *Ferdinandus* poſtea *tertius*, Auguſti tertio, anno MDCLVI. datam a *Maximiliano* nobilitatem confirmans, honorificis magis titulis, atque illuſtriorum inſignium amplificatione, auxit, dato inde nobili cognomine toti genti, *von VVeiſſenlovv*, quod additum novum inſigne, Leo is argenteus, exprimat, auctamque priſcam a *Cæſare* nobilitatem recenti gloria demonſtret.

Ne tamen ita hæc memorata credatis, quaſi natalium ſplendorem ventoſa oſtentatione jactans *Albinus*; aut ſuperba familias titulis domus, hanc ſuppeditaſſet Orationi materiem. Imo vero celavit ſemper cum cura, alienus ab ambitione, nec unquam aliis odioſus ſuæ laudis celebrator: moleſtum reputabat certamen de ſtemmatis excellentia inter nobiles, & oneroſum nimis homini privato nobilitatis dignitatem decore tueri. Ne autem ignoraret poſteritas ita geſtæ rei hiſtoriam, auctoritas Celſiſſimi *Anhaltini Principis* cavit: dum enim Clariſſimum *Becmannum* Principatum *Anhaltinum* operoſo trium in forma majore voluminum labore deſcribere voluit, fortunato accidit, ut *Gentis Albinæ*, deſcripta ibi, fata orbi pateant. Cæterum ſic erat *Albini* ratio; vosque ipſi in funere Clariſſimi *Ravii* perorantem audiviſtis, referre parum, qua quis ſtirpe, quoque loco; natus ſit, virtuti modo pareat; eſſe in medio palmam nobilitatis poſitam, illique hanc cedere, qui præclara vi ingenii ipſe in ardua venit, & nititur, laudum certamina. Si avitis quis honoribus indormiens, & ſuperbus, ignaviæ ſe dedit & luxui, ſi cupiditatibus inde atque vitiis licentiam petit, eo quidem habendum ignobiliorem, magiſque humilem, quo ſplendidam majorum famam fœdius contaminat. Neque ſprevit ideo Principum data virtuti teſtimonia, quin poſteros his acui ſtimulis, his exemplis moveri, hoc inflammari ſplendore, ut primis mirati ab annis pulchrè geſta avorum, firmata ætate Viri facti æquare illa, vel & ſuperare, ſumma ope contendant.

Trium fratrum minimus *Johannes VVeiſs*, a militari vita ad rempublicam verſus, conſulatum geſſit in urbe, quæ in confiniis *Voigtlandiæ* ſita *Geſel* dicitur; Ibique ex tertia uxore cognomine ſibi dictum *Johannem VVeiſs ſecundum*, geſto

pariter conſulatu clarum, habuit cui natus *Juſtus VVeiſs* avus Defuncti. In hunc Virum iniqua deſævit fortuna, ſupra quam quis poſſet credere. Peſtis utroſque abſtulerat parentes; atque tantam porro in cives ſtragem edidit, ut ſoluto omni ſocietatis civilis vinculo, haud eſſet, qui undecennis pueri tutelam, aut bonorum, quæ omnia mox perdita, adminiſtrationem in ſe ſuſciperet; orbus ille, inops, deſertus, ad lares confugit patruelis ſui *Petri Albini*, Viri in poeſi, matheſi, civili ſcientia, & hiſtoriarum cognitione, clari, qui tum Poeſios, & Matheſios in Academia *VVittenbergenſi* Profeſſor, paulo poſt *Electori Saxoniæ* ab actis, eruditiſſimo Chronico Miſnico conſcripto inclaruit, primuſque gentilitium nomen *VVeiſs* Latine ſcripſit, *Albinum* ſe vocans. Adverſam in hoc hoſpitio, dein variis in locis aliis, diu miſerrime fortem expertus, malis non ceſſit, ſed audentior inſurgens, eluctatus tandem emerſit, nactus *Deſſavii in Anhalt* honorificam Paſtoris, & Superintendentis ſtationem, primus ibi fixit ſibi & ſuæ familiæ, ſedes quietas. Ibi egregius Vir, ex conjugali thoro undecim liberorum Pater, cæteros inter, *Chriſtodorum* habuit; qui *Deſſavienſis* deinde Conſul, ex uxore *Rebecca Stilers*, *Chriſtiani Stileri Ragunenſis* Conſulis filia, *Deſſavii*, Januarii VII. anno MDCLIII. ſuſcepit *Bernhardum Albinum*, quem nobilis familia jam luget.

Tenello hic & debili ilico a nativitate corpuſculo quarto ſtatim inde menſe per reſolutionem dimidiati corporis labefactatam adeo valetudinem habuit, ut primos pueritiæ annos infirmus exegerit. Excitavit acrius amorem parentum Primogeniti caſus, pioſque hæc ſollicitabat cura, ut tanto magis foverent, firmarentque, imbecillem, triſtes interim. Ubi vero intenta Genitoris ſollicitudo detexit in filio primas, præcoces, acris ingenii ſcintillas, ſingulari cum lenitate & manſuetudine conjunctas, lætari, ſuaſque laudare fortunas, gnatum qui ſpectaret tam pulchra jam indole præditum. Neque dubitavit cui vitæ generi bona natura deſtinaret infantem. Vi animi recte ſuppleri, ſi quid corporis robori deceſſerit, prudens cogitabat Pater, partemque DEO affinem tum imprimis acuendam, per ſapientiam ut valida ſit, quoties altera belluis communis ſuo ineptior ſervitio. Igitur artium liberalium diſciplinæ hunc dicabat puerum. A teneris adeoque unguiculis formandum curavit, ut inde jam doctrinæ aſſueſceret: ſperans, recens imbutum ſapientia pectus diu ſervaturum ejus præcepta, ſparſaque in juvenilem animum ſcientiarum ſemina, cum ipſo corpore per ætatem creſcere, tandemque fructus dare quam uberrimos. Super his ubi conſuluerat, mature facere inſtituit, nulli parcens labori, neque ſumtibus, quo bonam mentem pueri excoleret, frugalis aliter pater familias. Maximas filio certiſſimaſque curabat divitias, quas abſque jacturæ metu, ſine onere, ab omni vectigalium impenſa ſolutas, ubique vendibiles, ſecum portare poſſet. Domeſticum illi præfecit magiſtrum, qui puerile ingenium præceptis diſciplinæ imbueret, *Joannem Majorem*; mirati tunc parentes, tantum brevi profeciſſe ſub his auſpiciis, firmiorem jam ad ſcholas mittunt *Deſſavienſes* publicas, quibus moderandis feliciter tum præerat Vir eruditiſſimus *Henricus Alers*.

O Lætam Parentum oblectationem, qui ſingulares filii in literis & moribus profectus quotidie obſervare, inſurgentem contra imbecillitatem corporis animi firmitatem videre, poterant. Clareſcens interea *Alerſii* fama fecit, ut Scholæ *Bremenſis* Curatores eum in ſuum vocarent Gymnaſium; ſimulque tum patuit, quam ſapiens eſſet infantis ſui tutor *Albinus*: quippe eluctatus teneros paterni pectoris affectus; noluit ex mollitie animi ſui negligere pretioſam filii ſalutem. Tulit, at non ſine dolore, ut ab ipſo avelleretur gnatus; ne pateretur abduci a fido præceptore diſcipulum: Vitam quidem a patre, hujus autem felicitatem a Magiſtro, proficiſci ratus; nihilque difficilius quam fingendo liberorum ingenio idoneum hunc reperire. Voluit igitur ſedecim annorum filium comitari hunc Virum: ſed, quam ſollicita cum cura! Spectata juvenis indoles fidem ſatis fecerat, ſuæ Eum vitæ modum jam habere poſſe; non tamen auſus Ille lubrico prolem credere, aut liberius

viven-

vivendi poteſtatem inter juventutem Academicam dare; quare effecit per munera generoſus Pater, convictu & contubernio *Alerſii* fruens ab eo acriter obſervaretur. Laudent, ſequantur, prudens conſilium alij! hoc cauti exemplo diſcant, ne nimis temere fluxos ætate, cereos in vitia, a labore in libidinem proclives, animos, vitæ credant Academicæ, ſuoque ibi more vivere ſinant. Nonne ſatius foret, mollem illam & flexilem ætatem metu magiſtri a malis, in quæ inconſulta ruit, prohibere? Avidus doctrinæ & capax Juvenis animus, in lingua Græca, & Hebræa, addiſcenda, Latinæ jam gnarus, ſedulo ſe exercuit, ſub prioris Magiſtri inſtitutis, dum a Clariſſimo *Hepſtedio* eloquentiæ præcepta edoceretur, Phyſicis ſub *Schiſelingio*, Dialecticis atque Philoſophicis, ſub *Wagenſeldio*, operam dedit, Politica a Celeberrimo *Kohnen*, a *Gerardo Meiero* audivit Mathematica. Poſtquam præclarum, quod liberalis dederat natura, ingenium ornavit omnibus, quæ a Profeſſoribus *Bremenſibus* expectari poterant, ſua recta ſecum via reputans, ad aliam circumſpicere cœpit bonæ mentis palæſtram, ut & ibi legeret, quæ ad perficiendum animum prodeſſent. Nec moratus, nec anceps, *Lugdunum Batavorum* cogitat. Audiendos putat Viros, quorum ea tempeſtate inſignis fama ex omni plaga alliciebat auditores. Utile ſtudiorum inſtitutum! Varias ſapientum de eadem re ſententias accipere, diſcere diverſas diſciplinarum tradendarum vias, liberam intelligere doctrinam ab hominibus liberis, qui docent in Republica libera, omnia hæc explorare, eligere optima, atque in ſeros recondere recte digeſta uſus, hæc erant, quibus intentum habebat animum. Dum vero in tanta ſcientiarum copia alia alii placet, ad medendi ſapientiam natura *Albino* viam aperuit, hanc ille præ cæteris habere eximiam, hujus præſtantiam comparare ſibi ardenti ille cupidine contendebat. Fuit ſane huic Academiæ nativa tere, certe coæva, felicitas, ut medicinæ claritate prima ante omnes habita fuerit: ſive eximios Profeſſores, ſive ſingularia Artis ſubſidia, an ambo potius ſimul, id effeciſſe credas. Hortus certe Botanicus, Anatomicum Theatrum, hic præ aliis excellunt, quibus ingens acceſſit deinde ab inſtituto noſocomio in Academicum uſum fama, quam & perfeciſſe denique officinæ in communem utilitatem Chemicæ videntur. Vix prima ſalutaverat Ædis hujus limina novus hoſpes, quin gravis doctrina, atque dulcis ſapientiſſimi *Volderi* ſuada, torrente quodam ſacrum arti pectus raperet, atque ingenti florentiſſimorum Auditorum turbæ inſereret, miratorem Viri, & poſt ipſa fata certiſſimum amicum, ſemper futurum. Sapientiæ ſub Eo dum amat, dum deguſtat, effectus, rem ſimul herbariam ſub Claro & Polito *Syeno* cognovit ſtirpium dein ſedulus ſcrutator. Anatomica vero omnium diligentiſſime excoluit, præeunte Clariſſimo *Carolo Drelincurtio*, huic ille Viro, in omni eruditionis genere excellenti, individuus hæſit comes, ab Eo in partem laboris ſemper vocatus, carus præ aliis omnibus diſcipulus, ab Eo exercitatæ manus dexteritatem, Veterum placita, inventa Recentiorum, uſum partium, eruditionem anatomicam, floridam facundiam, leporibus Atticis Laconicam brevitatem conditam, didicit. Medicinam Phyſiologicam, & eam, quæ verſatur in dignoſcendis atque curandis morbis, ex Scholis *Theodori Cranen* hauſit; qui hac tempeſtate, ſupra quam quod credibile celebris, facillimam ex levi *Carteſii* doctrina artem incautæ juventuti oſtentabat. Vir ingenio quidem magnus, naturali facundia felix, ſed in quo diſcipuli, poſtquam negotiis, & formata rerum uſu prudentia, artem compertam habebant, paulo ſolidiorem medicinæ cognitionem deſideraſſe, infrænatam vero ratiocinandi licentiam & damnaſſe, narrantur. Audita ſane vox *Albini* poſtea conquerentis ſuper his. Non deerat tamen in Academia, a quo Clinicen veram poſſet diſcere.

Lucas Schacht, incredibili diligentia, virtute, doctrina inclytus, annoſa artis exercitatæ fama celebris, adeoque in ſcientia medendi ad perfectionem fere artis formatus, aliam longe tentabat viam. Ipſe enim ſtudioſos ducere in noſocomium, decumbentibus examinandis admovere, morbos ex ſignis docere, diſtinguere, cu-

rare, cadaveribus inciſis latentes cauſas oſtendere. Extulit ſæpe, quot & quanta debuerit fidelibus blandi hujus viri alloquiis, monitis, obſervationibus, exhortationibus, eventu ipſo firmatis exemplis. Plura de hoc Profeſſore memorare vetat in præſentia celeberrimus ejus Privignus, qui locum, nomenque Vitrici, tanta cum claritate in hac Academia ſuſtinet. Animum ad Chemiæ quoque ſtudium adjunxit, atque illam etiam a *Chriſtiano Markgraavio* didicit, hauſtamque ab idoneo hoc præmonſtratore doctrinam ita ipſe promovit, ut magnus in arte operoſa artifex evaſerit. Ea fuere, in quibus juventutem ſuam exercuit, his Academicæ vitæ uſum totum impendit, ne minimum temporis articulum remittens, ſapientiæ intentus & virtuti, neque leviſſimi uſquam in Academica civitate flagitii macula cognitus. Is demum recte ſapere videtur laudemque mereri, tale exemplum qui dedit, ſed & ille felix, datum qui ſequitur. Academicæ vitæ modus, hujuſque ſucceſſus, credite, credite, omnis dein felicitatis, omnis honeſtatis fundamenta jacit. Urebat interea Patrem deſiderium ſuo fruendi filio, Mater ex aquoſo corporis albi languore ægra cari gnati reditum ſpirabat, ſummos igitur in medicina honores legitime ab hac Academia voce Clariſſimi *Schachtii* conſequutus menſe Majo anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo & ſexto, in iter præceps, Patrios ilico lares ſoſpes reviſit. Amiſſa autem haud ita diu abhinc Matre, trahebatur denuo dulcedine Muſarum, quæ lætas in hac Academia ſedes fixiſſe Ipſi videbantur, & jam ſequenti ſtatim anno ad eam revertitur: Mathematica diſcere, & eam Logiſticem, quam ſpecioſam prius, Algebram hodie, Artifices vocant, ſtudebat. Geometricis medicum carere non poſſe ex Hippocrate edoctus, Algebram audiverat facilem ad illa viam aperire, atque ingenti compendio mirabilem Veterum Analyticen, atque eorum nervoſam Syntheſim per eandem percipi poſſe; probum ergo ad hæc Magiſtrum accipit, hancque artem, quæ animæ Purgatricem, Clavem Phyſices, atque exacte ratiocinandi Magiſtram, Geometriam, promovet, a *Theodoro Cranen* audivit. Toto dein *Belgio*, Utraque *Friſia*, *Brabantia*, multiſque *Germaniæ* partibus, perluſtratis, ſedulo ubique intentus obſervaverat, quæ ad gerenda olim negotia valerent.

Inſtructum, paratumque ab omni parte Virum, habetis, qui ex privato muſæo in celebritatem prodire, atque comparatas undique tanto labore facultates in uſus publicos explicare, imo effundere, poſſet? ſed longe alia *Albino* mens fuit, quoties præmetuens, ne crudam artem per cadaverum pericula exerceret, id ſibi adhuc negotii datum credidit, *Gallorum* ut inviſeret ampliſſima noſocomia; ibi morborum ingenium obſervare, & arcana medendi diſcere, cupiebat. Antiquiſſimam ibi & præſtantiſſimam partem medicinæ, quæ manu, ferro, & igne, medetur, per ipſa opera doceri quærebat. Non ibi deliciis, deſidiæ, ludis, & amoribus, ſponte hic ingeſtis juventuti, ſe dedit: vigilatas noctes diebus occupatiſſimis nectendo, exercitatiſſimos artis magiſtros colendo, obſervando, ſequendo, *Lutetiis* vidit brevi comprehenditque omnia, quæ Anatomica vel Chirurgica abſolvunt. Apparatum ipſe inſtrumentorum, quæ ingenioſi, atque operis ſæpe neceſſitate adacti, Chirurgi ſingularia invenerant, lautiſſimum ſuo ſibi ære comparavit. Atque ita demum, ampliſſima *Galliarum* parte peragrata, per *Lotharingiam*, & *Alſatiam*, iterum *Rhenum* ſequens illam adeo Sibi caram *Bataviam* repetivit; unde tandem, Julio menſe anni octuageſimi Patrem redux amplexus, mentis cultiſſimæ opibus dives, animum in patria urbe ad medendum appulit.

En Academici decurſus abſolvendi nobile exemplum! En veram medicinæ diſcendæ rationem! En ſalutare Auctori, & Ægris, artis comparandæ inſtitutum! Spectate hic, Vobis ex uſu quod fiet! ad hujus Viri modum Vos componite! O Vos omnes qui hanc rem paratis. Abſit præpes per Academiam volatus. Immaturi abſint & temerarii præcocis audaciæ impetus! Abſit levis illa, extremo tantum labio, artis delibatio! Non his uſus ſtatim honoratum ſe vidiſſet, in ſtatione locatum Academica, ſaluti Principum, & Regum, curandæ admotum

tum *Albinus*. Diuturna vero, ſemperque intenta diſciplinæ comparatio, digeſtio commoda, probata negotiis ſcientia, firmata per uſus prudentiam ætas, hæc inquam omnia, quæ antiqua *Germanorum* ſeveritas ſuæ nationi propria ſola fere huc uſque retinet, effecere, ut eodem illo anno in clara *Francorum ad Viadrum* Academia Medicinæ Profeſſor crearetur, atque tertia & decima Januarii anno milleſimo, ſexcenteſimo, octuageſimo & primo ſolenni Oratione auſpicatus fuerit, ſummo cum applauſu, munus. Candida hic ſtatim, & diligenti, fide Diſciplinæ Medicæ omni ſupellectile inſtructus Profeſſor ita ſe geſſit, ut ora animoſque in ſe convertens, in ſuas ex Germanicis undique Academiis Scholas traheret ſtudioſos Artis. Nec mirum: lecta, inque doctrinæ corpuſculum digeſta, liberaliter in animos effundens, nihil ſibi proprii retinuit. Quum vero Mathematica quoque, & Phyſica, edoceri ab Eo peteret juventus, & horum votis obſequutus, ſexto Aprilis ſequentis anni Artium Magiſter, & Doctor Philoſophiæ, dictus a Clariſſimo *Beckmanno*, oblatos ſponte honores ab Academia accepit. Neque multis, a quibus hæc geſta, diebus diſſeruit eleganter *de elementis Geometricis Algebraice evolutis*, atque ſubtiliter quoque, *de reſolvendis in ſuas radices quantitatibus compoſitis*, diſputavit. Quunque Philoſophica hic doceret, ſcripſit etiam de graviſſima in his materie, *animi affectibus*, tum *de minimis corporis humani meatibus*, *de corpuſculis item in ſanguine contentis*, *de Tarantulæ mira vi*, & *de Sacro* Freyenwaldenſium *fonte*. Ea profecto, quæ commentatus poſtea, de ſtupendo Chemicorum invento, Veſtali illo igne, in mediis vitali aquis, luciſque conſtanter tenace ſuæ, Phoſphoro, talia ſunt, unde conſtet cultioris Eum Chemiæ valde gnarum, natum experimentis capiendis, in obſervando cautum, verum in enarrando, in eliciendis inde ſequelis fuiſſe acutiſſimum. Rei Herbariæ & Medicæ non tralatitiam Ejus cognitionem demonſtrant, quas conſcripſit, *de Tabaco*, *Thea*, *& Cantharidibus*, Diſſertationes. Chirurgica promovit commentando *de abortu, naturali & difficili partu*, *de ægilope*, *cataracta*, *cervo per glandem plumbeam cor trajecto nec ſtatim mortuo*, *de fonticulis*, *de perforando abdomine & thorace*. Quod ſi recitare quis ſuſciperet ea, quæ Vir induſtrius ſcribendo egit de morbis, per omnia ille genera horum diffunderet orationem: ut prodeſſet ſuis, intactum reliquit nihil. Famam rerum ſervat *Beckmanni* hiſtoria Anhaltina, *Lipſienſium* Acta, atque *Germanorum* ephemerides. Miretur quis tantos unius hominis labores! at cogitet ille, ſimul Eum urbanis, vicinis *Franconiæ* incolis, imo nationibus, & principibus diſſitis, curandis ſe dediſſe, unde ita inclaruit, ut ad Eum, tanquam ad Soterem, & *Germaniæ Æſculapium*, ægri ruerent: ut Ipſe in remota loca ad *Principes Teutonicos*, *Polonos*que, ut alter *Hippocrates* invitatus, ſemper inde honorum verbis, magniſque muneribus, decoratus recederet. Ipſe impulſus clara viri ſama Magnus Ille *Fredericus Wilhelmus Elector Brandenburgicus*, ultro ad ſe Illum vocat *Potſdamum*, in aulam dein duxit, ſalutarem Viri artem per aliquot tantum conſilia ſuo hydropi curando adhiberet. Sed, poſtquam prudentiam Ejus coram eſſet expertus ſapiens & inclytus *Heros*, ſuum creavit Archiatrum, intimiſque conſiliis præfecit, neque unqnam a ſe dimiſit. Eadem generoſo huic *Principi*, quæ mens *Artaxerxi Perſarum Regi* ſcribenti ad *Helleſponti* Præfectum *Hyſtanen*, Medicum Præſtantem reperire difficile, inventum omni honorum & munerum genere conciliandum aulæ. Lætatur aula de præſente *Albino*, dum abſentem Academia dolet. Ille vero in curando *Principe* pervigil, Academiæ caræ memor, omnia illi bona procurat, neque ad aliam rem gratia *Electoris* uſus, niſi ut ſcientiarum commoda promoveret. Abſtinens interim, prudens, mandato intentus officio, nulli gravis, nunquam aliis ſe præponens, in conſulendo nunquam oſtentationem captans ſuæ ſententiæ, ſed proſperos negotiorum ſucceſſus aliis magis, quam ſibi adſcribens, rem fecit omnium quidem difficillimam, ut & in aula laudem invenerit abſque invidia, & certos ibi paraverit amicos. Auctus ſemper honoribus & donis, omnia ſigna accepit

æſtimationis, benevolentiæ, non modo a liberali ſuo *Domino*, ſed, quod longe magis mirabile, & ab univerſa aula. Apertum vero, candidum, & generoſum, *Albini* pectus, nimis amabat libertatem & ſcientias, ut his deliciis venalem haberet animam, imo ſuavem vitæ Profeſſoriæ dulcedinem, & dulcium ante omnia Muſarum otia reminiſcens, ſemper deſiderabat. Ab exceſſu itaque *Principis* ocyſſime carum *Francofurtum* repetit, ſuamque domum (quanto ſecuriorem Potentiorum aulis!) lætus rurſum incolit. Totus iterum immerſus ſtudiis. Spectaverant indolem Albinianam *Groninganæ Academiæ Curatores* amantiſſimam libertatis, & eruditi ſeceſſus, atque ea inprimis ſpe ſibi illum conciliare ſtudebant. Quare Januario menſe anni nonageſimi quarti, obtulerunt Illi titulum Archiatri totius Reipublicæ, & Profeſſoris Medicinæ, cum amplo mille & ducentorum florenorum, in ſingulos annos, honorario. Neque alienus Illi a conditione oblata animus; qui & ſingularia hujus loci commoda probe norat, fidos ibi habebat amicos, & eſſet cæterum ſecuræ quietis ſtudioſiſſimus. Sed obſtabat votis Veſtris, *Groningani*, *Illuſtris Fredericus Elector*, qui, re intellecta, benefactorum vinculis innexuit ſuæ Academiæ amatum ſibi Virum. Auxit enim priora Illi ſtipendia inaudito ſane acceſſu annuo ſexcentorum Florenorum, promiſit primam in diœceſios *Magdeburgenſis* ſacro collegio vacaturam ſedem, Canonicatum vocant; & ne infirmari dein promiſſa poſſent, ſcripto ad *Albinum* dato jam conſignavit. Beatas Ille jam ſedes nactus, extremamque fortunæ ſpem, immutatum ſibi hunc vivendi modum ſperans, tuendæ dignitati Profeſſoriæ ſe dedit integrum.

Monita tum paterna, domeſtica ſolitudo, cura rei familiaris, felicitatis conjugii paterni recordatio, prolis amor, fecere, ut cogitaret tandem de conjugali dulcedine. Ratus vero, maximi hoc momenti eorum, quæ viventi accidunt, ſollicita cum circumſpectione elegit lectiſſimam Virginem, *Suſannam Catharinam*, quæ Clariſſimi *Thomæ Siegfried Rings*, Juris in eadem Academia Profeſſoris filia, eamque genialis thori, & vitæ ſociam, nonageſimo ſexto elapſi ſeculi anno accepit. At quam mutata ſubito Tua Tibi ſors, atque præfinita vitæ, ut putabas, ratio! Anno deinde ſequenti *Sereniſſimus Elector* jam dudum ſatis notum tibi, atque in ſalute *Illuſtriſſimi*, quondam *Patris* ſui curanda exploratiſſimum, *Albinum* longe alia jam cogitantem, in aulam evocat, ſuæ ſanitati tuendæ Archiatrum conſtituit, ſummo honoratum ſtipendio, locum Viro adſignat inter Eos, qui ad intima conſilia ab *Electore* admittebantur. Ægre valedixit gratæ Academiæ, *Berolinum* ſeceſſit, atque medici aulici munus uſque ad ſecundum hujus ſeculi annum ſuſtinuit. Toto quidem hoc temporis decurſu, tam flagranti vixit in gratia apud *Principem*, ut vix momentaneam Medici abſentiam pateretur, ſed noctu pariter ac interdiu ejus quæreret colloquia, ſemper ejus gauderet adſpectu. Maxime, quum poſtea ſpatioſæ noctes vigilarentur valetudinario tum Regi: haud aliud namque tædium fallere quærenti dulcius repertum eſt ſolatium, quam ſi totam noctem adeſſet Ille. Neque caruit effectu Electoris in ſuum Medicum benevolentia: quum enim anno elapſi ſeculi nonageſimo ſeptimo vacaret *Magdeburgi* per mortem Nobilis Canonici locus ſatis opimus, atque ille jam non deſtinatus modo, ſed & datus fere eſſet Alii per Illos, penes quos ſumma erat rerum gerendarum, quique argumentorum momento id ratum facere conabantur, invitis omnibus, voluit obnixe *Princeps* generoſus ſuo Medico dare pingues muneris reditus & honores, idque reſcripto ſuo vigeſimo quarto Februarii ſequentis anni effecit. Unumque hoc curavit præterea, ut abſens a munere interim omnibus ejus immunitatibus, quaſi coram, perfrueretur: unctior opimo redituum emolumento rogavit *Principem*, daret ipſi facultatem vendendi in ſua commoda honorificum munus alteri: ne per abſentiam gravior eſſet aliis. *Princeps* indulſit, faceret, atque ita lætus Ille ſequenti jam die, magno ſuo bono, locum alteri vendidit. Facile perſpicitis, quam exquiſito ambitu amicitiam hujus prenſare aulici ſtuduerint, qui ſolus toties ſolo cum *Rege*, qui ante alios unus admiſſionis intimæ facultatem nactus,

Digitized by Google

nactus, abſque arbitris cum *Rege* ipſo poſſet agere, neque internuncio egens, (heu quoties fallaci!) molles noverat aditus, atque ſpeculatus ſandi tempora captare, quod eſt omnium primum, valeret. Vetus diſciplina his, qui ad favorem Principis affectant viam ambitioſiſſima miniſtros cura colere, & munerari. Hic admiremini magnum ſapientiſſimi *Albini* animum, qui quam exquiſitiſſima cum diligentia id unum religioſe curabat, quod datum erat negotii; obſeratas ille habebat aures ad omnia, quæ a munere Archiatri erant aliena. Clauſum illi & obturatum pectus ad intromittendas artes malas, verborum ſtrophas, atque ardorem cupiditatum. Horrebat honeſtus animus conſilia horum, quos profuſio ſuorum aliena appetere cogit, quoſnam mens intelligat pulchre Vos videtis. Sed & muta huic lingua, quando ſuper talibus incidebat cum *Rege* loquendi opportunitas; ſereno inter ea ſpectabat hæc ambitioſorum molimina animo; atque ſua hæc illos ita miſcere cernens, tantum ipſum ne admiſcerent prudens cavebat. Neque aliud habetur adverſus hæc mala remedium, niſi qualis *Albino*, præcluſus muneribus, atque largitionum contemtor, animus. Sunt in hac concione jam præſentes lectiſſimi juvenes, quos a remotis oris *Imperatores*, *Reges*, *Principes*, in hanc Academiam mittunt, ut, hic medicinam docti, & reverſi dein, *Principum* Vitæ præſint; diſcant Illi hodie, reminiſcantur ſemper, quis verus ſit cum tuta virtute verſandi in aula modus, & ſalutaris Medico. Vidit *Gallia*, *Britannia* olim doluit, potentiam Archiatri, quando *Regi* acceptus, favore tanto, & muneris Privilegio, abutens, ambitioni ſe dedit, aut avaritiæ, nihilque habet penſi, quibus artibus his ſatisfaciat. Sed, O conſtantiam! O integritatem! O prudentiam *Albini*! O inſolentem mali! potens ille ſtabat aulæ culmine, conflictabatur cum blandiſſimis irritamentis, inter tanta vitia tamen non modo non corruptum, ſed ne commotum quidem, perſentiſcebat animum. Mediis ille in undis, mediis in turbis, tranquillus, qui ambitioſi prolubia vitat. Factum inde, ut & clara haberetur Viri virtus, & ut ipſe fideliter ſua recte curare poſſet. Quin & ipſe *Rex*, raram hanc virtutem ſapienter obſervans, liquido perſpexit, multos *Regem*, *Albinum* vero *Fredericum* amare. *Rex* igitur & illum carum ita habere, velle ut omnia Ejus itinera comitaretur, ſive ad regalem *Regiomonti* celebratam, ſolennitatem inaugurationis iret, ſive in *Bataviam* proficiſceretur, ſive per vaſtas ſuas, & longe diſſitas, terras, ut frequentiſſime ſolebat, itinera ſuſciperet, præſentem ſemper habuit, cui ſalutem credebat, & vitam. Ubique interim terrarum, per quas *Regem* comitatur Medicus, *Principes* Viri efflagitare ſalubria hujus conſilia, honore, muneribus, prece, agere ut impetrarent, honorare impenſe Medicum incomparabilem.

Quis credat? hominem vitæ jam aulicæ aſſuetum, præſenti felicem favore *Regis*, largis ſæpe & regalibus donis auctum, ter jam inter quatuor annos factum patrem, familiæ brevi numeroſiore ſobole onerandæ ſatis providum, vel potuiſſe cogitare de linquenda tam læta conditione præſenti, neque minus lauta promittente ſuis liberis. Hanc ille cum dulci illa, ſed ſpreta aulæ, quiete commutaret? a ſplendore ergo Regiæ, & luxu Regali in obſcuriorem longe locum iret? Ut, pro actuoſa vita, leni perfruatur, & Socratico otio? Vero. Probam ſine dote virtutem malorum irritamentis prætulit, ſecum cogitans, avocandum a peccandi illecebris animum ad artis ſeveræ effectus. An ergo, ſecum ipſe ajebat, nulla dabitur humanæ vitæ pars, qua, curis hiſce pura, mens DEO ſe applicet? Cariſſimis igitur pignoribus, alienæ commiſſis curaturæ, ipſe ego Pater liberalem educationem, & virtutis ſinceræ inſtillandæ officia, negabo? Num vero magis illis prodero, ſi hanc ſequutus vitam, liberos vix mihi notos, honoribus & nummis divites, moriens reliquerim, quam ſi pulchrè ornatam his indolem curavero! Adeonę ergo ſuavior animo meo quotidiana vita cum ſimulatoribus cujuſque rei & diſſimulatoribus, quam cara cum conjuge, a qua fere totus divulſus vivo, & dulcibus liberis? Hæc denique ſola mea erit beatitas, notus nimis omnibus ſi ignotus moriar mihi? At longe illi erat hæc ſæpe ita cogitare,

Sed

Sed quam difficile pedem a limine modo veſtibuli Regni ducere retro, ut *Pompejum* monuerat prudens Poeta, re diſcebat Ille. Tandem tamen cœlo lapſa occaſio affulſit, ſpem faciens, poſſe tuto jam & ſalvo honore exire aula. Annus agebatur milleſimus ſeptingenteſimus, cum *VVaſnariæ Comes*, *Dynaſta Opdami*, Academiæ bujus Curator, difficili Reipublicæ tempore, ad varios *Germaniæ Principes*, *Regem* præcipue *Boruſſiæ*, legatus, *Regiomonti* intereſſet inaugurationis ſolennibus. Fama *Albini*, ipſaque artis experientia, innotuerat legato, qui, Patriæ memor Academiæ, putabat Virum hunc tota Europa, maxime per omnes *Germaniæ* partes, celebrem, bis geſto Profeſſoratu clarum, vocatione *Groningana* inſignem, & probatum, Cui bini *Electores*, cui Ipſe *Rex*, cui tot *Principes*, dederant teſtimonia, Athenæo deberi Lugduno-Batavo: ut doctrina atque præſentiæ fama illud ornaret. Feſſum curis, itinere ægrum, a dulci remotum ſamilia, atque novis jam ſtrepitus aulici turbis fatigatum, tempeſtive compellat de re Archiatrum, qui pronus ſolam cauſatur obſtare *Regis* in ſe gratiam, Cui de hac re ſine ingratitudine, impietate & offenſa, haud poſſet loqui, ſuſcepto in ſe negotio *Regem* rogat *Illuſtris Opdamius*, *Reipublicæ*, Academiæ, ſibi, dare velit *Albinum*, ut ille *Regi* formaret *Lugduni* tales medicos, qualem Academia Lugdunenſis *Regi* finxerat *Albinum*. Turbatus *Rex* rem negat, carere ſe nolle cara ſibi & grata ſui Medici opera. Doluit repulſam Curator, *Rex* nova obſtrinxit liberalitate Medicum. Incidit circa idem tempus negotium memoratu ſatis dignum: Viſum fuerat *Regi*, ne deinceps poſt inaugurationem liceret, niſi nobilitatis inſignibus decorato, ingredi in cubiculum *Regis*. Suum ideo Archiatrum *Albinum*, novo hoc honore afficere cogitans, de ipſa re affatur. Tum demum coactus Ille, *Regi* ſuo ſoli gratias egit quam maximas, faſſuſque eſt, non ſine ingenua verecundia, partam ſuo generi nobilitatem a tribus fere ſeculis per *Cæſarem*. Se autem rem, oneri futuram ſibi, texiſſe ſemper ſedulo; atque orare quoque, ne recens a Regio favore offerendi cum ſolennitate publica honores, cogerent Eum mutare priorem vivendi modum. *Princeps* tam raram, & ſapientem adeo, modeſtiam admiratus fuit, &, gaviſus ſe habere Medicum tam nobili & antiquo ſtemmate ortum, ab incepto, ex *Albini* votis, deſtitit. Biennio dehinc a quo hæc acta ſunt, non requieſcens *Opdamius* cogitat, omnem *Germanorum* Juventutem *Leydam* allicere ſe poſſe, igitur *Veſaliæ* atque *Hagacomitum* poſtea morantem *Regem* aſſequutus, vota integrat, negotium urget, atque eo quidem deduxit, ut *Regem* ſupplex ipſe oraret *Albinus* recedendi, ab aula ad Lugdunenſes, veniam; imparem ſe monſtrans ferendo muneri Archiatri.

Ergo deſerere Me cogitas Albine?

Vox *Regis* fuit. Diu dein moratus, ubi firmam immoto animo ſtare ſententiam vidit clementiſſime tandem aſſenſit ea lege ut *Berolinum Haga*, ubi hæc agebantur, *Regem* comitaretur, ſemperque conſiliis ſalubribus *Regi*, *Reginæ*, *Principibusque*, adeſſet. Retentum adhuc diu ægerrime denique *Rex* demiſit *Berolino*, donavit nummo aureo imaginem Regiam gerente, centum qui aureos pendet, ſuis Eum equis, miniſtris, & impenſis, una cum tota ſamilia, ad limites *Bataviæ* deducendum juſſit, atque honorat honeſtæ miſſionis Regia ſignata manu formula, in qua diſerte ſcribit, *ceſſiſſe ſe Reipublicæ amicæ, quem ſervare ſibi maluiſſet*. Quin & poſtea, quoties hanc Rempublicam ſua honoravit præſentia, aut *Cliviæ*, vel *Berolini*, degere *Albinum* norat, ſemper præſentem ſibi voluit, omnibus conſiliis adhibuit, titulos Illi ſervavit integros, & muneribus cumulavit adeo, ut ſemel fuerit in periculo Academia, ne rediret in aulicum munus. Venit ergo exſpectatus, relicto grandævo patre, ſororibus, amicis, patria, magna comitante Studioſorum caterva, qui ex *Germania* Eum ſequebantur, ſicque concinna, ut ſolebat, atque erudita, oratione munus in Medicina Profeſſorium hac in Academia auſpicatus fuit ſecundo hujus ſeculi anno. Jactet aula *Brandenburgica*, eam fuiſſe Generoſiſſimi *Frederici Gulielmi* liberalitatem, Clariſſimum quæ *Cranenum* ex florentiſſima ſtatione in au-

lam,

lam evocare valuit, Academia *Batavorum* avellere potuit a *Rege Boruſſorum Albinum*, ut olim ex *Cæſarea* aula *Cluſios & Dodonæos*, ex florentiſſimis *Galliis Scaligeros & Salmaſios*.

Degens jam hic loci, vitam Academicam ſic inſtituit, ut *Francofurti* olim egerat, niſi quod integer jam ſerviret Academiæ, omnia reliqua negotia penitus refugiens, ſed eos captabat labores, quos Studioſis gratos judicabat & utiles. Matutinas meditando, docendo meditata, pomeridianas horas conſtanter impendebat. Diſcendo ſeneſcens vigebat docendo. Quis labor, quæ cura, Viri. Mathematicis occupatus & mechanicis ut firma pararet phyſicis ſubſidia, Phyſicorum experimenta evolvens, ut certa aſſequeretur medendo auxilia; jam rurſum anxie recolens Chemica, ut & irreprehenſa hinc Arti medicæ adminicula peteret. Quid in Anatomicis, Chirurgicis, Practicis, Theoreticis, fecit reliqui, quid intacti, quin per omnes tam antiquos, quam recentes, Auctores exſpatiatus, colligeret, diſponeret, excuteret, ad doctrinam Artis referret? Acri parta meditatione, quam ſolerti ordinabat judicio? quanta dein plani ſermonis ſimplicitate hæc proferre, quanto candore, liberalitate, ſtudio, in animos diſcentium effundere, quærebat? Jam audiebatur inculcans ſedulo, *ne quid temere!* Jam omnes admonens, *ne quid negligenter!* Jam magna teſtari voce per tirones, cauti eſſent, lentique, in conſulendo, jam incitare, conſulta mature facerent. Ah quoties, & quæ loquutus, de laudabili illa, ſed, magno mortalium damno, raro ſatis exculta per fidem & prudentiam ſimplicitate Medica! partem magnam ad animos relatam ſervabunt diſcipuli. Memores hanc coronam ornant, qui audivere perorantem, quam ſit damnoſa arti licentia aſſerendi, fingendi, ex ſola rationis ſubtilitate diſputandi, vix conſulta, Medicinæ fideli Magiſtra, experientia. Audire meminiſtis dicentem, ſundi hanc medici calamitatem maximam, quod maſcula, *Hippocrati* propria, innixa obſervatis, naturæ æmula, Ars converſa in inania otioſorum ab uſu commenta, qui fabricæ corporis ignari, nec edocti ſanitatis rationem, longe minus hiſtoriæ morborum, aut remediorum, ulla tolerabili ſcientia inſtructi, medicinam docere tamen & exercere ſuſtinent audacius tanto, quo minus ſcienter. Vos teſtes citare juvat, quibus datum fuit, pura ex Illo Hippocratica diſcere, quando inſigni cum eruditione aphoriſmos interpretatus eſt, veram ſequutus explicandi rationem, cum ex *Hippocrate* ſolo illuſtraret *Hippocratem*. Ad Vos provocare fas ſit, qui audiviſtis enarrantem actiones corporis, certa modo Anatomicorum arte nixum, eliſis fictis. Quis digne dixerit, qua cura materiem medicam tractaverit, veterum ſollicite excuſſa placita inventis recentibus promovens? cautus ubique & verax! quo raperet feſſam orationem, ſi narrat, qui ſe geſſerit, dum noſcendi morbos & curandi leges dictabat? Sana, certa, obſervatis innixa, firmata exemplis, cuncta libera, & onere ſectarum liberata. Undique ideo ad præcepta Viri advolabant, quos ſolidæ doctrinæ cupido traxit. Inde formati tot diſcipuli, qui per omnem late *Europam* ſperato ſucceſſu medentur, quorum Alii aulis *Principum* recepti, Alii Academias ornant.

Defuncto Sereniſſimo *Frederico*, Potentiſſimus *Boruſſiæ* Rex *Fredericus Wilhelmus*, honorum & munerum titulos, datos a Patre confirmat, atque Auguſti vigeſimo & ſexto, decimo tertio hujus ſeculi anno, ſponte, data ad *Albinum* epiſtola, ſine ullis impenſis, quod paucis contigit, ipſe offert. Vix bini inde elapſi anni, quin, ut in antiquam rediret ſtationem, rogaretur, cum honoris plane, ſingularis oblatione, renuenti iterum ſequenti anno, geminum oblatum munus Profeſſorium ſimul cum utriuſque ſtipendio, aliaſque pariter conditiones refutavit. Dum vero publicam ita ſalutem Academiæ proſequitur, ſuæ aliquando ſanitatis eſt viſus negligentior. Utique cum tempeſtas miſeranda, morbo cœli coorta, totoque æſtatis æſtu & autumni incandeſcens, univerſam ferme ante biennium *Europam* adflixit, neque carum hoc Caput reliquit intactum, ſed acuto projectum morbo lentæ poſtea quartanæ languore labefactavit. Ille niti contra, domeſticas aperire ſcholas, & deficientis corporis

poris colligere vires, intendere nervos, ne deeſſet Auditorum votis. Heu! quoties invalidus, vires ultra, morbique & ingraveſcentis ſimul ætatis fortem, ægros anhelus artus trahebat, ut Publicis præſideret Scholis. Tantuſne ergo ardor gelidum ex morbo pectus inflammare debebat, ut ſuo formaret exemplo, & excitaret, Academicos? O ſi digna ſtaret ſua virtuti gloria! ſi maneret memor benefacti animus! quantis laudum præmiis manes Viri colerent pii ſcholaſtici, ſuo quos fidus periculo edocuit.

Talem dum ſe geſſit *Albinus*, aliorum nunquam habuit contemptorem animum, ſed, ut nunquam ſua efferre, ita neque aliena deprimere, auditus fuit. Nemo vidit, quod, obtentu melioris doctrinæ, vel diligentiæ acrioris, ab aliorum diſciplina avertere ſtudioſos conatus ſit. Contra vero acuebat ſuos, aliorum ut Scholas frequentarent. Nimirum generoſa viro erat mentis probitas, firmaque doctrinæ, componi non refugiens, fiducia. Quis hunc negaverit verum in Academiæ ſalutem amorem! Hoc demum eſt Publica Athenæi commoda privatis præferre uſibus. Nobili ille animi inſtituto ſtudebat, ut medicina plurimis hic inſiſteret munimentis, & diverſorum Profeſſorum varia, & commendata, doctrina dives inclareſceret. Summum in Academia hac magiſtratum ſemel ita geſſit, ut vindex juſtitiæ, æqui ſervantiſſimus, legum cuſtos, privilegiorum acer & fidus, ſumma tamen cum prudentia, defenſor eſſet & tutor, ſanctitatem juris non impetu, ſed firma animi moderati conſtantia, non acerba adeo contentione, quam placida æqui demonſtratione, propugnavit. Tantumque valuit immotæ mentis moderatione, ut gliſcentem in integra natione, quam plurimi facit hæc Academia, indignationem, in nervum erupturam, blande compoſuerit. In Academico tribunali ſæpe Judex juſtitiam ſectabatur; nec vitiorum patronus, neque licentia deteriores fieri paſſus, nec ſavens partibus; rigidi honeſti ſervator, impunitatis ſpem, ut maximam peccandi illecebram, præſcindebat; fortuitos vero adoleſcentiæ lapſus, dum minus recte ſapit hæc ætas, nimis impenſe cupit, ſi mala abeſſet mens & malus animus, miſerari viſus, hanc a rigidiſſima pœnarum acerbitate pro æqua Judicis ſententia ſubducendam putavit; neque ita cenſuit tamen abſque legis diſertæ auctoritate. Sed & caſtiſſimam fidem, anxia cum diligentia conjunctam, & cum taciturnitate, oſtendit bis geſtum ab Eo munus acta curandi ſenatus Academici. In conſeſſu hoc Ampliſſimo morum comitate; animi obſequio; humanitate officioſiſſima; aperta ſimplicitate; libertate & judicio in ſuffragiis; Veri, boni, & æqui obſervatione; talem ſe præſtitit, ut carus, & honoratus, eſſet omnibus; neque ſit in toto hoc Ordine Academicorum, quin ex acerbo funere vivos dolores ſentiat, gratoque & pio animo ſemper memor futurus ſit digniſſimi, dum fata dabant, collegæ, & ſuaviſſimi amici, *Bernhardi Albini*.

Qualis autem fuerit Pater familias utcunque jam expoſuit oratio; ut caſta domus, luxu carens, nec more ſeculi corrupta, præceptis & exemplo effecit. Frequens DEI cultor, Ejus amorem & reverentiam tenellis inſinuavit animis liberorum, & officia homini atque Civitati debita ſedulo iis oſtendit. Numeroſa oneratus liberorum progenie, gaudebat tamen, quoties augebatur numerus, & ita crevit tener Optimi parentis in prolem amor, ut, dum undecimæ *Dorotheæ* recens natæ prima libaret oſcula, in hanc unam vim omnem collecti amoris transfundere crederetur, atque a cæteris decem derivatam huic ſoli impendere, quum interim illi univerſi & ſinguli, prioris in ſe amoris, benevolentiæ, curæ, augmentum ex hac ipſa re experirentur. Hæc nimirum præſtantia, hæc mira vis, hæc inexhauſta copia, paterni amoris, ut in plures diſtributa, ſingulis tamen uberior accreſcat. Porro neque adeo hæc cura quietum ſollicitabat, quantum liberis nummorum in arca relinqueret, ſed quale fingeret bene natis ingenium, ita enim educavit, ut nullis unquam ſumptibus pepercerit, quoties illi effundendi ad virtutem & Scientias comparandas liberis. His perfectiſſimos magiſtros quærere, ære ſuo hos obſtringere, ut aſſiduam, & privatam, domi ſuæ inſtitutionem haberent. Nec detrectavit hos in peregrinas, diſſitas,

tas, & in quibus caro vivitur, regiones mittere, itineri, diſciplinis addiſcendis, parandis ad ſtudia inſtrumentis, ingentes impenſas ſufficere, modo provideret, omnia hæc facere ad cultum ingenii, vel ſapientiæ aſſecutionem; atque vel ſic, ut parce nimis, ſordide, aut genium fraudando ſuum, vitam ducerent, non exegit, ſed indulſit, ſed obtulit, ut pro ſuæ gentis dignitate viverent quam honeſtiſſime. Regum opes animo æquavit! ſtruxas poſthabuit æternis animi divitiis. Sapienter! Animum qui liberis inſtruit præclara, & neceſſaria ad uſum humanum, arte, certam his hæreditatem ſcribit, atque opulentiam parat. Semper enim Principes, & divites, ſuarum opum partem facere bonarum artium poſſeſſoribus coguntur. Ingenio vivitur, ad honores, ad opes certas, ſoli ingenio via panditur. Ærarios cæteros dixeris, nummos qui ſervant tantum, ut, neceſſitate coacti, hos vere ſapientibus diſtribuant. Ita divitiæ ſemper ab opulentis ad optimum quemque in Artibus deferuntur, fiuntque omnium hæ res ſapienti propriæ. Habuit & præclari conſilii in educandis liberis fauſtiſſimos eventus generoſus Parens: domum Ejus qui ingrederetur, ſacram honeſtæ diſciplinæ ædem venerabatur, Muſis ſeveris junctas docentes Gratias, gratamque de pulchris venientem corporibus virtutem, admirabatur. Prodiit inde, qui vigeſimo & ſecundo juventutis anno grave munus, in hac Academia digne potuit ſuſtinere *Bernhardus Siegfried Albinus*, exemplum dans, quid cultura faciat boni Patris ad maturandum fertile ingenium, dum cruda hujus ætas, & juventa viridis, fructus non acerbos, ſed coctos & maturos profert. Qui a primo alter, *Chriſtianus Bernhardus*, avita, paterna, & Germani exempla repetentem ſe excitat in eandem ſpem. His, & beato conjugio, cum ſano ſatis & inſigni forma conſpicuo, corpore, fruens, felix *Albinus*, vixit, hos linquens liberos; *Bernhardum Siegfried*, *Fredericum*, *Chriſtianum Bernhardum*, *Suſannam Catharinam*, *VVilhelmum Bernhardum*, *Chriſtianam Eliſabetham*, *Mariam VVilhelminam*, *Annam Sophiam*, *Agnes Margaretham*, *Fredericum Bernhardum*, & *Dorotheam*.

Talem habuiſtis, talem amiſiſtis, Viri! Diſcite ex illo virtutem & verum laborem, quæque his ſemper paratur, fortunam! Vitæ, & Studiorum, rationem ad hoc Viri exemplum componite. Ita cari DEO, hominibus utiles, honeſtæ laudis gloria immortales, & brevi hac vita ingenuarum artium invento exculta, omnem pulchre merendo poſteritatem Veſtrum facietis memorem.

D I X I.

Pag.	§.		Linea	Errata	Corrige
11.	77.		22.	remotas	remoras
24.	181.		2.	enim	nem
89.	681.	col. 2.	9.	ſangis	ſanguis
115.	1058.		1.	fridi dæ	frigidæ
223.	889.		12.	alvus	anus
378.	——		9.	Haganio Scabinio	Hagano Scabino

CA

CATALOGUS LIBRORUM

Apud Laurentium Baſilium Venetum Bibliopolam impreſſorum uſque ad annum MDCCXXXV. adjectis aliis quorum ipſi major copia ſuppetit.

ANatomia del Cavallo, infermità, e ſuoi rimedj di Carlo Ruini. fol. tomi 2. fig.

Arte di ridurre a tutta perfezione il Cavallo col modo d'uſarlo in guerra, ed in feſta di Nicola, e Luigi Santa Paulina. 4. Grande.

Arcadia di M. Jacopo Sannazzaro. 24.

Artemidoro Daldiano Filoſofo dell'interpretazione de'ſogni tradot. dal Greco. 8.

Achille Cattolico del P. Diego de Roſis della Comp. di Gesù. 12.

Ateneo dell'Uomo Nobile Opera Legale, Storica, Morale, Politica, e Kavallereſca di Agoſtino Paradiſi fol. Tomo primo della Nobiltà: Tomo ſecondo dell'Onore.

Agnenſi (Jo: Baptiſtæ) Conceptio Immaculata B.V.M. 1115. anagrammatibus celebrata. 16.

Allen (J.) Synopſis Univerſæ medicinæ practicæ, ſive doctiſſimorum Virorum de Morbis, eorumque cauſis ac Remediis judicia. 8. tomi 2. 1732.

Buon Penſiero del P. Carlo Gregorio Roſignoli della Comp. di Gesù. 12.

Baronii (Cæſaris Cardinalis) Annales Eccleſiaſtici fol. tomi 12.

Bidermani (Jacobi è Soc. Jeſu) Epigrammata 12. 1732.

Catechiſmo Iſtorico che contiene in riſtretto l'Iſtoria Santa, e la Dottrina Criſtiana dell'Abbate Claudio Fleury. 8. tomi 2. 1724.

——detto in lingua Franceſe, ed Italiana. 8. tomi 2.

Diſcorſi di Sagre Controverſie di S. Franceſco di Sales. 4.

Conſolato del Mare col Portolano. 4.

Cuoco, Paſticciere, e Confettoriere Franceſe del Sig. de la Varenne. 12.

Conſigli della Sapienza; ovvero la raccolta delle maſſime di Salomone. 8.

Carriere (Franciſci) Hiſtoria Chronologica Pontificum Roman. 12.

Cabaſſutii (Jo) Notitia Eccleſiaſtica Hiſtoriarum, Conciliorum, Canonum, & Eccleſię rituum. fol. 1729.

Corazza (Cajetani) Cler. Reg. Minor. Tractatus Theologico-morales. 4. *ſub prælo*.

Dizionario Italiano Franceſe, e Franceſe Italiano di Gio: Veneroni. 4. tomi 2.

Donato volgarizzato colla giunta d'alcuni avviſi per la Grammatica volgare per ripurgare li principianti dallo ſcorretto ſcrivere, e parlar Toſcano di Franceſco Onorato Tondelli. 8. 1716.

Dolci Penſieri della Morte del Sig della Serra. 12. fig.

Del Bene ovvero Filoſofia morale del Cardinale Sforza Pallavicino. 4.

Diſcorſi di Guid-Ubaldo Bonarelli in difeſa del doppio amore della ſua Celia. 12.

Dialoghi, ed Iſtoriette Italiane, e Franceſi di Filippo Neretti. 12.

Dichiarazione del Pater noſter del P. Paolo Segneri. 24.

Dardi del Divino Amore di D. Annibale Bonacchi. 18.

Eccleſiaſtico Iſtruito nei Miſterj dell'uffizio Divino da Paolo Medici. 12 1715.

Eſercizj di S. Ignazio del P. Gio: Pietro Pinamonti. 12.

—— detti del P. Sebaſtiano Izquierdo. 8.

—— Quotidiano ſopra la Paſſione di Gesù Criſto di Pacho Criſto-fila. 18.

Eſpoſizione del Miſerere del P. Paolo Segneri. 12.

Farmacopea, o nuovo Teſoro d'Arcani Farmacologici, Galenici, Chimici, o Spargirici di Frà Felice Paſſera infermiero Capuccino. fol. tom. 2.

Filli di Sciro Favola Paſtorale di Guid-Ubaldo Bonarelli. 12.

Fiamme, e Saette amoroſe, o Meditazioni per le 7. Feſte della Beata Vergine del P. Tommaſo d'Auriemma 24.

Favole d'Ovidio ſpiegate con l'allegoria, e ornate di Fig. 8.

Finetti (Bernardo) Rifleſſi di Spirito ſopra la Santiſs. Eucariſtia. 12.

——Rifleſſi di Spirito ſopra le Feſte de'Santi. 12.

Fiſica de'Peripatetici, Carteſiani ed Atomiſti al Paragone della vera Fiſica d'Ariſtotele del P. Stefano Pace. 12. tomi 3. con fig. 1729.

D. Fulgentii Opera. 8.

Giorno ſantificato ovvero Pratiche ſpirituali per ſantificare le azioni del giorno del P. Liborio Siniſcalchi della Comp. di Gesù, 12. *terza edizione*. 1734.

Gior-

Digitized by Google

Giornale de' Santi, Meditazioni per tutti li giorni dell'anno dedotte dalla vita del Santo accennata in compendio, del P. Gio: Stefano Grosè della Compag. di Gesù. 12. tom. 3.

Grammatica della lingua Todeſca di Mattia Chirchmair. 12. 1735.

—— Italiana, e Franceſe del Veneroni. 12.

Gerſone della perfezion religioſa del P. Luca Pinelli. 12. 1729

Giardino Spirituale del P. Paolo Morigia. 12.

Governo, e comercio delle Provincie unite. 12.

Hugonis (Hermanni) Pia Deſideria. 12.

Iſtoria del Mondo del Signor di Chevreau tradotta dal Franceſe da Selvaggio Canturani. 4. tom. 2. 1715.

—— della Volgar Poeſia, Comentarj intorno alla medeſima, & altre Opere di Gio: Mario Creſcimbeni. 4. tom. 6. 1731. fig.

Induſtrie per fare una buona Morte del P. Giulio Ceſare Recupito della Comp. di Gesù. 12. 1722.

Inferno aperto, ovvero conſiderazioni delle pene infernali per tutti i giorni della Settimana d'un Padre della Comp. 24.

Jungken (Johan. Helfric.) Lexicon Chimico-Pharmaceuticum. 8.

Janua Grammaticæ. 8. Viterbii. 1709.

Lettera toccante le conſiderazioni ſopra la maniera di ben penſare del Co: * * * 4.

Lettere di Seneca tradotte da Angelo Nicoloſi. 12. tomi 4.

—— del Cardinal Sforza Pallavicino. 12.

—— Geniali di Angelo-Maria Carrara Benagli, 12.

—— del fu Signore di Chantereſme tradotte dal Franceſe dal P. Aleſſandro Pompeo Berti. 12. tomi 2. 1732.

Luce, Canzone di Gio: Michiele Milani. 8.

Lucerna Salis Philoſophorum. 12.

Lamy (Bernardi) Apparatus Biblicus, ſive Manuductio ad Sacram Scripturam intelligendam. *Editio ſecunda aucta* 8. tomi 2. fig. 1733.

Miracoli del SS. Sacramento di D. Nicola Laghi con le aggiunte del Canini, e Polacco. 4.

Meditazioni ſopra la paſſione, diviſe per tutti i giorni della ſettimana del Padre Tommaſo Auriemma. 12.

Manna dell'Anima del P. Paolo Segneri. 24. tom. 13.

Mente del Savio di Gio: Batt. Comazzi. 12.

Maſſime con eſempi tratti dalla Storia Sacra, e profana, antica, e moderna per iſtruzione de' Giovani dell'Abbate di Bellegarde tradotte dal Franceſe 12. 1722.

Moretti (Petri Mariæ) Tribunal Conſcientiæ., Selectiores caſus proponens, rationibus utrinque diſcutiens, atque tutioribus ſententiis definiens. 12. tomi 2.

Manuale Theologiæ Dogmaticæ ſive ad tritiſſimam in Fidei controverſiis queſtionem *ubi ſcriptum eſt* Catholicorum vera, Acatholicorum falſa reſponſio a quodam Societatis Jeſu Theologo collecta, addita controverſia præliminari de indifferentia Religionis. 24. 1726.

Melchiori (Barth.) Omnium Homicidiorum Examen in duas partes diſpertitum quarum prima ad Fiſcum potiſſime ſpectantia dilucidat, ſecunda quæ Reis principaliter profunt accuratè complectitur. 8. 1728.

Navar Manuductio ad praxim executionis Litterarum Sacræ Pœnitentiariæ. 8.

Natalis Alexandri præcepta & Regulæ ad Prædicatores Verbi divini informandos cum Ideis Concionum per totum annum. 4. 1731.

Ortografia Italiana del P. Daniello Bartoli. 12.

Oſſervazioni ſopra lo ſtato delle Provincie unite dei Paeſi Baſſi. 12.

Oſſervazioni pratiche circa il Veneto Foro criminale miſto con alcuni generali avvertimenti circa il civile raccolte da Benedetto Paſqualigo N. V. 12. 1725.

Ovidii de Faſtis, Triſtibus, & Ponto cum Notis Biman. 12. 1726.

—— Opera omnia. 12. 3. vol. Amſtelod.

Penna volante ridotta al Morale del Padre Maeſtro Gio: Maria Muti. 12.

—— Critica, o ſia la critica della vita eſpreſſa in lettere del detto. 12.

Proſodia Italiana, ovvero l'Arte con l'uſo degli accenti nella volgar favella d'Italia del P. Placido Spadafora, ſettima impreſſione accreſciuta. 8. tomi 2. 1718.

Panegirici ad onore di Gesù, della B. V. e d'alcuni Santi del P. Paolo-Giuſeppe di S. Cirillo. 12. tomi 2.

—— de' Santi del P. Gio: Franceſco Senault tradotti da Selvaggio Canturani 12.

—— Sacri del P. Liborio Siniſcalchi della Comp. di Gesù. 4. 1734.

Prediche varie del P. Antonio Vieira in 4.

—— dette in 12.

—— dette nel Palazzo Apoſtolico del P. Segneri. 4.

Prodigio del Divino amore del Padre Gio: Euſe-

Euſebio Nieremberg. 12. tomi 2.

Prezzo, e ſtima, che ſi deve fare della Divina grazia del detto. 12. tomi 2.

Plico d'ogni ſorte di tinture raccolto da Gallipido Tallier. 12.

Poeſie Toſcane ed altre opere di Vincenzio da Filicaja 12. tomi 2. 1734.

Pratica degli Eſercizi Spirituali di Sant' Ignazio del P. Sebaſtiano Izquierdo. 8.

Perazzo (F. Jo: Benedicti) Thomiſticus Eccleſiaſtes, fol. tomi 3.

Petavii (Dionyſii) Rationarium Temporum cum Appendice uſque ad annum 1732. 8. tomi 2. 1733.

Quareſimale di D. Franceſco Zappata 4.

Quanto più alletti la Bellezza dell'animo che quella del corpo di Stefano Pignatelli. 12.

Regola di San Benedetto per la parte che ſpetta alle Monache. 8.

Rifforma dell'Uomo del P. Simone di San Paolo. 4. tom. 2.

Ragion Poetica libri due, e della Tragedia libro uno di Vincenzo Gravina. 4. tomi 2. 1731.

Ruæi (Caroli) è Soc. Jeſu Carmina. 12.

Ranſt (F. Franciſci) O.P. Hiſtoria Hæreticorum, & Hæreſum. 8. *ſotto il Torchio.*

----- Veritas in medio ſeu Theſes Damnatæ cum vita Paſchaſii Queſnel. 8. 1720.

Rudimenta Poetica ad uſum candidatorum Latinæ Poeſeos. 12.

Sigillo del cuore del P. Luigi Novarino. 24.

Secreti Chimici di Carlo Lancillotti. 12.

Scienza Cavalleréſca del M. Scipione Maffei con aggiunta 4. 1717.

Satire di Salvator Roſa. 12.

Sette Giornate del Mondo Creato di Torquato Taſſo. 12.

Scienza delle Medaglie antiche, e moderne per ammaeſtramento delle Perſone le quali ſi applicano ad averne la notizia, con nuove ſcoperte fatte in queſta ſcienza, Opera tradotta dal linguaggio Franceſe nell'Italiano da Selvaggio Canturani. 12. *grande* con fig. 1728.

Scelta di Sonetti, e Canzoni de' più eccellenti Rimatori d'ogni ſecolo *compilata già da Agoſtino Gobbi ora in queſta* terza Edizione *notabilmente accreſciuta*. 12. tomi 4. 1727.

Secreti di Alberto Magno 8.

Scioppii (Gaſperis) Grammatica Philoſophica primum à Petro Scavenio e ſchedis Auctoris inſigniter aucta, jam autem multo commodior facta, atque ita ſcholarum Uſui deſtinare voluit Tobias Gutberleth. Hac poſtrema Editione ſubnectuntur ejuſdem Scioppii Paradoxa literaria, & de Rhetoricarum exercitationum generibus diſſertatio. 8. 1728.

Sidronii Hoſſchii, & Gulielmi Becani Elegiæ. 12.

Spondani (Henrici) Continuatio Annalium Eccleſ. Baronii ab anno 1197. quo is deſiit uſque ad annum 1652. fol. tomi 3.

Sarbievi (Matthæi Caſimiri) è Societ. Jeſu Lyricorum lib. 4. Epodon lib. 1. alterque Epigrammatum. 12.

Sennyei (Ladiſlai) Soc. Jeſu Examen Ordinandorum ſive inſtitutiones practicæ non modo ad ordines ritè exercendos, ſed reſolutiones etiam ad animarum Curatores inſtruendos utiliſſimæ. 12. 1725.

Stradæ (Famiani) S. I. de Bello Belgico 8. fig. 1730. tomi 2.

Trattato dell'Orazione, e Meditazione compoſto da S. Pietro d'Alcantara. 24.

----- delle Gemme che produce la natura di Lodovico Dolce. 8.

----- Univerſale Militare moderno del M. Annibale Porroni. fol. fig.

----- dello ſtile e del Dialogo del Cardinal Sforza Pallavicino. 12.

Torti (Franciſci) Opera omnia *ſcil.* Therapeutice ſpecialis ad Febres, & Reſponſiones ad criticam de abuſu Chinæ Chinæ ec. 4. editio tertia aucta 1732.

Tyrocinium æloquentiæ Sive Rhetorica nova & facilior autore Carolo Pajot è Soc. Jeſu. 12.

Vita divina, e ſtrada per acquiſtare la perfezione del P. Euſebio Nieremberg. 12. 1722.

----- di S. Pietro d'Alcantara di Franceſco Marcheſe 4.

Vocabolario della Cruſca compendiato da un' Accademico Animoſo ſecondo l'ultima impreſſione di Firenze del 1692. 4. tomi 2. *quinta Edizione*.

Vaglio chimico di Carlo Lancilloti. 12.

Viaggi nell'Aſia di Angelo Legrenzi. 12. tomi 2.

Verna (Jo: Baptiſtæ) de Pleuritide. 4. 1713.

Ad Triſtiſſimam in Fidei Controverſiis Quæſtionem Ubi ſcriptum eſt? Catholicorum vera, Acatholicorum frivola reſponſio. 24.

Vallenſis (Andreæ) Paratitla Juris Canonici, ſeu Decretalium methodica, & ſummaria explicatio. 4. 1732.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google